

Μ Ε Λ Ε Τ Α Ι

Π Ρ Ο Σ Τ Ι Μ Η Ν

ΑΝΔΡΕΟΥ Δ. ΚΥΡΚΙΛΙΤΣΗ

*SCIENTIFIC MANAGEMENT AND
STATE SERVICES: by C. Badalou-
kas, H.C.S.M.*

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ 1976

GRADUATE SCHOOL OF INDUSTRIAL STUDIES

ESSAYS IN HONOUR OF

PROFESSOR **ANDREAS D. KYRKILITSIS**

PIRAEUS, GREECE 1976

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

	Σελ.
Πρόλογος	v
ΑΝΔΡΕΑΣ Δ. ΚΥΡΚΙΑΙΤΣΗΣ	vii
ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΧΟΛΕΒΑ	
Ἡ Διῶρυξ τοῦ Σουέξ καὶ ἡ παγκόσμιος Ἐμπορικὴ Ναυτιλία	1
ΛΑΖΑΡΟΥ Θ. ΧΟΥΜΑΝΙΔΗ	
Περὶ τῆς πρώτης ἀτμοπλοϊκῆς ἐταιρίας ἐν Ἑλλάδι	101
ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α. ΣΚΟΥΝΤΖΟΥ	
Διακλαδικὴ ἀνάλυσις τῶν τιμῶν ἐν Ἑλλάδι	116
ΦΩΤΙΟΥ Α. ΒΑΚΑΚΗ	
Ἐννοια καὶ περιεχόμενον τοῦ προγραμματισμοῦ τῆς χρηματοδοτήσεως τοῦ γεωργικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας	133
ΘΕΟΔΩΡΟΥ Γ. ΓΚΑΜΑΛΕΤΣΟΥ	
Συναρτήσεις εἰσαγωγῶν τῶν κυριωτέρων χωρῶν - μελῶν τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. ...	171
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΣΩΡΗ	
Ἡ ζήτησις χρήματος εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεταννίαν	193
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Θ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ	
Τεχνικὴ πρόοδος καὶ ἐξοικονόμησις ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν	203
ΑΝΔΡΕΟΥ ΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ	
Εὐρωπαϊκαὶ ἐνώσεις καὶ Οἰκονομικαὶ κοινότητες	231
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΜΑΡΜΑΤΑΚΗ	
Ἄγροτικὴ πίστις καὶ οἰκονομικὴ πολιτικὴ	279
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΓΕΡΜΙΔΗ	
Πληθυσματικὴ αὐξησις καὶ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις. Μελέτη βασικῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν δεικτῶν	336

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Ε. ΜΠΕΝΟΥ και WILLIAM B. STRONGE	
Ἐξισώσεις διαφορῶν καὶ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ COURNOT	362
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ε. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ	
Διαρθρωτικὲς ἀλλαγὲς τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας	367
ΠΑΥΛΟΥ Π. ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ	
Ἐπισκόπησις τῆς Θεωρητικῆς καὶ Ἐμπειρικῆς Ἀναλύσεως τῆς Διεθοῦς Συναρτήσεως Προσωπικῆς Ἀποταμιεύσεως	381
DEMETRIOS J. DELIVANIS	
Full employment, Price stability and external equilibrium.....	418
ΚΛΑΥΔΙΟΥ Β. ΜΠΑΝΤΑΛΟΥΚΑ	
Προμήθειαι καὶ ἀποθέματα ἀπὸ πλευρᾶς ὀργανώσεως	425
STYLIANOS A. SARANTIDES	
Foreign trade aspects of capital formation	440
LOGOTHETES LIARMACOPOULOS	
An experimental medium - term model for Greece	472
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Χ. ΜΑΥΡΑΚΗ	
Τὰ γενικώτερα πλαίσια τοῦ σοσιαλιστικοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος	480
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ε. ΔΡΑΚΟΥ	
Συνεταιρισμοὶ καὶ ὀλιγοψώνιον	513
ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ Π. ΠΡΟΔΡΟΜΙΔΗ	
Περιφερειακὴ κατανομὴ τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐν Ἑλλάδι, 1961 - 71	521
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΛΗ - ΣΤΑΥΡΟΥ	
Ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν.....	543
ΑΝΤΩΝΙΟΥ Χ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ	
Περὶ τοῦ πεδίου ὀρισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν συναρτήσεων	589
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Γ. ΧΑΡΑΤΣΗ	
Οἰκονομετρικὰ ὑποδείγματα κατανομῶν	595

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1970 - 71, ὁ τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἑδρας τῆς Ἐφηρμοσμένης Οἰκονομικῆς εἰς τὴν Ἀνωτάτην Βιομηχανικὴν Σχολὴν Πειραιῶς κ. Ἀνδρέας Δ. Κυρζιλίτσας ἀπεχώρησε τῆς τακτικῆς διδασκαλίας, ὡς συμπληρώσας τὸ ὄριον ἡλικίας, ἀνακηρυχθεὶς ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς ἀνωτέρου Σχολῆς.

Ἡ Ἀνωτάτη Βιομηχανικὴ Σχολὴ Πειραιῶς, τῇ εἰσηγήσει τοῦ τότε Κοσμήτορος αὐτῆς καὶ κατόπιν ὁμοφώνου γνώμης τῆς Συνελεύσεως τῶν καθηγητῶν αὐτῆς, ἀπεφάσισε κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 3ης/10/1973 τὴν ἐκδοσὴν εἰδικοῦ τόμου, τιμῶσα τὸν ὁμότιμον καθηγητὴν κ. Ἀνδρέαν Δ. Κυρζιλίτσην, ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει αὐτοῦ λόγῳ ὄριου ἡλικίας, διὰ τὴν ἐξαίρετον ἀφοσίωσιν καὶ τὴν συμβολὴν του εἰς τὸ ἔργον τῆς Σχολῆς.

Ἐπὶ τούτου συνεστήθη Ἐπιτροπὴ Ἐκδόσεως ἀποτελουμένη ἐκ τῶν καθηγητῶν κ. Στυλιανοῦ Σαραντίδη, ὡς Προέδρου, κ. Νικολάου Γιαννακοπούλου καὶ κ. Θεοδώρου Σκούντζου, ὡς μελῶν, ἣτις ἀνέλαβε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον τῆς ἐκδόσεως τοῦ τιμητικοῦ τόμου τοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὸν ἄνδρα.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐκδόσεως ἀπηθύνη δι' ἐπιστολῆς τῆς πρὸς καθηγητὰς τὸσον τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, ὅσον καὶ ἐτέρων Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων, ἔτι δὲ καὶ πρὸς διακεκριμένους ἐπιστήμονας, ὅπως συνεισφέρουν εἰς τὸν τιμητικὸν τόμον.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐκδόσεως εἶναι εὐτυχής, διότι ἐπέτυχεν νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον τῆς καὶ θεωρεῖ καθήκον τῆς νὰ εὐχαριστήσῃ ἅπαντας τοὺς συμβαλόντας εἰς τὴν παροῦσαν ἐκδοσὴν, διευκρινίζουσα ὅτι αἱ μελέται καὶ τὰ ἄρθρα αὐτῶν δημοσιεύονται κατὰ σειράν λήψεως τῶν.

Ἡ ἐκ μέρους τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκδόσεως ἀποσταλεῖσα ἐπιστολὴ ἔχει ὡς ἀκολούθως :

ΑΝΩΤΑΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

(ΚΑΡΑΟΛΗ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 40 - ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΟΜΟΥ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κ. ΑΝΔΡΕΑ Δ. ΚΥΡΚΙΛΙΤΣΗ

Ἐν Πειραιεῖ τῇ 25ῃ Φεβρουαρίου 1974

Ἀξιότιμον Κύριον,

Ἀξιότιμε Κύριε,

Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν, ὅτι ἡ Ἀνωτάτη Βιομηχανικὴ Σχολὴ Πειραιῶς, εἰσηγήσει τοῦ κ. Κοσμήτορος καὶ κατόπιν ὁμοφώνου γνώμης τῆς Συνελεύσεως τῶν κ.κ. Καθηγητῶν αὐτῆς, ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσιν εἰδικοῦ τόμου, τιμῶσα οὕτω τὸν Ὀμότιμον Καθηγητὴν τῆς Σχολῆς κ. Ἀνδρέαν Δ. Κυρκιλίτσην, ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει αὐτοῦ, λόγῳ ὀρίου ἡλικίας, ἐκ τῆς τακτικῆς ἑδρας τῆς Ἐφηρμοσμένης Οἰκονομικῆς.

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἡ ἐπιμέλεια τῆς ἐκδόσεως ἀνετέθη εἰς ἐκ Καθηγητῶν Ἐπιτροπὴν, ἣτις προθύμως ἀπεδέξατο τὸ βῆρος ταύτης.

Ὅθεν παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ὅπως τιμῶντες τὸν κ. Ἀνδρέαν Κυρκιλίτσην, συνεισφέρετε εἰς τὸν ἐκδοθησόμενον τόμον, δυνάμενοι νὰ κινηθῆτε ἐλευθέρως εἰς τὴν σφαιρᾶν τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν. Ἡ ὑμετέρα συμμετοχὴ θέλει θεωρηθῆ ὅλως τιμητικὴ καὶ ὡς τοιαύτη ἐκτιμηθῆ. Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν ὅτι ἡ ὑμετέρα ἐργασία θέλει δημοσιευθῆ εἰς τὸ Ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν τῆς Σχολῆς «ΣΠΟΥΔΑΙ» καὶ ὅτι θὰ παρασχεθῶν ὑμῖν δωρεὰν πενήντα (50) ἀνάτυπα ταύτης.

Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς θερμῶς ὅπως εὐαρεστηθῆτε καὶ γνωρίσητε ἡμῖν (Γραμματεὰ τῆς Ἐπιτροπῆς Τιμητικοῦ Τόμου Α. Κυρκιλίτση, ὁδὸς Μ. Καραολῆ καὶ Α. Δημητρίου 40, Πειραιεύς), ἐντὸς τριμήνου ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς παρούσης ἐὰν ἐπιθυμῆτε νὰ συμμετάσχητε εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην μεθ' ἡμῶν καὶ ἀποστείλητε, οὐχὶ πέραν τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1974, τὴν σχετικὴν συνεργασίαν σας.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐκδόσεως

ΑΝΔΡΕΑΣ Δ. ΚΥΡΚΙΛΙΤΣΗΣ

Ὁ ἀναλαμβάνων τὸ καθήκον νὰ γράψῃ εἰς τιμητικὸν τόμον τὴν βιογραφίαν καὶ νὰ ἀναλύσῃ τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον καὶ τὴν δρᾶσιν προσώπου ἀξιωθέντος αὐτῆς τῆς τιμῆς, αἰσθάνεται τὴν βαρεῖαν ἐθύνην καὶ τὰς δυσκολίας τοῦ ἐγχειρήματος. Τὸ καθήκον τοῦτο συνίσταται εἰς τὴν ἀναζήτησιν, μὲ ἀντικειμενικὰ κατὰ τὸ δυνατόν κριτήρια, τῶν ἀκριβῶν διαστάσεων τῆς προσωπικότητος τοῦ τιμωμένου καὶ τῆς συμβολῆς αὐτοῦ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης. Καὶ τοῦτο ἐν συνδυασμῷ μὲ ὅλας τὰς παρεμφερεῖς καὶ συγγενεῖς ἐπιδόσεις, διὰ τῶν ὁποίων πραγματώνεται μία ἀνωτέρα καὶ ὑψηλότερα ἀποστολὴ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν στίβον καὶ γενικώτερον εἰς τοὺς δημιουργικοὺς σκοποὺς τῆς ζωῆς.

Ὁ Καθηγητὴς Α.Κ. φανερώνεται συνεχῶς καὶ σταθερῶς, σὲ ὅλη τὴν περίοδον τῆς μακρᾶς σταδιοδρομίας του, ταυτόχρονα ὡς ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος, μὲ τὰς ἐπιστημονικὰς του ἐργασίας καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἑδρας διδασκαλίαν, καὶ τῆς πράξεως μὲ πεδίου ἐφαρμογῆς σὲ πλείστους τομεῖς. Λέγεται, καὶ τὸ ἀποδεχόμεθα καὶ ἡμεῖς, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἄριστος συνδυασμὸς, ἡ σύζευξις δηλαδὴ τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως. Διότι εἶναι γόνιμος, ὀλοκληρῶνει λανθανούσας δυνατότητας καὶ ἀποβαίνει πραγματικὰ δημιουργικὸς. Δὲν εἶναι κατὰ συνέπειαν εὐκόλον νὰ σύρωμεν διαχωριστικὴν γραμμὴν εἰς τὸ ἔργον του, διότι συνεχῶς εὐρισκόμεθα ἐμπρὸς εἰς τὸν ἐπιστήμονα, τὸν ἐκ παραλλήλου ὁμως ἐντεταγμένον εἰς τὴν ἐνεργὸν πρᾶξιν τοῦ οικονομικοῦ βίου. Ὅπωςδὴποτε, διὰ σκοποῦς συστηματικωτέρας ἀναφορᾶς, θ' ἀκολουθήσωμε κάποιον σχῆμα κατανομῆς ποῦ θὰ περιλάβῃ : τὸ στάδιον τῆς παιδείας του, τὸ ἐρευνητικὸν του ἔργον ἀπολήγον πάντοτε εἰς τὸ συγγραφικόν, τὸ συγγραφικόν του ὡς ὑποβοηθητικὸν τῆς διδασκαλίας, τὴν διδασκαλίαν καὶ ὀργανωτικὴν του συμμετοχὴν εἰς τὴν ἀνωτάτην παιδείαν καὶ τὴν πολυσχιδῆ του δρᾶσιν εἰς τὴν πρᾶξιν, στενὰ πάντοτε συνυφασμένην μὲ τὸν ἐπιστημονικὸν του ὄπλισμόν.

Τὸ στάδιον τῆς παιδείας. Ἀριστεύει καὶ εἰς τὴν μέσσην καὶ εἰς τὴν ἀνωτάτην παιδείαν. Τὸ ἀριστεῖον του εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν, τῆς ὁποίας μετέπειτα ἀναγορεύεται διδάκτωρ, εἶναι ἀριστεῖον μετὰ διακρίσεως, διότι συνοδεύεται ἀπὸ πεντακισχιλιδράχμων βραβεῖον μετὰ εἰδικοῦ διπλώματος μὲ χρυσᾶ γράμματα. Τὸ μνημονεύομεν διότι εἶναι τὸ μόνον, καθόσον γνωρίζομεν, ἀπονεμηθὲν ὑπὸ τῆς Σχολῆς αὐτῆς χρυσοῦν δίπλωμα καθ' ὅλην τὴν μακρὰν ἱστορίαν τῆς ὡς ἀνωτάτου πνευματικοῦ ἰδρύματος.

Εἰσέρχεται εἰς τὴν Ὑψηροσίαν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὸν Διοικητὴν τῆς ὁποίας Ἐμμ. Τσουδερόν ἀποστέλλεται ἀργότερον δι' ἀνωτέρας σπουδὰς εἰς Γαλλίαν. Κατὰ τὰς διδακτορικὰς του σπουδὰς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων, τὰς ὁποίας τερματίζει ταχύτατα καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ἠτύχησε νὰ ἔχη ὡς διδασκάλους του ὀνομαστοὺς οἰκονομολόγους ὅπως οἱ Aftalion, Nogaro, Baudin, Rolland κ.ά., πού μετὰ τὴν γνωστὴν γαλλικὴν κουλτούραν εἶναι ὅλοι ὄχι μόνον ἐπιστήμονες μεγάλοι ἀλλὰ καὶ φιλόσοφοι. Τὸ τελευταῖον εἶχε βαθεῖαν ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ Α.Κ. ὡς ἀνθρώπου καὶ ἐπιστήμονος, ὅπως θὰ ἴδωμεν. Ἔτσι τὸ στάδιον τῆς παιδείας του κλείνει χωρὶς τὸ παραμικρὸν κενόν.

Ἐρευνα καὶ συγγραφή. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐξαντλητικῶς εἰς τὸ πολὺπλευρον καὶ ἐκτενὲς ἐρευνητικὸν του ἔργον, καρπὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρξαν καὶ ἀντίστοιχοι ἐπιστημονικαί του ἐργασίαι. Θὰ ἐπισημάνομεν μόνον τὰς κυριωτέρας. Ἡ πρώτη του ἔρευνα καὶ ἐπιστημονικὴ ἐργασία πού τὴν ἐδημοσίευσεν νεώτατος, εἶναι ἡ διδακτορικὴ του διατριβή, φέρει δὲ τὸν τίτλον «Αἱ Τράπεζαι ἐν Ἑλλάδι». Ἔργον ἀνατομικὸν διὰ πρώτην - καὶ μόνην ἴσως - φοράν ἀναλῶν τὴν λειτουργίαν τῆς τραπεζικῆς οἰκονομικῆς πίστεως εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀνατρέχον ἱστορικῶς εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Τουρκοικὸν ζυγὸν καὶ ἐξικνούμενον μέχρι καὶ τῶν σπουδαίων μεταρρυθμίσεων τῆς περιόδου 1928 - 1932. Μετὰ τὴν ἔρευναν αὐτὴν ἤλθαν εἰς τὸ φῶς ὅλα τὰ στοιχεῖα πού κατέστησαν ἀντιληπτὴν τὴν σημασίαν καὶ βαρύτητα τοῦ χρηματοδοτικοῦ τομέως δι' ὅλους τοὺς ἐπὶ μέρους κλάδους δραστηριότητος τῆς οἰκονομίας καὶ ἔγινε γνωστὸν τὸ συντελεσθὲν καὶ συντελούμενον ἔργον τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος. Καμμία πλευρὰ δὲν ἔμεινε ἀκάλυπτη. Συγκέντρωσις ἀποταμιεύσεως, προβλήματα ρευστότητος καὶ ἀποδοτικότητος, ἐξειδικευμέναι δραστηριότητες, πιστωτικὴ πολιτικὴ, τραπεζικὴ ἀναπτυξιακὴ πολιτικὴ κατὰ τομεῖς καὶ προοπτικαὶ τοῦ μέλλοντος ἐξητάσθησαν. Τόσον δὲ ἐπιτυχῶς, ὥστε μέρη τοῦ βιβλίου ἀνεγνώσθησαν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸν τότε πρωθυπουργὸν Ἀνδρέαν Μιχαλακόπουλον, ἐν ὄψει ἀπασχολούντων τὸ κοινοβούλιον συναφῶν προβλημάτων. Τὸ κῦρος του ὡς ἐρευνητοῦ καὶ συγγραφέως κατεκυρώθη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς παρὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του. Ἐπιλαμβάνεται σχεδὸν ἀμέσως δευτέρως ἐρεύνης πού ἀφοροῦσε τὸ τότε (1933 - 34) ἐγερθὲν ἐπίμαχον καὶ ὀξύτατον ἐρώτημα : ἔπρεπε, ἢ μόλις ἰδρυθεῖσα Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἐπιβιώσῃ ἢ νὰ διαλυθῇ καὶ τὸ ἀποσχισθὲν ἀπὸ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ἐκδοτικὸν πρόνομιον (ἢ ὀρθότερον «ἐκδοτικὴ λειτουργία») νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτήν; Τὸ ζήτημα ὑπεκινήθη ἀπὸ τοὺς τότε διοικοῦντας τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, ὡς ζήτημα καίριον ἀφο-

ρῶν εἰς τὸ μέλλον τῆς, μετὰ τὸ ἐπιχειρήματα καὶ ἰσχυρισμόν, ὅτι ἀφ' οὗτου ἀφῆρέθη τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον ἀπὸ τῆν Ἑθνικὴν Τράπεζαν αἱ ἐργασίαι τῆς δὲν ἔβαιναν καλῶς. Τὸ ἐγερωθὲν ζήτημα συνεκλόνηζε τότε τὸν πολιτικὸν καὶ οἰκονομικὸν κόσμον τῆς χώρας καὶ ἡ θέσις καὶ ὑπαρξίς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐτέθη ὑπὸ κρίσιν. Ὁ Α.Κ., μετὰ τὸ ὅσον διέθετε νεανικὸν ἀλλ' ἀνεγνωρισμένον κῦρος, ἐπωμίσθη τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος. Ἀποτέλεσμα τῆς ἐρέυνας ἦταν ἡ συγγραφή καὶ δημοσίευσίς τῆς μελέτης «Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα καὶ ἄλλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι», ὅπου κατὰ τρόπον ἀδιαφιλονίκητον ἀπεδείχθη, ὅτι ἀπὸ τῆν ἐποχὴν ποῦ ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα ἀπηλλάγη ἀπὸ τὰς χειροπέδας - διὰ μίαν ἐμπορικὴν τράπεζαν - τῶν περιοριστικῶν ἐκδοτικῶν λειτουργιῶν, παρουσίασε θεαματικὴν καὶ ἀνευ προηγουμένου ἀκμὴν δραστηριότητος καὶ κερδῶν, μετὰ κινήσιν κύκλου ἐργασιῶν ἀπὸ τὰς ἄλλας τραπεζὰς πρὸς αὐτήν, ἐνῶ κατὰ τῆν προηγουμένην περίοδον (1923 - 1928), τὰ πράγματα ἐξελίσσοντο ἀκριβῶς ἀντίστροφα. Εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν διὰ πρώτην φοράν, ἔγινε χρῆσις μαθηματικῶν διὰ τῆν στατιστικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν στοιχείων ποῦ ἐθεμελίωσαν τὰ συμπεράσματα, καὶ τὸ ζήτημα ἐκλείσεν ὀριστικῶς. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἐπέζησε διὰ τὴν ἐπιτέλεση ἔκτοτε ἀνεμπόδιστος τὴν ἀποστολὴν τῆς ὡς κεντρικῆς τραπεζῆς καὶ ἡ χώρα ἐξέφυγε ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ ἐπαναπέσῃ εἰς τὸν ἀναχρονισμόν.

Δύο ἀκόμη ἐρευνας ἐξεπόνθησε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Α.Κ. ἀλληλοδιαδόχως, ποῦ ἔρριψαν φῶς σὲ βασικὰς οἰκονομικὰς λειτουργίας τῆς χώρας : ἡ μία μερικωτέρα ἀφορῶσα τὰς χρηματιστηριακὰς συναλλαγὰς μετὰ καταρτισμόν διὰ πρώτην φοράν «Δείκτου τῶν χρηματιστηριακῶν συναλλαγῶν τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀθηνῶν» - εἰδικὴ ἐκδοσις τοῦ Ἀνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου - καὶ ἡ ἄλλη καθολικοῦ χαρακτῆρος μετὰ τὸν τίτλον «Δείκτης τῆς Οἰκονομικῆς δραστηριότητος» - εἰδικὴ ἐκδοσις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δευτέρα αὐτῆ μελέτη, πρωτοποριακὴ διὰ τὴν Ἑλλάδα - διότι εἰς ἐλαχίστας προηγμένας χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὰς Η.Π.Α. κατηρτίζοντο καὶ ἐδημοσίεοντο ἀνάλογοι ἐργασίαι, ἦτο τὸ «οἰκονομικὸν βαρόμετρον» τῆς χώρας καὶ συνεχίζετο ὁ καταρτισμὸς καὶ δημοσίευσίς τοῦ δείκτου - πηξίδος διὰ τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν καὶ πρόγνωσιν - ἀπὸ τῆν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν. Ἀμφότεραι αἱ μελέται, καταρτισθεῖσαι ἐπὶ νεωτάτων, διὰ τὴν ἐποχὴν, στερεῶν μαθηματικοστατιστικῶν βάσεων ἀπετέλεσαν σταθμοὺς ὡς ὄργανα - ἐργαλεῖα, διὰ τοὺς ὑπευθύνως ἀσκούντας τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν.

Ὀλίγον ἀργότερον ἀντιληφθεὶς τὴν νομοθετικὴν ἀνεπάρκειαν εἰς τὰς λειτουργίας τοῦ πιστωτικονομισματικοῦ τομέως τῆς χώρας μας, ἐρευνᾷ καὶ παρουσιάζει νέαν ἐργασίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Νομοθετικὴ ρύθμισις τῶν Τραπεζῶν ἐν Εὐρώπῃ». Ἡ μελέτη αὕτη, διεθνοῦς συγκριτικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου, ὑπῆρξε πράγματι ὑποδειγματικῶς προορατικὴ, διότι αἱ καταφανῶς διαγνωσθεῖσαι τότε ἀνεπάρκειαι εἰς τὴν ἑλληνικὴν νομοθετικὴν ρύθμισιν, ἤρχισαν πολὺ ἀργότερον - μεταπολεμικῶς - νὰ καλύπτονται, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐντεύθεν, μετὰ πλῆθος ρυθμιστικῶν πράξεων τῆς Πολιτείας ποῦ ἀποτελοῦν σήμερον τὴν νομοθετικὴν ὑποδομὴν ποῦ ρυθμίζει τὰ θέματα καὶ προβλήματα τῶν λειτουργιῶν τῆς πίστεως.

Ἰδιαιτέραν θέσιν κατέχει εἰς τὸ ἐρευνητικὸν ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Α.Κ. ἡ μεταπολεμικῶς ἐκπονηθεῖσα μελέτη του «τὸ Ἑθνικὸν εἰσόδημα τῆς Ἑλλάδος»

διότι είχε αποφασιστική σημασίαν διὰ τὰ συμφέροντα τῆς χώρας. Τὰ πορίσματα τῆς ἐρεύνης του ἐδημοσιεύθησαν ἀπὸ τὴν UNRRA, ἐπηκολούθησε δὲ καὶ δημοσιεύσεις συγγραφῆς του μετὸν τίτλον «Τὸ Ἐθνικὸν εἰσόδημα θεωρία καὶ μέθοδος ὑπολογισμοῦ», ὅπου διὰ πρώτην φοράν εἰσάγεται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ θεωρία καὶ τὸ σύστημα τῶν Ἐθνικῶν λογαριασμῶν καὶ παρουσιάζεται ἡ θεμελίωσις τῶν γενομένων ὑπολογισμῶν του. Οἱ ὑπολογισμοὶ προεβλήθησαν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν κυβερνητικὴν ἀποστολὴν ποῦ ἀντιπροσώπευε τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν πρώτην συνέλευσιν τοῦ ΟΕΟΣ εἰς Παρισίους, μετ' ἀντικείμενον τὴν κατανομὴν μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας τοῦ σχεδίου Μάρσαλ. Ὁ Α.Κ. μετέσχε τῆς ὑπὸ τὸν Καθηγητὴν Γουναράκη ἑλληνικῆς ἀποστολῆς, δίδων μάχην ἐναντι τῶν ἄλλων χωρῶν διεκδικουσῶν μεγάλα μερίδια ἐκ τῆς βοήθειας, ἐπιτευχθέντος τελικῶς πολὺ μεγαλύτερου μεριδίου διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐναντι τοῦ ἀρχικῶς προταθέντος, κατόπιν ἀναγνωρίσεως τῶν χαμηλῶν εἰσοδηματικῶν ἐπιπέδων, τὰ ὅποια ἀναλυτικῶς καὶ ὑπὸ δραματικῆς συνθήκας κατὰ τὰς διασκέψεις καὶ διαπραγματεύσεις ὑπεστήριξεν ὁ Α.Κ. Αὕτῃ ὑπῆρξε μία ἐπιστημονικὴ συμβολὴ ἀδιαμφισβητήτως ἄκρως ἐθνικῶς ἐπωφελῆς εἰς τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐθνικῆς μας ἀνοικοδομησεως καὶ ἀνασυγκροτήσεως μετὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον καὶ τὴν κατοχὴν. Θὰ κλείσωμεν τὰς ἐρευνητικὰς του ἐπιστημονικὰς ἐργασίας ἀναφέροντες μίαν ἀκόμη ποῦ ἔγινε ὑπὸ μορφήν εἰσηγήσεως εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀναπροσαρμογαὶ τοῦ ἑλληνικοῦ συστήματος χρηματοδοτήσεως». Περιοριζόμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πολλὰς ἀπὸ τὰς μεταρρυθμιστικὰς εἰσηγήσεις του ἔγιναν ἀργότερα θεσμοθετήσεις καὶ νόμοι τῆς Πολιτείας. Ὑπῆρξε καὶ ἐδῶ προορατικῶς.

Τὸ διδασκτικὸν καὶ λοιπὸν συγγραφικὸν του ἔργον. Τὰ ἐνδιαφέροντα του μετὰ πολλὰς συγγραφὰς καὶ δημοσιεύματα, ἐκτὸς ἐκείνων ποῦ ἀναφέραμε ὡς προϊὸν ἐρεύνης, ὑπῆρξαν πολὺπλευρα καὶ ἐκάλυψαν μεγάλο φάσμα τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης. Αἱ δημοσιεύσεις του ἐπὶ ἐπικαίρων θεμάτων εἰς ἑλληνικὰ καὶ ξένα ἐπιστημονικὰ καὶ γενικωτέρου χαρακτῆρος περιοδικὰ καὶ τὸν τύπον εἶναι πολλαί. Περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἀναφορὰν μερικῶν. Τὰ διδασκτικὰ του συγγράμματα «Διεθνεῖς Οἰκονομικαὶ Σχέσεις - Θεωρία Διεθνoῦς Ἐμπορίου - Θεωρία ἰσοζυγίου πληρωμῶν - Διεθνεῖς οἰκονομικοὶ ὄργανισμοὶ - Νομισματικὴ καὶ Πιστωτικὴ Πολιτικὴ - Τραπεζικὴ οἰκονομικὴ» εἶναι συγγραφαὶ ποῦ ἔφεραν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν σύγχρονον διεθνή οἰκονομικὴν σκέψιν καὶ ἐπιστήμην. Ὡς βοηθήματα τῆς σπουδαζούσης νεολαίας χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἐμβριθεῖαν, σαφήνειαν, διαύγειαν, ἀκριβείαν καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ τὸ μέτρον. Μορφώνουν, συγχρονίζουσι καὶ καταρτίζουσι τὸν σπουδαστὴν χωρὶς νὰ τὸν καταπονοῦν. Αὐτὸ εἶναι σημαντικὸν πλεονέκτημα. Ἄλλαι συγγραφαὶ του, μὴ διδασκτικῶν προορισμοῦ - καὶ ἀναφερόμεν μερικὰς - ὅπως «Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ ΕΟΚ», «The history of the Greek Banking System» (ἀγγλιστί), «Ὁ σύγχρονος ἐπιχειρηματίας ὡς φορεὺς παραγωγικῆς δραστηριότητος» (ἐκδοσις ἐν περιλήψει ἀγγλιστί) εἶναι πρότυπα χειρισμοῦ ἐπιστημονικῶν θεμάτων. Ἰδίως μετὰ τὴν τελευταίαν φθάνει εἰς τὸ ἀποκόρυφον τοῦ βάλθους καὶ πρωτοτυπίας τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως, διότι τὴν συνήθως τεχνοκρατικὴν ἀντίληψιν τῆς «παραγωγικότητος» προάγει εἰς «ἀξίωμα» καὶ «ἀρχήν»

άνευρίσκων και θεμελιώνων τὴν ἀρχὴν» τῆς παραγωγικότητος εἰς ἔννοιαν καὶ ιδέαν πρώτην καὶ υπαρξιακὴν, ἀνάγων αὐτὴν εἰς φιλοσοφικὰς πηγὰς καὶ θεωρήσεις τοῦ Ἑρακλείτου, τοῦ Bergson, τοῦ I. Θεοδοωρακοπούλου. Ἡ μεγάλης πνοῆς ἐργασία τοῦ αὐτοῦ εὖρε διεθνῆ ἀπήχησιν. Χαίρει δὲ κανεὶς βλέπων μνεῖαν ἄλλων ἐργασιῶν του εἰς τὴν διεθνῆ βιβλιογραφίαν.

Ἡ διδασκαλία καὶ ὀργανωτικὴ του εἰς τὴν ἀνωτάτην παιδείαν. Ὡς ἀκαδημαϊκὸς διδάσκαλος εἶναι ἀπαράμιλλος. Ὁ λόγος του, ἡ ἀνάλυσις, ἐπαγωγὸς καὶ διαυγής, ἀπέριττος καὶ γλαφυρὸς, μεστὸς εἰς βάθος καὶ πλούσιος εἰς ἐκφραστικότητα καὶ τόνον, ὑπῆρξε καὶ εἶναι πάντοτε ἀληθὴς εὐχαρίστησις τοῦ ἀκροατήριου του. Ὡς καθηγητῆς ὁμιλῶν ἀπὸ τῆς ἔδρας συνεχέντρωνε πάντοτε πολυάριθμον ἀκροατήριον, τοῦ ὁποῦ ἀπέσπα τὴν ἀδιάπτωτον προσοχὴν.

Ἀπὸ πλευρᾶς ὀργανωτικῆς δραστηριότητος εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας μνεῖας τὸ γεγονός, ὅτι ἐπὶ τῆς Κοσμητείας του ἐπέτυχε τὴν ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψήφισιν νόμου ἀναγνωρίζοντος τὸ προϋφιστάμενον de facto καθεστῶς τῆς νομικῆς προσωπικότητος τῆς Σχολῆς ὡς δημοσίου δικαίου. Τὸ γεγονός αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀποτελεῖ προήγησιν εἰς ὅ,τι ὁ νομοθέτης ὤφειλε νὰ εἶχε προχωρήσει πρὸ πολλοῦ, καὶ ὕπερ ἐγενικεύθη κατὰ τρόπον ἀπόλυτον διὰ ρητῆς διατάξεως τοῦ νῦν ἐν ἰσχύει Συντάγματος ἐπιτάσσοντος ὅτι ἡ νομικὴ προσωπικότης ἕλων ἀνεξαίρετως τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ἀνωτάτης Παιδείας εἶναι ἡ τοῦ Δημοσίου Δικαίου. Ἐπὶ τῆς κοσμητείας του ἐπίσης ἐτέθησαν αἱ βάσεις ἀναδιοργανώσεως τῆς Σχολῆς καὶ ἐπρογραμματίσθησαν τὸ πρῶτον αἱ μεταπτυχιακαὶ σπουδαί.

Συναφῶς, ὡς κοσμητῶρ τῆς Σχολῆς, μετέχων εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Καταρτίσεως Χάρτου Ἀνωτάτης Παιδείας, τῆς συσταθείσης ἀπὸ τῶν ἀκαδημαϊκῶν Ἐπιτροπῶν Παιδείας I. Θεοδοωρακοπούλου, συνέταξε καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν πλήρες Σχέδιον, ἐν Ἐπιμνηματι, εἰς τὸ ὁποῖον περιλαμβάνονται βασικαὶ προτάσεις ἀναδιοργανώσεως τῆς ἀνωτάτης Παιδείας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐκ παραλλήλου προήδρευε τῆς ἐνδοτραπεζικῆς Ἐπιτροπῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς Τραπεζικῶν Σπουδῶν (Σχολῆς Ἐπιμορφώσεως) τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐδίδασκε, καὶ ὅπου μετεξεπαιδεύθησαν ἑκατοντάδες ὑπάλληλοι τῆς Τραπεζῆς. Ὑπῆρξε ἐξ ἄλλου ὀργανωτῆς καὶ διευθυντῆς Σπουδῶν ἀναλόγου Σχολῆς ἐπιμορφώσεως ποῦ ἐλειτούργησε εἰς τὴν Γενικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅπου μετεξεπαιδεύθησαν ὡσαύτως ἑκατοντάδες ὑπάλληλων τῆς. Εἰς τὸν διδακτικὸν του ρόλον θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ περιλάβωμεν τὴν μακρὰν περίοδον τῆς διδασκαλίας του ὡς Ὑφηγητοῦ εἰς τὴν ΛΣΟΕΕ καὶ τὴν τακτικὴν διδακτικὴν του συμμετοχὴν εἰς Σεμινάρια (ὡς παρὰ τὸ ΕΛΚΕΠΑ).

Παράλληλα πρὸς τὴν δύσκολον ἀτραπὸν τῆς ἀκαδημαϊκῆς του σταδιοδρομίας, ποῦ ἤρchiσε εὐθὺς ὅταν ἀπεφοίτησε ἀπὸ τὴν ΛΣΟΕΕ μετὰ τὴν ιδιότητα Ἐπιμελητοῦ εἰς τὴν ἔδραν τοῦ σοφοῦ Καθηγητοῦ Σόλωνος Συρμποπούλου, κατέλαβε θέσιν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, πρωτεύσας εἰς τὸν πρῶτον ἀπὸ τῆς συστάσεώς της δημοσίον διαγωνισμὸν προσλήψεως ὑπαλλήλων ἀπὸ τὴν Τράπεζαν. Ὑπηρέτησε εἰς τὰς σπουδαιότερας συναλλακτικὰς ὑπηρεσίας τῆς Τραπεζῆς καὶ ἀπέκτησε μεγάλην καὶ εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις της ἐμπειρίαν ἐκ τῆς πράξεως, ποῦ ἀπετέλεσε πάντοτε στερεὸν

υπόβαθρον πείρας δι' ἀκαδημαϊκὸν διδάσκαλον. Γνώστης ὄσον ἐλάχιστοι τῶν λειτουργιῶν τοῦ τραπεζικοῦ (πιστωτικοῦ) καὶ νομισματικοῦ τομέως, ἀνῆλθε διαδοχικῶς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἱεραρχίας, ἀπὸ τοῦ δοκίμου, ἀναδειχθεὶς ταχύτερον παντὸς ἄλλου ἐν τῇ Τραπεζῇ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Διευθυντοῦ, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Διευθύνσεως τῶν Οἰκονομικῶν Μελετῶν, τὴν ὁποίαν καὶ διηύθυνε πλέον τῆς δεκαπενταετίας ἐκ τῶν τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν τῆς ὅλης του σταδιοδρομίας. Ὡς Διευθυντῆς τῶν Μελετῶν ὑπῆρξεν ὁ κύριος μαχλὸς εἰς τὸ ἐγκαινισθῆν, ὑπὸ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς κ. Ξενοφ. Ζολώτα, ἔργον ἀναβιβάσεως τῆς Διευθύνσεως αὐτῆς εἰς πραγματικὸν Ἰνστιτούτον εὐρείας οἰκονομικῆς ἐρεύνης. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἔργου ἀνυψώσεως τῆς Ὑπηρεσίας Μελετῶν, ἡ Ὑπηρεσία αὐτὴ ὀλίγον προσωπικὸν εἶχε (ἀλλὰ οἰκονομολόγους μόνον δύο ἐξ ὧν ὁ εἰς ὁ Α.Κ.). Ἐπὶ Διοικήσεως Ξενοφ. Ζολώτα εἰσῆλθον ἄφθονοι νέαι δυνάμεις εἰς τὴν Διεύθυνσιν Μελετῶν. Ὁ Α.Κ. ἀπέτελεσε τὸν ἄξονα τῆς διευρύνσεως καὶ ἀναδιοργανώσεως. Πρόεβαλλε συνεχῶς καὶ ἐστήριξε ὅλα τὰ ἄξια νέα στελέχη. Προωθῶν καὶ ὑλοποιῶν τὴν ἰδέαν τῆς ἐπιλογῆς καὶ παροτρύνσεως - δι' ὑποτροφιδῶν - δι' ἀνωτέρας σπουδᾶς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἠτύχησε νὰ ἴδῃ τοὺς καρποὺς τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν. Πολλοὶ ἀπὸ τὰ ἐπιλεγέντα καὶ προωθηθέντα στελέχη ἀναδειχθῆσαν εἰς καθηγητὰς πανεπιστημιακῶν Σχολῶν καὶ ἄλλοι εἰς Διευθυντὰς καὶ ἀνωτάτους λειτουργοὺς τῆς ἰδίας Τραπεζῆς.

Διαρκούσης τῆς σταδιοδρομίας του εἰς τὴν Τράπεζαν, ὁ Α.Κ. ἐπέτελεσε παράλληλον ἐκτὸς αὐτῆς δρᾶσιν. Νεώτατος, μόλις μετὰ τὸν διορισμὸν του, ἀποσπᾶται εἰς τὸ Ἀνώτατον Οἰκονομικὸν Συμβούλιον, ὅπου τοῦ ἀνατίθενται καθήκοντα Προϊστάμενου Τμήματος Νομίματος καὶ Πίστεως (ἦτο ἀκόμη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ δοκίμου τῆς Τραπεζῆς). Μετὰ τινα ἔτη ἐπανέρχεται εἰς τὴν Τράπεζαν, ἐπὶ καθηγητοῦ Γ. Χαριτάκη, οἰκονομικοῦ συμβούλου τῆς Τραπεζῆς, καὶ τοποθετεῖται τὸ πρῶτον εἰς τὴν τότε ὀλιγάριθμον Ὑπηρεσίαν Μελετῶν. Μετ' οὐ πολὺ ἀποστέλλεται εἰς Παρισίους διὰ ἀνωτέρας σπουδᾶς, ὅποτε ταυτοχρόνως, τῇ μεσολαβῆσει τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς Τσουδεροῦ, διανύει ἐπὶ ἓν ἔτος στάδιον ἐπαγγελματικῆς καταρτίσεως καὶ ἐπιμορφώσεως εἰς τὴν Banque de France, ὅπου, παρακολουθήσας τὰς ἐργασίας ὅλων σχεδὸν τῶν τμημάτων καὶ ὑπηρεσιῶν τῆς, συντάσσει ἐμπεριστατωμένην τεχνικοῦ χαρακτῆρος Ἐκθεσιν περὶ τῶν λειτουργιῶν τῆς Τραπεζῆς αὐτῆς. Μὲ τὸν πόλεμον ἐπανέρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοποθετεῖται ὡς Προϊστάμενος Ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν Διεύθυνσιν Ἐλέγχου Συναλλάγματος. Αἱ ἐμπειρίαι του ἐκ τῆς πράξεως αὐξάνουν, ἰδίως εἰς τὰς σχέσεις διεθνῶν τραπεζικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν. Μὲ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὴν ξενικὴν κατοχὴν, ἐπαναφέρεται εἰς τὰς Οἰκονομικὰς Μελέτας ἀπὸ τὸν Ξενοφ. Ζολώταν, Συνδιοικητὴν τότε τῆς Τραπεζῆς. Ὀλίγον ἀργότερον ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸν Διοικητὴν Κυριακὸν Βαρβαρέσον, ἀντιπρόεδρον τότε τῆς Κυβερνήσεως, καὶ τοποθετεῖται ὡς Διευθυντῆς Κοστολογήσεων καὶ Διατιμήσεων τοῦ Ὑπουργείου Ἐφοδιασμοῦ. Τὸ ἔργον ἦτο δυσκολώτατον, ὑπὸ τὰς ἀπιστεῦτους ἐμπορευματικὰς στενότητας τῶν ἀμέσως πρώτων μεταπολεμικῶν ἐτῶν. Ὁ Βαρβαρέσος τοῦ δίδει ἐπιτελεῖον βοηθῶν, ἀποσπῶν ἐκ τῆς Τραπεζῆς, ἄριστα στελέχη, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων κατέχουν σήμερον ἀνωτάτας θέσεις εἰς τὴν Τράπεζαν καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Εἰς τὸ Ὑπουρ-

γεῖτον παραμένει ἐπὶ μακρὸν μὲ Ὑπουργοὺς ἀλληλοδιαδόχως τὸν Βαρβαρέσον, τὸν Παπαληγούραν, τὸν Καρτάλην. Αἱ εὐφημοὶ μνεῖαι πρὸς τὴν Τράπεζαν διὰ τὸ ἔργον τοῦ ἦσαν ἐξαιρετικά. Ἐπὶ Ὑπουργίας Καρτάλη ἀποχωρεῖ τοῦ Ὑπουργείου καὶ ἀναχωρεῖ εἰς Η.Π.Α. συνοδεύων τὸν Καθηγητὴν Ξενοφ. Ζολώταν, ὄρισθεις μόνον ἐξ Ἑλλάδος μέλος τῆς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ καθηγητοῦ ἀποστολῆς, ἵνα ἀντιπροσωπεύσουν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ἐναρκτήριον πρώτην διεθνῆ συνέλευσιν τῶν κρατῶν - μελῶν διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ ἔναρξιν λειτουργίας τοῦ Διεθνoῦς Νομισματικοῦ Ταμείου καὶ τῆς Διεθνoῦς Τραπεζῆς Ἀνασυγκροτήσεως. Εἰς τὴν Savana, Georgia τῶν Η. Π. Α. ἔπου ἔλαβε χώραν ἡ διεθνῆς συνέλευσις, παραμένει ἐπὶ μακρὸν βοηθῶν τὸν Καθηγητὴν Ζολώταν καὶ συνεργαζόμενος συνεχῶς μετ' αὐτοῦ, μετεχόντων εἰς Ἐπιτροπὰς καταρτισμοῦ τῶν κανονισμῶν καὶ διατάξεων λειτουργίας τῶν δύο αὐτῶν ἐκ τῶν μεγαλύτερων διεθνῶν Ὄργανισμῶν. Ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπανέρχεται εἰς τὰς Οἶκον. Μελέτας. Ὅρισθεις μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἀνασυγκροτήσεως μετέχει εἰς τὴν ἐκπόνησιν τοῦ πρώτου μακροχρονίου Προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ ὡς οικονομικὸς ἐμπειρογῶμων μεταβαίνει ἀλλεπαλλήλως εἰς Παρισίους ἔπου μετὰ σκη τῶν διασκέψεων κατανομῆς τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ εἰς τὰς ὑπὸ τοὺς Ὑπουργὸν Στεφανόπουλον καὶ Καθηγητὴν Γουναράκην ἑλληνικὰς ἀντιπροσωπείας, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἑλληνικῶν οικονομικῶν διεκδικήσεων. Ἐλθὼν διὰ τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς εἰς τὴν διάσκεψιν ἐπὶ Ὑπουργικοῦ ἐπιπέδου, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ Ὑπουργὸς τότε τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας Γ. Μαῦρος τοῦ προτείνει τὴν Γενικὴν Γραμματεῖαν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Ἀποδέχεται τὸ βαρὺ καὶ ὑπεύθυνον ἔργον καὶ ἐπανέρχεται εἰς Ἑλλάδα. Παραμένει ἐπὶ μακρὸν - διετίαν περίπου - εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς, ὑπηρεσιακῆς καὶ ὄχι πολιτικῆς τοποθετήσεως, ὑπὸ ἐναλλασσόμενας κυβερνήσεις καὶ Ὑπουργοὺς, οἵτινες ἐκτιμῶντες τὰς ὑπηρεσίας του δὲν ἀποδέχονται, ὡς εἴθισται, τὰς παραιτήσεις του, διευθύνων ἐν ταυτῷ τὰς Οἶκον. Μελέτας τῆς Τραπεζῆς. Τελικῶς ὑπερνικᾷ τὸ πρὸς τὴν Τράπεζαν φίλτρον του-μήτραν ἄλλωστε ἔλων τῶν ἐξορμήσεών του - καί, ἐπηρεαζόμενος καὶ ἀπὸ τὸν τότε Διοικητὴν Γ. Μαντζαβίνου, ἀποχωρεῖ τοῦ Ὑπουργείου καὶ ἐπανέρχεται διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὸ κύριον ἔργον τοῦ τῆς Διευθύνσεως τῶν Οἶκον. Μελετῶν. Ἐκ νέου συνοδεύει τὸν Καθηγητὴν Ξενοφ. Ζολώταν καὶ μεταβαίνει μετ' αὐτοῦ, καὶ ὑπ' αὐτόν, ν' ἀντιπροσωπεύσουν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰς διεθνεῖς διασκέψεις τῆς Econ. Comission for Europe τοῦ Ο. Η. Ε., εἰς Γενεύην, ἔπου μεγαλύτερα καὶ ἐπιτακτικώτερα συμφέροντα τῆς χώρας δημιουργοῦν δι' αὐτὸν ἐπιβεβλημένον καθῆκον. Ὡς καθῆκον ἐπίσης ἀντελαμβάνετο τὴν συμμετοχὴν του καὶ εἰς ἄλλα συνέδρια, εἰς τὰ ὑποία μετέβαινε ἄλλοτε ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ὅπως τὰ διεθνῆ συνέδρια τῶν Ἐθνικῶν λογαριασμῶν, ἄλλοτε δὲ ἰδιωτικῶς, ὡς ἐπιστήμων - μέλος διεθνῶν Ἐπιστημονικῶν ἑταιριῶν ὅπως τῆς I.A.F.I.W. (International Association for Income and Wealth).

Παράλληλον ἐπέκτασιν τῆς δράσεώς του ἀπετέλει ἡ συμμετοχὴ του εἰς Συμβούλια καὶ Ἐπιτροπὰς μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφερομεν : Μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ ΕΛΚΕ-ΠΑ καὶ ἐπανειλημμένως ἀντιπρόεδρος, μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς,

Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξαγωγῆς Σουλτανίνας, μέλος καὶ εἰσηγητῆς τῆς Ἐπιτροπῆς Ὑπολογισμοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος κ.ἄ.π.

Ἰδιαιτέρας μνείας ἀξίζει ἡ, κατόπιν προσαλήσεως τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως διὰ χορηγήσεως εἰς αὐτὸν τιμητικοῦ Leader's Grant, μετάβασις εἰς τὰς Η.Π.Α. καὶ κατὰ τὴν πολύμηνον ἐκεῖ διαμονὴν τοῦ ἐπαφῆ μετὰ ἡγετικῶν οικονομικῶν καὶ πνευματικῶν κύκλων. Ἐπεσκέφθη, κατὰ τὸ ὄργανωθὲν πρόγραμμα, τὰς εἰς τὰς μεγαλύτερας πόλεις Ὀμοσπονδιακὰς καὶ Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς, τὰ σπουδαιότερα Πανεπιστήμια, βιομηχανικὰ συγκροτήματα, ἀγροτικὰ ἐκμεταλλεύσεις, περιοχὰς πετρελαιοπηγῶν, καὶ ἔλαβε γνῶσιν καὶ ἐμπειρίαν ἐπιτοπίως τῆς λειτουργίας μεγάλων οικονομικῶν κέντρων καὶ δὴ χρηματιστηρίων (ἐμπορευμάτων τοῦ Chicago καὶ Ἀξιδῶν τῆς Ν. Ὑόρκης). Ἐπωφελήθη τῆς ἐκεῖ παρουσίας του διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ τὰς ἐλληνικὰς κοινότητας, πρὸς τὰς ὁποίας ὠμίλησεν ἐπὶ ἐθνικῶν καὶ οικονομικῶν θεμάτων. Σὺν τοῖς ἄλλοις τοῦ ὀργανώθησαν ὁμίλια ἀπὸ τῆς ἀμερικανικῆς τηλεοράσεως καὶ ἀνεκηρύχθη ἐπίτιμος δημότης τῆς πόλεως Ν. Ὁρλεάνης τῆς Πολιτείας Λουιζιάνας. Ἡ ἐπικοινωνία του αὐτῆ, μὲ τὴν πλέον ἀνεπτυγμένην περιοχὴν τοῦ νέου κόσμου, τοῦ ἐξησφάλισε ἄμεσον ἐμπειρίαν καὶ γνῶσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῶν μεθόδων οικονομικῆς δράσεως καὶ λειτουργίας ὡς καὶ τοῦ τρόπου ζωῆς, τῆς μεγαλύτερας οικονομικῆς δυνάμεως τοῦ κόσμου.

Ἐκ τῶν καθηκόντων του καὶ ὑπηρεσιακῆς του σταδιοδρομίας ἀπεχώρησε παραιτηθεὶς σχεδὸν συγχρόνως ἀπὸ τὰ δύο σημαντικώτερα ἀξιώματα καὶ θέσεις του : τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1968 ἀπὸ τὴν θέσιν του ὡς Διευθυντοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ Κοσμητοροῦ τῆς Α.Β.Σ.Π. - οὐσιαστικῶς τὸν Νοέμβριον 1967 - πρὶν ἐκπνεύσῃ ὁ χρόνος θητείας ἀμφοτέρων. Παρεπομένως ἀπεχώρησε καὶ ἀπὸ διάφορα Συμβούλια καὶ Ἐπιτροπὰς, εἰς τὰς ὁποίας ὡς ἐκ τῶν ιδιοτήτων του μετέῃχε. Ἐκτοτε καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διακόπτεται ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὸν δημόσιον βίον. Διετήρησε μόνον τὴν καθηγεσίαν μέχρι τῆς ἐξόδου του διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ ὀρίου τῆς ἡλικίας.

Ἄλλὰ εἰς τὸν ἰδιωτικόν του βίον δὲν παύει νὰ εἶναι ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὁ ἐπιστήμων καὶ ὁδηγός. Ὁ οἶκος του εἶναι ἐντευκτήριον ἐπικοινωνίας μὲ τὸν κόσμον τῶν ἐπιστημόνων καὶ ἰδίως τῆς νεότητος τῆς ἐπιθυμούσης καὶ ἐπιζητούσης τὴν χειραγώγησιν, κατεύθυνσιν καὶ ἐμπνευσιν ἀπὸ τοὺς διαρκεῖς ὀραματισμοὺς τοῦ διδασκάλου ποὺ προσβλέπει πάντοτε μακρὰν πρὸς τὸ μέλλον.

Τὴν ἐπὶ μερικὰ ἔτη διαρκέσασαν σιωπὴν του, μετὰ τὰς παραιτήσεις του, διεδέχθη ἐπανεμφάνισις ζωηρὰ εἰς τὸ προσκήνιον, τὴν φορὰν δὲ αὐτὴν ὄχι μόνον εἰς ἓνα χῶρον, τὸν τῆς ἐπιστήμης του, τῆς οικονομικῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς σφαῖραν καθολικώτερας καὶ εὐρυτέρας διανοήσεως : τὴν φιλοσοφίαν. Ὀμιλεῖ καὶ διαλέγεται εἰς σεμινάρια οικονομικῆς ἐπιμορφώσεως, μετέχει ἐνεργῶς εἰς τὴν Διοίκησιν καὶ δραστηριότητα τῆς Ἑλλην. Ἐταιρείας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν ἀλλὰ ταυτοχρόνως τὸν βλέπομεν ἐνεργῶς δρῶντα ὡς μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν καὶ ἐκδόσεων τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ ἀδιαλείπτως παρόντα εἰς τὴν Ἐλευθέραν Σχολὴν Φιλοσοφίας «ὁ Πλήθων», ποὺ ἱδρυσεν ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Ι. Θεοδωρακόπουλος. Ὁ Καθηγητῆς Α.Κ. εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ὀριμότητος μετέχει ἐφεξῆς εἰς περισσοτέρας

σφαίρας ὑψηλῶν πνευματικῶν ἐπιπέδων. Γίνεται θεράπων πέραν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας.

Ἐνεφέρθημεν ἀνωτέρω εἰς τὸν Α.Κ. ὡς ἐπιστήμονα, ἀκαδημαϊκὸν διδάσκαλον καὶ λειτουργὸν εἰς τὴν πράξιν. Θὰ ἦτο παράλειψις νὰ μὴ ἀναφερθῶμεν εἰς τὸν ἀνθρώπινον τοῦ χαρακτῆρα. Εὐγενής, προσηγής, πρᾶος, συνεπής, αὐστηρὸς ἀλλὰ ἀκέραιος, πρόθυμος, εἰς βαθμὸν σπάνιον, ὑποβοηθήσεως παντὸς νέου ἀξίου στοιχείου, τὸσον ἐκείνων ποὺ ὑπηρετήσαν ὑπ' αὐτὸν ὅσον καὶ ἐκείνων ποὺ ἐσπούδασαν πλησίον του. Ἀμνησικάκος, κοινωνικὸς καὶ πρὸς παντὸς ἀθόρυβος διὰ τὸ ἔργον του. Δεσμοὶ ἀληθοῦς φιλίας ὑφάνθησαν μὲ ὅλους, ὅσοι ὑπῆρξαν εἴτε συνεργάται του εἴτε μαθηταὶ του. Δεσμοὶ ἀρρήκτως διατηρούμενοι. Οὐδεὶς δὲ ἐκπλήσσεται παρατηρῶν καὶ διαπιστώνων, ὅτι αἱ δυνάμεις τὰς ὁποίας διέθεσε καὶ διαθέτει ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, τῶν συνεργατῶν καὶ μαθητῶν του, φαίνονται ν' ἀναβλύζουν ἀπὸ πηγῆν μὴ ἐξαντλούμενην καὶ συνεχῶς τροφοδοτοῦσαν αὐτὸν τὸν ἴδιον μὲ ἀκμὴν καὶ στιβαρότητα.

Διὰ τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν δραῖσιν του εἰς τὴν πράξιν, ἀποτελοῦντα παράδειγμα διὰ πάντας πρὸς μίμησιν, τιμᾷ ἡ Ἀνωτάτη Βιομηχανικὴ Σχολὴ Πειραιῶς τὸν ὁμότιμον Καθηγητὴν τῆς Ἀνδρέαν Κυρκιλίτσην, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐτίμησε, καὶ τοῦ ἀπευθύνει δι' ἡμῶν ὅλας εἰλικρινεῖς καὶ ἐκ βαθέων εὐχὰς νὰ συνεχίσῃ τὴν φωτεινὴν πορείαν του.

Η ΔΙΩΡΥΞ ΤΟΥ ΣΟΥΞΖ ΚΑΙ Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Τοῦ Καθηγητοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΧΟΛΕΒΑ
Πρυτάνεως τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Πειραιῶς

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Πολλαπλοῦν, ἀλλὰ καὶ πολλαπλῶς εὐχάριστον, χρέος μὲ φέρει συμμετέχοντα εἰς τὸν πανηγυρικὸν τόμον, τὸν ἐκδιδόμενον παρὰ τῆς Α.Β.Σ.Π. καὶ ἀφιερούμενον εἰς τὸν ὁμότιμον Καθηγητὴν τῆς Σχολῆς κ. Ἀνδρέαν Κυρκιλίτην. Θὰ τονίσω μίαν, ἰδιαίτερώς, πλευρὰν τοῦ χρέους αὐτοῦ, ὡς τὸ ἀντιλαμβάνομαι : Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ κ. Κυρκιλίτη ἐκ τῆς Σχολῆς, λόγῳ καταλήψεώς του ἐκ τοῦ ὀρίον ἡλικίας, ἐδίδαξα ἐπὶ διετίαν κατ' ἀνάθεσιν μέχρι τοῦ διορισμοῦ νέου Καθηγητοῦ εἰς τὴν ἔδραν, τὰ μαθήματα τῆς Ἐφηρμοσμένης Οἰκονομικῆς, τὰ ὅποια ἐδίδαξεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἰς τὴν Σχολὴν ὁ τιμώμενος Καθηγητής. Τὸ γεγονός ὅτι παρέλαβον παρ' αὐτοῦ τὴν σκυτόλην εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἔδραν καὶ τὴν ἐκράτησα, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον, αἰσθάνομαι γὰρ μὲ συνδέη στενωῶς μὲ τὸν κ. Κυρκιλίτην.

Λέγεται ὅτι ὁ κ. Κυρκιλίτης ὑπῆρξε καλὸς διδάσκαλος. Τοῦτο, ἀσφαλῶς, γνωρίζουν καλύτερον οἱ διατελέσαντες μαθηταὶ του. Ὅλοι ὅμως γνωρίζουν ὅτι ὁ κ. Κυρκιλίτης εἶναι εἰς γλαφυρὸς καὶ χειμαρρῶδης ρήτωρ, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς θέσιν γὰρ συναρπάξῃ τὸ οἰονδήποτε ἀκροατήριόν του, τὸ ὁποῖον κυριολεκτικῶς αἰχμαλωτίζει.

Ἐπέλεξα τὸ θέμα τοῦτο διὰ τὸν «τιμητικὸν τόμον Ἀ. Κυρκιλίτη», ἀφ' ἐνὸς διότι εἶναι ἐπικαιρὸν καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ὑπῆρξεν ἰδιαζόντως σημαντικὸς ὁ ρόλος τῆς Διῶρυγος τοῦ Σουέξ διὰ τὸ Διεθνὲς Ἐμπόριον, τὴν θεωρίαν τοῦ ὁποῖου ἐδίδασκεν εἰς τὴν Σχολὴν ὁ τιμώμενος Καθηγητής.

Δὲν δύναμαι γὰρ προβλέψω ποῖα θὰ εἶναι αἱ συγκεκριμένα ἐξελίξεις εἰς τὸ θέμα τῆς Διῶρυγος, διότι ἡ κατάστασις εἰς τὴν Μ. Ἀνατολήν εἶναι — δυστυχῶς — εἰσέτι ρευστή. Ἀλλὰ, λήγοντος τοῦ Φεβρουαρίου 1974, ὅτε γράφεται ἡ ἐν ὄψει ἐργασία, τὸ θέμα τῆς Διῶρυγος ἦλθεν εἰς τὸ προσκήριον τοῦ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος, διότι, κατ' ἐπίσημους ἐξ Αἰγύπτου διαβεβαιώσεις καὶ πληροφορίας, συντόμως θὰ ἀρχίσῃ ἡ διάνοιξις τῆς ἀποφραχθείσης κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1967 Διῶρυγος, τὴν διάνοιξιν δὲ ταύτην, κατὰ τὰ φαινόμενα, ἐπιθυμοῦν αἱ δύο ἡγέτιδες τοῦ συγχρόνου κόσμου δυνάμεις, αἱ Η.Π.Α. καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσης.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θεματός μου «Ἡ Διῶρυξ τοῦ Σουέξ καὶ ἡ Παγκόσμιος Ἐμπο-

ρική Ναυτιλία» θὰ γίνῃ ὡς ἐξῆς : Εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν (κεφ. 1) προβαίνο εἰς τὴν σύντομον ἱστορικὴν ἀνασκόπησιν τῶν γεγονότων, ἀπὸ τῆς διανοίξεως τῆς Διώρυγος μέχρι σήμερον. Εἰς τὸ κεφ. 2 ἐξετάζεται ὁ ρόλος καὶ ἡ σημασία τῆς Διώρυγος διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν, ἀπὸ τῆς ἐνάροξεως τῆς χρησιμοποιοῦσέως τῆς (1869) μέχρι τῆς κρίσεως τοῦ 1956. Εἰς τὸ κεφ. 3 ἀναφέρονται τὰ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς κρίσεως ταύτης, τὰ τῆς προσωρινῆς ἀποφράξεως τῆς Διώρυγος καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς ἐπιπτώσεις διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν. Εἰς τὸ κεφ. 4 γίνεται λόγος περὶ τοῦ «κλεισίματος» τῆς Διώρυγος μετὰ τὸν «πόλεμον τῶν ἐξ ἡμερῶν» τοῦ Ἰουνίου 1967 καὶ περὶ τῶν συνεπειῶν αὐτοῦ. Τέλος, εἰς τὸ κεφ. 5, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀναφέρονται τὰ γεγονότα τοῦ Ὀκτωβρίου 1973 καὶ ἐξετάζεται ἡ παροῦσα κατάστασις καὶ τὰ ὑπάρχοντα σχέδια ὡς πρὸς τὴν διάνοξιν τῆς Διώρυγος, ἀφ' ἑτέρου δὲ διατυπώνονται ὠρσμένα προβλήματα, ὡς πρὸς τὸν ρόλον καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν εἰς τὸ μέλλον.

Ἐν Πειραιεῖ, λήγοντος Φεβρουαρίου 1974

1. Εἰσαγωγή - Σύντομος ἱστορικὴ ἀνασκόπησις

1.1. Τὸ ἱστορικὸν τῆς διανοίξεως καὶ αἱ μετέπειτα ἐξελίξεις

Ἡ σκέψις διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διὰ διανοίξεως διώρυγος εἶναι πολὺ παλαιά. Τὴν ἀπαντῶμεν ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ἔργων καὶ διωρύγων, εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀρχαίας Αἰγύπτου καὶ εἰς τοὺς Πτολεμαίους. Ἡ κατασκευὴ διώρυγος εὐρίσκετο καὶ εἰς τὰς προθέσεις καὶ τὰ σχέδια τοῦ Μεγ. Ναπολέοντος, ὅστις ὅμως κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου (1798-1801) δὲν ἐπραγματοποίησε ταῦτα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1829, ὁ ὑπηρετῶν εἰς Καλκούταν ὑποπλοίαρχος τοῦ βρετανικοῦ Ναυτικοῦ Βάγκορν, ἐνεφανίσθη ὑπέρμαχος τῆς ἰδέας συνδέσεως τῶν Ἰνδιῶν μετὰ τῆς Εὐρώπης, διὰ κατασκευῆς διώρυγος ἐνούσης τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν καὶ τὴν Μεσόγειον, πλὴν, ματαίως προσεπάθησεν ἐπὶ μακρὸν νὰ πείσῃ τὴν βρετανικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦτο. Κατῶρθωσεν ὅμως ὁ Βάγκορν νὰ δημιουργήσῃ ὁπαδοὺς τῆς ἰδέας ταύτης, μεταξὺ τῶν ὁποίων, ἀρχικῶς ὁ Ἐμφαντίν, ὅστις μετέβη εἰς Αἴγυπτον διὰ τὴν μελέτην κατασκευῆς κοινωφελῶν τινῶν ἔργων καὶ μετέπειτα ὁ Γάλλος μηχανικὸς Φερδινάνδος ντὲ Λεσσέπς, ὅστις εἶχε διατελέσει Πρόξενος τῆς Γαλλίας εἰς τὸ Κάϊρον. Οὗτος συνεδέετο διὰ φιλικῶν δεσμῶν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Μωχάμετ Σαῖντ, παρὰ τοῦ ὁποίου, διὰ μὲν τοῦ ἀπὸ 30.11.1854 φερμανίου [ἔλαβε τὸ δικαίωμα ἰδρύσεως ἐταιρίας πρὸς κατασκευὴν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῆς Διώρυγος, διὰ δὲ τοῦ ἀπὸ 5.1.1856 ἐτέρου - συμπληρωματικοῦ - φερμανίου, ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ καθορίσῃ τέλη διελεύσεως τῶν πλοίων πλέον τῶν 10 φρ. κατὰ τόννον χωρητικότητος. Ἀλλά, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, ἀπηρτίετο προσθέτως καὶ ἡ συγκατάθεσις τῆς Τουρκίας, ὡς ἐπικυριάρχου δυνάμεως, ἡ ὁποία ὅμως, πιεζομένη ὑπὸ τῆς Βρεταννίας, δὲν παρέιχε ταύτην. Ἡ ἀντίδρασις τῆς Μ. Βρεταννίας κατὰ τὴν φάσιν ταύτην ἦτο ὀξυτάτη, ἴσως ἐκ τοῦ - ὄχι ἀστηρίκτου, ὡς ἀπέδειξαν τὰ κατὰ τὰς ἡμέρας μας γεγονότα -

φόβου, ὅτι θὰ ὑφίστατο κίνδυνος νὰ τεθῆ ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ἐχθρικῶν πρὸς ταύτην δυνάμεων.

Παρά ταῦτα, τὸ ἔργον τῆς κατασκευῆς ἤρχισε τὴν 25ην Ἀπριλίου 1859. Πρὸ τοῦ τετελεσμένου αὐτοῦ γεγονότος εὐρεθεῖσα ἡ Τουρκία, παρέσχε τὴν συγκατάθεσιν τῆς διὰ τὸ ἔργον τὴν 19.3.1866, ἀφ' οὗ συνήφθη τὴν 22.2.1866 — καὶ ἐνῶ τὸ ἔργον συνεχίζετο — νέα σύμβασις παραχωρήσεως, διὰ τῆς ὁποίας ὠρίζετο ὅτι ἡ διῶρυξ θὰ ἀπετέλει αἰγυπτιακὸν ἔδαφος, ὅτι ἡ ἀστυνόμευσις τῆς δι' αὐτῆς ναυσιπλοίας θὰ ἴσκειτο ὑπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ ὅτι ἐκ τῆς διῶρυγος θὰ ἠδύνατο νὰ διέρχωνται πλοῖα, πολεμικὰ ἢ ἐμπορικὰ, ὄλων τῶν κρατῶν, ἄνευ τινὸς διακρίσεως.

Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἔργου διήρκεσεν ἐπὶ 10 ἔτη. Κατ' αὐτὴν καὶ μέχρι τοῦ 1863 — ὅτε ἀπηγόρευσε τοῦτο ὁ Χεδίβης Ἰσμαῆλ — ἐχρησιμοποιοῦντο φελλάχοι ἐργαζόμενοι καταναγκαστικῶς. Κατὰ τινὰ ὑπολογισμόν, οἱ ἡμίσεις ἐκ τῶν χρησιμοποιηθέντων 20.000, ἤτοι 10.000 περίπου ἀπέθανον λόγῳ τῶν συνθηκῶν ἐργασίας.

Τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια καὶ ἡ πρώτη διέλευσις πλοίων ἐκ τῆς διῶρυγος (ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον) ἐγένοντο τὴν 17.11.1869.

Οὕτως ἐπῆλθεν ἡ τόσον σημαντικὴ ἔνωσις τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ κατ' οὐσίαν τῆς Εὐρώπης μετὰ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς.

Ἄλλ' ἐνῶ, ὡς ἀνεφέρθη, ἔντονος ὑπῆρξεν ἡ ἀντίδρασις τῆς Μ. Βρεταννίας διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς διῶρυγος, ὅταν ἤρχισεν ἡ χρησιμοποίησις τῆς, αὐτὴ μετέβαλε στάσιν καὶ ἐπεδίωξε νὰ θέσῃ τὴν διῶρυγα ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν τῆς. Τοῦτο ἐπέτυχεν ὅταν, ἐπωφελουμένη οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ Χεδίβου Ἰσμαῆλ ἠγόρασεν — ὡς εἰς παρ. 1.2 θὰ γίνῃ λόγος — τὴν πλειονοψηφίαν τῶν μετοχῶν τῆς ἀνωτέρω ἀναφερθείσης ἐταιρίας τῆς Διῶρυγος καὶ περαιτέρω ὅταν, τὴν 11.7.1882 κατέστησε τὴν περιοχὴν τῆς διῶρυγος στρατιωτικὴν βᾶσιν, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῆς ρηθείσης ἐταιρίας. Ἐκτοτε καὶ ἐπὶ μακρὸν ἡ περιοχὴ τῆς διῶρυγος ἠλέγγετο στρατιωτικῶς ὑπὸ βρεταννικῶν δυνάμεων.

Πρὸς πληρεστέραν τῆς κατοχύρωσιν ἡ Μ. Βρεταννία προσεπάθησε νὰ ρυθμίσῃ τὰ τοῦ καθεστώτος τῆς διῶρυγος διὰ Διεθνoῦς Συμφωνίας. Ἐν πρώτοις, ἐπεδίωξε νὰ ἀποσπάσῃ ἀπόφασιν τῶν μεγάλων Δυνάμεων, σχετικῶς μὲ τὴν ἐλευθέραν ναυσιπλοίαν εἰς τὴν διῶρυγα, αἵτινες κατὰ τὸ 1884 ἀπεφάσισαν νὰ ὀργανωθῆ, μὲ τὴν σύμπραξιν καὶ τῆς Τουρκίας «ναυτικὴ ὑπηρεσία ἀστυνομεύσεως» διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθέρου ναυσιπλοίας. Ἦδη ὁμως ἐξεδηλοῦτο ἐμφανῆς ὁ μεταξὺ Βρεταννίας καὶ Γαλλίας ἀνταγωνισμὸς διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς διῶρυγος. Συνεπεία αὐτοῦ, ἡ συγκληθεῖσα τὴν 30.3.1885 εἰς Παρισίους Συνδιάσκεψις διὰ τὴν προστασίαν τῆς διῶρυγος, εἰς τὴν ὁποίαν πλὴν τῶν Μεγ. Δυνάμεων, μετέσχον καὶ ἡ Τουρκία, ἡ Ἰσπανία, αἱ Κάτω Χῶραι καὶ ἡ Αἴγυπτος, παρέμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος. Διὰ καταλλήλων ὁμως βρεταννικῶν διπλωματικῶν χειρισμῶν, ἐπῆλθε προσέγγισις τῶν γαλλοβρεταννικῶν ἀπόψεων καὶ τὴν 29ην Ὀκτωβρίου 1888 συνήφθη εἰς Παρισίους Διεθνῆς Συνθήκη «περὶ τοῦ καθεστώτος τῆς Διῶρυγος τοῦ Σουέζ» ἐκ 17 ἄρθρων. Αὕτη ὑπεγράφη ὑπὸ τῆς

Γερμανίας, τῆς Αὐστρουγγαρίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Μ. Βρεταννίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ρωσίας, τῆς Ἰσπανίας, τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ τῆς Τουρκίας καὶ δι' αὐτῆς καθιερώθη ἡ ἐλευθερία τῆς διὰ τῆς διώρυγος ναυσιπλοΐας, τόσον κατὰ τὰς περιόδους εἰρήνης, ὅσον καὶ πολέμου. Διὰ τὴν Μ. Βρεταννίαν ἡ Σύμβασις αὕτη εἶχε θεωρητικὸν χαρακτήρα, διότι, εἰς τὴν πραγματικότητα, ἀφ' ἑνὸς λόγῳ τῆς πλειοψηφίας τὴν ὁποίαν ἐξησφάλισεν εἰς τὴν ἐταιρίαν τῆς διώρυγος καὶ ἀφ' ἑτέρου — καὶ κυρίως — λόγῳ τοῦ ὅτι ἐδέσποζεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κατεῖχε τὰ καίρια σημεῖα εἰς τὴν Μεσόγειον, τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν καὶ τὸν Περσικὸν Κόλπον, εἶχεν ὁπωσδήποτε ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν της τὴν διώρυγα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου, ἡ μὲν Αἴγυπτος ἔλαβεν ὀρισμένα μέτρα (1914) διὰ τὴν μὴ χρησιμοποίησιν τῆς διώρυγος ὡς καταφυγίου παρὰ τῶν ἐμπολέμων πλοίων, ἡ δὲ Μ. Βρεταννία διετήρησε τὸν στρατιωτικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῆς διώρυγος, ἰδία μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν ἐπιθέσεως μιᾶς Γερμανοτουρκικῆς στρατιᾶς, ἣτις ὠρμήθη ἐκ Παλαιστίνης καὶ ἐπραγματοποίησεν ἐξ Ἀνατολῶν εἰσβολήν, δι' ἧς ἠπειλήθη ἡ διώρυξ.

Κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων διάστημα ἐνισχύθη ἔτι μᾶλλον ἡ ἐπὶ τῆς διώρυγος βρεταννικὴ κυριαρχία. Καὶ ναὶ μὲν κατὰ τὸ 1935 ἡ διώρυξ ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν μεταφορὰν ἰταλικῶν στρατευμάτων ἐπιτεθέντων καὶ καταλαβόντων τὴν Αἰθιοπίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1936 ὑπεγράφη ἀγγλοαιγυπτιακὴ Συνθήκη Συμμαχίας, διὰ τῆς ὁποίας ἀνετέθη εἰς τὴν Μ. Βρεταννίαν ἡ ἄμυνα τῆς περιοχῆς τῆς διώρυγος.

Ἡ βρεταννικὴ κυριαρχία ἐπὶ τῆς διώρυγος διετηρήθη καὶ κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον, παρὰ τὸν ἐκδηλωθέντα κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1942 κίνδυνον ἐκ τῆς ραγδαίας προελάσεως τῆς Στρατιᾶς τοῦ Ρόμμελ, ἣτις ἀνεκόπη εἰς Ἐλ - Ἀλαμείν, ὀλίγον ἔξω τῆς Ἀλεξανδρείας. Αἱ ἐπακολουθήσασαι νίκαι τῶν βρεταννικῶν στρατευμάτων ὑπὸ τὸν Στρατάρχη Μοντγκόμερου καὶ ἡ κατὰ τὸ 1943 γενομένη συνθηκολόγησις τῆς Ἰταλίας, ἐστερέωσαν τὸν βρεταννικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῆς διώρυγος καὶ ἔδωκαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ καταδειχθῇ διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν, ὁ σοβαρὸς ρόλος καὶ ἡ σημασία αὐτῆς.

Ἡ κατάστασις μετεβλήθη μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον, ὅτε εἰς τὴν Αἴγυπτον — ὡς καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιοχὰς καὶ χώρας — ἐξεδηλώθη ἔντονον ἀντιαποικιοκρατικὸν καὶ ἐθνικιστικὸν πνεῦμα, συνεπεία τῶν ὁποίων ἐζητήθη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν βρεταννικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς διώρυγος. Ἐνώπιον τῆς ὀξύτητος ταύτης οἱ Βρεταννοὶ ἐδέχθησαν νὰ περιορισθοῦν εἰς τὴν ζώνην μεταξὺ Πόρτ - Σάιτ καὶ Ἰσμαηλίας, ἀλλ' οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν ἀνένδοτοι, ἐπιμένοντες εἰς πλήρη ἀνεξαρτησίαν καὶ πλήρη ἀπομάκρυνσιν τῶν Βρεταννῶν, φθάσαντες εἰς αἱματηρὰς ἐκδηλώσεις κατὰ τῶν Βρεταννῶν εἰς Κάϊρον (26.1.1952).

Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Δημοκρατίας, κατόπιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ναγκίμπ καὶ τῆς ἐκδιώξεως τοῦ Φαρούκ, ἀπὸ αἰγυπτιακῆς πλευρᾶς συνεχίσθη ἡ πίεσις διὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν βρεταννικῶν δυνάμεων, ἐνῶ ἀπὸ βρεταννικῆς πλευρᾶς, μὲ τὴν ὑποστήριξιν καὶ τῶν Η.Π.Α., ἐπεδιώκετο ἡ ἐξέυρεσις συμβιβαστικῆς λύσεως, διὰ νὰ μὴ χαθῇ παντελῶς ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τῆς διώρυγος.

Τὴν 26 Ἰουλίου 1956 ὁ Πρόεδρος Νάσσερ ὠλοκλήρωσε τὸ τέλος τῆς βρεταννικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῆς διώρυγος διὰ τῆς κρατικοποιήσεως αὐτῆς καὶ τῆς ἐκμεταλλευστένης ταύτης ἐταιρίας, συστήσας ὡς ἄρμοδιαν αἰγυπτιακὴν ἀρχὴν τὴν Suez Canal Authority.

Ἦς ἀντίδρασις εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν ταύτην ἐνέργειαν ἐνεφανίσθη τὴν 12.9.1956 ἢ σύστασις ἐν Λονδίῳ διακρατικοῦ ὄργανισμοῦ, τῆς SCUA (Suez - Canal Users Association), μὲ συμμετοχὴν, τῶν Η.Π.Α. κατὰ 20%, τῆς Μ. Βρεταννίας κατὰ 20%, τῆς Γαλλίας κατὰ 15% καὶ λοιπῶν κρατῶν κατὰ 45%.

Ἡ κατὰ τῶν αἰγυπτιακῶν μέτρων ἀντίδρασις εἶχε συνέχειαν, ἥτις ἐξεδηλώθη τὴν 5.11.1956, δι' ἀναληφθέντος παρὰ τῶν Βρεταννῶν καὶ τῶν Γάλλων (ἐπικουρουμένων ὑπὸ τῶν ἰσραηλινῶν) στρατιωτικοῦ ἐγχειρήματος κατὰ τῆς Αἰγύπτου, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιτεθέντων ἀναμενόμενα ραγδαῖα ἀποτελέσματα, ὁ δὲ πόλεμος ἐκεῖνος τῶν «10 ἡμερῶν» ἐσταμάτησε διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ Ο.Η.Ε. Ἐκ τῶν πολεμικῶν τούτων ἐνεργειῶν καὶ λόγῳ βυθίσεως ἐντὸς τῆς διώρυγος 40 περίπου πλοίων, αὕτη κατέστη ἀδιάβατος καὶ ἀπητήθη χρόνος μέχρι τέλους Μαρτίου τοῦ 1957 διὰ νὰ ἐκκαθαρισθῇ καὶ ἀποδοθῇ ἐκ νέου εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν. Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος Νάσσερ ἐσχεδίασε νὰ διαπλατύνῃ καὶ ἐκβαθύνῃ τὴν διώρυγα, ἀλλ' ἐπῆλθε νέα κρίσις ἥτις ἐματαίωσε τὰ σχέδια ταῦτα.

Καί, ἐνῶ ἦτο μικρᾶς διαρκείας ἡ ἀχρήστευσις τῆς διώρυγος κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ 1956, ἡ σημειωθείσα νέα κρίσις, κατὰ τὸν πόλεμον τῶν «6 ἡμερῶν» τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1967, κατεδίκασε τὴν διώρυγα εἰς «κλείσιμον» ἐπὶ μακρόν, συνεχιζόμενον εἰσέτι.

Ἦδη, ὅμως, μετὰ τὴν νέαν πρόσφατον ἰσραηλινοαἰγυπτιακὴν σύγκρουσιν τοῦ Ὀκτωβρίου 1973 καὶ τὴν μετ' αὐτὴν, διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν τῶν Η.Π.Α. κ. Κίσσιγκερ, συμφωνίαν τῶν δύο ἐμπολέμων μερῶν, ἥτις, ὡς ἐλπίζεται, θὰ ὀδηγήσῃ εἰς Συνθήκην Εἰρήνης, ἀρχίζει νὰ διαφαίνεται εἰς τὸν ὀρίζοντα ἡ ἐκ νέου διάνοιξις τῆς διώρυγος καὶ ἡ ἐκ νέου ἀπόδοσις τῆς εἰς τὴν διεθνή ναυσιπλοΐαν.

1.2 Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐταιρίας τῆς διώρυγος

Ὁ Γάλλος μηχανικὸς Ferdinand Marie Vicomte de Lesseps, ὅστις ἔλαβε παρὰ τοῦ Σαῖντ - Πασσᾶ κατὰ τὸ 1854 τὴν ἄδειαν ἰδρύσεως ἐταιρίας πρὸς διάνοιξιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῆς Διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἴδρυσεν κατὰ τὸ 1854 τὴν Compagnie Universelle du Canal Maritime du Suez, μὲ κεφάλαιον 200 ἑκατομ. γαλ. φράγκων, κατανεμημένον εἰς 400.000 μετοχάς, ὀνομαστικῆς ἀξίας 500 φρ. ἑκάστης. Αἱ μετοχαὶ αὗται ἠγοράσθησαν κατὰ 50% ὑπὸ Γάλλων — καὶ μάλιστα ὑπὸ προσώπων μετρίας οἰκονομικῆς καταστάσεως — κατὰ 25% ὑπὸ Τούρκων καὶ τὸ ὑπόλοιπον 25% περιῆλθεν εἰς τὸν Σαῖντ - Πασσᾶν.

Αἱ ἐργασίαι διὰ τὴν διάνοιξιν — ὡς ἀνεφέρθη — διήρκεσαν ἐπὶ 10 ἔτη καὶ ἡ σχετικὴ δαπάνη ἀνήλθεν εἰς 25.725.000 Λ.Α.

Κατὰ τὴν ἀρχικὴν συμφωνίαν, ἡ Αἴγυπτος θὰ ἐλάμβανε ποσοστὸν 15%

ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων τῆς ἐταιρίας διὰ 99 ἔτη (ἦτοι, ἀπὸ 17.11.1869⁹ μέχρι 17.11.1968), ἀκολούθως δὲ ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς διώρυγος θὰ περιήρχετο εἰς τὸ αἰγυπτιακὸν κράτος.

Ἡ Μ. Βρεταννία, ἡ ὁποία ἀρχικῶς, ὡς προανεφέρθη, εἶχεν ἀντιταχθῆ εἰς τὴν διάνοξιν, ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς ἐκείνη, ἣτις κατὰ τὸ πλεῖστον ἐχρησιμοποίησε τὴν διώρυγα διὰ τῶν πλοίων της, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐκάλυπτον κατὰ τὸ 1870, ποσοστὸν περίπου 75% τῆς συνολικῆς κινήσεως τῆς διώρυγος.

Τὸ γεγονός τοῦτο καὶ ἡ πρόβλεψις τῆς σπυρδαλιότητος τῆς διώρυγος διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν τοῦ μέλλοντος, ὠδήγησαν τὸν Ἄγγλον πρῶτου-πυργὸν Ντισραέλι κατὰ τὸ 1875, εἰς τὴν ἀγορὰν παρὰ τοῦ Χεδίβου Ἰσμαήλ, περιελθόντος εἰς δεινὴν οικονομικὴν θέσιν, 176.602 μετοχῶν τῆς ἐταιρίας, ἀντὶ 4 ἑκατομ. Λ.Α. Οὕτω, ἡ Μ. Βρεταννία κατέστη κάτοχος τοῦ μεγαλύτερου ποσοστοῦ μετοχῶν τῆς ἐταιρίας, διὰ τὴν φθάση κατὰ τὸ 1947 τὴν εἰς χεῖρας της 295.026 μετοχὰς ἐπὶ συνόλου 652.934, ἐξασφάλισασα τοιουτοτρόπως τὸν οὐσιαστικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῆς ἐταιρίας καὶ τῆς διώρυγος.

Εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν διοδίων ἐσημειώθη περιπλοκὴ. Διὰ τῆς ἀρχικῆς συμφωνίας ταῦτα εἶχον καθορισθῆ εἰς 10 φρ. κατὰ τόν. χωρητικότητος πλοίου καὶ κατ' ἐπιβάτην. Τὸ 1872 ἡ ἐταιρία προέβη εἰς αὐξησίν των, μὲ συνέπειαν νὰ συγκληθῆ τὴν 6.10.1873 εἰς Κωνσταντινούπολιν Διεθνῆς Ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία καθώρισε ταῦτα εἰς 14 φρ. κατὰ κόρον καθαρᾶς χωρητικότητος, μὲ κλιμάκωσιν μέχρι 10 φρ. Ἠκολούθησαν μειώσεις τῶν διοδίων ὡς ἐξῆς : Τὸν Ἰανουάριον 1884 καθωρίσθησαν ταῦτα εἰς 10 φρ. κατὰ κ.κ.χ., τὸ 1885 εἰς 9,50 φρ., τὸ 1906 εἰς 7,50 φρ. καὶ ἀπὸ 1.4.1928 εἰς 7 φρ. διὰ τὰ ἔμπορτα πλοῖα καὶ 4,50 φρ. διὰ τὰ ὑπὸ ἔρμα διερχόμενα τὴν διώρυγα, διὰ Suez - Canal Net Ton τῶν 100 Cubic Feet, κατηργήθησαν δὲ τὰ διόδια διὰ τοὺς ἐπιβάτας. Ἀπὸ 15.9.1951 τὰ διόδια καθωρίσθησαν εἰς 34 - 36,5 πιάστρας κατὰ τόν. διὰ τὰ ἔμπορτα καὶ κατὰ 15,5 - 17 πιάστρας διὰ τὰ ὑπὸ ἔρμα πλοῖα. Ἀπὸ 1.1.1966 ταῦτα νυξήθησαν εἰς 43,30 καὶ 19,74 πιάστρας ἀντιστοίχως.

Τὰ ποσὰ τὰ ὁποῖα εἰσπράττοντο ἦσαν σημαντικά, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀκολούθων ἐνδεικτικῶν στοιχείων.

Ἔτος	Ἀριθμοὶ διελθόντων πλοίων	Κόροι καθ. χωρ/τητος	Εἰσπράξεις εἰς γαλ. φράγκα
1870	448	436.609	5.159.327
1900	3.441	9.738.157	90.623.608
1938	6.127	34.249.745	1.784.278.091
1952	12.168	86.137.037	26.849.015.735

(Καὶ μετὰ τὴν κρατικοποίησιν τῆς διώρυγος αἱ εἰσπράξεις ἦσαν ὑψηλαί. Κατὰ τὸ 1962 ὑπελογίσθησαν αἱ εἰσπράξεις τῆς διώρυγος εἰς 53.900.000 λίρας Αἰγύπτου καὶ τὸ 1963 εἰς 71.300.000 λίρας Αἰγύπτου, ἦτοι ἐσημειώθη αὐξησις κατὰ 17.400.000 ἢ κατὰ 25%. Κατὰ τὸ ἔτος 1966, τὸ τελευταῖον πρὸ τοῦ κλεισίματος, αἱ εἰσπράξεις ἀνῆλθον εἰς 95.187.216 Λ. Αἰγ.).

Είναι προφανής, όθεν, ή έπελθοῦσα διά τής κρατικοποιήσεως τής εταιρίας (και τής διώρυγος) βλάβη εις τήν εταιρίαν. Έπειδή όμως αύτη είχε καταστή ισχυρός οικονομικός οργανισμός, δέν έξηφανίσθη μετά τήν κρατικοποίησιν. Έκ τών πρώην μετόχων αύτης προέκυψεν ως Holding Company (εταιρία χαρτοφυλακίου) ή Compagnie Financière de Suez, με έδραν τούς Παρισίους, εις τήν όποίαν ή αιγυπτιακή Κυβέρνησις κατέβαλε κατά τό 1962, ως άποζημιώσιν, ποσόν 4 δισ. Λ. Αιγ. Η άνωτέρω εταιρία κατά τό 1964 έξησφάλισε συμμετοχήν κατά 10% εις τήν Banque de l' Union Parisienne και τό αυτό έτος ίδρυσε μίαν θυγατρικήν επιχείρησιν, με έδραν τήν Γενεύην, τήν Société de Financement International de la Compagnie de Suez. Όμοίως μετέσχεν εις 130 περίπου εταιρίας γαλλικώς και ξένας, έν αις και εις τας Union pour le financement à long et moyen terme, Compagnie Financière et Industrielle, Algeco, Société d' épargne mobilière κ. ά.

2. Η Διώρυξ του Σουέξ και ή Παγκόσμιος Έμπορική Ναυτιλία μέχρι τής κρίσεως του 1956

2.1 Χαρακτηριστικά στοιχεία και σημασία τής διανοίξεως τής διώρυγος του Σουέξ

A. Στοιχεία τής διώρυγος και τρόπος διάπλου της παρά τών πλοίων

Κατά τήν περάτωσιν τής κατασκευής της ,ή διώρυξ είχε μήκος, κατ' άλλους 162,5, κατ' άλλους δέ μέχρις 168 χλμ., πλάτος 22 μ. και βάθος 8 μ. Έκτοτε ύπέστη όκτώ έκβαθύνσεις και διαπλατύνσεις (ή ένάτη και σημαντικώτερα θά έγίνετο κατά τό ματαιωθέν Σχέδιον Νάσσερ του 1966), διήλθεν εκ του βάθους τών 10,36 μ., τών 10,52 μ. (1954) και τών 11.58 μ. (1966), ή 38 πόδ., ένφ τό πλάτος της διήλθεν εκ τών 45 μ., 60μ., διά νά φθάση εις τήν επιφάνειαν εις 160 - 200 μ. (χρησιμοποιήσιμον 110μ.)

Τάνωτέρω εις τήν πράξιν έσήμαινον ότι, εκ τής διώρυγος υπό τήν νεωτέραν της μορφήν ήδύναντο νά διέρχωνται πλοία έως 50.000 τόν. έμπορτα και μεγαλύτερων μεγεθών μερικώς έμπορτα ή υπό έρμα.

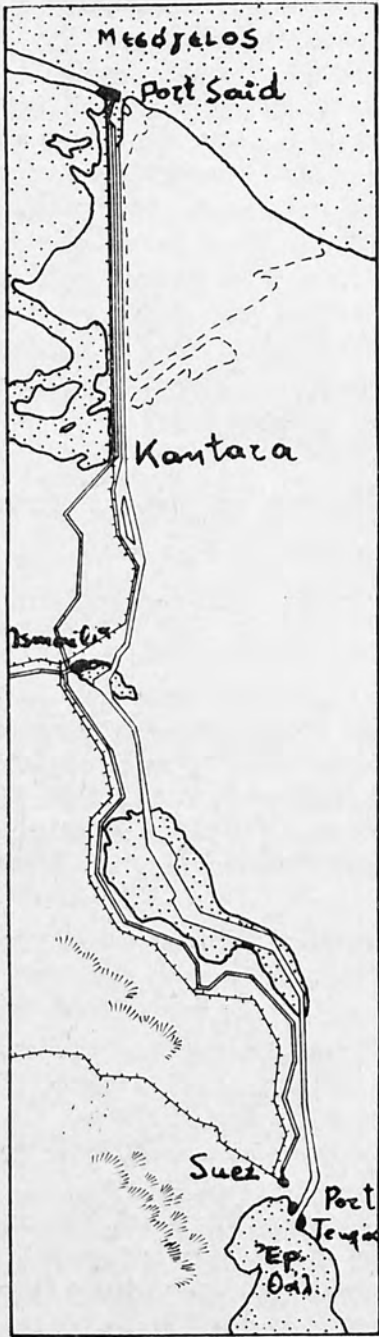
Οί συνδεθέντες διά τής διώρυγος λιμένες ήσαν τό Πόρτ - Σάιντ (Bur Said - Port Said) επί τής Μεσογείου και τό Σουέξ (El Suweis - Suez) επί τής Έρυθράς Θαλάσσης (ίδε σχήμα άριθ. 1).

Κατά τό 1869, ό μέσος όρος διάπλου τής διώρυγος ήτο 3 ήμέραι, ένφ ούτος διά τό έτος 1952 ήτο 11 ώραι και 11'.

Η διέλευσις τών πλοίων έγένετο διά δύο νηοπομπών (Convoies) εκ Βορρά προς Νότον, ήμερησίως και διά μιās νηοπομπής εκ Νότου προς Βορράν.

Υπελογίζετο ότι εκ τής διώρυγος διήρχοντο ήμερησίως περι τά 50 πλοία, με άνωτάτην δυναμικότητα διελεύσεως 70 πλοίων.

Πίναξ ἀριθ. 1
Χάρτης τῆς Διώρυγος τοῦ Σουέξ

Β. Σημασία τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος

Ἡ διάνοιξις τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ ἀπετέλεσεν ἓν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων γεγονότων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας καὶ ἐδημιούργησε νέας συνθήκας, τόσον ἀπὸ πολιτικοστρατιωτικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ οἰκονομικῆς πλευρᾶς.

Ἡ ἐπελθοῦσα σύνδεσις μεταξὺ Μεσογείου καὶ Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ κατ' οὐσίαν μεταξὺ Εὐρώπης - Ν. Ἀσίας - Ἰνδιῶν - Ἄπω Ἀνατολῆς, ἔφερεν εἰς τὸ προσκῆνιον τοῦ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος τὴν περιοχὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν.

Ὁ πλοῦς μεταξὺ Ἰνδιῶν - Δ. Εὐρώπης ἐσυντομεύθη κατὰ 4.500 μίλια, μὲ ἀντίστοιχον μείωσιν τῶν ἡμερῶν ταξιδίου καὶ τοῦ κόστους θαλασσίας μεταφορᾶς.

Ἡ δύναμις ἢ ὁποία θὰ ἤλεγχε τὴν διώρυγα, θὰ εἶχε πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἐπιρροὴν ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς εὐρυτάτης περιοχῆς, Β.Α. Ἀφρικῆς, Χερσονήσου Σινᾶ, Περσικοῦ Κόλπου καὶ Ἰνδιῶν. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ προσπάθεια τῆς Μ. Βρεταννίας, ἀρχικῶς νὰ κυριαρχήσῃ ἐπὶ τῆς διώρυγος καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἀντιστῆ διὰ παντός μέσου εἰς τὸν ἐκδηλωθέντα ἀνταγωνισμόν διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς διώρυγος, καταφυγοῦσα μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ εἰς πολεμικὸν ἐγχείρημα κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ὅταν διεπίστωσεν ὅτι ἦτο ἀναπόφευκτος ἡ ἀπώλεια τοῦ ἐλέγχου τῆς διώρυγος. Ἀκόμη καὶ σήμερον, ὅταν λέγεται ὅτι αἱ δύο ἡγέτιδες τοῦ κόσμου δυνάμεις, αἱ Η.Π.Α. καὶ ἡ Σοβ. Ἐνωσις, συμφωνοῦν καὶ ἐπιθυμοῦν τὴν ἐκ νέου διάνοιξιν τῆς διώρυγος, ἀσφαλῶς ὑποκρύπτεται ὀπισθεν τῆς ἐπιθυμίας ταύτης, ἡ ἐπιδιώξις τοῦ ἐλέγχου τῆς διώρυγος παρ' ἐκάστης ἐξ αὐτῶν.

Διὰ τὸ Διεθνὲς Ἐμπόριον, ἡ διάνοιξις τῆς διώρυγος ἀπετέλεσε σημαντικὸν παράγοντα προόδου καὶ ἀναπτύξεως. Ἐμπορεύματα παραγόμενα εἰς Ἰνδίας, Ἄπω Ἀνατολὴν καὶ Αὐστραλίαν (ὄρυζα, ἐλαιούχοι σπόροι, τέιον, ἔρια, ἰούτη, καουτσούκ κ. ἄ.), ἠδύναντο νὰ διοχετεύωνται εὐχερῶς εἰς τὰς ἀγοράς τῆς Δ. Εὐρώπης καὶ εἰς μεγαλυτέρας ποσότητας, λόγῳ ἐπελθοῦσης μειώσεως τοῦ κόστους διαθέσεως αὐτῶν, μετὰ τὴν μείωσιν τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς των.

Διὰ τὴν Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν ἡ διάνοιξις τῆς διώρυγος ἐσήμαινεν ἀπαρχὴν νέας ἐποχῆς, λόγῳ : 1) συντομεύσεως ἀποστάσεων (περὶ ἧς κατωτέρω ἐκτενέστερον), 2) μειώσεως τοῦ κόστους μεταφορῶν, 3) δημιουργίας μιᾶς νέας θαλασσίας ἀρτηρίας καὶ 4) ἀναπτύξεως λιμένων (Ἄν. Μεσογείου, Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης), οἵτινες προηγουμένως ἦσαν ἥσσονος σημασίας.

Τὸ σημαντικώτερον διὰ τὴν Διεθνή Ναυτιλιακὴν Οἰκονομίαν στοιχεῖον ἦτο ἡ διὰ τῆς διώρυγος μεταφορὰ πετρελαίου ἐκ τοῦ Περσικοῦ Κόλπου πρὸς Εὐρώπην. Ἐκ τῆς ἐν λόγῳ περιοχῆς προέρχεται περίπου τὸ 60% τῆς διὰ θαλάσσης διακινουμένης ποσότητος πετρελαίου, τὸ ἥμισυ δὲ ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης εἶχεν ὡς προορισμὸν εὐρωπαϊκοὺς λιμένας. Τὰ κατωτέρω παρατιθέμενα στοιχεῖα παρέχουν ἑναργῆ εἰκόνα τῶν διὰ τῆς διώρυγος διακινηθειῶν ποσοτήτων ἐμπορευμάτων, ἐν γένει καὶ πετρελαίου, εἰδικώτερον.

Αἱ οἰκονομικαὶ ἐπιπτώσεις, ὅθεν, ἐκ τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος ἦσαν

ἰδιαιτέρως ἔντονοι, εἰς τὸ Διεθνές Ἐμπόριον, τὴν Διεθνή Ναυτιλιακὴν Οἰκονομίαν, τὴν Παγκόσμιον Οἰκονομικὴν Γεωγραφίαν, τὴν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν ἑνίων κρατῶν (ὡς ἡ Μ. Βρεταννία καὶ ἡ Γαλλία), τὴν ἱκανοποίησιν ἀναγκῶν καὶ τὰς μεταβολὰς τῶν συνηθειῶν τῶν καταναλωτῶν ὀρισμένων εὐρειῶν περιοχῶν (Εὐρώπη, Ἰνδία), τὴν δημοσίαν οἰκονομίαν τῆς Αἰγύπτου (πρὸ τῆς κρατικοποιήσεως καὶ ἰδίᾳ μετ' αὐτήν), τὴν αὐξησιν τῆς καταναλώσεως πετρελαίου εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, τὰς ὠφελείας αἱ ὁποῖαι προεκλήθησαν εἰς τινὰ κράτη, τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος κατέστησαν κέντρα ἀναπτύξεως ἔμπορικῆς, ναυτιλιακῆς καὶ ναυπηγοεπισκευαστικῆς δραστηριότητος κ.ο.κ.

Γ. Ἡ συντόμευσις τῶν ἀποστάσεων

Ὡς προελέχθη, αἱ στρατιωτικοπολιτικά, ὅσον καὶ αἱ οἰκονομικαὶ ἐπιπτώσεις ἐκ τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος, ὠφείλοντο βασικῶς εἰς τὴν συντόμευσιν τῶν πλῶν τῶν δι' αὐτῆς διερχομένων πλοίων.

Διὰ τὴν γίνῃ τοῦτο πληρέστερον ἀντιληπτὸν παρατίθενται κατωτέρω (ἐνδεικτικῶς) συγκριτικὰ στοιχεῖα ἀποστάσεων διὰ πλοῦν μέσῳ διώρυγος (Suez Route) καὶ διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου Καλῆς Ἐλπίδος (Cap Route)

	Εἰς ναυτικά μίλια	
	Διὰ διώρυγος Σουεζ	Διὰ τοῦ ἀκρω- ρίου Κ.Ε.
Λονδῖνον - Βομβάη	6.270	10.710
Λονδῖνον - Ἀμπαντάν	6.400	11.300
Λονδῖνον - Καλκούτα	7.933	11.465
Λονδῖνον - Σιγκαπούρη	8.250	11.600
Λονδῖνον - Γιοκοχάμα	11.150	14.420
Λονδῖνον - Φρημάντλ	9.670	10.900
Λονδῖνον - Σίδνεϋ	11.535	12.415
Λονδῖνον - Μομπάσα	6.014	8.675

Ἄτερα ἐνδεικτικὰ στοιχεῖα εἰς ποσοστὰ (τὸ ποσοστὸν δεικνύει κατὰ πόσον συντομεύεται ἡ ἀπόστασις εἰς ναυτικά μίλια διὰ τῆς διώρυγος ἔναντι τῆς ταιαύτης διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου):

Ἄμβουργον - Βομβάη	κατὰ	43%
Λονδῖνον - Περσικὸς Κόλπος	»	42%
Ρότερνταμ - Σιγκαπούρη	»	31%
Χάβρη - Κουβέιτ	»	40%
Γενεύη - Βομβάη	»	59%

Δ'. Αί κύριαι θαλάσσιαι ὁδοὶ παγκοσμίως μετὰ τὴν διάνοιξιν τῆς διώρυγος

Μετὰ τὴν διάνοιξιν τῆς διώρυγος διεμορφώθησαν παγκοσμίως αἱ ἀκόλουθοι κύριαι θαλάσσιαι ὁδοί, αἵτινες ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ τῆς Παγκοσμίου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας (παγκοσμίου ἐμπορικοῦ στόλου):

- α) Ὁδὸς Βορείου Ἀτλαντικοῦ (North Atlantic - Route), συνδέουσα λιμένας Β. Ἀμερικῆς μὲ λιμένας Εὐρώπης, Μ. Βρεταννίας, Μεσογειακῆς Ἀφρικῆς.
- β) Ὁδὸς Β. Εἰρηνικοῦ (North Pacific Route), συνδέουσα λιμένας Β. Ἀμερικῆς πρὸς Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν, μὲ λιμένας Ἰαπωνίας, Φιλιππίνων, Κίνας.
- γ) Ὁδὸς Νοτίου Ἀφρικῆς (South Africa Route), συνδέουσα λιμένας Ἀνατολικῆς Ἀμερικῆς, Δ. Εὐρώπης καὶ Νοτίου, Ν.Α. καὶ Δ. Ἀφρικῆς.
- δ) Ὁδὸς Νοτίου Ἀμερικῆς (South America Route), συνδέουσα λιμένας Νοτίου Ἀφρικῆς, Ν. Ἀμερικῆς, Ἀτλαντικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ.
- ε) Ὁδὸς Νοτίου Εἰρηνικοῦ (South Pacific Route), συνδέουσα λιμένας Εἰρηνικοῦ μὲ λιμένας Αὐστραλίας.
- στ) Ὁδὸς Καρραϊβικῆς Θαλάσσης (Caribbean Sea Route), ἐξυπηρετοῦσα τοὺς λιμένας τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῆς Καρραϊβικῆς.
- ζ) Ὁδὸς διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ (Panama Canal Route), ἣτις ἀποτελεῖ προέκτασιν τῆς προηγουμένης, μὲ σημαντικὴν οἰκονομικὴν καὶ στρατηγικὴν σημασίαν, συνδέουσα ἀμερικανικοὺς λιμένας μεταξύ των (ὡς Ν. Ὑόρκης - Σάν Φραντσίσκο) καὶ ἀμερικανικοὺς λιμένας τοῦ Ἀτλαντικοῦ μὲ τὴν Ἰαπωνίαν (Ν. Ὑόρκη - Γιοκοχάμα) κ.λ.π.
- η) Ὁδὸς διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουεῦ (Suez Canal Route), συνδέουσα τὴν Μεσόγειον μετὰ λιμένων τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, Ν.Α., Ν. Ἀσίας καὶ Αὐστραλίας.

Οὕτω, ἡ θαλασσία ὁδὸς διὰ τῆς διώρυγος κατέστη μία τῶν σημαντικωτέρων θαλασσίων ὁδῶν διὰ τὴν διεθνή ναυσιπλοΐαν.

Σαφεστέραν εἰκόνα περὶ αὐτῶν δύναται τις νὰποκομίση διὰ προσφυγῆς εἰς τὸν παρατιθέμενον χάρτην τῶν κυρίων διεθνῶν θαλασσίων ὁδῶν (βλ. σχῆμα ἀριθμὸς 2).

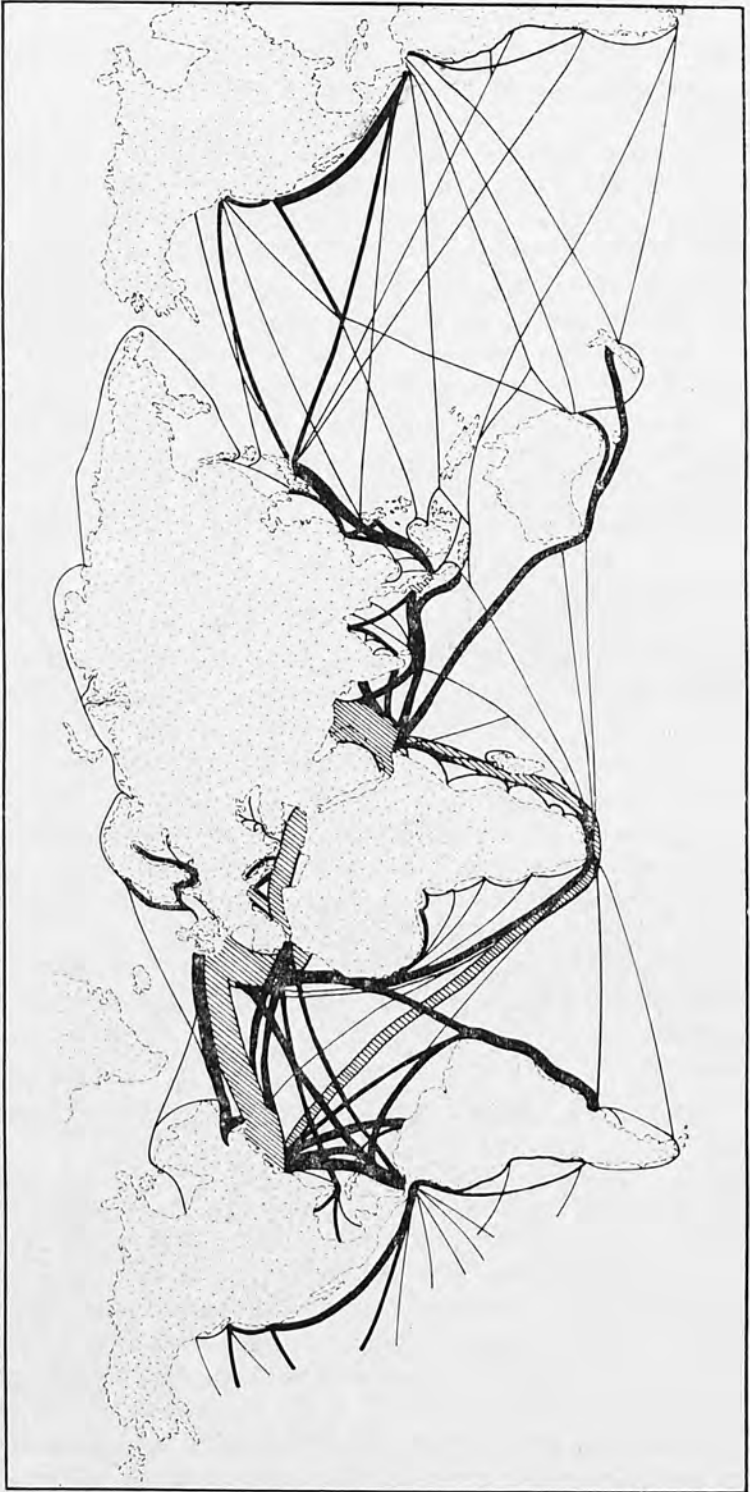
Ε'. Αὐξήσις τῆς σημασίας λιμένων τινῶν μετὰ τὴν διάνοιξιν τῆς διώρυγος

Ὡς προανέφερθη ἤδη, μετὰ τὴν διάνοιξιν τῆς διώρυγος, ηὐξήθη ἡ σημασία καὶ ὁ ρόλος λιμένων τινῶν, οἵτινες προηγουμένως δὲν εἶχον καμμίαν ἢ εἶχον περιορισμένην σημασίαν ἐξ ἀπόψεως οἰκονομικογεωγραφικῆς.

Κατὰ μίαν μᾶλλον ἐπιτυχή διάκρισιν, οἱ λιμένες ἐν γένει, δύνανται νὰ διακριθῶν εἰς: 1) βιομηχανικοὺς λιμένας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκφορτῶνται πρῶται ὕλαι κ.λ.π. καὶ ἐκ τῶν ὁποίων φορτῶνονται βιομηχανικὰ προϊόντα (Ν. Ὑόρκη, Λονδίνον, Ἀμβούργον, Ν. Ὁρλεάνη κ. ἄ.) 2) λιμένας φορτώσεως πετρελαιοειδῶν, ὡς εἶναι οἱ λιμένες τῶν περιοχῶν παραγωγῆς πετρελαίου (Περσ. Κόλπου, Βενεζουέλας, Καρραϊβικῆς κ.ἄ.), 3) λιμένας φορτώσεως χύδην, μαζικῶς μετα-

Πίναξ ἀριθ. 2

Χάρτης παριστῶν τὰς μεγάλας θαλασσίαις ὁδοῦς ἀνά τὸν κόσμον

φερομένων ἐμπορευμάτων, ἤτοι δημητριακῶν, γαιανθράκων, σιδηρομεταλλεύματος κ.λ.π. (ὡς River Plate, Hampton Roads κ. ἄ.), 4) λιμένας κατ' ἐξοχὴν στρατηγικοῦ χαρακτήρος (ὡς Χάλιφαξ, Γιβραλτάρ), 5) λιμένας διανεμητικοῦ, διαμετακομιστικοῦ, μεταφορτωτικοῦ θαλασσίου ἐμπορίου (ὡς, Ρότερνταμ, Μοντρεάλ κ. ἄ.), 6) λιμένας κυρίως διακινήσεως ἐπιβατῶν, 7) λιμένας ἀνεφοδιασμοῦ πλοίων εἰς καύσιμα, 8) λιμένας διενεργείας ἐπισκευῶν πλοίων καὶ 9) λιμένας κειμένους εἰς εἰσοδὸν διωρύγων.

Διὰ τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος ἐπῆλθον αἱ κάτωθι διαφοροποιήσεις εἰς τινὰς λιμένας :

α) Ἐτονώθη ἡ φόρτωσις πετρελαίου προοριζομένου δι' Εὐρώπην ἐκ λιμένων τοῦ Περσικοῦ Κόλπου.

β) Ἀνεπτύχθη ἡ φόρτωσις ἐμπορευμάτων πρὸς Εὐρώπην ἐκ λιμένων τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Κεϋλάνης καὶ Ἰνδονησίας.

γ) Ὁ λιμὴν τοῦ Σουέξ ἀπέκτησεν ἰδιαιτέραν στρατηγικὴν σημασίαν.

δ) Λιμένες τινὲς τῆς Κεντρικῆς Μεσογείου (Μάλτα) καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου (Πειραιεὺς) κατέστησαν ἐπισκευαστικὰ κέντρα διὰ τὰ διερχόμενα διὰ τῆς διώρυγος πλοῖα.

ε) Οἱ λιμένες, τοῦ Σουέξ καὶ τοῦ Πόρτ - Σάιντ ἀπέκτησαν ἰδιάζουσαν σημασίαν λόγῳ τοῦ ὅτι κεῖνται εἰς τὴν εἰσοδὸν (ἐκ Νότου ὁ εἰς καὶ ἐκ Βορρᾶ ὁ ἕτερος) τῆς διώρυγος.

ΣΤ'. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέξ ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας μεγάλας θαλασσίας διώρυγας τοῦ κόσμου

Θαλάσσιαι διώρυγες, ἤτοι τεχνητοὶ αὐλακες διὰ τῶν ὁποίων ἐνοῦνται δύο θάλασσαι, δὲν ἔχουν κατασκευασθῆ πολλαί, λόγῳ—ἰδίᾳ— τῶν ἀπαιτουμένων τεχνικῶν ἔργων καὶ τῆς δι' αὐτὰ ὑψηλῆς δαπάνης. Αἱ κυριώτεραι ὑφιστάμεναι ἐξ αὐτῶν διακρίνονται μεταξύ των, πρῶτον ὡς πρὸς τὸ νομικὸν καθεστῶς τὸ διέπον ταύτας καὶ δεύτερον ὡς πρὸς τὸ κατασκευασθὲν ἔργον καὶ τὴν σημασίαν του.

α) Κατ' ἀρχὴν, αἱ διώρυγες ὑπάγονται, ὑπὸ τὴν ἐδαφικὴν κυριαρχίαν μὲν τῶν πολιτειῶν τὰς ὁποίας διασχίζουν, ὑπὸ τὴν κυριότητα δὲ τῶν (φυσικῶν ἢ νομικῶν) προσώπων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀποκτήσει συμβατικὸν δικαίωμα ἐπ' αὐτῶν (ἐταιρίαι ἐκμεταλλεύσεως διωρύγων). Παραδείγματα τοιούτων διωρύγων ἀποτελοῦν, αἱ διώρυγες τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ Κιέλου. Διάφορος εἶναι ἡ περίπτωσις τῶν διωρύγων αἱ ὁποῖαι διέπονται ὑπὸ ἐδικῶν Συμβάσεων, ἤτοι Διεθνoῦς Συνθήκης (ὡς τοῦ Σουέξ) ἢ Συμφωνίας μεταξὺ Κρατῶν (ὡς τοῦ Παναμᾶ). Πράγματι, ἀνεξαρτήτως τοῦ τί κατ' οὐσίαν συνέβαινε (διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης ἐπιβολῆς τῆς βρετανικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ), τὸ καθεστῶς αὐτῆς διείπετο ὑπὸ τῆς Διεθνoῦς Συνθήκης τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1888. Ὡς πρὸς τὴν διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, συνήφθη κατὰ τὸ 1903 σύμβασις—τροποποιηθεῖσα κατὰ τὸ 1911 καὶ μεταγενεστέρως— μεταξὺ Η.Π.Α. καὶ Δημοκρατίας τοῦ Παναμᾶ, δι' ἧς ἡ διώρυξ παρεχωρήθη εἰς τὴν πρώτην, ἐναντι καταβο-

λῆς πρὸς τὸ κράτος τοῦ Παναμᾶ 10 ἑκ. δολλαρίων ἐφ' ἅπαξ καὶ 430.000 δολλαρίων ἐτησίως (ἤδη ἤρχισαν διαπραγματεύσεις μεταξὺ Η.Π.Α. καὶ Δημοκρατίας Παναμᾶ πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς ἐν λόγῳ Συμβάσεως, κατὰ τρόπον ἱκανοποιούντα τὸν Παναμᾶν).

β) Ἐξ ἀπόψεως τεχνικοῦ ἔργου, ἐκτάσεως καὶ ρόλου, αἱ διώρυγες τοῦ Σουέξ καὶ τοῦ Παναμᾶ εἶναι αἱ μεγαλύτεραι καὶ σημαντικώτεραι παγκοσμίως, ἀλλὰ ἡ πρώτη ὑπερτερεῖ τῆς δευτέρας. Οὕτω, ἔναντι τῶν ἀνωτέρω (εἰς 2.1/Α') ἀναφερθέντων χαρακτηριστικῶν τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ (μῆκος 168 χλμ. κ.λ.π.) ἡ διώρυξ τοῦ Παναμᾶ ἔχει μῆκος 82 ν. μιλ. (περὶ τὰ 151 χλμ.), πλάτος 45 καὶ βάθος ὕδατος 11μ. Αὕτη ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον διὰ τὴν διέλευσιν πλοίων τὴν 15.8.1914 (ἔναντι 17.11.1869 τοῦ Σουέξ). Ἐκ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ δύνανται νὰ διέρχωνται κατ' 24ωρον περίπου 50 πλοῖα, ἐνῶ ἐκ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ, διήρχοντο ὁμοίως περὶ τὰ 50 πλοῖα, θὰ ἠδύναντο ὅμως νὰ διέρχωνται μέχρις 70 πλοῖα. Λιμένες εισόδου — ἐξόδου τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ : Ἐπὶ τῆς Καρραϊβικῆς, Κριστομπάλ καὶ ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ, Μπαλμπόα. Διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ ἐπέρχονται σημαντικαὶ συντομεύσεις ἀποστάσεων (ὡς λ.χ. ἡ μεταξὺ Ν. Ὑόρκης καὶ Σάν Φραντσίσκο ἀπόστασις συντομεύεται διὰ τῆς διώρυγος κατὰ 7.873 ν. μίλ.). Εἰς τινὰς περιπτώσεις ἡ διὰ τοῦ Παναμᾶ ἀπόστασις εἶναι συντομωτέρα ἐκείνης διὰ μέσου τοῦ Σουέξ (λ.χ. ἡ ἀπόστασις μεταξὺ Ν. Ὑόρκης - Γιοκοχάμα εἶναι κατὰ 3.768 μίλ. συντομωτέρα διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ ἔναντι τῆς ἀποστάσεως διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ). Γενικῶς, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὡς τεχνικὸν ἔργον ἡ διώρυξ τοῦ Σουέξ ὑπερτερεῖ ἐκείνου τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ, ὅτι ἡ πρώτη ὑπερτερεῖ εἰς ποσοτικὰ στοιχεῖα τῆς δευτέρας καὶ ὅτι ἡ σημασία τῆς πρώτης εἶναι σαφῶς ἀνωτέρα τῆς δευτέρας, ἥτις κυρίως ἔχει ἀμερικανικὸν χαρακτήρα, ἐνῶ ἡ πρώτη ἔχει παγκόσμιον τοιοῦτον.

2.2. Ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς Παγκοσμίου Ἐμπ. Ναυτιλίας ἀπὸ τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος μέχρι τῆς κρίσεως τοῦ 1956

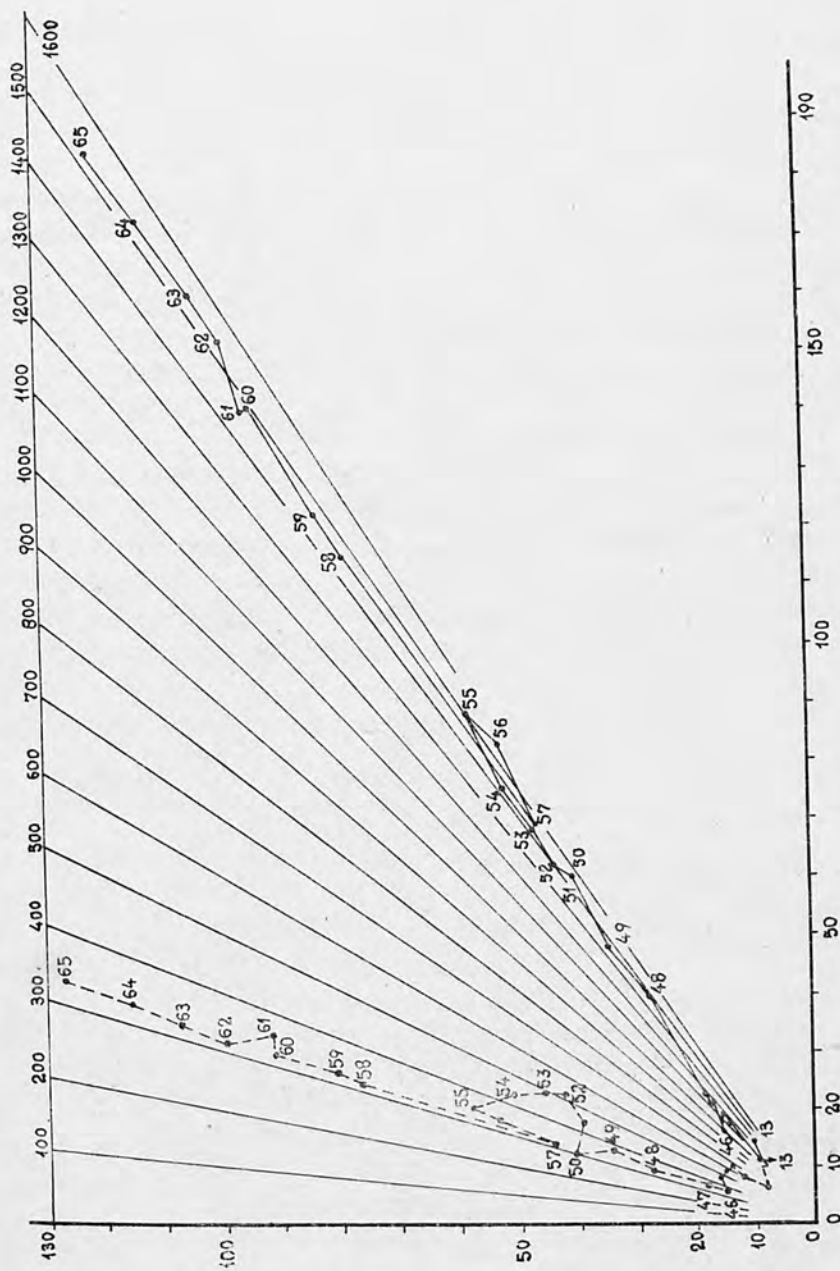
Α'. Ἐμπορικὴ καὶ ναυτιλιακὴ κίνησις διὰ τῆς διώρυγος (Θαλάσσιαι μεταφοραὶ)

Εἰς τὸν παρατιθέμενον πίνακα ἀριθ. 3 παρίσταται τὸ «Ναυτόγραμμα» τοῦ Α. Vigarié (La Circulation Maritime - Géographie de la Circulation, Paris, 1968, σελ. 233, ὑπὸ τὸν τίτλον Nautogramme du Trafic du Canal du Suez, 1913-1965), εἰς τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται ἡ ναυτιλιακὴ καὶ ἐμπορικὴ κίνησις διὰ τῆς διώρυγος κατὰ τὰ ἔτη 1913-1965 (ἤτοι χωρητικότης πλοίων διελθόντων διὰ τῆς διώρυγος καὶ ὄγκος μεταφερθέντων παρ' αὐτῶν ἐμπορευμάτων).

Διὰ διακεκομμένων στιγμῶν ἐμφαίνεται ἡ ἔνδειξις κινήσεως ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον καὶ διὰ συνεχοῦς γραμμῆς ἡ ἔνδειξις ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν.

Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ διαγράμματος, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἡ διώρυξ ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν τῆς Εὐρώπης εἰς πρώτας ὕλας, δημητριακὰ καὶ ἐλαιώδεις σπόρους. Τὸ πετρέλαιον κατέστη τὸ κύριον μεταφερόμενον ἐμπόρευμα ἀπὸ τοῦ 1932.

Πίναξ ἀριθ. 3
 «Ναυτόγραμμα» (Nautogramme) τοῦ Α. Vigiariέ παριστῶν τὴν θαλασσίαν
 κυκλοφορίαν διὰ τῆς διάρκοις τοῦ Σουεζ μεταξύ τῶν ἐτῶν 1915-1965

Κατά τὴν πρὸ τοῦ 1914 περίοδον, ἐκινουῦντο διὰ τῆς διώρυγος περισσό-
τερον τὰ ἐλεύθερα φορτηγὰ πλοῖα (tramps), μεταφέροντα πλήρη καὶ ὁμο-
ειδῆ φορτία, ἐνῶ ἦσαν περιορισμένα τὰ δι' αὐτῆς διερχόμενα πλοῖα τακτικῶν
γραμμῶν (liners).

Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1946 - 1956 ἐνεφανίσθη εἰς τὴν κίνησιν ἀστάθεια ὀφει-
λομένη εἰς λόγους οἰκονομικούς, πολιτικούς καὶ ἀποικιοκρατικούς, ἀφορῶντας
εἰς τὴν Εὐρώπην.

Μετ' ὀλίγα ἔτη παρουσιάσθη σταθεροποίησις πέριξ μιᾶς ποσότητος 300 - 400
χιλ./μῶν ἐμπορευμάτων κατ' ἀντιστοιχίαν πρὸς 1 τόννον καθαρᾶς χωρητικό-
τητος πλοίου.

Ὡς πρὸς τὰς μεταφορὰς ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν, αὗται ἐπηρεάσθησαν
ἐκ τῶν διακυμάνσεων τῆς κρίσεως τῶν ἐτῶν 1929 - 1936, μετὰ δὲ τὸ 1946 ἐμφα-
νίζεται αὐξουσα ἡ σχέσις μεταφερομένου βάρους πρὸς τόν. κ.χ., λόγῳ κυρίως
τῆς αὐξήσεως τοῦ μεγέθους τῶν δεξαμενοπλοίων καὶ τῶν δι' αὐτῶν μεγάλων
μεταφορῶν πετρελαίου.

Ὀλίγον πρὸ τῆς κρίσεως τοῦ 1956, τὸ πετρέλαιον κατελάμβανε ποσοστὸν
70 - 80% τῆς κινήσεως ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν, πλέον δὲ τοῦ $\frac{1}{3}$ τῆς παραγωγῆς
πετρελαίου τῆς Μ. Ἀνατολῆς διήρχετο διὰ τῆς διώρυγος.

Διὰ τῶν κατωτέρω ἐνδεικτικῶς παρεχομένων στοιχείων εἰκονίζεται ἡ ἐξέ-
λιξις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διερχομένων ἐκ τῆς διώρυγος πλοίων καὶ τοῦ ὄγκου τῆς
χωρητικότητος αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας αὐτῆς.

Ἔτη	Ἀριθμὸς σκαφῶν	Κόροι καθαρᾶς χωρητικότητος
1870	448	436.609
1900	3441	9.738.157
1912	5373	28.275.120
1935	5953	32.727.592
1938	6127	34.249.745
1939	5222	29.265.344
1941		8.202.481
1942		7.027.763
1943	2262	11.273.802
1944	3320	18.124.952
1945	4206	25.064.966
1946	5057	32.731.631
1947	5972	36.576.581
1948	8686	55.081.056
1949	10.420	68.861.548
1950	11.751	81.795.523
1951	11.694	80.356.338
1952	12.168	86.137.037

ἔτη
πολέ-
μου

B. Ὑποχρεώσεις ἐπιβληθεῖσαι ἐπὶ τῶν διερχομένων ἐκ τῆς διώρυγος πλοίων

Αὗται ἀναφέρονται, εἰς τὸν εἰδικὸν ὑπολογισμὸν τῆς χωρητικότητος τῶν πλοίων διὰ τὴν καταβολὴν τῶν τελῶν διελεύσεως, εἰς τὰ τέλη διελεύσεως καὶ εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν πλοήγησιν τῶν διερχομένων διὰ τῆς διώρυγος πλοίων.

α) Εἰδικὸς ὑπολογισμὸς τῆς χωρητικότητος τῶν πλοίων :

Πρόκειται περὶ τῆς «χωρητικότητος διώρυγος Σουέξ» (Suez Canal Tonnage — Jauge du Canal de Suez — Suez Kanal Vermessung), βάσει τῆς ὁποίας κατεβάλλοντο τὰ τέλη διελεύσεως τῶν πλοίων (διόδια). Γενικῶς, ἡ μὲν ὀλικὴ χωρητικότης διώρυγος Σουέξ εἰς κόρους (Gross Register Tonnage Suez Canal) ὑπελογίζετο κατὰ 2,5% ἄνω τῶν ἐπισήμων βρετανικῶν κανόνων, ἡ δὲ καθαρὰ χωρητικότης διώρυγος Σουέξ εἰς κόρους (Net Suez Canal Tonnage) ὑπελογίζετο περίπου κατὰ 23% ἄνω τῆς, κατὰ τοὺς βρετανικοὺς κανόνας, καθαρᾶς χωρητικότητος. Κατὰ τὸν Cufley, δι' ἓν πλοῖον, τὸ ὁποῖον μεταφέρει ὡς Open Shelterdecker 10.750 τόν. καὶ ὡς Closed Shelterdecker 12.350 τόν., ὁ ὑπολογισμὸς τῆς χωρητικότητος κατὰ British Register, Suez Canal Measurement καὶ κατὰ Panama Canal Measurement γίνεται ὡς ἐξῆς :

Κατά :	κ.ο.χ. Tons Gross Register	κ.κ.χ. Tons Net Register
British Register	8.618,77	5.088,81
Suez Canal Measurement	8.816,09	6.301,47
Panama Canal Measurement	8.744,13	5.980,21

β) Βάσει τοῦ ἀνωτέρω εἰδικοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς χωρητικότητος διώρυγος Σουέξ, ἐπεβάλλοντο τὰ τέλη διελεύσεως ἐκ τῆς διώρυγος (διόδια) κατὰ κόρον καθαρᾶς χωρητικότητος. Περὶ τῶν τελῶν τούτων ἤδη ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος εἰς παρ. 1.2, γίνεται δὲ λόγος καὶ κατωτέρω.

γ) Τὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα διήρχοντο ἐκ τῆς διώρυγος, ὑπεβάλλοντο εἰς ὑποχρεωτικὴν πλοήγησιν ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῶν μέχρι τῆς ἐξόδου τῶν ἐξ αὐτῆς. Εἰς τὴν διάθεσιν τῆς εταιρίας τῆς διώρυγος εὐρίσκετο ἀριθμὸς πλοηγῶν (ὅσους ἔφθασε τοὺς 230 - 240, ἐξ ὧν 160 - 170 Αἰγύπτιοι καὶ 50 Ἕλληνας, Ρῶσοι Ἴσπανοί, Ἴταλοί, Γερμανοί, μὲ πλεονάζοντας τοὺς Ἕλληνας, διὰ τὴν μειωθῆ βραδύτερον εἰς τὸ ἡμισυ περίπου). Παλαιότερον οἱ πλοηγοὶ ἠλλάσσαν εἰς Ἴσμαηλίαν, ἀλλὰ βραδύτερον ἐξετέλουν τὴν πλοήγησιν ἄνευ ἀντικαταστάσεως, ἀπὸ τοῦ λιμένος εἰσόδου μέχρι τοῦ λιμένος ἐξόδου, ἐργαζόμενοι συνεχῶς ἐπὶ 12 ὥρον περίπου.

Διὰ τὰ μεγάλου μεγέθους πλοῖα, πλὴν τῆς πλοηγῆσεως ἤτο ὑποχρεωτικὴ καὶ ἡ ρυμοὺλ κησις.

2.3 Ἐξελίξεις εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐμπ. Ναυτιλίαν κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον

Α. Γενικά

Ἡ διάνοιξις τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, μὲ τὴν αὔξησιν τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν τὴν ὁποίαν προεκάλεσε καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀνάπτυξιν τοῦ Διεθνοῦς Ἐμπορίου, ἐπέφερον ἀναμφισβητήτως αὔξησιν τοῦ Παγκοσμίου Ἐμπορικοῦ Στόλου. Ποία ὑπῆρξε συγκεκριμένως ἡ επίδρασις ἐπὶ τοῦ ὄγκου αὐτοῦ ἐκ τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος, δὲν δύναται ἐπακριβῶς νὰ ὑπολογισθῇ. Ἄλλωστε, ἡ μακρὰ περίοδος μεταξὺ 1869 καὶ 1956 [περιλαμβάνει σημαντικά γεγονότα, ἐπιδράσαντα σοβαρῶς ἐπὶ τοῦ Διεθνοῦς Ἐμπορίου καὶ τοῦ Παγκοσμίου Ἐμπορικοῦ Στόλου, ὡς ὁ Α' παγκόσμιος πόλεμος, ἡ παγκόσμιος οἰκονομικὴ κρίσις (1929 - 1932), ὁ Β' παγκόσμιος πόλεμος, ἡ πρώτη ἀραβοῖσραηλινὴ κρίσις τοῦ 1948, ὁ πόλεμος τῆς Κορέας κ.ά. Ἐν τούτοις, κρίνομεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν ὀρισμένα στατιστικὰ στοιχεῖα περὶ τῆς Παγκοσμίου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, συνδεδεμένα ἀμέσως ἢ ἐμμέσως καὶ πρὸς τὴν διώρυγα.

Β. Στατιστικὰ Στοιχεῖα

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 4 ἐμφανίζεται εἰς ποσοστὰ (μὲ βάσιν τὸ ἔτος 1913=100) ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Παγκοσμίου Ἐμπορίου (θαλασσίου καὶ μῆ), ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Παγκοσμίου Θαλασσίου Ἐμπορίου καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ παγκοσμίου ἐμπορικοῦ στόλου κατὰ τὰ κρίσιμα ἔτη, ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως (1929) μέχρι τῶν παραμονῶν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1938).

Πίναξ ἀριθ. 4

Ἔτος	Ἐξελίξεις Παγκ. Ἐμπορίου (Θαλασσίου καὶ μῆ)	Ἐξελίξεις Θαλασσίου Ἐμπορίου	Ἐξελίξεις Παγκ. Ἐμπορ. στόλου (πλοῖα ἄνω τῶν 2000 κ.ο.χ.)
1913 = 100			
1913	100	100	100
1929	130	135	157
1932	97	101	163
1933	97	104	158
1934	102	110	152
1935	107	115	150
1936	112	120	151
1937	126	135	154
1938	113	121	158

Πίναξ ἀριθ. 5

Ἀνάπτυξις τοῦ παγκοσμίου διὰ θαλάσσης ἐμπορίου κατὰ τὰ ἔτη 1950 - 1955

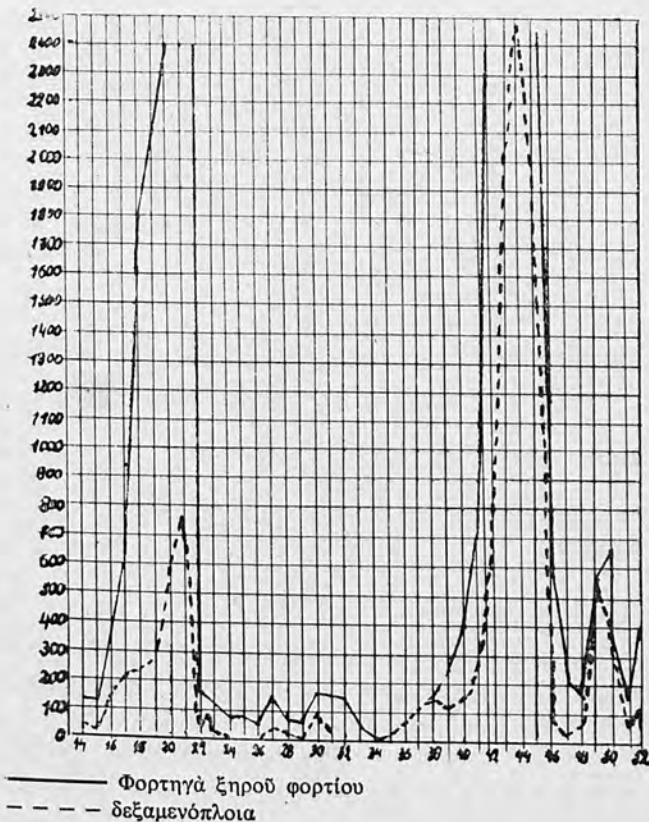
Ἔτη	Ξηρά φορτία		Πετρέλαιον		Σύνολον	
	εἰς ἑκατ. τόν.	Ποσοστιαία μεταβολή ἔναντι προηγουμ. ἔτους	εἰς ἑκατ. τόν.	Ποσοστιαία μεταβολή ἔναντι προηγουμ. ἔτους	εἰς ἑκατ. τόν.	Ποσοστιαία μεταβολή ἔναντι προηγουμ. ἔτους
1950	300	—	225	—	225	—
1951	360	20	255	13	615	17
1952	350	-3	285	12	635	3
1953	360	3	295	4	655	3
1954	390	8	320	8	710	8
1955	450	15	350	9	800	13

Πηγή: Ο Η.Ε.

Πίναξ ἀριθ. 6

Ἐξέλιξις παγκοσμίου χωρητικότητος μεταξύ 1914 - 1952

κ.ο.χ. χιλ.

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθμ. 5 ἐμφανίζεται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Παγκοσμίου Θαλασίου Ἐμπορίου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1950 - 1955, εἰς ἑκατομ. τόν. καὶ εἰς ποσοστά, τόσον διὰ τὰ ξηρὰ φορτία, ὅσον καὶ διὰ τὸ πετρέλαιον.

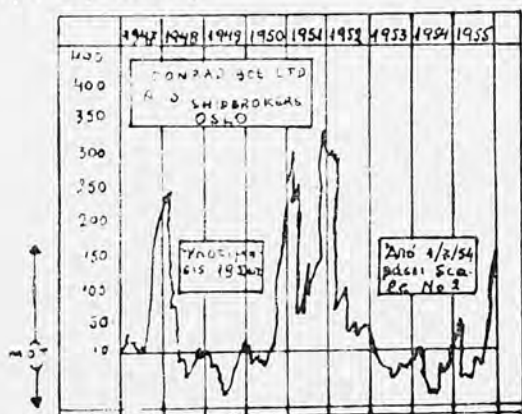
Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 6 ἐμφανίζεται ἡ ἐξέλιξις τοῦ Παγκοσμίου Ἐμπορικοῦ Στόλου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1914 - 1952, τόσον διὰ τὰ πλοῖα μεταφορᾶς ξηροῦ φορτίου, ὅσον καὶ διὰ τὰ δεξαμενόπλοια.

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 7 ἐμφανίζεται ἡ ἐξέλιξις τοῦ ναυλαρίθμου δεξαμενοπλοίων (κατὰ ταξίδιον) μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1947 - 1955.

Πίναξ ἀριθ. 7

Διάγραμμα ἀπεικονίζον τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ναυλαρίθμου δεξαμενοπλοίων (διὰ ναυλώσεις κατὰ ταξίδιον) μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1947 - 1955.

Περσικὸς κόλπος

Πηγή: Maritime studies and management

3. Ἡ κρίσις τοῦ 1956, αἱ συνέπειαι αὐτῆς διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν καὶ ἡ μέχρι τῆς κρίσεως τοῦ 1967 περίοδος

3.1 Ἡ κρίσις τοῦ 1956 καὶ αἱ ἄμεσοι συνέπειαι αὐτῆς διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν

Α. Κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς κρίσεως

Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς κρίσεως τοῦ 1956 ἦσαν ἐν συνόψει τὰ ἑξῆς:

α) Αἱ ἐμφανισθεῖσαι εἰς Αἴγυπτον — καὶ γενικώτερον εἰς τὸν ἀραβικὸν κόσμον — μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον ἐθνικιστικαὶ καὶ ἀνεξαρτησιακαὶ τάσεις, αἱ ὁποῖαι κατὰ κύριον λόγον ἐστρέφοντο κατὰ τῶν Βρεταννῶν, οἵτινες ἐπὶ μακρὸν διετήρησαν τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ νευραλγικοῦ χώρου τῆς πε-

ριοχῆς τοῦ Σουέζ καὶ τῆς Αἰγύπτου, ὑποδαυλιζόμεναι ὑπὸ τινος εὐρυτέρου πνεύματος ἐναντίον τῶν ἀποικιοκρατικῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, ἦτο βέβαιον ὅτι θὰ ὠδήγουν εἰς ἔντασιν σχέσεων μεταξύ Αἰγυπτίων καὶ Βρετανῶν, κατὰ πρό- ἔκτασιν δὲ καὶ Γάλλων. Τὰ γεγονότα τοῦ Καΐρου κατὰ τὸ 1952, ἀπετέλεσαν τὴν πλέον σαφῆ προειδοποίησιν περὶ τῶν ἐξελίξεων αἱ ὁποῖαι θὰ ἠκολούθουν.

β) Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ναγκίμπ, τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Φαρούκ καὶ τὴν ἀνα- κήρυξιν τῆς Δημοκρατίας, αἱ ἀνωτέρω ἐκδηλώσεις κατέστησαν πλέον ἔντονοι, καί, παρὰ τὰς προσπάθειάς τῆς Μ. Βρεταννίας — ἐπικουρουμένης εἰς τοῦτο καὶ παρὰ τῶν Η.Π.Α. — πρὸς ἐξέυρεσιν συμβιβαστικῆς τινος λύσεως, μὲ πολλὰς θυσίας καὶ παραχωρήσεις, ἡ στάσις τῆς Αἰγύπτου ἦτο ἀνένδοτος.

γ) Ἡ ἐνέργεια τοῦ Προέδρου Νάσσερ, ὅστις διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 26.7.1956 προέβη εἰς ἐθνικοποίησιν τῆς διώρυγος καὶ τῆς ἐταιρίας ἐκμεταλλεύσεως αὐτῆς, ἦτο τι τὸ ἀναμενόμενον. Ἡ Αἴγυπτος ἐπεδίωξε, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ θέσῃ ὑπὸ τὸν πλήρη ἔλεγχόν της τὴν ἐξαιρέτου σημασίας ταύτην θαλασσίαν ὁδόν, τῆς διώ- ρυγος τοῦ Σουέζ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ καρπῶθῃ τὰ σημαντικὰ ἔσοδα ἐκ τῶν κατα- βαλλομένων παρὰ τῶν πλοίων τελῶν διελεύσεως. Τὴν βρεταννογαλλικὴν ἐται- ρίαν διεδέχθη εἰς τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῆς διώρυγος — ὡς προανε- φέρθη — ἡ ἰδρυθεῖσα Suez - Canal Authority, μὲ ἔδραν τὴν Ἰσμαηλίαν, ἐξαρ- τωμένη ἐκ τοῦ αἰγυπτιακοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου καὶ ἔχουσα οἰκονομικὴν αὐτονομίαν.

δ) Τὸ κατὰ τῶν Βρετανῶν καὶ τῶν Γάλλων πλῆγμα ἦτο βαρὺ, διότι μετὰ κυ- ριάρχίαν ἐπὶ 86 ἔτη (ἀφ' ὅτου, τὸ 1870 οἱ Βρεταννοὶ ἠγόρασαν μέγα μέρος τῶν μετοχῶν τῆς ἐταιρίας), οὗτοι ἐξεδιῶκοντο ἐκ τῆς διώρυγος, μὲ δεινὰς οἰκονο- μικάς καὶ στρατιωτικοπολιτικάς συνεπείας. Καὶ τότε, οἱ ἄλλοτε κυρίαρχοι τῆς διώρυγος — 5.11.1956 — ἀνέλαβον ἀπὸ κοινοῦ στρατιωτικὸν ἐγχεῖρημα (μὲ συμμετοχὴν καὶ Ἰσραηλινῶν δυνάμεων) κατὰ τῆς Αἰγύπτου, τὸ ὁποῖον διήρκε- σεν ἐπὶ 10 ἡμέρας μόνον — λόγῳ παρεμβάσεως τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ παγκοσμίου ἀντι- δράσεως — καὶ ἀπέβη ἄνευ ἀποτελέσματός τινος διὰ τοὺς ἐπιτεθέντας, ἢ μᾶλλον εἶχεν ὡς συνέπειαν νὰ δημιουργηθῇ βαρὺτατον διεθνὲς κλίμα εἰς βάρος αὐτῶν.

ε) Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐβυθίσθησαν ἢ ἐνεκλωβίσθησαν ἔντὸς τῆς διώρυγος περὶ τὰ 40 πλοῖα διαφόρων σημαίων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀπο- φραχθῇ ἡ διώρυξ καὶ νὰ διακοπῇ ἡ δι' αὐτῆς διέλευσις πλοίων, διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς διανοιξέως της, κατὰ τὸ 1869.

στ) Αἱ ἐπελθοῦσαι ἐπὶ τῆς διώρυγος ζημίαι δὲν ἦσαν πολὺ σοβαραὶ. Αἱ ἐργα- σία καθαρισμοῦ αὐτῆς διήρκεσαν μέχρι τῆς 29.3.1957, ὅτε καὶ ἀπεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὴν θαλασσίαν κυκλοφορίαν. Λόγῳ τῆς ἀχρηστεύσεώς της ἀπὸ Νοεμ- βρίου 1956 μέχρι τέλους Μαρτίου 1957, αἱ διαπλεύσιμοι ἡμέραι, διὰ μὲν τὸ 1956 ἦσαν 305, διὰ δὲ τὸ 1957, 265 ἡμέραι.

ζ) Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γεγονότων ἐπῆλθε σταθεροποίησις τῆς αἰγυπτιακῆς κυ- ριάρχιας ἐπὶ τῆς διώρυγος, εἰς τὴν πρώην ἐταιρίαν ἐκμεταλλεύσεως αὐτῆς ἐδόθη μία μᾶλλον πενιχρὰ ἀποζημίωσις (4 δισ. αἰγ. λιρῶν, ἦτοι περίπου 40 ἐκ. δολ.) καὶ μετὰ τὴν ἐκ νέου λειτουργίαν τῆς διώρυγος ἀπηγορεύθη ἡ δι' αὐτῆς διέλευσις Ἰσραηλινῶν πλοίων.

Β'. Αί γενικώτεραι συνέπειαι τῆς κρίσεως

Αί γενικώτεραι συνέπειαι τῆς κρίσεως ἦσαν στρατηγικαί, πολιτικαί καὶ οἰκονομικαί.

α) Ἐξ ἀπόψεως στρατηγικῆς, ἀπωλέσθη διὰ τὰς δυτικὰς χώρας μία ἐξαιρέτου σημασίας θαλασσία ὁδός, ἡ ὁποία περιῆλθεν εἰς χεῖρας δυνάμεων μὴ συμπαθῶς πρὸς αὐτάς — πλέον — διακειμένων καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἠὺξήθη ἡ ἐπιρροή τῆς Σοβ. Ἐνώσεως, ἡ ὁποία ἐκαραδόκει νὰ ἐπωφεληθῆ μιᾷ ταιαύτης εὐκαιρίας.

β) Ἐξ ἀπόψεως πολιτικῆς, τὸ κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐγχείρημα ἀπετέλεσεν ἀφορμὴν συνενώσεως καὶ συσπειρώσεως τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος ἔδειξε σαφῶς ἐχθρικὰς διαθέσεις πρὸς τοὺς ἐπιτεθέντας, τόσον δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός τῆς ἐπιθέσεως, ὅσον — ἂν μὴ καὶ ἰδίᾳ — διότι οἱ ἐπιτεθέντες συνέπραξαν μετὰ τοῦ νεοπαγοῦς καὶ λίαν ἐχθρικοῦ δι' ὅλα τὰ ἀραβικά κράτη, κράτους τοῦ Ἰσραήλ.

γ) Ἐξ ἀπόψεως στρατιωτικοπολιτικῆς, ἀπὸ κοινοῦ, τὰ γεγονότα τοῦ 1956 ὑπεδαύλισαν τὴν μεταξὺ Ἀράβων (καὶ τῶν ὑποστηρικτῶν αὐτῶν) καὶ Ἰσραηλινῶν (μετὰ τῶν ἐνισχυτῶν των) διαμάχην, ἣτις ἦτο βέβαιον ὅτι δὲν θὰ παρέμενεν ἄνευ συνεχείας.

δ) Ἐξ ἀπόψεως οἰκονομικῆς, τὸ Διεθνὲς Ἐμπόριον ἐπλήγη ἐκ τοῦ πολέμου, ἐκ τοῦ «κλεισίματος» τῆς διώρυγος καὶ ἐκ τοῦ δημιουργηθέντος δυσμενοῦς κλίματος, αἱ διεθνεῖς θαλάσσιαι μεταφοραὶ ὑπέστησαν διαταραχὴν, διότι αἰφνιδίως διεκόπη ἡ χρησιμοποίησις τῆς διώρυγος, τὸ κόστος μεταφορᾶς ἠὺξήθη, ὡς καὶ αἱ τιμαὶ ὠρισμένων ἀγαθῶν προερχομένων ἐκ τῆς Ν.Α. Ἀσίας καὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς.

ε) Παρὰ τὸ ἀνοιγμα τῆς διώρυγος καὶ τὴν ἐπαναλειτουργίαν αὐτῆς, ἐδημιουργήθη ἡ πεποιθήσις ὅτι αὕτη πλέον θὰ ἀπετέλει λίαν εὐπαθῆ θαλασσίαν ὁδόν, δυναμένην νὰ ἀχρηστευθῆ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν.

Β'. Αἱ ἐπὶ τῆς Παγκοσμίου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἄμεσοι συνέπειαι τῆς κρίσεως

Ι. Περὶ τῶν ἐν γένει συνεπειῶν

Αἱ ἐν γένει ἄμεσοι συνέπειαι ἐπὶ τῆς Παγκοσμίου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ 1956 ἦσαν αἱ ἑξῆς :

α) Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐθνικοποιήσεως τῆς διώρυγος ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἡ Παγκόσμιος Ἐμπορικὴ Ναυτιλία ἠσθάνθη ἀνασφάλειαν καὶ ἀβεβαιότητα, ὡς πρὸς τὴν δυνατότητα ἀπροσκόπτου χρησιμοποίησεως τῆς διώρυγος καὶ ἀντελήφθη ὅτι τὸ κόστος διελεύσεως τῶν πλοίων θὰ ἠὺξανε λόγῳ αὐξήσεως τῶν διοδίων διὰ ταμιακοῦς λόγους. (Περὶ τῶν ρητρῶν αἱ ὁποῖαι προσετέθησαν εἰς τὰ ναυλοσύμφωνα καὶ τὰς φορτωτικὰς εἰδικῶς διὰ τὴν διώρυγα, γίνεται κατωτέρω λόγος εἰς περ. III).

β) Μετὰ τὸ προσωρινὸν ἄλλ' αἰφνίδιον κλείσιμον τῆς διώρυγος, τὰ κατευθυ-

νόμενα πρὸς Μεσόγειον καὶ Δ. Εὐρώπην πλοῖα ὑπεχρεώθησαν νὰ ἀκολουθοῦν τὸ δρομολόγιον διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου Καλῆς Ἑλπίδος, τὸ ὅποιον ἐπεμήκυνε τοὺς πλόας κατὰ 3 - 6.000 μίλ. καὶ ἀντιστοίχως ἡμέρας (ἀναλόγως πρὸς τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου).

γ) Τοῦτο εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν αὐξῆσιν τοῦ κόστους μεταφορᾶς, λόγω αὐξήσεως τῶν καταναλισκομένων καυσίμων καὶ μεγαλυτέρας εἰς ἡμέρας διαρκείας τοῦ ταξιδίου. Τὸ κόστος καταναλώσεως καυσίμων κατὰ τόννον - μίλιον προκύπτει ὡς ἑξῆς :

Κατανάλωσις καυσίμων κατὰ 24ωρον

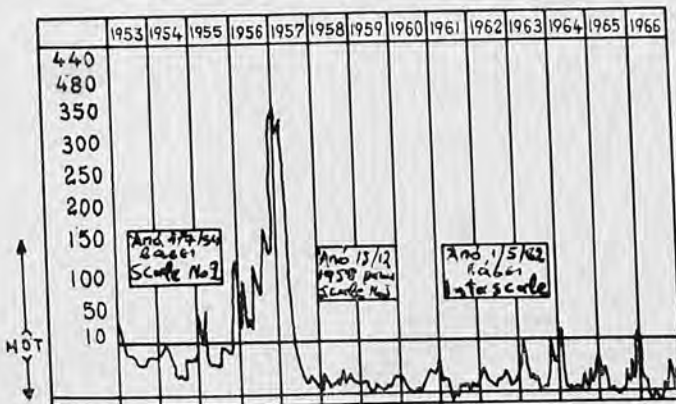
Χωρητικότητα εἰς D.W. X πραγματοποιούμενα μίλια κατὰ 24ωρον

Πᾶσα αὐξῆσις τῆς ἀποστάσεως κατὰ μίλια, ἐπιφέρει ἀνάλογον αὐξῆσιν καταναλώσεως καυσίμων εἰς ποσότητα καὶ εἰς κόστος. Ἐξ ἄλλου, τὰ λειτουργικὰ ἔξοδα δι' ἕκαστον ταξιδίον, προκύπτοντα ἐκ τοῦ γινομένου, τρέχοντα ἡμερησια ἔξοδα X ἡμέραι ταξιδίου, εἶναι τόσον χαμηλότερα — ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι ἄλλως δυνατὴ συμπίεσις των — ὅσον ὀλιγώτεροι εἶναι αἱ ἡμέραι ταξιδίου διὰ τινὰ συγκεκριμένην μεταφοράν.

δ) Ἡ αὐξῆσις τοῦ κόστους μεταφορᾶς, συντελοῦσης καὶ τῆς ἐκδηλωθείσης ηὐξημένης ζητήσεως χωρητικότητος, ἐπέφερον σοβαρὰν αὐξῆσιν εἰς τοὺς ναύλους, τόσον τῶν δεξαμενοπλοίων, ὅσον καὶ τῶν φορτηγῶν μεταφορᾶς ξηρῶν φορτίων. Εἰς μίαν σειρὰν παρατιθεμένων πινάκων ἐμφαίνεται τοῦτο σαφῶς, ὡς ἐπίσης ἐμφαίνεται ὅτι ἡ κυρίως ἔξαρσις τῶν ναύλων συμπίπτει πρὸς τὴν περίοδον καθ' ἣν εἶχεν ἀχρηστευθῆ ἡ διώρυξ (Νοέμβριος 1956 - τέλη Μαρτίου 1957). Μετ' αὐτὴν ἠκολούθησε κρίσις καὶ ὕφεις (1958 - 1960). Οὕτω : Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 8 ἐμφαίνονται

Πίναξ ἀριθ. 8

Διάγραμμα ἀπεικονίζον τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ναυλαριθμοῦ δεξαμενοπλοίων (διὰ ναυλώσεις κατὰ ταξιδίον) μεταξύ τῶν ἐτῶν 1953 - 1966

Πηγή : Maritime studies and management.

Πίναξ ἀριθ. 9

Ἐξέλιξις ναυλαριθμοῦ πλοῶν tramps 1952 - 1958 (1952 = 100)

Ἔτη	Ἰαν.	Φεβρ.	Μάρτ.	Ἀπρίλ.	Μάιος	Ἰούν.	Ἰουλ.	Αὐγ.	Σεπτ.	Ὀκτώβ.	Νοέμβ.	Δεκέμ.
1952	146.4	140.6	122.4	108.4	195.8	91.2	73.5	71.2	76.3	84.9	88.0	83.7
1953	79.3	80.0	83.2	85.6	82.2	73.8	75.8	73.9	73.9	77.5	73.8	71.5
1954	71.9	77.6	77.4	75.8	77.4	77.6	79.7	80.1	90.6	99.5	110.4	115.5
1955	115.1	119.8	113.7	110.2	122.6	128.0	130.0	129.9	138.1	148.9	135.5	140.1
1956	144.3	140.3	147.2	151.6	162.2	155.5	155.2	157.9	156.1	153.6	171.4	189.4
1957	173.7	167.6	145.5	134.3	116.6	109.9	101.9	86.9	81.6	80.7	82.3	71.6
1958	64.9	64.0	63.3	62.7	64.6	66.5	66.6	65.0	65.7	70.4	76.4	74.6

Ἐτήσιος μέσος ὅρος

1952	100.2
1953	77.5
1954	86.1
1955	127.7
1956	157.0
1957	112.7
1958	67.1

Πηγή: Annual Reports of the Chamber of Shipping of the U.K.

αί διακυμάνσεις τῶν ναύλων, διὰ χρονοναυλώσεις, διὰ συνεχῆ ταξίδια καὶ διὰ μεμονωμένα ταξίδια μεταξύ 1954 - 1958. (Προκαλεῖ ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἢ ση- μειωθεῖσα αὐξήσις εἰς τοὺς ναύλους τῶν ἐτοίμων διὰ ναύλωσιν κατὰ ταξίδιον πλοίων, ὡς συμβαίνει πάντοτε εἰς περιπτώσεις παρεμβολῆς αἰφνιδίων γεγονότων, ἐπιφερόντων αὐξήσιν τῆς ζητήσεως χωρητικότητος). Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 9 παρατίθεται μὲ βάσιν 1952 : 100 ἡ ἐξέλιξις τῶν ναύλων τῶν ἐλευθέρων φορτη- γῶν πλοίων μέχρι τοῦ 1958 καὶ ἐμφαίνεται σαφῶς ἡ αὐξήσις ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1956 μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1957 καὶ ἡ μετέπειτα πτώσις αὐτῶν.

ε) Ἡ αἰφνιδία αὕτη ἄνθησις καὶ αἱ νέαι δημιουργηθεῖσαι συνθήκαι ἔστρεψαν τοὺς πλοιοκτῆτας πρὸς ἀθρόας παραγγελίας. Τὰ ὑπὸ παραγγελίαν καὶ ὑπὸ κα- τασκευὴν μεγέθη εἰς κ.ο.χ. καὶ εἰς ρυθμὸν αὐξήσεως (μὲ βάσιν 1954 : 100) ἦσαν τὰ ἐξῆς παγκοσμίως :

Ἔτος	Χιλ. κ.ο.χ.	Ποσοστὸν ἔναντι 1954
1954	13.053	100
1955	11.249	86
1956	17.821	137
1957	29.248	224
1958	34.494	264
1959	27.295	209
1960	22.314	171

στ) Ἄλλη συνέπεια τῆς προκληθείσης ἀνθήσεως ἦτο ὁ περιορισμὸς τῶν πρὸς διάλυσιν πωληθέντων πλοίων (εἰς κ.ο.χ.). Οὕτω, τὸ 1956 ἐπωλήθησαν πρὸς διά- λυσιν πλοῖα 528.000 κ.ο.χ., τὸ 1957 : 730.000 κ.ο.χ., τὸ 1958 : 1.452.000 καὶ τὸ 1959 : 3.125.000 κ.ο.χ.

ζ) Αἱ ἀθρόαι παραγγελίαι καὶ ἡ ηῤξημένη ζήτησις χωρητικότητος ἐπέφερον αὐξήσιν τῶν τιμῶν, τόσον τῶν νεοναυπηγουμένων, ὅσον καὶ τῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ (μεταχειρισμένων) πλοίων. Διὰ τὰ νεοναυπηγούμενα δεξαμενόπλοια αἱ τιμαὶ κατὰ τόν. D.W. εἰς τὰ ἰαπωνικὰ ναυπηγεῖα ἦσαν αἱ ἐξῆς (εἰς δολ.) :

1954	:	114 δολ.
1955	:	135 δολ.
1956	:	174 δολ.
1957	:	210 δολ.
1958	:	185 δολ.
1959	:	160 δολ.
1960	:	145 δολ.

Διὰ τὰ πλοῖα ξηροῦ φορτίου αἱ ἐξελιξίεις ἦσαν αἱ ἐξῆς (δι' ἓν πλοῖον 9.500 τόν. D.W.) εἰς Λ.Α.

Χρονολογία	Τιμὴ πλοίου ἐν ὑπηρεσίᾳ
31.12.55	775.000
30.6.56	865.000
31.12.56	920.000
30.6.57	900.000
31.12.57	750.000
30.6.58	650.000
31.12.58	675.000
30.6.59	635.000
31.12.59	625.000

Ἐξ ἄλλου αἱ τιμαὶ τῶν πλοίων τύπου Liberty διεμορφώθησαν ὡς ἐξῆς εἰς Λ.Α.

Δεκέμβριος	1955	:	400.000
Μάρτιος	1956	:	450.000
Ἰούνιος	1956	:	500.000
Σεπτέμβριος	1956	:	550.000
Δεκέμβριος	1956	:	670.000
Μάρτιος	1957	:	500.000
Ἰούνιος	1957	:	225.000
Δεκέμβριος	1957	:	230.000

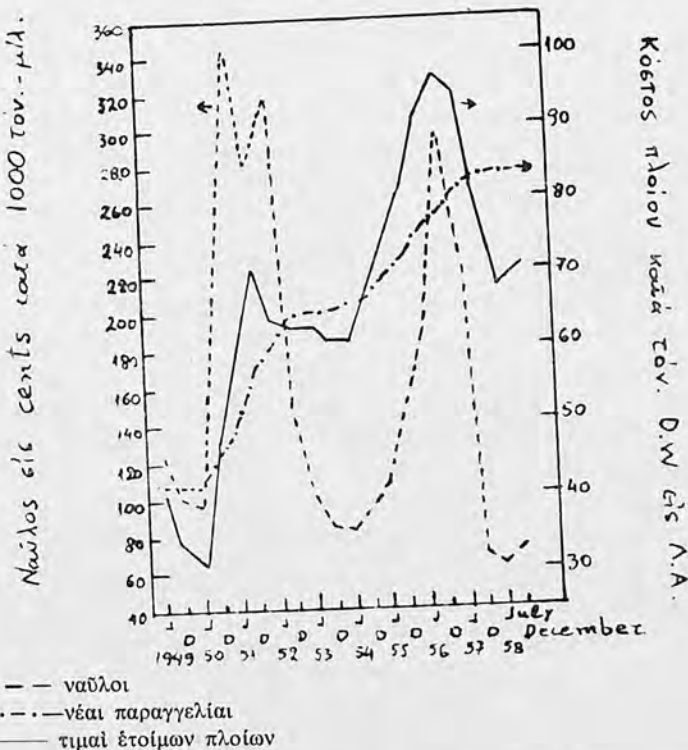
Ἐναργῆ εἰκόνα τῆς σχέσεως μεταξὺ ναυλαρίθμου καὶ τιμῶν πλοίων κατὰ τόν. D.W., διὰ τὸ διάστημα ἀπὸ 1949 - 1958 παρέχει ὁ πίναξ ἀριθ. 10.

η) Ἡ κρίσις τοῦ 1956 ἀπετέλεσε τὸ ἔναυσμα διὰ τὴν τάσιν πρὸς τὸν «γιγαντισμὸν» τῶν πλοίων, δηλ. διὰ τὴν ἀύξησιν τῶν κατὰ μονάδας μεγεθῶν των. Τὸ πρῶτον Supertanker (100.000 τόν. D.W. καὶ ἄνω) παραγγέλεται καὶ ἡ ναυπήγησις του σημαίνει τὴν ἀφετηρίαν τῆς νέας περιόδου χωρητικότητος μεγαλύτερας ἢ καὶ πολλαπλασίας τῶν 100.000 τόν. Ἡδὲ εἶχον ἐπισημανθῆ αἱ ὠφέλειαι ἐκ τοῦ κόστους κινήσεως τῶν μεγαλύτερου μεγέθους πλοίων. Τὸ κατωτέρω παράδειγμα εἶναι χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν κατὰ τόν. μεταφερομένον φορτίου κατανάλωσιν καυσίμων καὶ τὴν σχετικὴν δαπάνην :

Χωρητικότης πλοίου εἰς τόν. D.W.	Ἡμερησία κατα- νάλωσις καυ- σίων (εἰς τόν.)	Ἐτήσιον μετα- φορικὸν ἔργον (τόν.)	Κόστος καυσίμων κατὰ τόν. φορτίου
15.000	23	120.000	5.5
30.000	41	242.000	4.8
50.000	55	412.000	3.8
80.000	75	663.000	3.1

Πίναξ ἀριθ. 10

Κόστος πλοίων κατὰ τόν. D. W. καὶ ναῦλοι δεξαμενοπλοίων
διὰ τὰ ἔτη 1949 - 1950

θ) Πρὸ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ ἐκ τῆς διακοπῆς τῆς λειτουργίας τῆς διώρυγος καὶ τῆς προκληθείσης φοβίας ἐκ τυχόν ἐπαναλήψεως τῆς κρίσεως εἰς τὸ μέλλον, ἤρχισαν διερευνώμεναι λύσεις ἐφεδρίασμοῦ τῆς Εὐρώπης διὰ πετρελαίου ἐξ ἄλλων περιοχῶν καὶ χρησιμοποίησεως εἰς εὐρύτεραν ἔκτασιν τῶν σωληναγωγῶν (Pipe - Lines), ἤρχισε δὲ ἡ κατασκευὴ νέων τοιούτων (παρὰ τὴν Σιδῶνα, Τρίπολιν καὶ Μπανίγιαν).

II. Ἡ πρόσκαιρος εὐημερία εἰς τὴν ναυλαγορὰν

Ἡ λόγῳ τοῦ πολέμου τῶν 10 ἡμερῶν συγκέντρωσις πλοίων, ἡ ἐν συνεχείᾳ τοῦ προσωρινοῦ κλεισίματος τῆς διώρυγος ἀναγκαστικὴ ἐκτέλεσις τῶν ταξιδίων διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου Καλῆς Ἑλπίδος καὶ ἡ μέχρι τῆς ἐκ νέου χρησιμοποίησεως τῆς διώρυγος μεγάλη ζήτησις χωρητικότητος πλοίων, εἶχεν — ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω καὶ προκύπτει καὶ ἐκ τῶν πινάκων ἀριθ. 8 καὶ 9 — ὡς συνέπειαν, τὴν αὐξησιν τῶν ναύλων καὶ τὴν διατήρησιν αὐτῶν εἰς ὑψηλὰ ἐπίπεδα μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1957.

Ἐκ τῆς προσκαίρου ταύτης εὐημερίας εἰς τὴν ναυλαγορὰν ὠφελήθη ἡ Παγκόσμιος Ἐμπορικὴ Ναυτιλία (μὲ περίοδον αἰχμῆς, τόσον διὰ τὰ πετρελαιοφόρα, ὅσον καὶ διὰ τὰ ἐλεύθερα φορτηγὰ ξηροῦ φορτίου, τὸ διάστημα Νοεμβρίου 1956 - Φεβρουαρίου 1957), τῆς ὁποίας ἐχρησιμοποίηθη ἡ διαθέσιμος χωρητικότης, ἀκόμη καὶ εἰς ὑπερήλικα καὶ ἄλλοτε ἀντιοικονομικὰ πλοῖα. Βεβαίως, μετὰ τὸν πόλεμον τῆς Κορέας καὶ τὴν τελευταίαν ἄνθησιν τῶν ἀρχῶν τοῦ 1952, ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1955 παρετηρήθη σταδιακὴ βελτίωσις τῶν ναύλων. Μετὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος ἡ προοδευτικὴ κάμψις συνεχίσθη μέχρις εἰσόδου (ἀπὸ Ἰουλίου 1957) εἰς περίοδον ὑφέσεως, συνεχισθείσης ἐπὶ μακρόν, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὰ ἔτη 1958 - 1960.

III. Ἡ προσθήκη εἰδικῶν ρητρῶν διὰ τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ

Ἀπὸ τῆς ἐθνικοποιήσεως τῆς διώρυγος καὶ τῆς ἐταιρίας ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ εὐθὺς ὡς ἐνεφανίσθησαν κίνδυνοι προκλήσεως ἀνωμαλιῶν εἰς τὴν Μ. Ἀνατολήν, εἰς τὰ ναυλοσύμφωνα καὶ τὰς φορτωτικὰς τῶν πλοίων, τόσον τῶν ἐλευθέρων φορτηγῶν (Tramps), ὅσον καὶ τῶν τακτικῶν γραμμῶν (Liners) προσετέθησαν ὀρισμέναι εἰδικαὶ διὰ τὸ Σουέζ ρήτραι.

α) Ἡ Suez Stop Clause 1956 διὰ τὰ πλοῖα Tramps. Διὰ τῆς Ἐγκυκλίου τῆς ὑπ' ἀριθ. 65/1956, τῆς 2.8.1956, ἡ «Baltic and International Maritime Conference» (ἔδρα Κοπεγχάγη) συνέστησεν εἰς τὰ μέλη τῆς νὰ ποιῶνται χρῆσιν τῆς Suez Stop Clause 1956, διὰ τῆς προσθήκης εἰς τὰ ναυλοσύμφωνα τοῦ ἐξῆς ὅρου: «Ἐὰν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς φορτώσεως διακοπῇ ἡ ναυσιπλοῖα εἰς τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ, οἱ πλοιοκτῆται/μεταφορεῖς θὰ δικαιῶνται νὰ ἀκυρώσουν τὴν παροῦσαν σύμβασιν. Ἐὰν ἡ ναυσιπλοῖα διακοπῇ μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς φορτώσεως, τὸ πλοῖον δύναται νὰ ἀκολουθήσῃ ἄλλο δρομολόγιον καὶ ὁ ναύλος θὰ αὐξηθῇ κατὰ τὸν λόγον τῆς μακροτέρας ἀποστάσεως τοῦ πλοῦ». Ὡς εἶναι προφανές, ἡ ἀνωτέρω ρήτρα ἐτέθη διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν πλοιοκτητῶν, οἵτινες θὰ ἠδύναντο οὕτω, ἐν περιπτώσει χρήσεως τῆς ὁδοῦ διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου, νὰ εἰσπράξουν τὸν ἀντιστοιχοῦντα ἐπὶ πλέον ναύλον, συνεπείᾳ τοῦ ἠῤῥημένου κόστους τῆς θαλασσίας μεταφορᾶς.

β) Ἡ εἰδικὴ ρήτρα τοῦ Σουέζ διὰ τὰ πλοῖα τακτικῶν γραμμῶν. Αἱ ἐταιρίαι τακτικῶν γραμμῶν, τῶν ὁποίων πλοῖα διήρχοντο ἐκ τῆς διώρυγος, προσέθεσαν εἰδικὴν ρήτραν κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1956, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, οἱ πλοιοκτῆται, θὰ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἀκυρώσουν τοὺς καταλόγους ναύλων (Tarifs) ἢ τὰς συμβάσεις μεταφορᾶς πραγμάτων καὶ τὰς ἐν γένει ἔναντι τῶν φορτωτῶν ὑποχρεώσεις των ἢ νὰ ἀναβάλουν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, εἰς ἣν περιπτώσιν: 1) θὰ ἐξεδηλοῦντο πολεμικαὶ ἐνέργειαι ἢ θὰ ἐπέκειντο τοιαῦται ἢ ἔάν τὸ κράτος ἐθνικότητος τοῦ πλοίου θὰ καθίστατο ἐμπόλεμον, 2) θὰ ἐπεβάλλοντο κυρώσεις ἢ θὰ ἐλαμβάνοντο μέτρα κατὰ τοῦ πλοίου παρ' οἰασδῆποτε Κυβερνήσεως, κατόπιν διεθνοῦς συμφωνίας ἢ ἄνευ τοιαύτης καὶ 3) θὰ καθίστατο ἀπραγματοποίητος ἢ διὰ τῆς διώρυγος μεταφορᾶ ἢ, κατὰ τὴν ἄποψιν τοῦ

πλοιοκτήτου, θά παρημποδίζετο ή διά τής όδοϋ ταύτης έκπλήρωσις τής ύποχρεώσεώς του.

Κατά τήν αὐτήν ρήτραν : Εἰς ὄλους τοὺς ναύλους, τὰς προσφορὰς χωρητικότητος, τὰς συμβάσεις καὶ τὰς ἐν γένει ὑποχρεώσεις τῶν πλοιοκτητῶν, θά προσετίθετο ὁ ἐπὶ πλέον ναύλος (ἐπίναυλος) ὁ ὁποῖος θά ἴσχυε κατὰ τὸν χρόνον ἐνάρξεως τῆς φορτώσεως τοῦ πλοίου ἐν λιμένι, ἢ ἐν περιπτώσει «φορτώσεως συνεχείας», κατὰ τήν ἡμερομηνίαν ἐκδόσεως τῆς Διαφορτωτικῆς ἢ Φορτωτικῆς Συνεχείας - Through Bill of Lading. (Φορτωτικὴ Συνεχείας ἐκδίδεται ὅταν ἡ μεταφορὰ ἐπεκτείνεται πέραν τοῦ λιμένος προορισμοῦ τοῦ πλοίου, ὅποτε ἡ μεταφορὰ συνεχίζεται δι' ἄλλου πλοίου ἢ δι' ἄλλου μεταφορικοῦ μέσου. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ὁ ἀρχικὸς μεταφορεὺς ἀναλαμβάνει τὴν συνέχισιν τῆς μεταφορᾶς μέχρι τοῦ τελικῶς συμφωνουμένου σημείου, εἶναι δὲ — πλὴν ἀντιθέτου συμφωνίας — ὑπεύθυνος διὰ τὴν καλὴν ἐκτέλεσιν τῆς μεταφορᾶς μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ).

3.2 Αἱ ἐξελίξεις ὡς πρὸς τὴν διώρυγα ἀπὸ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς (1957) μέχρι τῆς νέας κρίσεως (1967)

Α'. Κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν ἐξελίξεων

Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν ἐξελίξεων ὡς πρὸς τὴν διώρυγα κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς, τὴν 29.3.1957 μέχρι τῆς νέας κρίσεως, τοῦ Ἰουνίου 1967, ἦσαν τὰ ἑξῆς :

α) Ἡ διώρυξ, ἐξασφαλίζουσα ὠρισμένα πλεονεκτήματα διὰ τὰ διερχόμενα δι' αὐτῆς πλοῖα — ἰδίᾳ ἀφορῶντα εἰς τὸ κόστος μεταφορᾶς τῶν τότε ἐν ὑπηρεσίᾳ πλοίων — διετήρησε τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν σημασίαν τῆς, λόγῳ τῶν μεγάλων μεταφορῶν πετρελαίου ἐκ Περσικοῦ Κόλπου πρὸς Δ. Εὐρώπην, τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς δι' αὐτῆς κινήσεως, ἣτις ἐσημειώθη μέχρι καὶ τοῦ 1966 (βλ. κατωτέρω παρ. Β').

β) Ἐκ τῶν παρατιθεμένων κατωτέρω (εἰς παρ. Β') στοιχείων προκύπτει σαφῶς ὅτι ἐκ τῆς διώρυγος διήρχοντο κυρίως πλοῖα τῶν δυτικῶν χωρῶν καὶ ὅτι τὸ πετρέλαιον εἶχε καταστῆ τὸ κυρίως διὰ τῆς διώρυγος μεταφερόμενον ἀγαθόν.

γ) Ἐν τούτοις, ἀρχίζει νὰ διαφαίνεται ποιά τις τάσις ἀποφυγῆς — κατὰ τὸ δυνατὸν — τῆς διώρυγος καὶ ποιά τις μορφή ἀνταγωνισμοῦ μεταξύ διώρυγος καὶ ὁδοῦ διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου. Ὁρισμένα ταχέα ἰαπωνικὰ φορτηγά, τὰ ὁποῖα προσήγγιζον εἰς λιμένας τῶν ἀκτῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ τῆς Β.Α. περιοχῆς τῶν Η.Π.Α., ὡς καὶ βρετανικὰ πλοῖα πλέοντα πρὸς Αὐστραλίαν καὶ πλοῖα τῶν τακτικῶν γραμμῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ἤρχισαν νὰ ἀποφεύγουν τὴν διώρυγα. Ὁμοίως, μόλις παρουσιάζοντο ἀπειλητικὰ νέφη εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς Μ. Ἀνατολῆς, πολλὰ πλοῖα ἐπρωτίμων τὸν περίπλου τῆς Ἀφρικῆς, ἐκ φόβου περιπετειῶν. Ἡ ὁδὸς διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου ἐνεφανίζετο, ὄχι μόνον ὡς ὁδὸς διὰ τὴν περίπτωσιν ἐνδεχομένης ἀνάγκης χρησιμοποίησεώς τῆς ἐκ νέου, ἀλλὰ καὶ ὡς

λύσις προτιμωμένη ενίοτε, λόγω ύψηλου κόστους διελεύσεως (τέλη) εκ τῆς διώρυγος.

δ) Διὰ τὸς πλοιοκτῆτας εἶχε τεθῆ ὡς στόχος, νὰ ἐπιτευχθῆ κόστος μεταφορᾶς διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἰσθμοῦ ἢ καὶ μικρότερον τοῦ κόστους διὰ τῆς διώρυγος. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐσημειώθη ἡ στροφὴ πρὸς τὰ μεγαλύτερα μεγέθη πλοίων, πρὸς τὴν μεγαλύτεραν ταχύτητα αὐτῶν καὶ πρὸς τὴν τεχνολογικὴν των βελτιώσιν (διὰ τῆς χρήσεως τοῦ αὐτοματισμοῦ), δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον ὁμοίως ἤρχισεν ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ Tanker T2 (16.000 τόν. D.W. - 159,55 μ. μήκος — 14 μίλ. ταχύτης) καὶ ἐσημειώθησαν ἄλλοι παραγγελίαι νέων τύπων πλοίων αἱ ὁποῖαι τὴν 1.1.1957 ἀνῆρχοντο εἰς 20 ἐκ. κ.ο.χ. παγκοσμίως.

ε) Ὁ διεθνὴς ἐφοπλισμὸς ἤρχισε νὰ προβληματίζεται ὡς πρὸς τὸ ἄριστον (optimum) μέγεθος τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιλέγουν μίαν ἐκ τῶν δύο ὁδῶν ἢ νὰ συνδυάζουν ἀμφοτέρας.

στ) Μετὰ τὴν ἐθνικοποίησιν τῆς διώρυγος, τὴν ἀπόκρουσιν τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Νοεμβρίου 1956 καὶ τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος κατὰ τὸν Μάρτιον 1957, πάντες πλέον εἶχον πεισθῆ ὅτι ὅλα αὐτὰ ἐσήμαιναν «la fin d' un âge», μῆς ἐποχῆς εὐχαρίστου διὰ τὴν Εὐρώπην, ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐπιλογὴν πηγῶν διὰ καύσιμα καὶ χρησίμους πρώτας ὕλας, μῆς ἐποχῆς εὐρωπαϊκῆς κυριαρχίας εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὰς πρὸς αὐτὴν καὶ ἐξ αὐτῆς θαλασσίας ὁδοὺς.

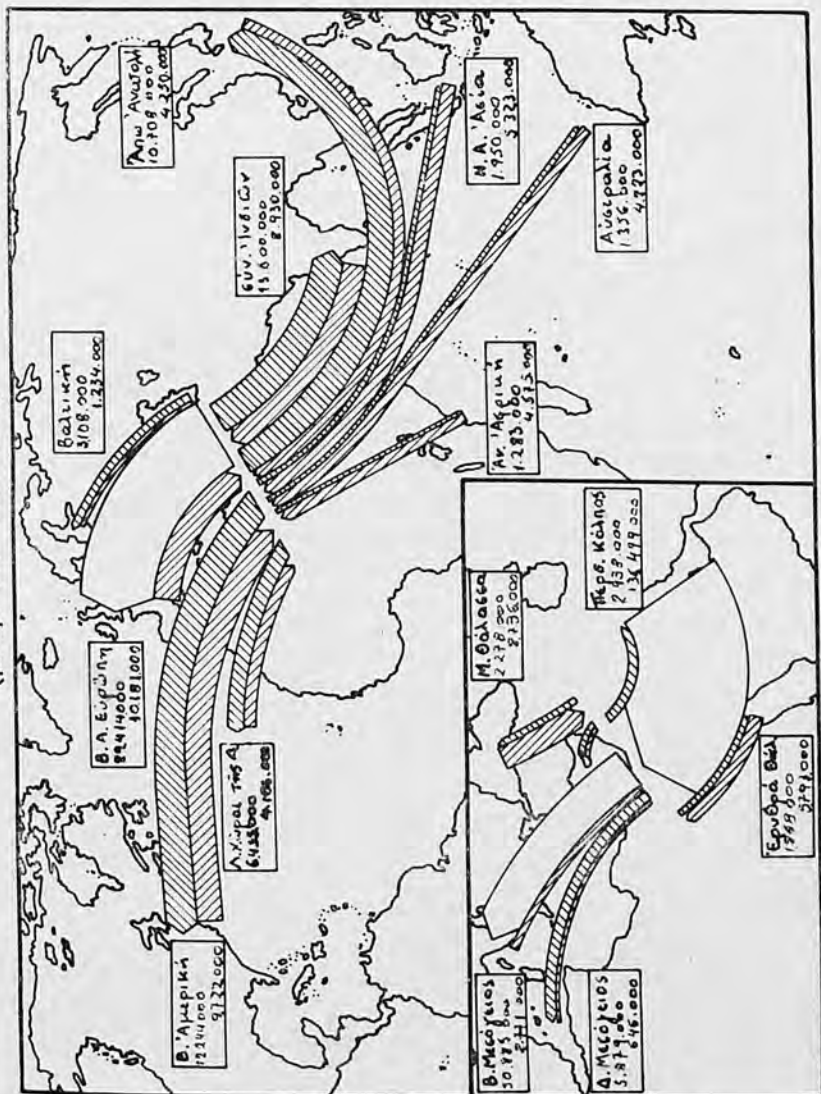
ζ) Ὅμοίως πάντες ἀντελήφθησαν ὅτι ἡ διώρυξ, 1) θὰ ἐπετέλει ἐφεξῆς ὄργανον οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου, γενικώτερον, 2) θὰ ἦτο μέσον πιέσεως εἰς χεῖρας τῶν Αἰγυπτίων καὶ 3) μετὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ ἐπ' αὐτῆς διεθνoῦς ἐλέγχου, θὰ ἦτο μέσον ἐπιδιώξεως πολιτικοστρατιωτικῶν καὶ οἰκονομικῶν ὠφελειῶν (διὰ τῶν ὑψηλῶν ἐσόδων ἐκ τῶν διοδίων) διὰ τὴν Αἴγυπτον.

Β'. Στοιχεῖα περὶ τῆς διώρυγος διὰ τὸ διάστημα 1957 - 1966

α) Ἔργα εἰς τὴν διώρυγα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐγένοντο ἀξιόλογα ἔργα εἰς τὴν διώρυγα, τινὰ τῶν ὁποίων ἐχρηματοδοτήθησαν παρὰ τοῦ Fonds de Koweit pour le Développement de l' Economie Arabe. Τὴν 1.7.1966 τὸ πλάτος ἐπιφανείας ὕδατος ἦτο 160 - 200 μ. (τὸ χρησιμοποίησιμον 110μ.) καὶ τὸ χρησιμοποίησιμον βάθος 11.58μ. ἢ 38 πόδες (ἐνῶ τὸ 1954 τοῦτο ἦτο 10,52μ.). Κατὰ τὸ 1965 διήλθον διὰ τῆς διώρυγος 321 ἔμπορτα πλοῖα ἄνω τῶν 50.000 τόν. D.W., ὠρισμένα δὲ ἄνω τῶν 100.000 τόν. (ὡς τὸ Manhattan) μὲ μερικὸν φορτίον. Τὸ μεγαλύτερον διελθὸν τὴν διώρυγα πλοῖον ἦτο τὸ Bergehaven 147.000 τόν., τὸ ὁποῖον διέπλευσε ταύτην τὸν Ὀκτώβριον 1966, ὑπὸ ἔρμα.

β) Προσωπικόν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1966 ἐχρησιμοποιεῖτο παρὰ τῆς αἰγυπτιακῆς Suez Canal Authority προσωπικὸν ἐξ 11.392 ἐργαζομένων, ἐξ ὧν 9.746 ἀπησχολοῦντο εἰς τεχνικὰς ἐργασίας βελτιώσεως τῆς διώρυγος. Τὸ σύνολον σχεδὸν τοῦ ἀνωτέρω προσωπικοῦ ἀπετέλουν Ἄραβες. Τὸν Αὐγουστον τοῦ 1966 ἀπησχολοῦντο ὁμοίως 254 πλοηγοί, ἐν οἷς καὶ ἀριθμὸς ξένων (Ἑλλήνες, Γιουγκοσλάβοι, Πολωνοί, Ρῶσοι).

Πίναξ ἀριθ. 11
 Προέλευσις καὶ προορισμὸς ἐμπορευμάτων διερχομένων διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ
 (μ. ὄρ. ἔτων 1963-1965)

(τὰ τόξα δεικνύουν τὰς κατευθύνσεις — τὸ πᾶχος 1 mm ἀντιστοιχεῖ πρὸς 2 ἑκατ. τόν. — οἱ ἄνω σημειούμενοι εἰς τὰ ὄρθογώνια ἀριθμοὶ δεικνύουν τὰς εἰσαγωγὰς καὶ οἱ κάτω τὰς ἐξαγωγὰς)

γ) Τρόπος διελεύσεως πλοίων. Ἡ διέλευσις διὰ τῆς διώρυγος ἐγένετο καὶ πάλιν διὰ νηοπομπῶν (Convoies), ἐξ ὧν, δύο ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον (μὲ ὥρας ἀναχωρήσεως ἐκ Πόρτ - Σάϊντ τὴν 07.00 καὶ τὴν 23.00) καὶ μία ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν (μὲ ὥραν ἀναχωρήσεως ἐκ Port - Tewfik τὴν 04.00). Τὰ δεξαμενόπλοια ἐτίθεντο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν νηοπομπῶν καὶ ἐπειδὴ ἔβαινον βραδέως, τὰ φορητὰ ἠκολούθουν μὲ ἀναχώρησιν μετὰ 1.15'. (Ἡ maxima ταχύτης εἶχεν ὀρισθῆ εἰς 13 χλμ. ὠριαίως διὰ τὰ δεξαμενόπλοια καὶ εἰς 14 χλμ. διὰ τὰ λοιπὰ πλοῖα). Εἶχον διαμορφωθῆ δύο σημεῖα διασταυρώσεως τῶν ἀντιθέτως βαινουσῶν νηοπομπῶν, ἐν παρὰ τὸ El Ballah (μεταξὺ 52 - 60 χλμ.) καὶ ἕτερον παρὰ τὸ Kabret (μεταξὺ 115 - 120 χλμ.).

δ) Τέλη διελεύσεως. Ταῦτα κατὰ τὸ 1956 — ὡς ἀνεφέρθη — ἀνῆρχοντο εἰς 34-36,5 πιάστρας κατὰ κόρον καθ. χωρητικότητος διὰ τὰ ἔμπορτα πλοῖα καὶ εἰς 15,5 - 17 πιάστρας διὰ τὰ ὑπὸ ἔρμα (ἀνευ φορτίου). (Σημ. 1 πιάστρα ἰσοῦται πρὸς 1/100 δολ.).

Τὸ Διάταγμα ἐθνικοποιήσεως τῆς διώρυγος προέβλεπεν αὔξησιν τῶν τελῶν διελεύσεως πλοίων καὶ τὴν 1.1.1966 ὠρίσθησαν ταῦτα εἰς 43,30 πιάστρας διὰ τὰ ἔμπορτα καὶ εἰς 19, 74 διὰ τὰ ὑπὸ ἔρμα πλοῖα, κατὰ κ.κ.χ., μὲ ἐπὶ πλέον ἐπιβαρύνσεις (surtaxes) διὰ τὰ μεγάλου ὄγκου πλοῖα.

Κατὰ τὸ 1966 τὰ ἔσοδα ἐκ τῶν τελῶν διελεύσεως ἀνῆλθον εἰς 95.187.216 Λ. Αἰγ. ἐναντι 85.792.000 Λ. Αἰγ. τοῦ 1965 καὶ 71.300.000 Λ. Αἰγ. τοῦ 1963.

ε) Ἐνδεικτικὰ στοιχεῖα περὶ τῶν διελθόντων πλοίων καὶ φορτίων

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 11 ἐμφαίνεται ὁ μέσος ὄρος τῶν ἐτῶν 1963 - 1964 - 1965 εἰς φορτία διακινηθέντα διὰ τῆς διώρυγος, μὲ ἀναφορὰν τῶν περιοχῶν ἐξ ὧν ἦ πρὸς ἃς διεκινήθησαν (εἰσαγωγαὶ - ἐξαγωγαὶ).

Ὡς πρὸς τὴν διέλευσιν πλοίων :

Ἔτος	Ἀριθ. πλοίων	κ.κ. χωρ/τος
1962	18.518	197.837.000
1963	19.146	210.489.000
1965		246.817.000
1966	21.254	286.311.000

Τὸ 1966 διεκινήθησαν φορτία 241.893.000 τόν. ἐξ ὧν 47.725.000 τόν. ἀπὸ Πόρτ - Σάϊντ πρὸς Σουέζ καὶ 194.168.000 ἀντιθέτως. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω συνόλου, 166.718.000 τόν. (ἢ 85,80%) ἦσαν φορτία πετρελαίου.

Τὰ ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον φορτία εἶχον τὴν ἐξῆς προέλευσιν εἰς ποσοστά :

Β. καὶ Β.Δ. Εὐρώπη	:	45,9%
Εὐρωπαϊκὴ Μεσόγειος	:	
καὶ Μαύρη Θάλασσα	:	35,2%
Λοιπὴ Μεσόγειος	:	3,8%
Β. - Ν. Ἀμερικὴ	:	10
Διάφοροι περιοχαὶ	:	5,1
		<hr/>
		100.

Τὰ ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν φορτία εἶχον τὴν ἀκόλουθον προέλευσιν εἰς ποσοστά :

Περσικὸς Κόλπος	:	67,1%
Ἰνδία - Βιρμανία	:	11.
Ἄπω Ἀνατολὴ	:	7,2
Ἀφρικὴ καὶ Ἐρυθρὰ Θάλασσα	:	5,9
Ν.Α. Ἀσία	:	3,4
Αὐστραλία	:	2,6
Διάφοροι περιοχαὶ	:	2,8
		<hr/>
		100.

Διὰ τὴν σχηματισθῆ εἰκὼν περὶ τῆς ἐθνικότητος τῶν πλοίων τὰ ὅποια διήρ-
χοντο ἐκ τῆς διώρυγος ἀναφέρονται τὰ κάτωθι διὰ τὰ ἔτη 1962 καὶ 1963.

Εἰς χιλ. κ.κ.χ.

Χῶραι σημαίας πλοίων	Ἔτη	
	1962	1963
1) Μ. Βρεταννία	42.870	44.009
2) Λιβερία	27.082	30.645
3) Νορβηγία	24.632	27.310
4) Γαλλία	15.798	14.837
5) Ἰταλία	13.567	14.429
6) Ὀλλανδία	10.823	11.534
7) Ἑλλάς	10.478	11.238
8) Δ. Γερμανία	8.035	8.286

Κατὰ τὸ 1965 ὑπελογίσθη ὅτι, ποσοστὸν 19,6% τῆς διελθούσης τὴν διώ-
ρυγα χωρητικότητος ἦσαν πλοῖα ὑπὸ λιβεριανῆν σημαίαν (ἦτις κατὰ τὸ ἔτος
τοῦτο κατέλαβε τὴν πρώτην θέσιν, τὴν ὁποίαν σχεδὸν μονίμως κατεῖχε μέχρι
τότε ἡ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ), 16,7% ὑπὸ βρεταννικὴν, 15,1% ὑπὸ νορβηγικὴν,

6,5% υπό γαλλικήν, 5,1% υπό ιταλικήν, 3,9% υπό ελληνικήν και ήκολούθου τα υπό σοβιετικήν, δυτικογερμανικήν, παναμαϊκήν και των Η.Π.Α.

Στοιχεία σχετικά με την διακίνησιν φορτίων διά τοῦ Σουέζ μεταξύ 1950 - 1966 καὶ εἰδικώτερον κατὰ τὸ τελευταῖον πρὸ τοῦ κλεισίματος τοῦ ἔτους 1966, παρέχονται εἰς τοὺς πίνακας ἀριθ. 12, 13, 14, 15.

Πίναξ ἀριθ. 12

Διακινήθέντα φορτία μέσῳ διώρυγος Σουέζ καὶ παγκόσμιοι θαλάσσιοι μεταφοραὶ (ἐνδεικτικῶς 1950 - 1966)
Εἰς ἑκατομ. μετρ. τόννους

Ἐπιλεγόμενα Ἔτη	Φορτία διακινήθέντα μέσῳ Δ. Σουέζ (α)			Παγκόσμιοι θαλάσσιοι μεταφοραὶ (β) 1960 : 100	Συμμετοχὴ φορτίων διακινήθέντων διὰ Σουέζ εἰς τὰς παγκοσμίους θαλασσίας μεταφοράς
	Σύνολον Ἐνδειξίς 1960 = 100	Ἐκ Β. πρὸς Ν.	Ἐκ Ν. πρὸς Β.		
1950	72.6 (43)	12.1	60.5	550 (51)	13.2 %
1960	168.9 (100)	29.3	139.6	1080 (100)	15.6 %
1965	125.4 (133)	42.0	183.4	1640 (152)	13.7 %
1966	241.9 (143)	47.7	194.2	1770 (164)	13.7 %
ἐξ ὧν ὑγρά φορτία					
1950	47.6 (41)	0.1	47.5	225 (42)	21.2 %
1960	117.4 (100)	3.0	114.4	540 (100)	21.7 %
1965	163.0 (139)	7.9	155.1	870 (161)	18.7 %
1966	175.7 (150)	9.0	166.7	950 (176)	18.5 %
ξηρά φορτία					
1950	25.0 (49)	12.0	13.0	325 (60)	7.7 %
1960	51.5 (100)	26.3	25.2	540 (100)	9.5 %
1965	62.4 (121)	34.1	28.3	770 (143)	8.1 %
1966	66.2 (129)	38.7	27.5	820 (152)	8.1 %

Πηγή: α) Suez Canal Report-1966, Suez Canal Authority.

β) UNCTAD, Review of Maritime Transport, 1971.

Πίναξ ἀριθ. 13

Φορτία διακινήθέντα μέσῳ διώρυγος Σουέζ κατὰ τὸ 1966

Εἶδος Φορτίων	Φορτία διακινήθέντα μέσῳ Σουέζ (α) (εἰς ἑκατομ. μετρ. τόν.)			Διεθνεῖς θαλάσσιοι μεταφοραὶ (β) (εἰς ἑκατομ. μετρ. τόν.)
	Σύνολον	Πρὸς Νότον	Πρὸς Βορρᾶν	
ὕγρα φορτία	175.7	8.9	166.7	950
ξηρά φορτία	66.2	38.8	27.4	820
Σύνολον	241.9	47.7	194.2	1.770

α) Πηγή: Suez Canal Report, 1966, Suez Canal Authority.

β) Πηγή: UNCTAD, Review of Maritime Transport, 1969.

Πίναξ ἀριθ. 14

Περιοχαὶ φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως ὑγρῶν φορτίων διακινηθέντων
μέσφ διώρυγος Σουέξ κατὰ τὸ 1966

	Εἰς ἑκατομ. τόν.	Ποσοστὸν ἐπὶ συνόλου
Περιοχαὶ φορτώσεως		
Περσικὸς Κόλπος	158.8	90 %
Ν. Εὐρώπη/Μαύρη Θάλασσα	7.7	4 %
Λοιπαὶ	9.2	6 %
Σύνολον	175.7	100 %
Περιοχαὶ ἐκφορτώσεως		
Εὐρώπη	153.5	87 %
Ἰαπωνία	10.7	6 %
Ἰαπωνία	4.4	2 1/2 %
Ν.Α. Ἀσία	3.0	2 %
Λοιπαὶ	4.1	2 1/2 %
Σύνολον	175.7	100 %

Πηγή: Suez Canal Report — 1966 καὶ United Nations, «Review of World Transport, 1968».

Πίναξ ἀριθ. 15

Ξηρὰ φορτία διακινηθέντα μέσφ Σουέξ κατὰ τὸ 1966
(εἰς ἑκατομ. τόνους)

	Σύνολον ξηρῶν φορτίων	Διὰ πλοίων τακτικῶν γραμμῶν	Διὰ πλοίων χύδην μεταφ.
Ἐκ Β. - Νότ.	38.8	17.0	21.8
Ἐκ Ν. - Βορ.	27.4	17.0	10.4
Σύνολα	66.2	34.0	32.2

Πηγή: UNCTAD.

Γ' Τὸ Σχέδιον Νάσσερ διὰ τὴν διώρυγα

Ὁ ἀποθανὼν Πρόεδρος τῆς Αἰγύπτου Νάσσερ, ἐν τῇ ἐπιδιώξει ἀντιμετώπισεως τῆς μεγάλης ἀδείξεως τῶν διὰ τῆς διώρυγος διακινουμένων ποσοτήτων πετρελαίου, ἤτις προεβλέπετο ὅτι θὰ συνεχίζετο ἐντεινομένη καὶ ἀντιλαμβανόμενος ὅτι τὸ μέλλον θὰ ἀνῆκε πλέον εἰς τὰ μεγάλης χωρητικότητος

δεξαμενόπλοια, ἀπεφάσισε τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων ἔργων δι' ἐκβάθυσιν (ἐνάτην κατὰ σειρὰν) καὶ διαπλάτυνσιν τῆς διώρυγος, εἰς τρεῖς φάσεις, μὲ προγραμματισμὸν μέχρι τοῦ 1975, γνωστὸν ὡς «Σχέδιον Νάσσερ». Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο προεβλέπετο, πλὴν τῆς διαπλατύνσεως καὶ τῆς ἐκβαθύνσεως (εἰς 48 πόδας ἔναντι τῶν 38) ὥστε νὰ διέρχωνται πλοῖα μεγάλης χωρητικότητος, βελτίωσις τῶν πρὸς τὰ πλοῖα ὑπηρεσιῶν (τηλεπικοινωνιακῶν, ναυτιλιακῶν, ρυμουλκικῶν κ.λ.π.), τῆς διοικήσεως τοῦ κρατικοῦ φορέως ἐκμεταλλεύσεως τῆς διώρυγος, ἡ δημιουργία ναυπηγοεπισκευαστικῆς βάσεως, ἡ συστηματικὴ συντήρησις τῆς διώρυγος κ.ἄ.

Κατὰ τὴν πρώτην φάσιν προεβλέπετο νὰ διέρχωνται ἔμπορτα δεξαμενόπλοια 112.000 τόν. D.W. καὶ ὑπὸ ἔρμα 200 - 250.000 τόν. Κατὰ τὴν δευτέραν φάσιν ἡ συνολικὴ ὕδατινὴ ἐπιφάνεια θὰ ἀνῆρχετο εἰς 2.400 τ.μ. (ἔναντι τῶν 1.800 τ.μ.) καὶ κατὰ τὴν τρίτην φάσιν ἡ ἐπιφάνεια θὰ ἔφθανεν εἰς τὰς 4.000 τ.μ. Κατὰ τὴν φάσιν ταύτην θὰ ἠδύναντο νὰ διέρχωνται πλοῖα 250.000 τόν. D.W. μὲ πλήρες φορτίον.

Ἡ δαπάνη ἡ ὁποία θάπητεῖτο εἶχεν ὑπολογισθῆ εἰς 200.000.000 δολλ. μέχρι τοῦ 1973.

Ἀλλὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1967 ἀφῆκαν ἀπραγματοποιήτον τὸ Σχέδιον τοῦτο.

3.3 Ἡ Παγκόσμιος Ἐμπορικὴ Ναυτιλία μέχρι τοῦ 1967

Ἐν ὄψει πάντων τῶν προαναφερθέντων, εἶναι χρήσιμον νὰ παρατεθοῦν στοιχεῖα τινα, δεικνύοντα τὴν ἐξέλιξιν τῶν διεθνῶν θαλασσίων μεταφορῶν, τῶν ναύλων καὶ τοῦ παγκοσμίου ἐμπορικοῦ στόλου, κατὰ τὴν περίοδον μέχρι τοῦ 1967. Οὕτω :

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 16 ἐμφαίνεται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ παγκοσμίου θαλασσοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1955 - 1966.

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 17 ἐμφαίνεται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ παγκοσμίου ἐμπορικοῦ στόλου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1950 - 1966, ἰδίᾳ δὲ δείκνυται ἡ μεγάλη αὔξησις τῶν δεξαμενοπλοίων, ὡς καὶ ἡ αὔξησις τοῦ ποσοστοῦ συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν παγκόσμιον χωρητικότητα (21% τὸ 1950 — 36% τὸ 1966).

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 18 παρίσταται σχηματικῶς ἡ διαμόρφωσις τοῦ ναυλαριθμοῦ δεξαμενοπλοίων (ναυλώσεων κατὰ ταξίδιον καὶ χρονοναυλώσεων) μεταξὺ 1947 - 1966.

Ὁ πίναξ ἀριθ. 19 παριστᾷ σχηματικῶς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ναυλαριθμοῦ πλοίων μεταφορᾶς ξηροῦ φορτίου (διὰ ναυλώσεις κατὰ ταξίδιον καὶ διὰ χρονοναυλώσεις) μεταξὺ 1947 - 1966 (βάσις 1947 : 100).

Τέλος, ὁ πίναξ ἀριθ. 20 ἀναφέρεται εἰς τὴν σχέσιν μεταξὺ, κόστους μεταφορᾶς πετρελαίου ἐκ Περσικοῦ Κόλπου παρὰ δεξαμενοπλοίου κατὰ τόν., καὶ μεγέθους αὐτοῦ, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ δυναμένων νὰ χρησιμοποιηθοῦν θαλασσίων ὁδῶν ἢ συνδυασμῶν αὐτῶν.

Π ί ν α κ α ρ ι θ. 16

Ανάπτυξες του παγκοσμίου διά θαλάσσης έμπορίου διά τά έτη 1955 - 1966

Έτη	Ξηρά φορτία			Πετρέλαιον			Σύνολον
	Είς έκατ. τόν.	ποσοστιαία μεταβολή έναντι προηγ. έτους	Είς έκατ. τόν.	ποσοστιαία μεταβολή έναντι προηγ. έτους	Είς έκατ. τόν.	ποσοστιαία μεταβολή έναντι προηγ. έτους	
1955	450	15	350	9	800	13	
1956	490	9	390	11	880	10	
1957	510	4	420	8	930	6	
1958	480	-6	440	5	920	-1	
1959	490	2	480	9	970	5	
1960	540	10	540	13	1080	11	
1961	570	6	580	7	1150	6	
1962	600	5	650	12	1250	9	
1963	640	7	710	9	1350	8	
1964	720	13	790	11	1510	12	
1965	780	8	860	9	1640	9	
1966	830	6	940	9	1760	7	

Πηγή: Ο.Η.Ε.

Π ί ν α ξ ά ρ ι θ. 17

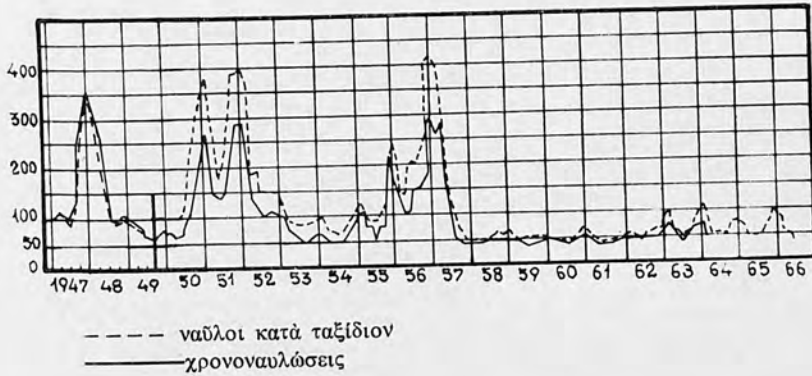
Ἀνάπτυξις τοῦ παγκοσμίου ἐμπορικοῦ στόλου μεταξὺ 1950 - 1966 (πλοῖα 100 κ.ο.χ. καὶ ἄνω)

Μέσα ἔτους	Σύνολον				Πλοῖα πλὴν δεξαμενοπλοίων				Δεξαμενόπλοια	
	εἰς ἑκατ. κ.ο.χ.	ποσοστία αὔξησις ἔναντι προηγ. ἔτους	εἰς ἑκατ. κ.ο.χ.	ποσοστία αὔξησις ἔναντι προηγ. ἔτους	εἰς ἑκατ. κ.ο.χ.	ποσοστία αὔξησις ἔναντι προηγ. ἔτους	ποσοστὸν ἐπὶ συνόλου	εἰς ἑκατ. κ.ο.χ.	ποσοστία αὔξησις ἔναντι προηγ. ἔτους	ποσοστὸν ἐπὶ συνόλου
1950	81,6	2,5	64,5	1,4	17,1	79	6,9	21		
1951	84,2	3,2	65,8	2,0	18,4	78	7,6	22		
1952	87,0	3,3	67,0	1,8	20,0	77	8,7	23		
1953	90,1	3,6	68,1	1,6	22,0	76	11,0	24		
1954	94,1	4,4	69,5	2,1	24,6	74	11,2	26		
1955	97,1	3,2	70,6	1,6	26,5	73	7,7	27		
1956	101,8	4,8	73,6	4,2	28,2	72	6,4	28		
1957	106,8	4,9	77,0	4,6	29,8	72	5,7	28		
1958	114,6	7,3	81,2	5,4	33,4	71	12,1	29		
1959	121,4	5,9	83,7	3,1	37,7	69	12,9	31		
1960	126,2	4,0	84,9	1,4	41,3	67	9,5	33		
1961	132,4	4,9	88,7	4,5	43,7	67	5,8	33		
1962	136,5	3,0	91,4	3,0	45,1	67	3,2	33		
1963	142,4	4,3	95,5	4,5	46,9	67	4,0	33		
1964	149,7	5,1	99,3	4,0	50,4	66	7,5	34		
1965	157,2	5,0	102,3	3,0	54,9	65	8,9	35		
1966	167,8	6,7	107,8	5,4	60,0	64	9,3	36		

Πίναξ ἀριθ. 18

Ἐξέλιξις ναυλαρίθμου μεταφορᾶς πετρελαίου

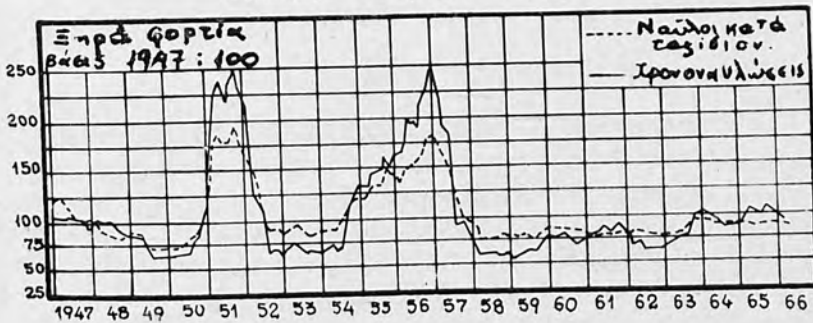
βάσις 1947: 100

Πηγή: A. Vigarié.

Πίναξ ἀριθ. 19

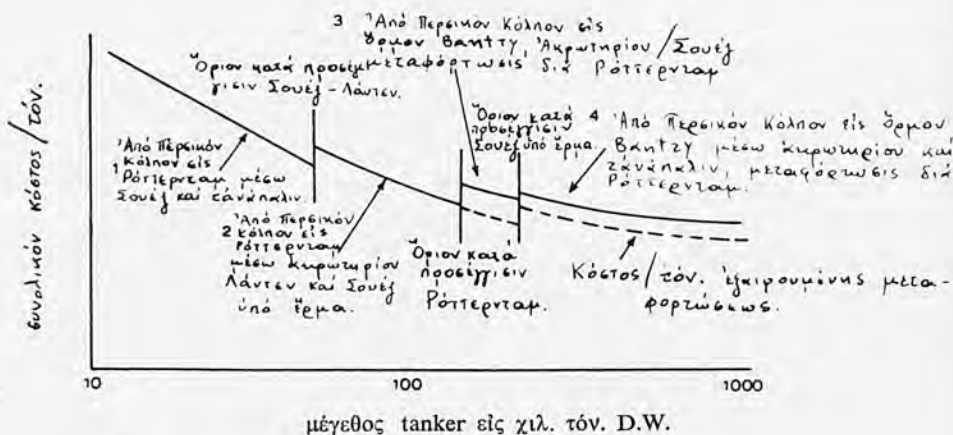
Ἐξέλιξις ναυλαρίθμου φορτηγῶν

Πηγή: A. Vigarié.

Πίναξ ἀριθ. 20

Ἀνάλυσις κόστους τῶν κινήσεων tanker μέσω συγκεκριμένων στενῶν
(ὄρμων - διωρύγων - ἀκρωτηρίων)

Πηγή: Maritime studies and management.

4. Τὸ «κλείσιμον» τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ κατὰ τὸ 1967 καὶ αἱ ἐξ αὐτοῦ συνέπειαι

4.1 Τὰ γεγονότα καὶ αἱ ἐν γένει συνέπειαι τῶν

Α'. Τὸ «κλείσιμον» τοῦ 1967

Τὸν Μάιον τοῦ 1967 ὁ Πρόεδρος Νάσσερ ἐξετόξευσε μίαν ἀπειλὴν πρὸς τὰς δυτικὰς δυνάμεις, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, ἢτο ἀποφασισμένος νὰ κλείσῃ τὴν διώρυγα, εἰς ἣν περίπτωσιν αἱ δυτικαὶ δυνάμεις θὰ ἀνεμυγνύοντο εἰς τὸν πόλεμον μεταξύ Αἰγύπτου καὶ Ἰσραήλ. Μὲ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, τὴν 6ην Ἰουνίου 1967, ἡ διώρυξ ἐκλείσθη, ἐνῶ εὐρίσκοντο ὑπὸ διέλευσιν δι' αὐτῆς 75 πλοῖα. Πολλὰ πλοῖα ἐξ αὐτῶν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκφύγουν τοῦ ἐγκλωβισμοῦ τῶν εἰς τὴν διώρυγα, ἢ ὁποία ὅμως κατὰ τὸν πόλεμον - ἀστραπὴ τῶν 6 ἡμερῶν, ὑπέστη ἀπηνῆ βομβαρδισμόν καὶ ἠχρηστεύθη, ἐνῶ εὐρίσκοντο εἰσέτι ἐντὸς αὐτῆς 15 πλοῖα, τὰ ὁποῖα καὶ τελικῶς παρέμειναν παγιδευμένα.

Ἐκτοτε ἀρχίζει ἡ φάσις τῆς ἀναγκαστικῆς καταργήσεως τοῦ «ταχέως δρομολογίου μεταφορᾶς πετρελαίου» πρὸς Μεσόγειον καὶ Εὐρώπην καὶ ἀνοίγει ἡ ἀυλαία μιᾶς νέας περιόδου διὰ τὸ Παγκόσμιον Ἐμπόριον καὶ τὰς Διεθνεῖς Θαλασσίας Μεταφορᾶς.

Ἐνῶ ὅμως τὰ γεγονότα τῆς κρίσεως τοῦ 1956 εἶχον αἰφνιδιάσει τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν καὶ τὴν εἶχον εὐρεῖ ἀνέτοιμον νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς νέας συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἐδημιουργήθησαν, ἡ νέα κρίσις τοῦ 1967,

ήτο σχεδόν άναμενομένη και παρά τās συνεπειās και επιπτώσεις τās όποιās προεκάλεσεν, ούδένά εξέπληξε. Και ή νέα κρίσις εύρε τήν Παγκόσμιον Έμπορικήν Ναυτιλιάν σχετικώς προητοιμασμένην διά νά άντιμετωπίση τās νέας συνθήκας.

Είς τάνωτέρω δέον νά προστεθῆ ότι, εάν ούδεις διενοείτο ότι τó «κλείσιμον» θά παρετεινέτο επί 7ετιάν (μέχρι τοϋδε), αλλά και ούδεις έθεώρει ότι τοϋτο θά ήτο βραχείας διαρκείας, ώς κατά τó 1956. Και τοϋτο διά λόγους άφ' ένός πραγματικούς και άφ' έτέρου πολιτικούς. Πραγματικούς μέν, διότι, αί προκληθείσαι έκ τών βομβαρδισμών ζημιαί ήσαν σοβαραι και ή άποκατάστασις των θά άπήτει χρόνον πολύν. Πολιτικούς δέ, διότι, ή Αίγυπτος ήτο βέβαιον ότι θά έπεδείκνυεν άπροθυμίαν νά έπαναποδώση εις τήν διεθνή θαλασσίαν κυκλοφορίαν μίαν ύπ' αϋτης έλεγχομένην όδόν, ή όποία έξυπηρέτει κατά κύριον λόγον τās δυτικās χώρας, πολλαι τών όποιών δέν διέκειντο φιλικώς πρός αϋτήν, άντιθέτως δέ ή έβοήθουν ή συνεπάθουν τó 'Ισραήλ.

Οϋτω, μετά τó «κλείσιμον» τοϋ Σουέζ, άπέμεινε πρός χρῆσιν διά τήν σύνδεσιν Περσικού Κόλπου, 'Ινδιών και 'Απω 'Ανατολής με τήν Εϋρώπην, ή όδός διά τοϋ 'Ακρωτηρίου, ή όποία έπεμήκυνε σοβαρώς τās άποστάσεις, ώρισμένας δέ ύπερμέτρως, ώς και έν άρχῆ τῆς παρούσης έργασίας άνεφέρθη (Βομβάη - 'Οδησσός μέσω Σουέζ 4.174 ν. μίλ., δι' 'Ακρωτηρίου 11.814 ν. μίλ., αύξησις 180 % 'Αμπανταν - Λονδίον 6.500, 11.300 ν. μίλ., αύξησις 75 % κ.ο.κ.).

*Άμεσος συνέπεια : Ένϋ μεταξύ 'Ιουνίου 1966 - 'Ιουνίου 1967 διήλθον διά τοϋ 'Ακρωτηρίου 7.370 πλοία, χωρητικότητος 46.487.000 τόν., κατά τó ύπόλοιπον τοϋ 1967 διήλθον 12.268 πλοία, 95.337.000 τόν. D.W.

Β'. Αί έν γένει συνέπειαι έκ τοϋ «κλεισίματος»

Αϋται άφοροϋν εις τήν προκληθείσαν άνωμαλίαν εις τó Παγκόσμιον Έμπόριον, εις τά δημιουργηθέντα προβλήματα έφοδιασμοϋ τών εϋρωπαϊκών χωρών διά πετρελαίου και εις τήν αύξησιν τών ναύλων και τῆς τιμῆς τοϋ πετρελαίου.

α) Τó Παγκόσμιον Έμπόριον ύπέστη κλυδωνισμόν έκ τοϋ κλεισίματος τῆς διώρυγος διότι : 1) Διά τῆς διώρυγος διήρχετο τó $\frac{1}{7}$ τοϋ συνολικού όγκου τών διεθνών θαλασσίαν μεταφορών. 2) 'Η Μ. 'Ανατολή έπρομήθευσεν εις τήν Δ. Εϋρώπην περι τó 60% τοϋ παρ' αϋτης καταναλισκομένου πετρελαίου, άξίας περι τά 2 δισεκ. δολ. 3) Ποσοστόν 25 - 40% τών ξηρών φορτίων άτινα προωρίζοντο διά 'Ανατολικήν 'Αφρικῆν, Ν. και Ν.Α. 'Ασίαν, διήρχετο έκ τῆς διώρυγος. 4) Περιορίσθησαν αί έξαγωγαι προϊόντων ώρισμένων ύπαναπτύκτων χωρών (ώς τῆς Κένυα, Ούγκάντα, τῆς Τανζανίας κ.ά.) με δυσμενείς επιπτώσεις επί τοϋ Έμπορικού των 'Ισοζυγίου (και γενικώτερον τοϋ 'Ισοζυγίου Πληρωμών των) και επί τῆς οικονομικῆς των άναπτύξεως. 5) 'Απητέίτο ύψηλότερα πιστοδότησις τών ποσοτήτων έμπορευμάτων, τά όποια, δέν θά μετεφέροντο πλέον διά τῆς διώρυγος, αλλά διά τοϋ 'Ακρωτηρίου.

β) Έδημιουργήθη πρόβλημα άναδιարθρώσεως τών πηγών έφοδιασμοϋ τών δυτικών εϋρωπαϊκών κρατών διά πετρελαίου. Πέραν τῆς δυσχερείας ήτις προέκυπεν έκ τοϋ «κλεισίματος» τῆς διώρυγος, άραβικαί τινες χώραι (ώς ή Σαουδική

Ἄραβια, τὸ Μπαχραϊν, ἡ Λιβύη καὶ ἡ Ἀλγερία) διέκοψαν ἐπὶ τι διάστημα τὰς πωλήσεις πετρελαίου πρὸς τὰς δυτικὰς χώρας, ἐπὶ δύο δὲ μῆνας περίπου, διεκόπη ἡ λειτουργία τῶν διερχομένων διὰ τῆς Συρίας καὶ τοῦ Λιβάνου πετρελαιαγωγῶν (pipe - lines). Ἡ κατάσταση αὕτη — ἣτις δὲν διειρηθή ἐπὶ μακρὸν, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ ἀραβικαὶ χῶραι ἔχουν ἄμεσον ὠφέλειαν ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ ὑπ' αὐτῶν παραγομένου πετρελαίου — ἀντεμετωπίσθη διὰ τῆς προσφυγῆς εἰς ἄλλας πηγὰς ἐφοδιασμοῦ, ὡς ἡ Β. καὶ Δυτ. Ἀφρικὴ καὶ ἡ Καρραϊβικὴ.

γ) Οἱ ναῦλοι ηὔξηθησαν, λόγῳ αὐξήσεως τοῦ κόστους μεταφορᾶς, ἀφ' ἐνὸς καὶ ηὔξημένης ζητήσεως χωρητικότητος ἀφ' ἑτέρου. (Ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου κατὰ τὸν Courier, οἱ ναῦλοι κατὰ ταξίδιον ἐκ Περσικοῦ Κόλπου πρὸς Εὐρώπην διὰ τῆς διώρυγος, οἵτινες ἦσαν 1.15 Λ.Α. κατὰ τόν., μετὰ τὸ κλείσιμον, διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου ἀνήλθον αἰφνιδίως εἰς 10 Λ.Α. κατὰ τόν.). Ὑπελογίζετο ὅτι, κατὰ τὸ 1967 θὰ διήρχοντο ἐκ τῆς διώρυγος 95 ἐκ. τόν. πετρελαίου καὶ κατὰ τὸ 1971 ἡ ποσότης αὕτη θὰ ἦτο τῆς τάξεως τῶν 250 ἐκ. τόν. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς ὑπολογισμοὺς, ἡ ἐπιβάρυνσις τοῦ κόστους μεταφορᾶς λόγῳ ἐπιμηκύνσεως τῶν ἀποστάσεων θὰ διεμορφοῦτο εἰς : 1,25 δολ. κατὰ τόν. διὰ τὸ 1967, 1,10 δολ. διὰ τὸ 1968, 0,70 δολ. διὰ τὸ 1969 καὶ 0,45 δολ. διὰ τὸ 1970, θὰ ἐξουδετεροῦτο δὲ μετέπειτα, λόγῳ εὐνοϊκότερου κόστους μεταφορᾶς τῶν ὑπερμεγέθων δεξαμενοπλοίων. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ πλοῖα τακτικῶν γραμμῶν, αἱ ναῦλοι αὐτῶν ηὔξηθησαν (εἴτε ὑπὸ τῶν Conferences, εἴτε ὑπὸ μεμονωμένων ἐταιριῶν) κατὰ ποσοστὰ ποικίλοντα, ἀλλ' ὑπολογίζεται ὅτι ὁ μέσος ὀρος ἐπιβαρύνσεως ἀνήλθεν εἰς 15%. Ὡς πρὸς τὰ πλοῖα tramps μεταφορᾶς ξηρῶν φορτίων, οἱ ναῦλοι αὐτῶν ηὔξηθησαν κατὰ τὸ δευτέρον ἐξάμηνον τοῦ 1967 (εὐθὺς μετὰ τὸ κλείσιμον), ἐν συνεχείᾳ ἐκάμθησαν κατὰ τὸ 1968 καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1969 ἐπανήλθον εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἀρχῶν 1967.

Ἐκ παραλλήλου ηὔξηθη ἡ ζήτησις χωρητικότητος μὲ ὑψηλοὺς ρυθμοὺς. Κατὰ στοιχεῖα τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. αὕτη ηὔξηθη εὐθὺς μετὰ τὸ κλείσιμον τοῦ Σουέζ, κατὰ 16% διὰ τὰ ἔτη 1967 καὶ 1968 καὶ κατὰ 12% διὰ τὰ ἔτη 1969 καὶ 1970. Ὑπολογίζεται ὅτι μεταξὺ 1967 - 1970 ἡ συνολικὴ ζήτησις χωρητικότητος, ἐκφραζομένη εἰς τόν. - μίλια, ηὔξηθη κατὰ 68%, ἐνῶ κατὰ τὴν αὐτὴν τετραετίαν ἡ παγκόσμιος χωρητικότης (εἰς κ.ο.χ.) ηὔξηθη μόνον κατὰ 46%.

Στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν νέαν διαμόρφωσιν τῶν ναύλων πλοίων μεταφορᾶς ὑγρῶν καὶ ξηρῶν φορτίων καὶ πλοίων τακτικῶν γραμμῶν παρέχονται εἰς τοὺς πίνακας ἀριθ. 21, 22, 23, 24, 25.

δ) Ἐπῆλθεν αὐξήσις εἰς τὴν τιμὴν τοῦ πετρελαίου, ὀφειλομένη εἰς τὸ ηὔξημένον κόστος μεταφορᾶς. Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 26 ἐμφαίνεται ἡ σημειωθεῖσα αὐξήσις κατὰ τόν. μεταφερομένου πετρελαίου καὶ συνολικῶς. Τοῦτο εἶχεν ὡς συνέπειαν νὰ αὐξηθῇ καὶ τὸ κόστος καυσίμων τῶν πλοίων (bunker oil), ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ πίνακος ἀριθ. 27.

ε) Ἐτέρα συνέπεια τοῦ «κλεισίματος» ἦτο νὰ μελετηθοῦν οἱ ἐνδεχόμενοι τρόποι οἰκονομικώτερας μεταφορᾶς πετρελαίου ἐκ Μ. Ἀνατολῆς, συγκεκριμένως δὲ οἱ ἐξῆς : 1) Δι' ὑπερμεγέθων δεξαμενοπλοίων διερχομένων ἐκ τοῦ Ἀκρωτη-

Πίναξ ἀριθ. 21

Συνέπειαι τοῦ «κλεισίματος» εἰς τοὺς ναύλους Δ/ξ :

Ἔτος	Περίοδος	W/sc	Κόστος
1967	Ἰαν. - Μάιος	W/sc	60
1967	Ἰούν. - Δεκέμ.	»	174
1968	1ον ἔξάμ.	»	117
1968	2ον ἔξάμ.	»	113
1969	1ον ἔξάμ.	»	80
1969	2ον ἔξάμ.	»	114
1970	1ον ἔξάμ.	»	141
1970	2ον ἔξάμ.	»	250
1971	1ον ἔξάμ.	»	132
1971	2ον ἔξάμ.	»	82
1972	1ον ἔξάμ.	»	67

Με βάσιν Worldscale 100 ὑπελογίζετο (1966 - 67) ἡ μεταφορὰ πετρελαίου ἀπὸ Περσικοῦ Κόλπου πρὸς Ἡν. Βασίλειον - Κόντινεντ

α) μέσῳ Δ. Σουέζ εἰς δολλ. 5.60 κατὰ τόν.

β) διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου Κ. Ἐλπίδος δολλ. 8.90 κατὰ τόν.

Με Worldscale 71 ἀντιστοιχῶς : 4.90 καὶ 6.30 (Worldscale 71 ἐσημειώθη κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῶν 1967).

Πηγή : UNCTAD.

Πίναξ ἀριθ. 22

Ἐπιβαρύνσεις εἰς τοὺς ναύλους δεξαμενοπλοίων

Ἔτος	Μεταφορὰ πετρελαίου (εἰς ἑκατομ. τόν.)	Μ. ὀρ. ναυλα- ρίθμου εἰς Worldscale	Ἐπολογισμὸς εἰς δολ. κατὰ τόν. (W 100 = 4 δολλ.)	Πρόσθετον κόστος (εἰς ἑκατομ. δολ.)
1967 (1ον ἡμῶν)		W 70	2.80	—
1967 (2ον ἡμῶν)	285	W 110	4.40	450
1968	645	W 90	3.60	510
1969	730	W 77	3.08	200
Σύνολον				\$ 1.160

Πηγή : UNCTAD.

Πίναξ ἀριθ. 23
Ἐπιβάρυνσις κόστους μεταφορᾶς ξηρῶν φορτίων

Ἔτος	Ἑκατομ. τόν.	Ἐπιβάρυνσις κόστους κατὰ 2,60 δολ. κατὰ τόν. (εἰς ἑκατομ. δολ.)
1966	32.2	80
1967 (2ον ἡμισυ)	18.0	50
1968	38.0	100
1969	41.0	105
1970	45.0	115
1971	49.0	125

Πηγή: UNCTAD.

Πίναξ ἀριθ. 24
Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον ταξιδίων κατὰ μῆνα, πλοίων τακτικῶν γραμμῶν
μετὰ τὸ κλείσιμον τοῦ Σουεζ

	Μέσος ὄρος μηνιαίων ταξιδίων		
	1966	1971	Μεταβολή
Ἐρ. Θάλασσα - Περσ. Κόλπος	21.5	7.5	— 14.0
Νοτ. - Ἀνατολ. Ἀφρική	4.0	2.0	— 2.0
Ἰνδία - Πακιστάν - Ἀπὼ Ἀνατολή	11.0	6.0	— 5.0
Αὐστραλία	0.5	—	— 0.5

Πηγή: Trieste Port Authority.

Πίναξ ἀριθ. 25

Ἐτησίαι ἐπιβάρυνσις πλοίων τακτικῶν γραμμῶν μετὰ κλείσιμον Σουεζ 1967
(βάσις: Ν.Α. Ἀσία - Ἡνωμ. Βασιλείον)

Κατεύθυνσις φορτίων	Συνολικὴ διακίνησις φορτ. ὑπὸ πλοίων τακτικῶν γραμμῶν εἰς ἑκατ. τόν.	1966		Ἐπιβάρυνσις ναύλου ἐκ τοῦ Σουεζ εἰς εἰς δολ.	Πρόσθετον κόστος ναύλου ἐκ τοῦ κλεισίμ. κατὰ τόν. Σύνολον ἐκατ. δολ.
		Μ. ὄρ. ναύλου πρὸ κλεισίμα- τος Σουεζ εἰς δολ.	%		
Πρὸς Β.	17	35.00	15 %	5.25	89.0
Πρὸς Ν.	17	28.00	15 %	4.20	71.0
Γενικὸν ἐτήσιον σύνολον ἐπιβαρύνσεως :					160.0

Πηγή: UNCTAD.

Πίναξ ἀριθ. 26

Αύξησης κόστους μεταφοῦς καυσίμων μεταξὺ 1967 - 1969

Ἔτη	Μεταφοραὶ πετρελαίου εἰς ἑκατομ. τόν.	μ. ὄρ. ναυλαριθμὸν καὶ ναύλων (Worldscale-κατὰ τόν.)		Ἐπιβάρυνσις κόστους	
		κατὰ τόν. εἰς δολ.	κατὰ τόν.	Σύνολον εἰς ἑκατομ. δολ.	
Βάσις 1ον ἑξάμηνον		W 70	2.80		
1967		W 110	4.40	δολ. 1.60	450
1967 (2ον ἑξάμ.) ..	435	W 90	3.60	0.80	510
1968	990	W 77	3.08	0.28	200
1969	1120				
Γενικὸν σύνολον ἐπιβαρύνσεως					1.160

Σ η μ. : Worldscale 100 = 4 δολλ.

Πηγή: John I. Jacobs and Co. Ltd. (London) World Tanker Fleet Review.

Πίναξ ἀριθ. 27

Αύξησης τοῦ κόστους καυσίμων (πετρελαίου) τῶν πλοίων μεταξὺ 1966 - 1969

	Δείκτης τιμῶν		
	Fuel oil	Marine diesel	Combined
1966	98	99	98
1967			
1ον ἑξάμ.	100	110	100
2ον ἑξάμ.	127	115	125
1968	120	119	120
1969	101	110	102

Σ η μ. : Διὰ τὸ Fuel Oil, 100 = 15 δολ. κατὰ τόν.

Διὰ τὸ Marine Diesel, 100 = 27 δολ. κατὰ τόν.

Εἰς τὸ Combined ἰσχύει ὁ λόγος 7 Fuel Oil πρὸς 1 Marine Diesel.

Πηγή: UNCTAD.

ρίου Καλῆς Ἑλπίδος, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκφορτῶνουν τὸ πετρέλαιον εἰς τοὺς λιμένας προορισμοῦ των. 2) Δι' ὑπερμεγέθων δεξαμενοπλοίων καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ δρομολογίου, ἀλλὰ μὲ ἐκφόρτωσιν εἰς λιμένα μεταφορτώσεως (transhipment) ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ γίνεται ἡ μεταφορὰ πρὸς τοὺς λιμένας τελικοῦ προορισμοῦ διὰ μικρῶν δεξαμενοπλοίων. 3) Διὰ πετρελαιαγωγῶν (pipe-lines) ἐγκαθισταμένων παραλλήλως πρὸς τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ (ὡς ὁ ἐν σχεδίῳ Σουέζ - Μεσογείου) ἢ διερχομένων διὰ τοῦ Ἰσραήλ (ὡς ὁ ἤδη λειτουργῶν) μὲ σημεῖον ἀπολήξεως τοὺς λιμένας Ἐϊλάτ καὶ Ἀσκελόν. 4) Διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἐπαναποδιδομένης εἰς τὴν θαλασσίαν κυκλοφορίαν, ἐκ τῆς ὁποίας θὰ διέρχονται ὑπερμεγέθη δεξαμενόπλοια ἔμπορτα καὶ ὑπὸ ἔρμα ἢ ἐξ αὐτῆς ὑπὸ ἔρμα καὶ ἔμπορτα διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου. (Βλ. σχετικῶς μελέτην UNCTAD, κατωτέρω, εἰς 5.4/Γ').

Γ'. Αί προκληθείσαι εκ του «κλεισίματος» ζημιαί

Η UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) εις έκπονηθεΐσαν παρ' αὐτῆς μελέτην καὶ κυκλοφορήσασαν κατὰ Ἰανουάριον 1973 ὑπὸ τὸν τίτλον The Economic Effects of the Closure of the Suez Canal, προέβη εἰς ὑπολογισμὸν τῶν ζημιῶν, αἱ ὁποῖαι προεκλήθησαν ἐκ τοῦ κλεισίματος τοῦ Σουέζ, ἤτοι τῶν ἐξ αὐτοῦ οἰκονομικῶν ἐπιπτώσεων, τῶν προκληθεισῶν εἰς τὰ ἐγκλωβισθέντα ἐντὸς τῆς διώρυγος πλοῖα ζημιῶν καὶ τῶν προξενηθεισῶν ζημιῶν εἰς διαφόρους λιμένας.

α) Οἰκονομικαὶ ἐπιπτώσεις : Κατὰ τὴν ἀνωτέρω μελέτην αἱ προκληθεΐσαι οἰκονομικαὶ ἐπιβαρύνσεις ἐκ τοῦ κλεισίματος τῆς διώρυγος εἶχον ὡς ἐξῆς μεταξὺ 1967 - 1971 κατὰ κατηγορίας πλοίων, εἰς ἑκατομμύρια δολλάρια.

	Εἰς τὰ δ/ξ	Εἰς τὰ φ/γὰ	Σύνολον
Διὰ τὸ 2ον ἐξάμηνον 1967 :	570	195	765
Διὰ τὸ 1968 :	860	325	1.185
Διὰ τὸ 1969 :	610	295	905
Διὰ τὸ 1970 :	360	325	685
Διὰ τὸ 1971 :	460	355	815
Σύνολον :	2.860	1.495	4.355

Εἰς τὸ ἀνωτέρω σύνολον τῶν 4.355 ἐκ. δολλ. προστίθενται 2.560 ἐκ. δολ. ἐξ ἐμπορικῶν ζημιῶν καὶ 135 ἐκ. δολλ. ἐξ ἐμπορικῶν πιστώσεων καὶ οὕτω, τὸ γενικὸν σύνολον διὰ τὴν πενταετίαν ἀνέρχεται εἰς 7.050 ἐκ. δολ., μὲ πρόβλεψιν ἐτησίας ἐπιβαρύνσεως πέραν τὴν πενταετίας κατὰ 1.715 ἐκ. δολ.

β) Ζημιαί ἐπὶ ἐγκλωβισθέντων πλοίων καὶ φορτίων : Ἡ αὐτὴ μελέτη ὑπολογίζει εἰς 20 ἐκ. δολλ. τὴν ἀξίαν τῶν ἐγκλωβισθέντων ἐντὸς τῆς διώρυγος πλοίων καὶ εἰς 10 ἐκ. δολλ. τὴν ἀξίαν τῶν φορτίων τῶν ἐν λόγῳ πλοίων.

γ) Ζημιαί εἰς λιμένας καὶ χώρας : Κατὰ τὴν μελέτην τῆς UNCTAD αἱ χῶραι αἱ ὁποῖαι κυρίως ἐπλήγησαν ἐκ τοῦ κλεισίματος ἦσαν αἱ κείμεναι εἰς τὴν Ἄνατ. Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ν.Α. Ἀσίαν, διὰ τὰς ὁποίας ὑπολογίζεται ζημία διὰ τὰ ἔτη 1967 - 1970 τῆς τάξεως τῶν 560 ἑκατομμυρίων δολλαρίων. Ὡς πρὸς τοὺς πληγέντας λιμένας, ἡ μελέτη ἀναφέρει τοὺς ἐξῆς :

— Τὸ Ἄντεν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμειώθησαν αἱ προσεγγίσεις πλοίων κατὰ 80%, αἱ δὲ πωλήσεις καυσίμων αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ 1966 ἀνῆρχοντο εἰς 60 ἐκ. δολ., ἐμειώθησαν κατὰ τὸ 1968 εἰς 6 ἐκ. δολ.

— Τὸ Τζιμπουτί, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσημειώθη μεταξὺ 1966 - 68 κατὰ 50% μείωσις προσεγγίσεων διὰ φορτώσεις καὶ κατὰ 75 % μείωσις προσεγγίσεων πρὸς ἀνεφοδιασμὸν διὰ καυσίμων.

— Τὸ Πόρτ - Σουδάν, εἰς τὸ ὁποῖον αἱ προσεγγίσεις πλοίων μεταξὺ 1966 - 68 ἐμειώθησαν κατὰ 38 %.

— Ὁ (μείζων) Πειραιεὺς εἰς τὸν ὁποῖον ἐσημειώθη μείωσις προσεγγίσεων κατὰ

90% δι' άνεφοδιασμών και δεξαμενισμούς και κατά 60 - 75 % δι' έπισκευάς.
— Η Τεργέστη, ήτις υπέστη μείωσιν κατά 32,3 % τής κινήσεως με την Μ. Άνατολήν, Έρ. Θάλασσαν και Περσικόν Κόλπον, κατά 54,8% με την Ν. και Ν.Α. Άσίαν και κατά 46% με την Άπω Άνατολήν.

Άντιθέτως, ώς εΐνοηθέντες εκ του «κλεισίματος» λιμένες αναφέρονται, ή Μομπάσα (τά έσοδα εκ του λιμένος τής όποιας ηύξήθησαν κατά 80% μεταξυ 1966 - 68), ό Μαυρίκιος (του όποιου τά έσοδα εκ του λιμένος ηύξήθησαν κατά 70% δια την αυτην περιόδο), τό Λας Πάλμας (αύξησης κατά 34%) και οι λιμένες τής Νοτίου Άφρικής, εις τους όποιους αι πωλήσεις καυσίμων, αι όποιαι ανήρχοντο κατά τό 1966 εις 19 εκ. δολλ. έφθασαν τά 78 εκ. δολ. κατά τό 1968.

δ) Διαφυγοΰσαι εισπράξεις εκ τελων διελεύσεως, μετά τό «κλείσιμον», άφορΰσαι εις την Αίγυπτον, ήτις άπώλεσε ταΰτας.

4.2 Άντιδράσεις εις τον χΰρον τής Παγκ. Έμπορ. Ναυτιλίας εκ του «κλεισίματος» τής διΰρυγος

Αΰται άφορουν εις την τάσιν προς υπερμεγέθη πλοΐα, εις την αύξησην των τιμων των πλοΐων, εις την αύξησην του κόστους εκμεταλλεύσεως των πλοΐων, εις τας άθροΰας παραγγελίας νέων πλοΐων και εις την εφαρμογήν των νεωτέρων τεχνολογικων εξελίξεων.

Α'. Ό «γιγαντισμός» εις τας μεγέθη των πλοΐων και τό κόστος μεταφορΰς

Κατέστη έντονωτάτη ή τάσις προς υπερμεγέθη πλοΐα, (super - tankers, tankers - mammoth, V.L.C.Cς = Very Large Crude Carriers, U.L.C.Cς = Ultra Large Crude Carriers) προς έπίτευξιν εΐνοϊκωτέρου κόστους.

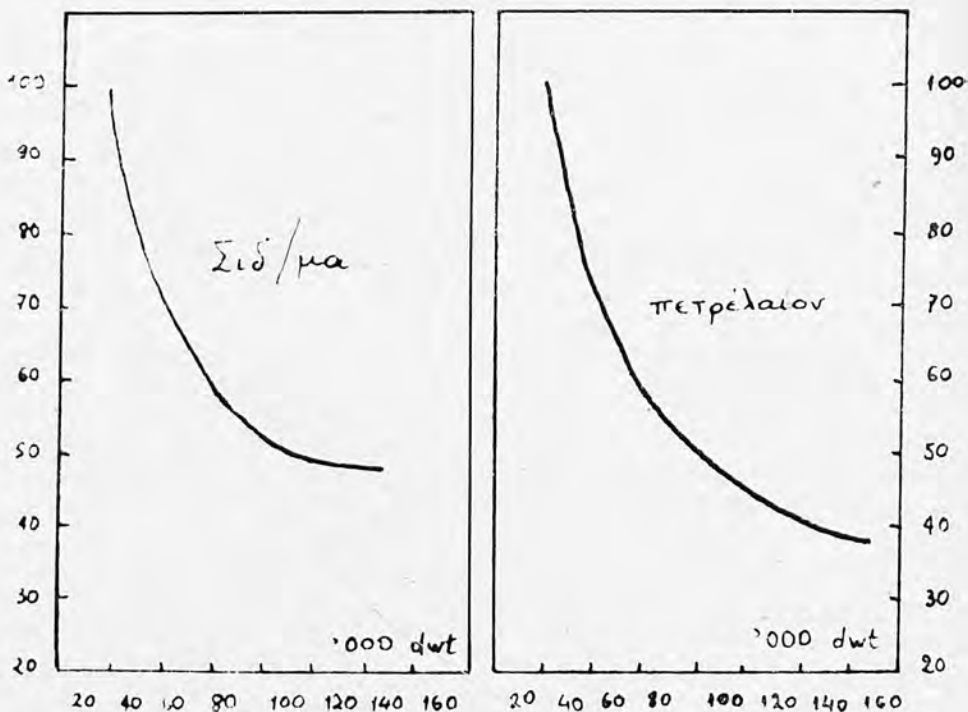
α) Εις τας έργασίας των Η. Heekt : Grundlagen und Tendenzen der Bildung von Kostenfrachten in der Eisenerzfahrt (Kiel, 1968) και Μ. Hubbard : The Comparative Costs of Oil Transport (London, 1967) αναφέρεται ότι, με βάση κόστος κατά τόν. πλοΐου χωρητικότητος 20.000 τόν. D.W. = 100, τό κόστος κατά τόν. μεταφορΰς διαμορφοΰται ώς εξής εις ποσοστά εναντι αυτου, αύξανόμενου του μεγέθους των πλοΐων :

Χωρητικότης πλοΐου εις τόν. D.W.	Δια μεταφορΰν σιδ/ματος	Δια μεταφορΰν πετρελαΐου
60.000	70%	58%
80.000	60%	50%
100.000	50%	45%
120.000	45%	42%
140.000		38%

(Σχετικά διαγράμματα βλ. εις πίνακα άριθ. 28).

Πίναξ ἀριθ. 28

Κόστος μεταφορᾶς συναρτήσσει τοῦ μεγέθους τοῦ πλοίου
(κόστος κατὰ τόν. πλοίου 20.000 τ. D.W. = 100)

β) Εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ Walter L. Newton : «The Economics of the Transportation of Petroleum», (London, July 1971) γίνεται ἡ ἀκόλουθος σύγκρισις κόστους μεταφορᾶς κατὰ τόν. πετρελαίου ἐκ Περσικοῦ Κόλπου διὰ Ρόττερταμ διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἀκρωτηρίου Καλῆς Ἑλπίδος, μεταξὺ ἐνὸς πλοίου 70.000 τ. D.W καὶ ἐτέρου 250.000 τ. D.W.
 εἰς δολ.

Στοιχεῖα κόστους

Κόστος κεφαλαίου καὶ
λειτουργικὸν κόστος

Καύσιμα

Ἐξοδα λιμένων

Σύνολον κόστους

(ἦτοι ἐπὶ ἔλαττον διαφορὰ
1.58 δολ. κατὰ τόννον)

Κόστος ναυπηγήσεως εἰς ἰαπωνικὰ
ναυπηγεῖα κατὰ τόννον

	Κατὰ τόν. μεταφερομένου φορτίου	
	Πλοῖον 70.000 τόν. D.W.	Πλοῖον 250.000 τόν. D.W.
Κόστος κεφαλαίου καὶ λειτουργικὸν κόστος	3.25 δολ.	2.00 δολ.
Καύσιμα	0.70	0.40
Ἐξοδα λιμένων	0.16	0.13
Σύνολον κόστους	4.11	2.53
Κόστος ναυπηγήσεως εἰς ἰαπωνικὰ ναυπηγεῖα κατὰ τόννον	100 δολ.	70 δολ.

γ) Εἰς ἄρθρον τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον L' Espace - Coût et la Nouvelle Géographie Océanique du Monde, ὁ Καθ. André Vigarié προβαίνει εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐκτίμησιν ὡς πρὸς τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητος (ὡς σχέσεως μεταξὺ τῆς παραγωγῆς εἰς τόν/χλμ καὶ μεγέθους πλοίου).

Τύποι πλοίων	Ταχύτης εἰς κόμβους	Μέσος ἀριθμὸς κυκλικῶν ταξι- δίων κατ' ἔτος	Παραγωγή εἰς ἑκατ. τόν/χλμ	
			Κατὰ κυκλικὸν ταξίδιον	Κατ' ἔτος
T2 δεξαμενόπλοιο 16.000 τόν. D.W. τοῦ τελευταίου πολέμου κινούμενον μέσῳ Σουέζ	14	8,7	193	1.679
T2 τὸ αὐτὸ πλοῖον κινούμενον διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου Κ. Ἑλλ.	14	5,7	296	1.687
ORE CARRIER CETRA COLUMBA 87.000 τ. D.W.	14,5	13	550	7.150
Δ/Ξ ESSO-NEDER- LAND 250.000 τ. D.W.	16	6,5	4.630	30.095
Δ/Ξ NAVIRE DE BANTRY B.T.C. 312.000 τόν. D.W.	14,5	5,9	5.780	34.102
Δ/Ξ τοῦ μέλλοντος 550.000 τόν. D.W. (παραγγ. SHELL)	16	6,5	10.000	65.000

δ) Μὲ βάσιν τὸ ἀνωτέρω (εἰς παρ. β') ἀναφερθὲν ἔργον τοῦ Walter Newton, κατηρίσθη ὁ ἀκόλουθος συγκριτικὸς πίναξ κόστους μεταφορᾶς κατὰ τόν. (λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν στοιχείων κόστους τοῦ 1ου ἡμῆνου 1967) διὰ δύο πλοῖα, τὸ ἓν 70.000 τόν. D.W. ὅπερ ὑποτίθεται ὅτι πραγματοποιεῖ μεταφορὰν ἐκ Περσικοῦ Κόλπου διὰ Ρόττερταμ καὶ Γενούην μέσῳ διώρυγος καὶ διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ ἕτερον 250.000 τόν. ὅπερ πραγματοποιεῖ τὰς αὐτὰς μεταφορὰς μόνον διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου.

Ἐκ Περσικοῦ Κόλπου

		Διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουεζ	Διὰ τοῦ Ἀκρωτ. Κ. Ἑλπίδος
Διὰ Ρόττερνταμ		(6.500 ν. μίλ.)	(11.300 ν. μίλ.)
Tanker	70.000 τ.Δ.Υ.	3.49 δολ. κατὰ τόν.	4.11 δολ. κατὰ τόν.
Tanker	250.000 τ.Δ.Υ.		2.53 δολ. κατὰ τόν.
Διὰ Γενούην		(4.600 ν. μίλ.)	(11.075 ν. μίλ.)
Tanker	70.000 τ.Δ.Υ.	2.81 δολ. κατὰ τόν.	4.03 δολ. κατὰ τόν.
Tanker	250.000 τ.Δ.Υ.		2.45 δολ. κατὰ τόν.

Διαφορὰ κόστους κατὰ τόν. φορτίου

Διὰ Ρόττερνταμ		
Tanker	70.000 τ.Δ.Υ.	+ 0.62 δολ.
Tanker	250.000 τ.Δ.Υ.	— 0.96 δολ.
Διὰ Γενούην		
Tanker	70.000 τ.Δ.Υ.	+ 1.22 δολ.
Tanker	250.000 τ.Δ.Υ.	— 0.36 δολ.

Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον, ἡ μεταφορὰ διὰ δ/ξ 250.000 τόν. διαπλέοντος τὸ Ἀκρωτήριο εἶναι οἰκονομικώτερα κατὰ 0.96 δολ. διὰ Ρόττερνταμ καὶ κατὰ 0.36 δολ. διὰ Γενούην, ἔναντι ἐκείνης διὰ δ/ξ 70.000 τόν. Δ.Υ. διερχομένου διὰ τῆς διώρυγος, ὅπερ σημαίνει ὅτι, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως πλοίων μεγαλύτερου μεγέθους, οὐ μόνον καλύπτεται ἡ διαφορὰ διὰ τοῦ περίπλου τοῦ Ἀκρωτηρίου ἔναντι τῆς χρησιμοποίησεως τῆς διώρυγος, παρὰ τὴν μεγάλην διαφορὰν ἀποστάσεων (4.800 καὶ 6.475 ν. μίλ.), ἀλλὰ καθίσταται αὕτη εὐνοϊκώτερα λόγῳ οἰκονομῶν κλίμακος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προεβλέπετο ὅτι θὰ ἐξουδετεροῦντο τὰ προκληθέντα μειονεκτήματα ἐκ τοῦ «κλεισίματος» τῆς διώρυγος.

Κατ' ἄλλην ἐκτίμησιν, ἥτις καταλήγει εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, ἡ μεταφορὰ ἐνὸς τόννου πετρελαίου ἀπὸ Κουβέϊτ εἰς Χάβρην διὰ γιγαντιαίου δεξαμενοπλοίου παραπλέοντος τὸ Ἀκρωτήριο ἐστοίχιζε κατὰ τὸ 1970, 15 φρ., ἐνῶ διὰ μικροῦ τοιοῦτου διαπλέοντος τὴν διώρυγα τοῦ Σουεζ, θὰ ἐστοίχιζε 25 φρ.

Β'. Ἡ αὔξησις τοῦ κόστους ναυπηγήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλοίων

Ἡ ἀνωτέρω (εἰς περ. Β/δ') γενομένη ἐκτίμησις ἐστηρίχθη — ὡς σημειοῦται — εἰς στοιχεῖα κόστους τοῦ 1967. Ἀλλὰ κατὰ τὰ μετέπειτα ἔτη (ἰδίᾳ 1970-71) τὰ στοιχεῖα ταῦτα μετεβλήθησαν καὶ ἀντὶ, τὸ κόστος μεταφορᾶς ἐκ Περσικοῦ Κόλπου διὰ Ρόττερνταμ διὰ πλοίου 250.000, μέσῳ Ἀκρωτηρίου, νὰ ἀνέρχεται

εις 2,53 δολ. κατά τόν., καθ' ύπολογισμὸν γενόμενον τὸ 1971, θὰ ἀνήρχετο διὰ τὸ ἔτος 1975 εἰς 5,92 δολ. κατά τόν. (ποσοστὸν ἀυξήσεως 130%).

Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἐν τῷ μεταξύ ηὔξηθη, τόσον τὸ κόστος κατασκευῆς, ὅσον καὶ τὸ κόστος λειτουργίας τῶν πλοίων. Τὸ κόστος ναυπηγήσεως ἤρχισεν ἀυξανόμενον ἀπὸ τοῦ 1970 καὶ κατὰ τὸ 1971 ἦτο ὑπερδιπλάσιον ἔναντι τοῦ 1967, ἀυξηθέντος ὁμοίως καὶ τοῦ κόστους πιστοδοτήσεως. Παρὰλλήλως ηὔξηθησαν ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ κόστους ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλοίων, ἦτοι αἱ δαπάναι διὰ καύσιμα, αἱ δαπάναι ἀμοιβῆς καὶ ἐνδιαιτήσεως προσωπικοῦ, αἱ δαπάναι δι' ἀσφάλιστρα, αἱ ὁποῖαι ηὔξηθησαν κατὰ 100% περίπου διὰ τὰ ὑπερμεγέθη πλοῖα κ.ο.κ.

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς, Walter L. Newton, εἰς διάλεξιν του γενομένην εἰς τὸ Centre d' Etudes Industrielles τῆς Γενεύης, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1972, μὲ θέμα Economics of Tanker Operation, προέβη εἰς τὴν ἀκόλουθον σύγκρισιν κόστους ναυπηγήσεως καὶ κόστους ἐκμεταλλεύσεως πλοίων μεταξύ 1971 (τὸ ὁποῖον ἐλήφθη ὡς βάσις : 100) καὶ προβλέψεως διὰ τὸ 1975 :

Μέγεθος πλοίου εἰς τόν. D.W.	Κόστος ναυπηγήσεως κατὰ τόν. D.W.			Ποσοστὸν αὐξήσεως 1971 : 100
	1971 Εἰς δολ.	Δείκτης	1975 Εἰς δολ.	
50.000	115	100	165	143%
70.000	105	100	155	145
90.000	95	100	150	158
130.000	90	100	145	161
250.000	75	100	140	186

Κόστος μεταφορᾶς ἐκ Περσικοῦ Κόλπου δι' Ἀκρωτηρίου εἰς Ρότερνταμ
(κατὰ τόν. μεταφερομένου φορτίου πετρελαίου)

Μέγεθος πλοίου εἰς τόν. D.W.	Κόστος μεταφορᾶς ἐκ Περσικοῦ Κόλπου δι' Ἀκρωτηρίου εἰς Ρότερνταμ (κατὰ τόν. μεταφερομένου φορτίου πετρελαίου)			Ποσοστὸν αὐξήσεως 1971 : 100
	1971 Εἰς δολ.	Δείκτης	1975 Εἰς δολ.	
50.000	6.72	100	9.34	139
70.000	5.92	100	8.21	139
90.000	5.38	100	7.60	141
130.000	4.89	100	6.96	142
250.000	3.83	100	5.92	154.5

(Σημ. Αἱ ἐπακολουθήσασαι μεγάλαι ἀυξήσεις κατὰ τὰ ἔτη 1972 καὶ 1973 κατέστησαν καὶ τὰς ἀνωτέρω προβλέψεις ἐκτὸς πραγματικότητος, παρατίθενται δὲ αὐταὶ ἐνδεικτικῶς καὶ διὰ τὴν διενέργειαν συγκρίσεων καθ' ὑπολογισθείσας ποσοστιαίας ἀυξήσεις, κατὰ μέγεθος).

Γ'. Ἀθρόαι παραγγελίαι πλοίων

Μετά τὸ «κλείσιμον» τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ κατὰ τὸ 1967, ἠκολούθησε νέος ἔντονος ρυθμὸς παραγγελιῶν διὰ ναυπηγήσεις πλοίων.

Χαρακτηριστικὸς ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ ἀκόλουθος πίναξ ληφθεὶς ἐκ τῆς World Tanker Fleet Review τῆς John Jacobs and Co Ltd.

Ἡμερομηνία	Σύνολον δεξαμενοπλοίων ὑπὸ παραγγελίαν (εἰς ἑκατομ. τόν. D.W.)	Ποσοστὸν αὐξήσεως ἐναντι προηγουμένης περιόδου
31.12.1965	19.5	2.3%
31.12.1966	24.9	5.4
30.6.1967	27.8	2.9
31.12.1967	40.1	12.3
31.12.1968	56.5	16.4
31.12.1969	59.2	2.7

4.3 Ἡ Παγκόσμιος Ἐμπορικὴ Ναυτιλία μετὰ τὸ «κλείσιμον» τῆς διώρυγος

Διὰ νὰ σχηματισθῇ ἀκριβῆς εἰκὼν περὶ τῶν σημειωθεισῶν ἐξελίξεων εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν, μετὰ τὸ «κλείσιμον» τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ κατὰ τὸ 1967, παρατίθενται ὀρισμένοι πίνακες, τοὺς ὁποίους ἐκρίνομεν ὡς χρήσιμους καὶ διαφωτιστικούς.

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 29 ἐμφαίνεται ἡ ἐξέλιξις τοῦ διεθνοῦς θαλασσίου ἔμπορίου εἰς τόν. - μίλια μεταξὺ 1966 - 1972 (καὶ διακρίνονται οἱ ὑψηλοὶ ρυθμοὶ τῶν ἐτῶν 1967 καὶ 1968, ἴδια διὰ τὰς μεταφορὰς πετρελαίου).

Πίναξ ἀριθ. 29

Διεθνὲς θαλάσσιον ἔμπόριον μεταξὺ 1966 - 1972

Ἔτη	Σύνολον εἰς δισεκ. τόν. - μίλ.	Ἀκάθαρτον Πετρέλαιον			Προϊόντα πετρελαίου	
		Μεταβολὴ εἰς %	Εἰς δισεκ. τόν./μίλ.	Μεταβολὴ εἰς %	Εἰς δισεκ. τόν./μίλ.	Μεταβολὴ εἰς %
1966 ...	6238	+ 7	2629	+ 6	700	+ 9
1967 ...	7230	+ 16	3400	+ 29	730	+ 4
1968 ...	8372	+ 16	4197	+ 23	750	+ 3
1969 ...	9374	+ 12	4853	+ 16	760	+ 1
1970 ...	10654	+ 14	5597	+ 15	890	+ 17
1971 ...	11695	+ 10	6520	+ 16	900	+ 1
1972 ...	12970	+ 11	7430	+ 14	990	+ 10

Πίναξ ἀριθ. 30

Ἀνάπτυξις τοῦ Παγκοσμίου Ἐμπορικοῦ Στόλου μεταξὺ 1966 - 1972 (πλοῖα 100 κ.ο.χ. καὶ ἄνω)

Μέσα ἔτους	Σύνολον			Πλοῖα πλὴν δεξαμενοπλοίων			Δεξαμενόπλοια		
	εἰς ἑκατ. κ.ο.χ.	ποσοστιαία ἀύξησις ἔναντι προηγ. ἔτους	εἰς ἑκατ. κ.ο.χ.	ποσοστιαία ἀύξησις ἔναντι προηγ. ἔτους	ποσοστὸν ἐπὶ συνόλου	εἰς ἑκατ. κ.ο.χ.	ποσοστιαία ἀύξησις ἔναντι προηγ. ἔτους	ποσοστὸν ἐπὶ συνόλου	
1966...	167,8	6,7	107,8	5,4	64	60,0	9,3	36	
1967...	178,7	6,5	114,7	6,4	64	64,0	6,7	36	
1968...	190,9	6,8	121,8	6,2	64	69,1	7,9	36	
1969...	208,4	9,2	131,1	7,6	63	77,3	11,9	37	
1970...	224,3	7,6	138,3	5,5	62	86,0	11,3	38	
1971...	243,9	8,7	147,9	6,9	61	96,0	11,6	39	
1972...	265,0	8,7	160,0	8,2	60	105,0	9,4	40	

Πηγή: Lloyd's Register of Shipping.

Π ί ν α κ α ς ἄ ρ ι θ. 31

Κατανομή Παγκοσμίου Ἐμπορικοῦ Στόλου κατὰ μεγέθη δεξαμενοπλοίων, πλοίων συνδεδεασμένων μεταφορῶν καὶ Bulk Carriers κατὰ τὰ μέσα 1967 καὶ τὰ τέλη τοῦ 1971 (εἰς ἑκατομ. τόν. D.W.)

Μεγέθη καθ' ὁμάδας εἰς χιλ. τ. D.W.	30/6/1967			31/12/1971		
	Στόλος ἐν ὑπηρεσίᾳ	Πλοία ὑπὸ παραγγελίαν	Σύνολον	Στόλος ἐν ὑπηρεσίᾳ	Πλοία ὑπὸ παραγγελίαν	Σύνολον
Δ/ξ						
10-59	67.9	1.4	69.3 (56%)	68.4	4.4	72.8 (29%)
60-199	29.1	10.8	39.9 (32%)	54.8	8.6	63.4 (24%)
200+	—	15.6	15.6 (12%)	45.6	75.6	121.2 (47%)
Σύνολον	97.0	27.8	124.8 (100%)	168.8	86.6	257.4 (100%)
Πλοία συνδεδεασμένων μεταφ.						
10-59	3.0	0.5	3.5 (37%)	2.8	0.2	3.0 (7%)
60-199	2.8	4.2	7.0 (63%)	17.5	14.5	32.0 (75%)
200+	—	—	—	0.5	6.9	7.4 (18%)
Σύνολον	5.8	4.7	10.5 (100%)	20.8	21.6	42.4 (100%)
Μεγέθη καθ' ὁμάδας εἰς χιλ. τ. D.W.						
	Στόλος ἐν ὑπηρεσίᾳ	Πλοία ὑπὸ παραγγελίαν	Σύνολον	Στόλος ἐν ὑπηρεσίᾳ	Πλοία ὑπὸ παραγγελίαν	Σύνολον
Δ/ξ καὶ πλοίων συνδεδ. μεταφ.						
10-59	70.9	1.9	72.8 (54%)	71.2	4.6	75.8 (25%)
60-199	31.9	15.0	46.9 (35%)	72.3	23.1	95.4 (32%)
200+	—	15.6	15.6 (11%)	46.1	82.5	128.6 (48%)
Σύνολον	102.8	32.5	135.3 (100%)	189.6	110.2	299.8 (100%)
Πλοία μεταφορᾶς ξηροῦ φορτίου						
10-59	32.2	11.3	43.5 (91%)	57.6	14.0	71.6 (75%)
60-199	2.4	1.7	4.1 (9%)	11.7	10.7	22.4 (24%)
Σύνολον	34.6	13.0	47.6 (100%)	69.3	24.7	94.0 (100%)

Πηγή: Tankers: John I. Jacobs and Co. Ltd, (London). Combined carriers and dry bulk carriers: Fearnley and Egers Chartering Co. Ltd (Oslo).

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 30 παρίσταται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Παγκοσμίου Ἐμπορικοῦ Στόλου κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον καὶ διακρίνονται οἱ ὑψηλότεροι ρυθμοὶ ἀπὸ τοῦ 1968 καὶ ἐντεῦθεν, ἰδίᾳ εἰς τὰ δεξαμενόπλοια.

Ὁ πίναξ ἀριθ. 31 ἐμφανίζει τὴν κατανομὴν τοῦ Παγκοσμίου Ἐμπορικοῦ Στόλου κατὰ μεγέθη δεξαμενοπλοίων, πλοίων συνδεδεασμένων μεταφορῶν (Ore/Oil Carriers, Bulk/Oil Carriers, Ore/Bulk/Oil Carriers καὶ Bulk Carriers—ἦτοι τῶν τύπων πλοίων εἰς τοὺς ὁποίους ἀπαντῶνται τὰ μεγάλα μεγέθη—κατὰ τὰ μέσα 1967 καὶ τὰ τέλη τοῦ 1971.

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 32 ἐμφαίνεται ἡ ἐξέλιξις τῶν μεγεθῶν τῶν δεξαμενοπλοίων μεταξὺ 1968 καὶ 1972, ἰδίᾳ δὲ ἐμφαίνεται ἡ μεγαλυτέρα συμμετοχὴ εἰς τὸ σύνολον τῶν μεγάλου μεγέθους δεξαμενόπλοίων (175.000 τ. D.W. καὶ ἄνω).

Πίναξ ἀριθ. 32

Ἐξέλιξις εἰς τὰ μεγέθη τῶν δεξαμενοπλοίων μεταξὺ 1968 - 1972
(εἰς ἑκατομ. τόν. D.W.)

Δεξαμενόπλοια	Ἰανουάρ. 1968	Ἰανουάρ. 1969	Ἰανουάρ. 1970	Ἰανουάρ. 1971	Ἰανουάρ. 1972
10 - 30000 τόν. D.W.	30499	29930	29204	29018	29251
30 - 175000 τόν. D.W.	72077	78722	83275	87327	90185
πλέον τῶν 175000 τόν. D.W.	413	5465	17102	32880	49379
Σύνολον	102989	114117	129581	149225	168815

Πηγή: Κατὰ τὰ στοιχεῖα τῆς Fearney and Eger's Ch. Co.

Ὁ πίναξ ἀριθ. 33 δεικνύει τὴν σχέσιν μεταξὺ ναυλαρίθμων, παροπλισμῶν πλοίων καὶ πωλήσεων πλοίων πρὸς διάλυσιν διὰ δεξαμενόπλοια, μεταξὺ 1964 - 1970.

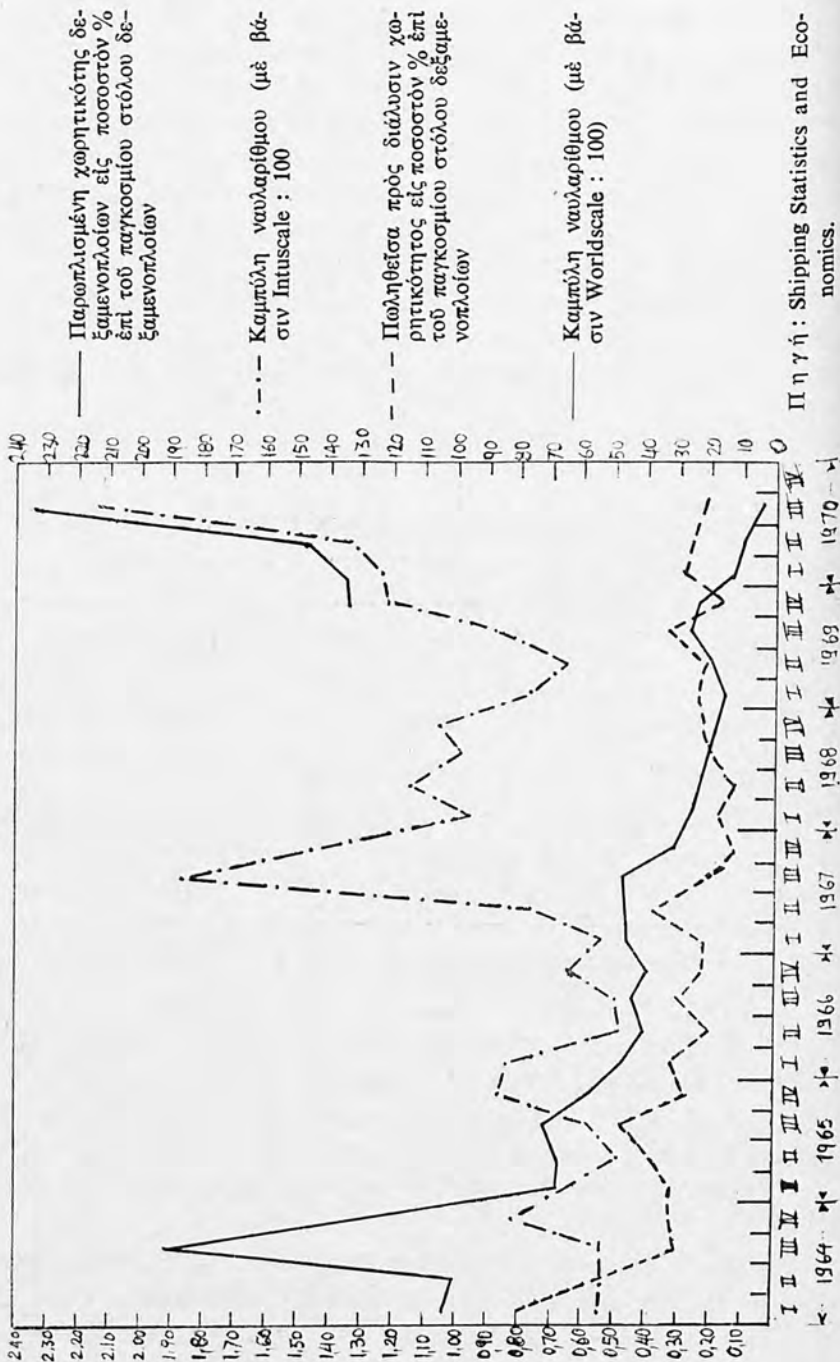
Ὁ πίναξ ἀριθ. 34 περιέχει διάγραμμα τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ ναυλαρίθμου δεξαμενοπλοίων μεταξὺ 1962 - 1973, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται σαφῶς ἡ ἐπελθοῦσα ἀπότομος ὑψωσις τῶν ναύλων μετὰ τὸ κλείσιμον τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ.

Εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 35 ἐμφαίνεται ἡ ἐξέλιξις τοῦ ναυλαρίθμου δεξαμενοπλοίων μεταξὺ 1967 - 1972, μὲ στοιχεῖα καθ' ἐξάμηνον.

Τέλος, στοιχεῖα διὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ναυλαρίθμου φορτηγῶν πλοίων, διὰ τὴν κυρίως ἐνδιαφέρουσαν περίοδον 1966 - 1969 (εἰδικώτερον) καὶ διὰ τὴν περίοδον ἀπὸ 1950 - 1972 παρέχονται εἰς τοὺς πίνακας ἀριθ. 36 καὶ 37.

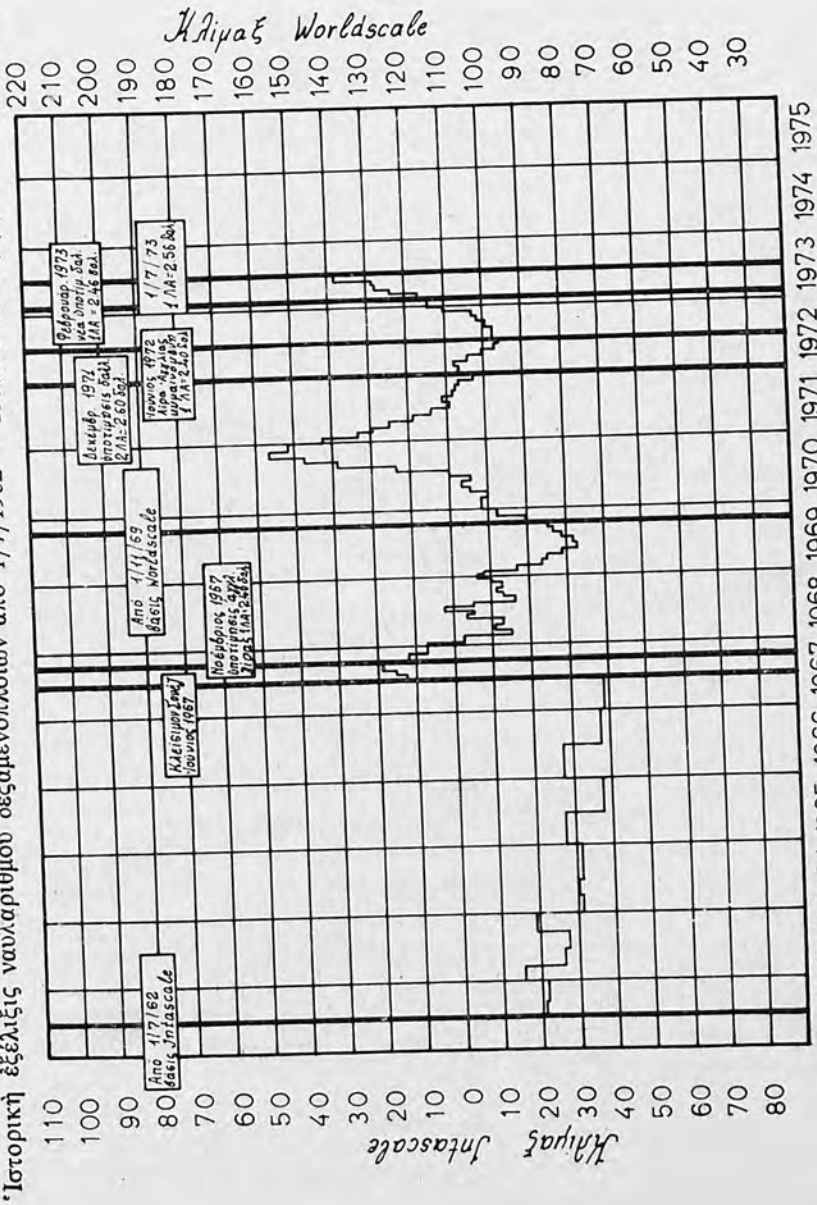
Πίναξ ἀριθ. 33

Ἡ ἐξέλιξις τῶν σχέσεων μεταξύ ναυλαριθμῶν, παροπλισμῶν πλοίων καὶ πωλήσεων πρὸς διάλυσιν διὰ δεξαμενόπλοια, Ἔτη 1964 - 1970

Πηγή: Shipping Statistics and Economics.

Πίναξ ἀριθ. 34
 Ἱστορική εξέλιξις ναυλαριθμοῦ δεξαμενοπλοίων ἀπὸ 1/7/1962 — Ἰουνίου 1973 (Δ/ξ 25 - 40.000 τ. D.W.)

Πηγή: Shipping Statistics and Economics.

Πίναξ ἀριθ. 35
Ἐξέλιξις ναυλαρίθμου δεξαμενοπλοίων

Περίοδοι	Στοιχειὰ τῆς Norwegian Shipping News (μ. ὄρ.)	Ἐπολογισμὸς βάσει Worldscale κατὰ τὴν UNCTAD
1967 (Ἰαν. - Μάϊος)	50	60
1967 (Ἰούν. - Δεκέμ.)	159	174
1968 (1ον ἔξάμ.)	106	117
1968 (2ον ἔξάμ.)	102	113
1969 (1ον ἔξάμ.)	71	80
1969 (2ον ἔξάμ.)	103	114
1970 (1ον ἔξάμ.)		141
1970 (2ον ἔξάμ.)		250
1971 (1ον ἔξάμ.)		132
1971 (2ον ἔξάμ.)		82
1972 (1ον ἔξάμ.)		67

Πηγή : «Norwegian Shipping News».

Πίναξ ἀριθ 36
Ἐξέλιξις ναυλαρίθμου φορτηγῶν πλοίων

Περίοδοι	Ναῦλοι κατὰ ταξίδιον		Ναῦλοι χρονοναυλώσεων	
	Δείκτης α	Δείκτης β	Δείκτης α	Δείκτης β
1966	88	} 86	89	} 86
1967 (Ἰαν. - Μάϊος)	81		100	
1967 (Ἰούνιος - Δεκέμβρ.)	103		96	112
1968	92	107	93	108
1969 (Ἰανουάρ. - Ἰούν.)	83	96	86	100

α) Ἰούλιος '65 - Ἰούνιος '66 = 100

β) Ἰανουάρ. '66 - Μάϊος '67 = 100

Πηγή : Norwegian Shipping News.

Πίναξ ἀριθ. 37

Ἐξέλιξις ναυλαρίθμου διὰ ναυλώσεις κατὰ ταξίδιον πλοίων μεταφορᾶς
ξηροῦ φορτίου. Ἔτη 1950 - 1972 (μέσος ὄρος ἔτους)

Ἔτη	Φορτηγὰ πλοῖα μ. ὄρ. ἔτους
1950	85
1951	177
1952	113
1953	88
1954	94
1955	130
1956	153
1957	125
1958	78
1959	79
1960	82
1961	84
1962	78
1963	85
1964	86
1965	90
1966	88
1967	94
1968	92
1969	85
1970	119
1971	81
1972	74

Σημ.: Διὰ τὰ ἔτη 1950 - 1965 βάσις Ἰούλιος/Δεκέμβρ. 1947 = 100
Διὰ τὰ ἔτη 1966 καὶ ἐπ. βάσις Ἰούλιος 1965/Ἰούνιος 1966 = 100.

5. Παροῦσαι συνθήκαι, σχέδια καὶ προοπτικαὶ ὡς πρὸς τὴν διώρυγα καὶ ἐν συσχετίσει πρὸς αὐτήν, ὡς πρὸς τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν

5.1 Τὰ γεγονότα τοῦ Ὀκτωβρίου 1973, ἡ ἐκδηλωθεῖσα κρίσις πετρελαίου καὶ αἱ συνέπειαι ἀμφοτέρων

Α'. Ἡ νέα σύγκρουσις εἰς τὴν Μ. Ἀνατολήν

Τὸ ἐν Ὁξφόρδῃ Ἰνστιτοῦτον Στρατηγικῶν Σπουδῶν εἶχε προβλέψει ὅτι ὁ νέος πόλεμος μεταξὺ Ἰσραηλινῶν καὶ Αἰγυπτίων θὰ ἐκινήσει ὅλοκληρον τὸν ἀραβικὸν κόσμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Αἰγυπτίων καὶ ὅτι οἱ Ἀραβες, ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ ἀπεφάσιζον περιορισμὸν τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ἐξαγωγῶν πετρελαίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ ἠῤῥξαν τὴν τιμὴν αὐτοῦ.

Πράγματι, ὅταν τὴν 5ην Ὀκτωβρίου 1973 ἐξερράγη ὁ τέταρτος πόλεμος (μετὰ τὰς συρράξεις τοῦ 1948, τοῦ 1956 καὶ τοῦ 1967) μεταξὺ Ἰσραηλινῶν καὶ Ἀράβων, ὁ ἀραβικὸς κόσμος συνησπίσθη καὶ πέραν τῶν πολεμικῶν ὄπλων, προέταξε ἕν σημαντικὸν εἰς χεῖρας τοῦ ὄπλου, τὸ πετρέλαιον.

Ἐθεωρήθη ὡς γεγονὸς ἄξιον ἀπορίας, διατὶ οἱ Ἀραβες δὲν ἠθέλησαν κατὰ τὸ παρελθὸν νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὸ δραστικὸν τοῦτο ὄπλον. Οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ τὸ παρελθὸν ἐπρωτίμησαν νὰ χρησιμοποιοῦσιν ὡς ἀπειλὴν καὶ μέσον ἀντιδράσεως τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ. Ἀλλά, αἱ συνθήκαι τῆς Παγκοσμίου Ἐμπ. Ναυτιλίας εἶχον ἤδη καταστήσει τὴν διώρυγα ὡς ἄνευ μεγάλης σημασίας ὄπλον, ἀφ' οὗ διὰ τοῦ γιγαντισμοῦ καὶ τῶν πληθωρικῶν ναυπηγήσεων εἶχον παρακαμφθῆ αἱ ἐκ τοῦ κλεισίματος τῆς διώρυγος δυσχέρειαί.

Αἱ ἀντιδράσεις τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου κατὰ τὴν πρόσφατον σύγκρουσιν ὑπῆρξαν βίαιαι καὶ εἶχον ὡς ἐπίκεντρον τὸ πετρέλαιον.

Ἡ ἐμπλακεῖσα εἰς τὸν πόλεμον Συρία ἐκλείσει τὸν κόλπον Μπάνια, ἐξ οὗ προωθοῦνται φορτία πετρελαίου πρὸς Δ. Εὐρώπην. Ἡ Λιβύη ἀπηγόρευσε τὴν προσέγγισιν ξένων πλοίων εἰς τὸν κόλπον τῆς Σύρτεως, ὅπου εὐρίσκονται πολλὰ πετρελαιοπηγαί. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ὁ ἐφοδιασμὸς τῆς Εὐρώπης διὰ πετρελαίου ἐμειώθη κατὰ 10%. Ἡ Λιβύη καὶ τὸ Ἀμποῦ Ντάμπι ἀπηγόρευσαν τὰς ἐξαγωγὰς πετρελαίου πρὸς Η.Π.Α., ἡ δὲ Σαουδικὴ Ἀραβία τὰς ἐμείωσε κατὰ 10%. Γενικῶς, ἡ παραγωγή ἀραβικοῦ πετρελαίου ἐμειώθη καὶ αἱ ἐξαγωγαὶ περιεκόπησαν κατὰ 5%, ἐνῶ ἐσημειώθη αὐξήσις τῆς τιμῆς αὐτοῦ.

Τὴν 22 Ὀκτωβρίου 1973 συνήφθη ἀνακωχὴ, μὲ δῆλωσιν τῶν ἀραβικῶν χωρῶν ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ἐπαναλάβουν τὴν κανονικὴν ροὴν πετρελαίου πρὸς τὴν Δύσιν.

Οὕτω, ὁ νέος πόλεμος τῶν 18 ἡμερῶν — τὴν φορὰν ταύτην — ἐφαίνετο ὅτι θὰ εἶχε σοβαρὰς καὶ βαθεῖας συνεπείας ἐπὶ τῆς παγκοσμίου οἰκονομίας.

Ἐν τούτοις, ὁ πόλεμος οὗτος, ὁ ὅποιος ἔδωσε τὸ ἔναυσμα διὰ τὴν ἐκδήλωσιν παγκοσμίου ἐνεργειακῆς κρίσεως, ἔφερεν ἕν αἰσιόδοξον μήνυμα : ὅτι ὑπὸ

τὴν πίεσιν τοῦ πετρελαίου θὰ ἀποκαθίστατο ἢ εἰρήνη εἰς τὴν Μ. Ἀνατολὴν καὶ ὅτι ὅλοι θὰ εἰργάζοντο — καὶ θὰ συνειργάζοντο — διὰ τὴν ἐπίτευξιν αὐτοῦ.

Τοῦτο ἀποτελεῖ εὐχὴν καὶ ἐλπίδα.

Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ πολέμου προέκυπεν ὀξεῖα κρίσις πετρελαίου διεθνῶς.

Β'. Ἡ ἐπακολουθήσασα παγκόσμιος κρίσις πετρελαίου

Διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν σοβαρότητα τῆς ἐκδηλωθείσης παγκοσμίου κρίσεως πετρελαίου, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ πετρελαίου ἐν γένει διὰ τὴν παγκόσμιον οἰκονομίαν, εἰς τὸν ρόλον τῆς Μ. Ἀνατολῆς (καὶ τῶν ἀραβικῶν χωρῶν ἰδιαιτέρως) εἰς τὰς ἐξαγωγὰς αὐτοῦ, ἀκολουθῶς δὲ νὰ παραθέσωμεν τὸ χρονικὸν τῆς κρίσεως, τὰς ἐπιπτώσεις ἐξ αὐτῆς καὶ τὰς κατ' αὐτῆς ἀντιδράσεις.

α. Σημασία τοῦ πετρελαίου διὰ τὴν παγκόσμιον οἰκονομίαν.

Αὕτη προκύπτει ἐκ τῶν ἀκολουθῶν στοιχείων ἐν σχέσει πρὸς τὴν καταλάωσιν καὶ τὴν παραγωγὴν πετρελαίου :

Παγκόσμιος κατανάλωσις ἐνεργείας (εἰς ἑκατομ. τόννους)

	1950	1972
Πετρέλαιον	540	2590
Φυσικὰ ἀέρια	180	984
Σύνολον	720	3574
Στερεὰ καύσιμα	1107	1780

Μεταξὺ 1967 - 1972 ἡ μέση σημειωθείσα αὐξησης κατανάλωσεως πετρελαίου εἰς τὸν κόσμον ἀνῆρχετο εἰς 8%, τῆς Εὐρώπης εἰς 9%, τῆς Ἰαπωνίας εἰς 14,1% καὶ τῶν Η.Π.Α. εἰς 5,4%.

Ἡ παραγωγή πετρελαίου κατανέμεται παγκοσμίως ὡς ἀκολουθῶς :

Παγκόσμιος παραγωγή πετρελαίου (εἰς ἑκατομ. τόννους)

Περιοχαὶ	1962	1972
Μ. Ἀνατολή	313	913
Δυτ. Ἡμισφαίριον	614	801
Ἀφρικὴ	32	263
Ἄπω Ἀνατολή	29	92
Δυτικὴ Εὐρώπη	16	16
Χῶραι Ἀνατολικοῦ Block	208	446
Σύνολον	1212	2531

Μεταξύ 1967 - 1972 έσημειώθη μέση έτησία αύξησις, τής μὲν παγκοσμίου παραγωγῆς κατὰ 7,4%, τής Μ. Ἀνατολῆς κατὰ 12,5%, τής Ἀφρικῆς κατὰ 13,3% καὶ τής Ἀμερικῆς κατὰ 1,9%.

β. Ρόλος τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἰς τὰς ἐξαγωγὰς πετρελαίου.

Διὰ νὰ γίνῃ αὕτη ἀντιληπτὴ παρατίθενται αἱ κύριαι γενόμεναι ἐξαγωγαὶ πετρελαίου παγκοσμίως κατὰ τὸ 1972 εἰς ἑκατομ. τόννους.

Σαουδικὴ Ἀραβία	272
Περσία	225
Κουβέιτ	146
Λιβύη	111
Νιγηρία	88
Βενεζουέλα	75
Ἰράκ	72
Ἀμποὺ Νταμπὶ	53
Ἀλγερία	50
Ἰνδονησία	41
Κατάρ	24
	<hr/>
	1157

Ἐξ αὐτῶν ἀντιστοιχοῦν, εἰς τὰς χώρας τῆς Μ. Ἀνατολῆς 792 ἑκατομ. τόννοι (68,5%), εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς 249 ἑκατ. τόν. (21,5%) καὶ εἰς τὰς ἀραβικὰς χώρας (ἐκ τῆς Μ. Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀφρικῆς) 728 ἑκατ. τόννοι (62,9%).

Ἐπολογίζεται ὅτι τὰ 70 - 80% τῶν παγκοσμίως γνωστῶν ἀποθεμάτων πετρελαίου εὐρίσκονται εἰς τὰς χώρας τῆς Μ. Ἀνατολῆς (Ἀμποὺ Ντάμπι - Μπαχεῖν - Ντουμπάι - Ἰράν - Ἰράκ - Κουβέιτ - Ὀμάν - Κατάρ - Σαουδικὴ Ἀραβία - Συρία - Αἴγυπτος), τῶν ὁποίων ἡ έτησία παραγωγή ὑπερβαίνει τὰ 800 ἑκατομ. τόννους, ὡς ἀποδεικνύεται δὲ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω καταχωρηθέντος πίνακος, αὗται εἶναι αἱ κυριώτεραι ἐξαγωγικαὶ πετρελαίου χῶραι.

Τὸ πετρέλαιον τῶν χωρῶν τούτων, κατὰ τὸ 1972, ἐξήγετο εἰς τὰς ἐξῆς περιοχὰς τοῦ κόσμου :

Εἰς Εὐρώπην	:	Κατὰ 49,4%
Εἰς Ἀσίαν (κυρίως Ἰαπωνίαν)	:	κατὰ 33,2%
Εἰς Η.Π.Α.	:	κατὰ 4,8%
Εἰς Λατινικὴν Ἀμερικὴν	:	κατὰ 3,4%
Εἰς Ἀφρικὴν	:	κατὰ 3,0%
Εἰς Μέσην Ἀνατολήν	:	κατὰ 1,8%
Εἰς ἄλλας περιοχὰς	:	κατὰ 4,4%
		<hr/>
		100 %

Ἡ ἐξάρτησις τῆς Δυτ. Εὐρώπης καὶ τῆς Ἰαπωνίας (τῶν ὁποίων ἡ ἐνεργειακὴ οἰκονομία κατὰ 75% στηρίζεται εἰς τὸ πετρέλαιον καὶ τὰ φυσικὰ ἀέρια) ἐκ τοῦ πετρελαίου τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι ὀφθαλμοφανής. Αἱ ἑννέα χῶραι τῆς Ε.Ο.Κ. καλύπτουν τὰς εἰς πετρέλαιον ἀνάγκας των κατὰ 60,7% ἐκ τῆς Μ. Ἀνατολῆς καὶ κατὰ 33,5% ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, μελλοντικῶς δὲ προβλέπεται ἔντασις τῆς ἐξαρτήσεως ταύτης, λόγῳ προβλεπομένης αὐξήσεως τῶν ἀναγκῶν (περὶ τὰ 900 ἐκ. τόννοι διὰ τὸ 1985). Ἀκόμη πλέον εὐρεῖα εἶναι ἡ ἐξάρτησις τῆς Ἰαπωνίας ἐκ τοῦ πετρελαίου τῆς Μ. Ἀνατολῆς.

Κατὰ τὸ παρελθόν, ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τῶν πετρελαιοπηγῶν εἰς πολλὰς πετρελαιοπαραγωγούς χώρας εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν κολοσσιαίων ἐταιριῶν πετρελαίου. Ὑπολογίζεται ὅτι μέχρι τοῦ 1983 οὗτος θὰ περιέλθῃ καθ' ὀλοκλήριαν εἰς τὰς Κυβερνήσεις τῶν ἀνωτέρω χωρῶν.

Αἱ χῶραι τοῦ συσταθέντος Ὁργανισμοῦ τῶν Ἐξαγωγικῶν Χωρῶν Πετρελαίου (Organisation of Petroleum Exporting Countries) ἦτοι, Ἄμπου Ντάμπι - Ἀλγερία - Ἰνδονησία - Ἰράκ - Νιγηρία — Κουβέιτ — Λιβύη — Κατάρ — Σαουδική - Ἀραβία - Βενεζουέλα (O.P.E.C.), κατὰ γενομένας προβλέψεις θὰ ἔχουν ἐτήσια ἔσοδα ἐκ τοῦ πετρελαίου, μέχρι τοῦ 1975, τῆς τάξεως τῶν 25 δισεκ. δολ., ταῦτα δὲ θὰ διπλασιασθοῦν μέχρι τοῦ 1985. Κατὰ τὰς αὐτὰς προβλέψεις, εἰς τὰς ἀνωτέρω χώρας θὰ εἰσρεύσῃ μεταξὺ 1970 - 1985 συνάλλαγμα ἐκ 500 δισεκατομ. δολλαρίων, ποσὸν τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ προβλήματα, ἐρωτηματικά καὶ ἀνησυχίας ὡς πρὸς τὸ ποῦ καὶ πῶς θὰ διατεθῇ (διευτώθη ἡ ἄποψις ὅτι ἡ μεγάλη αὐξήσις τῆς τιμῆς τοῦ χρυσοῦ, ἥτις ἔτεινε πρὸς τὰ 180 δολ. κατ' οὐγγίαν, λήγοντος τοῦ Φεβρουαρίου 1974, ὠφείλετο εἰς ἀγορὰς πραγματοποιούμενας ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω χωρῶν).

Γ'. Αἱ ἐν γένει ἐπιπτώσεις ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ πετρελαίου

α) Βαθεῖα μεταβολὴ εἰς τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου διεπιστώθη λήγοντος τοῦ 1973, μεγάλης ἱστορικῆς, πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς σημασίας. Ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ μείζονος μέρους τῆς ἀνθρωπότητος, ὅστις — ὡς ἐπιστεῦετο — ἀνήκεν εἰς τὰς δυτικὰς χώρας (λόγῳ οἰκονομικῆς, πολιτιστικῆς, πνευματικῆς καὶ τεχνολογικῆς ἀναπτύξεως) περιῆλθε κατὰ σοβαρὸν ποσοστὸν, εἰς ἄλλοτε ἀποικίας, προτεκτοράτα καὶ πολιτικοοικονομικῶς ἐξηρημένους χώρας, τὰς πετρελαιοπαραγωγούς τοιαύτας. Αἱ ἀραβικαὶ χῶραι, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν, ἐχρησιμοποίησαν τὸ πετρέλαιον διὰ τὴν ἐπιδίωξιν φυλετικῶν ὠφελειῶν καὶ διὰ χειρισμῶν ὡς : 1) ἡ μείωσις τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν εξαγωγῶν, 2) ἡ ὑπέρμετρος αὐξήσις τῆς τιμῆς (κατὰ 70% τὸν Ὀκτώβριον 73 καὶ κατὰ 100 - 120% ἐκ νέου ἀπὸ 1.1.74, 3) ἡ κατάρτισις πίνακος φιλικῶν, οὐδετέρων καὶ ἐχθρικῶν πρὸς αὐτὰς χωρῶν (μὲ ἀνάλογον μεταχείρισιν) καὶ 4) ὁ συντονισμὸς τῆς μεταξὺ των πολιτικῆς, ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν καὶ τὰς εξαγωγὰς πετρελαίου, ἐπίεσαν διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλινῶν τῶν παρ' αὐτῶν κατεχομένων ἀραβικῶν ἐδαφῶν καὶ διὰ τὴν σύναψιν συνθήκης εἰρήνης,

κινητοποιήσασαι διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸν δυτικὸν κόσμον, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὰς Η.Π.Α.

β) Αἱ πρῶται ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῶν δυτικῶν οἰκονομιῶν ἦσαν, ἡ ἐκδήλωσις πανικοῦ, ἡ λήψις συντόνων μέτρων περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως πετρελαίου καὶ ἡ ἀπαισιοδοξία διὰ τὰς μελλοντικὰς οἰκονομικὰς ἐξελίξεις.

γ) Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1974 ἐσημειώθη ὕφεσις εἰς τὴν κρίσιν τοῦ πετρελαίου καὶ ἤρχισεν ἡ διερεύνησις τῶν λόγων, οἵτινες προεκάλεσαν ταύτην, διευτυπώθησαν δὲ διάφοροι ἐπ' αὐτῶν ἀπόψεις, ὡς, ὅτι αὕτη ἀπετέλει οἰκονομικὴν προέκτασιν τῆς νέας ἀραβοϊσραηλινῆς συρράξεως, ὅτι αὕτη ἐξεδηλώθη ὡς ἀντίδρασις κατὰ τῶν δυτικῶν, οἱ ὅποιοι ἐπὶ μακρὸν ἐξεμεταλλεύοντο τὸ ἀραβικὸν πετρέλαιον ἢ ἀκόμη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ συνδεδυασμένου πολιτικοοικονομικοῦ παιγνίου τῶν Η.Π.Α. καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

δ) Ἦδη, μὲ περισσοτέραν — σχετικῶς — ψυχραιμίαν εἶναι δυνατόν νὰ διαπιστωθῇ ὅτι αἱ δημιουργηθεῖσαι νέαι συνθήκαι θὰ ἐπηρεάσουν : 1) τὴν διάρθρωσιν τοῦ Διεθνoῦς Ἐμπορίου, 2) τὰς διεθνεῖς κινήσεις κεφαλαίων, 3) τὴν κατανομὴν τοῦ παγκοσμίου πλοῦτου, 4) τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν καὶ διάρθρωσιν καὶ 5) τὴν ἐξέλιξιν ἐπὶ τὰ χεῖρω τοῦ παγκοσμίου πληθωρισμοῦ.

ε) Εἰδικώτερον, προβλέπεται ὅτι ἡ κρίσις πετρελαίου : 1) θὰ ἐπιφέρῃ νέαν αὐξήσιν κόστους παραγωγῆς καὶ τιμῶν (ὕπολογιζομένην διὰ τὰς χώρας τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. ἀμέσως μὲν εἰς 0,50% καὶ ἐμμέσως εἰς 1%), 2) θὰ προκαλέσῃ κάμψιν εἰς τὴν ζήτησιν ὠρισμένων ἀγαθῶν, σχετιζομένων μὲ τὸ πετρέλαιον (λ.χ. αὐτοκίνητα) εἰς τὰς συναφεῖς βιομηχανίας παραγωγῆς αὐτῶν (λ.χ. αὐτοκίνητοβιομηχανία) καὶ τὰς παρεπομένας τοιαύτας (λ.χ. βιομηχανία ἐλαστικῶν κ.λ.π.), 3) θὰ ἐπιδράσῃ δυσμενῶς ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τῶν χημικῶν βιομηχανιῶν, 4) θὰ ἔχῃ ὡς ἀπωτέραν συνέπειαν τὰς ἀπολύσεις προσωπικοῦ, ὑποαπασχόλησιν καὶ ἀνεργίαν, 5) συνεπεῖα πάντων τῶν ἀνωτέρω προβλέπεται κάμψις τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως (εἰς τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. διὰ τὰς ὁποίας τὸ 1973 ἦτο ἔτος ἀνθήσεως, ὡς καὶ διὰ τὰς Η.Π.Α. καὶ τὴν Ἰαπωνίαν, προβλέπεται μείωσις τοῦ βαθμοῦ ἀναπτύξεως τῶν τελευταίων ἐτῶν, ὅστις λ.χ. διὰ τὴν Γαλλίαν ἦτο 6%, κατὰ 2-3%. Εἰς Ἰαπωνίαν προβλέπεται διὰ τὸ 1974 αὐξήσις τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος κατὰ 2,6% ἔναντι 6,4% τοῦ 1973), 6) ἰδίᾳ θὰ ἐπιφέρῃ ἀναστάτωσιν εἰς τὰ Ἴσοζύγια Πληρωμῶν τῶν καθ' ἕκαστα κρατῶν, λόγῳ τῆς αὐξήσεως τῆς ἐκροῆς συναλλάγματος δι' εἰσαγωγὰς πετρελαίου μὲ τὰς νέας ὑψηλὰς τιμὰς. Πράγματι, αἱ ἐν προκειμένῳ ἐπιπτώσεις θὰ εἶναι σοβαραὶ. Ἄς λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὴν Ἑλλάδα, ἣτις διέθεσε κατὰ τὸ 1972, 188 ἑκατ. δολ. δι' ἀγορὰν πετρελαίου, μεταξύ Ἰανουαρίου - Σεπτεμβρίου 1973, διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν 223 ἑκ. δολάρια καὶ ἣτις πρέπει διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς — ἄνευ αὐξήσεως τῆς καταναλώσεως — διὰ τὸ 1974 νὰ διαθέσῃ 500 ἑκ. δολ. (περὶ τὸ 40% τοῦ συναλλάγματος δι' εἰσαγωγὰς, μὲ βᾶσιν τὸ 1973).

στ) Ἠκούσθη καὶ ἄλλη ἄποψις ὡς πρὸς τὴν κρίσιν : Τοῦ John Kenneth Galbraith, κατὰ τὸν ὅποτον, ἡ κρίσις θὰ ἔχῃ γενικῶς εὐμενῆ ἐπίδρασιν, διότι θὰ παύσῃ ἡ ἀλόγιστος σπατάλη πετρελαίου, κυρίως εἰς τὰ μέσα μεταφορᾶς καὶ θ' ἀναζητηθοῦν ἄλλαι πηγαὶ ἐνεργείας. Οὗτος ἀπέδωσε τὰ αἷτια τῆς κρίσεως

εις την φύσιν του παγκοσμίου οικονομικού συστήματος, εις το όποιον παρατηρείται έλλειψις ισορροπίας εις την παραγωγήν των αγαθών.

ζ) Ποιοι επλήγησαν περισσότερο και ποιοι ολιγότερον εκ της κρίσεως; Έκ του δυτικού κόσμου επλήγησαν ολιγότερον αι Η.Π.Α., αι όποια εισάγουν εξ άραβικών χωρών μόνον ποσοστόν 15% των συνολικών εισαγωγών των, περισσότερο δε αι χώραι της Δυτ. Ευρώπης και η Ίαπωνία αιτινες εισάγουν εξ αυτών πλέον του 60% των αναγκών των. Έκ της κρίσεως ουδόλως η ελάχιστα εθίγη η Σοβ. Ένωσις, ήτις, με ήμερησίαν παραγωγήν 7.880.000 βαρελίων (420 εκ. τόνοι δια το 1973, με πρόβλεψιν παραγωγής 450. εκ. τόννους δια το 1974) καλύπτει αυτοδυνάμως τας ανάγκας της.

η) Δεν παρελiefθη να υπογραμμισθη ότι εκ της κρίσεως ώφελήθησαν αι Η.Π.Α., αποδοιδομένης εις ταύτην της διεθνούς ανόδου του δολλαρίου. Επίσης, διευτώθησαν ύπόνοιαι - κατηγοριαί κατά των Η.Π.Α. ότι η ύπόθεσις των πετρελαίων εκαλλιεργήθη από το trust των μεγάλων εταιριών πετρελαίου, με την ύποστήριξιν της Washington, ότι αι εταιριαί έμερίμνησαν δια την εξάρτησιν της Δυτ. Ευρώπης και της Ίαπωνίας εκ του άραβικού πετρελαίου και ότι αυται ώφελήθησαν εκ των ανατιμήσεων του πετρελαίου, πραγματοποιήσασαι ύψηλά κέρδη.

Δ'. Αί σημειωθείσαι αντιδράσεις εις την κρίσιν του πετρελαίου

Αυται άφορουν βασικώς εις μίαν προσπάθειαν συντονισμού της στάσεως των κυρίων καταναλωτριών χωρών εναντι της κρίσεως και εις στροφήν προς άνεύρεσιν άλλων πηγών ενεργείας δια μελλοντικήν ύποκατάστασιν του πετρελαίου δι' αυτών.

α) Την 11.2.74 συνήλθεν εις Washington σύσκεψις των Ύπουργών Έξωτερικών έννεα βιομηχανικών κρατών (ΗΠΑ - Καναδά - Ίαπωνίας - Δ.Γερμανίας - Γαλλίας - Μ. Βρεταννίας - Ίταλίας - Όλλανδίας - Νορβηγίας), καθ' ήν άπεφασίσθη με έντονον αντίδρασιν της Γαλλίας - να σχηματισθη «Όμάς Συντονισμού» δια να καλλιεργήσουν επαφήν με τας ύπαναπτύκτους χώρας και τας πετρελαιοπαραγωγούς ταιούτας. Παρά την φαινομενικήν ταύτην συνεργασίαν, η μèn Ε.Ο.Κ. έν συνόλω προέβη εις φιλαραβικάς εκδηλώσεις δια την εξασφάλισιν πετρελαίου — χωρίς να μεταπειση τους Άραβας — το σπουδαιότερον όμως ήτο ότι, εκάστη χώρα επεδίωξε δι' αυτοτελοϋς, και άνεξαρτήτου «έθνικής» πολιτικής να συνάψη διμερή έμπορικην συμφωνίαν μετ' άραβικού τινος κράτους δια τόν έφοδιασμόν της δια πετρελαίου. Ούτως, η Γαλλία διεπραγματεύθη μακροχρόνιον συμφωνίαν μετὰ της Λιβύης, και παραλλήλως εκινήθησαν η Βρεταννία, η Δυτ. Γερμανία, η Ίταλία, δια να καταδειχθῆ δια μίαν εισέτι φοράν πόσον άσθενής είναι η ένότης της Ε.Ο.Κ.

β) Έκ παραλλήλου ήρχισαν εξεταζόμεναι λύσεις δια την εξεύρεσιν πηγών ενεργείας προς ύποκατάστασιν του πετρελαίου. Ούτω, μελετώνται εις ΗΠΑ τά ένδεχόμενα : 1) παραγωγής άσφαλτούχου πετρελαίου εκ των άφθόνων αποθεμάτων άσφαλτούχου σχιστολίθου, 2) έντονωτέρας χρησιμοποιήσεις του γαιάν-

θρακος, ὅστις καὶ σήμερον καλύπτει τὸ 20% τῶν ἐνεργειακῶν ἀναγκῶν τῶν ΗΠΑ, 3) εὐρύτερας χρήσεως τῶν φυσικῶν ἀερίων, διὰ τῆς κατασκευῆς ἀγωγῶν ἐξ Ἀλάσκας καὶ παραγωγῆς 3 ἑκατομμυρίων βαρελίων ἐξ αὐτοῦ ἡμερησίως, 4) ἐκμεταλλεύσεως γαιοθερμικῶν πηγῶν καὶ πυρηνικῆς ἐνεργείας μέσῳ ἀντιδραστήρων, 5) ἀξιοποιήσεως τῆς ἠλιακῆς ἐνεργείας, 6) παραγωγῆς ἐνεργείας διὰ πληρεστέρας ἐκμεταλλεύσεως τοῦ λευκοῦ ἀνθρακος κ.ἄ. Πρὸς τούτοις ἀναζητοῦνται νέαι πηγαὶ πετρελαίου, ἴδια μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐρευνῶν εἰς Βόρειον Θάλασσαν, πλησίον τῶν βρετανικῶν ἀκτῶν, ὅπου ὑπολογίζεται νὰ ἐπιτευχθῆ παραγωγή 100 ἑκατομ. τόννων ἐτησίως. Δι' ὅλας τὰς ἐρεῦνας, διὰ τὴν ὑποκατάστασιν τοῦ πετρελαίου καὶ τὴν ἐπίτευξιν αὐταρκειᾶς εἰς καύσιμα μέχρι τοῦ 1980, ἡ ἀμερικανικὴ Γερουσία ἐνήφισε — λόγῳ τῆς σοβαρότητος τοῦ προβλήματος — κονδύλιον 20 δισεκ. δολλαρίων. Ἡ Ε.Ο.Κ. ὁμοίως μελετᾷ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀξιοποίησιν πηγῶν ἐνεργείας διὰ νὰ περιορισθῆ ἢ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐξάρτησίς της, κατήρτισε δὲ πρόγραμμα χρησιμοποίησεως τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας διὰ συνεργασίας τῶν χωρῶν - μελῶν αὐτῆς.

γ) Ὡς ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἐκδηλωθείσης ἐνεργειακῆς κρίσεως θεωρεῖται ἡ ἔξαρσις καὶ προβολὴ τοῦ ὅτι, περισσότερο ἐξαρτᾶται ἡ παγκόσμιος οἰκονομία ἐκ τῶν ἐξαγωγῶν εἰδῶν διατροφῆς καὶ κτηνοτροφῶν παρὰ τῶν ΗΠΑ (σῖτος, κριθή, σίκαλις, ἀραβόσιτος, σόγια κ.ἄ.) ἢ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ πετρελαίου.

δ) Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐνδείξεις, ἀφ' οὗ οἱ Ἀραβες ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ των διὰ τῆς χρήσεως τοῦ πετρελαίου ὡς ὄπλου, καὶ ἤρθησαν οἱ περιορισμοὶ εἰς τὰς ἐξαγωγὰς πρὸς τὰς πλείστας τῶν χωρῶν, θὰ παραμείνῃ — παρὰ τὰς τυχόν μελλοντικὰς μειώσεις — εἰς ὑψηλὰ ἐπίπεδα ἡ τιμὴ τοῦ πετρελαίου.

Ε'. Αἱ συνέπειαι τῆς νέας συγκρούσεως καὶ τῆς πετρελαϊκῆς κρίσεως ἐπὶ τῆς Παγκοσμίου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας

α) Ἡ νέα σύγκρουσις εἰς τὴν Μ. Ἀνατολήν, τοῦ Ὀκτωβρίου 1973, ἦτο βέβαιον ὅτι, ἀνεξαρτήτως βραχυχρονίων ἐπιπτώσεων, θὰ ἐδημιούργει προβλήματα διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν. Διότι, ἐὰν μὲν ὁ πόλεμος παρετείνεται, θὰ διεκόποντο σχεδὸν πλήρως καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειάν του αἱ φορτώσεις πετρελαίου ἐκ τοῦ Περσικοῦ Κόλπου καὶ γενικώτερον ἐκ τῶν ἀραβικῶν κρατῶν, τὰ ὁποῖα ἐσκόπουν νὰ χρησιμοποιήσουν ἐντόνως τὸ πετρέλαιον ὡς μέσον πίεσεως, ἐὰν δὲ ὁ πόλεμος ἐτερματίζετο συντόμως, θὰ προέβαλε τὸ θέμα τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἥτις κατὰ τινὰς προβλέψεις, θὰ εἶχε δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις διὰ τὴν Ναυτιλίαν — καὶ διὰ τὴν πετρελαιοφόρον τοιαύτην — ἡ ὁποία εἶχε προσαρμοσθῆ εἰς τὰς νέας συνθήκας τῶν μεγάλων μεγεθῶν, τῆς ὁδοῦ διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ τοῦ νεοδιαμορφωθέντος κόστους μεταφορᾶς. Ὁ νέος πόλεμος τῶν 18 ἡμερῶν προεκάλεσε τὴν παγκόσμιον κρίσιν πετρελαίου καὶ ἐδημιούργησε τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος, ἀμφότερα δὲ ταῦτα θὰ ἔχουν ὁπωσδήποτε ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς Παγκοσμίου Ναυτιλίας.

β) Ἐκ τῆς συγκρούσεως αὐτῆς καθ' ἑαυτήν, βραχυχρονίως, ἡ Ναυτιλία εἰσέπραξεν ὀφέλη καὶ ἐπλήρωσε ζημίας. Οὕτως, ὡς ὄφελος δέον νὰ θεωρηθῆ ἡ ἄνοδος τῆς ναυλαγορᾶς φορτηγῶν ξηρῶν φορτίων, ἡ ὁποία δύνатаι νάποδοθῆ καὶ εἰς τὰς γενομένας ἐχθροπραξίας (ἂν καὶ οἱ ναῦλοι, ἤδη μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1973 εἶχον ἔντονον ἄνοδικὴν πορείαν καὶ ἐκουμαίνοντο εἰς ὑψηλά ἐπίπεδα). Ἡ ναυλαγορά δεξαμενοπλοίων, ἧτις διὰ φορτώσεις ἐκ τοῦ Περσικοῦ Κόλπου, ἦτο 370 W ἀνῆλθε μὲ τὸν πόλεμον εἰς 415 W (12.10.73) ἀλλὰ ἀπὸ 25.10.73 ἐνεφάνισε κάμψιν, λόγῳ περιορισμοῦ φορτώσεων. Εἰς τὰς ζημίας δέον νὰ συγκυκαταλεγοῦν, ὁ ἀποκλεισμός ὠρισμένων σκαφῶν εἰς λιμένας τῶν ἐμπολέμων (πολλὰ τῶν ὁποίων ἀπεδεδεμεύθησαν διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ), ἡ βύθισις σκαφῶν, ἡ κάμψις τῆς κινήσεως τῶν ἐπιβατηγῶν - κρουαζιεροπλοίων, οἱ κίνδυνοι ἐκ τῶν ἐχθροπραξιῶν οἱ ὁποῖοι ἠπειλοῦν τὰ πλεόντα εἰς τὰς θαλασσίας περιοχὰς τῶν συγκρούσεων πλοῖα (ἔνεκα τῶν ὁποίων καθιερώθη διὰ τὰ πληρώματα εἰδικὸν «πολεμικὸν ἐπίδομα») κ.ἄ.

γ) Εἰς τὴν ναυλαγορὰν δεξαμενοπλοίων (ἡ ἐξέλιξις τῆς ὁποίας ἀπὸ Ἰανουαρίου 1973 μέχρι τέλους Ἰανουαρίου 1974 ἐμφαίνεται εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 38) ἐδημιουργήθη ἀνωμαλία. Οἱ ναῦλοι ἐκ Περσικοῦ Κόλπου πρὸς Ἡνωμένον Βασίλειον/Κόντινεντ Δ.Ε. οἱ ὁποῖοι ἦσαν (κατὰ μέσον ὄρον) κατὰ τὸν Σεπτέμβριον 313,3 μονάδες Worldscale, τὸν Ὀκτώβριον κατῆλθον εἰς 284,8, τὸν Νοέμβριον εἰς 102,9, τὸν Δεκέμβριον εἰς 88,2 καὶ τὸν Ἰανουάριον 1974 ἀνῆλθον εἰς 95,6. Οἱ ναῦλοι Περσικοῦ Κόλπου — Ἄνω Ἀνατολῆς ἐσημείωσαν τὴν ἀκόλουθον διακύμανσιν : Σεπτ. W 368,4, Ὀκτ. 322,9, Νοέμ. 148,4, Δεκ. 125,7, Ἰαν. 74 126,7. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν φορτώσεων ἐκ Περσικοῦ Κόλπου καὶ τὴν εἰς αὐτὸν συγκέντρωσιν μεγάλου ὄγκου χωρητικότητος (περὶ τὰ 2 ἐκ. τόν. D. W.) Εἰς τὴν Καρραιβικὴν καὶ τὴν Μεσόγειον παρετηρήθη κάμψις, ἀλλ' ὄχι ἀνάλογος, ἐνῶ οἱ ναῦλοι Clean ἀπὸ Μεσογείου διὰ Ἡν. Βασίλειον/Κόντινεντ διέγραψαν τὴν ἐξῆς καμπύλην : Σεπτ. W 394,3, Ὀκτ. 440,9, Νοέμ. 639,2, Δεκ. 399,2, Ἰαν. 74 331,2.

δ) Ἡ ναυλαγορά πλοίων μεταφορᾶς ξηρῶν φορτίων ἦτο σταθερῶς λίαν ὑψηλὴ καὶ ἄνοδικὴ μέχρι τέλους τοῦ ἔτους, μὲ κάμψιν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1974. (Λ.χ. διὰ μεταφορᾶς σιτηρῶν ἀπὸ Κόλπου ΗΠΑ πρὸς Ὀλλανδίαν - Βέλγιον ὑψηλότεροι ναῦλοι, Ὀκτωβρίου 1973 : 20 δολ. FIO κατὰ τόννον (ἔναντι 13 δολ. Σεπ. 73, 9 δολ. Ἰαν. 73, 6 δολ. Ὀκτ. 72 καὶ 3,50 δολ. Ὀκτ. 71), Νοέμ. 73 : 21,50 δολ. Ἀπὸ Κόλπου πρὸς Ἰαπωνίαν Σεπτ. 73 : 23,50 - Ὀκτ. 73 : 27,00 - Νοέμ. 73 : 25 δολ.ἄρια.

ε) Ἡ προκληθεῖσα ἀνώμαλος κατάστασις, συντελοῦσης καὶ τῆς μεγάλης διογκώσεως τοῦ κόστους μεταφορᾶς, λόγῳ ἀυξήσεως τῆς τιμῆς τῶν καυσίμων, ἐδημιούργησε κλίμα ἀβεβαιότητος καὶ ἀνησυχίας, ἰδίᾳ εἰς τοὺς πλοιοκτικτῆς δεξαμενοπλοίων (ἐξαιρέσει τῶν μικροῦ μεγέθους, τὰ ὁποῖα δὲν ἐθίγησαν πολὺ) ὡς πρὸς τὰς μελλοντικὰς προοπτικὰς καὶ ἐξελιξίεις.

στ) Μολονότι περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου 1974, ὁ ἔντονος πανικὸς εἶχε παρέλθει καὶ ἐνεφανίζετο ποιά τις ὕψεσις εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ πετρελαίου, αἱ προ-

Πίναξ ἀριθ. 38

Εξέλιξις ναυλαγοράς δεξαμενοπλοίων κατὰ μῆνα ἀπὸ Ἰανουαρίου 1973 — Ἰανουαρίου 1974

(εἰς μονάδας Worldscale)

	Π. Κόλπος/ Ἡν. Βασ.		Π. Κόλπος/ Ἄπω Ἀνατ.		Καρ./ Η.Π.Α.		Μεσογ./ Ἡν. Βασ.		Μεσόγ./ Η.Π.Α.		Καρρ./ Η.Π.Α.		Μεσόγ./ Ἡν. Βασ.	
	Ἀκάθαρτ.	Ἀκάθαρτ.	Ἀκάθαρτ.	Ἀκάθαρτ.	Ἀκάθαρτ.	Ἀκάθαρτ.	Ἀκάθαρτ.	Ἀκάθαρτ.	Ἀκάθαρτ.	Ἀκάθαρτ.	Ἐπεξεργ.	Ἐπεξεργ.	Ἐπεξεργ.	Ἐπεξεργ.
Φεβρ.	119.9	136.1		148.2		127.7					155.4			192.4
Μάρτ.	120.2	149.0		150.4		148.1					137.9			136.2
Ἀπρίλ.	108.6	133.9		148.9		129.0					155.6			147.1
Μάιος	158.8	169.3		178.8		149.5					219.3			231.7
Ἰούν.	239.0	289.0		275.0		232.0					307.9			249.7
Ἰούλ.	183.6	227.9		311.7		217.0					326.4			337.5
Αὐγ.	282.6	309.3		282.4		250.5				287.0	351.6			308.3
Σεπτ.	313.3	368.4		325.0		348.5				342.5	378.7			394.3
Ὀκτώβ.	284.8	322.9		390.6		293.7				389.2	413.0			440.9
Νοέμβ.	102.9	148.4		258.3		222.8				246.8	324.9			639.2
Δεκέμ.	88.2	125.7		166.8		145.4				157.8	302.6			399.9
Ἰαν. 1974	95.6	126.7		173.2		142.1				168.0	261.3			331.2

Πηγή: John I. Jacobs and Co. Ltd.

βλέψεις διά τὸ 1974 ἦσαν μᾶλλον δυσοίωνοι καὶ ὡς προέβλεψε τὸ Ἰνστιτούτον Διεθνoῦς Οἰκονομίας τοῦ Κιέλου καὶ ἄν ἀκόμη εἰς τὰς φορτώσεις πετρελαίου ἐπανέλθῃ ὁ κανονικὸς ρυθμὸς, εἰς τὰς θαλασσίας μεταφορὰς θὰ παρατηρηθῇ κάμψις, ἥτις θὰ ὀφείλεται εἰς τὴν κάμψιν τῶν οἰκονομῶν βιομηχανικῶν χωρῶν.

ζ) Ἐν μέσῳ τοῦ ζόφου ὅστις προεκλήθη ἐκ τῆς ἀνωμαλίας εἰς τὴν Μ. Ἀνατολὴν καὶ τῆς κρίσεως τοῦ πετρελαίου, διεκόπησαν σχεδὸν αἱ ἀγοραπωλησιαὶ μεταχειρισμένων πλοίων (ἰδίᾳ εἰς δεξαμενόπλοια καὶ Bulk Carriers), μὲ ἐλαχίστας πράξεις. Πάντως αἱ τιμαὶ εὐρίσκοντο εἰς λίαν ὑψηλὰ ἐπίπεδα (Δ/Ξ 97.000 τόν. ἐπωλήθη τὸν Ἰανουάριον 1973 15 ἐκ. δολ. καὶ τὸν Νοέμβριον περίπου 24,5 ἐκ. δολλάρια).

η) Σοβαρώτατον πρόβλημα διά τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν, μετὰ τὴν ἐκδηλωθεῖσαν κρίσιν πετρελαίου, προέκυψεν ἐκ τῆς ὑπερμέτρου ἀυξήσεως τῶν τιμῶν τῶν καυσίμων διὰ τὰ πλοῖα (Bunkers). Αἱ εἰς αὐτὰ ἐξελίξεις, προσωρινῶς εἶχον ἐπιφέρει ἀκινήσιαν ὄρισμένων πλοίων, προεκάλεσαν δυσχερείας εἰς τὰς ναυλώσεις, κυρίως δὲ ηὔξησαν τὸ κόστος κινήσεως τῶν πλοίων (ἦτοι τὸ κόστος μεταφορᾶς καὶ τὸ κόστος ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν). Τὸν Δεκέμβριον 1973 ἡ τιμὴ τῶν Bunkers εἰς Περσ. Κόλπον ἀνῆρχετο εἰς 100 δολ. κατὰ τόννον, ἔναντι τῶν 20,50 δολ. τοῦ Αὐγούστου 1973. (Χαρακτηριστικὸν διὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι : Τὰ ρυμουλκὰ καὶ ναυαγοςσωστικὰ τὰ ὁποῖα ἐπλήρωναν τὸ gas-oil 878 δρχ. κατὰ τόν., μετὰ τὴν κρίσιν κατέβαλλον 4.350 δρχ.). Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1974 ἐσημειώθη βελτίωσις, τόσον ὡς πρὸς τὴν ἐξασφάλισιν καυσίμων, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰς τιμὰς (ἂν καὶ αὐταὶ συνεχίζουσιν νὰ παραμένουσιν εἰς λίαν ὑψηλὰ ἐπίπεδα). Κατὰ τὸ Seatrade (Φεβρ. 1974) αἱ τιμαὶ τοῦ πετρελαίου εἰς δολλάρια κατὰ τόννον διεκυμάνθησαν, εἰς Ρόττερταμ, ὡς ἐξῆς :

Προϊόν	1.10.73	Μέσα Δεκ. 73	Τέλος Ἰαν. 74
Fuel oil	17	150	90
Petrol	75	190	125
Gas oil	80	180	115

θ) Μετὰ τὴν τεραστίαν αὔξησιν τῆς τιμῆς τῶν Bunkers (ὡς καὶ τῶν λοιπῶν στοιχείων τοῦ κόστους ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλοίων), οἱ ναῦλοι ὡς τοῦ 1973, οἵτινες ἐθεωρήθησαν ἐξαίρετοι, ἢ ἄφηναν μικρὰ περιθώρια κέρδους, ἢ ἐκάλυπτον ἀπλῶς τὸ κόστος ἐκμεταλλεύσεως.

ι) Λόγω τῆς τοιαύτης ἀξήσεως, ὄρισμένοι Conferences τακτικῶν γραμμῶν ἐπέβαλον «ἐπίναυλον Bunkers» (ὡς λ.χ. ἡ Conference Βραζιλίας - Εὐρώπης 5%, Ρίβερ Πλέιτ - Μεσογείου 9%, Μεσογείου - Εἰρηνικοῦ 7%).

5.2 Σχέδια διά την επαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος καί τὴν παράλληλον κατασκευὴν πετρελαιογωγῶ

Α'. Κράτη ἐνδιαφερόμενα διὰ τὴν επαναλειτουργίαν καὶ ἡ Αἰγυπτιακὴ θέσις

α) Ἐνώπιον τῆς επαναλειτουργίας. Ἡ νέα σύρραξις τοῦ Ὀκτωβρίου 1973 καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα μὲ τὴν ἔντονον μεσολάβησιν τοῦ Ἀμερικανικοῦ παράγοντος θέτουν ἐπὶ τάπητος τὸ θέμα τῆς επαναλειτουργίας τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς θὰ ἐπιφέρῃ διαφοροὺς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ Διεθνoῦς Ἐμπορίου — τῶν Διεθνῶν Σχέσεων, Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν, γενικώτερον — καὶ ἐπὶ τῆς Παγκ. Ἐμπ. Ναυτιλίας, αἱ ὁποῖαι ἐξετάζονται κατωτέρω εἰς Κεφάλαιον 5.4. Ἐνταῦθα ἐξετάζεται τὸ διεθνὲς κλίμα ὡς πρὸς τὴν επαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος, τὰ αἰγυπτιακὰ σχέδια δι' αὐτήν καὶ τὰ σχέδια κατασκευῆς παραλλήλως πρὸς τὴν διώρυγα μεγάλου πετρελαιογωγῶ, συνδέοντος τὴν Ἐρυθρὰν καὶ τὴν Μεσόγειον.

β) Κράτη ἐνδιαφερόμενα διὰ τὸ «ἄνοιγμα» τῆς διώρυγος. Ταῦτα εἶναι:

1) Ἡ Αἴγυπτος διὰ λόγους ἀναφερομένους εὐθὺς κατωτέρω (εἰς περ. γ').

2) Ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση, τῆς ὁποίας τὰ πλοῖα θὰ δύνανται εὐχερῶς νὰ φθάνουν ἐκ Μαύρης Θαλάσσης εἰς τὸν Ἰνδικὸν Ὀκεανόν. (Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἠκούσθη πρότασις ὅπως μὴ ἐπιτρέπηται ἡ διέλευσις διὰ τῆς διώρυγος, μετὰ τὴν επαναλειτουργίαν τῆς, πολεμικῶν πλοίων, ἀλλὰ μόνον ἐμπορικῶν).

3) Τὸ Ἰσραήλ, τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρεται νὰ διοχετεύῃ καὶ διακινή ταχέως προϊόντα του πρὸς τὰς χώρας τῆς Ν.Α. καὶ Νοτίου Ἀσίας καὶ τὸ ὁποῖον πιστεύει ὅτι, κατὰ τὴν σύναψιν τῆς ὀριστικῆς συμφωνίας εἰρήνης (ἣτις ὑπολογίζεται νὰ συναφθῇ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ) θὰ ὑπάρξῃ ὄρος δι' οὗ θὰ καταργηται ἡ παλαιὰ ἀπαγόρευσις διελεύσεως ἰσραηλινῶν πλοίων διὰ τῆς διώρυγος καὶ θὰ ἐπιτρέπεται ἡ ἐλευθέρω τοιαύτη.

4) Αἱ Η.Π.Α., αἱ ὁποῖαι ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν παγίωσιν τῆς εἰρήνης εἰς τὴν Μ. Ἀνατολήν, τὴν βαθμιαίαν (τυπικὴν καὶ οὐσιαστικὴν) ἀποκατάστασιν τῶν σχέσεων τῶν μετὰ τῆς Αἰγύπτου (ἣτις καὶ πραγματοποιεῖται μὲ ταχὺν ρυθμὸν) καὶ τῶν λοιπῶν ἀραβικῶν κρατῶν, ὡς καὶ τὴν σταδιακὴν διείσδυσίν τῶν εἰς τὰς χώρας ταύτας διὰ τεχνικῆς καὶ οἰκονομικῆς βοηθείας.

5) Τὰ κράτη τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τὰ ὁποῖα προσδοκοῦν διὰ τῆς επαναλειτουργίας τῆς διώρυγος νὰ ἀνακτήσουν τὴν προτέραν τῶν σημαίνουσαν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ νὰ ἀποσπάσουν ὠρισμένας ὠφελείας, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ προκύψουν ἐξ ὑπηρεσιῶν αἰτινες θὰ παρέχωνται εἰς διερχόμενα πλοῖα, ὡς αἱ ἐπισκευαστικαὶ ὑπηρεσίαι, ὁ ἀνεφοδιασμὸς εἰς τρόφιμα κ.ά.

6) Κράτη τινὰ τῆς Ν.Α., Ν. καὶ Ἄπω Ἀνατολ. Ἀσίας, ἅτινα θὰ δύ-

νανται νά διοχετεύουν εύχερέστερον προϊόντα των πρὸς τὰς Μεσογειακὰς καὶ Εὐρωπαϊκὰς χώρας.

γ) Ἡ Αἰγυπτιακὴ θέσις : Ἐκείνη ἡ ὁποία — ὡς εἶναι φυσικὸν — προσδοκᾷ μείζονα ὀφέλη ἐκ τοῦ «ἀνοίγματος» εἶναι ἡ Αἴγυπτος, ἥτις συνδυάζει τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος μὲ τὴν κατασκευὴν μεγάλου πετρελαιαγωγοῦ συνδέοντος τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν καὶ τὴν Μεσόγειον καὶ ἥτις πιστεύει ὅτι οὕτω (καὶ διὰ τῆς ἀξήσεως τῆς παραγωγῆς τῆς εἰς πετρέλαιον ἀπὸ 15 ἐκ. τόν. τοῦ 1973, εἰς 60 ἐκ. τόν. διὰ τὸ 1980) θὰ καταστῇ παγκόσμιον κέντρον πετρελαίου. Ἡ Αἴγυπτος ἀποβλέπει εἰς : 1) δημοσιονομικὰ ὀφέλη ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας διὰ τὴν εἰσπραξίν ἐκ διοδίων σοβαροῦ ποσοῦ ἐτησίως, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ τελευταῖον πρὸ τοῦ «κλεισίματος» ἔτους ἀνῆρχετο — ὡς προανεφέρθη — εἰς 95.187.000 αἰγυπ. λίρας, 2) οἰκονομικὰ ὀφέλη, διότι συνδυάζει τὴν ἐπαναλειτουργίαν μὲ ἔργα ἀνοικοδομήσεως, ἀποστραγγιστικά, συγκοινωνιακὰ κ.λ.π. (γενικῶς ἀναπτυξιακὰ) διὰ τὰ ὁποῖα φαίνεται ὅτι θὰ ἐξασφαλίσῃ συνδρομὴν τῆς Διεθνoῦς Τραπεζῆς Ἀνασυγκροτήσεως καὶ Ἀναπτύξεως ἐκ 40 ἐκ. δολ. ἐτησίως, 3) πολιτικὰ ὀφέλη, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ ἐπαναλειτουργία θὰ καταστήσῃ προνομακίην τὴν θέσιν τῆς καὶ ἡ ἐκμετάλλευσίς αὐτοῦ τοῦ παράγοντος θὰ τῆς ἐπιτρέψῃ νά ἀξιοποιήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον ἀνατολικῶν, δυτικῶν καὶ Ἰαπῶνων.

Β'. Τὰ σχέδια διὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν

α) Ὅταν ἐκλείσεν ἡ διώρυξ κατὰ τὸ 1967, εἶχεν — ὡς ἐλέχθη — βάθος 11,58 μ. ἐπιτρέπον τὴν διέλευσιν ἐμφόρτων πλοίων μέχρι 50.000 τόν., δι' αὐτῆς διεκινεῖτο ποσοστὸν 14% τοῦ παγκοσμίου θαλασσοῦ ἐμπορίου, τὸ δὲ κλείσιμον ἐματαιώσε τὸ σχέδιον Νάσσερ διὰ τὴν διώρυγα, κατὰ τὸ ὁποῖον (εἰς τὴν τρίτην καὶ τελικὴν φάσιν) τὸ βάθος θὰ ἔφθανε τὰ 24,2 μ. (67 ποδ.), ὅπερ θὰ ἐπέτρεπε τὴν διέλευσιν πλήρως ἐμφόρτων πλοίων μέχρι 250.000 τόν. καὶ μερικῶς ἐμφόρτων μέχρι 300.000 τόν. Ἐκτοτε, κατὰ διαστήματα, ἐγένετο σποραδικῶς λόγος περὶ ἐπαναλειτουργίας διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ στόχου διελεύσεως ὑπερμεγέθων πλοίων. Κατὰ τὸ «κλείσιμον» ἐνεκλωβίσθησαν 15 πλοῖα (4 βρετανικὰ, 2 ἀμερικανικὰ, 2 πολωνικὰ, 2 σουηδικὰ, 2 γερμανικὰ, 1 βουλγαρικόν, 1 τσεχοσλοβακικὸν καὶ 1 γαλλικόν, τὸ ὁποῖον ἀκολούθως ἐπωλήθη εἰς Νορβηγούς), εἰς τὴν διώρυγα δὲ εἶχον ριφθῆ βόμβαι καὶ ποντισθῆ νάρκαι, ἐκ τῶν ὁποίων προεκλήθησαν μεγάλαι ζημίαι. Κατὰ τὸ μεταξὺ 1967 - 1973 διάστημα ἡ συντήρησις ἐγκατελείφθη καὶ ἡ φύσις — διὰ προσχώσεων καὶ ἄλλων φθορῶν, ἰδίᾳ εἰς τὰς ὄχθας — ἐπέτεινε τὰς ζημίας. Ὁ πόλεμος τοῦ Ὀκτωβρίου 1973 μὲ τοὺς βομβαρδισμοὺς καὶ τὰς μάχας παρὰ τὴν διώρυγα καὶ μὲ τὰς κατασκευασθείσας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἀντιμαχομένων δυνάμεων γεφύρας, συνεπλήρωσε τὴν καταστροφὴν.

β) Μετὰ τὴν ἀνακομὴν τῆς 22.10.73, ὁ Πρόεδρος τῆς Suez Canal Authority ἐδήλου ὅτι, ἡ διώρυξ εἶναι δυνατόν νά ἀποδοθῇ εἰς τὴν ναυσίπλοϊαν ἐντὸς ἑξαμήνου διὰ σκάφη μέχρις 70.000 τόν., ὁ δὲ Πρόεδρος τῆς Αἰγύπτου Σαντὰτ διεβεβαίωσεν ὅτι ἡ Αἴγυπτος ἦτο ἐτοιμὴ νά ἀρχίσῃ τὰς ἐργασίας

έκκαθαρίσεως τῆς διώρυγος τὴν ἐπαύριον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης ἐκ τῶν ἰσλαηλινῶν.

γ) Πράγματι, κατόπιν τῆς αἰσιοδόξου προοπτικῆς, ἥτις διεγράφη μετὰ τὴν ἀμερικανικὴν παρέμβασιν (καὶ τὰς κοινὰς ἀμερικανοσοβιετικὰς ἐνεργείας) ἤρχισαν αἱ ἐργασίαι ἐκκαθαρίσεως τῆς διώρυγος.

δ) Τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον τίθεται διὰ τὴν Αἴγυπτον εἶναι, ἐὰν περιορισθῆ εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ τὴν ἐπαναλειτουργίαν ὑπὸ τὰς συνθήκας καὶ τὰς δυνατότητας τοῦ 1967, ἢ θὰ χωρήσῃ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου Νάσσερ. Ἡ αἰγυπτιακὴ Κυβέρνησις φαίνεται ὅτι καταλήγει εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐνὸς σχεδίου παρεμφεροῦς πρὸς τὸ προηγούμενον εἰς τρεῖς φάσεις. Κατὰ τὴν 1ην φάσιν, ἥτις εἶναι δυνατόν νὰ περατωθῆ ἐντὸς ὀκταμήνου (καὶ τὸ πολὺ μέχρις ἐνὸς ἔτους) θὰ γίνῃ ἀπλῶς ἐκκαθάρισις τῆς διώρυγος καὶ συντήρησις αὐτῆς, ὥστε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἐπίπεδον δυνατοτήτων τοῦ 1967. Τὸ εὐρύτερον σχέδιον διανοίξεως, ἐκβαθύνσεως καὶ διαπλατύνσεως θὰ κατανεμηθῆ εἰς δύο φάσεις, διαρκείας ἐκάστης 3-4 ἐτῶν, ἥτοι συνολικῆς διαρκείας 6 - 8 ἐτῶν. Κατὰ τὴν πρώτην ἐξ αὐτῶν (δευτέραν εἰς τὴν πραγματικότητα) θὰ γίνῃ ἐκβάθυνσις εἰς 53 - 53 πόδ., ὥστε νὰ διέρχωνται πλήρως ἔμπορτα πλοῖα 150.000 τόν. καὶ κατὰ τὴν δευτέραν (ἥτοι τὴν τρίτην εἰς τὴν οὐσίαν) θὰ φθάσῃ τὸ βάθος εἰς 67 - 70 πόδ. διὰ νὰ διέρχωνται ἔμπορτα πλοῖα 250.000 τόν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γίνεται καλῶς ἀντιληπτὸν εἶναι ὅτι, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ὑπερμεγέθων πλοίων καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ὀλονέν ἀύξανόμενων εἰς πετρέλαιον ἀναγκῶν τῶν δυτικῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι προμηθεύονται τοῦτο κυρίως ἐκ τοῦ Περσικοῦ Κόλπου, πρέπει παραλλήλως νὰ διαπλατυνθῆ ἡ διώρυξ (κατὰ τινὰ ἄποψιν εἰς πλάτος χρησιμοποίησιμον 190 μ. καθ' ὄλον τὸ μήκος τῆς), ὥστε νὰ γίνετα διπλῆ χρῆσις αὐτῆς, συγχρόνως, ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον καὶ ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν (two - way traffic).

ε) Τὸ ἐρώτημα παραμένει, ποία θὰ εἶναι ἡ ἀπαιτηθησομένη δαπάνη. Κατὰ τοὺς αἰγυπτιακοὺς ὑπολογισμοὺς, τὸ μὲν κόστος τῆς 1ης φάσεως (ἐκκαθαρίσεως) θὰ ἀνέλθῃ εἰς 75 ἐκ. αἰγ. λίρας, τὸ δὲ κόστος τῶν δύο ἄλλων φάσεων (ἐκβάθυνσις, διαπλάτυνσις) εἰς 500 ἐκ. αἰγ. λίρας (σύνολον 575 ἐκ. αἰγ. λιρῶν). Κατ' ἄλλους σχετικoὺς ὑπολογισμοὺς, τὰ ἀντίστοιχα ποσὰ εἶναι τῆς τάξεως τῶν 30 ἐκ. δολ. καὶ τῶν 200 ἐκ. δολ. (συν. 230 ἐκ. δολ.). Παλαιότεροι ὑπολογισμοὶ ἀνεβίβαζον τὴν δαπάνην ταύτην εἰς 130 ἐκ. λίρας Ἀγγλίας (1969) καὶ εἰς 250 ἐκ. δολ. (1971).

στ) Ὑπάρχουν ἐνδείξεις καθ' ἃς, ἡ αἰγυπτιακὴ Κυβέρνησις ἐπιδιώκει νὰ συνδυάσῃ τὴν διάνοξιν τῆς διώρυγος μὲ γενικωτέραν ἀνοικοδόμησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς πόλεως τοῦ Σουέξ καὶ τῶν λοιπῶν πόλεων καὶ περιοχῶν δυτικῶς τῆς διώρυγος. Πάντως, διὰ τὴν χρηματοδότησιν τοῦ ἔργου τῆς διανοίξεως καὶ τοῦ γενικωτέρου ἔργου ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς τῆς διώρυγος, δὲν φαίνεται ὅτι θὰ ὑπάρξουν προβλήματα, δοθέντος ὅτι ἤδη ἐξεδηλώθη ἔντονον ἀμερικανικὸν ἐνδιαφέρον (ἐκ μέρους τῆς Διεθνoῦς Τραπεζῆς— πρόεδρος κ. Μακναμάρα— ὡς προανεφέρθη, τῆς Chase Manhattan Bank— πρόεδρος Ροκφέλλερ— κ.ἄ.), ἐκ μέρους τῆς Ἰαπωνίας, ἥτις θὰ χορηγήσῃ πρὸς τὴν Αἴγυπτον μακροπρόθεσμον (25ετές), χαμηλότοκον (ἐπιτόκιον 2%) δάνειον 140 ἐκ. δολ. μὲ χαριστικὴν περιόδον 7 ἐτῶν, ὡς ἐπίσης ἐκ μέρους Τραπεζῶν ἐλεγχομένων ὑπὸ πε-

τρελαιοπαραγωγών αραβικών χωρών κ.ά. Ὡς πρὸς τὰς ἐταιρίας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀναλάβουν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων, δὲν ὑπάρχει βέβαιόν τι, ἀλλὰ διεξάγονται διαπραγματεύσεις με ἀμερικανικὰς καὶ βρεταννικὰς τοιαύτας.

Γ'. Ἡ παράλληλος κατασκευὴ πετρελαιοαγωγοῦ Σουέξ - Μεσογείου

α) Αἱ δύο μέχρι τοῦδε βασικαὶ ἀντίπαλοι δυνάμεις τῆς Μ. Ἀνατολῆς, τὸ Ἰσραὴλ καὶ ἡ Αἴγυπτος, ἐστράφησαν πρὸς τὴν κατασκευὴν μεγάλων πετρελαιοαγωγῶν (Pipe - Lines) διὰ τὴν διοχέτευσιν (μεταφορὰν) πετρελαίου, τὸ μὲν Ἰσραὴλ εἰς τὸν ἀγωγὸν Eilat, Haifa καὶ Ashkelon, ἡ δὲ Αἴγυπτος εἰς τὸν ἀγωγὸν μεταξὺ Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ Μεσογείου, ὁ ὁποῖος θὰ ἐκκινήῃ ἐξ Ain Sokhna (εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σουέξ) καὶ θὰ καταλήγῃ εἰς Sidi Kreir εἰς Μεσόγειον, 20 μίλια ἀνατολικῶς τῆς Ἀλεξανδρείας. (Βλ. σχέδιον ἀρ. 39).

Σ χ έ δ ι ο ν ἀ ρ ι θ. 39

Χάρτης τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ καὶ τοῦ ὑπὸ κατασκευὴν πετρελαιοαγωγοῦ Σουέξ - Ἀλεξανδρείας

β) Ὁ ἐν λόγῳ πετρελαιοαγωγὸς θὰ ἔχη μῆκος 331 χλμ. (ἢ 207 μίλ.) καὶ θὰ φέρῃ διπλοῦς σωλήνας τῶν 0,104 μ. (ἢ 42 Ἴντσῶν). Ἡ κατασκευὴ του θὰ διαιρεθῇ εἰς δύο φάσεις. Κατὰ τὴν πρώτην, ἣτις θὰ περατωθῇ ἐντὸς δύο ἐτῶν θὰ ἔχη δυναμικότητα μεταφορᾶς 40 ἐκ. τόν. ἀργοῦ πετρελαίου ἑτησίως καὶ κατὰ τὴν δευτέραν, ἣτις θὰ περατωθῇ μετὰ ἐξάμηνον ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς πρώτης, θὰ ἔχη δυναμικότητα μεταφορᾶς 80 ἐκ. τόν. με προοπτικὴν περαιτέρω ἀυξήσεως μέχρι 120 ἐκ. τόν. Πιστεύεται ὅτι διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ ἐν λόγῳ ἀγωγοῦ θὰ ἐπέλθῃ σύντμησις τοῦ χρόνου μεταφορᾶς ἐναντι τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ δεξαμενοπλοίων μέσῳ Ἀκρωτηρίου, κατὰ 3 ἐβδομάδας.

γ) Ἡ ἀπόφασις διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι τὸ μεγαλύτερον

διά την Αίγυπτον μετά τὸ φράγμα τοῦ Ἀσσουάν, εἶχε ληφθῆ κατὰ τὸ 1969, ὅτε καὶ προεκηρύχθη διεθνὴς διαγωνισμὸς διὰ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ. Ὁμιλος ἐκ 16 ἐταιριῶν διαφόρων χωρῶν προσέφερε κατὰ τὸν Ἰούλιον 1971 τιμὴν 350 ἐκ. δολ. διὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ ἔργου, κατὰ τὸ 1973 ὅμως, ὁ ὁμιλος οὗτος ἐξήτησε διαφορὰν κατὰ 6% ἐπὶ πλέον τῆς τιμῆς ἐκείνης, λόγῳ σημειωθείσης ἐν τῷ μεταξὺ αὐξήσεως τῶν τιμῶν. Τὸ ἔργον τελικῶς ἀνέλαβεν ἡ γιγαντιαία ἀμερικανικὴ ἐταιρία Betchel Corp. (ἀποτελοῦσα consortium μεταξὺ τῆς New York Securities House Kidder Peabody καὶ τῆς First National City Bank) ἀντὶ ποσοῦ 345.400.000 δολ., ἐξ ὧν — κατὰ τὴν συμφωνίαν — 58 ἐκ. δολ. θὰ καταβληθοῦν εἰς αἰγυπτιακὸν νόμισμα. Ἡ ἔδρευσα εἰς San Francisco Betchel Corp. ἔχει ἤδη ἐκτελέσει μεγάλα ἔργα καὶ εἰς Λιβύην καὶ εἰς Σαουδικὴν Ἀραβίαν.

δ) Ὁ πετρελαιοαγωγὸς θὰ τελῆ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς συσταθείσης Sumed Co (Suez Gulf — Mediterranean Oil Pipe — Line Company), εἰς τὴν ὁποίαν κύριοι μέτοχοι εἶναι, ἡ Αἴγυπτος, κατὰ 50%, ἡ Σαουδ. Ἀραβία, τὸ Κουβέιτ καὶ τὸ Ἀμποῦ Ντάμπι, κατὰ 15% καὶ τὸ Κατάρ, κατὰ 5%.

ε) Θεωρεῖται ὅτι ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐν λόγῳ πετρελαιοαγωγοῦ θὰ εἶναι ἀπαραίτητος, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος, πρῶτον, λόγῳ τοῦ μεγάλου ὄγκου τοῦ πρὸς μεταφορὰν πετρελαίου καὶ δεύτερον, λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ λιάν ὑπερμεγέθη δεξαμενόπλοια δὲν θὰ δύνανται νὰ διέρχωνται ἐκ τῆς διώρυγος.

στ) Ὑπολογίζεται ὅτι τὰ ἐτήσια ἔσοδα τῆς Αἰγύπτου ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ἀνωτέρω ἀγωγοῦ θὰ εἶναι τῆς τάξεως τῶν 150 ἐκ. δολ. ἐτησίως.

5.3 Προβλέψεις διὰ τὰς ἐξελίξεις εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν γενόμεναι πρὸ καὶ μετὰ τὴν κρίσιν τοῦ πετρελαίου, ἀνεξαρτήτως ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος

Α'. Προβλέψεις γενόμεναι πρὸ τῆς κρίσεως

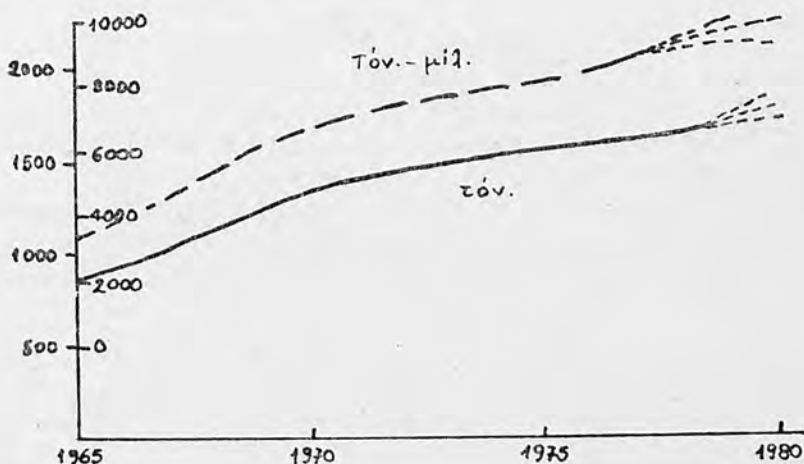
α) Αἱ πρὸ τῆς κρίσεως προβλέψεις διὰ τὰς μελλοντικὰς ἐξελίξεις εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν διείποντο ὑπὸ σχετικῆς αἰσιοδοξίας. Τοῦτο ὄφειλετο βασικῶς εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ Διεθνοῦς Ἐμπορίου καὶ τῶν παγκοσμίων θαλασσίων μεταφορῶν, τῶν ὁποίων ὁ μέσος ὀρος ἐτησίας αὐξήσεως διὰ τὰ 21 ἔτη μεταξὺ 1950 - 1971 ἦτο 8% (6,5% διὰ τὰ ξηρὰ φορτία καὶ 9% διὰ τὸ πετρέλαιον), μὲ πρὸς τὰ κάτω ἀπόκλισην κατὰ τὴν πενταετίαν 1955 - 1960, λόγῳ τῆς σημειωθείσης κρίσεως καὶ ὑφέσεως, μετὰ τὴν ἀνθησιν ἧτις ἠκολούθησε τὸ «κλείσιμον» τοῦ Σουέξ (6,2% διὰ τὸ σύνολον, 3,8% διὰ τὰ ξηρὰ φορτία καὶ 9% διὰ τὸ πετρέλαιον) καὶ κατὰ τὸ 1971 (4%, 1%, 6% ἀντιστοίχως), ὅτε ὁμοίως ἐνεφανίσθη κάμψις εἰς τὴν ναυλαγοράν. Ἐναντι τῆς ἀνωτέρω αὐξήσεως τῶν παγκοσμίων θαλασσίων μεταφορῶν, ὁ παγκόσμιος ἔμπορικὸς στόλος μεταξὺ 1950 - 1972 ἠϋξανε μὲ ἐτήσιον ρυθμὸν, κατὰ μ.ὀ., 5,5% (4,2% διὰ τὰ φορτηγὰ καὶ 8,6% διὰ τὰ δεξαμενόπλοια), μὲ ἀπόκλισην πρὸς τὰ κάτω κατὰ τὴν πενταετίαν 1950 - 1955 (3,5%) καὶ 1960 — 1965 (4,5 %) καὶ ἀπόκλισην πρὸς τὰ ἄνω κατὰ τὴν πενταετίαν 1965 - 1970 (7,4%) καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1971 καὶ 1972 (8,7% ἐτησίως).

β) Ειδικώς διὰ τὸ πετρέλαιον, αἱ προβλέψεις διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν θαλασσίων μεταφορῶν μεταξὺ 1970 (συν. 6.700 δισεκ. τόν./μίλ.) καὶ 1975 (συν. 7.925 δισεκ. τόν./μίλ.) ἐμφαίνονται εἰς τὸν παρατιθέμενον πίνακα ἀριθ. 40. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται καὶ αἱ προβλέψεις διὰ τὰς ἐξελίξεις τῶν μεταφορῶν σιδηρομεταλλεύματος (1970 : 1.100 δισεκ. τόν./μίλ., 1975 : 2.118 δισεκ. τόν./μίλ.) καὶ γαιανθράκων (1970 : 488, 1980 : 688 δισεκ. τόν./μίλ.). Κατὰ τὴν αὐτὴν πηγὴν - Saguenay Research — αἱ μεταφοραὶ γενικῶν φορτίων μεταξὺ 1966 - 1975 θὰ ἡῦξανον μὲ μέσον ἐτήσιον ρυθμὸν 6% (7% διὰ τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας καὶ 5% διὰ τὰς λοιπὰς).

Πίναξ ἀριθ. 40

Διακινήσεις πετρελαίου - προβλέψεις μέχρι 1980

Εἰς ἑκ. τόν. Εἰς δισεκ. τόν./μίλ.

Αἱ κύριαι διακινήσεις

(εἰς δισεκ. τόν./μίλ.)

	1970	1975
Ἄργον πετρέλαιον		
Περσ. Κόλ. - Εὐρώπη	3,059	2,069
Περσ. Κόλ. - Ἄπω Ἀνατολή	1,209	2,086
Β. Ἀφρικὴ - Εὐρώπη	363	558
Ἑγγὺς Ἀνατολή - Εὐρώπη	157	474
Λοιπαὶ	1,039	1,488
Ἕψοςύνολον	5,827	6,675
Παράγωγα πετρελαίου	800	1,150
Λοιπά	73	100
Σύνολον	6,700	7,925

Πηγή : Saguenay Research.

γ) Ἡ γνωστὴ ἔρευνα τῆς Λίττον ἐδέχετο συνέχισιν τῆς αὐξήσεως τοῦ Παγκοσμίου Ἐμπορίου, ἀλλὰ μὲ ρυθμὸν κατώτερον τοῦ 7,4% ἑτησίως, θὰ ἀπηρεῖτο δέ, κατ' αὐτὴν, ἀνάλογος αὐξήσις τῆς παγκοσμίου χωρητικότητος μέχρι τοῦ 1980. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἔρευναν θὰ συνεχισθῇ ἡ αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπερμεγέθων πλοίων (Tankers καὶ Bulk Carriers) καὶ τὸ σύνολον τῆς χωρητικότητος τῶν Supertankers (100.000 τόν. καὶ ἄνω) θὰ καλύπτῃ πλέον τοῦ 50% τῆς συνολικῆς παγκοσμίου χωρητικότητος.

δ) Αἰσιόδοξα ἦσαν καὶ τὰ συμπεράσματα εἰς τὰ ὁποῖα κατέληξεν ὀργανωθείσα εἰς Λονδίνον κατὰ Σεπτέμβριον 1972 ὑπὸ τῆς Chase Manhattan Bank διάσκεψις, σχετικῶς μὲ τὰς μελλοντικὰς μεταφορὰς πετρελαίου. Ἄλλὰ τὰ συμπεράσματα ταῦτα ἀνεθεωρήθησαν κατὰ τὸ 1973, ὡς κατωτέρω, εἰς Β/στ' ἀναφέρεται.

Β'. Προβλέψεις γενόμεναι μετὰ τὴν κρίσιν

α) Μετὰ τὴν κρίσιν τοῦ πετρελαίου καὶ τὰς σημειωθείσας ἐξελίξεις, ἤρχισαν διατυπώμεναι ἀπαισιόδοχοι προβλέψεις, ἀφορώσαι κυρίως εἰς τὸ Διεθνὲς Ἐμπόριον. Τρεῖς παράγοντες φαίνεται ὅτι ἐπιηρεάζουν τοῦτο δυσμενῶς: ἡ διεθνῆ νομισματικὴ ἀνωμαλία, ἡ ἐνεργειακὴ κρίσις καὶ ὁ πληθωρισμὸς (ἢ στασιμότητα, Stagnation). Αἱ προβλέψεις εἶναι ὅτι ἡ περίοδος τῆς εὐημερίας, ἣτις ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1953 παρέρχεται καὶ ὅτι ἀρχίζει περίοδος ἀνακατατάξεων, περιορισμῶν, σημαντικῶν αὐξήσεων τιμῶν πρώτων ὑλῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων, δυσχερειῶν, συγχύσεως καὶ ἀβεβαιότητος, μὲ δυσμενεῖς συνεπείας ἐπὶ τοῦ Διεθνoῦς Ἐμπορίου.

β) Εἰς τὸν χῶρον τοῦ πετρελαίου φαίνεται ὅτι λήγει ἡ κυριαρχία τῶν ἑπτὰ μεγαλύτερων δυτικῶν ἐταιριῶν πετρελαίου (πέντε ἀμερικανικῶν — EXXON, GULF, TEXACO, MOBIL, STANDARD OF CALIFORNIA —, μιᾶς ἀγγλικῆς — B.P. — καὶ μιᾶς ἀγγλοολλανδικῆς SHELL) καὶ ἀνατέλλει ἡ κυριαρχία τῶν πετρελαιοπαραγωγῶν χωρῶν, αἵτινες κρατικοποιοῦν τὰς ξένας ἐπιχειρήσεις πετρελαιοειδῶν καὶ ἰδρῶν ἰδικῶν τῶν, ὡς αἱ National Iranian Oil (Περσίας), Petromin (Σαουδικῆς Ἀραβίας), Kuwait National Petroleum Co (Κουβέιτ), Nigerian National Oil Co (Νιγηρίας), Petramina (Ἰνδονησίας), Venezuelan Petroleum Corp (Βενεζουέλας). Δοθέντος ὅτι εἶχε διαμορφωθῇ μορφή τις *modus vivendi* μετὰ τῶν μεγάλων δυτικῶν ἐταιριῶν καὶ τῆς παγκοσμίου ναυτιλιας δεξαμενοπλοίων, γεννῶνται ἀνησυχίαι καὶ ἐρωτηματικὰ περὶ τῶν συνθηκῶν αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπικρατήσουν εἰς τὸ μέλλον.

γ) Ἡ μεγάλη αὐξήσις τῆς καταναλώσεως πετρελαίου, ἡ ὁποία εἶχεν ὡς ἐπακόλουθον τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ (μὲ ρυθμὸν 6-10% ἑτησίως καὶ μὲ 21,7% κατὰ 1973) ἐδημιούργησε τὴν αἰσιόδοξον προοπτικὴν περὶ συνέχισεως τοῦ ἀνοδικοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ καὶ ὠδήγησεν εἰς ὑψηλὰς παραγγελίας νέων δεξαμενοπλοίων (χωρητικότητος 211.830.400 τόν. D.W., ἡ ὁποία θὰ προστεθῇ κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη εἰς τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν τοιαύτην 240.454.900).

Ἐὰν οἱ Ἄραβες περιορίσουν τὴν παραγωγὴν των καὶ αἱ δυτικαὶ χῶραι τὰς εἰσαγωγὰς των — λόγω ἐνδεχομένης χρησιμοποίησεως νέων πηγῶν ἐνεργείας — διευτώθη ἢ πρόβλεψις ὅτι ἡ Παγκόσμιος Ναυτιλία θὰ ὑποστῇ καίριον πλήγμα.

δ) Ὁ Πρόεδρος τῆς Globtik Tokyo (ιαπωνικῆς ἐταιρίας ἡ ὁποία διαθέτει σήμερον τὰ δύο μεγαλύτερα δεξαμενόπλοια, τῶν 477.000 τόν. ἕκαστον, χρονοναυλωμένα διὰ μίαν 20ετίαν, τὰ ὁποία πραγματοποιοῦν ἤδη μεταφορὰς μὲ μειωμένον φορτίον κατὰ 30% καὶ 37% λόγω τῆς κρίσεως) προβλέπει ὅτι ἡ σύγχυσις εἰς τὰς χρονοναυλώσεις θὰ παραταθῇ ἐπὶ ἔτη, ὅτι πολλὰ ὑπερδεξαμενόπλοια τῶν 200.000 τόν. θὰ μείνουν ἀναύλωτα, ἐνῶ θὰ εἶναι εὐνοϊκώτερα ἢ κατάστασις διὰ τὰ μέχρι 65.000 τόν. πλοῖα, τὰ ὁποία δύνανται νὰ προσεγγίζουσιν εὐχερῶς εἰς τοὺς λιμένας ἐκφορτώσεως.

ε) Σοβαροὶ κίνδυνοι ἀνεφύησαν διὰ τοὺς πλοιοκτῆτας δεξαμενοπλοίων ἐκ μακροχρονίων χρονοναυλώσεων, εἴτε διότι τὸ κόστος λειτουργίας τοῦ πλοίου ὑπερβαίνει τὸν χρόνιον ναῦλον, εἴτε διότι αἱ δαπάναι λειτουργίας καταβάλλονται εἰς νομίσματα διάφορα τοῦ δολλαρίου, εἰς τὸ ὁποῖον καταβάλλεται ὁ ναῦλος. Τὸ σοβαρὸν τοῦτο θέμα ἀπασχολεῖ τὴν Intertanko ἢ ὁποία θὰ εἰσηγηθῇ τὴν καθιέρωσιν εἰδικῆς ρήτηρας ἀναθεωρήσεως τῶν συμβάσεων αἱ ὁποῖαι θὰ συνάπτονται εἰς τὸ μέλλον.

στ) Ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, εἰς Α/δ', ἡ Chase Manhattan Bank ἀνεθεώρησε τὰς προβλέψεις της ὡς πρὸς τὴν ζήτησιν καὶ προσφορὰν χωρητικότητος ὑπερδεξαμενοπλοίων κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη καὶ ἤδη προβλέπει ὡς ἑξῆς. τὴν μέλλουσιν νὰ ζητῆται καὶ νὰ προσφέρεται χωρητικότητα εἰς δεξαμενόπλοια ἄνω τῶν 200.000 τόν. D.W.

Ἔτη	Προβλεπομένη ζήτησις ὑπερδεξ.εἰς ἕκ. τόν.	Προβλεπομένη προσφορὰ ὑπερδεξ. εἰς ἕκ. τόν.
1976	185	160
1977	195	190
1978	204	220
1979	211	235
1980	217	245
1981	225	255
1982	236	265
1983	250	275
1984	265	285
1985	281	295

Κατά την άνωτέρω πρόβλεψιν, από τοῦ 1978 καί ἐπέκεινα, θά ὑπερβαίνει ἡ προσφορά ὑπερδεξαμενοπλοίων τήν ζήτησιν καί ἐπομένως θά ὑπάρχη περίσσεια χωρητικότητος αὐτῶν.

Γ'. Κύρια χαρακτηριστικά καί τάσεις εἰς τήν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν

Ἐνεξαρτήτως προβλέψεων, τὰ χαρακτηριστικά καί αἱ τάσεις τῆς Παγκοσμίου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἦσαν :

α'. Σταθερά αὐξησις τῶν δεξαμενοπλοίων καί τῶν Bulk Carriers, Ore/Oil Carriers καί Ore/Bulk /Oil Carriers ἔχουσα ὡς ἐξῆς μεταξύ 1968 - 1973:

Ἔτος	παγκόσμιος συνολ. χωρ. εἰς κ.ο.χ.	Δεξαμενόπλοια		B/C,O/O,OBO εἰς κ.ο.χ.	ποσοσ. ἐπὶ συν. χωρ.
		εἰς κ.ο.χ.	ποσοστὸν ἐπὶ συν. χωρ.		
1968	194.152.378	69.213.950	35,6 %	34.874.281	18 %
1970	227.489.864	86.139.853	37,9 %	46.651.755	20,5 %
1972	268.340.145	105.128.397	39,2 %	63.487.905	23,7 %
1973	289.927.000	115.365.000	39,8 %	72.639.000	25,1 %

β'. Ἐξακολουθητικῶς σταθερά τάσις πρὸς τὰ πλοῖα μεγάλου μεγέθους, λόγω εὐνοϊκωτέρου κόστους ναυπηγήσεως κατὰ τόν. D.W. καί λόγω εὐνοϊκωτέρου κόστους ἐκμεταλλεύσεως (βλ. καί πίνακα ἀριθ. 41). Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι, κατὰ τὸ Seatrade, μεταξύ 1.9.1972 καί 31.12.1973 ἐδόθησαν αἱ ἐξῆς παραγγελίαι δι' ὑπερμεγέθη πλοῖα :

Διὰ 15 πλοῖα 150 - 199.999 τόν. D.W., χωρητικότητος 2.353.400 τόν.

Διὰ 109 πλοῖα 200 - 299.999 τόν. D.W., χωρητικότητος 27.497.200 τόν.

Διὰ 66 πλοῖα 300 - 399.999 τόν. D.W., χωρητικότητος 23.053.000 τόν.

Διὰ 56 πλοῖα 400.000 τόν D.W. καί ἄνω, χωρητικότητος 24.034.440 τόν.

(Οἱ ἀριθμοὶ τῶν ἄνω τῶν 200.000 τόν. πλοίων εἶναι ὄντως λίαν ἐντυπωσιακοί).

γ'. Ἡ τάσις πρὸς ἐξειδίκευσιν τῶν πλοίων ἔφερε προσφάτως τὰς προτιμήσεις τῶν πλοιοκτητῶν στρεφόμενας πρὸς τὰ πλοῖα μεταφορᾶς ὑγραπονημένου ἀερίου (L.N.G.). Ἡδη ὁ στόλος τῶν ὑγραεριοφόρων ἀνέρχεται εἰς 374 πλοῖα, 23 ἑκατομ. τόν. καί 75 πλοῖα ἑτέρων 3 ἑκ. τόν. τελοῦν ὑπὸ παραγγελίαν. Τὴν 1.1.74 ἐτέλουν ἐν ὑπηρεσίᾳ 15 μεγάλου μεγέθους ὑγραεριοφόρα τῶν 125.000 κυβ. ποδ. καί 37 ὑπὸ παραγγελίαν. Λόγῳ τῆς αὐξήσεως τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς

Πίναξ ἀριθ. 41

Κόστος ἐκμεταλλεύσεως διαφόρων τύπων πλοίων κατά τὸ 1970

	Πλοῖον 20.000 τ. D.W. μεταφορὰς ἐμπορευ-ματοκιβωτίων	Πλοῖον 14.000 τ. D.W. συμβατικὸν τακτικῶν γραμμῶν	Πλοῖον 150000 τ. D.W. τριπλῆς χρήσεως Ore/Bulk/Oil Carrier	Πλοῖον 14.000 τ. D.W. ἐλεύθερον φορτηγὸν (νέον tramp)	Πλοῖον 14.000 τ. D.W. ἐλεύθερον φορτηγὸν (παλαιὸν ἀποσβ.)
Χαρακτηριστικά	(Containership)	(Conventional Liner)	O B O		
ταχύτης λιμένες προσεγγίσεως ἀπόστασις χρόνος ἐν θαλάσσει χρόνος ἐν λιμένι χρόνος ταξιδίου	20 κόμβοι 2 3500 ναυτ. μίλ. 7.3 ἡμέραι 3.0 » 10.3 »	17 κ. 4 3500 ναυτ. μίλ. 8.6 ἡμέραι 10.0 » 18.6 »	15 κ. 2 3500 ναυτ. μίλ. 20 ἡμέραι 5 » 25 »	16 κ. 4 3500 ναυτ. μίλ. 13 ἡμέραι 4 » 17 »	12 κ. 4 3500 ναυτ. μίλ. 18 ἡμέραι 8 » 26 »
Κόστος λειτουργίας (ἐκμ/σεως) κατὰ 1000 τόν. φορτίου εἰς δολλ.					
I. Μεταβλητὰ ἐξοδα (φορτοεκφ/κά - ἐξοδα λιμένων)	10.55	18.85	1.14	2.14	2.15
II. Ἐξοδα ταξιδίου (ἀμοιβαὶ προσωπικοῦ, ἀσφάλισις, ἀνταλλακτικὰ καύσιμα)	1.81	2.76	0.47	2.08	3.40
III. Ἐξοδα μεταφορὰς (ἀσφάλιστρα, ἔξ. διοικ)	0.48	0.44	0.09	0.31	0.53
IV. Ἐξυπηρέτησις δανείων	4.31	2.89	0.98	2.03	—
Σύνολον κόστους κατὰ 1000 τόν. φορτίον	<u>17.15</u>	<u>24.94</u>	<u>2.68</u>	<u>6.56</u>	<u>6.08</u>

Πηγή: Lawrence: International Sea Transport.

καὶ καταναλώσεως φυσικοῦ ἀερίου (1962 : 20.913 ἐκ. κυβ. ποδ., 1971 : 44.766 ἐκ. κυβ. ποδ.) καὶ τῆς κρίσεως τοῦ πετρελαίου, προβλέπεται ὅτι θὰ ἀυξηθοῦν αἱ μεταφοραὶ διὰ θαλάσσης ὑγραερίου μελλοντικῶς (διὰ τὸ 1980, ΗΠΑ : 2,2 τρισεκ. κυβ. ποδ., Ἰαπωνία : 1 τρισεκ. κυβ. ποδ., Δ. Εὐρώπη : 500 δισεκ. κυβ. ποδ.) καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ ὑγραεριοφόρα πλοῖα θὰ πρέπει ἀναλόγως νὰ ἀυξηθοῦν εἰς ἀριθμὸν καὶ χωρητικότητα, παρὰ τὸ λίαν ὑψηλὸν κόστος κατασκευῆς των, λόγῳ ἰδιομόρφων ἀναγκῶν αὐτῆς (ἢ μεταφορὰ γίνεται ὑπὸ ψύξιν -250 F).

δ'. Συνεχίσθη ὁ ὑψηλὸς ρυθμὸς παραγγελιῶν πλοίων πρὸς ναυπήγησιν, μὲ τὰ ἐξῆς στοιχεῖα :

Κατὰ τὸ Lloyd's Register of Shipping :

<u>Χρονολογία</u>	<u>Χωρητικότης πλοίων ὑπὸ παραγγελίαν εἰς κ.ο.χ.</u>
31.12.71	83.659.864
31.12.72	86.498.728 (αὔξ. 3,3 %)
30. 9.73	114.334.037
31.12.73	128.899.862 (αὔξ. ἔναντι 31.12.72, 49 %)

Κατὰ τὸ Fairplay

<u>Χρονολογία</u>	<u>Ἄριθ. πλοίων ὑπὸ παραγγελίαν</u>	<u>Χωρητικότης εἰς τόν. D.W.</u>
Ἰοκτώβριος 1971	3.296	171.603.208
Ἰοκτώβριος 1972	2.892	170.457.214
Ἰοκτώβριος 1973	3.350	257.869.208
1/2/1974	3.485	268.365.994
ἐξ ὧν		
Φορτηγὰ	1.064	8.141.312
Containerships	148	2.500.903
Tankers ἄνω τῶν 150.000 τόν.	567	162.398.474 (60,5 % ἐπὶ συν.)
Λοιπὰ Tankers	998	56.891.972
Ο/Ο καὶ Ο.Β.Ο.	92	12.541.490
Λοιπὰ Β. Carriers	616	25.891.843
	<u>3.485</u>	<u>268.365.994</u>

ε'. Συνεχίσθη ή αύξησις τῶν τιμῶν ναυπηγήσεως τῶν πλοίων, ἥτις ἐνετάθη κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ 1973, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἐξῆς :

1) Ἐξέλιξις τιμῶν πλοίου 11 - 13.000 τόν. D.W. (κατὰ Fairplay) :

Χρονολογία	Τιμὴ πλοίου εἰς Λ.Α.	Τιμὴ κατὰ τόν. D.W.
31.12.1970	1.380.000	106 Λ.
31.12.1971	1.800.000	138 Λ. 40 σ.
31.12.1972	2.000.000	153 Λ. 85 σ.
30.6.1973	2.250.000	165 Λ. 38 σ.
31.12.1973	2.800.000	215 Λ. 38 σ.

2) Ἐξέλιξις τιμῶν πλοίων Bulk Carrier 25.000 τόν. DW (κατὰ Fairplay)

Χρονολογία	Τιμὴ πλοίου εἰς Λ.Α.	Τιμὴ κατὰ τόν. D.W.
31.12.1970	2.700.000	104
31.12.1971	3.200.000	128
31.12.1972	3.700.000	148
30.6.1973	3.800.000	152
31.12.1973	4.000.000	160

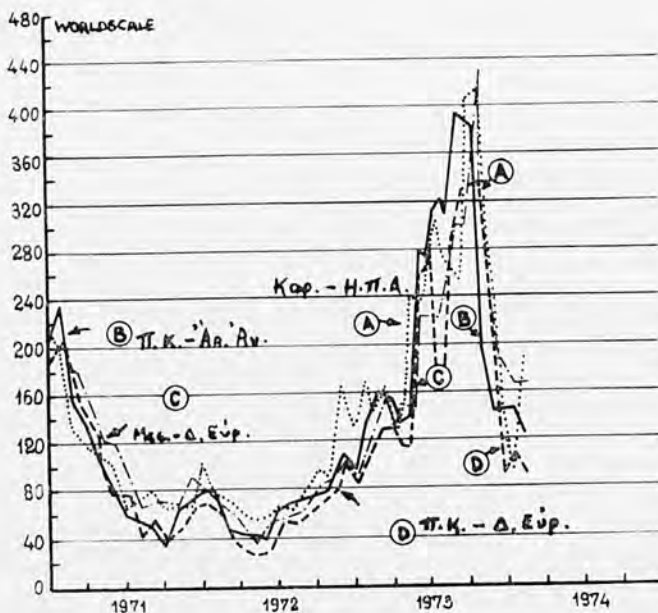
3) Διαφοραὶ τιμῶν πλοίων ἐντὸς 1973 (κατὰ Fairplay) :

Τύπος πλοίου	Μέγεθος εἰς τόν. D.W.	Τιμὴ Ἰουλίου 1973 εἰς Λ.Α.	Τιμὴ Δεκεμβρ. 1973 εἰς Διρ. Ἀγγ.
Φορτηγὸν Tramp	16.000	2.250.000	3.000.000
Bulk Carrier	16.000	2.000.000	2.500.000
Bulk Carrier	28.000	3.800.000	4.000.000
Bulk Carrier	100.000	9.800.000	11.000.000
Ore/Bulk/Oil Car.	170.000	16.000.000	18.000.000
Ore/Oil Car.	120.000	13.000.000	14.000.000
Tanker	250.000	16.800.000	18.000.000
Containership	25.000	9.500.000	13.500.000

στ'. Ἡ ἐξέλιξις τῶν ναύλων, μὲ τὴν ἔξαρσιν (Boom) τοῦ 1973 καὶ τὸ «Shock» τοῦ τελευταίου τριμήνου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐμφαίνεται εἰς τοὺς πίνακας ἀριθ. 42 (διὰ τὰ δεξαμενόπλοια) καὶ ἀριθ. 43 (διὰ τὰ πλοῖα μεταφορᾶς ξηροῦ φορτίου).

Πίναξ ἀριθ. 42

Ἄγορὰ ναύλων δεξαμενοπλοίων

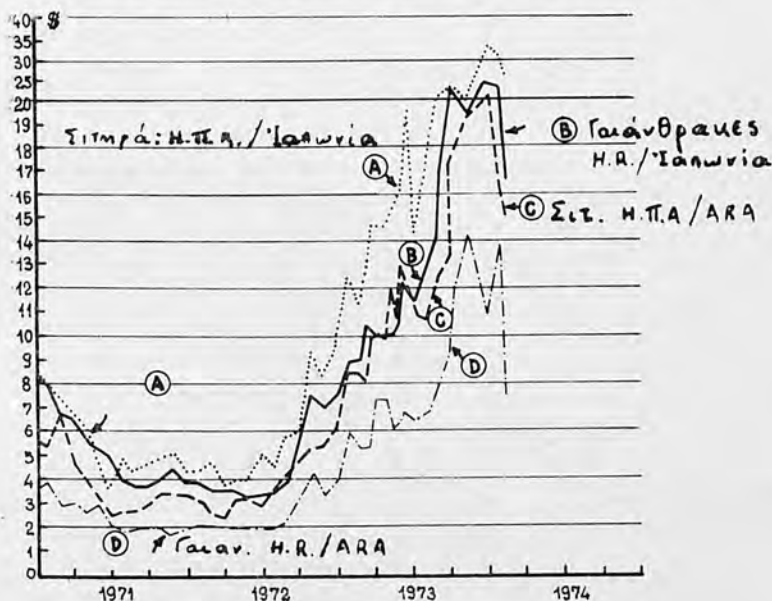
Πηγή: E. Gibson Shipbrokers, London.

Κατὰ τὴν πρώτην ἐβδομάδα τοῦ Φεβρουαρίου 1974, οἱ ναῦλοι ἀπὸ Περσικοῦ κόλπου πρὸς Ἠνωμ. Βασίλειον / Continent, διὰ δεξαμενόπλοια τῶν 90-100.000 τόν. ἦσαν 110 μον. Worldscale, τῶν 50.000 τόν. 120-130 W. καὶ τῶν Supertankers, 80 W. Ὡς πρὸς τὰ πλοῖα μεταφορᾶς ξηροῦ φορτίου, μετὰ τὴν ἀναγγελίαν τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ παρατηρήθη ἐπιφυλακτικότητα εἰς τὰς χρονοναυλώσεις, μὲ ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τῶν ναυλώσεων κατὰ ταξίδιον.

ζ'. Ἀρχομένου τοῦ 1974 καὶ μετὰ τὴν ἐκσπάσαν ἐνεργειακὴν κρίσιν, ἤρχισαν ἐντατικαί ἔρευναι διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς πυρηνικῆς προώσεως εἰς τὰ πλοῖα. Τοιαῦται ἔρευναι διεξάγονται ὑπὸ τῆς Interatom, τῶν ναυπηγείων Μπρέμερ Βούλκαν καὶ ἐν Ἰαπωνίᾳ. Κατὰ τινὰ ὑπολογισμὸν τοῦ Bureau Veritas, μὲ τιμὴν 4 δολλαρίων κατὰ βαρέλιον πετρελαίου, συμφέρει ἡ ἐγκατάστασις ἀτομικοῦ ἀντιδραστήρος διὰ τὴν πρόωσιν, δι' ἵπποδύναμιν 60.000 HP καὶ ταχύτητα 23 κόμβων, ἐπομένως ὑπὸ τὰ σημερινὰ ἐπίπεδα τιμῶν πετρελαίου, δι' ὀρισμένην ἵπποδύναμιν καὶ ταχύτητα, θά συνέφερον ἡ πυρηνικὴ πρόωσις. Κατ'

Πίναξ ἀριθ. 43

Ἄγορά ναύλων πλοίων μεταφορᾶς ξηροῦ φορτίου

Πηγή: R. S. Platou, Oslo.

ἄλλας προβλέψεις, τὸ πυρηνικὸ κίνητρο πλοίων συγκεκριμένου τύπου θὰ καταστήσει οἰκονομικὸν διὰ τὸ 1980. Οὕτω, μολονότι αἱ παλαιότεραι ἐφαρμογαὶ τῆς πυρηνικῆς προώσεως ἀπέτυχον (περίπτωσης «Savannah») ἐν ὄψει τῆς ἐνεργειακῆς κρίσεως τὸ θέμα τῆς χρησιμοποίησεως τῆς πυρηνικῆς προώσεως μελετᾶται ἐκ νέου.

5.4 Ποία προβλέπεται ἡ σημασία τῆς διώρυγος διὰ τὸ μέλλον, γενικῶς καὶ διὰ τὴν Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν, εἰδικώτερον

Α'. Πολιτική, στρατηγική, οικονομική σημασία

Καθ' ὅλας τὰς προβλέψεις, ἡ μέλλουσα νὰ ἐπαναλειτουργήσῃ διώρυξ, δὲν θὰ στερηθῆται μὲν, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχη τὴν παλαιότεραν — πρὸ τοῦ 1967 ἢ πρὸ τοῦ 1956 — πολιτικὴν, στρατηγικὴν καὶ οἰκονομικὴν σημασίαν.

Ἄνωτέρω, εἰς 5.2/Α' ἀνεφέρθημεν εἰς τὰ κράτη τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦν τὴν ἐπαναλειτουργίαν καὶ εἰς τοὺς λόγους εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται τὸ ἐνδιαφέρον των τοῦτο.

Ἡ ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ἑπταετίαν καταδίκη τῆς διώρυγος εἰς ἀποκλεισμὸν καὶ αἱ ἔνεκα αὐτοῦ γινόμεναι προσαρμογαὶ, ἰδίᾳ εἰς τὰς μεταφοράς, ἔχουν μειώσει σοβαρῶς τὴν σημασίαν καὶ ἀξίαν τῆς διώρυγος.

Πολιτικά όφελι εις τόν διεθνή χῶρον προσδοκοῦν ἐκ τῆς ἐπαναλειτουρ-
 γίας, ἢ Αἴγυπτος — διὰ νά ἐπανακτήσῃ τήν θέσιν τῆς ὡς χώρας / κλειδός ἐν
 Μ. Ἀνατολῇ — ἢ Σοβ. Ἐνωσις, ἐλπίζουσα εις εὐνοϊκὴν ἔναντι αὐτῆς στάσιν
 τῆς Αἴγυπτου καὶ αἱ Η.Π.Α., αἱ ὁποῖαι ἐπιθυμοῦν νά ἐπανασυνδεθοῦν μετὰ τῶν
 Αἰγυπτίων καὶ τῶν ἀραβικῶν χωρῶν, γενικώτερον, μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1956
 καὶ τὰ πλέον πρόσφατα τοιαῦτα, εις τὰ ὁποῖα δὲν μετείχον μὲν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁποίων
 εἰσέπραξαν — λόγῳ τοῦ βρεταννογαλλικοῦ ἐγχειρήματος καὶ τῆς πρὸς τὸ Ἰσ-
 ραὴλ βοθηθείας — τὴν δυσαρέσκειαν τῶν Ἀράβων. Ἄλλωστε, μία σταθερὰ εἰ-
 ρῆνη εις τὴν Μ. Ἀνατολήν, ἥτις θὰ ἐνισχύετο ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς
 διώρυγος, θὰ ἀνεκούφιζε τὰς Η.Π.Α., αἱ ὁποῖαι, παρὰ τὴν ἐνίσχυσιν τὴν ὁποίαν
 παρέσχον εις τὸ Ἰσραὴλ, προθύμως ἤδη παρέχουν τοιαύτην καὶ πρὸς τὴν Αἴ-
 γυπτον καὶ εἶναι τεταγμένοι ὑπὲρ μιᾶς ἰσορροπίας δυνάμεων ἐν Μ. Ἀνατολῇ
 καὶ ὑπὲρ μιᾶς ἀποσυνδέσεως Σοβ. Ἐνώσεως - Αἴγυπτου, τῶν ὁποίων οἱ δεσμοὶ
 καθίσταντο στενώτεροι εις πᾶσαν περίπτωσιν ἀραβοῖσραηλινῆς συρράξεως
 κατὰ τὸ παρελθόν.

Τὰ στρατηγικὰ ὄφελι ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος δὲν πρό-
 κειται νά εἶναι σοβαρά. Ἡ περιοχὴ, ἐξ ἀπόψεως γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος
 εἶναι, στρατηγικῶς, σχεδὸν ἀπηξιωμένη. Ἄλλωστε, οἰαδήποτε τυχὸν ἐνέργεια
 ἐναντίον λ.χ. τῶν κρατιδίων τοῦ Περσικοῦ Κόλπου δὲν θὰ ἦτο ἀπαραίτητον
 — τοῦναντίον μάλιστα θὰ ἦτο δυσχερὲς — νά γίνῃ διὰ τῆς διώρυγος, ἢ δὲ ση-
 μασία τοῦ παράγοντος τῶν ἀπὸ ἀέρος πολεμικῶν ἐνεργειῶν βαίνει συνεχῶς
 αὐξουμένη. Εἶναι τελείως παρακεκινδυνευμένοι καὶ ἀνασφαλὲς νά στηρίζῃ
 τις στρατηγικὰ πλεονεκτήματα εις μίαν θαλασσίαν ὁδόν, ἢ ὁποῖα θεωρεῖται
 εὐπαθὴς καὶ εὐθραυστος — ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων — καὶ ἢ ὁποῖα
 εἶναι δυνατόν νά παύσῃ ὑφισταμένη, δι' ἐνὸς ἀπὸ ἀέρος βομβαρδισμοῦ.

Πλείονα προσδοκᾶται νά εἶναι τὰ οἰκονομικὰ ὄφελι ἐκ τῆς ἐπαναλειτουρ-
 γίας, διὰ τὴν Αἴγυπτον, διὰ τὰς χώρας τῆς ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου
 καὶ διὰ τὰς χώρας τῆς Ν., Ν.Α. Ἀσίας καὶ Ἄπω Ἀνατολῆς, διὰ λόγους ἀνα-
 φερθέντας ἀνωτέρω, εις 5.2/Α'. Αἱ μεταφοραὶ ἐκ τῶν χωρῶν τούτων καὶ πρὸς
 αὐτὰς θὰ διευκολυνθοῦν σοβαρῶς ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας, θὰ προκύψῃ ἀνα-
 κατανομὴ γεωγραφικῶν θέσεων εις τὴν Μεσόγειον καὶ θὰ δημιουργηθοῦν
 προϋποθέσεις δι' ἀνάπτυξιν ὀρισμένων κέντρων διανομῆς, ἀνεφοδιασμοῦ, ἐπι-
 σκευῶν κ.λπ.

Εἰς τινὰς χώρας, εις τὰς ὁποῖας αἱ ἐκ τοῦ «κλεισίματος» ἐπιπτώσεις ἦσαν
 ἰδιαιτέρως σοβαραὶ, ἐνδέχεται νά παρασχεθοῦν εὐκαιρία πραγματοποιήσεως
 παλαιότερων, ματαιωθέντων σχεδίων. Ἀναφερόμεν χαρακτηριστικῶς ἐναυθὰ
 τὴν Ἰταλίαν (ἢ ὁποῖα πρὸ τοῦ 1967 ἐπρομηθεύετο τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ ἀναγκαιοῦντος
 δι' αὐτὴν πετρελαίου μέσῳ τῆς διώρυγος καὶ τῆς ὁποῖας, πλέον τοῦ $\frac{1}{10}$ τῶν
 ἐν γένει μεταφορῶν ἐξ αὐτῆς καὶ πρὸς αὐτήν, διηνεργοῦντο δι' αὐτῆς), ἥτις
 ἐσχεδίαζε νά καταστήσῃ τοὺς λιμένας τῆς Γενούης καὶ τῆς Τεργέστης διαμετα-
 κομιστικὰ κέντρα πρὸς Κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ τῆς ὁποῖας τὰ σχέδια ἐμαται-
 ὤθησαν, λόγῳ τοῦ «κλεισίματος» τῆς διώρυγος.

Διὰ τὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου εἶναι βέβαιον ὅτι διανοίγονται αἰσιόδοξοι προοπτικαὶ οἰκονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ προκύβουν ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος.

Β'. Προβλέψεις ὡς πρὸς τὴν σημασίαν καὶ τὰς ἐπιπτώσεις ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν

α'. Ἡ σημασία τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν, ὅπωςδήποτε θὰ εἶναι μειωμένη ἔναντι τοῦ παρελθόντος, διότι : 1) Ἡ Παγκ. Ἐμπ. Ναυτιλία ἀντέδρασεν εἰς τὸ «κλεισίμον» διὰ τοῦ γιγαντισμοῦ τῶν πλοίων καὶ τῆς πληθωρικῆς κατασκευῆς ὑπερμεγέθων πλοίων, ὥστε νὰ ὑπερκαλυφθῇ ὁ ἀπαιτούμενος διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου ἐπὶ πλέον χρόνος. 2) Αὕτη — καὶ εἰδικώτερον οἱ εἰς αὐτὴν ἐργαζόμενοι — προσηρμόσθη εἰς τὰς νέας συνθήκας ναυσιπλοΐας. 3) Τὸ κοστολογικὸν ἐνδιαφέρον (εὐνοϊκώτερον κόστος διὰ τοῦ διάπλου τῆς διώρυγος) μόνον εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις προβλέπεται νὰ ὑπάρχη διότι, διὰ τῶν ὑπερμεγέθων πλοίων — ὡς ἐξηγήθη ἄνωτέρω — καλύπτεται ἡ διαφορὰ κόστους μεταφορᾶς, ἐνίοτε δὲ τοῦτο εἶναι εὐνοϊκώτερον ἔναντι ἐκεῖνου τὸ ὅποῖον ἐπετυγχάνετο — ἢ θὰ ἐπετυγχάνετο — διὰ τῆς διώρυγος, λόγῳ οἰκονομῶν κλίμακος. 4) Δὲν δύναται ἐπακριβῶς νὰ προβλεφθῇ τὸ μέγεθος τῆς ζητήσεως πρὸς διάπλου τῆς διώρυγος. Ἐὰν δὲν ἐκβαθυνθῇ καὶ διαπλατυνθῇ ἡ διώρυξ (ἦτοι, μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ 1967) μόνον 30 % τοῦ παγκοσμίου στόλου δεξαμενοπλοίων θὰ ἠδύνατο νὰ διέλθῃ δι' αὐτῆς, μὲ πληρες φορτίον καὶ πρόσθετον ποσοστὸν 10 % (ἦτοι, 40 % συνολικῶς) μὲ μερικὸν φορτίον ἢ ὑπὸ ἔρμα. 5) Εἰς τινὰς περιπτώσεις, ἡ διαφορὰ ἀποστάσεως δὲν εἶναι σημαντικὴ (λ.χ. ἡ ἀπόστασις Λονδίνου - Σίδνεϋ μὲσω Ἀκρωτηρίου εἶναι κατὰ 880 ν. μίλ. μακροτέρα ἔναντι τῆς τοιαύτης διὰ τῆς διώρυγος). 6) Τὸ 1967 διήλθον διὰ τῆς διώρυγος 176 ἐκ. τόν. πετρελαίου καὶ τὸ 1972, 426 ἐκ. τόν. πετρελαίου ἐκομίσθησαν εἰς Δ. Εὐρώπην ἐκ Μ. Ἀνατολῆς. Ἐρωτᾶται, ποῖος θὰ ἦτο ὁ ρόλος τῆς διώρυγος ἐὰν ἐλειτούργει, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ, ποῖα ποσότης θὰ μετεφέρετο καὶ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ μεταφερθῇ δι' αὐτῆς. 7) Ἡ εὐρεῖα χρησιμοποίησις πετρελαιαγωγῶν, οἵτινες ἐμφανίζονται ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι συμπληροῦν τὰς διὰ τῆς διώρυγος μεταφορὰς, δυνατόν μελλοντικῶς νὰ πληξῇ τὴν διώρυγα καὶ οὕτω νὰ καταστοῦν οὗτοι ἀνταγωνισταὶ αὐτῆς. 8) Εἰς ὅλα τὰνωτέρω δέον νὰ προστεθῇ ὁ παράγων τοῦ διαρρευσαντος χρόνου ἀχρησίας καὶ ἡ μέχρι τοῦδε περιφρόνησις τῆς Διεθνούς Πολιτικῆς πρὸς τὴν διώρυγα. Ὅσον ὁ χρόνος παρήρχετο ἀπὸ τοῦ «κλεισίματος», τόσον ἡ σημασία τῆς διώρυγος ἐμειοῦτο.

β'. Θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἡ ἀκόλουθος ἀνάλυσις, ὡς πρὸς τὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα θὰ ἐξυπηρετοῦντο περισσότερο ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος :

1) Τὰ μεγάλα δεξαμενόπλοια δὲν θὰ δύνανται νὰ διέρχονται ἐκ τῆς διώρυγος ἐὰν δὲν ἐκβαθυνθῇ καὶ διαπλατυνθῇ. Μέχρι τότε θὰ εἶναι ὑποχρεωμένα

νά διέρχονται ἐκ τοῦ Ἀκρωτηρίου. Ἐάν θά διευρυνθῇ ἡ διώρυξ, θά ὑπάρξῃ σύντμησις χρόνου διὰ μεταφοράς πρὸς Εὐρώπην, ἀλλ' ἐάν θά εἶναι οἰκονομικωτέρα ἢ μεταφορὰ ἔναντι τοῦ Ἀκρωτηρίου, θά ἐξαρτηθῇ, ἐκ τοῦ χρόνου καθυστερήσεως εἰς τὰ δύο στόμια τῆς διώρυγος, ἀφ' ἑνὸς καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῶν τελῶν διελεύσεως, ἀφ' ἑτέρου. Πάντως εἶναι ἐνδεχόμενον, ἐάν δὲν διέρχονται ἔμπορτα, νά χρησιμοποιοῦν τὴν διώρυγα κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν πρὸς φόρτωσιν, ὑπὸ ἔρμα.

2) Δεξαμενόπλοια μέχρι 50.000 τόν. θά ἔχουν τὴν δυνατότητα νά χρησιμοποιοῦν τὴν διώρυγα, εὐθὺς ὡς ἀποκατασταθῇ αὕτη εἰς τὸ πρὸ τοῦ «κλεισίματος» ἐπίπεδον.

3) Διὰ τὰ ὑπερμεγέθη πλοῖα μεταφορᾶς χύδην ξηροῦ φορτίου ἢ πολλαπλῆς χρήσεως (Bulk Carriers, Ore/Oil Carriers, Ore/Bulk/Oil Carriers ἄνω τῶν 50.000 τόν.) ἰσχύουν ὅσα ἀνεφέρθησαν εἰς τὴν περ. α'. διὰ τὰ ὑπερμεγέθη δεξαμενόπλοια.

4) Τὰ λοιπὰ πλοῖα μεταφορᾶς ξηροῦ φορτίου θά διευκολυνθοῦν ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος, ἂν καὶ διὰ τὰ μεταφέροντα χύδην φορτία, αἱ μεταφοραὶ διὰ τῆς διώρυγος εἶναι περιορισμέναι, διότι αὗται κυρίως διεξάγονται εἰς ἄλλας θαλασσίας περιοχάς (λ.χ. Σιτηρά : Ἐκ River Plate πρὸς Ἦν. Βασίλειον, Ἀμβέρσαν, Ἰαπωνίαν, Ἰνδίας, ἐκ Κόλπου Μεξικοῦ πρὸς Ἦν. Βασίλειον, Ἰαπωνίαν, Ἀμβέρσαν, Κίναν, ἐκ Μεγ. Λιμνῶν πρὸς Βαλτικὴν καὶ Ἰνδίας. Μεταλλεύματα : Ἐκ Χιλῆς, Περοῦ, Βραζιλίας, δι' Ἰαπωνίαν. Γαιάνθρακες : Ἐκ Hampton Roads δι' Ἦν. Βασίλειον, Ἀμβέρσαν, Ἰαπωνίαν κ.ἄ.).

5) Διὰ τὰ μεταφέροντα γενικὰ φορτία πλοῖα, ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς διώρυγος θά εἶναι πλέον ὠφέλιμος, ἰδίᾳ διὰ μεταφορᾶς ἐκ Ν., Ν.Α. Ἀσίας καὶ Ἀπω Ἀνατολῆς πρὸς Μεσόγειον - Εὐρώπην καὶ ἀντιστρόφως.

6) Τὰ πλοῖα τακτικῶν γραμμῶν, τὰ ὁποῖα στηρίζονται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν παράγοντα «ταχύτης μεταφορᾶς» θά ὠφεληθοῦν σοβαρῶς ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος (ἰδίᾳ ὀρισμένων τακτικῶν γραμμῶν).

7) Τὰ πλοῖα μεταφορᾶς ἐμπορευματοκιβωτίων (Containerships) ὀρισμένων ἰδίᾳ γραμμῶν (ὡς λ.χ. Εὐρώπης - Αὐστραλίας καὶ ἀντιστρόφως) θά ἐπωφεληθοῦν ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας διὰ τὴν πραγματοποιήσιν ταχυτέρων μεταφορῶν. Τοῦτο βεβαίως ἀφορᾷ εἰς τὰ Containerships μέχρι 50.000 τόν., διότι τὰ μεγαλύτερα τοιαῦτα (ἢ καλουμένη «νέα γενεά» αὐτῶν) δὲν θά δύναται νά χρησιμοποιήσῃ τὴν διώρυγα πρὸ τῆς διευρύνσεώς της.

8) Ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς διώρυγος θά ὠφελήσῃ μίαν κατηγορίαν μικροῦ μεγέθους σκαφῶν (2 - 6.000 τόν.), τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸ παρελθόν, ἐχρησιμοποιοῦν ἐντατικῶς τὴν διώρυγα. Τὰ πλοῖα ταῦτα θά ἐπανασυνδέσουν περιοχάς τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, τοῦ Περσικοῦ Κόλπου καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς διὰ μεταφορᾶς μικρῶν ποσοτήτων.

9) Ἡ ἐπιβατηγὸς Ναυτιλία δὲν προσδοκᾷ μεγάλα ὀφέλη ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος. Τὰ μὲν ὑπερωκεάνεια ἔχουν ἐξοντωθῆ ἐκ τοῦ συναγωνισμοῦ τοῦ ἀεροπλάνου καὶ ἀποσύρονται ἢ μετατρέπονται εἰς πλοῖα

περιγηγήσεων. Διὰ τὰ κοινά, συμβατικά ἢ ὀχηματαγωγὰ / ἐπιβατηγὰ προβλέπεται περιορισμένη χρῆσις τῆς διώρυγος καὶ δὴ, διὰ τοπικὴν ἢ περιφερειακὴν συγκοινωνιακὴν ἐξυπηρέτησιν. Μεγαλύτερα προβλέπεται νὰ εἶναι ἡ ὠφέλεια διὰ τὰ πλοῖα περιγηγήσεων «κρουαζιερόπλοια», τὰ ὁποῖα θὰ δύνανται νὰ ἐπεκτείνουν τοὺς πλόας τῶν ἐκ Μεσογείου μέχρι τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς, τοῦ Περσικοῦ Κόλπου, τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, ἢ ὁποῖα — ὡς πλέον ἄγνωστος — φαίνεται ὅτι θὰ ἀποτελέσῃ εἰς τὸ μέλλον περιοχὴν ἐνδιαφέροντος διὰ τοὺς ὑψηλοῦ εἰσοδηματικοῦ ἐπιπέδου τουρίστας.

10) Ἐνδιαφέρον, τέλος, προβλέπεται νὰ παρουσιάσῃ ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς διώρυγος διὰ τὰ ρυμουλκὰ καὶ ναυαγοσωστικά σκάφη τῶν ἐγγὺς τῆς διώρυγος χωρῶν, τὰ ὁποῖα θὰ δύνανται ταχέως νὰ μεταβαίνουν εἰς θαλασσίας περιοχάς, ἀποκλεισθείσας δι' αὐτὰ μετὰ τὸ «κλείσιμον».

γ'. Ἐξεταστέον ἤδη, ποῖαι προβλέπονται αἱ ἐπὶ τῆς Παγκοσμίου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἐπιπτώσεις ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος. Αἱ σχετικῶς διατυπούμεναι προβλέψεις εἶναι μᾶλλον δυσσιῶνοι. Οὕτω : 1) Προβλέπεται νὰ ὑπάρξῃ περίσσεια χωρητικότητος ἢ ὁποῖα θὰ προκύψῃ μετὰ τὸν περιορισμὸν τῶν ἀποστάσεων καὶ τῆς ταχύτερας διακινήσεως τῶν φορτίων, μὲ συνέπειαν τὴν κάμψιν τῆς ναυλαγοράς. 2) Ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς διώρυγος, συνδυαζομένη μὲ ἐνδεχόμενον περιορισμὸν τῶν μεταφορῶν πετρελαίου, θὰ ἔχῃ δυσμενεστάτας συνέπειας διὰ τὴν ναυτιλίαν τῶν δεξαμενοπλοίων. 3) Θὰ προτιμῶνται τὰ οἰκονομικότερα πλοῖα, πέριξ τοῦ ἀρίστου μεγέθους (ὑπολογιζομένου εἰς 60 - 70.000 τόν. D.W.), θὰ πληγοῦν δὲ τὰ μεγαλύτερα μεγέθη, τὰ μικρότερα κάτω τοῦ optimum μεγέθους, ἔστω καὶ μικρᾶς ἡλικίας, ὡς καὶ τὰ ὑπερήλικα καὶ ἀντιοικονομικὰ πλοῖα, λόγῳ δυσμενεστέρου κόστους ἐκμεταλλεύσεως. 4) Εἰς τὴν περίπτωσιν ὑπάρξῃ περίσσεια χωρητικότητος δεξαμενοπλοίων, ταῦτα θὰ στραφοῦν πρὸς μεταφορὰς σιτοφορτίων καὶ θὰ ἐπιβαρύνουν τὴν προσφορὰν χωρητικότητος διὰ τοιαῦτα φορτία, ἀνταγωνιζόμενα τὰ Bulk Carriers καὶ Ore/Bulk/Oil Carriers. 5) Εἰς τὴν διατύπωσιν δυσσιῶνων προβλέψεων συνετέλεσεν ἡ, ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς προσεχοῦς (μέχρι τέλους 1974) ἐπαναλειτουργίας τοῦ Σουέζ, ἐκδηλωθεῖσα (ἀρχομένου τοῦ Φεβρουαρίου 1974) ἐπιφυλακτικότης ὡς πρὸς τὰς χρονοναυλώσεις πλοίων μεταφορᾶς ξηρῶν φορτίων.

δ'. Ἀναφερόμεν κατωτέρω διατυπωθείσας δυσσιῶνους προβλέψεις ὡς πρὸς τὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς Παγκοσμίου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος. Οὕτω : 1) Κατὰ προβλέψεις τῆς Ὑπηρεσίας Θαλασσίων Μεταφορῶν εἰς Η.Π.Α., αὕτη θὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν, νὰ μειωθῇ ἡ ἀνταγωνιστικότης τῶν ὑπερμεγέθων δεξαμενοπλοίων, νὰ τεθῇ ἐκτὸς ζητήσεως σοβαρὸς ἀριθμὸς πλοίων ἄνω τῶν 200.000 τόν. D.W. — ἔστω καὶ ἂν διευρυνθῇ καὶ ἐκβαθυνθῇ ἡ διώρυξ — καὶ νὰ περιορισθῇ ἡ ναυπήγησις λίαν μεγάλης χωρητικότητος πλοίων (V.L.C.Cs). Κατὰ τὴν αὐτὴν Ὑπηρεσίαν, ἐὰν ἀνοίξῃ ἡ διώρυξ, θὰ εἶναι οἰκονομικότερον τὸ κόστος δι' ἓν δεξαμενόπλοιο 70.000 τόν. D.W. ἔναντι ἐτέρου 160.000 τόν. καὶ ἄνω, ὡς ἐκ τούτου δέ, κατὰ τὰ προσεχῆ 10 - 15 ἔτη, ἡ ναυπήγησις ὑπερδεξαμενοπλοίων θὰ μειωθῇ. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς ὡς

ἄνω Ὑπηρεσίας, μετὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος καὶ ὑπὸ τὴν προ-
 ὑπόθεσιν ὅτι θὰ ὑπάρξῃ ὁμαλότης καὶ εἰρήνη εἰς τὴν Μ. Ἀνατολήν, ποσοστὸν
 8 % τῶν δεξαμενοπλοίων καὶ 6-8 % τῶν φορτηγῶν, θὰ ἀκίνητοποιηθοῦν,
 διότι ἡ διαδρομὴ Ἰαπωνίας - Εὐρώπης θὰ καταστῆ συντομωτέρα κατὰ 8-14
 ἡμέρας. 2) Ἐκ μέρους τῆς Dresdner Bank τῆς Δυτ. Γερμανίας διευτώθη ἡ πρό-
 βλεψις καθ' ἣν, μετὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος, διὰ μακρὸν χρονικὸν
 διάστημα 8-10 ἐτῶν, οἱ ναῦλοι θὰ κυμαίνονται εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα, θὰ ὑπάρξῃ
 περίσσεια χωρητικότητος καὶ θὰ γίνουν παροπλισμοὶ πλοίων εἰς μεγάλην
 ἔκτασιν.

Γ'. Προβλεπόμεναι ἐναλλακτικαὶ λύσεις καὶ συνδυασμοὶ διὰ μεταφορὰν πετρελαίου μετὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος

α'. Μετὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος μετὰ τὰς δυνατότητας τοῦ 1967,
 καὶ τὴν ἔναρξιν λειτουργίας τοῦ ἀγωγοῦ Σουέζ - Μεσογείου, εἰς τὰς μεταφορὰς
 πετρελαίου ἐκ Περσικοῦ Κόλπου πρὸς Εὐρώπην, θὰ παρουσιασθοῦν ὄρισμένα
 ἐναλλακτικαὶ λύσεις καὶ συνδυασμοὶ διαδρομῶν καὶ τρόπων μεταφορᾶς, ὡς
 ἐξῆς :

- Μεταφορὰ δι' ὑπερμεγέθων δεξαμενοπλοίων, τὰ ὅποια θὰ μεταβαίνουν ἔμ-
 φορτα καὶ θὰ ἐπιστρέφουν ὑπὸ ἔρμα, μέσῳ Ἀκρωτηρίου.
- Μεταφορὰ δι' ὑπερμεγέθων δεξαμενοπλοίων, τὰ ὅποια θὰ προσεγγίζουν
 εἰς τινὰ λιμένα μεταφορτώσεως, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ γίνεται ἡ περαιτέρω με-
 ταφορὰ εἰς τὸν λιμένα τελικοῦ προορισμοῦ διὰ μικρῶν σκαφῶν.
- Μεταφορὰ δι' ὑπερμεγέθων δεξαμενοπλοίων μέχρι Σουέζ, ἐκεῖθεν προώθησις
 διὰ τοῦ πετρελαιαγωγοῦ Σουέζ - Μεσογείου καὶ ἐν συνεχείᾳ μεταφορὰ διὰ
 μέσου μεγέθους σκαφῶν εἰς τοὺς λιμένας προορισμοῦ.
- Μεταφορὰ διὰ μέσου μεγέθους σκαφῶν (λ.χ. 50-80.000 τόν. D.W.) διὰ τῆς
 διώρυγος, κατὰ τὴν μετάβασιν μετὰ φορτίου καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ὑπὸ
 ἔρμα.
- Μεταφορὰ δι' ὑπερμεγέθων δεξαμενοπλοίων, τὰ ὅποια θὰ μεταβαίνουν ἔμ-
 φορτα διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ θὰ ἐπιστρέφουν ὑπὸ ἔρμα διὰ τῆς διώρυγος.

β'. Ἐπὶ τῇ βάσει στοιχείων καὶ προβλέψεων τοῦ Walter L. Newton, ἡ
 UNCTAD προέβη εἰς μίαν ἐκτίμησιν τοῦ κόστους μεταφορᾶς διὰ τῶν ἀνωτέρω
 τρόπων, διὰ τὸ ἔτος 1975 καὶ ὑπελόγησεν ὡς ἐξῆς τὸ εὐνοϊκώτερον κόστος
 αὐτῶν, κατὰ σειρὰν :

Κόστος κατά τόν. μεταφερομένου πετρελαίου εκ Περσικοῦ Κόλπου εἰς Ρόττερνταμ (εἰς δολλάρια) :

1ος Διὰ δεξαμενοπλοίου 200.000 τόν. D.W. μεταβαίνοντος ἐμφόρτου διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ ἐπιστρέφοντος ὑπὸ ἔρμα διὰ τῆς διώρυγος	δολ. 5.75
2ος Διὰ δ/ξ 250.000 τόν. D.W. μεταβαίνοντος ἐμφόρτου καὶ ἐπιστρέφοντος ὑπὸ ἔρμα διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου	δολ. 5.92
3ος Διὰ δ/ξ 250.000 τόν. D.W. ἀπὸ Περσικοῦ Κόλπου εἰς Σουέζ, διὰ τοῦ πετρελαιαγωγοῦ ἀπὸ Σουέζ εἰς αἰγυπτιακὸν λιμένα ἐπὶ τῆς Μεσογείου καὶ ἐκεῖθεν διὰ δ/ξ 70.000 τόν.	δολ. 5.75 - 6.20
4ος Διὰ δ/ξ 70.000 τόν. D.W. διερχομένου ἐμφόρτου καὶ ὑπὸ ἔρμα διὰ τῆς διώρυγος	δολ. 6.45
5ος Διὰ δ/ξ 200.000 τόν. μεταβαίνοντος ἐμφόρτου καὶ ἐπιστρέφοντος ὑπὸ ἔρμα διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου	δολ. 6.55
6ος Διὰ δ/ξ 300.000 τόν. μέχρι λιμένος μεταφορτώσεως Bantry Bay καὶ ἐκεῖθεν μέχρι Ρόττερνταμ διὰ δ/ξ 70.000 τόν.	δολ. 6.81
Σημ. Ἡ ἀνάλυσις τοῦ κόστους τῶν ἀνωτέρω τρόπων ὑπ' ἀριθ. 3,4 καὶ 6 ἔχει, κατὰ τὸν W. Newton, ὡς ἐξῆς :	
Ὶπ' ἀριθ. 3 : Ἀπὸ Περσ. Κόλπου εἰς Σουέζ διὰ δ/ξ 250.000 τόν.	δολ. 1.72 κατὰ τόν,
Προώθησις διὰ τοῦ πετρελαιαγωγοῦ Σουέζ-Μεσογείου	δολ. 1.00 - 1.45
Ὶπὸ λιμένος παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν μέχρι Ρόττερνταμ διὰ δ/ξ 70.000 τόν.	δολ. 3.03
	<hr/> δολ. 5.75 - 6.20 <hr/>
Ὶπ' ἀριθ. 4 : Κόστος μεταφορᾶς διὰ δ/ξ 70.000 τόν.	δολ. 5.10
Τέλη διελεύσεως διώρυγος	δολ. 1.35
	<hr/> δολ. 6.45 <hr/>
Ὶπ' ἀριθ. 6 : Ἐκ Περσ. Κόλπου μέχρι Bantry Bay διὰ δ/ξ 300.000 τόν. D.W.	δολ. 5.39
Κόστος μεταφορτώσεως (Transshipment)	δολ. 0.25
Ἐκ Bantry Bay διὰ Ρόττερνταμ διὰ δ/ξ 70.000 τόν. D.W.	δολ. 1.17
	<hr/> δολ. 6.81 <hr/>

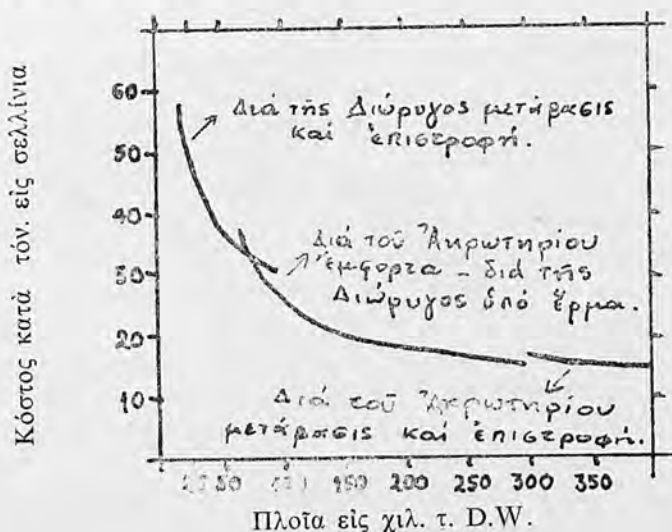
Κόστος μεταφορᾶς πετρελαίου κατὰ τόν. ἐκ Περσικοῦ Κόλπου εἰς Γενοῦην :

1ος Διὰ τοῦ πετρελαιαγωγοῦ Σουεζ - Μεσογείου (ὡς ἀνωτέρω εἰς περ. 3 περιεγράφη)	δολ. 4.29 - 4.74
2ος Διὰ δ/ξ 70.000 τόν. D.W. (ὡς ἀνωτέρω εἰς περ. 4 περιεγράφη)	δολ. 5.09
3ος Διὰ δ/ξ 200.000 τόν. D.W., ἐμφόρτου μέσφ Ἀκρωτηρίου καὶ ὑπὸ ἔρμα διὰ τῆς διώρυγος	δολ. 5.25
4ος Διὰ δ/ξ 250.000 τόν. D.W. μέσφ Ἀκρωτηρίου κατὰ μετάβασιν καὶ ἐπιστροφὴν	δολ. 5.69
5ος Διὰ δ/ξ 200.000 τόν. D.W. ἐμφόρτου διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ ὑπὸ ἔρμα διὰ τῆς διώρυγος	δολ. 6.45
(Ὁ τρόπος τῆς μεταμορφώσεως δὲν θὰ χρησιμοποιηθῆται κατὰ τὰς μεταφορὰς ἐκ Περσικοῦ Κόλπου διὰ Γενοῦην)	
Σημ. Ἀνάλυσις κόστους τῶν ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2 περιπτώσεων :	
Ἐπ' ἀριθ. 1 : Περσ. Κόλπος - Σοαεζ διὰ δ/ξ 250.000 τόν.	δολ. 1.72
Πρωόθησις διὰ πετρ/γοῦ Σουεζ - Μεσογείου	δολ. 1.00 - 1.45
Ἀπὸ Ἀλεξ/ρείας διὰ Ρόττερνταμ διὰ δ/ξ 70.000 τόν.	δολ. 1.57
	<hr/>
	δολ. 4.29 - 4.74
	<hr/>
Ἐπ' ἀριθ. 2 : Κόστος μεταφορᾶς διὰ δ/ξ 70.000 τόν.	δολ. 3.74
Τέλη διελεύσεως διώρυγος	δολ. 1.35
	<hr/>
	δολ. 5.09
	<hr/>

γ) Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι αἱ ὑπολογισθεῖσαι ὑπὸ τῆς UNCTAD καὶ τοῦ Newton κατὰ τὸ 1971 ἀυξήσεις κόστους διὰ τὸ 1975 εἶναι ἐκτὸς πραγματικότητος, λόγφ ὑπερμέτρου διογκώσεως τῶν ἐπὶ μέρος στοιχείων τοῦ κόστους (ἰδίᾳ τῶν καυσίμων, τῶν ἀμοιβῶν προσωπικοῦ, τῶν ἀσφαλιστρῶν, ἀνταλλακτικῶν, ἐπισκευαστικῶν κ.λ.π.), ἐν τούτοις, δύναται ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐκτιμήσεων νὰ γίνουσι αἱ ἀκόλουθοι παρατηρήσεις : 1) Εὐνοϊκότερα μεταφορὰ ἐκ Περσικοῦ Κόλπου διὰ Ρόττερνταμ θεωρεῖται ὅτι θὰ εἶναι διὰ τὸ 1975 ἐκείνη καθ' ἣν δ/ξ 200.000 τόν. θὰ μεταφέρῃ ἔμπορτον πετρέλαιον διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ θὰ ἐπιστρέφῃ ὑπὸ ἔρμα διὰ τῆς διώρυγος. 2) Ἡ μεταφορὰ διὰ δ/ξ 250.000 τόν. μεταβαίνοντος καὶ ἐπιστρέφοντος διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου εἶναι κοστολογικῶς δυσμενεστέρα ἔναντι τῆς προηγουμένης (τόσον διὰ Ρόττερνταμ, ὅσον καὶ διὰ Γενοῦην), τοῦτο δὲ ἀφορᾷ καὶ εἰς τὰ ἔτι μεγαλύτερα μεγέθη. 3) Σημαντικὸν παράγοντα διὰ τὰς μεταφορὰς πετρελαίου ἐκ Περσικοῦ Κόλπου πρὸς Δ. Εὐρώπην θὰ ἀποτελέσῃ ὁ πετρελαιαγωγὸς Σουεζ - Μεσογείου, ἢ διὰ τοῦ ὁποίου (συνδεδασμένη μεταφορὰ, ὡς ἀνωτέρω περιεγράφη) θὰ εἶναι, ἢ εὐνοϊκότερα εἰς τὴν περίπτωσιν μεταφορᾶς ἀπὸ Περσ. Κόλπου εἰς Γενοῦην καὶ ἢ τρίτη κατὰ σειράν

ἀπὸ Περσ. Κόλπου εἰς Ρόττερταμ. 4) Ἡ μεταφορὰ διὰ δ/ξ 70.000 τόν. μεταβαινόντων καὶ ἐπιστρεφόντων διὰ τῆς διώρυγος θὰ εἶναι, ὁμοίως, ἐνδιαφέρουσα, ἐφ' ὅσον, εἰς μὲν τὴν περίπτωσιν Π. Κόλπου - Γενοῦης καταλαμβάνει τὴν 2αν θέσιν (ἤτοι προβλέπεται νὰ εἶναι εὐνοϊκώτερα ἔναντι τῆς μεταφορᾶς διὰ δ/ξ 200.000 καὶ 250.000 τόν.), εἰς δὲ τὴν περίπτωσιν Π. Κόλπου - Ρόττερταμ τὴν 4ην. 5) Ἄξιόσημειόν τι γυγάνει ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν Π. Κόλπου - Γενοῦης, καθίσταται ὁ δυσμενέστερος, ὁ θεωρούμενος ὡς εὐνοϊκώτερος τρόπος μεταφορᾶς ἀπὸ Π. Κόλπου - Ρόττερταμ (δ/ξ 200.000 τόν. μεταβαίνον ἔμφορτον διὰ τοῦ Ἄκρωτηρίου καὶ ἐπιστρέφον ὑπὸ ἔρμα διὰ τῆς διώρυγος). 6) Ἀντιοικονομικώτερος τρόπος εἶναι ὁ χρησιμοποιοῦν τὴν μεταφόρτωσιν.

δ) Ἀντιθέτως, ὁ Mc Fadyan εἰς *The Economics of Large Tankers*, Strathclyde Lecture, 4.3.1968, (SHELL Petroleum Co Ltd, London) προβλέπει ὅτι εὐνοϊκώτερον λύσιν θὰ ἀποτελεῖ ἡ μεταφορὰ πετρελαίου διὰ δεξαμενόπλοια 300.000 τόν. D. W. καὶ ἄνω, μεταβαινόντων καὶ ἐπιστρεφόντων διὰ τοῦ Ἄκρωτηρίου καὶ προϋπολογίζει τὸ κόστος ἐκάστης λύσεως ὡς ἐξῆς διαγραμματικῶς :

Δ'. Ἡμέτεροι ἀπόψεις : Παράγοντες καὶ προϋποθέσεις ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἐξαρτηθῇ ὁ μελλοντικὸς ρόλος τῆς διώρυγος τοῦ Σουεῦζ διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν

Καθ' ἡμᾶς, ὁ ρόλος τῆς διώρυγος τοῦ Σουεῦζ διὰ τὴν Παγκ. Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν εἰς τὸ μέλλον θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῶν ἀκολουθῶν παραγόντων καὶ προϋποθέσεων :

α) Παράγοντες γενικῆς φύσεως ἀφορῶντες εἰς τὴν παγκόσμιον οἰκονομίαν καὶ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον : Εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ ναυτιλιακὴ δραστηριότης

ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπικρατοῦν εἰς τὴν παγκόσμιον Οἰκονομίαν καὶ εἰδικώτερον εἰς τὸ Διεθνὲς Ἐμπόριον. Ἐὰν σημειωθῇ κάμψις εἰς τὴν παγκόσμιον Οἰκονομίαν καὶ δὴ, εἰς τὰς οἰκονομίας τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν καὶ περιορισθοῦν αἱ διεθνεῖς συναλλαγαί, θὰ ὑπάρξῃ κάμψις εἰς τὰς θαλασσίας μεταφοράς. Ὅσακις παρατηρήθη ταιαύτη κάμψις (1929 - 32, 1952 - 59, 1971 - 72), ἡ Παγκόσμιος Ἐμπορικὴ Ναυτιλία ὑπέστη ὁμοίως τὰς συνεπειάς, μὲ κρίσεις καὶ ὑφέσεις εἰς τὴν ναυλαγοράν.

β) Ὁ παράγων : μεταφοραὶ πετρελαίου. Παρὰ τοὺς ἀνωτέρω παράγοντας, τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὸ Διεθνὲς Ἐμπόριον, δεόν νὰ τεθῇ ὁ παράγων τῶν μεταφορῶν πετρελαίου, γενικῶς καὶ τῶν μεταφορῶν πετρελαίου ἐκ Μ. Ἀνατολῆς εἰδικώτερον. Τὸ πετρέλαιον κατέστη τὸ βασικὸν ἀγαθὸν τῶν θαλασσίων μεταφορῶν, ἡ δὲ αὔξησις τῆς καταναλώσεως αὐτοῦ (6 - 10% ἑτησίως καὶ 21% διὰ τὸ 1973) εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἠϋξημένην παραγωγὴν καὶ τὰς ἠϋξημένας θαλασσίας μεταφοράς αὐτοῦ, ἐπομένως τὴν αὔξησιν τῆς ζητήσεως χωρητικότητος τῶν δεξαμενοπλοίων καὶ τὴν αὔξησιν τῶν ναυλῶν αὐτῶν. Εὐθύς, ὡς ἐξέσπασεν ἡ παγκόσμιος κρίσις πετρελαίου, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1973 καὶ ἤρχισεν ἡ περιστολὴ τῶν μεταφορῶν αὐτοῦ, ἡ ναυλαγορὰ ὑπέστη καθίζησιν καὶ ἤρχισεν ἰσορροποῦσα ἀρχομένου τοῦ 1974, εὐθύς ὡς ἤρχισεν ὁμαλοποιούμενος ὁ ρυθμὸς φορτώσεων. Ἡ σημαντικώτερα ἐξαγωγικὴ περιοχὴ πετρελαίου κατέστη ἡ Μ. Ἀνατολή, αἱ δὲ χῶραι τοῦ Περσικοῦ Κόλπου κατέστησαν αἱ ρυθμίστριαι τῶν ἐξαγωγῶν καὶ τῶν θαλασσίων μεταφορῶν αὐτοῦ. Ἄς σημειωθῇ ἐκ νέου ὅτι, ἐνῶ κατὰ τὸ 1967 μετεφέρθησαν ἐκ Περσικοῦ Κόλπου δι' Εὐρώπην 176 ἐκ. τόν. (μέσφ διώρυγος), κατὰ τὸ 1972 ἡ μεταφερθεῖσα ποσότης (διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου) ἀνήλθεν εἰς 426 ἐκ. τόν., μὲ πρόβλεψιν μεταφορῶν πετρελαίου πρὸς Εὐρώπην διὰ τὸ 1980 : 730 ἐκ. τόν. καὶ διὰ τὸ 1985 : 900 ἐκ. τόν. (Τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἔχουν μεγάλην σημασίαν ὡς θὰ καταδειχθῇ κατωτέρω, εἰς τὰ συμπεράσματα). Τίθενται, ὅθεν, ὡς πρὸς τὸ πετρέλαιον, αἱ ἀκόλουθοι προϋποθέσεις : 1) Θὰ συνεχισθῇ ἡ αὔξησις τῆς καταναλώσεως καὶ τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ, 2) Θὰ εἶναι ὁμαλὴ ἡ ροὴ τοῦ πετρελαίου ἐκ Περσικοῦ Κόλπου πρὸς τὰς δυτικὰς χώρας καὶ 3) Δὲν θὰ ὑπάρξῃ ὑποκατάστασις τοῦ πετρελαίου δι' ἄλλων πηγῶν ἐνεργείας.

γ) Παράγοντες ἀναφερόμενοι εἰς τὰς κρατούσας ἐν Μ. Ἀνατολῇ συνθήκας. Ἀπαιτεῖται ὅπως σταθεροποιηθῇ ἡ εἰρήνη μεταξὺ Ἀράβων καὶ Ἰσραηλινῶν καὶ ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ σταθερότης, ἡ διάρκεια καὶ ἡ ἀσφάλεια διὰ τὴν μέσφ τῆς διώρυγος ναυσιπλοΐαν, ὥστε νὰ ἀποφευχθοῦν μελλοντικαὶ περιπέτειαι, φόβοι, κίνδυνοι καὶ ἐπιβολὴ ἐπασφαλίστρων εἰς τὰ διερχόμενα διὰ τῆς διώρυγος πλοῖα.

δ) Παράγοντες ἀναφερόμενοι εἰς τεχνικὰ θέματα ὡς πρὸς τὴν διώρυγα. Ἡ διώρυξ πρέπει μελλοντικῶς νὰ ἐκβαθυνθῇ καὶ διαπλατυνθῇ, διὰ νὰ εἶναι δυνατὴ, πρῶτον μὲν ἡ διέλευσις ἐμφόρων ὑπερμεγέθων πλοίων καὶ δευτερον, ἡ ταυτόχρονος διπλῆ χρῆσις αὐτῆς. Αὕτη πρέπει νὰ διευκολύνῃ τὴν ταχεῖαν διέλευσιν τῶν πλοίων, τόσον διὰ τῆς εὐχεροῦς χρησιμοποίησέως τῆς, ὅσον καὶ διὰ τῆς ἀποφυγῆς καθυστερήσεως καὶ παραμονῆς ἐπὶ πολὺ τῶν πλοίων εἰς τὰ στόμια εἰσόδου καὶ ἐξόδου αὐτῆς (λιμένας Suez καὶ Port Said), διότι εἶναι σοβαρὰ ἡ ἐπιβάρυν-

σις διὰ κάθε extra day of steaming, ἰδίᾳ ὑπὸ τὰς παρούσας — καὶ μελλοντικὰς — συνθήκας τῆς ὑψηλῆς ἀξίας τῶν φορτίων καὶ τῶν πολλαπλῶν ἐπιβαρύνσεων αὐτῶν ἐξ ἀσφαλιστρῶν, κόστους χρηματοδοτήσεως κ.ἄ.

ε) Παράγοντες ἀναφερόμενοι εἰς τὸ κόστος διελεύσεως καὶ τὰς εἰς τὴν διώρυγα ὑπηρεσίας. Ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν ἀφορᾷ εἰς τὸ ὕψος τῶν τελῶν διελεύσεως, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπαγορευτικόν. Καὶ ναὶ μὲν ὁ Πρόεδρος τῆς Suez Canal Authority διεβεβαίωσεν ὅτι ταῦτα θὰ διαμορφωθοῦν εἰς τοιοῦτον ἐπίπεδον, ὥστε ἡ διέλευσις διὰ τῆς διώρυγος νὰ εἶναι οἰκονομικώτερα τοῦ πλοῦ διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου, ἀλλ' ὑφίσταται πάντοτε ὁ κίνδυνος τῆς δημοσιονομικῆς (ταμιακῆς) σκοπιμότητος. Ὁ δεῦτερος παράγων ἀναφέρεται εἰς τὰς πάσης φύσεως ὑπηρεσίας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ παρέχονται ἐντὸς ἡ ἐγγῆς τῆς διώρυγος (διοικητικαί, βοηθητικῆς ναυτιλίας, ἐπισκευαστικαί, ἀνεφοδιασμοῦ) εἰς τὴν ἀπαιτουμένην ποσότητα καὶ ποιότητα καὶ εἰς ὀρθολογικὸν κόστος.

στ) Ὁ παράγων τοῦ συγκριτικοῦ μεταφορικοῦ κόστους. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ κόστος θαλασσίας μεταφορᾶς, κατὰ πλοῖον καὶ διὰ τὸ σύνολον αὐτῶν ἔχει αὐξηθῆ σοβαρῶς, αὐξηθέντων σημαντικῶς ὄλων τῶν στοιχείων τῶν συνιστώντων τοῦτο (καύσιμα, ἀμοιβαί, ἀσφάλιστρα, κόστος χρηματοδοτήσεως, προμήθειαι, ἐπισκευαί, λιμενικὰ ἐξοδα κ.ο.κ.) Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι τὰ μεγαλύτερα μεγέθη πλοίων παρουσιάζουν κοστολογικὰ πλεονεκτήματα, λόγῳ οἰκονομιῶν κλίμακος, δι' αὐτὸ ἄλλωστε ἀνεπτύχθη ὁ «γιγαντισμός». Ἐν τούτοις, ἀποτελεῖ πρόβλημα πρὸς διερεύνησιν, ποῖον μέγεθος πλοίου, διὰ ποίου τρόπου μεταφορᾶς (διὰ τῆς διώρυγος, διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου, διὰ τοῦ πετρελαιοαγωγοῦ) ἢ διὰ ποίου συνδυασμοῦ, θὰ πραγματοποιητὴν τὴν εὐνοϊκωτέραν ἐξ ἀπόψεως κόστους μεταφορᾶν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν : 1) τῶν ἐπὶ πλεόν πραγματοποιουμένων μιλίων διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ τοῦ περιορισμοῦ αὐτῶν διὰ τῆς διώρυγος, 2) τοῦ χρόνου ὅστις διατίθεται εἰς τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην περίπτωσιν, 3) τῆς κοστολογικῆς διαμορφώσεως λόγῳ προσθέτων μιλίων καὶ χρόνου, διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ 4) τῆς ἐπιβαρύνσεως ἐκ τελῶν διελεύσεως καὶ τῆς ἀναλώσεως χρόνου ἀναμονῆς εἰς τὴν διώρυγα, ὅταν αὕτη θὰ ἐπαναλειουργήσῃ. Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ὁμιλοῦμεν περὶ συγκριτικοῦ κόστους κατὰ τρόπον μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς τοῦ πλοίου διὰ μεταφορᾶς ἐκ Περσ. Κόλπου πρὸς Δυτ. Εὐρώπην.

ζ) Ὁ παράγων : προσθήκη νέας χωρητικότητος. Ἐὰν συνεχισθῇ ὁμαλῶς ὁ βαθμὸς αὐξήσεως τοῦ Διεθνoῦς Ἐμπορίου καὶ τῶν διεθνῶν θαλασσίων μεταφορῶν, θὰ ἀπαιτῆται ἀνάλογος αὐξήσις τῆς χωρητικότητος τῶν πλοίων, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν κατ' ἔτος ἀπωλειῶν καὶ πωλήσεων πρὸς διάλυσιν. Ἐὰν ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῆς παγκοσμίου χωρητικότητος εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῶν θαλασσίων μεταφορῶν, εἶναι φυσικὸν νὰ ὑπάρξῃ περίσσια χωρητικότητος καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ πτώσις ναύλων, παροπλισμὸς πλοίων, ἀπομάκρυνσις τῶν μὴ ἀνταγωνιστικῶν (ἀντιοικονομικῶν καὶ ὑπερηλίκων) κ.λ.π. Ἐπομένως, θὰ πρέπει ἡ αὐξήσις τῆς παγκοσμίου χωρητικότητος νὰ ἀκολουθῇ φυσιολογικὸν ρυθμὸν, προσαρμοζόμενον εἰς τὴν αὐξήσιν

των θαλασσιών μεταφορών. (Το θέμα του εάν ή επαναλειτουργία της διώρυγος θα έχη ως συνέπειαν την πρόκλησιν περισσείας εις την παγκόσμιον χωρητικότητα εξετάζεται κατωτέρω).

η'. Συμπεράσματα :

Τὰ συμπεράσματα θὰ διαιρεθοῦν εις δύο μέρη, τὸ ἓν θὰ ἀφορᾷ εις τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς διώρυγος μὲ τὴν δυναμικότητα τοῦ 1967 καὶ τὸ δεύτερον, μὲ τὴν προοπτικὴν τῆς μελλοντικῆς διαπλατύνσεως καὶ ἐκβαθύνσεως καὶ μὲ διπλασίαν δυναμικότητα ἔναντι τοῦ 1967. (Ὡς προϋποθέσεις τίθενται ὅτι : Τὸ διεθνὲς ἐμπόριον θὰ ἀκολουθήσῃ ὁμαλὸν ρυθμὸν ἐτησίως ἀναπτύξεως 6 - 8%, ὅτι ἡ κατανάλωσις, παραγωγή καὶ μεταφοραὶ πετρελαίου θὰ συνεχισθοῦν αὐξανόμεναι μὲ τὸν αὐτὸν ὡς μέχρι τοῦδε ρυθμὸν 8 - 12%, ἡ κατάστασις εις τὴν Μ. Ἀνατολήν θὰ σταθεροποιηθῇ καὶ ἡ χρῆσις τῆς διώρυγος θὰ εἶναι ἀπρόσκοπτος, τὰ τέλη διελεύσεως ἐκ τῆς διώρυγος δὲν θὰ εἶναι ἀπαγορευτικά καὶ γενικῶς αἱ μεταφοραὶ διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου δὲν θὰ παρέχουν τὸ πλεονέκτημα τοῦ συγκριτικοῦ κόστους ἔναντι τῆς διώρυγος δι' ὅλα τὰ πλοῖα ἀνεξαρτήτως μεγέθους καὶ ὅτι ἡ προσθήκη νέας χωρητικότητος δὲν θὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐκφεύγῃ τοῦ ἀπαιτουμένου ἐπιπέδου διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν διεθνῶν θαλασσιῶν μεταφορῶν, ἤτοι δὲν θὰ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ 5 - 6% ἐτησίως, μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τῆς ἀπομακρυνομένης χωρητικότητος λόγῳ ἀπωλειῶν καὶ φυσιολογικῶν πωλήσεων πρὸς διάλυσιν).

Ἴον Ἐπαναλειτουργία μὲ τὴν δυναμικότητα τοῦ 1967.

Αὕτη τεχνικῶς δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἐντὸς τοῦ 1974 καὶ ἡ διώρυξ δύναται νὰ ἐπαναλειτουργήσῃ εις τὰ ἐπίπεδα δυναμικότητος τοῦ 1967, ἀπὸ τοῦ 1975. Δοθέντος ὅτι κατὰ τὸ 1966 διεκινήθησαν μέσῳ διώρυγος χονδρικῶς 250 ἑκατ. τόν. (180 ἑκ. πετρελαίου καὶ 70 ἑκ. ξηροῦ φορτίου), διήρχοντο ἡμερησίως (μὲ 365 ἡμέρας κατ' ἔτος) ἐξ αὐτῆς 685.000 τόν., ἤτοι περὶ τὰ 60 πλοῖα πρὸς 12.000 τόν. (περίπου) ἕκαστον. Ἐάν ὑποτεθῇ ὅτι λόγῳ αὐξήσεως τοῦ μέσου μεγέθους τῶν πλοίων θὰ διέρχωνται 70 πλοῖα μὲ μ. ὄ. φορτίου 15.000 τόν. ἕκαστον (γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἔμπορτα πλοῖα ἄνω τῶν 50.000 τόν. δὲν θὰ δύνανται νὰ διέρχωνται), ἡ ἐτησία δυναμικότης τῆς διώρυγος θὰ αὐξηθῇ εις 1.000.000 τόν. $X 365 = 365$ ἑκ. τόν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἤδη κατὰ τὸ 1972 ἐπραγματοποιήθησαν μεταφοραὶ πετρελαίου ἐκ Περσικοῦ Κόλπου διὰ Δ. Εὐρώπην τῆς τάξεως τῶν 426 ἑκ. τόν. (αὐξήσις ἔναντι 1966 κατὰ 250 ἑκ. τόν. ἢ κατὰ 42 ἑκ. τόν. ἐτησίως). Μὲ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν αὐξήσεως αἱ μεταφοραὶ πετρελαίου διὰ τὸ 1975 θὰ εἶναι τῆς τάξεως τῶν 550 - 560 ἑκ. τόν., εἰάν δὲ προστεθοῦν καὶ τὰ ξηρὰ φορτία, μὲ μέσον ὄρον αὐξήσεως 6% ἐτησίως, ταῦτα θὰ ἀνέρχωνται κατὰ τὸ 1975 εις 105 - 110 ἑκ. τόν. ἤτοι σύνολον μεταφορῶν ἑκ καὶ πρὸς Περσικὸν Κόλπον, κατὰ τὸ 1975 περίπου 670 ἑκ. τόν. Ἐάν, ὑπὸ τὰς εὐνοϊκωτέρας τῶν περιπτώσεων — διότι ἐκ τῆς διώρυγος θὰ διέρχωνται ὄχι μόνον ἔμπορτα, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἔρμα πλοῖα — ἡ διώρυξ έχῃ — ὡς ὑπε-

λογίσθη άνωτέρω — δυναμικότητα 365 εκ. τόν., παραμένει ποσότης 305 εκ. τόν. ήτις θά είναι τεχνικώς άδύνατον νά διακινηθῆ δι' αὐτῆς καί θά μεταφέρεται διά τοῦ Ἀκρωτηρίου. Πάντα ταῦτα σημαίνουν ὅτι ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς διώρυγος εἰς τὰ ἐπίπεδα τοῦ 1967 (ὑπολογιζομένης καί τῆς αὐξήσεως τοῦ μέσου μεγέθους τῶν πλοίων) δέν θά πλήξῃ καιρίως τήν Παγκόσμιον Ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν — πλὴν ἐάν δημιουργηθοῦν ψυχολογικοὶ λόγοι, ὡς πιθανολογεῖται — καί θά εἶναι ἀπαραίτητος ἡ παράλληλος χρησιμοποίησις τῶν δύο ὁδῶν, Διώρυγος καί Ἀκρωτηρίου καί, ἐκ μὲν τῆς Διώρυγος θά διέρχωνται τὰ μικρότερα πλοῖα, ἐκ δὲ τοῦ Ἀκρωτηρίου τὰ ἄνω τῶν 50.000 τόν. D.W.

2ον Ἐπαναλειτουργία μὲ διπλασίαν δυναμικότητα ἔναντι τοῦ 1967 καί μὲ παράλληλον λειτουργίαν τοῦ πετρελαιοαγωγοῦ Σουεξ-Μεσογείου.

Αἱ ἐργασίαι διά τὴν ἐκβάθυσιν καί διαπλάτυνσιν θά ἀπαιτήσουν περίπου 8 ἔτη (1976 - 1984), ὅποτε ἡ διώρυξ θά δύναται νά χρησιμοποιηθῆ ἀπὸ πλοῖα μέχρι 250.000 τόν. ἔμπορτα, εἰς δύο συγχρόνως ροάς, ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν καί ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον. Ἐάν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς διπλῆς χρήσεως καί τῆς αὐξήσεως τοῦ μέσου μεγέθους τῶν πλοίων, διέρχωνται ἔμπορτα (ἀσχέτως τῶν ὑπὸ ἔρμα διερχομένων) ἡμερησίως 100 πλοῖα μὲ 30.000 τόν. φορτίου ἕκαστον, ἡ ἐτησίαι δυναμικότης τῆς διώρυγος θά ὑπερβῆ τὰ 1.000 εκ. τόν. Ἐάν εἰς τὸ μέγεθος τοῦτο προστεθῆ καί ἡ ἐτησίαι μεταφορά διά τοῦ μέλλοντος νά λειτουργήσῃ πετρελαιοαγωγὸς Σουεξ - Μεσογείου, μὲ δυναμικότητα 100 εκ. τόν. ἐτησίως, τὸ ἄθροισμα ἀμφοτέρων θά εἶναι 1.100 εκ. τόν. Ὑπολογίζεται ὅτι περὶ τὸ 1984 - 85 θά μεταφέρωνται ἐκ Περσικοῦ Κόλπου δι' Εὐρώπην 900 εκ. τόν. πετρελαίου, ἐάν δὲ εἰς αὐτοὺς προστεθοῦν καί 200 εκ. τόν. ξηροῦ φορτίου (σύνολον 1.100 εκ. τόν.), ἡ διώρυξ καί ὁ πετρελαιοαγωγός, ἀπὸ κοινού, θά δύνανται νά καλύπτουν τὰς συνολικὰς μεταφοράς. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, διά τοῦ Ἀκρωτηρίου ὑποχρεωτικῶς μὲν θά διέρχωνται τὰ ὑπερδεξαμενόπλοια ἄνω τῶν 250.000 τόν. D.W. (ἅτινα θά ἀποκλεισθοῦν καί μετὰ τὴν διεύρυσίν τῆς ἐκ τῆς διώρυγος) καί ὅσα πλοῖα θά τὰ κατευθύνῃ πρὸς τὴν ὁδὸν ταύτην ἢ τυχὸν ὑπεροχὴ τοῦ συγκριτικοῦ κόστους. Ἐάν ὅμως τὸ συγκριτικὸν κόστος διά τῆς χρησιμοποίησεως τῆς Διώρυγος εἶναι εὐνοϊκώτερον, εἰς τὴν ναυτιλίαν τῶν ὑπερδεξαμενοπλοίων θά ὑπάρξουν δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις. Ὅμοίως, ἐάν ἡ παγκόσμιος χωρητικότης ἐν τῷ μεταξὺ αὐξήθῃ ὑπερμέτρως, θά προκύψῃ περίσσεια ταύτης καί αἱ ἐξ αὐτῆς δυσμενεῖς συνέπειαι. (Ἐάν ἡ ποσότης πετρελαίου ἢ ὅποια θά μεταφέρεται ἐκ Περσικοῦ Κόλπου δι' Εὐρώπην, θά εἶναι ἄνωτέρα τῶν 900 εκ. τόν., ὡς ὑφίσταται σχετικὴ πρόβλεψις — λ.χ. 1.200 - 1.400 εκ. τόν. — θά δημιουργηθοῦν περιθώρια διά μεταφοράς μόνον διά τοῦ Ἀκρωτηρίου, ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὰς πέραν τῶν 1.100 εκ. τόν. συνολικῶς δυναμένας νά μεταφέρωνται ποσότητας διά τῆς διώρυγος, ἥτοι 300 - 400 εκ. τόν.).

Ε'. Ἐπιτομή

Ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς διώρυγος καὶ ἡ Ἑλλάς

Διὰ νὰ ἐξετάσωμεν ἐν κατακλείδι τῆς παρουσίας ἐργασίας τὰς ἐπιπτώσεις τὰς ὁποίας θὰ δεχθῆ ἡ Ἑλλάς ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς διώρυγος, θὰ διακρίνωμεν ταύτας, εἰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ναυτιλίας — ἀρχόμεθα ἐξ αὐτῆς ἐπειδὴ ἡ ἐξέτασις ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν ἀμέσως ἀνωτέρω ἀναφερθέντων εἰς παρ. Γ' καὶ Δ' — εἰς ἐθνικοπολιτικὰς ἐπιπτώσεις καὶ εἰς κοινωνικοοικονομικὰς τοιαύτας (ἀφορῶσας εἰς τὴν, κοινῶς καλουμένην, Ἑθνικὴν Οἰκονομίαν). Ἐν τέλει θὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν ἀπαιτούμενην νὰ ἀκολουθηθῆ Πολιτικὴν, διὰ νὰ ἐξουδετερωθοῦν τὰ δυσμενῆ καὶ νὰ ἀξιοποιηθοῦν τὰ εὐμενῆ στοιχεῖα, τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς διανοίξεως, ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Οἰκονομίας μας.

α) Ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας. Αὕτη κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἀνωτέρω, εἰς παρ. Γ' καὶ Δ', περιγραφεῖσαν τύχην τῆς Παγκοσμίου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αὕτη θὰ δύναται νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὰ — ἐναπομένοντα — στοιχεῖα ἀνταγωνιστικῆς τῆς ὑπεροχῆς ἐναντι τῶν πλοίων ὀρισμένων ἄλλων χωρῶν, ἂν καὶ ταῦτα τείνουν νὰ ἐξαλειφθοῦν ἐκ τῆς ἐξισώσεως τῶν ὄρων ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλοίων, πρὸς τὴν ὁποίαν τείνει ἡ Ναυτιλία παγκοσμίως. Ὅπως δὴποτε, ἡ Ἑλληνικὴ Ναυτιλία πρέπει νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ ὑπερήλικα πλοῖα αὐτῆς, τὰ ὁποῖα εἰς πρώτην δυσμενῆ τροπὴν τῆς Ναυλαγορᾶς καθίστανται ἀντιοικονομικὰ καὶ νὰ στραφῆ πρὸς τὰ νεώτερα, τεχνολογικῶς ἀρτιώτερα καὶ κοστολογικῶς εὐνοϊκώτερα πλοῖα. Ἡμεῖς, ὡς ἀνεφέρθη καὶ ἀνωτέρω εἰς παρ. Δ' — καὶ ὑπὸ τὰς ἐκεῖ ὑπογραμμισθείσας προϋποθέσεις — δὲν διαβλέπομεν κατὰ τὴν πρώτην φάσιν κίνδυνον κατακρημνίσεως τῆς ναυλαγορᾶς, ἐκ μόνον τοῦ λόγου τῆς ἐπαναλειτουργίας. Διὰ τὴν δευτέραν ὅμως φάσιν — τῆς διευρύνσεως — θὰ ἀπαιτηθῆ προσοχὴ καὶ προετοιμασία. Ἐν τούτοις, ἀμέσως θὰ ὠφεληθοῦν ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τὰ πλοῖα μας χωρητικότητος κάτω τῶν 50.000 τόν. — τὰ ὁποῖα θὰ διέρχονται ἔμφορτα ἀπὸ τῆς πρώτης φάσεως — ὁμοίως τὰ λεγόμενα «μεσογειακὰ φορτηγά» 2 - 6.000 τόν. D.W. τὰ ὁποῖα θὰ ἐπανασυνδεθοῦν μὲ περιοχὰς τοῦ Περσικοῦ Κόλπου, τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, τὰς ὁποίας ἐξυπηρετοῦν κατὰ τὸ πρὸ τοῦ 1967 παρελθόν καὶ ἐνδεχομένως τὰ «κρουαζιερόπλοιά» μας τὰ ὁποῖα θὰ δύναται νὰ πραγματοποιοῦν περιηγητικὸς πλόας μέχρι λιμένων τῆς Ν. Α., Ν. Ἀσίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀποκοπῆ μετὰ τὸ «κλείσιμον».

β) Ἑθνικοπολιτικαὶ ἐπιπτώσεις. Αὗται δύναται νὰ θεωρηθοῦν ὡς σημαντικά. Ἡ Ἑλλάς, μετὰ τὸ «κλείσιμον» ἀπώλεσε τὴν προνομακίαν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶχε μειωθῆ σχετικῶς ἡ ἐθνικοπολιτικὴ καὶ στρατηγικὴ σημασία τῆς διὰ τὴν περιοχὴν ταύτην. Διὰ τῆς ἐπαναλειτουργίας, ἡ Ἑλλάς προβλέπεται ὅτι θὰ ἐπανακτήσῃ τὴν προνομακίαν τῆς θέσιν, ἥτις θὰ τὴν φέρῃ ὡς περιοχὴν διασταυρώσεως εἰς τὰ ρεύματα μεταφορῶν ἐξ Ἄνω Ἀνατολῆς καὶ Αὐστραλίας, ἐκ Ν. καὶ

Ν.Α. Ἀσίας καὶ Ἀν. Ἀφρικῆς πρὸς Μεσόγειον, Μαύρην Θάλασσαν καὶ Εὐρώπην καὶ ἀντιθέτως.

γ) Κοινωνικοοικονομικαὶ ἐπιπτώσεις. Ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία δύναται πολλαπλῶς νὰ ἐκμεταλλεῖται τὴν ἀνωτέρω περιγραφεῖσαν προνομιακὴν θέσιν τῆς χώρας, ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς Διώρυγος καὶ νὰ ὠφελῆται ἐξ αὐτῆς, διὰ τῆς παροχῆς πρὸς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα διαφόρων χωρῶν, τὰ ὁποῖα θὰ διέρχωνται ἐκ τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν λιμένων τῆς, τεχνικῶν, βοηθητικῶν ναυτιλιακῶν καὶ ἐμπορικῶν ὑπηρεσιῶν.

1) Ὡς τεχνικὰς ναυτιλιακὰς ὑπηρεσίας νοοῦμεν τὰς ἐργασίας ἐπισκευῶν, συντηρήσεων, δεξαμενισμῶν, ἐπιθεωρήσεων κ.λ.π., τῶν ὁποίων ἔχουν ὀπωσδήποτε ἀνάγκην τὰ πλοῖα καὶ αἵτινες δὲν παρείχοντο μέχρι τοῦδε, διότι τὸ «κλείσιμον» ἀπεξένωσε τὰς θαλάσσας μας ἐκ τῶν πλοίων, ἅτινα ὑπεχρεώθησαν νὰ ἀκολουθοῦν διάφορον πορείαν (διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου).

2) Βοηθητικαὶ ναυτιλιακαὶ ὑπηρεσίαι εἶναι αἱ τοιαῦται τῆς καλουμένης βοηθητικῆς ναυτιλίας, αἱ παρεχόμεναι ὑπὸ ρυμουλκῶν, ναυαγοσωστικῶν κ.λ.π. τῶν ὁποίων τὸ πεδῖον δράσεως εἶχε σημαντικῶς περιορισθῆ μετὰ τὸ «κλείσιμον» καὶ πρόκειται νὰ διευρυνθῆ, μὲ εὐρείας προοπτικὰς, μετὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν.

3) Εἰς τὰς ἐμπορικὰς ναυτιλιακὰς ὑπηρεσίας ἐντάσσομεν τὰς πάσης φύσεως προμηθείας (καυσίμων, τροφίμων, ἀνταλλακτικῶν, μηχανῶν κ.ἄ.) καὶ τὸν ἐν γένει ἐφοδιασμὸν εἰς ἀπαραίτητα ὑλικά τῶν πλοίων, ὁ ὁποῖος προβλέπεται ὅτι θὰ προσφέρεται νὰ γίνεταί διὰ τὰ διερχόμενα πλοῖα ἐκ τῶν λιμένων μας, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς μεσιτείας διὰ ναυλώσεις, αἱ ὁποῖαι δύναται νὰ ἀναπτυχθοῦν μὲ ἐπίκεντρον τὴν χώραν μας. Πάντα τὰνωτέρω ἔχουν σημασίαν, τόσον ἐξ ἀπόψεως ἀναπτύξεως καὶ δράσεως ἐπιχειρήσεων, ὅσον καὶ ἐξ ἀπόψεως Ἴσοζυγίου Τρεχουσῶν Συναλλαγῶν, ἀφ' οὗ αἱ συναλλαγαὶ θὰ γίνωνται εἰς τὸ λίαν ἐπιθυμητὸν ξένον συνάλλαγμα.

δ) Ἡ ἐνδεικνυομένη Πολιτικὴ. Προκειμένου — ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ ἀνεφέρθη — νὰ περιορίσωμεν εἰς τὸ minimum τὰς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς Διώρυγος καὶ νὰ ἐκμεταλλεῖσθωμεν εἰς τὸ maximum τὰ παρουσιασθησόμενα πλεονεκτήματα (ἵνα οὕτω ἐπιτύχωμεν τὸ optimum διὰ τὴν χώραν μας), ἐνδείκνυται ὅπως :

1) Συνεχισθῆ ἡ Ναυτιλιακὴ Πολιτικὴ τῆς ἐλλόγου συμπαραστάσεως πρὸς τὴν Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ναυτιλίαν, ἐκ τῆς ὁποίας πολλὰ ὀφέλη καρποῦται ἡ Ἑλλάς, ἢ ὅποια πρέπει νὰ διατηρήσῃ τὴν διεθνή ἀνταγωνιστικότητά της καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν δέουσαν ἀνανέωσιν καὶ ἐκσυγχρονισμόν.

2) Διατηρηθῶν αἱ «καλαὶ σχέσεις» μεθ' ὄλων τῶν κρατῶν καὶ ἰδίᾳ, ἀφ' ἐνός μετὰ τῶν ναυτιλιακῶν κρατῶν, τῶν ὁποίων τὰ πλοῖα πρέπει νὰ θεωροῦν τὴν Ἑλλάδα ὡς φίλην καὶ συμπαθεῖν χώραν καὶ ἀφ' ἐτέρου τῶν κρατῶν τῆς Ἀνατ. Μεσογείου, ὅπως ἰδιαιτέρως δὲ μετὰ τῆς Αἰγύπτου, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἀνήκῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον (μετὰ τὴν γενομένην κρατικοποίησιν) ἢ διῶρυξ, ἐκ τῆς ὁποίας οὐδέποτε ἔλλειψεν ἢ ἔντονος ἑλληνικὴ παρουσία (λ.χ. εἰς πλοηγούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Ἑλληνες ἦσαν οἱ πολυαριθμότεροι ξένοι).

3) Διὰ τὴν δυνήθη ἢ χώρα μας νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὰς διανοιγομένης προοπτικὰς ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς οἰκονομίας τῆς, πρέπει νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ παρέχῃ τὰς προαναφερθείσας τεχνικάς, βοηθητικάς — ναυτιλιακάς καὶ ἐμπορικάς ναυτιλιακάς ὑπηρεσίας, εἰς ποσότητα, ποιότητα καὶ κόστος ἀνταγωνιστικόν. Ἡ Ἑλλάς, δὲν θὰ εἶναι — βεβαίως — ἡ μόνη χώρα διὰ τὴν ὁποίαν θὰ προκύψουν «πλεονεκτήματα θέσεως» μετὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς Διώρυγος, διότι τὰ αὐτὰ πλεονεκτήματα θὰ παρουσιασθοῦν καὶ δι' ἄλλας χώρας τῆς ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου. Πρέπει, ὅθεν, νὰ παρέχῃ «συγκριτικὰ πλεονεκτήματα» ἔναντι τῶν ἄλλων ἀνταγωνιστριῶν χωρῶν τῆς, διὰ τὴν δυνήθη νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὰς παρεχομένης αὐτῇ δυνατότητας. Ὡς ἐκ τούτου δέον, νὰ διαθέτῃ τὴν κατάλληλον ὑποδομήν, τὰ ἀπαιτούμενα ἐπισκευαστικὰ κέντρα (εἰς τὰς πλέον προσφόρους θέσεις), τὴν ἀναγκαίαν ἐπιχειρησιακὴν ὀργάνωσιν διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν πλοίων καὶ τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἑνὸς διεθνoῦς κέντρου ναυλώσεων. Ὡς εἶναι προφανές, σημαντικὸς θὰ εἶναι διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἀνωτέρω ὁ ρόλος, τὸσον τοῦ δημοσίου (Κράτος) ὅσον καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ παράγοντος (ἐπιχειρηματῆαι). Τὸ κράτος θὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν ἀφορῶσαν εἰς αὐτὸ (θεσμικὴν, διοικητικὴν, οἰκονομικὴν) ναυτιλιακὴν ὑποδομήν, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν λιμενικὴν τῆς χώρας ὑποδομήν καὶ οἱ ἐπιχειρηματῆαι θὰ ἀναλάβουν πρωτοβουλίας εἰς τὴν δέουσαν, κατὰ περίπτωσιν, μορφήν καὶ ἔκτασιν. Τὸ προέχον στοιχεῖον εἶναι, νὰ καταστῇ συνειδήσις ἢ πλεονεκτικὴ θέσις τῆς χώρας καὶ αἱ μέλλουσαι νὰ διαμορφωθῶν δυνατότητες καὶ νὰ γίνῃ ἡ σχετικὴ προετοιμασία, ὥστε ὅταν ὁ χρόνος ἐπιστῇ, νὰ ὑπάρχῃ ἐτοιμότης διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν νέων συνθηκῶν. Ἐὰν τοῦτο γίνῃ, καὶ οἱ ἐπιχειρηματῆαι οἱ ὅποιοι θὰ δραστηριοποιηθῶν ὀρθῶς θὰ ὠφεληθῶν καὶ τὸ κράτος θὰ ἀποκομίσῃ σημαντικὰ οἰκονομικὰ — καὶ ἰδίᾳ συναλλαγματικά — ὀφέλη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Βιβλία

- Alexandersson G. Nordstrom G. : World Shipping. Stockholm, 1963.
- American Petroleum Institute : Petroleum Facts and Figures. Washington, 1971.
- Benoit A. et Pettier F. : Les transports maritimes. Paris, 1961.
- Chase Manhattan Bank : The Petroleum Situation. June, 1972.
- Couper A. D. : The Geography of Sea Transport. London, 1972.
- Cufley C. F. H. : Ocean Freight and Chartering. London, 1972.
- Deutsche Verkehrs-Zeitung : ABC des Seeverkehrs. 3η ἔκδ. Hamburg, 1965.
- Erwart W. D. and Fullard H. : World Atlas of Shipping. London, 1973.

- Fadyan (Mc) F.S. : The Economics of Large Tankers. London, 1968.
- Gannett Ern. : Tanker Performance and Cost. Cambridge, 1969.
- Goss R. O. : The Size of Ships. The College of Europe, 1970.
- Heek H. : Grundlagen und Tendenzen der Bildung von Kostenfrachten in der Eisenerzfahrt, Kiel, 1968.
- Hubbard M. : The Comparative Costs of Oil Transport. London, 1967.
- Jolmes, Braun, Klugmann, Schröder : Seewirtschaft. Hamburg, 1966.
- Kerchove (de) R. : International Maritime Dictionary. N. York - London, 1948.
- Lawrence S. A. : International Sea Transport : The Years Ahead. London, 1972.
- Manthos Dim. : Die Zukunft der Tankschiffahrt. Bremen, 1957.
- Metaxas B. : The Economics of Tramp Shipping. London, 1971.
- Meyers Taschenlexikon : Schiffbau / Schiffahrt. Leipzig, 1973.
- Newton W. : L. The Economics of the Transportation of Petroleum. London, July 1971.
- Otremba Er. : Allgemein - Geographie des Welthandels und des Weltverkehrs. Stuttgart, 1957.
- Perpillou A. : Géographie de la circulation. La navigation et les transports maritimes. Paris, 1958 (2 τόμ.).
- Siegfried A. : Suez et Panama. Paris, 1940.
- U.N.C.T.A.D. : Review of Maritime Transport, 1970 (Review of Current and Long-Term Aspects of Maritime Transport). 1971.
- U.N.C.T.A.D. : The Economic Effects of the Closure of the Suez Canal. Γενεύη, 1973.
- Vigarié André : La circulation maritime. Géographie de la circulation, 2e partie. Paris, 1968.
- Voigt Fr. : Verkehr. 2ος τόμ., 1ον και 2ον βιβλ. Berlin, 1965.
- Zannetos Z. : The Theory of Oil Tankship Rates. The Massachusetts Institute of Technology, 1966.

Περιοδικά

1. «'Αργώ».
2. «Ναυτικά Χρονικά».
3. «Ναυτιλιακή - Ναυτεργατική».
4. «Οικονομική Πορεία».
5. «Οικονομικός Ταχυδρόμος».

Ξ έ ν α

1. «Fairplay», London.
2. «Financial Times», London.
3. «Internationale Transport Zeitschrift», Basel.
4. «Journal de la Marine Marchande», Paris.
5. «Journal of Chamber of Shipping», London.
6. «Lloyd's Register of Shipping», London.
7. «Maritime Studies and Management», Bristol.
8. «Seatrade», Colchester, Essex.
9. «Shipping Statistics and Economics», London.
10. «Statistik der Schifffahrt», Bremen.
11. «The Shipping World and World Shipbuilding», London.
12. «World Tanker Fleet Review», London.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΤΜΟΠΛΟΪΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τοῦ κ. ΛΑΖΑΡΟΥ Θ. ΧΟΥΜΑΝΙΔΗ

Τακτικού Καθηγητοῦ τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Πειραιῶς

Ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἀπὸ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ εἰς τοῦτο συνετέλεσαν αἱ συνθήκαι τοῦ Κιουτσουκ Καϊναρτζῆ (1774) καὶ τοῦ Ἰασίου (1792) ἰδιαιτέρως τῆς πρώτης, ὥστε αἱ νῆσοι Ὑδρα, Σπέτσαι καὶ Ψαρὰ νὰ ἀναλάβουν τὴν πρωτοπορίαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ναυτιλίαν, τεθεισῶν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν λοιπῶν νήσων (Μυκόνου, Κάσου, Σάμου, Ἄνδρου, Καστελλορίζου, Σάμου, Μυτιλήνης, Λήμνου, Χίου, Κεφαλληνίας, Ἰθάκης κ.ἄ.) καὶ ναυτικῶν κέντρων (Γαλαξειδίου, Αἰτωλικοῦ, Μεσολογγίου, Κύμης Εὐβοίας, Στυλίδος, Χαλκικοῦ Κόλπου, Ζαγορῆς καὶ Τρίκερι Μαγνησίας κ.ἄ.). Ἐπίσης οἱ Ναπολεόντειοι Πόλεμοι προσέδωσαν τεραστίαν ὄθησιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ναυτιλίαν διὰ νὰ συσσωρευθοῦν τεράστια κέρδη ἐκ τοῦ σιτεμπορίου⁽¹⁾.

Ἡ ναυπήγησις ὅμως τῶν πλοίων καὶ ὁ ἐφοπλισμὸς τῶν εἰς μίαν ἐποχὴν καθ' ἣν ὑπῆρχεν ἔλλειψις κεφαλαίων δυναμένων νὰ διατεθῶσιν ὑπὸ ἑνὸς καὶ μόνου πλοιοκτῆτου ὠδήγησεν εἰς τὸν θεσμόν τῆς συντροφοναυτίας⁽²⁾. Ὑπὸ τὴν συντροφοναυτίαν ἀνεδείχθη ἡ ἑλληνικὴ ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης ἐπὶ τῶν ἔργων θαλάσσης, ὥστε μετὰ τὴν Ἀνεξαρτησίαν νὰ συνεχισθῇ αὕτη καὶ νὰ ἀνυψῶσιν τὴν ἑλληνικὴν ναυτιλίαν εἰς ἐπίπεδον τοιοῦτον, ὥστε νὰ γίνῃ ἀνταγωνιστὴς τῶν διαθετουσῶν ἰσχυρὰν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν χωρῶν. Ἡ Μαύρη Θάλασσα, ἡ Ἄζοφικὴ, ἡ Νοτιο-Ἀνατολικὴ Λεκάνη τῆς Μεσογείου ἦτο ὁ βασικὸς θαλάσσιος χῶρος εἰς τὸν ὁποῖον ἐπεκτείνετο τὸ ἑλληνικὸν θαλάσσιον ἐμπόριον. Τὰ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διερχόμενα πλοῖα τὸ 1853 εἶχον ὡς πρῶτα τὰ ἑλληνικὰ (967.000 τόννους), δεύτερα τὰ ἀγγλικά (505.000 τόννους), τρίτα τὰ ρωσσικά (335.000 τόννους) καὶ τέταρτα τὰ γαλλικά (70.000 τόννους)⁽³⁾.

Κατὰ τὴν μετὰ τὴν Ἀνεξαρτησίαν περίοδον ἡ ἄνοδος τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας ὀφείλετο, ἐκτὸς τοῦ δραστηρίου ἐμπορίου τῆς Μαύρης Θαλάσσης εἰς τὸ χαμηλὸν κόστος ναυπηγήσεως, ὥστε κατὰ τόννον νὰ στοιχίζῃ αὕτη ἐν Ἑλ-

1. Α. Θ. Χουμανίδη: Περὶ τῆς Οἰκονομίας καὶ Ναυτιλίας τῶν τριῶν νήσων Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Παντείου Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν), Ἀθῆναι, 1972, σελ. 182 κ.ἑπ.

2. Α. Θ. Χουμανίδη, σελ. 199 καὶ 201-202.

3. Α. Ἀνδρεάδης: La Marine Marchande Hellénique εἰς «Ἔργα», τόμ. Β', σελ. 266.

λάδι 124 φράγκα, ἐνῶ εἰς τὰ γαλλικὰ ναυπηγεῖα 328 φράγκα, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ πνεύματος τῆς συνεργασίας, τὸ ὁποῖον τόσα ὀφέλη προσέφεραν εἰς τὸν Ἑλληνα ναυτίλλον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας.

Ὁ Κριμαϊκὸς Πόλεμος (1853 - 1856) ἐβοήθησε μὲν τοὺς Ἕλληνας μετὰ τὴν ναυτιλιακὴν κρίσιν τοῦ 1848 - 1852, οὗτοι ὅμως δὲν ἐπωφελήθησαν ὅσον θὰ ἠδύναντο ἐξ αἰτίας τοῦ γεγονότος ὅτι ὄντες ἐχθροὶ τῶν Τούρκων ἐδίσταζον νὰ βοηθήσουν τούτους εἰς τὸν κατὰ τῶν ὁμοθρήσκων Ρώσων πόλεμον. Ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία πάντως συνέχισε τὰ ἄλματά της καὶ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἀντηγωνίζοντο τὰ πλοῖα τῶν ἄλλων ναυτικῶν δυνάμεων αὐλακώνοντα τὰς θαλάσσας. Δι' ὃ καὶ οἱ Γάλλοι τὸ 1850 κατηγόρησαν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ὡς ἀναξιόπιστα, διὰ νὰ μὴ γίνωνται ἀσφαλίσεις ἐπὶ φορτίων ὑπ' αὐτῶν μεταφερομένων (1). Παρὰ ταῦτα ἡ ἑλληνικὴ ἐμπορικὴ ναυτιλία ἐξηκολούθησε τὴν ἀνοδὸν της διὰ νὰ ἀναδειχθῶσιν αἱ νῆσοι, Σῦρος, Ἄνδρος, Σκόπελος, Σκιάθος, Θήρα, Λέσβος, Χίος, Σάμος, Ἰκαρία, Λέρος, Καστελλόριζον, Κάλυμνος, Σύμη, Κεφαλληνία (ἀπὸ τοῦ 1864) καὶ ἡ Ἰθάκη. Ἐπίσης διεκρίθησαν διὰ τὴν ναυτιλιακὴν δραστηριότητά των τὸ Γαλαξείδιον, ὁ Πειραιεὺς, ἡ Καλαμάτα, αἱ Πάτραι, ἡ Κύμη, ἡ Κάρυστος κ.ἄ. Ἀλλὰ ἡ δυσφήμησις ἦλθεν ἐκ νέου νὰ καταφέρῃ πλῆγμα κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ναυτιλίας καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν, οἵτινες ἐβλεπον ταύτην νὰ ἀνδροῦται ἐπικινδύνως καὶ νὰ τοὺς συναγωνίζεται ἀνὰ τὰς θαλάσσας. Ἐν τούτοις, ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία ἐπέτυχε νὰ ἀντιπαρέλθῃ καὶ τὸ ἐμπόδιον τοῦτο.

Ἡ ἀτμηλάτος ὅμως ναυτιλία ἐπέπρωτο νὰ δημιουργήσῃ δι' ἓνα ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα ναυτιλιακὴν κρίσιν(2). Οὕτω, τὰ ναυτιλιακὰ κέντρα ἤρχισαν νὰ ἀποψιλῶνονται καὶ οἱ πληθυσμοὶ των νὰ στρέφονται πρὸς τὸν βιομηχανοποιούμενον Πειραιᾶ (3), ὥστε ὁ ἄλλοτε ναυτικὸς νὰ καταστῇ ἐργάτης καὶ οἱ Ἕλληνες πλοιοκτῆται νὰ περιπέσουν εἰς πτωχείαν καὶ περισυλλογὴν ἐναντι τῶν νέων συνθηκῶν ἃς ἐδημιούργησεν ἡ πρόοδος καὶ ἡ νέα ἐνέργεια, ὁ ἄνθραξ, ὅστις ἀντικατέστησε τὰ ἰστία.

Τὸ ἐμπόδιον τοῦτο ὑπερεπηδήθη μὲ τὴν σὺν τῷ χρόνῳ ὑποκατάστασιν τοῦ ἰστιοφόρου ἀπὸ τοῦ ἀτμόπλοιοι. Διὰ τὴν ἀνάδειξιν ὅμως τῆς ἀτμηλάτου ναυτιλίας

1. Α. Λαιμοῦ : Τὸ Ναυτικὸν τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων, Ἀθήναι, 1968, τόμ. Α' σελ. 142.

2. Οὕτως, ἐνῶ τὸ 1860 ἡ Ἑλλάς ἠρίθμει 1212 πλοῖα χωρητικότητος 233.732 τόνων, τὸ 1912 ἠρίθμει 760 πλοῖα χωρητικότητος 101.459 τόνων (Α. Ἀνδρεάδην : Ἐνθ. ἀν., σελ. 267).

3. Πάτραι, Σῦρος, Πειραιεὺς διεξεδίκουν τὸ προνόμιον τοῦ ἐλευθερίου λιμένος. Οὕτως ἡ ἐφημερίς «Καρτερία» τῶν Πατρῶν ἔγραφεν (22 Νοεμβρίου 1842) «Ποῖος εἶναι ὁ τόπος αὐτὸς ὅστις πρόκειται νὰ γίνῃ ἐλεύθερος λιμὴν; Ὁ Πειραιεὺς. Τί δὲ ἐστὶ Πειραιεὺς; Τόπος ἔρημος καὶ ἀκατοίκητος εἰσέτι, τόπος ἀπόκεντρος καὶ μὴ παρέχων οὐδεμίαν ἀφορμὴν διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ἐμπορίου». Τὸ Ἐμπορικὸν Ἐπιμελητήριον τῆς Σύρου εἰς ἔγγραφόν του (13 Δεκεμβρίου 1842) εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἔγραφεν : «Δὲν βλέπομεν καλῦτερον λιμὴνα ἀπὸ τὴν Σῦρον, ὅστις, ὡς γνωρίζει ἡ Κυβέρνησις φέρει ἐν ἑαυτῷ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐλευθέρου λιμένος. Ὁ Πειραιεὺς ἀπήντησε (28 Δεκεμβρίου 1842) «Αὕτη (ἡ Σῦρος) εἶναι νῆσος καὶ οὐδὲ ἐμπορικῶς, οὐδὲ πολιτικῶς συμφέρει νὰ ἐμπεριλάβῃ εἰς ἑαυτὴν, νῆσον οὖσαν, ὅλον τὸν ἐμπορικὸν τῆς Ἑλλάδος πλοῦτον... Ποῖος λιμὴν, ποῖα ἄλλη θέσις τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ παρέξῃ τοιαῦτα πλεονεκτήματα ὅποια ὁ λιμὴν τῆς πρωτεύουσας»;

καί γενικῶς ἐν Ἑλλάδι τὸ ἔναυσμα ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Κράτους διὰ τῆς ἀγορᾶς τριῶν ἀτμοπλοίων ἐξ Ἀγγλίας τὰ «Ὑδρα», «Πανελλήνιον» καὶ «Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος», ἐνῶ οἱ Ἕλληνες πλοιοκτῆται προσηρμόσθησαν καὶ αὐτοὶ μὲ πρῶτον τὸν ἐγκατεστημένον εἰς Σύρον Ψαριανὸν Μπουρέκαν, ὁ ὁποῖος ἐφωδίασε τὸ ἱστιοφόρον του μὲ ἀτμομηχανὴν κινουσαν τροχοὺς (1).

Ἡ πρωτοβουλία ὁμῶς ἐνὸς ἀτόμου δὲν ἦτο ἀρκετὴ, ἀπαιτεῖτο ἡ ὀργάνωσις ἐκτεταμένης ἐπιχειρήσεως. Δι' ὃ καὶ ἀπεφασίσθη ὑπὸ Συριανῶν ἢ ἰδρυσις τῆς «Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοίας» μὲ ἔδραν τῆς τὴν συγκεντρώνουσας τότε τὴν ναυτιλιακὴν ἐμπορικὴν κίνησιν, Ἑρμούπολιν.

* * *

Ἡ Σύρος ἀπετέλεσε κατὰ τὸν Ἀγῶνα τὸ καταφύγιον τῶν ἐναπομεινάντων Ἑλλήνων φυγάδων ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Χίου καὶ τῶν Ψαρῶν, οἵτινες εἰς αὐτὴν ἀνεζήτησαν ἀσφαλὲς καταφύγιον ἐκ τῆς μανίας τοῦ κατακτητοῦ. Καὶ τοῦτο διότι ἡ Σύρος ἀσπασθεῖσα κατὰ τὴν Ἑνετοκρατίαν τὸ καθολικὸν δόγμα καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας τελοῦσα, μὴ εἰσελθοῦσα εἰς τὸν Ἀγῶνα ἐπέτυχε διὰ τῆς οὐδετερότητός της νὰ βοηθήσῃ κατ' ἄλλον τρόπον τὸ Ἔθνος (2).

Οὕτω, μετὰ τὴν Ἀνεξαρτησίαν, ἡ Σύρος εὐρέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ναυτιλίας, συγκεντρώσασα καὶ τὰ ἀπαραίτητα κεφάλαια, οὐχ ἦττον ἐνισχυθεῖσα καὶ ἐκ τῶν καταφυγόντων εἰς αὐτὴν Χίων ἐμπόρων διὰ νὰ προστεθοῦν εἰς αὐτοὺς ἀργότερον καὶ οἱ ὁμογενεῖς τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ Ἑρμούπολις, πρωτεύουσα τῆς Σύρου, κέντρον οἰκονομικῶν καὶ ναυτιλιακῶν, ἦτο κατεσπαρμένη ἀπὸ ναυπηγεῖα, ὥστε τὰ $\frac{8}{10}$ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων νὰ ναυπηγῶνται εἰς αὐτὴν (3) καὶ μάλιστα νὰ καθελκύεται τούτων εἰδικὸς τύπος συριανοῦ πλοίου (4).

Τὰ ναυπηγεῖα τῆς Ἑρμουπόλεως εἰργάζοντο συνεχῶς ὡς κυνέλαι δραστηριότητος προμηθεύουσαι εἰσοδήματα εἰς ναυπηγούς, ξυλουργούς, σιδηρουργούς,

1. Σ. Βαφία : Τὸ πρῶτον ἐν Ἑρμουπόλει Ναυτιλιακὸν Συνέδριον εἰσήγησις 14ης Μαΐου 1972 κατὰ τὴν εἰς Σύρον προέκτασιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ε' Συνεδρίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν μὲ θέμα : Ἡ Ἐμπορικὴ Ναυτιλία τῆς Ἑλλάδος, εἰς Τόμον «Ἡ Ἐμπορικὴ Ναυτιλία τῆς Ἑλλάδος» (Ε' Συνέδριον τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν), Πειραιεὺς 1972, σελ. 486.

2. Τὸ 1853 ἡ Ἑρμούπολις ἠρίθμει 19.981 κατοίκους, ἐνῶ ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἀθηνῶν ἀνῆρχετο εἰς 30.590 (τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἀναφέρει ὁ Μίνως Μπογιατζόγλου, σελ. 11), τῶν Πατρῶν εἰς 15.853 καὶ τοῦ Πειραιῶς μόλις εἰς 5434 κατοίκους, (Α. Ἀνδρεάδην : Les progrès Économiques de la Grèce depuis quarante ans εἰς «Ἔργα», Τόμ. Β', σελ. 186. Περί τούτων καὶ εἰς Σ. Βαφίαν : Τὸ πρῶτον ἐν Ἑρμουπόλει Ναυτιλιακὸν Συνέδριον, σελ. 483).

3. Α. Λαιμόν : σελ. 136 - 138.

4. Τὸ μεγαλύτερον τῶν ναυπηγηθέντων πλοίων ἦτο τὸ «Ἀργῶ» τοῦ Γ. Βάττη, χωρητικότητος 750 τόννων (1873) (Σ. Βαφίαν : σελ. 485). Μεταξὺ δὲ τῶν σπουδαιότερων Σύρων ναυπηγῶν ἦσαν οἱ Π. Μάσχαξ, Παγίδας καὶ ὁ υἱὸς του, Μ. Ποντός, Ἄν. Λειβαδάρας, Χριστοφῆς, Στ. Κουφοδάκης, Π. Μπούρης κ.ἄ. (Γ. Ἀμπελᾶν : σελ. 706) ἐνῶ εἰς τὰ ναυπηγεῖα τῆς νήσου εἰργάζοντο περίπου 2000 ἐργάται (Γ. Ν. Ζωγραφάκη : Ἡ Ἑρμούπολις, ὑπὸ ἐμπορικὴν, βιομηχανικὴν, ναυτιλιακὴν ἄποψιν, ἐν Ἀθήναις 1886, σελ. 4).

χαλκουργούς, σχοινεμπόρους και εμπόρους παντός είδους έχοντας σχέσιν με την ναυτιλίαν. Τὰ εισοδήματα αὐτὰ λαμβανόμενα ὑπὸ χιλιάδων ἐργαζομένων, ειδικότητος πάσης φύσεως, οὐχὶ μόνον ἐξήρκουν διὰ τὴν ζωὴν τῆς οἰκογενείας των ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀποταμιεύουν καὶ νὰ ἐπενδύουν εἰς οἰκίας, κτήματα κλπ.

Οὕτως, ἡ Ἐρμούπολις κατέστη ἡ καρδιά τῆς νήσου καὶ τὸ μεγαλύτερον ναυτιλιακὸν κέντρον τροφοδοτοῦν τὴν Σμύρνην, Συρίαν, Ἀλεξάνδρειαν, ἀποτελοῦσα πραγματικὴν ἐμπορικὴν γέφυραν τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀνατολήν.

Διὰ τὴν τοιαύτην τῆς Ἐρμουπόλεως ἀνάδειξιν, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1834, ἐκ πληροφοριῶν τῆς Δημογεροντίας πρὸς τὴν Νομαρχίαν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4493 ἐγγρ. τοῦ 1834 ἀναγιγνώσκομεν :

«Ἡ νεόκτιστος πόλις αὕτη ἰδίαν γεωργήσιμον γῆν δὲν ἀπέκτησεν· ἡ μικρὰ νήσος αὕτη εὐρέθῃ ὀλόκληρος οἰκαιοποιημένη ἀπὸ τοὺς αὐτόχθονας, τοὺς παλαιοὺς κατοίκους τῆς ἄνω πόλεως Σύρας. Εἰς μόνον δὲ τὰ περίξ τῆς Ἐρμουπόλεως ὅπου ἄλλοτε ἦτο γῆ χέρσος, ἐκεῖ μόνον διὰ τῆς φιλοπονίας τῶν παροίκων γεωργῶν ἀνηγέρθησαν κηπουρικὰ καταστήματα οὐκ ὀλίγα, ἐξ ὧν ἡ πόλις λαμβάνει τὰ πρὸς χρῆσιν τῆς λάχανα· διὰ τὸ ἄγονον ὅμως τῆς γῆς καὶ τὴν κακὴν ποιότητα τῶν ὑδάτων, αὐτὰ δὲν δύνανται νὰ βελτιωθῶσι ἐπὶ πολὺ.

Τὸ ἐμπόριον γνωστὸν εἶναι ὅτι ὑπάρχει ὁ κυριώτερος κλάδος τῆς βιομηχανίας τῶν κατοίκων, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν νὰ ἔκαμε σημαντικὴν τινα πρόοδον εἰς τὸ ἐνεστῶς ἔτος. Τοῦτο δὲ διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ ἀκμάσῃ ἐπὶ πλεον, δὲν ἀπαιτεῖ ἴσως ἐνίσχυσιν ἰδιαιτέραν, ἀπαιτεῖ μόνον ὅ,τι καὶ πᾶς ἄλλη ἐμπορικὴ πόλις, δηλονότι ἰσότητα τελῶν καὶ τούτων ὅσον ἐνεστὶν ἐλαφρῶν, μέσα τακτικὰ καὶ ἀσφαλῆ, κοινωνίας μὲ τὰς ἄλλας πόλεις τοῦ κράτους καὶ τὰ ἐμπορικώτερα τῶν ξένων ἐπικρατειῶν μέρη, διατήρησιν τοῦ καταστήματος τῆς διαμετακομίσεως, μέσον πρόσφορον εἰς αὐξήσιν καὶ ἐμψύχωσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Εἰς τὴν Ἐρμούπολιν τέχνηαι δὲν ὑπάρχουσιν, ἤγουν τοιαῦται ὁποῖαι νὰ σχηματίζουσι κλάδον τινὰ βιομηχανίας λόγου ἄξιον. Σημαντικώτερος πάντων εἶναι ὁ τῆς βιομηχανίας, καὶ αὐτὸς εἰς μαρασμὸν ἤδη διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν δυστυχίαν τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου. Ὑπάρχουσι καὶ τινες ἄλλαι βάνανσοι τέχνηαι ὡς ἡ Σιδηρουργία καὶ Βυρσοδεψία, αἵτινες φαίνονται κατὰ τι ἀκμάζουσαι, ὅλαι ὅμως ἐμφαίνουσι τὴν νηπιώδη κατάστασιν τοῦ ἔθνους. Οὐδὲ δυνατόν φαίνεται νὰ ἐλπίσῃ τις σημαντικὴν εἰς αὐτὰς βελτίωσιν, ἂν δὲν προοδεύσῃ ἡ τοῦ ἔθνους εὐημερία, ἔργον τοῦ χρόνου, τῆς εὐνομίας καὶ τῆς εἰρήνης ἀποτέλεσμα.

Πανηγύρεις ἐμπορικαὶ δὲν φαίνονται ἀναγκαῖαι ἐνταῦθα καὶ οὔτε δύνανται νομιζομεν νὰ ὑπάρξωσι, τὸ μὲν διότι αἱ περίξ νῆσοι οὕτως ἢ ἄλλως ἐντεῦθεν πρέπει νὰ προμηθευθῶσι ὅσων ἔχουσιν χρεῖαν. Τὸ δὲ διότι δὲν εἶναι εὐκόλον μεταξὺ νήσων νὰ φυλαχθῇ τακτικὴ συγκοινωνία, ὥστε νὰ προσδιορισθῶσι ἡμέραι πανηγύρεων. Ὁρθότερον ἦθελεν εἶπει τις ὅτι εἰς τὴν Ἐρμούπολιν ὑπάρχει καθημερινὴ σχεδὸν πανηγυρις κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐξωθεν χάριν ἐμπορίου προσερχομένων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀνοῦσα».

Καὶ εἰς τὴν ἀπὸ 26 Δεκεμβρίου 1836 ἔκθεσιν ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν Γ. Λασάνη πρὸς τὸν βασιλέα Ὁθωνα, πληροφοροῦμεθα τὰ ἑξῆς :

«Ἡ νήσος Σύρα ἔπρεπε νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Υ. Μ. Κτίρια στερεὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ σχεδιασθέντα κατὰ τὸ προλαβὸν ἔτος διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀποθήκαι τῶν διαμετακομιζομένων πραγμάτων ἄρχισαν ν' ἀνεγείρονται ἐκεῖ κατὰ τὸ 1834. Ταῦτα ἔμελλον νὰ προμηθεύσωσιν πλεονεκτήματα εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, ἡ δὲ κατασκευὴ τοῦ φάρου ἐξησφάλισε τὴν πρὸς τὸν λιμένα ἐκεῖνον ναυτιλίαν».

Μεταξὺ 1830 - 1835 ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ἑρμοπούλεως εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον τὴν ἀνέδειξεν εἰς κυψέλην οἰκονομικὴν⁽¹⁾ καὶ φυσικὰ ἔνεκα τῆς ἀνόδου τῆς αὐτῆς ὠφελήθη τὰ μέγιστα ἢ κατέχουσα τὰ σκήπτρα ναυτιλίας τῆς. Συνολικῶς δὲ ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι τοῦ 1870 κατεγράφησαν 5077 πλοῖα (2).

Ἐπὶ δημαρχιακῆς περιόδου Γεωργίου Πετρίτζη (1835 - 1837) συνεστήθησαν καὶ ἑταιρίαι χάριν τῆς πληρεστέρας συγκοινωνίας, ὡς ἡ τῶν ἱστιοφόρων τοῦ Φεράλδου, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ 1837 δι' ἐνεργειῶν συνεστήθη πρακτορεῖον τῆς ἀτμοπλοῖας Λούδ ἵνα προωθηθῇ ἔτι περισσότερον τὸ ἀνορθωθῆναι τῆς ἐμπορίας τῆς νήσου⁽³⁾. Εἶτα ἠκολούθησαν τὰ πρακτορεῖα τῶν Γαλλικῶν «Θαλασσιῶν Διαπορθμεύσεων», τῶν «Ὀλλανδικῶν» τῆς αἰγυπτιακῆς ἑταιρίας Κεδιβιέ⁽⁴⁾.

1. Αἱ τελωνειακαὶ εἰσπράξεις κατὰ τὸ 1853 ἀνῆρχοντο εἰς 1.382.911 δρχ., τὸ 1864, εἰς 1.399.454, τὸ 1868 ἦσαν 2.113.193, τὸ 1869 ἔφθασαν τὰς 2.170.688 δραχμάς, ἐνῶ τὸ 1870 κατήλθον εἰς 1.725.563 δραχμάς (Γ. Ἀμπελᾶ : Ἱστορία τῆς νήσου Σύρου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, ἐν Ἑρμοπόλει Σύρου 1874, σελ. 705).

2. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα προκύπτουν ἐκ τοῦ νοσταθέντος ἀπὸ τὸ 1834 Λιμεναρχείου ἐν τῇ νήσῳ ἐνῶ πρὸ αὐτῶν στοιχεῖα ἀρβούναι ἐκ τοῦ νηολογίου τῆς Δημογεροντίας ἐξ οὗ πληροφοροῦμεθα ὅτι ἀπὸ τοῦ 1826 μέχρι τοῦ 1830 ἐναυπηγήθησαν 200 πλοῖα, τὸ δὲ 1837 55 πλοῖα, ἐξ ὧν τὰ 28 ἄνω τῶν 60 τόνων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1828 μέχρι τοῦ 1881 ἐναυπηγήθησαν 3.000 περίπου πλοῖα Α καὶ Β τάξεως (Γ. Ν. Ζωγραφέακη : σελ. 4).

3. Κατὰ τὴν αὐτὴν δημαρχιακὴν περιόδον ἰδρῦθη ὑπὸ προκρίτων τῆς Ἑρμοπούλεως καὶ ἡ Λέσχη Ἑρμῆς, ἥτις ὡς ἀντιλαμβάνομεθα ἐκ τοῦ ὀνόματός τῆς ἔφερον εἰς τοὺς κόλπους τῶν μελῶν τῆς τοὺς σπουδαιότερους ἐμπόρους τῆς πόλεως ἐνθα οὗτοι συνεζήτουν καὶ ἀνέπτυσσον τὰ ἐμπορικὰ τῶν θέματα. Πρῶτοι ἔφοροι τῆς Λέσχης ἦσαν οἱ Γ. Ψύχας, Ν. Παπαδοῦκας, Δ. Μ. Καράλης, Ἰάκ. Ράλλης καὶ Ν. Γιαγιτζῆς (Γ. Ἀμπελᾶν : σελ. 652 - 653). Σχολιάζων ὁ Ζωγραφέακης τὴν κίνησιν ταύτην τῶν Ἑρμοπολιτῶν λέγει : «Ἐν Ἑρμοπόλει βλέπει τις μίαν κοινωνίαν συντεταγμένην κατὰ τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τοῦ πολιτισμοῦ· ἦτοι βλέπει τὴν τιμιότητα καὶ ἰκανότητα πράγματι ἀπολαμβάνουσαν ὑπολήψεως. Εἰ καὶ κατ' ἐξοχὴν πόλις τοῦ κερδῶς Ἑρμοῦ, δὲν ἐπαύσατο ὁμως θεραπεύουσα καὶ τιμῶσα καὶ τὸν λόγιον Ἑρμῆν. Ὅντως, ἀμέσως διαγιγνώσκει τις ὅτι ἐκεῖ ἡ πραγματικὴ ἀριστοκρατία, κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν, δὲν ἀποτελεῖται ἐκ τῶν μείζονα πλοῦτων ἐχόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν συνεχούντων αὐτὸν μετ' ἀνωτέρας μορφώσεως καὶ πολλῶν γνώσεων καὶ ἐκ τῶν ἀπολαμβάνόντων πλείονος ἐπιστημονικῆς ὑπολήψεως. Ἐν γένει δὲ παρατηρεῖται ὑπόληψις πρὸς τοὺς θεραπεύοντας τὸν λόγιον Ἑρμῆν ἐκ μέρους τῶν φιλοῦντων τὸν κερδῶν Ἑρμῆν».

Εὐτυχῶς δὲ καὶ οἱ περὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα καταγιγνώμενοι δὲν ἐξικινδύναι μέχρις ἀλαζονείας ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τιμῇ, ὡς συμβαίνει εἰς πλείστας ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἀνταποδίδουσιν, ὡς ἐμπρέπει εἰς ἀνδρας ὑψηλοτέρας διανοητικῆς μορφώσεως, τὴν αὐτὴν εὐγενῆ συμπεριφορὰν. Οὕτω δὲ, βλέπει τις τὴν κοινωνίαν σύμψασαν ἐν ἀρμονίᾳ πλήρῃ διατελοῦσαν καὶ προστατεύουσαν δι' οὐκ ὀλίγων φιλανθρωπικῶν ἔργων καὶ πεφωτισμένων φιλανθρωπικῶν πράξεων τὴν τελευταίαν τάξιν, τὴν τῶν ἐργατῶν...» (Ν. Ζωγραφέακη : σελ. 16 - 17).

4. Γ. Ἀμπελᾶν : σελ. 708.

Εἰς τὸ νηολόγιον τῆς Ἑρμοπούλεως ἦσαν ἀπὸ τοῦ 1834 - 1867 ἐγγεγραμμένα 3809 πλοῖα Α' καὶ Β' τάξεως καὶ ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι τοῦ 1870 ταῦτα ἀνῆρχοντο εἰς 4013 ἑκατοντάδων χιλιάδων τόννων, ὑπολογιζομένης τῆς ἀξίας τοῦ τόννου κατὰ Ἀμπελᾶν εἰς 120 δρχ., ὥστε ἡ συνολικὴ ἀξία κατὰ τὴν αὐτὴν χρονολογίαν τῶν πλοίων τῆς Σύρου ἀνῆρχετο εἰς πλεόν τῶν 100 ἑκατομ. δραχμῶν (1).

Συνέπεια τοῦ ναυτιλιακοῦ τούτου ὄργανου ἦτο ἡ ἀνάδειξις ναυτιλιακῶν ἐταιριῶν, ὧν κόσμημα ὑπῆρξεν ἡ «Ἑλληνικὴ Ἀτμοπλοῖα», ὡς ἐπίσης καὶ ἀσφαλιστικῶν ἐταιριῶν (2).

Αἱ ἐκ τοῦ τελωνείου τῆς Ἑρμοπούλεως ἐτήσιαι εἰσπράξεις, συμφώνως πρὸς τὰ ἐν τῇ «Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως» δημοσιεύόμενα, πληροφοροῦμεθα ὅτι κατὰ τὸ 1879 ἀνῆρχοντο εἰς 19.458.442 δρχ., τὸ δὲ 1880 εἰς 19.667.639 δρχ. καὶ ταῦτα τὰ ἔσοδα προήρχοντο ἐκ τοῦ σφύζοντος ἐμπορίου(3). «Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, λέγει ὁ Ζωγραφάκης, ἡ Ἑρμοῦπολις χρησιμεύει ὡς κεντρικὴ, οὕτως εἰπεῖν καὶ γενικὴ δεξαμενὴ ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰσρέουσι καὶ δι' ἧς μεταγίζονται εἰς τὰς περὶ αὐτὴν πόλεις καὶ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς τὰ προϊόντα τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης πάσης χώρας ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς μέχρι τῆς ἐσχάτης Ἀσίας. Πρὸ ὀλίγου ἔτι, ἡ ἐτήσια κίνησις τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων εἰδῶν, ὑπελογίζετο εἰς 100 ἑκατομ. καὶ ἐπέκεινα δραχμῶν, συμπεριλαμβανομένου τοῦ συναλλαγματοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν ποσοτήτων. Ἡ ἀξία τῶν εἰδῶν τῆς ἐτήσιας κινήσεως μόνης τῆς βιομηχανίας τῆς Ἑρμοπούλεως, ἐν συνόλῳ λαμβανομένης, ἀνῆλθε πολλακίς εἰς 50 ἑκατομ. δραχμῶν (4).

1. Ἀμπελᾶν: σελ. 706. Ὁ Ζωγραφάκης ὑπελόγησε ταύτην εἰς 25 - 30 ἑκατ. δραχ. (Ν. Γ. Ζωγραφάκη: σελ. 4).

2. Μέχρι τοῦ 1870 ὑπῆρχον αἱ ἐξῆς ἀνώνυμοι ἀσφαλιστικαὶ ἐταιρίαι ἐν Σύρῳ τῶν ὁποίων τινὲς ἔνεκα συμπτώσεως πολλῶν θαλασσιῶν δυστυχημάτων διελύθησαν πρὸ τοῦ 1870. 1) Ἡ «Ἀσφαλιστικὴ καὶ προεξοφλητικὴ Ὁμόνοια» διευθυνομένη ὑπὸ Κ. Α. Σιγαλοῦ, 2) Ἡ «Ναυτικὴ Ἐταιρία» διευθυνομένη ὑπὸ Γ. Α. Καλαποδοπούλου, 3) Ἡ «Ἀσφαλιστικὴ καὶ Προεξοφλητικὴ, ἡ Ἀρμονία» διευθυνομένη ὑπὸ Χ. Βουρδουμπάκη, 4) Ἡ «Ἑρμοῦπολις» διευθυνομένη ὑπὸ Β. Χειλᾶ, 5) «Ποσειδῶν» διευθυνομένη ὑπὸ Χ. Βρατσάνου, 6) Ἡ «Ἐλπίς» ὑπὸ Ν. Μπαλῆ, 7) Ἡ «Ὀλγα» ὑπὸ Μ. Παππανικολῆ, 8) Ἡ «Ἐνωσις τῶν Ψαριανῶν» κατὰ τριμηνίαν διευθυνομένη ὑπὸ ἑνὸς μέλους τοῦ δωδεκαμελοῦς Συμβουλίου, 9) «Τὰ Ψαρρά» διευθυνομένη ὡς ἀνωτέρω, 10) Ἡ «Ἀμφιτρίτη» ὑπὸ Ν. Κεφάλαι, 11) «Ὁ Πρωρεῦς» ὑπὸ Α. Κοσκορόζη, 12) Ἡ «Εὐτυχία» ὑπὸ Κ. Κατζάκου. Ὑπῆρχεν ἐπίσης ἡ «Ἐταιρία Μετοχικῶν» φορητῶν ἢ «Καρτερία» ὑπὸ Κ. Κολιοπούλου καὶ μεταγενεστέρως ἰδρύθη ἡ «Ἐβεργεντικὴ Τράπεζα Πανδάρων» ὑπὸ τὸν Ν. Γ. Νικολιάδην. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὰ ὑποκαταστήματα τῶν ἐν Ἀθῆναις ἐταιριῶν τούτων παλαιότερον ἦτο τὸ τοῦ Φοίνικος διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Ἡλ. Κεχαγιά, μεταγενέστερον δὲ τὸ τοῦ «Ἀρχαγγέλου» τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ «Νηιογνώμονος», διηύθυνεν ὁ Σ. Βουτσινᾶς, τὸ τῆς «Ἀγκύρας» ὑπὸ τὸν Κ. Σαλατμπάση καὶ τὸ τῆς «Πιστωτικῆς Τραπεζῆς» διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Κ. Στυλιανοῦ (Γ. Ἀμπελᾶν: σελ. 714-715). Συνολικῶς ἐν Σύρῳ ἰδρύθησαν εἴκοσι ἀσφαλιστικαὶ ἐταιρίαι καὶ δέκα εὐρωπαϊκαὶ ἀσφαλιστικαὶ ἐταιρίαι διετήρουν εἰς αὐτὴν πρακτορεῖα (Σ. Βαφίαν: Ἡ Ἐμπορικὴ Ναυτιλία τῆς Ἑλλάδος, σελ. 475). Καὶ εἰς Ἱ. Χολέβαν: Ναυτιλιακὴ Οἰκονομία καὶ Ναυτιλιακὴ Πολιτικὴ, Πειραιεὺς, 1972 σελ. 556.

3. Ν. Γ. Ζωγραφάκη: Ἡ Ἑρμοῦπολις, ὑπὸ ἐμπορικὴν, βιομηχανικὴν, ναυτιλιακὴν ἀποψιν, σελ. 3.

4. Ν. Γ. Ζωγραφάκη: σελ. 2.

* * *

Ἡ ἴδρυσις τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρίας⁽¹⁾ ἀπεφασίσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μαυροκορδάτου (1857)⁽²⁾, ὁ ὁποῖος ἠγόρασε διὰ λογαριασμόν τοῦ Δημοσίου τὰ τρία προαναφερθέντα πλοῖα, ὧν τὸ ἕν μικρὸν ἰστιοφόρον εἰς τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτησε μικρὰν μηχανήν, συνεχισθείσης τῆς προσπαθείας ὑπὸ τοῦ Βούλγαρη συγκεντρώσαντος διὰ προσωπικῶν του φίλων τὸ ἐκ 400.000 δρχ. ἀπαιτούμενον ποσόν. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἑταιρείας συνέβαλεν ὁ Ἡλίας Κεχαγιᾶς, ὁ ὁποῖος ἐκ Τεργέστης ἐλθὼν συνεδέθη διὰ φιλίας μετὰ τοῦ Γεωργίου Σταύρου. Ὁ Κεχαγιᾶς διηύθυνεν ἀσφαλιστικὴν ἑταιρίαν παρέχων καὶ ναυτοδάνεια, ἔχων δὲ ὑπὸ τὴν κατοχὴν του δύο πλοῖα, ὧν τὸ ἕν ἐξ αὐτῶν, τὸ «Κωλέττης», ἦτο τὸ μεγαλύτερον πλοῖον τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀτμοπλοῖα ἰδρύθη τὴν 3ην Ἰανουαρίου τὸ 1857 δυνάμει τοῦ νόμου ΣΠΑ' τῆς 22ας Ἀπριλίου 1855 «περὶ συστάσεως ἀτμοπλοϊκῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων μερῶν τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου 1856 «περὶ τροποποιήσεως τοῦ περὶ ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρείας νόμου», ὡς καὶ τοῦ Διατάγματος τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1856 «περὶ ἐγκρίσεως τῆς συστάσεως Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρείας⁽³⁾.

Τὸ κεφάλαιον⁽⁴⁾ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρείας ἀνήλθε κατ' ἀρχὴν εἰς 2.000.000 δραχμὰς καὶ διηρέθη εἰς 2.189 μετοχὰς, ἐκαλύφθη δὲ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις συμμετέσχε μὲ μερίδιον 800 μετοχῶν, ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἣτις ἐνεγράφη διὰ 400 μετοχὰς καὶ ὑπὸ διαφόρων μετόχων, 102 τὸν ἀριθμὸν ἐγγραφέντων διὰ τὰς ὑπολοίπους μετοχὰς.

Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ἦτο ὁ Διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ὁ ὁποῖος καὶ συνέχισε τὰς ἐγγραφὰς μετόχων μέχρι τῆς συστάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου⁽⁵⁾ ἀποτελεσθέντος ἐκ τῶν Α. Δαμαλᾶ, Ἑλ. Λαδοπούλου, Δ. Βαφιαδάκη, Ἄλ. Δομεστίνην καὶ Ἡλ. Κεχαγιᾶν, ὁ ὁποῖος καὶ συνέχισε, μέχρι τοῦ θανάτου του, ὡς Διευθυντῆς τῆς Ἑταιρείας, ἐνῶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Εὐθύμιος Κεχαγιᾶς ἐμεσολάβει μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ Ἑταιρείας βοηθήσας οὐσιαστικῶς ταύτην.

Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας ἐξελέγη ὁ Ἄρ. Κάζηρας, πρῶην διευθυντῆς τῆς Ἀσφαλιστικῆς Ἑταιρείας Ἑλλάς. Τὸ Λογιστήριον ἀνέλαβεν ὁ εἰδικὸς εἰς τὴν Λογιστικὴν Α. Μαρκαντωνάκης, τὸ δὲ κεντρικὸν πρακτορεῖον καὶ Ταμεῖον ἀνετέθη εἰς τὸν Δ. Ἀμπελᾶν.

1. Μ. Σ. Εὐλαμπίου τῆ συνεργασία Διονυσ. Καλογεροπούλου : Ἡ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῇ Κοινοβουλίᾳ Δράσις τοῦ Εὐθυμίου Ι. Κεχαγιᾶ. Ἐν Ἀθήναις 1931, τόμ. Β', σελ. 193 κ.επ.

2. Ἀγόρευσις Μίνωος Μπογιατζόγλου βουλευτοῦ Κυκλάδων (Παρ. Ἐφημ. τῶν Κυκλάδων) ἐκφωνηθεῖς κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τὴν 24ην Μαΐου 1890 ἐπὶ τοῦ Νομοσχεδίου περὶ Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοῖας, σελ. 3.

3. Τῶν νόμων τούτων προηγήθη ὁ Νόμος ΣΛΑ' τῆς 29ης Μαΐου 1853, δι' ὧν ἐρυθμίζοντο αἱ συγκοινωνίαι τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ Ἐξωτερικοῦ μὲ κέντρον τὴν Σῆρον.

4. Τ. Ἀμπελᾶν : σελ. 707.

5. Εἰς τοῦτο διετέλεσαν σύμβουλοι διαδοχικῶς καὶ οἱ Π. Ράλλης, Δ. Βολανάκης καὶ Γ. Τομπάζης.

Ἡ 29η Ἰουνίου 1857 εἶναι ἡ τῆ παρακλήσει τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ὀθωνος (1) χρονολογία τῆς ὑπογραφείσης μεταξὺ τῆς Ἑταιρίας καὶ τῆς Κυβερνήσεως συμβάσεως ἐπὶ τῆ βάσει τῆς ὁποίας διεκανονίσθησαν αἱ μεταξὺ των σχέσεις ὡς καὶ τὸ τιμολόγιον. Συμφώνως πρὸς τὴν συμφωνίαν των ταύτην, ἡ Ἑταιρία εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν (2) : α) Νὰ διατηρῆ τὴν συγκοινωνίαν (3) μεταξὺ τῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ με 5 ἀτμόπλοια δυνάμεως ἀνωτέρας τῶν 70 ἵππων. β) Νὰ συστήσῃ ἐργοστάσιον πρὸς ἐπισκευὴν τῶν μηχανῶν καὶ τῶν λεβήτων τῶν ἀτμοπλοίων. γ) Νὰ προβῆ εἰς τὴν κατασκευὴν νηοδόχου ἢ νὰ ἐγκαταστήσῃ μηχανὴν ἀνεκλύσεως τῶν πλοίων εἰς τὴν ξηράν. δ) Νὰ μεταφέρῃ δωρεὰν χρήματα τοῦ Δημοσίου, ἔγγραφα, χαρτόσημα καὶ νὰ παρέχῃ ἔκπτωσιν 30 % ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ ναύλου εἰς τοὺς στρατιωτικούς, ναυτικούς καὶ πολιτικούς ὑπαλλήλους, οἵτινες θὰ ἐταξιδεῦον δι' ὑπηρεσίαν, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὰ συνοδὰ τῶν καταδίκων καὶ ὑποδίκων ἀποσπάσματα καὶ νὰ μεταφέρῃ με ἔκπτωσιν 50% ὑλικὸν τοῦ Δημοσίου. ε) Νὰ ἐκτελῆ τὸ συμφωνηθὲν δρομολόγιον ἄνευ προσεγγίσεως τῶν πλοίων τῆς Ἑταιρίας εἰς ἄλλους λιμένας (ἄρθρον τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἀποδεκτὸν ἕνεκα τῆς ὑποσχέσεως τοῦ πρωθυπουργοῦντος Δ. Βούλγαρη ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ καλύπτῃ τὰς δαπάνας ἀγόνων γραμμῶν).

Ἡ Κυβέρνησις ἀπὸ τῆς ἰδικῆς τῆς πλευρᾶς παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑταιρίαν : α) Ἀποκλειστικὸν προνόμιον 12 ἐτῶν διὰ τὴν ἀτμοπλοϊκὴν συγκοινωνίαν τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων. β) Συμμετοχὴν τοῦ Δημοσίου κατὰ $\frac{1}{5}$ εἰς τὰ κεφάλαια τῆς Ἑταιρίας, οὐχὶ ὅμως περισσότερον τῶν 400.000 δρχ. γ) Ἐξασφάλισιν τόκου 5 % διὰ τὰ καταβληθέντα ἢ καταβληθησόμενα κεφάλαια τῶν μετόχων, οὐχὶ ὅμως πέραν τῶν 200.000 δρχ. δ) Ἀτέλειαν εἰσαγωγῆς τοῦ ὑλικοῦ πρὸς κατασκευὴν καὶ συντήρησιν τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τοῦ ἐργοστασίου. ε) Ἐξομοίωσιν τῶν πλοίων τῆς Ἑταιρίας πρὸς τὰ πολεμικὰ ὥστε ταῦτα νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ αὐτὰ δικαιώματα.

* * *

Με τὴν ἀρχὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρίας, ἤτοι μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συμβάσεως ἤρχισεν ἡ δραστηριότης ταύτης με πρῶτον πλοῖον τὸ ξύλινον ἀτμόπλοιον «Αἰγαῖον» πρῶην «Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος», τὸ ὁποῖον ἦτο ταχυδρομικὸν πλοῖον διαθέτον καὶ ἰστία - ἄλλωστε ἦτο πρὶν ἰστιοφόρον - τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦ ἐνίοτε πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀσθενοῦς μηχανῆς του. Εἰς τὸ «Αἰγαῖον» προσετέθησαν καὶ τὰ ἀναφερθέντα πλοῖα «Υἷδρα» καὶ «Πανελληνιον» ὥστε ἡ ἀξία τῶν τριῶν πλοίων νὰ ἀνέλθῃ εἰς 23.000 ἀγγλικὰς λίρας μετὰ τῶν ἐργαλείων, σιδηρουργείου καὶ νεωλκείου. Προσέτι καὶ ἡ Κυβέρνησις παρεχώρησε δύο ἕτερα πλοῖα τὸ «Ὀθων» μετωνομασθὲν «Ἀθῆναι» καὶ τὴν «Σφενδόνην» τὸ κατόπιν «Ἰόνιον», ἐνῶ ἡ ἑταιρία ἠγόρασε δύο πλοῖα τὸ «Ὀμόνοια» καὶ «Καρτερία» (1857), βραδύτερον δὲ (1860) δύο μετέπειτα ἀτυχῆσαντα πλοῖα τὸ «Βασι-

1. Λόγον Μπογιατζόγλου : σελ. 4.

2. Τ. Ἀμπελᾶν : σελ. 707 καὶ Δ. Κρίνον : Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀτμοπλοία εἰς «Κυκλαδικά», Τόμος Β', τεύχος 7, Σῦρος 1957 - 1958, σελ. 69 - 70.

3. Τὰ δρομολόγια ἤρχισαν τὴν 9ην Ἰουλίου 1857.

λεὺς Ὅθων» (τροχοκίνητον) καὶ «Βασίλισσα Ἀμαλία» (τροχοκίνητον) εἶτα μετωνομασθέντα «Πατρὶς» καὶ «Εὐνομία» τὸ ὅποιον καὶ μετωνομάσθη «Ἴρις».

Ἡ Ἑταιρία ἐπροχώρησεν εἰς τὰς προσπαθείας τῆς ἐπιτυχοῦσα συμμετοχῆν τοῦ Κράτους ἐνὸς ἑκατομ. δραχμῶν, ὡς ἐπίσης καὶ δάνειον παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ ἐτέρου ἑκατομμυρίου διὰ νὰ ἀγοράσῃ δύο ἀτμόπλοια τὸ «Ἐπτάνησος» καὶ τὸ «Βυζάντιον». Τὸ πρῶτον τούτων ὅμως ἐβυθίσθη συγκρουσθὲν μὲ τὸ ἀτμόπλοιον «Ροῦμελη» τῆς ἐταιρίας «Πανταλέων καὶ Σία» (Σμύρνης), ἐνῶ τὸ δεύτερον προσέκρουσεν εἰς βράχους παρὰ τὴν θέσιν Φόνισσα, καταβυθισθὲν μετὰ ἀπὸ μεγάλας προσπαθείας καὶ δαπάνας πρὸς διάσωσίν του.

Ἡ Ἑταιρία διὰ τὴν ἐπισκευὴν καὶ τὸν καθαρισμὸν τῶν πλοίων ἐχρησιμοποίει ξυλίνην ἀναβάθραν (1), μεταξὺ ὅμως 1855 καὶ 1880 νέαι ἀναβάθραι κατεσκευάσθησαν, ἰδρῦθησαν σχετικὰ ἐργοστάσια καὶ προσετέθη ἀτμοκίνητον βαροῦλκον ἀνεγκύσεως μικρῶν καὶ μεγάλων ἀτμοπλοίων. Ὅσον ὅμως ἠδῆξάνετο ἡ δραστηριότης τῆς Ἑταιρίας καὶ διηυρύνετο ὁ κύκλος τῶν ἐργασιῶν τῆς τόσον αὐτὴ εἶχεν ἀνάγκην, ὥστε ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ δανεισθῆ 320.000 δρχ. ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ἀφ' ἐτέρου δὲ νὰ αἰτήσῃ τὴν συμπαράστασιν τοῦ Κράτους.

Σχηματισθείσης Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὸν Σοῦτσον ὑπεβλήθη ἔκθεσις (1861) εὐνοϊκωτάτη (2) καὶ ἐπαναστατικὴ διὰ τὴν Ἑταιρίαν, ὥστε αὐτὴ νὰ ἐπιτύχῃ μέγα μέρος τῶν ἀξιώσεών της, κατὰ δὲ τὴν μεταπολίτευσιν, δημιουργηθείσης νέας ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξέτασιν τῆς καταστάσεως, ἡ Ἑταιρία ἔλαβε συνδρομὴν 200.000 δρχ. Οὕτω, τὸ 1864 ἡ Ἑταιρία ἠδυνήθη νὰ ἀγοράσῃ δύο ἀτμόπλοια τὸ «Ἀθήναι» καὶ «Ἰονία» καὶ δύο ἔτη βραδύτερον τὰ «Ἐνωσις», «Κρήτη» καὶ «Ἀρκάδι», ἅτινα καὶ προσέφερον μεγάλης ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης.

Ἡ πρόοδος ὅμως τῆς Ἑταιρίας μεταξὺ 1865 - 1866 ἀνεκόπη, ζημιώσασα ἐκ τῆς ἐπιδημίας τῆς χολέρας. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου 1867 συνήλθεν εἰς Ἀθήνας Συμβούλιον ὅπως διακανονίσῃ τοὺς μεταξὺ Κράτους καὶ Ἑταιρίας λογαριασμους ἐν συνόλῳ ἢ ἐν μέρει. Ἐνταῦθα συνέβαλεν ἡ προσωπικότης τοῦ Εὐθυμίου Κεχαγιᾶ ὁ ὁποῖος ἐβοήθησε τὴν Ἑταιρίαν νὰ διευκολυνθῆ εἰς τὸ ἔργον της.

Τὸ 1870 ἡ Ἑταιρία ἠρίθμει 7.905 μετοχάς, διετήρει δὲ 12 συγκοινωνιακάς γραμμάς μὲ πλόας ἀπὸ συστάσεώς της 4764 εἰς οὓς δέον ὅπως συμπεριλάβωμεν 90 πλόας εἰς Κρήτην ὑπὸ τῶν «Ἐνδρα», «Πανελληνιον», «Κρήτη» «Ἐνωσις» καὶ «Ἀρκάδι». Συνολικῶς τὰ πλοῖα ἀνῆρχοντο εἰς δέκα τὸν ἀριθμὸν.

1. Ἡ Ἑταιρία ἠγόρασεν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν πλὴν τῶν πλοίων καὶ τοῦ σιδηρουργείου, τὸ νεώλκειον τὸ ὅποιον ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ τοῦτο διότι ἡ ἐγκατάστασις του ἀπῆτει σοβαρὰς δαπάνας καὶ πεπειραμένον ἀρχιμηχανικόν, τὸν ὅποιον ἡ Ἑλλάς τότε δὲν διέθετεν, ἐνῶ ἡ ἀνέλκυσις μεγαλυτέρων πλοίων καθίστατο προβληματικὴ, οὕτω προσέφυγεν εἰς τὴν ξυλίνην ἀναβάθραν.

2. «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀτμοπλοία — ἔγραφε μεταξὺ ἄλλων ἡ Ἐκθεσις — ... δύναται πληρῆστα νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς συστάσεώς της, διατηροῦσα τακτικὴν συγκοινωνίαν διὰ τῶν ἰδιοκτητῶν αὐτῆς ἀτμοπλοίων, μεταξὺ τῶν παραλιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ».

1. Ὁ Κατάλογος τῶν πλοίων τούτων συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀποσβέσεων πρὸς 3%, ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἑταιρίας μέχρι τοῦ 1871, κατὰ Τ. Ἀμπελᾶν (σελ. 708), εἶχεν ὡς ἑξῆς :

Ἀτμόπλοιον	Τόννων	Ἴππων	Ἀρχικῆς Ἀξίας Δραχμαὶ	Ἀξίας κατὰ τὸν ἰσολογισμόν τοῦ 1871
Αἰγαῖον	520	70	182.780	140.325,22
Πανελλήνιον	357 87)94	70	210.900	174.032,39
Ἕδρα	354	70	194.870	146.961,79
Καρτερία	565 15)94	120	432.672	334.016,45
Ὁμόνοια	565 15)94	120	432.672	326.275,73
Ἐπτάνησος	613 60)94	120	448.143	343.318,52
Βυζάντιον	613	110	409.605,56	316.972,69
Εὐνομία	748	175	595.156,68	469.683,36
Ἀθῆναι	510	150	160.000	133.619,33
Ἴονία	230	120	140.000	120.716,84

Τὰ πλοῖα ταῦτα μετέφερον κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 107.450 ἐπιβάτας τὰ δὲ κεφάλαια τῆς Ἑταιρίας ἔφθασαν εἰς τὸ ὕψος τῶν 7.000.000 δραχμῶν. Εἰς αὐτὰ δέον ὅπως συμπεριληφθῶσι τὰ ὀφειλόμενα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ἀξία τῶν πλοίων, τοῦ νεωρίου, τοῦ ἐργοστασίου, τοῦ Καταστήματος τῆς Διευθύνσεως, τῶν γαιανθραποθηκῶν, τῶν φορηγίδων, τῶν ὑλικῶν, τῶν Πρακτορειῶν, τοῦ Ταμείου κλπ.

* * *

Ἦδη ἀναφερθέντες μεταξὺ ἄλλων καὶ εἰς τὸ ἐργοστάσιον τῆς Ἑταιρίας δέον ὅπως πληροφορήσωμεν τὸν ἀναγνώστην ὅτι τοῦτο ἰδρῦθη τὸ 1861, ἦτο δὲ ἀξίας κτιρίων καὶ μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων 276.387,24 δρχ., περιλαμβανομένων τοῦ χωνευτηρίου, σιδηρουργείου καὶ νεωρίου. Εἰς τοῦτο ἐκαθαρίζοντο οὐχὶ μόνον πλοῖα τῆς Ἑταιρίας, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πλοῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἄλλων ἐθνικοτήτων καὶ πολεμικὰ τοιαῦτα, καὶ τοῦ ὁποίου ὁ διευθυντὴς ἦτο ὁ Ἄγγλος μηχανικὸς Smith, πολλὰ συμβαλὼν διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἀνάδειξιν τοῦ ἐργοστασίου, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τεχνικοί. Τούτους ἐπλαίσωσαν οἱ Ἕλληνες ἐργαζόμενοι, οἵτινες μαθητεύσαντες (1) παρ' αὐτοῖς ἐξῆλθον ἱκανοὶ (13 μηχανικοὶ καὶ ἰσάριθμοι

1. Εἰς ἔγγραφον παραχωρηθέντος εὐγενῶς εἰς ἐμὲ ὑπὸ τοῦ Σ. Βαφία πληροφοροῦμεθα σχετικῶς μὲ τὰ προσόντα καὶ τὸν τρόπον προσλήψεως μαθητευομένου ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας. «Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοῖας γνωστοποιεῖ εἰς ὄσους ὑπέβαλον ἀναφορὰν, ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς τὸ ἐργοστάσιον τῆς Ἑταιρίας ὡς μαθητευόμενοι, ὅτι ἀπεφασίσθη ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ εἰσαγωγή εἴκοσι νέων μαθητευομένων ἐπὶ τοῖς ἑξῆς ὁροις : Ὁ χρόνος τῆς μαθητείας ὀρίζεται, ὡς καὶ πρότερον, εἰς μίαν πενταετίαν. Ὅφείλουσι δὲ οἱ νῦν εἰσαγόμενοι νὰ δώσωσιν

λεβητοποιοί) ἵνα ἀναλάβωσι τὰς ὑπευθύνους θέσεις ἐν τῷ ἐργοστασίῳ. Τοῦτου ἡ πρόοδος ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ κατέχη τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ Ἄνατολῃ, ἐν δὲ τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ Λονδίνου νὰ τιμηθῇ μὲ χρυσοῦν μετάλλιον Α' τάξεως (1). Αἱ ἐργασίαι τοῦ ἐργοστασίου δὲν ἀφεώρων μόνον εἰς τὰ πλοῖα, ἀλλὰ ἐξήλθον τοῦτου 26 λέβητες, 12 ἀτμομηχαναί, ὑδραυλικαὶ ἐλαιοπιεστικαὶ τοιαῦται, σαπωνοποιΐας, πυροβόλα (ραβδωτά), σφαιραὶ, καπνοδόχοι κλπ., ὡς ἐπίσης καὶ ἐν μικρὸν ρυμουλκὸν πλοῖον.

Ἡ ἐν τῷ νεωρίῳ ἀνέλκυσις τῶν πλοίων ἦτο ταχυτάτη, ἀπαιτοῦσα 6 ὥρας ὑπὸ 150 ἐργατῶν, ἐνῶ ἡ καθέλκυσις ἀπῆτει ἐλάχιστον χρόνον καὶ ἀπασχόλησιν μόνον 15 ἐργατῶν (2). Ἡ ἀναβάθρα ἐξαιρετικῆς κατασκευῆς ἐχρησίμωσεν ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὴν κατασκευὴν τοιαύτην ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς Πόρον. Ἐνεκα ὅμως τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἐργασιῶν καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς χωρητικότητος τῶν πλοίων τῆς Ἑταιρίας, αὕτη ἤρχισε τὸ 1882 τὴν κατασκευὴν νέας ἀποβάθρας περατωθείσης τὸ 1884 δαπανηθείσων 25.000.000 δραχμῶν (3).

* * *

Ἡ Ἑταιρία ἀνεξωγογήθη μετὰ τὴν Ὑπογραφὴν (1880) τῆς ἐξ 600 - 650 χιλιάδων δραχμῶν δωδεκαετοῦς συμβάσεως μετὰ τοῦ Δημοσίου, τοῦ ποσοῦ τοῦτου ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ 1,5 % τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

Μὲ τὴν νέαν ἐπιχορήγησιν ἡ Ἑταιρία μεταξὺ 1881 - 1884 ἠγόρασε τέσσαρα μεγάλα πλοῖα τὸ «Ἐλπίς», τὸ «Ἐρμούπολις», τὸ «Πηνεῖος» καὶ τὸ «Χίος», ἅτινα ἦσαν φορτηγὰ καὶ διεσκευάσθησαν εἰς ταχυδρομικά. Ἐπίσης παρηγγέλθησαν εἰς Ἄγγλιαν τὰ πλοῖα «Πέλωψ» ἁξίας 26 χιλιάδων λιρῶν καὶ εἰς Γαλλίαν τὸ «Θησεὺς»

ἄξιόχρειον ἐγγύησιν δραχμῶν 500, περὶ τοῦ ὅτι θέλουσι ἐξακολουθήσει τὴν μαθητείαν των καθ' ὅλον τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα. Τὸ ποσὸν τοῦτου τῆς ἐγγυήσεως θέλει καταβάλλεσθαι πρὸς ὄφελος τῆς Ἑταιρίας, ἐὰν οὗτοι ἀποσυρθῶσιν πρὸ τῆς λήξεως τῆς πενταετίας, ἢ ἀποβληθῶσιν ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐργοστασίου ἔνεκα κακῆς διαγωγῆς (ὡς τοιαύτης ἐνοουμένης καὶ τῆς ἀπειθείας). Οἱ μαθητευόμενοι οὗτοι δὲν θέλουσι λαμβάνει κατὰ τὴν πρώτην τριετίαν οὐδεμίαν ἀντιμισθίαν. Κατὰ δὲ τὸ τέταρτον ἔτος οἱ ἐπιμελεῖς καὶ εὐδοκίμησαντες εἰς τὴν τέχνην θέλουσι λαμβάνει κατὰ μῆνα δρχ. 20, κατὰ δὲ τὸ πέμπτον ἔτος δρχ. 40. Μετὰ δὲ τὴν πενταετίαν θέλουσι κατατάσσεσθαι μετὰ τῶν τεχνιτῶν τοῦ Ἐργοστασίου ἢ τῶν μηχανικῶν τῶν ἀτμοπλοίων κατ' ἐκλογὴν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐργοστασίου, ἐπὶ τῇ κεκανονισμένῃ μισθοδοσίᾳ. Οἱ μαθητευόμενοι δέον νὰ εἶναι Ἑλληγες τὴν ἐθνικότητα, νὰ ἔχωσιν ἡλικίαν οὐχὶ κατωτέραν τῶν 16 ἐτῶν, οὐδὲ ἀνωτέραν τῶν 25, νὰ φέρωσι τακτικὸν ἀπολυτήριον Σχολαρχείου ἢ ἀποδεικτικὸν ἐνός τῶν καθηγητῶν των τοῦ ἐνταῦθα Γυμνασίου, ὅτι γινώσκουσι τὰ ἐν τοῖς Σχολείοις τῆς Κυβερνήσεως διδασκόμενα μαθήματα. Τὰ ἀποδεικτικά ταῦτα ὀφείλουσι νὰ προσαγάγωσιν εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑταιρίας μέχρι τῆς 25 Δεκεμβρίου ἐ.ε. Ἐκ τῶν ἐχόντων τὰ ἀνωτέρω προσόντα θέλουσι ἐκλεχθῆ ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως εἴκοσι, ἐξ ὧν δέκα μὲν θέλουσι καταταχθῆ εἰς τὸν κλάδον τῆς μηχανικῆς, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὴν λεβητοποιίαν καὶ ἑτέρους τεχνικοὺς κλάδους τοῦ Ἐργοστασίου. Ἐν Ἐρμούπολει τῇ 17 Νοεμβρίου 1883. Ὁ Διευθυντὴς κ.ἄ. Ἐλιῶδ. Λαδόπουλος. Οἱ Σύμβουλοι Δ. Βαφειαδάκης, Ν. Μ. Κοπκίλης, Α. Δομestίνης. Ὁ Γεν. Γραμματεὺς Ἄρ. Κάζηρας.

1. Τ. Ἀμπελᾶν : σελ. 711.

2. 3. Τ. Ἀμπελᾶν : σελ. 707 καὶ Σ. Βαφία : Ἡ ἑκατονταετηρίς τῆς Ἀτμήρους Ἑλληγικῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας (Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐκ μέρους τοῦ Δήμου Ἐρμούπολεως), Σῆρος 1958.

ἀξίας 32 χιλ. εικοσοφράγκων, ἠγοράσθησαν δὲ συγχρόνως ἐκ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὰ πολεμικά «Μυκάλη» καὶ «Σφακτηρία», ἅτινα ἡ ἑταιρία μὴ δυνηθεῖσα νὰ ἀποπληρώσῃ περιῆλθον καὶ πάλιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ἐπίσης ἡ Ἑταιρία προέβη εἰς μίαν σειρὰν ἐπενδύσεων ἐπὶ ἐγκαταστάσεων, ἐφοδίων καὶ ἀποθηκῶν συνόλου 8.000.000 δραχμῶν.

Ἐνταῦθα δέον ὅπως ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν κατὰ τὸ 1881 πρότασιν γενομένην ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Σκουλούδη πρὸς συγχώνευσιν τῆς Ἑταιρίας μὲ τὴν «Πανελληνιον» μὲ ἔδραν τὴν Σῦρον καὶ ὀνομαστικὸν κεφάλαιον 40 - 50.000.000 φράγκων καὶ 30 ἀτμόπλοια (12 τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας, 3 τῆς Πανελληνίου καὶ 15 ἅτινα θὰ ἠγόραζεν ἡ νέα Ἑταιρία ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Ἀτμοπλοΐα» καὶ μὲ ἀξίαν μετοχῆς ἴσης πρὸς μετοχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας, ἀξίας 50 000 χρυσῶν φράγκων. Ἐννοεῖται ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν αἱ μετοχαὶ τῆς «Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας» ἀνῆρχοντο εἰς 8000 ὀνομαστικῆς ἀξίας 500 δρχ. καὶ πραγματικῆς 300 δρχ. περίπου. Αἱ προτάσεις αὗται τοῦ Σ. Σκουλούδη ἔτυχον εὐμενοῦς ἀλλὰ καὶ δυσμενοῦς ὑποδοχῆς (¹) τελικῶς ἀπορριφθεῖσαι. Ἐκτοτε ἐπηκολούθησεν ἡ κατιοῦσα τῆς διὰ νὰ κηρυχθῆ ἔκπτωτος τὸ 1892 παρὰ τὴν ἐκπλήρωσιν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τῶν ὑποχρεώσεων τῆς. Προσωρινοὶ σύνδικοι τῆς πτωχεύσεώς τῆς διωρίσθησαν οἱ Ὅθων Λεβέντης, Κ. Κρίνος καὶ Π. Νεγρεπόντης, ὁ ὁποῖος ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους Σοφιανοῦ, παραιτηθέντος δὲ τοῦ Κ. Κρίνου τὴν θέσιν του κατέλαβεν ὁ Π. Βοκοτόπουλος (²).

Διὰ τῆς πτωχεύσεως τῆς Ἑταιρίας τὸ Δημόσιον ἔλαβε δύο πλοῖα (Μυκάλη καὶ Σφακτηρία), ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τὸ ἐργοστάσιον καὶ ἓν πλοῖον (Ὁμόνοια), τὰ δὲ ὑπόλοιπα περιῆλθον εἰς τοὺς μετόχους. Ἀθ. Λαδόπουλον, Δ. Βαρταδάκην, Κ. Τσιροπινᾶν καὶ Γ. Πετροκόκκινον, οἱ ὁποῖοι τὰ ἐνοικίασαν εἰς τὸν ἐν Πειραιεῖ ἐργοστασιάρχην Τζῶν Μὰκ Δούαλ διὰ νὰ καταγγείλουν εἴτα τὴν μετ' αὐτοῦ σύμβασιν καὶ νὰ τὴν ἀκυρώσουν δικαστικῶς. Οὗτοι ἴδρυσαν τὴν «Νέαν Ἑλληνικὴν Ἀτμοπλοῖαν» τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1893, ἣτις ἠγόρασε τὰ πλοῖα τῆς παλαιᾶς ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν εἰς πλειστηριασμόν, ἐνῶ τὸ ἐργοστάσιον ἐλειτούργησεν ἀνεξαρτήτως τῆς νέας ἑταιρίας ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Νεώριον καὶ Μηχανουργεῖα Σύρου» (³).

* * *

Ἡ πτώχευσις τῆς ἑταιρίας ἐσήμαινε καὶ τὴν ἀπώλειαν ἐργασίας τῶν εἰς τὰ πλοῖα, τὸ Νεώριον καὶ τὰ Μηχανουργεῖα ἐργαζομένων, οἵτινες ἐτράπησαν εἰς τὴν ξένην ἀναζητήσαντες ἐργασίαν.

Ἡ νέα ἑταιρία (⁴) ἀρχίσασα τὰς ἐργασίας τῆς τὴν 5ην Μαρτίου 1894 ἀνεπέ-

1. Δριμεῖαν κριτικὴν κατὰ τῶν προτάσεων τοῦ Σκουλούδη εἰς Σ. Θ. Ἐξέρον : Οἱ Χρυσοκάνθαροι Βουλευταὶ καὶ αἱ ἀχύρινοι ἑταιρεῖαι τῶν.

2. Ἐφημερὶς «Ἥλιος» ἀρ. 427 (14-3-1893), 431 (18-4-1893) ἀναφ. ὑπὸ Δ. Α. Κρίνου : Ἡ Νέα Ἑλληνικὴ Ἀτμοπλοῖα, εἰς «Κυκλαδικὰ» Τεύχος 8, Σῶρος 1958, σελ. 145.

3. Σ. Βαφία : Ἡ Ἐκατονταετηρὶς τῆς Ἀτμήρους Ἑλληνικῆς Ναυτιλίας καὶ Δ. Α. Κρίνον : Αὐτόθι.

4. Ἡ Ἐφημερὶς «Ἥλιος», μὲ ἐνθουσιασμόν ἔγραψε διὰ τὴν νέαν ἑταιρίαν : «... Πνεῦμα φρονήσεως καὶ ὁμονοίας παρεκίνησε τοὺς προὔχοντας τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν ὅπως προβῶ-

ρωσε τὰς ἐλπίδας διὰ τὴν ἐπανάκτησιν τῆς προτέρας θέσεως ἐναντι τῶν ἄλλων ἐν τῷ μεταξύ ἀναδειχθέντων ναυτιλιακῶν κέντρων, δυστυχῶς ὅμως καὶ ἡ νέα Ἑταιρία ἐπέπρωτο νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν περιπέτειαν μακροῦ δικαστικοῦ ἀγῶνος διαρκέσαντος 6 ἔτη. Ἡ περιπλοκὴ αὕτη εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς νέας Ἑταιρίας δὲν ἦτο ἄσχετος ἐκ τοῦ διενεργήσαντος ἀναγκαστικὸν πλειστηριασμὸν συμβολαιογράφου. Ἐν τέλει τὸ 1899 χάρις εἰς τὴν διαλλακτικότητά τοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος Στ. Στρέϊτ, καὶ τὰς εὐστόχους ἐνεργείας τοῦ ἐν Σύρῳ Διευθυντοῦ τοῦ Ὑποκαταστήματος τῆς αὐτῆς Τραπεζῆς Κ. Καλημέρη καὶ τὸν ἀκάματον ἀγῶνα τῶν Λαδοπούλου, Βαφιαδάκη καὶ Τσιροπινᾶ ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τὸ Νεώριον καὶ τὰ Μηχανουργεῖα Σύρου⁽¹⁾.

Ἡ νέα ἐπιχειρήσις διηρέθη εἰς τρεῖς κλάδους⁽²⁾ : 1) Τὸ Νεώριον ἔχον ἀποβάθραν μετὰ θαυμασίας ὑδραυλικῆς μηχανῆς διὰ τὴν ἀνέλκυσιν τῶν πλοίων. 2) Τὰ Μηχανουργεῖα ἀποτελούμενα ἐξ ἐπτὰ τμημάτων. Ἦτοι : α) Σχεδιαστήριον, β) Ξυλουργεῖον, γ) Χυτήριον, δ) Μηχανουργεῖον, ε) Σιδηρουργεῖον, στ) Λεβητοποιεῖον, ζ) Χαλκείον, η) Ἐφαρμοστήριον. 3) Τὸ Ἀτμοκίνητον Χρωματοποιεῖον παρασκευαζομένων ἐν αὐτῷ τῶν χρωμάτων διὰ τὸ Νεώριον, ὥστε νὰ μὴ εἰσάγωνται χρώματα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ⁽³⁾.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπασχολουμένων ἐργατῶν εἰς τὸ Νεώριον καὶ τὰ Μηχανουργεῖα ἦτο πλεόν τῶν 300, ἦτοι ὑπὲρ τοὺς 100 διὰ τὸ πρῶτον καὶ ὑπὲρ τοὺς 220 διὰ τὰ δευτέρα, εἰς ἃ οἱ μαθητευόμενοι εἰργάζοντο ἀμισθοί, τῶν τεχνιτῶν λαμβανόντων ἡμερομίσθια ἀπὸ 50 λεπτὰ μέχρις 9 δραχμῶν, ἐνῶ οἱ τοῦ Νεωρίου ἐλάμβανον κατὰ μέσον ὄρον 3 δρχ. ἡμερησίως⁽⁴⁾. Οὕτω τὸ σύνολον τῶν καταβαλλομένων ἀμοιβῶν ἐτησίως ἀνῆρχετο εἰς πλεόν τῶν 200.000 δραχμῶν, αἵτινες παρέμενον εἰς τὴν νῆσον κινουῖσαι τὰς ἐργασίας πλὴν τῶν πλεονεκτημάτων τῆς μαθητεύσεως ἐν αὐτῇ καὶ τῆς προσφερομένης ἀπασχολήσεως⁽⁵⁾.

Ἀλλὰ καὶ ἡ «Νέα Ἑλληνικὴ Ἀτμοπλοῖα» ἐπέπρωτο νὰ πτωχεύσῃ. Ἦδη μόλις ἤρχιζε τὰς ἐργασίας τῆς ἀντιμετώπισε δυσχερεστάτας συνθήκας ἕνεκα τῆς

σιν εἰς γενναῖα βήματα, οὕτω δὲ τὴν Κυριακὴν, προκειμένης τῆς διὰ πλειστηριασμοῦ πωλήσεως τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ποτὲ Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοίας, ἡ πρὸς σύστασιν Συριανῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας σχηματισθεῖσα ὁμάς, ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τῶν κ. Κ. Τσιροπινᾶ καὶ Ἀθ. Λαδοπούλου, ἠγόρασε ταῦτα ἀντὶ δραχμῶν 949.000. Τὴν ὡς εἰρηται ὁμάδα ἀποτελοῦσιν ὁ πρῶτος σχῶν τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἀνιδρύσεως τοῦ ἔργου κ. Κ. Κρίνος, οἱ κ. Λαδόπουλος, Βαφιαδάκης, Τσιροπινᾶς, Ἀδελφοὶ Βοκοτόπουλοι, ὁ ἐν Ἀθῆναις σεβαστὸς Ἑρμουπολίτης Ἀνδρέας Συγγρός καὶ ἄλλοι τῶν ἐν Ἐρμουπόλει κεφαλαιοῦχων, ἐκτὸς τοῦ κ. Μαυρογορδάτου, μὴ προσχωρήσαντος εἰς τὴν ὁμάδα, διὰ λόγους, οἵτινες εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὴν δημοσιότητα ὅσον τὸ δυνατόν ταχέως» (Δ. Α. Κρίνον : σελ. 146) θὰ ἠδύνατο δὲ ἡ Ἑταιρία νὰ καταστῆ ἰσχυροτέρα καὶ ἴσως νὰ εἶχε καλυτέραν τύχην ἐάν ἡ σκέψις τοῦ Ἀνδρέα Συγγροῦ περὶ συνενώσεώς τῆς μετὰ τὴν «Πανελληνίον» ἐπραγματοποιεῖτο. Ἀφ' ἐνὸς ὁμως πρόεκυαν δυσχέρειαι καὶ διχογνωμίαι ὡς πρὸς τὴν ἔνωσιν τῶν δύο τούτων ἐταιριῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ προταθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἔδρα τῆς νέας Ἑταιρίας, αἱ Ἀθῆναι, δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ (Περὶ τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ Α. Συγγροῦ εἰς «Ἡλῖος» ἀρ. 471 (13-3-1894), 476 (29-4-1894) 478 (14-5-1894) καὶ εἰς Δ. Α. Κρίνον : Αὐτόθι).

1. 2. 3. 4. 5. «Πατρίς» Ἑφημερὶς Πολιτικὴ καὶ Ἐμπορικὴ. Ἔτος ΔΖ' 24ης Αὐγούστου 1902, Ἐν Ἐρμουπόλει, ἀρ. φύλλου 1900.

ἐπισκευῆς τῶν ἐν ἀργία τεθέντων πλοίων της, τὸν ἐκπεσμόν τῶν ναύλων, τὸν ἀνταγωνισμόν ἄλλων ἐταιριῶν κλπ. (1). Ἐξ ἄλλου τὸ 1897 ὑπέστη μεγάλας ζημίας μὲ τὴν καταλήψιν τοῦ Βόλου ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὴν ἐπίταξιν τῶν πλοίων της ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν μεταφορὰν ἀνδρῶν καὶ πολεμοφοδίων κλπ. καὶ τὴν μεταφορὰν ἐφεδρῶν, τραυματιῶν καὶ χιλιάδων προσφύγων Κρητῶν καὶ Θεσσαλῶν (2). Ἐν τούτοις ἔνεκα τῆς ἀρτιότητος τῶν πλοίων της ἡ ἐταιρία ἀπέφερεν ἐπὶ συνόλου 1.877.587,06 δρχ. καθαρὸν κέρδος 388.339,73 δρχ., δώσασα μέρισμα 25 δρχ. κατὰ μετοχὴν καὶ κρατήσασα ἀποθεματικὸν πλεόν τῶν 100.000 δρχ. (3).

Τὰ πλοῖα τῆς Ἐταιρίας μέχρι τὸ 1902 ἀνῆρχοντο εἰς 10 καὶ ἦσαν τὰ ἐξῆς : «Πέλωψ» 973 τόννων καὶ ταχύτητος $9\frac{1}{2}$ μιλ., «Ἐλις» 923 τόν. ταχ. $9\frac{1}{4}$ μιλ. καταποντισθὲν εἰς Μαύρην Θάλασσαν, Χίος 923 τόν. καὶ ταχ. $9\frac{1}{2}$ μιλ., «Ἐρμούπολις» 780 τόν. καὶ ταχ. $9\frac{1}{4}$ μιλ., «Πηνειὸς» 778 τόν. καὶ ταχ. $9\frac{3}{4}$ μιλ., «Ἐπτάνησος» 631 τόν. καὶ ταχ. $9\frac{1}{4}$ μιλ., «Ὀμόνοια» 504 τόν. καὶ ταχ. $9\frac{1}{4}$ μιλ., «Υἷδρα» 348 τόν. καὶ ταχ. 10 μιλ., «Πανελλήνιον» 310 τόν. καὶ ταχ. $8\frac{3}{4}$ μιλ., «Πρίγκιψ Γεώργιος» 448 τόν. καὶ ταχ. $8\frac{3}{4}$, «Θησεύς» (4) 1004 τόν. ταχύτατον πλοῖον ἀγορασθὲν τὸ 1883 ἀντὶ 650.000 χρυσῶν φράγκων ναυπηγηθὲν εἰς τὰ ὀνομαστά ναυπηγεῖα «La Seyne». Βεβαίως τὸ Κράτος ἐνίσχυσε τὴν ἐταιρίαν ἥτις, πλὴν τῶν ὑπ' αὐτῆς αὐτοπροαιρέτων γραμμῶν, ἐλάμβανεν ἐπιχορήγησιν ἐξ αὐτοῦ διὰ τὰς ἀγόνους γραμμὰς δρχ. 162.993 καὶ 60% ἐνιαυσίως εἰς μηνιαίας δόσεις δρχ. 13.582 καὶ 80% (5). Παρὰ ταῦτα ὅμως καὶ ἡ νέα αὕτη ἐταιρία, ὡς ἐλέχθη, ἐπτώχευσε (1905) διὰ νὰ ἀγορασθοῦν τὰ 6 ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πλοίων της ὑπὸ τῶν μετόχων τοῦ «Νεωρίου» καὶ τὰ ὑπόλοιπα ὑπὸ μικροτέρων μετόχων (6).

Τὸ ἔναυσμα ὅμως διὰ τὴν ἴδρυσιν ἀτμοπλοϊκῶν ἐταιριῶν ἐν Ἑλλάδι ὠφείλετο εἰς τὴν πρώτην «Ἑλληνικὴν Ἀτμοπλοῖαν», ἥτις ὡς σκαπανεὺς διήνοιξε τὴν ὁδὸν εἰς τὴν «Κυκλαδικήν», τὴν «Ἐρμούπολιν», τὴν «Ἑλληνικὴν Ἀτμοπλοῖαν Σύρου» κ. ἄ. ἐνῶ παραλλήλως ἠνδρώθη εἰς Ἐρμούπολιν ἡ ναυλαγορά, ἡ χρηματιγορά καὶ ἡ ἀσφαλιστικὴ ἀγορά.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ δρᾶσις τῆς πρώτης ἐν Ἑλλάδι (?) ναυτιλιακῆς ἀτμηλάτου ἐταιρίας, ἐνισχυθείσης ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ Κράτους, τοῦ ὁποίου ὅμως ὅταν ἀπώλεσε τὰς ἐπιχορηγήσεις καὶ περιέπεσεν εἰς σοβαρὸν ἀνταγωνισμόν μὲ τὰς ἄλλας ἐν τῷ μεταξὺ συσταθείσας ἀτμοπλοϊκᾶς ἐταιρίας καὶ τὴν βιομηχανικὴν ἀνάδειξιν τοῦ

1. 2. 3. Δ. Κρίνον : σελ. 146. Πρὸς τούτοις βλ. «Ἐκθεσιν» περὶ τῶν Πράξεων τῆς Διοικήσεως τῆς «Νέας Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοῖας» κατὰ τὸ ἔτος 1897, Σύρος 1898.

4. Τὸ πλοῖον τοῦτο ἠγοράσθη τὸ 1900 ὑπὸ Ἰσπανῶν πλοιοκτητῶν ἀντὶ τοῦ ποσοῦ τῶν 12000 ἀγγλικῶν λιρῶν («Ἡλιος» ἀρ. 748 (28-9-1900), Α. Π. Φουστάνου : Ἡ Νέα Ἑλληνικὴ Ἀτμοπλοῖα εἰς «Ἡμερολόγιον τῆς Σύρου» 1902), σελ. 242-245, Ν. Κοτσοβίλη : Τὸ Ναυτικὸν τῆς Σύρου 1828-1901, σελ. 135 καὶ Δ. Κρίνου : σελ. 147).

5. 6. Γ. Σάλτα : Ἱστορικὰ Νεωρίου καὶ Μηχανουργειῶν Σύρου εἰς «Κυκλαδικὸν Ἡμερολόγιον» (Τ. Μ. Ζευγῶλη) 1908, σελ. 88.

7. Ἐν Λονδίῳ ὁ Στέφανος Ξένος (1821 - 1894) ἴδρυσεν τὴν «Ἑλληνικὴν καὶ Ἀνατολικὴν Ἀτμοπλοϊκὴν Ἐταιρίαν» ἀριθμοῦσαν 22 πλοῖα μέχρι τοῦ 1860. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐν Λονδίῳ ἐσημείωσαν ἐφοπλιστικὴν δραστηριότητα καὶ οἱ Δ. Μπλατσῆς, Γ. Σίνης καὶ Β. Σπάρταλης (Α. Λαιμόν : Τόμ. Α', σελ. 165 - 166),

Πειραιῶς, ἤρχισε νὰ φθίνη διὰ νὰ σταματήσῃ ὀλοσχερῶς τὸ ἔργον τῆς μὲ τὴν πτώχευσίν τῆς. Εἶτα ἠκολούθησεν ἡ «Νέα Ἀτμοπλοϊκὴ Ἑταιρία» διὰ νὰ πτωχεύσῃ καὶ αὕτη διὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου λόγους. Ἐκτοτε ὅμως ἐσημειώθη ἡ ἄνοδος τῆς ναυτιλίας μας μὲ τὰς ἑταιρίας ὑπερωκεανίων γραμμῶν (1) καὶ αἱ προσπάθειαι ὑποστηρίξεως τῆς διὰ τραπεζικῆς χρηματοδοτήσεως (2), ὥστε ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος ἡ Ἑλλάς νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸν κατέχουσα θέσιν μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων ναυτιλιακῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου.

1. Α. Ἀνδρεάδην : *La Marine Marchande Grecque*, τόμ. Β, Ἔργα σελ. 233 - 234. Ὁ Ἀνδρεάδης ἀναφέρει μέχρι τοῦ 1910 τὰς ἐξῆς Ἑταιρίας : «Πανελληνικὴ», «Ἰόνιος», «Πανταλέοντος» καὶ μίαν ὑπὸ τὸ ξενικὸν ὄνομα «MacDoual» (Α. Ἀνδρεάδην : *La Marine Marchande Hellénique*. «Ἔργα», τόμ. Β', σελ. 262).

2. Τοιαύτην ὑποστήριξιν ἀνέλαβεν ἐναργῶς ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν τὸν Μάρτιον τοῦ 1912 ἐκπονήσασα πρόγραμμα Ναυτιλιακῆς Τραπεζῆς (Α. Ἀνδρεάδην : *La Marine Marchande Grecque*, σελ. 254). Αἱ προσπάθειαι ὅμως ἐγένοντο ἐνωρίτερον καθ' ὑπόδειξιν τῶν ἐν Σύρῳ συμμετασχόντων εἰς τὸ Ναυτιλιακὸν Συνέδριον ὀμιλητῶν. (Βλ. Τὸ ἐν Σύρῳ Ναυτιλιακὸν Συνέδριον τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1902, ἐπανέκδοσιν, Ἀθήναι 1973, Περὶ Ναυτικῆς ὑποθήκης καὶ περὶ Ναυτικῆς Τραπεζῆς καὶ Ἀσφαλείας, σελ. 71 - 128 καὶ 151 - 204).

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τοῦ κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α. ΣΚΟΥΝΤΖΟΥ

Ἐκτάκτου Καθηγητοῦ τῆς Α.Β.Σ.Π.

Τὸ σύστημα εἰσροῶν - ἐκροῶν ἀποτελεῖ σπουδαιότατον ὄργανον διὰ τὴν διερευνήσιν, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τῆς εὐαισθησίας τῶν τιμῶν εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν ἐπὶ μέρους στοιχείων κόστους. Τοῦτο διότι εἰς τὰ πλαίσια τοῦ συστήματος εἰσροῶν - ἐκροῶν καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀνάλυσις τόσο τῶν ἀμέσων ὅσον καὶ τῶν ἐμμέσων ἀντικτύπων ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν μεταβολῶν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖα τοῦ κόστους. Σκοπὸς τοῦ παρόντος ἄρθρου εἶναι τὰ διερευνῆσιν τὸν βαθμὸν κατὰ τὸν ὁποῖον αἱ τιμαὶ τῶν τελικῶν προϊόντων τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὰς μεταβολὰς εἰς τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖα κόστους.

1. Τὸ Θεωρητικὸν Πλαίσιον

Ἡ λογικὴ δομὴ τοῦ συστήματος εἰσροῶν - ἐκροῶν ὀδηγεῖ εἰς μίαν ἀπλήν θεωρίαν διαμορφώσεως τῶν τιμῶν ('). Αἱ τιμαὶ εἰς τὸ ἀνοικτὸν σύστημα εἰσροῶν - ἐκροῶν καθορίζονται ὑφ' ἑνὸς συστήματος ἐξισώσεων, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ἡ τιμὴ τὴν ὁποίαν ἕκαστος παραγωγικὸς κλάδος τῆς οἰκονομίας εἰσπράττει κατὰ μονάδα τοῦ προϊόντος τοῦ ἴσουται πρὸς τὸ συνολικὸν κόστος παραγωγῆς τοῦ προϊόντος. Τὸ κόστος δὲ τοῦτο ἀποτελεῖται ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν ἐνδιαμέσων εἰσροῶν, τῶν προερχομένων ἐκ τῶν λοιπῶν κλάδων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν, δηλαδὴ μισθοὺς καὶ ἡμερομίσθια, πρόσδοτον περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως κλπ.

Ὑποθεθίσθω ὅτι εἰς μίαν οἰκονομίαν ὑπάρχουν n παραγωγικοὶ κλάδοι, ὅτι P_1, P_2, \dots, P_n συμβολίζουν τὰς ἀντιστοιχοῦς τιμὰς κατὰ μονάδα τῶν προϊόντων τῶν κλάδων καὶ ὅτι V_1, V_2, \dots, V_n εἶναι αἱ ἀντίστοιχοι κατὰ μονάδα προϊόντος ἀρχικαὶ εἰσροαί.

1. W. Leontief, *The Structure of the American Economy, 1919 - 1939*. New York 1951, σσ. 188 - 201.

Δοθείσης τῆς μήτρας τῶν τεχνολογικῶν συντελεστῶν

$$A = \begin{bmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \dots & \alpha_{1n} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22} & \dots & \alpha_{2n} \\ \alpha_{n1} & \alpha_{n2} & \dots & \alpha_{nn} \end{bmatrix}$$

αί κατά μονάδα προϊόντος τιμαὶ τῶν n κλάδων τῆς οἰκονομίας καθορίζονται ὑπὸ τοῦ ἀκολουθοῦ συστήματος ἐξισώσεων :

$$\left. \begin{aligned} P_1 &= \alpha_{11} P_1 + \alpha_{21} P_2 + \dots + \alpha_{n1} P_n + V_1 \\ P_2 &= \alpha_{12} P_1 + \alpha_{22} P_2 + \dots + \alpha_{n2} P_n + V_2 \\ P_n &= \alpha_{1n} P_1 + \alpha_{2n} P_2 + \dots + \alpha_{nn} P_n + V_n \end{aligned} \right\} \quad (1)$$

Τὸ σύστημα τῶν ἐξισώσεων (1) δύναται νὰ γραφῆ ὑπὸ μορφήν μητρῶν ὡς ἐξῆς :

$$\begin{bmatrix} P_1 \\ P_2 \\ \vdots \\ P_n \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{21} & \dots & \alpha_{n1} \\ \alpha_{12} & \alpha_{22} & \dots & \alpha_{n2} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \alpha_{1n} & \alpha_{2n} & \dots & \alpha_{nn} \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} P_1 \\ P_2 \\ \vdots \\ P_n \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} V_1 \\ V_2 \\ \vdots \\ V_n \end{bmatrix} \quad (2)$$

ἢ

$$P = A' P + V \quad (3)$$

ἔνθα P συμβολίζει τὸ διάνυσμα στήλης τῶν τιμῶν, A' τὴν ἐναλλακτικὴν μήτραν ⁽²⁾ τῶν τεχνολογικῶν συντελεστῶν A , καὶ V τὸ διάνυσμα στήλης τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν τῶν ἐπὶ μέρους κλάδων.

Δοθεισθῶν τῶν κατὰ μονάδα προϊόντος ἐκάστου κλάδου ἀρχικῶν εἰσροῶν καὶ τῆς μήτρας τῶν τεχνολογικῶν συντελεστῶν, ἡ λύσις τοῦ συστήματος τῶν ἐξισώσεων (3) ἐπιτρέπει τὸν καθορισμὸν τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων ὅλων τῶν κλάδων τῆς οἰκονομίας. Ἡ λύσις εἰς τὸ σύστημα τῶν ἐξισώσεων (3) εἶναι

$$P = (I - A')^{-1} \cdot V \quad (4)$$

ἔνθα I εἶναι ἡ μοναδιαία μήτρα καὶ

$$(I - A')^{-1} = \begin{bmatrix} \Gamma_{11} & \Gamma_{21} & \dots & \Gamma_{n1} \\ \Gamma_{12} & \Gamma_{22} & \dots & \Gamma_{n2} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \Gamma_{1n} & \Gamma_{2n} & \dots & \Gamma_{nn} \end{bmatrix}$$

2. Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξύ τῶν μητρῶν A καὶ A' συνίσταται εἰς τὸ ὅτι αἱ σειραὶ τῆς μήτρας A ἐμφανίζονται ὡς στήλαι εἰς τὴν μήτραν A' .

Σημειωτέον ότι η αντίστροφος μήτρα $(I-A')^{-1}$ είναι ή έναλλακτική μήτρα της $(I-A)^{-1}$ και συνεπώς αί σειραί της $(I-A)^{-1}$ συνιστούν τὰς στήλας της $(I-A)^{-1}$.

Ἐκαστον στοιχείον r_{ij} της αντίστροφου $(I-A')^{-1}$ δεικνύει τὴν σχέσιν μεταξύ της τιμῆς P_j , τοῦ προϊόντος τοῦ κλάδου j καὶ τῶν κατὰ μονάδα τοῦ προϊόντος του ἔμπεριεχομένων ἀρχικῶν εἰσροῶν τοῦ κλάδου i . Τὸ r_{21} , ἐπὶ παραδείγματι, δεικνύει ὅτι ἐὰν αἱ ἀρχικαὶ εἰσροαὶ εἰς τὸν κλάδον 2 αὐξηθοῦν κατὰ μίαν μονάδα — ἐνῶ αἱ κατὰ μονάδα τοῦ προϊόντος τῶν ἄλλων κλάδων ἀρχικαὶ εἰσροαὶ παραμένουν ἀμετάβλητοι — ἡ τιμὴ τοῦ προϊόντος τοῦ κλάδου 1 θὰ αὐξηθῇ κατὰ r_{21} .

Αἱ κατὰ μονάδα τοῦ προϊόντος ἐκάστου κλάδου ἔμπεριεχόμεναι ἀρχικαὶ εἰσροαὶ δύναται νὰ χωρισθοῦν εἰς τὰ ἀπαρτίζοντα ταύτας μέρη, ἤτοι μισθοῦς, πρόσδοτον περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως κλπ.⁽³⁾ Ἐὰν μεταβληθῇ οἰαδήποτε ἐκ τῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν, εἰς ἓνα κλάδον ἢ εἰς συνδυασμὸν κλάδων, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι μία νέα σειρά τιμῶν κατὰ μονάδα προϊόντος ἐκάστου κλάδου⁽⁴⁾. Πειραματισμοὶ με τοιοῦτου εἶδους μεταβολὰς εἰς τὰ στοιχεῖα τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν εἶναι πρωταρχικῆς σημασίας διὰ τὴν ἐνάσκησιν της οἰκονομικῆς πολιτικῆς, διότι ἐπιτρέπουν τὸν ὑπολογισμὸν⁽⁵⁾ τῶν ἁμέσων καὶ ἑμμέσων ἐπιδράσεων ἐπὶ τῶν τιμῶν τοιαύτης σπουδαιότητος μεταβλητῶν, ὡς τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, τῶν ἑμμέσων φόρων, τῶν κερδῶν κλπ.

Ἄπαξ καὶ αἱ συνεπεῖα μεταβολῶν τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν — εἰς ἓνα κλάδον ἢ εἰς συνδυασμὸν κλάδων — ἐπιδράσεις ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν ὑπὸ τῶν διαφόρων κλάδων παραγομένων προϊόντων ἔχουν ὑπολογισθῆ, δύναται εὐκόλως νὰ ὑπολογισθοῦν καὶ αἱ ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν ἐπὶ μέρους κατηγοριῶν της τελικῆς ζητήσεως, δηλ. καταναλώσεως, ἐπενδύσεων κλπ. Ὁ ὑπολογισμὸς οὗτος διὰ τὴν περίπτωσιν της καταναλώσεως, ἐπὶ παραδείγματι, δύναται νὰ γίνῃ διὰ της χρησιμοποίησεως τοῦ τύπου

$$P_c = \frac{P'_1}{P_1^o} C_1 + \frac{P'_2}{P_2^o} C_2 + \dots + \frac{P'_n}{P_n^o} C_n \quad (4)$$

ἐνθα

P_c = δείκτης μέσης τιμῆς καταναλώσεως

3. Ἐὰν ἔχωμεν m κατηγορίας ἀρχικῶν εἰσροῶν εἰς ἕκαστον κλάδον, αἱ κατὰ μονάδα προϊόντος ἀρχικαὶ εἰσροαὶ τοῦ κλάδου j θὰ εἶναι

$$V_j = W_{1j} + W_{2j} + \dots + W_{mj} \quad (j = 1, 2, \dots, n)$$

ἐνθα τὰ W παριστοῦν τὰς κατὰ μονάδα προϊόντος ἐκάστου κλάδου διαφόρους κατηγορίας ἀρχικῶν εἰσροῶν.

4. Αἱ μονάδες μετρήσεως πρὶν λάβει χώραν ἡ αὐξησις οἰασδήποτε τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν ὀρίζονται κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε αἱ τιμαὶ τούτων νὰ ἰσοῦνται πρὸς τὴν μονάδα.

5. Τοῦτο ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι οἱ συντελεσταὶ εἰσροῶν-ἐκροῶν, οἱ ὅποιοι ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὰς σχετικὰς τιμὰς, παραμένουν ἀμετάβλητοι. Μεγάλαι μεταβολαὶ εἰς τὰς σχετικὰς τιμὰς, ἀφ' ἑτέρου, δύνατον νὰ προκαλέσουν τοιαύτας μεταβολὰς εἰς τοὺς συντελεστάς εἰσροῶν-ἐκροῶν, ὥστε ἡ ἰσχὺς της ἀναλύσεως τῶν ἐπιδράσεων ἐπὶ τῶν τιμῶν μεταβολῶν εἰς τὰ στοιχεῖα τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν νὰ καθίσταται ἀσθενής. Ἴδε καὶ H. B. Chenery and P. G. Clark, *Interindustry Economics*, New York, 1959, σελ. 62.

P_i^0 = δείκτης τιμών βάσεως των προϊόντων των επί μέρους παραγωγικών κλάδων ($i = 1, 2, \dots, n$)

P_i^1 = δείκτης τιμών των προϊόντων των επί μέρους παραγωγικών κλάδων οί προκύπτοντες από την ποσοστιαία μεταβολήν μιᾶς ἢ περισσοτέρων των κατά μονάδα προϊόντος ἀρχικῶν εισροῶν εἰς ἓνα ἢ περισσοτέρους παραγωγικούς κλάδους ($i = 1, 2, \dots, n$).

C_i = ἡ ποσοστιαία συμμετοχὴ των ὑφ' ἐκάστου παραγωγικοῦ κλάδου παραγομένων καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ἐπὶ τῆς συνολικῆς καταναλώσεως ($i=1,2,\dots,n$). Ἀνάλογοι, ὡς διὰ τὴν κατανάλωσιν, δείκται δύναται νὰ καταρτισθοῦν καὶ διὰ τὰς λοιπὰς κατηγορίας τελικῆς ζητήσεως, ἤτοι ἐπενδύσεις, ἐξαγωγὰς κλπ.

2. Τὰ Στατιστικὰ Στοιχεῖα

Προκειμένου νὰ ὑπολογισθῇ ἡ εὐαισθησία των τιμῶν τοῦ προϊόντος των ἐπὶ μέρους παραγωγικῶν κλάδων εἰς τὰς μεταβολὰς των ἐπὶ μέρους ἀρχικῶν εισροῶν ἐχρησιμοποιήθησαν δύο πίνακες εισροῶν-ἐκροῶν. Ὁ πρῶτος πίναξ εἶναι ὁ ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ καταρτισθεὶς πρωτογενῆς πίναξ διὰ τὸ ἔτος 1858 (*). Τὰ στοιχεῖα των ἀρχικῶν εισροῶν εἰς τὸν πίνακα τοῦτον εἶναι τὰ ἐξῆς : i) μισθοὶ καὶ ἡμερομίσθια, ii) πρόσδοδος περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, iii) ἔμμεσοι φόροι μείον ἐπιδοτήσεις, iv) δασμοὶ καὶ φόροι ἐπὶ των εισαγωγῶν καὶ v) εισαγωγὰι cif. Ἐξ ἄλλου, οἱ τομεῖς τῆς τελικῆς ζητήσεως εἶναι : α) ἰδιωτικὴ κατανάλωσις, β) δημοσία κατανάλωσις, γ) ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου, δ) αὐξομειώσεις ἀποθεμάτων καὶ ε) ἐξαγωγὰι fob.

Ὁ δεῦτερος πίναξ ὅστις ἐχρησιμοποιήθη ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔτος 1966. Ὁ πίναξ οὗτος δὲν εἶναι πρωτογενῆς ἀλλ' ἐξετιμήθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς μεθόδου RAS, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρωτογενοῦς πίνακος τοῦ ἔτους 1958 καὶ πραγματικῶν στοιχείων τελικῆς ζητήσεως καὶ ἀρχικῶν εισροῶν διὰ τὸ 1966 (*). Ὁ ἀριθμὸς των παραγωγικῶν κλάδων εἰς τοὺς ὡς ἄνω πίνακας ἦτο μεγαλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ὅστις ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην. Εἰδικώτερον, ὁ ἀρχικὸς πίναξ τοῦ ἔτους 1958 περιελάμβανε 50 κλάδους οἱ ὅποιοι ὁμαδοποιήθησαν εἰς 14 κλάδους. Ὅμοίως διὰ τὸ 1966, ἐγένετο ἡ αὐτὴ ὁμαδοποίησις των κλάδων. Οἱ 14 ὁμαδοποιημένοι κλάδοι εἶναι οἱ ἐξῆς :

6. Ἐτερος πρωτογενῆς πίναξ εισροῶν-ἐκροῶν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν, ὅστις ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔτος 1960 εἶναι Α. Κουτσογιάννη καὶ Α. Γκανᾶ, «Πίναξ Εἰσορῶν - Ἐκροῶν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, 1960», Κέντρον Προγραμματισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν, Ἀθῆναι, 1967. Ὁ πίναξ οὗτος, μολοντί μεταγενέστερος δὲν ἐχρησιμοποιήθη, καθότι δὲν ὑπῆρχον συγκρίσιμα στοιχεῖα τελικῆς ζητήσεως καὶ ἀρχικῶν εισροῶν διὰ μεταγενέστερα ἔτη.

7. Διὰ μίαν περιγραφὴν τῆς μεθόδου RAS βλέπε, Department of Applied Economics, University of Cambridge, «Input-output Relationships 1954-1966», A. Programme for Growth, No. 3, London, 1963. Διὰ λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ πίνακος εισροῶν-ἐκροῶν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας διὰ τὸ 1966 ἐπὶ τῇ βέσει τῆς μεθόδου RAS, βλέπε Θεοδώρου Σκουντζοῦ «Διακλαδικαὶ Σχέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας», Κέντρον Προγραμματισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν, 1973 (πολυγραφημένη ἐκδοσις).

1. Γεωργία, Δάση, ἼΑλιεία
2. Ὅρυχεῖα
3. Τρόφιμα, Ποτά, Καπνός
4. Ὑφαντουργία, Ὑποδηματοποιΐα, Δέρματα
5. Βιομηχανία Ξύλου, Φελλοῦ καὶ Ἐπίπλων, Διάφοροι Βιομηχανία
6. Βιομηχανία Ἐλαστικοῦ, Χημικῶν Προϊόντων, Προϊόντων Πετρελαίου, Χάρτου.
7. Βιομηχανία Τισιμέντου, Ὑάλου, μὴ Μεταλλικῶν Ὅρυκτῶν.
8. Βασικαὶ Μεταλλουργικαὶ Βιομηχανία
9. Βιομηχανία Μηχανῶν, Μεταφορικῶν Μέσων, Λοιπῶν Προϊόντων ἐκ Μετάλλου
10. Κατασκευαὶ
11. Κοινῆς Ὁφελείας (περιλαμβανομένων καὶ τῶν ἐπικοινωνιῶν)
12. Μεταφοραὶ, Ἀποθηκεύσεις
13. Λοιπαὶ Ὑπηρεσίαι πλὴν Ὑπηρεσιῶν Δημοσίου
14. Ὑπηρεσίαι Δημοσίου.

Εἰς τὸ στατιστικὸν παράρτημα παρουσιάζονται τὰ ἐξῆς στατιστικὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν εἰς τὰ ἐπόμενα τμήματα παρουσιαζομένων ὑπολογισμῶν : i) ἢ κατὰ μονάδα προϊόντος ἐκάστου κλάδου διάρθρωσις τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν διὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1966, ii) ἢ ποσοστιαία διάρθρωσις τῆς τελικῆς ζητήσεως διὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1966 καὶ iii) αἱ ἀντίστροφοι μῆτραι $(I-A)^{-1}$ διὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1966.

3. Ἐπιδράσεις τῶν Μεταβολῶν τῶν Ἀρχικῶν Εἰσροῶν ἐπὶ τῶν Τιμῶν τῶν Προϊόντων τῶν Κλάδων τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας κατὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1966

Εἰς τὸ παρὸν τμῆμα παρουσιάζομεν τοὺς ὑπολογισμοὺς ἀναφορικῶς μὲ τὸ μέγεθος τῶν ἐπὶ τῶν τιμῶν ἐπιδράσεων τῶν μεταβολῶν εἰς ἐκάστην τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν. Πρὸς τοῦτο ὑπετέθη, ὅτι ἐκάστη τῶν κατὰ μονάδα προϊόντος ἀρχικῶν εἰσροῶν αὐξάνεται ἑναλλάξ κατὰ 10%, τῶν λοιπῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν παραμενουσῶν σταθερῶν. Εἰδικώτερον, δι' ἕκαστον τῶν ἐτῶν 1958 καὶ 1966 ὑπετέθη ὅτι αὐξάνονται ἀρχικῶς οἱ μισθοὶ καὶ τὰ ἡμερομίσθια εἰς ὅλους τοὺς κλάδους κατὰ 10%, τῶν λοιπῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν παραμενουσῶν σταθερῶν. Ὑποθέτοντες ὅτι οἱ δείκται τιμῶν εἰς τοὺς ἐπὶ μέρους κλάδους ἦσαν, πρὶν λάβει χώραν ἢ αὐξήσις τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων κατὰ 10%, ἴσοι πρὸς τὴν μονάδα, ὑπελογίσθησαν οἱ μετὰ τὴν αὐξήσιν τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων νέοι δείκται τιμῶν. Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι ἐμφανίζονται εἰς τὴν στήλην (1) τῶν πινάκων I καὶ II διὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1966 ἀντιστοιχῶς.

Ἡ αὐξήσις τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων κατὰ 10% εἰς ὅλους τοὺς κλάδους ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν αὐξήσιν τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος τῶν ὄρυχείων, ἐπὶ παραδείγματι, κατὰ 4,1% περίπου τὸ 1958 καὶ κατὰ 2,9% τὸ 1966. Εἰς τὴν στήλην (2)

των πινάκων I και II εμφανίζονται αί αυξήσεις εις τὰς τιμὰς τοῦ προϊόντος τῶν ἐπὶ μέρους κλάδων, αἱ προκαλοῦμεναι ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς προσόδου περιουσίας καὶ επιχειρηματικῆς δράσεως κατὰ 10% εις ὄλους τοὺς κλάδους, τῶν λοιπῶν ἀρχικῶν κατὰ μονάδα προϊόντος εισροῶν παραμενουσῶν σταθερῶν. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἔχουν ὑπολογισθῆ αἱ προκαλοῦμεναι εις τὰς τιμὰς τοῦ προϊόντος ἐκάστου κλάδου αὐξήσεις, ἐκ τῆς κατὰ 10% αὐξήσεως τῶν ἐμμέσων φόρων, τῶν δασμῶν καὶ τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγομένων προϊόντων. Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι εμφανίζονται εις τὰς στήλας (3), (4) καὶ (5) ἀντιστοίχως, τῶν πινάκων I καὶ II.

Πίναξ I

Μεταβολαὶ τῶν Τιμῶν Ἐκάστου Κλάδου Συνεπείᾳ Αὐξήσεως κατὰ 10 % τῆς Τιμῆς Ἐκάστης Κατηγορίας Ἀρχικῶν Εἰσροῶν 1958 = 1,00

A/A	ΚΛΑΔΟΙ	Μισθοὶ καὶ Ἡμερομίσθια	Πρόσοδος περιουσίας καὶ επιχειρημ. Δράσεως	Ἐμμεσοὶ φόροι καὶ ἐπιδοτήσεις	Δασμοὶ καὶ φόροι εἰσαγωγῶν	Εἰσαγωγὰ GIF
		1	2	3	4	5
1.	Γεωργία κ.λ.π.	1,051554	1,035810	1,001281	1,002281	1,009133
2.	Ὄρυζα κ.λ.π.	1,041309	1,029350	1,005755	1,003439	1,020142
3.	Τρόφιμα-Ποτὰ-Καπνὸς	1,038270	1,032976	1,007867	1,005762	1,015123
4.	Ἵφαντουργ.-Ἵποδησ.-Δέρ.	1,030256	1,040177	1,002974	1,006710	1,019875
5.	Ξύλου-Φελλοῦ-Ἐπίπλων	1,024248	1,033071	1,000881	1,009586	1,032212
6.	Ἐλαστ.-Χημ.-Πετρ.-Χάρτ.	1,012225	1,013151	1,001284	1,020638	1,052625
7.	Τσιμέντ.-Υἄλου-Μὴ Μετ. Ὄρυκ.	1,032850	1,032300	1,004213	1,008194	1,022433
8.	Βασικαὶ Μεταλλουργ.	1,007233	1,010107	1,002858	1,011141	1,070151
9.	Μηχαν. Μεταφορικὰ Μέσα	1,012747	1,010839	1,000895	1,008467	1,067044
10.	Κατασκευαὶ	1,043311	1,030775	1,004851	1,003914	1,017144
11.	Κοινῆς Ὀφελείας	1,047966	1,036335	1,001703	1,002864	1,011127
12.	Μεταφορ.-Ἀποθηκεύσεις	1,045090	1,037453	1,000165	1,004027	1,013255
13.	Λοιπαὶ Ὑπηρεσ. Πλήν Δημοσ.	1,020175	1,070562	1,004485	1,000982	1,003798
14.	Ὑπηρεσίαι Δημοσίου	1,095036	1,004964	1,000000	1,000000	1,000000

Τυχάνει αὐτονόητον ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπολογισθοῦν καὶ αἱ μεταβολαὶ τῶν τιμῶν αἱ προκαλοῦμεναι ἀπὸ τὰς μεταβολὰς μιᾶς ἢ περισσοτέρων ἀρχικῶν εἰσροῶν, εις ἓνα μόνον κλάδον ἢ συνδυασμὸν κλάδων. Θὰ ἠδυνάμεθα, ἐπὶ παραδείγματι, νὰ ὑπολογίσωμεν τὰς ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων τῶν ἐπὶ μέρους κλάδων ἐπιδράσεις μιᾶς κατὰ 5% μειώσεως τῆς κατὰ μονάδα προϊόντος προσόδου περιουσίας καὶ επιχειρηματικῆς δράσεως εις τὸν κλάδον τῆς βασικῆς μεταλλουργίας καὶ μιᾶς κατὰ 10% αὐξήσεως τῶν ἐμμέσων φόρων εις τὸν κλάδον τῶν τροφίμων. Γενικῶς, οἱ συνδυασμοὶ οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ ἐπιλεγοῦν εις τὴν πρᾶξιν εἶναι μεγάλοι εις ἀριθμὸν καὶ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὰς ἐκάστοτε ἐπιδιώξεις τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Πίναξ II

Μεταβολαί τῶν Τιμῶν Ἐκάστου Κλάδου Συνεπεία Αὐξήσεως κατὰ 10% τῆς Τιμῆς Ἐκάστης Κατηγορίας Ἀρχικῶν Εἰσροδῶν
1966 = 1,00

A/A	Μισθοί καὶ Ἡμερομίσθια	Πρόσοδος Περιουσίας καὶ Ἐπιχειρημ. Δράσεως	Ἐμμεσοὶ φόροι μείων Ἐπιδοτήσεις	Δασμοὶ καὶ φόροι Εἰσαγωγῶν	Εἰσαγωγαὶ CIF
	1	2	3	4	5
1.	1,052692	1,036280	0,999002	1,002030	1,009991
2.	1,029112	1,019974	1,005171	1,001392	1,044348
3.	1,035852	1,031685	1,013997	1,003414	1,015050
4.	1,029356	1,040607	1,003507	1,006046	1,020491
5.	1,028105	1,031907	1,006952	1,007330	1,025710
6.	1,014686	1,015718	1,023437	1,008800	1,037360
7.	1,031473	1,028387	1,009372	1,006016	1,024753
8.	1,012194	1,014923	1,005673	1,009244	1,057967
9.	1,013948	1,012878	1,003665	1,008355	1,061154
10.	1,037290	1,030606	1,010950	1,002968	1,018181
11.	1,048449	1,038570	1,004864	1,001068	1,007049
12.	1,039637	1,032040	1,016476	1,001806	1,010039
13.	1,023447	1,065260	1,006839	1,000706	1,003744
14.	1,091634	1,003249	1,000465	1,000000	1,000000

Περιορίζοντες ἑαυτοὺς εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν πινάκων I καὶ II, δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν ὡς ἑξῆς τὰ ἐξ αὐτῶν προκύπτοντα συμπεράσματα :

i) Ἐξετάζοντες τὰς ἐπὶ τῶν τιμῶν ἐπιδράσεις τῆς κατὰ 10% αὐξήσεως τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων εἰς ὄλους τοὺς κλάδους παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ κλάδος τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν (14) παρουσιάζει τὴν μεγαλυτέραν αὐξησιν τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος του, ἀνερχομένην εἰς ἄνω τοῦ 9% δι' ἄμφότερα τὰ ἔτη. Εἰς τὴν σειρὰν τῆς κατατάξεως, ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους αὐξήσεως τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος, ἔπεται ὁ κλάδος τῆς γεωργίας (1) μὲ ποσοστὸν αὐξήσεως ἐλαφρῶς ἀνώτερον τοῦ 5% δι' ἄμφότερα τὰ ἔτη. Οἱ κλάδοι κοινῆς ὠφελείας (11) καὶ μεταφορῶν καὶ ἀποθηκεύσεων (12) ἔπονται εἰς τὴν σειρὰν τῆς κατατάξεως μὲ ποσοστὰ αὐξήσεως τῶν τιμῶν κυμαινόμενα μεταξὺ 4% καὶ ἐλαφρῶς κάτω τοῦ 5% δι' ἄμφότερα τὰ ἔτη. Οἱ κλάδοι τῶν ὀρυχείων (2) καὶ κατασκευῶν (10), ἐνῶ κατὰ τὸ 1958 παρουσιάζουν αὐξησιν τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος τῶν ἐλαφρῶς ἀνωτέραν τοῦ 4%, κατὰ τὸ 1966 ἡ αὐξησης τῆς τιμῆς κυμαίνεται μεταξὺ τοῦ 3% καὶ ἐλαφρῶς κάτω τοῦ 4%. Οἱ κλάδοι τῶν τροφίμων (3), τῆς ὑφαντουργίας κλπ. (4) καὶ τῶν τσιμέντων, ὑάλου κλπ. (7) παρουσιάζουν αὐξησιν τῆς τιμῆς κυμαινομένην μεταξὺ 3% καὶ ἐλαφρῶς κάτω τοῦ 4% δι' ἄμφότερα τὰ ἔτη. Διὰ τοὺς λοιποὺς κλάδους ἡ αὐξησης τῶν τιμῶν κυμαίνεται μεταξὺ 1% καὶ κάτω τοῦ 3%, δι' ἄμφότερα τὰ ἔτη.

ii) Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς κατὰ 10% αὐξήσεως τῆς προσόδου περιουσίας

καί επιχειρηματικῆς δράσεως εἰς ὄλους τοὺς κλάδους, τῶν λοιπῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν παραμενουσῶν σταθερῶν, ὁ κλάδος τῶν λοιπῶν ὑπηρεσιῶν (13) παρουσιάζει τὴν μεγαλύτεραν αὐξησιν, κυμαινομένην μεταξύ 6-7% δι' ἀμφότερα τὰ ἔτη. Διὰ τὴν πλειονότητα τῶν ὑπολοίπων κλάδων αἱ αὐξήσεις τῶν τιμῶν κυμαίνονται μεταξύ 3-4%. Τελευταῖος ἀπὸ ἀπόψεως ποσοστοῦ αὐξήσεως τῆς τιμῆς κατατάσσεται ὁ κλάδος τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν (14), μὲ ποσοστὸν αὐξήσεως τῆς τιμῆς σημαντικῶς χαμηλότερον τοῦ 1%.

iii) Ἡ κατὰ 10% αὐξήσεις τῶν ἐμμέσων φόρων καὶ τῶν δασμῶν μικρὰς μόνον ἐπιδράσεις ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων τῶν ἐπὶ μέρους κλάδων. Εἰδικότερον, αἱ αὐξήσεις εἰς τὰς τιμὰς αἱ προκαλοῦμεναι ἀπὸ τὰς αὐξήσεις τῶν ἐμμέσων φόρων καὶ τῶν δασμῶν δὲν ὑπερβαίνουν τὸ 1% διὰ τὴν συντριπτικὴν πλειοψηφίαν τῶν κλάδων.

iv) Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐξήσεως τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγωγῶν κατὰ 10%, τῶν λοιπῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν παραμενουσῶν σταθερῶν, αἱ μεγαλύτεραι αὐξήσεις τῶν τιμῶν λαμβάνουν χώραν εἰς τοὺς κλάδους τῆς βασικῆς μεταλλουργίας (8) καὶ εἰς τὸν κλάδον κατασκευῆς μηχανῶν καὶ μεταφορικῶν μέσων (9). Διὰ τοὺς κλάδους τούτους αἱ αὐξήσεις τῶν τιμῶν κυμαίνονται μεταξύ 5,5-7% δι' ἀμφότερα τὰ ἔτη. Διὰ τοὺς κλάδους τῶν ὀρυχείων (2), τῆς ὑφαντουργίας κλπ. (4), τοῦ ξύλου, φελλοῦ κλπ. (5) καὶ ἐλαστικοῦ, χημικῶν κλπ. (6), αἱ αὐξήσεις τῶν τιμῶν κυμαίνονται διὰ μὲν τὸ 1958 μεταξύ 2-5%, διὰ δὲ τὸ 1966 μεταξύ 2-4,5% περίπου. Διὰ τοὺς λοιποὺς κλάδους αἱ αὐξήσεις τῶν τιμῶν εἶναι κάτω τοῦ 2%, καὶ διὰ τινὰς ἐξ αὐτῶν κάτω τοῦ 1%.

v) Συγκρίνοντες τὰς ἐπὶ τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος ἑνὸς κλάδου ἐπιδράσεις τῶν αὐξήσεων τῶν διαφόρων ἀρχικῶν εἰσροῶν παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν κλάδων τῆς γεωργίας (1), τῶν τροφίμων κλπ. (3), τσιμέντου κλπ. (7), κατασκευῶν (10), κοινῆς ὠφελείας (11), μεταφορῶν - ἀποθηκεύσεων (12) καὶ ὑπηρεσιῶν δημοσίου (14), αἱ αὐξήσεις τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων ἐξασκοῦν μεγαλύτεραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων τῶν κλάδων τούτων ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς αὐξήσεις τῶν ἄλλων ἀρχικῶν εἰσροῶν, δι' ἀμφότερα τὰ ἔτη. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ὀρυχείων (2), αἱ αὐξήσεις τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων ἐπιρροάζουν περισσότερο τὴν τιμὴν τοῦ προϊόντος μόνον διὰ τὸ 1958, ἐνῶ διὰ τὸ 1966 μεγαλύτεραν ἐπίδρασιν ἐξασκοῦν αἱ αὐξήσεις τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγωγῶν.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν κλάδων τῆς ὑφαντουργίας κλπ. (4), ξύλου, φελλοῦ, ἐπίπλων (5) καὶ λοιπῶν ὑπηρεσιῶν (13) αἱ μεγαλύτεραι αὐξήσεις ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων προκαλοῦνται ἀπὸ τὰς αὐξήσεις τῆς προσόδου περιουσίας καὶ επιχειρηματικῆς δράσεως, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἐπιδράσεις τῶν ἄλλων ἀρχικῶν εἰσροῶν. Τέλος, εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν κλάδων ἐλαστικοῦ, χημικῶν κλπ. (6), βασικῆς μεταλλουργίας (8) καὶ μηχανῶν, μεταφορικῶν μέσων (9), μεγαλύτεραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν τιμῶν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἐπιδράσεις τῶν ἄλλων ἀρχικῶν εἰσροῶν, ἐξασκοῦν αἱ μεταβολαὶ τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγωγῶν.

4. Ἐπιδράσεις τῶν Μεταβολῶν τῶν Ἀρχικῶν Εἰσροῶν ἐπὶ τῶν ἐπὶ Μέρους Κατηγοριῶν τῆς Τελικῆς Ζητήσεως

Ἐχοντες ἤδη ὑπολογίσει τὰς ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων τῶν ἐπὶ μέρος κλάδων ἐπιδράσεις τῶν μεταβολῶν τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν, τὸ ἐπόμενο στᾶδιον εἰς τὴν διακλαδικὴν ἀνάλυσιν τῶν τιμῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν εἶναι ὁ ὑπολογισμὸς τῶν ἐπιδράσεων τῶν ὡς ἄνω μεταβολῶν τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν ἐπὶ μέρος κατηγοριῶν τελικῆς ζητήσεως. Πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη ὁ τύπος (4) δι' ὅλας τὰς κατηγορίας τῆς τελικῆς ζητήσεως, ἤτοι ἰδιωτικὴν κατανάλωσιν, δημοσίαν κατανάλωσιν, ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου, ἀποθέματα καὶ ἐξαγωγάς. Οἱ σχετικοὶ ὑπολογισμοὶ διὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1966 ἐμφανίζονται εἰς τοὺς πίνακας III καὶ IV ἀντιστοίχως.

Ἐκ τῶν πινάκων III καὶ IV δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὰ ἑξῆς :

i) Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐπὶ τῆς μέσης τιμῆς τῆς ἰδιωτικῆς καταναλώσεως ἐπιδράσεις τῶν μεταβολῶν τῶν διαφόρων ἀρχικῶν εἰσροῶν παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ μεταβολαὶ τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων καὶ τῆς προσόδου περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως ἐξασκοῦν μεγαλύτεραν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας ἀρχικὰς εἰσροάς, ἐπίδρασιν. Περαιτέρω, ἐνῶ διὰ τὸ 1958 ἡ ἐπὶ τῶν τιμῶν ἐπίδρασις τῆς αὐξήσεως τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν τῆς προσόδου περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, διὰ τὸ 1966 ἡ μεγαλύτερα ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς τιμῆς τῆς ἰδιωτικῆς καταναλώσεως ἐξασκεῖται ὑπὸ τῶν μεταβολῶν τῆς προσόδου περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

ii) Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς δημοσίας καταναλώσεως, αἱ αὐξήσεις τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων ἐξασκοῦν σημαντικῶς μεγαλύτεραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς τιμῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας ἀρχικὰς εἰσροάς.

iii) Αἱ ἐπιδράσεις τῶν αὐξήσεων τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, τῆς προσόδου περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως καὶ τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγωγῶν ἐπὶ τῆς τιμῆς τῶν ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου εἶναι περίπου ἡ αὐτή, μὲ ἑλαφρῶς ἀνωτέραν τὴν ὑπὸ τῶν αὐξήσεων τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγωγῶν ἐξασκουμένην ἐπίδρασιν. Αἱ αὐξήσεις τῆς τιμῆς τῶν ἐπενδύσεων συνεπεία αὐξήσεως ἐκάστης τῶν ὡς ἄνω τριῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν κωχρισμένως κυμαίνονται μεταξύ 2,5-3,5%.

iv) Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀποθεμάτων αἱ ὑπὸ τῶν αὐξήσεων τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, τῆς προσόδου περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, καὶ τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγωγῶν ἐξασκοῦμεν ἐπὶ τῆς τιμῆς τούτων ἐπιδράσεις δὲν παρουσιάζουν μεγάλας μεταξὺ τῶν διαφορᾶς, ἰδίως διὰ τὸ 1966 διὰ τὸ ὅποιον ἡ αὐξήσις τῆς τιμῆς κυμαίνεται μεταξύ 2,3% ἕως 2,9%.

Τέλος, αἱ τιμαὶ τῶν ἐξαγωγῶν ἐπηρεάζονται κατὰ κύριον λόγον ἀπὸ τὰς αὐξήσεις τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, καὶ τῆς προσόδου περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, αἱ δὲ ἐπιδράσεις τῶν δύο αὐτῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν ἐπὶ τῶν τιμῶν δὲν διαφέρουν σημαντικῶς μεταξύ τῶν καὶ κυμαίνονται περίξ τοῦ 3,5%.

Πίναξ III

Μεταβολαί τῶν Τιμῶν τῶν Κατηγοριῶν τῆς Τελικῆς Ζητήσεως Συνεπείᾳ Ἀυξήσεως κατὰ 10% τῆς Τιμῆς Ἐκάστης Κατηγορίας Ἀρχικῶν Εἰσροῶν
1958 = 1,00

	Ἰδιωτικὴ Κατανά- λωσις	Δημοσίᾳ Κατανά- λωσις	Ἐπενδύ- σεις Παγίου Κεφα- λαίου	Μεταβο- λαί Ἀποθε- μάτων	Ἐξαγωγαί
Μισθοὶ & Ἡμερομίσθια	1,032721	1,049699	1,031947	1,024681	1,037722
Πρόσοδος Περ. & Ἐπιχ. δρᾶσ.	1,024213	1,016029	1,025793	1,036215	1,034871
Ἐμμεσοὶ Φόροι μείον Ἐπιδ.	1,004294	1,001233	1,003423	1,001339	1,005420
Δασμοὶ & Φόροι εἰσαγωγῶν	1,004009	1,002253	1,005388	1,010910	1,005512
Εἰσαγωγαὶ CIF	1,012737	1,000497	1,033441	1,026572	1,016435

Πίναξ IV

Μεταβολαί τῶν Τιμῶν τῶν Κατηγοριῶν τῆς Τελικῆς Ζητήσεως Συνεπείᾳ Ἀυξήσεως κατὰ 10% τῆς Τιμῆς Ἐκάστης Κατηγορίας Ἀρχικῶν Εἰσροῶν
1966 = 1,00

	Ἰδιωτικὴ Κατανά- λωσις	Δημοσίᾳ Κατανά- λωσις	Ἐπενδύ- σεις Παγίου Κεφα- λαίου	Μεταβο- λαί Ἀποθε- μάτων	Ἐξαγωγαί
Μισθοὶ & Ἡμερομίσθια	1,032102	1,072086	1,028731	1,022953	1,032688
Πρόσοδος Περ. & Ἐπιχ. δρᾶσ.	1,045097	1,014527	1,025742	1,026220	1,039147
Ἐμμεσοὶ Φόροι μείον Ἐπιδ.	1,008209	1,003150	1,008281	1,015835	1,009020
Δασμοὶ & Φόροι εἰσαγωγῶν	1,002678	1,001069	1,004813	1,005794	1,003034
Εἰσαγωγαὶ CIF	1,011902	1,005902	1,032430	1,029182	1,016114

Συμπεράσματα

Τὰ γενικὰ συμπεράσματα τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἀπὸ τὴν διακλαδικὴν ἀνάλυσιν τῶν τιμῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν δύνανται νὰ συνοψισθοῦν ὡς ἑξῆς :

α) Αἱ τιμαὶ τῶν προϊόντων τῶν ἐπὶ μέρος κλάδων παρουσιάζουν διάφορον εὐαισθησίαν εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν ἐπὶ μέρος στοιχείων κόστους (ἀρχικῶν εἰσροῶν).

β) Αἱ τιμαὶ τῶν προϊόντων τῶν περισσοτέρων κλάδων τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ἐπηρεάζονται κατὰ κύριον λόγον ἀπὸ τὰς μεταβολὰς τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, καὶ τῆς προσόδου περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως. Μόνον

διὰ μικρὸν ἀριθμὸν κλάδων αἱ μεταβολαὶ τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγωγῶν ἐπηρεάζουν σημαντικῶς τὰς τιμὰς τῶν προϊόντων.

γ) Ἡ μέση τιμὴ τῆς ἰδιωτικῆς καταναλώσεως, δημοσίας καταναλώσεως καὶ ἐξαγωγῶν ἐπηρεάζεται κατὰ κύριον λόγον ἀπὸ τὰς μεταβολὰς τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων καὶ τῆς προσόδου περιουσίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου καὶ τῶν ἀποθεμάτων σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μέσης τιμῆς ἐξασκοῦν καὶ αἱ μεταβολαὶ τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγωγῶν.

δ) Αἱ μεταβολαὶ τῶν τιμῶν συνεπεῖα μεταβολῶν τῶν ἀρχικῶν εἰσροῶν δὲν παρουσιάζουν σημαντικὰς διαφορὰς μεταξύ των κατὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1966. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἔνδειξιν ὅτι δὲν ἐπῆλθον σημαντικαὶ διαρθρωτικαὶ μεταβολαὶ εἰς τοὺς τεχνολογικοὺς συντελεστὰς κατὰ τὴν περίοδον 1958-1966.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. BRUNO, MICHAEL, *Interdependence, Resource Use and Structural Change in Israel*, Bank of Israel, Jerusalem 1962.
2. CARTER, A.P. and BRODY, A.J. (eds.), *Contributions to Input-Output Analysis*, North Holland, Amsterdam 1970.
3. CHENERY, H.B. and CLARK, P.G., *Interindustry Economics*, John Wiley and Sons, New York 1959.
4. GHOSH, A., *Experiments with Input-Output Models*, Cambridge Univ. Press, Cambridge 1966.
5. LEONTIEF, W., *The Structure of the American Economy 1919-1929*, Oxford Univ. Press, New York 1951.
6. LEONTIEF, W., *Input-Output Economics*, Oxford University Press, 1966.
7. ΓΕΡΩΝΥΜΑΚΗΣ, Σ., Συμβολὴ εἰς τὰ Προβλήματα Μετρήσεως τῶν Οἰκονομικῶν Φαινομένων Μακροοικονομικῶς, Ἄθηναι 1965.
8. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗ, Α., καὶ ΓΚΑΝΑ, Α., Πίναξ Εἰσροῶν-Ἐκροῶν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, ἔτους 1960, Κέντρον Προγραμματισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν, Ἄθηναι 1967.
9. ΣΚΟΥΝΤΖΟΣ, Θ., Διακλαδικαὶ Σχέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, ΚΕΠΕ 1973 (πολυγραφημένη Ἔκδοσις).
10. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ, Διεύθυνσις Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, Πίναξ Εἰσροῶν-Ἐκροῶν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ἔτους 1958.

Πίναξ Π.1

Αντίστροφος Μήτρα Συντελεστών Εισροών (I-A)⁻¹, 14 × 14, Έτος 1958

α/α	Κ Λ Α Δ Ο Σ	Γεωργία κλπ.-	Όρυζα κλπ.	Τρόφιμα, Ποτά, Καπνός	Υφαντουργ., Υπόδηματ., Δέρματα	Ξύλου, Φελλοδ., Επίπλων	Ελαστικού Χημ. Πετρέλ. Χάρτου	Τσιμέντου, Υάλου, μη μεταλ. όρυκ.
		1	2	3	4	5	6	7
1.	Γεωργία κλπ.	1,203829	0,021547	0,649395	0,210406	0,101737	0,033256	0,014028
2.	Όρυζα κλπ.	0,002526	1,004997	0,005640	0,004006	0,004683	0,019327	0,140979
3.	Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	0,021749	0,002811	1,181998	0,029892	0,004182	0,020629	0,003353
4.	Υφαντ. - Υπόδησ. - Δέρματα	0,012578	0,023746	0,032424	1,558848	0,023563	0,017457	0,124440
5.	Ξύλου - Φελλοδ., - Επίπλων	0,002502	0,021294	0,008768	0,009910	1,195388	0,010136	0,011128
6.	Ελαστ. - Χημ. - Πετρ. - Χάρτου	0,061306	0,105014	0,063178	0,068394	0,111966	1,163147	0,161520
7.	Τσιμ., - Υάλ., - Μη Μετ. όρυκ.	0,002440	0,001040	0,003990	0,001567	0,003485	0,003994	1,074643
8.	Βασικών Μετάλλων	0,002854	0,007424	0,003215	0,003118	0,032087	0,003714	0,013123
9.	Μηχανών, - Μεταφ. Μέσων	0,019914	0,053409	0,021660	0,020742	0,037704	0,013513	0,035510
10.	Κατασκευαί	0,004121	0,002527	0,003704	0,003905	0,001680	0,002266	0,004484
11.	Κοινης Όφελείας	0,002404	0,030475	0,011225	0,021205	0,019007	0,014478	0,046884
12.	Μεταφοραί - Αποθηκεύσεις	0,005114	0,012977	0,026665	0,012178	0,021973	0,028396	0,023025
13.	Λοιπαί Υπηρ. πλην Δημοσ.	0,022540	0,085685	0,050511	0,130363	0,055383	0,052844	0,055908
14.	Υπηρεσίαι Δημοσίου	0,001879	0,002025	0,002872	0,001657	0,001529	0,001105	0,002360

Πίνακος ΠΙ (Συνέχεια)

α/α	Κ Λ Α Δ Ο Σ	Βασικά Μεταλλουργικά	Μηχαναί, Μεταφορικά Μέσα	Κατασκευαί	Κοιτής Ώφελείας	Μεταφοραί, Αποθηκεί- σεις	Λοιπαί Ύπηρεσiai Πλήν Δημ.	Ύπηρεσiai Δημοσίου
		8	9	10	11	12	13	14
1.	Γεωργίαις κλπ.	0,002975	0,004043	0,028955	0,010341	0,040536	0,032974	—
2.	Ώρυξεία κλπ.	0,012961	0,004996	0,063080	0,056674	0,037323	0,003522	—
3.	Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	0,000658	0,001052	0,002304	0,002439	0,004320	0,004739	—
4.	Ύφαντ. - Ύποδησ. - Δέρματος	0,001502	0,003964	0,007070	0,005254	0,008511	0,013774	—
5.	Ξύλου - Φελλού - Ήπίπλων	0,011353	0,0111874	0,102712	0,031997	0,014426	0,018964	—
6.	Έλαστ. - Χημ. - Πετρ. - Χάρτου	0,030919	0,029792	0,074169	0,113994	0,193231	0,031974	—
7.	Τσιμ. - Υάλ., - μη Μετ. όρυκ.	0,002401	0,002450	0,154371	0,008840	0,001217	0,002853	—
8.	Βασικών Μετάλλων	1,175325	0,131565	0,067546	0,009678	0,008285	0,004210	—
9.	Μηχανών - Μεταφ. Μέσων	0,016841	1,052952	0,102444	0,056562	0,060991	0,024871	—
10.	Κατασκευαί	0,000754	0,000852	1,002230	0,032834	0,001469	0,012021	—
11.	Κοιτής Ώφελείας	0,013031	0,009457	0,014090	1,036821	0,013256	0,027184	—
12.	Μεταφοραί - Αποθηκείσεις	0,016369	0,010351	0,047992	0,039143	1,022411	0,015093	—
13.	Λοιπαί Ύπηνρ. πλήν Δημοσ.	0,017426	0,026128	0,118822	0,073211	0,066986	1,042470	—
14.	Ύπηρεσiai Δημοσίου	0,001645	0,001299	0,005440	0,002050	0,006376	0,007028	1,000000

Αντίστροφος Μήτρα Συντελεστών Εισροών $(I - A)^{-1}$, 14×14 , Έτος 1966

α/α	Κ Λ Α Δ Ο Σ	Γεωργία κλπ.	Όρυχεία κλπ.	Τρόφιμα Ποτά Καπνός	Ύφαντουργ., Υπόδηματ., Δέρματα	Ξύλου, Φελλού, Επίπλων	Ελαστικό, Χημ., Πετρέλ., Χάρτου	Τσιμέντου, Ύψλου, μη μεταλ. όρυκ.
		1	2	3	4	5	6	7
1.	Γεωργία κλπ.	1,224259	0,018099	0,617336	0,232629	0,147303	0,047727	0,017000
2.	Όρυχεία κλπ.	0,003462	1,004529	0,005830	0,004601	0,007488	0,026948	0,165650
3.	Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	0,032260	0,003852	1,223230	0,044052	0,009624	0,037504	0,006597
4.	Ύφαντ. - Υπόδησ. - Δέρματος	0,012898	0,018169	0,028372	1,552493	0,031158	0,021398	0,013009
5.	Ξύλου - Φελλού - Επίπλων	0,001321	0,007125	0,003413	0,004131	1,118597	0,005378	0,004956
6.	Έλαστ. - Χημ. - Πετρ. - χάρτου	0,074147	0,095220	0,067314	0,080611	0,174780	1,230539	0,196015
7.	Τσιμ. - Ύψλ. - Μη Μετ. όρυκ.	0,002253	0,000751	0,002947	0,001432	0,003684	0,003898	1,059507
8.	Βασικών Μετάλλων	0,002536	0,004741	0,002406	0,002502	0,023946	0,003051	0,008613
9.	Μηχανών - Μεταφ. Μέσων	0,022598	0,044814	0,021386	0,022153	0,054459	0,017688	0,039204
10.	Κατασκευαί	0,005403	0,001987	0,004147	0,004312	0,002383	0,003192	0,005287
11.	Κοινης Ώφελείας	0,002569	0,022506	0,009375	0,021607	0,024241	0,016891	0,046719
12.	Μεταφοραί - Αποθηκεύσεις	0,006571	0,011424	0,026111	0,013516	0,032966	0,038903	0,027201
13.	Λοιπαί Ύπηνρ., πλην Δημοσ.	0,014042	0,038557	0,026230	0,075436	0,043268	0,037872	0,033787
14.	Ύπηρεσίαι Δημοσίου	0,002082	0,001589	0,002735	0,001555	0,002103	0,001353	0,002569

Πίνακος Π2 (Συνέχεια)

α/α	Κ Λ Α Δ Ο Σ	8	9	10	11	12	13	14
		Βασικά Μεταλλο- λουργικά	Μηχαναί, Μεταφορικά Μέσα	Κατασκευαί	Κοινής 'Ωφελείας	Μεταφοραί, 'Αποθηκεύ- σεις	Λοιπαί 'Υπηρ. πλ-ήν Δημοσίου	'Υπηρεσίαι Δημοσίου
1.	Γεωργία κλπ.	0,005924	0,006637	0,035533	0,007840	0,037724	0,040715	—
2.	Όρυχεία κλπ.	0,028432	0,008395	0,087297	0,044879	0,035503	0,004614	—
3.	Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	0,002361	0,002800	0,004594	0,003133	0,006759	0,008064	—
4.	'Υφαντ. - 'Υποδησ. - Δέρματα	0,002890	0,006202	0,007543	0,003654	0,007555	0,015302	—
5.	Ξύλου - Φελλοῦ - 'Επίπλατων	0,009631	0,008207	0,058293	0,010191	0,005319	0,009597	—
6.	Ελαστ. - Χημ. - Πετρ. - Χάρτου	0,069742	0,055077	0,101202	0,092032	0,188296	0,041581	—
7.	Τσιμ. - 'Υάλου-μή Μεταλ. όρυκ.	0,003606	0,003009	0,151277	0,006420	0,000987	0,003474	—
8.	Βασικόν Μετάλλων	1,178071	0,109028	0,050594	0,005629	0,005794	0,003901	—
9.	Μηχανών - Μεταφορικόν Μέσων	0,035500	1,090687	0,143812	0,043577	0,055079	0,031038	—
10.	Κατασκευαί	0,001462	0,001407	1,002652	0,029273	0,001318	0,017336	—
11.	Κοινής 'Ωφελείας	0,024463	0,014351	0,014700	1,024333	0,010819	0,029424	—
12.	Μεταφοραί - 'Αποθηκεύσεις	0,035413	0,018293	0,067950	0,030650	1,021743	0,019004	—
13.	Λοιπαί, 'Υπηρ., πλ-ήν Δημοσίου	0,019690	0,024137	0,067982	0,030158	0,033119	1,028093	—
14.	'Υπηρεσίαι Δημοσίου	0,003460	0,002186	0,007378	0,001518	0,005677	0,008679	1,000000

Πίναξ Π3

Ποσοστιαία Διάρθρωσις τῆς Τελικῆς Ζητήσεως κατὰ Κλάδους τοῦ Πίνακος
Εἰσροῶν - Ἐκροῶν, 1958

A/A	ΚΛΑΔΟΙ	Ἰδιωτικὴ Κατανά- λωσις	Δημοσί- α Κατανά- λωσις	Ἐπενδύσ. Παγίου Κεφα- λαίου	Ἀποθέ- ματα	Ἐξαγωγὰι
1	Γεωργία κλπ.	0,1317	0,0011	—	0,0829	0,0873
2	Ὄρυζα κλπ.	0,0005	0,0009	—	0,2407	0,0564
3	Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	0,2720	0,0420	—	0,0910	0,5602
4	Βιομ. Ὑφαντ.-Ὑποδήσ.-Δέρμ.	0,1024	0,0242	0,0006	1,0408	0,1105
5	Βιομ. Ξύλου-Φελλοῦ-Ἐπίπλων	0,0205	0,0224	0,0101	0,0395	0,0107
6	Βιομ. Ἐλαστ.-Χημ.-Πετρ.-Χάρτου	0,0242	0,0437	0,0001	0,3409	0,0261
7	Βιομ. Τσιμέντ.-Ἰάλου-Μὴ Μετ. Ὄρυκ.	0,0026	0,0005	0,0014	0,3065	0,0042
8	Βιομηχ. Βασικῶν Μετάλλων	—	—	0,0000	0,1688	0,0031
9	Βιομηχ. Μηχανῶν - Μεταφ. Μέσων	1,0182	0,0223	0,3348	0,1209	0,0048
10	Κατασκευαί	0,0009	0,0814	0,6030	—	—
11	Κοινῆς Ὀφελείας	0,0119	0,0144	—	—	0,0016
12	Μεταφοραί-Ἀποθηκεύσεις	0,0518	0,0267	0,0098	—	0,1006
13	Λοιπαί Ὑπηρ. πλὴν Δημοσίου	0,3497	0,0675	0,0402	—	0,0345
14	Ὑπηρεσίαι Δημοσίου	1,0136	0,6529	—	—	—
		1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000

Πίναξ Π4

Ποσοστιαία Διάρθρωσις τῆς Τελικῆς Ζητήσεως κατὰ Κλάδους τοῦ Πίνακος
Εἰσροῶν - Ἐκροῶν, 1966

A/A	ΚΛΑΔΟΙ	Ἰδιωτικὴ Κατανά- λωσις	Δημοσί- α Κατανά- λωσις	Ἐπενδύσ. Παγίου Κεφα- λαίου	Ἀποθέ- ματα	Ἐξαγωγὰι
1	Γεωργία κλπ.	0,1232	0,0009	0,0017	0,3214	0,1100
2	Ὄρυζα κλπ.	0,0001	0,0020	—	0,0162	0,0509
3	Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	0,2362	0,0006	—	0,8505	0,3484
4	Βιομηχ. Ὑφαντικαί-Ὑποδήσ.-Δέρμ.	0,1010	0,0124	0,0014	0,1319	0,0953
5	Βιομηχ. Ξύλου-Φελλοῦ-Ἐπίπλων	0,0282	0,0127	0,0193	0,0216	0,0066
6	Βιομηχ. Ἐλαστ.-Χημικ.-Πετρ.-Χάρτου	0,0269	0,0337	0,0007	0,0776	0,0127
7	Βιομ. Τσιμέντου-Ἰάλου-Μὴ Μετ. Ὄρυκ.	0,0014	0,0007	0,0009	0,0190	0,0047
8	Βιομηχ. Βασικῶν Μετάλλων	—	0,0022	—	0,0830	0,0317
9	Βιομηχ. Μηχανῶν-Μεταφορικῶν Μέσων	0,0170	0,0391	0,3404	0,1216	0,0199
10	Κατασκευαί	0,0026	0,0315	0,5952	—	—
11	Κοινῆς Ὀφελείας	0,0176	0,0142	—	—	0,0017
12	Μεταφοραί-Ἀποθηκεύσεις	0,0653	0,0306	0,0080	—	0,0863
13	Λοιπαί Ὑπηρεσίαι Πλὴν Δημοσίου	0,3769	0,1175	0,0324	—	0,2318
14	Ὑπηρεσίαι Δημοσίου	0,0036	0,7019	—	—	—
		1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000

Πίναξ Π5

*Αρχικαί Εισροαί κατά Μονάδα *Ακαθαρίστου *Αξίας Παραγωγής τών Κλάδων
του Πίνακος Εισροών - *Εκροών, 1958

A/A	Κ Λ Α Δ Ο Ι	Μισθοί *Ημερομί- σθια	*Ακαθάρ. Πρόσοδος Περιουσ.	*Εμμεσοί Φόροι μείον *Επιδοτ.	Δασμοί & Φόροι Είσαγ.	Εισαγωγαί CIF
1	Γεωργία κλπ.	0,412250	0,274833	0,007943	0,007122	0,040184
2	*Ορυχεία κλπ.	0,353281	0,201229	0,051709	0,009643	0,113723
3	Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	0,064445	0,079433	0,059175	0,032578	0,066003
4	Βιομ. *Υφαντ.-*Υποδήσ.-Δέρματος	0,108784	0,153365	0,012709	0,032330	0,091421
5	Βιομ. Ξύλου-Φελλοῦ-Επίπλων	0,132535	0,200252	0,002712	0,058026	0,189488
6	Βιομ. *Ελαστ.-Χημ.-Πετρ.-Χάρτου	0,059810	0,055181	0,006705	0,174450	0,436635
7	Βιομ. Τσιμ.-*Υάλ.-Μή Μετ. *Ορυκ.	0,202928	0,203793	0,028084	0,044407	0,098848
8	Βιομ. Βασικῶν Μετάλλων	0,034446	0,061666	0,018485	0,084223	0,573840
9	Βιομ. Μηχαν.-Μεταφορ. Μέσων	0,097367	0,067106	0,004492	0,063971	0,549145
10	Κατασκευαί	0,290036	0,124352	0,033166	—	—
11	Κοινῆς *Ωφελείας	0,385188	0,257310	0,008096	0,001157	0,010048
12	Μεταφοραί - *Αποθηκεύσεις	0,370274	0,282406	0,005532	—	—
13	Λοιπαί *Υπηρεσ. Πλήν Δημοσίου	0,145154	0,644800	0,041128	0,000140	0,000482
14	*Υπηρεσίαι Δημοσίου	0,950356	0,049644	—	—	—

Πίναξ Π6

*Αρχικαί Εισροαί κατά Μονάδα *Ακαθαρίστου *Αξίας Παραγωγής τών Κλάδων
του Πίνακος Εισροών - *Εκροών, 1966

A/A	Κ Λ Α Δ Ο Ι	Μισθοί *Ημερομί- σθια	*Ακαθάρ. Πρόσοδος Περιουσ.	*Εμμεσοί Φόροι Μείον *Επιδοτ.	Δασμοί & Φόροι Είσαγ.	Εισαγωγαί CIF
1	Γεωργία κλπ.	0,413353	0,275569	0,024305	0,010583	0,049901
2	*Ορυχεία κλπ.	0,246417	0,144645	0,028987	0,002916	0,386621
3	Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	0,057734	0,087392	0,111687	0,016531	0,068098
4	Βιομ. *Υφαντικαί-*Υποδήσ.-Δέρμ.	0,100580	0,175505	0,009005	0,032086	0,098562
5	Βιομ. Ξύλου-Φελλοῦ-Επίπλων	0,146871	0,186582	0,027750	0,047516	0,139416
6	Βιομ. *Ελαστ., Χημικῶν-Πετρ.-Χάρτου	0,068557	0,074231	0,180598	0,068522	0,280215
7	Βιομ. *Ελαστ.-*Υάλου-Μή Μετ. *Ορυκ.	0,197059	0,179462	0,042938	0,039775	0,096239
8	Βιομηχ. Βασικῶν Μετάλλων	0,061809	0,087786	0,030607	0,071699	0,449090
9	Βιομ. Μηχ.-Μεταφορικῶν Μέσων	0,094398	0,077690	0,017038	0,065191	0,496297
10	Κατασκευαί	0,222433	0,145766	0,063204	—	—
11	Κοινῆς *Ωφελείας	0,422638	0,334431	0,021260	—	0,000151
12	Μεταφοραί-*Αποθηκεύσεις	0,328323	0,253896	0,123702	—	—
13	Λοιπαί *Υπηρεσίαι Πλήν Δημοσ.	0,170714	0,595173	0,054005	0,000252	0,001058
14	*Υπηρεσίαι Δημοσίου	0,962855	0,032493	0,004652	—	—

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Του Δρ. ΦΩΤΙΟΥ Α. ΒΑΚΑΚΗ
Γεωπόνου - Γεωργοοικονομολόγου

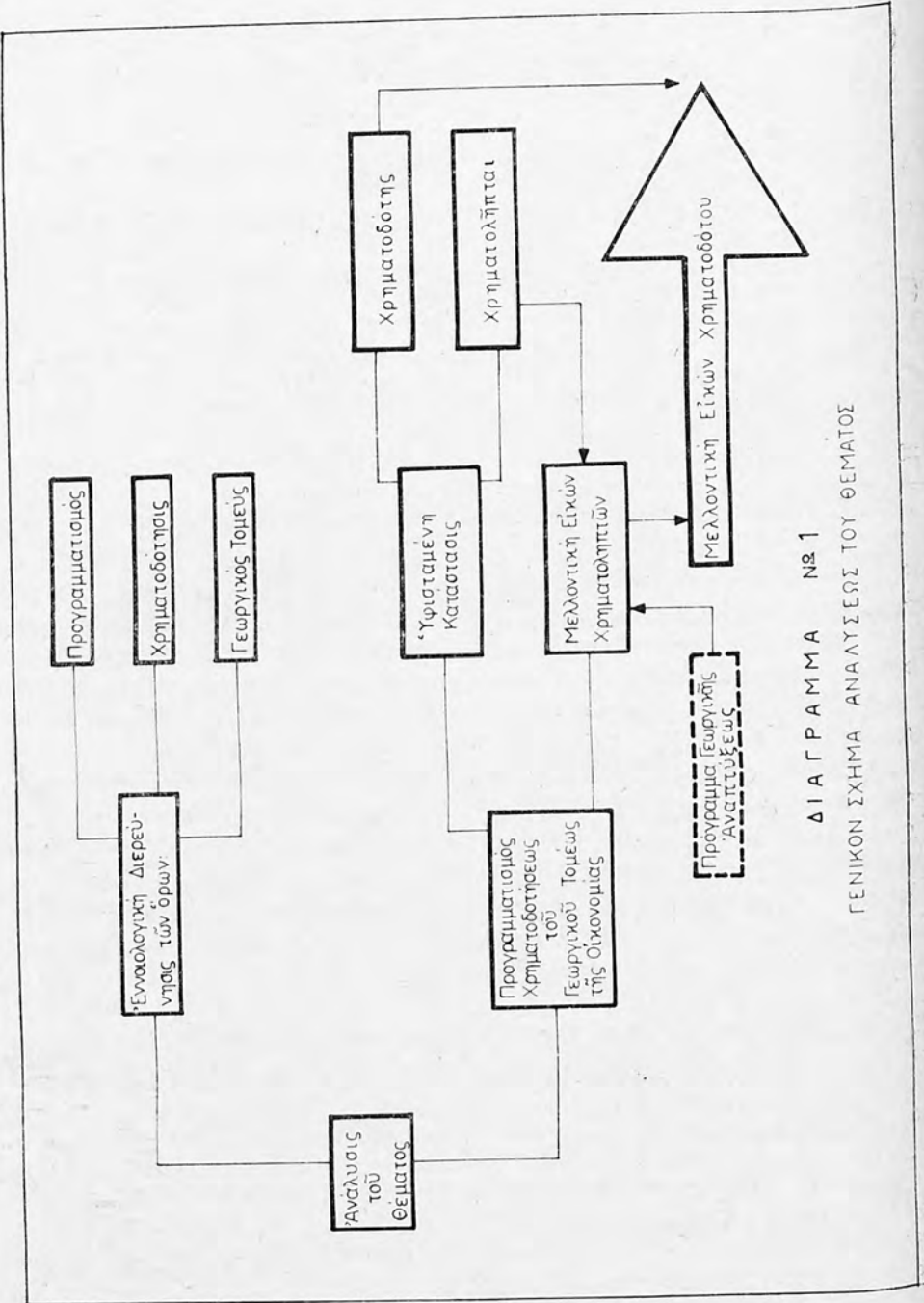
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὰ πλαίσια τῆς καταβαλλομένης προσπάθειας πρὸς ταχύρρυθμον ἀνάπτυξιν τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως τῆς Οἰκονομίας, ὁ Προγραμματισμὸς τῆς χρηματοδοτήσεώς του ἀποτελεῖ βασικὴν διαδικασίαν, ὑπ' ὅσιν τῆς στενότητος τῶν διαθέσιμων κεφαλαίων, τῆς ἰδιομορφίας τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως καὶ τῆς ἀνάγκης ἐπιτεύξεως προκαθοριζομένων παραγωγικῶν καὶ διαρθρωτικῶν στόχων. Ἡ παροῦσα μελέτη ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ Προγραμματισμοῦ τῆς Χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως κατὰ τὴν σειρὰν τὴν ὁποίαν καθορίζει τὸ διάγραμμα 1. Ἦτοι μετὰ τὴν διερεύνησιν τῶν ὄρων «Προγραμματισμὸς», «Χρηματοδοτήσεις», «Γεωργικὸς Τομεὺς», πρὸς δημιουργίαν κοινῆς ἐννοιολογικῆς βάσεως, ἀναλύεται ἡ ὑφισταμένη κατάστασις εἰς τὸ κύκλωμα χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως καὶ ἐν συνεχείᾳ, ἐκ τῶν διαπιστώσεων αἱ ὁποῖαι προκύπτουν καὶ ἐκ τῆς μελλοντικῆς εἰκόνας τῶν χρηματοληπτῶν, ὡς διαγράφεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μακροχρονίου Προγράμματος Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως, προσδιορίζεται ἡ μελλοντικὴ εἰκὼν τοῦ χρηματοδότη, τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως.

I. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ὈΡΩΝ : ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ, ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΙΣ, ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΥΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1. Προγραμματισμὸς

Ὁ Προγραμματισμὸς νοεῖται ὡς σχεδιασμένη παρέμβασις εἰς τὴν ὑφισταμένην διάρθρωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν «ὑποσυνόλων» ἐνὸς συστήματος, ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς συνειδητῶς ἐπιδιωκομένης διαρθρώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ συστήματος καὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ὑποσυνόλων του, θεωρουμένων εἰς σχέσεις πλήρους καὶ μερικῆς ἀλληλοεξαρτήσεως. Κατὰ συνέπειαν ὁ προ-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 1
ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΧΗΜΑ ΑΝΑΛΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

γραμματισμός νοείται ως γνώσις, κατ' ἀρχήν, τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως, ὡς σχεδιασμός, ἐν συνεχείᾳ, τῆς ἐπιδιωκομένης καταστάσεως καὶ τέλος ὡς καθορισμός τοῦ τρόπου, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ εἶδους τῶν παρεμβάσεων εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν, ὥστε ἐξ αὐτῆς νὰ προκύψῃ, κατὰ λογικὴν ἀναγκαιότητα, ἡ ἐπιδιωκομένη πραγματικότης.

Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὁ προγραμματισμός ἀποτελεῖ ἀναγκαίαν καὶ ἱκανὴν συνθήκην διὰ τὴν διαδικασίαν τῆς ἀναπτύξεως, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, νοεῖται ὡς συνειδητὴ διαδικασία, ὀδηγοῦσα, εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς ἀρχῆθεν προσδιοριζομένης πορείας, εἰς μίαν κατάστασιν προσχεδιασμένην καὶ διάφορον ἐκείνης ἡ ὁποία θὰ προέκυπτεν, εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, ὡς ἀποτέλεσμα τῶν τάσεων καὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως.

Ἡ σύνδεσις τῶν ἐννοιῶν «προγραμματισμός» καὶ «ἀνάπτυξις» ἔχει τρεῖς ἐνδιαφερούσας συνεπείας :

(α) Ἐπειδὴ ἡ ἀνάπτυξις, ὡς ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τῆς, εἶναι ἔννοια δυναμικὴ καὶ δὲν ὑφίσταται ἰδεώδης κατάστασις συνιστῶσα τὸ τέρμα τῆς ἀναπτυξιακῆς προσπάθειας, ὁ προγραμματισμός θεωρεῖται συνεχῆς ὡς πρὸς τὸν χρόνον καὶ χῶρον, ἦτοι δραστηριότης ὀργανικῶς ἐντεταγμένη εἰς τὴν διάρθρωσιν τοῦ συστήματος εἰς τὸ ὅποῖον ἀναφέρεται.

(β) Ἐπειδὴ ἡ ἀνάπτυξις τῆς διαρθρώσεως καὶ τῆς λειτουργίας οἰουδήποτε συστήματος νοεῖται πολυδιάστατος, ἦτοι τεχνολογική, οἰκονομική, κοινωνική, χωροταξική, ὁ προγραμματισμός, ὡς ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς ἀναπτύξεως, δεόν νὰ εἶναι «γενικός», ἦτοι νὰ καλύπτῃ ὅλας τὰς διαστάσεις τῆς ἀναπτύξεως.

(γ) Ἐπειδὴ ἡ ἀνάπτυξις βασιζέται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συγκεντρωτικῆς δράσεως καὶ διαχέεται ἐκ τῶν πόλων ἀναπτύξεως, ἦτοι ἐκ σημείων μὲ προσφορώτερον σύμπλοκον προσδιοριστικῶν παραγόντων τῆς ἀναπτύξεως, εἶναι ἀνάγκη ὅπως ὁ προγραμματισμός, τοῦλάχιστον διὰ τοὺς πόλους ἀναπτύξεως, εἶναι «καθολικός», ἦτοι καλύπτει πλήρως ὅλας τὰς πλευράς μιᾶς ἐκάστης διαστάσεως τῆς ἀναπτύξεως.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ὁ προγραμματισμός, εἰς τὰ πλαίσια τῶν λειτουργιῶν τοῦ συστήματος χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, νοεῖται ὡς ἐσκεμμένη, συνεχῆς καὶ ὀργανικῶς ἐντεταγμένη εἰς τὸ σύστημα διαδικασία γενικῆς ἀναπτύξεως τούτου, μέσῳ καθολικῆς παρεμβάσεως, εἰς τὰ καίρια ὑποσύνολα τῶν λειτουργιῶν του.

Πέραν τῶν ἀνωτέρω ἡ ἀνάγκη περιφερικοποιήσεως τῶν Ὑπηρεσιῶν Χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν ἑνὸς ἀριθμοῦ ὑποσυστημάτων τοῦ ἡγετικῶν συστήματος χρηματοδοτήσεως, ἕκαστον τῶν ὁποίων δύναται νὰ λειτουργήσῃ καὶ ὡς «ἡγετικόν» ἔναντι τῶν ὑποσυστημάτων του καὶ ὡς ὑποσύστημα ἔναντι τῶν ὑπερκειμένων του. Ἡ ρύθμισις τῶν σχέσεων μεταξὺ συστήματος καὶ ὑποσυστημάτων κατὰ τρόπον ὥστε τὸ συνολικὸν ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς ὄρισμένα πρότυπα καὶ νὰ ἱκανοποιῇ ὀρισμένους στόχους, συνιστᾷ ἀντικείμενον τοῦ προγραμματισμοῦ. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὁ προγραμματισμός νοεῖται ὡς διαδικασία μορφώσεως, ἐκ τῶν κάτω, ἀποφάσεων καὶ μεταβιβάσεως τούτων ἐκ τῶν ἄνω πρὸς ἐπηρεασμὸν καὶ κατεύθυνσιν τῆς δράσεως τῶν ὑποσυνόλων κατιόντος βαθμοῦ ἐνοποιήσεως. Οὕτως, ὁ προγραμ-

ματισμός δὲν ἀποτελεῖ μονόδρομον ρεῦμα ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἀλλὰ ρεῦμα ἐπανατροφοδοτούμενον καὶ συνεχῶς ἐνισχυόμενον ἐκ τῶν ἀντιδράσεων καὶ τῶν διαπιστώσεων εἰς τὴν ὅλην λειτουργίαν τοῦ συστήματος. Βάσει τῶν ἀνωτέρω ὁ προγραμματισμός χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως εἰς τὰ πλαίσια ἑνὸς Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως δὲν θεωρεῖται ἔργον μόνον τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Ἰδρύματος, ἢ μόνον μιᾶς ὁμάδος ἐπιστημόνων ἢ μόνον μιᾶς κατηγορίας ὑπαλλήλων, ἀλλὰ ὅλων τούτων καὶ τοῦ συνόλου τῶν χρηματοδοτουμένων. Εἰς τὴν συνεργασίαν αὐτὴν ὑφίσταται ἔντονον τὸ φαινόμενον τῆς συμπληρωματικότητος τῆς συμβολῆς ἑνὸς ἐκάστου κατὰ τρόπον ὥστε, ἡ ἀπουσία ἑνὸς μικροῦ μέρους, κρινομένου, ἀρχικῶς, ὡς ἀπαραιτήτου, νὰ καθιστᾷ ἀναποτελεσματικὸν ὅλον τὸν μηχανισμόν. Παρὰ τὰς δυσκολίας αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται εἰς τὴν πρᾶξιν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγραμματισμοῦ, ἀποτελεῖ σήμερον συνειδησὶν ὁ προγραμματισμός οἰασδήποτε ἀνθρώπινης δραστηριότητος καὶ μάλιστα λέγεται ὅτι ἡ παράλειψις τοῦ προγραμματισμοῦ εἶναι προγραμματισμός ἀποτυχίας (Who fails to Plan, Plans to fail).

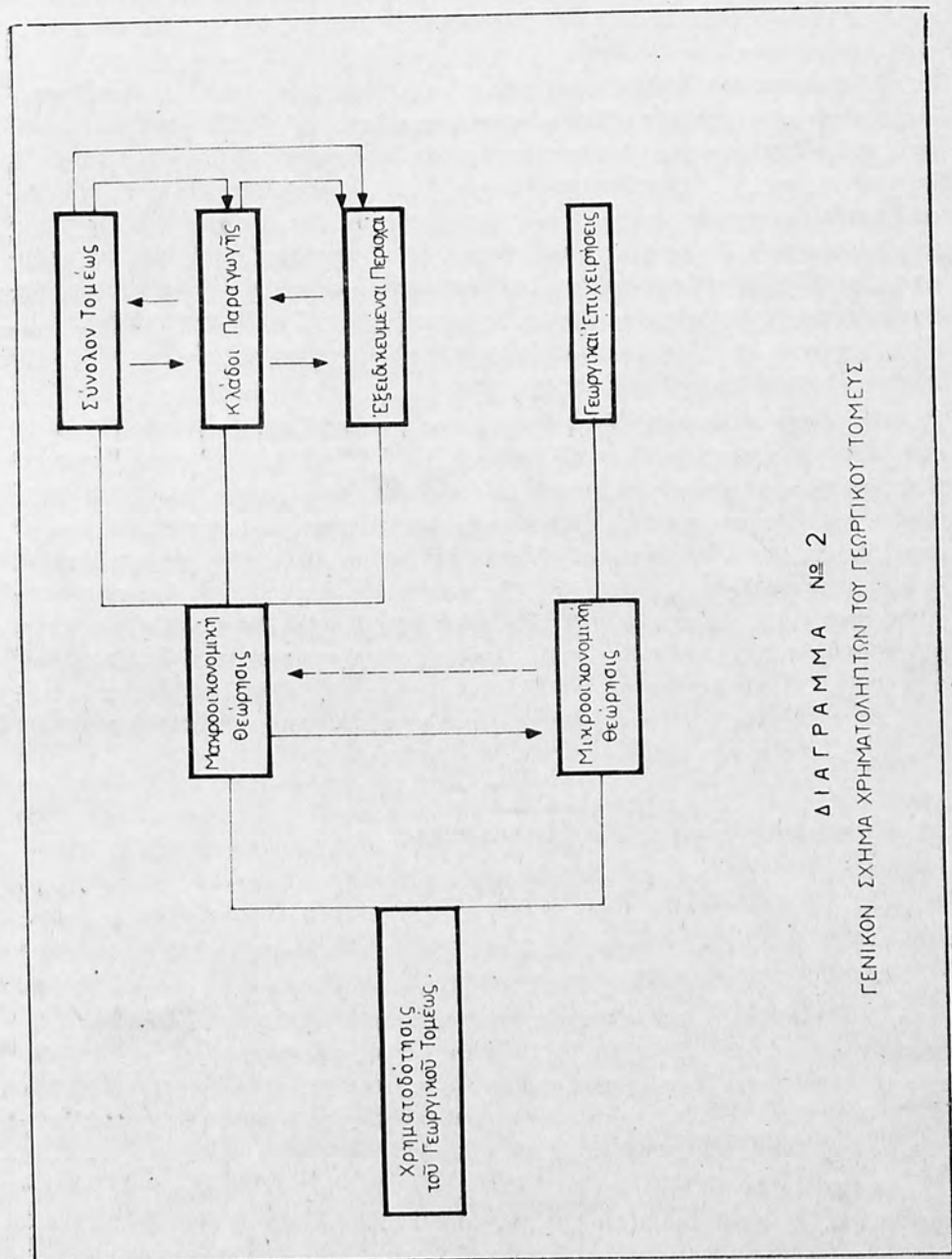
2. Χρηματοδότησις

ὑπὸ τὸν ὄρον χρηματοδότησις, εἰς τὰ πλαίσια τῆς προσπαθείας ἀναπτύξεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, νοεῖται ἡ παροχὴ χρημάτων ὑπὸ ὄρους συμβιβαστοῦς πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ χρηματολήπτου καὶ χρηματοδότη.

Χρηματολήπται, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, εἶναι, εἰς μὲν μικροοικονομικὸν ἐπίπεδον, ἡ Γεωργικὴ Ἐπιχείρησις, εἰς δὲ μακροοικονομικὸν ἐπίπεδον ὁ Γεωργικὸς Τομεὺς ἐν τῷ συνόλῳ του, ἐπὶ μέρους Κλάδοι Παραγωγῆς καὶ ἡ Οἰκονομία ἐπὶ μέρους χώρων ὑψηλῆς προτεραιότητος διὰ γεωργικὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ διάρθρωσις τῶν χρηματοληπτῶν εἰς τὸ σύστημα χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως ἐμφανίζεται εἰς τὸ διάγραμμα 2. Εἰς τὸ διάγραμμα τοῦτο ὁ ὄρος «Γεωργικὴ Ἐπιχείρησις» χρησιμοποιεῖται ὑπὸ γενικωτέραν ἔννοιαν, ὡς ἐπεξηγεῖται εἰς ἕτερον κεφάλαιον καὶ περιλαμβάνει τόσον τὰς μονάδας μεταποιήσεως τῶν γεωργικῶν προϊόντων ὅσον καὶ πᾶσαν ἐνοποιημένην μορφήν μεμονωμένων Γεωργικῶν Ἐπιχειρήσεων.

Ὁ χρηματοδότης, διὰ τὴν περίπτωσίν μας, εἶναι ἕν καὶ μόνον ἐξειδικευμένον Ἰδρυμα, νοούμενον ὡς «Τράπεζα» χρηματοδοτήσεως τῆς γεωργικῆς ἀναπτύξεως. Ὁ ὄρος «Τράπεζα», εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, δὲν χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τὴν συνηθισμένην ἔννοιάν του, εἰς τρόπον ὥστε νὰ προκύπτουν εὐνοϊκαὶ διὰ τὸν χρηματοδότην καὶ δυσμενεῖς διὰ τοὺς χρηματολήπτας, μονοπωλιακαὶ συνθήκαι, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν μιᾶς ἐξειδικευμένης παρεμβάσεως εἰς τὴν χρηματοδότησιν τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀποτελεσματικωτέρας χρησιμοποιοῦσεως τῶν διαθέσιμων, ἐκάστοτε, διὰ τὸν Τομέα τοῦτον, πόρων τῆς Οἰκονομίας.

Αἱ ἀνάγκαι τοῦ χρηματολήπτου συνίστανται εἰς τὴν ἐξεύρεσιν, ὑπὸ συμφέροντας ὄρους, τῶν ἀναγκαϊούτων χρημάτων πρὸς ἀριστοποίησιν τοῦ ἀποτελέσματος τῆς παραγωγικῆς του δραστηριότητος, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι προμηθεύεται,

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 2

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΧΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΛΗΠΤΩΝ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ

ἐγκαίρως, τὰ ἀναγκαιοῦντα κεφάλαια καὶ διευκολύνεται εἰς τὸ νὰ ἀναπτύξη τὸν συνδυασμὸν τῶν καλλιεργείων καὶ ἐκτροφῶν ὁ ὁποῖος τοῦ ἐξασφαλίζει τὸ μεγαλύτερον εἰσόδημα.

Αἱ ἀνάγκαι τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως συνίστανται εἰς τὴν ἐξασφάλισιν συνθηκῶν ταχείας κυκλοφορίας τῶν κεφαλαίων τὰ ὁποῖα χειρίζεται, μείωσως τοῦ κόστους χρηματοδοτήσεως καὶ ἀριστοποιήσεως τοῦ ἀποτελέσματος τῆς λειτουργίας του, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι συμβάλλει, προσχεδιασμένως, εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν ποσοτικῶν, χωροταξικῶν, ὀργανωτικῶν κλπ. στόχων τοῦ Προγράμματος Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως καὶ παραλλήλως προσαρμόζει βάσει, προγράμματος, τὴν δομὴν καὶ τὸν τρόπον λειτουργίας του, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀναπτύσσεται τεχνολογικῶς, οἰκονομικῶς, καὶ χωροταξικῶς καὶ νὰ δύναται νὰ βελτιώνη, εἰς τὸν χρόνον, τὸ ἐπίπεδον εὐημερίας τῶν ὑπαλλήλων του καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν προσφερομένων ὑπηρεσιῶν του.

Ἐφ' ὅσον ὁ Χρηματοδότης θεωρεῖται ὡς ἀναπτυξιακὸς ὀργανισμὸς, μέσῳ τοῦ ὁποῖου συστηματοποιεῖται καὶ ἐφαρμόζεται ἡ χρηματοδοτικὴ παρέμβασις τοῦ Κράτους πρὸς ταχύρρυθμον ἀνάπτυξιν τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, ἐπέρχεται αὐτομάτως συμβιβασμὸς μεταξὺ ἀναγκῶν χρηματολήπτου καὶ χρηματοδότη. Ὁ συμβιβασμὸς αὐτὸς ὑπ' ὅσιν τοῦ πλήθους καὶ τοῦ μεγέθους τῶν χρηματοληπτῶν, τῶν Γεωργικῶν Ἐπιχειρήσεων καὶ τῆς μικρᾶς, κατὰ συνέπειαν, διαπραγματευτικῆς ἰκανότητος τούτων εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγορὰν κεφαλαίων, εἰς τὴν ὁποίαν, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἀνταγωνίζονται εἰς πλαίσιον στενότητος κεφαλαίων, Τομεῖς τῆς οἰκονομίας πλεόν ἀποδοτικοὶ καὶ πλεόν πρόσφοροι δι' ἀσφαλεστέρας καὶ εὐκόλους τοποθετήσεις ἐκ μέρους τῶν χρηματοδοτῶν, θὰ καθίστατο προβληματικὸς καὶ εἰς ὀλίγας μόνον περιπτώσεις θὰ ἐπραγματοποιεῖτο.

3. Γεωργικὸς Τομεὺς τῆς Οἰκονομίας

3.1. Ἐννοια τοῦ Ὄρου

Ἐπὶ τὸν ὄρον «Γεωργικὸς Τομεὺς τῆς Οἰκονομίας» νοεῖται πᾶσα παραγωγικὴ δραστηριότης βασιζομένη εἰς τὴν συστηματοποιημένην γνῶσιν χειρισμοῦ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων, σκοποῦσα εἰς τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν πρὸς ἰκανοποίησιν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν. Δίδοντας εὐρείαν ἔννοιαν εἰς τὸν ὄρον «ἀνθρώπιναι ἀνάγκαι», ὁ Γεωργικὸς Τομεὺς περιλαμβάνει τὸν χειρισμὸν οἰουδήποτε φυτοῦ καὶ οἰουδήποτε ζῴου, ἀνεξαρτήτως εἰδικωτέρου προορισμοῦ τούτου (π.χ. καλλωπιστικὰ φυτὰ, δάση, οἰκιακὰ ζῴα, ἰχθεῖς κ.λ.π.).

Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι ὁ Γεωργικὸς Τομεὺς ἔχει πρακτικὸν καὶ μόνον χαρακτήρα. Ἡ ἐντύπωσις αὐτῆ ἔχει τὴν προέλευσιν της εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅταν τὸ πρῶτον ἀνέλαβε δρᾶσιν, διὰ χρησιμοποίησεως τῆς μυϊκῆς του δυνάμεως, ἡσχολήθη, ἐνστικτωδῶς, μὲ τὴν συλλογὴν καὶ χρησιμοποίησιν φυτῶν καὶ ζῴων πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν εἰς διατροφήν. Ἐκ τῆς πραγματικότητος ταύτης ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις διεμόρφωσε τὸν σημερινὸν τεχνολογικὸν πολιτι-

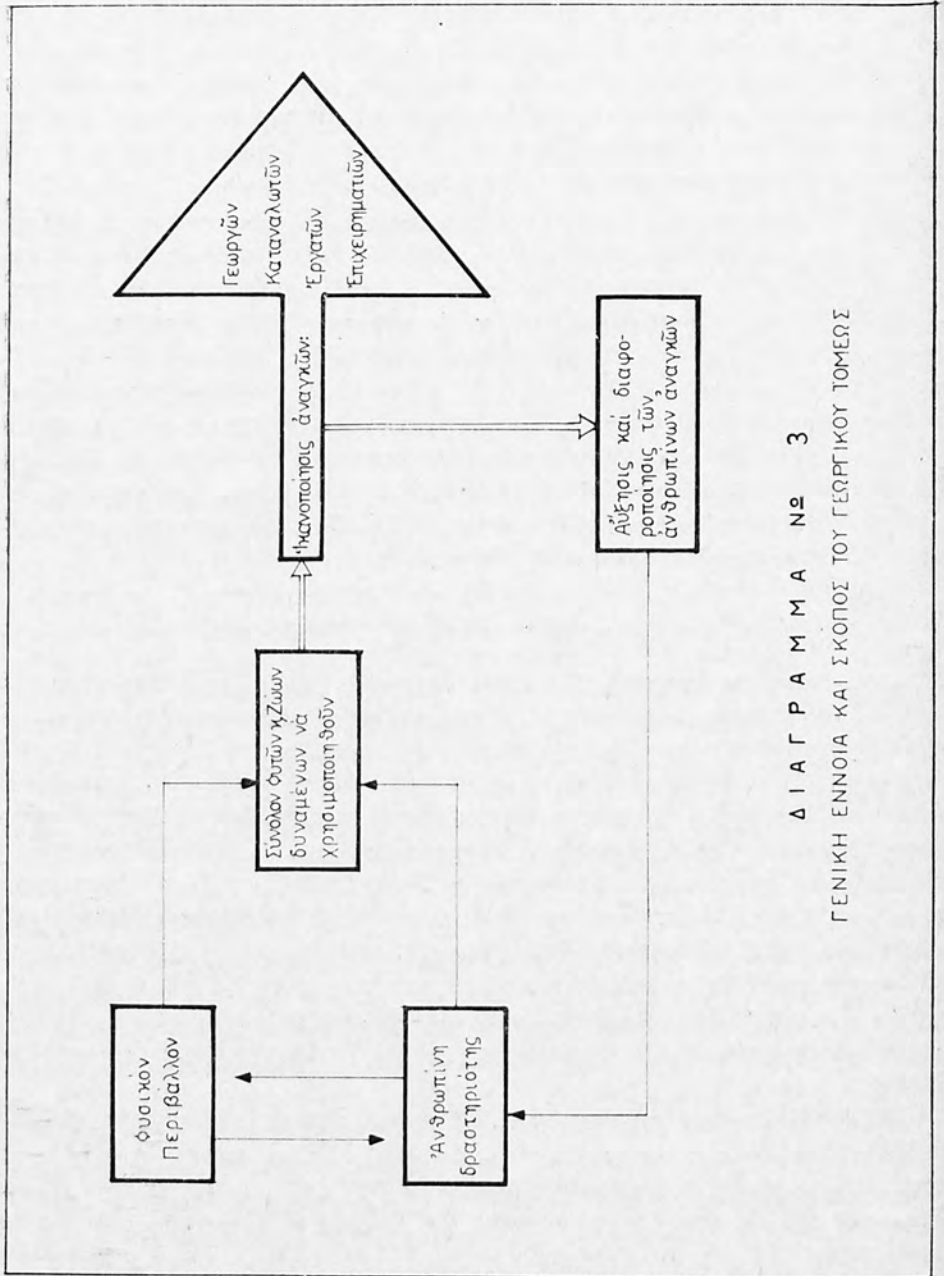
σμόν μέσω τῆς ἐξελικτικῆς διαδικασίας, συνισταμένης : Εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ «ὑπάρχοντος», εἰς τὴν σύνθεσιν μέσωσιν διευκολύνσεως τῆς δράσεώς του ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ υπάρχοντος, εἰς τὴν ἀξιολόγησιν τῶν ἀποτελεσμάτων ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως αὐτῶν τῶν μέσωσιν καὶ εἰς τὴν διαφοροποίησιν καὶ τελειοποίησιν τούτων πρὸς πληρεστέραν ἱκανοποίησιν τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν. Οὕτως, ἡ πρωτόγονος ἐκείνη μορφή τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως ἀποτελεῖ τὸ γενεσιουργὸν αἷτιον καὶ τὴν βᾶσιν τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ.

Εἰς τὰ πλαίσια τοῦ συγχρόνου οἰκονομικο-κοινωνικοῦ συστήματος, ὁ Γεωργικὸς Τομεὺς συνιστᾷ ὄχι μόνον τὴν βᾶσιν τούτου ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλύτερον πρόβλημα. Τὴν βᾶσιν διότι ὁ Γεωργικὸς Τομεὺς ἀφορᾷ, κατ' ἀποκλειστικότητα, εἰς τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν εἰς τὴν δημιουργίαν προϋποθέσεων περαιτέρω προαγωγῆς καὶ διαφοροποιήσεως τῶν ἀναγκῶν του. Τὸ μεγαλύτερον πρόβλημα διότι ὁ Γεωργικὸς Τομεὺς συνιστᾷ ἔν ἀπεραντον ἐργοστάσιον ἄνευ στέγης, βασιζόμενον εἰς τὸ βιολογικὸν φαινόμενον τῆς φωτοσυνθέσεως καὶ κατὰ συνέπειαν μὴ δυνάμενον νὰ τεθῆ ὑπὸ τὸν ἀπόλυτον ἔλεγχον τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπὶ πλέον ἀφορᾷ, ὡς παραγωγικὴ δραστηριότης, εἰς μέγαλον ἀριθμὸν ἀνθρώπων καὶ ἐξαρτᾶται, ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων του, ἡ εὐημερία μεγάλου μέρους τοῦ πληθυσμοῦ.

3.2. Βασικοὶ Παράγοντες καὶ Λειτουργία τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως

Δύο εἶναι οἱ βασικοὶ παράγοντες τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως. Τὸ φυσικὸν περιβάλλον καὶ ἡ ἀνθρωπίνη δραστηριότης. Ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο παραγόντων προσδιορίζει, ὑπὸ γενικὴν ἔννοιαν, τὸ περιεχόμενον καὶ τὸν ρόλον τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, ὡς παρουσιάζεται σχηματικῶς εἰς τὸ διάγραμμα 3. Εἰς τὰ πλαίσια δεδομένου φυσικοῦ περιβάλλοντος, ἡ ἀνθρωπίνη δραστηριότης, ἐκδηλουμένη μέσω τῶν ὑφισταμένων ἐκάστοτε τεχνολογικῶν καὶ οἰκονομικῶν δυνατοτήτων καὶ κοινωνικῆς διαρθρώσεως, προσδιορίζει τὸ εἶδος τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων καὶ τὸν τρόπον χειρισμοῦ τούτων πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν του. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κάλυψις μιᾶς ἀνάγκης συνιστᾷ προϋπόθεσιν δημιουργίας ἐτέρων ἀναγκῶν καὶ συμβάλλει εἰς τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος, ὁ συνδυασμὸς ταύτης μετὰ τοῦ περιβάλλοντος εὐρίσκεται εἰς μίαν δυναμικὴν κατάστασιν καὶ ἡ ἀναζητήσις ἰσορροπίας εἰς τὸ σύστημα μόνον ὑπὸ δυναμικὴν ἔννοιαν δύναται νὰ θεωρηθῆ.

Ἡ ἀνθρωπίνη δραστηριότης ὡς συνθετικὸν στοιχεῖον τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως καθοδηγεῖται ἀπὸ τὰ πορίσματα τῶν Γεωπονικῶν Ἐπιστημῶν καὶ δημιουργεῖ τρεῖς τύπους ταυτοχρόνων προβλημάτων : Τεχνικῶν, ἀναφερομένων εἰς τὸν χειρισμὸν καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ἤτοι εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν δυνατοτήτων παραγωγῆς. Οἰκονομικῶν, ἀναφερομένων εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν διατιθεμένων ἐκάστοτε μέσωσιν καὶ τεχνικῶν δυνατοτήτων πρὸς παραγωγήν ἀγαθῶν βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλαχίστης θυσίας, ἤτοι εἰς τὴν διερεύνησιν τῆς οἰκονομικότητος τῆς παραγωγῆς. Κοινωνικῶν, ἀναφερομένων εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν τεχνικοοικονομικῶν ἀποτελεσμάτων

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α 3

ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ

τῆς παραγωγῆς πρὸς σύμμετρον ἱκανοποίησιν τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν, ἦτοι πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἐπιπέδου κοινωνικῆς εὐημερίας τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ ταυτόχρονος παρουσία τῶν προβλημάτων τούτων εἰς ὅλας τὰς φάσεις τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν φύσιν τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως καὶ πρὸς τὴν ἀνάγκην ταυτοχρόνου ἐπιλύσεως τῶν προβλημάτων τούτων, ἕκαστον τῶν ὁποίων προσδιορίζει καὶ προσδιορίζεται ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα, προϋποθέτει συνεχῆ καὶ συστηματικὴν τεχνικο-οικονομικὴν ὑποστήριξιν. Ἡ ὑποστήριξις αὕτη συνιστᾷ ὀργανικὴν ἀνάγκην διὰ τὸν Γεωργικὸν Τομέα, τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργία ἀναλύεται, σχηματικῶς, εἰς τὸ διάγραμμα 4, διὰ τὸ ὁποῖον παρέχονται αἱ ἐξῆς ἐπεξηγήσεις :

Αἱ Θετικαὶ καὶ Κοινωνικαὶ Ἐπιστῆμαι, μετὰ τῆς Λογικῆς καὶ τῶν Μαθηματικῶν, προσδιορίζουν τὸ ἐπίπεδον τῶν Γεωπονικῶν Ἐπιστημῶν, ἦτοι τὴν συστηματοποιημένην γνῶσιν ἐπὶ τῶν διαθεσίμων ἐκάστοτε ἐπιστημονικῶν ἐφαρμογῶν.

Βάσει τῆς συστηματοποιημένης γνώσεως ἀναπτύσσεται ἡ γεωργικὴ τεχνικὴ ἔρευνα, πρὸς διερεύνησιν καὶ προαγωγὴν τῶν διαζευκτικῶν τεχνικῶν δυνατοτήτων παραγωγῆς, αἱ ὁποῖαι καὶ συνιστοῦν προϋπόθεσιν πάσης περαιτέρω διερευνήσεως καὶ ἡ οἰκονομικο-κοινωνικὴ ἔρευνα, πρὸς διατύπωσιν ὑποδειγμάτων, δυναμένων νὰ ἐφαρμοσθοῦν εἰς τὴν μελέτην συγκεκριμένων οἰκονομικο-κοινωνικῶν καταστάσεων.

Βάσει τῶν διαζευκτικῶν τεχνικῶν δυνατοτήτων παραγωγῆς καὶ τῶν ὑποδειγμάτων τῆς οἰκονομικο-κοινωνικῆς ἐρεύνης, ἀναπτύσσεται ἡ τεχνικὴ ἀξιολογήσεως τῶν διαζευκτικῶν δυνατοτήτων παραγωγῆς, ἦτοι ἡ ἐπιλογὴ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἐξυπηρετοῦν καλῦτερον συγκεκριμένους οἰκονομικο-τεχνικοὺς στόχους καὶ προσαρμόζονται καλῦτερον εἰς συγκεκριμένην, ὑφισταμένην ἢ ἐπιδιωκομένην, κοινωνικὴν διάρθρωσιν.

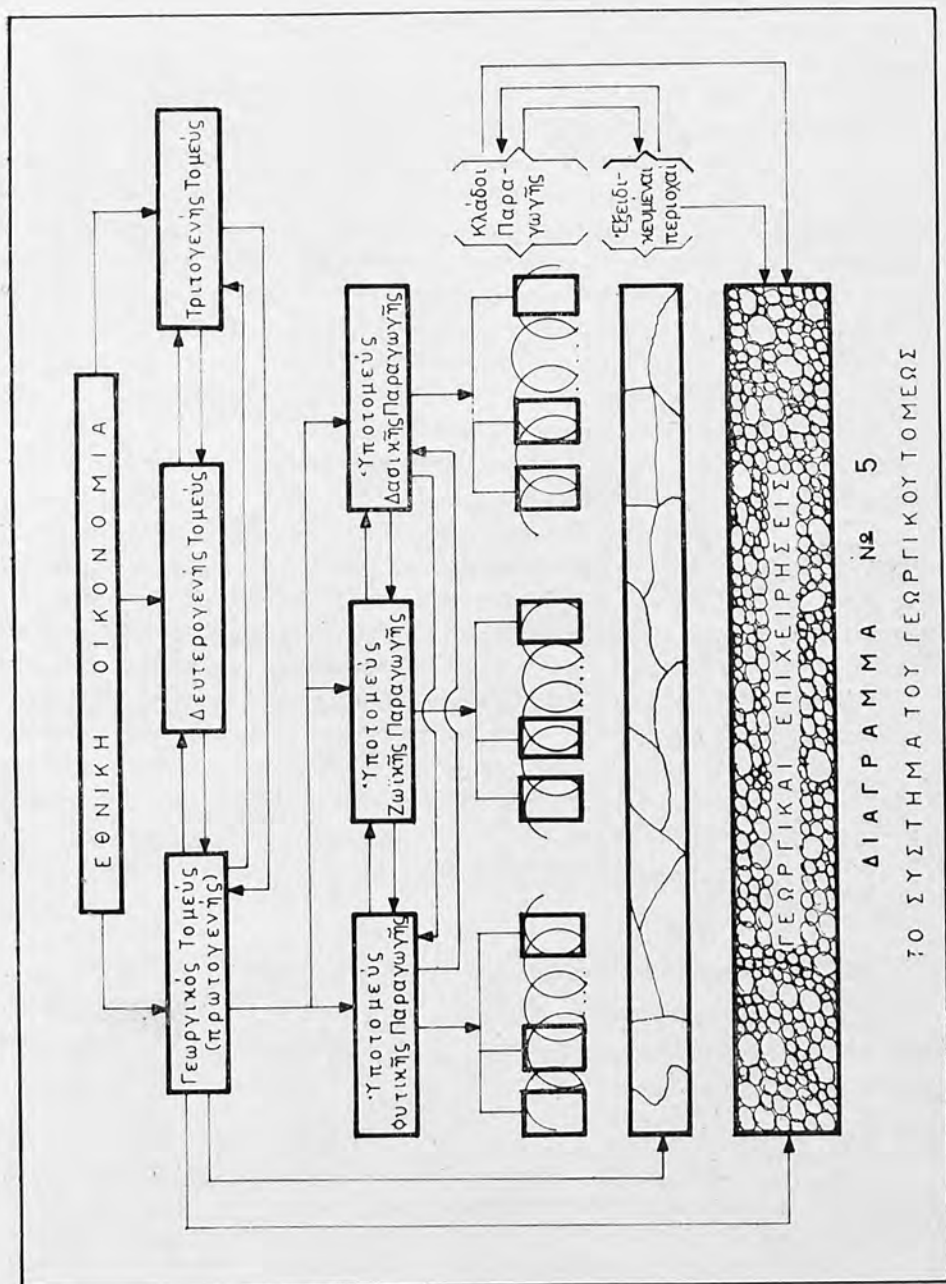
Τὰ ἀποτελέσματα τῆς διαδικασίας ἀξιολογήσεως, μέσῳ τῆς Ὑπηρεσίας Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν, διοχετεύονται εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ προσδιορίζουν τὰ ἀποτελέσματα τῆς παραγωγῆς καὶ ἐκεῖθεν δι' ἐπανατροφοδοτήσεως, ἐπέρχεται βελτίωσις τῆς παρεμβάσεως καὶ ἐπιτυγχάνεται οὕτω συνέπεια μεταξὺ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐρεύνης καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς πράξεως.

3.3. Τὸ Σύστημα τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως

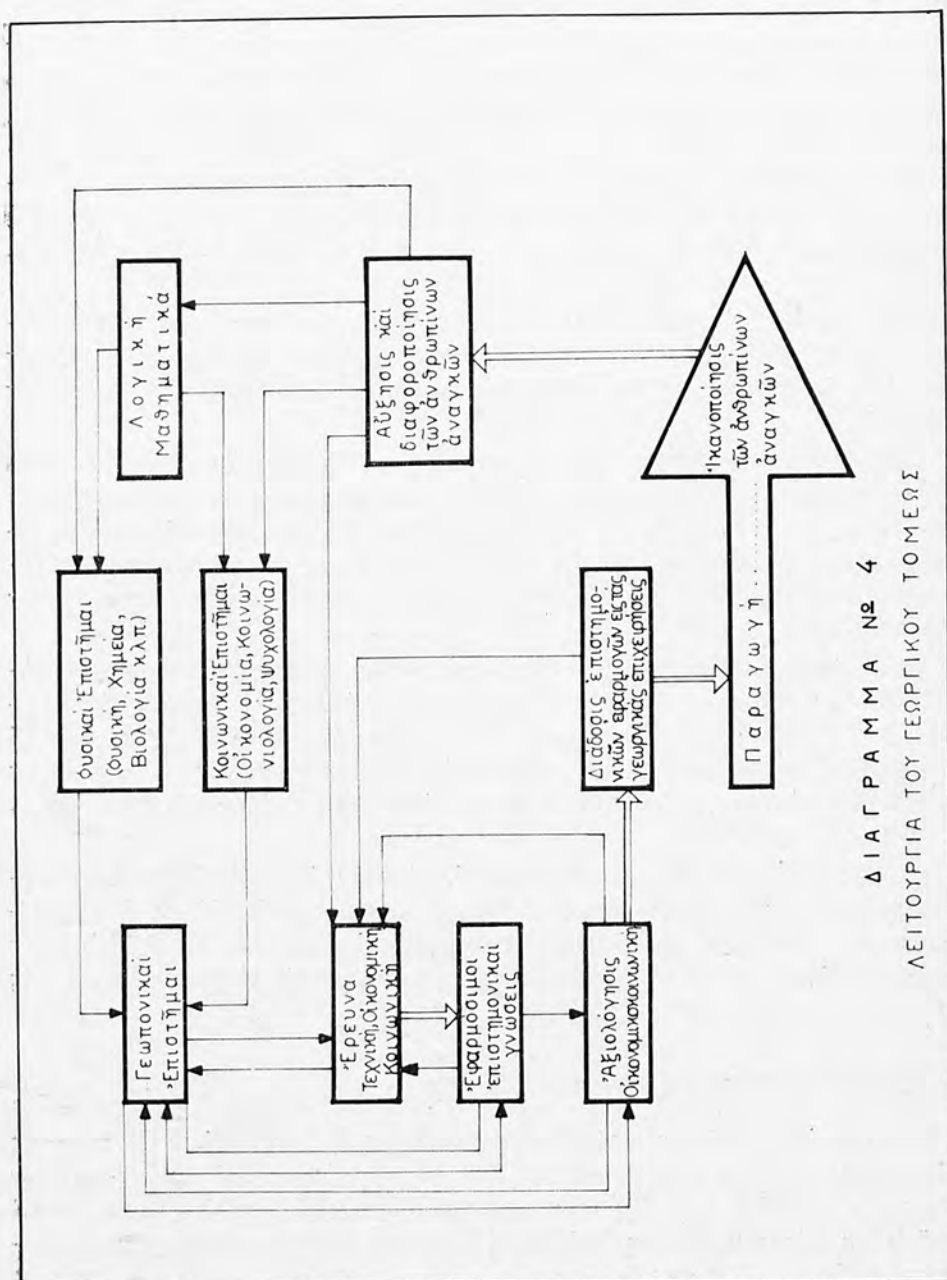
Τὸ σύνολον τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, νοούμενον ὡς ὑποσύνολον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, δύναται νὰ διακριθῆ εἰς ἓν σύστημα ἱεραρχημένων ὑποσυνόλων ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐμφανίζει σχετικὴν αὐτοτέλειαν καὶ ὠρισμένην κάθετον καὶ ὀριζοντίαν ἐξάρτησιν ἐκ τῶν ὑπολοίπων. Τὸ σύστημα τοῦτο παρουσιάζεται, σχηματικῶς, εἰς τὸ διάγραμμα 5.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι :

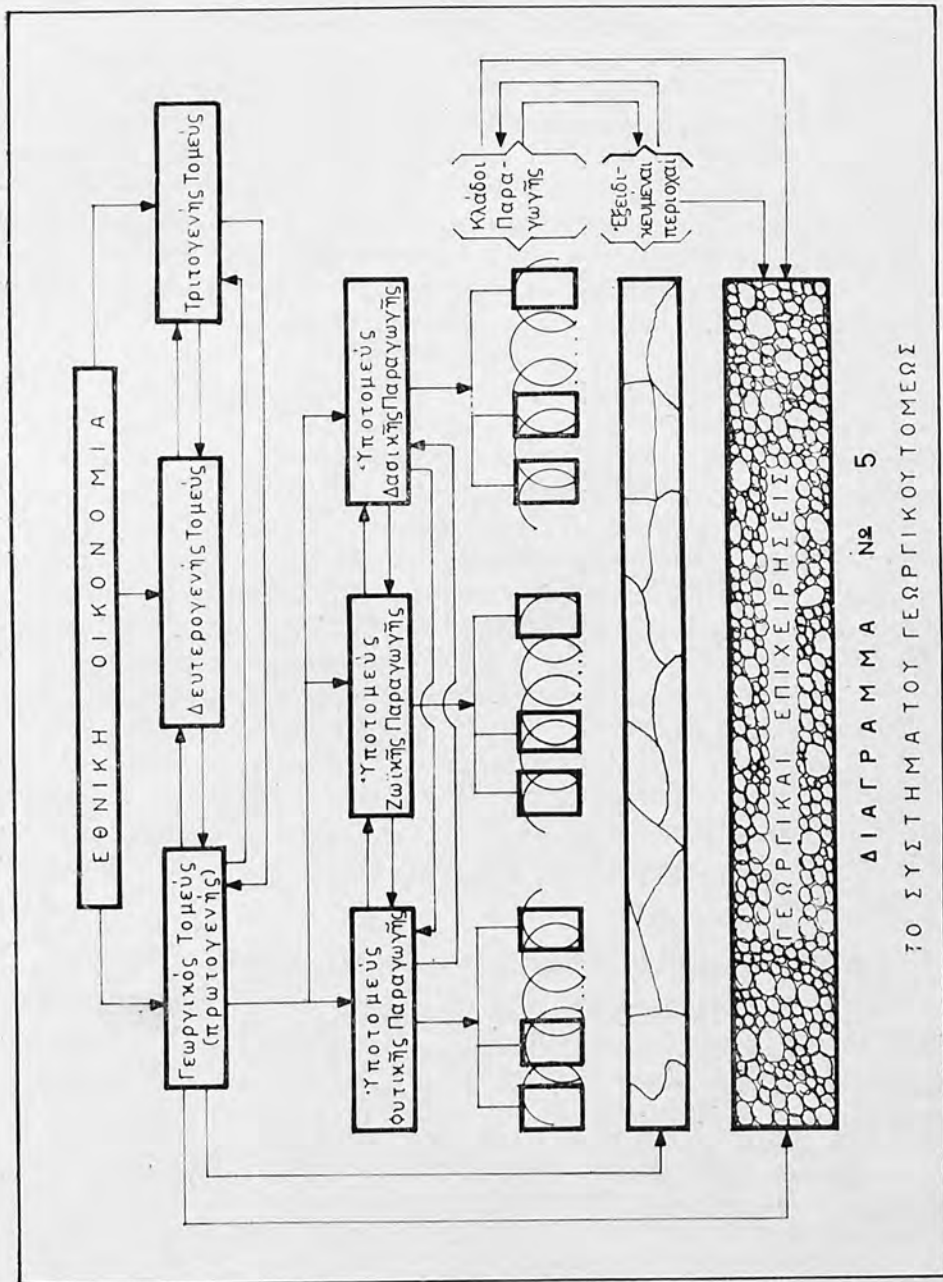
(α) Αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν ὑποσυνόλων πρέπει νὰ εἶναι συμβιβασταί, ὑπὸ τὴν

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 5
ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 4
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 5
ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ

έννοιαν ὅτι ἡ ἀριστοποίησις τῆς ἀναμενομένης ὠφελείας, δι' ἔν οἰονδήποτε ὑποσύνολον, δὲν ἀντιβαίνει εἰς τὴν προσπάθειαν βελτιώσεως τοῦ ἐπιπέδου ἀναπτύξεως τοῦ ὡς πρὸς αὐτὸ προηγουμένου ὑποσυνόλου.

(β) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποσυνόλων τῆς τελευταίας τάξεως εἶναι μέγας.

(γ) Αἱ συνολικαὶ δυνατότητες παραγωγῆς εἰς τὸ ἡγετικὸν σύνολον δὲν εἶναι ἀπερίοριστοι καὶ ἡ ἀνταγωνιστικὴ ἰκανότης ἐνὸς ἐκάστου ὑποσυνόλου, εἰς παράλληλον θεώρησιν, εἶναι διάφορος καὶ συνάρτησις τῆς δομῆς τούτου, συνάγεται ὅτι κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως ἀναπτύσσεται ἔντονος ἀνταγωνισμὸς εἰς τὴν προσπάθειαν ἰκανοποιήσεως τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπέρχεται οἰκονομικο-κοινωνικὴ ἀνισορροπία, διὰ τὴν ἐξομάλυνσιν τῆς ὁποίας ἀπαιτεῖται ἰδιαίτερα παρέμβασις τῶν ἐκάστοτε ἡγετικῶν ὑποσυνόλων πρὸς τὰ ἱεραρχικῶς κατώτερα ὑποσύνολα. Ἡ παρέμβασις αὕτη σκοπεῖ :

Εἰς τὴν αὔξησιν τῆς συνολικῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως ἐκ τῆς διαθέσιμου τοιαύτης τῆς Οἰκονομίας καὶ

Εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ἀνταγωνιστικῆς ἰκανότητος τῶν ἀσθενεστέρων ὑποσυνόλων, διὰ καθορισμοῦ ἐνὸς γενικοῦ πλαισίου ἀρχῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἕκαστον ὑποσύνολον, εἰς παράλληλον θεώρησιν, δύναται νὰ ἀναπτύξη ἀδεσμεύτως τὴν δρᾶσιν τοῦ πρὸς ἀριστοποίησιν τῆς ὠφελείας. Τοῦτο ἔχει ἰδιαίτεραν σημασίαν διότι ἐπιτρέπει τὴν βελτίωσιν τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου κοινωνικῆς εὐημερίας τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἄνευ αὐξήσεως τῆς συνολικῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος τούτου, κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ θεμελιώδους ψυχολογικοῦ νόμου, κατὰ τὸν ὅποιον ἡ ὀριακὴ κοινωνικὴ εὐημερία εἶναι φθίνουσα συνάρτησις τοῦ ἐπιπέδου εἰσοδήματος. Εἰς τὰ πλαίσια τῆς προσπάθειας ταύτης εὐρίσκει πλήρη αἰτιολόγησιν ἡ παρέμβασις πρὸς ἐξασφάλισιν εὐνοϊκῶν ὄρων χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, διαφορισμὸν τῶν ὄρων αὐτῶν ἀναλόγως τῶν εἰδικωτέρων κατηγοριῶν χρηματοληπτῶν καὶ σύμμετρον κατανομὴν τῶν περιορισμένων κεφαλαίων εἰς τοὺς χρηματολήπτας, ἀναλόγως τῶν ἐπιδιωκομένων εἰδικωτέρων στόχων (').

3.4. Τὸ οἰκονομικὸν Πρόβλημα τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως

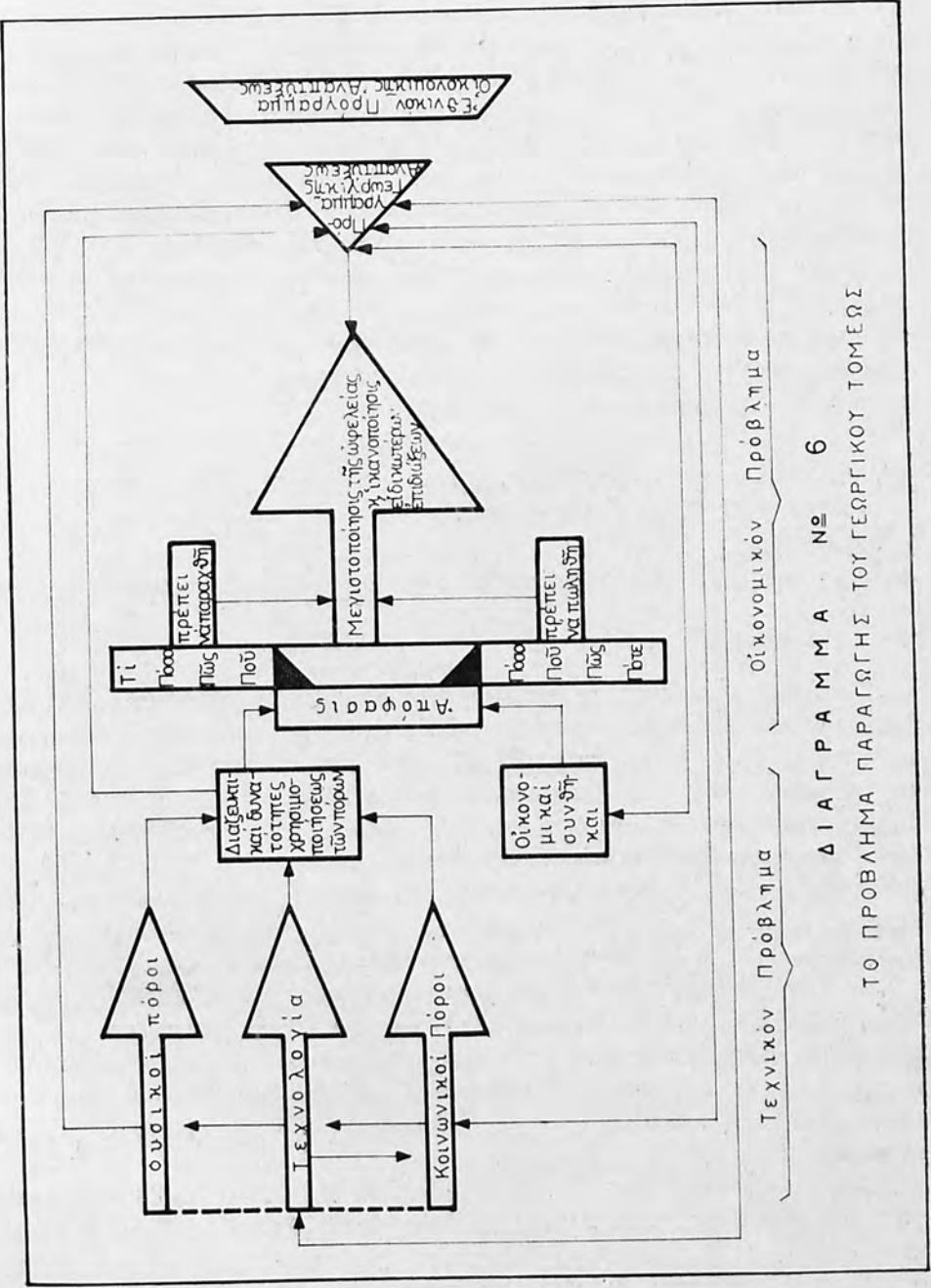
Ἐκ τῶν ὄσων διευτρώθησαν συνάγεται ὅτι ἡ ἀνάλυσις καὶ διερεύνησις τῆς δομῆς καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἀνάλυσιν καὶ διερεύνησιν ἐνὸς οἰκονομικοῦ προβλήματος δυναμένου νὰ παρασταθῇ σχηματικῶς εἰς τὸ διάγραμμα 6.

(1) Εἶναι ἀξιοσημείωτον τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1930, εἰς τὴν συνελθοῦσαν ἐν Βαρσοβίᾳ διάσκεψιν τῶν γεωργικῶν Χωρῶν, εἶχεν πλήρως ἀναγνωρισθῆ ἡ σπουδαιότης τῆς ὀργανώσεως τῆς ἀγροτικῆς πίστεως διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως. Ἡ διάσκεψις καθώρισε τρία βασικὰ σημεῖα (βλέπε ἔκθεσιν Διοικητοῦ ΑΤΕ, 1930, σελίς 12) :

Ἐξομάλυνσιν διαθέσεως τῶν γεωργικῶν προϊόντων.

Μείωσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς.

Ἐξομάλυνσιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ὡς προϋπόθεσιν ἐπιτυχίας καὶ τῶν δύο πρώτων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 6
 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ

Ἐκ τοῦ διαγράμματος τούτου συμπεραίνεται ὅτι ἡ ἀντιμετώπισις τῆς τεχνικῆς πλευρᾶς τῆς παραγωγῆς, ἐνῶ ἀποτελεῖ ἀναγκαίαν συνθήκην διὰ τὴν ἀναζήτησιν τῆς βελτίστης λύσεως εἰς τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα, δὲν ἀποτελεῖ, ταυτοχρόνως, καὶ ἐπαρκῆ συνθήκην βελτιώσεως τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ ἀξιολόγησιν καὶ ἐπιλογὴν βάσει τῶν εἰδικωτέρων ἐπιδιώξεων τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος. Τοῦτο ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὸ Ἴδρυμα Χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως διότι αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀποστολὴν ἔχει. Νὰ ἀξιολογήσῃ τὰς ὑφισταμένας διαζευκτικὰς τεχνικὰς δυνατότητας παραγωγῆς, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν ἐπιδιώξεων τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος, ὡς αὐταὶ δίδονται καὶ διαρκῶς ἀναπροσαρμόζονται εἰς τὰ ἐκάστοτε Προγράμματα Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως καὶ μέσῳ τῶν κεφαλαίων, νὰ δημιουργήσῃ συνθήκας ἐφαρμογῆς, εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ὑποσυνόλων τοῦ Τομέως, τῶν καταλλήλων μεθόδων παραγωγῆς τῶν προϊόντων ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων μεγιστοποιεῖται ἡ ὠφέλεια ἑνὸς ἐκάστου καὶ ταυτοχρόνως προάγεται, προσχεδιασμένως, τὸ ἐπίπεδον κοινωνικῆς εὐημερίας τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

II. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

4. Ὑφισταμένη Κατάστασις εἰς τὸ Κύκλωμα Χρηματοδοτήσεως

4.1. Χρηματολήπται

Χρηματολήπται εἶναι τὸ σύνολον τῶν Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων τῆς Χώρας, ἐκ τῶν ὁποίων μικρὸς μόνον ἀριθμὸς, κατὰ τὴν τελευταίαν 10ετίαν, ὠργανώθη ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιχειρηματικῶν κριτηρίων, ἐνῶ τὸ πλεῖστον κατατάσσεται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν οἰκογενειακῶν ἐκμεταλλεύσεων, πολλαὶ τῶν ὁποίων, ἀκόμη καὶ σήμερον, τελοῦν ὑπὸ καθεστῶς κλειστῆς οἰκονομίας. Εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ Γεωργικαὶ Ἐκμεταλλεύσεις τῆς Χώρας μας τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δύο, βασικῶς, δυσμενῶν διαρθρωτικῶν χαρακτηριστικῶν, τοῦ μικροῦ μεγέθους καὶ τοῦ κατατεμαχισμοῦ τῆς καλλιεργουμένης γῆς. Ἡ εἰκὼν τῶν Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων ὡς πρὸς τὰ δύο αὐτὰ χαρακτηριστικὰ ἐμφανίζεται εἰς τὸν πίνακα Ν^ο 1.

Βάσει τῶν προαναφερθέντων διαρθρωτικῶν χαρακτηριστικῶν τῶν Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων, τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, μετρούμενα διὰ τοῦ δείκτου τῆς μέσης ὀλικῆς παραγωγικότητος τῆς γεωργικῆς γῆς καὶ τῆς ἐργασίας, ὑστεροῦν τῶν ἀντιστοίχων τῶν Χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ ἐμφανίζονται, ὁμοῦ μετὰ τῶν σχέσεων γῆ/γεωργικὸν ἐργατικὸν δυναμικὸν καὶ γῆ/πληθυσμὸς, εἰς τὸν πίνακα Ν^ο 2.

Παρ' ὅτι ὑφίστανται, μετὰ τῶν Χωρῶν, διαφοραὶ εἰς τὸν ὀρισμὸν τῆς γεωργικῆς γῆς (ὡς ἐκ τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ὀριακῶν ἐκτάσεων εἰς βαθμὸν διάφορον κατὰ Χώραν), εἰς τὸ κόστος ζωῆς καὶ εἰς τὴν σχέσιν μετὰ τῶν προϊόντων καὶ συντελεστῶν παραγωγῆς, ἐν τούτοις τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἐνδεικτικὰ τῆς σχετικῆς θέσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως εἰς τὰ πλαίσια τῶν Χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. Εἰδι-

Πίναξ Ν^ο 1

Αί Γεωργικαί Έκμεταλλεύσεις Άναλόγως Μεγέθους και Κατατεματισμού
(άπογραφή 1961)

Μέγεθος εις στρέμματα	Ποσότην επί τοίς εκατόν (άθροιστικώς). Τού άριθμού τών Γεωργικών Έκμε- ταλ λεύσεων	Τής γεωργικής γής	Μέσον μέγεθος εις στρέμματα κατά έκμετάλ- λευσιν	Μέσος άριθμός τεμαχίων ανά έκμετάλλευσιν
0	1,5	—	—	—
1 - 2	5,7	0,2	1,7	1,5
3 - 4	11,5	0,8	3,5	2,2
5 - 9	24,2	2,5	6,8	3,3
10 - 19	45,2	12,8	14,0	5,1
20 - 29	61,1	24,7	23,0	6,9
30 - 39	72,9	37,2	33,7	8,3
40 - 49	81,2	48,7	43,6	9,5
50 - 59	86,7	58,1	53,5	10,6
60 - 79	93,1	71,7	57,4	14,0
80 - 99	96,0	89,8	87,4	6,5
100 - 199	89,35	93,4	128,0	18,2
200 - 499	99,94	98,5	269,0	3,0
500 ≤	100,0	100,0	850,0	15,8
Σύνολον	1.156.172	36.732.756	31,8	7,1

Πίναξ Ν^ο 2

Μέση Όλική Παραγωγικότης Γεωργικής Γής και Έργασίας
Ή Γή ώς πρός την Έργασίαν και τόν Συνολικόν Πληθυσμόν

Χώραι	Γεωργική γή, στρέμματα άνα :		Άκαθάριστος αξία γεωργικής παραγωγής, δρχ. άνα :	
	οικονομικώς ένεργόν άτομον	κεφαλήν πληθυσμού	στρέμμα	οικονομικώς ένεργόν άτομον
Βέλγιον	84	0,9	3.000	150.000
Γαλλία	110	3,9	1.250	140.000
Δ. Γερμανία	53	1,3	2.000	105.000
Ίταλία	53	2,9	1.500	80.000
Όλλανδία	65	0,7	3.000	200.000
ΕΟΚ	73	—	2.150	155.000
Έλλάς	20	4,4	1.200	25.000
Έλλάς/ΕΟΚ	28%	—	55%	16%

κώτερον έκ τών στοιχείων τούτων προκύπτει ότι τó πρόβλημα εις την Χώραν μας
δέν είναι τόσοσν ή στενότης γεωργικής γής ώς πρός τόν συνολικόν πληθυσμόν

ἀλλά κυρίως ἡ στενότης γεωργικῆς γῆς ὡς πρὸς τὸν ἐνεργὸν γεωργικὸν πληθυσμὸν καὶ ἡ μικρὰ παραγωγικότης τῆς γεωργικῆς γῆς, συνεπεία μὴ ἐφαρμογῆς εἰσέτι ἐνὸς συστήματος ἐντατικῆς ἐκμεταλλεύσεως ταύτης, διὰ τῆς ὁποίας θὰ διευκολύνετο καὶ ἡ διαδικασία βαθμιαίας ἐγκαταλείψεως τῶν ὀριακῶν ἐδαφῶν.

Πέραν τῶν γενικῶν αὐτῶν πληροφοριῶν καὶ τῶν δεδομένων τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἐκ μεμονωμένων Μελετῶν, αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν εἰς περιορισμένας περιοχὰς καὶ ἐσχεδιάσθησαν πρὸς ἐξυπηρέτησιν εἰδικῆς, κατὰ περίπτωσιν, σκοπιμότητος, δὲν ὑφίσταται συστηματικὴ προσπάθεια ἐν ἐξελίξει πρὸς διερεύνησιν καὶ γνῶσιν, εἰς βάθος, τῶν Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ προγραμματισθοῦν ἐπὶ στερεᾶς βάσεως αἱ παρεμβάσεις πρὸς διαφοροποίησιν τῆς δομῆς καὶ τῶν λειτουργιῶν των. Οὕτω δὲν γνωρίζομεν τὸ ὕψος καὶ τὴν φύσιν τῶν ἐπενδεδυμένων κεφαλαίων κατὰ τύπον γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ κατὰ συνέπειαν ἀγνοοῦμεν τὴν λανθάνουσαν παραγωγικὴν δυναμικότητα τούτων. Δὲν γνωρίζομεν τὸ σύστημα διαδοχῆς τῶν Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων καὶ ἀκόμη περισσότερο, τὰς προϋποθέσεις, τὸ κόστος καὶ τὰς λοιπὰς συνεπείας τῆς προσπάθειας μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ των καὶ τῆς μεταβιβάσεως τῆς ὑποδομῆς τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν.

Ὡς ἔχει σήμερον ἡ κατάστασις, αἱ Γεωργικαὶ Ἐκμεταλλεύσεις, ὡς χρηματολήπται, διαμορφώνουν τὸ τελικὸν ὕψος χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, χωρὶς νὰ εἶναι βέβαιον, ὡς ἐξηγεῖται κατωτέρω, ὅτι ἀπορροφοῦν τὸ ὕψος ἐκεῖνο τῆς χρηματοδοτήσεως τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν προκαθορισμένων ποσοτικῶν, χωροταξικῶν, ὀργανωτικῶν καὶ διαρθρωτικῶν στόχων τοῦ Προγράμματος Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως. Πράγματι, αἱ Γεωργικαὶ Ἐκμεταλλεύσεις, προβάλλουν, ὑπὸ καθεστῶς περιορισμένων δυνατοτήτων ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως, ὡς ἐκ τῶν ἀναφερθέντων δυσμενῶν διαρθρωτικῶν χαρακτηριστικῶν, τὰς θεωρουμένας ὡς ἀναγκαίας νὰ ἐκτελεσθοῦν βελτιώσεις καὶ κατὰ συνέπειαν καθορίζουν, κατὰ βάσιν, τὰ ἀντικείμενα χρηματοδοτήσεως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ρόλος τοῦ χρηματοδότη συνίσταται εἰς τὴν παροχὴν τεχνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ὑποστηρίξεως πρὸς πραγματοποίησιν τῆς αἰτηθείσης βελτιώσεως, ἡ ὁποία, ἐνῶ συμβάλλει εἰς τὴν αὐξησιν τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐκμεταλλεύσεως, δὲν ἐγγυᾶται συσσώρευσιν κεφαλαίου εἰς ποσότητα καὶ μορφήν τοιαύτην ὥστε, εἰς τὰ πλαίσια καὶ τῆς ὑφισταμένης λανθανούσης παραγωγικῆς δυναμικότητος τῆς ἐκμεταλλεύσεως, νὰ δημιουργηθοῦν συνθήκαι ἐπιτεύξεως τοῦ βελτίστου ἀποτελέσματος.

4.2. Χρηματοδότης

Χρηματοδότης τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως εἶναι τὸ Ἴδρυμα τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τὸ ὁποῖον, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ καταστατικοῦ του, τῶν σχετικῶν νομοθετημάτων καὶ τῆς νομολογίας, ἀποτελεῖ Ἀυτόνομον Τραπεζικὸν Ὄργανικὸν Κοινοφελοῦς Χαρακτῆρος ὑπὸ μορφήν Νομικοῦ Προσώπου Ἰδιωτικοῦ Δικαίου. Σκοπὸς του εἶναι ὁ χειρισμὸς τῆς πίστεως πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ Γεωργικοῦ.

Προγράμματος του Κράτους, εν συνεργασία μετά των Κρατικών Γεωργικών Ὑπηρεσιῶν. Μία περιληπτική περιγραφή ὀρισμένων στοιχείων ἐπὶ τῆς δράσεως τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, ἐμφανίζεται ὡς κάτωθι :

(α) Αἱ βραχυπρόθεσμοι χορηγήσεις ἐπὶ Φυτικῆς καὶ Ζωϊκῆς παραγωγῆς ὡς ποσοστὸν % τῆς Ἀκαθάριστου Ἀξίας ταύτης. (Τὰ ποσὰ εἰς δισεκατομμύρια δρχ.).

Ἔτος	Χορηγήσεις διὰ Φυτικὴν καὶ Ζωϊκὴν παραγωγὴν	Ἀκαθάριστος Ἀξία Φυτικῆς καὶ Ζωϊκῆς παραγωγῆς	Αἱ χορηγήσεις ὡς ποσοστὸν % τῆς ἀκαθάριστου ἀξίας παραγωγῆς
1967	7,9	53,8	14,7
1968	9,1	51,4	17,7
1969	10,0	56,5	17,6
1970	11,5	61,1	18,8
1971	13,0	63,0	20,6

(β) Ἡ συνολικὴ χρηματοδότησις καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ μέγεθος τῶν Δανείων Μ καὶ Μ Προθεσμίας. (Τὰ ποσὰ εἰς δισεκατομμύρια δρχ.).

Ἔτος	Χρηματοδοτήσεις :		Σύνολον	Ἀριθμὸς Δανείων Μέσης καὶ Μακρᾶς Προθεσμίας (εἰς χιλ.).	Μέσον μέγεθος δανείου (χιλ. δρχ.).
	Μεσομακρο-πρόθεσμοι	Βραχυ-πρόθεσμοι			
1964	1 4	6 6	8 0	15 7	8, 0
1965	1,7	7,5	9,2	127	13,2
1966	1,8	7,7	9,5	130	13,8
1967	3,0	8,0	11,0	167	18,0
1968	4,6	9,1	13,7	210	21,7
1969	4,5	10,2	14,7	199	22,6
1970	4,9	11,7	16,6	198	24,4
1971	5,8	13,3	19,1	166	35,1
1972	8 6	13 8	22 4	185	46 5

(γ) Ἀριθμὸς ὑπάλληλων καὶ σχέσις τούτου πρὸς τὰς χρηματοδοτήσεις.

Ἔτος	Ἀριθμὸς ὑπάλληλων	Χρηματοδοτήσεις κατὰ ὑπάλληλον (ἑκατομ. δρχ.).
1964	4.470	1,8
1965	4.771	1,9
1966	5.316	1,8
1967	4.946	2,2
1968	4.854	2,8
1969	4.854	3,0
1970	5.021	3,3
1971	5.059	2 8

(δ) Εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὰ ἀποτελέσματα τῆς χρηματοδοτήσεως ἐπὶ τῶν χρηματοληπτῶν, τῶν Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων, δὲν ὑφίσταται ἀμφιβολία ὅτι σημειοῦται μεγάλος βαθμὸς ἀποτελεσματικότητος εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν εἰς χρηματοδότησιν, ὡς αὐταὶ προσδιορίζονται καὶ αἰτοῦνται ὑπὸ τῶν Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων. Ἐάν ὁμως χρησιμοποιηθῇ ὡς μέτρον τοῦ ἀποτελέσματος ἢ προσχεδιασμένη συμβολὴ τῆς χρηματοδοτήσεως εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν ποσοτικῶν, ὀργανωτικῶν καὶ θεσμικῶν στόχων τοῦ Προγράμματος Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως, ὡς οὗτοι καθορίζονται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς περιόδου δράσεως, τότε, ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας, τὸ ἀποτέλεσμα δὲν εἶναι μετρήσιμον, ἐλλεῖπει σημείου ἀναφορᾶς. Ἡ ἠϋξημένη χρηματοδότησις τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως διὰ τὴν ἐκάστοτε ἐπομένην χρονικὴν περίοδον δὲν κατοχυρώνει, κατ' ἀνάγκην, καὶ μεγαλύτεραν ἀποτελεσματικότητα τῆς χρηματοδοτήσεως διὰ τὴν περίοδον αὐτήν, διότι δὲν ὑφίσταται μηχανισμὸς ἐλέγχου τῆς συμβολῆς τῆς ἠϋξημένης χρηματοδοτήσεως εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν προκαθορισθέντων στόχων. Ἀντιθέτως τὸ καθεστῶς χρηματοδοτήσεως, κατὰ βάσιν, μεμονωμένων βελτιώσεων, ἐνδέχεται νὰ προκαλῆ συσσώρευσιν κεφαλαίου, εἰς ποσότητα καὶ μορφήν, ἐκεῖ ὅπου μία συστηματικώτερα γενικὴ θεώρησις τῆς περιπτώσεως, βάσει σαφῶν ὄρων ἐντολῆς, νὰ ἀπεδείκνυε τὴν συσσώρευσιν ταύτην ἀντιοικονομικὴν. Ἡ ἀκολουθουμένη τακτικὴ ὀφείλεται, κυρίως, εἰς τὴν ἐλλείψιν Σχεδίων Ἀναπτύξεως Κλάδων Παραγωγῆς, ἢ ὅποια δὲν ἐπιτρέπει τὴν σύνταξιν ἀντιστοίχων Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως τὰ ὅποια, ἐγκρινόμενα ἀρμοδίως, θὰ ἐφηρμόζοντο ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ὑπὸ καθεστῶς οὐσιαστικῆς αὐτονομίας καὶ προκαλεῖ ἀδυναμίαν ὀργανικῆς ἐντάξεως τῆς δράσεως τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς εἰς τὸ κύκλωμα προγραμματισμοῦ τῆς Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως.

5. Μελλοντικὴ Κατάστασις εἰς τὸ Κύκλωμα Χρηματοδοτήσεως

5.1. Μελλοντικὴ Εἰκὼν τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως Βάσει τοῦ Σχεδίου Προτύπου Μακροχρονίου Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος

5.1.1. Οἱ Βασικοὶ Στόχοι

Ἐπάρχει ἓν βασικὸν ἐπίσημον κείμενον, τὸ ὁποῖον διαγράφει τὴν ἀκολουθητέαν, εἰς γενικὰς γραμμάς, Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν, πρὸς σύμμετρον ἀνάπτυξιν ἐνὸς ἐκάστου τῶν Τομέων τῆς Οἰκονομίας. Τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι τὸ Σχέδιον Προτύπου Μακροχρονίου Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὴν φιλοσοφίαν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς προσεχοῦς 20ετίας καὶ δίδει τὰς κατευθύνσεις βάσει τῶν ὁποίων θὰ συνταχθοῦν τὰ Γενικὰ καὶ Τομεακὰ Προγράμματα Ἀναπτύξεως τῆς ἀρξαμένης καὶ τῶν δύο ἐπομένων πενταετιῶν. Εἰς τὸ κείμενον τοῦτο στηρίζεται ἢ ἐν συνεχείᾳ παρουσιάσις ὀρισμένων μεγεθῶν, ἀφορώντων εἰς τὴν ἐπιδιωκομένην μελλοντικὴν κατάστασιν τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως τῆς Οἰκονομίας :

(α). Χρήσις Ύδαφους

Λεπτομέρειαι	Ύφισταμένη κατάσταση Ύδατος		Έτος 2000
Γεωργική Γη : Έκατομ. στρέμματα	37		25
% τής συνολικής γής		30%	19%
Βοσκότοποι : Έκατομ. στρέμματα	20		34
% τής συνολικής γής		15%	26%
Δάση : Έκατομ. στρέμματα	27		36
% τής συνολικής γής		21%	27%

(β). Χρησιμοποίησις Ύδατος Δυναμικού

Έτος	Ύδατικόν Δυναμικόν (έκατ. Μ ³)	Ύδατικόν Δυναμικόν Έκατομ. Μ ³	Χρησιμοποιούμενον εις τήν Γεωργίαν Δείκτης	Ποσοστόν % τοῦ συνόλου
1970	64.000	2.423	100	3,8
1987	64.000	7.650	315	11,9
2000	64.000	11.240	453	17,5

(γ). Πληθυσμιακά Στοιχεῖα (έκατομμύρια)

Λεπτομέρειαι	1971	1987	2000
Άπαισιόδοξος πρόβλεψις	8,8	9,8	10,9
Αισιόδοξος πρόβλεψις	8,8	10,2	11,6
Έργατικόν Δυναμικόν :			
- Σύνολον Οικονομίας	3,4	4,0	4,7
- Πρωτογενής Παραγωγή :			
* Άτομα	1,4	0,8	—
Ποσοστόν %	42%	20%	—
Έτήσιος ρυθμός μεταβολῆς		3,6%	

(δ). Έθνική Παραγωγή

Λεπτομέρειαι	1972	1987
Έγχώριον Προϊόν : Σύνολον Οικονομίας (δισεκατομμύρια)	290	800
Κατά κεφαλὴν (δολ.)	1100	2600
Έτήσιος ρυθμός μεταβολῆς		7%
Έγχώριον Προϊόν : Πρωτογενοῦς Παραγωγῆς :		
Δισεκατομ. δρχ.	48	75
Ποσοστόν % συνόλου	17%	9%
Έτήσιος ρυθμός μεταβολῆς		3%

(ε). Όργάνωσις Γεωργικοῦ Τομέως

Λεπτομέρειαι	1972	1987
Άριθμός Γεωργικῶν Έκμεταλλεύσεων	1.100.000	440.000
Ένεργός, Οικονομικῶς, Γεωργικός Πληθυσμός	1.350.000	800.000
Έκτασις Γεωργικῆς Γῆς (στρέμματα) : Σύνολον	37.000.000	25.000.000
* Άρδευομένη	20%	60%
Μέσον Μέγεθος Γεωργικῶν Έκμεταλλεύσεων (στρέμματα)	32	62
Μέσος ἀριθμός τεμαχίων ἀνά ἐκμετάλλευσιν	7,1	4,5
Ένεργά άτομα ἀνά ἐκμετάλλευσιν	1,2	1,8

Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων συνάγεται ὅτι αἱ βασικότεραι ἐπιδιώξεις εἶναι :

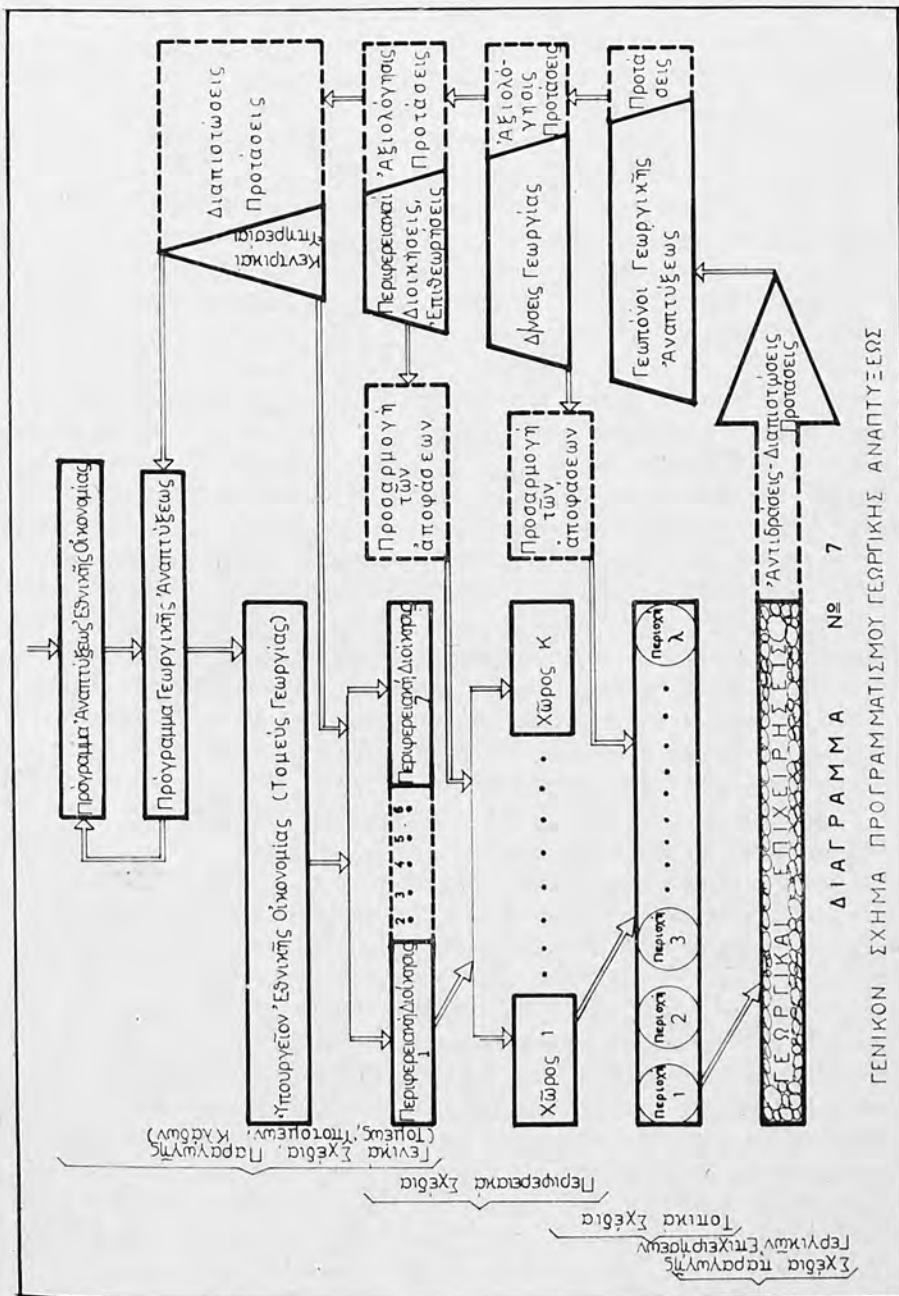
- (α) Συγκέντρωσις τῆς γεωργικῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος εἰς τὰς πεδινὰς καὶ γονίμους ἐκτάσεις.
- (β) Αὔξησις τῶν ἀρδευομένων ἐκτάσεων καὶ κατὰ συνέπειαν ἐντατικοποίησις τῆς παραγωγῆς.
- (γ) Ὑποδιπλασιασμός τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ ἐξαρτωμένου, εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἀπασχόλησιν, ἐκ τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως.
- (δ) Ὑποδιπλασιασμός τῆς σχετικῆς θέσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως εἰς τὸ Ἐγχώριον Προϊόν, μὲ ταυτόχρονον διπλασιασμόν τῆς ἀπολύτου συμβολῆς του εἰς τοῦτο.
- (ε) Συγκέντρωσις τῆς προσπαθείας εἰς ἐπιχειρηματικῶς ὀργανωμένας μονάδας, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς προβλέπεται μικρότερος τοῦ ἡμίσεος τοῦ σημερινοῦ ἀριθμοῦ τῶν Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων.

Αἱ ἀναφερθεῖσαι ἐπιδιώξεις εἰς τὸν Γεωργικὸν Τομέα, παρ' ὅτι ἐμφανίζονται ὡς λίαν τολμηραὶ καὶ ὡς ἐγγίζουσαι τὰ ὄρια τῆς φαντασίας, ἐν τούτοις εἶναι τὸ ἐλάχιστον τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐπιτευχθῇ ἐὰν πράγματι ἐπιδιώκεται ἡ πορεία τῆς Χώρας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν κινήσεως τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν. Συνεπῶς δὲν τίθεται θέμα συζητήσεως ἐπὶ τῶν ἐπιδιώξεων ἀλλὰ ἐπὶ τῶν μέσων καὶ τῶν παρεμβάσεων διὰ τῶν ὁποίων αὗται θὰ γίνουν πραγματικότης εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἀρχῶν μιᾶς φιλελευθέρας οἰκονομίας. Ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν περιγράφεται, ἐν συνεχείᾳ, εἰς γενικὰς γραμμάς, ἡ διαδικασία προγραμματισμοῦ ἀναπτύξεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ πρέπει νὰ ἐνταχθῇ, ὀργανικῶς, καὶ ἡ ὅλη δρᾶσις τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως τῆς Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως.

5.1.2. Ὁ Προγραμματισμὸς τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως εἰς Ἐπίπεδον Μακροοικονομικόν

Ὁ Γεωργικὸς Τομεὺς θὰ λειτουργήσῃ καὶ ὡς ὑποσύνολον εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Ἡγετικοῦ Συνόλου τῆς Οἰκονομίας καὶ ὡς ἡγετικὸν σύνολον ἑνὸς ἀριθμοῦ ἱεραρχημένων ὑποσυνόλων, ἤτοι τῶν Κλάδων Παραγωγῆς, τῶν ἐξειδικευμένων χώρων καὶ τῶν Γεωργικῶν Ἐπιχειρήσεων. Ἡ λειτουργία αὐτῆ διευκολύνεται ἐκ τῆς διαρθρώσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, ὡς αὕτη περιεγράφη εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐννοιολογικῆς διερευνήσεως. Οὕτως, ὁ Γεωργικὸς Τομεὺς, συνιστᾷ ὀργανικὴν, ἱεραρχημένην καὶ αἰτιολογημένην ἐνοποίησιν τοῦ συνόλου τῶν Σχεδίων Παραγωγῆς τῶν Γεωργικῶν Ἐπιχειρήσεων, μέσῳ μιᾶς ἐνδιαμέσου ἐνοποιήσεως τῶν ὁμοιογενῶν δραστηριοτήτων τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς Κλάδους Παραγωγῆς καὶ τούτων εἰς διακεκριμένους χώρους.

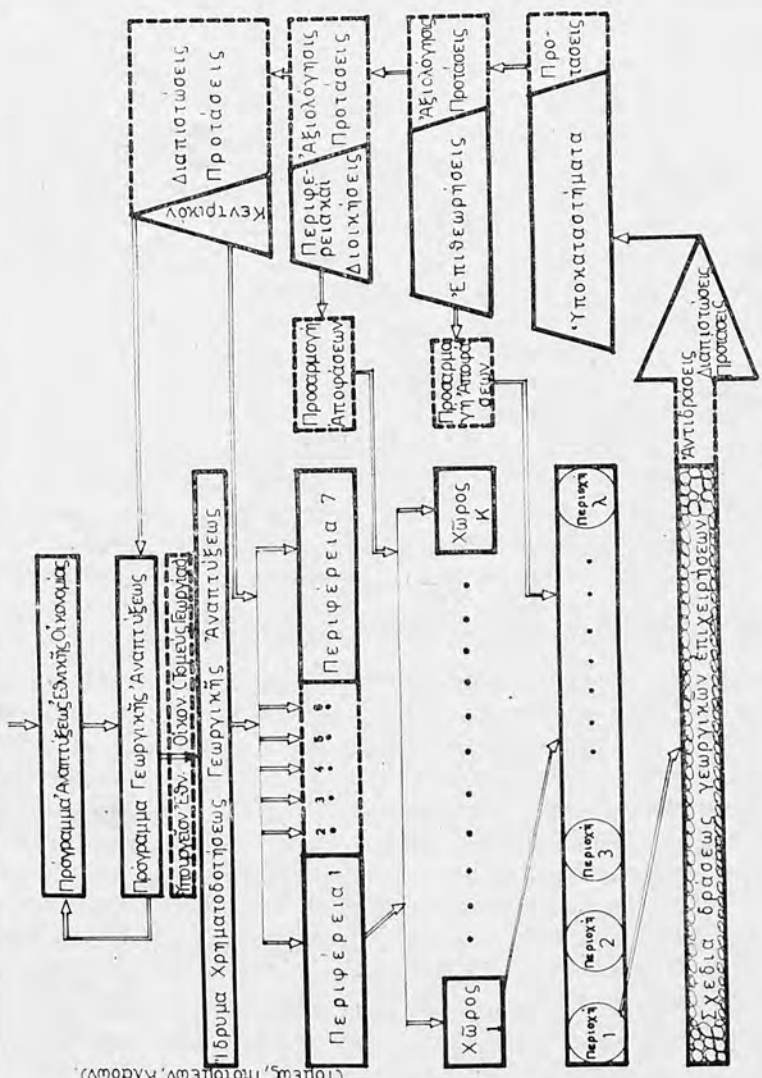
Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν αὐτὴν προβλέπεται ἡ λειτουργία ἑνὸς κυκλώματος μεταβιβάσεως ἀποφάσεων, ὄρων ἐντολῆς, διαπιστώσεων καὶ προτάσεων ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸ διάγραμμα 7, τὸ ὁποῖον συμφωνεῖ ἀπολύτως πρὸς τὴν διαδικασίαν τοῦ προγραμματισμοῦ, ὡς αὕτη περιεγράφη εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐννοιολογικῆς διερευνήσεως.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΝΟ 7
ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΧΗΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ἡ προβλεπομένη νὰ ἐφαρμοσθῇ διαδικασία προγραμματισμοῦ τῆς Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως εἰς μακροοικονομικὸν ἐπίπεδον ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὸ Ἴδρυμα Χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως. Πράγματι, ἡ διαδικασία αὐτὴ προϋποθέτει τὴν ἀνάπτυξιν ἑνὸς παραλλήλου σχήματος προγραμματισμοῦ τῆς χρηματοδοτήσεως, κατὰ τὸ διάγραμμα 8. Βάσει τοῦ σχήματος τούτου ἀποκτᾶ περιεχόμενον ἢ θεώρησις τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως καὶ τῶν ἐπὶ μέρος Κλάδων Παραγωγῆς καὶ χώρων ὑψηλῆς προτεραιότητος διὰ γεωργικὴν ἀνάπτυξιν, ὡς χρηματοληπτῶν. Σήμερον ἡ θεώρησις αὐτὴ στερεῖται νοήματος διότι δὲν ὑφίστανται Σχέδια Ἀναπτύξεως Κλάδων ἢ Χώρων ἐκ τῶν ὁποίων νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ σύνταξις μακροχρονίων καὶ ἐτησίων Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ προσδιορίζεται τὸ ποσόν, οἱ γενικοὶ ὅροι καὶ ἡ κατανομὴ τῆς χρηματοδοτήσεως εἰς τὸν χρόνον, εἰς τοὺς Κλάδους Παραγωγῆς καὶ εἰς τὸν χῶρον, ὡς συνέπεια τῶν Σχεδίων Παραγωγῆς καὶ ὡς ἀνάγκη καὶ προϋπόθεσις πραγματοποιήσεως τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν στόχων τούτων. Ἡ ἐπικρατοῦσα σήμερον τακτικὴ κατὰ τὴν ὁποίαν προσδιορίζεται τὸ ἐτήσιον ὕψος τῶν Ἰδιωτικῶν Γεωργικῶν Ἐπενδύσεων, διὰ μιᾶς ἀπλῆς προϋπολογιστικῆς διαδικασίας, μέσῳ ἀθροίσεως τῶν προβλέψεων τῶν Περιφερειακῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως καὶ μιᾶς ἐσκεμμένης προσαρμογῆς τοῦ προκύπτοντος ἀθροίσματος βάσει ὠρισμένων κριτηρίων, ἐνῶ δίδει λύσιν εἰς τὴν ἐκ τῶν ἐνόντων διαμόρφωσιν τοῦ Προγράμματος Ἰδιωτικῶν Γεωργικῶν Ἐπενδύσεων, δὲν ἀποτελεῖ διαδικασίαν προγραμματισμοῦ. Αἱ οὕτω προβαλλόμεναι ἀνάγκαι εἰς κεφάλαια δὲν δύνανται ν' ἀποτελέσουν ἀναμφισβήτητον στοιχεῖον διὰ τὰ ὄργανα Νομισματικῆς Πολιτικῆς, δεδομένου ὅτι δὲν καθίσταται δυνατὴ ἡ προβολὴ τῶν συνεπειῶν τῆς μὴ υἱοθετήσεως τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἐπὶ τῶν συγκεκριμένων στόχων τῶν Σχεδίων Παραγωγῆς, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀποτελοῦν τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς Κυβερνήσεως ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως.

Παραδείγματα τῆς ἀπόψεως ὅτι, ἐλλείψει Σχεδίων Παραγωγῆς, βασικοὶ Κλάδοι Παραγωγῆς δὲν ἀντιμετωπίζονται ὑπὸ μορφήν μακροοικονομικῶν αὐτοτελῶν μονάδων ὡς χρηματοληπτὰ εἰς τὰ πλαίσια τοῦ κυκλώματος χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως δύνανται ν' ἀναφερθοῦν : Ἡ βοοτροφία, ἡ χοιροτροφία, ἡ πτηνοτροφία, ἡ κονικλοτροφία, ἡ καλλιέργεια πρωϊμῶν κηπευτικῶν, ἡ ἀνθοκομία κλπ. Ἐνῶ εἰς τὸ κύκλωμα χρηματοδοτήσεως τῶν Κλάδων τούτων καταβάλλεται μία φιλότιμος, συνεχῆς καὶ φιλόδοξος προσπάθεια αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς, ἐν τούτοις, δὲν ὑφίστανται συγκεκριμένα Σχέδια, βάσει τῶν ὁποίων ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ προκύπτῃ, δι' ἕνα ἕκαστον Κλάδον, τὸ συνολικὸν ὕψος, οἱ γενικοὶ ὅροι καὶ ἡ κατανομὴ τῆς χρηματοδοτήσεως εἰς τὸν χῶρον καὶ εἰς τὸν χρόνον καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπὶ μέρος τύπων φορέων παραγωγῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ εἶναι εὐχερῆς ἢ ἐξασφάλισις τῶν ἀναγκαίων κεφαλαίων καὶ βεβαία ἢ συμβολὴ τῆς χρηματοδοτήσεως εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ συνόλου τῶν εἰδικωτέρων ἐπιδιώξεων αἱ ὁποῖαι συνοδεύουν τὸν γενικὸν στόχον αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς.

Ζητικά Χρημάτων
 Γ/κών Επιχειρησών
 Ιστικά Ζητά Χρημάτων
 Περιφ. Ζητικά Χρημάτων
 Γενικά Ζητικά Χρηματοδοτήσεως (Τομείς, Τοπικές, Κράδων)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 8

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΧΗΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ

5.1.3. Ὁ Προγραμματισμὸς τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως εἰς Ἐπίπεδον Μακροοικονομικόν

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν Σχεδίων Ἀναπτύξεως Κλάδων Παραγωγῆς ἢ χώρων ὑψηλῆς προτεραιότητος διὰ γεωργικὴν ἀνάπτυξιν βασίζεται εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐπιχειρηματικὴν πρωτοβουλίαν καταλλήλως προσανατολιζομένην μέσῳ τῶν προβλεπομένων διὰ τῶν Σχεδίων Ἀναπτύξεως μέτρων Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς. Συνεπῶς ἡ ὅλη δραστηριότης εἰς τὸν Γεωργικὸν Τομέα θὰ στηριχθῆ εἰς μονάδας παραγωγῆς ὀργανωμένας ἐπὶ ἐπιχειρηματικῆς βάσεως. Αἱ μονάδες αὗται θὰ προκύψουν διὰ ἐνοποιήσεως καὶ ἀναδιρθώσεως τῶν ἤδη ὑφισταμένων. Ἡ σχετικὴ διαδικασία προβλέπει μελέτην καὶ γνῶσιν, εἰς βάθος, τῶν ὑφισταμένων Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων. Διευκρινίζεται δὲ ὅτι ἡ εἰς βάθος γνῶσις τῆς ἐκμεταλλεύσεως δὲν εἶναι ἡ φύλαξις εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως ἐνὸς δελτίου, εἰς τὸ ὁποῖον καταγράφονται ὀρισμένα περιουσιακὰ στοιχεῖα ταύτης, καὶ ἡ ἀπλῆ συσχέτισις τούτων πρὸς τὴν σκοπιμότητα πραγματοποιήσεως ὀρισμένης βελτιώσεως. Γνῶσις τῆς ἐκμεταλλεύσεως σημαίνει : λεπτομερῆς ἀνάλυσις καὶ ἀξιολόγησις τῶν περιουσιακῶν στοιχείων καὶ τῆς λειτουργικότητος τούτων, διαπίστωσις τοῦ βαθμοῦ ἀποτελεσματικότητος καὶ διάγνωσις τῶν αἰτίων τὰ ὁποῖα τὸν προσδιορίζουν, σύγκρισις τῆς ὑφισταμένης παραγωγικῆς δυναμικότητος πρὸς τὸ πρότυπον εἰς τὸ ὁποῖον αὕτη προσιδιάζει, κατὰστρωσις σχεδίου παραγωγῆς πρὸς βελτίωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ σταδιακὴν προσέγγισιν τοῦ προτύπου, κατὰστρωσις σχεδίου χρηματοδοτήσεως τοῦ σχεδίου παραγωγῆς καὶ δημιουργία εἰδησιακῶν συνθηκῶν τεχνικῆς καὶ οἰκονομικο-ὀργανωτικῆς ὑποστηρίξεως πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν Σχεδίων Παραγωγῆς.

Ἡ ἐνδεικνυομένη διαδικασία προγραμματισμοῦ τῆς γεωργικῆς ἀναπτύξεως εἰς ἐπίπεδον μικροοικονομικόν ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὸ Ἴδρυμα Χρηματοδοτήσεως διότι ἀπαιτεῖ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς παραλλήλου συστήματος χρηματοδοτήσεως τὸ ὁποῖον νὰ καθορίζῃ καὶ νὰ καθορίζεται ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Σχεδίου Παραγωγῆς τῆς χρηματοδοτουμένης ἐπιχειρήσεως. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἡ Γεωργικὴ Ἐπιχείρησις, ὡς χρηματολήπτῃς, δεόν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἓν ὀργανικὸν σύνολον παραγωγικῶν δραστηριοτήτων, ὡς ἓν ἐργοστάσιον τὸ ὁποῖον παράγει περισσότερα τοῦ ἐνὸς προϊόντα καὶ ὄχι ὡς περισσότερα τοῦ ἐνὸς ἐργοστάσια, ἕκαστον τῶν ὁποίων, ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων, παράγει ἓν προϊόν.

Ἐξ ἄλλου, τὸ γεγονός ὅτι, παρὰ τὴν φιλόδοξον ἐπιδιώξιν τῆς μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων, προκύπτει, τελικῶς, μικρὸν σχετικῶς μέγεθος Γεωργικῶν Ἐπιχειρήσεων (τῆς τάξεως τῶν 60 στρεμμάτων), ἐπιβάλλει ὡς ἀναγκαίαν τὴν μελέτην καταλλήλων σχημάτων «τεχνητῆς» μεγεθύνσεως τούτων, ἵνα δημιουργηθοῦν συνθήκαι ἐξωτερικῶν οἰκονομῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπιτρέψουν τὴν αὐξήσιν τῆς ἀνταγωνιστικῆς ἰκανότητος τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ θὰ συμβάλλουν εἰς τὴν ταχύτεραν ἀφομοίωσιν τῶν τεχνολογικῶν ἐφαρμογῶν καὶ εἰς τὸν ἐκσυγχρονισμόν τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας. Κατὰ συνέπειαν τὸ σύστημα χρηματοδοτήσεως πρέπει νὰ προσανατολισθῆ καὶ πρὸς

τήν κατεύθυνσιν καλύψεως τῶν ἀναγκῶν εἰς κεφάλαια ἰδιόμορφων φορέων γεωργικῆς παραγωγῆς, ὡς ἐπίσης καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν πληρεστερας ἀξιοποιήσεως τῶν συνεταιρικῶν σχημάτων διὰ χρησιμοποίησεως τούτων ὡς χρηματοληπτῶν, ὡς φορέων ἐφαρμογῆς συγκεκριμένου Σχεδίου Παραγωγῆς, ὡς Γεωργικῶν Ἐπιχειρήσεων. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διευκρινίζεται ὅτι ὁ ὅρος «γεωργικὴ ἐπιχειρήσις» νοεῖται ὡς μονὰς λήψεως ἀποφάσεων πρὸς ἀριστοποίησιν τῆς ὠφελείας ἢ ὁποῖα προκύπτει ἐκ τῆς διαχειρίσεως γεωργικῶν παραγωγικῶν δραστηριοτήτων. Ἐξειδικεύοντας, κατὰ περίπτωσιν, τὴν ὠφέλειαν καὶ ὀρίζοντες ὡς «γεωργικὴν παραγωγικὴν δραστηριότητα» πᾶσαν ὀργανωμένην διαδικασίαν παραγωγῆς, μεταποίησεως καὶ διακινήσεως γεωργικῶν προϊόντων, ὁ ὅρος «Γεωργικὴ Ἐπιχειρήσις» περιλαμβάνει μίαν μεμονωμένην, ὡς συνήθως νοεῖται, γεωργικὴν ἐπιχειρήσιν, μίαν ἐνοποιημένην μορφήν τούτων, μίαν βιομηχανίαν, ἓνα φορέα διακινήσεως προϊόντων, ἓνα φορέα ἀναπτύξεως μιᾶς ἐξειδικευμένης περιοχῆς κλπ. Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐννοίαν τὸ Ἴδρυμα Χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως ἔχει εἰς τὸ μέλλον δύο ὁμάδας χρηματοληπτῶν :

- (α) Εἰς μακροοικονομικὴν θεώρησιν, τὸν Γεωργικὸν Τομέα, τοὺς Κλάδους Παραγωγῆς καὶ τοὺς χώρους ὑψηλῆς προτεραιότητος διὰ γεωργικὴν ἀνάπτυξιν καὶ
- (β) Εἰς μικροοικονομικὴν θεώρησιν, τὰς Γεωργικὰς Ἐπιχειρήσεις.

5.2. Μελλοντικὴ Εἰκὼν τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως

5.2.1. Ἡ Ἀνάγκη Προγραμματισμοῦ τῆς Χρηματοδοτικῆς Λειτουργίας

Συμφώνως πρὸς τὰ ὅσα ἐγένοντο παραδεκτὰ κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἐννοιολογικῆς διερευνήσεως καὶ τῆς μελλοντικῆς εἰκόνας τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, συνάγεται ὅτι σκοπὸς τοῦ Χρηματοδοτοῦ εἶναι ἡ ἄσκησις τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως κατὰ τρόπον συμβάλλοντα εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν γενικῶν καὶ ἐιδικῶν ἐπιδιώξεων τῶν χρηματοληπτῶν, ὡς αὐταὶ διαγράφονται εἰς τὰ βραχυχρόνια σχέδια ἀναπτύξεως τῶν ἐργασιῶν των. Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως τὸ ὄλον ἔργον τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως στηρίζεται εἰς προγράμματα διαμορφούμενα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀντιστοιχῶν Προγραμμάτων Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως, πρὸς τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον πρέπει νὰ εἶναι ἀπλῶς συμβιβάσιμα, ἀλλὰ ἀποκλειστικαὶ συνέπειαι. Τὸ γεγονός ὅτι τὸ Πρόγραμμα Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως μορφοῦται, ὡς πρὸς τὸν χρόνον, εἰς τρία ἐπίπεδα (ἐτήσιον, 5ετές, προοπτικόν), ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ προϋποθέσιν καὶ συνέπειαν τοῦ ἐτέρου καὶ ὅτι εἰς ἓν ἕκαστον τῶν προγραμμάτων καθορίζονται γενικοὶ καὶ ἐιδικοὶ ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ, καθιστᾷ ἐπιβεβλημένον τὸν προγραμματισμὸν τῆς χρηματοδοτικῆς λειτουργίας κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ὑφίσταται σαφῆς διάκρισις καὶ στενὴ ἐξάρτησις καὶ συνέπεια μεταξὺ ἐτησίου, 5ετοῦς καὶ προοπτικοῦ προγράμματος χρηματοδοτήσεως. Ὁ καθορισμὸς ἀντικειμενικῶν σκοπῶν εἰς μίαν ἐκάστην φάσιν σχεδιασμοῦ τῆς χρηματοδοτήσεως ἐπιτρέπει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν λεπτομερῆ προγραμματισμὸν τῶν ἀναγκασιούτων μέσων καὶ παρεμβάσεων διὰ τὴν ἐπίτευξιν των, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὸν

ἔλεγχον τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς ὅλης δράσεως τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρατηρήσεων τούτων διαπιστοῦται ἡ ἀνάγκη ὅπως τὸ Ἴδρυμα Χρηματοδοτήσεως ἵνα δυνηθῇ καὶ χρηματοδοτῆσαι προσχεδιασμένως, βραχυχρονίως καὶ μακροχρονίως, τὸν Γεωργικὸν Τομέα καὶ ἵνα καταστῇ εἰς τὰ πλαίσια τῶν ὑποχρεώσεων του τούτων διαχειριστικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς αὐτοδύναμον πρέπει νὰ ἐξασφαλίσῃ παγίαν καὶ ὀργανικὴν δυνατότητα ἀναγνωρίσεως, μελέτης, τελικῆς διαμορφώσεως καὶ ἐφαρμογῆς Εἰδικῶν Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως.

Ἡ ἐφαρμογὴ μιᾶς τοιαύτης τακτικῆς συνιστᾷ καινοτομίαν καὶ κατὰ συνέπειαν προϋποθέτει τὴν δημιουργίαν τῶν καταλλήλων προϋποθέσεων ἵνα ἐπιτύχῃ. Αἱ προϋποθέσεις αὗται ἀναφέρονται εἰς τὴν διάρθρωσιν τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως καὶ εἰς τὰς διαδικασίας τῆς χρηματοδοτικῆς λειτουργίας τούτου.

5.2.2. Ἀναγκαία Διάρθρωσις τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως

Ἡ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς μέχρι καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν θεώρησις τῆς γεωργικῆς δραστηριότητος ὑπὸ τὴν οἰκογενειακὴν μορφήν — θεώρησις ἀπολύτως ὀρθὴ ὑπ' ὄψιν τῶν τότε συνθηκῶν — δὲν κατέστησαν ἐμφανῆ τὴν ἀνάγκην μιᾶς «ὀργανικωτέρας» ἐξετάσεως τῶν εὐρύτερων οἰκονομικῶν προϋποθέσεων καὶ συνεπειῶν κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς χρηματοδοτήσεως. Τοῦτο ὀφείλεται, κατὰ μέγα μέρος καὶ εἰς τὸ γεγονός ὅτι τὸ Ἴδρυμα τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς διατηρεῖ ἀκόμη τὴν ἀρχικὴν του διάρθρωσιν. Ἡ διάρθρωσις αὕτη ἀπεδείχθη μακροχρονίου ἰσχύος καὶ ἄκρως προσηρμοσμένη εἰς τὴν πραγματικότητα εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεφέρετο, δεδομένου ὅτι ἀπετέλεσε τὸν βασικὸν παράγοντα ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας ὡς τρόπου ζωῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν δεκαετίαν 1930 - 1940 καὶ ἀνέδειξε τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν ὡς τὸν ἐπιτυχέστερον εἰς τὴν δρᾶσιν του Ὄργανισμὸν κατὰ τὴν εἰκοσαετίαν 1940 - 1960, ὅτε ἐπεζητεῖτο ἡ ἀνάπτυξις τῆς γεωργίας ὑπὸ μορφήν μικρῶν οἰκογενειακῶν ἐκμεταλεύσεων. Σήμερον, ὑπὸ τὸ βάρος τῶν συγχρόνων ἀπαιτήσεων εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν νέαν θεώρησιν τῆς γεωργικῆς δραστηριότητος, τόσον ἀπὸ πλευρᾶς ὀργανώσεως ὅσον καὶ ἀπὸ πλευρᾶς τοῦ ρόλου τῆς εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν εἰς πολὺ εὐρύτερον χῶρον διαμορφουμένων οἰκονομικο-κοινωνικῶν προβλημάτων, ἐπιβάλλεται νὰ συνδυασθῇ ἡ πλουσία ἐμπειρία τοῦ παρελθόντος μετὰ τῶν ὑφισταμένων δυνατοτήτων καὶ προτύπων ὀργανώσεως διαδικασιῶν. Οὐδὲν διαρθρωτικὸν σχῆμα δύναται νὰ ἀνθῆξῃ ἐπὶ πολὺ ἀμετάβλητον εἰς τὸν χρόνον ἐὰν τὸ ἴδιον προσδιορίζῃ καὶ προσδιορίζεται ἐκ τῶν ἀναγκῶν τῶν καταστάσεων τὰς ὁποίας καλεῖται ἐκάστοτε νὰ ἐξυπηρετήσῃ. Δεδομένου δὲ ὅτι ἡ διαδικασία προγραμματισμοῦ τῆς Οἰκονομίας ἀποβλέπει, ἐσκεμμένως, εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν διαρθρώσεων, ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν διάρθρωσιν εἶναι καὶ συνέπεια καὶ προϋπόθεσις τῆς προγραμματικῆς διαδικασίας.

Αἱ μεταβολαὶ εἰς τὴν διάρθρωσιν τῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἰδρύματος Χρηματο-

δοτήσεως, ὡς προϋπόθεσις ἐφαρμογῆς προγραμματισμοῦ τῆς χρηματοδοτικῆς λειτουργίας, ἀφοροῦν :

(α) Εἰς τὴν υἱοθέτησιν τῆς ἀπόψεως ὅτι ἡ νομικὴ κατοχύρωσις τῆς διαρθρώσεως τῶν Ὑπηρεσιῶν δέον νὰ γίνεταί με εὐρείαν προοπτικὴν, καὶ ἄνευ λεπτομερειακῶν διατάξεων, αἱ ὁποῖαι νὰ παγιῶνουν τὴν διάρθρωσιν ταύτην μέχρι τῆς τελευταίας ἐξηρητημένης ὑπηρεσιακῆς μονάδος καὶ νὰ καθιστοῦν ἀδύνατον τὴν προσαρμογὴν τῆς εἰς τὰς ἐκάστοτε συνθήκας.

(β) Εἰς τὴν καθιέρωσιν Μονάδος Μελετῶν Βάσεως εὐελίκτου συνθέσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ προσαρμόζεται καὶ νὰ ἀνταποκρίνεται ἐπιτυχῶς εἰς τὰς ἀνάγκας οἰκονομικῆς διερευνήσεως τῶν ἐπὶ μέρος ὑποσυνόλων τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως καὶ συστηματικῆς καὶ συνεχοῦς ἐπιμορφώσεως τοῦ προσωπικοῦ.

(γ) Εἰς τὴν καθιέρωσιν μονάδος προγραμματισμοῦ τῆς χρηματοδοτήσεως καὶ ἐνιαίας μονάδος ἐφαρμογῆς τῶν Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑπάρξῃ σαφὴς διαχωρισμὸς μεταξὺ μονάδων προγραμματισμοῦ καὶ μονάδων ἐφαρμογῆς πρὸς ἀπόκτησιν δυνατότητος ἐλέγχου τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς χρηματοδοτικῆς λειτουργίας.

(δ) Εἰς τὴν κατάλληλον ὀργάνωσιν μονάδων ὑποστηρίξεως πρὸς ταχεῖαν καὶ οἰκονομικὴν ἀνταπόκρισιν εἰς τὰς προκυπτούσας ἐκ τῆς δράσεως ἀπαιτήσεις τῶν λοιπῶν ὑπηρεσιακῶν μονάδων.

(ε) Εἰς τὴν κατάλληλον χωροταξικὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ὑπηρεσιῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀξιολόγησις τῶν διαπιστώσεων ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως καὶ ἡ προσαρμογὴ τῶν ἐκ τοῦ Κέντρου ἀποφάσεων εἰς τὰς εἰδικωτέρας συνθήκας. Ἡ ἀνάπτυξις αὐτὴ δέον νὰ ἐμφανίζῃ ἀντιστοιχίας ὡς πρὸς τὴν δικαιοδοσίαν χώρου, ὡς πρὸς τὰς ἀρμοδιότητας λήψεως ἢ προσαρμογῆς ἀποφάσεων καὶ ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν μετὰ τῆς χωροταξικῆς ἀναπτύξεως τῶν Ὑπηρεσιῶν Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως, ἵνα καθίσταται δυνατὴ ἡ συνεργασία ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου.

Ἐν γενικὸν σχῆμα τῆς διαρθρώσεως τῶν Κεντρικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως, τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει τὴν ἐφαρμογὴν διαδικασίας προγραμματισμοῦ τῆς χρηματοδοτήσεως, ἐμφανίζεται εἰς τὸ διάγραμμα 9.

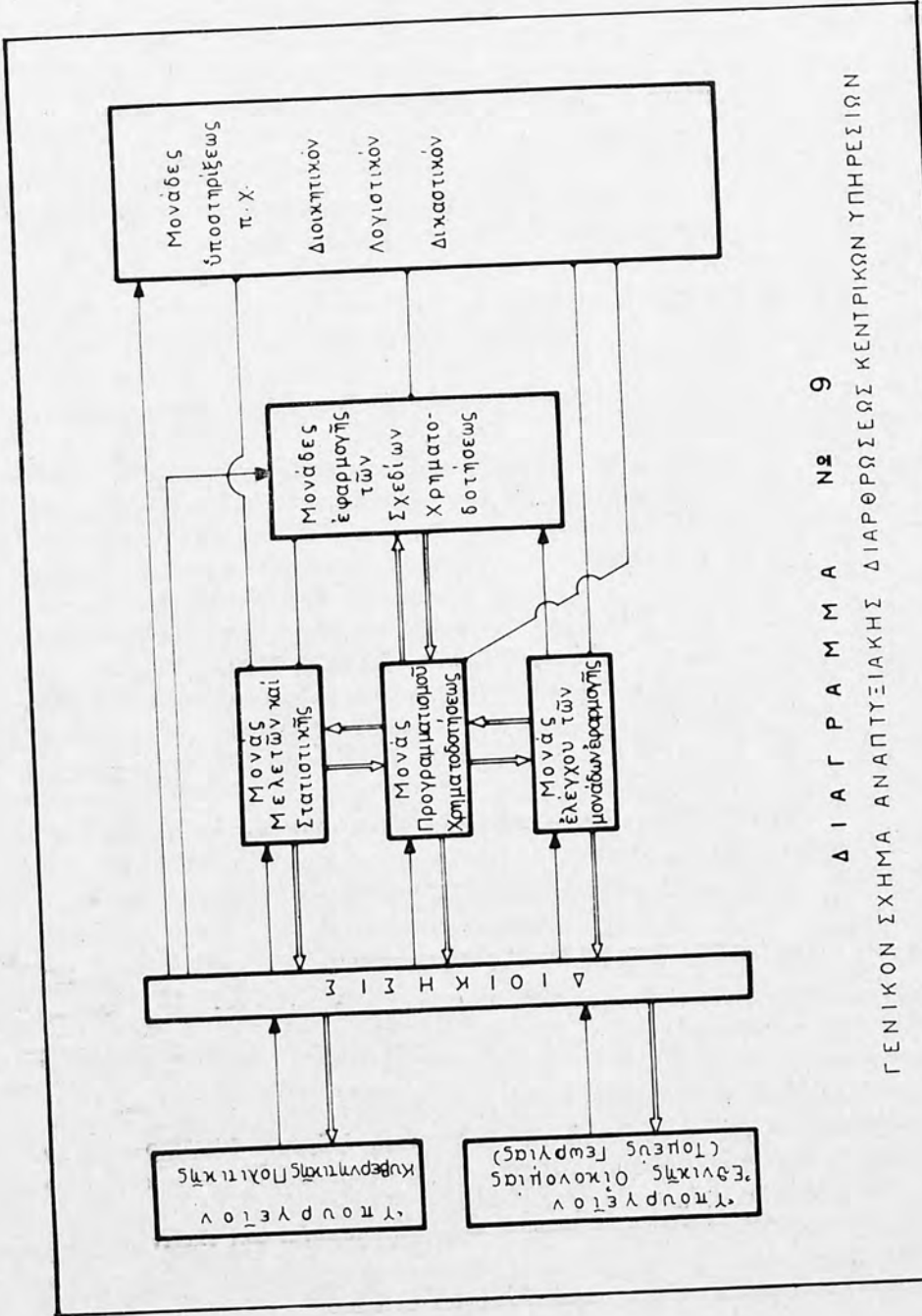
5.2.3. Διαδικασίαι Χρηματοδοτικῆς Λειτουργίας

Αἱ προβλεπόμεναι ν' ἀναπτυχθοῦν διαδικασίαι εἰς τὴν μελλοντικὴν εἰκόνα λειτουργιῶν τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως ἀφοροῦν εἰς τέσσαρας, βασικῶς, κατηγορίας :

(α) Εἰς διαδικασίας Μελετῶν καὶ Ἑρευνῶν ἤτοι :

— Ἱστορικὴ καὶ κανονιστικὴ γεωργοοικονομικὴ ἔρευνα ἀναγνωρίσεως καὶ μελέτης τῶν Γεωργικῶν Ἐκμεταλλεύσεων πρὸς ὑποβοήθησιν τῆς προσπάθειας συντάξεως Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως τούτων.

— Ἑρευνα ἐπὶ συστημάτων ὀργανώσεως διαδικασιῶν καὶ ἀναλύσεως τῆς ἀποτελεσματικότητος τούτων, πρὸς ὑποβοήθησιν τῆς προσπάθειας αὐξήσεως τῆς ἀποδοτικότητος τοῦ ὅλου χρηματοδοτικοῦ μηχανισμοῦ.

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α Ν ο 9
Γ Ε Ν Ι Κ Ο Ν Σ Χ Η Μ Α Α Ν Α Π Τ Υ Ι Α Κ Η Σ Δ Ι Α Φ Θ Ω Σ Η Σ Κ Ε Ν Τ Ρ Ι Κ Ω Ν Υ Π Η Ρ Ε Σ Ι Ω Ν

— Διερεύνησις τῶν ἀγορῶν καὶ τῶν ἀγωγῶν ἐμπορευματοποιήσεως τῶν βασικωτέρων γεωργικῶν προϊόντων, πρὸς θεμελίωσιν τῆς χρηματοδοτήσεως τοῦ ὄλου κυκλώματος παραγωγῆς - διαθέσεως.

— Διεύρυνσις καὶ ἐντατικωτέρα χρησιμοποίησις τῆς βιβλιοθήκης, ὡς ἀπαιτήτου ὑποδομῆς τῶν προαναφερθεισῶν διαδικασιῶν ἀλλὰ καὶ προαγωγῆς τῆς πνευματικῆς στάθμης καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἰκανότητος τῶν ὑπαλλήλων.

— Ἐγκατάστασις συνεχοῦς συστήματος ἐπιμορφώσεως τοῦ προσωπικοῦ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ προσαρμογῆς τούτου εἰς τὰς εἰδικὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐφαρμοζομένων ἐκάστοτε διαδικασιῶν.

(β) Εἰς τὴν ἐγκατάστασιν συνεχοῦς κυκλώματος προγραμματισμοῦ τῆς χρηματοδοτήσεως, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς συντάξεως καὶ ἀναθεώρησεως Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως: τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, τῶν Κλάδων Παραγωγῆς, τῶν χώρων ὑψηλῆς προτεραιότητος διὰ γεωργικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῶν Γεωργικῶν Ἐπιχειρήσεων.

(γ) Εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως βάσει: ἀπλῶν διαδικασιῶν, τυποποιημένων ἐντύπων, μικροτέρας δυνατῆς ἀναλώσεως προσωπικοῦ, καθορισμοῦ ἄρμοδιοτήτων, εἰς ἐπίπεδον περιφερειακόν, παραλλήλων πρὸς τὰς ἀντιστοίχους τῶν Γεωργικῶν Ὑπηρεσιῶν μετὰ τῶν ὁποίων αἱ περιφερειακαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως θὰ συνεργάζονται καὶ ἀποτελεσματικῆς τηλεπικοινωνιακῆς συνδέσεως τῶν ἐξηρημένων περιφερειακῶν μονάδων μεταξὺ τῶν καὶ τοῦ συνόλου μετὰ τῶν Κεντρικῶν Ὑπηρεσιῶν.

(δ) Εἰς τὴν προσφορὰν ὑπηρεσιῶν ἐκ μέρους τῶν μονάδων ὑποστηρίξεως ὑπὸ καθεστῶς ἐντάσεως κεφαλαίου, διὰ χρησιμοποίησεως τῶν ὑφισταμένων τεχνικῶν δυνατοτήτων ὀργανώσεως καὶ διεξαγωγῆς διαδικασιῶν, πρὸς μείωσιν τοῦ κόστους χρηματοδοτήσεως καὶ ἐκσυγχρονισμόν τῶν λειτουργιῶν τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως, τοῦλάχιστον κατὰ τὸν ρυθμὸν τῶν συγγενῶν πρὸς αὐτὴν Ἰδρυμάτων.

5.2.4. Προγράμματα καὶ Σχέδια Χρηματοδοτήσεως

Ἡ σύνταξις τῶν Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως συνιστᾷ τὴν βασικωτέραν διαδικασίαν διότι ἀξιοποιεῖ τὰ ἀποτελέσματα τῶν προαναφερθεισῶν ἐρευνῶν καὶ συνεχῶς προσαρμόζει τὴν ἐρευνητικὴν προσπάθειαν εἰς τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας, τροφοδοτεῖ τὰς μονάδας ἐφαρμογῆς εἰς ἀντικείμενον ἐργασίας, συνδέει τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως μετὰ τοῦ ὄλου κυκλώματος προγραμματισμοῦ τῆς γεωργικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀναγκῶν εἰς κεφάλαια ὡς ἀποτέλεσμα καὶ ὡς προϋπόθεσιν τῶν Σχεδίων Παραγωγῆς καὶ κατ' ἐπέκτασιν τοῦ Προγράμματος Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως. Μὴ υἱοθέτησις τῶν οὕτω προσδιοριζομένων ἀναγκῶν ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀλλαγὴν τῶν στόχων παραγωγῆς καὶ κατὰ συνέπειαν, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν, ἐπιτυγχάνεται πάντοτε συμβιβασμὸς μεταξὺ στόχων καὶ μέσων.

Ὡς ἐκ τῆς σημασίας τῆς διαδικασίας προγραμματισμοῦ τῆς χρηματοδοτήσεως κρίνεται σκόπιμος ἡ περιληπτικὴ παρουσίασις τοῦ τρόπου συντάξεως τῶν

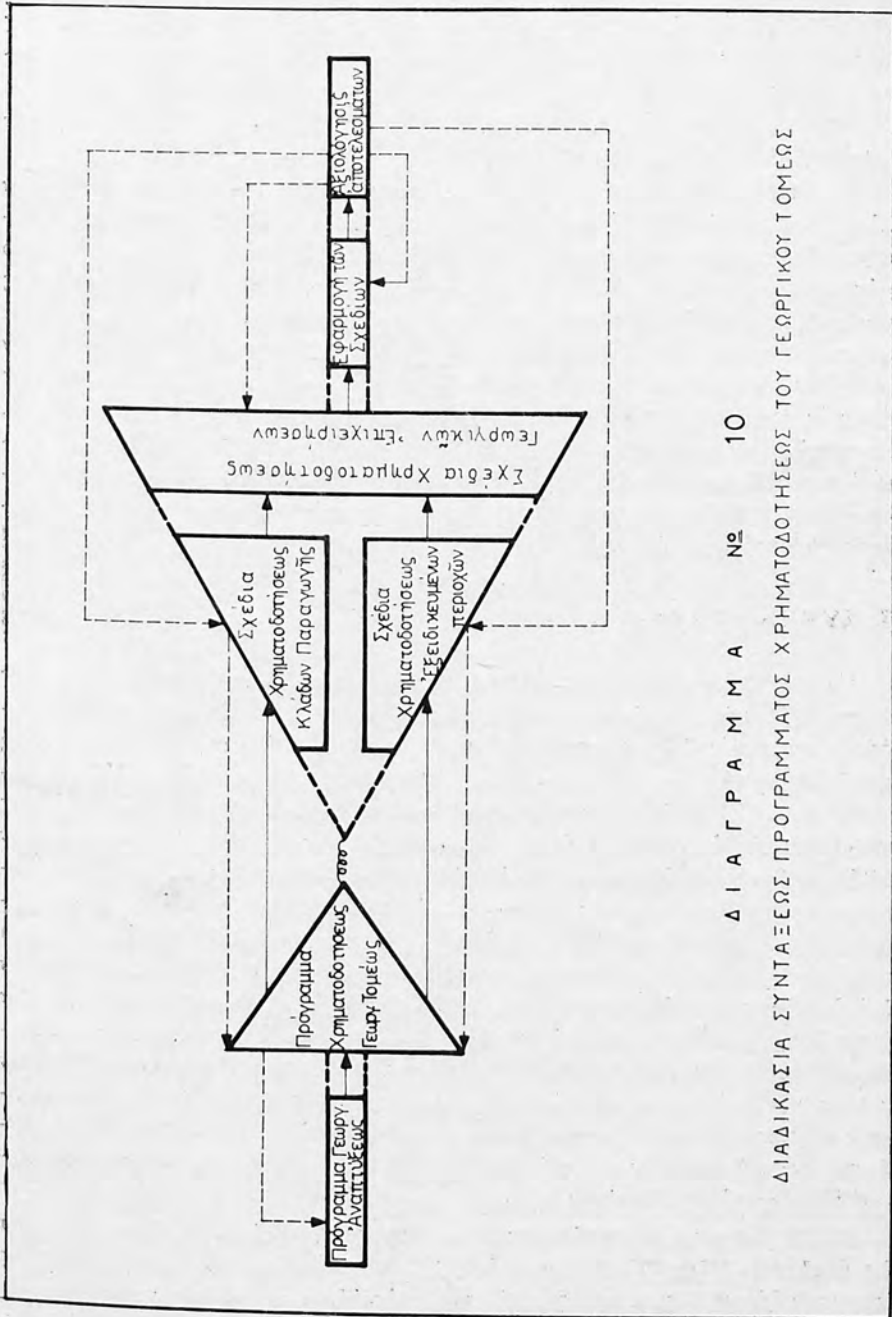
Προγραμμάτων και Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως ίνα καταδειχθῆ ἡ φύσις τῆς ὅλης ἐργασίας καὶ ἡ ροὴ τῶν ειδικωτέρων διαδικασιῶν.

Κατ' ἀρχήν, ὁ ὅρος «Πρόγραμμα» χρησιμοποιεῖται ὡς ἔννοια ἀόριστος ἐν σχέσει πρὸς ἐκείνην τοῦ «Σχεδίου» καὶ ὡς ἐκ τούτου χρησιμοποιεῖται μόνον ὁσάκις ἀναφερόμεθα εἰς τὸν Γεωργικὸν Τομέα, θεωρούμενον ὡς ἐνιαία μακροοικονομικὴ μονάς, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον εἶναι ἀνομοιογενές καὶ δυσκόλως ἐπιδέχεται μεγάλας συγκεκριμενοποιήσεις. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν τὸ Πρόγραμμα Χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προγραμματικῆς διαδικασίας, συνιστᾷ μίαν γενικὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀναγκῶν τούτου εἰς κεφάλαια, ὡς αὐταὶ ἐκτιμῶνται βάσει ὠρισμένων ἀρχῶν, ἀφορωσῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καὶ ὠρισμένων ἄλλων παραδοχῶν καὶ πολιτικῶν ἀποφάσεων, ἀφορωσῶν εἰς τὴν κλίμακα τομεακῶν προτεραιοτήτων. Αἱ ἀνάγκαι αὐταί, ἐν συνεχείᾳ, κατανέμονται εἰς τοὺς Κλάδους Παραγωγῆς βάσει ἐνδοτομεακῶν προτεραιοτήτων καὶ εἰς τὸν χῶρον, βάσει ἀντικειμενικῶν (συγκριτικὰ πλεονεκτήματα) καὶ ὑποκειμενικῶν (πολιτικαὶ ἀποφάσεις) διαπεριφερειακῶν προτεραιοτήτων. Εἶναι ἡ ἔννοια τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ πρόγραμμα χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, ὡς τοῦτο μορφοῦται σήμερον, διότι ἀκριβῶς εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προγραμματικῆς διαδικασίας. Εἰς περίπτωσιν ὅμως κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ πρόγραμμα προκύπτει ὡς ἀποτέλεσμα μιᾶς συνεχοῦς διαδικασίας προγραμματισμοῦ, συνιστᾷ ἄθροισμα συγκεκριμένων καὶ ἠτιολογημένων ἀναγκῶν, κατὰ Κλάδον Παραγωγῆς ἢ κατὰ χῶρον ἢ ἀκόμη κατ' ὀμάδας Γεωργικῶν Ἐπιχειρήσεων καὶ κατὰ συνέπειαν, καθίσταται, ὡς σύνολον, πλήρως ἠτιολογημένον καὶ ἐπιδεκτικὸν ἀναλύσεως εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἡ διαδικασία συντάξεως τοῦ Προγράμματος Χρηματοδοτήσεως ἐμφανίζεται εἰς τὸ διάγραμμα 10.

Ἐπειδὴ τὸ πρόγραμμα ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, δὲν συνιστᾷ πρότασιν συγκεκριμένων ἐπενδύσεων ἀλλὰ ἀνάγκας εἰς κεφάλαια διὰ χρηματοδότησιν ἐπενδύσεων, δύναται νὰ ἐφαρμοσθῆ μόνον διὰ συγκεκριμενοποιήσεώς του μέσῳ τῶν Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως. Τὸ Σχέδιον συνιστᾷ συγκεκριμένην πρότασιν χρηματοδοτήσεως, ἡ ὁποία συμβάλλει εἰς τὴν ἐπίτευξιν προκαθορισμένων ἐπιδιώξεων.

Ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των τὰ Σχέδια συνιστοῦν τὴν πλέον συγκεκριμένην ἔκφρασιν χρησιμοποίησεως τῶν κεφαλαίων εἰς τὴν διαδικασίαν γεωργικῆς ἀναπτύξεως καὶ ὡς ἐκ τούτου δέον νὰ ἐμφανίζουσιν : Σαφήνειαν, λεπτομέρειαν καὶ προοπτικὴν, νὰ ἐξασφαλίζουσιν τὴν τήρησιν τῆς οἰκονομικῆς ἀρχῆς, βάσει τῆς ὁποίας ἐπιζητεῖται ἡ ἱκανοποίησις ἑνὸς συνδυασμοῦ ἐπιδιώξεων διὰ τῆς ἐλαχίστης θυσίας καὶ νὰ παρέχουσιν ἐπαρκῆ καὶ καταλλήλως ἐπεξεργασμένα στοιχεῖα πρὸς ἐκτίμησιν καὶ ἀξιολόγησιν τῶν τεχνικο-οικονομικο-κοινωνικῶν χαρακτηριστικῶν των.

Τὰ Σχέδια Χρηματοδοτήσεως ἀφοροῦν εἰς ἐπὶ μέρους Κλάδους Παραγωγῆς, εἰς ἐπὶ μέρους χώρους ὑψηλῆς προτεραιότητος διὰ γεωργικὴν ἀνάπτυξιν καὶ εἰς Γεωργικὰs Ἐπιχειρήσεις. Εἰς τὸ διάγραμμα 11 ἐμφανίζεται ἡ ροὴ τῶν ειδικωτέρων διαδικασιῶν πρὸς σύνταξιν Σχεδίου Χρηματοδοτήσεως ἑνὸς Κλάδου Παραγωγῆς. Ἡ αὐτὴ περίπου ροὴ ἀφορᾷ καὶ εἰς τὴν σύνταξιν Σχεδίου Ἀναπτύξεως μιᾶς συγκεκριμένης περιφερείας, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ χωριστῆς ἐξετά-

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α Νο 10

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ

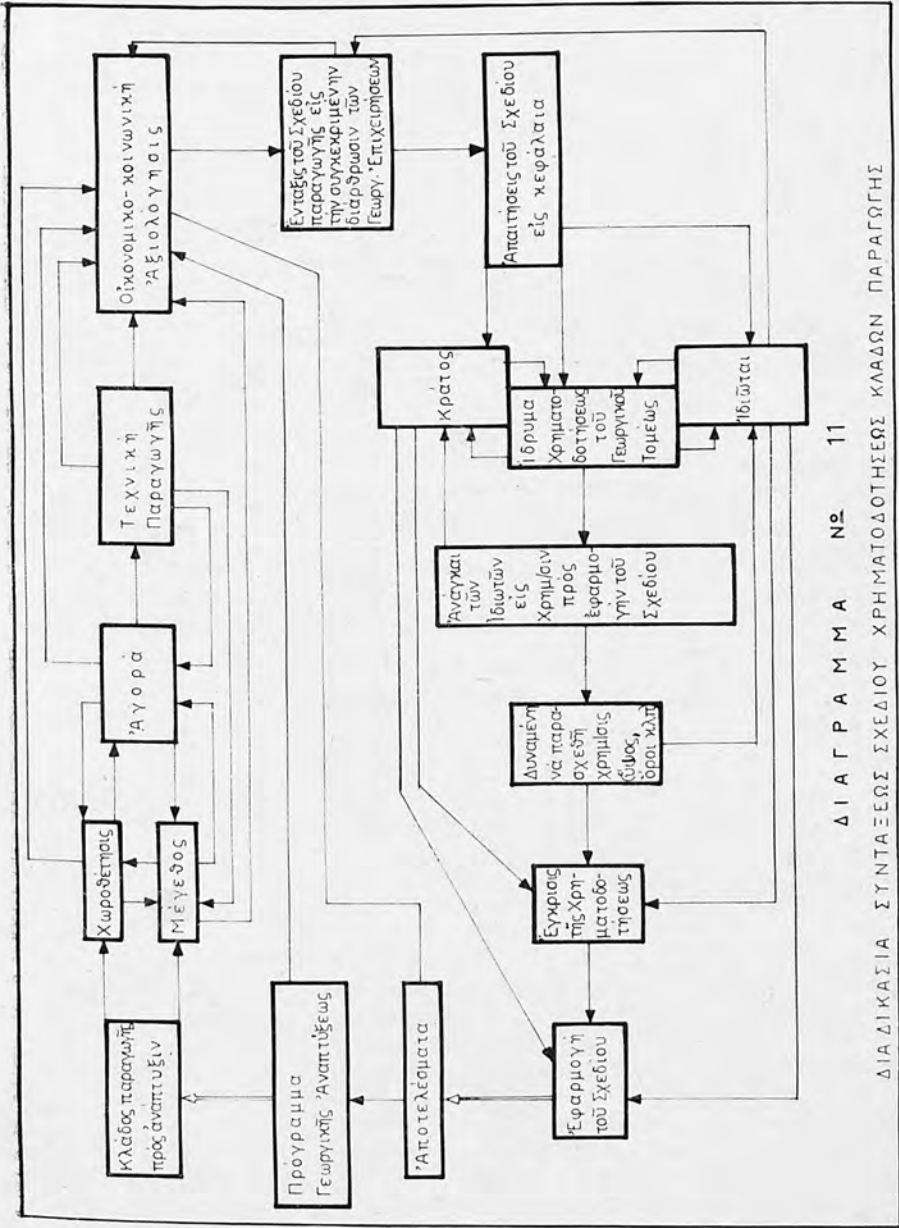
σεως τῆς χωροθετήσεως, τοῦ μεγέθους τοῦ Κλάδου, τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς Τεχνικῆς παραγωγῆς, γίνεται μία κανονιστικὴ θεώρησις τῆς ἐνδοπεριφερειακῆς χωροταξικῆς κατανομῆς τῶν γεωργικῶν δραστηριοτήτων, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει ὁ ἐφαρμοστέος ποσοτικὸς συνδυασμὸς τούτων, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ χρηματοδοτηθῆ βάσει τῆς προβλεπομένης εἰς τὸ διάγραμμα 11 διαδικασίας.

Τὸ Σχέδιον Χρηματοδοτήσεως τῆς Γεωργικῆς Ἐπιχειρήσεως συνιστᾷ τὴν πλέον συγκεκριμένην καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν πλέον δύσκολον φάσιν προγραμματισμοῦ τῆς Χρηματοδοτήσεως, διότι μέσφ τῶν Σχεδίων τούτων ἐφαρμόζεται τὸ πρόγραμμα καὶ τὰ Σχέδια Κλάδων Παραγωγῆς καὶ χώρων. Ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τῆς παρούσης μελέτης ἡ λεπτομερὴς ἀνάλυσις τῆς μεθοδολογίας συντάξεως Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως τῆς Γεωργικῆς Ἐπιχειρήσεως καὶ τῶν τεχνικο-οικονομικῶν κριτηρίων πραγματοποιήσεως τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὰ πλαίσια ταύτης. Δίδεται μόνον ἓν γενικὸν σχῆμα τῆς ἀκολουθουμένης διαδικασίας εἰς τὸ διάγραμμα 12. Ἐκ τοῦ διαγράμματος αὐτοῦ συνάγεται ὅτι τὸ Σχέδιον Χρηματοδοτήσεως προσδιορίζεται καὶ προσδιορίζει τὸ Σχέδιον Παραγωγῆς καὶ κατ' ἀνάγκην προϋποθέτει λεπτομερῆ διερεύνησιν τῆς δομῆς τῆς Γεωργικῆς Ἐπιχειρήσεως θεωρουμένης ὡς ἐνιαίας μονάδος.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

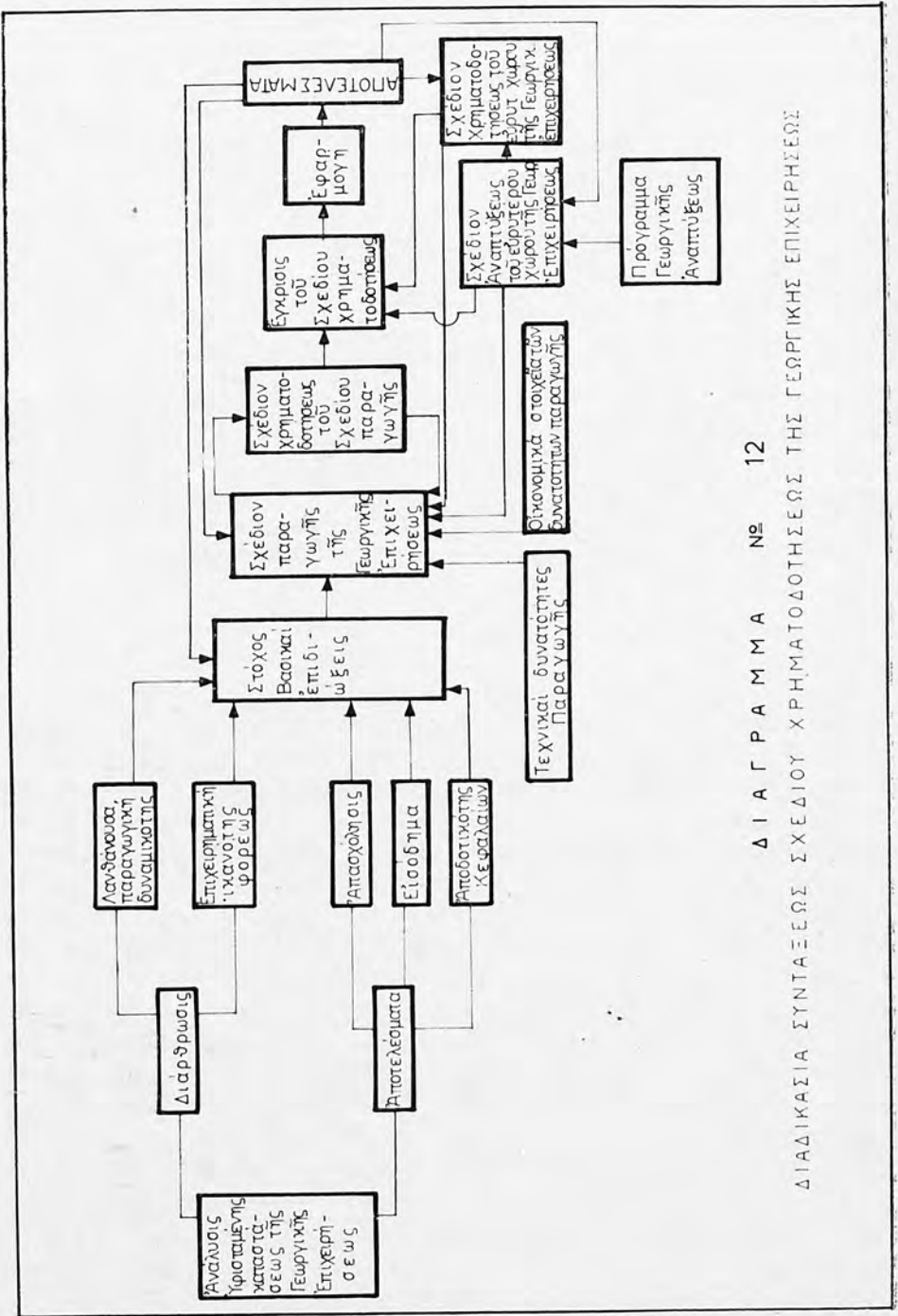
(1) Ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῆς εἰκόνας τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως κατὰ τὸ τέλος τῆς προσεχοῦς 15ετίας, συνάγεται ὅτι διανοίγονται προοπτικαὶ καὶ δυνατότητες ἐξαιρετικῆς σημασίας διὰ τὸν γεωργικὸν πληθυσμὸν καὶ ἐπὶ πλέον ὅτι ἀπαιτεῖται ἡ καταβολὴ συντόνου καὶ ἐντόνου προσπαθείας πρὸς πραγματοποίησιν τῶν προοπτικῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ἀξιοποίησιν τῶν δυνατοτήτων. Αἱ τεχνολογικαὶ ἐξελίξεις διευρύνουν τὰς δυνατότητας ἐπιλογῆς, ἐξασφαλίζουν τὰ μέσα διὰ τὴν πρόοδον καὶ ὁδηγοῦν εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐπιπέδου κοινωνικῆς εὐημερίας ἐὰν ἐπιστημανθοῦν ἐγκαίρως, κατανοηθοῦν πλήρως καὶ ἀντιμετωπισθοῦν ἐπιτυχῶς τὰ προβλήματα ἐπὶ μακροχρονίου βάσεως. Πράγματι, τὰ στοιχεῖα ἀξιολογήσεως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτιμηθοῦν ἐπαρκῶς ὅταν τὰ βραχυχρόνια προβλήματα ἀπορροφοῦν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὰς προσπάθειας, ὅπως ἐπίσης ἡ λήψις ἀποφάσεων ὑπὸ τὴν πίεσιν βραχυχρονίων προβλημάτων καὶ ἄνευ ἀναφορᾶς εἰς μακροχρονίους προσανατολισμούς, δὲν ἐξασφαλίζει, κατ' ἀνάγκην, προοπτικὰς ἐπιτυχίας. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὁ μακροχρόνιος προγραμματισμὸς δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἀναγνώρισιν τῆς ἀξίας τῶν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν μεθόδων ἀλλ' ἐκδήλωσιν τῆς θελήσεως πρὸς ἀνατροπὴν τῆς αὐθορμῆτος ἐξελίξεως τῶν πραγμάτων καὶ προσαρμογὴν ταύτης εἰς ἠθελημένον προσανατολισμόν.

(2) Τὸ Ἴδρυμα Χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, ὑπ' ὄψιν τοῦ ρόλου τὸν ὁποῖον καλεῖται νὰ διαδραματίσῃ εἰς τὸ κύκλωμα προγραμματισμοῦ τῆς Γεωργικῆς Ἀναπτύξεως, πρέπει νὰ ἐκτιμῆσῃ ἐγκαίρως καὶ νὰ κατανοήσῃ πλήρως τὰ ἀνακύπτοντα νέα προβλήματα βάσει μακροχρονίου προοπτικῆς καὶ νὰ ἀφιερῶσιν ἀνάλογον τμῆμα τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς προσπάθειας τοῦ πρὸς ἐπιτυχίᾳ,

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο. 11

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΚΛΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ
 ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 12

άντιμετώπισιν των. Ούτω, θά δημιουργηθῆ πλαίσιον μονίμων προσανατολισμῶν εἰς τὸ ὅποῖον θά ἀναφέρονται αἱ ἀποφάσεις καὶ αἱ πράξεις πρὸς ἀντιμετώπισιν καὶ τῶν βραχυχρονίων προβλημάτων. Αἱ σκέψεις αὐταὶ ὀδηγοῦν εἰς τὴν διαπίστωσιν ὅτι αἱ ἀναγκαῖαι διαφοροποιήσεις εἰς τὸ ἀντικείμενον καὶ εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως συνοψίζονται ὡς κάτωθι :

(α) Μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πελατῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ ἔτος 1987 ὑπολογίζονται εἰς 500.000.

(β) Αὐξήσις τῶν συνολικῶν τοποθετήσεων, αἱ ὁποῖαι διὰ τὸ ἔτος 1987 ὑπολογίζονται τῆς τάξεως τῶν 145 δισεκατομμυρίων δραχμῶν (1).

(γ) Ἀναδιάρθρωσις τῆς χωροταξικῆς ἀναπτύξεως τῶν Ὑπηρεσιῶν ὡς ἀποτελεσμα τῶν χωροταξικῶν προτεραιοτήτων διὰ γεωργικὴν ἀνάπτυξιν.

(δ) Τηλεπικοινωνιακὴ διασύνδεσις μεταξύ τῶν ἐξηρητημένων περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ὄλων τούτων μετὰ τῶν Κεντρικῶν Ὑπηρεσιῶν, μείωσις εἰς τὸ ἐλάχιστον τῶν γραφειοκρατικῶν διατυπώσεων, τυποποιήσις καὶ ἀπλοποιήσις τῶν διαδικασιῶν, μηχανογράφησις τοῦ ὅλου κυκλώματος τῶν λειτουργιῶν καὶ κατάλληλος τεκμηρίωσις τῶν πάσης φύσεως δεδομένων πρὸς ἐλαχιστοποίησιν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ κόστους ἐλέγχου καὶ προσαρμογῆς τῶν διαδικασιῶν.

(ε) Προπαρασκευὴ, προσανατολισμὸς καὶ κατάλληλος ἐσωτερικὴ ὀργάνωσις τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδοτήσεως εἰς ὑπηρεσιακὰς μονάδας ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ σύνταξις καὶ ἐφαρμογὴ Σχεδίων Χρηματοδοτήσεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, Κλάδων Παραγωγῆς, χώρων ὕψηλης προτεραιότητος διὰ γεωργικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῶν Γεωργικῶν Ἐπιχειρήσεων.

(1) Ὁ ὑπολογισμὸς αὐτὸς βασίζεται :

α) Εἰς τὸν στόχον τοῦ προγράμματος τὸν ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἀκαθάριστον Προστιθεμένην Ἀξίαν τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, ἡ ὁποία ἀπὸ 48 δισεκατομμύρια τὸ 1972 προβλέπεται εἰς 75 τὸ 1987.

β) Εἰς τὸ ὅτι ἡ Ἀκαθάριστος Προστιθεμένη Ἀξία τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως θά καλύπτη, λόγω νῆξημένης ἐντάσεως κεφαλαίου, ποσοστὸν 64% τῆς Ἀκαθαρίστου Ἀξίας τῆς Παραγωγῆς (ἐναντι 75% σήμερον).

γ) Εἰς τὸ ὅτι ἡ Ἀκαθάριστος Ἀξία Παραγωγῆς (120 δισεκατομ. δρχ.) θά χρηματοδοτῆται κατὰ ποσοστὸν 60% (72 δισεκατομ.δρχ.). Ἐάν ληθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι μέχρι τὸ ἔτος 1987 ἐνδεχομένως νά ἔχη καθιερωθῆ ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς διὰ τοὺς πελάτας τῆς καὶ ὁ θεσμὸς τῆς καταναλωτικῆς πίστεως διὰ διαρκὴ ἀγαθὰ, αἴτημα προβαλλόμενον διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ, συνελθοῦσης ἐν Ἀθήναις τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον, τότε τὸ ποσοστὸν τοῦτο, ἀσφαλῶς, θά εἶναι μεγαλύτερον.

δ) Ὅτι ποσοστὸν 60% τῆς Ἀκαθαρίστου Ἀξίας Παραγωγῆς (72 δισεκατομ. δρχ.) θά ἀφορᾷ εἰς προϊόντα τὰ ὁποῖα θά μεταποιοῦνται, μέσφ βιομηχανικῶν διαδικασιῶν ἐντάσεως κεφαλαίου, εἰς τελικὰ προϊόντα ποιότητος καὶ κατὰ συνέπειαν θά ἀπαιτῆται καταβολὴ δαπανῶν, εἰς ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας, ὑπολογιζόμενων τοῦλάχιστον εἰς 60% τῆς ἀρχικῆς ἀξίας τῶν μεταποιοουμένων προϊόντων (43 δισεκατομ. δρχ.).

ε) Ὅτι τὰ δάνεια Μέσης καὶ Μακρᾶς Προθεσμίας, πρὸς ἀνανέωσιν τοῦ συσσωρευομένου κατὰ τὸ ἔτος 1987 κεφαλαίου ἀλλὰ καὶ πρὸς συνεχῆ ἀφομοίωσιν καὶ ἀξιοποιήσιν νέων τεχνολογικῶν δυνατοτήτων ὑπολογίζεται τοῦλάχιστον εἰς 30% τῶν πάσης φύσεως βραχυπροθέσμων τοποθετήσεων (30 δισεκατομ. δρχ.).

Ἡ φύσις καὶ ἡ ροὴ τῶν διαδικασιῶν τῆς χρηματοδοτικῆς λειτουργίας κατὰ τὴν ὑφισταμένην κατάστασιν καὶ κατὰ τὴν μελλοντικὴν εἰκόνα τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδότησεως ἐμφανίζεται, ὑπὸ ἐνοποιημένην γενικὴν θεώρησιν, εἰς τὸ διάγραμμα 13.

(3) Βάσει τῶν προοπτικῶν αὐτῶν τὰ οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα τοῦ Ἰδρύματος Χρηματοδότησεως ἐμφανίζονται αἰσιόδοξα καὶ εἰδικώτερον ὡς ἐξῆς (τὰ ποσὰ εἰς ἑκατομ. δραχμῶν).

Λεπτομέρειαι	1964	1972	1987
Τοποθετήσεις	8.000	22.400	145.000
* Ἀπησχολημένα κεφάλαια	13.200	38.000	190.000 (*)
Δαπάναι διὰ : (3) Προσωπικόν	518 (8%)	960 (8%)	3.060
Τόκους χρεωστικῶν	215 (12%)	514 (12%)	2.810 (*)
Λοιπὰς δαπάνας	26 (10%)	56 (15%)	430
	759	1.530	6.300
* Ἀριθμὸς Ὑπαλλήλων	4.500	5.060	5.060
Δαπάναι διὰ προσωπικόν / ὑπάλληλων	0,116	0,189	0,605
* Ἔσοδα ἐκ τόκων (4%) ἐπὶ ἀπησχολημένων κεφαλαίων			7.600
* Ἐλάχιστον ὄριον ἐπιτοκίου ἐπὶ ἀπησχολουμένων κεφαλαίων πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν			3,3%
* Ἐλάχιστον ὄριον ἀπησχ. κεφαλαίων πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν βάσει ἐπιτοκίου 4%			160.000

(4) Ὁ Προγραμματισμὸς οἰασδῆποτε δραστηριότητος καὶ πολὺ περισσότερον ὁ προγραμματισμὸς Χρηματοδότησεως τοῦ Γεωργικοῦ Τομέως, ἐνὸς Τομέως τόσον ἰδιορρυθμὸς καὶ τόσον βασικῆς σημασίας, εἶναι διαδικασία στηριζομένη εἰς τὴν ἐπανατροφοδότησιν καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἐπιδέχεται διακοπὴν εἰς τὸν χρόνον καὶ εἰς οὐδεμίαν τῶν φάσεών της. Εἶναι ἔργον ἐπιτελικὸν καὶ ἐφαρμογῆς. Εἶναι μεγαλόπονος ἰδέα, ἢ ὅποια δὲν δύναται νὰ πηγάζη καὶ νὰ ἐφαρμόζεται ἐξ ἐνὸς καὶ μόνον ἀτόμου ἢ ὁμάδος ἀτόμων. Δύναται νὰ σχεδιάζηται καὶ

(1) Ἡ ἐκτίμησις τῶν ἀπησχολημένων κεφαλαίων (130% τῶν τοποθετήσεων) κρίνεται συντηρητικὴ.

(2) Ἡ ἐκτίμησις τῶν χρεωστικῶν τόκων βασίζεται εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἐκάστη τῶν πηγῶν πορισμοῦ κεφαλαίων θὰ διατηρήσῃ τὴν ὑφισταμένην σχετικὴν συμβολὴν της εἰς τὸ σύνολον τούτων. Ἐπίσης ὅτι θὰ παραμείνουν σταθερὰ τὰ πληρωνόμενα κατὰ τὴν πηγὴν ἐπιτόκια.

(3) Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοὶ δεικνύουν τὸν ἐτήσιον ρυθμὸν μεταβολῆς τῶν ἀντιστοιχῶν μεγεθῶν κατὰ τὴν 8ετῆ (1964-1972) καὶ 15ετῆ (1972-1987) περίοδον.

νὰ ἐκτελεῖται ὡς ἀποτέλεσμα ἐποικοδομητικῶς συνεργαζομένων ἀνθρώπων, ὁμιλοῦντων τὴν αὐτὴν γλῶσσαν ἐργασίας, ἐχόντων ἀπολύτως ὀρισμένας τὰς σχέσεις των ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις ἑνὸς ἐκάστου, ἐχόντων ἀπολύτως παραδεκτὰ κριτήρια ἀξιολογήσεως καὶ πρὸ παντὸς ἐχόντων πίστιν εἰς τὴν προγραμματικὴν διαδικασίαν καὶ πειθαρχίαν εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν. Ὑπὸ ἄλλας συνθήκας ὁ προγραμματισμὸς ἀποτελεῖ ἄσκησιν ἐπὶ τῆς ἀμμοδόχου, εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς παραδεισίου, ἀλλὰ τεχνητῆς, ἀλληλουχίας τῶν οἰκονομικο-κοινωνικῶν μεγεθῶν καὶ σχέσεων καὶ ἀκατάλληλον ὄργανον νὰ κατευθύνῃ, προσχεδιασμένως, τὴν δραστηριότητα εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται.

ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΧΩΡΩΝ - ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ Ο. Ο. Σ. Α.

Τοῦ κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ Γ. ΓΚΑΜΑΛΕΤΣΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Πειραιῶς

1. Εἰσαγωγή

Σκοπὸς τῆς παρούσης ἐργασίας εἶναι ἡ παρουσίασις ὠρισμένων βραχυχρονίων συναρτήσεων εἰσαγωγῶν τῶν κυριωτέρων χωρῶν - μελῶν τοῦ Ὁργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως (Ο.Ε.С.Д.). Προηγουμένως ἀναπτύσσονται ὠρισμένα σημεῖα σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τοῦτο, τὰ ὁποῖα πιστεύομεν ὅτι ἐνδιαφέρουν τὸν οἰκονομολόγον ἐρευνητὴν⁽¹⁾.

Αἱ συναρτήσεις εἰσαγωγῶν ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν λοιπῶν συναρτήσεων ζητήσεως ἐνὸς οἰκονομικοῦ ὑποδείγματος, λόγῳ τῆς σπουδαιότητός των προσελκύουν πάντοτε τὸν οἰκονομολόγον ἐρευνητὴν. Ἡ κατανάλωσις, αἱ ἐπενδύσεις καὶ αἱ εἰσαγωγαί, ὡς γνωστόν, λαμβάνονται ὡς ἐνδογενεῖς μεταβληταὶ ἀκόμη καὶ εἰς τὰ πλέον ἀπλοποιημένα Κεϋνσιανὰ ὑποδείγματα ζητήσεως, ἡ δὲ μορφή των ἐξισώσεων συμπεριφορᾶς αὐτῶν βασιζέται εἰς τὴν οἰκονομικὴν θεωρίαν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν.

Ἡ οἰκονομικὴ θεωρία ἐν προκειμένῳ ὑποβοηθεῖ εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν μεταβλητῶν εἰς μίαν ἐξίσωσιν συμπεριφορᾶς. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι αὕτη δὲν εἶναι τόσον γενναιοδωρὸς ὅσον θὰ ἀνεμένετο ὑπὸ ἐνὸς θεωρητικοῦ ἐρευνητοῦ. Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἡ οἰκονομικὴ θεωρία προσφέρει ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ παροχὴ πληροφοριῶν ὡς πρὸς τὰς μεταβλητὰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ πλέον κατάλληλοι εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἐνὸς ὑποδείγματος, καὶ εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις παρέχει πληροφορίας σχετικὰς πρὸς τὴν γενικὴν μορφήν μιᾶς συναρτήσεως ἢ πρὸς τυχὸν ὑφισταμένας σχέσεις μετὰ τῶν παραμέτρων αὐτῆς. Ἡ οἰκονομικὴ θεωρία σπανίως προσδιορίζει μίαν συγκεκριμένης μορφῆς συνάρτησιν τῶν οἰκονομικῶν μεταβλητῶν.

Ἡ ἐμπειρικὴ ἐρευνα εἶναι ἐκεῖνη, ἡ ὁποία ἔρχεται νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἀνωτέρω ἀδυναμίαν τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας. Σκοπὸς τῆς ἐρέυνης εἶναι ἄφ' ἐνὸς

1. Ἡ μελέτη αὕτη ἀποτελεῖ ἐν μέρος τῆς ἐργασίας τοῦ γράφοντος, δταν οὗτος εἰργάσθῃ ὡς Οἰκονομικὸς Σύμβουλος εἰς τὸν Ο.Ε.С.Д. (Department of Economics and Statistics) κατὰ τὸ ἔτος 1969.

ή εὑρεσις τῆς συγκεκριμένης μορφῆς ἑνὸς οἰκονομικοῦ ὑποδείγματος, μιᾶς συναρτήσεως, καὶ ἐπὶ πλεόν ἢ ἐκτίμησις ἐπὶ τῇ βάσει πραγματικῶν στοιχείων τῶν διαφόρων θεωρίων. Ὡς γνωστὸν, εἰς οἰονδήποτε τομέα τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης ὑφίστανται θεωρίαι, αἱ ὁποῖαι βασιζόμεναι εἰς ἐξ ἴσου λογικὰς ὑποθέσεις διαφέρουν σημαντικῶς μεταξύ των. Ἔργον τῆς ἐμπειρικῆς ἐρεῦνης εἶναι ἡ ἀξιολόγησις αὐτῶν εἰς μίαν συγκεκριμένην περίπτωσιν. Βεβαίως καίτοι ἡ ἐμπειρικῆ ἐρευνα βασίζεται εἰς τὴν χρησιμοποίησιν πραγματικῶν στοιχείων, ἐν τούτοις, δὲν θὰ πρέπει ὁ «ἐμπειρικὸς» ἐρευνητὴς νὰ ζητῇ τὰ πάντα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα.

Ἡ δημιουργία, ἐπομένως, καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ ἐκτίμησις τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν ὑποδειγμάτων πρέπει νὰ βασίζεται εἰς τὴν οἰκονομικὴν θεωρίαν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν πραγματικότητα, ὡς αὕτη ἐκφράζεται ὑπὸ τῶν διαφόρων στατιστικῶν στοιχείων.

Πρὶν προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συναρτήσεων εἰσαγωγῶν θὰ πρέπει ἴσως νὰ διευκρινισθῇ ἐν σημείον, τὸ ὁποῖον ὅσον ἀπλοῦν καὶ ἑὰν εἶναι, ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι ἀγνοεῖται ἀπὸ ὀρισμένους ἐρευνητάς. Αἱ διάφοροι ἐμπειρικαὶ συναρτήσεις ζητήσεως, ὡς εἶναι τῶν εἰσαγωγῶν, τῶν καταναλωτικῶν δαπανῶν, τῶν ἐπενδύσεων, ἔχουν ὡς ἐντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ἐπεξήγησιν μᾶλλον τῶν βασικῶν (σταθερῶν) χαρακτηριστικῶν μιᾶς οἰκονομίας καὶ οὐχὶ τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν εἰς ὀρισμένα δεδομένα στατιστικὰ στοιχεῖα ἑνὸς δείγματος. Τὸ σημείον τοῦτο πρέπει νὰ ἐπισημανθῇ διὰ τοὺς ἐρευνητάς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι λησμονοῦντες τὴν οἰκονομικὴν θεωρίαν κατὰ τὴν δημιουργίαν ἑνὸς ὑποδείγματος ἔχουν ὡς ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τὴν εὑρεσιν ἑνὸς ὅσον τὸ δυνατόν ὑψηλοτέρου συντελεστοῦ προσδιορισμοῦ.

2. Συναρτήσεις εἰσαγωγῶν : Προβλήματα ἐκτίμησεως

Εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς οἰκονομολόγους ποῖαι εἶναι αἱ μεταβληταὶ ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ὑπαισέρχονται εἰς τὰς συναρτήσεις τῶν εἰσαγωγῶν πρὸς ἐπεξήγησιν αὐτῶν. Αἱ ἐπεξηγηματικαὶ αὐταὶ μεταβληταὶ δύνανται νὰ καταταγοῦν εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας : εἰς τὰς μεταβλητάς ἐγχωρίου ζητήσεως καὶ προσφορᾶς (Domestic Demand and Supply Variables), ὡς εἶναι ἡ τελικὴ ζήτησις, ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή, αἱ ἐγχώρια τιμαὶ κ.ἄ., καὶ εἰς τὰς μεταβλητάς ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ προσφορᾶς (Foreign Supply and Trade Variables) ὡς εἶναι αἱ τιμαὶ ἐξωτερικοῦ, οἱ διάφοροι περιορισμοὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου κ.ἄ. (1).

Πρὶν ὅμως προχωρήσωμεν εἰς τὴν παρουσίαν τῶν διαφόρων συναρτήσεων εἰσαγωγῶν τῶν ἐπτὰ κυριωτέρων χωρῶν - μελῶν τοῦ Ὄργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως θὰ διατυπώσωμεν ὀρισμένας σκέψεις σχετικὰς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν γενικῶς τῶν συναρτήσεων εἰσαγωγῶν, αἱ ὁποῖαι πιστεύομεν ὅτι θὰ ἀποβοῦν χρήσιμοι διὰ τὴν ἐρευναν εἰς τὸν τομέα τοῦτον τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης.

1. Σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τῶν μεταβλητῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζουν τὰς εἰσαγωγὰς βλέπε, Adams F.G. Eguchi H., and Meyer - Zu - Schlochtern F. «An Econometric Analysis of International Trade : an Interrelated Explanation of Imports and Exports of O.E.C.D. Countries», O.E.C.D, Economic Studies Series, January 1969, σελ. 15 - 19.

2.1. Η υπόθεση της προσθετικότητας εις τας συναρτήσεις εισαγωγών

Εις τας περισσοτέρας τών περιπτώσεων, ως γνωστόν, οί έρευνηταί χρησιμοποιοῦν συναρτήσεις εισαγωγών «προσθετικάς», ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι αἱ ἐπεξηγηματικαὶ μεταβληταὶ ὑπεισέρχονται εἰς τὴν συνάρτησιν ὑπὸ μορφήν προσθετικὴν (1), (2). Εἶναι ὁμως πιθανὸν ἢ ἐξειδίκευσις μιᾶς συγκεκριμένης συναρτήσεως εισαγωγῶν νὰ εἶναι καλυτέρα, ἐὰν ἡ μορφή αὐτῆς δὲν εἶναι «προσθετικὴ» ἀλλὰ «πολλαπλασιαστικὴ», ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι αἱ ἐπεξηγηματικαὶ μεταβληταὶ ὑπεισέρχονται εἰς τὴν συνάρτησιν ὑπὸ μορφήν πολλαπλασιαστικὴν. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ συνάρτησις.

$$(1) \quad M = a + \beta Y + \gamma \left(\frac{P}{P} \right) + \dots,$$

ὅπου M = εισαγωγή, Y = εἰσόδημα καὶ P_m/P = σχετικαὶ τιμαὶ εἶναι μία προσθετικὴ συνάρτησις εισαγωγῶν, ἐνῶ ἡ

$$(2) \quad M = a + \beta Y \left(\frac{P_m}{P} \right) + \dots,$$

εἶναι μία πολλαπλασιαστικὴ συνάρτησις εισαγωγῶν.

Ἐν βασικὸν πλεονέκτημα μιᾶς πολλαπλασιαστικῆς συναρτήσεως εισαγωγῶν, ὡς εἶναι ἡ (2) ἀνωτέρω, ἐν συγκρίσει πρὸς μίαν προσθετικὴν τοιαύτην, εἶναι ἡ ἐπίλυσις τοῦ προβλήματος τῆς «συμπολυγραμμικότητος» (Multicollinearity). Ὡς γνωστόν, ἡ συμπολυγραμμικότης εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν περιπτώσεων εἶναι ἐμφανὴς ὅταν χρησιμοποιοῦνται χρονολογικαὶ σειραὶ στατιστικῶν στοιχείων. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς, δύο ἢ ἀκόμη καὶ περισσότεραι ἐκ τῶν ἐπεξηγηματικῶν μεταβλητῶν κινοῦνται καθ' ὅμοιον τρόπον διαχρονικῶς, καθισταμένης οὕτω ἀδύνατου τῆς ἐκτιμήσεως κειρωρισμένως τῆς ἐπιδράσεως ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐξηρητημένης μεταβλητῆς (ἐν προκειμένῳ τῶν εισαγωγῶν). Εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ἐπὶ παραδείγματι, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν σχετικῶν τιμῶν εἶναι ἀσήμαντος εἰς τὴν ἐπεξήγησιν τῶν εισαγωγῶν. Εἰς τὴν στατιστικὴν γλῶσσαν τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ συντελεστὴς τῆς μεταβλητῆς τῶν σχετικῶν τιμῶν δὲν εἶναι «σημαντικὸς διάφορος τοῦ μηδενός», ἢ ἀκόμη εἰς ἄλλας περιπτώσεις λαμβάνομεν ἓνα συντελεστὴν μὲ πρόσημον ἀντίθετον (πρὸς τὴν οἰκονομικὴν θεωρίαν). Τοῦτο, ὁμως, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, δὲν σημαίνει ὅτι αἱ σχετικαὶ τιμαὶ δὲν ἔχουν καμμίαν σχέσιν μὲ τὰς εισαγωγὰς. Δὲν θὰ πρέπει νὰ εἴμεθα τόσοσ δογματικοὶ ἐν προκειμένῳ καὶ νὰ ἀπορρίψωμεν ἀβασανίστως τὴν μεταβλητὴν ταύτην. Εἶναι δυνατόν ἡ οἰκονομικὴ θεωρία νὰ εἶναι ὀρθή, ἀλλὰ ἡ μορφή τῆς συναρτήσεως νὰ εἶναι λανθασμένη.

1. Σχετικῶς πρὸς τὴν «προσθετικότητα» μιᾶς συναρτήσεως, βλέπε Θεοδώρου Γ. Γκαμαλέτσου, *Οἰκονομετρία*, Ἀθήναι 1973, σελ. 267.

2. Βλέπε, ἐπὶ παραδείγματι, Styl. A. Sarandides, «Import Demand Functions for Greece, 1953 - 64», *Economia Internazionale*, Vol. XXV, No. 1, Genova, Feb. 1972.

Οί καθηγηταί Klein και Goldberger εις μίαν πρωτοποριακήν ἐργασίαν των ἐχρησιμοποίησαν συναρτήσεις εισαγωγῶν ὑπὸ πολλαπλασιαστικὴν μορφήν διὰ νὰ ἐπιλύσουν τὸ πρόβλημα τῆς συμπολυγραμμικότητος. «Ἐμπειρικαὶ ἐργασίαι, ἀναφερόμεναι εἰς συναρτήσεις εισαγωγῶν δὲν ὀδηγοῦν εἰς κάποιο συμπέρασμα σχετικῶς πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τῶν σχετικῶν τιμῶν, ἴσως ἐξ αἰτίας τῆς ὑφισταμένης συσχετίσεως αὐτῶν μετὰ τοῦ εισοδήματος καὶ τῆς κυριαρχούσης σπουδαιότητος τῆς τελευταίας μεταβλητῆς» (Μετάφρασις, Klein - Goldberger, σελ. 19) (1).

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω θὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῆς προσθετικότητος δὲν εἶναι ἡ μοναδικὴ δυνάμενη νὰ χρησιμοποιηθῇ κατὰ τὴν ἐξειδίκευσιν τῶν συναρτήσεων εισαγωγῶν. Βεβαίως μία ἄλλη μέθοδος πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συμπολυγραμμικότητος (ιδίως μεταξὺ τῶν ἐπεξηγηματικῶν μεταβλητῶν τοῦ εισοδήματος καὶ τῶν σχετικῶν τιμῶν) εἶναι νὰ χρησιμοποιηθῶμεν πρώτας διαφορὰς καὶ οὐχὶ ἀπόλυτα μεγέθη τῶν μεταβλητῶν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁμως δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι αἱ πρῶται διαφοραὶ ἐπιλύουν τρόπον τινὰ τὸ πρόβλημα μόνον τῆς «πρώτου βαθμοῦ αὐτοσυσχετίσεως» τῶν τυχαίων ἀποκλίσεων.

2.2. Ἡ ἐκτίμησις τῆς ὀριακῆς ροπῆς πρὸς εισαγωγὰς

Ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς εισαγωγὰς σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς ἐμπειρικὰς ἐρεῦνας λαμβάνεται διαχρονικῶς ὡς σταθερὰ (παράμετρος), ὅπως ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς κατανάλωσιν. Ἐὰν φερ' εἰπεῖν χρησιμοποιηθῶμεν τὴν συνάρτησιν τῆς μορφῆς (1), τότε ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς εισαγωγὰς εἶναι σταθερὰ καὶ ἴση πρὸς $M/Y = \beta$.

Εἶναι ὁμως πιθανὸν ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς εισαγωγὰς νὰ μὴ εἶναι σταθερὰ διαχρονικῶς. Ἐὰν δεχθῶμεν τὴν ἄποψιν αὐτὴν — ἡ ὁποία ἴσως εἶναι ἡ πλέον ἀληθῆς — τότε αὕτη ἐξαρτᾶται ἐξ ὀρισμένων μεταβλητῶν, ιδίως κυκλικῶν διακυμάνσεων μεταβλητῶν, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι εἶναι αἱ μεταβληταὶ «πραγματικὸν/δυναμικὸν ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προϊόν», «ὑποαπασχόλησις», καὶ γενικῶς οἰαδήποτε μεταβλητὴ ἡ ὁποία κατὰ τὸν δυνατὸν καλῦτερον τρόπον ἀπεικονίζει τὰς κυκλικὰς διακυμάνσεις μιᾶς οἰκονομίας. Πιστεύομεν ὅτι ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς εισαγωγὰς εἶναι μία μεταβλητὴ καὶ οὐχὶ παράμετρος, ὅπως συνηθέστατα ἐκλαμβάνεται ὑπὸ πλείστων ἐρευνητῶν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν *a priori* εἶναι πόσον συχνὰ μεταβάλλεται αὕτη καὶ εἰς ποῖον βαθμὸν ἐπηρεάζεται αὕτη ἐκ τῶν κυκλικῶν διακυμάνσεων μιᾶς οἰκονομίας.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω ἐγένετο προσπάθεια ἐλέγχου αὐτῶν. Οὕτω χρησιμοποιοῦντες τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐργασίας αὐτῆς διαθέσιμα στατιστικὰ στοιχεῖα ὑπελογίσθη ἡ κατωτέρω συνάρτησις εισαγωγῶν διὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ διὰ τὰ ἔτη 1955 ἕως 1967.

1. Σχετικῶς βλέπε Klein L.R. and Goldberger A.S., *An Econometric Model of the United States 1929 - 1952*, North - Holland, Amsterdam, 1964.

$$(3) \quad \frac{\Delta \bar{M}}{\Delta \text{GNP}} = -0,867 + 0,006 U + 0,184 \bar{\Delta I}_c (P_m/P) + .0,185t +$$

$$\quad \quad \quad (-0,45) \quad (0,12) \quad (1,16) \quad (3,21)$$

$$+ 0,038 \text{CUW} - 0,446 \left[\frac{\Delta \bar{M}}{\Delta \text{GNP}} \right]_{-1} - 4,141 (P_m/P)$$

$$\quad \quad \quad (3,22) \quad (-1,97) \quad (-2,52)$$

$$\bar{R} = 0,623$$

$$\text{SE} = 0,121$$

$$\text{D.W.} = 2,22$$

όπου \bar{M} = εισαγωγαι αγαθών και ύπηρεσιών κατά κεφαλήν (εις σταθεράς τιμάς)

GNP = άκαθάριστον έθνικόν προϊόν κατά κεφαλήν (εις σταθεράς τιμάς)

U = ύποαπασχόλησις

\bar{I}_c = μεταβολή άποθεμάτων κατά κεφαλήν (εις σταθεράς τιμάς)

P_m/P = σχετικαί τιμαί

t = χρόνος

CUW = δείκτης παραγωγικής δυναμικότητας, ώς ούτος καταρτίζεται ύπό τής Σχολής Wharton. Σημειώτεον ότι οί έντός των παρενθέσεων άριθμοί είναι ή στατιστική t του Student.

Έκ τής άνωτέρω συναρτήσεως συμπεραίνομεν ότι είναι δυνατή ή έκτίμησις των εισαγωγών έμμέσως διά τής (άμέσου) έκτιμήσεως τής όριακής ροπής αυτών. Συγκεκριμένως εκ τής εξισώσεως (3) παρατηρούμεν ότι, ή όριακή ροπή πρός εισαγωγάς έπηρεάζεται (α) ύπό του δείκτου τής Σχολής Wharton, ό όποιος περιλαμβάνεται εις τάς μεταβλητάς των κυκλικών διακυμάνσεων, (β) ύπό των μεταβολών διαχρονικώς των σχετικών τιμών και (γ) ύπό του χρόνου, ό όποιος έν προκειμένω έρμηνεύεται ώς μεταβολή εις τάς προτιμήσεις των άγοραστών (καταναλωτών) των εισαγομένων αγαθών.

2.3. Διαφορετικαί συναρτήσεις εισαγωγών έντός του οικονομικού κύκλου

Είναι γνώστόν εις τους οικονομολόγους ότι αί εισαγωγαι (ή καλύτερον ή όριακή ροπή πρός εισαγωγάς) συμπεριφέρονται διαφορετικώς όταν εύρισκόμεθα εις έποχάς οικονομικής εξάρσεως και ύφέσεως. 'Η παραδοχή έξ άλλου τής άπόψεως αυτής δικαιώνει και τήν χρησιμοποίησιν τής «ύπερβαλλούσης ζήτησεως» (Pressure of Demand) ώς έπεξηγηματικής μεταβλητής των εισαγωγών. 'Η χρησιμοποίησις όμως μιās μόνον συναρτήσεως ή μιās μόνον έπεξηγηματικής μεταβλητής των εισαγωγών δέν είναι ίκανοποιητική διά νά εξηγήση τήν συμπεριφοράν των εισαγωγών εις τάς δύο αυτάς φάσεις του οικονομικού κύκλου. Είμαι λίαν πιθανόν, επί παραδείγματι, όταν ή «ύπερβάλλουσα ζήτησις» είναι ύψηλή

και η παραγωγική δυναμικότης τῆς οἰκονομίας ἔχει φθάσει εἰς τὸ μέγιστον, αἱ σχετικαὶ τιμαὶ νὰ μὴ ἐπηρεάζουν τὰς εἰσαγωγάς. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ μεταβλητὴ «σχετικαὶ τιμαὶ» δὲν ἔχει θέσιν εἰς τὴν συνάρτησιν εἰσαγωγῶν. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ οἰκονομία θὰ εἰσαγάγῃ ὅσα τῆς χρειάζονται, χωρὶς νὰ ἀποδίδῃ μεγάλην σημασίαν εἰς τὰς τιμὰς τῶν ἀγαθῶν.

Ἐπομένως, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰσηγεῖται ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ χρησιμοποίησις μιᾶς «συνδυασμένης» ἢ «συνθέτου» συναρτήσεως («Combined Relationship») πρὸς ἐπεξηγήσιν τῶν εἰσαγωγῶν εἰς τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου. Ὡς «συνδυασμένη» ἢ «σύνθετον» συνάρτησιν ἐννοοῦμεν τὴν χρησιμοποίησιν οὐσιαστικῶς δύο συναρτήσεων εἰσαγωγῶν, ἐκάστη τῶν ὁποίων θὰ ἐξηγῆ τὴν συμπεριφορὰν αὐτῶν εἰς τὰς δύο διαφορετικὰς φάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου. Σημειωτέον ὅτι ἐκάστη συνάρτησις θὰ ἔχῃ τὰς ἰδικὰς τῆς ἐπεξηγηματικὰς μεταβλητάς, θὰ συνδέωνται δὲ μεταξύ των αἱ συναρτήσεις αὐταὶ — αἱ ὁποῖαι διὰ νὰ εἴμεθα ἀκριβεῖς δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εἶναι μόνον δύο — ὑπὸ ὀρισμένων «ψευδομεταβλητῶν» (Dummy Variables).

2.4. Τὸ πρόβλημα τῆς ἀθροιστικότητος εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν εἰσαγωγῶν

Διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν εἰσαγωγῶν (ὡς σύνολον) ὑπάρχουν, ὡς γνωστόν, δύο μέθοδοι. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ χρησιμοποίησις συναρτήσεων εἰσαγωγῶν κεχωρισμένως δι' ἐκάστην ὑποκατηγορίαν ἢ ἀκόμη δι' ἕκαστον ἀγαθὸν τῶν εἰσαγωγῶν. Ἡ δευτέρα εἶναι ἡ χρησιμοποίησις μιᾶς μόνον συναρτήσεως πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ συνόλου τῶν εἰσαγωγῶν. Καὶ αἱ δύο αὐταὶ μέθοδοι ἔχουν τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματά των.

Ἐὰν χρησιμοποιήσωμεν τὴν πρώτην μέθοδον — δηλαδὴ τὴν ἀγαθὸν πρὸς ἀγαθὸν ἐκτίμησιν καὶ κατόπιν τὴν εὑρεσιν τοῦ συνόλου τῶν εἰσαγωγῶν δι' ἀθροίσεως αὐτῶν — ἔχομεν τὸ πλεονέκτημα ὅτι γνωρίζομεν καλύτερον τὰς ἐπεξηγηματικὰς μεταβλητάς ἐκάστης συναρτήσεως. Εἶναι εὐκολώτερον, φερ' εἰπεῖν, νὰ γνωρίζωμεν τί ἐπηρεάζει τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ καφέ, ἀπὸ τοῦ τί ἐπηρεάζει τὸ σύνολον τῶν εἰσαγωγῶν. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ τὰ μειονεκτήματα ἐν προκειμένῳ. Ἐὰν ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὴν πρόβλεψιν τοῦ συνόλου τῶν εἰσαγωγῶν, τότε ἡ χρησιμοποίησις πολλῶν ἐξειδικευμένων κατὰ ὑποκατηγορίαν εἰσαγωγῶν μεταβλητῶν δημιουργεῖ προβλήματα, ἐφ' ὅσον καθίσταται δύσκολος ἡ πρόβλεψις αὐτῶν τούτων τῶν ἐπεξηγηματικῶν μεταβλητῶν.

Ἀντιθέτως, ἐὰν χρησιμοποιήσωμεν τὴν δευτέραν μέθοδον ἔχομεν τὸ πλεονέκτημα τῆς εὐκολωτέρας προβλέψεως τῶν ἐπεξηγηματικῶν μεταβλητῶν, καὶ τὸ μειονέκτημα τῆς προβλέψεως τοῦ συνόλου τῶν εἰσαγωγῶν διὰ μιᾶς (σχετικῶς ἀπλῆς) συναρτήσεως εἰσαγωγῶν (1).

1. Σχετικῶς πρὸς τοῦτο βλέπε W.A.H. Golde and Shepherd «Forecasting Imports», National Institute Economic Review, August 1965, σελ. 42.

3. Συναρτήσεις εισαγωγών τών κυριωτέρων χωρών-μελών του Ο.Ο.Σ.Α.

Αί συναρτήσεις εισαγωγών τών έπτά κυριωτέρων χωρών - μελών του 'Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και 'Αναπτύξεως δίδονται εις τόν κατωτέρω Πίνακα 1, εις τó τέλος δέ παρατίθενται τά χρησιμοποιηθέντα στατιστικά στοιχεία δι' έκάστην χώραν.

Σχετικώς πρός τάς συναρτήσεις αυτάς προσπάθεια έγένετο διά τήν έξεύρεσιν όσον τó δυνατόν άπλοποιημένων μορφών, ούτως ώστε νά καθίσταται δυνατή ή εύχερης χρησιμοποίησις αυτών διά τήν πρόβλεψιν τών εισαγωγών. 'Η άπλότης έν προκειμένω είναι έν πλεονέκτημα, έφ' όσον δέν έπιτυγχάνεται κάτι σημαντικόν διά τής χρησιμοποίησεως πολυπλοκωτέρων μαθηματικών συναρτήσεων. Τουτό έξ άλλου είναι σύμφωνον και πρός τó γενικόν άξίωμα τής φιλοσοφίας και τής έπιστημονικής έρεύνης γνωστόν ως «Occam's Razor».

3.1. Συναρτήσεις εισαγωγών 'Ιαπωνίας

'Εκ του Πίνακος 1 παρατηρούμεν ότι αί εισαγωγαι τών αγαθών και ύπηρεσιών τής 'Ιαπωνίας \bar{M} (ώς αυται όρίζονται ύπό τών έθνικών λογαριασμών τής Χώρας) δύνανται έπιτυχώς νά έπεξηγηθοϋν ύπό του άκαθαρίστου έθνικού προϊόντος (\bar{GNP}), τών μεταβολών αυτου ($\Delta\bar{GNP}$), ως και τών μεταβολών τών άποθεμάτων (\bar{I}_c). Σημειώτεον ότι όλαι αί μεταβληται (έξηρητημένοι και άνεξάρτητοι) είναι έκπεφρασμένοι εις σταθεράς τιμάς.

Σχετικώς πρός τάς χρησιμοποιηθείσας έπεξηγηματικές μεταβλητάς έχομεν νά παρατηρήσωμεν τά εξής : ή μεταβλητή \bar{GNP} είναι μία γενικής μορφής μεταβλητή, ή όποία εκφράζει τήν οικονομικήν δραστηριότητα τής χώρας, ένφ ή μεταβλητή ($\Delta\bar{GNP}$) δύναται νά χρησιμοποιηθῆ, συμφώνως πρός τó γνωστόν άξίωμα του έπιταχυντου, ως μία «προσεγγιστική» (Proxy) μεταβλητή πρός έπεξήγησιν τής συμπεριφοράς τών επενδύσεων, έν συνδυασμῶ βεβαίως και πρός τήν μεταβλητήν \bar{I}_c .

Πρέπει νά έχωμεν ύπ' όψιν ότι αί δύο αυται κυκλικών διακυμάνσεων μεταβληται ($\Delta\bar{GNP}$) και \bar{I}_c όταν χρησιμοποιούνται κεχωρισμένως εις τήν αυτήν συνάρτησιν εισαγωγών δημιουργοϋν προβλήματα συμπολυγραμμικότητος. Εις τάς περισσοτέρας τών περιπτώσεων αί μεταβολαι τών άποθεμάτων παρουσιάζουν μεγαλύτεραν έπεξηγηματικήν δύναμιν, σχετικώς πρός τάς εισαγωγάς, από εκείνην τών μεταβολών εις τó άκαθάριστον έθνικόν προϊόν. Εις τήν εκτιμηθείσαν συνάρτησιν εισαγωγών τής 'Ιαπωνίας ή μεταβλητή ($\Delta\bar{GNP}$) δέν έχρησιμοποιήθη ως προσεγγιστική μεταβλητή τών επενδύσεων, αλλά μάλλον έτέθη διά νά έπεξηγήσῃ τάς τυχόν επιδράσεις επί τών εισαγωγών του άκαθαρίστου έθνικού προϊόντος τής προηγούμενης περιόδου.

Σημειώτεον ότι ή ίδια συνάρτησις του Πίνακος 1 δύναται νά γραφῆ και ύπό τήν μορφήν

$$(4) \quad \bar{M} = -0,801 + [0,123 - 0,043] \overline{GNP} + 0,043 \overline{GNP}_{-1} + 0,181 \bar{I}_c .$$

Ἡ μορφή ὁμως αὐτῆ τῆς συναρτήσεως, καίτοι εἶναι περισσότερο ἐπεξηγηματικὴ ἐκεῖνης τοῦ Πίνακος 1, ἀπεφεύχθη λόγῳ μεγαλύτερου βαθμοῦ συμπολυγραμμικότητος μεταξὺ τῶν μεταβλητῶν \overline{GNP} καὶ \overline{GNP}_{-1} , ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ὑφίσταται μεταξὺ τῶν μεταβλητῶν \overline{GNP} καὶ $(\Delta \overline{GNP})$.

Διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς συναρτήσεως εἰσαγωγῶν τῆς Ἰαπωνίας, ὡς αὕτη δίδεται εἰς τὸν Πίνακα 1, ἐχρησιμοποιήθησαν τριμηνιαῖα στατιστικὰ στοιχεῖα τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν τῆς χώρας καὶ διὰ τὴν χρονικὴν περίοδον 1959 (πρῶτον τρίμηνον) ἕως 1967 (τρίτον τρίμηνον).

3.2. Συνάρτησις εἰσαγωγῶν Ἰταλίας

Αἱ κατὰ κεφαλὴν εἰσαγωγαὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν τῆς Ἰταλίας εἰς σταθερὰς τιμὰς ἐκπεφρασμέναι (\bar{M}/N) , ὡς παρατηροῦμεν ἐκ τοῦ Πίνακος 1, δύνανται νὰ ἐπεξηγηθοῦν ὑπὸ τῶν κάτωθι μεταβλητῶν: (α) τοῦ κατὰ κεφαλὴν ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος τῆς χώρας εἰς σταθερὰς τιμὰς (\overline{GNP}/N) , (β) τῶν κατὰ κεφαλὴν μεταβολῶν τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος τῆς χώρας εἰς σταθερὰς τιμὰς $\Delta(\overline{GNP}/N)$, (γ) τῶν κατὰ κεφαλὴν μεταβολῶν (εἰς τὰς μεταβολὰς) τῶν ἀποθεμάτων εἰς σταθερὰς τιμὰς $\Delta(\bar{I}_c/N)$, (δ) τοῦ χρόνου t , (ε) τοῦ δείκτου παραγωγικῆς δυναμικότητος τῆς χώρας, ὡς οὗτος καταρτίζεται ὑπὸ τῆς Σχολῆς Wharton, καὶ (στ) μιᾶς «ψευδομεταβλητῆς» D .

Ἡ κατὰ κεφαλὴν ἐμφάνισις τῶν μεταβλητῶν ἐγένετο πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ὡς ἀνεξαρτήτου μεταβλητῆς. Ὡς γνωστόν, ὁ πληθυσμὸς ὡς ἐπεξηγηματικὴ μεταβλητὴ δημιουργεῖ προβλήματα συμπολυγραμμικότητος, ἐφ' ὅσον συνδέεται στενῶς κυρίως μετὰ τῶν μεταβλητῶν \overline{GNP} καὶ t . Ὡς πρὸς τὰς τρεῖς πρώτας ἐπεξηγηματικὰς μεταβλητὰς ἰσχύουν τὰ προηγουμένως, σχετικῶς πρὸς τὴν συνάρτησιν εἰσαγωγῶν τῆς Ἰαπωνίας, λεχθέντα. Ὁ χρόνος ἐχρησιμοποιήθη ἐν προκειμένῳ ὡς προσεγγιστικὴ (P_{Gox}) μεταβλητὴ πρὸς ἐπεξήγησιν τῶν (ἐνδεχομένων) μεταβολῶν εἰς τὰς προτιμήσεις τῶν ἀγοραστῶν δύνανται ὁμως οὗτος νὰ ἐξηγήσῃ τὴν παρουσίαν του εἰς τὴν συνάρτησιν ὡς προσεγγιστικὴ μεταβλητὴ τῶν σχετικῶν τιμῶν.

Ἐφ' ὅσον προσπαθοῦμεν νὰ ἐπεξηγήσωμεν τὴν βραχυχρόνιον συμπεριφορὰν τῶν εἰσαγωγῶν τῆς Ἰταλίας κρίνεται ἀπαραίτητος ἡ παρουσία ὠρισμένων κυκλικῶν διακυμάνσεων μεταβλητῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐχρησιμοποιήθη ὁ δείκτης παραγωγικῆς δυναμικότητος τῆς χώρας, ὡς οὗτος δίδεται ὑπὸ τῆς Σχολῆς Wharton. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ δείκτης οὗτος μόνος του δὲν ἐπεξηγοῦσεν ἐπιτυχῶς τὰς κυκλικὰς διακυμάνσεις τῆς ἰταλικῆς οἰκονομίας κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον τοῦ δείγματος, ἐχρησιμοποιήθη καὶ μία «ψευδομεταβλητὴ» ($Dummy$), ἡ ὁποία ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ δείκτου, ἐπεξήγησεν ἐπιτυχῶς τὴν βραχυχρόνιον συμπεριφορὰν τῶν εἰσαγωγῶν τῆς χώρας αὐτῆς. Σημειωτέον ὅτι ἡ ψευδομετα-

βλητή αυτή εύρεθη εκ της διερευνήσεως των υπολοίπων της συναρτήσεως εισαγωγών (χωρίς την ψευδομεταβλητήν) (1).

Διά την εκτίμησιν της συναρτήσεως εισαγωγών της Ίταλίας έχρησιμοποιήθησαν έτήσια στατιστικά στοιχεία, τα όποια εκάλυψαν την χρονικήν περίοδον 1955 έως 1967. Πιστεύομεν ότι ή χρησιμοποίησις τριμηνιαίων στατιστικών στοιχείων εις την συνάρτησιν αυτήν θά συμβάλη εις την επεξήγησιν της πραγματικότητος μετά μεγαλυτέρας ακριβείας.

3.3. Συνάρτησις εισαγωγών Καναδά

Αί εισαγωγαί του Καναδά, ως δίδονται υπό των Έθνικών Λογαριασμών της Χώρας, είναι έκπεφρασμένοι εις σταθεράς τιμάς και δέν περιλαμβάνουν τα εισαγόμενα εκ των Ένωμένων Πολιτειών αυτοκίνητα ως και τα έξαρτήματα αυτών. Η χρονική περίοδος την οποίαν καλύπτει το χρησιμοποιηθέν δείγμα είναι μεταξύ των έτων 1951 έως 1968. Ός παρατηρούμεν εκ του Πίνακος 1, αί εισαγωγαί της Χώρας αυτής δύνανται να επεξηγηθοῦν υπό των μεταβλητών : (α) άκαθαρίστον έθνικόν εισόδημα \overline{GNP} , (β) μεταβολαί του άκαθαρίστου έθνικου εισοδήματος ($\Delta \overline{GNP}$), (γ) μεταβολαί (εις τας μεταβολάς) των αποθεμάτων ($\Delta \overline{I}_c$), και (δ) ύποαπασχόλησις (U). Σημειωτέον ότι ή συνάρτησις αυτή επεξηγεί καλύτερον τας εισαγωγάς κατά τα τελευταία έτη (του δείγματος). Όλοι αί μεταβληταί είναι έκπεφρασμένοι εις σταθεράς τιμάς.

Αί εισαγωγαί έν προκειμένω έχουν αποπληθωρισθή χρησιμοποιούντες τον αποπληθωριστήν του άκαθαρίστου έθνικου προϊόντος. Ό λόγος της χρησιμοποίησεως του αποπληθωριστου αυτού δίδεται υπό του Kmenta' κατ' αυτόν ή χρησιμοποίησις του δείκτου αυτού είναι «μερικώς θέμα άρχης (2) και μερικώς ως μέσον άπαλοιφής των επιδράσεων των μεταβολών εις τους όρους έμπορίου (εις το υπόδειγμα). Το τελευταίον είναι σχετικόν έξ έπόψεως ισοζυγίου πληρωμών. Άποπληθωρίζοντες εισαγωγάς και εξαγωγάς με τον ίδιον δείκτην τιμών (έν προκειμένω με τον αποπληθωριστήν του GNP) διατηρούμεν την σχετικήν αξίαν των σχέσεων σταθεράν» (Μετάφρασις, J. Kmenta, σελ. 11 - 12) (3).

Η μέθοδος αυτή του αποπληθωρισμού των εισαγωγών και του άκαθαρίστου έθνικου προϊόντος υπό του αποπληθωριστου του GNP έχρησιμοποιήθη και υπό των καθηγητών Klein και Goldberger εις το υπόδειγμά των διά τας Ένωμένας

1. Η ψευδομεταβλητή αυτή λαμβάνει την τιμήν 1 διά τα έτη 1957, 1960, 1963, 1966 την τιμήν -1 διά τα έτη 1959, 1962, 1965, και την τιμήν 0 διά τα λοιπά έτη.

2. Σχετικώς προς την μέθοδον της χρησιμοποίησεως ενός δείκτου τιμών διά τον αποπληθωρισμόν όλων των μεταβλητών αί όποιαί άπαρτίζουν το έθνικόν εισόδημα βλέπε C.F. Christ «Aggregate Econometric Models», *American Economic Review*, No 46, June 1958, σελ. 395 - 397.

3. Βλέπε J. Kmenta, *An Econometric Model of Australia, 1948 - 1961*, Social Systems Research Institute, Systems Formulation and Methodology Workshop Paper 6312, University of Wisconsin, November 1963, σελ. 11-12.

Πολιτείας (1). Πρέπει να έχουμε υπ' όψιν ότι αποπληθωρίζοντας τās εισαγωγάς και τὸ ἀκαθάριστον ἔθνικὸν προϊόν χρησιμοποιώντας τὸν αποπληθωριστὴν τοῦ GNP εἶναι τὸ ἴδιον ἀκριβῶς πρὸς τὸν αποπληθωρισμὸν αὐτῶν διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ δείκτου τιμῶν τῶν εισαγωγῶν.

Ἐπομένως, διὰ τὸν Καναδᾶ, ὅπως και διὰ τās Ἑνωμένους Πολιτείας, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ἐχρησιμοποιήσαμεν ἐμμέσως μίαν πολλαπλασιαστικὴν συνάρτησιν εισαγωγῶν. Ἀντὶ νὰ λάβωμεν μίαν συνάρτησιν εισαγωγῶν, ὅπου ἡ ἐξηρητημένη μεταβλητὴ ἀποπληθωρίζεται διὰ τοῦ δείκτου τιμῶν τῶν εισαγωγῶν, ἡ δὲ μεταβλητὴ GNP ἀποπληθωρίζεται διὰ τοῦ δείκτου τιμῶν τοῦ GNP, και ἐμφανίζεται εἰς τὴν συνάρτησιν (ὡς ἀνεξάρτητος μεταβλητὴ) πολλαπλασιαζομένη μετὸν λόγον τῶν σχετικῶν τιμῶν, λαμβάνομεν μίαν συνάρτησιν, ἡ ὅποια ἀπλοῦστατα λέγει ὅτι αἱ εισαγωγαὶ (ἀποπληθωρισθεῖσαι διὰ τοῦ δείκτου τιμῶν τοῦ GNP) ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἀκαθαρίστου ἔθνικοῦ εἰσοδήματος (εἰς σταθερὰς τιμάς). Ἐπομένως ἂν και αἱ σχετικαὶ τιμαὶ δὲν ἐμφανίζονται ὡς μία κεχωρισμένη ἐπεξηγηματικὴ μεταβλητὴ εἰς τὴν συνάρτησιν εισαγωγῶν, ἐν τούτοις ἐμμέσως λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

3.4. Συνάρτησις εισαγωγῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν

Αἱ εισαγωγαὶ τῶν ἀγαθῶν διὰ τās Ἑνωμένους Πολιτείας ἀποπληθωρισθεῖσαι διὰ τοῦ δείκτου τιμῶν τοῦ GNP, ἐπεξηγοῦνται ὑπὸ τῶν ἐξῆς μεταβλητῶν: (α) τοῦ ἀκαθαρίστου ἔθνικοῦ προϊόντος τῆς χώρας εἰς σταθερὰς τιμάς $\overline{\text{GNP}}$, (β) τῆς διαφορᾶς μεταξύ δυνητικοῦ και πραγματικοῦ ἀκαθαρίστου ἔθνικοῦ προϊόντος (GNP GAP), (γ) τῆς διαφορᾶς μεταξύ δυνητικοῦ και πραγματικοῦ GNP προηγούμενης περιόδου, (δ) τῶν μεταβολῶν τοῦ ἀκαθαρίστου ἔθνικοῦ προϊόντος προηγούμενης περιόδου, ἥτοι $\Delta(\overline{\text{GNP}})_{-1} = \overline{\text{GNP}}_{-1} - \overline{\text{GNP}}_{-2}$, και (ε) τοῦ χρόνου (t).

Ἡ δευτέρα ἀνωτέρω ἐπεξηγηματικὴ μεταβλητὴ, ὡς ἐρμηνεύουσα διαχρονικῶς τὴν θέσιν τῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, ἐχρησιμοποιήθη διὰ νὰ ἀπεικονίσῃ τās βραχυχρονίους διακυμάνσεις τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας αὐτῆς. Ἡ τετάρτη μεταβλητὴ, βασιζομένη εἰς τὸ γνωστὸν ἀξίωμα τοῦ ἐπιταχυντοῦ ἐχρησιμοποιήθη ὡς προσεγγιστικὴ μεταβλητὴ τοῦ συνόλου τῶν ἐπενδύσεων. Τοῦτο δὲ διότι δὲν εἶναι εὐκόλος ὁ διαχωρισμὸς τῶν διαφορῶν μορφῶν ἐπενδύσεων, αἱ ὅποια ἐπηρεάζουν τās εισαγωγάς, και ἡ χρησιμοποίησις ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ὡς ἀνεξαρτήτου μεταβλητῆς εἰς τὴν συνάρτησιν.

Αἱ εισαγωγαὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπεπληθωρίσθησαν διὰ τοῦ γενικοῦ δείκτου τιμῶν τοῦ GNP διὰ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς λόγον πρὸς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἀνεπτύχθη εἰς τὴν προηγούμενην περίπτωσιν (Καναδᾶς). Ἐκ τῶν ὑπολοίπων τῆς συναρτήσεως ταύτης προκύπτει ὅτι ταῦτα κατὰ τὰ ἔτη 1968 και 1969 εἶναι σχετικῶς ἠδξημένα, ὅπερ σημαίνει ἐν προκειμένῳ ὅτι ὑπάρχει μία ὑποεκτίμησις τῶν εισαγωγῶν διὰ τὰ ἔτη αὐτά. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο δύναται νὰ διορθωθῇ διὰ τῆς προσθέσεως τῶν

ἀντιστοίχων ὑπολοίπων τῶν ἐτῶν 1968 καὶ 1969 εἰς τὸν σταθερὸν ὄρον τῆς συναρτήσεως.

Διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς συναρτήσεως εἰσαγωγῶν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐχρησιμοποιήθησαν τριμηνιαῖα στατιστικὰ στοιχεῖα καλύπτοντα τὴν χρονικὴν περιόδον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1959 (τρίτον τρίμηνον) ἕως τὸ ἔτος 1969 (δεύτερον τρίμηνον).

3.5. Συνάρτησις εἰσαγωγῶν Δ. Γερμανίας

Αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν τῆς Δ. Γερμανίας — ἐξαιρουμένων τῶν ἀγαθῶν «Τρόφιμα» καὶ «Ἀγαθὰ Ἐθνικῆς Ἀμύνης» — ἐκπεφρασμένοι εἰς σταθεράς τιμὰς δύνανται νὰ ἐπεξηγηθοῦν ὑπὸ τῶν ἀκολουθῶν μεταβλητῶν : (α) τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος τῆς χώρας εἰς σταθεράς τιμὰς \overline{GNP} , (β) τῶν μεταβολῶν τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος εἰς σταθεράς τιμὰς ($\Delta\overline{GNP}$), (γ) τῶν μεταβολῶν τῶν ἀποθεμάτων εἰς σταθεράς τιμὰς \overline{I}_c , (δ) τῶν μεταβολῶν εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν ἀποθεμάτων $\Delta\overline{I}_c$, καὶ (ε) τῶν εἰσαγωγῶν προηγούμενης περιόδου εἰς σταθεράς τιμὰς \overline{M}_{NFM-1} .

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων προκύπτει ἡ ἐρμηνεία τῶν τεσσάρων πρώτων χρησιμοποιηθεισῶν ἐπεξηγηματικῶν μεταβλητῶν. Σχετικῶς ὅμως πρὸς τὴν πέμπτην μεταβλητὴν, τῶν εἰσαγωγῶν δηλαδὴ προηγούμενης περιόδου, ὑπάρχουν δύο ἐρμηνεῖαι, αἱ ὁποῖαι δικαιώνουν τὴν ἐμφάνισιν ταύτης εἰς τὴν συνάρτησιν. Ἡ μία ἐρμηνεία βασίζεται εἰς τὴν θεωρίαν τῶν «ἀναπροσαρμοζομένων προβλέψεων» (Adaptive Expectations), ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὴν θεωρίαν τῆς «μερικῆς προσαρμογῆς τῶν ἀποθεμάτων» (Partial Stock Adjustment). Αἱ δύο αὗται θεωρίαι, ὡς γνωστόν, καίτοι βασίζονται εἰς διαφορετικὰς ὑποθέσεις, καταλήγουν εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα.

Ἡ θεωρία τῶν «ἀναπροσαρμοζομένων προβλέψεων» δύναται ἐν συντομίᾳ νὰ ἀναλυθῇ ὡς ἀκολουθῶς : Ἐστω M αἱ εἰσαγωγαὶ καὶ Y^e τὸ προσδοκώμενον εἰσόδημα ἢ προϊόν (GNP). Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ συνάρτησις εἰσαγωγῶν εἶναι τῆς μορφῆς

$$(5) \quad M_t = a + \beta Y_t^e,$$

καὶ ἡ συνάρτησις, ἡ ὁποία συνδέει τὸ προσδοκώμενον Y^e μὲ τὸ πραγματικὸν προϊόν Y εἶναι τῆς μορφῆς

$$(6) \quad (1-L) Y_t^e = (1-\lambda) (Y_t - Y_{t-1}) \quad (1)$$

(γνωστὴ εἰς τὴν βιβλιογραφίαν ὡς «ἐξίσωσις τοῦ Friedman»), τότε ἐὰν ἀντικαταστήσωμεν τὴν τελευταίαν εἰς τὴν πρώτην θὰ ἔχωμεν τελικῶς τὴν συνάρτησιν εἰσαγωγῶν

(1) Ὁ L ἐν προκειμένῳ εἶναι εἰς χρονικῆς ὑστερήσεως (γραμμικὸς) μετασχηματιστὴς (Lag Operator), ἥτοι $LX_t = X_{t-1}$. $L^2 X_t = X_{t-2}$ $L^3 X_t = X_{t-3}$ κ.ο.κ.

$$(7) \quad M_t = (1 - \lambda) a + \beta (1 - \lambda) Y_t + \lambda M_{t-1}.$$

Ἡ θεωρία τῆς «μερικῆς προσαρμογῆς τῶν ἀποθεμάτων» ἀναλύεται ἐν συντομίᾳ ὡς ἀκολούθως: Ἐστω M αἱ εἰσαγωγαί, M^d αἱ «ἐπιθυμηταὶ» (Desired) εἰσαγωγαί καὶ Y τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα ἢ προϊόν. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ συνάρτησις εἰσαγωγῶν εἶναι τῆς μορφῆς

$$(8) \quad M_t^d = a + \beta Y_t$$

καὶ ἡ συνάρτησις, ἡ ὁποία συνδέει τὰς ἐπιθυμητὰς M^d πρὸς τὰς πραγματικὰς εἰσαγωγὰς M εἶναι τῆς μορφῆς

$$(9) \quad (1 - L)M_t = (1 - \lambda) (M_t^d - M_{t-1}),$$

τότε ἐὰν ἀντικαταστήσωμεν τὴν (9) εἰς τὴν (8) ἔχομεν τὴν συνάρτησιν εἰσαγωγῶν

$$(10) \quad M_t = (1 - \lambda) a + \beta (1 - \lambda) Y_t + \lambda M_{t-1}.$$

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατηροῦμεν ὅτι ἡ (10) εἶναι ἀκριβῶς ὁμοία πρὸς τὴν (7) καίτοι αἱ ἀνηγμένης μορφῆς συναρτήσεις αὗται εἰσαγωγῶν βασιζοῦνται εἰς δύο διαφορετικὰς ὑποθέσεις. Εἰς τὴν ἐξίσωσιν (7) ἡ παράμετρος λ χαρακτηρίζεται ὡς «συντελεστῆς ἀναπροσαρμοζομένων προβλέψεων» (Adaptive Expectation Coefficient), ἐνῶ οὗτος εἰς τὴν ἐξίσωσιν (10) ὀνομάζεται «συντελεστῆς (μερικῆς) προσαρμογῆς» (Adjustment Coefficient). Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατηροῦμεν ὅτι ὑφίσταται πρόβλημα ταυτοποιήσεως, ἐφ' ὅσον ἡ (7) δὲν διαφέρει τῆς (10). Εἶναι δὲ γνωστὸν ἐκ τῆς οἰκονομετρίας ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦτο λύεται ἐὰν προσθέσωμεν μίαν ἀκόμη ἐπεξηγηματικὴν μεταβλητὴν εἰς τὴν ἀρχικὴν μορφήν τῆς συναρτήσεως τῶν εἰσαγωγῶν, ἐκτὸς βεβαίως τῆς διερευνήσεως τῶν ἀντιστοίχων τυχαίων ἀποκλίσεων τῶν συναρτήσεων αὐτῶν (1).

3.6. Συνάρτησις εἰσαγωγῶν Ἡνωμένου Βασιλείου

Αἱ εἰσαγωγαὶ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου εἰς σταθερὰς τιμὰς ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν ἀκολουθῶν μεταβλητῶν: (α) τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος τῆς χώρας εἰς σταθερὰς τιμὰς \overline{GNP} , (β) τῶν μεταβλητῶν τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος εἰς σταθερὰς τιμὰς (ΔGNP), καὶ (γ) τῶν σχετικῶν τιμῶν (p_m/p). Ἐκ τῶν

(1) Ἐὰν ἡ (5) ἦτο τῆς μορφῆς $M_t = a + \beta Y_t^e + \gamma X_t$, τότε ἡ ἀνηγμένη μορφή αὐτῆς ἀντίστοιχος τῆς (7) ἀνωτέρω, εἶναι $M_t = (1 - \lambda) a + \beta (1 - \lambda) Y_t + \lambda M_{t-1} + \gamma X_t - \gamma \lambda X_{t-1}$. Ἀντιθέτως, ἐὰν ἡ (8) ἦτο τῆς μορφῆς $M_t^d = a + \beta Y_t + \gamma X_t$, τότε ἡ ἀνηγμένη μορφή αὐτῆς, ἀντίστοιχος τῆς (10) ἀνωτέρω, εἶναι $M_t = (1 - \lambda) a + \beta (1 - \lambda) Y_t + \lambda M_{t-1} + \gamma (1 - \lambda) X_t$. Ἐξ αὐτῶν προκύπτει ὅτι ἡ προσθήκη τῆς μεταβλητῆς X_t εἰς τὴν ἀρχικὴν μορφήν τῶν συναρτήσεων εἰσαγωγῶν λύει τὸ πρόβλημα τῆς ταυτοποιήσεως αὐτῶν. Σχετικῶς πρὸς τοῦτο βλέπε Θεοδώρου Γ. Γκαμαλέτσου, Οἰκονομετρία, Ἀθῆναι 1973, σελ. 248 - 250.

ἐπεξηγηματικῶν μεταβλητῶν παρατηροῦμεν ὅτι ἀπουσιάζουν αἱ κυκλικῶν διακυμάνσεων μεταβληταί, αἱ ὁποῖαι καθίστανται ἀπαραίτητοι πρὸς ἐπεξήγησιν τῶν βραχυχρονίων διακυμάνσεων τῆς οἰκονομίας. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν σχετικῶν στατιστικῶν στοιχείων κατὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐγένετο ἡ ἐργασία αὕτη. Θὰ πρέπει νὰ ἀναμένεται σημαντικὴ βελτίωσις τῆς συναρτήσεως ταύτης ἀπὸ πλευρᾶς ἐφαρμογῆς, ἐὰν ὀρισμένοι κυκλικῶν διακυμάνσεων μεταβληταί εἰσαχθοῦν εἰς αὐτήν. Σημειωτέον ὅτι ἡ συνάρτησις αὕτη εἰσαγωγῶν δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ ὅλας τὰς κυκλικὰς διακυμάνσεις τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας αὐτῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐπιτυγχάνεται εἶναι ἡ ἐπεξήγησις διαχρονικῶς τῆς γενικῆς τάσεως (Trend) τῶν εἰσαγωγῶν.

Διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς συναρτήσεως εἰσαγωγῶν τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου ἐχρησιμοποιήθησαν τριμηνιαῖα στατιστικὰ στοιχεῖα καλύπτοντα τὴν χρονικὴν περιόδον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1961 (τρίτον τρίμηνον) ἕως τὸ ἔτος 1968 (τέταρτον τρίμηνον).

3.7. Συνάρτησις εἰσαγωγῶν Γαλλίας

Αἱ εἰσαγωγαὶ ἀγαθῶν τῆς Γαλλίας εἰς σταθερὰς τιμὰς δύνανται νὰ ἐπεξηγηθοῦν ὑπὸ τῶν ἐξῆς μεταβλητῶν : (α) τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς IP, (β) τῆς ποσοστιαίας ἀποκλίσεως τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς ἐκ τῆς γενικῆς τάσεως αὐτῆς (DEV), (γ) τῶν εἰσαγωγῶν προηγούμενης περιόδου (εἰς σταθερὰς τιμὰς) M_{-1} , (δ) τῶν σχετικῶν τιμῶν (p_m/p), καὶ (ε) τῶν σχετικῶν τιμῶν μὲ χρονικὴν ὑστέρησιν δύο περιόδων (p_m/p) $_{-2}$.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ συνάρτησις αὕτη ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀξιοπιστίας τῶν στατιστικῶν δεδομένων, δίδει πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα ἀπὸ πλευρᾶς ἐφαρμογῆς. Τὰ χρησιμοποιηθέντα στατιστικὰ στοιχεῖα εἶναι τριμηνιαῖα καὶ καλύπτουν τὴν χρονικὴν περιόδον 1960 (τρίτον τρίμηνον) ἕως 1968 (τέταρτον τρίμηνον).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Adams F. G., Eguchi H., and Meyer - zu - Schlochtern F., «An Econometric Analysis of International Trade : An Interrelated Explanation of Imports and Exports of O.E.C.D. Countries», O.E.C.D. Economic Studies Series, January 1969, σελ. 15-19.
2. Christ C.F., «Aggregate Econometric Models», American Economic Review No 46, June 1958, σελ. 395 - 397.
3. Γκαμαλέτσου Θεοδώρου, Οἰκονομετρία, Ἀθήναι 1973, σελ. 248 - 250, 267.
4. Godlay W.A.H. and Shepherd J.R., «Forecasting Imports», National Institute Economic Review, August 1965, σελ. 42.
5. Klein L.R., and Goldberger A.S., An Econometric Model of the United States 1929 - 1952, North - Holland, Amsterdam 1964, σελ. 3, 19.
6. Kmenta J., An Econometric Model of Australia, 1948 - 1961, Social Systems Research Institute, Systems Formulation and Methodology Workshop Paper 6312, University of Wisconsin, November 1963, σελ. 11 - 12.
7. Sarandides Styl. «Import Demand Functions for Greece, 1953 - 64», Economica Internationale, Vol. XXV, No 1, Genova, Feb. 1972.

Πίναξ 1
Συναρτήσεις Εισαγωγών

Χώρα	Τυπικόν Σφάλμα Συντελεστής Προς- διορισμού (Διπ- θώμενος) R ²	Δείκτης DURBIN-WATSON	Χρονική Περίοδος		
1. Ήαπωνία	$\bar{M} = -0,801 + 0,123 \overline{GNP} - 0,043 \Delta \overline{GNP} + 0,181 \bar{I}_s$ $(-17,10) \quad (63,01) \quad (-1,42) \quad (6,07)$	0,065	0,994	1,37	1959 I—1967III
2. Ήραλία	$\left(\frac{\bar{M}}{N}\right) = -25,864 + 0,684 \left(\frac{GNP}{N}\right) - 0,329 \Delta \left(\frac{GNP}{N}\right) + 0,179 \Delta \left(\frac{I_s}{N}\right) + 0,839t + 0,039 CUW$ $(-13,50) \quad (8,34) \quad (-4,72) \quad (0,94) \quad (-4,00) \quad (2,14)$ $+ 0,270D$ $(5,46)$	0,118	0,999	6,12	1955 — 1967
3. Καναδάς	$\left(\frac{M}{P}\right) = 12,801 + 0,0012 \overline{GNP} - 0,00059 \Delta \overline{GNP} + 0,0030 \Delta \bar{I}_s - 1,041 U$ $(4,71) \quad (18,51) \quad (-0,74) \quad (1,41) \quad (-2,72)$	1,69	0,972	1,29	1951 — 1968
4. Η.Π.Α.	$\left(\frac{M}{P}\right) = -1256,07 + 3,360 \overline{GNP} + 0,145 \overline{GAP} - 0,044 \overline{GAP} - 1 + 1,295 \Delta \overline{GNP} - 1$ $(-7,30) \quad (9,66) \quad (4,66) \quad (-1,60) \quad (2,63)$ $- 12,587t$ $(-6,48)$	11,98	0,987	1,17	1659III — 1969

5. Δ. Γερμανία	$\bar{M}_{NFM} = -0,071 + 0,00164 \overline{GNP} + 0,00062\Delta \overline{GNP} + 0,00197 \bar{I}_s - 0,00026\Delta \bar{I}_s$		
	(-3,80) (3,72) (0,97) (3,21) (-0,33)		
	+0,485 \bar{M}_{NFM-1}	0,0029	0,986 2,33 1960II — 1968IV
	(3,35)		
6. Ήνωμένον Βασίλειον	$\bar{M} = 2,278 + 0,330 \overline{GDP} - 0,122\Delta \overline{GDP} - 50,345 (p_m/p)$		
	(0,09) (19,95) (-1,37) (-2,16)	3,90	0,933, 1,83 1961III — 1968I
7. Γαλλία	$\bar{M} = 505,09 + 22,114IP + 36,039DEV + 0,368 \bar{M}_{-1} - 11,154 (p_m/p)$		
	(0,53) (2,78) (3,58) (2,35) (-2,08)		
	- 1,771 $(p_m/p)_{-2}$	52,74	0,992 2,37 1960III — 1968I
	(-0,36)		

Σημείωση: Οι έντοδες των παρενθέσεων αριθμοί κάτωθι των συντελεστών των συναρτήσεων δίδουν τās εκτιμήσεις τής στατιστικής t.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΙΑΠΩΝΙΑ

		Εισαγωγαι 'Αγαθών και 'Υπηρεσιών Εις σταθεράς τιμάς M	'Ακαθάριστον 'Εθνικόν Προϊόν εις σταθεράς τιμάς GNP	Μεταβολαι 'Αποθεμάτων ('Ιδιωτικόν 'Επι- χειρήσεων) εις σταθεράς τιμάς I _s
1959	I	1.241	16.346	0.287
	II	1.363	17.103	0.507
	III	1.378	17.745	0.395
	IV	1.531	17.846	0.454
1960	I	1.638	19.144	0.598
	II	1.638	18.976	0.406
	III	1.784	19.778	0.521
	IV	1.826	20.773	0.552
1961	I	1.979	21.729	1.096
	II	2.140	22.475	1.329
	III	2.301	22.813	1.308
	IV	2.358	23.884	1.738
1962	I	2.246	23.766	0.995
	II	2.189	24.154	0.519
	III	2.168	24.369	0.220
	IV	2.190	24.486	-0.124
1963	I	2.327	25.299	0.469
	II	2.502	26.110	0.698
	III	2.721	27.075	1.026
	IV	2.861	28.378	1.328
1964	I	2.968	29.425	1.455
1964	I	2.968	29.425	1.455
	II	2.949	29.966	1.049
	III	2.954	30.613	0.880
	IV	3.044	31.115	0.634
1965	I	3.123	30.784	0.201
	II	3.199	31.573	0.770
	III	3.202	32.128	0.746
	IV	3.256	32.227	0.735
1966	I	3.356	33.190	0.508
	II	3.406	34.485	0.670
	III	3.641	35.467	0.976
	IV	3.861	36.354	1.089
1967	I	4.010	37.646	1.821
	II	4.321	38.670	1.815
	III	4.502	39.965	1.794

2. ΙΤΑΛΙΑ

	Εισαγωγή 'Αγαθών καί 'Υπηρεσιών κατά κεφαλήν εις σταθερές τιμές (\bar{M}/N)	'Ακαθάριστον 'Εθνι- κόν Προϊόν κατά κεφαλήν εις σταθε- ρές τιμές (GNP/N)	Μεταβολαι εις GNP/N εις σταθερές τιμές $\Delta (\text{GNP}/N)$	Μεταβολαι 'Αποθεμάτων εις σταθερές τιμές \bar{I}_s	Δείκτης Παραγωγι- κής Δυναμικότητος Σζολής Wharton (CUW)
1955	3.4046	39.6349	3.1811	0.4231	95.0
1956	3.8685	41.1995	1.5647	-0.1159	93.3
1957	4.2837	43.1754	1.9759	-0.0757	91.9
1958	4.4249	45.0236	1.8481	0.0189	86.4
1959	4.9153	47.6376	2.6140	0.1117	87.7
1960	6.7080	50.3465	2.7089	0.4933	93.5
1961	7.6508	53.9947	3.6483	0.0515	95.4
1962	8.8432	56.9603	2.9656	-0.0859	96.6
1963	10.7383	59.6217	2.6613	-0.1587	96.7
1964	10.0980	60.7093	1.0877	-0.3037	88.0
1965	10.1966	62.3623	1.6530	0.0567	84.6
1966	11.5123	65.4498	3.0874	0.3335	87.2
1967	12.6342	68.7908	3.3411	0.2143	87.3

3. ΚΑΝΑΔΑ Σ

	Εισαγωγαι (έκτός αυτ/των έξ ΗΠΑ) εις τρεχούσας τιμές M	Αποπληθωριστής Ακαθάριστου Έθνι- κού Προϊόντος (1957 = 100) p	Ακαθάριστον Έθνι- κόν Προϊόν εις σταθεράς τιμές GNP	Μεταβολαι Αποθεμάτων εις σταθεράς τιμές \bar{I}_s	Υποπασχοδήσεις
1950	2.876	77,9	23.114	616	3,6
1951	3.726	86,3	24.531	932	2,4
1952	3.631	90,5	26.514	537	2,9
1953	3.889	90,9	27.525	648	3,0
1954	3.674	93,1	26.714	-237	4,6
1955	4.165	93,5	29.018	461	4,4
1956	5.034	97,1	31.508	1.086	3,4
1957	5.017	100,0	31.909	231	4,6
1958	4.588	101,9	32.284	-314	7,0
1959	4.949	104,5	33.398	338	6,0
1960	4.894	106,1	34.200	397	7,0
1961	5.235	106,8	35.081	29	7,1
1962	5.638	108,4	37.429	508	5,9
1963	5.880	110,3	39.352	510	5,5
1964	6.639	113,2	41.876	354	4,7
1965	7.465	116,6	44.768	938	3,9
1966	8.408	122,0	47.636	891	3,6
1967	8.627	126,4	49.121	174	4,1
1968	9.225	130,9	51.451	545	4,8

4. ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ

		Εισαγωγαι Αγαθών Αποπληθωρι- σθείσαι διά του Δείκτου Τιμών του GNP (M/P)	Ακαθάριστον Εθνικόν Προϊόν εις σταθεράς τιμάς (GNP)	Διαφορά με- ταξύ Πραγμα- τικού και Δυ- νητικού GNP (GAP)
1959	I	370,1	468,6	577,0
	II	388,8	479,9	431,0
	III	392,6	475,0	609,0
	IV	380,7	408,4	572,0
1960	I	384,8	490,2	470,0
	II	397,0	489,7	561,0
	III	383,3	487,3	688,0
	IV	362,0	483,7	837,0
1961	I	357,9	482,6	935,0
	II	360,0	492,8	823,0
	III	398,0	501,5	742,0
	IV	402,1	511,7	635,0
1962	I	406,1	519,5	573,0
	II	419,4	527,7	506,0
	III	411,8	533,4	485,0
	IV	423,8	538,3	481,0
1963	I	428,8	541,2	517,0
	II	427,5	546,0	521,0
	III	443,0	554,7	458,0
	IV	439,3	562,1	419,0
1964	I	437,5	571,1	355,0
	II	454,4	578,6	318,0
	III	465,1	585,8	287,0
	IV	480,3	588,5	332,0
1965	I	472,8	601,6	207,0
	II	509,0	610,4	155,0
	III	513,7	622,5	55,0
	IV	545,6	636,6	— 79,0
1966	I	561,1	649,1	—177,0
	II	583,2	655,0	—169,0
	III	597,8	660,2	—152,0
	IV	592,2	668,1	—170,0
1967	I	589,1	666,5	— 48,0
	II	572,1	670,5	— 8,0
	III	557,5	678,0	— 22,0
	IV	602,2	683,5	— 5,0
1968	I	636,5	693,3	— 49,0
	II	651,9	705,8	—130,0
	III	669,9	712,8	—132,0
	IV	672,4	718,5	—112,0
1969	I	676,1	723,1	— 78,0
	II	678,2	727,3	— 37,0

5. Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ

		Εισαγωγαι Άγαθών (έκτος «Τρο- φίμων» και «Έθνικης Άμόνης» εις σταθεράς τιμάς \overline{M}_{NFM}	Άκαθάριστον Έθνικόν Προϊόν εις σταθεράς τιμάς \overline{GNP}	Μεταβολαι Άποθεμάτων εις σταθεράς τιμάς \overline{I}_s	Δείκτης Τι- μών Εισαγο- μών Άγα- θών (έκτος Τροφίμων) P_M
1960	I	7,48	61,6	1,9	106,5
	II	7,78	63,0	2,3	106,6
	III	7,93	64,5	2,2	105,2
	IV	8,35	65,6	1,8	105,6
1961	I	8,37	66,6	1,4	104,3
	II	8,30	66,9	1,8	101,6
	III	8,05	67,1	1,0	101,4
	IV	8,20	67,9	1,2	101,2
1962	I	8,71	68,8	1,2	100,2
	II	8,48	69,4	0,8	100,3
	III	8,90	70,4	0,5	99,7
	IV	9,00	71,1	0,7	99,9
1963	I	8,71	68,8	1,6	100,4
	II	9,40	72,0	0,5	100,7
	III	9,56	74,0	0,3	100,9
	IV	8,98	74,8	-0,4	101,7
1964	I	10,18	75,4	0,7	102,1
	II	10,61	76,8	0,8	102,5
	III	11,24	77,7	1,4	102,7
	IV	11,90	78,7	1,8	103,7
1965	I	12,29	80,2	3,0	103,4
	II	12,94	80,8	2,1	104,4
	III	13,11	81,6	2,2	104,4
	IV	13,41	82,8	0,9	105,2
1966	I	14,01	83,4	1,5	107,0
	II	13,93	83,6	0,7	108,0
	III	13,59	83,4	-0,1	106,9
	IV	13,37	82,8	-0,2	106,2
1967	I	13,18	82,1	-2,5	105,1
	II	12,52	82,5	-1,3	103,6
	III	12,89	83,2	0,0	105,7
	IV	14,44	85,9	0,4	107,2
1968	I	15,22	86,8	2,0	107,3
	II	15,23	87,9	1,6	105,2
	III	16,57	89,8	2,2	105,1
	IV	17,16	93,5	1,4	106,0

6. ΗΝΩΜΕΝΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

		Εισαγωγαι 'Αγαθών και 'Υπηρεσιών εις στεθεράς τιμάς M	Εισαγωγαι 'Αγαθών και 'Υπηρεσιών εις τρεχούσας τιμάς M	'Ακαθάριστον έγχώριον Προϊόν εις σταθεράς τιμάς GDP	'Ακαθάριστον 'Εγχώριον Προϊόν εις τρεχούσας τιμάς GDP
1961	I	140,7	141,7	564,1	595,4
	II	135,4	139,1	566,1	598,3
	III	134,0	135,0	568,3	613,1
	IV	133,1	135,7	567,1	607,2
1962	I	135,8	137,1	561,9	615,4
	II	137,6	140,5	575,2	529,7
	III	141,0	141,9	575,2	637,3
	IV	139,2	140,9	575,0	639,3
1963	I	136,8	140,2	571,2	636,8
	II	141,7	147,2	594,3	666,0
	III	147,0	152,0	596,0	674,4
	IV	148,8	155,6	620,0	699,7
1964	I	154,7	165,3	619,8	702,0
	II	156,6	167,2	628,2	716,3
	III	157,5	168,9	629,4	727,2
	IV	157,8	170,0	644,5	744,5
1965	I	152,3	164,3	644,9	752,7
	II	157,8	171,2	643,2	757,8
	III	161,1	173,5	650,2	781,3
	IV	160,9	175,2	656,9	792,2
1966	I	163,6	179,2	658,8	800,5
	II	159,3	176,9	656,9	808,7
	III	165,1	183,1	661,9	817,6
	IV	154,7	169,9	669,4	819,9
1967	I	168,4	185,5	672,3	851,2
	II	172,8	188,4	671,7	846,0
	III	166,8	184,8	675,0	853,3
	IV	171,8	199,5	675,6	857,4
1968	I	181,3	222,6	693,0	894,0
	II	178,8	221,8	679,7	874,0
	III	182,7	229,4	695,8	898,1
	IV	182,9	230,9	712,2	920,5

7. ΓΑΛΛΙΑ

		Είσαγωγαί Άγαθών εις τιμάς 1963 (εις \$ ΗΠΑ)	Βιομηχανική Παραγωγή	Άπόκλισις τῆς IP ἐκ τῆς Γενικῆς Τά- σεως αὐτῆς	Δείκτης Σχε- τικῶν Τιμῶν
		\bar{M}	(IP)	(DEV)	(P _m /P)
1960	I	1.538,0	82,6	1,0	114,2
	II	1.505,0	84,0	0,9	114,2
	III	1.546,0	86,1	1,7	118,4
	IV	1.577,0	87,5	1,7	114,0
1961	I	1.583,0	88,8	1,5	111,8
	II	1.696,0	89,3	0,5	111,3
	III	1.691,0	90,9	0,7	109,2
	IV	1.781,0	92,0	0,3	106,5
1962	I	1.892,0	93,9	0,8	105,0
	II	1.815,0	94,5	0,0	104,2
	III	1.982,0	96,0	0,1	102,3
	IV	1.953,0	96,8	-0,6	103,0
1963	I	1.939,0	98,0	-0,8	103,4
	II	2.200,0	99,7	-0,5	97,8
	III	2.185,0	102,4	0,8	101,0
	IV	2.385,0	104,2	1,1	97,7
1964	I	2.448,0	106,8	2,3	99,5
	II	2.494,0	107,8	1,8	98,5
	III	2.452,0	107,3	0,0	98,6
	IV	2.461,0	106,9	-1,6	97,9
1965	I	2.370,0	106,3	-3,4	98,6
	II	2.445,0	107,9	-3,2	97,5
	III	2.533,0	109,7	-2,9	97,2
	IV	2.624,0	113,1	-1,1	97,9
1966	I	2.689,0	114,4	-1,2	97,1
	II	2.755,0	115,9	-1,1	98,0
	III	2.909,0	118,6	0,0	96,2
	IV	2.941,0	119,1	-0,7	96,4
1967	I	3.032,0	118,7	-2,2	94,0
	II	2.807,0	117,9	-4,0	95,1
	III	3.040,0	120,2	-3,3	91,4
	IV	3.075,0	123,2	-2,0	91,8
1968	I	3.165,0	126,9	-0,1	89,4
	II	3.304,0	128,0	-0,4	87,9
	III	3.512,0	130,5	0,5	85,9
	IV	3.951,0	138,6	5,5	84,4
1969	I	3.922,0	138,1	4,0	84,3
	II	4.317,0	1404,7	4,9	84,1

Η ΖΗΤΗΣΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑΝ

Τοῦ κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΣΩΡΗ

Τοῦ Κέντρου Προγραμματισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν

Ἡ παρούσα ἐργασία παρουσιάζει ὀρισμένες ἐκτιμήσεις τῆς ζήτησεως χρήματος εἰς τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν καὶ ἀκολουθεῖ τὴν ἰδίαν μέθοδον ἣν ἠκολούθησαν οἱ καθηγηταὶ Laidler καὶ Parkin (3). Οἱ ἐν λόγῳ καθηγηταὶ ἐχρησιμοποίησαν μὲ ὀρισμένες τροποποιήσεις τὸ μοντέλο τὸ ὁποῖον ἐπρότεινε ὁ Feige (1) ὅτε ἐμελέτησε τὴν ζήτησιν χρήματος εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἡ βασικὴ ἰδέα τοῦ ἐν λόγῳ μοντέλου εἶναι, ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν οἰκονομούντων μονάδων ἐπιθυμητὰ μεγέθη χρηματικῶν διαθεσίμων ἐξαρτῶνται θετικῶς ἐκ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ πλούτου (wealth) καὶ ἀρνητικῶς ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ἐπιτοκίου ἀλλὰ τὰ πραγματικὰ χρηματικὰ διαθέσιμα (συνήθως διάφορα ἀπὸ τὰ ἐπιθυμητὰ μεγέθη) προσαρμόζονται πρὸς τὰ ἐπιθυμητὰ ἐπίπεδα μὲ μίαν χρονικὴν καθυστέρησιν. Μία πολὺ ἱκανοποιητικὴ ἐξήγησις τῆς ἐν λόγῳ συμπεριφορᾶς ἔχει δοθῆ ἀπὸ τὸν Feige (1). Τὸ ἀναμενόμενον (expected) εἰσοδήμα χρησιμοποιεῖται προσεγγιστικῶς ἀντὶ τοῦ πλούτου καὶ ὑποτίθεται ὅτι αἱ προβλέψεις διὰ τὸ ὕψος τοῦ ἀναμενομένου εἰσοδήματος ἀναθεωροῦνται ἐκάστην περίοδον, ἀναλόγως τῆς πραγματοποίησεως ἢ ὄχι τῶν προγενεστέρων προβλέψεων.

Εἰς ἀλγεβρικοὺς ὄρους ἔχομεν :

$$(1) \quad m^* = a + by - \gamma \Gamma$$

$$(2) \quad y^e = \lambda y + (1 - \lambda)y_{-1}^e$$

$$(3) \quad m = \theta m^* + (1 - \theta)m_{-1} + u_1$$

ἐνθα εἰς νεπερείους λογαρίθμους

Θέλω νὰ εὐχαριστήσω τὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Manchester M. Parkin διότι ἀνέγνωσε μετὰ κριτικῆς τὴν παρούσαν μελέτην, καθὼς ἐπίσης καὶ τοὺς καθηγητὰς κ.κ. Ἄνδρ. Κιντὴν καὶ Παυλόπουλον. Ἐξυπακούεται ὅτι διὰ τυχόν ἀτελείας ὑπεύθυνος εἶναι ὁ συγγραφεύς.

m^* = τὰ ἐπιθυμητὰ κατὰ κεφαλὴν χρηματικά διαθέσιμα εἰς σταθερὰς τιμὰς

m = τὰ πραγματικά κατὰ κεφαλὴν χρηματικά διαθέσιμα εἰς σταθερὰς τιμὰς

y^c = τὸ προσδοκώμενον κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα εἰς σταθερὰς τιμὰς

λ = ἡ ἐλαστικότης προσαρμογῆς τῶν εἰσοδηματικῶν προβλέψεων

θ = ἡ ἐλαστικότης προσαρμογῆς τῶν πραγματικῶν χρηματικῶν διαθέσιμων πρὸς τὰ ἐπιθυμητὰ ἐπίπεδα.

Γ = τὸ ἐπιτόκιον

Χρησιμοποιοῦντες τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ Κουσκ λαμβάνομεν

$$(4) \quad m = b_0 + b_1 y - b_2 \Gamma + b_3 \Gamma_{-1} + b_4 m_{-1} - b_5 m_{-2} + u_2$$

Τὸ μοντέλο (4) περιέχει τὰ ἐξῆς τρία ὑπο-μοντέλα.

(4a) $m = b_0 + b_1 y - b_2 \Gamma + b_3 m_{-1} + u_3$ ἔνθα εἰς τὴν ἐξίσωσιν (4) ὑποθέτομεν $\lambda = 1$, $0 \leq \theta \leq 1$

$$(4b) \quad m = b_0 + b_1 y - b_2 \Gamma + b_3 \Gamma_{-1} + b_5 m_{-1} + u_4 \quad \text{ἔνθα } \theta = 1, \quad 0 \leq \lambda \leq 1$$

$$(4c) \quad m = b_0 + b_1 y - b_2 \Gamma + u_5 \quad \text{ἔνθα } \lambda = 1, \quad \theta = 1$$

Οἱ καθηγηταὶ Laidler καὶ Parkin ἐχρησιμοποίησαν τριμηνιαῖα στοιχεῖα 1956 II ἕως 1967 IV, διωρθωμένα διὰ τὴν ἐποχικότητα, τὸ ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προϊόν, τὸ ἐπιτόκιον τῶν ἐντόκων γραμματίων τοῦ δημοσίου καὶ τὴν ποσότητα τοῦ χρήματος ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ. Τὸ πρῶτον ὑπελόγησαν τὰ μοντέλα 4a, 4b, καὶ 4c, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῶν ἐκτιμήσεων ἔχουν ὡς ἀκολούθως (1).

Περίοδος 1956 II - 1967 IV, Μέθοδος τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων μὲ τὴν στατιστικὴν «t» εἰς τὰς παρενθέσεις.

$$(4a) \quad m = 0.127 + 0.074y + 0.96m_{-1} - 0.014\Gamma \quad \bar{R}^2 = 0.852$$

$$(1.76) \quad (2.55) \quad (9.36) \quad (1.17) \quad ESS = 0.0071$$

$$b = 2.05 \quad \gamma = -0.40 \quad \lambda = 1 \quad \theta = 0.036$$

$$(4b) \quad m = 0.126 + 0.074y - 0.0155\Gamma + 0.002\Gamma_{-1} - 0.96m_{-1} \quad \bar{R}^2 = 0.852$$

$$(0.76) \quad (2.55) \quad (-0.92) \quad (0.01) \quad (9.36) \quad ESS = 0.0071$$

$$b = 2.05 \quad \gamma = -0.015 \quad \lambda = 0.0036 \quad \theta = 1$$

$$(4c) \quad m = -1.137 + 0.205y + 0.049\Gamma \quad \bar{R}^2 = 0.549$$

$$(11.89) \quad (4.53) \quad (2.90) \quad ESS = 0.021$$

$$b = 0.205 \quad \gamma = 0.049 \quad \lambda = 1 \quad \theta = 1.$$

(1) Κατόπιν ἐνὸς σχολίου ὑπὸ τοῦ R. Masera εἰς τὴν «Manchester School» τὸ ἔτος 1971 οἱ ἐν λόγῳ συγγραφεῖς ὑπελόγησαν ἐκ νέου τὰς ἐξισώσεις χρησιμοποιοῦντες κατὰ τι διαφορετικὰ στοιχεῖα, πλὴν ὁμως τὰ βασικὰ τῶν συμπεράσματα παρέμεινον τὰ αὐτὰ.

Δυστυχώς οὐδὲν ἐκ τῶν ἀνωτέρω μοντέλων δίδει ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Ἐν σοβαρὸν μειονέκτημα εἶναι ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ποία χρονικὴ καθυστέρησις εἶναι πλέον σημαντικὴ διότι καὶ τὰ δύο μοντέλα 4a καὶ 4b εἶναι ἀποδεκτὰ βάσει στατιστικῶν κριτηρίων.

Οἱ ἀνωτέρω συγγραφεῖς ὑπελόγησαν τὸ μοντέλο (4) χρησιμοποιοῦντες τὴν μέθοδον τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων ὑπὸ περιορισμὸν καὶ τὰ ἀποτελέσματά των ἔχουν ὡς ἀκολούθως :

$$(4_1) \quad \begin{array}{ccccc} a=2.068 & b=1.498 & \gamma=-0.255 & \lambda=0.948 & \Theta=0.052 \\ (0.24) & (0.46) & (0.33) & (5.36) & (0.43) \end{array}$$

ESS = 0.0071

$$(4_2) \quad \begin{array}{ccccc} a=-0.165 & b=0.673 & \gamma=-0.012 & \lambda=0.122 & \Theta=0.874 \\ (0.16) & (1.50) & (0.63) & (1.14) & (4.82), \end{array}$$

ESS = 0.0071

Αἱ δύο σειραὶ τῶν ἐκτιμηθέντων παραμέτρων προέκυψαν ἀπὸ τὴν χρησιμοποίησιν δύο διαφορετικῶν τιμῶν διὰ τὸ Θ καὶ λ . Αἱ ἐκτιμήσεις δεικνύουν τὴν σημαντικότητα τῶν χρονικῶν καθυστερήσεων εἰς τὴν ζήτησιν χρήματος (τὸ λ εἶναι στατιστικῶς σημαντικὸν εἰς τὴν 4₁ ἐξίσωσιν καὶ τὸ Θ εἶναι στατιστικῶς σημαντικὸν εἰς τὴν 4₂) πλὴν ὅμως, δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ποία χρονικὴ καθυστέρησις εἶναι πλέον σημαντικὴ. Ἡ ἐν λόγῳ ἀδυναμία διακρίσεως ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι τὸ χρησιμοποιηθὲν ἐπιτόκιον δὲν εἶναι στατιστικῶς σημαντικόν. Πράγματι, ἐὰν ὁ συντελεστὴς τοῦ ἐπιτοκίου εἶναι μηδὲν τὰ μοντέλα 4a καὶ 4b δὲν διαχωρίζονται, δηλαδὴ δὲν διακρίνονται τὸ ἓν ἐκ τοῦ ἄλλου διότι ἔχουν τὰς αὐτὰς ἀνεξαρτήτους μεταβλητάς. Ἡ μὴ σημαντικότης τοῦ ἐπιτοκίου δεικνύει εἴτε ὅτι τὰ οἰκονομοῦντα ἄτομα δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τῶν τῶν ὕψος τοῦ ἐπιτοκίου ὅταν ἀποφασίζουσιν περὶ τοῦ ὕψους τῶν χρηματικῶν διαθέσιμων τῶν εἴτε ὅτι τὸ χρησιμοποιηθὲν ἐπιτόκιον δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ ὅποιον λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν.

Ἐχρησιμοποίησαμεν τὸ ἴδιον μοντέλο τὸ ὅποιον οἱ Laidler καὶ Parkin ἐχρησιμοποίησαν μὲ ἕξ διαφορετικὰ εἶδη ἐπιτοκίου⁽²⁾ καὶ τὰ ἀποτελέσματά μας δύνανται νὰ συνοψισθοῦν ὡς ἀκολούθως :

1. Ὑφίσταται μία σταθερὰ συνάρτησις ζήτησεως χρήματος εἰς τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν.

(2) Ταῦτα εἶναι : Γ^{TMB} = τὸ τραπεζικὸν ἐπιτόκιον καταβαλλόμενον διὰ καταθέσεις τριμήνου διάρκειας.

Γ^E = ἡ μέση ἀπόδοσις μετοχῶν βασισθεῖσα ἐπὶ δείγματος ἐκ 500 μετοχῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

Γ^{GS} = τὸ βραχυχρόνιον ἐπιτόκιον δανεισμοῦ τοῦ δημοσίου.

Γ^{GL} = τὸ μακροχρόνιον ἐπιτόκιον δανεισμοῦ τοῦ δημοσίου.

Γ^{TA} = τὸ ἐπιτόκιον ἐπὶ καταθέσεων προθεσμίας.

Γ^{LA} = τὸ ἐπιτόκιον καταθέσεων εἰς τοὺς δήμους καὶ κοινότητας.

2. Τὰ οικονομούντα άτομα εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεταννίαν ὅταν ἀποφασίζον περὶ τοῦ ὕψους τῶν χρηματικῶν τῶν διαθεσίμων λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὸ τρέχον ἐπίπεδον τοῦ εἰσοδήματός των καὶ οὐχὶ τὸ ἀναμενόμενον. Αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ἐξάγεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐλαστικότης προσαρμογῆς τῶν εἰσοδηματικῶν προβλέψεων (δηλαδὴ τὸ λ) εἶναι ἴση μὲ τὴν μονάδα.

3. Ἡ μέση ἀπόδοσις τῶν μετοχῶν ἐπηρεάζει σημαντικῶς τὸ ὕψος τῶν διακρατουμένων χρηματικῶν διαθεσίμων. Τοῦτο ἐμμέσως δυνατὸν νὰ ἐκφράζη τὴν σημαντικότητα τοῦ ἀναμενομένου πληθωρισμοῦ διότι ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ πραγματικοῦ ἐπιτοκίου (δηλ. τὸ τῶν μετοχῶν) καὶ οἰουδήποτε χρηματικοῦ ἐπιτοκίου εἶναι μία ἔνδειξις ἐπὶ τοῦ ἀναμενομένου ποσοστοῦ τοῦ πληθωρισμοῦ.

4. Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς χρονικῆς περιόδου προσαρμογῆς τοῦ ὕψους τῶν πραγματικῶν χρηματικῶν διαθεσίμων πρὸς τὰ ἐπιθυμητὰ μεγέθη παρατηροῦμεν ὅτι εἶναι μέγαν, δηλαδὴ τὸ Θ τείνει πρὸς τὸ μηδέν. Ὁ Price (5) ὑποστηρίζει ὅτι ἓνα τοιοῦτο ἀποτέλεσμα πιθανὸν νὰ ὀφείλεται εἰς τὴν αὐτοσυσχέτισιν τῶν σφαλμάτων εἰς τὴν συνάρτησιν συνολικῆς ζητήσεως χρήματος καὶ εἰς τὴν διάφορον χρονικὴν προσαρμογὴν τῶν χρηματικῶν διαθεσίμων τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀπὸ τῆς τῶν ιδιωτῶν. Οἱ ιδιώται ἀνταποκρίνονται βραδύτερον εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν διαφόρων οικονομικῶν περιστάσεων (π.χ. εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ ἐπιτοκίου) παρ' ὅ, τι αἱ ἐπιχειρήσεις.

Θεωροῦμεν ὅτι οἱ ἀκόλουθοι λόγοι ὀδηγοῦν εἰς τὴν βραδεῖαν προσαρμογὴν τῶν χρηματικῶν διαθεσίμων.

(α) Τὸ λίαν ἀνεπτυγμένον νομισματικὸν σύστημα τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας παρέχει εἰς τὸν διακρατοῦντα χρηματικὰς μονάδας ἓνα μέγαν ἀριθμὸν στενῶν ὑποκαταστάτων τοῦ χρήματος. Τοῦτο ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν μείωσιν τοῦ κόστους τὸ ὁποῖον προέρχεται ὅταν τὸ ὕψος τῶν πραγματικῶν χρηματικῶν διαθεσίμων διαφέρει ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν ἐπιθυμητῶν τοιούτων (3).

(β) Ὑφίστανται ὀρισμένα ἐμπόδια εἰς τὴν προσπάθειαν ἀλλαγῆς τοῦ χαρτοφυλακίου βραχυχρονίως. Δυνατὸν ἐπίσης νὰ εἶναι λανθασμένη ἡ ἐξειδίκευσις τῆς χρονικῆς περιόδου εἰς τὴν ὁποῖαν ἀντιστοιχοῦν τὰ στοιχεῖα.

Κατωτέρω παρουσιάζομεν τὰς ἐκτιμήσεις τῶν παραμέτρων τοῦ μοντέλου 4α. Τὰ στοιχεῖα εἶναι διὰ τὴν Μεγάλῃν Βρεταννίαν, τριμηνιαῖα ἀπὸ τὸ 1956 II ἕως τὸ 1967 IV, ἐκπεφρασμένα εἰς σταθερὰς τιμὰς κατὰ κεφαλὴν. Ἡ μορφή τῆς ἐξίσωσσεως εἶναι λογαριθμικὴ καὶ ἐχρησιμοποιήθη ἡ τεχνικὴ τῶν ἐλαχί-

(3) Τὸ μέγεθος τῆς ἐλαστικότητος προσαρμογῆς τῶν χρηματικῶν διαθεσίμων Θ, ἐξαρτᾶται ἀπὸ δύο παράγοντας :

α) Ἀπὸ τὸ κόστος τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ὅταν τὰ πραγματικὰ χρηματικὰ διαθέσιμα εἶναι διάφορα τῶν ἐπιθυμητῶν μεγεθῶν. Τὸ ἐν λόγω κόστος εἶναι οἱ διαφυγόντες τόκοι εἰς τὴν περίπτωσιν ὅπου τὰ διαθέσιμά μας εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ ὅσα θέλαμε νὰ διακρατοῦμε καὶ ὁ κίνδυνος καὶ αἱ δυσχέρειαι εἰς τὴν ἀντίθετον περίπτωσιν.

β) Ἀπὸ τὸ κόστος προσαρμογῆς τῶν πραγματικῶν χρηματικῶν διαθεσίμων πρὸς τὰ ἐπιθυμητὰ ἐπίπεδα. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀγορῶν χρηματοδοτήσεως καὶ τῶν ὑποκαταστάτων τοῦ χρήματος μειώνει τὸ ἀνωτέρω κόστος καὶ ἐπομένως ἡ τιμὴ τοῦ Θ μειοῦται (δηλ. ὁ χρόνος προσαρμογῆς αὐξάνει).

στων τετραγώνων. Οί αριθμοί εις τὰς παρενθέσεις παρέχουν τὰς ἀποκλίσεις ἢ τὰ σφάλματα ἐκτιμήσεως τῶν παραμέτρων.

$$(4a1) \quad m = -0.097 + 0.053y - 0.027\Gamma^E + 0.979m_{-1} \quad \bar{R}^2 \quad D.W. \\ (0.364) \quad (0.028) \quad (0.017) \quad (0.085) \quad 0.857 \quad 1.19 \\ b = 2.53 \quad \gamma = -1.28 \quad \lambda = 1 \quad \Theta = 0.21 \\ \bar{R}^2 \quad D.W.$$

$$(4a2) \quad m = -0.531 + 0.092y - 0.031\Gamma^{GL} + 1.029m_{-1} \quad 0.856 \quad 1.85 \\ (0.051) \quad (0.032) \quad (0.020) \quad (0.102) \\ b = -3.1 \quad \gamma = 1.06 \quad \lambda = 1 \quad \Theta = -0.029 \\ \bar{R}^2 \quad D.W.$$

$$(4a3) \quad m = -0.643 + 0.147y - 0.073\Gamma^{GL} + 1.015m_{-1} \quad 0.863 \quad 1.89 \\ (0.471) \quad (0.045) \quad (0.033) \quad (0.087) \\ b = -9.8 \quad \gamma = 4.86 \quad \lambda = 1 \quad \Theta = -0.015 \\ \bar{R}^2 \quad D.W.$$

$$(4a4) \quad m = 0.264 + 0.071y - 0.014\Gamma^{MB} + 0.991m_{-1} \quad 0.853 \quad 1.79 \\ (0.447) \quad (0.027) \quad (0.011) \quad (0.095) \\ b = 7.8 \quad \gamma = -1.5 \quad \lambda = 1 \quad \Theta = 0.009 \\ \bar{R}^2 \quad D.W.$$

$$(4a5) \quad m = -0.164 + 0.065y - 0.006\Gamma^{\Delta} + 0.974m_{-1} \quad 0.850 \quad 1.76 \\ (0.449) \quad (0.027) \quad (0.007) \quad (0.097) \\ b = 2.5 \quad \gamma = -0.23 \quad \lambda = 1 \quad \Theta = 0.026$$

$$(4a6) \quad m = -0.207 + 0.069y - 0.016\Gamma^{LA} + 0.983m_{-1} \quad \bar{R}^2 = 0.856 \\ (0.039) \quad (0.027) \quad (0.011) \quad (0.087) \quad D.W. = 1.74 \\ b = 4.05 \quad \gamma = -0.94 \quad \lambda = 1 \quad \Theta = 0.017.$$

Όλοι οί συντελεσταί ἔχουν τὸ ἀναμενόμενον πρόσημον καὶ οί περισσότεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι στατιστικῶς σημαντικοί εις 5% καὶ 10% ἐπίπεδα σημαντικότητος. Εἰς ὅλας τὰς ἐξισώσεις οί συντελεσταί τῶν χρηματικῶν διαθεσίμων μὲ καθυστέρησιν [δηλ. τὸ $(1 - \theta)$] δὲν διαφέρουν στατιστικῶς ἀπὸ τὴν μονάδα γεγονὸς ὅπερ δεικνύει ὅτι ἡ ἐλαστικότης προσαρμογῆς τῶν χρηματικῶν διαθεσίμων, Θ , εἶναι μηδέν.

Ἡ στατιστικὴ σημαντικότης τοῦ ἐπιτοκίου τῶν μακροχρονίων δημοσίων ὄμολογιῶν εἰς τὴν ἐξίσωσιν 4a3 ὡς καὶ ἡ τοιαύτη τοῦ ἐπιτοκίου (μέσου εἰσοδήματος) τῶν μετοχῶν εἰς τὴν ἐξίσωσιν 4a1 παρουσιάζουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Ἡ πρώτη συμφωνεῖ μὲ τὰς στατιστικὰς ἐκτιμήσεις τοῦ D. Fisher (2) καὶ πιστεύομεν ὅτι ἀποκαλύπτει τὸ κερδοσκοπικὸν κίνητρον τῆς διακατοχῆς χρημάτων, ἐνῶ ἡ δευτέρα δυνατόν νὰ ὑποδηλοῖ τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ζητήσεως χρημάτων τοῦ προσδοκωμένου ποσοστοῦ πληθωρισμοῦ.

Τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐξισώσεις (4a1 - 4a6) ἡ ἐλαστικότης προσαρμογῆς τοῦ προσδοκωμένου εἰσοδήματος εἶναι μονὰς σημαίνει ὅτι τὸ τρέχον

και ουχι το αναμενόμενον εισόδημα είναι εκείνο όπερ επηρεάζει τας αποφάσεις των οικονομούντων μονάδων περι του ύψους του χρήματος όπερ διακρατούν.

Τα μοντέλα 4b και 4c δέν έδωσαν ουδέν ίκανοποιητικόν αποτέλεσμα διά τουτο και δέν παρουσιάζομεν ένταυθα τας έν λόγω στατιστικάς εκτιμήσεις.

Η εκτίμησις των παραμέτρων του μοντέλου 4 έχει γίνει διά της χρησιμοποίησης μιās τεχνικής υπό περιορισμόν (4) (constrained non-linear estimation).

Μία πλήρης μέθοδος του Newton εχρησιμοποιήθη ήτις περιορίζει τας διαφόρους παραμέτρους να εύρισκονται εις δεδομένην σχέσηιν μεταξύ των ως επίσης να ισχύη και ο περιορισμός (5) $0 \leq \Theta, \lambda \leq 1$.

Κατωτέρω παρουσιάζομεν τας εκτιμήσεις των παραμέτρων του μοντέλου 4 χρησιμοποιούντες την μέθοδον ήτις ανέφέρθη εις την προηγούμενην παράγραφον.

1. Έπιτόκιον χρησιμοποιηθέν, τó τραπεζικόν επί τριμηνιαίων καταθέσεων. Αρχικαί τιμαί $\Theta=0.1 \quad \lambda=0.8$. Εύρεθείσαι τιμαί

$$\begin{array}{cccccc} \Theta=0.896 & \lambda=0.090 & \gamma=-0.003 & b=0.806 & \bar{R}^2=0.846 & \\ (0.178) & (0.099) & (0.016) & (0.700) & \text{RSS}=0.007 & \end{array}$$

2. Έπιτόκιον χρησιμοποιηθέν, τó των μετόχων. Αρχικαί τιμαί του Θ και λ .
α) $\Theta=0.1 \quad \lambda=0.8$

$$\begin{array}{cccccc} \Theta=0.919 & \lambda=0.093 & \gamma=-0.021 & b=0.782 & \bar{R}^2=0.848 & \\ (0.173) & (0.093) & (0.031) & (0.627) & \text{RSS}=0.007 & \end{array}$$

β) $\Theta=0.8 \quad \lambda=0.09$

$$\begin{array}{cccccc} \Theta=0.042 & \lambda=1.006 & \gamma=-0.723 & b=1.393 & \bar{R}^2=0.853 & \\ (0.035) & (0.156) & (0.039) & (1.12) & \text{RSS}=0.0067 & \end{array}$$

3. Έπιτόκιον χρησιμοποιηθέν, τó βραχυχρόνιον των όμολογιών του δημοσίου

Αρχικαί τιμαί $\Theta=0.1 \quad \lambda=0.8$

$$\begin{array}{cccccc} \Theta=0.890 & \lambda=0.089 & \gamma=-0.009 & b=0.824 & \bar{R}^2=0.846 & \\ (0.181) & (0.098) & (0.030) & (0.708) & \text{RSS}=0.007 & \end{array}$$

4. Έπιτόκιον χρησιμοποιηθέν, τó έπιτόκιον καταθέσεων εις τους δήμους και κοινότητας.

Αρχικαί τιμαί του Θ και λ

α) $\Theta=0.8 \quad \lambda=0.2$

$$\begin{array}{cccccc} \Theta=0.103 & \lambda=0.891 & \gamma=-0.054 & b=0.769 & \bar{R}^2=0.849 & \\ (0.090) & (0.184) & (0.90) & (0.499) & \text{RSS}=0.006 & \end{array}$$

(4) Τó πολύπλοκον πρόγραμμα διά τόν ηλεκτρονικόν έγκέφαλον έχει γραφή από τόν J. Stuart του Πανεπιστημίου του Manchester όν και θερμώς ευχαριστούμεν.

(5) Ώρίσαμεν 12 διαφορετικά ζεύγη αρχικών τιμών διά τó Θ και λ . Διά κάθε ζεύγος τó πρόγραμμα χρησιμοποιεί μιάν επαναληπτικήν μέθοδον (iterative process), ήτις τελειώνει όταν εύρεθη έν σημείον καμψής. Δι' ένα μεγάλον αριθμόν αρχικών τιμών Θ και λ δέν εύρεθη σημείον καμψής, δηλ. αί τιμαί των παραμέτρων απέκλινον από τας αρχικάς.

$$\begin{array}{llllll}
 \text{b) } \theta = 0.1 & \lambda = 0.9 & & & & \\
 \theta = 0.873 & \lambda = 0.091 & \gamma = -0.009 & b = 0.818 & \bar{R}^2 = 0.847 & \\
 (0.185) & (0.101) & (0.016) & (0.712) & \text{RSS} = 0.006 &
 \end{array}$$

Ἡ πλέον ἐνδιαφέρουσα σειρά ἀπὸ τὰς ἐκτιμηθείσας παραμέτρους εἶναι ἡ 2b ἄνωτέρω. Τὸ ἐπιτόκιον τῶν μετοχῶν (δηλαδὴ ὁ συντελεστὴς γ) λαμβάνει τὸ ἀναμενόμενον πρόσημον καὶ εἶναι στατιστικῶς ἀρκούντως σημαντικός. Ὁ συντελεστὴς λ εἶναι σημαντικός καὶ στατιστικῶς δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν μονάδα, ἕνα ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον ἐνισχύει τὴν προηγουμένην ἄποψιν μας ὅτι δηλαδὴ τὸ τρέχον εἰσόδημα καὶ οὐχὶ τὸ ἀναμενόμενον εἶναι ἐκεῖνον ὅπερ ἐπηρεάζει τὸ μέγεθος τῶν διακρατουμένων χρηματικῶν διαθεσίμων. Ἡ ἐλαστικότητα προσαρμογῆς τῶν χρηματικῶν διαθεσίμων εἶναι ἀσήμαντος καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ μακροχρόνιος ἐλαστικότης ζητήσεως χρήματος ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀναμενόμενον εἰσόδημα (δηλαδὴ τὸ b). Τέλος, μία ἀρκούντως ὑψηλὴ τιμὴ τοῦ \bar{R}^2 ἀποδεικνύει τὸ ἱκανοποιητικὸν τῶν ἀποτελεσμάτων.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν χρονικῆς περιόδου ἔχει λάβει χώραν ἕνας συνεχῆς πληθωρισμὸς εἰς τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν καὶ ἀσφαλῶς αἱ προσδοκίαι περὶ τοῦ ρυθμοῦ μεταβολῆς τῶν τιμῶν ἦσαν διάφοροι τοῦ μηδενός. Ἀλλὰ εἰς μίαν προσδοκίαν αὐξήσεως τῶν τιμῶν αὐξάνεται τὸ κόστος διακατοχῆς χρήματος καὶ ἐπομένως ἐπηρεάζεται ἡ συμπεριφορὰ τῶν οἰκονομούντων μονάδων.

Διὰ νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν πιθανὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀναμενομένου πληθωρισμοῦ ἐπὶ τῆς ζητήσεως χρήματος ἐτροποποιήσαμεν τὸ μοντέλο ὡς ἀκολούθως (6):

$$(5) \quad m^* = a + by^e - \gamma\Gamma - \delta\rho_t^e$$

$$(6) \quad y^e = \lambda y + (1 - \lambda)y_{-1}^e$$

$$(7) \quad \rho_t^e = \rho_{t-1} + c(\rho_{t-1} - \rho_{t-2})$$

$$(8) \quad m = \theta m^* + (1 - \theta)m_{-1} + u_6$$

Δι' ἀντικαταστάσεως καὶ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ Κουσκ λαμβάνομεν

$$(9) \quad m = \Theta a \lambda + \Theta b \lambda y + \Theta \gamma (1 - \lambda) \Gamma_{-1} + (2 - \Theta - \lambda) m_{-1} - (1 - \lambda) (1 - \Theta) m_{-2} - \Theta \delta \rho_{-1}^e + \Theta \delta (1 - \lambda) \rho_{-1}^e - \Theta \gamma \Gamma + u_7.$$

(6) Ὑφ' ὠρισμένας ἀπλοποιημένας προϋποθέσεις τὸ ὀνομαστικὸν ἐπιτόκιον Γ ἴσεται πρὸς τὸ πραγματικὸν ἐπιτόκιον Γ πλέον τοῦ ἀναμενομένου ποσοστοῦ πληθωρισμοῦ δηλαδὴ $\Gamma_b = \Gamma + \rho^e$. Ἐπομένως ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὀνομαστικοῦ ἐπιτοκίου λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὸν ἀναμενόμενον πληθωρισμὸν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν χρονικῆς περιόδου ὅμως αἱ νομισματικαὶ ἀρχαὶ δὲν ἐπέτρεπον διακυμάνσεις τοῦ ὀνομαστικοῦ ἐπιτοκίου αἱ ὅποια ἠδύναντο νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τὸν ἀναμενόμενον πληθωρισμὸν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔχομεν εἰσάγει τὸ ἀναμενόμενον ποσοστὸν πληθωρισμοῦ ὡς μίαν ἀνεξάρτητον μεταβλητήν.

Ἐνδιαφερόμεθα πάντοτε διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν παραμέτρων $a, b, \gamma, \lambda, \Theta$ καὶ δ . Τὸ μοντέλο (9) ὅμως ὑπερταυτοποιεῖται (is overidentified). Συνέπεια τῆς ὑπερταυτοποιήσεως εἶναι ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν συνεπεῖς (consistent) ἐκτιμήσεις χρησιμοποιοῦντες τὴν ἀπλὴν μέθοδον τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων. Ἐχρησιμοποίησαμεν ἐπομένως μίαν μέθοδον ὑπολογισμοῦ ὑπὸ περιορισμὸν, δηλαδὴ αἱ τιμαὶ τῶν ἐκτιμηθεισῶν παραμέτρων εἶναι ὑποχρεωμέναι νὰ φέρουν ὠρισμένην σχέσιν μεταξύ των. Πλέον συγκεκριμένα ἡ τιμὴ π.χ. τῆς παραμέτρου Θ ἣτις εὑρίσκεται ἀπὸ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ πρώτου ὄρου τῆς 9, $\Theta_{αλ}$, δεόν νὰ εἶναι συνεπὴς μὲ τὴν τιμὴν τοῦ Θ τὴν προερχομένην ἀπὸ τὸν ὄρον $\Theta\gamma$. Πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποίησαμεν τὴν μέθοδον τῆς μεγίστης πιθανότητος ὡς ἀνεπτύχθη ὑπὸ τοῦ M. Nerlove (4).

Ἡ μέθοδος αὕτη ἔχει ἐν συντομίᾳ ὡς ἀκολούθως :

Ἀντικαθιστῶμεν ὅλας τὰς παραμέτρους τῆς (9) αἱ ὁποῖαι ὑπερταυτοποιοῦνται ὡς ἐξῆς :

$$Z_1 = \Theta\lambda\gamma \qquad Z_5 = -(1 - \Theta)(1 - \lambda)m_{-2}$$

$$Z_2 = \Theta\Gamma \qquad Z_6 = \Theta\rho^c$$

$$Z_3 = \Theta(1 - \lambda)m_{-1} \qquad Z_7 = \Theta(1 - \lambda)\rho^c$$

$$Z_4 = (2 - \Theta - \lambda)m_{-1}$$

Ἀντικαθιστῶντες τὰ $Z_1 - Z_7$ εἰς τὴν (9) λαμβάνομεν

$$(10) \quad m - Z_4 + Z_5 = a + bZ_1 - \gamma(Z_2 - Z_3) - \delta(Z_6 - Z_7) + u_8$$

Ἐπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι τὰ σφάλματα τοῦ μοντέλου (10) δηλ. τὰ u_8 κατανέμονται κανονικῶς καὶ εἶναι ἀνεξάρτητα ἀλλήλων ἢ χρησιμοποίησις τῆς κλασσικῆς μεθόδου τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων δίδει παραμέτρους μεγίστης πιθανότητος (maximum likelihood estimates).

Ἡ διαδικασία τῆς στατιστικῆς ἐκτιμήσεως ἔχει ὡς ἀκολούθως : α) ὑπολογίζομεν τὸν ἀναμενόμενον ρυθμὸν πληθωρισμοῦ ρ^c ἀπὸ τὴν (7) χρησιμοποιοῦντες διαφόρους ὑποθέσεις ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐλαστικότητα τῶν προσδοκιῶν τοῦ ρυθμοῦ πληθωρισμοῦ, β) ὀρίζομεν διάφορα ζεύγη τιμῶν διὰ τὰ Θ καὶ λ καὶ χρησιμοποιοῦντες ἓνα ρ^c ὑπολογίζομεν τὰ $Z_1 - Z_7$ καὶ κατόπιν τὸ μοντέλο (10) χρησιμοποιοῦντες τὴν μέθοδον τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων. γ) Τὰ ἀποτελέσματα ταξινομοῦνται βάσει τῆς τιμῆς τοῦ \bar{R}^2 καὶ ἐπιλέγομεν τὴν ἐξίσωσιν μὲ τὴν μεγαλυτέραν ἐρμηνευτικὴν ἰκάνότητα, δηλαδὴ τὴν ἔχουσαν τὸ μεγαλύτερον \bar{R}^2 .

Εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς μας ἐχρησιμοποίησαμεν τρεῖς τιμὰς (?) διὰ τὴν ἐλα-

(7) Μία μεγάλη τιμὴ διὰ τὴν ἐλαστικότητα τῶν προβλέψεων τοῦ ρυθμοῦ πληθωρισμοῦ (δηλ. τῆς παραμέτρου c εἰς τὴν 7) δεικνύει ὅτι τὰ ἄτομα ὅταν σχηματίζουν τὰς προβλέψεις των λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὸ ἀπότερον παρελθὸν δηλαδὴ ἐνθυμοῦνται τί ρυθμοὺς πληθωρισμοῦ εἶχαν

στικότητα των προβλέψεων επί του πληθωρισμού ($c=0.35, 0.55, 0.75$) και δεκατέσσερα (*) ζεύγη τιμών των Θ και λ .

Δυστυχώς τα αποτελέσματα από 250 και πλέον εκτιμήσεις του μοντέλου (10) δεν είναι πολύ ικανοποιητικά. Είς όλας τās περιπτώσεις οί συντελεσται λαμβάνουν τὰ εκ των προτέρων αναμενόμενα πρόσημα, όλοι οί συντελεσται του εισοδήματος είναι σημαντικοί πλην όμως οί συντελεσται των προβλέψεων επί του πληθωρισμού και του επιτοκίου είναι άσημαντοι εκτός από μίαν περίπτωση τήν όποίαν και παρουσιάζομεν κατωτέρω :

$$m - Z_4 + Z_5 = -0.353 + 3.739Z_1 - 1.703(Z_2 - Z_3) + 3.99(Z_6 - Z_7)$$

$$(0.171) \quad (1.22) \quad (0.812) \quad (5.25)$$

$$R^2 = 0.996 \quad \bar{R}^2 = 0.206 \quad D.W = 1.83$$

*Η άνωτέρω εξίσωσις έχει προέλθει από τήν χρησιμοποίησιν των έξης τιμών $c = 0.35$, $\Theta = 0.04$ και $\lambda = 0.95$. Το επιτόκιον των μακροχρονίων όμολογιών του δημοσίου λαμβάνει τὸ όρθόν άρνητικόν πρόσημον και είναι στατιστικώς σημαντικόν. Σημαντικός είναι επίσης ό συντελεστής του εισοδήματος (δηλαδή ό του Z_1). "Εν ιδιαίτερον χαρακτηριστικόν τής άνωτέρω εξίσώσεως είναι αί τιμαί του $\Theta=0.04$ και $\lambda=0.95$ αίτινες έχρησιμοποίησαν. Πιστεύομεν ότι τουτό ενισχύει τὰ προηγούμενά μας άποτελέσματα, ότι δηλαδή τὸ τρέχον και ούχι τὸ αναμενόμενον εισόδημα είναι εκείνο τὸ όποίον επηρεάζει τās περι ζήτησεως χρήματος αποφάσεις των Βρεταννών.

Τὰ άποτελέσματα τὰ όποία έπαρουσιάσθησαν άνωτέρω δεν έλαβον ύπ' όψιν τās προσδοκίας των οικονομούντων μονάδων ως πρὸς τās μεταβολάς του επιτοκίου και μολονότι αί νομισματικαί άρχαί κατά τήν ύπό εξέτασιν χρονικήν περιόδον ήκολούθησαν μίαν πολιτικήν σταθερών επιτοκίων τὰ τελευταία δεν ήσαν έντελώς σταθερά ώστε ν' άποκλείουν τὸ ένδεχόμενον κερδοσκοπικών προβλέψεων. Μελλοντική έργασία έπομένως δεόν νά προσθήσει εις τὸ μοντέλο τήν επί τής ζήτησεως χρήματος επίδρασιν, των προβλέψεων επί τής κινήσεως του επιτοκίου. Είναι επίσης επιθυμητόν όπως ή συνολική ζήτησις χρήματος διασπασθῃ εις τρία τουλάχιστον μέρη, ήτοι εις τήν ζήτησιν χρήματος υπό των ιδιωτών, εις τήν ζήτησιν χρήματος από τās επιχειρήσεις και τέλος εις τήν ζήτησιν χρήματος ύφ' όλων των λοιπών άτόμων και όργανισμών. Δέον επίσης νά δοθῃ μεγάλη προσοχή εις τόν τρόπον κατά τόν όποίον ή ζήτησις χρήματος προσαρμόζεται διαχρονικώς όταν μεταβληθῇ μία ανεξάρτητος μεταβλητή.

τὰ τελευταία έστω 5 χρόνια. Μολονότι αυτό δυνατόν νά ίσχύη εις όρισμένας περιπτώσεις θεωρούμεν ότι μικραί τιμαί του c είναι πλέον εύλογοι.

8) Ταύτα είναι :

Θ	0.1	0.9	0.04	0.2	0.1	0.1	0.2	0.3	0.4	0.8	0.7	0.2	0.2	0.4
λ	0.9	0.3	0.95	0.4	0.5	0.7	0.7	0.6	0.8	0.3	0.4	0.9	0.5	0.6

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- (1) Feige, E. : Expectations and Adjustments in the Monetary Sector, A. E. R. Papers and Proceedings, 1967.
- (2) Fisher, D. : The Demand for Money in Britain; Quarterly results 1951 to 1967, Manchester Schol, vol. 36, 1968.
- (3) Laidler, D. — Parkin, M. : The Demand for Money in the U. K. 1956 - 1967 ; Preliminary Estimates, Manchester School, 1970.
- (4) Nerlove, M. : The Market Demand for Durable Goods, A Comment, *Econometrica* vol. 28, 1960.
- (5) Price L. D. L. : The Demand for Money in the U. K. ; A Further Investigation. Bank of England Quarterly Bulletin, vol. 12, 1972.

Τ Ε Χ Ν Ι Κ Η Π Ρ Ο Ο Δ Ο Σ

ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗΝ ΝΑΥΤΙΛΙΑΝ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Θ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Ἐπιμελητοῦ τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Πειραιῶς
καὶ Οἰκονομολόγου τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος

I. Τὸ πρόβλημα τῆς ἑλλείψεως πληρωμάτων :

A. Αἷτια καὶ ἀποτελέσματα τῆς ἑλλείψεως πληρωμάτων

Ἡ ἑλλειψις πληρωμάτων ἀποτελεῖ ἓν κοινὸν πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἀντιμετωπίζουν ἀπὸ τινων ἐτῶν ὅλαι αἱ ἐκ παραδόσεως ναυτιλιακαὶ χῶραι, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ προσφορά ἐργατικοῦ δυναμικοῦ διὰ μόνιμον ἀπασχόλησιν εἰς τὴν ναυτιλίαν, μειοῦται ἢ δὲν αὐξάνεται ἐπαρκῶς, διότι ἔχει δημιουργηθῆ ἰσχυρὰ ἀρνητικὴ ροπὴ πρὸς τὸ ναυτιλιακὸν ἐπάγγελμα. Ἡ τοιαύτη ἀρνητικὴ ροπὴ εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν σημειωθεισῶν, μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐξελίξεων εἰς τὰς πλείστας τῶν ναυτιλιακῶν χωρῶν.

Αἱ ἐν λόγῳ ἐξελίξεις, κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι, ἡ καθιέρωσις τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως ὡς στόχου τῆς κρατικῆς πολιτικῆς, ἡ ἐπέκτασις τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς κατηγορίας τῶν ἐργαζομένων καὶ ἡ, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ἐπιτυχὴς ἐφαρμογὴ τῆς ἀντικυκλικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, συνετέλεσαν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς διαπραγματευτικῆς δυνάμεως τῶν ἐργαζομένων καὶ κατὰ συνέπειαν εἰς τὴν αὐξησιν τῶν συγκριτικῶν πλεονεκτημάτων τῆς ἀπασχολήσεως εἰς χερσαίας οἰκονομικὰς δραστηριότητας ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀπασχόλησιν εἰς τὴν ναυτιλίαν.

Ἡ ἐργασία εἰς τὸ ποντοπόρον φορτηγὸν πλοῖον ἔχει πολλὰ μειονεκτήματα ἔναντι τῆς ἐργασίας εἰς τὴν ξηρὰν. Τὸ κυριώτερον ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ὁ ναυτιλλόμενος ἐργάζεται μακρὰν τοῦ τόπου τῆς μονίμου κατοικίας του, ἀποκεκομμένος ἐκ τοῦ φυσιολογικοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου. Ἔτερα σοβαρὰ μειονεκτήματα εἶναι, ἡ ἑλλειψις ψυχαγωγίας καὶ αἱ κοινωνικαὶ συν-

θήκαι διαβιώσεως ἐπὶ τοῦ πλοίου, καθὼς καὶ ὁ ὑφιστάμενος κίνδυνος ἐκ θαλασσιῶν ἀτυχημάτων.

Ὡς ἐκ τούτου διὰ νὰ μειωθῇ ἡ ὑπάρχουσα ἀρνητικὴ ροπή πρὸς τὸ ναυτιλιακὸν ἐπάγγελμα, ὁ ναυτεργατικὸς μισθὸς θὰ πρέπει νὰ εἶναι πολὺ ἀνώτερος τῆς ἀμοιβῆς ἀναλόγου ἀπασχολήσεως εἰς τὴν ξηρὰν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ὑφίστανται τὰ ὡς ἄνω ἀναφερόμενα μειονεκτήματα. Τὸ ὕψος τῆς τοιαύτης διαφορᾶς (Wage Differential) μεταξὺ τοῦ ναυτεργατικοῦ μισθοῦ καὶ τοῦ μισθοῦ εἰς ἀναλόγους ἀπασχολήσεις εἰς τὴν ξηρὰν, ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἐπικρατουσῶν συνθηκῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν θαλασσιῶν μεταφορῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὰς ἐγχωρίους ἀγορὰς ἐργασίας. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τὸ μέλλον θὰ παραμείνουν ἐν ἰσχύει αἱ μέχρι τοῦδε ἐπικρατοῦσαι τάσεις τόσον εἰς τὴν ναυτιλίαν ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἑτέρους τομεῖς τῆς οἰκονομίας, τότε εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἐνισχυθῇ ἡ παρατηρουμένη τάσις διευρύνσεως τῆς ὑφισταμένης διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ ναυτεργατικοῦ μισθοῦ καὶ τοῦ μισθοῦ χερσαίων ἀπασχολήσεων.

Οὕτω, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ πλοιοκτῆται τῶν ναυτιλιακῶν χωρῶν, ἀντιμετωπίζουσιν τὰ ἐξῆς δύο, συνδεόμενα ναυτεργατικὰ προβλήματα :

α) Ἀνεπαρκὴ εἰσροὴν νέου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἰς τὸ ναυτιλιακὸν ἐπάγγελμα.

β) Συνεχῆ αὔξησιν τῶν δαπανῶν διὰ τὰς ἀμοιβὰς τῶν πληρωμάτων τῶν καί, κατὰ συνέπειαν, τῶν συνολικῶν δαπανῶν ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλοίων τῶν.

Β. Ἡ ἔλλειψις πληρωμάτων καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ναυτιλία

Ἡ ἀνεπαρκὴς προσφορὰ ναυτεργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ ἡ ραγδαία αὔξησις τοῦ κόστους ἐπαιδρώσεως τῶν ἐμπορικῶν πλοίων εἶναι κοινὸν πρόβλημα τὸ ὁποῖον πλήττει τὰς κυριωτέρας ἐμπορικὰς ναυτιλίας τοῦ κόσμου, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἑλληνικῆς. Διὰ τὴν ἑλληνικὴν ναυτιλίαν, ὅμως, τὸ ναυτεργατικὸν πρόβλημα εἶναι ἰδιαιτέρως ὀξὺ καὶ δύναται, ἐὰν ἐνταθοῦν αἱ μέχρι τοῦδε ἰσχύουσαι τάσεις εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας, νὰ συνεπάγεται σοβαρὰς ἐπιπτώσεις κατὰ τῆς ἀνταγωνιστικότητός της εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν θαλασσιῶν μεταφορῶν. Ἡ ὀξύτης τοῦ προβλήματος ἀναγνωρίζεται εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον περὶ «Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας» τοῦ Σχεδίου Προτύπου Μακροχρονίου Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος (1), ὅπου ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς :

«Βασικὸν πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ σήμερον τὴν ναυτιλίαν καὶ δύνανται νὰ διαδραματίσῃ ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ τομέως εἶναι ἡ ἔλλειψις ἐπαρκῶν καὶ ἱκανῶν πληρωμάτων. Κύριον πλεονέκτημα τὸ ὁποῖον διέθετεν ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία ἔναντι τῶν σπουδαιωτέρων ἀνταγωνιστριῶν της (Ἀγγλία, Νορβηγία, Η.Π.Α. κτλ.) ἦτο ἡ εὐχερὴς ἐπ'ἀνδρωσις τῶν πλοίων μὲ ἰδιαιτέρως ἱκανὰ πληρώματα καὶ εἰς σχετικῶς χαμηλὸν κόστος. Ἦδη ὅμως

1. Κέντρον Προγραμματισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν (Κ. Ε. Π. Ε.), «Σχέδιον Προτύπου Μακροχρονίου Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος», Μέρους Β' (Πολυγραφημένη Ἐκδόσις, Ἀθήναι 1972).

παρατηρείται μεγάλη έλλειψις και σημαντική άνοδος των άμοιβών, λόγω κυρίως τής αύξήσεως ευκαιριών άπασχολήσεως εις τους λοιπούς τομείς τής οικονομίας, τής σημαντικής μεταναστεύσεως Έλλήνων εργατών εις τό έξωτερικόν και τής χαμηλής έλκυστικότητας του θαλασσιού επαγγέλματος εναντι των επαγγελμάτων τής ξηράς».

Η ελληνική ναυτιλιακή επιχείρησις, εν αντιθέσει προς τας ναυτιλιακάς επιχειρήσεις των άλλων μεγάλων ναυτιλιακών χωρών, δέν επιδοτείται υπό του Έλληνικού Δημοσίου, δέν έχει εξησφαλισμένας εθνικάς μεταφοράς (1) και είναι σχεδόν πλήρως εξηρητημένη εκ τής άλλοδαπής εις ό,τι άφορά τά εις κεφάλαια (2) και τεχνικάς ύπηρεσίας, ανάγκας τής. Κατά συνέπειαν, τά συγκριτικά πλεονεκτήματα προσφοράς μεταφορικών ύπηρεσιών, τά όποια έχουν τά ελληνικά πλοία εις τήν παγκόσμιον άγοράν, βασίζονται σχεδόν άποκλειστικώς εις τήν δυνατότητα επανδρώσεώς των δια πληρωμάτων χαμηλού κόστους και ύψηλης άποδοτικότητας (3). Δι' αυτόν τόν λόγον χρήζει ιδιαίτερας μελέτης ή καταβληθεΐσα προσπάθεια διατηρήσεως του συγκριτικού πλεονεκτήματος τούτου.

Η διαμορφωθείσα κατάστασις εις τήν ναυτεργατικήν άγοράν ύπεχρέωσε τους Έλληνας πλοιοκτήτας όπως, πλην τής αύξήσεως τής άμοιβής των ναυτιλλομένων εις λίαν ύψηλά επίπεδα, αντιμετωπίσουν τήν έλλειψιν πληρωμάτων, ως εξής :

1. Διά τής προσπαθείας αύξήσεως τής άποδοτικότητας των ναυτιλλομένων δια τής εκπαιδεύσεώς των εις σύγχρονα συστήματα ναυσιπλοΐας, φορτοεκφορτώσεως, τηλεπικοινωνίας, καθώς και εις τά διάφορα θέματα τά άφορώντα τά μηχανοστάσια των πλοίων.

2. Διά τής προσπαθείας μειώσεως των συγκριτικών μειονεκτημάτων των όρων τής εργασίας επί των πλοίων, εν σχέσει προς τήν άπασχόλησιν εις χερσαίας οικονομικάς δραστηριότητας. Η προσπάθεια αυτή περιλαμβάνει τήν, εν συνεργασία με τας άρμοδίας ύπηρεσίας του κράτους, θέσπισιν φορολογικών άπαλλαγών δια τους ναυτιλλομένους, τήν καθιέρωσιν ευνοϊκών όρων δανειοδότησεως τής στεγάσεως, δι' άποκτήσεως ιδιοκτήτου κατοικίας, των εισαγόντων ναυτιλιακόν συνάλλαγμα, τήν βελτίωσιν του έδεσματολογίου των πληρωμάτων κ.ά.

1. Συμφώνως προς τά στοιχεία τής Στατιστικής Έπετηρίδος τής Ελλάδος δια τό έτος 1972 (Έκδοσις Ε.Σ.Υ.Ε., 1973), ή ναυτιλιακή κίνησις τής χώρας, μετά του έξωτερικού, ανήλθεν εις τά εξής μεγέθη κατά τήν διάρκειαν τής τριετίας 1969 - 71 :

1969	16,2	έκατομμύρια	τόνοι
1970	17,5	»	»
1971	18,6	»	»

2. Εις τήν έκδοσιν τής Διευθύνσεως Οικονομικών Μελετών τής Τραπεζις τής Ελλάδος «Η Έλληνική Οικονομία κατά τό έτος 1972», αναφέρεται ότι κατά τήν διάρκειαν τής τριετίας 1970 - 72 έχορηγήθησαν τά εξής ποσά, ως δάνεια υπό του ελληνικού τραπεζικού συστήματος προς τήν ναυτιλίαν : 1.295 εκ. δρχ. (1970), 1.799 εκ. δρχ. (1971) και 2.244 εκ. δρχ. (1972).

3. Διά λεπτομερήν ανάλυσιν τής σημασίας του συγκριτικού πλεονεκτήματος εις τήν ναυτιλίαν, όρα Sturmev, S.G. : British Shipping and World Competition, Κεφ. XI. (London, 1962).

Παρά τὰ ληφθέντα ὁμως μέτρα τὰ βασικά συγκριτικά μειονεκτήματα τῶν ὄρων τῆς ἐν πλῶ ἔργασίας, δὲν δύνανται νὰ ἐξαλειφθοῦν. Κατὰ συνέπειαν τὰ ὡς ἄνω μέτρα δύνανται νὰ ἔχουν μόνον ὀριακὰς ἐπιπτώσεις, ἐπὶ τῆς ὑφισταμένης ἰσχυρᾶς ἀρνητικῆς ροπῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὸ ναυτιλιακὸν ἐπάγγελμα.

3. Διὰ τῆς ἀπασχολήσεως ναυτικῶν, προερχομένων ἐκ χωρῶν τοῦ «τρίτου κόσμου» εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχει ὑπερπροσφορὰ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Τὸ κόστος ἐπανδρώσεως τῶν ἑλληνικῶν πλοίων δι' Ἀφροασιατικῶν πληρωμάτων εἶναι βεβαίως πολὺ κατώτερον τοῦ κόστους ἐπανδρώσεώς των δι' ἀμιγῶς ἑλληνικῶν πληρωμάτων.

Ἡ λύσις τῆς ἀπασχολήσεως ἀλλοδαπῶν πληρωμάτων, ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀρίστη, διότι, συμφώνως πρὸς τὰ καθημερινῶς γραφόμενα εἰς τὸν ναυτιλιακὸν τύπον τῆς χώρας, τὰ ξένα πληρώματα εἶναι μὲν χαμηλοῦ κόστους πλὴν ὁμως, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑστεροῦν εἰς ἀποδοτικότητα ἔναντι τῶν, ἐκ παραδόσεως ναυτικῶν, Ἑλλήνων συναδέλφων των, ἀφ' ἑτέρου δέ, λόγω τῆς διαφορετικῆς γλώσσης καὶ νοοτροπίας των, δύνανται νὰ δημιουργήσουν προβλήματα ἐπικοινωνίας εἰς τὰ ἐν γένει πληρώματα τῶν πλοίων. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὸ θέμα τῶν ἀλλοδαπῶν πληρωμάτων χαμηλοῦ κόστους δὲν ἔχει ἐρευνηθῆ ἐπαρκῶς, αἱ μέχρι τοῦδε συγκεντρωθεῖσαι πληροφορίαι δεικνύουν ὅτι ἡ ἀπασχόλησις Ἀφροασιατῶν εἰς τὸν χώρον τῆς ἑλληνικῆς ναυτιλίας, μειώνει τὴν ἀποδοτικότητα τῆς ἑλληνικῆς ναυτιλιακῆς ἐκμεταλλεύσεως (τοῦ πλοίου) καὶ κατὰ συνέπειαν ἀσκεῖ ἀρνητικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀνταγωνιστικότητος αὐτῆς εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν θαλασσίων μεταφορῶν.

4. Διὰ τῆς στροφῆς τῆς ἐπενδυτικῆς δραστηριότητός των πρὸς τὰ νεότευκτα, τεχνολογικῶς πλέον προηγμένα πλοῖα, εἰς τὰ ὁποῖα, ἡ ὑποκατάστασις τῆς ἔργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου, ἔχει ἐπιφέρει σημαντικὴν ἐξοικονόμησιν ναυτεργατικοῦ δυναμικοῦ. Δεδομένου ὅτι, ἀφ' ἐνὸς μὲν, ἡ ἀνεπάρκεια πληρωμάτων δέον ὅπως θεωρηθῆ ὡς μόνιμον φαινόμενον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀπασχόλησις ἀλλοδαπῶν ναυτικῶν «χαμηλοῦ κόστους», παρουσιάζει τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω, πιστεύομεν ὅτι, ἡ τοιαύτη λύσις ἀποτελεῖ τὴν μόνην ἐνδεδειγμένην διὰ τὴν μακροχρόνιον ἀντιμετώπισιν τοῦ ναυτεργατικοῦ προβλήματος εἰς τὸν χώρον τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας.

II. Ἐπισκόπησις τῶν κυριωτέρων χαρακτηριστικῶν τῆς τεχνολογικῆς προόδου εἰς τὴν σύγχρονον ἐμπορικὴν ναυτιλίαν

Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικά τῶν σημειωθείσων, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου, τεχνολογικῶν ἐξελίξεων εἰς τὴν ναυτιλίαν, ἦσαν τὰ κάτωθι :

1. Ἡ αὔξησις τῆς χωρητικότητος τῶν φορτηγῶν πλοίων, ἰδίως τῶν δεξαμενοπλοίων καὶ τῶν πλοίων μεταφορᾶς φορτίων εἰς χύδην κατάστασιν (Bulk

carriers)(1). Ἡ σημειωθείσα αύξησης τῆς μεταφορικῆς ἰκανότητος τῶν πλοίων ἢ ἄλλως τῆς κλίμακος παραγωγῆς θαλασσίων μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπίτευξιν σημαντικῶν οἰκονομιῶν εἰς τὴν, κατὰ μονάδα παραγωγῆς θαλασσίων μεταφορῶν, χρησιμοποιοιμένην ποσότητα τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς.

Ἡ ἔκτασις τῆς σημειωθείσης μειώσεως τοῦ μέσου λειτουργικοῦ κόστους προσφορᾶς θαλασσίων μεταφορῶν, ἐμφαίνεται ἔκ τινων ἀποτελεσμάτων ἐμπειρικῶν μελετῶν, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν μὲ σκοπὸν τὴν διερεύνησιν τοῦ θέματος τῶν οἰκονομιῶν κλίμακος εἰς τὸν τομέα τῶν μεταφορῶν. Ἐπὶ παραδείγματι, οἱ μελεῖται B. Deakin καὶ T. Seward τοῦ Τμήματος Ἐφηρμοσμένης Οἰκονομικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Cambridge, ἀναφέρουν εἰς σχετικὴν μελέτην (2) τῶν, ὅτι εἰς τὸν Βρετανικὸν Ἐμπορικὸν Στόλον, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου 1952 - 62, ὁ μέσος ἐτήσιος ἐκθετικὸς ρυθμὸς μειώσεως τῆς κατὰ μονάδα παραγωγῆς θαλασσίων μεταφορῶν, χρησιμοποιοιμένης ποσότητος συντελεστῶν παραγωγῆς, ἀνῆλθεν εἰς 0,92. Ὡσαύτως εἰς ἑτέραν μελέτην, ἐκπονηθεῖσαν ὑπὸ τῶν R. Goss καὶ C. Jones (3), δημοσιεύεται ὁ ἑξῆς πίναξ (βλ. ἐπόμενῃ σελίδῃ) περὶ τῆς μειωτικῆς ἐπιδράσεως τῆς αύξήσεως τοῦ μεγέθους τῶν πλοίων μεταφορᾶς ξηροῦ φορτίου, εἰς χύδην κατάστασιν, ἐπὶ τοῦ μέσου κόστους παροχῆς μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν διὰ τῶν ἐν λόγῳ πλοίων.

2. Ἡ χρησιμοποίησις μηχανῶν προώσεως ἠύξημένης ἰπποδυνάμεως, ἢ ὁποῖα συνετέλεσεν εἰς σημαντικὴν αύξησιν τῆς ὑπηρεσιακῆς ταχύτητος τῶν φορτηγῶν πλοίων. Ἡ αύξησης ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ταχύτητος πλεύσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς μεταφορικῆς ἰκανότητος τῶν πλοίων, ὠδήγησεν εἰς ἀξιολόγους αύξήσεις τῆς παραγωγικότητος τῶν νεοτεύκτων πλοίων.

3. Ἡ εὐρύτερα χρήσις μηχανικῶν μέσων διὰ τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων ἐργασιῶν ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὅπως ἡ φόρτωσις, στοιβασία καὶ ἐκφόρτωσις τῶν ἐμπορευμάτων, ὁ προγραμματισμὸς καὶ ἡ διενέργεια τοῦ πλοῦ. Ὡσαύτως, ἐφηρμόσθη εὐρύτατα ὁ αὐτοματισμὸς εἰς τὰ μηχανοστάσια τῶν πλοίων.

Ἡ τάσις αὐτοματοποιήσεως τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐκτελουμένων ἐπὶ τῶν πλοίων, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αύξησιν τοῦ βαθμοῦ ἐντάσεως τοῦ ἐπενδεδυμένου κεφαλαίου τοῦ ἐξυπηρετοῦντος τὴν διαδικασίαν παραγωγῆς θαλασσίων μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν. Εἰς τὴν, ἀναφερθεῖσαν ἄνωτέρῳ, μελέτην τῶν, οἱ Deakin καὶ Seward, ὑπολογίζουσιν ὅτι εἰς τὸν Βρετανικὸν ἐμπορικὸν στόλον, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου 1952 - 62, ὁ μέσος ἐτήσιος ἐκθετικὸς ρυθμὸς μεταβολῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ λόγου τῆς εἰσροῆς κεφαλαίου πρὸς τὴν ἐκροὴν μεταφο-

1. Τὸ μέσον μέγεθος, τῶν ἐν ἐνεργείᾳ φορτηγῶν πλοίων, ἠύξηθη ἀπὸ 7.700 εἰς 12.700 DWT κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου 1970 - 72, ἐνῶ τὴν 31.10.72 τὸ μέσον μέγεθος τῶν τελούντων ὑπὸ παραγγελίαν πλοίων ἀνῆλθεν εἰς 59.000 DWT. (Στοιχεῖα ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος Statistik der Schifffahrt 1973 τοῦ Institut für Seeverkehrswirtschaft τῆς Βρέμης).

2. Deakin, B. καὶ Seward, T. : Productivity in Transport, σελίς 107. (Cambridge University Press, 1969).

3. Goss, R. καὶ Jones, C. : The Economies of Size in Dry Bulk Carriers. (H.M.S.O., 1971).

Διάφορα Πλοία Μεταφορές Ξηρού Φορτίου εις Χύδην Μορφήν

	Πλοίων 1	Πλοίων 2	Πλοίων 3	Πλοίων 4	Πλοίων 6	Πλοίων 6	Πλοίων 7	Πλοίων 8
Μέγεθος πλοίου εις τ.ν.β. (DWT)	15.170	25.340	40.540	65.500	90.450	120.380	160.210	200.00
1 Ήμερησία κατανάλωσις εφοδίων κατά μονάδα τ.ν.β.	1,318	0,789	0,493	0,305	0,221	0,166	0,125	0,100
2 Κόστος κεφαλαίου	»	»	»	»	»	»	»	»
2 Συνολικόν ἐτήσιον λειτουργικόν κόστος (άνευ καυσίμων)	7,5	5,4	3,8	2,7	2,2	1,9	1,7	1,6

τ.ν.β = τόννος νεκρού βάρους ή Deadweight Ton (DWT).

1 = εις χιλιόγραμμα.

2 = εις λίρας Αγγλίας.

ρικών υπηρεσιών ανήλθεν εις +0,32, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ λόγου τῆς εἰσροῆς ἐργασίας πρὸς τὴν ἐκροὴν μεταφορικῶν υπηρεσιῶν ανήλθεν εις - 1,88. Ὡσαύτως εις τὴν ἰδίαν περίοδον ὁ λόγος τῆς εἰσροῆς κεφαλαίου πρὸς τὴν εἰσροὴν ἐργασίας, ηὔξήθη κατὰ 0,94 ἐτησίως, κατὰ μέσον ὄρον.

Αἱ περιγραφεῖσαι ἀνωτέρω τεχνολογικαὶ ἐξελίξεις, εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐπίτευξιν σημαντικῶν οἰκονομῶν εις τὸν ἀριθμὸν τῶν ναυτικῶν τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ἐπάνδρωσιν ἑνὸς πλοίου. Διὰ τὴν καταστῆ σαφεστέρα ἢ παρατηρουμένη μακροχρόνιος τάσις ἐξοικονομήσεως ναυτεργατικῶν δυναμικῶν, ἢ ὅποια ἦτο ἐπακόλουθον τῆς τεχνολογικῆς προόδου εις τὴν ναυτιλίαν, παραθέτομεν τὰ ἐξῆς στοιχεῖα τὰ ὅποια δεικνύουν τὰς μεταβολὰς εις τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπασχολουμένων ναυτιλλομένων καὶ εις τοὺς σχετικοὺς λόγους τοῦ κεφαλαίου πρὸς τὴν ἐργασίαν, εις πλοῖα διαφορετικῶν μεγεθῶν :

Δεξαμενόπλοια διαφόρων μεγεθῶν (1)

Ἔτος ναυπηγήσεως	1948	1958	1968	1972
Μέγεθος εις DWT	16.500	50.000	210.000	483.664
Ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων	45	62	36	38
DWT	367	806	5.833	12.728
Ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων				

Πλοῖα μεταφορᾶς ξηροῦ φορτίου εις χύδην μορφήν (2)
(Bulk Carriers)

Μέγ. εις DWT	15.410	25.340	40.540	65.500	90.450	120.380	160.210	210.000
Ἀριθ. ἀπασχολουμένων	38	38	38	38	38	38	38	38
DWT	497	667	1.067	1.724	2.380	3.168	4.216	5.263
Ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων								

Ὁ λόγος τῶν τόννων νεκροῦ βάρους (DWT) πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπασχολουμένων, ἀποτελεῖ μίαν ἐνδειξιν τοῦ βαθμοῦ ἐντάσεως κεφαλαίου.

III. Ἡ τεχνικὴ πρόοδος εις τὴν ναυτιλίαν: Θεωρητικὴ ἀνάλυσις

III. A. Εἰσαγωγὴ

Ἡ θεωρητικὴ ἀνάλυσις τοῦ θέματος τῆς τεχνολογικῆς προόδου εις τὸν τομέα τῶν θαλασσιῶν μεταφορῶν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἀκολουθῶντες,

1. Committee of Inquiry into Shipping: The Report, σελ. 156, (London 1970, H.M.S.O.) καὶ περιοδικὸν «The Economist», τεύχος τῆς 24 Φεβρουαρίου 1973.

2. Goss καὶ Jones, ἔνθα ἀνωτέρω.

ἀποτελεῖ τὸ πλαίσιον, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν ποσοτικὴν διερεύνησιν τῶν παρατηρηθεισῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου, τάσεων ἐφαρμογῆς τῶν τεχνολογικῶν ἐξελίξεων εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν στόλον.

Διὰ νὰ ἀπλοποιήσωμεν τὴν ἀνάλυσίν μας, ὑποθέτομεν τὰ ἑξῆς, ὅσον ἀφορᾷ τὰ τεχνικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν πλοίων :

1. Ἡ συνάρτησις παραγωγῆς θαλασσίων μεταφορῶν εἶναι τῆς μορφῆς $0=f(K, L)$, ὅπου 0 =ἐκροὴ μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν, K =συντελεστὴς παραγωγῆς κεφάλαιον, L =συντελεστὴς παραγωγῆς ἐργασία, καὶ f , ἀντιπροσωπεύει τὴν συναρτησιακὴν σχέσιν μεταξὺ τῶν εἰσοδῶν K καὶ L καὶ τῆς ἐκροῆς 0 . Ἡ σχέσις αὕτη προσδιορίζεται ἐκ τῆς τεχνολογικῆς στάθμης τῆς περιόδου κατεσκευῆς τῶν μονάδων παραγωγῆς θαλασσίων μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν, ἴτοι τῶν φορτηγῶν πλοίων.

2. Διὰ τὴν ναυπήγησιν ἐκάστου πλοίου ἔχει χρησιμοποιηθῆ ἡ «ἀρίστη τεχνολογία» (1) τῆς περιόδου ναυπηγήσεώς του. Οὕτω, τὰ πλοῖα τὰ εὐρισκόμενα ἐν ὑπηρεσίᾳ, εἰς τὴν τρέχουσαν περίοδον T , τὰ ὅποια ἔχουν ναυπηγηθῆ εἰς τὰς παρελθούσας περιόδους $T-1, T-2, \dots, T-N$, προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των ἐπὶ τῇ βάσει, τῶν συναρτήσεων παραγωγῆς $0=f_{T-1}(K,L), 0=f_{T-2}(K,L), \dots, 0=f_{T-N}(K,L)$, αἱ ὅποια ἐνσωματώνουν τὴν ἀρίστην τεχνολογίαν τῶν περιόδων $T-1, T-2, \dots, T-N$.

Μετὰ τὴν καθέλκυσιν ἐνὸς συγχρόνου πλοίου, ὅμως, αἱ δυνατότητες αὐξήσεως τῆς ἀποδοτικότητος τῆς συναρτήσεως παραγωγῆς τούτου, διὰ τῆς ὑποκαταστάσεως μιᾶς εἰσοδῆς δι' ἑτέρας, εἶναι λίαν περιορισμένα. Τὰ ὑφιστάμενα περιθώρια αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος τοῦ πλοίου, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν συγχρόνων μεθόδων τῆς ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως, αἱ ὅποια εἰς παραγωγικὰς μονάδας ἐτέρων κλάδων θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχουν ἀξιόλογα ἀποτελέσματα, εἶναι ὡσαύτως μικρά. Εἰς τὰ προαναφερθέντα συμπεράσματα καταλήγουν ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ Κοορμάνς (2) εἰς τὴν κλασσικὴν μελέτην του περὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν δεξαμενοπλοίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Γοσσ (3) εἰς ἐργασίαν του, ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὰ κριτήρια σχεδιασμοῦ τῶν πλοίων.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ συναρτήσεις παραγωγῆς θαλασσίων μεταφορῶν, ἔχουν σταθεροὺς τεχνολογικοὺς συντελεστάς,

1. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ «Productivity and Technical Change» (C.U.P., 1969) ὁ W. Salter εἰσάγει τὸν ὄρον τῆς ἀρίστης τεχνολογίας (The Best Practice Technique), ἡ ὁποία εἶναι ἡ κατάλληλος τεχνικὴ ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἰσχυούσας οἰκονομικὰς καὶ τεχνολογικὰς συνθήκας. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐλαχιστοποιεῖται ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ πραγματικὸν κόστος παραγωγῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ οἰκονομικὸν κόστος παραγωγῆς. Δηλαδή χρησιμοποιεῖται ἡ πλέον ἀποδοτικὴ συνάρτησις παραγωγῆς καὶ ὁ, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰσχυουσῶν τιμῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, συνδυασμὸς τῶν συντελεστῶν τούτων, ὁ ὁποῖος ἔχει μικρότερον χρηματικὸν κόστος.

2) Κοορμάνς, T. : Tanker Freight Rates and Tankship Building, σελ. 53 (Haarlem 1939, Der Haag).

3) Γοσσ, R. : Economic Criteria for Optimal Ship Design, «Transactions of the Royal Institution of Naval Architects : October 1965.

ἢ ἄλλως ὅτι ὁ ὀριακὸς λόγος ὑποκαταστάσεως τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου τείνει πρὸς τὸ μηδέν. Οὕτως, οἱ κύριοι φορεῖς τῆς τεχνολογικῆς προόδου εἰς τὴν ναυτιλίαν, εἶναι τὰ νεότευκτα πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐνσωματώνουν τὴν ἀρίστην τεχνολογίαν τῆς ἐποχῆς.

III. Β. Θεωρητικὴ ἀνάλυσις τῆς τεχνικῆς προόδου εἰς τὴν ναυτιλίαν

Τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν ὄλων τῶν τεχνολογικῶν ἐξελίξεων εἶναι ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὀδηγεῖ εἰς νέαν συνάρτησιν παραγωγῆς, ἢ ὁποία εἶναι βελτιωμένης ἀποδοτικότητος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἰσχύουσαν εἰς τὸ παρελθόν, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι μικροτέρα ποσότης ἑνὸς ἢ πλειόνων συντελεστῶν ἀπαιτεῖται διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς αὐτῆς ἐκροῆς.

Συμφώνως πρὸς τὴν κλασσικὴν πλέον ἀνάλυσιν τοῦ Hicks (¹), αἱ τεχνολογικαὶ ἐξελίξεις δύνανται νὰ διακριθῶν εἰς οὐδετέρας ἢ μὴ οὐδετέρας (Neutral καὶ non Neutral Technical Change).

Ἡ οὐδετέρα τεχνολογικὴ πρόοδος δὲν μεταβάλλει τὸν ὀριακὸν λόγον ὑποκαταστάσεως τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ ἐπιφέρει μείωσιν τῆς συνολικῆς ποσότητος τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὴν παραγωγὴν μᾶς δεδομένης ἐκροῆς.

Ἐπὶ παραδείγματι, ἐν περιπτώσει ὑπάρξεως οὐδετέρας τεχνολογικῆς προόδου, διὰ τὴν πραγματοποιήσιν ἑνὸς δεδομένου μεταφορικοῦ ἔργου, ὑπὸ πλοίου κατασκευασθέντος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου T-1, ἀπαιτεῖται μικροτέρα ποσότης ἐργασίας καὶ κεφαλαίου, ἐν συγκρίσει πρὸς ἕτερον πλοῖον, ἰδίας χωρητικότητος, τὸ ὁποῖον ἔχει ναυπηγηθῆ εἰς προηγούμενην χρονικὴν περιόδον, ὡς π.χ. τὴν περίοδον T-2.

Ἡ μὴ οὐδετέρα τεχνολογικὴ πρόοδος δύνανται νὰ διακριθῆ, ἀναλόγως τῆς ἐπιδράσεώς της ἐπὶ τοῦ ὀριακοῦ λόγου ὑποκαταστάσεως τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου, εἰς τεχνικὴν πρόοδον ἐξοικονομοῦσαν ἐργασίαν καὶ τεχνολογικὴν πρόοδον ἐξοικονομοῦσαν κεφάλαιον. Αἱ μὲν τεχνολογικαὶ ἐξελίξεις αἱ ὁποῖαι ἐξοικονομοῦν ἐργασίαν αὐξάνουν τὸν ὀριακὸν λόγον ὑποκαταστάσεως τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου, αἱ δὲ αὐταὶ αἱ ὁποῖαι ἐξοικονομοῦν κεφάλαιον, ἐπιφέρουν μείωσιν τοῦ λόγου τούτου.

Τὸ κύριον κίνητρον τῆς ἐφαρμογῆς τεχνολογικῶν ἐξελίξεων, αἱ ὁποῖαι ἐξοικονομοῦν τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, εἶναι αἱ προσδοκίαι τῶν ἐπιχειρηματιῶν περὶ τῆς μελλοντικῆς πορείας τῶν σχετικῶν τιμῶν τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ κεφαλαίου.

Εἰς τομεῖς, ὡς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη αὐξάνονται ραγδαίως αἱ ἀμοιβαὶ τῶν ἐργαζομένων καὶ καθίσταται ὀλοῦν δυσχερέστερα ἢ ἐξεύρεςις τοῦ ἀπαιτουμένου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, οἱ πλοιοκτῆται ἔχουν διαμορφώσει ἀναλόγους προσδοκίας περὶ διατηρήσεως καὶ ἐνισχύσεως τῶν

1) Hicks, J. R.: Theory of Wages, σελ. 121. (MacMillan 1935, London).

αύξητικῶν τάσεων τοῦ κόστους ἐπανδρώσεως τῶν πλοίων των, εἰς τὸ μέλλον. Αἱ ἐν λόγῳ προσδοκίαι ἀποτελοῦν τὸ σχετικὸν κίνητρον διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τεχνολογικῶν ἐξελίξεων, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τὴν ὑποκατάστασιν τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου εἰς τὴν συνάρτησιν παραγωγῆς θαλασσίων μεταφορῶν.

Δεδομένου ὅτι, ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, οἱ κύριοι φορεῖς τῆς τεχνολογικῆς προόδου εἰς τὴν ναυτιλίαν εἶναι τὰ νεότευκτα πλοῖα, ἡ διαχρονικὴ ἐξέλιξις τῆς συνεχοῦς ροῆς νέας τεχνολογίας, ἡ ὁποία ἐξοικονομεῖ ἐργασίαν, δύναται νὰ περιγραφῆ διὰ τῆς ἐξῆς σειρᾶς συναρτήσεων παραγωγῆς, ἐκάστη ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι μεγαλυτέρας ἐντάσεως κεφαλαίου, ἐν σχέσει πρὸς τὴν χρονικῶς προηγουμένην :

$$0 = f_{T-1} (K, L)$$

$$0 = f_{T-2} (K, L)$$

$$0 = f_{T-3} (K, L)$$

.....

$$0 = f_{T-N} (K, L)$$

Οὕτως, ὁ βαθμὸς ἐντάσεως κεφαλαίου (1) τῶν συναρτήσεων παραγωγῆς τῶν πλοίων τῶν προσφερόντων τὰς ὑπηρεσίας των, εἰς τὴν τρέχουσαν περίοδον T , αὐξάνεται ἀντιστρόφως πρὸς τὴν ἡλικίαν τῶν πλοίων.

Τὸ κάτωθι σχεδιάγραμμα περιγράφει τὰς συναρτήσεις παραγωγῆς, ἐνὸς δεδομένου ὄγκου μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν, ὑπὸ πλοίων διαφορετικῶν ἡλικιῶν ($T-1$, $T-2$, καὶ $T-3$) καὶ κατὰ συνέπειαν διαφορετικῶν βαθμῶν ἐντάσεως κε-

φαλαίου $\left(\frac{K}{L}^{T-1} \right) > \left(\frac{K}{L}^{T-2} \right) > \left(\frac{K}{L}^{T-3} \right)$.

Ὁ λόγος $\frac{K}{L}$ (2) τῶν συναρτήσεων $T-1$, $T-2$, καὶ $T-3$ περιγράφεται διὰ τῶν

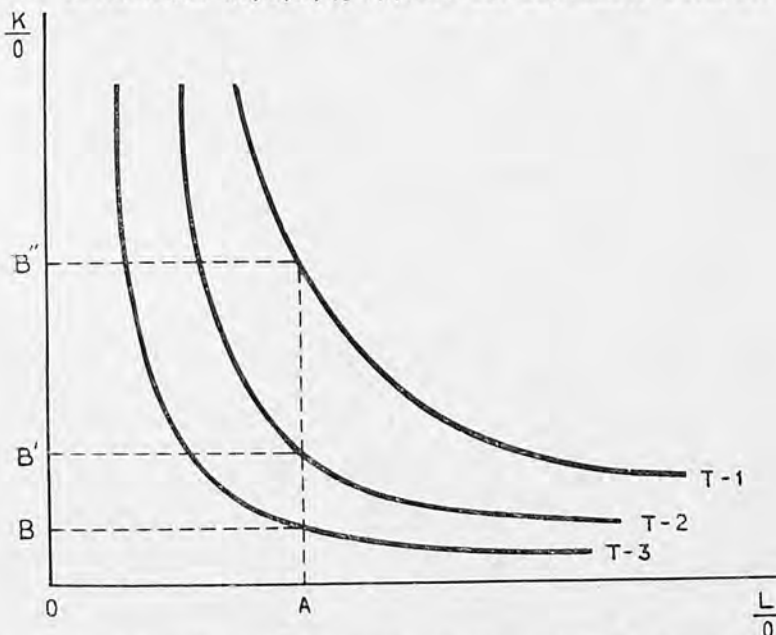
σχέσεων $\frac{OB''}{OA}$, $\frac{OB'}{OA}$ καὶ $\frac{OB}{OA}$, ὅπου $\frac{OB''}{OA} > \frac{OB'}{OA} > \frac{OB}{OA}$.

1. Ὁ βαθμὸς ἐντάσεως κεφαλαίου δύναται νὰ μετρηθῆ διὰ τοῦ λόγου τοῦ κεφαλαίου πρὸς τὴν ἐργασίαν. Αὐξανόμενου τοῦ λόγου τούτου αὐξάνεται καὶ ἡ ἔντασις κεφαλαίου τῆς συναρτήσεως παραγωγῆς.

2. Εἰς τὸ ἐπόμενον σχεδιάγραμμα $\frac{K}{O} / \frac{L}{O} = \frac{K}{L}$, δεδομένου ὅτι

$$\frac{K}{O} \cdot \frac{L}{O} = \frac{K}{O} \times \frac{O}{L} = \frac{K}{L}$$

Ἡ πραγματοποιηθεῖσα ἀνωτέρω θεωρητικὴ ἐπισκόπησις ἀφορᾷ τὴν παραγωγὴν μίας δεδομένης ἐκροῆς μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν, διὰ διαφόρων συνδυασμῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς ἐργασία καὶ κεφάλαιον. Οὕτω, δὲν λαμβά-

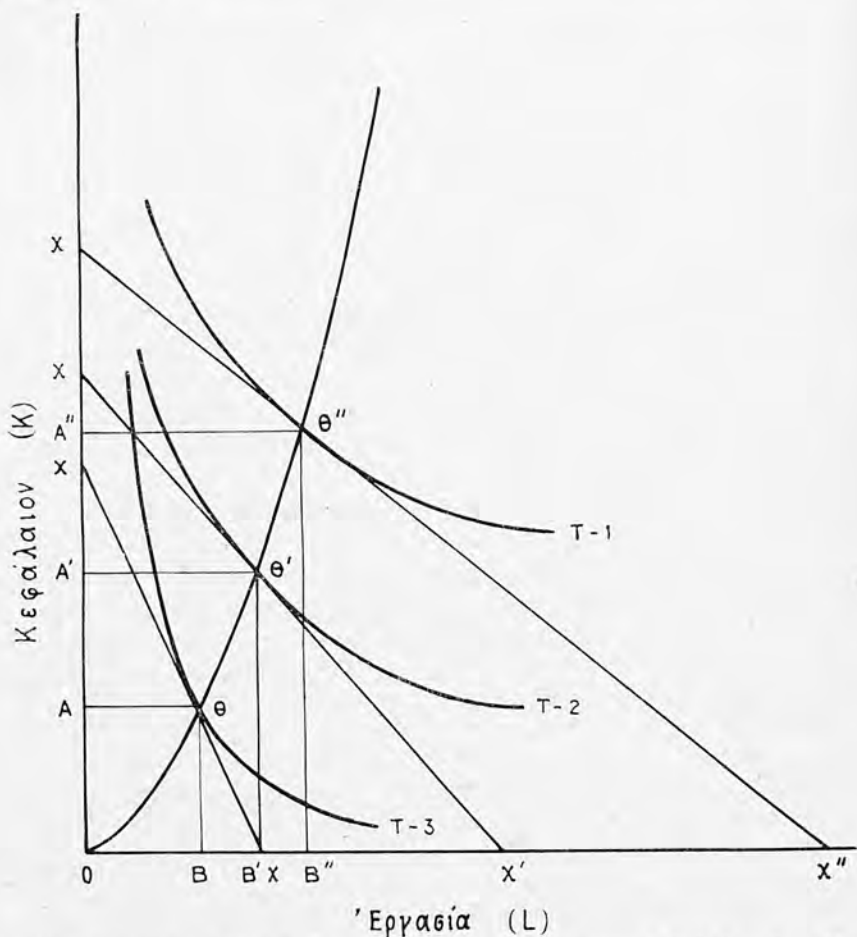
νονται ὑπ' ὄψιν αἱ πιθαναὶ ἐπιπτώσεις τῆς αὐξήσεως τῆς κλίμακος παραγωγῆς θαλασσίων μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν, ἥτοι τῆς αὐξήσεως τῆς χωρητικότητος τῶν φορτηγῶν πλοίων.

Ἐάν, συνεπεία τῆς αὐξήσεως τῆς χωρητικότητος τῶν πλοίων, ἡ σημειούμενη ποσοστιαία αὐξησης τῆς ἐκροῆς θαλασσίων μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν εἶναι μεγαλύτερα τῆς αὐξήσεως ὄλων τῶν εἰσροῶν, τότε ἔχομεν τὴν περίπτωσιν τῶν ἀξανομένων ἀποδόσεων κλίμακος παραγωγῆς ἢ ἄλλως τῶν οἰκονομῶν κλίμακος (Economies of scale). Ἐάν ὁμως ἡ ποσοστιαία αὐξησης εἶναι μικρότερα τῆς αὐξήσεως τῶν εἰσροῶν, τότε διακρίνομεν τὴν περίπτωσιν τῶν φθινουσῶν ἀποδόσεων κλίμακος.

Δεδομένου ὅτι ἐν ἐκ τῶν κυριωτέρων χαρακτηριστικῶν τῆς συγχρόνου ναυπηγικῆς, εἶναι ἡ ραγδαία αὐξησης τῆς μεταφορικῆς ἰκανότητος τῶν φορτηγῶν πλοίων, ἡ ὁποία συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπίτευξιν σημαντικῶν οἰκονομῶν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, δεόν ὅπως ἐξετάσωμεν τὴν περίπτωσιν τῆς παραγωγῆς θαλασσίων μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν, ὑπὸ συνθήκας ἀξανομένης ἀποδόσεως κλίμακος.

Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, οἱ κύριοι φορεῖς τῆς τεχνολογικῆς προόδου εἰς τὴν ναυτιλίαν εἶναι τὰ νεότευκτα πλοῖα. Κατ' ἐπέκτασιν τὰ νεότευκτα πλοῖα εἶναι καὶ οἱ κύριοι φορεῖς τῆς εἰσαγωγῆς οἰκονομῶν κλίμακος εἰς τὸν ναυτιλιακὸν τομέα, δεδομένου ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ αὐξησης τῆς χωρητικότητος ἐνὸς πλοίου, μετὰ τὴν περάτωσιν τῆς κατασκευῆς του.

Ούτως, ή ποσότης του συνόλου των εισροών εργασίας και κεφαλαίου, ή απαιτούμενη διά την παραγωγήν μιᾶς δεδομένης έκροης θαλασσιών μεταφορικών υπηρεσιών, εξαρτάται εκ τῆς μεταφορικῆς ικανότητος και κατά συνέπειαν τῆς χρονολογίας ναυπηγήσεως των πλοίων. Ἐπί παραδείγματι, διά τήν πραγματοποίησιν ἑνὸς δεδομένου μεταφορικοῦ ἔργου ὑπὸ των πλοίων, των ναυπηγηθέντων εἰς τὰς παρελθούσας περιόδους T - 1, T - 2 και T - 3 (χωρητικότης πλοίου T - 1) > χωρητικότης πλοίου T - 2) > χωρητικότης πλοίου T - 3) και προσφερόντων τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τήν τρέχουσαν περίοδον T, ἀπαιτεῖται μικροτέρα ποσότης εργασίας και κεφαλαίου ἔάν ή μεταφορά γίνη διά του πλοίου, ναυπηγήσεως τῆς περιόδου T - 1.

Ἡ προσφορά θαλασσιών μεταφορῶν ὑπὸ συνθήκας ἀφ' ἑνὸς μὲν αὐξανόμενης ἀποδόσεως κλίμακος, ἀφ' ἑτέρου δὲ αὐξανόμενης ἐντάσεως κεφαλαίου, δύναται νὰ περιγραφῆ διά του ἀνωτέρω σχεδιαγράμματος, τὸ ὁποῖον δεικνύει

τὰς συναρτήσεις παραγωγῆς τριῶν πλοίων, διαφορετικῆς μεταφορικῆς ἰκανότητος, ναυπηγηθέντων εἰς τὰς περιόδους T-1, T-2 καὶ T-3, καὶ προσφερόντων τὰς ὑπηρεσίας τῶν εἰς τὴν τρέχουσαν περίοδον T.

Εἰς τὸ ὡς ἄνω σχεδιάγραμμα :

1. $O_{T-1} = f_{T-1}(K, L)$, $O_{T-2} = f_{T-2}(K, L)$, $O_{T-3} = f_{T-3}(K, L)$ εἶναι αἱ συναρτήσεις παραγωγῆς πλοίων ναυπηγηθέντων εἰς τὰς περιόδους T-1, T-2 καὶ T-3, ὅπου $O_{T-1} > O_{T-2} > O_{T-3}$.

2. Αἱ γραμμαὶ XX, XX καὶ XX εἶναι γραμμαὶ ἴσου κόστους.

3. Ἡ συνάρτησις T-1 εἶναι μεγαλυτέρας ἐντάσεως κεφαλαίου ἐν σχέσει πρὸς τὴν T-2, καὶ ἡ T-2 ἐν σχέσει πρὸς τὴν T-3. Ὁ λόγος $\frac{K}{L}$ τῶν συναρτήσεων T-1, T-2 καὶ T-3 περιγράφεται διὰ τῶν σχέσεων $\frac{OA''}{OB''}$, $\frac{OA'}{OB'}$, $\frac{OA}{OB}$, ὅπου $\frac{OA''}{OB''} > \frac{OA'}{OB'}$, $> \frac{OA}{OB}$.

4. Τὰ σημεῖα Θ,Θ καὶ Θ'' δεικνύουν τὴν ἀρίστην ποσότητα μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ προσφέρει ἓν πλοῖον, ἐπὶ τῇ βάσει ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν τεχνολογικῶν δεδομένων τῆς περιόδου ναυπηγήσεώς του, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν ἰσχυρῶν τιμῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς ἐργασία καὶ κεφάλαιον. Ἡ γραμμὴ ΘΘΘ'' εἶναι ὁ τόπος τῶν ὡς ἄνω σημείων, καὶ λαμβάνει τὴν μορφήν τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸ σχεδιάγραμμα, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ προσφορά θαλασσίων μεταφορῶν διέπεται ἀπὸ συνθήκας ἀξιοῦσης ἀποδόσεως.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὡς ἄνω γενομένης θεωρητικῆς ἀναλύσεως, θὰ ἐπιχειρήσωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον μέρος τῆς παρουσίης ἐργασίας, νὰ ἐξετάσωμεν τὰς σημειωθείσας, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ κυρίου μέρους τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου, τεχνολογικὰς ἐξελίξεις εἰς τὸν χῶρον τῆς ἑλληνικῆς ναυτιλίας, εἰδικῶς εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς ἐξοικονομήσεως ναυτεργατικῶν δυναμικῶν. Ὡσαύτως θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ διατυπώσωμεν ὠρισμένα συμπεράσματα περὶ τῶν μελλοντικῶν προοπτικῶν ὑποκαταστάσεως τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου, αἱ ὁποῖαι δύναται νὰ ἐπιτευχθοῦν διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς ποιοτικῆς στάθμης τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ στόλου.

IV. Ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἑλληνικῆς Ναυτιλίας: Ἐξελίξεις καὶ συμπεράσματα

A. Μεταβολαὶ τῆς κατανομῆς, καθ' ὁμάδας ἡλικιῶν, τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ στόλου, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου 1953 — 72

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς περιορισμένους δυνατότητας «ex post» ὑποκαταστάσεως τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου εἰς τὸν χῶρον τῆς ἐμπορικῆς ναυτι-

λιας, ύφίστανται ευρύταται δυνατότητες «ex ante» ύποκαταστάσεως. Ό επενδυτής δύναται νά επιλέξει μεταξύ πλοίων διαφόρων μεγεθών, τύπων και βαθμών έντάσεως κεφαλαίου, τόσον εκ τών εν ενεργεία τελούντων και προσφερομένων προς πώλησιν, όσον και εκ τών προτύπων, τών δυναμένων νά ναυπηγηθούν.

Έν όψει τής παρατηρηθείσης στενότητας εις τήν άγοράν ναυτιλιακής έργασίας, ή ένδεδειγμένη γραμμή τήν όποίαν θά έπρεπε οί πλοιοκτήται νά τηρήσουν, είναι ή πώλησις τών πεπαλαιωμένων μονάδων του στόλου των και ή στροφή του επενδυτικού ενδιαφέροντος των προς τά νεότευκτα, τεχνολογικώς προηγμένα πλοία εις τά όποια, άφ' ένός μέν ή αύξησις τής χωρητικότητας έχει επιφέρει σημαντικώς έσωτερικάς οικονομίας κλίμακος, άφ' έτέρου δέ ή διαδικασία παραγωγής είναι ηύξημένης έντάσεως κεφαλαίου.

Δεδομένου ότι σκοπός τής παρούσης εμπειρικής αναλύσεως είναι ή εξέτασις τής, υπό τών Έλλήνων πλοιοκτητών, καταβληθείσης προσπαθείας έξοικονομήσεως ναυτεργατικού δυναμικού, δέον όπως επιχειρήσωμεν νά διερευνήσωμεν κατά πόσον έτηρήθη, ύπ' αυτών, ή ως άνω αναφερομένη γραμμή.

Εις τρόποσ αξιολογήσεως τής προσπαθείας ταύτης είναι διά τής επεξεργασίας τών, υπό τής Έθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας τής Ελλάδος, δημοσιευμένων στοιχείων περί τής κατανομής, καθ' ομάδας ηλικιών, του ελληνικού εμπορικού στόλου (1). Η Ε.Σ.Υ.Ε. κατανέμει τόν ελληνικόν εμπορικόν στόλον εις έξ ομάδας ηλικιών, ήτοι πλοία 0 έως 5 έτών, 5 έως 10 έτών, 10 έως 15 έτών, 15 έως 20 έτών, 20 έως 25 έτών και 25 έτών και άνω, ως εμφαίνεται εκ τών ύπ' αριθμ. I, II και III πινάκων του στατιστικού παραρτήματος.

Έξ αίτίας του γεγονότος ότι οί κύριοι φορείς τής τεχνολογικής προόδου, εις τόν χώρον τής εμπορικής ναυτιλίας, είναι τά νεότευκτα πλοία, ιδιαίτερον ενδιαφέρον παρουσιάζει ή όμάς, ή άποτελουμένη εκ τών πλοίων, ηλικίας έως 5 έτών, τά όποια ένσωματώνουν τήν πλέον προηγμένην τεχνολογίαν τής εποχής. Αί σημειωθείσαι έντός τής υπό εξέτασιν περιόδου, αύξομειώσεις τής ποσοστιαίας συμμετοχής τής ομάδος ταύτης, εις τό σύνολον του ελληνικού στόλου, δεικνύουν τās μεταβολάς εις τόν ρυθμόν εφαρμογής τών πλέον συγχρόνων τεχνολογικών εξελίξεων εις τήν ελληνικήν ναυτιλίαν.

Ός δυνάμεθα νά παρατηρήσωμεν, εκ τών αναφερομένων πινάκων του στατιστικού παραρτήματος, κατά τήν διάρκεια τής περιόδου 1953 - 72 έσημειώθησαν αί έξής γενικαι τάσεις εις τήν συμμετοχήν, εις τόν στόλον τής Ελλάδος, τής άποτελουμένης εκ τών πλοίων, ηλικίας έως 5 έτών :

1. Η ποσοστιαία συμμετοχή τής ομάδος ταύτης έσημείωσεν άνοδον καθ'

1. Η Ε.Σ.Υ.Ε. δημοσιεύει στοιχεία τής κατανομής, καθ' ομάδας ηλικιών, του υπό τήν ελληνικήν σημαίαν εμπορικού στόλου, τόσον διά τό σύνολον του στόλου όσον και διά τās κυριωτέρας κατηγορίας πλοίων. Διά τό σύνολον τών πλοίων ύφίσταται πλήρης σειρά στοιχείων διά τήν μεταπολεμικήν περίοδον, τά όποια δημοσιεύονται εις τās «Έτησίως Στατιστικάς Έπετηρίδας τής Ελλάδος». Τά στοιχεία διά τās επί μέρους κατηγορίας τών πλοίων ήρχισαν νά δημοσιεύονται τό έτος 1960 εις τό «Δελτίον Στατιστικής τής Έμπορικής Ναυτιλίας». Δέν ύπάρχει όμως πλήρης σειρά στοιχείων περί τής κατανομής, καθ' ομάδας ηλικιών, του συνολικού ελληνοκτήτου στόλου υπό τήν ελληνικήν και υπό ξένας σημαίας.

όλην την διάρκεια της περιόδου 1953 - 72, αυξηθείσα από 3,1% διά τὸ ἔτος 1953, εἰς 38,3% τῆς συνολικῆς χωρητικότητος διά τὸ ἔτος 1960.

Ἐντὸς ἑνὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος, ὁ ἔμπορικὸς στόλος τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος κατὰ κανόνα ἀπετελεῖτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ παρηλικῶν πλοίων, μετεβλήθη εἰς στόλον νεοτεύκτων. Ἐπὶ παραδειγματι ἀναφέρομεν ὅτι, κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ τελευταίου τριμήνου τοῦ ἔτους 1960, τὸ ποσοστὸν τῆς χωρητικότητος, ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν, ἀνῆλθεν εἰς 64% τῶν ἑλληνικῶν δεξαμενοπλοίων καὶ 34% τῶν πλοίων ξηροῦ φορτίου, ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν.

Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ προαναφερθεῖσα ἰσχυρά τάσις ἀξίσεως τῆς ποσοστιαίας συμμετοχῆς, εἰς τὸν στόλον τῆς Ἑλλάδος, τῆς ομάδος τῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν τεχνολογικῶς πλέον προηγμένων πλοίων, παρατηρήθη εἰς περίοδον εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πρόβλημα τῆς ἐλλείψεως πληρωμάτων δὲν εἶχε εἰσέτι λάβει τὴν σημερινὴν ὄξειαν μορφήν. Ἄφ' ἑνὸς μὲν ὑπῆρχε ἀθρόα προσέλευσις νέων πρὸς τὸ ναυτιλιακὸν ἐπάγγελμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ κόστος ἐπανδρώσεως τῶν πλοίων δι' ἀμιγῶς ἑλληνικῶν πληρωμάτων ἦτο κατὰ πολὺ κατώτερον τοῦ κόστους ἐπανδρώσεως τῶν κυριωτέρων ἐθνικῶν ναυτιλιῶν.

2. Ἡ κατακόρυφος ἄνοδος τοῦ ποσοστοῦ, τοῦ ἀποτελουμένου ἐκ τῶν πλοίων, ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν, ἀνεστάλη πλήρως κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους 1961, καὶ μετεβλήθη εἰς ἰσχυράν μειωτικὴν τάσιν, ἡ ὁποία διτηρήθη καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τῆς ἑπταετίας 1961 - 67. Ἐντὸς τῆς ἐν λόγω περιόδου, ὁ ἑλληνικὸς στόλος μετετρέπη ἐκ νέου εἰς στόλον παρηλικῶν πλοίων, ἐξ αἰτίας τῆς κάμψεως τῆς νηολογήσεως νεοτεύκτων ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν.

Ἡ ἔκτασις τῆς σημειωθείσης χειροτερέσεως τῆς ποιοτικῆς στάθμης τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἐμφαίνεται ἐκ τῶν στοιχείων τῆς Ε.Σ.Υ.Ε., τὸ ὁποῖα δεικνύουν ὅτι τὰ σχετικὰ ποσοστά, τὰ ἀποτελούμενα ἐκ τῶν πλοίων, ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν, τὰ ὁποῖα ἀνῆρχοντο, κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους 1961, εἰς 32,3% τοῦ συνολικοῦ στόλου, 37% τῶν πλοίων ξηροῦ φορτίου καὶ 62% τῶν δεξαμενοπλοίων, κατῆλθον εἰς 12,7%, 11% καὶ 17% ἀντιστοίχως, κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους 1967.

Δέον ὅπως σημειώσωμεν ὅτι ἡ παρατηρηθεῖσα πτώσις τῆς ποσοστιαίας συμμετοχῆς τῆς ομάδος τῶν πλέον συγχρόνων πλοίων, ἔλαβε χώραν εἰς περίοδον εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ρυθμὸς ἀξίσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔμπορικοῦ στόλου ἦτο ἐκ τῶν μικροτέρων τῆς ὅλης μεταπολεμικῆς περιόδου (1). Δηλαδή κατὰ τὴν διάρκεια τῆς, ἐν λόγω, ἑπταετίας, ἐσημειώθη ἀφ' ἑνὸς μὲν περιορισμένη ροπὴ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν νηολόγιον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τάσις νηολογήσεως παρηλικῶν καὶ κατὰ συνέπειαν τεχνολογικῶς ἀπρηχαιωμένων πλοίων.

4. Εἰς τὴν ἐπομένην πενταετίαν 1968 - 72, κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἀλματώδης ἀξίσις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔμπορικοῦ στόλου, ἐπανελήφθη ἡ παρατηρηθεῖσα κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πρώτης περιόδου 1954 - 60 τάσις

1. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς περιόδου 1953 - 60, ἡ ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν χωρητικότης ἔμπορικῶν πλοίων ἠδῆθη κατὰ 354%, ἐνῶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπομένης ἑπταετίας 1961 - 67, ὁ ρυθμὸς ἀξίσεως ἀνῆλθεν εἰς 43%.

αυξήσεως της ποσοστιαίας συμμετοχής της ομάδος, της αποτελουμένης εκ των πλέον συγχρόνων πλοίων. Το σχετικόν ποσοστόν, τὸ ὅποιον εἶχε κατέλθει εἰς 12,7% τοῦ συνόλου τοῦ στόλου, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους 1967, ηὔξηθη εἰς 30,3% κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους 1972, συνεπεία τοῦ σημειωθέντος ἐντόνου ἐνδιαφέροντος τῶν Ἑλλήνων πλοιοκτητῶν πρὸς τὴν ἐγγραφὴν εἰς τὰ ἑλληνικὰ νηολόγια, νεοαναπηγηθέντων πλοίων.

Παρὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἀξιόλογον βελτίωσιν τῆς κατανομῆς, καθ' ὁμάδας ἡλικιῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς τεχνολογικῆς στάθμης τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ στόλου, ἡ ποσοστιαία συμμετοχὴ τῶν πλοίων, ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν, εἰς τὸ σύνολον τόσον τῶν ἑλληνικῶν πλοίων ξηροῦ φορτίου, ὅσον καὶ τῶν ἑλληνικῶν δεξαμενοπλοίων, εἶναι εἰσέτι σημαντικῶς μικροτέρα τῆς συμμετοχῆς τῆς ἰδίας ομάδος πλοίων εἰς τὰς κυριωτέρας ἔθνικὰς ναυτιλίας, ὡς π.χ. τῆς Νορβηγίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας (1).

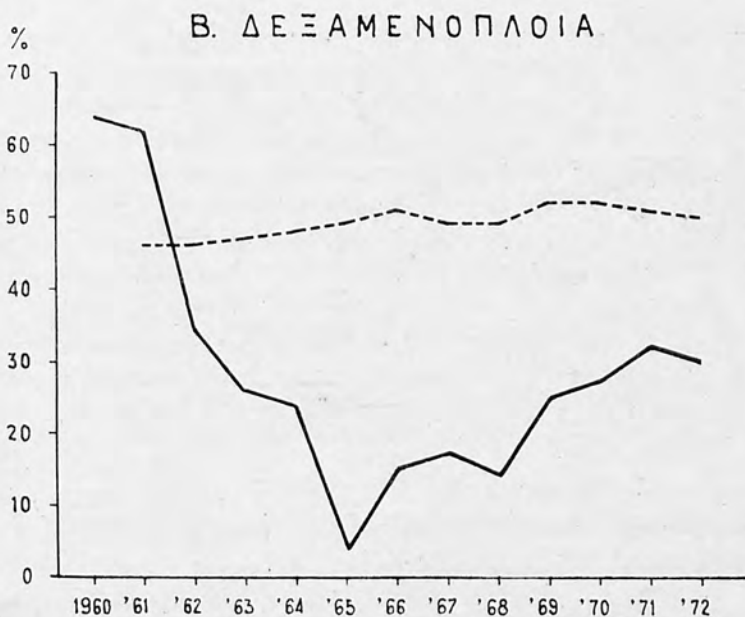
Ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς στόλους τῶν προαναφερθεισῶν χωρῶν, ὁ ἑλληνικὸς στόλος πλοίων ξηροῦ φορτίου καὶ δεξαμενοπλοίων εἶχε μεγαλύτερον ποσοστόν πλοίων, ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν, μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διετίας 1960 - 61 (%). Καθ' ὅλην ὁμως τὴν διάρκειαν τοῦ ὑπολοίπου τῆς, ὑπὸ ἐξέτασιν περιόδου, ἡ συμμετοχὴ τῆς ομάδος ταύτης εἰς τὸν ἑλληνικὸν στόλον, ἦτο πολὺ χαμηλοτέρα τῆς συμμετοχῆς τῆς ἀντιστοίχου ομάδος ἡλικιῶν εἰς τοὺς στόλους φορτηγῶν καὶ δεξαμενοπλοίων τῆς Νορβηγίας, Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰαπωνίας.

Τὰ σχεδιαγράμματα τῆς ἐπομένης σελίδος περιγράφουν τὰς σημειωθείσας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν λόγω περιόδου, μεταβολὰς εἰς τὴν ποσοστιαίαν συμμετοχὴν τῆς χωρητικότητος, ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς στόλους ξηροῦ φορτίου καὶ πετρελαιοφόρων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τοὺς στόλους τῶν ἀντιστοιχῶν κατηγοριῶν πλοίων τῶν προαναφερθεισῶν χωρῶν. Ἐχρησιμοποιήσαμε ὡς μέτρον συγκρίσεως τῆς ποιοτικῆς στάθμης τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, τὸν μέσον ὄρον τῶν ποσοστῶν συμμετοχῆς τῆς ομάδος, τῆς αποτελουμένης εκ τῶν πλοίων, ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν, εἰς τοὺς στόλους τῆς Νορβηγίας, Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰαπωνίας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἰδίας χρονικῆς περιόδου, ἡ σχέσις τῆς ποσοστιαίας (%) συμμετοχῆς τῆς χωρητικότητος, ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν, εἰς τὸ σύνολον τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ξηροῦ φορτίου καὶ πετρελαιοφόρων, πρὸς τὸν μέσον ὄρον τῆς ποσοστιαίας (%) συμμετοχῆς τῆς αὐτῆς ομάδος χωρητικότητος, εἰς

1. Ἐπελέξαμεν νὰ συγκρίνωμεν τὴν ποιοτικὴν στάθμην τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ στόλου πρὸς τὰς ἔθνικὰς ναυτιλίας τῆς Νορβηγίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, διότι αὗται, τόσον ἀπὸ ποσοτικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ ποιοτικῆς ἀπόψεως, κατέχουν τὰς πρώτας θέσεις εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν θαλασσιῶν μεταφορῶν.

2. Ὅρα στατιστικὸν παράρτημα, Πίνακα IV.

- (%) Συμμετοχή χωρητικότητας ηλικίας έως 5 ετών
είς τόν Έλληνικόν στόλον.
- Μέσος όρος (%) συμμετοχής χωρητικότητας ηλικίας
έως 5 ετών είς τούς στόλους τής Ιαπωνίας,
Νορβηγίας καί τού Ήνωμένου Βασιλείου.

τοὺς στόλους τῶν ἀντιστοίχων κατηγοριῶν πλοίων τῆς Νορβηγίας, Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἐξῆς μεγέθη :

	Πλοῖα ξηροῦ φορτίου	Δεξαμενόπλοια
1963	62 %	55 %
1964	55 %	50 %
1965	53 %	8 %
1966	44 %	29 %
1967	31 %	35 %
1968	49 %	29 %
1969	62 %	48 %
1970	60 %	52 %
1971	62 %	63 %
1972	67 %	62 %

Ἐάν ὑποθέσωμεν ὅτι τὰ παρατηρηθέντα εἰς τοὺς τρεῖς ξένους στόλους, ποσοστὰ χωρητικότητος, ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν, ἐκφράζουν ἓνα ἄριστον ρυθμὸν ἐφαρμογῆς τῶν πλέον συγχρόνων τεχνολογικῶν ἐξελίξεων, ἢ ἄλλως τὴν κατὰ Salter ἀρίστην τεχνολογίαν ἐκάστης ἐποχῆς, τότε οἱ ὡς ἄνω λόγοι περιγράφουν τὴν ἔκτασιν καὶ τὰς σημειωθείσας μεταβολὰς εἰς τὸν ρυθμὸν ἐφαρμογῆς τῆς ἀρίστης τεχνολογίας, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πλοιοκτητῶν. Ἐπὶ παραδειγματι, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους 1972, ἡ ἀπόκλισις ἐκ τοῦ ρυθμοῦ ἐφαρμογῆς τῆς ἀρίστης τεχνολογίας ἀνῆλθεν εἰς - 33 % διὰ τὰ πλοῖα ξηροῦ φορτίου καὶ - 38 % διὰ τὰ δεξαμενόπλοια.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εὐκόλως δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὑφίστανται εἰσέτι ἀξιώλογα περιθώρια ἀνυψώσεως τῆς τεχνολογικῆς στάθμης τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ στόλου διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ποσοστοῦ, τοῦ ἀποτελουμένου ἐκ τῶν πλοίων μικρᾶς ἡλικίας.

B. Μεταβολαὶ εἰς τὸν βαθμὸν ἐντάσεως κεφαλαίου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ στόλου

Ὁ βαθμὸς ἐντάσεως κεφαλαίου, ἢ ἄλλως ὁ λόγος τοῦ κεφαλαίου πρὸς τὴν ἐργασίαν, δύναται νὰ μετρηθῆ διὰ τῆς σχέσεως τῶν τόννων νεκροῦ βάρους ἢ τῶν κόρων ὀλικῆς χωρητικότητος τοῦ στόλου, πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπασχολουμένων, ἐπὶ τῶν πλοίων τοῦ αὐτοῦ στόλου, ναυτικῶν καὶ ἀξιοματικῶν. Οἱ τόννοι νεκροῦ βάρους καὶ οἱ κόροι ὀλικῆς χωρητικότητος, ἀποτελοῦν ἓν μέτρον τῆς συνολικῆς ποσότητος κεφαλαίου τῆς χρησιμοποιουμένης εἰς τὴν διαδικασίαν παραγωγῆς θαλασσιῶν μεταφορῶν. Ἐλλείψει πλέον καταλλήλων στοιχείων, ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀπασχολουμένων ναυτῶν καὶ ἀξιοματικῶν, δύναται νὰ ἀποτελέσῃ μέτρον τῆς ποσότητος τῶν προσφερομένων, ὑπὸ τοῦ συντελεστοῦ παραγωγῆς ἐργασία, ὑπηρεσιῶν.

Διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν σημειωθέντων, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου 1953 - 72, βαθμῶν ἐντάσεως κεφαλαίου τοῦ, ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν, ἐμπορικῶν στόλου, ἐγένετο χρῆσις τῶν ὑπὸ τῆς Ε.Σ.Υ.Ε. δημοσιευομένων στοιχείων περὶ τῆς συνολικῆς χωρητικότητος τοῦ στόλου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ναυτῶν καὶ ἀξιοματικῶν τῶν ἐργαζομένων εἰς ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα. Ἄπαντα τὰ χρησιμοποιηθέντα στοιχεῖα εἶναι τοῦ τελευταίου τριμήνου ἐκάστου ἔτους. Οἱ ὑπολογισθέντες, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὡς ἄνω στοιχείων, βαθμοὶ ἐντάσεως κεφαλαίου, περιέχονται εἰς τὸν πίνακα ὑπ' ἀριθμ. V τοῦ στατιστικοῦ παραρτήματος.

Ὡς δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ἐκ τοῦ ἐν λόγω πίνακος, αἱ σημειωθείσαι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν περιόδου, τάσεις μεταβολῆς τοῦ βαθμοῦ ἐντάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ στόλου, ἦσαν ἀνάλογοι τῶν σημειωθείσων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἰδίας περιόδου, τάσεων μεταβολῆς τῆς ποσοστιαίας συμμετοχῆς, εἰς τὸ σύνολον τοῦ στόλου αὐτοῦ, τῆς ὁμάδος χωρητικότητος, τῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν πλοίων, ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν. Ἦτοι παρατηροῦμεν τὰς κάτωθι γενικὰς τάσεις :

1. Ἀνοδικὴ τάσις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου 1953 - 60. Ὁ ἐπιτευχθεὶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου αὐτῆς, μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς ἀύξησεως τοῦ βαθμοῦ ἐντάσεως κεφαλαίου, ἀνῆλθεν εἰς 9,5%.

2. Μειωτικὴ τάσις, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπομένης ἑπταετίας 1961 - 67. Συνεπεία τῆς τάσεως αὐτῆς, ὁ βαθμὸς ἐντάσεως κεφαλαίου, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀνέλθει εἰς 277,8 κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους 1960, κατῆλθεν εἰς 211,1 κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους 1967. Ἦτοι ἐσημειώθη μείωσις κατὰ 24% εἰς τὴν σχέσιν τῶν κ.ο.χ. πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ναυτιλλομένων, ἡ ὁποία δεικνύει τάσιν ὑποκαταστάσεως τοῦ κεφαλαίου διὰ τῆς ἐργασίας.

3. Ἀνοδικὴ τάσις τοῦ βαθμοῦ ἐντάσεως κεφαλαίου, ἡ ὁποία ἐνεφανίσθη ἐκ νέου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους 1968 (αὕξησις κατὰ 10%), καὶ διετηρήθη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ὑπολοίπου τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν περιόδου. Συμφώνως πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε ὑφισταμένας ἐνδείξεις ἡ τάσις αὐτὴ συνεχίζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας.

Παρὰ τὴν σημειωθείσαν ἄνοδον τοῦ βαθμοῦ ἐντάσεως κεφαλαίου τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἡ τάσις ὑποκαταστάσεως τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου, δὲν ἔχει εἰσέτι λάβει τὰς διαστάσεις τὰς παρατηρουμένας εἰς τοὺς ἐμπορικοὺς στόλους τῶν κυριωτέρων ναυτιλιακῶν χωρῶν. Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. VI πίνακος τοῦ στατιστικοῦ παραρτήματος, οἱ βαθμοὶ ἐντάσεως κεφαλαίου τῶν στόλων τῆς Νορβηγίας, Μεγάλης Βρεταννίας καὶ Ἰαπωνίας εἶναι οὐσιωδῶς ἀνώτεροι τῶν ἰσχυόντων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν. Τοῦτο βεβαίως δεικνύει ὅτι ὑφίστανται εἰσέτι, σημαντικὰ περιθώρια περαιτέρω ὑποκαταστάσεως τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου εἰς τὸν χῶρον τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας.

Γ. Συμπεράσματα καὶ προοπτικαὶ

Εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς παρουσίας ἐργασίας θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν ἑκτασιν τῆς ἐπιδράσεως τῶν σημειωθείσων, κατὰ τὴν διάρκειαν

της περιόδου 1953 - 72, μεταβολών εις τόν ρυθμόν εφαρμογής της άριστης τεχνολογίας εις τόν έλληνικόν έμπορικόν στόλον, επί των σημειωθείσών κατά την διάρκειαν της ίδιας περιόδου, μεταβολών εις τόν βαθμόν έντάσεως κεφαλαίου του στόλου αυτού. Ώσαύτως θά επιχειρήσωμεν νά εκτιμήσωμεν τάς δυνατότητας περαιτέρω εξοικονομήσεως ναυτεργατικού δυναμικού εις την έλληνικήν έμπορικήν ναυτιλίαν. Ή τοιαύτη εξοικονόμησις δύναται νά επιτευχθῆ διά της έπιταχύνσεως του ρυθμού εφαρμογής της άριστης τεχνολογίας.

Ώς είπομεν προηγουμένως, αί μεταβολαί της ποσοστιαίας συμμετοχής, εις τό σύνολον του έν λόγω στόλου, της ομάδος χωρητικότητας, της αποτελουμένης εκ των πλοίων, ηλικίας έως 5 έτών, δύναται νά θεωρηθοῦν ότι εκφράζουν τάς μεταβολάς εις τόν ρυθμόν εφαρμογής της άριστης τεχνολογίας εις την έλληνικήν έμπορικήν ναυτιλίαν.

Διά την πραγματοποιηθείσαν ποσοτικήν εκτίμησιν έγένετο χρήσις ένός άπλου μαθηματικού ύποδειγματος, τό όποιον αποτελείται άπό την κάτωθι συνάρτησιν :

$$Y_i = f(X_i)$$

όπου $Y =$ ό βαθμός έντάσεως κεφαλαίου του έλληνικού έμπορικού στόλου, ό όποιος περιγράφεται διά της σχέσεως των κόρων όλικής χωρητικότητας του στόλου πρός τόν άριθμόν των άπασχολουμένων ναυτικών. Διά νά καταστή ευχερεστέρα ἡ εκτίμησις της σχετικής εξισώσεως, έχρησιμοποιήθη άντί των άπολύτων τιμών του λόγου των κ.ο.χ. πρός τόν άριθμόν των ναυτιλλομένων, δείκτης με βάσιν (100) την τιμήν την παρατηρηθείσαν, κατά την διάρκειαν του έτους 1953.

$X =$ Ή ποσοστιαία (%) συμμετοχή, εις τό σύνολον του στόλου, των πλοίων ηλικίας έως 5 έτών.

Εις την ποσοτικήν άνάλυσίν μας, έχρησιμοποιήσαμεν την γραμμικήν μορφήν της έν λόγω συναρτήσεως, ἡ όποία δύναται νά εκφρασθῆ διά της εξισώσεως $Y_i = a + \beta X_i$.

Έκ των γενομένων δι' εφαρμογής της μεθόδου των έλαχίστων τετραγώνων ύπολογισμών, προέκυψαν τά κάτωθι άποτελέσματα :

$$Y = 100 + 2,753 X \quad R^2 = 0,8347$$

$$(37,91) \quad (0,0745)$$

Ταῦτα δεικνύουν ότι :

α) 83% των σημειωθείσών κατά την διάρκειαν της περιόδου 1953 - 72, μεταβολών εις τόν βαθμόν έντάσεως κεφαλαίου του, ύπό την έλληνικήν σημαίαν έμπορικού στόλου, δύναται νά άποδοθοῦν εις τάς σημειωθείσας κατά την διάρκειαν της ίδιας περιόδου μεταβολάς της ποσοστιαίας συμμετοχής της ομάδος χωρητικότητας, της αποτελουμένης εκ των πλοίων ηλικίας έως 5 έτών.

β) Αὔξεισις κατά μίαν μονάδα της ποσοστιαίας συμμετοχής, εις τό σύνολον του έλληνικού στόλου, της ομάδος χωρητικότητας της αποτελουμένης εκ των πλοίων ηλικίας έως 5 έτών (π.χ. άπό 40% εις 41%) συντελεῖ εις αύξησιν

κατά 2,753 μονάδας του δείκτη, ο οποίος εκφράζει τον βαθμόν εντάσεως κεφαλαίου του στόλου αυτού (π.χ. από 240,120 εις 242,873).

Τοιουτοτρόπως, εάν κατά την διάρκειαν του έτους 1972, ή ποσοστιαία συμμετοχή εις την συνολικὴν χωρητικότητα ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν, τῆς ομάδος τῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν πλοίων ἡλικίας, ἕως 5 ἐτῶν, δὲν ἦτο μόνον 30,3% ἀλλ' ἀνῆρχετο εἰς τὰ ποσοστὰ τὰ παρατηρούμενα, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἰδίου ἔτους εἰς τοὺς ἐθνικοὺς στόλους τῆς Νορβηγίας (43%), τῆς Μεγάλης Βρετανίας (48%) καὶ τῆς Ἰαπωνίας (56%)(1), αἱ τιμαὶ τῶν σχετικῶν δεικτῶν, οἱ ὅποιοι ἐκφράζουν τὸν βαθμὸν εντάσεως κεφαλαίου τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ στόλου, θὰ ἦσαν αἱ κάτωθι :

Δείκτης βαθμοῦ εντάσεως κεφαλαίου	(%) Συμμετοχὴ εἰς τὸν στόλον, τῶν πλοίων ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν
218,379	43% (Στόλος Νορβηγίας)
232,144	48% (Στόλος Μεγάλης Βρετανίας)
254,168	56% (Στόλος Ἰαπωνίας)

Οἱ ὡς ἄνω δεῖκται, μετατρεπόμενοι εἰς ἀπόλυτα μεγέθη τοῦ βαθμοῦ εντάσεως κεφαλαίου ἢ ἄλλως τῆς σχέσεως τῶν κόρων ὀλικῆς χωρητικότητος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐργαζομένων ναυτικῶν, παρουσιάζουν τὴν ἐξῆς εἰκόνα :

Δείκτης βαθμοῦ εντάσεως κεφαλαίου	Σχέσις κ.ο.χ. πρὸς ἀριθμὸν ναυτιλλομένων	(%) Συμμετοχὴ εἰς τὸν στόλον, τῶν πλοίων ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν
218,379	322,8	43%
232,144	343,6	48%
254,168	376,2	56%

Οἱ βαθμοὶ εντάσεως κεφαλαίου, οἱ ὅποιοι προκύπτουν ἐκ τῶν ὑπολογισμῶν μας, ἐκφράζουν τρόπον τινά, μίαν ἀρίστην τεχνολογικὴν στάθμην, ἣ ὅποια δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ποσοστιαία συμμετοχὴ εἰς τὸν ἑλληνικὸν στόλον, τῶν πλοίων ἡλικίας ἕως 5 ἐτῶν, ἀνέλθει εἰς τὰ ἐπίπεδα τὰ ὅποια ἰσχύουν εἰς τοὺς στόλους τῆς Νορβηγίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Ἡ δὲ ὑφισταμένη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ πραγματικοῦ βαθμοῦ εντάσεως κεφαλαίου τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, καὶ τῶν ὡς ἄνω βαθμῶν, δεικνύει τὰς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τεχνολογικῶν γνώσεων τοῦ παρόντος, δυνατότητας περαιτέρω ὑποκαταστάσεως τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου εἰς τὸν ᾧδρον τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας.

Οὕτως, εάν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου τριμήνου τοῦ ἔτους 1972, εἰς

1. Lloyd's Rster of Shipping; Annual Report for 1972 (London 1973).

τὸ ὅποσον ἢ μὲν δύναμις τοῦ στόλου ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν, ἦτο 19.093.000 κ.ο.χ., ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ναυτικῶν τῶν ἐργαζομένων ἐπὶ ἑλληνικῶν πλοίων, ἦτο 61.802, ὁ βαθμὸς ἐντάσεως κεφαλαίου τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὰ ὑπολογισθέντα μεγέθη τῶν 322,8 343,6 καὶ 376,2, θὰ ἠδύνατο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργαζομένων ἐπὶ ἑλληνικῶν πλοίων, νὰ κατέλθῃ εἰς τὰ ἐξῆς ἐπίπεδα :

Βαθμὸς ἐντάσεως κεφαλαίου	Προβλεπόμενος ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων ναυτικῶν
322,8	59.140
343,6	55.567
376,2	50.752

Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν θὰ ἐπετυγχάνετο ἐξοικονόμησις 2.662 ναυτεργατῶν (μειώσεις κατὰ 4,3%), εἰς τὴν δευτέραν 6.235 (μειώσεις κατὰ 10,1%) καὶ εἰς τὴν τρίτην 11.050 (μειώσεις κατὰ 17,9%).

Ὡς δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ἐκ τῆς ἀνωτέρω γενομένης ποσοτικῆς ἐκτιμήσεως, αἱ ὑφιστάμεναι δυνατότητες ὑποκαταστάσεως τῆς ἐργασίας διὰ τοῦ κεφαλαίου εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν στόλον, εἶναι λίαν ἀξιόλογοι. Ἐὰν οἱ Ἑλληνες πλοιοκτῆται, ὅπως πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔχουν ἤδη πράξει, πωλήσουν τὰς παρηλίκους μονάδας τοῦ στόλου των, περιορίσουν τὰς ἀγορὰς πλοίων μεγάλης ἡλικίας καὶ στραφῶν πρὸς τὰ νεότευκτα πλοῖα, τότε τὸ πρόβλημα τῆς ἐλλείψεως πληρωμάτων δὲν θὰ ἔχῃ τὴν σοβαρὰν μορφήν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας.

Ἡ στροφὴ πρὸς τὰ νεότευκτα πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐνσωματώνουν τὴν ἀρίστην τεχνολογίαν τῆς ἐποχῆς, δύναται νὰ δημιουργήσῃ νέα προβλήματα διὰ τοὺς Ἑλληνας πλοιοκτῆτας. Ἐπὶ παραδείγματι, δύναται νὰ δημιουργηθοῦν προβλήματα ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ κόστος κτήσεως τῶν συγχρόνων πλοίων εἶναι πολὺ μεγαλύτερον τῶν συμβατικῶν φορτηγῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν πλοιοκτησίαν, τῆς μεγαλύτερας μερίδος τῶν Ἑλλήνων πλοιοκτητῶν.

Δεδομένου ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία ἐξαρτᾶται σχεδὸν πλήρως ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν χρηματοδότησιν, εἶναι σκόπιμον νὰ ἐξετασθῇ ἐὰν συμφέρῃ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν οἰκονομίαν ἡ αὔξησις τῆς συμμετοχῆς τῶν ἑλλήνων τραπεζικῶν ἰδρυμάτων εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῶν ναυπηγικῶν προγραμμάτων τῶν ἑλληνικῶν ναυτιλιακῶν ἐπιχειρήσεων. Βεβαίως, τὸ ὅλον ναυπηγικὸν πρόγραμμα τῶν Ἑλλήνων εἶναι ὑπεράνω τῶν δυνατοτήτων τοῦ τραπεζικοῦ τομέως τῆς χώρας μας, ἀλλὰ δύναται νὰ ἐρευνηθῇ ἡ δυνατότης ἐφαρμογῆς νέων, μὴ κλασσικῶν, μορφῶν χρηματοδοτήσεως τῆς ἑλληνικῆς ποντοπόρου ναυτιλιακῆς δραστηριότητος, ὅπως π.χ. ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ξένην κεφαλαιαγοράν, ἢ σὺναψις ὁμολογιακῶν δανείων, ἢ χρηματοδότησις ὑπὸ «Consortium» τραπεζῶν κ.ἄ.

Ἡ ἀνεπαρκὴς κατάρτισις τῶν ἀξιωματικῶν καὶ πληρωμάτων εἰς τὴν χρῆσιν

τῶν αὐτοματοποιημένων μηχανημάτων, τὰ ὅποια ἔχουν ὑποκαταστήσει τὰς ἐργατικὰς χεῖρας εἰς τὰ τεχνολογικῶς προηγμένα σύγχρονα φορτηγὰ πλοῖα, δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἕτερον ἐμπόδιον εἰς τὴν προσπάθειαν στροφῆς τοῦ ἐπενδυτικοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν Ἑλλήνων πλοιοκτητῶν πρὸς τὰ νεότευκτα πλοῖα. Θὰ πρέπει κατὰ συνέπειαν νὰ ἐπεκταθοῦν τὰ προγράμματα μετεκπαιδεύσεως τῶν ὑπηρετούντων ναυτιλλομένων, ὥστε οὗτοι νὰ δύνανται νὰ παρακολουθήσουν τὰς ἐφαρμοζομένας ἐκάστοτε εἰς τὴν ναυτιλίαν συγχρόνους τεχνολογικὰς ἐξελίξεις. Τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς προσπαθείας αὐτῆς ἔχουν ἤδη τεθῆ διὰ τῆς προσφάτου ἰδρύσεως τοῦ Κέντρου Ἐπιμορφώσεως Στελεχῶν Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ, τὸ ὁποῖον ὑπάγεται εἰς τὴν Διεύθυνσιν Ναυτικῆς Ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας.

Τὰ ὡς ἄνω προβλήματα, παρὰ τὴν ὀξύτητα των, δύναται νὰ ἐπιλυθοῦν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν καταλλήλων μέτρων καὶ τῆς συνεργασίας τῶν Ἑλλήνων πλοιοκτητῶν μετὰ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν τῆς χώρας. Ἡ προεξέχουσα θέσις τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ ἑλληνικὴ ἐμπορικὴ ναυτιλία εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγοράν, θὰ διατηρηθῆ καὶ εἰς τὸ μέλλον διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ἀπασχολήσεως ναυτιλλομένων ὑψηλῆς καὶ πολυπλεύρου καταρτίσεως εἰς τὰ διάφορα θέματα τὰ ἀφορῶντα τὸ πλοῖον, καὶ τῆς στροφῆς τῶν Ἑλλήνων πλοιοκτητῶν πρὸς τὰ σύγχρονα πλοῖα τὰ ὅποια ἐνσωματώνουν τὴν ἀρίστην τεχνολογίαν τῆς ἐποχῆς των.

Π ί ν α ξ ΙΙ

Κατανομή καθ' ομάδας ηλικιών του στόλου πλοίων ξηρού φορτίου υπό την ελληνικήν σημαίαν
(στοιχεία 1960—72) *

Κλίμαξ ηλικιών εις έτη	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
0(5	34	37	22	21	18	17	14	11	19	24	27	29	32
5(10	2	2	20	22	22	30	20	17	16	15	13	11	19
10(15	6	5	1	2	4	7	12	18	18	22	23	21	20
15(20	50	49	44	22	9	4	8	11	12	10	12	17	22
20(25	2	2	7	26	38	30	34	29	18	12	10	9	6
25 έτων και άνω	6	5	6	7	9	12	12	14	17	17	15	13	10
Σύνολον	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Π ί ν α ξ ΙΙΙ

Κατανομή καθ' ομάδας ηλικιών του στόλου δεξαμενοπλοίων υπό την ελληνικήν σημαίαν
(στοιχεία 1960—72) *

Κλίμαξ ηλικιών εις έτη	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
0(5	64	62	35	26	24	4	15	17	14	25	27	32	31
5(10	15	22	38	36	38	44	27	21	18	18	18	15	19
10(15	5	3	9	17	18	28	33	29	32	19	26	22	20
15(20	9	8	12	9	7	11	15	24	27	20	23	23	22
20(25	2	1	2	6	8	9	5	5	4	5	3	5	6
25 έτων και άνω	5	4	4	6	5	4	5	4	5	3	3	3	2
Σύνολον	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* Στοιχεία 31 - 12 εκάστου έτους.

Π ί ν α ξ Ι V

Πίναξ εμφανίων την ποσοστιαίαν (%) συμμετοχήν τής χωρητικότητος, ηλικίας έως 5 ετών, εις τούς φορτηγούς στόλους τής Ελλάδος, Νορβηγίας, Ιαπωνίας και τού Ήνωμένου Βασιλείου (1)

	ΕΛΛΑΣ		ΝΟΡΒΗΓΙΑ		ΗΝΩΜΕΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ		ΙΑΠΩΝΙΑ	
	Ξηροδ Φορτίου	Δεξ/πλοια	Ξηροδ Φορτίου	Δεξ/πλοια	Ξηροδ Φορτίου	Δεξ/πλοια	Ξηροδ Φορτίου	Δεξ/πλοια
1960	34	64	44	39	25	38	+	+
1961	37	62	43	39	27	45	43	54
1962	22	35	+	37	+	48	+	53
1963	21	26	43	34	25	48	35	58
1964	18	24	40	41	24	43	35	59
1965	17	4	40	45	22	40	33	62
1966	14	15	37	49	21	37	38	66
1967	11	17	40	55	23	30	42	61
1968	19	14	46	54	25	30	47	61
1969	24	25	51	54	27	41	54	60
1970	27	27	52	47	29	49	55	59
1971	29	32	51	44	34	53	56	55
1972	32	31	47	39	40	55	56	56

* Δέν έχουν δημοσιευθή τά σχετικά στοιχεία υπό τού Ο.Ο.Σ.Α.

(1) Διά τά στοιχεία, τά άφορώντα τās ξένας ναυτίας χρησιμοποιήσαν ως πηγαί αί έτήσια έκθέσεις τής Έπιτροπής Θαλασσίων Μεταφορών τού Ο.Ο.Σ.Α. «Les Transports Maritimes». Διά δέ τά ελληνικά στοιχεία ή βασική πηγή είναι ή έτησια έκδοσις τής Ε.Σ.Υ.Ε. «Δελτίον Στατιστικής Έμπορικής Ναυτίας».

Πίναξ V

Ἐξέλιξις τοῦ βαθμοῦ ἐντάσεως κεφαλαίου εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν
Σύνολον ἐμπορικοῦ στόλου, ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν

	Λόγος κόρων ὀλικῆς χωρητικότητος πρὸς ἀριθμὸν ἀπασχολουμένων	Δείκτης (1953 = 100)
1953	148,1	100
1954	168,7	114
1955	186,5	126
1956	189,6	128
1957	220,5	149
1958	244,9	165
1959	258,0	174
1960	277,8	188
1961	260,5	176
1962	253,3	171
1963	222,4	150
1964	219,9	148
1965	216,9	146
1966	215,5	145
1967	211,1	142
1968	231,3	156
1969	254,3	172
1970	278,3	188
1971	288,2	195
1972	309,0	209

Πίναξ VI

Ἐξέλιξις βαθμοῦ ἐντάσεως κεφαλαίου εἰς τοὺς ἐμπορικοὺς στόλους
τῆς Ἰαπωνίας, Νορβηγίας καὶ Μεγάλης Βρετανίας (1)

Σχέσις κ.ο.χ. πρὸς ἀριθμὸν ἀπασχολουμένων εἰς τὸ σύνολον τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου

	Ἰαπωνία	Νορβηγία	Μεγάλη Βρετανία
1965	154,2	251,1	208,4
1966	164,8	262,2	219,8
1967	181,9	295,2	229,6
1968	193,9	342,0	252,7
1969	216,6	399,4	285,1
1970	232,9	419,0	311,5
1971	269,5	488,5	341,7
1972	267,5	534,6	385,3

(1) Les Transports Maritimes, ἐτήσια ἐκθέσεις τῆς Ἐπιτροπῆς Θαλασσίων Μεταφορῶν τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. (σειρά).

Α. Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία :

•Εθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος: Δελτίον Στατιστικῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας (σειρά),

» » » » » Στατιστικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Ἑλλάδος (σειρά).

Κέντρον Προγραμματισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν (Κ.Ε.Π.Ε.): Σχέδιον Προτύπου
Μακροχρονίου Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος, Μέρος Β' (Ἀθῆναι 1972).

Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος: Ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία κατὰ τὸ ἔτος 1972 (Ἀθῆναι 1973).

Β. Ξένη Βιβλιογραφία :

Committee of Inquiry into Shipping: The Report (H. M. S. O., London 1970).

Deakin, B. and Seward, T. : Productivity in Transport (C. U. P., 1969).

«The Economist», (London 1972).

Goss, R. : Economic Criteria for Optimal Ship design, εἰς «Studies in Maritime Economics»
(C. U. P., 1970).

Goss, R. and Jones, C. : The Economics of size in dry Bulk Carriers (H. M. S. O., London 1971),.

Hicks, J. R. : Theory of Wages (MacMillan, London 1935).

Institut fur Seeverkehrswirtschaft, Bremen : Statistik des Schiffahrt 1973.

Koopmans, T. : Tanker Freight rates and Tankship Building (Haarlem, Der Haag 1939).

Lloyd's Register of Shipping : Annual Report for 1972 (London, 1973).

Organisation de Coopération et de Développement Économique, Comité des Transports.

Maritimes : Report sur les Transports Maritimes (σειρά).

Salter, W. E. G. : Productivity and Technical Change (C. U. P. 1969).

Sturmev, S. G. : British Shipping and World Competition (London 1962).

ΕΥΡΩΠΑΪΚΑΙ ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΟΥ ΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ

Δρος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου

Εἰσαγωγή

Ἡ ἰδέα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Ἑνοποιήσεως, ἡ ὁποία τοσαύτην σημαντικὴν θέσιν κατέλαβεν εἰς τὸ σύγχρονον οἰκονομικὸν πνεῦμα, δὲν εἶναι νέα, ὅπως δὲν εἶναι νέα καὶ ἡ ἰδέα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἔμπορίου. Τὰς ρίζας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἔμπορίου θὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς τὰς μεγάλας ἀγροτικὰς ἐκθέσεις καὶ πανηγύρεις τῶν XI, XII καὶ XIII αἰώνων. Τὴν πρώτην ἱστορικὴν μορφήν διευρυνομένης ἀγορᾶς ἀποτελεῖ ἡ διεύρυνσις καὶ ἡ ἐνοποιήσις τῶν ὄρων καὶ δυνατοτήτων ἀνταλλαγῆς προϊόντων ἐντὸς τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος πολιτικοῦ πλαισίου μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χώρας.

Καθ' ὃν χρόνον ἐνισχύετο τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἐξ Ἀμερικῆς ρέοντος χρυσοῦ ἐμφανίζεται τὸ δόγμα τοῦ ἐμποροκρατισμοῦ, ἐδραιῶνον τὸν πλοῦτον ἐνὸς κράτους εἰς τὰ ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων μετάλλων ἀποθέματά του. Διὰ νὰ προστατευθοῦν τὰ ἀποθέματα ταῦτα λόγῳ τῶν ὑπερυσωμένων τελωνειακῶν δασμῶν ἐπενοήθη ἡ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσαγωγὴ ἔμπορευμάτων. Ἡ τάσις αὕτη τοῦ προστατευτισμοῦ ἔλαβε συγκεκριμένην μορφήν εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ τοῦ Γενικοῦ Δασμολογίου τοῦ Colbert τὸ 1664. Εὐρισκόμεθα εἰς τὰ μέσα τοῦ 15ου αἰῶνος καὶ αἱ μεγάλαι ναυτικαὶ ἀνακαλύψεις προκαλοῦν συγχρόνως διεύρυνσιν τοῦ ἔμπορικοῦ ὀρίζοντος καὶ μετάθεσιν τοῦ οἰκονομικοῦ κέντρου βάρους τοῦ κόσμου. Πλήρης ἀνακατάταξις τῶν περιουσιακῶν στοιχείων καὶ τῆς κοινωνικῆς ἱεραρχίας ἐπικρατεῖ, καθ' ὅσον τὸν οὐσιαστικῶς ἀγροτικὸν καὶ χειροτεχνικὸν κλάδον διαδέχεται ὁ ἔμπορικὸς καὶ βιομηχανικὸς τοιοῦτος.

Ὁ προστατευτισμὸς οὗτος ἐξηφάνισε τὰ μεγάλα ἔμπορικὰ ρεύματα τῶν προηγουμένων αἰώνων. Ἄλλ' ἤδη εἰς τὰς ἀδυναμίας τοῦ συστήματος ἐμφανίζονται αἱ πρῶται μεγάλαι ἀντιδράσεις. Τὸ 1703 ὑπεγράφη ἡ πρώτη ἔμπορικὴ συνθήκη (1) μεταξὺ τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ τῆς Ἰσπανίας μὲ σκοπὸν νὰ ἐπω-

(1) Πρωτεργάτης ἦτο ὁ Λόρδος Methuen.

φεληθοῦν αἱ δύο χῶραι τῶν πλεονεκτημάτων ἐκ τῶν συμπληρωματικῶν οἰκονομῶν των (1).

Εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος ἡ σχολὴ τῶν φυσιοκρατῶν ἀπέδειξε τὰ πλεονεκτῆματα τῆς κυκλοφορίας τοῦ πλοῦτου καὶ τοῦ ρόλου τῆς κατανομῆς του. Ἐκ τῶν πλέον διασήμων φυσιοκρατῶν ὁ François Quesnay (2) ἔθεσε πρῶτος τὴν ἀρχὴν ὅτι «ἡ πολιτικὴ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου, ἡ πλέον βεβαία, ἡ πλέον ἀκριβής, ἡ πλέον ἐπικερδῆς εἰς τὸ ἔθνος καὶ εἰς τὸ Κράτος συνίσταται εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ».

Ὁ Turgot, οἰκονομικὸς ἔφορος τῆς Limousin, ἐμελλε νὰ ὑλοποιήσῃ τὰ προγράμματα τῶν φυσιοκρατῶν. Διακηρύσσει τὴν κατάργησιν τῶν ἐσωτερικῶν τελωνείων καὶ τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν σιτηρῶν. Ὡς γενικὸς ἐλεγκτῆς τῶν Οἰκονομικῶν τὸ 1774 ἐπεκτείνει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου τῶν σιτηρῶν εἰς ὅλην τὴν χώραν, χορηγῶν ἄδειαν ἐξαγωγῆς των. Τὸ 1776 καταργεῖ τὰ σωματεῖα ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν ὀργάνωσιν. Παρὰ τὰς προσπαθείας του, ὅμως, ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐργασίας ἐνεσαρκώθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας τῶν φυσιοκρατῶν εἶναι ἡ συναφθεῖσα μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας συνθήκη τοῦ Edem (1786), διὰ τῆς ὁποίας τὸ παλαιὸν σύστημα τῆς ἀπαγορεύσεως ἀντικαθίσταται δι' ἑνὸς δασμολογίου κατωτέρου κατὰ 20% καὶ ὑπολογιζομένου κατ' ἀξίαν (ad valorem). Ἡ Ἐπανάστασις ἀπέδεδῆχθη τὴν πολιτικὴν αὐτὴν, πλὴν ὁ ἐπακολουθήσας μακροχρόνιος πόλεμος ἀνέστειλε τὴν ἐφαρμογὴν του.

Χαρακτηριστικὸν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐποχῆς εἶναι ἡ πάλῃ μεταξὺ τῶν φιλελευθέρων τάσεων τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν ἀναφεισῶν ἀναγκῶν συνεπειᾶ τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἡπειρωτικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Ἡ Ναπολεόντειος Εὐρώπη ἦτο περισσότερον στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ καὶ ὀλιγώτερον οἰκονομικὴ. Ἐν τούτοις δὲν παρορᾶται τὸ γεγονός ὅτι ἡ Σύνοδος τοῦ Γενικοῦ Συνεδρίου τοῦ Ἐμπορίου τῆς 2ας Νοεμβρίου 1810 κατέστησε γνωστὸν ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀπητεῖτο, ἦτο ἡ κατάργησις τῶν τελωνείων καὶ ἡ πλήρης ἐλευθερία. Ἡ δημιουργηθεῖσα δυσπραγία συνεπειᾶ τοῦ ἡπειρωτικοῦ ἀποκλεισμοῦ εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας ἐν Γαλλίᾳ, διὰ τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας νέον ἡὑξημένον δασμολόγιον ἀνεφάνη.

Ἡ ἄνοδος τοῦ Ναπολέοντος Γ' (Β' Αὐτοκρατορία), φίλου τῶν Ἀγγλῶν ὀπαδῶν τῶν ἐλευθέρων ἀνταλλαγῶν, διηκούλυε καὶ πάλιν τὸ διεθνὲς ἐμπόριον,

(1) Εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν ἡ κίνησις ἀπελευθερώσεως τῶν ἐσωτερικῶν συναλλαγῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως ἔλαβε χώραν ὑπὸ τὴν ἐπῆρειαν οἰκονομολόγων, ὡς τοῦ Adam Smith κ.ά., οἱ ὅποιοι ἐθεώρουν ταύτην ὡς προϋπόθεσιν ἀναπτύξεως τοῦ πλοῦτου, συγχρόνως μὲ τὴν ἐνοποίησιν τῆς Ἀγγλίας, Σκωτίας καὶ Ἰρλανδίας.

(2) Ἀρχηγὸς τῆς Σχολῆς φυσιοκρατῶν καὶ ἱατρὸς ἐξέθεσε τὴν θεωρίαν του εἰς τὰ ἄρθρα «Ἀγρόται καὶ Γεννήματα» τῆς περιφήμου Ἐγκυκλοπαιδείας καὶ κυρίως εἰς τὸν «Οἰκονομικὸν Πίνακα».

Ἀπὸ τὸ 1860 μέχρι τὸ 1866 μέγας ἀριθμὸς ἐμπορικῶν συνθηκῶν συνήφθησαν μετὰ τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Τουρκίας, τῆς Πρωσσίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἑλβετίας, τῆς Σουηδίας, τῆς Νορβηγίας, τῶν χωρῶν τῶν Hanse (1), τῶν Κάτω Χωρῶν, τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Αὐστρίας. Παραλλήλως μὲ τὴν τάσιν ταύτην ἀναφαίνεται γενικὴ πτώσις τῶν δασμολογιῶν διὰ τῆς ρήτρας τοῦ μᾶλλον εὐνοομένου κράτους, διὰ τῆς ὁποίας ἔχουν συναφθῆ συμφωνίαι, δασμολόγια κοινὰ καὶ ἀρκούντως χαμηλά.

Ἡ τρίτη Δημοκρατία τῆς Γαλλίας ἐπιθυμοῦσα τὴν προστασίαν τῆς γεωργίας καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Melin ἐπανάφερε τὰ ὑψηλὰ δασμολόγια. Οὕτως, ἔχομεν τὸ Διπλοῦν Δασμολόγιον τοῦ 1892, τὸ ὁποῖον φθίνον προοδευτικῶς διήρκεσε μέχρι τοῦ ἔτους 1914. Ὁμοίᾳ ἐξ ἄλλου ἦτο ἡ ἀκολουθουμένη πολιτικὴ καὶ εἰς τὴν ὑπόλοιπον Εὐρώπην.

Αἱ ὑπερβολαὶ τοῦ προστατευτισμοῦ καὶ ἡ ἐκ τούτων ἀγανάκτησις τῆς κοινῆς γνώμης ὠδήγησαν ὀρισμένας χώρας εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἀντιοικονομικοῦ κλεισίματος. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἐκ τῶν πλέον ἐνδιαφερουσῶν πραγματοποιήσεων ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως. Πρόκειται διὰ τὴν Γερμανικὴν Τελωνειακὴν Ἐνωσιν «Zollverein».

I. Αἱ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑΙ ΕΝΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

A. Ἡ Γερμανικὴ Τελωνειακὴ Ἐνωσις ἢ «Zollverein»

Τὸ τέλος τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας ἄφησε τὰ γερμανικὰ κράτη εἰς πλήρη οἰκονομικὴν ἀποδιοργάνωσιν καὶ ἀπίστευτον τελωνειακὸν κατακερματισμόν. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ Γερμανία ἀπετελεῖτο ἐκ τεσσαράκοντα τελείως κεχωρισμένων ἀλλήλων Κρατῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑφίσταντο πλεῖστοι τελωνειακοὶ φραγμοί. Ἡ Πρωσσία εἶχε περισσότερα τῶν 67 διαφόρων δασμολογιῶν, ἡ δὲ μετάβασις ἀπὸ Ἀμβούργου εἰς Φραγκφούρτην ἐσήμαινε διέλευσιν ἐξ 144 τελωνειακῶν ἐλέγχων, ἐπιβολῆς διοδίων ἢ δημοτικῶν φόρων (2).

Ἡ πρώτη πρότασις περὶ ἐνοποιήσεως τοῦ συστήματος ἐγένετο ὑπὸ τῆς Βαυαρίας τὸ 1819, ἀλλὰ τελικῶς ἡ Πρωσσία μὲ ἀξιοσημείωτον συνέπειαν ἐπὶ πεντηκονταετίαν ἐσφυρηλάτησε τὴν Τελωνειακὴν Ἐνωσιν. Ἡ ἀρχικῶς ἀπορριφθεῖσα ἰδέα τῆς Τελωνειακῆς Ἐνώσεως, λόγῳ τῶν οἰκονομικῶν προσανατολισμῶν τῆς γεωργίας καὶ βιομηχανίας, ἐστραμμένων πρὸς τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν, τὴν Αὐστρίαν ἢ τὴν Ρωσίαν, ὥριμασε καὶ εἰς πείσμα τῆς ἀντιθέσεως τῶν Νοτίων περτοχῶν τὸ Zollverein ἔλαβε σάρκα καὶ ὄστα τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1843. Ἀρχικῶς εἰς τὴν Γερμανίαν ἐπραγματοποιήθη ἡ ἐλευθέρη διακίνησις ἐντὸς

(1) Hanse : ἐμπορικὴ ἔνωσις μεταξὺ λιμένων τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν μεσαῖωνα, ὡς τὸ Danzig, Meinel, Hambourg, Lubeck κλπ.

(2) J. Lacour - Gayet, Histoire du Commerce, τόμ. IV.

των περιοχών της. Το παράδειγμα διευρύνσεως της αγοράς ώδηγησεν εις τόν φιλελευθερισμόν και εις τὰς ένοποιήσεις των όμόρων κρατών. Ούτω, συντόμως έχομεν τήν δημιουργίαν τριών τελωνειακών ενώσεων τὰς όποιαις ή Πρωσία έπέτυχε τήν 1ην Ιανουαρίου 1834 νά ενώση εις μίαν, τήν λεγομένην «Zollverein». Τὰ τελωνεία κατηργήθησαν μεταξύ των περισσοτέρων περιοχών και οί αντίφρονούντες τελικώς προσεχώρησαν (1). Η ένοποιήσις ήρχισεν από τούς τελωνειακούς δασμούς και έπεξετάθη εις όλην τήν οικονομίαν. Ούτω, τό 1851 έγινε ή ένοποιήσις των συναλλαγματικών και τό 1861 του έμπορικού κώδικος (2).

Από τής ιδρύσεώς του τό Zollverein εύρέθη πρό μεγάλων δυσκολιών. Δυσκολίας έσωτερικὰς κατ' άρχάς, όφειλομένας εις τό ότι αί πολιτεΐαι - κράτη του Νότου ήρνούντο τήν ύπεροχήν τής Πρωσίας. Άκολούθως συνήντησε δυσκολίας δοξασιών. Υπό τούς έπικρατούντας όρους αί δημιουργηθείσαι βιομηχανΐαι συνεπεία του ήπειρωτικού αποκλεισμού δέν ήδύναντο νά άντεπεξέλθουν εις τόν άγγλικόν άνταγωνισμόν. Αί δυσκολΐαι αύται έπετείνοντο από τήν πάλην τής βιομηχανΐας, των έλευθέρων άνταλλαγών και του προστατευτισμού. Μέχρι του 1867 τό Zollverein έλειτούργησε με έλευθερίαν του έσωτερικού έμπορίου και με κοινόν έξωτερικόν δασμολόγιον, υπό τόν έλεγχον Τελωνειακού Συμβουλίου. Εις τοϋτο έκαστον κράτος άντιπροσωπεύετο υπό μιås ψήφου, ή δέ δι' όμοφωνΐας λήψις αποφάσεων παρέλυε τήν άνάπτυξίν του. Η νέα συνθήκη του 1867 συνέστησε διπλόν έλεγχον ύφ' ενός όμοσπονδιακού έκτελεστικού όργάνου, του Zollparlament, είναι ιδιαίτέρως ένδιαφέρουσα, διότι διά πρώτην φοράν άντι μιås ενώσεως και ενός συλλόγου των άντιπροσωπευομένων δυνάμεων αναφαίνεται άρχή ύπερεθνική έν είδει διακρατικού όργάνου, του όποιου αί αποφάσεις ύπεχρέωναν τὰ Κράτη - μέλη (3). Δυνάμεθα, λοιπόν, νά είπωμεν ότι τό Zollparlament ύποδηλοΐ όλοκλήρωσιν και είναι ό πρόδρομος του Vollparlament. Πράγματι, κατὰ τήν ίδρυσιν τής Γερμανικής Αυτοκρατορίας (1871) τὰ τελωνειακά ζητήματα έθεωρήθησαν ως όμοσπονδιακά και ούχι ως άνήκοντα εις τὰ επί μέρους Κράτη.

Υπογραμμίζομεν πάντως ότι ή τελωνειακή αύτη ένωσις, ή «Zollverein», άντεμετώπισε και έξωτερικὰς δυσκολΐας. Εις τήν ένωσιν ταύτην γειτονικαί χώραι, ως τό Βέλγιον και ή Όλλανδΐα, έπεθύμουν νά προσχωρήσουν με σκοπόν νά έπωφεληθουν των πλεονεκτημάτων ή νά διεκδικήσουν από τήν Πρωσίαν τήν ύπεροχήν επί των γερμανοφώνων χωρών. Αί δυσκολΐαι αύται ως και αί αναφεύσαι όξειαι κρίσεις ύπερεφαλαγγίσθησαν χάρις εις τήν εύκαμψΐαν, τήν σταθερότητα και τήν έπιμονήν τής πρωσσιικής πολιτικής. Η ένωσις «Zollverein» προήσπισε τὰ συμφέροντα των κρατών - μελών της κατ' άρχάς προστατευτικώς και άκολούθως, καθ' ό μέτρον ή βιομηχανΐα τό έπέτρεπε, προσηνατολίσθη προοδευτικώς εις μετρίας έλευθέρας άντάλλαγάς. Περαιτέρω ό οικονομικός έθνι-

(1) Τό Άμβούργον και ή Βρέμη προσεχώρησαν μόλις τό 1888.

(2) Ίδέ: M. G. Le Pande Ligny: Marché Commun (1960).

(3) Περί τής περιπτώσεως καθ' ήν τὰ διακρατικά όργανα κέκτηνται άποφασιστικήν άρμοδιότητα πρβλ. L. Cavare, Le Droit International Positif, 1961, I. σ. 587 έπ.

κισμός επανέφερε την Γερμανίαν εις τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος εἰς τὸ σύστημα τοῦ προστατευτισμοῦ, τοῦ πολέμου τῶν δασμῶν καὶ τὸ σύστημα τῶν εἰδικεύσεων.

Ἡ ἐμπειρία τῆς τελωνειακῆς ἐνώσεως Zollverein εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων. Ἡ διεύρυνσις τῆς ἀγορᾶς ἐπέφερε σημαντικὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ Πρωσσία καὶ ἄλλαι ἐπαρχαίαι ἐδημιούργησαν καὶ προώθησαν τὰς βιομηχανίας των. Συνεπεία τῆς διεύρυνσεως ταύτης ἐνεφανίσθησαν αἱ πρῶται ἐξειδικεύσεις, ὡς π.χ. ὑφαντουργίαι Σαξωνίας, ζυθοποιία τῆς Βαυαρίας, ἐργοστάσια Σιλεσίας κλπ. Ἡ γενικὴ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἠΰξησε τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας εἰς πρῶτας ὕλας γενικῶς. Ἔργα ὑποδομῆς ὡς π.χ. λιμένες, δρόμοι, ἤρχισαν νὰ πραγματοποιοῦνται καὶ ἡ ἄνοδος τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου ὑπῆρξε ταχεῖα. Ἡ γεωργία ἀνεπτύχθη σημαντικῶς. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἡ Γερμανία κατέλαβε τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸν κόσμον. Ἀπὸ μίαν συσπείρωσιν τῶν μικρῶν πριγκηπάτων μὲ δύσκολον οἰκονομίαν ἡ ἔνωσις Zollverein κατέστη μία ἀπὸ τὰς πλέον ἰσχυρὰς οἰκονομικὰς δυνάμεις τοῦ κόσμου.

Ἰδιαιτέρως ἀξιοσημειώτον ἐπίτευγμα τῆς ὡς εἴρηται ἐνώσεως ὑπῆρξεν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ αὐτὴ ἐνοποιήσις ἐδημιούργησε τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν. Ὁ Bismark διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑπεροχὴν τῆς Πρωσσίας ἐπὶ τῶν Κρατῶν τοῦ Νότου, ὡς βασικὸν ἐπιχείρημα ἐχρησιμοποίησε τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον. Εἰς ἐκάστην δὲ δυστροπίαν τῶν Κρατῶν - μελῶν ἠπειλεῖ τὴν διάλυσιν τῆς ἐνώσεως Zollverein καὶ οὕτως ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ οἱ πλέον πείσμονες τοῦ Νότου ἐγκατέλειπον τὴν πολιτικὴν τὴν ἐλευθερίαν πρὸς ὄφελος τῆς Πρωσσίας. Τοῦτο ἀποδεικνύει σαφῶς πόσον δύσκολον εἶναι τὸ ἔργον τῆς ἐνοποιήσεως ἔτι καὶ ἐπὶ περιορισμένης γεωγραφικῆς ἐκτάσεως καὶ ἂν ἐπιχειρήται. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἀκολουθοῦσα ἡ Γερμανία καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πολιτικῆς κυριαρχίας προσεπάθησε νὰ προκαλέσῃ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τελωνειακὴν Ἐνωσιν (Mitte Europa), εἰς ἣν ἠλπίζε νὰ καταλάβῃ τὸν ἡγετικὸν ρόλον, τὸν ὁποῖον κατεῖχεν ἡ Πρωσσία εἰς τὴν ἔνωσιν «Zollverein».

Εἰς τὰ πλαίσια τῆς παρούσης ἀναλύσεως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπεκταθῶμεν ἔτι περαιτέρω ἀναφορικῶς μὲ τὸν θεσμόν τοῦτον, περὶ τοῦ ὁποῖου πλεῖστα ὄσα ἐγράφησαν (1).

(1) Ἐπὶ τοῦ θέματος παραπέμπομεν ἰδίᾳ εἰς : Roussakis Em. «Fridrich List, The Zollverein and the Uniting of Europe» College of Europe/Bruges, Belgium — The German Empire, 1867 - 1914, and The Unity Movement, 2 τόμοι, New York, the MacMillan Company, 1919 — Guy de la Rochebrochard «L' Union Douanière Austro — Allemande» Paris, A. Pedone, 1934 — F. Lindner «Considérations sur le Traité d'Union Commerciale entre la Prusse, la Bavière, le Wurtemberg, et Hesse — Darmstadt, München 1829-Price, Arnold H., The Evolution of the Zollverein, University of Michigan Press, 1949 — E. Worms, L' Allemagne économique, ou Histoire du Zollverein Allemand, Paris, A. Marescq, Aine, 1874 — Fischer Wolfram «The German Zollverein», Kyclos, tom. XIII, No. 1, σ. 65 - 88 — André Maurois «Histoire de l' Allemagne» σελ. 194 καὶ ἐπ., Paris 1965.

Β. Ἡ Ἰταλικὴ Ἑνοποίησις

Τὴν ἐπιτυχίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ ἐνοποίησις τῶν γερμανικῶν Κρατῶν εἰς τὸν οἰκονομικὸν καὶ πολιτικὸν τομέα, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχη ἡ ἐνοποίησις τῶν Ἰταλικῶν Κρατῶν. Αἱ δυσκολίαι μιᾶς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως εἶναι ἐξαιρετικῶς μεγάλαι καθ' ὅτι δὲν ἐπαρκεῖ ἡ διακαὴς ἐπιθυμία πολιτικῆς ἐνοποιήσεως διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ οἰκονομικὴ τοιαύτη.

Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν μιᾶς ἐνοποιήσεως ἀσφαλῶς δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ σοβαρὸς κίνδυνος δι' ὀρισμένας περιοχάς, αἱ ὁποῖαι προσχωροῦν εἰς τὴν ἐνοποίησιν μὲ βασικὰς καὶ οὐσιώδεις διαφοράς ἐξ ἐπόψεως ἐπιπέδου οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Εἰς τὴν ἐνοποίησιν τῆς Ἰταλίας, ἐπιτευχθεῖσαν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1859 - 1870 (1), τὰ Κράτη τοῦ Νότου, γεωργικὰ κατ' ἐξοχὴν καὶ βιοτεχνικά, ἐνοποίησαν τὰς οἰκονομίας των μὲ τὰ Κράτη τοῦ Βορρᾶ, γεωργικῶς πλουσιώτερα καὶ βιομηχανικῶς ἐξειλιγμένα. Εἰς τὸν Βορρᾶν αἱ συγκοινωνίαι ἐπέτρεπον εὐχερεστέραν διακίνησιν καὶ αἱ χῶραι διέθετον ἀφθονώτερα κεφάλαια. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ φιλελεύθερα δόγματα ἢ συγγώνευσις δὲν ἐπέφερε τὰ ἐπιθυμητὰ ἀποτελέσματα ἀναπτύξεως τοῦ Νότου, ἀλλ' ἀπέβη εἰς βάρος του. Τὸ πλεονάζον ἐργατικὸν δυναμικὸν τοῦ Νότου μὲ τὰ χαμηλὰ ἡμερομίσθια δὲν προσεῖλκυσε τὰ κεφάλαια τοῦ Βορρᾶ. Ἀπεναντίας διὰ τῆς δημιουργίας ἐσωτερικῆς μεταναστεύσεως ὁ βορρᾶς προσεῖλκυσε τοὺς ἐργάτας. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι αἱ σκαιώδεις βιομηχανίαι τοῦ Νότου δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀνταπεξέλθουν κατὰ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν βιομηχανιῶν τοῦ Βορρᾶ. Οὕτως, ἀντὶ ὁ Νότος νὰ προσελκύσῃ τὰ κεφάλαια τοῦ Βορρᾶ, λόγῳ τῶν εὐκαιριῶν καλλιτέρας ἀποδοτικότητος, ὁ Βορρᾶς προσεῖλκυσε ἐκεῖνα τοῦ Νότου, δημιουργηθέντος ἀκόμη εὐρυτέρου χάσματος μεταξὺ τῶν δύο περιοχῶν.

Γ. Αἱ προσπάθειαι κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Μεσοπολέμου (1919 - 1939)

Τὴν ἐπομένην τοῦ Πρώτου παγκοσμίου πολέμου (1914 - 1918) ἡ Εὐρωπαϊκὴ ιδέα ἐθεμελιώθη εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ὀργανώσεως τῆς οἰκονομίας, τῆς ἀποδιοργανωθείσης κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ. Μοναδικὴν πρὸς τοῦτο προϋπόθεσιν ἀπετέλει ἡ ἀνάγκη νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν αἰωνίαν ἔριν μεταξὺ Γαλλίας - Γερμανίας. Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τῆς ἐκ τοῦ πολέμου ἀλληλεγγύης δὲν συνεχίσθη καὶ μετὰ τοῦτον καὶ ὁ ἐθνικὸς ἐγωϊσμὸς διέψευσε τὰς ἐλπίδας.

Ἡ Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν ἐπιδιώξασα νὰ διασπείρῃ τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα εἰς τὰς ἀνταλλαγάς, λόγῳ τῶν ἀπαγορεύσεων καὶ δυσκολιῶν, ὡς καὶ διακίνησιν τῶν κεφαλαίων ἐκάστης χώρας ἀπέτυχεν εἰς τὴν προσπάθειάν της νὰ δημιουρ-

(1) Πλεῖστα εἶναι τὰ ἔργα τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἰταλικῆς ἐνοποιήσεως, μεταξὺ τούτων ἀναφέρομεν ἰδίᾳ : N. Bianchi, Storia documentata della diplomazia europea in Italia, 8 τομ. Torino 1865 - 72. — P. Matter, Cavour et l'Unité Italienne, 3 τομ. Paris 1922 - 27. — L'Europe du XIX et du XX Siècle, Interpretations Historiques, Milano 1959, τῶν M. Beloff — P. Renouvin — F. Schnabel — F. Valsecchi.

γῆσι συμφωνίας ἐπὶ τελωνειακῶν θεμάτων. Οὕτως, ἐπὶ Εὐρωπαϊκοῦ ἐπιπέδου ἀναφέρομεν τὴν διάσκεψιν τοῦ Porto - Rose (1921), εἰς τὴν ὁποίαν συνηντήθησαν αἱ Κυβερνήσεις διὰ «να λάβουν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα διὰ τὴν ἐπίτευξιν ἐλευθέρων εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν μεταξύ τῶν χωρῶν». Αἱ ληφθεῖσαι ἀποφάσεις οὐδέποτε ἐπεκυρώθησαν ἢ ἐφηρμόσθησαν ὑφ' οἰουδήποτε κράτους.

Ἡ σύνοδος τῆς Genes (1922), προσπαθῆσασα νὰ ἀποσαφηνίσῃ τὴν κατὰστασιν διὰ τῆς ἀναγωγῆς τῶν νομισμάτων τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἐπὶ χρυσοῦς βάσεως, δὲν εἶχε καλλίτερα ἀποτελέσματα. Ἀντιθέτως δέ, συνελεῖα τοῦ κράχ (Krach) τοῦ ἐνσκήψαντος εἰς τὸ χρηματιστήριον τῆς Νέας Ὑόρκης τὸ 1929, τὰ κράτη ὠθήθησαν ἔτι πλέον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς προστασίας τῆς ἐθνικῆς τῶν οικονομίας.

Ἡ πολιτικὴ αὕτη εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἐπιβολὴν ἐκ μέρους τῆς Γαλλίας εἰσφορᾶς πρὸς προστασίαν τῆς ἐκ τοῦ Dumping ὀρισμένων ξένων χωρῶν καὶ τὴν ὑψωσιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν τῆς κατὰ τὸ 1931. Οἱ δασμοὶ ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν, ὡς μέτρον προστατευτισμοῦ, ἐπιφέρουν περιορισμὸν αὐτῶν, γεγονός τὸ ὁποῖον ὀδηγεῖ εἰς διαπραγματεύσεις μεταξύ τῶν κρατῶν λόγῳ τῆς μειώσεως εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν ἀντιστοίχως ἐκ τῶν λαμβανομένων ἀντιμέτρων. Εἶναι ἀκριβῶς ἡ περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν πρὸς ἔλεγχον τοῦ συστήματος ἐνεφανίσθησαν αἱ ἄδειαι εἰσαγωγῆς.

Ἡ διευθέτησις τῶν συναλλαγῶν τῶν προϊόντων ὑπῆρξεν ἀνάλογος πρὸς τὰ ἀντίστοιχα μέτρα, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς διευθετήσεις καὶ εἰς τὰς χρηματικὰς μεταφοράς. Τοῦτο ὠδήγησεν εἰς τὰς συμφωνίας τῶν Clearing.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1930 εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν ἐζητήθη τελωνειακὴ τὴν τρόπον τινὰ ἀνακωχὴ. Ἀλλὰ ἡ ἐποχὴ αὕτη δὲν ἠνῶνει τοιοῦτου εἶδους ἀνακωχᾶς. Προέβλεπε στασιμότητα διὰ δύο ἢ περισσότερα ἔτη τῶν ἐμπορικῶν περιορισμῶν διὰ τῆς ἀναλήψεως ὑπὸ τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς ὑποχρεώσεως νὰ μὴ ἀυξήσουν τοὺς δασμοὺς, νὰ μὴ ἐπιβάλλουν νέους καὶ νὰ τείνουν πρὸς ἐλάττωσιν τῶν ὑφισταμένων. Εἰς τὰς 24 Μαρτίου 1930, 18 κράτη μεταξύ τῶν ὁποίων ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἰταλία ὑπέγραψαν συμφωνίαν ὅπως μὴ ὑψώσουν τοὺς τελωνειακοὺς τῶν δασμοὺς δίχως νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τὰς ἀντιρῆσεις τῶν πληττομένων χωρῶν.

Εἰς τὰ πλαίσια τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐνοποιήσεως ὑπεβλήθη Ὑπόμνημα τοῦ Γάλλου Πρωθυπουργοῦ Briand, εἰς τὰς 10 Μαΐου 1930, τὸ ὁποῖον ἀνεφέρετο ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἰς τὴν δημιουργίαν «μεταξὺ τῶν λαῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι συνηνωμένοι γεωγραφικῶς ὡς λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐν εἶδος ὁμοσπονδιακοῦ δεσμοῦ». Τὸ Ὑπόμνημα τοῦτο ὑπεγράμμιζεν ὅτι ἡ ἀναζητήσις σχεδίου Εὐρωπαϊκῆς συνεργασίας δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Εἰς τὴν συνεργασίαν ταύτην θὰ ἐπεκράτῃ ἡ ἀπόλυτος ἀνεξαρτησία καὶ ἡ ἰσότης τῶν Κρατῶν. Ὡς ὄργανα τῆς συνεργασίας ταύτης προεβλέποντο ἡ Εὐρωπαϊκὴ Συνέλευσις (!) (κατ' ἐξοχὴν συμβουλευτικόν), ἡ διαρκῆς Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἡ Γραμματεία.

(1) Διὰ τὴν ἀποφευχθῆ ἡ ἡγεμονία τοῦ ἐνὸς κράτους ἐναντι τῶν λοιπῶν ἢ προεδρία τῆς Ἑρωπαϊκῆς Συνόδου περιήρχετο κυκλικῶς εἰς ἅπαντα τὰ Κράτη - μέλη.

Τὸ Ὑπόμνημα Briand (1) ἔθεσε τὴν ἀρχὴν τῆς οἰκονομικῆς ὑποταγῆς εἰς τὴν πολιτικὴν (2). Ἡ ἀρχή, ὁμως, αὐτὴ κατέστη ἄνευ ἀντικειμένου διὰ τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις ὀφείλει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν τακτοποίησιν τῶν θεμάτων, τῶν ἀφορώντων τὴν Κοινότητα καὶ τὰ μέλη αὐτῆς. Ἐπὶ δὲ τοῦ οἰκονομικοῦ, ἡ ὀργάνωσις πρέπει νὰ τείνῃ εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Οἰκονομῶν ὑπὸ τὴν πολιτικὴν εὐθύνην τῆς ἀλληλεγγύης τῶν Κυβερνήσεων. Ὁ ἰδεολογικὸς σκοπὸς θὰ εἶναι ἡ ἐγκαθίδρυσις κοινῆς ἀγορᾶς διὰ τὴν εἰς τὸ μέγιστον ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀνθρώπων τοῦ συνόλου τῆς Κοινότητος. Θὰ ἀκολουθηθῇ δὲ ὑπὸ τῆς προοδευτικῆς ἀπελευθερώσεως τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν, τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν προσώπων.

Παρὰ τὴν σύνεσιν τοῦ ὑπομνήματος τοῦτο δὲν εἶχε καλλιτέραν τύχην. Προέκυψαν διαφωναίαι μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν του. Οὕτω, τὸ μόνον ἐπακόλουθόν του ὑπῆρξεν ἡ ἴδρυσις, εἰς τὰ πλαίσια τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, «Ἐπιτροπῆς Μελετῶν», ἡ ὁποία ἐξήτασε τὰς συνεπειὰς τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς ὑφέσεως τοῦ 1930 καὶ τὰ ἀντίδοτα, τὰ ὁποῖα ἀπητοῦντο πρὸς ἀνόρθωσίν της.

Ἡ ἐμπορικὴ σύμβασις, ἡ ὑπογραφεῖσα ὑπὸ 18 κρατῶν τὸν Μάρτιον τοῦ 1930, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐπικυρωθῇ παρὰ μόνον ὑπὸ 10 κυβερνήσεων. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων οὐδεμία διάθεσις ἐφαρμογῆς της ὑπῆρχε. Μεταξὺ τῶν κρατῶν, τὰ ὁποῖα δὲν συμμετεῖχον, ἦσαν ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία, αἱ Παραδουνάβιοι καὶ αἱ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης χώραι. Τόσον αἱ πρὸς βελτίωσιν τῶν ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν διμερεῖς διαπραγματεύσεις, ὅσον καὶ τὰ σχέδια ἐπιλύσεως τῶν ἐμπορικῶν προβλημάτων τῶν ἀγροτικῶν χωρῶν τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἐσημείωσαν ἀποτυχίαν.

Τὸ 1936 ἐν τούτοις, μὲ τὴν ἐλαφρὰν κάμψιν τῆς κρίσεως, ἐνεφανίσθησαν νέαι ἐλπίδες ἰδίως ὡς ἐπακόλουθον τῆς ὑποτιμῆσεως. Ἡ πολιτικὴ τῶν δασμῶν κατέστη εὐκαμπος καὶ τὰ τελωνειακὰ δικαιώματα ἠλαττώθησαν.

Τὸ χρονίζον ἔλλειμμα τῶν ἐξωτερικῶν χρηματοδοτήσεων καὶ ὁ φόβος τοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος ἠγειρε σκότη εἰς τὸν ὀρίζοντα, δὲν ἐπέτρεψαν εἰς τὸν ἀναπτυσσόμενον φιλελευθερισμὸν νὰ ἐπιφέρῃ τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα. Ὁ θάνατος τοῦ Briand (1932) καὶ ἡ ἐπικράτησις τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ κόμματος εἰς τὴν Γερμανίαν ἐπέφερον τὸ τέλος τῆς δραστηριότητος τῆς Ἐπιτροπῆς Μελετῶν.

Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ μεσοπολέμου ἀνετύχθη μεγάλη φιλολογία σχετικῶς πρὸς τὴν πανευρωπαϊκὴν ἰδέαν. Ἐνδεικτικῶς μνημονεύομεν τὸν ποιητὴν Jules Romains (1919), τὸν γεωγράφον καθηγητὴν τῆς Σορβόνης Albert Demandon

(1) Briand (1862 - 1932) Γάλλος πολιτικὸς, 11 φορές πρῶθυπουργὸς καὶ 15 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς Γαλλο-Γερμανικῆς Συμφιλίωσης, ἐνθὺ τὸ 1925 διεπραγματεύθη καὶ ὑπέγραψε τὸ «Σύμφωνον τοῦ Λουκάρνο». Τὸ 1926 τοῦ ἀπενεμήθη ὁμοῦ μετὰ τοῦ Γερμανοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν Στρέζεμαν τὸ βραβεῖον Νόμπελ τῆς Εἰρήνης.

(2) Ἡ οἰκονομικὴ ἔνωσις προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ἀσφάλειαν. Ἡ ἀσφάλεια εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν πολιτικὴν ἔνωσιν. Ἄρα ἡ οἰκονομικὴ ἔνωσις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πολιτικὴν, ἰδὲ Roger Pinto : Les Organisations Européennes.

εις τὸ ἔργον τοῦ «Le déclin de l' Europe» 1920, τὸ ἔργον τοῦ Gaston Rion «Εὐρώπη Πατρίδα μου», τὸ ἔργον τοῦ Bertrand de Jouvenel «Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Εὐρώπης», τὴν μελέτην τοῦ Drieu la Rochelle «Ἡ Εὐρώπη ἔναντι τῶν πατρίδων», τὸ βιβλίον «Εὐρώπη» τοῦ Edouard Herriot. Ὀλίγον ἐνωρίτερον, τὸ 1913. ὁ Ἄγγλος sir Max Wachsler ρίπτει τὴν ἰδέαν εἰς τὸ «European Unity League»,

Εἰς τὴν ἰδίαν κίνησιν λαμβάνουν μέρος σοφοὶ νομομαθεῖς, ὡς οἱ A. de Lagrardelle, Le Fur, Joseph Barthelemy καὶ ὁ George Scelle. Ἰδρύεται ὁμοσπονδιακὴ Ἐπιτροπὴ συνεργασίας, ἡ ὁποία προπαρασκευάζει σχετικὰς οἰκονομικὰς καὶ νομικὰς μελέτας. Ἡ πανευρωπαϊκὴ κίνησις διὰ μακρῶν ἀναπτύσσεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κόμητος Kouddenhave - Kalergi «Pan - Europa», Βιέννη, 1926. Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι φοιτηταὶ ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς ἀποχρώσεως καθίστανται ὁπαδοὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐνώσεως. Αἱ ἔθνικαὶ ἐπιτροπαὶ διὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τελωνειακὴν Ἐνωσιν ἰδρύουν τὸ 1925 τὴν σχετικὴν Διεθνή Ἐπιτροπὴν.

Εἰς ὄλην αὐτὴν τὴν φιλολογίαν δύο εἶναι κυρίως τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν δόγματα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Τὸ ἔν ἐθεμελιώθη ὑπὸ τοῦ Δανοῦ ἱατροῦ Heerfordt εἰς τὸ ἔργον τοῦ «Europa Communis» τὸ 1924 καὶ τὸ ἕτερον ἐνεφανίσθη ὀλίγον ἀργότερον (1930) ὑπὸ τοῦ Γάλλου πολιτικοῦ Edouard Herriot εἰς τὸ ἔργον τοῦ «Europe». Καὶ τὰ δύο δίδουν τὰς βάσεις ὀργανώσεως τοῦ ὁράματος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινωνίας.

Ἄλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἄνευ μνείας τῶν ὀλοκληρωτικῶν θεωριῶν τοῦ Χίτλερ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ «Ὁ Ἄγών μου» (!).

II. Αἱ Ἐνοποιήσεις Μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον

A. Διεθνεῖς Ἐνώσεις καὶ Ὁργανισμοὶ

a. Ἡ Ἐνωσις «Benelux»

Εἶναι ἡ πρώτη προσπάθεια ἐνοποιήσεως κρατῶν μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον. Αἱ πρῶται συμβάσεις τῆς νέας τελωνειακῆς ἐνώσεως ὑπεγράφησαν τὸ 1943 καὶ 1944 (*). Πρόκειται διὰ τὴν ἔνωσιν τοῦ Βελγίου, Κάτω Χωρῶν καὶ Λουξεμβούργου, ἡτις θὰ ἐτίθετο εἰς ἐφαρμογὴν, ἀφοῦ θὰ εἶχεν ἐπιτευχθῆ οἰκονομικός, νομισματικός καὶ κοινωνικός συντονισμός μετὰξὺ των. Ἡ κατάργησις τῶν δασμῶν καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐξωτερικοῦ δασμολογίου ὡς πρὸς τρίτας χώρας ἐπετεύχθη μόλις τὸ 1948, ἐνῶ τὸ 1949 ἐθεσπίσθη πρόγραμμα προοδευτικῆς καταργήσεως τῶν ποσοστῶσεων. Ἡ διστακτικότης αὐτῆ καὶ ὁ ἐμπειρισμός - στοιχεῖα τῆς περαιτέρω ἐπιτυχίας τοῦ ἐγχειρήματος - ἐξηγοῦνται ἐκ τῆς ἀνομοιογενείας τῶν ἐπιμέρους οἰκονομιῶν. Τὸ Βέλγιον — πλέον ἀνεπτυγμένον βιομηχανικῶς — ὑστέρει ὡς πρὸς τὴν Ὀλλανδίαν εἰς τὸν τομέα τῆς γεωργίας, ἀλλὰ παρεῖχεν ὑψηλοτέρους μισθοὺς. Διάφορος ἐπίσης ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀκολουθουμένη οἰκονομικὴ πολι-

(1) Ἰδὲ M.G. Le pan de Ligny : Marché Commun.

(2) Ἡ ἰδρυτικὴ πρῆξις ὑπεγράφη εἰς τὰς 5 Σεπτεμβρίου 1944 εἰς Λονδίνον ὑπὸ τῶν ἐξοριστῶν τότε κυβερνήσεων τῶν τριῶν χωρῶν.

τική υπό των δύο τούτων χωρών. Θά άνέμενέ τις, λοιπόν, έκάστη χώρα νά αναπτύξει περαιτέρω τά συγκριτικά πλεονεκτήματά της, δηλ. τὸ Βέλγιον νά ἐξειδικευθῆ ἐτι περαιτέρω εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ ἡ Ὀλλανδία εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐν τούτοις, ἡ ἐμπειρία ἀπέδειξεν ὅτι αἱ διαφοροποιήσεις δὲν ἠμπόδισαν τὴν εὐνοϊκὴν ἐξέλιξιν τῶν συναλλαγῶν μεταξύ τῶν δύο Κρατῶν οὔτε τὴν ἰσότημον συμμετοχὴν τῶν εἰς τὴν αὐξησιν τῆς δραστηριότητος. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1948 - 1956 αἱ δύο χώραι ἐδιπλασίασαν τὰς συναλλαγὰς τῶν ἄνευ σοβαρῶν διαταραχῶν καὶ οἱ μηχανισμοὶ διασφαλίσεως ἐλειτούργησαν μόνον τὸ 1952 ὅταν λόγῳ τοῦ πολέμου τῆς Κορέας οἱ μισθοὶ ἀνῆλθον περισσότερον εἰς τὸ Βέλγιον.

Αἱ δύο χώραι ὠφελήθησαν σημαντικῶς. Οὕτως, ἡ βελγικὴ γεωργία τείνει νά προσεγγίσῃ τὴν παραγωγικότητα τῆς ὀλλανδικῆς, ἡ δὲ βιομηχανία τῆς τελευταίας ἐξειλίχθη ραγδαίως καὶ ποικιλοτρόπως.

Ὅργανα τῆς Benelux εἶναι : α) Τὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν, τὸ ὁποῖον ἀποφασίζει ὁμοφώνως, καίτοι ἡ ἀποχὴ δὲν ἐμποδίζει τὴν λήψιν ἀποφάσεων, ἐπὶ θεμάτων λειτουργίας τῆς Ἐνώσεως. Ἀπαρτίζεται ἐκ τριῶν ὑπουργῶν ἐξ ἐκάστου κράτους, οἱ ὁποῖοι κατέχουν ὁμοῦ μίαν ψήφον. β) Τὸ Συμβούλιον τῆς Οἰκονομικῆς Ἐνώσεως — ἐξαμελές, ἐκ τριῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ὀλλανδίας καὶ τριῶν τῆς Βελγο - Λουξεμβουργικῆς Ἐνώσεως — ἐκτελεῖ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν καὶ εἶναι ὁ συντονιστὴς τῶν Ὁργάνων τῆς Ἐνώσεως. γ) Συμβουλευτικῶν ἀρμοδιοτήτων ὄργανον, ἀνάλογον πρὸς τὴν Οἰκονομικὴν καὶ Κοινωνικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ε.Ο.Κ. εἶναι τὸ Οἰκονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Συμβούλιον. δ) Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1955 λειτουργεῖ τὸ Διακοινοβουλευτικὸν Συμβούλιον ἀπαρτιζόμενον ἐξ ἐκπροσώπων τῶν Κοινοβουλίων. ε) Ὅμοίως λειτουργεῖ ὡς διαιτητικὸν ὄργανον τῶν ἀναφουρένων διαφορῶν ἡ Διαιτητικὴ Ἐπιτροπὴ. Λειτουργεῖ ἐπίσης καὶ μόνιμος Γραμματεία μὲ ἔδραν τὰς Βρυξέλλας.

β. Ὁ Ὄργανισμὸς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας (Ο.Ε.Ο.Σ.)

Διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ μεταπολεμικοῦ χάους, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτει εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ συνεπεία τῆς αὐξανομένης ἐντάσεως μεταξύ Ρωσίας καὶ Η.Π.Α., αἱ τελευταῖαι ἐχορήγησαν βοήθειαν, κατ' ἀρχὰς οἰκονομικὴν, πρὸς τὴν Εὐρώπην, γνωστὴν ὡς σχέδιον Marshall.

Εἰς διάλεξίν του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Harvard ὁ στρατηγὸς Marshall ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην νά ἐνοποιηθῆ διὰ νά δυνηθῆ νά καταρτίσῃ ἐν ἑνιαίῳ πρόγραμμα ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἀναγκῶν τῆς. Ἀλλὰ καὶ τὰ σχετικὰ νομοθετήματα περὶ τῆς ἀμοιβαίας βοήθειας τῶν ἐτῶν 1951 καὶ 1952 προέβλεπον ὅτι τὰ ἐγκρινόμενα κονδύλια βοήθειας ὑπὸ τοῦ Κογκρέσσου θά διατεθοῦν πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῆς ὁμοσπονδιακῆς πολιτικῆς, τῆς στρατιωτικῆς ὁλοκληρώσεως καὶ τῆς ἐνοποιήσεως τῆς Εὐρώπης.

Ἡ πρότασις διὰ συλλογικὴν ἐνέργειαν τῆς Εὐρώπης, θεωρητικῶς τοῦλάχιστον, προέβλεπε καὶ τὴν Ρωσίαν καὶ τοὺς συμμάχους τῆς. Εἰς τὴν διάσκεψιν, ὅμως, τῶν Παρισίων (27.6 - 3.7.1947) ὁ Molotov ἀπέκλεισε τὴν συλλογικὴν συζήτησιν, ἐπιμείνας εἰς τὰς διμερεῖς διαπραγματεύσεις ἄνευ προκαθορισμένου σχε-

δίου, με τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι ἡ προτεινομένη ὑπὸ τῶν Η.Π.Α. μέθοδος προσέβαλε τὴν ἐθνικὴν ἀλληλεγγύην.

Μετὰ ταῦτα εἰς Παρισίους (Ἰούλιος - Σεπτέμβριος 1947) νέα διάσκεψις καθαρῶς δυτικῶν χωρῶν καθώρισε τὸ κοινὸν πρόγραμμα ἀνορθώσεως, πρὸς ἐπιτεύξιν τοῦ ὁποίου ἰδρύθη εἰς τὰς 16.4.1948 ὁ Ὅργανισμὸς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας (Ο.Ε.Ο.Σ.).

Παραλλήλως, ὁ ἰδρυθεὶς Ὅργανισμὸς τῆς Συνθήκης τῶν Βρυξελλῶν (17.3.1948) ἤνωσε στρατιωτικῶς τὴν Γαλλίαν, τὴν Μεγ. Βρετανίαν καὶ τὰς χώρας τῆς Benelux, δημιουργήσας τὸ σύστημα τῆς δυτικῆς ἀμύνης. Ὅργανα τοῦ ὁργανισμοῦ τούτου εἶναι τὸ ἀποφασίζον ἐν ὁμοφωνίᾳ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν καὶ μία διαρκῆς Ἐπιτροπὴ διπλωματικῶν ὑπαλλήλων. Πέραν τῆς στρατιωτικῆς συνεργασίας προβλέπεται ἡ πολιτικὴ, οἰκονομικὴ, κοινωνικὴ καὶ ἐπιμορφωτικὴ τοιαύτη. Αἱ μεταξὺ τῶν κρατῶν ἀναφύομεναι διαφοραὶ ἐπιλύονται ὑπὸ τοῦ Διεθνoῦς Δικαστηρίου. Σχεδὸν ἀμέσως ἀρχίζει ἡ συνεργασία τοῦ Ὅργανισμοῦ μετὰ τὰς Η.Π.Α. καὶ τὸν Καναδᾶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς νέας πλέον ἐκ τῆς Ρωσίας ἀπειλῆς. Διὰ τῆς εὐρύνσεως τοῦ ὁργανισμοῦ εἰς δώδεκα μέλη, ἦτοι τρία τῆς Benelux, Καναδάς, Η.Π.Α. καὶ τὰ προσχωρήσαντα κράτη, Δανία, Ἰσλανδία, Νορβηγία, Ἰταλία καὶ Πορτογαλία σχηματίζεται ὁ Ὅργανισμὸς Βορειοατλαντικοῦ Συμφώνου (NATO) τὴν 4ην Ἀπριλίου 1949. Τὸ 1951 προσχωροῦν ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία, ἐνῶ τὸ 1954 διὰ τροποποιήσεως τοῦ Συμφώνου τῶν Βρυξελλῶν προσεταιρίζονται ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία καὶ τοῦ λοιποῦ ὁ ὁργανισμὸς μετονομάζεται εἰς Ἐνωσιν Δυτικῆς Εὐρώπης (U.E.O.).

γ. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις Πληρωμῶν (Ε.Ε.Π.) καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Νομισματικὴ Συμφωνία (Α.Μ.Ε.)

Καρπὸς τοῦ Ὅργανισμοῦ Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας ὑπῆρξεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις Πληρωμῶν ἰδρυθεῖσα τὸ 1950, με σκοπὸν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὑποβληθέντος ὑπὸ τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. εἰς Ἠνωμένας Πολιτείας Ἀμερικῆς Εὐρωπαϊκοῦ Προγράμματος Ἀνορθώσεως καὶ περαιτέρω τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀνταλλαγῶν εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν χῶρον.

Διὰ τὴν ἐπιτύχην τὸν σκοπὸν τῆς ἀντικατέστησε τὸ ἰσχύον σύστημα τῶν διμερῶν συμψηφισμῶν διὰ τοῦ συστήματος τῶν πολυμερῶν διακανονισμῶν. Διὰ τοῦ συστήματος τούτου ἐπετυγχάνετο ὁ πλήρης συμψηφισμὸς τῶν πλεονασμάτων ἢ ἐλλειμμάτων διὰ τῆς ἀναγωγῆς των εἰς κεχωρισμένον λογαριασμὸν ἐκάστου κράτους μετὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν Πληρωμῶν. Τὸ πλεόνασμα ἢ ἐλλείμμα ἐκάστης χώρας ἐκινεῖτο ἐντὸς ὀρισμένων ὀρίων, καθοριζομένων ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς Διεθνῶν Διακανονισμῶν. Οἱ συμψηφισμοὶ αὐτοὶ ὑπελογίζοντο εἰς «μονάδας λογιστικᾶς» ἀντιστοιχοῦσας πρὸς 0,88867088 γραμ. χρυσοῦ.

Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μηχανισμοῦ τούτου ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Ε.Ε.Π. ἐπέτυχεν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολυμεροῦς ἐμπορίου, τὴν μετατρεψιμότητα τῶν νομισμάτων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν καὶ ἐλάττωσιν τῶν ποσοτικῶν περιορισμῶν

εις τὰς εἰσαγωγὰς καὶ τέλος τὴν δημιουργίαν ἐνιαίας εὐρωπαϊκῆς ἀγορᾶς. Ἐπειδὴ, ὁμοῦς, ὁ Ο.Ε.Ο.Σ. ἠσχολεῖτο μόνον μὲ τὰ προβλήματα τῶν ποσοτικῶν περιορισμῶν εἰς τὰς συναλλαγὰς καὶ ἐπειδὴ οὗτος εἰς τὸν καθαρῶς νομισματικὸν τομέα προέβαινε εἰς συμψηφισμοὺς καὶ ἐχορήγει εὐκολίας πληρωμῶν, δίχως νὰ θεραπεύη τὰς βασικὰς ἀνισοσκελείας, εἶχε περιορισμένας πιθανότητας ἐνεργείας.

Τὸ 1958, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ εὐρωπαϊκὴ οἰκονομία εἶχεν ἀναπτύχθῃ σημαντικῶς μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον, τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν Πληρωμῶν ἀντικατέστησεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Νομισματικὴ Συμφωνία. Κύριος σκοπὸς ταύτης ἦτο ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν διὰ τῆς δημιουργίας ἑνὸς πολυμεροῦς συστήματος διακανονισμῶν, τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν συναλλαγῶν ἐξ ὀρισμένων τελωνειακῶν δασμῶν καὶ τῆς ἐδραιώσεώς των ἐπὶ στερεᾶς βάσεως διὰ τῆς καταργήσεως τῶν ὑποχρεωτικῶν καὶ παγίων πιστώσεων.

Βασικὸν σημεῖον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Νομισματικῆς Συμφωνίας πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ ἴδρυσις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ταμείου, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ χορήγησις πιστώσεων εἰς τὰ μέλη διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν καὶ τὴν διευκόλυνσιν τοῦ συστήματος τῶν πολυμερῶν διακανονισμῶν.

Ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Νομισματικῆς Συμφωνίας αἱ οἰκονομίαι τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἐσταθεροποιήθησαν καὶ προοδευτικῶς ἀπεδεσμεύθησαν ἐκ τῶν Η.Π.Α., διὰ τῆς ἀξίσεως τῶν συναλλαγματικῶν ἀποθεμάτων καὶ τῆς δυνατότητος νὰ ἀνταπεξέλθουν εἰς τὸ καθεστῶς τοῦ διεθνοῦς ἐλευθέρου ἐμπορίου.

δ. Τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης

1. Εἰσαγωγικαὶ παρατηρήσεις

Ὁ Winston Churchill κατὰ τὴν προσφώνησίν του τὴν 19.9.1946 εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ζυρίχης διεκήρυξεν ὅτι «εἶναι ἀνάγκη καὶ ὀφείλομεν νὰ ἰδρύσωμεν ἕν εἶδος Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης». Ἡ κίνησις διὰ τὴν ἐνοποίησιν ἔλαβε συγκεκριμένην μορφήν εἰς Μεγάλῃν Βρετανίαν, ἥτις κατῴρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν προσχώρησιν εἰς τὴν Χάγην τὸν Μάιον τοῦ 1948 ἀπάντων τῶν εἰς τὴν ἕν λόγῳ κίνησιν ἀφωσιωμένων μελῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐν συνεχείᾳ, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Duncan Salslys, γαμβροῦ τοῦ Churchill, ἡ ὀργάνωσις ἔλαβε τὸ ὄνομα «Εὐρωπαϊκὴ Κίνησις».

Τὸ συνέδριον τῆς Χάγης, συνελθὸν ἀπὸ μὴ κοινοβουλευτικὰ μέλη, ἀπεδέχθη πλείστας λύσεις, ἀποβλεπούσας εἰς οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν ἐνοποίησιν τῆς Εὐρώπης. Διὰ τὴν ἐνοποίησιν ταύτην τὰ εὐρωπαϊκὰ Κράτη ἐκαλοῦντο νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ ὀρισμένα ἐκ τῶν κυριαρχικῶν των δικαιωμάτων. Παρότρυνε τὴν σύγκλησιν συμβουλευτικῆς διακυβερνητικῆς συσκέψεως καὶ ἴδρυσιν Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ὄντως, αἱ προτάσεις αὗται

ἀπετέλεσαν τὸ πρόπλασμα ἑνὸς νέου ὀργανισμοῦ, ὅστις ἰδρυθεὶς ἀπεκλήθη «Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης» (1).

Κατὰ τὰς διακυβερνητικὰς συζητήσεις κατ' ἀρχὴν ἐπὶ ἐπιπέδου οὐχὶ ἀρχηγῶν Κρατῶν, ἢ συζήτησις δὲν ἐστράφη πρὸς δημιουργίαν Ἐνώσεως ἢ Ὁμοσπονδίας, ἀλλὰ ὁ νέος οὗτος ὀργανισμὸς ἐβασίσθη ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ κλασσικοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἔλλειψιν πάσης ἐξουσίας καὶ διακυβερνητικοῦ χαρακτῆρος. Συνίσταται ἀπὸ τὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν καὶ ἀπὸ μίαν διακυβερνητικὴν Εὐρωπαϊκὴν Συνέλευσιν, συμβουλευτικοῦ χαρακτῆρος. Ἡ Βρεταννικὴ Κυβέρνησις ἠναντιώθη εἰς τὴν σύστασιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνελεύσεως, ἀποδεχθεῖσα αὐτὴν μόνον ὅτε ἐπακριβῶς καθωρίσθη ὅτι «οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκάστου μέλους ὀρίζονται κατὰ τὴν ἀκολουθητέαν ὑφ' ἐκάστου Κράτους - μέλους διαδικασίαν». Οὕτως, ἡ Βρεταννικὴ Κυβέρνησις ἐπέβαλε τὴν ἀτομικὴν ψήφον. Ἡ πραγματοποιηθεῖσα ἀναθεώρησις κατὰ τὸ 1951 παρέσχε τὴν δυνατότητα εἰς τὰ ἔθνικα κοινοβούλια νὰ ὑποδεικνύουν τοὺς ἀντιπροσώπους εἰς τὴν Συνέλευσιν ἢ νὰ προσδιορίζουν τὴν διαδικασίαν ὑποδείξεώς των (2).

Τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης εὐρίσκεται πλησιέστερον πρὸς τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Briand, ὡς ἀνεθεωρήθη καὶ ἐτροποποιήθη διὰ τῶν ἐπιφυλάξεων καὶ ὑποδείξεων τῶν κυβερνήσεων καὶ ὀλιγότερον πλησίον τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κινήσεων, αἱ ὁποῖαι τὸ ἐπέβαλον.

Τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης φαίνεται ὡς σταθμὸς πολιτικὸς τοῦ NATO, μολοντί ἢ σύνθεσις του δὲν εἶναι ἡ ἐνδεδειγμένη. Μέλη τοῦ Συμβουλίου δὲν εἶναι μέλη τοῦ NATO (Σουηδία, Ἰρλανδία) καὶ ἀντιστρόφως μέλη τοῦ NATO κεῖνται ἐκτὸς τοῦ Συμβουλίου (Πορτογαλία). Ἡ Ἑλβετία, μέλος τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ., δὲν ἐζήτησε τὴν εἰσδοχὴν τῆς. Ἀπεδέχθη ἐν τούτοις νὰ ἀποστέλῃ κοινοβουλευτικούς ἀντιπροσώπους διὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ ἀναφορῶν τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. καὶ ἐφ' ὀρισμένων οἰκονομικῶν θεμάτων (3). Ἡ ἴδια πρότασις ἐγένετο ἀποδεκτὴ καὶ ἀπὸ τὴν Πορτογαλίαν. Ἡ Ἑλβετία τὸ 1962 προσεχώρησεν εἰς τὸ Συμβούλιον ὡς 17ον μέλος. Αἱ Πορτογαλία καὶ Ἰσπανία ἀπεκλείσθησαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Καταστατικοῦ τούτου, λόγῳ τῆς στέρησεως βασικῶν ἐλευθεριῶν εἰς τοὺς πολίτας των.

Αἱ ἄρμοδιότητες τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης ἐμφανίζονται ὡς ἀντιφατικαὶ μὲ ἐκείνας τοῦ NATO, δεδομένου ὅτι ἡ δικαιοδοσία τοῦ ἐν λόγῳ Συμβουλίου δὲν ἐπεκτείνεται εἰς ζητήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἄμυναν. Ἀντιθέτως ἡ δικαιοδοσία τοῦ NATO δὲν ἀποκλείει κοινοτικὰς καὶ οἰκονομικὰς δραστηριότητας.

Ἡ δικαιοδοσία τοῦ Συμβουλίου εἶναι γενικὴ. Ἐπιλαμβάνεται πλείστων θε-

(1) Πρβλ. γενικῶς περὶ τοῦ διεθνοῦς τούτου ὀργανισμοῦ «Le Conseil de l' Europe», Petit Manuel du Conseil de l' Europe, ἐκδ. 4, Strasbourg 1959.

(2) Πρβλ. ἄρθρ. 25 τοῦ «Statut» τοῦ Συμβουλίου ὑπογραφέν εἰς Λονδίνον τὴν 5ην Μαΐου 1949 ὅπερ περιλαμβάνει ἐν συνόλῳ 42 ἄρθρα.

(3) Πρβλ. ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῶν Κρατῶν τῆς 22.9. 60.

μάτων μὴ δυνάμενον, ὅμως, νὰ ἀποφασίση ἐπὶ οὐδενός (1). Ἡ συμβουλευτικὴ τοῦ συνέλευσις συζητεῖ κυρίως τὰς ἐτησίας ἀναφορὰς τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν οἰκονομικῶν θεμάτων, τῶν ὑποβαλλομένων ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὑπουργῶν, ὑποβάλλονται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. Διὰ τοῦτο πολλάκις ἐζητήθη ἡ συγχώνευσις τῶν δύο ὀργανισμῶν. Ἡ συγχώνευσις αὕτη θὰ ἐπέτρεπε τὴν ὀρθολογικὴν κατάταξιν τῶν ὀργανισμῶν τῆς Μεγάλῃς Εὐρώπῃς. Ἀλλὰ τὰ βλήματα ἐστράφησαν πρὸς νέον προσανατολισμόν, εὐρύτερον, εἰς τὸν ὁποῖον συμμετεῖχον αἱ Η.Π.Α. καὶ ὁ Καναδὰς καὶ οὕτως, ὁ Ο.Ε.Ο.Σ. παρεχώρησε τὴν θέσιν του εἰς τὸν Ὄργανισμὸν Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως (1960). Ὁ ἐλιγμός κατέστη ἀναγκαῖος ἐκ τῆς ὑπάρξεως εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην ἐνὸς σκληροῦ πυρήνος τῆς Κοινότητος τῶν Ἐξήτις συνεστήθη τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1958.

2. Διάρθρωσις τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπῃς

Τὰ κύρια ὄργανα τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπῃς εἶναι ἡ ἐξ Ὑπουργῶν Ἐπιτροπὴ καὶ ἡ Συμβουλευτικὴ Συνέλευσις, ἅτινα βοηθοῦνται εἰς τὸ ἔργον τῶν ὑπὸ τῆς Γραμματείας.

αα) Ἡ ἐξ Ὑπουργῶν Ἐπιτροπὴ (Comité des Ministres): Αὕτη συντίθεται ἐκ τῶν Ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Κρατῶν - μελῶν ἢ τῶν ἀναπληρωτῶν αὐτῶν. Ἐκαστὸν μέλος ἔχει μίαν ψήφον. Ἀπὸ τοῦ 1951 καθιερώθη καὶ ὁ θεσμὸς τοῦ Μονίμου ἀντιπροσώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι κατὰ γενικὸν κανόνα καὶ ὁ «πληρεξούσιος» τοῦ Ὑπουργοῦ εἰς τὸ Συμβούλιον διὰ τὰ μεταξὺ τῶν συνόδων διαστήματα.

Αἱ ἀρμοδιότητες τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνάγονται εἴτε εἰς τὸν τομέα τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως — ὅτε αἱ ἀποφάσεις τῆς ὑποχρεῶνουν τὰ Κράτη - μέλη εἴτε εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν βουλήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς — ὅτε διατυπῶνται πρὸς τὰς Κυβερνήσεις συστάσεις, στερούμεναι πάντως δυνάμεως ἐξαναγκασμοῦ (2).

ββ) Ἡ Συμβουλευτικὴ Συνέλευσις (Assemblée Consultative): Αὕτη συντίθεται ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν Κρατῶν καὶ οὐχὶ τῶν Κυβερνήσεων αὐτῶν. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν Κοινοβουλίων ἢ κατὰ τρόπον καθοριζόμενον ὑπ' αὐτῶν (3). Συζητεῖ καὶ διατυπώνει συστάσεις ἐπὶ παντὸς θέματος,

(1) Πρβλ. Roger Pinto: Les Organisations Européennes σ. 37. — Duclos P. La Reforme du CdE, Paris 1958 — Robertson A.N., The Council of Europe, 2 ed. London 1961. — Vasak K., Le CdE, Paris 1965.

(2) Διὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπαιτεῖται: α) ὁμοφωνία διὰ σημαντικὰ θέματα, ἀδιαφόρως ἐὰν ἡ ἀπόφασις ἔχῃ ἢ μὴ ὑποχρεωτικὴν ἰσχύν, β) πλειοψηφία τῶν $\frac{2}{3}$ διὰ τὴν ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, τοῦ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ κλπ. Ὁμοίως δὲ διὰ τὴν ἀποδοχὴν νέων μελῶν, γ) ἀπλὴ πλειοψηφία, ὅσον ἀφορᾷ δευτερεύοντα θέματα. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι διὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων αἱ ὁποῖαι εἶναι ὑποχρεωτικαὶ διὰ τὰ Κράτη - μέλη, ἀπαιτεῖται πλειοψηφία, ἐνῶ διὰ μὴ ὑποχρεωτικὰς ἀποφάσεις ἀπαιτεῖται ὁμοφωνία.

(3) Πρβλ. ἄρθρον 25 τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ Συμβουλίου ὡς καὶ «Le Conseil de L' Europe» Strasbourg 1959, σ. 15 καὶ ἐπ.

το ὅποιον ἀνάγεται εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Συμβουλίου. Συνέρχεται δὲ ἀπαξ ἐτησίως εἰς σύνοδον διαρκείας ὀλιγώτερον τοῦ μηνός (1).

γγ) Ἡ Γ ρ α μ μ α τ ε ῖ α : Συντίθεται ἐκ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, ἐνὸς Ἀναπληρωτοῦ Γενικοῦ Γραμματέως καὶ τοῦ Γραμματέως τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως μὲ βαθμὸν Ἀναπληρωτοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, ἐπὶ δετῇ θητείᾳ. Ὁ Γενικός Γραμματεὺς καὶ ὁ Ἀναπληρωτὴς του ἐκλέγονται ὑπὸ τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως προτάσει τῆς ἐξ Ὑπουργῶν Ἐπιτροπῆς. Τὰ μέλη τῆς Γραμματείας διορίζει ὁ Γενικός Γραμματεὺς συμφώνως πρὸς τὸν Κανονισμὸν τῆς Διοικήσεως. Ἐκτὸς τῶν οὐσιαστικῶν προσόντων διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν μελῶν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ δικαία γεωγραφικὴ κατανομή (2).

3. Ἡ δρᾶσις καὶ τὸ ἔργον τοῦ Συμβουλίου

Διὰ τὴν προαγωγὴν τῶν σκοπῶν του τὸ Συμβούλιον καθιέρωσε δι' ἀποφάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς Ὑπουργῶν τὸν θεσμὸν Μονίμου Ἀντιπροσώπου τῶν Κρατῶν παρὰ τῷ Συμβουλίῳ τῆς Εὐρώπης διὰ νὰ διευκολυνθῇ ἡ ἐπαφὴ τῶν Κυβερνήσεων μετὰ τῆς Ὄργανώσεως. Μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἀρμοδιοτήτων τὸ Συμβούλιον δύναται νὰ εἰσάγῃ πρὸς συζήτησιν θέματα πολιτικῆς ὑφῆς, διὰ τὰ ὅποια σημασίαν ἔχει κυρίως ἡ συζήτησις αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν καὶ οὐχὶ τὸ ἀποτέλεσμα. Ὡσαύτως ἐπὶ συγκεκριμένων θεμάτων ἐπεξεργάζεται διεθνεῖς συμβάσεις — καλουμένας Conventions Européennes, Εὐρωπαϊκὰς Συμβάσεις — καὶ ἐπιτηρεῖ τὴν ἐφαρμογὴν των.

Ποικίλον εἶναι, ἐξ ἄλλου, τὸ ἔργον του εἰς τὸν Οἰκονομικόν, τὸν Κοινωνικόν (3) καὶ τὸν Μορφωτικόν (4) τομέα. Εἰδικώτερον, ὅσον ἀφορᾷ τὸν οἰκονομικόν τομέα, οὗτος βασικῶς περιήλθεν εἰς τοὺς ἐξειδικευμένους διεθνεῖς ὀργανισμοὺς ὡς Ο.Ο.Σ.Α., Εὐρωπαϊκὰς Κοινότητας καὶ Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν. Μεγίστη ἐν τούτοις ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν ἴδρυσιν παντελῶς ἐξειδικευμένων ὀργανισμῶν ὡς ἡ Εὐρωπαϊκὴ Διάσκεψις Ὑπουργῶν Μεταφορῶν, ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιτροπὴ Πολιτικῆς Ἀεροπορίας καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Διάσκεψις Διοικήσεων Ταχυδρομείων καὶ Τηλεπικοινωνιῶν.

Τὸ σημαντικώτερον ἔργον του εἶναι ἐν τούτοις ἡ ἐκπόνησις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ἡ ὑπογραφή της καὶ ἡ ἐπιτήρησις

(1) Ἡ Συμβουλευτικὴ Συνέλευσις πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν της εἶτε : α) ἀπευθύνει συστάσεις πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὑπουργῶν ἀναγκαστικῶς, εἶτε β) λαμβάνει ἀποφάσεις πρὸς ὄρισμένα μέλη του ἢ πρὸς ἄλλας συνεργαζομένας ὀργανώσεις κατόπιν αἰτήσεώς των ἢ ἐκφράζει συμπεράσματα καὶ τὴν γνώμην τῆς Συνελεύσεως, εἶτε γ) διευτυπώνει γνώμας ἐπὶ θεμάτων παραπεμπομένων εἰδικῶς ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς.

(2) Πρβλ. εἰδικώτερον «Le Conseil de l'Europe», ορ. cit. σελ. 22, ὡς καὶ Σ. Βαρουξάκη, Διεθνεῖς Ὄργανώσεις, Ἀθήναι 1972, σ. 206.

(3) Εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἔχομεν τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ταμείου Ἐπανεγκαταστάσεως Προσφύγων καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου.

(4) Εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἀναφέρομεν τὴν ἴδρυσιν τοῦ Μορφωτικοῦ Ταμείου (1959), τῶν λαμβανόντων χώραν ἀπὸ τὸ 1959 Συνδιασκέψεων Ὑπουργῶν Παιδείας καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ Συμβουλίου Μορφωτικῆς Συνεργασίας.

της εφαρμογής ταύτης. Ἡ ἐν λόγῳ Σύμβασις υπεγράφη εἰς Στρασβούργον τὴν 4ην Νοεμβρίου 1950 καὶ ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ τὴν 3ην Σεπτεμβρίου 1953.

Σημειοῦται πάντως ὅτι πέραν τῆς συνάψεως διεθνῶν συμφωνιῶν καὶ τῆς υἱοθετήσεως τούτων ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων, αἱ διασκέψεις τῆς ἐξ Ὑπουργῶν Ἐπιτροπῆς δύνανται νὰ διατυπωθοῦν ὑπὸ μορφήν συστάσεων πρὸς τὰς Κυβερνήσεις, στερούμεναι οἰασδῆποτε ὑποχρεωτικῆς δυνάμεως. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἑλβετία ἦσαν τὰ μόνα Κράτη, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπεκύρωσαν τὴν Σύμβασιν (1). Αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ κυρίως κείμενον (2) καὶ ἐκ πέντε πρωτοκόλλων, ὑπογραφέντων μεταγενεστέρως.

Ἡ διαδικασία διὰ τὴν κίνησιν τῆς προστασίας ἀπαιτεῖ προσφυγὴν τοῦ χρήζοντος ταύτην, γνωμοδότησιν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων (3) ἐπὶ τούτου καὶ Ἀπόφασιν τῆς ἐξ Ὑπουργῶν Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία εἶναι μὲν ὀριστικὴ, ἀλλὰ μόνον πολιτικῆς ὑφῆς. Ἐν τέλει εἶναι δυνατὴ ἡ προσφυγὴ τοῦ θιγομένου κράτους εἰς τὸ Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων (4).

ε. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν (Ε.Ε.Ε.Σ. ἢ Ε.Ζ.Ε.Σ.)

1. Ἱστορικὴ ἀνασκόπησις

Ἡ δημιουργία τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς (Ε.Ο.Κ.) εἶχεν ὡς ἔμμεσον συνέπειαν τὴν οικονομικὴν προσέγγισιν μεταξὺ ἐτέρων ἐπτὰ εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν ἐκτός αὐτῆς εὐρισκομένων, ἅτινα ὑπογράψαντα, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1960, τὴν σύμβασιν τῆς Στοκχόλμης ἱδρυσαν τὴν λεγομένην Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν (Association Européenne de Libre Echange (A.E.L.E.) ἢ European

(1) Ἡ Ἑλλάς κατόπιν ὑποβολῆς δηλώσεως εἰς τὴν Γραμματεῖαν τοῦ Συμβουλίου κατὰ τὸ ἄρθρον 7 τοῦ καταστατικοῦ ἔπαισε νὰ ἀποτελῆ μέλος ἀπὸ τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1970, συγχρόνως δὲ κατήγγειλε τὴν Σύμβασιν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων. Εἴμεθα ὁμως βέβαιοι ὅτι συντόμως ἡ Ἑλλάς θὰ ἐπανεῦρη τὴν θέσιν της εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης.

(2) Κατὰ τὸ κείμενον τὰ δικαιώματα ταῦτα εἶναι τῆς ζωῆς, τῆς ἀπογορεύσεως βασανισμοῦ, τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀσφαλείας, τῆς δικαίας δίκης, τῆς ἀπαγορεύσεως ἀναδρομικότητος τοῦ ποινικοῦ νόμου, τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν καὶ οἰκογενειακὴν ζωὴν, τὴν κατοικίαν καὶ ἀλληλογραφίαν, τῆς ἐλευθέρως σκέψεως, θρησκείας, ἐκφράσεως, συνειδήσεως, συναθροίσεως καὶ συνεταιρισμοῦ, τῆς δημιουργίας οἰκογενείας καὶ τὸ δικαίωμα πρὸς ἀπόδοσιν δικαιοσύνης ἐν περιπτώσει παραβιάσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου.

(3) Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἀπαρτίζεται ἐξ ἐνὸς ὑπηκόου ἐξ ἐκάστης χώρας. Ἐνώπιόν της δύνανται νὰ προσφύγουν Κράτη ἢ καὶ πολῖται μεμονωμένως ἐναντίον τῶν Κυβερνήσεών των, ἐφ' ὅσον τὸ κράτος των εἶναι μεταξὺ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀποδέχονται τὴν ἀτομικὴν προσφυγὴν.

(4) Τὸ Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἀπαρτίζεται ἐξ ἀριθμοῦ μελῶν ἴσου πρὸς τὰ συμβαλλόμενα Κράτη ἐπὶ 9ετῆ ἠητείᾳ, δυναμένων νὰ ἐπανεκλεγοῦν ὑπὸ τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης. Ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου προσφεύγουν εἴτε Κράτη εἴτε ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, οὐδέποτε ὁμως μεμονωμένοι πολῖται. Τὸ Δικαστήριον ἔχει δικαιοδοσίαν δι' ὅσα Κράτη ἀποδέχονται ταύτην. Ἡ ἐκδιδομένη ἀπόφασίς εἶναι δικαστικῆς φύσεως, πρὸ δὲ τῆς ἐκδόσεώς της δύνανται νὰ ἐπιτευχθῆ φιλικὸς διακανονισμός. Ἡ ἐφαρμοζομένη διαδικασία εἶναι βασικῶς πολιτικῆς φύσεως, ἐξελισσομένη πρὸς δικαστικὴν μὲ ὀρισμένας ἐγγυήσεις. Δὲν ἔχει εἰσέτι φθάσει εἰς τὸ στάδιον τῆς καθαρᾶς δικαστικῆς προστασίας.

Free Trade Association (E.F.T.A.), ήτις ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ τὸν Μάϊον τοῦ ἰδίου ἔτους.

Διὰ τῆς ὡς εἴρηται Συμβάσεως τῆς Στοκχόλμης τὰ Κράτη Μεγάλη Βρετανία, Δανία, Νορβηγία, Σουηδία, Πορτογαλία, Ἑλβετία καὶ Αὐστρία ἐγκαθίδρυσαν ἐν Εὐρώπῃ «Ζώνην» ἐλευθέρων συναλλαγῶν. Ὡς ἐκ τῆς ὀργανικῆς διαρθρώσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν στόχων τῆς δὲν ἀντιμετωπίζεται ἡ δυνατότης ἐν τῇ Ἐνώσει ταύτῃ μελλοντικῆς οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως, οὐδὲ κατὰ μείζονα λόγον πολιτικῆς τοιαύτης.

Οἱ ὑπουργοὶ τῆς Ε.Ε.Ε.Σ., συνελθόντες εἰς Βιέννην εἰς τὰς 11 καὶ 12 Μαρτίου 1960 ἐπανεβεβαίωσαν τὴν πεποιθισίν των «νὰ εὐνοήσουν μίαν Ἐνωμένην Εὐρώπην εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα καταργοῦντες τοὺς φραγμοὺς εἰς τὰς συναλλαγὰς μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν καὶ διατηροῦντες ἐλευθέρας ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τὰς λοιπὰς χώρας» (1).

Εἰς τὴν συνέλευσιν ταύτην ἐξητάσθη κυρίως ἡ κατάστασις, ἡ ὁποία θὰ ἐδημιουργεῖτο μετὰ τὴν 1.7.60, ἡμερομηνίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ χῶραι μέλη τῆς Ἐνώσεως θὰ προέβαινον εἰς τὴν πρώτην ἐλάττωσιν κατὰ 20% τῶν τελωνειακῶν δασμῶν (2). Κατὰ τὴν ἰδίαν συνέλευσιν οἱ ὑπουργοὶ τῶν Κρατῶν - μελῶν ἐδήλωσαν ὅτι ἦσαν διατεθειμένοι νὰ προβοῦν ἐν τῷ μέτρῳ τῆς ἀμοιβαιότητος μὲ τὰ Κράτη - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. εἰς περαιτέρω ἐλαττώσεις. Ἡ πρότασις, ὅμως, αὕτη ἔμεινεν ἀναπάντητος.

Τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. ἐχαρακτήρισθη ὑπὸ ἐντόνου δραστηριότητος, εἰς προσπάθειαν προσαρμογῆς τῶν δασμολογιῶν, ἰδίᾳ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν συναλλαγῶν ἐκ τῶν ποσοτικῶν περιορισμῶν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν σύνδεσιν τῆς Φιλλανδίας καὶ τὰς πολυπλεύρους συζητήσεις πρὸς ἐπιτευξίν συμφωνίας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. Τὸ πρόβλημα τῆς διαιρέσεως τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης εἰς δύο διαφορετικὰ οἰκονομικὰ στρατόπεδα ἀπησχόλησε τόσον τὴν Ε.Ε.Ε.Σ. ὅσον καὶ τὴν Ε.Ο.Κ. Κατὰ τὴν συνέλευσιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης ἐν Στρασβούργῳ, τῆς 29ης Σεπτεμβρίου 1960, ἐνεκρίθη ἐν ὁμοφωνίᾳ πρότασις διὰ τὴν ἔναρξιν διαπραγματεύσεων μεταξὺ τῶν δύο οἰκονομικῶν συνασπισμῶν. Ἡ θέσις τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. ἦτο, διατήρησις τῶν προσωπικοτήτων τόσον τῆς Ε.Ο.Κ. ὅσον καὶ τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. καὶ σύνδεσις αὐτῶν δι' ἑνὸς συστήματος ἐμπορικῶν συναλλαγῶν σύμφωνα πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς G.A.T.T.

Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἡ Ε.Ε.Ε.Σ. μετέβαλε τακτικὴν θεωρήσασα ὅτι θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ ἐπιτευχθοῦν διαπραγματεύσεις κεχωρισμένως μεθ' ἑκάστου Κράτους - μέλους τῆς Ε.Ο.Κ. Κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς νέας ταύτης στροφῆς ὁ Ἄγγλος πρωθυπουργὸς MacMillan ἐξήτησε τὴν προσχώρησιν τῆς χώρας του εἰς τὴν Ε.Ο.Κ., συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 237 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ἐφ' ὅσον αἱ διαπραγματεύσεις θὰ ἦσαν ἱκανοποιητικαὶ τόσον διὰ τὸ Ἐνωμένον Βασίλειον ὅσον καὶ διὰ τὴν Κοινοπολιτείαν καὶ τὰ Κράτη - μέλη τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. Τὴν ἰδίαν ἐπιθυμίαν ἐξεδήλωσε καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς Δανίας. Τὸ παράδειγμα τῶν

(1) Πρβλ. ἀνακοινωθὲν τῆς Συνελεύσεως τῆς Βιέννης τὴν 11 καὶ 12 Μαρτίου 1960.

(2) Κατὰ τὸν ἰδιον χρόνον ἡ Ε.Ο.Κ. προέβαινεν εἰς τὴν δευτέραν ἐλάττωσιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν ἐκ 10%.

δύο χωρῶν ἠκολούθησεν ἡ Νορβηγία (Ἰούλιος 1962), ἐνῶ ἡ Πορτογαλία ἔκρινε καλλίτερον πρὸ τῆς προσχωρήσεώς της νὰ διανυθῆ στάδιον συνδέσεως. Ἐκ τῶν λοιπῶν χωρῶν ἡ Αὐστρία, ἡ Σουηδία καὶ ἡ Ἑλβετία προετίμησαν νὰ διαπραγματευθοῦν συμφωνίαν συνδέσεως, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 238 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

Καίτοι κατ' ἀρχάς ἡ ὄλη ὑπόθεσις ἐσημείωσε πρόοδον κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις εἰς Βρυξέλλας, ἐν τέλει ἡ ὑπόθεσις ἐνανάγησε, δοθέντος ὅτι ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας (1) ἠρνήθη τὴν εἰσδοχὴν τῆς Μ. Βρεταννίας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. Ἡ ἀποτυχία αὐτὴ συνετέλεσεν εἰς τὴν διακοπὴν τῶν διαπραγματεύσεων καὶ τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. πλὴν τῆς Αὐστρίας.

Κατόπιν τῆς ἀποτυχίας ταύτης τὰ Κράτη - μέλη τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. διεισέδωσαν ἐκ νέου τὴν ἐπιθυμίαν των διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς μεγάλης ἡνωμένης Εὐρωπαϊκῆς Ἀγορᾶς, ἡ ὁποία θὰ ἦτο ἀνοικτὴ δι' ὅλον τὸν κόσμον(2) καὶ προσεπάθησαν νὰ ἐνδυναμώσουν τὰς μεταξὺ των σχέσεις. Ἰδιαιτέρας σημασίας ἦτο ἡ διάσκεψις τῆς Λισσαβῶνος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκτός τῶν ληφθεισῶν σημαντικῶν ἀποφάσεων εἰς τοὺς τομεῖς τῆς ἀλιείας καὶ γεωργίας, ἀπεφασίσθη ἡ συντόμευσις τοῦ χρόνου τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τοῦ προβλεπομένου ὑπὸ τῆς Συμβάσεως κατὰ τρία ἔτη, ἧτοι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1966.

Κατὰ τὸ 1964, ὁ γυρὸς Kennedy ἀπετέλεσε τὴν πλέον ἀξιόλογον προσπάθειαν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν εἰς τὰ πλαίσια τῆς G.A.T.T.. Τὰ Κράτη - μέλη τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. ὑπεστήριξαν τὰς γενομένας διαπραγματεύσεις καὶ ἔβραν αὐτῆς διεκήρυξαν ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπεκταθοῦν καὶ εἰς ἑτέρους τομεῖς πλὴν τῶν δασμολογικῶν. Διητήρησαν διαρκῆ ἐπαφὴν — μέσῳ τῶν παρὰ τῇ G.A.T.T. μονίμων ἀντιπροσώπων των — διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν προκυπτόντων προβλημάτων ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ γύρου Kennedy. Ὅμοίως αἱ χῶραι μέλη τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. ἀναγνωρίζουσαι τὰ ὀφέλη, τὰ ὁποῖα προσέφευεν ἡ συνεργασία τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ λοιπῶν βιομηχανικῶν χωρῶν μετὰ τῶν ἐν ἀναπτύξει χωρῶν, συνετέλεσαν κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Διασκέψεως τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ἐπὶ τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Ἀναπτύξεως (UNCTAD), συνελθοῦσαν τὸν Μάρτιον - Ἰούνιον 1964 εἰς Γενεύην.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν διαπραγματεύσεων τῶν Βρυξελλῶν, ὡς ἦτο φυσικόν, τὰ Κράτη - μέλη τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. ἦσαν ἰδιαιτέτως ἐπιφυλακτικὰ καὶ προσεκτικὰ εἰς τὰς μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ. σχέσεις των. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ προσπάθειαι τῶν χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων των εἰς ὅσους δυνατὸν περισσοτέρους τομεῖς συνεργασίας. Κατὰ τὸ 1966 ὁ Harold Wilson ἐνόμισεν ὅτι ἐπέστη ἡ στιγμή διὰ νὰ ἀρχίσουν συζητήσεις πρὸς εὔρεσιν κοινῆς σημείου εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. καὶ τῆς Ε.Ο.Κ. Μολονότι αἱ προηγουμένα προσπάθειαι εἶχον ἀποβῆ ἄκαρποι, ἡ παρουσία τῶν ἀρχηγῶν τῶν κυβερνήσεων τῆς Αὐστρίας, τῆς Δανίας, τῆς Φινλανδίας, τῆς Νορβηγίας, τῆς Σουηδίας καὶ τοῦ Ἠνωμένου

(1) Ἡ ἐν λόγῳ ἀρνητικὴ στάσις τοῦ Ch. de Gaulle ἐξεδηλώθη ἐπισήμως τὴν 14.1.1963.

(2) Πρβλ. ἀνακοινωθὲν Λισσαβῶνος εἰς Batir I' A.E.L.E., ἐκδοθὲν ὑπὸ τῆς Γραμματείας τοῦ Ὄργανισμοῦ τούτου.

Βασιλείου έδειξαν την προς τον σκοπόν τούτον αποδιδόμενην σημασίαν της Συνελεύσεως της Βιέννης (24 και 25 Μαΐου 1966). Δέκα έξ προσέτι 'Υπουργοί έλαβον μέρος. Δύο σημαντικά αποφάσεις ελήφθησαν κατά την συνέλευσιν ταύτην. 'Η πρώτη άφεώρα τας σχέσεις Ε.Ε.Ε.Σ. - Ε.Ο.Κ. και ειδικότερον : άφ' ενός μόν «των μέσων, τα όποια θα έπελέγοντο, και αι διαδικασίαι, αι όποιαι θα ήκολουθούντο διά την σύσφιγξιν των επαφών Ε.Ε.Ε.Σ. - Ε.Ο.Κ.» και άφ' έτέρου «της μελέτης των θεμάτων, τα όποια θα ήτο δυνατόν να άποτελέσουν χρήσιμον αντικείμενον συζητήσεων κατά τας επαφάς ταύτας» (1). 'Η δευτέρα άπόφασις ήδράζετο επί του ύποβληθέντος κοινού μνημονίου ύπό των τεσσάρων σκανδιναβικών χωρών και άφεώρα την εξέλιξιν της συνεργασίας έντός της Ε.Ε.Ε.Σ.

Κατά τον 'Οκτώβριον του 1965, ότε έλαβε χώραν ή διάσκεψις της Κοπεγχάγης, ή Ε.Ο.Κ. έδονείτο έξ έσωτερικής κρίσεως. Ούτω, τα Κράτη - μέλη της Ε.Ε.Ε.Σ. δέν έθεώρουσαν κατάλληλον στιγμήν διά την έναρξιν μετ' αυτής διαλόγου. Αί κυβερνήσεις, όμως, της Μεγ. Βρεταννίας και Δανίας έθεώρησαν χρήσιμον να εκδηλώσουν τό ενδιαφέρον των διά τό μέλλον της Εϋρώπης. Ούτω, κατά την διάσκεψιν άπεφασίσθη να προσκαλέσουν την Ε.Ο.Κ. εις διάλογον έφ' όλων των δυνατών επιπέδων. Δοθείσης, όμως, της επικρατούσης κρίσεως ούδεμία άπάντησις ελήφθη.

Τόν Νοέμβριον του 1966 τα πράγματα έλαβον διάφορον τροπήν, με την άπόφασιν της Βρεταννικής Κυβερνήσεως να έρευνήση εκ νέου μετ' των κυβερνήσεων των Κρατών - μελών της Ε.Ο.Κ. τας δυνατότητας όπως τό 'Ηνωμένον Βασίλειον εισέληθη εις την Εϋρωπαϊκήν Κοινότητα. Αί έν λόγω μακραι και επίπονοι διαπραγματεύσεις κατέληξαν εις συμφωνίας, αι όποιαι άπετέλεσαν την «συνθήκην» προσχωρήσεως της Μ. Βρεταννίας εις την Ε.Ο.Κ. μόλις την 1ην 'Ιανουαρίου 1973.

2. 'Η Σύμβασις της Στοκχόλμης

'Η Ε.Ε.Ε.Σ. έχει ως κύριον στόχον την καθιέρωσιν μεταξύ των Κρατών - μελών της ειδικού τελωνειακού καθεστώτος, ένώ ταυτα παραμένουν ελεύθερα να εφαρμόσουν οιονδήποτε δασμολογικόν καθεστώς επιθυμούν εναντι τρίτων Κρατών. 'Ο νομικός δεσμός μεταξύ των μελών της «Ζώνης» παραμένει σχετικώς χαλαρός, δεδομένου ότι οιονδήποτε των μελών επιθυμεί να άποσυρθή της 'Ενώσεως δύναται να πράξη τούτο, άρκει να τό γνωστοποιήση πρό 12 μηνών. 'Αντιθέτως δι' ό,τι άφορ' εις την Κοινότητα 'Ανθρακος και Χάλυβος, αύτη είναι διαρκείας πενήτηκοντα έτών, της δε Κοινής 'Αγοράς (Ε.Ο.Κ.) και του Euratom είναι άορίστου χρόνου. Πάντως ή 'Ενωσις των Κρατών τούτων άποτελεί διεθνή όργάνωσιν, άλλα καθαρώς διακυβερνητικού χαρακτήρος, δοθέντος ότι κέκτηται μόν ιδίαν νομικήν προσωπικότητα, άλλα στερείται αποφασιστικών έξουσιών.

'Ως είδομεν, ή θεμελιώδης πράξις, διά της όποίας καθορίζονται οι στόχοι, τα δικαιώματα και αι ύποχρεώσεις των Κρατών - μελών, είναι ή ύπογραφείσα έν Στοκχόλμη τόν 'Ιανουάριον του 1960 σύμβασις, ήτις έτέθη εις εφαρμογήν από

(1) ίδε Batir I' A.E.L.E. ύπό Secrétariat του 'Οργανισμου τούτου.

τοῦ Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους. Χαρακτηριστικὸν τῆς συμβάσεως εἶναι τὸ μικρὸν περιεχόμενον τῆς. Ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ προλόγου καὶ 44 ἄρθρων, τὰ ὁποῖα συμπληροῦνται ἀπὸ ἑπτὰ παραρτήματα καὶ ἓν πρωτόκολλον. Τρία εἶναι βασικῶς τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα διαπραγματεύεται : τῆς βιομηχανίας, τῆς γεωργίας καὶ τῆς ἀλιείας. Εἶναι φύσεως καθαρῶς οἰκονομικῆς καὶ ἐμπορικῆς, δίχως ἐν τούτοις νὰ ἀποκλείεται ἐπιδίωξις πολιτικῶν ἢ κοινωτικῶν σκοπῶν. Οἱ συντάξαντες τὴν σύμβασιν ἐπεδίωξαν νὰ δημιουργήσουν πλαίσια καὶ νὰ ὑποδείξουν τὴν διαδικασίαν, τὴν ὁποίαν ὄφειλον νὰ ἀκολουθήσουν τὰ Κράτη - μέλη διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐνώσεως, ἀπέφυγον δὲ ἐπιμελῶς νὰ διατυπώσουν συγκεκριμένας διατάξεις ἐπὶ πλειόνων τομέων. Τοῦτο ἔπραξαν μόνον εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ὡς τῶν ἐλαττώσεων τῶν δασμῶν, τῶν ποσοτικῶν περιορισμῶν ἢ ὅπου λόγῳ τῆς τεχνικῆς φύσεως εἰς ὄρισμὸς ἦτο ἀπαραίτητος.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τῆς συμβάσεως, αὕτη ἐφαρμόζεται εἰς τὸν γεωγραφικὸν χῶρον τῆς Ζώνης, ὅστις κατὰ τὸ ἄρθρον 43, περιλαμβάνει τὸ ἔδαφος τῶν Κρατῶν - μελῶν, ἦτοι : τῆς Αὐστρίας, τῆς Δανίας, ἐξαιρουμένων τῶν νήσων Feroe καὶ Groenland (1), τῆς Νορβηγίας, συμπεριλαμβανομένου τοῦ Spitzberg, τῆς Πορτογαλίας, συμπεριλαμβανομένου καὶ τῶν νήσων Μαδέραι καὶ Ἀζόραι, τῆς Σουηδίας, τῆς Ἑλβετίας, τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου καὶ τῆς Βορείου Ἰρλανδίας ὁμοῦ μετὰ τῶν νήσων Normandes καὶ Man. Διὰ τὸ Πριγκηπᾶτον τοῦ Liechtenstein ὑπεγράφη ἰδιαιτέρον πρωτόκολλον. Δοθείσης τῆς τελωνειακῆς του ἐνώσεως μετὰ τῆς Ἑλβετίας ἀποτελεῖ μέλος τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. καθ' ὅσον χρόνον καὶ ἡ Ἑλβετία θὰ τυγχάνη τοιοῦτον. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ μὴ συμπεριληφθέντα ἔδαφη ὡς Νῆσοι Feroe, Μάλτα (2) καὶ Γιβραλτάρ, δύνανται νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἔνωσιν διὰ δηλώσεως τοῦ ἀντιστοίχου κράτους περὶ τούτου, πλην ὅμως αἱ ἀγγλικαὶ καὶ πορτογαλικά κτήσεις μόνον κατόπιν ὁμοφώνου ἀποφάσεως δύνανται νὰ γίνουν ἀποδεκταὶ εἰς τὴν ὡς εἴρηται ἔνωσιν.

Ἡ σύμβασις τῆς Στοκχόλμης δὲν προβλέπει κοινὸν τελωνειακὸν δασμολόγιον μὲ κράτη ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιγραφομένης «Ζώνης» (3) μὲ συνέπειαν ὥστε τὸ ὄφελος ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ δασμολογικοῦ καθεστῶτος τῆς Ζώνης νὰ ἀφορᾷ μόνον τὰ προϊόντα, τὰ παραγόμενα ἀποκλειστικῶς ἐντὸς αὐτῆς. Τὰ εἰσαγόμενα προϊόντα ἐκ τρίτων χωρῶν ἀποκλείονται, ἐφ' ὃ καὶ τὸ ἐν λόγῳ σύστημα ἀπαιτεῖ συνοριακὸν ἔλεγχον κατὰ τὴν εἴσοδον, ἰδίᾳ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τοῦ «πιστοποιητικοῦ προελεύσεως». Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ τοιοῦτου συστήματος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον τὰ Κράτη - μέλη τῆς Ἐνώσεως δὲν εἶναι ὁμορα.

Οἱ κύριοι σκοποὶ τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. διαγράφονται εἰς τὸ ἄρθρον 2 τῆς συμβάσεως καὶ ἀποβλέπουν νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς τὰ Κράτη - μέλη ἀνάπτυξιν τῆς οἰκο-

(1) Ἡ νῆσος Groenland κατόπιν δηλώσεως τῆς Δανίας (1.7.61) εἰσήλθεν εἰς τὴν Ἐνωσιν.

(2) Ἡ Μάλτα κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀπετέλει κτῆσιν τῆς Μεγ. Βρετανίας, ἀνεξαρτητοποιηθεῖσα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1964.

(3) Διὰ τοῦ ἄρθρου 27 τῆς Πράξεως προσχωρήσεως τῆς Ἀγγλίας, Δανίας καὶ Βορ. Ἰρλανδίας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ., παρομοία ρυθμίσις γίνεται διὰ τὰς νήσους Feroe, Man καὶ τῶν ἀγγλικῶν ὑπερποντίων ἐδαφῶν καὶ Ζωνῶν ἐπιρροῶν.

νομικῆς δραστηριότητος, πλήρη ἀπασχόλησιν, αὐξησιν τῆς παραγωγικότητος καὶ συνεχῆ οικονομικὴν σταθερότητα διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ τῶν. Ἐπιδιώξεις εἶναι ἐπίσης ἡ ὁμαλὴ ροὴ τῶν πρώτων ὑλῶν τῶν παραγομένων ἐντὸς τῆς Ζώνης, πρὸς ὅλα τὰ Κράτη - μέλη καὶ ἡ ἐπιδιώξις ἐντὸς πνεύματος ἀμίλλης ἐνὸς δικαίου ἀνταγωνισμοῦ. Εἰς τὰς πρὸς τὰς τρίτας χώρας σχέσεις τῶν θὰ ἐπιδιώκουν νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν καὶ διακίνησιν τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου.

Ἄξιοσημείωτος εἶναι ἡ διάταξις τῆς συμβάσεως, ἣτις ὀρίζει ὅτι «οἱ ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν ἐντὸς τῆς Ζώνης καὶ ἐντὸς ἐκάστου Κράτους - μέλους». Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ διαφόρου βαθμοῦ ἀναπτύξεως τῶν Κρατῶν - μελῶν, τοῦτο πρέπει νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς ἐπιδιώξις διατηρήσεως τῆς μεταξύ τῶν ἰσορροπίας καὶ τῆς ἰσορροπίας μεταξύ τῶν διαφόρων τομέων οἱ ὅποιοι θὰ ἐνδιέφερον ταῦτα ἰδιαιτέρως.

Βασικὴ προϋπόθεσις βεβαίως διὰ τὴν ἐπίτευξιν μιᾶς ὀλοκληρώσεως εἶναι ἡ κατάργησις τῶν δασμῶν καὶ τῶν ποσοτικῶν περιορισμῶν. Ἄμεσα ἐμπόδια ἐν τούτοις εἰς τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν παρεμβάλλονται ἀπὸ τὰς κρατικὰς πριμοδοτήσεις, τὰ Dumping, ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς εἰς τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως καὶ ἀπὸ τὴν τακτικὴν τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἢ ἰδρυμάτων νὰ προτιμοῦν τὰ ἐθνικὰ προϊόντα, ἀδιαφόρως τῶν ἐμπορικῶν κριτηρίων, τὰ ὅποια πιθανῶς νὰ προέκρινον τὰ ἐθνικὰ προϊόντα ὡς οικονομικῶς ἀσύμφορα. Ἡ κατάργησις ὄλων αὐτῶν παρουσιάζει τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον μὲ τὴν κατάργησιν τῶν δασμῶν καὶ τῶν ποσοτικῶν περιορισμῶν.

Ἡ πολιτικὴ τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. εἰς τὸν τομέα τῆς γεωργίας καὶ τῆς ἀλιείας εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ ἐκείνην τοῦ τομέως τῆς βιομηχανίας. Ἡ σύμβασις δὲν προβλέπει ρητῶς οὐδὲν σχετικὸν μὲ τὴν ἐλάττωσιν τῶν δασμῶν καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν περιορισμῶν διὰ τὰ προϊόντα τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς θαλάσσης. Εἰδικῶς δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ γεωργικὰ προϊόντα διευθετήσεις εὐρίσκομεν εἰς τὰς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 23 τῆς συμβάσεως κεχωρισμένως συναπτομένας διμερεῖς συμφωνίας.

3. Τὰ ὄργανα τῆς Ἑνώσεως

1. Τὸ Συμβούλιον τῶν Κρατῶν - μελῶν εἶναι τὸ κυρίως διευθνον ὄργανον τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. Δι' αὐτοῦ, αἱ ἐπτὰ χῶραι συσκέπτονται καὶ ἐνεργοῦν ἀπὸ κοινοῦ. Ἐδρεύει εἰς Γενεύην. Συνέρχεται δὲ εἰς ἐπίπεδον ἀνωτάτων διοικητικῶν ὑπαλλήλων ὑπᾶξ ἔβδομαδιαίως καὶ κατ' ἀραιότερα διαστήματα εἰς ἐπίπεδον Ὑπουργῶν. Συνεδριάζει ὅτε μὲν εἰς Γενεύην, ὅτε δὲ εἰς ἕτερον Κράτος - μέλος. Προεδρεύεται παρ' ἐκάστου Κράτους - μέλους ἐκ περιτροπῆς κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν, μετὰ ἀπὸ τὴν Ἑλβετίαν.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 32 § 1 αἱ ἀρμοδιότητές του ἐκτείνονται εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἐξουσιῶν, τὰς ὁποίας ἡ σύμβασις τοῦ παραχωρεῖ, ἢ ἐπαγρύπνησις διὰ τὴν ἐναρξιν λειτουργίας τῆς συμβάσεως καὶ ἡ ἐπιτήρησις τῆς λειτουργίας τῆς. Εἶναι ὡσαύτως ἀρμόδιον νὰ ἐρευνᾷ κατὰ πόσον τὰ Κράτη - μέλη προέβησαν εἰς τὰς δεούσας ἐνεργείας διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῆς

·ένώσεως ὡς καὶ κατὰ πόσον διηκόλυνον τὴν σύναψιν δεσμῶν μετ' ἄλλων κρατῶν, ἐνώσεων κρατῶν ἢ διεθνῶν ὀργανισμῶν.

Τὸ Συμβούλιον λαμβάνει ἀποφάσεις, ἢ ἀπευθύνει συστάσεις. Αἱ μὲν ἀποφάσεις εἶναι δεσμευτικαὶ διὰ τὰ Κράτη - μέλη, οὐχὶ ὅμως καὶ αἱ συστάσεις. Περαιτέρω αἱ ἀποφάσεις ἐμφανίζονται εἴτε ὡς ρητὴ ἀπόφασις ἢ ὡς καταχώρισις ἐπιδοκιμασθεῖσα κατὰ τὴν προφορικὴν διαδικασίαν τοῦ Συμβουλίου.

Πλὴν ὀρισμένων περιπτώσεων, διὰ τὰς ὁποίας προβλέπεται ρητῶς ψήφος κατὰ πλειοψηφίαν, τόσον αἱ ἀποφάσεις ὅσον καὶ αἱ συστάσεις λαμβάνονται καθ' ὁμοφωνίαν. Ἐκαστον Κράτος - μέλος ἀντιπροσωπεύεται διὰ μιᾶς ψήφου. Διὰ δὲ τὴν λήψιν ἀποφάσεων κατὰ πλειοψηφίαν ἀπαιτοῦνται τέσσαρες ψήφοι.

Καθ' ὁμοφωνίαν λαμβάνονται αἱ ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι αὐξάνουν ἢ δημιουργοῦν νέας ἢ τροποποιοῦν τὸν χρόνον τῶν ὑποχρεώσεων. Αἱ περιπτώσεις τῶν κατὰ πλειοψηφίαν λαμβανομένων ἀποφάσεων ἀναφέρονται εἰς τὸ ἄρθρον 31 τῆς συμβάσεως.

Περαιτέρω, ἐὰν αἱ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου λαμβανόμεναι ἀποφάσεις καὶ ἀπευθυνόμεναι συστάσεις δὲν τηρῶνται ὑπὸ τοῦ πρὸς ὃν ἀπευθύνονται, δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ θιγόμενον Κράτος - μέλος τὴν ἀπαλλαγὴν του ἀπὸ τῶν ὑποχρεώσεων, ἃς ἔχει ἐκ τῆς ἰδρυτικῆς Συμβάσεως. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς στοιχειώδους νομικῆς τεχνικῆς, ἣτις εἶναι συνήθης εἰς τὸ κλασσικὸν διεθνὲς δίκαιον καὶ ὀδηγεῖ εἰς τὴν μὴ ἐκτέλεσιν τῶν συμπεφωνημένων ρητρῶν.

2. Ἡ Συμβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ. Αὕτη ἰδρύθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1961 καὶ ἀποτελεῖ ὁμάδα ἐγνωσμένων προσωπικοτήτων τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ε.Ε.Σ.. Αἱ προσωπικότητες αὗται εἶναι ἐξωκυβερνητικαὶ καὶ ἔργον τῶν εἶναι νὰ προβαίνουν εἰς ὑποδείξεις πρὸς τὸ Συμβούλιον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν δραστηριότητα τῆς ἐνώσεως. Τὸ ὄργανον τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν συνδετικὸν κρίκον μεταξὺ τοῦ Συμβουλίου, τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων καὶ τῆς βιομηχανίας. Προεδρεύεται ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συμβουλίου, συνήθως Ὑπουργόν, ἕκαστον δὲ Κράτος ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἢ ὁποῖα ὅμως δύναται νὰ αὐξηθῇ κατὰ τὰς παρουσιαζομένας ἀνάγκας.

Βοηθητικὸν τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς ὄργανον εἶναι ἡ ἰδρυθεῖσα τὸ 1966 Οἰκονομικὴ καὶ Κοινωνικὴ Ὑποεπιτροπὴ, ἀσχολουμένη μὲ τὰ προκύπτοντα κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς ὀλοκληρώσεως Οἰκονομικὰ καὶ Κοινωνικὰ προβλήματα.

Ἄλλα τὰ ἀνωτέρω ὄργανα χαρακτηρίζονται ἀπὸ εὐλυγισίαν κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων τῶν, τὸ γεγονός τοῦτο ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῶν. Μικροτέρας σημασίας εἶναι καὶ αἱ λειτουργοῦσαι πέντε κατωτέρω εἰδικαὶ ἐπιτροπαί. Ὁ ἀριθμὸς δὲν εἶναι περιοριστικός, διότι τὸ Συμβούλιον ἔχει τὴν εὐχέρειαν δημιουργίας τῶν κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας τούτου. Αὗται εἶναι :

— Ἡ Τελωνειακὴ Ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἀπὸ ἀνωτάτους εἰδικούς διοικητικούς τελωνειακοὺς ὑπαλλήλους τῶν Κρατῶν - μελῶν.

— Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐμπορικῶν Ἐμπειρογνομῶνων, ἀσχολουμένη μὲ προβλή-

ματα ἐμπορικῆς καὶ τεχνικῆς φύσεως προκύπτοντα κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Συμφωνίας.

- Ἡ Ἐπιτροπὴ Προγραμματισμοῦ
- Ἡ Ἐπιτροπὴ Γεωργικῶν Ἐρευνῶν, καὶ
- Ἡ Ἐπιτροπὴ Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως.

Ἐκτὸς τῶν διαρκῶν τούτων Ἐπιτροπῶν, τὸ Συμβούλιον ἴδρυσεν ἰκανὸν ἀριθμὸν ομάδων ἐργασίας πρὸς ἔρευναν καὶ μελέτην θεμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἐμπίπτουν εἰς τὴν ἀρμοδιότητά των.

Εἰς τὴν Ἐνωσιν οὐδὲν δικαιοδοτικὸν ὄργανον ὑφίσταται πλὴν τῶν «Ἐπιτροπῶν Ἐλέγχου», συντιθεμένων ἐκ προσωπικοτήτων τῶν Κρατῶν - μελῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπλῶς συντάσσουν ἔκθεσιν ὑποβαλλομένην εἰς τὸ Συμβούλιον ἐπὶ διαφορῶν, αἵτινες προκύπτουν ἐκάστοτε μεταξὺ τῶν Κρατῶν - μελῶν.

4. Συμπεράσματα

Ἄν ἡ κατάργησις μόνον τῶν τελωνειακῶν τειχῶν καὶ τῶν ποιοτικῶν περιορισμῶν δὲν δημιουργεῖ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μίαν ἐλευθέραν ἀγοράν, ἐν τούτοις, ὅμως ἡ κοινὴ δήλωσις τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῆς διεθνοῦς ἐμπορικῆς πολιτικῆς, ἥτις ἀποτελεῖ ἐν τῶν στόχων τῆς Ἐνώσεως καὶ ζωτικὸν στοιχεῖον αὐτῆς, ἀποδεικνύει σαφῶς τὴν πίστιν εἰς τὸν τομέα τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν καὶ τῆς πρὸς τὰ ἔξω διευρύνσεώς της. Πάντως διὰ τῆς δημιουργίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν αἱ Κυβερνήσεις τῶν Κρατῶν - μελῶν αὐτῆς ἐξ ὑπαρχῆς ἀπέβλεπον εἰς δύο βασικοὺς σκοποὺς : ἀφ' ἑνὸς νὰ δημιουργήσουν μίαν συμπαγῆ δύναμιν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς διαπραγματευτικῆς θέσεώς των μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ νὰ διευκολύνουν καὶ προλειάνουν τὸ ἔδαφος πρὸς δημιουργίαν μιᾶς εὐρύτερας Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, περιλαμβανοῦσης τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ Κράτη τινὰ τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ καθιέρωσιν μεταξὺ τῶν Κρατῶν - μελῶν μιᾶς «Ζώνης» ἐλευθέρων συναλλαγῶν διὰ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα.

Ὡς πρὸς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς διαπραγματευτικῆς δυνάμεως τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. ἔναντι τῆς Ε.Ο.Κ. δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐπιτυχίαν της, καθ' ὅσον ἡ πρόοδος τῆς Ε.Ο.Κ. ὑπεχρέωσε τὰ μέλη τῆς Ε.Ε.Ε.Σ. νὰ ἐμφανίσουν τὰ αἰτήματά των, οὐχὶ πλέον ἀπὸ θέσεως ἰσχύος. Ἐξ ἐπόψεως καταβληθείσης προσπάθειάς πρὸς δημιουργίαν εὐρύτερας Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, ἡ Ε.Ε.Ε.Σ. ἐπιτυχῶς ἐλειτούργησε καὶ θετικῶς συνεισέφερε. Μετὰ τὴν προσχώρησιν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τῆς Δανίας καὶ Ἰρλανδίας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ τὴν ὑπογραφὴν συμφωνιῶν δημιουργίας εἰδους ζώνης ἐλευθέρων ἀνταλλαγῶν μεταξὺ τῶν ὑπολοίπων Κρατῶν καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, ἡ Ε.Ε.Ε.Σ. κατέστη ἄνευ ἀντικειμένου.

στ. Τὸ Συμβούλιον Ἀμοιβαίας Οἰκονομικῆς Βοηθείας (COMECON)

1. Εἰσαγωγικαὶ παρατηρήσεις

Αἱ χῶραι τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ, χαρακτηριζόμεναι ἐκ τῆς προγραμ-

ματισμένης των οικονομίας, δέν ἔλαβον μέρος, ὡς εἶδομεν, εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ οικονομικοῦ προγράμματος ἀνορθώσεως τῆς Εὐρώπης μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον, γνωστοῦ ὡς σχεδίου Marshall, ἀλλὰ οὔτε καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους οικονομικὰς ἐνώσεις τῆς Εὐρώπης.

Ἐν τούτοις, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1949, κατὰ τὴν διάρκειαν διασκέψεως εἰς Μόσχαν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Βουλγαρίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Ρωσίας, ἀνεκοινώθη ἡ ἴδρυσις τοῦ Συμβουλίου Ἀμοιβαίας Οἰκονομικῆς Βοηθείας (COMECON) (1).

Ὁ τρόπος λειτουργίας καὶ ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐνώσεως ταύτης διετηρήθη μυστικὴ καὶ μόλις τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1959 ἐψηφίσθη τὸ Καταστατικὸν τῆς καὶ ἔλαβε αὕτη νομικὴν ὑπόστασιν. Εἰς τὴν ἔνωσιν προσεχώρησαν ἡ Ἀλβανία (2) (1949), ἡ Ἀνατολικὴ Γερμανία (1950), ἡ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Μογγολίας (1962), ἐσχάτως δὲ καὶ ἡ Κούβα (1972). Πλὴν τῶν τακτικῶν μελῶν τῆς Ἐνώσεως (3), τὰς ἐργασίας τῆς παρακολουθοῦν καὶ ἕτεραι χῶραι ὡς ἡ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Κίνας, ἡ Γιουγκοσλαβία (4), ἡ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Κορέας καὶ ἡ Δημοκρατία τοῦ Βιετνάμ, αἵτινες παρίστανται ὡς παρατηρηταί.

Σκοπὸς τοῦ Συμβουλίου Ἀμοιβαίας Οἰκονομικῆς Βοηθείας εἶναι ἡ ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ σοσιαλισμοῦ πρόοδος τῶν Κρατῶν - μελῶν διὰ τῆς συνενώσεως καὶ συντονισμοῦ τῶν προσπαθειῶν των εἰς τὴν προγραμματισμένην ἀνάπτυξιν τῶν ἐθνικῶν των οικονομικῶν, ἢ ἐπιτάχυνσις τῆς οἰκονομικῆς καὶ τεχνολογικῆς προόδου των, ὡς καὶ ἡ ἀύξησις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς τῶν ὀλιγώτερον βιομηχανικῶς ἀνεπτυγμένων χωρῶν - μελῶν. Προσέτι δὲ ἐπιδιώκεται ἡ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσοτιμίας ἐδραιουμένη ἀύξησις τῆς παραγωγικότητος καὶ ἐργασίας καὶ τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς ἐνώσεως. Καίτοι ἡ συνεργασία μεταξὺ των διενεργεῖται βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων, τοῦ σεβασμοῦ τῆς κυριαρχίας, τῶν ἐθνικῶν ἐνδιαφερόντων καὶ τῆς φιλικῆς ἀμοιβαίας βοήθειας, ἡ ἡγεμονικὴ θέσις τῆς Ρωσίας εἶναι καταφανής.

2. Τὰ ὄργανα

Ἡ ὀργάνωσις εἶναι κλασσικοῦ τύπου διεθνοῦς συνεργασίας, ὄργανα δὲ ταύτης εἶναι :

α) Ἡ Συνέλευσις τοῦ Συμβουλίου : Τυπικῶς αὕτη θεωρεῖται

(1) Τὸ ἐν λόγῳ Συμβούλιον καλεῖται ἀγγλιστὶ Council for Mutual Economic Aid, γαλλιστὶ δὲ, Conseil de l' Aide Economique Mutuelle (C.A.E.M.). Ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως ταύτης πρβλ. ἴδια : Höhne, Handbuch der Internationalen Organisationen, Berlin 1969. — Szawlonski R., L' évolution du COMECON, AFDI 1963. — Kaser M., COMECON, London 1967. — Peaslee, International Governmental Organisations, the Hague, 2 Ed., 1961.

(2) Ἡ Ἀλβανία ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1961 δέν μετέχει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου διὰ λόγους πολιτικούς, ἄνευ ὅμως τυπικῆς ἀποχωρήσεως.

(3) Μετὰ τὴν τροποποίησιν τοῦ Καταστατικοῦ τὸν Ἰούνιον 1962 δύνανται νὰ συμμετέχουν εἰς τὴν Ἐνωσιν καὶ μὴ Εὐρωπαϊκαὶ χῶραι, ὡς ἡ Μογγολία καὶ ἡ Κούβα.

(4) Ἀπὸ τὰς 11.9.64 ἡ Γιουγκοσλαβία συνεδέθη μὲ τὸ ἐν λόγῳ Συμβούλιον διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς σχετικῆς συμφωνίας Συνδέσεως.

τὸ ἀνώτατον ὄργανον τοῦ Συμβουλίου Ἀμοιβαίας Οἰκονομικῆς Βοηθείας, πλὴν εἰς τὴν πρᾶξιν ὡς ἀνώτατον ὄργανον ἀπεδείχθη ἡ Συνέλευσις τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων καὶ Κυβερνήσεων (1).

Ἡ Συνέλευσις τοῦ Συμβουλίου ἀπαρτίζεται ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν Κρατῶν-μελῶν καὶ συνέρχεται δύο φορές κατ' ἔτος κατὰ σειρὰν εἰς μίαν τῶν πρωτεύουσῶν τῶν Κρατῶν - μελῶν.

β) Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ : Αὕτη συνεστήθη κατὰ τὴν διάρκειαν ἐκτάκτου συνόδου τοῦ Συμβουλίου εἰς Μόσχαν τὸ 1962. Ἀπαρτίζεται ἐκ κυβερνητικῶν ἐκπροσώπων τῶν Κρατῶν - μελῶν εἰς ἐπίπεδον Προέδρου ἢ Ἀντιπροέδρου Κυβερνήσεως. Συνεδριάζει ἕκαστον δευτέρον μῆνα καὶ οὐσιαστικῶς ὑποκατέστησε τὴν Συνέλευσιν. Ἐξετάζει τὰ θέματα τῶν ἐπὶ μέρους Κρατῶν, συντονίζει τὰς ἐργασίας τῶν Διαρκῶν Ἐπιτροπῶν καὶ κατευθύνει τὰς ἐργασίας τοῦ Συμβουλίου εἰς τὸ μεταξὺ τῶν συνόδων διάστημα. Μεταξὺ τῶν μελῶν του ἐπιλέγεται καὶ ὁ πρόεδρος αὐτοῦ.

γ) Ἡ Γραμματεία : Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς εὐρίσκεται ὁ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου, βοηθούμενος ὑπὸ 6 ὑπογραμματέων.

δ) Αἱ Διαρκεῖς Ἐπιτροπαί : Αὗται εἶναι ἐξειδικευμένοι, ἀνερχόμενοι εἰς 21 καὶ ἐκπροσωποῦνται ἐπὶ ὑπουργικοῦ ἐπιπέδου.

3. Δραστηριότης τοῦ Συμβουλίου

Τὰ Κράτη - μέλη παραχωροῦν δωρεάν τὰ σχέδια μηχανημάτων, ἐγκαταστάσεων καὶ γενικῶς τεχνολογικὰς μεθόδους καὶ εὐρεσιτεχνίας (2). Εἰς τὰ πλαίσια τῆς παρεχομένης τεχνικῆς βοήθειας δημιουργοῦνται σεμινάρια ἐπὶ θεμάτων ἐπιχειρησιακῆς ἐρευνῆς, ἀνταλλάσσονται τεχνικαὶ συμβουλαὶ καὶ δημιουργοῦνται κοινὰ ἐργαστήρια ἐρευνῶν καὶ γραφεῖα μελετῶν.

Πλὴν τῆς τεχνολογικῆς βοήθειας παρέχεται καὶ οἰκονομικὴ τοιαύτη. Οὕτως, ἡ Τσεχοσλοβακία μετέχει τῆς κατασκευῆς ἑνὸς κεντρικοῦ ἐργοστασίου ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὴν Ρουμανίαν, ἡ Ρουμανία καὶ ἡ Οὐγγαρία κατασκευάζουν ἀπὸ κοινοῦ ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς ἀσετυλίνης κ.τ.τ.

Τὸ Συμβούλιον ἀνέπτυξε τὸ ἐμπόριον μέσῳ τῶν πολυμερῶν καὶ διμερῶν συμφηφισμῶν μεταξὺ τῶν Κρατῶν - μελῶν. Ὁ συντονισμὸς εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάπτυξιν μεταξὺ τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ἀγαθῶν τὰ ὅποια εἶναι τὰ πλέον ἐνδεδειγμένα εἰς τὴν ἐντὸς τῆς Ἑνώσεως ἀνάπτυξιν τοῦ Ἐμπορίου. Οὕτω, τὸ ἐντὸς τοῦ χώρου συνεργασίας ἐμπόριον κατέχει πλέον τοῦ 60% τοῦ συνολικοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου (3). Τοῦτο διευθύνεται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Κρατικῶν μονοπωλίων.

(1) Πρβλ. Σ. Βαρουζάκη : Διεθνεῖς Ὁργανώσεις, τομ. Α', σ. 257.

(2) Ἐκ Σοβιετικῆς πηγῆς ἔχει γνωστοποιηθῆ ὅτι μεταξὺ 1948 - 1960 ἡ ΕΣΣΔ παρεχώρησεν εἰς τὰς ὑπολοίπους χώρας 29.000 σχέδια τεχνικά καὶ ἔλαβεν 7.000. Πρβλ. R. Pinto : Les Organisations Européennes.

(3) Πρβλ. Ἀναλυτικῶς κατὰ χώραν τὸ ἐμπόριον ἐντὸς τῆς COMECON, εἰς Europa Year - Book, 1968, τομ. 1, σ. 142 καὶ ἐπ.

Όσον αφορά τὰς γενικὰς δραστηριότητας τοῦ Συμβουλίου Ἀμοιβαίας Οἰκονομικῆς βοήθειας, αἱ ὑπὸ τῶν ὑπὸ III καὶ IV τοῦ Καταστατικοῦ γενόμεναι συστάσεις περὶ οἰκονομικῆς, ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς συνεργασίας, υἱοθετοῦνται καὶ ἀνακοινῶνται πρὸς τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου καὶ συγχρόνως λαμβάνονται ἀποφάσεις ἐπὶ ὀργανικῶν καὶ διαδικαστικῶν θεμάτων. Αἱ συστάσεις καὶ ἀποφάσεις υἱοθετοῦνται μόνον κατόπιν συμφωνίας τῶν ἐνδιαφερομένων μελῶν, ἐνῶ δὲν ἐφαρμόζονται ὡς πρὸς τὰ μὴ ἐνδιαφερόμενα τοιαῦτα. Λόγω τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν Κρατῶν - μελῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν ηὑξήθησαν καὶ αἱ δραστηριότητες τοῦ Συμβουλίου, ἀφοῦ διήλθον ἐκ διαφόρων σταδίων, ἦτοι ἐκ τῆς προαγωγῆς τῆς συνεργασίας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον καὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς συνεργασίας, μέχρι τοῦ συντονισμοῦ τῶν ἐθνικῶν οἰκονομικῶν προγραμμάτων, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ κυρία μέθοδος τῆς δραστηριότητος τοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς διεθνoῦς σοσιαλιστικῆς κατανομῆς τῆς ἐργασίας. Ἦδη τὰ ὄργανα τῆς COMECON ἐπέτυχον τὸν συντονισμὸν τῶν 5ετῶν προγραμμάτων τῶν ἐτῶν 1956 - 60, 1961 - 65 καὶ 1966 - 70, τῶρα δὲ προέρχονται εἰς τὴν ἐκπόνησιν προγραμμάτων δι' ἑτέρας μελλοντικὰς περιόδους. Ἀποδίδεται μεγάλη σημασία ὑπὸ τῶν Κρατῶν - μελῶν καὶ τῶν ὀργάνων τῆς COMECON εἰς τὴν τεχνικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν πρόοδον εἰς τοὺς βασικοὺς οἰκονομικοὺς κλάδους, εἰς τὰ βασικὰ προβλήματα τῆς ἐξειδικεύσεως καὶ συντονισμοῦ τῆς παραγωγῆς, κυρίως δὲ εἰς τὸν τομέα τῆς μηχανικῆς καὶ χημικῆς βιομηχανίας, τῆς ἠλεκτρονικῆς καὶ μεταλλουργίας, ὡς ἐπίσης τῶν πρώτων ὑλῶν, καυσίμων, ἐνεργείας καὶ εἰς ἄλλας βιομηχανίας (1).

ζ) Τὸ Συμβούλιον τῶν Σκανδιναυικῶν Κρατῶν (Nordic Council)

1. Εἰσαγωγικαὶ παρατηρήσεις

Τὸν Μάρτιον 1952 ὑπεγράφη συμφωνία μεταξύ τῶν Σκανδιναυικῶν χωρῶν Δανίας, Νορβηγίας, Σουηδίας καὶ Ἰσλανδίας διὰ τὴν ἴδρυσιν ἐνώσεως, ἡ ἰσχὺς τῆς ὁποίας ἤρχισε τὸ ἔτος 1953. Εἰς τὴν Ἐνωσιν ἀπὸ τὸ 1955 προσεχώρησε καὶ ἡ Φινλανδία.

Τὸ Nordic Council δὲν συνεστήθη ἀποκλειστικῶς χάριν ἐνὸς συγκεκριμένου σκοποῦ. Οἱ σκοποὶ του δὲν εἶναι ἐπακριβῶς καθωρισμένοι, ἀλλὰ συνεστήθη χάριν τῶν διαβουλεύσεων τῶν πέντε χωρῶν ἐπὶ θεμάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

2. Ὁργάνωσις τοῦ Συμβουλίου

Όσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐνώσεως ὑπάρχει τὸ Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἀπαρτίζεται ἐξ 69 ἀντιπροσώπων τῶν Κρατῶν - μελῶν. Ἐπὶ κεφαλῆς αὐ-

(1) Ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω θεμάτων ἐλήφθησαν διάφοροι ἀποφάσεις κατὰ καιροῦς εἰς διαφόρους συνόδους ἀπὸ τοῦ 1965 κ.έ.

Πρβλ. Year-Book of International Organizations, σ. 392.

τών είναι ο Πρόεδρος, βοηθούμενος υπό τεσσάρων αντιπροέδρων (1). Τα μέλη διορίζονται υπό των κυβερνήσεων των Κρατών - μελών και ως εκ τούτου έχουν κυβερνητικόν και εθνικόν χαρακτήρα. Πλήν τῆς Σουηδίας, ἡ ὁποία ἀντιπροσωπεύεται υπό 5 μελών, αἱ λοιπαὶ χώραι ἐκπροσωποῦνται ἐκ 16. Οἱ ἀντιπρόσωποι, ὅμως, οὗτοι δὲν ἔχουν δικαίωμα ψήφου εἰς τὸ Συμβούλιον. Αἱ συνεδριάσεις εἶναι δημόσιαι, πλὴν ἄλλως ἂν ἀποφασισθῇ. Τὰ θέματα τῆς συζητήσεως εἰσάγονται εἰς τὴν Προεδρίαν μέσφ των ἀντιπροσώπων των Κρατῶν - μελών. Τὸ Συμβούλιον ἀσχολεῖται μὲ θέματα κοινῆς ἐνδιαφέροντος των Κρατῶν - μελών καὶ δίδει συστάσεις καὶ πληροφορίας. Εἰς ἐκάστην συνεδρίασιν αἱ κυβερνήσεις των Κρατῶν - μελών ἀναφέρουν τὰς ἐνεργείας, εἰς ἃς προέβησαν κατ' ἐφαρμογὴν συστάσεως ἀπευθυνθείσης υπό τοῦ Συμβουλίου. Τὸ Συμβούλιον θέτει ἰδίους κανόνας διαδικασίας, ἐκάστη δὲ χώρα - μέλος καταβάλλει τὰ ἐξοδα τῆς συμμετοχῆς τῆς, τὸ ὕψος των ὁποίων ἀποφασίζεται υπό τοῦ Συμβουλίου.

Ἡ προεδρία βοηθεῖται εἰς τὸ ἔργον τῆς υπό πέντε διαρκῶν ἐπιτροπῶν καὶ διῆ υπό :

α) Τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς : Τὸ ἔργον ταύτης ἀποβλέπει εἰς τὴν οἰκονομικὴν συνεργασίαν των Κρατῶν - μελών. Μία διαρκῆς Ἐπιτροπὴ ἐξ Ὑπουργῶν καὶ μία βοηθητικὴ ἐπιτροπὴ ἐξ ὑπαλλήλων συνεστήθησαν διὰ νὰ κατευθύνουν τὴν σκανδιναυκὴν συνεργασίαν εἰς τοὺς τομεῖς τῆς παραγωγῆς καὶ των ἐπενδύσεων, τὴν ἐμπορικὴν καὶ οἰκονομικὴν πολιτικὴν, τὴν στατιστικὴν καὶ τὴν δασμολογικὴν διοίκησιν καὶ νὰ συντονίσουν τὰς ἐρεῦνας εἰς τὴν σύγχρονον Εὐρωπαϊκὴν ἀγοράν. Τὸ 1957 ἡ Ἐπιτροπὴ ὑπεστήριξε τὴν σύστασιν Σκανδιναυκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, πλὴν τὸ σχέδιον ἐγκατελείφθη χάριν τῆς προσχωρήσεως εἰς τὴν Ε.Ε.Ε.Σ. (2). Ἰδιαιτέρα σημασία καταβάλλεται υπό τοῦ Συμβουλίου εἰς τὴν κατάστροφωσιν σχεδίων βοηθείας πρὸς τὰς ἐν ἀναπτύξει χώρας.

β) Τῆς Μορφωτικῆς Ἐπιτροπῆς : Ἐπιδιώξεις τῆς Μορφωτικῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ ἔνωσις των Σκανδιναυκῶν χωρῶν εἰς ἑνιαῖον μορφωτικὸν σύνολον (3). Διευθυνόμενον υπό κοινῆς συμβουλίου μὲ ὑπερ-εθνικὴν ἀρμοδιότητα λειτουργεῖ τὸ Νορβηγικὸν Μορφωτικὸν Ἴδρυμα δαπάναις των Σκανδιναυκῶν Κυβερνήσεων. Μεταξὺ των σκοπῶν τῆς Μορφωτικῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ διάδοσις των Σκανδιναυκῶν γλωσσῶν εἰς σχολεῖα καὶ κολλέγια.

γ) Τῆς Νομικῆς Ἐπιτροπῆς : Σκοπὸς ταύτης εἶναι ἡ ἐξασφάλισις ὁμοιομόρφου νομοθεσίας καὶ ἐρμηνείας τοῦ νόμου. Ἰδιαιτέρως δὲ ἡ ἐνοποιήσις τοῦ Ἀστικοῦ καὶ Ἐμπορικοῦ Νόμου. Ἐπιδιώξεις τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ διεύρυνσις των ἀρμοδιοτήτων ὡς πρὸς τὴν ἀνάκρισιν ὑπόπτων ἢ μαρτύρων ἐκ μέρους ἄλλης χώρας παρὰ τὰς διευκολύνσεις ἐκδόσεως τὰς ὕφισταμένας μεταξὺ των

(1) Ἡ πενταμελής αὕτη σύνοδος ἀπαρτίζει τὴν Προεδρίαν τοῦ Συμβουλίου.

(2) Ἐξ ἄλλου ἡ Δανία ἐν ἔτει 1973 προσχώρησεν εἰς τὴν Ε.Ο.Κ., ἡ δὲ ὑποψηφία Νορβηγία δὲν κατέληξεν εἰσέτι εἰς τὴν συμφωνίαν προσχωρήσεως.

(3) Εἰς τὸ Μορφωτικὸν πρόγραμμά τῆς συγκαταλέγεται καὶ ἡ ἴδρυσις τοῦ Nordic Institute of Theoretical Nuclear Physics εἰς Κοπεγχάγην, τοῦ Institute of Maritime Law εἰς Oslo, τοῦ Institute of American Studies εἰς Οὐσάλαν καὶ τὸ Institute of Asiatic Studies εἰς Κοπεγχάγην.

Σκανδιναβικῶν Χωρῶν. Ἐπίτευγμα ἐπίσης εἶναι ἡ ὑπαγωγή τῶν ἐργαζομένων εἰς τὸ νομικὸν καθεστῶς τῆς Χώρας, εἰς ἣν ἐργάζονται, ὡς καὶ ἡ συμμετοχὴ τῶν εἰς διοικήσεις σωματείων καὶ ἐνώσεων ἐξ ὑπαρχῆς. Νέαι δὲ διαπραγματεύσεις διεξάγονται ὅσον ἀφορᾷ τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως.

δ) Τῆς Κοινωνικῆς Ἐπιτροπῆς: Ἀπὸ τοῦ 1954 ἐπετεύχθη δι' ὀρισμένα ἐπαγγέλματα ἡ δημιουργία κοινῆς ἀγορᾶς ἐργασίας, ὡς τῶν ἱατρῶν, τῶν ὀδοντιάτρων κ. ἄ. Ἐντὸς τῶν πλαισίων ἐξ ἄλλου τῆς Κοινωνικῆς Συνεργασίας διεξάγονται ἔρευναι διὰ τὴν ὑγείαν καὶ κοινωνικὴν πρόνοιαν ὑπὸ τοῦ Σκανδιναβικοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τὴν Κοινωνικὴν Ὑγείαν.

ε) Τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπικοινωνίων: Αὕτη ἔχει ὡς ἔργον τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὁμαλῆς διακινήσεως μεταξὺ τῶν Σκανδιναβικῶν ἀφ' ἐνὸς καὶ μεταξὺ Σκανδιναβικῶν χωρῶν καὶ Εὐρώπης ἀφ' ἑτέρου (1).

Τὴν ὄλην προσπάθειαν συνεργασίας μεταξὺ τῶν Σκανδιναβικῶν χωρῶν ὑποβοηθοῦν Ὑπουργικαὶ συναντήσεις, ἐννέα Ὑπουργικαὶ Ἐπιτροπαὶ καὶ ἑπτὰ ἰδιωτικαὶ ἔταιρεῖαι - ἐπιχειρήσεις.

III. ΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

A. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης Ἀνθρακος καὶ Χάλυβος (Ε.Κ.Α.Χ.)

α) Εἰσαγωγικαὶ πορατηρήσεις

Τὴν 8ην Μαρτίου 1950 ὁ Γάλλος Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν R. Schuman ἀπέστειλε πρὸς τὰς κυβερνήσεις ὀρισμένων εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν πρόσκλησιν, ἥτις ἀπετέλεσε τὴν ἐκκίνησιν πρὸς δημιουργίαν μιᾶς Κοινῆς Ἀγορᾶς Ἀνθρακος καὶ Χάλυβος. Τὸ ἐκπονηθὲν σχέδιον κατὰ τὸν ἐμπνευστήν του, δημιουργεῖ τὸ πρῶτον βῆμα διὰ τὴν ὁμοσπονδιοποίησιν τῆς Εὐρώπης. Ἀποτελεῖ παράδειγμα τῆς ἀπὸ κοινοῦ χρησιμοποίησεως τῶν πηγῶν καὶ τῶν ἀγορῶν, εἰς ἓνα συγκεκριμένον τομέα, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον εἰδικῶς συνιστωμένης Ἀρχῆς. Ἡ πραγματοποίησις τοῦ σχεδίου τούτου ὀδηγεῖ εἰς τὸ στάδιον μιᾶς ἐμβρωδῶδους εὐρωπαϊκῆς κυβερνήσεως, ἥτις χαράσσει ἰδίαν πολιτικὴν καὶ συντονίζει τὴν ἐπὶ μέρους πολιτικὴν τῶν συμμετεχόντων εἰς ταύτην Κρατῶν.

Ἐκκινούντες ἐκ τῆς ιδέας ὅτι ὁ χάλυψ εἶναι τὸ βασικὸν στοιχεῖον πάσης συγχρόνου οἰκονομίας ἐπιχειρεῖται μέσῳ τούτου ἡ ἔνωσις. Ἡ σύλληψις τῆς ιδέας ταύτης ἦτο ὀρθή, δοθέντος ὅτι διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ χάλυβος ἀπαιτεῖται τὸ σιδηρομετάλλευμα καὶ ὁ ἄνθραξ. Τὰ προϊόντα δὲ ταῦτα εὐρίσκονται ἰδιαιτέρως εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ δὴ τὰ κοιτάσματα τοῦ σιδήρου εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λωρραίνης, ἐνῶ τὰ κοιτάσματα τοῦ ἄνθρακος εἰς τὸ Βέλγιον, τὰς Κάτω Χώρας,

(1) Σπουδαῖον ἐπίτευγμα τῆς διακρατικῆς συνεργασίας εἶναι ἡ Sound Bridge. Διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ἐν λόγῳ γεφύρας, ἡ ὁποία ἤνῳνε τὴν Κοπεγχάγην μὲ τὸ Μαλμὸε τῆς Σουηδίας, ἀπητήθη τὸ χρονικὸν διάστημα 1962 - 1967.

τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἰδιαίτερος εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὸ Ρούρ. Ὑπάρχει, ἀφ' ἑνός, ἡ βιομηχανία τῆς Λωρραίνης καί, ἀφ' ἑτέρου, ἡ βιομηχανία τοῦ Ρούρ. Ἡ Λωρραίνη καὶ τὸ Ρούρ, ἐξ ἄλλου, γειτνιάζουσιν. Ἀποτελοῦν ὄθεν, δύο περιοχάς παραπληρωματικάς, καὶ κατ' ἀκολουθίαν, θὰ εἶχε μεγάλην σημασίαν νὰ ἀντικατασταθῇ ἡ ἱστορική μεθόριος, ἥτις χωρίζει ταύτας, διὰ τῶν ὁρίων τῶν μεταλλευτικῶν δεξαμενῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐρείδεται ἡ ἰσχὺς τῶν ἐν λόγῳ περιοχῶν.

Αὕτῃ ἦτο ἡ ἐν ὀλίγοις ἡ θεμελιώδης ἰδέα, τὴν ὁποίαν ἐξέφρασεν ὁ Ρομπέρ Σουμάν εἰς τὴν περίφημον διακήρυξιν τῆς 9ης Μαΐου 1950 καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐπήγαγε τὸ ἐπόμενον ἔτος ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης, ὁ πρῶτος λίθος, ἀλλὰ καὶ ὁ βασικὸς διὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν οἰκοδόμημα.

Ὡς πᾶν δημιούργημα ἐν τῇ γενέσει του οὕτω καὶ τὸ πείραμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος Ἐνθρακος καὶ Χάλυβος (C.E.C.A.), ὡς καινοτομία, ὑπῆρξεν ἐν ἀρχῇ τόσον γόνιμον, ὅσον καὶ δυσχερές. Ἦνοιξε τὸν δρόμον διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος καὶ τῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος τῆς Ἀτομικῆς Ἐνεργείας, αὐτῶν τῶν δύο νεωτέρων κοινοτήτων, αἵτινες ἤλθον νὰ προστεθοῦν εἰς τὴν C.E.C.A., τῆς ὁποίας ἡ σύνθεσις καὶ αἱ βάσεις σαφῶς καὶ ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ἐμπεριέχονται εἰς τοὺς ὄρους τοῦ ἄρθρου 232.

Τὸ ἐγχείρημα ἀποτελεῖ τι πλεον μᾶς ἀπελευθερώσεως συναλλαγῶν καὶ συνεπάγεται μίαν ἀνέκκλητον δέσμευσιν. Ἡ Βρεταννικὴ Κυβέρνησις δὲν ἀπεδέχθη νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν ὡς εἴρηται Κοινότητα διστάζουσα ἰδία διὰ τοὺς ἐπιβαλλομένους περιορισμοὺς τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῶν Κρατῶν - μελῶν καὶ ἐπὶ πλεον διότι ἐφρόνει ὅτι ἦτο ἄσυμβιβαστον μὲ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ἐναντι τῶν Κρατῶν τῆς Κοινοπολιτείας καὶ ἐπικίνδυνον διὰ τὰς ἰδιαίτερας σχέσεις τῆς μὲ τὰς Η.Π.Α.. Ἐν τέλει αὕτη συνῆψε κεχωρισμένην συμφωνίαν ἐνώσεως μετὰ τῆς Ε.Κ.Α.Χ.

Τὴν 21.12.1954 ἰδρύθη τὸ Συμβούλιον Συνδέσεως μεταξὺ Ὑπάτης Ἀρχῆς καὶ Ἠνωμένου Βασιλείου δι' ὑπογραφῆς τῆς σχετικῆς πρὸς τοῦτο συμφωνίας. Τὸ Συμβούλιον τοῦτο συνέρχεται συνήθως 4 φορές ἐτησίως πρὸς ἀνταλλαγὴν πληροφοριῶν καὶ ἐλάττωσιν τῶν ἐμπορικῶν φραγμῶν μεταξὺ Ἠν. Βασιλείου καὶ Κοινότητος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπεγράφη ὑπὸ τῆς Κοινότητος καὶ τοῦ Ἠν. Βασιλείου Συμφωνία Δασμῶν Χάλυβος τὴν 25ην Νοεμβρίου 1957.

Ἡ στάσις πάντως τῆς Βρεταννίας παρώτρυνε καὶ τὰς κυβερνήσεις τῶν Σκανδιναβικῶν χωρῶν, ἐν τινι μέτρῳ καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰρλανδίας, διαχωρίσασα τὴν Εὐρώπην εἰς Κράτη ἐπιδιώκοντά τὸν μεταξὺ τῶν συντονισμὸν ἀπὸ ἕτερα ἐπιθυμοῦντα ὀλοκληρωμένην μορφήν συνεργασίας.

Οὕτως, ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινοπραξία Ἐνθρακος καὶ Χάλυβος (Communauté Européenne du Charbon et Acier, ἄλλως C.E.C.A.) ἰδρύθη διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς σχετικῆς συμφωνίας τὴν 18ην Ἀπριλίου 1951 ὑπὸ τῶν Ἐξ Κρατῶν - μελῶν αὐτῆς, ἦτοι Γαλλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας, Βελγίου, Ὁλλανδίας καὶ Λουξεμβούργου. Πλείστα Κράτη, ἄνω τῶν ἐξήκοντα, διατηροῦν ἀντιπροσωπείας παρὰ τῇ Κοινότητι ταύτῃ, ἡ δὲ Ἑλβετία συνῆψεν ἰδιαίτεραν συμφωνίαν καὶ διατηρεῖ σχέσεις εἰς ἐπίπεδον διαβουλεύσεων.

Σκοπὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς ταύτης Κοινοπραξίας εἶναι ἡ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς τοῦ παραγομένου εἰς τὴν γεωγραφικὴν περιοχὴν τῶν Κρατῶν - μελῶν αὐτῆς ἄνθρακος καὶ χάλυβος. Εἰδικώτερον, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 2 τῆς ἰδρυτικῆς συμφωνίας, αὕτη ἔχει ὡς ἀποστολὴν τὴν ἐξασφάλισιν τῆς πλέον ὀρθολογικῆς κατανομῆς τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ταυτόχρονον συνεχῆ ἀπασχόλησιν εἰς τοὺς ἐν λόγῳ τομεῖς. Ἐπιδιώκεται κυρίως ὁ κανονικὸς ἐφοδιασμὸς τῆς κοινῆς ἀγορᾶς τοῦ τομέως ἄνθρακος καὶ χάλυβος, ἡ δημιουργία τῶν κατωτέρων δυνατῶν τιμῶν ὑφ' ὥρισμένας προϋποθέσεις, ἡ ἐξασφάλισις ὄρων ἐνθαρρυνόντων τὰς συναφεῖς ἐπιχειρήσεις πρὸς ἐπέκτασιν καὶ βελτίωσιν τῆς παραγωγικῆς τῶν ἰκανότητος, ἡ ἐνίσχυσις ὀρθολογικώτερας ἀναπτύξεως τῶν φυσικῶν πόρων ὡς καὶ ἡ βελτίωσις τῶν βιοτικῶν συνθηκῶν καὶ ὄρων ἐργασίας τοῦ ἐργατικῆς δυναμικοῦ τοῦ τομέως τούτου.

Περαιτέρω, καθιεροῦται ἡ κατάργησις δασμῶν, θεσπίζεται ἡ ἀρχὴ τῆς μὴ διακρίσεως βασικῶς ὡς πρὸς τὰς τιμὰς, ἀπαγορεύεται ἡ καθιέρωσις ἐπιχορηγήσεων ἢ ἐπιβολὴ περιορισμῶν ἐπιβαλλομένων ἐκ τῆς πρακτικῆς. Ἡ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς θεμελιούται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ ἐπιτρεπομένης τῆς παρεμβάσεως μόνον ὑπὸ τῆς Κοινότητος. Τὸ σύστημα τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ λειτουργεῖ πλήρως, ἐφ' ὅσον προβλέπεται τὸ μὲν ἡ δημοσιότης καὶ ἡ μὴ διάκρισις εἰς τὰς συναλλαγὰς, τὸ δὲ ἡ ἀπαγόρευσις μονοπωλιακῶν καταστάσεων διὰ τῆς συγκεντρώσεως ἐπιχειρήσεων εἰς καρτέλ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπιτρέπεται εἰς ὥρισμένας περιπτώσεις χορηγουμένης τῆς σχετικῆς ἀδείας ὑπὸ τῆς Κοινότητος.

Προβλέπεται ὡσαύτως ὅπως ἡ Κοινότης ἀνάπτυξις περαιτέρω δρᾷσιν εἰς τὸν τομέα τῆς κοινῆς πολιτικῆς ἐπὶ τῆς παραγωγῆς, τῆς καταναλώσεως ὡς καὶ τῶν ἐξαγωγῶν καὶ εἰσαγωγῶν. Πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου τῆς ἡ Κοινότης δύναται νὰ ἐπεμβαίη ἀποφασιστικῶς διὰ τοῦ καθορισμοῦ τῶν τιμῶν, ἀνωτάτων, κατωτάτων καὶ ἐξαγωγῆς.

β) Τὰ ὄργανα τῆς Κοινότητος

Ἡ δημιουργηθεῖσα Κοινότης διοικεῖται ὑφ' ἑνὸς ὀργάνου, ὅπερ καλεῖται Ἐπιτελευτή (Haute Autorité), ἣτις ἀποτελεῖται ἐξ ἑννέα μελῶν ἐκλεγόμενων δι' ἕξ ἔτη, τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν ὁποίων ἀντικαθίσταται ἀνὰ διετίαν τῆ ἐγκρίσει τῶν Κρατῶν - μελῶν. Ἐπὶ κεφαλῆς εὐρίσκονται εἰς Πρόεδρος καὶ δύο Ἀντιπρόεδροι. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ ὀργάνου τούτου εἶναι δεσμευτικαὶ διὰ τὰ κατ' ἰδίαν Κράτη μέλη καὶ δὲν ἀπαιτοῦν τὴν ὑπὸ τούτων ἐπικύρωσιν, ἐνῶ αἱ γνώμαι του ἔχουν συμβουλευτικὸν χαρακτῆρα.

Δὲν δέχεται ὁδηγίας ἢ συμβουλὰς ἐκ τῶν κατ' ἰδίαν Κυβερνήσεων, ἀλλ' ἀποφασίζει κατὰ πλειοψηφίαν, ἡ εὐθύνη του δὲ εἶναι συλλογικὴ ἐναντι τῆς Κοινότητος. Πρὸ τῆς λήψεως ἀποφάσεώς τινος συμβουλευεταὶ ἀπλῶς τὸ ἐξ Ἐπιτελευτῶν Συμβούλιον καὶ τὴν Συμβουλευτικὴν Ἐπιτροπὴν, ὑποβάλλει δὲ ἐτησίαν ἀναφοράς πρὸς τὸ Εὐρωπαϊκὸν Κοινοβούλιον, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς τὸ κοινὸν βουλευτικὸν ὄργανον τῆς Κοινότητος.

Τὸ Εὐρωπαϊκὸν Κοινοβούλιον, ἀποτελεᾶρχικῶς ἐέσθη ξ 78 μελῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ καὶ ἐκ τῶν ἐθνικῶν Κοινοβουλίων, ταῦτα δὲ ἀπὸ 19.3. 1958 ἠξήθησαν εἰς 142. Συνέρχεται εἰς ἐτησίαις τακτικὰς συνόδους, ἐκτὸς δὲ τούτου ἔχει ἀριθμὸν διαρκῶν ἐπιτροπῶν, αἱ ὁποῖαι παρακολουθοῦν τὴν καθημερινὴν ἐργασίαν τῆς Κοινότητος.

Ἐτερον ὄργανον εἶναι τὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν, ὅπερ σκοπεῖ εἰς τὴν ἐναρμόνισιν τῆς λειτουργίας τῆς Ὑπᾶτης Ἀρχῆς πρὸς τὰς πράξεις τῶν ὑπευθύνων, διὰ τὴν οικονομικὴν πολιτικὴν τῶν χωρῶν τῶν Κυβερνήσεων. Τὸ Συμβούλιον καὶ ἡ Ὑπᾶτη Ἀρχὴ συνεργάζονται στενῶς εἰς τὸν τομέα τῆς ἀνταλλαγῆς πληροφοριῶν διὰ κοινῶν συσκέψεων. Τὸ Συμβούλιον ζητεῖ ἐκ ταύτης τὴν ἐξέτασιν προτάσεων καὶ μέτρων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκρίνοντο ἀπαραίτητα πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν κοινῶν σκοπῶν.

Τὸ Συμβούλιον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν Κρατῶν - μελῶν (ἐν μέλος τῆς Κυβερνήσεως ἐξ ἐκάστης χώρας). Ἡ προεδρία ἐκλέγεται ἀνὰ τρίμηνον ἐκ τῶν μελῶν του, λαμβανομένων κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν. Τὸ Συμβούλιον συγκαλεῖται εἰς σύνοδον ὑπὸ τοῦ Προέδρου του κατ' αἴτησιν Κράτους - μέλους τινός. Ὅσαίς ἡ Ὑπᾶτη Ἀρχὴ ζητήσῃ τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου, τοῦτο γνωμοδοτεῖ ἄνευ ἀπαραιτήτου ψηφοφορίας, ἀλλὰ τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων του διαβιβάζονται πρὸς αὐτήν. Εἰς ἅς περιπτώσεις ἡ Συνθήκη ἀπαιτεῖ σύμφωνον γνώμην τοῦ Συμβουλίου, αὕτη παρέχεται ἐφ' ὅσον ἡ σχετικὴ πρότασις γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τῆς Ὑπᾶτης Ἀρχῆς δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μελῶν, περιλαμβανοῦσης καὶ τὴν ψῆφον τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς χώρας, ἥτις παράγει τοῦλάχιστον τὸ 20% τῆς συνολικῆς ἀξίας παραγωγῆς ἄνθρακος καὶ χάλυβος ἐντὸς τῆς Κοινότητος.

Πέραν τῶν ἀνωτέρω ὀργάνων ἡ Ε.Κ.Α.Χ. μετέχει ἐπίσης τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου, τὸ ὁποῖον ἐπίσης εἶναι ὄργανον τῆς Κοινότητος. Ἀποτελεῖται ἐξ ἐπτὰ δικαστῶν, δύο Γενικῶν Εἰσαγγελέων καὶ ἑνὸς ὑπαλλήλου δικαστικοῦ. Δικάζει ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ὑπᾶτης Ἀρχῆς καὶ ἐπὶ ἀμφισβητήσεων μεταξὺ τῶν μελῶν ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Ε.Κ.Α.Χ. (1).

Ἡ Συμβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ εἶναι προσηρημένη παρὰ τῆς Ὑπᾶτης Ἀρχῆς καὶ ἔχει 30-50 μέλη ἀποτελούμενα ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ παραγωγῶν, ἐργατῶν, καταναλωτῶν καὶ πωλητῶν. Ὅριζεται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν διὰ περίοδον δύο ἐτῶν καὶ δὲν δεσμεύεται ὑπὸ ἐντολῶν ἢ ὀδηγῶν. Ἡ Ὑπᾶτη Ἀρχὴ δύναται νὰ συμβουλευέται τὴν Ἐπιτροπὴν εἰς διάφορα ἀναγκαῖα ζητήματα, ἐνῶ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ πράττῃ τοῦτο εἰς περιπτώσεις λήψεως οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν μέτρων.

Τὰ ἀπαιτούμενα ἔξοδα λειτουργίας καὶ δράσεως τῆς Κοινότητος καλύπτονται ὑπὸ ἐσόδου, τὸ ὁποῖον ἰσοῦται πρὸς τὸ 0,25% τῆς ἀξίας τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς ἄνθρακος καὶ χάλυβος ἐντὸς τῆς Κοινότητος. Ἡ Ὑπᾶτη Ἀρχὴ τῆς Ε.Κ.Α.Χ. διεξάγει διαπραγματεύσεις διὰ τὴν ἀνάληψιν ἐπενδύσεων εἰς ἐταιρεῖαις

(1) Ἀπὸ τῆς 1.4.58 τὸ Δικαστήριον τοῦτο ἀντικατεστάθη ὑπὸ ἐνός μοναδικοῦ δικαστηρίου, τὸ ὁποῖον ἐξυπηρετεῖ καὶ τὰς τρεῖς Εὐρωπαϊκὰς Κοινότητας.

της Κοινότητος καὶ ἐκπροσωπεῖ τὰ Κράτη - μέλη ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς G.A.T.T. καὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου. Συνέρχεται εἰς ἔτησίαν σύνοδον μετὰ τῆς κοινοβουλευτικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Ὑπάτη Ἀρχὴ συνέρχεται κατ' ἀρχὴν ἅπαξ ἑβδομαδιαίως, ἐνῶ τὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν ἅπαξ μηνιαίως, τὸ δὲ Εὐρωπαϊκὸν Κοινοβούλιον μίαν φορὰν ἑτησίως εἰς τακτικὴν σύνοδον, ὡς καὶ εἰς ἐκτάκτους συνόδους, ὡσάκις τοῦτο ἤθελε κριθῆ σκοπίμον.

Κατὰ τὴν μακρὰν λειτουργίαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος Ἄνθρακος καὶ Χάλυβος ἀπεδείχθη ἡ ἀντοχὴ τῶν πρωτοποριακῶν ἰδεῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐνεπνεύσθη αὕτη ὡς καὶ ἡ ἐξαιρετικῶς χρήσιμος ὑπαρξίς της παρὰ τὸ περιωρισμένον ἀντικείμενόν της (!).

B. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΑΜΥΝΗΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ

Εἰς τὰς 11 Αὐγούστου 1950 ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης ὁ Winston Churchill, ἀνήσυχος ἐκ τῶν γεγονότων τῆς Κορέας, ἐπρότεινε τὴν δημιουργίαν μιᾶς εὐρωπαϊκῆς στρατιᾶς, ἣτις θὰ συνειργάζετο μετὰ τῶν Η.Π.Α. καὶ τοῦ Καναδά. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι ἐξήτησαν ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ NATO τὸν ἐπανεξοπλισμὸν τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, πλὴν ὅμως τόσον ἡ κοινὴ εὐρωπαϊκὴ γνώμη ὅσον καὶ τὸ πλεῖστον τῆς τοιαύτης τῆς Γερμανίας διετέλει ἐχθρικῶς πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἄποψιν.

Διὰ τὴν ὑπερκερασθῆ τὸ ἐμπόδιον τοῦτο τὴν 25ην Μαΐου 1952 ὑπεγράφη εἰς Παρισίους σύμβασις ἰδρύουσα τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα Ἀμύνης. Ἡ Μεγάλη Βρετανία δὲν συμμετεῖχεν εἰς ταύτην. Ἡ Γαλλικὴ δὲ γνώμη δὲν ἦτο εὐνοϊκὴ. Τουναντίον ἦτο ἐχθρικὴ πρὸς τὸν ἐπανεξοπλισμὸν τῆς Γερμανίας καὶ ἀντελαμβάνετο ὅτι ἡ Μεγ. Βρετανία ἔμεινε τελικῶς ἐκτός, ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἐμπλακῆ εἰς ἓν στρατιωτικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον θὰ ἔθετεν εἰς κίνδυνον τὴν εἰρήνην. Ἐπίσης παρὰ τὰς ἐπιβεβαιώσεις περὶ ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ὑπὸ τῶν 5 ἐτέρων μελῶν, ἡ Ἐθνικὴ Γαλλικὴ Συνέλευσις ἀπέρριψεν εἰς τὰς 30.8.1954 τὴν Συνθήκην, ἀρνούμενη νὰ τὴν ἐξετάσῃ. Τότε ἀκριβῶς οἱ Ἑξ ἀνήγγειλον τὴν σύστασιν τῆς πολιτικῆς Κοινότητος.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης Ἀμύνης ἐπιτελεῖ τὸ ἔργον της μέσω τῶν ὀργάνων της, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ Κοινοβουλευτικὴ Συνέλευσις, τὸ Συμβούλιον τῶν ὑπουργῶν καὶ τὸ Δικαστήριον. Ἐκτελεστικὸν ὄργανον αὐτῆς εἶναι ἡ Ἐπιμελητεία (Commissariat).

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης Ἀμύνης ἐπέτυχε μὲν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἄμυνάν της διὰ κοινοτικοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἡ στρατιωτικὴ αὕτη ἐνόησις δὲν εἶχεν ὡς ἐπακόλουθον τὴν πολιτικὴν τοιαύτην, δοθέντος ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῶν Κρατῶν - μελῶν ἦτο διάφορος. Δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν ὅτι εἶναι εἰς ἀνεξαρτητος ὀργανισμὸς. Ἐντάσσεται περισσότερον εἰς τὰ πλαίσια τοῦ NATO παρὰ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὡς παρατηρεῖ ὀρθότατα ὁ R. Pinto.

Ἡ ἐνοποίησης τῆς Εὐρώπης ἐπεχειρήθη μέσω τῆς Πολιτικῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Τὸ σχέδιον τοῦ Καταστατικοῦ της ἐγένετο δεκτὸν εἰς εἰδικὴν

Συνέλευσιν, λαβούσας χώραν εις Στρασβούργον τήν 10.3.1953. Τοῦτο αὐθημερόν παρεδόθη εις τοὺς Ὑπουργοὺς τῶν ἑξ Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Κ.Α.Χ. ἐπὶ τῷ σκοπῷ συμπληρώσεως ἢ ἀναθεωρήσεώς του. Διὰ τούτου προβλέπεται, (κατὰ τὸν πρόεδρον Von Brentano τῆς ἐκπονησάσης τὸ σχέδιον ἐπιτροπῆς), ἡ ἴδρυσις ἐνὸς τρόπον τινὰ Κρατικοῦ Ὁργανισμοῦ, χωρὶς ἐν τούτοις τὰ ἑξ κράτη νὰ ἀντικατασταθοῦν ὑπὸ ἐνὸς ὑπερκράτους.

Ἡ Πολιτικὴ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης κέκτηται νομικὴν προσωπικότητα, ἡ ὁποία ὅμως περιορίζεται εἰς τὰς ἀναγκαίας ἐνεργείας πρὸς ἐπίτευξιν τῶν προβλεπομένων σκοπῶν. Πλὴν τῶν ἀρχικῶν Ἐξ Κρατῶν - μελῶν, γίνεται δεκτὸν οἰονδήποτε κράτος ἠθελε μελλοντικῶς ζητήσῃ προσχώρησιν. Βασικὴ προϋπόθεσις ἀποδοχῆς τῆς αἰτήσεώς του εἶναι νὰ ἀναγνωρίζεται παρὰ τοῦ αἰτούντος Κράτους ὁ ἀπόλυτος σεβασμὸς πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἐλευθερίας καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου (1).

Τὸ καταστατικὸν τῆς κοινότητος δὲν ἐγκαθιστᾷ κοινὴν ἐθνικότητα. Τοῦτο διαφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι μεταξὺ τῶν ὀργάνων του ὑφίσταται καὶ λειτουργεῖ τὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν τῶν ἐπὶ μέρους Κρατῶν - μελῶν, τὸ ὁποῖον κατὰ τινὰ τρόπον δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐμποδίζει τὴν ὁμοσπονδιακὴν ὀλοκλήρωσιν. Μεταξὺ τῶν ὀργάνων του τὸ Κοινοβούλιον ἐκλέγεται διὰ 5 ἔτη καὶ περιέχει δύο Συνελεύσεις : τὴν Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν λαῶν καὶ τὴν Γερουσίαν (2). Ὁργανα τῆς Κοινότητος εἶναι ἐπίσης τὸ Ἐκτελεστικὸν Συμβούλιον (3) καὶ τὸ Δικαστήριον.

Γ. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ὑπάτης Ἀρχῆς τῆς Ε.Κ.Α.Χ. Jean Monnet ἀνήγγειλε μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος Ἀμύνης ὅτι ἔθεσεν ὡς ἀποστολὴν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνότητα καὶ ἴδρυσεν εἰς τὰς 14 Ὀκτωβρίου 1955 μίαν ἐπιτροπὴν δράσεως διὰ τὴν Ἠνωμένην Εὐρώπην. Οἱ ὑπουργοὶ τῶν Ἐξ, ἑξ ἄλλου, ἀπεφάσισαν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1955 εἰς τὴν Μεσσήνην τὴν ἴδρυσιν μιᾶς Ἐπιτροπῆς Κυβερνητικῶν Ἀντιπροσώπων ὑποβοηθουμένης ὑπὸ ἐμπειρογνομῶνων, ἐπιφορτισμένης δὲ μὲ τὴν σύνταξιν ἀναφορᾶς εἰς τὸν οἰκονομικὸν καὶ τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας τομέα, βάσει τῆς μέχρι τοῦδε ἐμπειρίας τῆς Ε.Κ.Α.Χ. (4).

Ἡ Ἐπιτροπὴ, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ H. Spaak, κατέθεσε τὴν ἀναφορὰν τῆς εἰς τὰς 21 Ἀπριλίου 1956. Αὕτη προέβλεπε τὴν δημιουργίαν μιᾶς γενικῆς

(1) Οἰονδήποτε Κράτος - μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης θεωρεῖται ὡς πληροῦν τὰς ἀπαραίτητους προϋποθέσεις καὶ κατὰ συνέπειαν γίνεται ἀποδεκτὴ ἢ αἰτήσεις προσχωρήσεώς του εἰς τὴν Κοινότητα.

(2) Ἡ Βουλὴ τῶν λαῶν ἐκλέγεται δυνάμει ἐκλογικοῦ νόμου τῆς Κοινότητος, ἐνῶ ἡ Γερουσία διορίζεται ἀπὸ τὰ ἔθνη τὰ Κοινοβούλια.

(3) Τὸ Ἐκτελεστικὸν Συμβούλιον ἐξασφαλίζει ἀδεία τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν τῶν Κρατῶν τὴν διακυβέρνησιν τῆς Κοινότητος.

(4) Ἰδὲ B. Cialdea : La Communauté Politique Européenne : Hier et demain, Annuaire Européen, τόμ. I, 1955.

οικονομικῆς ἀγορᾶς καὶ μιᾶς ἀγορᾶς ἀτομικῆς ἐνεργείας, ἐχρησίμωσε δὲ ὡς βᾶσις τῆς Διακυβερνητικῆς Διασκέψεως τῶν Βρυξελλῶν τῶν ἐτῶν 1956 - 1957. Οὕτως, αἱ Συνθήκαι αἱ ἰδρύουσαι τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα Ἀτομικῆς Ἐνεργείας (Ε.Κ.Α.Ε.) υπεγράφησαν εἰς τὴν Ρώμην εἰς τὰς 25 Μαρτίου 1957, θεθεῖσαι ἐν ἰσχύϊ τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1958.

Εἰδικώτερος σκοπὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος Ἀτομικῆς Ἐνεργείας εἶναι ἡ ἴδρυσις καὶ ἀνάπτυξις πυρηνικῶν βιομηχανιῶν ἐντὸς τῆς Κοινότητος ταύτης. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου, αὕτη ἐνισχίζει τὴν ἀτομικὴν ἔρευναν καὶ τὴν ἐλευθέραν ἀνταλλαγὴν ἀτομικῶν ἐπιστημόνων καὶ πληροφοριῶν μεταξὺ τῶν Κρατῶν - μελῶν, συντονίζει τὴν λειτουργίαν πυρηνικῶν βιομηχανιῶν καὶ ἐνθαρρύνει τὴν κατασκευὴν ἀτομικῶν ἀντιδραστήρων, δίχως νὰ ἀναλαμβάνη τὴν ἐθύνην τῆς κατασκευῆς των, περιοριζομένη εἰς τὴν ἐνθάρρυνσιν τῶν σχετικῶν ἐπενδύσεων ἢ καὶ εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῶν σχεδίων κατασκευῆς των με ἀντάλλαγμα τὴν παροχὴν πληροφοριῶν κατασκευῆς καὶ λειτουργίας των. Ἀπὸ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1959 ἐπέτυχε τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν κεφαλαίων, προοριζομένων δι' ὑπενδύσεις εἰς τὸν ἀτομικὸν τομέα, ὡς καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἀγορὰν πρώτων ὑλῶν καὶ εἰδικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Ὡσαύτως ἔναντι τρίτων χωρῶν ἐφαρμόζει κοινὸν δασμολόγιον.

Εἰς τὴν δραστηριότητά της ὀφείλονται τὰ Κέντρα Ἐρεῦνης τῆς ISPRA, τῆς Karlsruhe, τῆς Mol, τῆς Petten. ἔχει συνάψει συμφωνίας τεχνικῆς συνεργασίας με τὰς Η.Π.Α., τὸ Ἠνωμένον Βασίλειον (ἡδὴ μέλος της), τὸν Καναδᾶν, τὴν Βραζιλίαν καὶ τὴν Ἀργεντινὴν. Συνεργάζεται με τὸ Ἴδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. τὸ 1957 Εὐρωπαϊκὸν Γραφεῖον Πυρηνικῆς Ἐνεργείας καὶ με τὸ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ο.Η.Ε. Διεθνὲς Γραφεῖον Ἀτομικῆς Ἐνεργείας.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1959 ἐθέσπισε βασικοὺς κανόνας ὑγιεινῆς καὶ ἀσφαλείας, οἱ ὅποιοι ἐπιδοκιμασθέντες ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν ἐνεσωματώθησαν εἰς τὰς ἐθνικὰς περὶ πυρηνικῆς ἐνεργείας νομοθεσίας. Οὗτοι εἶναι οἱ πρῶτοι διεθνεῖς νόμοι περὶ ἀσφαλείας κατὰ τῶν πυρηνικῶν κινδύνων, οἱ ὅποιοι υἰοθετήθησαν ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων. Ἡ Ε.Κ.Α.Ε. οὐδεμίαν ἐθύνην ὑπέχει εἰς τὸν τομέα τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ τῶν πολεμικῶν σχεδίων.

Διοικητικὰ ταύτης ὄργανα εἶναι ἡ Συνέλευσις, ἀποτελουμένη ἐξ 198 (1) ἀντιπροσώπων, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν Κοινοβουλίων τῶν Κρατῶν - μελῶν, κατὰ διαδικασίαν ὑπὸ τούτων ὀριζομένην (ἄρθρ. 108 Συνθήκης Ε.Κ.Α.Ε.). Ἐπίσης τὸ Συμβούλιον, ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ τὸ Δικαστήριον, ὄργανα τὰ ὅποια εἶναι κοινὰ διὰ τὰς τρεῖς Κοινότητας μετὰ τὴν συγχώνευσίν των.

Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1960 λειτουργεῖ τὸ Πρακτορεῖον «Προσφορᾶς», ἀρμοδιότης τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἀγοραπωλησία μεταλλευμάτων καὶ διασπαστῶν ὑλῶν ὡς καὶ ἡ ἐγγύησις τῆς ὀρθῆς χρησιμοποίησέως των διὰ τῆς καθιερώσεως

(1) Πρόκειται διὰ τοῦ ἀριθμοῦ ἀντιπροσώπων ὡς διευορφώθη μετὰ τὴν προσχώρησιν εἰς τὴν Ε.Κ.Α.Ε. τῆς Μεγ. Βρετανίας, τῆς Δανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας.

συστήματος έλέγχου καί ασφαλείας, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον αἱ πυρηνικαὶ ἐγκαταστάσεις τῆς Ε.Κ.Α.Ε. ὑποχρεοῦνται νὰ ἀνακοινῶνουν πρὸς αὐτὸ τὸ εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν ὑλικῶν ὡς καὶ ἐκάστην μεταβολὴν τούτου. Ὅμως ἐπιθεωρητῶν ἐπισκέπτεται περιοδικῶς ταῦτα πρὸς ἔλεγχον τῆς εἰλικρινοῦς δηλώσεώς των. Ἡ ὁμὰς αὕτη ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον διεθνὲς σύστημα ἐλέγχου, τὸ ὁποῖον συνδέεται μὲ τὰς Κυβερνήσεις τῶν Κρατῶν - μελῶν.

Ἡ Ε.Κ.Α.Ε., δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν ὅτι δὲν ἀπέδωσε τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα, ἐν τούτοις, ἡ δξύτης μετὰ τῆς ὁποίας ἀντιμετωπίζεται ἡ ἐνέργεια κρῖσις ἐπαναφέρει καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐπικαιρότητα τὴν λειτουργίαν τῆς δημιουργοῦσαν πολλὰ ἐρωτηματικά.

Δ. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ (Ε.Ο.Κ.)

α) Εἰσαγωγικὰ στοιχεῖα

Τὰς ρίζας τῆς Ε.Ο.Κ. ἀνευρίσκομεν εἰς τὸ κοινὸν ἀνακοινωθὲν τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1955 τῶν Ὑπουργῶν ἐξωτερικῶν τῶν ἑξ Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Κ.Α.Χ., οἱ ὁποῖοι συνελθόντες εἰς Μεσσήνην κατέληξαν ὡς ἐξῆς : «πρέπει νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἐξέλιξιν μιᾶς Ἠνωμένης Εὐρώπης διὰ τῆς ἀναπτύξεως κοινῶν ὀργάνων, τῆς βαθμιαίας συγχωνεύσεως τῶν ἐθνικῶν οἰκονομιῶν, τῆς δημιουργίας μιᾶς κοινῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς σταδιακῆς ἐναρμόνισεως τῆς κοινῆς πολιτικῆς των». Πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς ἰδέας ταύτης, οἱ ἑξ ὑπουργοὶ συνεφώνησαν ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἐρευνηθοῦν προηγουμένως ὄρισμένα προβλήματα ἀναφερόμενα :

α) εἰς τὴν ἐναρμόνισιν τῆς γεωγραφικῆς πολιτικῆς,

β) εἰς τὸν ἀκολουθητέον ρυθμὸν ἀπελευθερώσεως τῶν φραγμῶν ἐκ τῶν συναλλαγῶν καὶ τὴν ἐνοποιήσιν τοῦ τελωνειακοῦ τούτων καθεστῶτος πρὸς τρίτα κράτη,

γ) εἰς ἀποκλεισμὸν τῶν διακρίσεων, διὰ τῆς ἐπεξεργασίας κοινῶν κανόνων ἀνταγωνισμοῦ,

δ) εἰς τὸν συντονισμὸν τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς,

ε) εἰς τὴν ἴδρυσιν ταμείου πρὸς ὑποβοήθησιν τῆς σταδιακῶς πραγματοποιουμένης ἐλευθέρως κυκλοφορίας τῶν ἐργαζομένων,

στ) εἰς τὴν ἐναρμόνισιν τῆς Κοινωνικῆς Πολιτικῆς ἰδίᾳ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν διάρκειαν τῆς ἐργασίας, καὶ

ζ) εἰς τὴν ἴδρυσιν Εὐρωπαϊκῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὀλιγότερον εὐνοουμένων περιοχῶν τῆς Κοινότητος.

Ὡς βάσις τῆς ἐρεύνης ἐλήφθη ἡ προκαταρκτικὴ ἔκθεσις Spaak, καλουμένη

(1) Ἐπὶ τοῦ θέματος πρβλ. εἰδικώτερον : 1) The General Report of the Activities of the Community, 2) High Authority Financial Report, 3) High Authority Investments Survey, 4) Bulletin d' Information, 5) Journal Officiel, 6) Repertoire des Produits Siderurgiques et des Entreprises du Marché Commun de l' Acier, 7) Yearbook of International Organizations, 1966-67, σελ. 433 καὶ σελ. 183, 8) The Europa Yearbook, 1968, τόμος I, σελ. 182.

ούτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου P.H. Spaak καὶ προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς κυβερνητικῶν ἀντιπροσώπων, ἡ ὁποία συνέταξε ταύτην, καὶ ἡ ὁποία ἐνεκρίθη εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς Βενετίας τὸν Μάϊον τοῦ 1956 ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν ἐξωτερικῶν ὡς τὸ θεμέλιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐστηρίζετο ἡ μέλλουσα νὰ ὑπογραφῆ συνθήκη. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην «σκοπὸς τῆς κοινῆς ἀγορᾶς πρέπει νὰ εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς εὐρυτέρας ἀγορᾶς μὲ κοινὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν, ἡ ὁποία θὰ συνιστᾷ ἰσχυρὰν ἐνότητα παραγωγῆς καὶ θὰ ἐπιτρέψη τὴν συνεχῆ ἀνάπτυξιν, τὴν αὐξοῦσαν σταθερότητα, τὴν ἐπιταχουμένην ἄνοδον τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἁρμονικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν κρατῶν τὰ ὁποῖα θὰ συγκεντρῶνῃ». Διὰ τῆς ἐκθέσεως ταύτης καθορίζετο ἐν τούτοις περιορισμένη γεωγραφικῶς μορφή τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, διότι κατὰ ταύτην. . . . «ὄσον καὶ ἂν φαίνεται εὐκαιρία ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν συναλλαγῶν εἰς παγκόσμιον κλίμακα, ἡ πραγματικὴ κοινὴ ἀγορὰ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ εἰμὴ μεταξὺ περιορισμένης ὁμάδος κρατῶν, ἡ ὁποία εὐκατῶν εἶναι νὰ περιλαμβάνῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα κράτη. . .». Δηλαδή ἐπρεπε νὰ πραγματοποιηθῆ περιφερειακῶς μεταξὺ χωρῶν αἱ ὁποῖαι ἔχουν μίαν κάποιαν ὁμοιογένειαν μεταξὺ τῶν διὰ νὰ δύνανται νὰ προβοῦν εἰς τὰς ἀναγκαίας προσαρμογὰς τῆς νομοθεσίας τῶν καὶ νὰ δώσουν, κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς τῶν ἰδιόζουσαν σημασίαν εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἀλληλεγγύην διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐγχειρήματος.

Κατόπιν σκληρῶν καὶ ἐπιπόνων διαπραγματεύσεων διεξαχθειῶν εἰς Val Duchesse τῶν Βρυξελλῶν, οἱ ἐταῖροι κατέληξαν εἰς ἓν σύστημα, ἡ πρωτοτυπία τοῦ ὁποίου συνίστατο εἰς τὸ ὅ,τι ἡ ἐγγύησις διὰ τὴν ἁρμονικὴν λειτουργίαν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς ἀναζητεῖται εἰς τὴν πραγματικὴν συγχώνευσιν τῶν διαφόρων ἔθνικῶν ἀγορῶν διὰ μιᾶς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς προσεγγίσεως, τεινούσης νὰ ἐξισώσῃ τοὺς ὅρους ἀνταγωνισμοῦ καὶ τὰς δυνατότητας ἐξελιξέως. Ἡ σχετικὴ Συνθήκη δὲν ὑπεγράφη ἐν τούτοις εἰς Βρυξέλλας, ἀλλὰ εἰς Ρώμην τὴν 25ην Μαρτίου 1957, καλουμένη ἔκτοτε «Συνθήκη τῆς Ρώμης». Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἔτους 1957 ἠναλώθη ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους Κρατῶν - μελῶν εἰς τὴν διαδικασίαν ἐπικυρώσεως τῆς Συνθήκης ὑπὸ τῶν Κοινοβουλίων τῶν, διὰ νὰ τεθῆ τελικῶς αὕτη εἰς ἐφαρμογὴν τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1958.

Ἡ ἴδρυσις αὕτη συνιστᾷ τὴν πλέον συστηματικὴν προσπάθειαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν τῶν προβλημάτων. Τελικὸς σκοπὸς ἐν τούτοις τῶν δημιουργῶν τῆς ἦτο ἡ πλήρης πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐνοποίησης τῆς Εὐρώπης, δεδομένου ὅτι τόσον ἡ Ε.Κ.Α.Χ. ὅσον καὶ ἡ Ε.Κ.Α.Ε. ἐμφανίζονται ὡς ἐνώσεις μὲ πολὺ στενότερον περιεχόμενον. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐπὶ τὸ ὀρθότερον ὅτι ἡ Ε.Ο.Κ. ἀποτελεῖ τὴν ἐπέκτασιν τούτων εἰς γενικώτερα θέματα καὶ καλύπτει πάντας τοὺς λοιποὺς τομεῖς.

Εἰδικώτερον, ἐπιδιώξεις τῆς Ε.Ο.Κ. εἶναι ἡ ἰσόρροπος ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἐντὸς τῶν Κρατῶν - μελῶν. Ὡς μ ἔ σ α διὰ τὴν ἐπίτευξιν ἀναφέρονται ἡ ἐλευθέρωσις διακίνησις προσώπων, κεφαλαίων, ὑπηρεσιῶν καὶ ἀγαθῶν. Περαιτέρω ἐπιδιώκεται ἐξασφάλισις τῆς τεχνικῆς καὶ ὀργανωτικῆς συνεργασίας διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς πείρας καὶ τῆς τεχνολογίας, ἡ μετατροπὴ τοῦ

άνταγωνισμού εις εύγενή άμιλλαν και ό επί ίσοις όροις συναγωνισμός.

Ός προείπομεν, ή συνθήκη τής Ε.Ο.Κ. έτέθη έν ισχύι τήν 1ην Ιανουαρίου 1958, ίδρυτικά δέ μέλη ταύτης ύπῆρξαν τό Βέλγιον, ή Γαλλία, ή Γερμανία, ή Ιταλία, τό Λουξεμβούργον και ή Όλλανδία. Τά έξ ταύτα Κράτη - μέλη έγέγοντο έννέα μόλις κατά τήν 1ην Ιανουαρίου 1973, διά τής προσχωρήσεως εις τήν Ε.Ο.Κ. τών Κρατών Μεγ. Βρετανίας, Δανίας και Ιρλανδίας. Η συνθήκη τής Ε.Ο.Κ. είναι συνθήκη πλαίσιον και ώς έκ τούτου όσάκις λαμβάνονται νέα μέτρα τίθεται αύτη υπό δοκιμασίαν. Είναι δυναμικής μορφής, μη περιοριζομένη εις τά θεσπισθέντα έξ ύπαρχής μέτρα, αλλά έν τή εξέλιξει της διαμορφούται λαμβάνουσα νέαν μορφήν και έγγίζουσα περισσότερον πρός τήν οικονομικήν ένοποίησην.

Διά τήν πλήρη έφαρμογήν τής συνθήκης ώρίσθη μεταβατική περίοδος, διαιρουμένη εις τρία στάδια, έκάστου τετραετοϋς κατ' άρχήν διάρκειας. Εις έκαστον τών έν λόγω σταδίων προβλέπεται υπό τόν έλεγchon τών κοινοτικών όργάνων, άριθμός ένεργειών άποσκοπουσών εις τήν άπελευθέρωσιν τών συναλλαγών και εις τήν λήψιν μέτρων κοινωνικής και οικονομικής έναρμονίσεως. Η μετάβασις έκ τοϋ ένός σταδίου εις τό άλλον δημιουργεί έν τών βασικών προβλημάτων τής Συνθήκης, λόγω ανάγκης συγχρόνου έφαρμογής τών δασμολογικών και τών έμπορικών της διατάξεων, και τών στοιχείων οικονομικής και έμπορικής πολιτικής, τάς όποίας συνεπάγεται αύτη. Ό δημιουργούμενος δεσμός μεταξύ τών αυτομάτων μηχανισμών τών τελωνειακών μειώσεων και τής επιβεβαιώσεως ότι έπῆλθεν πρόοδος εις άλλους τομείς, δύναται από μέτρον ίσορροπίας νά μεταβληθῆ εις άσκησιν άρνησικυρίας διά τήν περαιτέρω έφαρμογήν τής Συνθήκης.

Η Συνθήκη τής Ρώμης έχει βασικώς οικονομικών περιεχόμενον και στόχους πρός επιδίωξιν, οί δέ μηχανισμοί συντονισμού τής επί μέρους πολιτικής τών Κρατών εφαρμόζονται μόνον «καθ' ό μέτρον είναι αναγκαίον διά τήν καλήν λειτουργίαν τής Κοινής Άγοράς», ώς πλειστάκις αναφέρεται εις τό κείμενον τής Συνθήκης. Αί σχετικαί αποφάσεις λαμβάνονται όταν και μόνον πρέπει νά ληφθοϋν από τά άρμόδια τής Ε.Ο.Κ. όργανα. Ταύτα, ώς και τάς άρμοδιότητας τούτων έν συντομία θα αναφέρωμεν έν τοις έπομένοις.

γ) Τά όργανα τής Κοινότητος

Ταύτα μετά τήν πραγματοποιηθείσαν συγχώνευσιν τών Ιουλίου τοϋ 1967, είναι κοινά διά τάς τρεις Κοινότητας Ε.Ο.Κ., Ε.Κ.Α.Χ. και Ε.Κ.Α.Ε., διακρίνονται δέ εις πρωτεύοντα και δευτερεύοντα :

1) Η Εύρωπαϊκή Έπιτροπή. Αύτη είναι ενιαία διά τάς τρεις Κοινότητας καθ' ό,τι αντικατέστησε τήν Ύπάτην Άρχήν τής Ε.Κ.Α.Χ. και τήν Έπιτροπήν τής Ε.Ο.Κ. και Ε.Κ.Α.Ε., άπαρτίζεται δέ έκ 13 μελών έθνικότητος τών Κρατών - μελών. Έξ έκάστου Κράτους - μέλους δέον νά ύφίσταται εις αντιπρόσωπος, μη δυναμένης μιās χώρας νά αντιπροσωπεύεται διά πλειόνων τών δύο. Τά μέλη εκλέγονται επί τή βάσει τής ικανότητός των, μεταξύ προσώπων παρεχόντων κάθε έγγύησιν ανεξαρτησίας, διά συμφωνίας τών Κρατών - μελών. Τά Κράτη - μέλη

ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως μὴ ἐπηρεάζουν τοὺς ἀντιπροσώπους κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των. Ἡ ἐντολή των εἶναι τετραετής, ἀνανεώσιμος. Αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς.

Ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ ἐπιδιώξις ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ πρὸς τοῦτο : α) Ἐπαγρυπνεῖ διὰ τὴν τήρησιν τῶν κανόνων τῆς Συνθήκης, ὡς καὶ τῶν κανόνων τῶν θεσπισθέντων κατ' ἐφαρμογὴν τῆς. β) Λαμβάνει ἀποφάσεις καὶ ἀπευθύνει συστάσεις διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν γενικῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης, ἢ ὅπου κρίνει ἀναγκαῖον. γ) Κέκτηται ἴδιον δικαίωμα λήψεως ἀποφάσεως καὶ μετέχει εἰς τὴν λήσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Κοινοβουλίου ὑπὸ τοὺς ὅρους τοὺς προβλεπομένους εἰς τὴν Συνθήκην. δ) Ἐκπροσωπεῖ τὴν Κοινότητα ἐνώπιον τοῦ Κοινοβουλίου πρὸς τὸ ὅποιον εἶναι καὶ ὑπεύθυνος, ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου καὶ κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις καὶ σχέσεις μετὰ τριτῶν Κρατῶν ἢ Διεθνῶν Ὄργανισμῶν.

2) Τὸ ἐξ Ὑπουργῶν Συμβούλιον. Τοῦτο ἀπαρτίζεται ἐξ ἐκπροσώπων τῶν Κυβερνήσεων τῶν Κρατῶν - μελῶν, συνήθως ἐκ τῶν ὑπουργῶν ἐξωτερικῶν, δυναμένου ἐν τούτοις νὰ ἀποτελεσθῇ κατὰ περίπτωσιν, καὶ ἐξ ἐτέρων ὑπουργῶν. Ἡ προεδρία ἀσκεῖται ἀνὰ ἐξάμηνον ὑφ' ἐκάστου Κράτους - μέλους, ἀρχῆς γενομένης ἐκ τοῦ Βελγίου. Λαμβάνει ἀποφάσεις ἰδίως κατὰ τὰ πρῶτα στάδια, καὶ εἰς περιπτώσεις ἀποφάσεων πολιτικοῦ κυρίως χαρακτήρος, καθ' ὁμοφωνίαν. Ὁ γενικὸς κανὼν ὡς πρὸς τὸν τρόπον λήψεως ἀποφάσεων εἶναι ἡ εἰδικὴ πλειοψηφία, ἰδίως ὅταν πρόκειται νὰ ἐγκριθῇ πρότασις ὑποβληθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς. Διὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας οἱ 58 ψῆφοι κατανέμονται ἀνὰ 10 διὰ τὴν Γαλλίαν, Γερμανίαν, Ἰταλίαν καὶ Μεγ. Βρεταννίαν, ἀνὰ 5 διὰ Βέλγιον καὶ Ὁλλανδίαν, ἀνὰ 3 διὰ Δανίαν καὶ Ἰρλανδίαν καὶ 2 διὰ Λουξεμβούργον. Διὰ τὴν λήσιν ἀποφάσεως ἀπαιτοῦνται 41 ψῆφοι ὅταν πρόκειται νὰ ληφθῇ ἀπόφασις ἐπὶ προτάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ 41 ψῆφοι ἐκφράζοντες ὁμως ὅπωςδὴποτε τὴν συγκατάβασιν ἢ τὸ ἐλάχιστον μελῶν εἰς τὰς ἄλλας περιπτώσεις. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ψηφοφορίας ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ ἐμποδίσῃ τινὰς τῶν μεγάλων δυνάμεων νὰ ἐπιβάλουν τὴν θέλησιν των ἐπὶ ἄλλης μεγάλης δυνάμεως ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν μικρῶν.

Τὸ Συμβούλιον ὑποβοηθεῖται εἰς τὸ ἔργον του ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν μονίμων ἀντιπροσώπων. Εἰς τὴν συνθήκην τῆς Ε.Κ.Α.Χ. δὲν προβλέπεται τοιαύτη ἐπιτροπὴ, μόνον μία συντονιστικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ δημοσίων λειτουργῶν τῶν χωρῶν μελῶν προετοιμάζε τὰς συζητήσεις τοῦ συμβουλίου. Εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ τὴν Ε.Κ.Α.Ε. ἐν τούτοις ὁ ρόλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν μονίμων ἀντιπροσώπων προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας.

Ἐπὶ σκοπῷ ἐξασφαλίσεως τοῦ συντονισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῶν Κρατῶν - μελῶν, τὸ Συμβούλιον διαθέτει ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν. Ἐν τούτοις εἰς τὰς σοβαρωτέρας περιπτώσεις τὸ Συμβούλιον δύναται ν' ἀποφανθῇ μόνον κατόπιν προτάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι τὸ κατ' ἐξοχὴν κοινοτικὸν ὄργανον, ἡ Ἐπιτροπὴ, πρέπει νὰ μετέχη εἰς τοὺς βασικοὺς τομεῖς λειτουργίας τῆς Κοινότητος, εἰς τὴν θεμελίωσιν τῶν σχεδίων ἀποφάσεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων καλοῦνται νὰ ἀποφασίσουν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Κρατῶν - μελῶν. Ἡ παρέμβασίς

του δηλαδή είναι είδος δευτεροβαθμίου ελέγχου ή επικυρώσεως. Έν κατακλείδι δυνάμεθα νά εἰπωμεν ὅτι ἡ ἰσορροπία ἐξασφαλίζεται διὰ τοῦ συνδεδεασμένου ρόλου Ἐπιτροπῆς καὶ Συμβουλίου, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ καὶ τὴν κινήτηριον δύναμιν ὁλοκλήρου τοῦ θεσμικοῦ συστήματος.

3) Τὸ Εὐρωπαϊκὸν Κοινοβούλιον. Οὕτω συνηθίζεται νά ἀποκαλεῖται ἡ Συνέλευσις μετὰ τὴν 30ην Ἰουνίου 1962. Εἶναι τὸ ὄργανον, τὸ ὁποῖον ἀσκεῖ τὸν πολιτικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὀργάνων τῆς Κοινότητος. Τὸ Κοινοβούλιον ἀπαρτίζεται ἐξ 198 ἀντιπροσώπων ἐκλεγομένων ἐκ τῶν Κοινοβουλίων τῶν Κρατῶν - μελῶν. Ἡ διαδικασία ἐκλογῆς τῶν ἀντιπροσώπων δὲν ἀκολουθεῖ ἐνιαῖον σύστημα, ἀλλὰ ἐπαφίεται εἰς τὰ Κράτη - μέλη νά καθορίσουν τὸν τρόπον ὑποδείξεως. Πάντως αἱ ἀντιπροσωπεῖαι δέον νά περιλαμβάνουν ἀντιπροσώπους ἐξ ὅλων τῶν ἐν τοῖς Κοινοβουλίοις πολιτικῶν κομμάτων. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι εἰς τὰς συνεδριάσεις οἱ ἀντιπρόσωποι ἐνοῦνται ὡς πολιτικαὶ ὁμάδες καὶ ὄχι ὡς ἀντιπροσωπεῖαι Κρατῶν - μελῶν. Ἡ τοιαύτη ἀκριβῶς σύστασις τοῦ Κοινοβουλίου ἐνισχύει τὸ ἐπιχειρήμα τῆς κατὰ δημοκρατικὸν τρόπον λειτουργίας τῆς Κοινότητος καὶ τονώνει τὸ αἶσθημα τῆς προσεγγίσεως τῶν λαῶν.

Ἄξιζει νά ἀναφερθῆ ὅτι τὴν 17ην Μαΐου τοῦ 1960 κατετέθη εἰς τὴν Συνέλευσιν σχέδιον Διεθνoῦς Συμβάσεως δυνάμει τοῦ ὁποῖου θὰ καθίστατο ἐνιαῖος καὶ ἄμεσος ὁ τρόπος ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς Συνελεύσεως. Εἰδικώτερον δὲ τὸ σχέδιον προέβλεπε τριπλασιασμὸν τῶν μελῶν, τὴν καθολικὴν, ἄμεσον καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ψηφοφορίαν διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐνὸς τρίτου τῶν μελῶν μέχρι τῆς λήξεως τοῦ τρίτου σταδίου τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τοὺς ὄρους καὶ προϋποθέσεις ἀσκίσεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, τὰ δημιουργούμενα ἀσυμβίβαστα μετὰ τῆς ἰδιότητος τοῦ μέλους τοῦ Κοινοβουλίου καὶ τῆς ἀσκίσεως ἀνωτέρων εὐρωπαϊκῶν λειτουργημάτων.

Ὁ ρόλος τοῦ Κοινοβουλίου εἶναι περιορισμένος. Ἡ γνωμοδότησις αὐτοῦ ἀκόμη καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις τὰς ὑπὸ τῆς Συνθήκης προβλεπομένας, στασιάζεται ἂν πρέπει νά εἶναι καὶ σύμφωνος. Δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα «τοῦ νομοθετεῖν» ἀνήκον κυρίως εἰς τὸ Συμβούλιον καὶ ἐν μέρει εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, κατ' ἐξοχὴν ἐκτελεστικὸν ὄργανον, δύναται ὅμως νά ὑποβάλλῃ ἐρωτήσεις ἐγγράφους ἢ καὶ προφορικὰς. Ἡ δὲ Ἐπιτροπὴ πρὸς αὐτὸ ὑποχρεοῦται νά ὑποβάλλῃ κατ' ἔτος τὸν ἀπολογισμὸν τῶν πεπραγμένων της. Τὸ Κοινοβούλιον δύναται νά ἀπορρίψῃ τὴν ἐκθεσιν, ὅτε διὰ ψηφίσεως προτάσεως μομφῆς κατὰ τῆς Ἐπιτροπῆς δύναται νά τὴν ἀνατρέψῃ.

4) Τὸ Δικαστήριον. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 9 δικαστὰς καὶ 4 εἰσαγγελεῖς ἐπιφορτισμένους μὲ τὴν τήρησιν τοῦ δικαίου κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐρμηνεῖαν τῶν συνθηκῶν. Τὰ μέλη διορίζονται διὰ κοινῆς συμφωνίας τῶν κυβερνήσεων τῶν Κρατῶν - μελῶν, μετὰ τῶν προσώπων κατεχόντων τὰ ἀπαραίτητα προσόντα καὶ ἐξασφαλίζοντα τὸ ἐχέγγυον τῆς ἀνεξαρτησίας. Μερικὴ ἀνανέωσις τῶν δικαστῶν λαμβάνει χώραν ἀνά τριετίαν, ἀνά 5 καὶ 4 δικασταὶ ἐναλλάξ. Ἡ ἀρμοδιότης ἐπεκτείνεται εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν μετὰ τῶν Κρατῶν - μελῶν καὶ ὀργάνων τῆς Κοινότητος καὶ δέχεται προσφυγὰς ἐκ μέρους τῶν ὀργάνων αὐτῆς.

5) Ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπιτροπὴ. Εἶναι δευτερευόν, καθαρῶς συμβουλευτικῶν χαρακτήρος ὄργανον, ἀποτελούμενον ἐξ 144 μελῶν ἀντιπροσωπευόντων διαφόρους κατηγορίας τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ἰδιαίτερος δὲ παραγωγούς, ἀγρότας, μεταφορεῖς, ἐργάτας, ἐμπόρους, βιομηχάνους, ὡς καὶ ἀντιπροσώπους τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελμάτων καὶ γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος. Ἡ ἐντολὴ τῶν εἶναι τετραετῆς δυναμένη νὰ ἀνανεωθῆ.

Ἡ ἐπιτροπὴ περιλαμβάνει ἐξειδικευμένα τμήματα δι' ἕκαστον κύριον τομέα καλυπτόμενον ὑπὸ τῆς Συνθήκης. Περιλαμβάνει κυρίως δύο τμήματα, τὸ ἐν τῶν ὁποίων εἶναι ἐξειδικευμένον εἰς τὸν τομέα τῶν μεταφορῶν καὶ τὸ ἕτερον εἰς τὸν τομέα τῆς γεωργίας. Οἱ δύο οὗτοι τομεῖς ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον ἰδιαίτερον διευθετήσεων, καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῶν κοινοτικῶν ὀργάνων. Ἡ γνώματευσις τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ὑποχρεωτικὴ μόνον ὡς πρὸς τὰ θέματα τὰ ὁποῖα ρητῶς ὀρίζονται ἐν τῇ Συνθήκῃ.

6) Ἡ εὐρωπαϊκὴ τράπεζα ἐπενδύσεων. Διὰ τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομίας τῶν Κρατῶν - μελῶν, τὴν ἀναδιοργάνωσιν ὀρισμένων ἐπιχειρήσεων ἐπὶ συγχρόνων βάσεων καὶ κυρίως διὰ τὴν ἐνίσχυσιν περιοχῶν διὰ τὰς ὁποίας ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἐνοποίησης δὲν εἶχε τόσον εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα, ἐδημιουργήθη ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τράπεζα Ἐπενδύσεων. Ἡ λειτουργία τῆς συντονίζεται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῶν Διοικητῶν (ἀνωτάτη ἐξουσία τῆς Τραπεζῆς ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ὑπουργῶν οἰκονομικῶν τῶν Κρατῶν - μελῶν), τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου (μὲ ἀρμοδιότητα τὰς παρεχομένας πιστώσεις, ἐγγυήσεις καὶ δανεισμοὺς) καὶ τῆς Διευθύνουσης Ἐπιτροπῆς (ἐπιφορτισμένης μὲ τὰς διοικητικῆς φύσεως ὑποθέσεις τῆς Τραπεζῆς).

Δύνανται νὰ καταφύγουν εἰς τὴν Τράπεζαν, ἀφ' ἐνὸς τὰ Κράτη - μέλη, ἀφ' ἑτέρου αὐτόνομοι τοπικοὶ ὀργανισμοὶ καὶ δημόσιοι ἢ ἰδιωτικοὶ ἐπιχειρήσεις. Αἱ σχετικαὶ αἰτήσεις διαβιβάζονται εἴτε μέσῳ τῆς Ἐπιτροπῆς εἴτε μέσῳ τοῦ ἐνδιαφερομένου Κράτους, αἱ δὲ ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀπευθύνονται ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν Τράπεζαν. Κατὰ τὴν χορήγησιν τῶν δανείων, ἡ Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς φροντίζει ὥστε νὰ εἶναι ταῦτα ἐπωφελῆ διὰ τὰ συμφέροντα τῆς Κοινότητος.

δ) Διευρύνσεις καὶ ἀνάπτυξις τῆς Κοινότητος

Αἱ ἀντιδράσεις ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τῆς Ε.Ο.Κ. ἤρχισαν ἀμέσως μετὰ τὴν διάσκεψιν τῆς Μεσσηνῆς. Αἱ μὴ συμμετέχουσαι χώραὶ ἀνεζήτησαν τρόπους διευρύνσεως τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ ἐπεδίωξαν νὰ προσανατολίσουν τὴν ὄλην κίνησιν εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ Ὄργανισμοῦ Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας (Ο.Ε.Ο.Σ.). Τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργηθεῖσαν παρεξήγησιν, διότι μερικοὶ ἔβλεπον τὴν Ε.Ο.Κ. ὡς μίαν ἐμπορικὴν συνεννόησιν, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ περιληφθῆ εἰς εὐρύτερον κύκλον ἐμπορικῶν συνεννοήσεων καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ.,

Ἡ διάστασις ἀντιλήψεων ἐπεκτείνεται οὐχὶ μόνον εἰς τρίτας χώρας ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς κόλπους τῶν Κρατῶν τῆς Ε.Ο.Κ.. Οὕτω, μερικαὶ χώραὶ εἶχον ταχθῆ

ὕπερ τῆς περιορισμένης Εὐρωπαϊκῆς συνεργασίας, μὲ σκοπὸν νὰ ἀποφευχθῆ ἡ διάφορος τελωνειακὴ μεταχειρίσις καὶ ἡ τροποποίησις τῶν μεθόδων συναλλαγῆς. Ἄλλαι ἐν τούτοις χῶραι διέβλεπον ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ καὶ τελωνειακαὶ διατάξεις ἀπετέλουν τὸ πρόπλασμα μιᾶς βαθυτέρας ἐπιθυμίας δι' ἀλληλεγγύην μακρᾶς διαρκείας.

Αἱ μὴ συμμετέχουσαι τότε χῶραι ἔρριψαν τὴν ἰδέαν τῆς δημιουργίας μιᾶς Κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀγορᾶς Κλωστοῦφαντουργικῶν Προϊόντων, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. πάντοτε. Ἡ ἰδέα ὅμως αὕτη, ὡς ἀπραγματοποίητος ταχέως ἐγκατελείφθη. Ἀκολουθῶς προσπάθειαι ἐγένοντο διὰ τὴν κατάρτισιν πίνακος, περιλαμβάνοντος κατὰ 80% βιομηχανικὰ προϊόντα Εὐρωπαϊκῆς διακινήσεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων προοδευτικῶς τὰ δασμολόγια τῶν Κρατῶν - μελῶν θὰ ἐξισοῦντο. Καὶ ἡ ἰδέα ὅμως αὕτη ἐγκατελείφθη συναντήσασα ἀντιδράσεις κυρίως ἐκ μέρους τῆς Βρεταννίας.

Εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. τῆς 17-19 Ἰουλίου 1956 διερευνήθη καὶ πάλιν τὸ θέμα τῶν συμμετασχουσῶν εἰς τὸν Ο.Ε.Ο.Σ. χωρῶν καὶ τῆς ὑπὸ διαπραγμάτευσιν Ε.Ο.Κ. Συνεζητήθη τὸ θέμα τῆς δημιουργίας Κοινῆς Ἀγορᾶς Βιομηχανικῶν προϊόντων, ἀλλὰ τοῦτο θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν τὸν ἀποκλεισμὸν χωρῶν τῶν ὁποίων αἱ οἰκονομίαι ἦσαν γεωργικοῦ χαρακτῆρος. Ὡς ἦτο ἐπόμενον, δεδομένου ὅτι αἱ ἀποφάσεις εἰς τὸν Ο.Ε.Ο.Σ. ἐλαμβάνοντο καθ' ὁμοφωνίαν, αἱ ἀποκλειόμεναι χῶραι προέβαλον τὸ δικαίωμα τῆς ἀρνησικυρίας καὶ ἀπέκλεισαν τὴν κίνησιν. Οὕτως, ὁ Ο.Ε.Ο.Σ. διεσπᾶσθη ὀριστικῶς. Αἱ μὴ συμμετέχουσαι εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. χῶραι, συνέστησαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Βρεταννοῦ Καγκελαρίου τοῦ Θησαυροφυλακίου κ. Maudling εἰδικὴν ἐπιτροπὴν, ἡ ὁποία ἐμελέτησε τὰς δυνατότητας δημιουργίας Εὐρωπαϊκῆς Ζώνης Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν. Περαιτέρω, φιλονικίαι διημείφθησαν μεταξὺ τῶν κρατῶν, ὡς πρὸς ποῖα προϊόντα ἔπρεπε νὰ περιλάβῃ, ποῖαι χῶραι ἀπεκλείοντο καὶ ἄλλα συναφῆ προβλήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀναβολὴν τῶν διαπραγματεύσεων κατὰ τὸ 1958 τῆς Ἐπιτροπῆς Maudling, ἀργότερον δὲ τὸ ναυάγιον τοῦ σχεδίου μὲ συνεπακόλουθον νὰ παρασύρῃ καὶ ὅλον τὸν Ο.Ε.Ο.Σ.

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1959, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον ἐξήταξε τὰ προβλήματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ καθώριζεν ὅτι :

α) Ἡ ἐπέκτασις εἰς ἕτερα κράτη μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως, συνεπάγεται καὶ τὴν ἀποδοχὴν ἐκ μέρους τῶν ὀρισμένων ἀρχῶν καὶ δεσμεύσεων.

β) Ὑπάρχει δυνατότης καλλιτερεύσεως τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων τῆς Ε.Ο.Κ. μεθ' ὄλων τῶν γειτονικῶν χωρῶν, χάριν μιᾶς ἀμοιβαίας φιλελευθέρως πολιτικῆς δυναμένης νὰ ὀφελῆσῃ τοὺς πάντας.

γ) Κοινὴ στάσις τοῦ ἐμπορικοῦ τομέως τῆς Ε.Ο.Κ. ἐναντι τρίτων χωρῶν.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1959, ἡ ναυαγήσασα Ε.Ζ.Ε.Σ., κατάρθρωσε νὰ δημιουργήσῃ μίαν περιορισμένης ἐκτάσεως Ε.Ζ.Ε.Σ. (EFTA), μὲ σκοπὸν πλὴν τῶν ἐμπορικῶν πλεονεκτημάτων, νὰ ἐξασκήσῃ πίεσιν ἐπὶ τῆς Ε.Ο.Κ. διὰ τὴν ἐξεύρεσιν γενικωτέρας λύσεως.

Τὰ συνασπισθέντα εἰς τὴν Ε.Ζ.Ε.Σ. κράτη ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Βρετανίας ἦσαν ἡ Δανία, ἡ Νορβηγία, ἡ Ἑλβετία, ἡ Σουηδία, ἡ Πορτογαλία καὶ ἡ Φινλανδία. Οἱ φόβοι ἐν τούτοις τῶν κρατῶν ὡς πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ. ἦσαν ἀδικαιολόγητοι διότι :

α) Ὡς πρὸς τὴν δασμολογικὴν πολιτικὴν : Ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ δασμολόγιον καθωρίσθη βάσει τοῦ μέσου ἀριθμητικοῦ ὅρου καὶ τὸ ὕψος του εἶναι μέτριον, ὑπάρχει δυνατότης νὰ μειωθῇ διὰ περαιτέρω διαπραγματεύσεων. Ἡ ἀναγγελθεῖσα φιλελευθέρη πολιτικὴ ἐπραγματοποιήθη. Μειώσεις ἐγένοντο εἰς τὰ πλαίσια τῆς G.A.T.T. καὶ τὸ 1959, πρώτη ἡ Ε.Ο.Κ. ἐδέχθη τὰς προτάσεις τοῦ Ἀμερικανοῦ ὑφυπουργοῦ Dillon δι' ἀμοιβαίαν μείωσιν τῶν δασμῶν, ἡ ὁποία καὶ ἐκαρποφόρησε τὸ 1962.

β) Ἡ πολιτικὴ τῶν ποσοστῶσεων, ἡ ὁποία ἐδημιούργησεν ἰσχυρὰς ἀντιδράσεις εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. δὲν ὑφίσταται πλέον, καθ' ὅσον κατηργήθησαν αἱ ποσοστῶσεις ἐπὶ τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων. Ἡ πολιτικὴ ἐξ ἄλλου ἦτο σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς GATT, διότι δὲν συνίστατο εἰς ἀπαγόρευσιν προτιμήσεων πρὸς ὄφελος ὀρισμένων μόνον κρατῶν.

Τὸ σημαντικώτερον ζήτημα ἐν τούτοις ἐγεννήθη ἐκ τῆς στάσεως τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἔναντι τῆς Ε.Ο.Κ. Ἡ στάσις αὕτη δὲν ὑπῆρξεν ἐξ ὑπαρχῆς θετικῆ καὶ μόνον μετὰ τὴν ραγδαίαν ἐπιτυχίαν τῆς Ε.Ο.Κ. ἐπεζήτησεν αὕτη τὴν προσχώρησιν τῆς εἰς τὴν Κοινότητα. Σχετικὴ αἰτήσις προσχωρήσεως ὑπεβλήθη τὴν 9ην Αὐγούστου 1961. Ἡ Βρετανία ἔθετε τρία προβλήματα, τὴν εὐνοϊκὴ λύσιν τῶν ὁποίων ἐθεώρει προϋπόθεσιν διὰ τὴν προσχώρησιν τῆς :

1) Τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων μετὰ τῆς Κοινοπολιτείας, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπὸ κράτη μὴ δυνάμενα νὰ συγκριθοῦν πρὸς τὰ συνδεόμενα μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ. ὑπερπόντια ἐδάφη, λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς τῶν διαφοροποιήσεως.

2) Τὸ ζήτημα τῆς τύχης τῆς Βρετανικῆς γεωργίας, δεδομένου ὅτι ἡ Βρετανικὴ κυβέρνησις ἐδεσμεύετο διὰ λίαν εἰδικῶν τρόπων πρὸς ὄφελος τῶν γεωργῶν.

3) Τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων μετὰ τῶν λοιπῶν κρατῶν τῆς Ε.Ζ.Ε.Σ. ὅπερ παρέμενεν ἄλυτον, δεδομένου ὅτι ἡ Βρετανία ἐπέμενεν εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν προσχώρησιν καὶ τῶν λοιπῶν κρατῶν. Πέραν ὅμως τούτου, διὰ τὴν Βρετανίαν ὑπῆρχε τὸ πρόβλημα ὄχι μόνον ἀποδοχῆς τῆς Συνθήκης ἀλλὰ καὶ τῆς προόδου ἡ ὁποία ἐπετεύχθη συνεπεία τῆς ἐφαρμογῆς τῆς.

Κατόπιν μακρῶν διαφωνιῶν, ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, στρατηγὸς De Gaulle ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν προσχωρήσεως τῆς Βρετανίας τὴν 14ην Ἰανουαρίου 1963. Κατὰ τὸ 1967 ἡ Μεγάλη Βρετανία ἐθεώρησεν ὅτι ἦτο κατάλληλος ἡ στιγμή διὰ νὰ ὑποβάλῃ νέαν αἴτησιν (11.5.67), ἀλλὰ καὶ αὕτη συνήντησε τὴν σθεναρὰν ἀντίθεσιν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως με συνέπειαν νὰ ἀποριφθῇ τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους. Ὡς γνωστὸν, ἡ αἴτησις προσχωρήσεως εἶχεν ὑποβληθῆ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρετανίας ὁμοῦ μετὰ τῶν αἰτήσεων τῆς Δανίας, τῆς Ἰρλανδίας καὶ τῆς Νορβηγίας. Ἡ ἄρνησις ὑπὸ τῆς Γαλλίας τῆς ἀποδοχῆς τῆς Μεγάλης Βρετανίας συμπαρέσυρε καὶ τὰς ὑπολοίπους χώρας εἰς ἀνάλογον στάσιν.

Αί ἀρνήσεις τῆς Γαλλίας νά ἀποδεχθῆ τὴν προσχώρησιν τῆς Μεγ. Βρετανίας ἐκάμφθησαν κατόπιν πιέσεων τῶν λοιπῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος. Οὕτως, ἐπίσημοι διαπραγματεύσεις ἤρχισαν εἰς Λουξεμβούργον τὴν 30ην Ἰουνίου 1970, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῆς Συνθήκης Προσχωρήσεως τὴν 22.2.1972. Ἡ συνθήκη αὕτη ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ τὴν 1.1.1973. Τὴν ὑπογραφείσαν συνθήκην προσχωρήσεως ἐν τούτοις ἡ Νορβηγικὴ Κυβέρνησις τελικῶς δὲν ἐπεκύρωσεν.

ε) Συμφωνία τῆς Ε.Ο.Κ. μετ' ἄλλων Κρατῶν

1) Ἡ σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος: Ἡ Ἑλλάς ὑπῆρξεν ἡ δευτέρα χώρα μετὰ τὰς Η.Π.Α., ἡ ὁποία διώρισε πρέσβυν, μόνιμον Ἀντιπρόσωπον παρὰ τῆ Ε.Ο.Κ.. Σκοπὸς τοῦ διορισμοῦ ἦτο ἡ δημιουργία καταλλήλου κλίματος διὰ τὴν σύνδεσιν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Κοινότητα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τὸν ἄρθρου 238 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

Δέον νά σημειωθῆ ὅτι πλείσται χῶραι κατέβαλον προσπαθείας διὰ παρομοίαν σύνδεσιν ἄνευ ἀποτελέσματος. Τινὲς ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔτυχεν προτιμήσεως λόγῳ τοῦ γεωργικοῦ της χαρακτηῆρος καὶ ὡς δημιουργοῦσα τὰ ὀλιγώτερα προβλήματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπάμβλυσιν τῆς ἐντυπώσεως, ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη εἰς πλείστας χώρας, ὅτι δηλ. ἡ Ε.Ο.Κ. ἦτο κλειστός ὀργανισμὸς, καίτοι τὰ ἄρθρα 237 καὶ 238, προβλέπουν ἀντιστοίχως τὴν προσχώρησιν καὶ τὴν σύνδεσιν τρίτων χωρῶν, ἣτις ὁμως ἀπαιτοῦσα ὁμοφωνίαν, ἦτο ἀδύνατον νά ἐπιτευχθῆ ὡς παράδειγμα δὲ εἶχον τὴν Δανίαν, ἣτις παρὰ τὰς ἐντόνους προσπαθείας ἀπεκλείσθη τῆς ἐντάξεως. Τὸ αὐτὸ δὲ συνέβη διὰ τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὰς χώρας τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου.

Αἱ προσπάθειαι ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς ἤρχισαν ἐπισήμως τὴν 8ην Ἰουνίου 1959 διὰ τῆς ὑποβολῆς αἰτήσεως συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ., συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 238, ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, μέσῳ τοῦ ἐν Παρισίοις μονίμου ἀντιπροσώπου της παρὰ τῷ Ο.Ο.Σ.Α. πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινότητος. Γενομένου ἀποδεκτοῦ τοῦ αἰτήματος καὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν (25-7-59), ἤρχισαν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους διερευνητικαὶ συνομιλῖαι εἰς Βρυξέλλας. Αἱ κύρια διαπραγματεύσεις ἤρχισαν μετὰ τὴν 21.3.1960, ὅτε τὸ Συμβούλιον ἐξουσιοδότησε τὴν Ἐπιτροπὴν πρὸς τοῦτο. Αἱ σχετικαὶ διαπραγματεύσεις ὑπῆρξαν μακραὶ καὶ ἐπίπονοι. Κατ' ἀρχὴν τὸ μακροχρόνιον τῶν διαπραγματεύσεων ὠφείλετο εἰς τὸ ὅτι ἡ Ἑλλάς ἦτο ἡ πρώτη χώρα ἡ ὁποία ἐδημιούργει σύνδεσιν καὶ ὡς ἐκ τούτου θά ἐδημιουργεῖτο προηγούμενον διὰ τὰς μετέπειτα συνδέσεις, παρ' ὅλον ὅτι εἰς τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Κοινοβουλίου ἐτονίζετο ὅτι τὰ παρεχόμενα εὐεργετήματα παρέχονται κατόπιν ἐνδελεχοῦς ἐκτιμήσεως τῆς ἐιδικῆς καταστάσεως τῆς χώρας καὶ δὲν δημιουργοῦν προηγούμενον διὰ μεταγενεστέρως συνδέσεις.

Ἐπίπονοι ὑπῆρξαν αἱ διαπραγματεύσεις διότι κατ' ἀρχὴν ἡ πρόθεσις τῆς Ε.Ο.Κ. ἦτο νά ἀποκλεισθοῦν ἐκ τῆς συμφωνίας τὰ γεωργικὰ προϊόντα. Ἡ θέσις αὕτη προεβάλλετο ὑπὸ τινων Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος, θιγομένων κυ-

ρίως ἐκ τῆς εὐεργετικῆς μεταχειρίσεως ἣτις ἐπεφυλάσσετο εἰς ὄρισμένα γεωργικὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἀντίστασις ὁμῶς ὑπῆρξε σθεναρὰ ἐκ μέρους τῆς ἐλληνικῆς πλευρᾶς καὶ τελικῶς τὴν 30.3.61 ἐμονογραφήθη τὸ σχετικὸν σχέδιον τῆς ἐπελθούσης συμφωνίας. Συμπληρωθὲν τοῦτο ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινότητος, ὑπεγράφη εἰς Ἀθήνας τὴν 9ην Ἰουλίου 1961. Ἡ ὑπογραφή του ἐδημιούργησε σοβαρὰν ἀντιδικίαν μεταξύ Συνελεύσεως καὶ Συμβουλίου, δεδομένου ὅτι τὸ Συμβούλιον διεβίβασε τὸ σχέδιον εἰς τὴν Συνέλευσιν ὑπογεγραμμένον, ἐνῶ θὰ ἔδει νὰ ὑποβληθῆ πρὸς γνωμάτευσιν καὶ οὐχὶ πρὸς ἐπικύρωσιν, ὡς ἐθεωρήθη ἢ ἐκ τῶν ὑστέρον ὑποβολῆ του.

Ἡ συμφωνία συνδέσεως, συνιστῶσα τελωνειακὴν ἔνωσιν μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Ε.Ο.Κ., συνεπάγεται ὀρισμένας ἐξαιρέσεις τελωνειακῆς φύσεως, δικαιολογούμενας ἀπὸ τὴν εἰδικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, ἣ ὅποια δὲν τῆς ἐπέτρεπε νὰ ὑπαχθῆ εἰς τὸν κανονικὸν ρυθμὸν τοῦ τελωνειακοῦ ἀφοπλισμοῦ τῆς Συνθήκης τῆς Ε.Ο.Κ.. Τὸ ἐγκαθιδρυθὲν διὰ τῆς συμφωνίας συνδέσεως καθεστῶς, συνίσταται εἰς ἓν σύνολον ἐμπορικῶν καὶ οἰκονομικῶν μέτρων, ἀποσκοπούντων εἰς τὸ νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν νὰ καλύψῃ τὴν ὑφισταμένην ἐπιβράδυνσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν οἰκονομίαν τῶν Κρατῶν - μελῶν ἐντὸς τακτοῦ χρόνου μὲ προοπτικὴν τὴν πλήρη προσχώρησιν τῆς Ἑλλάδος.

2) Συμφωνία Συνδέσεως μὲ βάσιν τὸ ἄρθρον 238 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ἢ Ε.Ο.Κ. ἔχει ὑπογράψει καὶ μεθ' ἑτέρων χωρῶν ὡς τῆς Τουρκίας (1.12.64), ἀκαθορίστου χρονικῆς ἰσχύος, τῆς Κύπρου 4ετοῦς ἰσχύος, μέχρι 30-6-77), τῆς Μάλτας 5ετοῦς ἰσχύος (μέχρι 1.4.79), τοῦ Μαρόκου καὶ Τυνησίας, 5ετοῦς ἰσχύος ἀμφοτέρω (μέχρι 1.9.74). Περαιτέρω συμφωνία ὑπεγράφησαν μετὰ τῶν Ἀφρικανικῶν Κρατῶν καὶ τῆς Μαδαγασκάρης, τῆς Ἠνωμένης Δημοκρατίας τῆς Τανζανίας, τῆς Οὐγκάντα καὶ Κένυας, ἅπασαι 4ετοῦς ἰσχύος (λῆξις 1.1.75).

3) Ἡ Ε.Ο.Κ. ἔχει ἐπίσης συνάψει ἐμπορικὰς συμφωνίας, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 113 τῆς Συνθήκης, διαφόρου ἐκάστοτε περιεχομένου μετὰ τῶν ἐξῆς εὐρωπαϊκῶν κρατῶν : Ἑλβετίας, Σουηδίας, Αὐστρίας, Ἰσλανδίας, Νορβηγίας, Φιλανδίας καὶ Πορτογαλίας, ἀκαθορίστου χρονικῆς ἰσχύος, μετὰ τῆς Ἰσπανίας 5ετοῦς ἰσχύος καὶ μετὰ τὴν Γιουγκοσλαβίαν 5ετοῦς ἰσχύος. Ὡσαύτως παρομοίως συμφωνίας ἔχει ὑπογράψει μετὰ χωρῶν τῆς Μέσης ὡς Αἰγύπτου, Λιβάνου καὶ Ἰσραὴλ 5ετοῦς ἰσχύος, ὡς καὶ μετ' ἀσιατικῶν χωρῶν : Ἰνδία, Πακιστάν, Ταϊλάνδη, Φιλιππῖνες, Ἰνδονησία, Σριλάνκα, Μπακλαντές, καὶ μετὰ χωρῶν τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ὡς τῆς Ἀργεντινῆς, Οὐραγουάης καὶ Βραζιλίας.

στ) Ἀποτελέσματα ἐκ τῆς λειτουργίας τῆς Κοινότητος

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Κοινότητος, αὐτὴ αὐτὴ ἢ ὑπαρξίς τῆς ἐτέθη πολλάκις ἐν ἀμφιβόλῳ. Ταύτην ἠπειλήσαν ἰδίᾳ ἢ ἐπιγενομένη κρίσις εἰς τὸν τομέα τῆς Ἀγροτικῆς Πολιτικῆς (τοῦ ἔτους 1965), αἱ ἐπακολουθήσασαι νομισματικαὶ κρίσεις, τὸ ἐξωτερικὸν δασμολόγιον καὶ ἡ πρόσφατος ἐνεργ-

γειακή κρίσις. Ἡ Γερμανία ὠφελήθη κυρίως ὡς βιομηχανική χώρα — λόγω τῆς ἐξ ὑπαρχῆς πλήρους λειτουργίας τῆς βιομηχανικῆς κοινῆς ἀγορᾶς — ἐνῶ ἡ Γαλλία, χώρα ἀγροτική, δὲν ὠφελήθη ὅσον ἀνέμενε, διότι ἡ κοινὴ ἀγροτικὴ ἀγορὰ ἐρρυθμίσθη ἐκάστοτε δι' εἰδικῶν συμφωνιῶν. Ἐξ ἄλλου, πολλὰ προβλήματα ἤγειρε τὸ θέμα τῶν γαλλικῶν ἀποικιῶν, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν σύναψιν τῆς συνθήκης ἦσαν συνδεδεμένοι μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ., ἡ Γαλλία δέ, ἐθεώρει ἀναγκαῖον νὰ ἐξακολουθήσουν νὰ εἶναι συνδεδεμένοι καὶ μετὰ τὴν ἀνεξαρτοποίησίν των. Διάφορον ὁμως γνώμην εἶχον τὰ λοιπὰ Κράτη - μέλη τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησαν τὴν ὑπόθεσιν τελικῶς ὡς μέσον πίεσεως τῆς Γαλλίας διὰ τὴν εἰσδοχὴν τῆς Μεγάλης Βρετανίας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα.

Διὰ τῆς Συνθήκης Προσχωρήσεως ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης διηύρηνε τὰ σύνορά της εἰς ἑννέα κράτη καὶ εἰς μίαν ἀγορὰν περίπου 240 ἑκατομ. κατοίκων. Οὕτω, διὰ τῆς διευρύνσεως κατέστησαν πλέον ἔντονα τὰ πλεονεκτήματα τῆς μεγάλης ἀγορᾶς. Εἰδικώτερον παρατηροῦμεν ὅτι :

α) Εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. ἐπικρατεῖ τὸ σύστημα τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ καὶ οἱ παραγωγοὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον χάνουν τὴν εἰδικὴν προστασίαν. Ἐχομεν οἰκονομίας μαζικῆς παραγωγῆς, λόγω ἐξειδικεύσεως τῆς παραγωγῆς πλείστων προϊόντων διὰ πλέον ἀποδοτικῶν μεθόδων, συνεπείᾳ ἀποκτήσεως μεγαλύτερας ἐπιδεξιότητος τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Τοῦτο ἄλλωστε ἀποτελεῖ τὴν μεγάλην ἐλπίδα καὶ τὸν κύριον στόχον τῶν τελωνειακῶν ἐνώσεων.

β) Ἡ ἐλευθέρα διακίνησις προσώπων, κεφαλαίων καὶ προϊόντων, βοηθεῖ τὴν συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς παραγωγικότητος κατανομήν τῆς ἐργασίας καὶ κατὰ συνέπειαν ἐξασφαλίζει περιφερειακὴν ἰσορροπίαν.

γ) Ὅριακαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ ἐπιχειρήσεις μὴ βιώσιμοι καθίστανται ὑγιεῖς λόγω ἀναπτύξεως τῆς ἀγορᾶς. Δηλαδή ἐχομεν θετικὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἀνταγωνιστικῆς ἐπιδράσεως. Ὁ καθηγητὴς Scitovsky πιστεύει ὅτι ἡ ἀνάπτυξις ἀνταγωνιστικῆς διαθέσεως ὑπῆρξε τὸ σημαντικώτερον ἀποτέλεσμα τῆς Ε.Ο.Κ. Τὸ καθεστῶς ὑψηλῶν δασμῶν ὑποβοηθεῖ τὰς μονοπωλιακὰς καταστάσεις. Αἱ μεγάλα ἐπιχειρήσεις ἀναγκάζονται νὰ ἀποδυσθῶν εἰς ἀνταγωνιστικὸν ἀγῶνα, ἐνῶ αἱ μικραὶ ἀναγκάζονται ἢ νὰ καταστοῦν ἀποδοτικώτεροι ἢ νὰ ὑποκύψουν.

δ) Πέραν τῆς μειώσεως τῆς τιμῆς τῆς παραγωγῆς καὶ διαθέσεως, ἐχομεν καθάραν μείωσιν τῆς τιμῆς συνεπείᾳ τῆς καταργήσεως τῶν δασμῶν, αὔξησιν τῆς καταναλώσεως καὶ κίνητρα πρὸς περαιτέρω ἐπενδύσεις. Κίνητρα δι' ἐπενδύσεις δημιουργοῦνται, ἐξ ἄλλου, λόγω μεταβολῆς τῶν σχετικῶν τιμῶν καὶ τῆς ἀνταγωνιστικῆς διαθέσεως. Εἶναι κυρίως ἐγχώρια ἐπενδύσεις πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῆς διευρυνομένης ἀγορᾶς. Ἐχομεν ἔλξιν τῶν βιομηχανιῶν πρὸς τὰ πλησιέστερα ἀγοραστικὰ κέντρα τῶν Κρατῶν - μελῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλον ἐν τούτοις διὰ περιοχὰς ὡς ἡ Νότιος Ἰταλία, ἡ Ν. Δ. Γαλλία, ἡ Ν. Α. Γερμανία αἱ ὁποῖαι εἶναι μακρὰν τῶν ἀγορῶν τῶν Κρατῶν - μελῶν. Ἐκ παραλλήλου, ἐχομεν ἀρνητικὰς ἐπενδύσεις εἰς ἐπιχειρήσεις δυσμενῶς ἐπηρεαζομένας ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου. Δηλαδή ἐπιχειρήσεις αἱ ὁποῖαι πρὸ τῆς ἐνώσεως παρήγον προϊόντα ἀνταγωνιζόμενα τὰ εἰσαγόμενα τοιαῦτα, καὶ αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ ἐξακολουθή-

σουν λειτουργούσαι. Πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν δυσμενῶν δι' ἐπενδύσεις περιοχῶν, ἢ Ε.Ο.Κ. ἱδρύσε τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τράπεζαν Ἐπενδύσεων, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, διὰ τὴν χρηματοδότησιν ἐπιχειρήσεων ἐγκαθισταμένων εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δυσμενῶν οἰκονομικῶν ἐπιπτώσεων.

Ὅσον ἄφορᾷ τὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπενδύσεις, αὐταὶ λαμβάνουν τὴν μορφήν τῆς ἀναδιαιρθρώσεως τῶν ἐντὸς τῆς τελωνιακῆς ἐνώσεως τῆς Ε.Ο.Κ., ὑφισταμένων ἀλλοδαπῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν νέων συνθηκῶν ἢ διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως νέων μονάδων ἐντὸς τῆς ἐνώσεως ἀπὸ ἐπιχειρήσεως, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πρὸ τῆς ἐνώσεως αἱ προμηθεύτριαι τῶν χωρῶν μελῶν αὐτῆς καὶ αἱ ὁποῖαι νῦν λόγῳ τῆς ἐνώσεως δὲν ἔχουν πρόσφορον πρὸς ἐξαγωγὰς ἐδάφους. Οὕτως, ἀντὶ ἐξωτερικοῦ ἀνταγωνισταὶ προτιμοῦν νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ νὰ τύχουν τῆς εἰδικῆς προστασίας τῶν λοιπῶν ἐπιχειρήσεων. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 1955 καὶ ἐντεῦθεν πολλαὶ ἀμερικανικαὶ ἐπιχειρήσεις προέβησαν εἰς σημαντικὰς ἐπενδύσεις ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ., οὐχὶ διότι ἡ ἔνσσις κατέστησε τὰς ἐπενδύσεις πλέον προσοδοφόρους ἀπὸ τὴν πώλησιν προϊόντων παραγομένων εἰς Η.Π.Α., ἀλλὰ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ χῶρος ἀποτελεῖ μίαν ἀναπτυσσομένην ἰσχυρὰν ἀγορὰν ἀπὸ τὴν ὁποῖαν οἱ ἐξωτερικοὶ ἀνταγωνισταὶ θὰ ἀπεκλείοντο καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν θὰ ἦτο συμφέρον νὰ ἐγκατασταθοῦν ὡς ἐσωτερικοὶ ἀνταγωνισταὶ.

Εἰς μίαν μεγάλην ἀγορὰν ἡ οἰκονομία ἀκολουθεῖ ἔντονον διαδικασίαν ἀναπτύξεως καὶ καθ' ὃ μέτρον συνεπάγεται ἀνανεωτικὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἀποτελεῖ στοιχεῖον οἰκονομικῆς προόδου καὶ ἀνόδου τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου. Ἡ ἐπιτυχία μιᾶς μεγάλης ἀγορᾶς συνεπείᾳ ἐνοποιήσεως κρατῶν ἐξαρτᾶται εὐρέως ἐκ τῆς γεωγραφικῆς διαμορφώσεως καὶ συνεχείας τοῦ ἐδάφους. Ἀντιθέτως χῶραι αἱ ὁποῖαι ἀπέχουν μεταξύ των, ἢ μεταξύ αὐτῶν παρεμβάλλονται ἄλλα χῶραι δὲν δύνανται νὰ ὠφεληθοῦν μεγάλως ἐκ τῆς ἐνοποιήσεως. (Οὕτως, ἔχομεν τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ., αἱ ὁποῖαι λόγῳ τῶν μεγάλων ἀποστάσεων δὲν ἐπέτυχον τὰ πλεονεκτήματα καὶ κατὰ συνέπειαν εὐρον ὡς διέξοδον τὴν προσχώρησίν των εἰς τὴν Ε.Ο.Κ.). Ἐξ ἄλλου χῶραι τῆς LAFTA (Περιοχὴ Ἐλευθέρου Ἐμπορίου Λατινικῆς Ἀμερικῆς) ἂν καὶ γειτνιάζουν γεωγραφικῶς, ἐν τούτοις, δὲν ἔχουν οἰκονομικὴν γειτνίασιν. Οὕτως, ἡ μεταφορὰ χάλυβος μεταξύ Ἀργεντινῆς καὶ Χιλῆς, παρὰ τὰ κοινὰ σύνορά των εἶναι εὐθυνότερα διὰ θαλάσσης, ἤτοι διὰ τοῦ περίπλου τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς παρὰ μέσῳ τῶν ὑψηλῶν διαβάσεων τῶν Ἄνδεων.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης ἐν τούτοις τόσον πρὸ τῆς προσχώρησεως τῶν τριῶν νέων Κρατῶν - μελῶν ὅσον καὶ κατόπιν ταύτης, ἀποτελεῖ ἐνιαῖον ἐδαφικὸν χῶρον μὲ ἄριστον ἐσωτερικὸν δίκτυον ἐπικοινωνίας καὶ οὕτως ἔχουν τὰς προϋποθέσεις τῆς περαιτέρω οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως των.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς γηραιᾶς Ἡπείρου παρατηροῦμεν ὅτι καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τῶν αἰῶνων ἐγένοντο προσπάθειαι, ὅτε μὲν μεμονωμένοι μικρᾶς σχετικῶς ἐκτάσεως, ὅτε δὲ συλλογικαὶ μεγαλύτερας τοιαύτης, τείνουσα¹ κατ' ἀρχὴν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς συσφίξεως, ἰδίᾳ τῶν οἰκονομικῶν δεσμῶν, συνεργασίας μεταξύ ὀλίγων ἢ πολλῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Ἐκ τῆς γενικῆς ἀναλύσεως ἣτις ἀπετέλεσε τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης μελέτης καταφαίνεται ὅτι ἡ ἰδέα τῆς Εὐρωπαϊκῆς οἰκονομικῆς ἐνότητος συμπλέει μὲ τὸ διαμορφούμενον διεθνὲς κλίμα τῆς παγκοσμίου ὑφέσεως καὶ τῆς δημιουργίας μεγαλύτερων διεθνῶν συνόλων καὶ οἰκονομικῶν συνεργασιῶν. Κατὰ θεωρητικὴν ἀξιολόγησιν τῶν πραγμάτων θὰ ἔλεγε τις ὅτι ἡ ἐν δυτικῇ Εὐρώπῃ κίνησις πρὸς ἐνοποίησην ἔχει ὡς κοινὴν βᾶσιν καὶ ἀφετηρίαν τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἑλληνο-λατινικοῦ πνεύματος καὶ πολιτισμοῦ καὶ τὴν καθολικότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἔχει ὡς ἀποστολήν τὴν προστατεύσασθαι τὰ ἐκ τῶν παρεκλίσεων ἢ τῆς ἀποπειρας καταστροφῆς τῶν ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ διεισδυουσῶν λοιπῶν οἰκονομικῶν γιγάντων.

Πέραν τῶν θεωρητικῶν δοξασιῶν ἡ Εὐρώπη τῆς πραγματικότητος, ἡ μικρὰ Εὐρώπη τῶν Ἐξ ἰδρυτικῶν μελῶν, ὑπακούουσα εἰς τὰ μυνήματα τοῦ ΧΧου αἰῶνος τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν ἐνώσεων καὶ τῆς παγκοσμίου γενικῆς κινήσεως πρὸς τὴν ἐνότητα, ἐπίστευσε πῶς οἱ εὐρωπαῖοι ὀφείλουσιν νὰ συσφίξουν τοὺς μεταξὺ τῶν δεσμοὺς διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν ἀπὸ κοινοῦ πλέον κατὰ ἀποτελεσματικώτερον τρόπον τὰ προβλήματα τῶν.

Οὕτω, σαφῶς διαφαίνεται ὅτι ἡ προωθητικὴ δύναμις δημιουργίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος ὑπῆρξεν ἡ συνειδητοποίησης τῆς ὑπάρξεως κοινῶν προβλημάτων καὶ τῆς ἀποτελεσματικωτέρας συλλογικῆς ἀντιμετωπίσεως τούτων. Ἡ Εὐρώπη ὑπηρετοῦται ἐκ τῶν γεγονότων. Ἐκαστὸν Κράτος τῆς Εὐρώπης τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα ὑποστηρίζει κάλλιον ὅταν εὐθυγραμμίζῃ τὰ αὐτὰ μὲ τὰ ἀντικειμενικὰ συμφέροντα τῆς Κοινότητος ὡς προσδιωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἰδέα τῆς δημιουργίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων ἐγεννήθη, ἀνεπτύχθη καὶ ὑλοποιήθη ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν τῶν «eurocrates». Οἱ λαοὶ τῶν ἐπὶ μέρους κρατῶν δὲν εἶχον τὸν τρόπον νὰ συμμετάσχουν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη εἰς τὸν κοινοτικὸν βίον. Κατὰ τὴν δημιουργικὴν μεταβατικὴν περίοδον τὰ πάντα ἐκτυλίσσονται κατὰ τρόπον ὑπογραμμίζοντα τὴν ἀπουσίαν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ δὴ ἐπὶ ἐπιπέδου καθαρῶς τεχνικοῦ εἰς ὃ μάλιστα οἱ ἔχοντες τὴν πρωτοβουλίαν ἐρρῶμιζον μεταξύ τῶν θέματα ἀπτόμενα καθαρῶς τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος τῶν πολιτῶν, ὑπηκόων τῶν συνεταιρῶν Κρατῶν.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐν τῇ οὐσίᾳ του καταδεικνύει ὅτι τὰ πάντα ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἀφανοῦς δυνάμεως καὶ τῆς ἀποτελεσματικῆς πίεσεως τῆς ὀρίμου πλέον κοινῆς γνώμης. Ἡ πλειοψηφία τῶν πολιτῶν ἐκάστου Κράτους - μέλους καὶ τὸ μέγα μέρος τοῦ τύπου ἐκδηλώνονται ὑπὲρ τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἀρμόδιοι ὑπουργοὶ νὰ μὴ τολμοῦν πλέον νὰ ἀνακόψουν τὴν ἀνάπτυξίν της.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Κοινότης ἐμφανίζεται ὡς ἡ εἰκὼν αὐτῆς ταύτης τῆς Εὐρώπης ἐν προόδῳ, ὡς τέλειος μηχανισμὸς δημιουργηθεὶς διὰ τῆς ἐπικοινωνίας ἀτόμων ἐπιθυμούντων τὴν μεταξύ των ἔνωσιν, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἑνὸς πανευρωπαϊκοῦ μέλλοντος καὶ ἀνεπαισθήτως ἐπηρεαζομένη ἀπὸ γεγονότα πολιτικῆς φύσεως.

Δέον ὅπως προστεθῇ ὅτι ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν εἶναι μία. Αὕτη εἶναι κεχαραγμένη ὑπὸ τῶν συνθηκῶν κατὰ τρόπον ἀκριβῆ, οὕτως ὥστε παρὰ τὴν ὑπαρξιν τοῦ «Imperium», δι' οὗ ἡ Κοινότης εἶναι περιβεβλημένη ἐναντι τῶν Κρατῶν - μελῶν, ἐμφανίζεται κυρίως αὕτη ὡς ὁ ἐκτελεστής κοινῆς τινος θελήσεως ἐντὸς δεδομένων πλαισίων. Αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς, αἱ μὴ συμμορφούμεναι πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς Κοινότητος, ὡς ταῦτα ὀρίζονται ὑπὸ τῶν Συνηκῶν, οὐδεμίαν ἰσχὴν ἔχουν.

Ἡ ὀλοκλήρωσις τῆς Κοινῆς Ἐπιχειρήσεως δὲν ἀποτελεῖ «αὐτοσκοπὸν» ἀλλὰ τὴν δημιουργίαν νέων δυνάμεων αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν νὰ πειθαρχηθοῦν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς παγκοσμίου εἰρήνης καὶ οἰκονομικῆς προόδου, δοθέντος ὅτι ὁ βασικὸς στόχος τῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος εἶναι νὰ παράσχῃ εἰς τὰ μέλη τῆς μεγαλυτέραν οἰκονομικὴν ἱκανότητα, νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, νὰ ἐξυψώσῃ τὸ ἐπίπεδον ζωῆς, νὰ ἐγείρῃ τοὺς ἀποθαρρυσμένους, νὰ γονιμοποιήσῃ ταχύτερον τὴν τεχνικὴν πρόοδον.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω διαγραφεῖσαν προσπάθειαν ὀφείλει συγχρόνως νὰ κατευνάσῃ τὸν «δαίμονα» τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ νὰ ὀπλισθῇ καλλίτερον, διὰ νὰ ἀντιστη εἰς τὸν ἴλιγγον τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας.

Ἡ Εὐρώπη τῶν Κοινοτήτων ὀφείλει νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸν κόσμον ἕν νέον οἰκονομικὸν «savoir - vivre», ὥστε νὰ μὴ συγχέωνται αἱ ἔννοιαι τοῦ «εἶναι» καὶ τοῦ «ἔχειν», ὡς συμβαίνει μεταξύ ἐκμεταλλευτῶν καὶ κερδοσκοπῶν.

Τὸ «nouveau - vivre» ἐν συμβιώσει μεθ' ὅλων τῶν πολιτῶν τῶν συνεταιρισμένων εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν θεωρεῖται ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη, ὥστε νὰ μὴ συγκεντρωθῇ ἡ ὅλη δύναμις εἰς χεῖρας μιᾶς τάξεως, ἥτις θὰ παραμένῃ πρακτικῶς ἀνεύθυνος ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ὅστις δὲν θὰ δύναται ν' ἀσκῇ τὸν ἔλεγχον ἐπὶ ταύτης.

Ἡ Ἑλλάς μὲ τὸν τίτλον τοῦ πρώτου «συνεταίρου» τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἐπιχειρήσεως, ὀφείλει ἀδιαλείπτως νὰ ἐνημεροῦται καὶ νὰ ἑναρμονίζεται πρὸς τὰ τεκταινόμενα ἐν Βρυξέλλαις, νὰ προετοιμάζῃ δὲ καταλλήλως τὸ θεσμικόν της πλαίσιον, ὥστε τὸ ταχύτερον δυνατόν νὰ εὔρῃ τὴν ἀξίαν θέσιν της εἰς τὰ πλαίσια τοῦ μηχανισμοῦ τὸν ὁποῖον τοσοῦτον περίτεχνα ὑφαίνει ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης.

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τοῦ κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΜΑΡΜΑΤΑΚΗ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

α) Ἀγροτική πίστις καὶ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις

Ἡ σημασία τοῦ γεωργικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας ἔχει γίνεи ἀντικείμενον πολλαπλῶν συζητήσεων ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Παρὰ τὴν ἔμφασιν ἣ ὁποία ἐδόθη κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς ἐκβιομηχανίσεως καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ παρὰ τὸ γεγονός τῆς φθινοῦσης διαρθρωτικῆς συμμετοχῆς τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας εἰς τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύξεως, ὁ ρόλος τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀποφασιστικὸς εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ρόλος οὗτος γίνεται περισσότερον αἰσθητὸς σήμερον μὲ τὴν στασιμότητα εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν γεωργικῶν προϊόντων καὶ μὲ τὰς αὐξανόμενας ἀνάγκας τοῦ αὐξανομένου πληθυσμοῦ τῆς γῆς.

Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἀνέκαθεν εἶχεν ὡς βασικὸν σκοπὸν τὸν ἐπηρεασμὸν τῆς δραστηριότητος εἰς τὸν στρατηγικὸν τοῦτον τομέα τῆς οἰκονομίας. Τὰ μέσα τὰ ὁποία ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ καιροὺς ὑπῆρξαν πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ οἱ γενικοὶ καὶ εἰδικοί, οἱ ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι σκοποὶ πολλοὶ καὶ διάφοροι.

Ἐν προκειμένῳ θὰ ἐξετασθῇ ἡ ἀγροτικὴ πίστις ὡς μέσον ἀσκήσεως τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀλλαγῶν. Πρὸς τοῦτο θὰ γίνουи ἐν ἀρχῇ ὠρισμένοι παρατηρήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἔννοιαν, τὴν φύσιν, τὴν μορφήν καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐξετασθῇ ἡ ἀγροτικὴ πίστις εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ἄλλας χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τέλος θὰ ἐξετασθῇ ἡ ἀγροτικὴ πίστις ὡς μέσον ἀσκήσεως τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς καὶ ὡς μέσον ἐπηρεασμοῦ τῆς ἀγροτικῆς δραστηριότητος εἰς τὴν βραχυχρόνιον καὶ τὴν μακροχρόνιον περίοδον.

1. Ἐννοια καὶ περιεχόμενον. Ἡ ἀγροτικὴ πίστις ὑπὸ τὴν εὐρείαν τῆς ἔννοιαν ἀναφέρεται εἰς ὅλας τὰς διαδικασίας χρηματοδοτήσεως τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας. Διὰ τὴν μελέτην τῶν σχετικῶν προβλημάτων ὑπάρχει εἰδικὸς κλάδος τῆς ἐπιστήμης, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει τὴν οἰκονομικὴν τῆς μικροχρηματοδοτήσεως καὶ τὴν οἰκονομικὴν τῆς μακροχρηματοδοτήσεως (1).

1. Aaron G. Nelson, William G. Murray, *Agricultural Finance*, Fifth Edition, Iowa, 1971, σελ. 4.

Ἡ μικροχρηματοδότησις τῆς γεωργίας ἀναφέρεται εἰς τὰ προβλήματα τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς ἐπὶ μέρους ἀγροτικῆς παραγωγικῆς μονάδος. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἡ μικροχρηματοδότησις καλύπτει τὰ θέματα τῆς ἐξευρέσεως τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων καὶ τὴν διάθεσιν τούτων εἰς τρόπον ὥστε νὰ μεγιστοποιηθῇ τὸ προσδοκώμενον ὄφελος. Ἡ ἀριστοποίησις τῆς συμπεριφορᾶς τῆς παραγωγικῆς ἀγροτικῆς μονάδος ἀποτελεῖ τὸν βασικὸν σκοπὸν τῆς μικροχρηματοδοτήσεως. Ἐφ' ἑτέρου ἡ μακροχρηματοδότησις τῆς γεωργίας ἀναφέρεται εἰς τὸ συνολικὸν ὕψος τῶν κεφαλαίων τὰ ὁποῖα θὰ διατεθοῦν εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τοὺς ὄρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους θὰ διατεθοῦν ταῦτα καὶ εἰς τοὺς γενικοὺς καὶ ἐιδικοὺς σκοποὺς τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς οἱ ὅποιοι ἐπιδιώκονται διὰ τῆς μακροχρηματοδοτήσεως.

Ὁ ρόλος τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς γεωργίας ἔχει τονισθῆ κατ' ἐπανάληψιν, δοθέντος ὅτι ἡ ἀγροτικὴ πίστις προὐρίσται νὰ καλύψῃ καταναλωτικὰς καὶ ἐπενδυτικὰς ἀνάγκας τῶν ἀγροτῶν. Ἀπὸ ἐπόψεως λοιπὸν μικροχρηματοδοτήσεως ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομικὴ μονὰς δέον νὰ λαμβάνῃ δάνεια διὰ καταναλωτικοὺς σκοποὺς κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος μεγιστοποιεῖ τὴν χρησιμότητα τῶν ἀγροτικῶν δανειῶν πρὸς τὴν ἀγροτικὴν καταναλωτικὴν μονάδα. Αἱ συνθῆκαι μεγιστοποιήσεως τῆς χρησιμότητος εἶναι ὅμοιαι μὲ τὰς συνθήκας μεγιστοποιήσεως ὅταν δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ παράγων τοῦ χρόνου. Συνεπῶς ὁ ἀγρότης καταναλωτῆς μεγιστοποιεῖ τὴν χρησιμότητα τοῦ λαμβανομένου καταναλωτικοῦ δανείου ὅταν ὁ ὀριακὸς λόγος ὑποκαταστάσεως μεταξύ δύο ἀγαθῶν εἰς ἐκάστην χρονικὴν περίοδον ἰσοῦται πρὸς τὸν λόγον τῶν προεξοφλημένων τιμῶν μὲ τὸ τρέχον ἐπιτόκιον (1).

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὁ ἀγρότης παραγωγὸς ἀριστοποιεῖ τὰς συνθήκας παραγωγῆς ὅταν ὁ ὀριακὸς λόγος ὑποκαταστάσεως δύο ἀγαθῶν ἰσοῦται μὲ τὸν λόγον τῶν τιμῶν προεξοφλουμένων πρὸς τὸ τρέχον ἐπιτόκιον. Αἱ συνθῆκαι εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὰς συνθήκας αἱ ὁποῖαι ἰσχύουν ὅταν δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ παράγων τοῦ χρόνου.

Μαθηματικῶς τοῦτο δύναται νὰ διατυπωθῇ ὡς ἑξῆς :

$$\left. \begin{array}{l} \frac{\partial F}{\partial q_{kr}} \\ \frac{\partial F}{\partial q_{jt}} \end{array} \right\} = \frac{P_{kr}(1 + \xi_{1r})^{-1}}{P_{jt}(1 + \xi_{1t})^{-1}} \quad \left. \begin{array}{l} \\ \\ \end{array} \right\} \quad (1)$$

$$\frac{\partial F}{\partial q_{kr}} = \frac{\partial F}{\partial q_{jt}}$$

$$\frac{P_{kr}(1 + \xi_{1r})^{-1}}{P_{jt}(1 + \xi_{1t})^{-1}}$$

1. Ὅρα π.χ. James M. Henderson, Richard E. Quandt, *Microeconomic Theory, A Mathematical Approach*, New York 1958, σελ. 232.

Είναι προφανές ότι τὸ ἐπιτόκιον τὸ ὁποῖον ὑπηρεῖται εἰς τὰς ἀνωτέρω σχέσεις παίξει ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὰς συνθήκας ἀριστοποιήσεως τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος τῶν ἀγροτικῶν ἐπιχειρήσεων. Τοῦτο ὅμως θὰ διευκρινισθῇ κατὰ τὴν ἐπισκόπησιν τῶν συνθηκῶν ἀριστοποιήσεως αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξετασθοῦν ἀναλυτικώτερον κατωτέρω.

2. Εἶδη καὶ σημασία τῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Ἀνεφέρθη προηγουμένως ὅτι ἡ ἀγροτικὴ πίστις δύναται νὰ στραφῇ εἴτε πρὸς ἀπόκτησιν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν εἴτε πρὸς ἀπόκτησιν ἐπενδυτικῶν ἀγαθῶν. Δοθέντος ὅμως ὅτι καθαρὰ ἀγροτικὴ καταναλωτικὴ πίστις εἶναι περιορισμένης ἐκτάσεως, τότε δύναται νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι αὕτη κατευθύνεται κυρίως διὰ τὴν ἐπενδυτικὴν δραστηριότητα τῶν ἀγροτῶν βραχυχρονίου ἢ μακροχρονίου χαρακτῆρος. Τοῦτο προκύπτει ἀπὸ τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἀγροτικῆς πίστεως τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται ἐὰν αἱ χρηματοδοτήσεις καταταγοῦν εἰς κατηγορίας βάσει διαφόρων κριτηρίων.

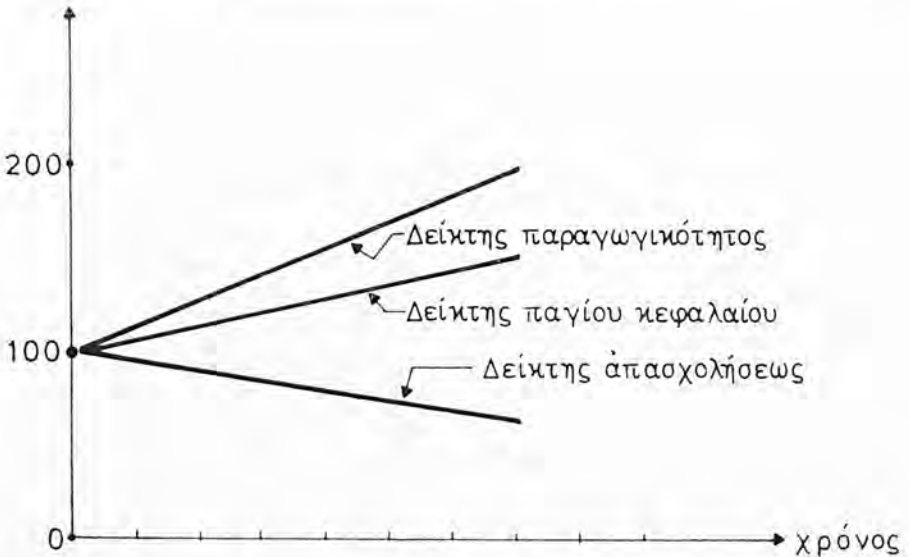
Ἐὰν π.χ. χρησιμοποιοῦσμεν τὸ κριτήριον τοῦ χρόνου τότε ἡ ἀγροτικὴ πίστις εἶναι βραχυπρόθεσμος, μεσοπρόθεσμος καὶ μακροπρόθεσμος. Ἐὰν χρησιμοποιοῦσμεν τὸ κριτήριον τοῦ σκοποῦ διὰ τὸν ὁποῖον πραγματοποιεῖται αὕτη τότε ἔχομεν τὰ βραχυπρόθεσμα καὶ μεσοπρόθεσμα δάνεια παραγωγῆς διὰ τὴν ἀγορὰν σπόρων, λιπασμάτων, κτηνοτροφῶν, διὰ τὴν ἀγορὰν γαλακτοφόρων ζώων, διὰ τὴν ἀγορὰν κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ πάσης φύσεως, διὰ τὴν χρηματοδότησιν ἀποθεμάτων κλπ., καὶ τὰ μακροπρόθεσμα δάνεια διὰ τὴν ἀγορὰν ἀγροκτημάτων, τὴν κατασκευὴν κτιρίων καὶ τὴν ἐκτέλεσιν βελτιωτικῶν ἔργων πάσης φύσεως. Ἐὰν χρησιμοποιοῦσμεν τὸ κριτήριον τοῦ βαθμοῦ ἀσφαλείας τοῦ δανείου ἔχομεν δάνεια διδόμενα βάσει διαφόρων εἰδῶν ἀσφαλείας τὴν ὁποῖαν ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του ὁ πιστωτὴς καὶ δάνεια ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐγγυήσεως. Ἐὰν χρησιμοποιοῦσμεν τὸ κριτήριον τοῦ πιστωτοῦ ἔχομεν δάνεια χορηγούμενα ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν, ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν, ὑπὸ εἰδικῶν τραπεζικῶν ὀργανισμῶν, ὑπὸ εἰδικῶν χρηματοδοτικῶν ὀργανισμῶν ἢ ἀπὸ συνδυασμοῦ τῶν ἀνωτέρω.

Ὅλαι αὗται αἱ κατηγορίαι δανείων κατευθύνονται διὰ τὴν κάλυψιν κυρίως τῶν ἐπενδυτικῶν ἀναγκῶν τῶν ἀγροτῶν βραχυχρονίου καὶ μακροχρονίου χαρακτῆρος. Ἡ σημασία τῶν ἐν λόγῳ δανείων καθίσταται ἐμφανῆς ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ συνεχῶς μειούμενον ποσοστὸν συμμετοχῆς τοῦ συντελεστοῦ ἐργασία τῆς ἀγροτικῆς παραγωγικῆς διαδικασίας καὶ ὁ συνεχῶς ἀξιανόμενος ρόλος τοῦ συντελεστοῦ κεφάλαιον. Γραφικῶς τοῦτο ἐμφανίζεται εἰς τὸ κάτωθι διάγραμμα.

Ἐκ τοῦ κατωτέρου ὑποθετικοῦ διαγράμματος προκύπτει ἡ γνωστὴ ἄλλωστε φθίνουσα τάσις τῆς συμμετοχῆς τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὴν γεωργίαν, ἢ ἀξιανομένη τάσις συμμετοχῆς τοῦ συντελεστοῦ κεφάλαιον, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀξιανομένη τάσις τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας εἰς τὴν γεωργίαν (1). Ἡ ἀξιανομένη παραγωγικότης ὀφείλεται μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ εἰς τὸν ἀξιανόμενον ρόλον τῶν ἐπενδύσεων καὶ τοῦ κεφαλαίου εἰς τὴν γεωργίαν. Ἀξιανόμεναι ὅμως ἐπενδύσεις εἰς

1. Διὰ συγκεκριμένα στατιστικὰ στοιχεῖα ὄρα π.χ. Organisation for Economic Cooperation and Development, Agricultural Policy Reports, Capital and Finance in Agriculture, General Report, Volume I, Paris 1970, σελ. 19, κλπ.

τήν γεωργίαν υποδηλούν αύξανόμενες χρηματοδοτήσεις του αγροτικού τομέως και συνεπώς και αύξανόμενον ρόλον τῆς αγροτικῆς πίστεως διά τήν χρηματοδότησιν τῶν αύξανόμενων ἐπενδύσεων.

Διάγραμμα 1.

Δείκται άπασχολήσεως, κεφαλαίου και παραγωγικότητας εις τήν γεωργίαν.

3. Βασικαί άρχαί χρηματοδοτήσεως. Διά τήν χρηματοδότησιν τῆς γεωργίας ισχύουν αἱ βασικαί άρχαί χρηματοδοτήσεως αἱ ὁποῖα ισχύουν εις ὅλας τὰς μορφάς τῶν ἐπιχειρήσεων και τῶν παραγωγικῶν μονάδων.

Ἐν ἀρχῇ δέον ν' ἀναφερθῆ ἡ ἀρχή τῶν μεταβαλλομένων ἀναλογιῶν, ἡ ὁποία διά τήν γεωργίαν ἐκφράζεται κυρίως εις τόν νόμον τῆς φθινούσης ἀποδόσεως. Αἱ ὀλικά, μέσαι και ὀριακαί σχέσεις μεταξύ εἰσροῶν και ἐκροῶν αἱ ὁποῖα προκύπτουν ἀπό τήν συνάρτησιν τῆς παραγωγῆς, αἱ τεχνικαί σχέσεις ὑποκαταστάσεως μεταξύ τῶν εἰσροῶν και αἱ συνθηκαί ἄριστοποιήσεως αἱ ὁποῖα εἶναι γνωσταί ἀπό τήν μικροοικονομικήν ἀνάλυσιν ισχύουν και εις τήν περίπτωσιν τῆς αγροτικῆς ἐπιχειρήσεως. Αἱ συνθηκαί ἐλαχιστοποιήσεως τοῦ κόστους και μεγιστοποιήσεως τοῦ προσδοκωμένου κέρδους εἶναι ἐπίσης γνωσταί και ἔχουν ἄμεσον ἐφαρμογήν εις τήν αγροτικήν παραγωγικήν μονάδα. Αὗται προκύπτουν ἀπό τήν σχέσιν (1). Ἡ κατωτέρω ἐν τούτοις γνωστή σχέση δίδει ὑπό ἀπλουστευμένην μορφήν τὰς συνθήκας ἄριστοποιήσεως τῆς παραγωγικῆς μονάδος (1).

1. Ὅρα και Richard A. Bilas, *Microeconomic Theory : A Graphical Analysis*, New York, 1967, σελ. 275.

$$\frac{MPP_{\alpha}}{P_{\alpha}} = \frac{MPP_{\beta}}{P_{\beta}} = \dots = \frac{MPP_n}{P_n} = \frac{1}{MC_x} = \frac{1}{MR_x} \geq \frac{1}{P_x} \quad (2)$$

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω σχέσεως προκύπτει ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἀριστοποιεῖ τὰς συνθήκας τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος, ὅταν τὸ ὀριακὸν φυσικὸν προϊόν κατὰ μονάδα δαπάνης δι' ἕκαστον συντελεστὴν τῆς παραγωγῆς εἶναι ἴσον πρὸς τὸ ἀντίστροφον τοῦ ὀριακοῦ κόστους τοῦ προϊόντος, ἴσον πρὸς τὸ ἀντίστροφον τοῦ ὀριακοῦ εἰσοδήματος καὶ μεγαλύτερον ἢ ἴσον πρὸς τὸ ἀντίστροφον τῆς τιμῆς τοῦ παραγομένου προϊόντος.

Ἐάν ἀπὸ τὴν σχέσιν (1) ἀπαλειφθῇ ὁ παράγων τοῦ χρόνου καὶ συνεπῶς τοῦ ἐπιτοκίου τότε προκύπτει τὸ πρῶτον μέρος τῆς σχέσεως (2).

Ἐάν ἡ ἀγροτικὴ ἐπιχείρησις πρόκειται νὰ κάμῃ ἐπιλογὴν μεταξὺ διαφόρων σχεδίων ἐπενδύσεων καὶ πάλιν ἰσχύει ἡ γνωστὴ ἀρχὴ τῆς προεξοφλήσεως τῶν χρηματικῶν ροῶν ἢ ὅποια δίδεται ἀπὸ τὸν κάτωθι τύπον (3) :

$$B = \sum_{p=0}^{p=n} \frac{R_p - D_p}{(1+i)^p} - \sum_{p=0}^{p=n} \frac{I_c}{(1+i)^p} \quad (3)$$

Ἐνθα : B = Παροῦσα ἀξία καθαροῦ κέρδους τῆς ἀγροτικῆς παραγωγικῆς μονάδος

R_p = Ἔσοδα τῆς ἀγροτικῆς παραγωγικῆς μονάδος.

D_p = Δαπάναι μὴ περιλαμβανομένων τῶν ἀποσβέσεων.

i = Προεξοφλητικὸν ἐπιτόκιον.

$n = 1, 2, \dots, p, \dots, n = \text{ἔτη.}$

Βεβαίως αἱ θεωρητικαὶ αὗται ἀρχαὶ παρά τὴν ἐπιστημονικὴν τοὺς ὀρθότητά εἶναι δύσκολον νὰ εὑρουν ἄμεσον ἐφαρμογὴν ἀπὸ πλευρᾶς ἀγροτικῆς παραγωγικῆς μονάδος, ἢ ὅποια εἶναι συνήθως μικροῦ μεγέθους καὶ ζῆ καὶ ἐργάζεται ὑπὸ ἰδιόμορφον καθεστῶς, τὸ ὁποῖον εἶναι διάφορον τοῦ οἰκονομικοθεσμικοῦ πλαισίου εἰς τὸ ὁποῖον ζῆ καὶ ἐργάζεται ἢ βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις. Παρὰ τὴν θεωρητικότητά τους ὅμως δύνανται νὰ ἀποτελέσουν ἀξιολόγους «σηματοδότης» κατὰ τὴν χάραξιν τῶν κατευθύνσεων τῶν μεγάλων ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων. Δύνανται ἐπίσης νὰ εὑρουν ἐφαρμογὴν ἐκ μέρους τῶν πιστωτικῶν ὀργανισμῶν οἱ ὅποιοι ἀσκοῦν τὴν ἀγροτικὴν πίστιν καὶ διοχετεύουν τὰ κεφάλαιά των εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μεγιστοποιηθῇ τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα καὶ συντελέσουν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν σκοπῶν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἰς τὸν ἀγροτικὸν τομέα.

1. Ὅρα π.χ. Centre de développement de l'organisation de cooperation et de développement économiques, Manuel d'analyse des projets industriels dans les pays en voie de développement, Paris 1968, τόμος 1, σελ. 141 καὶ C.L. Prather, Financing Business Firms, Illinois 1966, σελ. 174, 175.

Ἐκτός τῶν προαναφερθέντων γενικῶν ἀρχῶν χρηματοδοτήσεως τῆς γεωργίας ὑπάρχουν καί ἄλλαι ἰδιωτικοῦ - οἰκονομικοῦ χαρακτήρος, ἢ παράθεσις τῶν ὁποίων ἐκφεύγει ἀπό τὰ περιορισμένα πλαίσια τῆς παρούσης ἐργασίας (1).

4. Πηγαί χρηματοδοτήσεως. Ἀπό τὴν προηγουμένην ἐπισκόπησιν προκύπτει ὁ ρόλος τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς γεωργίας. Γεννᾶται ὁμῶς τὸ ἐρώτημα ποῖαι εἶναι αἱ κύριαι πηγαί χρηματοδοτήσεως τῆς γεωργίας καὶ κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἐνισχυθοῦν αὐταὶ εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλισθοῦν αἱ ἀπαιτούμεναι ἀποταμιεύσεις διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῶν ἐπενδυτικῶν ἀναγκῶν τῆς γεωργίας μὲ χαμηλὸν κόστος.

Βασικῶς ὑπάρχουν δύο πηγαί χρηματοδοτήσεως τῆς γεωργίας, ἢ αὐτοχρηματοδότησις καὶ ἡ ἐξωτερικὴ χρηματοδότησις.

Ἡ αὐτοχρηματοδότησις τῆς ἀγροτικῆς ἐκμεταλλεύσεως προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀποταμίευσιν ταύτης, ἢ ὁποία προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀποχὴν ἐκ τῆς καταναλώσεως τοῦ ἀποκτωμένου εἰσοδήματος κατὰ τὴν καλλιεργητικὴν περίοδον. Συνήθως ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς ἀποταμίευσιν τῶν ἀγροτῶν εἶναι ὑψηλὴ καὶ ὠρισμένοι ἐρευνᾶται αἱ ὁποῖαι ἔγιναν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔδειξαν ὅτι εἶναι ὑψηλοτέρα τῆς ροπῆς πρὸς ἀποταμίευσιν πολλῶν ἄλλων εἰσοδηματικῶν τάξεων. Εἰς τὸ γεγονός αὐτὸ συντελεῖ ἐκτός τῶν ἄλλων καὶ ὁ χρονικὸς ὀρίζων τῶν ἀγροτικῶν εἰσοδηματικῶν ροῶν ὁ ὁποῖος ποικίλλει ἀπὸ περιόδου μικροτέρας τοῦ ἔτους μέχρι καὶ δύο ἔτων ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς ἀγροτικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου τὸ ποσοστὸν τῆς αὐτοχρηματοδοτήσεως τῆς γεωργίας ἦτο ἀνέκαθεν ὑψηλόν. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐπίσης ὁ ἀγροτικὸς τομεὺς τῆς οἰκονομίας ἦτο ὁ τομεὺς ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποίησε τελευταίως τὴν τραπεζικὴν πίστιν εἰς μεγάλην κλίμακα. Ἡ αὐτοχρηματοδότησις τῆς γεωργίας δύναται νὰ λάβῃ καὶ ἄλλας μορφάς ὡς εἶναι αἱ διάφοροι μορφαὶ συνεργασίας μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων. Ἡ συνεργασία αὕτη δύναται νὰ λάβῃ διαφόρους μορφάς ἀναλόγως τοῦ θεσμολογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ πλαισίου εἰς τὸ ὁποῖον ἐργάζεται ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομικὴ μονάς.

Ἡ ἐξωτερικὴ χρηματοδότησις δύναται νὰ λάβῃ περαιτέρω διαφόρους μορφάς ἀναλόγως τῆς πηγῆς ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχεται ἡ ἀποταμίευσις. Ὡς πρώτη πηγὴ χρηματοδοτήσεως δεόν νὰ ἀναφερθοῦν οἱ ἰδιῶται, ἀγρόται, ἔμποροι τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, προμηθευταὶ τῶν ἀγροτῶν εἰς ἀγροτικά ἐφόδια κ.ο.κ. Ἡ ἀγροτικὴ πίστις αὐτῆς τῆς μορφῆς εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὑπῆρξε λιαν ἐπαχθὴς μὲ λιαν δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς ἀγροτικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Μία ἄλλη πηγὴ χρηματοδοτήσεως ὑπῆρξεν ἡ τραπεζικὴ πίστις ὑπὸ κοινῶν τραπεζικῶν ἰδρυμάτων μὴ ἐξειδικευμένων εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Ὁ βαθμὸς συμμετοχῆς τῶν ἐν λόγω ἰδρυμάτων ἐπὶ τοῦ συνόλου ποικίλλει ἀπὸ περιπτώσεως εἰς περιπτώσιν καὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν.

Τὴν βασικὴν ἐν τούτοις πηγὴν ἐξωτερικῆς χρηματοδοτήσεως τῆς γεωργίας ἀποτελοῦν εἰδικοὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον συσταθέντες πιστωτικοὶ ὀργανισμοὶ οἱ ὁποῖοι τελοῦν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐποπτείαν τοῦ κράτους καὶ οἱ ὁποῖοι

1. Ὁρα ὁμῶς Aaron G. Nelson, William G. Murray, ἐνθ' ἄνωτ. κεφ. 5, 6, 7, 8 κλπ.

χρησιμοποιούνται διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς μέσω τῆς χρηματοδοτήσεως πρὸς τοὺς ἀγρότας.

Κατωτέρω θὰ γίνῃ μία σύντομος περιγραφικὴ ἐπισκόπησις τῶν εἰδικῶν πιστωτικῶν ὀργανισμῶν οἱ ὅποιοι ἔχουν ὡς ἀντικείμενον τὴν χρηματοδότησιν τῆς γεωργίας καὶ οἱ ὅποιοι λειτουργοῦν εἰς ἀνεπτυγμένας καὶ ὑπαναπτύκτους χώρας τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν ἐπισκόπησιν αὐτὴν θὰ προταχθῇ ἡ Ἑλλάς, μὲ μικρὰν ἐπισκόπησιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν. Θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ ἐξέτασις τῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἰς πολλὰς ἀναπτυσσομένας καὶ ἀνεπτυγμένας χώρας τῆς ἀλλοδαπῆς. Τέλος, θὰ γίνουν ὀρισμένοι παρατηρήσεις αἱ ὅποιαὶ προκύπτουν ἀπὸ τὴν θεωρητικὴν εἰσαγωγὴν τῆς παρουσίας παραγράφου καὶ τὴν ἱστορικὴν καὶ περιγραφικὴν ἐπισκόπησιν τῆς δευτέρας καὶ τρίτης παραγράφου, ἀναφερόμενοι εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως καὶ τῶν εἰδικῶν χρηματοδοτικῶν ὀργανισμῶν διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἐπιδιώξεων τῆν οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἰς τὸν ἀγροτικὸν τομέα τῆς οἰκονομίας.

β) Ἡ ἀγροτικὴ πίστις εἰς τὴν Ἑλλάδα

Ἡ χρονικὴ περίοδος ἀσκήσεως ἀγροτικῆς πολιτικῆς ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ μέχρι σήμερον δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τέσσαρας ἐπὶ μέρους περιόδους.

1. Πρώτη περίοδος. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον ἥτις καλύπτει τὸ χρονικὸν διάστημα 1830-1880 ἡ δρᾶσις τοῦ κράτους ἀναλύσκειται σχεδὸν ὀλόκληρος εἰς τὴν ρωμαντικὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν μὲ κύριον ἄξονα τὴν Μεγάλην Ἰδέαν. Περί οἰκονομικῆς καὶ ἀγροτικῆς πολιτικῆς γενικῶς καὶ περὶ πολιτικῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἰδικώτερον, δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος. Ἡ ἄσκησις τῆς γεωργικῆς πολιτικῆς εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ὁποίου ἀνήκεν «... ἡ ὑποστήριξις τῆς ἀγρονομίας, ἡ ἀπομάκρυνσις ὄλων τῶν κατὰ τῆς προόδου αὐτῆς ἐμποδίων, . . . ἡ ἀνεμπόδιστος ἀνάπτυξις τῆς ἀγρονομικῆς βιομηχανίας. . . .» (1) κλπ.

Τὰ ἐπείγοντα τότε ζητήματα ἦσαν ἡ ἀποκατάστασις τῶν ἀκτημόνων, ἡ ἀσφάλεια τῶν κτημάτων, ἡ ἀγροτικὴ συγκοινωνία, ἡ μεταβολὴ τοῦ φορολογικοῦ βάρους, ἡ ἐκτέλεσις διαφόρων ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, ἡ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ ἐξέυρεσις καὶ ἡ παροχὴ κεφαλαίων.

Κατὰ τὸ 1836 κατηρτίσθη νόμος περὶ συστάσεως Τραπεζῆς Κτηματικῆς Πίστεως. Ὁ νόμος ὅμως αὐτὸς δὲν ἐφηρμόσθη. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δὲν προσέφερεν ἀξιολόγους πιστώσεις πρὸς τοὺς ἀγρότας, τὸ δὲ καταστατικὸν αὐτῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 Ἰουλίου 1842, δὲν ἔκαμνε μνειάν περὶ γεωργικῶν δανείων. Εἰς τὸν νόμον ὅμως ΨΓ τῆς 16ης Δεκεμβρίου τοῦ 1861 περὶ ἀνανεώσεως τοῦ προνομίου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν ἔκδοσιν τραπεζογραμματίων, γίνεται λόγος περὶ γεωργικῶν δανείων. Τὰ δάνεια ταῦτα ἐξωμοιοῦντο πρὸς τὰ ἐμπορικά, ἐχορηγοῦν-

1. Β.Δ. 3/15 Ἀπριλίου 1833.

το δι' ἐμπορικῶν γραμματίων 9 μηνῶν, οἱ δὲ ὀφειλέται ὑπῆγοντο εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων καὶ ὑπέκειντο εἰς προσωπικὴν κράτησιν δι' οἰανδήποτε καθυστέρησιν. Τὴν 31ην Αὐγούστου 1862, κατόπιν συμβάσεως μεταξύ Δημοσίου καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τὸ ποσὸν τῶν χορηγήσεων πρὸς τοὺς γεωργοὺς ἠυξήθη εἰς 10 ἑκατομύρια δρχ. ἐπὶ τόκῳ 8%. Παρὰ ταῦτα, ἡ σύμβασις αὕτη ἐλάχιστα ὠφέλησε τοὺς γεωργοὺς, οἱ ὅποιοι ἔμειναν δέσμοιοι τῶν τοκογλύφων πάσης φύσεως καὶ οἱ ὅποιοι ἐδάνειζον μὲ ἐπιτόκιον 15%, 20% καὶ 30%. Κατὰ τὸ ἔτος 1863 προτείνεται εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ὅπως χρησιμοποιηθῇ μέρος τῆς δεκάτης διὰ τὴν ἴδρυσιν Γεωργικῆς Τραπεζῆς, χωρὶς ὅμως ἡ πρότασις αὕτη νὰ γίνῃ ἀποδεκτή.

Κατὰ τὰ ἔτη 1864 καὶ 1872 ἡ Κυβέρνησις ὑπογράφει σύμβασιν μετὰ τραπεζιτῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὴν ἴδρυσιν Κτηματικῆς Τραπεζῆς. Αἱ συμβάσεις ὅμως αὗται δὲν ἐφηρμόσθησαν. Κατὰ τὸ ἔτος 1875 ὑπεβλήθη νομοσχέδιον περὶ συστάσεως τραπεζῆς Γεωργικῆς Κτηματικῆς Πίστεως διὰ κεφαλαίων, τὰ ὅποια ἤθελον προκύψει ἐκ τῆς ἐκποιήσεως μοναστηριακῶν κτημάτων. Τὸ νομοσχέδιον τοῦτο δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ψηφισθῇ. Τέλος, τὴν 29ην Δεκεμβρίου 1875 ὑπογράφεται σύμβασις τοῦ Κράτους μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν σύστασιν Τραπεζῆς Κτηματικῆς καὶ Γεωργικῆς Πίστεως. Ὁ σχετικὸς ὅμως νόμος δὲν ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς. Οὕτως ὅλαι αἱ προσπάθειαι διὰ τὴν δημιουργίαν ἐιδικοῦ πιστωτικοῦ καθεστώτος χρηματοδοτήσεως τοῦ γεωργικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀπέτυχον. Σημειοῦται περαιτέρω ὅτι καὶ τὰ δικαστήρια εἶχον δεχθῆ ὅτι τὸ ὄριον τοῦ συμβατικοῦ τόκου ἦτο ἀπεριόριστον κατὰ τὴν Ρωμαιοβυζαντινὴν νομοθεσίαν, ἀποκλείσαντα τὸν ἐθιμικὸν περιορισμὸν τοῦ τόκου εἰς 12%. Τὸ καθεστὼς τοῦ ἀπεριορίστου τόκου συνεχίσθη μέχρι τοῦ 1911, ὅτε ὠρίσθη ἀνώτατον ὄριον τοῦτου.

2. Δευτέρα περίοδος. Ἡ δευτέρα περίοδος καλύπτει τὸ χρονικὸν διάστημα 1880-1909. Καὶ ἡ περίοδος αὕτη δὲν παρουσιάζει ἀξιολόγους ἐξελίξεις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς γενικῶς καὶ τῆς πολιτικῆς τῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἰδικώτερον. Τὸ χαρακτηριστικὸν ὅμως τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ὅτι ἀρχίζει νὰ τροποποιῆται ἡ ἀντίληψις τοῦ κράτους περὶ τῆς θέσεώς του εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα καὶ ἀρχίζει νὰ ἐπικρατῇ ἡ τάσις ἀσκήσεως ὀρθολογικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀξιόλογα γεωργικὰ θέματα τὰ ὅποια ἀπασχόλησαν τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τοῦ κράτους ἦσαν ἡ κατάργησις τῆς «δεκάτης», ἡ ἴδρυσις γεωργικῶν σχολείων, τὸ θεσσαλικὸν ζήτημα, τὸ σταφιδικὸν ζήτημα καὶ τὸ σιτικὸν ζήτημα. Περὶ ἀγροτικῆς πίστεως οὐδὲν ἐγένετο. Τὸ ἀπὸ τοῦ 1862 καθεστὼς χορηγήσεως δανείων πρὸς γεωργοκτηματίας ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ γραμματίων ἐξηκολούθησε σχεδὸν ἀμετάβλητον. Ὁ καθηγητῆς Σούτσος (1) ἀνεγνώριζεν ὅτι αἱ χορηγούμεναι πιστώσεις ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ γραμματίων τριμήνου λήξεως δὲν ἀπετέλουν ἀγροτικὴν πίστιν. Παρὰ ταῦτα, κατέληγεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ οὐδὲν ἀξιόλογον καὶ ἀνέμενε τὴν ἐπαύξεισιν τῆς ἀποταμιεύσεως διὰ τὴν χορήγησιν πι-

1. Ι. Σούτσου Πλουτολογία, Ἀθήναι 1882, τόμος Α', σελ. 504-514.

στάσεων εἰς τοὺς γεωργούς. Κατὰ τὸ ἔτος 1897 τὸ ὄρισθὲν ποσὸν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς γεωργοκτηματικῶν χορηγήσεων ἠῤῥήθη εἰς 10 ἑκατομμύρια δραχμῶν καὶ διὰ τῆς ἀπὸ 28 Φεβρουαρίου 1903 συμβάσεως μεταξὺ Κράτους καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς 25 ἑκατομμύρια. Καθ' ὅλην τὴν περίοδον ταύτην καὶ μέχρι τῆς ἀναπτύξεως τῶν συνεταιρισμῶν, τῶν ὑπὲρ τῆς γεωργίας διατάξεων ἐπωφελοῦντο κυρίως οἱ ἐμπορευόμενοι κτηματῖαι, οἵτινες, δανειζόμενοι παρὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς χρήματα πρὸς 6% ἐδάνειζον ταῦτα δι' ἴδιον λογαριασμὸν πρὸς τοὺς γεωργούς μὲ τριπλάσιον τοῦλάχιστον τόκον. Κατὰ τὸ ἔτος 1901 συνεκλήθη εἰς Ναύπλιον τὸ πρῶτον Γεωργικὸν Συνέδριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβον μέρος διανοοῦμενοι, ἐπιστήμονες καὶ πολιτευόμενοι συζητήσαντες μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο ἐγένοντο ἀξιόλογοι εἰσηγήσεις, αἱ ὁποῖαι προεκάλεσαν τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ κόσμου. Τὸ κράτος ὅμως οὐδὲν ἐπραξεν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν ὑποδείξεων τούτων.

3. Τρίτη περίοδος. Ἡ τρίτη περίοδος καλύπτει τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ 1929. Ἀξιόλογον μέτρον ἀγροτικῆς πολιτικῆς κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν εἶναι ἡ ἰδρυσις τοῦ «Υπουργείου Γεωργίας, Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας» (1) κατὰ τὸ ἔτος 1910, τὸ ὁποῖον μετωνομάσθη μετὰ ἔν ἔτος εἰς Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (2). Ἐν τῇ ἰδρύσει τοῦ Ὑπουργείου τούτου, παρετηρήθη ὄργασμός γεωργικῆς δράσεως, ἡ ὁποία ἐκάλυπτε τὴν γεωργικὴν διοίκησιν, τὴν γεωργικὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν γεωργικὴν οἰκονομίαν, τὴν γεωργικὴν πρόνοιαν, τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα, κλπ. Ἐτερον ἀξιόλογον μέτρον γεωργικῆς πολιτικῆς συνδεόμενον μὲ τὸ ἐξεταζόμενον ἀντικείμενον εἶναι ἡ ψήφισις τοῦ Νόμου 602 τοῦ 1914 περὶ συνεταιρισμῶν. Ἀπὸ τοῦ 1915 καὶ ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ 1930, ὁ ἀριθμὸς τούτων ἠῤῥάνετο κατὰ 200 - 300 συνεταιρισμοὺς κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίως (3). Ἐτερον ἀξιόλογον μέτρον ἀγροτικῆς πολιτικῆς τῆς ἐπισκοπούμενης περιόδου ὑῤῥηξεν ἡ ἰδρυσις τοῦ «Υπουργείου Γεωργίας καὶ Δημοσίων Κτημάτων» (4) κατὰ τὸ ἔτος 1917, εἰς τὸ ὁποῖον μετεφέρθησαν ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας τὰ τμήματα Γεωργίας, Γεωργικῆς Οἰκονομίας, Δασῶν καὶ Κτηνοτροφίας καὶ ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ἢ Διεύθυνσις Δημοτικῶν Κτημάτων. Δι' εἰδικὸν Διατάγματος ἐκδοθέντος τὸ 1919 (5) ὑῤῥήθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας ἡ ἀρμοδιότης διὰ τὴν διάδοσιν, τὴν καθοδήγησιν, τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀῤῥηθῆ ἀπὸ 152 τὸ ἔτος 1915 εἰς 1.282 τὸ 1920, 4.149 τὸ 1926 καὶ εἰς 4.927 τὸ 1928. Αἱ ἐργασίαι αὗται περὶ συνεταιρισμῶν περιῤῥηθησαν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, ὡς θέλομεν ἴδει κατωτέρω.

1. Νόμος ΓΨΚΔ' τοῦ 1910.

2. Νόμος ΓΨΓΓ' τοῦ 1911.

3. Socr. Tassemidés, La Cooperation Agricole en Grèce XIII. Congrès International d'Agriculture, 1927.

4. Ν.Δ. 14 Ἰουνίου 1917 καὶ Ν. 853/1917.

5. Ν.Δ. 31 Μαΐου 1919 κυρωθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου 1953 τοῦ 1928.

Αί σημειωθείσαι γεωργικαί ἐξελίξεις κατά τὴν περίοδον αὐτὴν κατέστησαν περισσότερο ἀναγκαίαν τὴν ὑπαρξίν ἀγροτικῆς πίστεως. Ἡ τοποθέτησις κεφαλαίων καὶ ἡ ἄσκησις τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ἐγένετο βασικῶς κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀπὸ τέσσαρας πηγῶν χρηματοδοτήσεων, ἴητοι :

- 1) Τὸ ἰδιωτικὸν κεφάλαιον.
- 2) Τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν.
- 3) Τὰς τοπικὰς Γεωργικὰς Τραπεζάς.
- 4) Τοὺς Συνεταιρισμοὺς.

Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν χρηματοδοτήσεων ὑπάγονται οἱ διάφοροι τοκογλύφοι καὶ ὄρισμένοι ἐμπορικαὶ Τράπεζαι (Ἀθηνῶν, Ἴονική, κλπ.), τῶν ὁποίων ἡ δραστηριότης ἦτο καθαρῶς ἐπιχειρηματικὴ καὶ περιστασιακὴ. Ἡ Ε.Τ.Ε. ἀπετέλει ἀξιόλογον πηγὴν κεφαλαίων εἰς τὴν ὑπαιθρον. Αἱ χορηγήσεις ταύτης ἠυξήθησαν ἀπὸ 5 ἑκατ. δρχ. τὸ 1915 εἰς 1.613 ἑκατ. τὸ 1927. Τὸ ἐπιτόκιον χορηγήσεως ἐκυμαίνετο μεταξὺ 6-10%. Παρὰ τὴν ἀξιόλογον ὁμῶς προσπάθειαν τὴν ὁποίαν κατέβαλεν αὕτη δὲν ἀνταπεκρίθη πλήρως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν περιστάσεων, διότι τὰ χορηγούμενα δάνεια δὲν ἦσαν ἐπαρκῆ, διότι κατὰ τὴν δανειοδότησιν δὲν παρέβλεπε τὸν παράγοντα τοῦ κέρδους καὶ διότι αἱ προϋποθέσεις, αἱ μέθοδοι καὶ αἱ διαδικασίαι χορηγήσεως τῶν δανείων δὲν ἦσαν αἱ ἐνδεικνυόμεναι. Αἱ τοπικαὶ γεωργικαὶ Τράπεζαι ἐλειτούργουν εἰς τὰς ἀπελευθερωθείσας καὶ προσαρτηθείσας περιοχὰς κατὰ τὴν ἐξεταζομένην περίοδον. Τοιαῦται Τράπεζαι ὑπῆρχον εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θράκην, τὴν Ἠπειρον, τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Κρήτην (Κοινωφελὲς Ταμεῖον Κρήτης), εἶχον δὲ τὴν προέλευσίν των εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ τουρκικοῦ κράτους διὰ τὴν ἄσκησιν πολιτικῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Οἱ τραπεζικοὶ οὗτοι ὄργανισμοὶ διοργανώθησαν διὰ σειρᾶς μέτρων (1). Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν νέαν ὀργάνωσιν αἱ τοπικαὶ Γεωργικαὶ Τράπεζαι δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐργασθοῦν ἱκανοποιητικῶς καὶ νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς ἀνάγκας τῶν γεωργῶν εἰς πιστώσεις. Οἱ συνεταιρισμοὶ ἤρχισαν ἀναπτυσσόμενοι μὲ γοργὸν ρυθμὸν μετὰ τὴν θεσμοθέτησιν τοῦ νόμου 602 τοῦ 1914. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τούτων ἀνεπτύσσεται καὶ ἡ πιστοληπτικὴ ἱκανότης τῶν δανειζομένων καὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως ταύτης ἐδημιουργεῖτο ἡ δυνατότης περαιτέρω ἀναπτύξεως τῶν συνεταιρισμῶν. Οὕτως, ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις καὶ ἡ ἀγροτικὴ πίστις ἀνεπτύσσοντο ἀμοιβαίως κατὰ τὴν ἐξεταζομένην περίοδον. Παρὰ ταῦτα τὸ πρόβλημα τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ὑπῆρχε καὶ ἐπεκτείνεται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος.

Κατὰ τὴν ἐξεταζομένην χρονικὴν περίοδον ἐλήφθησαν ὄρισμένα νομοθετικὰ μέτρα εἰς τρόπον ὥστε νὰ εὐνοηθοῦν αἱ χορηγήσεις πρὸς τοὺς γεωργοὺς καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ καλύτερον ἡ ἀγροτικὴ πίστις. Οὕτως, εἰσάγεται ὁ θεσμὸς τοῦ

1. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται : ὁ Νόμος 487/1914 διὰ τὸ Κοινωφελὲς Ταμεῖον Κρήτης. Ὁ Νόμος 603/1915, περὶ Γεωργικῆς Τραπεζῆς Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου. Τὸ Ν.Δ. τῆς 28 Σεπ/βρίου 1925 περὶ Γεωργικῶν Τραπεζῶν Μακεδονίας, Θράκης, Ἠπείρου, Νήσων Αἰγαίου καὶ τοῦ Κοινωφελούς Ταμείου Κρήτης, Ν.Δ. τῆς 12 Ἰανουαρίου 1926 περὶ ἰδρύσεως Γεωργικῶν Τραπεζῶν κλπ.

πλασματικού ἐνεχύρου καπνῶν (1), τοῦ γεωργικοῦ ἐνεχυρογράφου (2) καὶ ὁ θεσμὸς συνεταιρισμῶν κτηματικῆς πίστεως (3). Μὲ τὴν λήψιν τῶν μέτρων αὐτῶν ἐσημειώθη ὀρισμένη πρόοδος εἰς τὸν τομέα τῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Παρὰ ταῦτα, ὅμως, τὸ πρόβλημα τῆς ἀγροτικῆς πίστεως, τόσον εἰς τὸ σκέλος τῆς προσφορᾶς, ὅσον καὶ εἰς τὸ σκέλος τῆς ζητήσεως πιστώσεων ὑφίστατο ἔντονον.

Προηγουμένως ἀνεφέρθησαν ὀρισμέναι ἀποτυχοῦσαι προσπάθειαι ἰδρύσεως τραπεζικῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Αἱ σχετικαὶ συζητήσεις εἶχον ἀρχίσει ἀπὸ τὴν πρώτην περίοδον τῆς πολιτικῆς τῆς ἀγροτικῆς πίστεως, συνεχίσθησαν κατὰ τὴν δευτέραν τοιαύτην καὶ ἐπετάθησαν κατὰ τὴν τρίτην. Εἰς τὴν συζήτησιν λαμβάνουν μέρος γεωπῶνοι, οἰκονομολόγοι, κοινωνιολόγοι, δημοσιογράφοι, πολιτικοί, συνεταιρισταί, τραπεζίται, κλπ. Τὰ ἐκατέρωθεν ἐπιχειρήματα εἶναι πολλά. Αἱ συζητήσεις καὶ ἡ ἐκατέρωθεν ἐπιχειρηματολογία ἐνετάθησαν ἀπὸ τὸ 1923 καὶ ἐντεῦθεν. Ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς 23ης Ὀκτωβρίου 1927, ὅτε ὑπεγράφη πρωτόκολλον μεταξὺ Κράτους καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συντρέξῃ εἰς τὴν σύστασιν καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς Γεωργικῆς Τραπεζῆς. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὡς ἄνω πρωτοκόλλου κατηρτίσθη καὶ ὑπεγράφη ἡ ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου 1928 σύμβασις Κράτους - Ἐθνικῆς Τραπεζῆς περὶ ἰδρύσεως Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς. Ἡ πραγματοποίησις ὅμως ταύτης ἐβράδυνε συνεπεία διαφόρων λόγων. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀνακύψει τὸ περίφημον ζήτημα τῶν καλυμμάτων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τὸ ὅποιον ἐλύθη διὰ τῆς νέας συμβάσεως τῆς 3ης Ἰουνίου 1929 μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου καὶ τῆς ἐν λόγῳ Τραπεζῆς (4). Διὰ τῆς συμβάσεως ταύτης ἐτροποποιήθησαν καὶ ἐβελτιώθησαν αἱ προγενέστεραι σχετικαὶ συμβάσεις, ἐλύθη τὸ ζήτημα τῶν καλυμμάτων καὶ ἐτέθησαν ἰσχυραὶ βάσεις διὰ τὴν ἴδρυσιν, χρηματοδότησιν καὶ λειτουργίαν Γεωργικῆς Τραπεζῆς. Κατόπιν τοῦ διακανονισμοῦ τοῦ ζητήματος τῶν τελευταίων ὑπεγράφη ἡ ἀπὸ 27 Ἰουνίου 1929 τελικὴ σύμβασις τοῦ Δημοσίου καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος «περὶ συστάσεως καὶ λειτουργίας τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς». Ἡ σύμβασις αὕτη ἐκυρώθη διὰ τοῦ Νόμου 4332 τοῦ 1929, ὅστις ἀπετέλεσε καὶ τὸ καταστατικὸν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τοῦ ἐν λόγῳ Νόμου καθορίζετο ἡ μορφή καὶ οἱ σκοποὶ τῆς Τραπεζῆς, τὰ κεφάλαια ταύτης, τὰ εἶδη τῶν χορηγούμενων δανείων, τὰ δικονομικὰ πρόνομα τὰ ὅποια ἀπελάμβανεν, αἱ σχέσεις ταύτης μετὰ τοῦ Κράτους, αἱ σχέσεις ταύτης μετὰ τῶν συνεταιρισμῶν, ὁ τρόπος συντάξεως τοῦ Ἰσολογισμοῦ καὶ τοῦ Ἀπολογισμοῦ, ἡ σύνθεσις καὶ ὁ τρόπος διορισμοῦ τῆς Διοικήσεως, ἡ σύνθεσις τοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν Ἐλεγκτῶν, ἡ Κυβερνητικὴ ἐποπτεία τοῦ Κράτους πρὸς τὴν Α.Τ.Ε. καὶ αἱ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ τὰς ὁποίας ἀπολαύει αὕτη ὡς ὀργάνωσις κοινωφελοῦς χαρακτῆρος.

1. Ν.Δ. 31ης Μαρτίου 1919, Νόμος 1954/1919, 2635/1921, Ν.Δ. 2 Σεπτεμβρίου 1925.

2. Νόμος 2184 τοῦ 1920, Ν.Δ. 29 Μαΐου 1924, Νόμος 4088/1928.

3. Ν.Δ. 28 Νοεμβρίου 1925.

4. Ἡ σύμβασις αὕτη ἐκυρώθη διὰ τοῦ Νόμου 4356/14 Αὐγούστου 1929.

Ὁ Νόμος 4332 ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη δι' ἄλλων νεωτέρων νομοθετημάτων τὰ ὅποια δίδονται εἰς τὴν ἐπομένην παράγραφον εἰς τὴν ὁποίαν ἐξετάζεται ἡ τετάρτη περίοδος ἀσκήσεως πολιτικῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ θέμα τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν σχέσεων ταύτης πρὸς τὸ Κράτος θὰ ἐξετασθῆ ἀναλυτικώτερον εἰς ἄλλας παραγράφους. Ἐκείνον ὅμως τὸ ὁποῖον δεόν νὰ ἀναφερθῆ ἐν προκειμένῳ εἶναι τὸ θέμα τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν πόρων τῆς Τραπεζῆς. Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 3 τοῦ Νόμου 4332, τὰ χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῆς Α.Τ.Ε. κεφάλαια προέρχονται ἐκ προικοδοτήσεως, ἐκ δανείων καὶ πιστώσεων, ἐκ καταθέσεων ἐν γένει, καὶ τῶν ἐτησίων καθαρῶν κερδῶν ἀγομένων εἰς σχηματισμὸν ἀποθεματικοῦ. Οὕτω, τὰ ἀρχικά κεφάλαια ταύτης προήλθον ἀπὸ προικοδοτήσεων τοῦ Δημοσίου ἐκ 450.000.000 δρχ. συμφώνως πρὸς τὴν σύμβασιν τῆς 3ης Ἰουνίου 1929 μεταξὺ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου, ἐξ ἄλλων προικοδοτήσεων τοῦ Δημοσίου, ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῶν προαναφερθησομένων Δημοσίων Γεωργικῶν Τραπεζῶν, Μακεδονίας, Θράκης, Ἠπείρου, Νήσων Αἰγαίου καὶ τοῦ κοινωφελοῦς Ταμείου Κρήτης, αἰτινες συνεχωνεύθησαν εἰς τὴν Α.Τ.Ε. καὶ ἐκ πιστώσεων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι, κατόπιν τοῦ Νόμου 18/1944, περὶ νομισματικῆς διαρρυθμίσεως, τὰ κεφάλαια τῆς Α.Τ.Ε. ἐξηνεμίσθησαν, ἤδη δὲ αὕτη χρηματοδοτεῖται κατόπιν ἀποφάσεων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς μέσῳ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

4. Τετάρτη περίοδος. Κατὰ τὴν τετάρτην περίοδον ἀσκήσεως πολιτικῆς ἀγροτικῆς πίστεως, δεόν νὰ ἐξετασθοῦν δύο πλευραὶ τοῦ προβλήματος. Πρῶτον, ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της μέχρι σήμερον, καὶ δεύτερον, ἡ ἀσκηθεῖσα πολιτικὴ ἐκ μέρους τοῦ Κράτους διὰ τὴν τροποποίησιν, συμπλήρωσιν καὶ μεταβολὴν τοῦ καθεστώτος Ἀγροτικῆς πίστεως.

Ἡ ἀναλυτικὴ ἐξέτασις τῆς ἐξελίξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἐκφεύγει ἀπὸ τὰ πλαίσια τοῦ παρόντος σημειώματος. Ἀπλῶς ἀναφέρεται ὅτι ὅλαι αἱ κατηγορίαι τῶν ἐργασιῶν ταύτης ἠδξήθησαν ἀλματωδῶς. Οὕτως αἱ βραχυπρόθεσμοι χορηγήσεις, τὰ δάνεια μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας, τὰ δάνεια δι' ἐκτέλεσιν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, τὰ δάνεια πρὸς συνεταιρισμούς, αἱ χορηγήσεις ζῶων ἐπὶ πιστώσει κατ' ἐντολὴν τοῦ Δημοσίου, τὰ δάνεια πρὸς τὴν ἀλιεῖαν καὶ τὴν σογαγαλιεῖαν, ἡ βοήθεια διὰ τὴν τεχνικὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, αἱ ἐργασίαι προμηθείας γεωργικῶν ἐφοδίων, αἱ ἀσφαλιστικαὶ ἐργασίαι, αἱ καταθέσεις παρὰ τῇ Τραπεζῇ, κλπ., ἐσημείωσαν ἀξιόλογον αὔξησιν. Πρὸς τὴν αὔξησιν αὐτὴν τῶν διαφόρων κατηγοριῶν ἐργασιῶν τῆς Α.Τ.Ε. συμβαδίζει καὶ ἡ αὔξησις τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν ὑποκαταστημάτων αὐτῆς.

Καθ' ὅλην τὴν ἐξεταζομένην χρονικὴν περίοδον, ἡ κρατικὴ δραστηριότης εἰς τὴν ἀσκήσιν παρεμβατικῆς πολιτικῆς σχετιζομένης μετὰ τὴν Ἀγροτικὴν Τραπεζαν ὑπῆρξεν ἀξιόλογος. Διὰ πολλῶν νομοθετημάτων (ὄρα τὸν ἐπόμενον πίνακα) ἐγένοντο τροποποιήσεις εἰς τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Α.Τ.Ε. Αἱ τροποποιήσεις αὗται σχετίζονται μετὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Τραπεζῆς, μετὰ τὰ κεφάλαια καὶ τοὺς πόρους ταύτης, μετὰ τὰ χορηγούμενα δάνεια, μετὰ τὰ δικονομικὰ προνόμια

Π Ι Ν Α Κ Ξ Ι

Νομοθετικά κείμενα σχετιζόμενα με την Ἀγροτικὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος

1. Ὁ Ν. 4332/1929 ἐκύρωσε τὴν ἀπὸ 27 Ἰουνίου 1929 σύμβασιν μεταξὺ Δημοσίου καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος «περὶ συστάσεως καὶ λειτουργίας τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς». (Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 283/1929)
2. Ὁ Ν. 4454/1929 ἐκύρωσε τὴν ἀπὸ 9 Δεκεμβρίου 1929 σύμβασιν μεταξὺ Δημοσίου καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς «περὶ μεταβολῆς διατάξεων τινων τοῦ Νόμου 4332». (Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 4/3.1.1930)
3. Ὁ Ν. 5082/1931 ἀπέδωσε εἰς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος τὸ ἐπὶ τῶν χορηγουμένων παρὰ τῶν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν πρὸς τοὺς συνεταιίρους αὐτῶν δανείων τέλος $\frac{1}{4}$ τοῖς ἑκατὸν ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1931. (Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 187/8.7.1931)
4. Ὁ Ν. 5087/1931 ἐκύρωσε τὴν ἀπὸ 30 Ἀπριλίου 1931 σύμβασιν μεταξὺ Δημοσίου καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς «περὶ τροποποιήσεως τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς». (Ἐφ. Κυβ. τ. Α' 190 τῆς 9.7.1931)
5. Ὁ Ν. 5151/1931 ἐκύρωσε τὴν ἀπὸ 3 Ἀπριλίου 1931 σύμβασιν μεταξὺ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς «περὶ ἀναθέσεως εἰς τὴν τελευταίαν τῆς εἰσπράξεως τῶν πρὸς τὴν Ε.Α.Π. ὀφειλομένων χρεῶν κλπ.». (Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 207 τῆς 16.7.1931)
6. Ὁ Ν. 5277/1931 ἐκύρωσε τὴν ἀπὸ 3 Μαΐου 1931 σύμβασιν μεταξὺ Δημοσίου καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν Καταστατικῶν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς Νόμων 4332 καὶ 4454». (Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 275 τῆς 14.8.1931)
7. Ὁ Ν. 5866/1933 ἐκύρωσε καὶ συνεπλήρωσε τὴν ἀπὸ 26 Ἰουλίου 1933 σύμβασιν μεταξὺ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου καὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς «Περὶ εἰσπράξεως τῶν πρὸς τὸ Δημόσιον χρεῶν ἐξ ἀποκαταστάσεως ἀστῶν προσφύγων». (Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 313 τῆς 18.10.1933)
8. Ὁ Ν. 6212/1934 ἐκύρωσε τὴν ἀπὸ 30 Μαρτίου 1934 σύμβασιν μεταξὺ Δημοσίου καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς «περὶ τροποποιήσεως τοῦ Νόμου 4332 κλπ. περὶ συστάσεως καὶ λειτουργίας τῆς Α.Τ.Ε.». (Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 249 τῆς 27/31.7.1934)
9. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος τῆς 17 Ἀπριλίου 1935 «περὶ ἐπεκτάσεως εἰς Κέρκυραν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς». (Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 153 τῆς 17.4.1935).

(Συνέχεια ἐκ τῆς προηγουμένης σελίδος)

10. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος τῆς 16/19 Νοεμβρίου 1935 «περὶ αὐθεντικῆς ἐρμηνείας τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Νόμου 4332».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 567 τῆς 19.11.1935)
11. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος τῆς 18/19 Νοεμβρίου 1935 ἐκύρωσε τὴν ἀπὸ 15ης Νοεμβρίου 1935 σύμβασιν μεταξὺ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος «περὶ τροποποιήσεως τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Α.Τ.Ε.».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 560 τῆς 19.11.1935)
12. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 270/1936 ἐκύρωσε τὴν ἀπὸ 9 Νοεμβρίου 1936 μεταξὺ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος σύμβασιν «περὶ τροποποιήσεως τῆς ἀπὸ 27 Ἰουνίου 1929 συμβάσεως περὶ συστάσεως καὶ λειτουργίας τῆς Α.Τ.Ε.».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 468 τῆς 23.10.1936)
13. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 271/1936 συνεπλήρωσε καὶ ἐτροποποίησε τὸν Ν. 4332 «περὶ συστάσεως καὶ λειτουργίας τῆς Α.Τ.Ε., ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη μεταγενεστέρως».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 468 τῆς 23.10.1936)
14. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 272/1936 «περὶ ἐπαναφορῆς ἐν ἰσχύϊ τοῦ πίνακος ἐπιτυχόντων κατὰ τὸν ἐνεργηθέντα τῇ 2.6.36 διαγωνισμόν πρὸς πλήρωσιν θέσεων Δοκίμων παρὰ τῇ Α.Τ.Ε.».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 468 τῆς 23.10.1936)
15. Διόρθωσις ἡμαρτημένων Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 271/1936.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 473 τῆς 27.10.1936)
16. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 350/1936 ἐκύρωσε τὴν ἀπὸ 12.11.1936 σύμβασιν μεταξὺ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου καὶ Α.Τ.Ε. «περὶ ἀναθέσεως τῆς Διοικήσεως τοῦ Ταμείου Γεωργικῶν Ἀσφαλειῶν εἰς τὴν Α.Τ.Ε. καὶ τροποποιήσεως τῶν περὶ Ἀγροτικῆς Νόμων».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 524 τῆς 27.11.1936)
17. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 368/1936 ἐτροποποίησε τοὺς ὑπ' ἀριθ. 271 καὶ 272 τοῦ 1936 Ἀναγκαστικοὺς Νόμους «περὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος» ὡς καὶ τὸν ὑπ' ἀριθ. 5076 νόμον «περὶ Ἀνωνύμων Ἐταιριῶν καὶ Τραπεζῶν» ὡς οὗτοι μεταγενεστέρως ἐτροποιοήθησαν καὶ συνεπληρώθησαν.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 541 τῆς 12.12.1936)
18. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος ὑπ. ἀριθ. 481/1936 ἐτροποποίησε, συνεπλήρωσε κλπ. τὰς περὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἰσχυοῦσας διατάξεις.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 66 τῆς 23.2.1937)

(Συνέχεια εἰς τὴν ἐπομένην σελίδα)

(Συνέχεια ἐκ τῆς προηγουμένης σελίδος)

19. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 691/1937 ἐκύρωσε τὴν ἀπὸ 27.3.37 σύμβασιν μεταξὺ Δημοσίου καὶ Α.Τ.Ε. «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Νόμου 5151 περὶ ἀναθέσεως εἰς τὴν Α.Τ.Ε. τῆς εἰσπράξεως τῶν πρὸς τὴν Ε.Α.Π. ὀφειλομένων χρεῶν».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 194 τῆς 20.5.1937)
20. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 1481/1938 Περί ἰδρύσεως «Οἴκων τοῦ Ἀγρότου» καὶ συμπληρώσεως καὶ τροποποιήσεως τοῦ Α. Νόμου 1154, ὡς οὗτος μεταγενεστέρως ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 440/26.11.1938)
21. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 1576/1939 ἐκύρωσε καὶ συνεπλήρωσε τὰς ἀπὸ 25 Ἰουνίου 1937 καὶ 2 Ἰουλίου 1937 ἀποφάσεις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 30/23.1.1939)
22. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 1929/1939 Περί συστάσεως Ὑφυπουργίου Συνεταιρισμῶν παρὰ τῷ Προέδρῳ τῆς Κυβερνήσεως συμπληρώσεως τῶν Α.Ν. 1154, 1480, 1481 «περὶ Κεντρικῆς Ὁργανώσεως τῶν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν» καὶ «περὶ ἰδρύσεως Οἴκων τοῦ Ἀγρότου» καὶ ἐπεκτάσεως τοῦ Α.Ν. 865/1937 «περὶ προτιμήσεως μεταξὺ ἀποδοχῶν Ὑπουργοῦ καὶ Δημοσίου ὑπαλλήλου».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 350/31.8.1939)
23. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 2078/1939 «περὶ ἰδρύσεως Ὁργανισμοῦ Ἀλιείας καὶ περὶ ἄλλων μέτρων προστασίας καὶ προαγωγῆς αὐτῆς».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 489/15.11.1939)
24. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 2314/1940 ἐτροποποίησε τὸ ἄρθρον 1 παρ. 5 τοῦ Ν. 4332 «περὶ ἰδρύσεως ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἐξαγωγήν καὶ διάθεσιν γεωργικῶν προϊόντων».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 134/2.5.1940)
25. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 2584/1940 ἐκύρωσε τὸν Ὁργανισμὸν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 323/11.12.1940)
26. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 2640/1940 συνεπλήρωσε τὰς περὶ Α.Τ.Ε. κειμένας διατάξεις.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 381/11.11.1940)
27. Τὸ Ν. Δ/γμα 77/1941 «περὶ καταργήσεως τῆς θέσεως τοῦ Ὑποδιοικητοῦ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 174/24.5.1941)
28. Τὸ Ν. Δ/γμα 91/1941 «περὶ ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἀπόλυσιν, μετάθεσιν, ἀπόσπασιν, ὑποβιβασμὸν, θέσιν εἰς διαθεσιμότητα, προα-

(Συνέχεια εἰς τὴν ἐπομένην σελίδα)

(Συνέχεια ἐκ τῆς προηγουμένης σελίδος)

- γωγὴν καὶ διορισμὸν τῶν ὑπαλλήλων Ὁργανισμῶν Δημοσίου Δικαίου, Τραπεζῶν, παραχωρηθεισῶν δημοσίων Ὑπηρεσιῶν καὶ λοιπῶν διατάξεων.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 180/29.5.1941)
29. Τὸ Δ/γμα ἀπὸ 30.5.1941 καθορίζει τὰ τῆς συνθέσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 182/31.5.1941)
30. Τὸ Ν.Δ/γμα ὑπ' ἀριθ. 1936 τῆς 14.10.1942 ἐτροποποίησε διατάξεις τινὰς τῆς περὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς νομοθεσίας.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 247 τῆς 30.10.1942)
31. Τὸ Ν.Δ/γμα 2102/1943 ἐκύρωσε τὸ ἀπὸ 24 Δεκεμβρίου 1942 Δ/γμα «περὶ ἰδρύσεως θέσεως Οἰκονομικοῦ Συμβούλου παρὰ τῇ Ἀγροτικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 23/30.1.1943)
32. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 64/1943 «περὶ συστάσεως θέσεως Συνδιοικητοῦ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 127 τῆς 11.5.1943)
33. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 612/1943 καθώρισε τὸν τρόπον ἀσκήσεως τῆς Κυβερνητικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς Α.Τ.Ε.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 308 τῆς 16.9.1943)
34. Ἡ ὑπ' ἀριθ. 21779/5709/6.5.1944 ἀπόφασις Ὑπουργῶν Γεωργίας καὶ Οἰκονομικῶν ἐκδοθεῖσα δυνάμει τῶν Ν. Δ/των ὑπ. ἀριθ. 579/1941 (Ε. Φ. Κ. 341/17.10.1941 τ. Α') καὶ 2053/1942 (Ε.Κ.Φ. 6/15-1.1943 τ. Α') δι' ἧς καθωρίσθη ἡ συγκρότησις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.
35. Ὁ Νόμος 1462/1944 «περὶ συστάσεως θέσεως Ὑποδιοικητοῦ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 117/31.5.1944)
36. Ὁ νόμος 1500/1944 «περὶ συστάσεως θέσεως Γενικοῦ Διευθυντοῦ παρὰ τῇ Ἀγροτικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 133/3.7.1944)
37. Ὁ νόμος 49/1944 «περὶ συστάσεως δευτέρας θέσεως Ὑποδιοικητοῦ εἰς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος καὶ διορισμοῦ Ὑποδιοικητῶν εἰς τὴν αὐτὴν Τράπεζαν».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 28/29.11.1944)
38. Ἡ ὑπ' ἀριθ. 5627/1277/5.3.1945 ἀπόφασις Ὑπουργοῦ Γεωργίας ἐκδοθεῖσα δυνάμει τῶν Ν. Δ/των ὑπ' ἀριθ. 579/1941 (Ε.Κ.Φ. 341/17.10.1941 τ. Α') καὶ 2053/1942 (Ε.Κ.Φ. 6/14.1.1943 τ. Α'), δι' ἧς καθωρίσθη ἡ συγκρότησις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

(Συνέχεια εἰς τὴν ἐπομένην σελίδα)

(Συνέχεια ἐκ τῆς προηγούμενης σελίδος)

39. Ὁ Ἀναγκ. Νόμος 189/1945 συνεπλήρωσε τὴν περὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζίας τῆς Ἑλλάδος κειμένην νομοθεσίαν.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 58/16.5.1945)
40. Τὸ Β. Δ/γμα ἀπὸ 4.1.1946 καθορίζει τὰ τῆς συνθέσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζίας τῆς Ἑλλάδος.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 16 τῆς 20.1.1946)
41. Τὸ Β. Δ/γμα ἀπὸ 14.3.1946 συνεπλήρωσε τὸ ἄρθρον 1 τοῦ ἀπὸ 4.1.1946 Β.Δ. «περὶ συνθέσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζίας τῆς Ἑλλάδος».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 110/21.3.1946)
42. Τὸ Ν.Δ/γμα 8.5.1946 ἐτροποποίησε τὴν περὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζίας τῆς Ἑλλάδος Νομοθεσίαν.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 149/8.5.1946)
43. Τὸ Ν.Δ/γμα 56 τῆς 27.8.46 ἐτροποποίησε τὴν περὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζίας τῆς Ἑλλάδος Νομοθεσίαν.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 250 τῆς 23.8.1946)
44. Τὸ Β. Δ/γμα τῆς 19ης Φεβρουαρίου 1947 καθώρισε τὸν τρόπον ἐκλογῆς τῶν ἐν τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζίας τῆς Ἑλλάδος ἀντιπροσώπων τῶν συνεταιρισμένων παραγωγῶν.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 36/28.2.1947)
45. Τὸ Ν. Δ/γμα 261/1947 ἔθεσε διατάξεις τινὰς ἀφορώσας τὰς Γεωργικὰς Συνεταιρικὰς Ὄργανώσεις καὶ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 69/18.4.1947)
46. Τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα 572/1948 καθώρισε τὸ δικαίωμα ὑποθήκης καὶ ἐνεχύρου τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν χορηγουμένων ὑπ' αὐτῆς ἀλιευτικῶν δανείων.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 83 τῆς 6.4.1948)
47. Τὸ Β. Δ/γμα ἀπὸ 20.5.1949 ἐτροποποίησε τὸ ἀπὸ 19 Φεβρουαρίου 1947 Β.Δ. «περὶ ἐκλογῆς τῶν ἐν τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ τῆς Α.Τ.Ε. ἀντιπροσώπων τῶν συνεταιρισμένων παραγωγῶν».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 116/25.5.1949)
48. Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 1641/1951 παρέτεινε τὴν λειτουργίαν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζίας τῆς Ἑλλάδος.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 5 τῆς 5.1.1951)
49. Ὁ Νόμος 2359/1953 ἐτροποποίησε καὶ συνεπλήρωσε ἐνίας τῶν περὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζίας τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ συνεταιρισμῶν κειμένας διατάξεις.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 79/2.4.1953)

(Συνέχεια εἰς τὴν ἐπομένην σελίδα)

(Συνέχεια ἐκ τῆς προηγούμενης σελίδος)

50. Τὸ Ν. Δ/γμα 2555/1953 ἐτροποποίησε καὶ συνεπλήρωσε τὸν Ν. 2359/1953 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως ἐνίων τῶν περὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ Συνεταιρισμῶν κειμένων διατάξεων».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 227/27.8.1953)
51. Τὸ Β. Δ/γμα ἀπὸ 17.10.1953 ἐρρύθμισε τὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐν τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ τῆς Α.Τ.Ε. ἀντιπροσώπων τῶν συνεταιρισμένων παραγωγῶν.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 306/1953)
52. Τὸ Ν. Δ/γμα 3874/1958 ἐτροποποίησε καὶ συνεπλήρωσε ἐνίας τῶν περὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κλπ. κειμένων διατάξεων.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 176/29.10.1953)
53. Τὸ Β. Δ/γμα ἀπὸ 18.2.1959 ἐρρύθμισε τὰ τῆς ἐπιλογῆς τῶν ἐν τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ τῆς Α.Τ.Ε. ἀντιπροσώπων τῶν συνεταιρισμένων καὶ μὴ ἀγροτῶν.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 38/1959)
54. Ὁ Νόμος 4035/1960 «περὶ μέτρων ἐπεκτάσεως καὶ βελτιώσεως τῶν δενδροκηπευτικῶν καλλιεργειῶν καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων» ἀντικατέστησε, συνεπλήρωσε καὶ ἡρμήνευσε ἐνίας διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Α.Τ.Ε.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 15/15.2.1960)
55. Τὸ Ν. Δ/γμα 4087/1960 «περὶ ἰδρύσεως ἐταιρείας ἐξαγωγῆς ἰδία νοπῶν γεωργικῶν προϊόντων, διευκολύνσεως τῆς διαθέσεως πορτοκαλλίων, συμπληρώσεως τοῦ τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς χώρας, ἀξιοποιήσεως τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ συμπληρώσεως τῆς περὶ Α.Τ.Ε. νομοθεσίας».
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 111/29.7.1960)
56. Ν.Δ. 4235/1962, περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως ἐνίων τῶν περὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κειμένων διατάξεων.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α', φ. 119)
57. Π.Υ.Σ. 217 τῆς 21/23.12.63, περὶ ἐπαναφορᾶς ἐν ἰσχύϊ τῆς παρ. 8 τοῦ ἄρθρου 34 τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 229)
58. Ν.Δ. 4352 τῆς 11/17.8.1964, περὶ διατάξεων ἀφορῶσάν τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους ὡς καὶ περὶ καταργήσεως Συμβουλίων, Ἐπιτροπῶν τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν κλπ.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 135)
59. Α.Ν. 4 τῆς 10/10.5.67 περὶ ἀποκαταστάσεως εὐρυθμίας εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν καὶ Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου κλπ.
(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 67)
60. Α.Ν. 19 τῆς 27/29.5.67, περὶ τροποποιήσεως, συμπληρώσεως κλπ. τοῦ Ἀναγκ.

(Συνέχεια εἰς τὴν ἐπομένην σελίδα)

(Συνέχεια εκ τῆς προηγούμενης σελίδος)

Νόμου ὑπ' ἀριθ. 4/1967 «περὶ ἀποκαταστάσεως εὐρυθμίας εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, Ν.Π.Δ.Δ. κλπ.».

(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 85)

61. Α.Ν. 31 τῆς 10/14.6.67, περὶ λήξεως τῆς θητείας τῶν μελῶν τῶν Διοικητικῶν καὶ Ἐποπτικῶν Συμβούλων τῶν ἀνωτέρου βαθμοῦ Γεωργικῶν Συνεταιριστικῶν Ὄργανώσεων, ἀνασυνθέσεως τῶν Συμβουλίῶν αὐτῶν καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων.

(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 97)

62. Α.Ν. 65 τῆς 15/20.7.67, περὶ τροποποιήσεως, συμπληρώσεως καὶ κωδικοποιήσεως εἰς ἑνιαῖον κείμενον τῶν διατάξεων τῶν Ἀναγκαστικῶν νόμων ὑπ' ἀρ. 4/1967 καὶ 19/1967 «περὶ ἀποκαταστάσεως εὐρυθμίας εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, Ν.Π.Δ.Δ. κλπ.».

(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 124)

63. Θ' Συντ. Πρ. τῆς 18/22.7.67, περὶ τροποποιήσεως τῶν περὶ νομιμοφροσύνης τῶν ὑπαλλήλων διατάξεων.

(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 125)

64. Α.Ν. 237 τῆς 29/29.12.67, περὶ διαλύσεως τῶν Γεωργικῶν Συνδέσμων Ἀγροτῶν καὶ καθορισμοῦ τῆς τύχης τῆς περιουσίας αὐτῶν καὶ τῶν κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρ. 14 τοῦ Α.Ν. 31/1967 διαλυθέντων Ἀγροτικῶν Συλλόγων καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων.

(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 238)

65. Ἀποφ. Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Γεωργίας ὑπ. ἀριθ. 102750/6660/13.6.1967 περὶ καθορισμοῦ ἀριθμοῦ μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

(Ἐφ. Κυβ. τ. Β' φ. 413 τῆς 23.6.1967)

66. Α.Ν. 430/1968, περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως διατάξεων τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς περὶ ταύτης Νομοθεσίας.

κ.λ.π.

(Ἐφ. Κυβ. τ. Α' φ. 114 1968).

ταύτης, μετὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐποπτεῖαν τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν, μετὸν Ἴσολογισμόν καὶ τὸν Ἀπολογισμόν τῆς Τραπεζῆς, μετὸν διοίκησιν ταύτης, μετὸ Ἐποπτικὸν Συμβούλιον καὶ τοὺς ἐλεγκτάς, μετὸ προσωπικὸν ταύτης, μετὰς σχέσεις τῆς Α.Τ.Ε. πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, μετὸν συνταξιοδότησιν τοῦ προσωπικοῦ, μετὸν σχέσιν Α.Τ.Ε. καὶ Ὑπουργείου Γεωργίας, μετὰς φορολογικὰς ἀπαλλαγὰς καὶ τὰς ἀτελείας, τὰς ὁποίας ἀπολαύει αὕτη, μετὰ ἀγροτικὰ χρέη, κλπ. Εἰς τὸν πίνακα 1, καταρτισθέντα βάσει στοιχείων τῆς Α.Τ.Ε., δίδονται τὰ κυριώτερα ἀπὸ τὰ ἐν λόγῳ νομοθετικὰ κείμενα. Σημειοῦται ὅτι ἡ νομοθεσία τῆς Α.Τ.Ε. ἐπηρεάζεται καὶ ἀπὸ τὴν

θεσμοθέτησιν ἄλλων νόμων. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται αἱ διατάξεις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος περὶ ἐνεχύρου (ἀριθ. 1211), περὶ πληρεξουσιότητος (ἄρθρ. 217-220), περὶ ἐνοχῶν ἐκ συμβάσεων ἐν γένει κλπ.

5. Σχέσεις Α.Τ.Ε. καὶ Κράτους. Ἡ οὐσιώδης κρατικὴ παρέμβασις εἰς τὸν τομέα τῆς ἀσκήσεως πολιτικῆς ἀγροτικῆς πίστεως ὑπῆρξεν ὁ καταστατικὸς νόμος ἰδρύσεως τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἐπακολουθήσασαι ἐν συνεχείᾳ παρεμβάσεις, τροποποιῶσαι ἢ συμπληροῦσαι τὸν ἀρχικὸν νόμον, ἀποτελοῦν προσθέτους κρατικὰς δραστηριότητας σχετιζομένας μὲ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ σχετικὴ νομοθεσία καὶ νομολογία εἶναι ἐκτετατάμηνη.

Ἀπὸ τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Α.Τ.Ε. προκύπτει ὅτι αὕτη εἶναι : «αὐτόνομος τραπεζικὸς ὄργανισμὸς κοινωφελοῦς χαρακτήρος» (1). Ἐξ ἄλλου, ἢ νομολογία ἀποφαίνεται ὅτι ἡ Α.Τ.Ε. ἀποτελεῖ Νομικὸν Πρόσωπον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου καὶ οἱ ὑπάλληλοι αὐτῆς εἶναι ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι (2). Δυνάμει καταστατικῶν διατάξεων, «ἡ Ἀγροτικὴ, εὐρισκομένη εἰς διαρκῆ ἐπαφὴν καὶ συνεργασίαν μετὰ τῶν γεωργικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους» (3)... θὰ παρέχῃ ἀμέριστον τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν αὐτῆς ἀρωγὴν διὰ καταλλήλου χειρισμοῦ τῆς πίστεως πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τοῦ Κράτους, ἐπὶ τῷ τέλει ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω θὰ ἠδύνατο νὰ συναχθῆ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Α.Τ.Ε. ἀποτελεῖ αὐτόνομον ὄργανισμὸν, ὁ ὁποῖος ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τῆς χώρας. Παρὰ ταῦτα, ὁ κρατικὸς ἔλεγχος εἶναι ἐπὶ ταύτης συνεχῆς καὶ δύναται νὰ ὑπαχθῆ εἰς δύο κατηγορίας, ἤτοι τὸν ἔμμεσον κρατικὸν ἔλεγχον καὶ τὸν ἄμεσον τοιοῦτον. Ἡδὴ ἢ προαναφερθεῖσα διατάξεις τῆς παρ. 2 τοῦ ἄρθρ. 1 περὶ «ἀμερίστου ἠθικῆς καὶ ὕλικῆς αὐτῆς ἀρωγῆς... διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν γεωργικῶν προγραμμάτων τοῦ κράτους» ἀποτελεῖ σαφῆ ὑποχρέωσιν τῆς Α.Τ.Ε. ἐμμέσου χαρακτήρος ὅπως συμμορφοῦται αὕτη καὶ ἀκολουθεῖ τὴν χαρασσομένην ὑπὸ τοῦ Κράτους πολιτικὴν γεωργικῆς ἀναπτύξεως. Πολλαὶ ἐνέργειαι τῆς Α.Τ.Ε. πραγματοποιοῦνται μόνον κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου. Οὕτως, ἐπιτρέπεται διὰ πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου νὰ δοθῆ ἐγγύησις τοῦ Κράτους διὰ τὰς καταθέσεις παρὰ τῆ Α.Τ.Ε. (4). Διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ τόκου τῶν διαφόρων κατηγοριῶν δανείων ἀπαιτεῖται, ὑπὸ ὄρισμένας προϋποθέσεις, καὶ ἐγκρισὶς τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου (5). Συμφωνοῦντος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου ἐπιτρέπεται εἰς τὴν Α.Τ.Ε., πρὸς ἀσφάλειαν τῶν χορηγουμένων ὑπ' αὐτῆς δανείων μέσης ἢ μακρᾶς προθεσμίας εἰς ἀκτήμονας καλλιεργητὰς ἀποκατασταθέντας ὑπὸ τοῦ Κράτους, νὰ ἐγγράφῃ πρῶτην ὑποθήκην ἐπὶ τῶν παραχωρηθέντων εἰς αὐτοὺς ἐπὶ νομῆ κτημάτων τῆς

1. Ὅρα Πρακτικὰ Βουλῆς 17-9-1929, Συζήτησις ἐπὶ Ν. 4454.

2. Συμβ. Ἐπικρατείας, ἀπόφ. 191/1931, 85/1933, 189/1946, 874/1947, Ἀρείου Πάγου 33/1945, Ἐφ. Θεσ/κης 318/1943.

3. Ἄρθρ. 1 παρ. 2 Ν. 4332, κλπ.

4. Ν. 4332, ἄρθρ. 6.

5. Ἄρθρ. 7 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Α.Τ.Ε., παρ. 3.

κυριότητα του Κράτους⁽¹⁾. Η Α.Τ.Ε. δικαιούται να ζητη βοήθειαν του Υπουργείου Γεωργίας, διὰ τὴν συλλογὴν στοιχείων, ἐκπόνησιν τεχνικῶν μελετῶν, τὴν παρακολούθησιν τῆς καλῆς χρησιμοποίησεως καὶ παραγωγικότητος τῶν δανείων⁽²⁾. Γενικώτερον, ὅμως, ἅπασαι αἱ ἐνέργειαι τῆς Α.Τ.Ε. ὑπόκεινται εἰς τὸν ἔμμεσον ἔλεγχον τοῦ Κράτους, μέσῳ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ταύτης, ὁ διορισμὸς καὶ ἡ σύνθεσις τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ ἄμεσον κρατικὴν παρέμβασιν.

Ἡ σύνθεσις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Α.Τ.Ε. ἔχει ὑποστῆ ἀρκετάς τροποποιήσεις κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1929 καὶ ἐντεῦθεν. Μέχρι πρό τινας π.χ. τοῦτο ἀπηρτίζετο ἐκ 12 μελῶν. Ἀπὸ τοῦ 1967 καὶ ἐντεῦθεν ὅμως τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Α.Τ.Ε. εἶναι ἑπταμελὲς⁽³⁾ ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Διοικητοῦ, ὡς προέδρου, τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Υπουργείου Γεωργίας, ὡς ἀντιπροέδρου, τοῦ Ὑποδιοικητοῦ τῆς Α.Τ.Ε., τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Υπουργείου Γεωργίας, ἐνὸς Διευθυντοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐνὸς ἐκπροσώπου Συνεταιρισμῶν ὀριζομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Γεωργίας καὶ ἐνὸς ἐκπροσώπου τῶν μὴ συνεταιρισμένων ἀγροτῶν, ὀριζομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Γεωργίας.

Ἀνεξαρτήτως πάντως τῶν μεταβολῶν τὰς ὁποίας ὑπέστη δι' ἄμεσων νομοθετικῶν ἐνεργειῶν, ἡ διάρθρωσις τούτου ἐξασφαλίζει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὴν ἄμεσον καὶ ἔμμεσον κυβερνητικὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Α.Τ.Ε. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀποτελεῖ τὸ ἀνώτατον ὄργανον τῆς διοικήσεως ταύτης, ἐγκρίνει καὶ καθορίζει τὴν τηρητέαν πολιτικὴν εἰς τὴν ἀγροτικὴν πίστιν, προτείνει τὰ ληπτέα νομοθετικὰ καὶ διοικητικὰ μέτρα, τοὺς τρόπους διαθέσεως τῶν πιστώσεων, τὸ ὕψος τοῦ ἐπιτοκίου, τοὺς ὅρους παραδοχῆς τῶν καταθέσεων, τὴν σύστασιν ὑποκαταστημάτων καὶ τὰς λοιπὰς πιστωτικὰς καὶ διοικητικὰς ἐργασίας τῆς Τραπεζῆς⁽⁴⁾ κλπ. Τὸ ἀνώτατον ἐκτελεστικὸν ὄργανον τῶν ἀποφάσεων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι ὁ Διοικητὴς, ὁ ὁποῖος διορίζεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀποφάσει τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Γεωργίας. Ὁ Ὑποδιοικητὴς, ἐξ ἄλλου, διορίζεται δι' ἀποφάσεως τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τῇ προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Γεωργίας⁽⁵⁾.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς ὁ ὁποῖος ἀντιπροσωπεύει ἐκάστοτε τὴν Κυβέρνησιν, προΐσταται τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Τραπεζῆς, διορίζει τὸ ὑπαλληλικὸν προσωπικόν, εισηγεῖται εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τὰ πρὸς συζήτησιν θέματα, ἐκτελεῖ τὰς λαμβανομένας ἀποφάσεις, ἀσκεῖ ἔλεγχον ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς Τραπεζῆς, καὶ ἐκπροσωπεῖ τὴν Τράπεζαν ἐναντι οἰουδῆποτε τρίτου καὶ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς ἄμεσου καὶ ἔμμεσου κρατικῆς παρεμβάσεως εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Α.Τ.Ε. ὑπάρχει καὶ ἡ ἐποπτεῖα τοῦ Κράτους ἐπὶ ταύτης: Ἡ ἐποπτεῖα

1. Καταστατικὸν ἄρθρ. 7 παρ. 4.

2. Καταστατικὸν (Ν. 4332) ἄρθρ. 18, παρ. 2-4.

3. Ἀπόφ. Ὑπ. Συντονισμοῦ καὶ Γεωργίας ὑπ. ἀρ. 102750/6660/13.6.67.

4. Καταστατικὸν ἄρθρ. 26.

5. Ν.Δ. 3874/1958, Καταστατικὸν ἄρθρ. 7.

λαμβάνει χώραν κατὰ δύο τρόπους: ἤτοι πρῶτον, διὰ τοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου καὶ δεύτερον, διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Γεωργίας.

Τὸ Ἐποπτικὸν Συμβούλιον (1) ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἀπὸ ἓν μέλος τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἀπὸ ἓν μέλος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου μετὰ τῶν ἀναπληρωτῶν αὐτῶν, ὀριζομένων, τῇ προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας, ὑπὸ τῆς ὀλομελείας τῶν οἰκείων σωμάτων ἐπὶ διετεῖθητείᾳ. Τὸ ἔργον τοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου συνίσταται εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς νομιμότητος, ὄχι καὶ τῆς σκοπιμότητος τῶν πράξεων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Καταστατικοῦ, ἡ Α.Τ.Ε. τελεῖ ὑπὸ Κυβερνητικὴν ἐποπτείαν, ἥτις ἀσκεῖται διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας. Παλαιότερον ἡ ἐποπτεία αὕτη ἠσκεῖτο διὰ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου (2). Ἐξ ἄλλου, ὁ ἐτήσιος Ἴσολογισμὸς τῆς Τραπέζης ἐξελέγχεται εἰδικώτερον ὑπὸ τριῶν ἐλεγκτῶν, ἤτοι ἐξ ἑνὸς ὑπαλλήλου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἐξ ἑνὸς ὑπαλλήλου τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης καὶ ἐξ ἑνὸς ὑπαλλήλου τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἔκθεσις τῶν ἐλεγκτῶν ὑποβάλλεται εἰς τὸ ἐποπτικὸν συμβούλιον.

Τέλος, ἡ κυβερνητικὴ ἐποπτεία ἐπὶ τῆς Α.Τ.Ε. ἐκτείνεται καὶ εἰς τὸ προσωπικὸν ταύτης. Ἡ κρατικὴ παρέμβασις καὶ ἐν προκειμένῳ εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄμεσος ἢ ἔμμεσος. Ἡ ἄμεσος παρέμβασις συνίσταται εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς καταστάσεως τῶν ὑπαλλήλων ἐν γένει, εἰς τὴν ἀπόλυσιν ἢ διαθεσιμότητα τούτων, κ.ο.κ. (3). Ἐξ ἄλλου, συμφώνως πρὸς καταστατικὴν διάταξιν, τὸ προσωπικὸν τῆς Τραπέζης διορίζεται ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου (4). Δοθέντος δὲ ὅτι ἡ διοίκησις τῆς Α.Τ.Ε. διορίζεται καὶ ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ὁ διορισμὸς ἢ ἀπόλυσις ὑπαλλήλων τελεῖ ὑπὸ τὸν ἔμμεσον κρατικὸν ἔλεγχον.

γ) Ἡ Ἀγροτικὴ πίστις εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν

Ἡ συγκέντρωσις πληροφοριῶν σχετιζομένων μετὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν δὲν εἶναι εὐκόλος. Αἱ ὑπάρχουσαι πηγαὶ δὲν ἐξαντλοῦν τὸ θέμα πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα δίδονται κατωτέρω δεόν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἔχοντα μᾶλλον ἐνδεικτικὸν χαρακτῆρα.

Ἡ προσφορὰ πιστώσεων πρὸς τὸν ἀγροτικὸν τομέα δὲν ἐμφανίζεται ὁμοίομορφος εἰς τὰς διαφόρους χώρας παρὰ τὸ γεγονὸς καθ' ὃ ἡ ζήτησις κεφαλαίου καὶ χρήματος διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν βραχυχρόνων καὶ μακροχρόνων ἀναγκῶν

1. Ἄρθρ. 28 Καταστατικοῦ.

2. Α.Ν. 271/1936, Α.Ν. 481/1937, Ν. 612/1940, Ν. 4454/1930, Ν. 189/1945, ἄρθρ. 32 τοῦ Καταστατικοῦ, κλπ.

3. Α.Ν. 4/1967, Α.Ν. 19/1967, Α.Ν. 31/1967, Α.Ν. 65/1967, Θ' Συντ. Πρᾶξις /1967, κλπ. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ἰσχύουν σήμερον οἱ ἀνωτέρω νόμοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι σχετιζόμενοι μετὰ τὴν Α.Τ.Ε., ἡ θέσις τούτων ὑποδηλοῖ τὴν ἔκτασιν τῆς κρατικῆς παρεμβάσεως εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ἐν Ἑλλάδι.

4. Καταστατικὸν ἄρθρ. 30 καὶ Ὁργανισμὸς Α.Τ.Ε. Φ.Ε.Κ. τ. Α' 61/18.4.1962.

τῶν γεωργῶν παρουσιάζει τὰ ἴδια προβλήματα εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας. Ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσαν βιβλιογραφίαν καὶ τὰς διαθέσιμους πηγὰς πληροφοριῶν συνάγεται ὅτι εἰς ὀρισμένας χώρας δὲν ὑπάρχουν ἐξειδικευμένοι ὀργανισμοὶ ἀσκήσεως τῆς ἀγροτικῆς πίστεως, εἰς ἄλλας χώρας ὑπάρχει εἰς μόνον σχετικὸς ὀργανισμὸς καὶ εἰς ἄλλας περισσότεροι τοῦ ἐνός. Εἰς μίαν ἔρευναν τὴν ὁποίαν ἐνήργησε τὸ Κέντρον Ἀναπτύξεως τοῦ Ὄργανισμοῦ Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας διὰ τὰς Τραπεζὰς Ἀναπτύξεως εἰς τὰς ἀναπτυσσομένας χώρας, ἐξετάζονται τὰ σχετικὰ Τραπεζικὰ ἰδρύματα ἐνενήκοντα περίπου χωρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἰδρύματα ἀγροτικῆς πίστεως. Ἐκ τῶν χωρῶν αὐτῶν μόνον 26 φαίνεται νὰ διαθέτουν ἐξειδικευμένους ὀργανισμοὺς Ἀγροτικῆς πίστεως. Θὰ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ κάλυψις τῆς ἐρεύνης, ἡ ἔκτασις τῶν πληροφοριῶν καὶ ἡ ἀξιολογία τῶν στοιχείων δὲν εἶναι ἐπαρκῆ, ὡς ἀναγράφεται ἄλλως τε εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ταύτης. Ἐξ ἄλλων πηγῶν περαιτέρω προκύπτει ὅτι εἰς πολλὰ ἀνεπτυγμένας χώρας ὑφίστανται περισσότεροι τοῦ ἐνός Τραπεζικοὶ ὀργανισμοὶ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν Ἀγροτικὴν πίστιν. Κατωτέρω θὰ ἐξετάσωμεν κεχωρισμένους τοὺς ὀργανισμοὺς χρηματοδοτήσεως τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας εἰς τὰς ἀναπτυσσομένας καὶ ἀνεπτυγμένας χώρας.

1. Ἀναπτυσσόμεναι χώραι. Τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα δίδονται κατωτέρω ἐλήφθησαν ἀπὸ τὴν προαναφερθεῖσαν μελέτην τοῦ Ὄργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως. Μὲ ὅλας τὰς ἐπιφυλάξεις διὰ τὴν ἀκρίβειαν στοιχείων πιστωτικοῦ χαρακτῆρος δίδεται ὁ πίναξ 2 εἰς τὸν ὁποῖον περιγράφονται 19 Τραπεζικὰ ἰδρύματα Ἀγροτικῆς Πίστεως εἰς 17 ὑπαναπτύκτους καὶ ἀναπτυσσομένας χώρας. Εἰς τὴν πρώτην στήλην τοῦ πίνακος τούτου δίδεται ἡ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν λειτουργεῖ τὸ ἴδρυμα, εἰς τὴν δευτέραν ὁ τίτλος τοῦ ἰδρυματος, εἰς τὴν τρίτην ἡ νομικὴ μορφή τούτου, εἰς τὴν τετάρτην ἡ χρονολογία ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν, εἰς τὴν πέμπτην ἡ γεωγραφικὴ κάλυψις, εἰς τὴν ἕκτην ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποκαταστημάτων καὶ πρακτορειῶν, εἰς τὴν ἑβδόμην αἱ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας ἔχει, εἰς τὴν ὀγδόην τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐργασιῶν καὶ εἰς τὴν ἐνάτην ἡ χρονολογία εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται αἱ πληροφορίες.

Ἐκ τοῦ κατωτέρω πίνακος 2 προκύπτει ὅτι τὸ καθεστῶς ἀγροτικῆς πίστεως δὲν εἶναι ὁμοιόμορφον εἰς τὰς διαφόρους χώρας. Ὄρισμένοι ἐξ αὐτῶν ἔχουν ἓνα μόνον ὀργανισμὸν ἀσκήσεως ἀγροτικῆς πίστεως ἐνῶ εἰς ἄλλας ὑπάρχουν πλείονες τοῦ ἐνός. Αἱ ἀγροτικαὶ Τράπεζαι εἰς τὰς περισσότερας χώρας εἶναι δημόσιαι καὶ ἀσκοῦν τὴν ἀγροτικὴν πίστιν μονοπωλιακῶς. Ὄρισμένοι ὅμως εἶναι μικταὶ ἢ ἔχουν τὸν χαρακτῆρα ἀνωνύμου ἐταιρίας, ἢ τὴν μορφήν κρατικῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ γεωγραφικὴ κάλυψις τῶν ἐργασιῶν τῶν περισσότερων ἀναφέρεται εἰς ὀλόκληρον τὴν χώραν. Ὄρισμένοι ὅμως καλύπτουν ἐν μόνον τμήμα ταύτης ὡς συνέβαιεν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν περίοδον ἡ ὁποία προηγεῖται τῆς ἰδρύσεως τῆς Α.Τ.Ε. (Κοινοφελὲς Ταμεῖον Κρήτης κλπ.). Ὄρισμένοι ἐξ αὐτῶν ἐμφανίζονται λειτουργοῦσαι μὲ μικρὸν ἀριθμὸν Ὑποκαταστημάτων, ἐνῶ ἄλλων τὸ δίκτυον τῶν ὑπηρεσιῶν ἀνὰ τὴν χώραν εἶναι μέγαν. Ἡ ὀργάνωσις τούτων περιλαμβάνει ἐκτὸς τῶν συνήθων ὑπηρεσιῶν τοῦ Διοικητικοῦ καὶ τοῦ Λογιστηρίου, ὡς κεντρικὴν ὑπηρεσίαν, τὴν διεύθυνσιν γεωργικῶν πιστώσεων. Πολλὰ

ΤΡΑΠΕΖΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΕΙΣ

Χώρα	Τίτλος Τραπέζης	Ίδιοκτησία - Νομική βάση	Χρονολογία έναρξεως εργασιών	Γεωγραφική Κάλυψις	Ύποκαταστήματα και Πρακτορεία
Αφγανιστάν	Agricultural and Cottage Industries Bank	Μικτή	Μάρτιος 1954	Έθνική	—
Βολιβία	Banco Agricola de Bolivia	Δημοσία	Φεβρουάριος 1942	Έθνική	18
Βραζιλία	Banco de Credito Agricola do Espirito Santo S.A.	Δημοσία	Ίούνιος 1936	Περιφερειακή	24
	Associacao Brasiliiera de Credito e Assistencia Rural (1) (A.B.C.A.R.)	Δημοσία, προεληθοῦσα από συγχώνευσιν προϋπαρχουσών τοπικών οργανώσεων	1956	Έθνική	Ύπηρεσία εις Πολιτείας 15. Περιφερειακά γραφεία 85. Τοπικά γραφεία 559.

(1) Αί πληροφορίες διά την Α.Β.Α.Α.Α. έλήφθησαν από τό F.A.O. New Approach ot Agricultural Credit, Rome, 1966.

ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΑΣ ΧΩΡΑΣ

'Οργάνωσις 'Υπηρεσίαι	Περιγραφή 'Εργασιῶν	Χρονολογία εἰς ἣν ἀναφέρονται αἱ πλη- ροφορίαι
	Χορήγησις μεσοπροθέσμων δανειῶν διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὑλικῶν, ἀντλιῶν ὕδατος, τρακτέρ καὶ ἐξοπλισμοῦ ἀρδεύσεως. Χορήγησις δανείου πενταετοῦς διάρκειας διὰ τὴν ἀγορὰν γαιῶν διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ἐδαφῶν. 'Ασκεῖ συμβουλευτικὰς ἐργασίας ἐκτελέσεως ἔργων μὲ τὸ 'Υπουργεῖον Γεωργίας	Δεκέμβριος 1964
Τμήματα : Πιστώσεων, Συνεταιρισμῶν, Λογιστικόν, Διοικητικόν	Χορήγησις πιστώσεων μὲ εὐνοϊκοὺς ὄρους εἰς καλλιεργητάς. Βοηθεῖ τοὺς καλλιεργητάς νὰ ἐφαρμόσουν νέας μεθόδους καλλιεργείας, ἐνθαρρύνει τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀγροτικῶν συνεταιρισμῶν. Συνεχῆς ἐπέκτασις πρὸς νέας περιοχὰς τῆς χώρας	'Ιούνιος 1963
Τμήματα : Γεωργικῶν πιστώσεων καὶ μπορικῶν πιστώσεων	'Η Τράπεζα ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ τὴν προώθησιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας τῆς περιοχῆς. Χορηγεῖ δάνεια μικρᾶς, μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας μὲ ἐπιτόκιον κυμαινόμενον μεταξὺ 8-12%. 'Ἐχει δικαίωμα ἀναπροεξοφλήσεως εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Βραζιλίας. Παρέχει τεχνικὴν βοήθειαν εἰς τοὺς λαμβάνοντας τὰ δάνεια	Φεβρουάριος 1966
'Εργασίαι ἐπὶ συνεταιριστικῆς βάσεως - 'Υπηρεσίαι Διοικητικοῦ, Τεχνικῶν 'Υπηρεσιῶν. 'Υπηρεσίαι ἐντοπίων καὶ ξένων συμβούλων	'Ο ὄργανισμὸς οὗτος συνδυάζει τὰς ὑπηρεσίας γεωργικῶν ἐφαρμογῶν μὲ τὴν ἐλεγχομένην καὶ κατευθυνομένην γεωργικὴν πίστιν. Αἱ ἐργασίαι τοῦ κατευθύνονται ἀπὸ τὸ πενταετὲς πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἐφαρμόζει μεθόδους ἐκπαιδεύσεως διὰ τὸν ἐπηρεασμὸν τῶν ἰδιωτῶν, τῶν ὁμάδων καὶ τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν. Αἱ ἐκπαιδευτικαὶ ἐργασίαι πραγματοποιοῦνται εἰς τὸ περιβάλλον τῶν ἀγροτικῶν οἰκογενειῶν καὶ περιλαμβάνουν διαλέξεις, σεμινάρια, πρακτικὰς ἐφαρμογὰς καὶ ἐκπαιδευτικὰ ταξίδια. Αἱ ὑπηρεσίαι ἐφαρμογῶν παρέχουν τὴν τεχνικὴν βοήθειαν εἰς τοὺς ἀγρότας μὲ σκοπὸν τὴν βελτίωσιν τῆς παραγωγικότητος ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν κατάλληλον χρησιμοποίησιν τῶν παρεχομένων πιστώσεων. Τὰ δάνεια ὁμῶς χορηγοῦνται ἀπὸ τὰς συνεργαζομένης Τραπεζας. Τὸ προσωπικὸν τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν εἶναι ὑπεύθυνον διὰ τὴν προπαρασκευῆν	1964

(Συνέχεια του πί-

Χώρα	Τίτλος Τραπέζης	Ίδιοκτησία - Νομική βάση	Χρονολογία ενάρξεως εργασιών	Γεωγραφική Κάλυψις	Ύποκαταστή- ματα και Πρακτορεία
Δομινικανική Δημοκρατία	Banco Agrícola de Los Repu- blica Dominicana	Δημοσία	1945	Έθνική	12

Όργανωσις -
Υπηρεσία

Περιγραφή Έργασιῶν

Χρονολογία εἰς τὴν
ἀναφέρονται
αἱ πληροφορίες

τοῦ σχεδίου τοῦ ἔργου, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦτου καὶ τὴν κατάλληλον χρησιμοποίησιν τοῦ δανείου. Ἡ πίστωση, βραχυχρόνιος ἢ μακροχρόνιος, χορηγεῖται κατόπιν ἐπιλογῆς τῶν ἀγροτῶν οἱ ὅποιοι ἀντιλαμβάνονται τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς τοῦ προγράμματος καὶ δύνανται νὰ τὸ πραγματοποιήσουν. Ὁ σκοπὸς τοῦ δανείου συνίσταται εἰς τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ καλλιεργητοῦ διὰ κεφαλαίων, μὲ σκοπὸν τὴν βελτίωσιν τῆς γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως, τὴν κατασκευὴν κατοικιῶν καὶ ἀγροτικῶν κτημάτων, τὴν αὐξησιν τῆς παραγωγῆς γενικῶς, τὴν προώθησιν τῆς παραγωγῆς ἐξαγωγίμων προϊόντων, κλπ.

Διεύθυνσις Πίστεως
καὶ Ἐργασιῶν, Τμήμα
Καταθέσεων,
Τμήμα γεωργικῆς
ἀναπτύξεως, Τμήμα
Λογιστηρίου

Χορήγησις τῶν ἀναγκαίων πιστώσεων διὰ τὴν προώθησιν καὶ τὴν διαφοροποίησιν τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐπιπέδου διαβιώσεως τῶν ἀγροτῶν. Ὑποστήριξις τῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὅποια δημιουργοῦνται βάσει τοῦ νόμου περὶ ἀγροτικῶν μεταρρυθμίσεων. Τὰ χορηγούμενα δάνεια εἶναι βραχείας, μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας. Παροχὴ τεχνικῆς βοήθειας. Προεξόφλησις καὶ ἀναπροεξόφλησις ἐμπορικῶν γραμματίων. Ἀποδοχὴ καταθέσεων. Συμμετοχὴ εἰς ἑταιρίας ἀγροτικῆς πίστεως. Χορήγησις δανείων ἐξοπλισμοῦ εἰς μικροὺς καλλιεργητὰς καὶ δανείων διὰ τὴν ἀξιοποίησιν γαιῶν. Ἀγορά καὶ πώλησις γεωργικῶν προϊόντων διὰ λογαριασμὸν τοῦ Κράτους. Ἀσφάλισις προϊόντων ἔναντι παντὸς κινδύνου. Ἐκτέλεσις μελετῶν πάσης φύσεως διὰ τὴν γεωργικὴν ἀνάπτυξιν

Χώρα	Τίτλος Τραπέζης	Ίδιοκτησία - Νομική βάση	Χρονολογία ενάρξεως εργασιών	Γεωγραφική κάλυψις	Ύποκαταστή- ματα και Πρακτορεία
Κεϋλάνη	Agricultural and Industrial Cre- dit Corporation of Ceylan	Δημοσία	Δεκέμβριος 1943	Έθνική	—
Κολομβία	Caja de Credito Agrario, Indus- trial & Minero	Μικτή 'Αν. 'Εταιρία	1932	Έθνική	586
Κόστα Ρίκα	Banco de Credito Agricola de Cartago	Δημοσία	—	Έθνική	2
Ίρα ν	Banque de Cré- dit Agricole et de Développe- ment Rural	Δημοσία - ιδρύθη δι' ει- δικού νόμου	Αύγουστος 1934	Έθνική	126 Ύποκατα- στήματα 20 Πρακτορεία 200 Μονάδες κινητάι

νακος 2)

'Οργάνωσις - 'Υπηρεσίαι	Περιγραφή 'Εργασιών	Χρονολογία εις ην ἀναφέρονται αἱ πληροφορίαι
Τμήμα Δανείων καὶ Πραγματογνωμοσύν- ης Τμήμα Δικαστικόν Τμήμα Λογιστικόν	Χορήγησις ἐνυποθήκων ξανείων διὰ τὴν ἀγοράν, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων. Τὸ ἐπιτόκιον κυμαίνεται μετα- ξὺ 6,5% - 7,5%. Παροχὴ νομικῆς βοήθειας εἰς τοὺς αἰτούντας μικρὰ δάνεια διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν τίτλων ἰδιοκτησίας	Σεπτέμβριος 1964
Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων Τμήμα Οἰκον. Με- λετῶν Τμήμα Βιομ. Σχέ- σεων Τμήμα 'Οργανώ- σεων Τμήμα Τραπεζικῶν 'Εργασιῶν Τμήμα 'Ασφαλείων Τμήμα Λογιστικόν Τμήμα Γεωργ. Προ- μηθειῶν Τμήμα Νομικόν Τμήμα Τεχνικῆς Βοηθείας Τμήμα Κατασκευῶν κλπ.	Χορήγησις βοήθειας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωρ- γίας καὶ τῆς βιομηχανίας. Δημιουργία ἐγκαταστά- σεων ἀγροτικοῦ χαρακτήρος. Χορήγησις πιστώ- σεων βραχείας, μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας ἐ- ναντι ὑποθήκης πρὸς ἐπιτόκιον 8-12%. Χορήγη- σις δανείων δι' ἐπενδύσεις εἰς τὸν ἀγροτικὸν το- μέα. Προεξόφλησις καὶ ἀναπροεξόφλησις γραμ- ματίων. 'Αποδοχὴ καταθέσεων. Βελτίωσις τῶν ὀ- ρων ζωῆς τῶν ἀγροτῶν. 'Επιστημονικὴ ἐκμετάλ- λευσις τῆς γῆς. 'Αγορὰ ἀγροτικῶν μηχανῶν. 'Α- σφάλεια τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς. 'Εγγύησις τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐμπορικῶν Τραπεζῶν αἱ ὁ- ποῖαι ἀποσκοποῦν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς γεωρ- γίας κλπ.	Δεκέμβριος 1964
Τμήμα Λογιστικόν Τμήμα Γραμματείας Τμήμα Διοικητικόν Τμήμα Πιστώσεων Τμήμα Τρεχόντων λογ/σμῶν Τμήμα ἐκτιμήσεων κλπ.	Συνεργασία διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους εἰς τὸν τομέα τῆς πίστεως. Χορήγησις δανείων, βραχείας, μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας πρὸς ἐπιτόκιον 6-7%. Χρηματοδότησις ἐργασιῶν συνδεομένων μετὰ τὴν ἀγροτικὴν παραγωγὴν μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ ἐξαγωγὴν, τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν πώ- λησιν ἀγροτικῶν προϊόντων. 'Εκτέλεσις διαφό- ρων ἄλλων Τραπεζικῶν ἐργασιῶν διὰ λογαρια- σμὸν τῶν πελατῶν τῆς	Δεκέμβριος 1964
Τμήματα Προσωπι- κοῦ, κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, προμη- θειῶν, γραμματείας, μεταφορῶν, ἐγγυή- σεων, ὀργανώσεων, ἀξιολογήσεως ἔρ- γων, ἐρευνῶν, πι- στώσεων, εἰσπρά- ξεων, διανομῆς τῆς γῆς κλπ. ὑπὸ τὴν ἐ- ποπτεῖαν 3 ἀντιπρο- έδρων	Παροχὴ συνδρομῆς διὰ τὴν ἀγροτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας, διὰ τὴν αὐξησιν τῆς παραγωγῆς τροφίμων καὶ λοιπῶν προϊόντων. Διευκολύνσις εἰς τὴν διανομὴν τῶν προϊόντων καὶ τὴν ἐξαγωγὴν τούτων, αὐξησιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀγροτῶν. Βελτίωσις τῶν συνθηκῶν διαμονῆς τού- των, ἐφοδιασμὸς τῆς βιομηχανίας διὰ γεωργικῶν πρώτων ὑλῶν. Χορήγησις πιστώσεων εἰς παρα- γωγικὰς ἐκμεταλλεύσεις. Συμμετοχὴ εἰς τὴν ὀρ- γάνωσιν τῶν ἀγροτικῶν συνεταιρισμῶν καὶ ἐν- θάρρυνσις τῆς ἀναπτύξεως τούτων. Χρηματοδοτή- σις ἐργῶν ὑδρεύσεως. 'Αναδιανομὴ τῆς γῆς. 'Εκ- παίδευσιν ἀγροτῶν κλπ.	Μάιος 1964

Χώρα	Τίτλος Τραπεζης	Ίδιοκτησία - Νομική βάση	Χρονολογία ἐνάρξεως ἐργασιῶν	Γεωγραφική κάλυψις	Ύποκαταστή- ματα και Πρακτορεία
Ίαμαϊκή	Agricultural Development Corporation	Δημοσία - ιδρυθεῖσα διὰ τοῦ νόμου περὶ ἀγροτικῆς ἀναπτύξεως	Μάιος 1952	Ἐθνική	—
Κένυα	Agricultural Finance Corporation	Δημοσία - ιδρύθη με μορ- φήν κρατικῆς ἐπιχειρήσεως	Σεπτέμβριος 1963	Ἐθνική	7
	Land And A- gricultural Bank of Kenya	Δημοσία - ιδρύθη διὰ τοῦ νόμου περὶ ἀγροτικῆς πίστεως	Ἰανουάριος 1931	Ἐθνική	5
Λιβηρία	Agricultural Credit Corporation	Δημοσία	Σεπτέμβριος 1962	Ἐθνική	—

νακος 2)

'Οργάνωσις - 'Υπηρεσίαι	Περιγραφή 'Εργασιών	Χρονολογία εις ην αναφέρονται αι πληροφορίαι
'Υπηρεσία Γραμμα- τείας, λογιστικής, ύδραυλικής μηχαν- χανικής, άγροτικών έκμεταλλεύσεων, κτηνοτροφίας, ά- γροτικών μηχανών κλπ.	'Εκτέλεσις του προγράμματος ανάπτυξεως του κα- ταρτιζομένου υπό του 'Υπουργείου Γεωργίας. 'Εν- θάρρυνσις ανάπτυξεως νέων καλλιεργειών. 'Ανά- πτυξις της παραγωγής γάλακτος. Δημιουργία πρωτοποριακών έκμεταλλεύσεων. Διαχείρισις των πρωτοποριακών έργων. 'Αποξήρυνσις έλών. 'Α- γορά της όρύζης των καλλιεργητών. Χορήγησις πιστώσεων ανάπτυξεως. Διάθεσις άγροτικών μη- χανών εις τους καλλιεργητάς. 'Υφίσταται όμως καί Τράπεζα 'Αγροτικής Πίστewς	Μάρτιος 1964
'Υπηρεσία Διοικη- τικού. Δανείων προς μεγάλους καλλιεργ- ητάς, δανείων προς μικρούς καλλιεργη- τάς, παραγωγής. Τεχνική 'Υπηρεσία κλπ.	'Ανάπτυξις των γεωργικών εργασιών. Χορήγησις δανείων προς καλλιεργητάς, συνεταιρισμούς. Πα- ροχαί τεχνικής βοήθειας. Συνεργασία διά την έ- κτέλεσιν του προγράμματος του Δημοσίου. Δα- νειοδότησις μικρών καλλιεργητών με έπιτόκιον 6-8,5%.	Δεκέμβριος 1964
	Χορήγησις ένυποθήκων δανείων διά την άγοράν γαιών, ζώων και έξοπλισμού, διά την άρδευσιν και την δημιουργίαν γεωργικών βιομηχανιών προς έ- πιτόκιον 6,5%, με μεγίστην διάρκειαν 30ετή. Χο- ρήγησις βραχυπροθέσμων δανείων διά την κάλυ- ψιν τρεχουσών δαπανών. Χορήγησις δανείων «ά- νάγκης» χωρίς τόκον	Δεκέμβριος 1964
'Υπηρεσία Λογι- στικής, 'Αγρονο- μίας, Δανείων, Διοι- κητικού και 'Ερευ- νών	Χορήγησις πιστώσεων προς τους γεωργούς έν συνεργασία προς τας ύπηρεσίας προγράμματος του κράτους. Χρηματοδότησις των τοπικών συν- εταιρισμών άποσκοπούντων την παραγωγήν και την έμποριαν των γεωργικών προϊόντων. Χορήγη- σις βραχυπροθέσμων, μεσοπροθέσμων και μακρο- προθέσμων πιστώσεων. 'Εκδοσις όμολογιών με την έγγύησιν του Δημοσίου. Τα δάνεια χορηγούνται βάσει ειδικών κριτηρίων (ανάγκαι των γεωργών, καταλληλότης του έδάφους, σχέδιον έκμεταλλεύ- σεως, πιστοληπτική ικανότης κλπ.). 'Εκτέλεσις διαφόρων έργων, π. χ. σφαγείων. Τα δάνεια χορη- γούνται με έπιτόκιον προς τους συνεταιρισμούς 5% και προς τους παραγωγούς προς 7%. Τα δά- νεια χορηγούνται με έμπράγματον ασφάλειαν.	Δεκέμβριος 1965

(Συνέχεια του πί

Χώρα	Τίτλος Τραπέζης	Ίδιοκτησία - Νομική βάση	Χρονολογία ένάρξεως έργασιών	Γεωγραφική κάλυψς	Ύποκαταστή- ματα και Πρακτορεία
Νιγηρία	Fund for A- gricultural And Industrial Development	Δημοσία	Ήπρίλιος 1963	Έθνική	Χρησιμοποι- ούνται ύπη- ρεσίες του Ύπ. Γεωργίας
Περού	Banco de Fomento Agropecuario del Peru	Δημοσία - Μονοπωλια- κού Χαρα- κτήρος	Ήκτώβριος 1931	Έθνική	11 Ύποκατα- στήματα, 37 Πρακτορεία, 44 Έπόπτας
Σουδάν	The Agricultu- ral Bank of Sudan	Δημοσία - Μονοπωλιακού Χαρακτήρος	1959	Έθνική	10
Βενεζουέλλα	Banco Agricola y Pecuario	Δημοσία - Μονοπωλιακού Χαρακτήρος	1946	Έθνική	59 Πρακτορεία

νακος 2)

'Οργάνωσις - 'Υπηρεσία	Περιγραφή 'Εργασιών	Χρονολογία εις ην αναφέρονται αι πλ - ροφορίαι
	Χορήγησις κεφαλαίων διά την γεωργικήν και βιομηχανικήν ανάπτυξιν τής Χώρας. Χρηματοδοτήσεις βιομηχανιών και γεωργικών έργων. Χορήγησις δανείων μέσω των εμπορικών Τραπεζών. Χορήγησις εποχικών δανείων μέσω των συνεταιρισμών. Το επιτόκιον πρὸς τὴν γεωργίαν ἀνέρχεται εἰς 5% ἐνῶ πρὸς τὴν βιομηχανίαν ἴσονται μετὸ σύνθετος τραπεζικόν ἐπιτόκιον. Χορήγησις δανείων πρὸς ἀποφοίτους γεωργικῶν σχολῶν	Σεπτέμβριος 1965
Τμήμα Νομικόν, Σχεδιασμοῦ, Λογιστικῆς, Λειτουργικόν, Τεχνικόν, Διοικητικόν	Χρηματοδοτήσεις τῶν καλλιεργητῶν καὶ τῶν κτηνοτρόφων με ἀνεπαρκεῖς χρηματικὸς πόρους. Ἀνάπτυξις τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας καὶ συνεργασία με ὀργανισμοὺς οἱ ὅποιοι ἔχουν παρεμφερεῖς σκοποὺς. Χορήγησις δανείων μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας δι' ἐπενδύσεις πάσης φύσεως καὶ προμήθειαν ἐξοπλισμοῦ. Χορήγησις πιστώσεων προωθήσεως καὶ ἐμπορίας τῶν γεωργικῶν προϊόντων. Προτίμησις τῶν μικρῶν καὶ μεσαίων καλλιεργητῶν. Χωρισμὸς ἐκμεταλλεύσεων εἰς μεγάλας, μεσαίας καὶ μικράς. Εἰσαγωγή ζώων ἀναπαραγωγῆς. Ἀγορὰ καὶ πώλησις ἀγροτικῶν προϊόντων. Ἀποδοχὴ καταθέσεων. Προεξόφλησις γραμματίων. Ἀγορὰ καὶ πώλησις τίτλων. Ἐκδίδει τίτλους διὰ τὴν προώθησιν τῆς ἀποταμιεύσεως	'Οκτώβριος 1965
Τμήματα Διοικητικοῦ, Δανείων, Γεωργικόν, Ἐμπορικόν, Λογιστικόν, Μελετῶν, Προγράμματος Προμηθειῶν, Φορολογικόν κλπ.	Προώθησις τῆς γεωργίας τοῦ Σουδάν. Χορήγησις δανείων μικρᾶς, μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας με ἐπιτόκιον 6-8%. Ἐλεγχος ἐπὶ τῶν δανείων καὶ παροχὴ πάσης βοήθειας διὰ τὴν καλλιτέραν χρησιμοποίησιν τοῦ δανείου. Συνεργασία καὶ ἀμοιβαία βοήθεια με τὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας. Μέριμνα διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος	'Ιούνιος 1964
	'Ενθάρρυνσις τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς ἀλιείας. Χορήγησις πιστώσεων διὰ συνῆθη προγράμματα ἐργασίας, διὰ εἰδικὰ ἔργα. Χορήγησις εμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν πιστώσεων. Χορήγησις δανείων μικρᾶς, μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας πρὸς γεωργούς, ἡσφαλισμένα δι' ὑποθήκης καὶ προσωπικῆς κρατήσεως. Διαπραγμάτευσις τίτλων, προεξόφλησις γραμματίων, ἀποδοχὴ καταθέσεων. Πιστοδοτήσεις διὰ εἰσαγωγὴν ζώων, μηχανῶν κλπ. Ἐμπορία γεωργικῶν προϊόντων	Δεκέμβριος 1964

(Συνέχεια του πί

Χώρα	Τίτλος Τραπέζης	Ίδιοκτησία - Νομική βάση	Χρονολογία ένάρξεως εργασιών	Γεωγραφική κάλυψις	Ύποκαταστή- ματα και Πρακτορεία
Τυνησία	Banque Nationale Agricole	Μικτή - 'Αν. 'Εταιρία έλεγ- χομένη υπό τής Κεντρικής Τραπέζης τής Τυνησίας	Ίούνιος 1959	'Εθνική	25
ΕΛΛΑΣ	'Αγροτική Τράπεζα τής 'Ελλάδος	Δημοσία	Δεκέμβριος 1929	'Εθνική	160

Πηγή: Centre de développement de l'organisation de coopération et de développement économiques, Repertoire des Banques de Développement situés dans les pays en voie de développement, Paris, 1967.

νακος 2)

'Οργάνωσις - 'Υπηρεσία	Περιγραφή 'Εργασιών	Χρονολογία εις ην ἀναφέρονται αἱ πληροφορίες
'Υπηρεσία : Πιστώσεων Γεωργικῶν, Πιστώσεων Ἐμπορικῶν, Λογιστικῆς, Χρεογράφων καὶ Γραφεῖον Δημητριακῶν	Χορήγησις δανείων μικρᾶς, μέσης καὶ μεγάλης προθεσμίας. Διεξαγωγή διαφορῶν χρηματοδοτικῶν ἐργασιῶν τῶν πελατῶν. Τὰ δάνεια χορηγοῦνται κατὰ κύριον λόγον πρὸς τὴν γεωργίαν, τὰς γεωργικὰς βιομηχανίας καὶ δευτερευόντως πρὸς τὸ ἔμπόριον. Ὁ τόκος κυμαίνεται μεταξύ 4-7%. Τὰ μακροπρόθεσμα δάνεια χορηγοῦνται διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐδάφους, τὴν φύτευσιν ἐλαιοδένδρων, ἄλλων καρποφόρων δένδρων. Ὑποβοήθησις τῶν κυβερνητικῶν ἔργων ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας	Δεκέμβριος 1964
'Υπηρεσία: Ἀγροτικῆς Πίσταως, Τεχνική, Συνεταιρισμῶν, Γεωργικῶν ἀσφαλειῶν, Λογιστικοῦ, Ἐλέγχου, Γεωργικῶν βιομηχανιῶν, Διοικητικοῦ, Ἐφοδίων, Μελετῶν, κλπ.	Χορήγησις δανείων εἰς τοὺς καλλιεργητὰς καὶ τοὺς συνεταιρισμοὺς. Παροχὴ τεχνικῆς βοήθειας. Ὁργάνωσις καὶ ἔλεγχος τῶν συνεταιρισμῶν καὶ τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν. Συμμετοχὴ εἰς ὠρισμένας ἐξ αὐτῶν. Ἀσφάλισις τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς. Τὰ δάνεια εἶναι βραχυπρόθεσμα μὲ ἐπιτόκιον 4-5% καὶ μεσο-μακροπρόθεσμα μὲ ἐπιτόκιον 2-4%, διὰ βελτίωσιν γαιῶν, ἀγορὰν ζώων, πρὸς ἐξοπλισμὸν, δένδροφύτευσιν, ἐκμετάλλευσιν δασῶν, βιομηχανοποίησιν τῶν προϊόντων κλπ.	Δεκέμβριος 1964

Σ η μ ε ί ω σ ι ς : Διὰ λόγους συγκρισιμότητος τὰ δεδομένα τῆς Ἑλλάδος ἐλήφθησαν ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω πηγὴν.

ἔχουν τμήματα ἐμπορικῶν πιστώσεων, καταθέσεων, γεωργικῆς ἀναπτύξεως, ὀργανώσεως, ἀσφαλειῶν, προμηθειῶν, τεχνικῆς βοήθειας, κατασκευῶν, ἐκτιμήσεων, κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, διανομῆς τῆς γῆς, ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων, ἀγροτικῶν μηχανῶν, προγράμματος, μελετῶν κ.λ.π. Κύριος ἄξων περαιτέρω τῶν ἐργασιῶν τῶν περισσοτέρων ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ χορήγησις πιστώσεων βραχείας, μέσης ἢ μακρῆς προθεσμίας. Τὰ δάνεια χορηγοῦνται μὲ ἐμπράγματον ἀσφάλειαν καὶ ὑποσκοποῦν εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῶν γεωργῶν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐργασιῶν βραχυχρόνου καὶ μακροχρόνου χαρακτῆρος. Τὰ βραχυπρόθεσμα δάνεια χορηγοῦνται διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῶν γεωργῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἐργασιῶν τρεχούσης φύσεως, ἐνῶ τὰ μεσοπρόθεσμα καὶ τὰ μακροπρόθεσμα διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὑλικῶν, μηχανῶν, ἀντλιῶν καὶ ἐξοπλισμοῦ ἀρδεύσεως, διὰ τὴν διάνοιξιν φρεάτων, τὴν προμήθειαν ζώων, τὴν ἀγορὰν γαιῶν, τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐδάφους, τὴν προώθησιν τῆς παραγωγῆς, τὴν βελτίωσιν καὶ ἀναδιάρθρωσιν τῶν καλλιεργειῶν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἐν γένει ἐπενδυτικῶν ἐργασιῶν ἀγροτικοῦ χαρακτῆρος πάσης φύσεως. Τὰ ἐν λόγῳ δάνεια χορηγοῦνται εἴτε πρὸς τοὺς γεωργοὺς εἴτε πρὸς τοὺς συνεταιρισμοὺς. Τὸ ἐπιτόκιον χορηγήσεως συνήθως εἶναι μικρότερον τοῦ ἐπιτοκίου τῶν λοιπῶν χορηγήσεων.

Ἐκτὸς τῶν ἐργασιῶν ὁμως χρηματοδοτικοῦ χαρακτῆρος οἱ ὀργανισμοὶ ἀσκήσεως ἀγροτικῆς πίστεως ἐκτελοῦν καὶ ἄλλας ἐργασίας, ὡς εἶναι ἡ παροχὴ συμβουλῶν καὶ ὁδηγιῶν πάσης φύσεως, ἡ ὑποβοήθησις τῶν καλλιεργητῶν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν νέων μεθόδων ἐργασίας, ἡ ἐνίσχυσις τῶν συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων, ἡ προώθησις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας γεωργικῶν προϊόντων, ἡ παροχὴ τεχνικῆς βοήθειας εἰς τοὺς δανειζομένους, ἡ προεξόφλησις καὶ ἀναπροεξόφλησις ἐμπορικῶν γραμματίων τῶν γεωργῶν, ἡ ἀποδοχὴ καταθέσεων, ἡ ἀγορὰ καὶ ἡ πώλησις γεωργικῶν προϊόντων καὶ ἐφοδίων, ἡ ἀσφάλισις τῶν προϊόντων, ἡ ἐκτέλεσις μελετῶν γεωργικῆς φύσεως, ἡ παροχὴ νομικῆς βοήθειας εἰς τοὺς ἀγρότας διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν τίτλων ἰδιοκτησίας, ἡ χορήγησις βοήθειας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, ἡ ἐκτέλεσις ἐπενδύσεων ἀγροτικοῦ χαρακτῆρος, ἡ βελτίωσις τῶν ὄρων ζωῆς τῶν ἀγροτῶν, ἡ ἐγγύησις τῶν ἐργασιῶν ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, αἱ ὁποῖαι ὑποσκοποῦν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς γεωργίας, ἡ συνεργασία μετὰ τοῦ κράτους διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς, ἡ διευκόλυνσις εἰς τὴν διανομὴν τῶν προϊόντων, ἡ ἀναδιανομὴ τῆς γῆς, ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἀγροτῶν, ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος γεωργικῆς ἀναπτύξεως, ἡ δημιουργία πρωτοποριακῶν ἐκμεταλλεύσεων, ἡ ἀγορὰ τῶν προϊόντων τῶν παραγωγῶν, ἡ ἐνίσχυσις τῶν μικρῶν καλλιεργητῶν, ἡ ἀγορὰ καὶ ἡ πώλησις τίτλων, ἡ ἐκτέλεσις ἄλλων Τραπεζικῶν ἐργασιῶν, ἡ προώθησις τῆς ἀποταμιεύσεως κ.λ.π.

Ἄξιόλογος εἶναι ἡ προσπάθεια ἡ ὁποία καταβάλλεται ἀπὸ πιστωτικοὺς ὀργανισμοὺς ὠρισμένων χωρῶν (Βραζιλία) διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος γεωργικῶν ἐφαρμογῶν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν χορήγησιν τῶν γεωργικῶν πιστώσεων καὶ γενικώτερον ἡ προσπάθεια τὴν ὁποίαν καταβάλλουν οὗτοι διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς παραγωγικῆς, ἐπενδυτικῆς, ἀποταμιευτικῆς καὶ καταναλωτικῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἀγροτῶν τῆς χώρας.

Ἡ ἐκτέλεσις συγκριτικῶν παρατηρήσεων εἶναι δύσκολος. Ἐπὶ τὰ προη-

γούμενα, ἐν τούτοις, στοιχεῖα καὶ πληροφορίας προκύπτει ὅτι καὶ ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δὲν ὑστερεῖ εἰς δραστηριότητα ἔναντι τῶν ἐργασιῶν τὰς ὁποίας ἐκτελοῦν τὰ ἀντίστοιχα Τραπεζικὰ ἰδρύματα εἰς τὰς ἐξετασθείσας χώρας. Ἄν καὶ τὸ θέμα θὰ ἐξετασθῇ ἀναλυτικώτερον κατωτέρω, νομίζομεν ὅτι ἡ χρηματοδότησις τῶν παραγωγῶν δέον νὰ συνδυασθῇ μὲ μεγαλυτέραν ἔμφασιν εἰς τὴν προσπάθειαν βελτιώσεως τοῦ ἐπιπέδου τῶν παραγωγῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ βελτιωθοῦν αἱ συνθῆκαι τῆς παραγωγῆς, νὰ ἀυξηθῇ ἡ παραγωγικότης τῶν καλλιεργητῶν, νὰ ἀνυψωθῇ ἡ ἀποταμιευτικὴ καὶ ἐπενδυτικὴ καὶ καταναλωτικὴ συμπεριφορὰ τούτων καὶ νὰ βελτιωθῇ γενικώτερον τὸ ἐπίπεδον διαβιώσεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας.

2. Ἀνεπτυγμένα χωρὰ. Ἡ διάρθρωσις τῶν ὀργανισμῶν ἀσκήσεως ἀγροτικῆς πίστεως εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας δὲν εἶναι ἐνιαία καὶ ὁμοίομορφος. Ἐκάστη τούτων ἔχει τὰ ἴδια ὀργανωτικὰ καὶ θεσμολογικὰ χαρακτηριστικά ὡς ταῦτα διεμορφώθησαν ἀπὸ τὰς εἰδικὰς γεωγραφικὰς, κλιματολογικὰς, γεωργικὰς, πολιτικὰς, ἱστορικὰς, κοινωνικὰς καὶ οἰκονομικὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτησαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς δημιουργίας τῶν ἐν λόγῳ ὀργανισμῶν εἰς τὰς ἀντιστοίχους χώρας. Ἡ ὑπαρξὶς μεγάλων διαφορῶν εἰς τὸ θεσμολογικὸν καὶ ὀργανωτικὸν καθεστῶς τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἄσκησιν πολιτικῆς ἀγροτικῆς πίστεως δὲν καθιστᾷ εὐχερῆ τὴν κατάταξιν τῶν ὀργανισμῶν εἰς ὁμοιογενεῖς κατηγορίας καὶ τὴν ἐξέτασιν τούτων κατὰ τρόπον ἐπιτρέποντα συγκρισιμότητα τῶν δεδομένων. Κατωτέρω δίδεται πίναξ τῶν κυριωτέρων ὀργανισμῶν ἀγροτικῆς πίστεως οἱ ὅποιοι λειτουργοῦν εἰς τὰς χώρας τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Εἰς τὸν πίνακα αὐτὸν δίδεται ὁ τίτλος τοῦ ὀργανισμοῦ ὡς οὗτος ὑφίσταται εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ὑπ' ὄψιν χώρας, δοθέντος ὅτι ἡ ἀκριβὴς ἀπόδοσις τοῦ περιεχομένου τούτου εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐνίοτε δὲν εἶναι εὐχερῆς.

Οἱ ὀργανισμοὶ οὗτοι δὲν εἶναι οἱ μόνοι οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀγροτικὴν πίστιν εἰς τὰς ἀναφερθείσας χώρας. Ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλα ἰδρύματα ἐκτελοῦν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐργασίας σχετιζομένας μὲ τὴν χρηματοδότησιν τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως.

Ἡ λεπτομερὴς περιγραφή ὄλων τῶν ὀργανισμῶν τῶν χωρῶν τῆς κοινῆς ἀγορᾶς, καθὼς ἐπίσης καὶ ἄλλων ἀνεπτυγμένων χωρῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐν προκειμένῳ. Κατωτέρω ὅμως θὰ ἐξετασθῇ ἡ ἄσκησις τῆς Ἀγροτικῆς πίστεως εἰς τὸ Βέλγιον, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Δ. Γερμανίαν.

3. Βέλγιον. Οἱ ὀργανισμοὶ οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀγροτικὴν πίστιν εἰς τὸ Βέλγιον εἶναι κατὰ βάσιν τρεῖς, ἦτοι, ἓνας συνεταιριστικός, ἓνας ἡμιδημόσιος καὶ ἓνας δημόσιος. Ὁ συνεταιριστικός τομεὺς ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῶν Ἀγροτικῶν Πιστωτικῶν συνεταιρισμῶν καὶ περιλαμβάνει δύο βαθμοὺς. Ὁ πρῶτος συνίσταται ἀπὸ τὰ τοπικὰ Ταμεῖα (Caisse Locales) καὶ τὰ περιφερειακὰ Ταμεῖα (Caisse Régionales) καὶ ὁ δεῦτερος ἀπὸ τὸ Κεντρικὸν Ταμεῖον Ἀγροτικῆς Πίστεως (Caisse Centrale de Crédit Rural de Boerenbond Belge S.C.) μὲ ἔδραν τὴν Λουβαίν. Ὑπάρχουν 835 σχετικὰ τοπικὰ καὶ περιφερειακὰ συνεταιριστικὰ ταμεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν μέλη τοῦ Κεντρικοῦ ταμείου δηλ. τῆς κεντρικῆς συνεταιριστικῆς Τραπεζῆς. Τῆς ὀργανώσεως Boerenbond ἀποτελοῦν μέλη μόνον οἱ

ΠΙΝΑΞ 3

Όργανισμοί αγροτικής πίστωσης εις άνεπτυγμένας χώρας

ΧΩΡΑΙ	ΤΙΤΛΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
Βέλγιον	<ol style="list-style-type: none"> 1) Caisse Centrale de Crédit Rural du Boerenbond Belge S.C. 2) Caisse Générale d'Épargne et de Retraite 3) Institut National de Crédit Agricole 4) Société Nationale de la petite Propriété Terrienne
Γαλλία	<ol style="list-style-type: none"> 1) Caisse Nationale de Crédit Agricole 2) Fédération Nationale du Crédit Agricole 3) Banque Française de l'Agriculture 4) Confédération Nationale du Crédit Mutuel
Γερμανία	<ol style="list-style-type: none"> 1) Deutsche Genossenschaftskasse 2) Landwirtschaftliche Rentenbank 3) Deutsche Landesrentenbank Anstalt des Öffentlichen Rechts
Ίταλία	<ol style="list-style-type: none"> 1) Associazione Nazionale fra gli Istituti di Credito Agrario 2) Federazione Italiana dei Consorzi Agrari - Servizio Finanziario 3) Consorzio Nazionale per il Credito Agrario di Miglio Ramanto 4) Ente Nazionale delle Casse Rurali Agrari ed Enti Ausiliari
Λουξεμβούργον	<ol style="list-style-type: none"> 1) Caisse Centrale des Associations Agricoles Luxembourgeoises
Όλλανδία	<ol style="list-style-type: none"> 1) Coöperatieve Centrale Boerenleenbank 2) Coöperatieve Centrale Raiffeisen - Bank

Πηγή: Communauté Economique Européenne, Répertoire des Organisations Agricoles non Gouvernementales Groupés dans le Cadre de la C.E.E., C.8.

καθολικοί οί όποιοί αποτελοϋν και τὸ 80% τῶν γεωργῶν εἰς τὸ Βέλγιον. Ἡ λειτουργία τοῦ πιστωτικοῦ τούτου ὀργανισμοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1892. Ἀπὸ τοῦ 1934 ὁμως τὰ τοπικά και περιφερειακά γραφεῖα αποτελοϋν εἶδος ὑποκαταστημάτων τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς. Ἡ εὐθύνη τῶν μελῶν ἀπὸ ἀπεριόριστος, ἢ όποία ἴσχυεν ἀρχικῶς, περιωρίσθη εἰς τὸ ὕψος τῶν συνεταιριστικῶν μερίδων. Ὁ ἐν λόγω ὀργανισμός χορηγεῖ πρὸς τοῦ ἀγρότας πάσης φύσεως δάνεια, βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Τὰ κεφάλαια προέρχονται ἀπὸ καταθέσεις ἀγροτῶν και ἀπὸ ἐκδόσεις ὁμολογιῶν. Ἡ διάρκεια τῶν δανείων τὰ όποία χορηγοῦν οἱ συνεταιρισμοί πρὸς ἀγρότας, οἱ όποιοί ἔχουν λογαριασμόν ταμειυτηρίου δι' ἀγοράν ὑλικῶν και ζῶων εἶναι μέχρι 10 ἐτῶν. Τὸ κεντρικόν Ταμεῖον ἔχει ἀρμοδιότητα χορηγήσεων βραχυπροθέσμων, ὡς ἐπίσης και μακροπροθέσμων ἐνυποθήκων δανείων εικοσιπενταετοῦς διάρκειάς.

Ὁ δεύτερος ὀργανισμός ὁ ἀσχολούμενος με τὴν ἀγροτικὴν πίστιν εἰς τὸ Βέλγιον εἶναι τὸ γενικόν Ταμεῖον ἀποταμιεύσεως και συντάξεων (Caisses Générale d'Épargne et de Retraite). Ὁ ὀργανισμός οὔτος ἡμιδημοσίου χαρακτήρος χρησιμοποιεῖ τὰ Ἀγροτικά Γραφεῖα (Comptoirs Agricoles) διὰ τὴν διοχέτευσιν χρημάτων εἰς τὴν γεωργίαν. Τὰ ἐν λόγω γραφεῖα ἀνέρχονται εἰς 30, λειτουργοῦν δὲ ὑπὸ μορφήν ὁμορρυθμοῦ ἐταιρείας. Ἡ C.G.E.R. δὲν προβαίνει εἰς βραχυπροθέσμους χορηγήσεις ἀλλὰ χορηγεῖ δάνεια διάρκειας 1-20 ἐτῶν, ἐξοφλητέα δι' ἴσων τοκοχρεολυτικῶν δόσεων. Τὸ ἐπιτόκιον εἶναι προοδευτικόν ποικίλον ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τῶν δανείων, εἶναι ὁμως πάντοτε κατώτερον τοῦ ἐπιτοκίου τῆς χρηματαγορᾶς.

Ὁ τρίτος ὀργανισμός ὁ ἀσχολούμενος με τὴν ἀγροτικὴν πίστιν εἰς τὸ Βέλγιον εἶναι τὸ Ἐθνικόν Ἰνστιτοῦτον τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως (Institut National de Crédit Agricole). Ὁ ὀργανισμός οὔτος ἀποτελεῖ νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου και ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὸ κράτος κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ 1930 διὰ νὰ καλύψη τὰ κενὰ τῶν δύο προηγουμένων ὀργανισμῶν. Λόγῳ τοῦ κοινωφελοῦς του χαρακτήρος τὸ κράτος παρέχει ἐγγυήσεις ὑπὲρ τούτου μέχρι τοῦ ποσοῦ 500 ἑκατ. Βελγικῶν φράγκων. Τὰ διοικητικά ὄργανα τοῦ ὀργανισμοῦ διορίζονται ὑπὸ τοῦ βασιλέως και ὁ προϋπολογισμός του ἐλέγχεται και ὑποβάλλεται εἰς τὰ Ὑπουργεῖα Οἰκονομικῶν και Γεωργίας. Τὸ Ἰνστιτοῦτον χορηγεῖ δάνεια βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα με ἐπιτόκιον κυμαινόμενον μεταξύ 4,5% - 5%.

Ἐκτὸς ὁμως τῶν προαναφερθέντων ὀργανισμῶν ὑπάρχει και ἡ Ἐθνικὴ Ἐταιρία Μικρᾶς Ἐγγείου ἰδιοκτησίας (Société Nationale de la Petite Propriété Terrienne) ἢ όποία ἰδρύθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 26 Αὐγούστου 1935. Τὸ κεφάλαιον τῆς ἐν λόγω ἐταιρίας ἐκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Κράτους και τῶν τοπικῶν και περιφερειακῶν ἐταιρειῶν. Ἡ δραστηριότης ἀσκεῖται εἰς τὸν τομέα τῆς στεγάζσεως εἰς τὸν ἀγροτικόν τομέα ὑπὸ μορφήν χορηγήσεως δανείων. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὀργανισμῶν ὑπάρχει και ἓνας ἄλλος θεσμός, ὁ όποῖος ἐδημιουργήθη τὸ ἔτος 1961. Ὁ θεσμός οὔτος εἶναι τὰ Κεφάλαια ἐπενδύσεων εἰς τὴν Γεωργίαν (Fonds d'Investissement Agricole). Τὰ κεφάλαια αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὸν κρατικόν προϋπολογισμόν και χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ἐπιδότησιν δανείων προοριζόμενων δι' ἐκσυγχρονισμόν τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων διὰ τὴν ἐγκατάστασιν

γεωργῶν κλπ. Ἡ ἐπιδότησις ἀνέρχεται εἰς 3%. Ὁ ὄργανισμὸς οὗτος παρέχει περαιτέρω ἐγγυήσεις ἐπιστροφῆς τοῦ δανείου.

Τέλος, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τοῦ Βελγίου (Banque Nationale de Belgique) ἔρχεται ἀρωγὸς εἰς τοὺς διαφόρους πιστωτικὸς ὀργανισμοὺς δι' ἀναπροεξόφλησιν συναλλαγματοῦ καὶ γραμματίων καὶ δι' ἀνοίγματος πιστώσεων.

Ὑπολογίζεται ὅτι τὸ ἐπιτόκιον χορηγήσεων κυμαίνεται μεταξὺ 4,5 - 5,5% ἐτησίως. Ἄν ὅμως ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ ἐπιδοτήσεις τότε τοῦτο μειοῦται εἰς 3,21%.

4. Γαλλία. Ἡ ἀγροτικὴ πίστις εἰς τὴν Γαλλίαν ἔχει τὰς ρίζας τῆς εἰς νομοθετικὰ κείμενα τοῦ 18ου αἰῶνος. Ἡ συστηματικὴ ὅμως ὀργάνωσις ταύτης χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 5ης Νοεμβρίου τοῦ 1894, ὅτε ἐθεσπίσθη νόμος ἐπιτρέπων τὴν ἴδρυσιν συνεταιρισμῶν ἀγροτικῆς πίστεως ὑπὸ μελῶν τῶν ἀγροτικῶν συνδικάτων. Ἡ ἀγροτικὴ πίστις εἰς τὴν Γαλλίαν, ὡς αὕτη διεμορφώθη ἔκτοτε, βασίζεται κυρίως ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀμοιβαιότητος καὶ συνεργατισμοῦ καὶ ἀσκεῖται, ὡς λέγουν οἱ Γάλλοι, «ἀπὸ τοὺς γεωργοὺς διὰ τοὺς γεωργοὺς».

Ἡ Γαλλικὴ Τραπεζικὴ ὀργάνωσις σήμερον περιλαμβάνει πολλὰς κατηγορίας ἰδρυμάτων τὰ ὅποια ἐνδιαφέρονται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν πιστοδοτήσεως τῆς γεωργίας. Ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ λόγου καθίσταται δυσχερὴς ἡ ἀναλυτικὴ καὶ ὀρθολογικὴ κατὰ κατηγορίας ταξινομήσις καὶ διερεύνησις τῶν σχετικῶν ὀργανισμῶν.

Τὸ σπουδαιότερον τμῆμα τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ἀσκεῖται ἀπὸ ὀργανισμοὺς ἐξαρτωμένους ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας, περιλαμβάνει δὲ δύο σκέλη. Τὸ σκέλος τῆς ἐπισήμου ἀγροτικῆς πίστεως, ἡ ὅποια λειτουργεῖ μὲ κρατικὴν ἐνίσχυσιν καὶ τὸ σκέλος τῆς ἐλευθέρως ἀγροτικῆς πίστεως ἡ ὅποια ἀσκεῖται ἐλευθέρως. Ἡ βᾶσις εὐρίσκεται εἰς τὰ τοπικὰ ταμεῖα (Caisses Locales du Crédit Agricole Mutuel) τὰ ὅποια διακρίνονται εἰς τὰ ἐπίσημα (officiels) καὶ εἰς τὰ ἐλεύθερα (libres). Τὰ ἐπίσημα τοπικὰ ταμεῖα ἔχουν συστήσει τὰ περιφερειακὰ ταμεῖα. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὅλης κλίμακος εὐρίσκεται τὸ Ἐθνικὸν Ταμεῖον Ἀγροτικῆς Πίστεως (Caisse Nationale de Crédit Agricole). Ὁ ὄργανισμὸς οὗτος εἶναι δημόσιος μὲ διοικητικὴν καὶ οἰκονομικὴν αὐτοτέλειαν, ἔχει δὲ ὡς ἀποστολὴν τὴν διαχείρισιν τῶν ὑπὸ τοῦ κράτους διατιθεμένων διὰ τὴν ἀγροτικὴν πίστιν κεφαλαίων ὑπὸ τύπον προικοδοτήσεως ἢ ὑπὸ μορφήν εἰδικῶν πιστώσεων καὶ τὴν κατανομήν τούτων εἰς τὰ περιφερειακὰ ταμεῖα. Παραλλήλως ἀσκεῖ καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐλεγκτοῦ τῶν πιστωτικῶν συνεταιρισμῶν, οἱ ὅποιοι ὑπήχθησαν εἰς αὐτό.

Τὸ Ἐθνικὸν Ταμεῖον Ἀγροτικῆς Πίστεως ἀσκεῖ τὰς κάτωθι βασικὰς ἐργασίας: ἔκδοσιν ὄλων τῶν δανείων, τὴν ἀναπροεξόφλησιν τῶν γραμματίων τῶν μεταβιβαζομένων εἰς αὐτὸ παρὰ τῶν περιφερειακῶν ταμείων, τὴν διαχείρισιν τῶν κεφαλαίων τῶν περιφερειακῶν ταμείων, τὴν ἀνάληψιν καταθέσεων ὄψεως καὶ προθεσμίας. Αἱ πηγαὶ τῶν κεφαλαίων τούτων εἶναι αἱ καταθέσεις τῶν περιφερειακῶν ταμείων ἢ τῶν πελατῶν του, αἱ διὰ νόμου ὀριζόμεναι πιστώσεις, τὸ προϊόν τῶν ἐκδιδόμενων δανείων, αἱ προικοδοτήσεις τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως, αἱ ἀποταμίεύσεις, ἢ ἀναπροεξόφλησις τίτλων εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Γαλλίας, αἱ ἐπιδοτήσεις τόκων καὶ ἐπιτοκίων αἱ γινόμεναι ὑπὸ τοῦ Δημοσίου κλπ.

Τὸ Ἐθνικὸν Ταμεῖον Ἀγροτικῆς Πίστεως τελεῖ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον 30μελοῦς

έπιτροπής, ή όποία άποτελείται από μέλη του κοινοβουλίου, τους ενδιαφερομένους Υπουργούς και από εκπροσώπους των περιφερειακών ταμείων άγροτικής πίστεως. Σημειούται ότι τό Έθνικόν Ταμείον Άγροτικής Πίστεως είναι έν άπό τά μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα τής χώρας.

Όπως προκύπτει συνεπώς από τά άνωτέρω ή κλίμαξ τής «έπισήμου» άγροτικής πίστεως είναι πρώτον τό Έθνικόν Ταμείον Άγροτικής Πίστεως, δεύτερον τά περιφερειακά Ταμεία Άγροτικής Πίστεως και τρίτον τά Τοπικά Ταμεία Άγροτικής Πίστεως. Τά ταμεία του έπισήμου τομέως υπάγονται εις την γενικήν επαγγελματικήν όργάνωσιν «Fédération Nationale de Crédit Agricole». Υπάρχουν περί τά 4.000 τοπικά Ταμεία και 90 περιφερειακά. Αί χορηγούμεναι παρά τούτων πιστώσεις είναι πάσης μορφής, βραχυπρόθεσμοι, μεσοπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι. Τό μεγαλύτερον μέρος των Γάλλων άγροτών άποτελούν μέλη των τοπικών ταμείων άμοιβαίας άγροτικής πίστεως.

Εις την άγροτικήν πίστιν ή όποία άσκειται έλευθέρως υπάγονται έλεύθερα (libres) «Ταμεία άμοιβαίας Άγροτικής Πίστεως», τά όποία δέν προστρέχουν διά την χρηματοδότησιν των εις προκαταβολάς και έπιχορηγήσεις του Κράτους αλλά εις πηγάς προερχόμενας από την άγροτικήν άποταμίευσιν. Τά περισσότερα από τά έν λόγω ταμεία υπάγονται εις την Κεντρικήν Όμοσπονδιάν Άγροτικής Πίστεως (Fédération Centrale du Crédit Agricole).

Τό σύνολον των άνωτέρω ταμείων διαθέτει επί έθνικής κλίμακος κεντρικόν οικονομικόν όργανισμόν, την Γαλλικήν Άγροτικήν Τράπεζαν (Banque Française de l'Agriculture). Η Τράπεζα αύτη είναι Άνόνομος Έταιρία με καφάλαια 250 έκατομ. γαλλικών φράγκων ίδρυθεΐσα τό 1946. Οί κύριοι ρόλοι τής Τραπεζής είναι οί έξής : Αύτη άποτελεΐ τό κεντρικόν ταμείον των έλευθέρων ταμείων άγροτικής πίστεως και είναι Τράπεζα ειδικευμένη εις τάς γεωργικάς χρηματοδοτήσεις μεσοπρόθεσμου κυρίως διαρκείας.

Έκτός των προαναφερθέντων όργανισμών υπάρχουν και άλλοι ήμικρατικοί όργανισμοί τελούντες υπό την κηδεμονίαν του Υπουργείου Οικονομικών ως είναι ή Crédit National, ή όποία έπεμβαίνει εις τόν Έμπορικόν και Βιομηχανικόν τομέα, ή Crédit Foncier de France, ή όποία χορηγεί δάνεια εις μεσαίους και μεγάλους κτηματίας, ή Banque Française du Commerce Extérieur, ή όποία έχει άντικείμενον νά διευκολύνη την κινητοποίησιν των πιστώσεων κατά τάς εισαγωγάς και εξαγωγάς κλπ. Δέον νά αναφερθούν περαιτέρω αί τοπικαί Τράπεζαι, αί όποιαί άφιερώνουν μέρος των δραστηριοτήτων των διά την εκτέλεσιν πιστωτικών έργασιών σχετιζομένων με την γεωργίαν. Ένδεικτικώς αναφέρονται ή Crédit Sueriaire et Commercial, ή Banque des Produits Alimentaires et Coloniaux, ή Union Française pour l'Equiptement Agricole κλπ.

Τά έπιτόκια με τά όποία χορηγούνται τά δάνεια ποικίλλουν αναλόγως του χρηματοδοτικού όργανισμού και τής διαρκείας του δανείου. Ούτω, τό έπιτόκιον διά βραχυπρόθεσμους πιστώσεις των τοπικών ταμείων κυμαίνεται μεταξύ 4-6%. Τά μεσοπρόθεσμα δάνεια χορηγούνται με έπιτόκιον 5-6,25%. Τά μακροπρόθεσμα δάνεια τά χορηγούμενα υπό τής Caisse Nationale de Crédit Agricole επιβαρύνον-

τα με ἐπιτόκιον 3%. Τὰ ὑπὸ τῆς Crédit Foncier de France ἐνυπόθηκα μακροπρόθεσμα δάνεια χορηγοῦνται με ἐπιτόκιον 7,35% κλπ.

5. Δ. Γερμανία. Ἡ ἀγροτική πίστις εἰς τὴν Δ. Γερμανίαν συμπίπτει περίπου με τὴν ἴδρυσιν τῶν πρώτων συνεταιρισμῶν ὑπὸ τοῦ δημάρχου Raifeisen τῆς περιοχῆς τοῦ Ρήνου τὸ ἔτος 1846, ἥδη δὲ λειτουργοῦν εἰς τὴν Δ. Γερμανίαν 10.500 περίπου πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ καλούμενοι «Ταμεῖα Raifeisen» πρὸς τιμὴν τοῦ πρώτου ἴδρυτοῦ τῶν. Σήμερον ὑπάρχει ἡ τάσις συγχωνεύσεως τῶν συνεταιρισμῶν αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἕκαστος τούτων νὰ ἐμφανίξη τὴν εἰκόνα μικρᾶς ἀγροτικῆς Τραπεζῆς. Οἱ 10.500 αὐτοὶ τοπικοὶ συνεταιρισμοὶ συνέτηξαν 13 περιφερειακὰς συνεταιριστικὰς Τραπεζὰς. Εἰς τὴν κορυφὴν ὄλων εὐρίσκεται ἡ Γερμανικὴ Συνεταιριστικὴ Τράπεζα (Deutsche Genossenschaftskasse) με ἔδραν τὴν Φραγκφούρτην, ἡ ὁποία ἰδρύθη δι' εἰδικοῦ νόμου τῆς 11.5.1949, ὡς νομικὸν πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου. Τὸ κεφάλαιον τῆς Τραπεζῆς αὐτῆς καλύπτεται μέχρι τοῦ 50% ὑπὸ τοῦ κράτους, τὸ δὲ ὑπόλοιπον καλύπτεται ἀπὸ τὰς 13 περιφερειακὰς συνεταιριστικὰς Τραπεζὰς, τοὺς καταναλωτικοὺς συνεταιρισμοὺς κλπ.

Τὰ ταμεῖα Raifeisen ἀσκοῦν βραχυπρόθεσμον ἀγροτικὴν πίστιν διὰ τοῦ ἀνοίγματος ὑπὲρ ἐκάστου παραγωγοῦ πιστώσεως ἀναλόγου ποσοῦ εἰς τ ρ ε χ ο ὕ μ ε ν ο ν λ ο γ α ρ ι α σ μ ὸ ν. Ὁ παραγωγὸς δύναται νὰ κάμη χρῆσιν ἀναλαμβάνων ποσὰ ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε ἀναγκῶν του διὰ τῆς χρήσεως ἐπιταγῶν. Οἱ ἐν λόγῳ συνεταιρισμοὶ ἀσκοῦν ἐπίσης τὴν μεσοπρόθεσμον καὶ μακροπρόθεσμον ἀγροτικὴν πίστιν. Οἱ συνεταιρισμοὶ χορηγοῦν τὰ δάνεια εἰς τὰ μέλη τῶν ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐγκρίσεως ἢ μεσολαβήσεως τοῦ Κεντρικοῦ Ταμείου ἐνῶ εἰς τὴν Γαλλίαν τὰ Τοπικὰ Ταμεῖα δέχονται τὰς αἰτήσεις, τὰς ὁποίας ὑποβάλλουν εἰς τὰ περιφερειακὰ ταμεῖα διὰ τὴν τελικὴν ἐγκρισιν. Τὰ κεντρικὰ ταμεῖα (13) εἶναι οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητα, δέχονται τὰ πλεονάσματα τῶν καταθέσεων τῶν συνεταιρισμῶν τῆς δυνάμεώς των καὶ πιστοδοτοῦν τούτους ἀναλόγως τῆς περιπτώσεως.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς προαναφερθείσης πυραμίδος συνεταιρισμῶν ἀσκήσεως ἀγροτικῆς πίστεως ὑπάρχει καὶ ἡ Ἄγροτικὴ Τράπεζα τῆς Γερμανίας (Landwirtschaftliche Rentenbank), ἡ ὁποία ἰδρύθη διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 11 Μαΐου 1949. Ἡ ἐν λόγῳ Τράπεζα ἀσκεῖ τὰς ἀρμοδιότητάς της εἰς τὸν τομέα τῆς ἀγροτικῆς πίστεως γενικῶς, ἔνθα παίζει τὸν ρόλον τοῦ ὀργανισμοῦ συμψηφισμοῦ, λειτουργεῖ δὲ ὡς ἀναπροεξοφλητικὸς ὀργανισμὸς τῶν περιφερειακῶν ἰδρυμάτων ἀγροτικῆς πίστεως. Ἡ Τράπεζα ἐπίσης χορηγεῖ δάνεια πάσης φύσεως πρὸς τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα τὰ ἀσχολούμενα με τὴν παροχὴν πιστώσεων, πρὸς ἐπιχειρήσεις αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται με συγκέντρωσιν καὶ διάθεσιν γεωργικῶν προϊόντων καὶ ἐκτελεῖ ἄλλας Τραπεζικὰς ἐργασίας σχετιζομένης με τὴν ἀποστολὴν της.

Ἐκτὸς τῶν προαναφερθέντων ὀργανισμῶν οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται με τὴν ἀγροτικὴν πίστιν ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται οἱ ἐξῆς : Ἡ Deutsche Landesrentenbank, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει τὴν κατανομήν τῶν ἐκδομένων χρεογράφων, ἅτινα προορίζονται διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν προσφύγων οἱ ὁποῖοι πρόκειται νὰ ἀπασχοληθοῦν με τὴν γεωργίαν, ἡ Landmaschinen

Finanzierung A.E., ιδρυθείσα τὸ 1950 πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς προωθήσεως τῶν ἀγορῶν ἀγροτικοῦ ὕλικου, ἢ Pacht Kreditinstitut, ἢ ὅποια χορηγεῖ μεσοπροθέσμους καὶ μακροπροθέσμους πιστώσεις πρὸς ἀγροεκμισθωτὰς ἠγγυημένας διὰ κινητῶν περιουσιακῶν στοιχείων καὶ τῆς ὁποίας οἱ πόροι προέρχονται ἐκ τῆς Landwirtschaftliche Rentenbank τῆ μεσολαβῆσει τῆς D.G.K., ἢ Deutsche Siedlungsbank (Γερμανικὴ Τράπεζα ἀποκαταστάσεως) ἢ ὅποια χρηματοδοτεῖ τὰς νεοιδρυομένας ἀγροτικὰς ἐκμεταλλεύσεις, ἢ Kreditanstalt für Wiederaufbau, ἢ ὅποια διέθεσε πρὸς τὴν γεωργίαν τὰ κεφάλαια τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ σχεδίου Μάρσαλ, αἱ κτηματικαὶ Τράπεζαι (Hypothekenbanken), αἱ Savings Banks - Sparkassen (ἀποταμειωτικαὶ Τράπεζαι), αἱ ὅποια ἀποτελοῦν ὀργανισμοὺς δημοσίου δικαίου ἰδρυθέντας ὑπὸ τῶν κοινοτήτων καὶ χορηγοῦν βραχυπρόθεσμα καὶ μακροπρόθεσμα δάνεια πρὸς μὴ συνεταιρισμένους ἀγρότας κλπ.

Τὰ ἐπιτόκια χορηγήσεων ποικίλλουν ἀπὸ περιπτώσεως εἰς περίπτωσιν. Οὕτως, αἱ πιστώσεις διὰ τρεχουμένων λογαριασμῶν ἐπιβαρύνονται μὲ ἐπιτόκιον 5,5% πλέον προμηθείας, διὰ συναλλαγματικῶν μὲ ἐπιτόκιον 4,5% πλέον προμηθείας κλπ. Τὰ ἐπιτόκια τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς κυμαίνονται μεταξύ 8-9%. Τὸ κράτος ὅμως ἐπιδοτεῖ τὰ ἐπιτόκια ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι τὰ δάνεια θὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ σκοποὺς σαφῶς καθοριζομένους, ὡς εἶναι ἡ ἀγροτικὴ στέγασις, ἡ ἀπόκτησις ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων, ἡ ἐκτέλεσις ἐγγείων βελτιώσεων κλπ.

Αἱ ἐξετασθεῖσαι ἀνωτέρω περιπτώσεις ἀσκήσεως πολιτικῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἰς ἀνεπτυγμένας χώρας εἶναι ἀρκεταὶ διὰ νὰ δείξουν τὴν φύσιν καὶ τὴν μορφήν τοῦ σχετικοῦ θεσμολογικοῦ καθεστῶτος. Ἐκ τῆς συγκεντρωθείσας πληροφορίας προκύπτει ὅτι εἰς πολλὰς χώρας εἰς τὰς ὁποίας ἔχει ἤδη ἐπιτευχθῆ ὑψηλὸν ἐπίπεδον ἀναπτύξεως λειτουργοῦν πλείονες τοῦ ἐνὸς ὀργανισμοὶ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν ἀγροτικὴν πίστιν. Οἱ ὀργανισμοὶ οὗτοι ἐκπροσωποῦν τὴν δραστηριότητα τοῦ δημοσίου τομέως, τοῦ συνεταιριστικοῦ τομέως καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἀσκήσεως τοῦ λειτουργήματος τῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Οἱ τρεῖς αὗτοι τομεῖς ἐνίοτε συνεργάζονται, ἐνίοτε ἀνταγωνίζονται καὶ ἐνίοτε ἀλληλοσυμπληροῦνται, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἐφοδιασμὸς τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας εἰς κεφάλαια καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἀγροτῶν νὰ εἶναι καλυτέρα. Ἐξιοσημεῖον περαιτέρω καθίσταται τὸ γεγονός καθ' ὃ ἡ ἀγροτικὴ πίστις τροφοδοτεῖται εἰς μεγάλην κλίμακα ὑπὸ κεφαλαίων τῶν ἀγροτῶν προερχομένων εἴτε ἐξ ἀποταμιεύσεων εἴτε ἐξ εἰσφορῶν εἰς συνεταιριστικὰς ἢ μετοχικὰς μερίδας, εἴτε ἐκ δανείων. Τοῦτο ἐνισχύει τὴν εὐθύνην τοῦ ἀγρότου διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τῶν σχετικῶν ὀργανισμῶν, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάπτυξιν τούτων διὰ μηχανισμοῦ ἀγορᾶς ἐλευθεριωτέρας οἰκονομίας καὶ περιορίζει τὴν ἀντίληψιν καθ' ἣν ἡ προσφορά κεφαλαίων πρὸς τὴν γεωργίαν δέον νὰ λαμβάνῃ τὴν μορφήν κοινωνικῶν προσφορῶν τοῦ συνόλου πρὸς τὸν ἀγρότην. Δὲν εἶναι ἐξ ἄλλου ἀσυνήθεις αἱ περιπτώσεις ἀσκήσεως ἀγροτικῆς πίστεως ἐντὸς ἐνὸς γενικωτέρου προγράμματος τοπικῆς, περιφερειακῆς ἢ καθολικῆς ἀναπτύξεως, ἢ ἐντὸς ἐνὸς προγράμματος ἀποσκοποῦντος εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς παραγωγῆς, τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγικότητος, τὴν ἀναδιάρθρωσιν τῶν καλλιεργειῶν, τὴν ἐφαρμογὴν νέων καὶ βελτιωμένων μεθόδων

έκμεταλλεύσεως καί γενικώτερον τήν ἀνύψωσιν τῆς παραγωγικῆς, καταναλωτικῆς, ἐπενδυτικῆς καί ἀποταμιευτικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἀγρότου.

δ) Ἡ ἀγροτική πίστις ὡς ὄργανον ἀσκήσεως ἀγροτικῆς πολιτικῆς

Τό οικονομικόν σύστημα εἰς τό ὅποῖον ζῶμεν καί ἐργαζόμεθα ἐνίοτε δίδει λύσεις αἱ ὅποιαι δέν ἀνταποκρίνονται εἰς τās συνθήκας ἀριστοποιήσεως τās ὁποίας προδιαγράφει ἡ οἰκονομική θεωρία βάσει τῶν ἀρχῶν καί τῶν ὑποθέσεων ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται αὕτη. Ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ νά δώσῃ ἀρίστης λύσεις ἐκδηλοῦται ἐντόνως εἰς τόν ἀγροτικόν τομέα τῆς οἰκονομίας, εἰς τόν ὅποῖον ἐπικρατοῦν ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀγορᾶς καί ὁ ὁποῖος ὑφίσταται ἐντόνον τήν συμπιεστικήν ἐπίδρασιν τῶν ἄλλων τομέων τῆς οἰκονομίας. Ἐν προκειμένῳ θά γίνουν ὀρισημένοι παρατηρήσεις διὰ τήν συνάρτησιν εὐημερίας τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας, διὰ τοὺς σκοποὺς καί τὰ μέσα τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἀποσκοπεῖ εἰς τήν μεγιστοποίησιν τῆς συναρτήσεως ταύτης καί διὰ τόν ρόλον τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ὡς μέσου ἀσκήσεως ἀγροτικῆς πολιτικῆς ἀποσκοπούσης εἰς τήν μεγιστοποίησιν τῆς συναρτήσεως εὐημερίας τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας.

1. Ἡ συνάρτησις εὐημερίας. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ συνάρτησις τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας περιλαμβάνει μεγάλον ἀριθμὸν μεταβλητῶν οἰκονομικῶν καί μῆ (1). Ἡ συνάρτησις ἐν τούτοις τῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν χρησιμότητα τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει ἕκαστος μέλος τῆς κοινωνίας καί ἡ ὁποία πάλιν εἶναι συνάρτησις τοῦ ὄγκου τῶν ἀγαθῶν καί ὑπηρεσιῶν τὰ ὁποῖα ἔχει τοῦτο εἰς τὴν διάθεσίν του. Δυνάμεθα λοιπὸν νά ἐξειδικεύσωμεν τὴν γενικὴν συνάρτησιν οἰκονομικῆς εὐημερίας διὰ δύο ἀγαθὰ καί δύο ιδιώτας :

*Ἐχομεν λοιπὸν :

$$E = F [U^1 (x^1, y^1), U^2 (x^2, y^2)] \quad (4)$$

*Ἐνθα : E = οἰκονομικὴ εὐημερία

U^1 = Χρησιμότης τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει ὁ ιδιώτης 1, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὅτι ἀντιπροσωπεύει τόν ἀγροτικόν τομέα τῆς οἰκονομίας

U^2 = χρησιμότης τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει ὁ ιδιώτης 2, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὅτι ἀντιπροσωπεύει τόν μὴ ἀγροτικόν τομέα τῆς οἰκονομίας

x = ἀγροτικὸν προϊόν

y = μὴ ἀγροτικὸν προϊόν.

*Ἡ ἀνωτέρω συνάρτησις ὑποτίθεται ὅτι ἔχει τās γνωστὰς ιδιότητες, ἥτοι

1. Michael J. Brennan, Theory of Economic Statics, Englewood Cliffs, New Jersey 1970, σελ. 401.

πρώτον: η χρησιμότης εκάστου ιδιώτου αυξάνει όταν αυξάνη ή ποσότης τῶν ἀγαθῶν χ καὶ ψ τὰ ὁποῖα καταναλίσκει καὶ δεύτερον ἡ συνάρτησις τῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας αυξάνει, ὅταν αυξάνεται ἡ χρησιμότης τοῦ ἑνὸς χωρὶς ταυτόχρονον μείωσιν τῆς χρησιμότητος τὴν ὁποῖαν ἀπολαμβάνει ὁ ἄλλος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτουν αἱ συνθήκαι μεγιστοποιήσεως τῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας αἱ ὁποῖαι διὰ τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν δύνανται νὰ γραφοῦν μὲ τὰ γνωστά ὑποδείγματα τοῦ Pareto ἦτοι:

α) Συνθήκαι μεγιστοποιήσεως τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς. Αὗται ἐπιτυγχάνονται ὅταν ὁ ὀριακὸς λόγος τεχνικῆς ὑποκαταστάσεως τῶν συντελεστῶν a καὶ β διὰ τὰ προϊόντα χ καὶ ψ εἶναι ὁ αὐτὸς (1) ἦτοι:

$$\frac{\frac{\partial x}{\partial a_n}}{x_x} = \text{MRTS}_{ab}(x) = \frac{\frac{\partial y}{\partial a_y}}{y_y} = \text{MRTS}_{ab}(y) \quad (5)$$

Γραφικῶς τοῦτο ἀπεικονίζεται μὲ τὸ γνωστὸν διάγραμμα τοῦ Edgeworth.

β) Συνθήκαι ἀριστοποιήσεως τῆς ἀνταλλαγῆς. Αὗται ἐπιτυγχάνονται ὅταν ὁ ὀριακὸς λόγος ὑποκαταστάσεως τῶν ἀγαθῶν χ καὶ ψ διὰ τοὺς ιδιώτας 1 καὶ 2 εἶναι ὁ αὐτὸς ἦτοι:

$$\frac{\frac{\partial U}{\partial x_1}}{\frac{\partial U}{\partial y_1}} = \text{MRS}_{xy}(1) = \frac{\frac{\partial U}{\partial x_2}}{\frac{\partial U}{\partial y_2}} = \text{MRS}_{xy}(2) \quad (6)$$

Γραφικῶς καὶ αἱ συνθήκαι αὗται πάλιν δύνανται νὰ ἀπεικονισθοῦν μὲ τὸ γνωστὸν διάγραμμα τοῦ Edgeworth. Αἱ γενικαὶ συνθήκαι ἀριστοποιήσεως τοῦ Pareto περιλαμβάνουν ἐπὶ μέρος ὀριακὰς συνθήκας (2) ὡς εἶναι ἡ ἀρίστη κατανομή τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν μεταξὺ τῶν κατόχων τούτων, ἡ ἀρίστη κατανομή τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπιχειρήσεων καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων παραγωγῆς, ἡ ἀρίστη κατανομή τοῦ προϊόντος μεταξὺ τῶν παραγωγικῶν μονάδων καὶ τῶν κλάδων παραγωγῆς, ἡ ἀρίστη κατανομή τοῦ εἰσοδήματος τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, ἡ ἀρίστη κατανομή τῶν προϊόντων μεταξὺ τῶν καταναλωτικῶν μονάδων κ.ο.κ.

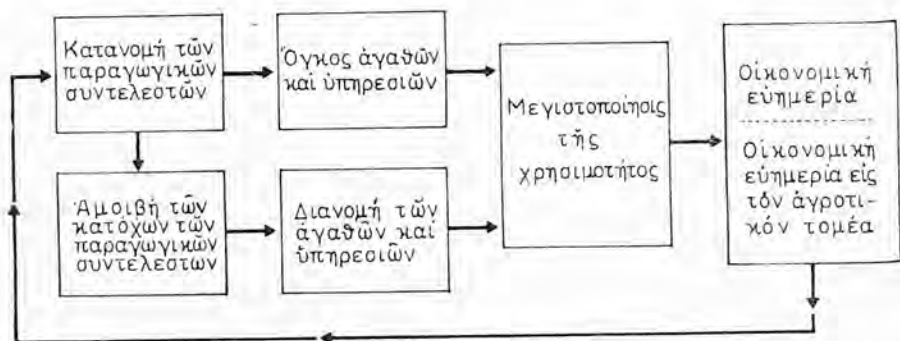
Ἀπὸ τὰς συνθήκας ἀριστοποιήσεως ἀπορρέουν καὶ οἱ σκοποὶ τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς διὰ τοὺς ὁποίους θὰ γίνη λόγος εἰς τὴν ἐπομένην παράγραφον.

2. Οἱ σκοποὶ τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Οἱ σκοποὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι, πρωτογενεῖς, δευτερογενεῖς καὶ τελικοί, εἶναι πολλοί.

1. Michael J. Brennan, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 432.

2. Ὅρα π.χ. James E. Hibdon, Price and Welfare Theory, New York 1969, σελ. 427 καὶ Earl O. Heady, Agricultural Policy under Economic Development, Ames, Iowa, 1962 σελ. 308.

Βάσει τῆς προηγουμένης ἐν τούτοις ἀναλύσεως θά ἦτο δυνατόν νά λεχθῆ ὅτι ὁ τελικός σκοπὸς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς γενικῶς καὶ τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς εἰδικότερον εἶναι ἡ μεγιστοποίησις τῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας διὰ τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας καὶ διὰ τὸ σύνολον τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ταύτης. Διὰ τὴν πραγματοποίησιν ὁμως τοῦ τελικοῦ σκοποῦ εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως πραγματοποιηθοῦν διάφοροι ἄλλοι ἐνδιάμεσοι γενικοὶ καὶ εἰδικοὶ σκοποί. Ἡ ἱεράρχησις τούτων μὲ κριτήριον τὴν σπουδαιότητα ἢ τὴν προτεραιότητα ποικίλλει ἀπὸ περιπτώσεως εἰς περίπτωσιν. Εἰς τὸ ἐπόμενον διάγραμμα ἐμφαίνονται ὑπὸ ἀπλοποιημένην μορφήν ὀρισμένοι ἀπὸ τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς (1).

Διάγραμμα 2

Ἐνδιάμεσοι καὶ τελικοὶ σκοποὶ τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς

Ἡ ἀπλή λογικὴ τοῦ διαγράμματος τούτου εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς σχέσεις (4), (5) καὶ (6) καὶ καλύπτει τὰς λειτουργίας τῆς παραγωγῆς, τῆς διανομῆς καὶ τῆς δαπάνης ἀπὸ τὴν ἀριστοποίησιν τῶν ὁποίων μεγιστοποιεῖται ἡ συνάρτησις χρησιμότητος καὶ ἡ συνάρτησις τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας. Τὰ βέλη δεικνύουν τὴν κατεύθυνσιν τῶν ἐπιδράσεων. Ἐκ τοῦ διαγράμματος τούτου προκύπτει ὅτι ἡ ἀγροτικὴ πολιτικὴ εἶναι δυνατόν νά ἔχη ὡς τελικὸν σκοπὸν τὴν μεγιστοποίησιν τῆς εὐημερίας τῶν ἀγροτῶν. Εἶναι δυνατόν ὁμως νά ἔχη ὡς ἐνδιάμεσον σκοπὸν τὴν αὐξήσιν καὶ ἀναδιάρθρωσιν τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς, ἢ ὁποία μέσῳ τοῦ ὄγκου καὶ τῆς ποιότητος τῶν παραγομένων ἀγαθῶν καὶ τοῦ δημιουργουμένου εἰσοδήματος νά ἔχη ὡς τελικὸν ἀποτέλεσμα τὴν αὐξήσιν τῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας τοῦ συνόλου. Δυνάμεθα λοιπὸν νά καταρτίσωμεν ἓνα ἐνδεικτικὸν κατὰ-λογον τῶν σκοπῶν τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς ὡς οὗτος προκύπτει ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἀνάλυσιν.

1. Ὅρα καὶ Rainer Schickele, *Agricultural Policy Farm Programs and National Welfare*, New York 1954, σελ. 67.

	<ul style="list-style-type: none"> — Μεγιστοποιήσις τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας. — Ἀρίστη κατανομή τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς τὴν γεωργίαν. — Προστασία τοῦ συντελεστοῦ φύσις. — Ἀνεξαρτησία τῆς γεωργίας ἀπὸ καιρικῆς μεταβολᾶς. — Ἐκσυγχρονισμὸς τῆς γεωργίας.
Παραγωγή	<ul style="list-style-type: none"> — Ἐκμηχάνισις τῆς γεωργίας. — Πλήρης ἀπασχόλησις εἰς τὴν γεωργίαν. — Βελτίωσις τοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ εἰς τὴν γεωργίαν. — Ὀρθολογικὴ ὀργάνωσις εἰς τὴν γεωργίαν. — Αὐξήσις τῆς παραγωγικότητος εἰς τὴν γεωργίαν. — Ἐλαχιστοποιήσις τοῦ κόστους παραγωγῆς εἰς τὴν γεωργίαν.
Διανομή	<ul style="list-style-type: none"> — Αὐξήσις τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν γεωργίαν. — Τιμαὶ γεωργικῶν προϊόντων. — Διανομὴ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν γεωργίαν. — Προστασία μικρῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων.
Δαπάνη	<ul style="list-style-type: none"> — Βελτίωσις καταναλωτικῶν συνθηκῶν εἰς τὴν γεωργίαν. — Ἀγροτικὴ κατοικία. — Ἀγροτικὴ ὑγεία. — Ἀγροτικὴ ἐκπαίδευσις. — Τιμαὶ τῶν ἀγοραζομένων προϊόντων ὑπὸ τῶν ἀγροτῶν. — Κοινωνικὴ προστασία τῶν ἀγροτῶν, κ.ο.κ.

Ἐάνωτέρω ἐνδεικτικὸς κατάλογος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπεκταθῆ περισσότερο καὶ νὰ περιλάβῃ καὶ ἄλλους γενικοὺς καὶ εἰδικούς ἀμέσους καὶ ἐμμέσους σκοποὺς τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Ἐξαντλητικὴ ἀπαρρίθμησις τούτων δὲν ἐνδιαφέρει τὴν παροῦσαν ἐπισκόπησιν. Οἱ σκοποὶ ἐν τούτοις οἱ ὅποιοι περιέχονται εἰς τὸν πίνακα αὐτὸν ἀναφέρονται εἰς τὰς βασικὰς λειτουργίας τῆς οἰκονομίας, τῆς παραγωγῆς, τῆς διανομῆς καὶ τῆς δαπάνης, ἢ ἀριστοποιήσις τῶν ὁποίων ὀδηγεῖ εἰς μεγιστοποίησιν τῆς συναρτήσεως χρησιμότητος καὶ τῆς συναρτήσεως τῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας.

3. Τὰ μέσα τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Ὁ πραγματικὸς κόσμος ἐνίοτε εἶναι διάφορος ἀπὸ τὸν θεωρητικὸν καὶ ἴδιον τὸν κόσμον τῶν γενικῶν καὶ ἀφηρημένων οἰκονομικῶν ὑποδειγμάτων. Ὁ λειτουργικὸς μηχανισμὸς τῆς οἰκονομίας σπανίως πραγματοποιεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰς συνθήκας ἀριστοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς αἱ ὅποιαι δίδονται ἀπὸ τὰς σχέσεις (5) καὶ (6) ἢ τὰς συνθήκας ἀριστοποιήσεως τῆς παραγωγῆς, τῆς διανομῆς καὶ τῆς δαπάνης εἰς τὸν τομέα τῆς γεωργίας, αἱ ὅποιαι δίδονται ἀπὸ τὸ διάγραμμα 2 καὶ ἀπὸ τὸν προηγούμενον κατάλογον τῶν σκοπῶν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λαμβάνονται διάφορα μέτρα διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ ἐπίτευξις τῶν σκοπῶν τοὺς ὁποίους τὰ κέντρα ἀποφάσεων θεωροῦν ὅτι ἀνταποκρίνονται περισσότερο πρὸς τὰς κατευθύνσεις τῆς γενικῆς καὶ εἰδικῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας.

Τὰ μέσα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἶναι πολλὰ καὶ ἡ ἀπαρρίθμησις τούτων περιττεύει. Εἶναι σκόπιμον ὅμως νὰ ἀναφερθοῦν ὀρισμένα ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ ἐνταχθοῦν τὰ μέσα τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ἐντὸς τοῦ γενικοῦ πλαισίου τῶν σκοπῶν καὶ τῶν μέσων τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς.

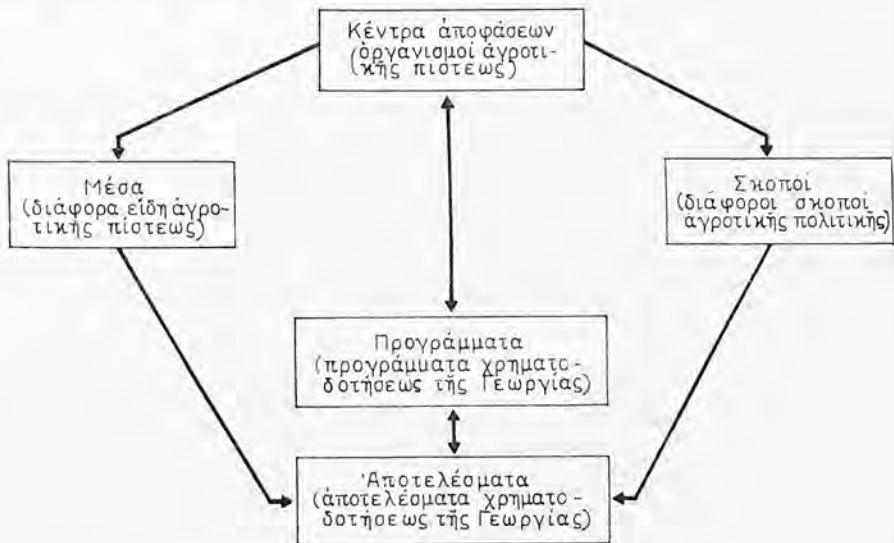
Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ μέσα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἶναι πολλὰ : δημοσιονομικά, νομισματικά, συναλλαγματικά, θεσμολογικά, ὀργανωτικά, διοικητικά κ.λ.π. Εἶναι γνωστὸν περαιτέρω ὅτι αἱ ἀλληλεξαρτήσεις σκοπῶν καὶ μέσων δημιουργοῦν τὸ κύκλωμα σκοπὸς - μέσον - σκοπὸς - μέσον κ.λ.π., εἰς τρόπον ὥστε ἕνας σκοπὸς εἰς μίαν περίπτωσιν νὰ θεωρῆται ὡς μέσον εἰς ἄλλην καὶ ἀντιθέτως. Ἐν προκειμένῳ ἐνδιαφέρουν κυρίως τὰ νομισματικά καὶ πιστωτικά μέσα τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς μεταξύ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται ἰδιαίτερος ὁ ὄγκος τῶν χορηγουμένων πιστώσεων πρὸς τὴν γεωργίαν, ἡ κατανομή τούτων μεταξύ τῶν διαφόρων δραστηριοτήτων καὶ οἱ ὅροι καὶ συνθήκαι ὑπὸ τοὺς ὁποίους χορηγοῦνται αὗται. Τὰ μέσα λοιπὸν τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τὰ συνδεόμενα μὲ τὴν ἀγροτικὴν πίστιν εἶναι τὰ ἐξῆς :

- Βραχυχρόνια δάνεια διαρκείας μέχρι 3 μηνῶν.
- Ἐποχικὰ δάνεια διαρκείας 3 - 9 μηνῶν.
- Δάνεια διαρκείας 9 μηνῶν - ἐνὸς ἔτους.
- Μεσοπρόθεσμα δάνεια διαρκείας 1 - 5 ἐτῶν.
- Μακροπρόθεσμα δάνεια διαρκείας 5 ἐτῶν καὶ ἄνω.
- Δάνεια διὰ τὴν ἀγορὰν σπόρων, κτηνοτροφῶν, λιπασμάτων κ.λ.π.
- Δάνεια διὰ τὴν πληρωμὴν τρεχουσῶν δαπανῶν.
- Δάνεια διὰ τὴν ἀγορὰν ζώων ἀναπαραγωγῆς.
- Δάνεια διὰ τὴν ἀγορὰν γαλακτοφόρων ζώων.
- Δάνεια διὰ τὴν ἀγορὰν κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ.
- Δάνεια διὰ τὴν ἀποθήκευσιν προϊόντων.
- Δάνεια διὰ τὴν ἀγορὰν ἀγροκλήματος.
- Δάνεια χορηγούμενα διὰ διαφόρων εἰδῶν ἀσφαλείας.
- Δάνεια διὰ τὴν χρηματοδότησιν διαφόρων ἔργων (κτίρια, ἐγγειοβελτιωτικά κ.λ.π.).
- Δάνεια χορηγούμενα ἄνευ ἀσφαλείας.
- Δάνεια χορηγούμενα μὲ χαμηλὸν ἐπιτόκιον.
- Δάνεια χορηγούμενα πρὸς εἰδικούς κλάδους παραγωγῆς.
- Δάνεια χορηγούμενα μὲ σύνηθες ἐπιτόκιον.
- Δάνεια πρὸς ἰδιώτας.
- Δάνεια πρὸς συνεταιρισμούς, κ.λ.π.

Αἱ ἄνωτέρω κατηγορίαι δανείων ἀποτελοῦν διαφόρους ὄψεις τῶν αὐτῶν κατηγοριῶν δανείων αἱ ὁποῖαι προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἐνταξιν τούτων εἰς κατηγορίας βάσει ὀρισμένων κριτηρίων διὰ τὰ ὁποῖα ἐγένετο ἤδη λόγος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης ἐργασίας. Ἀναφέρονται, ἐν τούτοις, ἐν προκειμένῳ διότι δύνανται νὰ γίνουιν διάφοροι συνδυασμοὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν δανείων προκειμένου νὰ

χρησιμοποιηθούν ταυτα ως μέσα άσκησης άγροτικής πολιτικής και έπηρεασμού του μηχανισμού της οικονομίας εις τόν τομέα της γεωργίας.

4. Προγράμματα άγροτικής πολιτικής. Είναι γνωστόν ότι έν πρόγραμμα οικονομικής πολιτικής τό όποιον καταρτίζεται και εκτελείται υπό του κατάλληλου κέντρου αποφάσεων περιλαμβάνει βασικώς τούς σκοπούς της οικονομικής πολιτικής οί όποιοι επιδιώκονται διά τούτου, τά μέσα τά όποία πρόκειται νά χρησιμοποιηθούν διά την επίτευξιν τών σκοπών και τά αποτελέσματα τά όποία αναμένονται εκ της εφαρμογής του προγράμματος. Γραφικώς ή σχέσις μεταξύ κέντρων αποφάσεων, σκοπών, μέσων και αποτελεσμάτων της οικονομικής πολιτικής, εμφανίζονται εις τό διάγραμμα 3.

Διάγραμμα 3

Σκοποί και μέσα της άγροτικής πολιτικής

Εις τό διάγραμμα 3 εμφανίζονται συνοπτικώς εκείνα τά όποία ελέχθησαν μέχρι τώρα διά την άγροτικήν πίστιν. Οί διάφοροι όργανισμοί χρηματοδότησεως της γεωργίας και κυρίως αί άγροτικάί τράπεζαι αί έλεγχόμεναι υπό του κράτους καταρτίζουν τά διάφορα προγράμματα άσκησης άγροτικής πολιτικής βάσει τών επιδιώξεων τας όποιαις επιθυμούν νά επιτύχουν. Διά την επίτευξιν τών σκοπών, τούς όποιους περιεγράψαμεν ήδη, χρησιμοποιούν τά μέσα τά όποια περιεγράψαμεν επίσης. Διά την χάραξιν όμως τών σκοπών, διά την χρησιμοποίησιν τών μέσων, διά την κατάρτισιν τών προγραμμάτων και διά την αξιολόγησιν τών επιτευχθέντων αποτελεσμάτων, χρησιμοποιούνται τά όργανα αναλύσεως τά όποια έχει δημιουργήσει ή οικονομική επιστήμη, ώρισμένα τών όποιων εξητάσθησαν εις την άρχήν της παρούσης εργασίας.

*Υπό μορφήν παραδείγματος δίδεται κατωτέρω συνοπτικός πίναξ 4 εις τόν

Προϋποθέσεις διά τήν χορήγησιν δανείων

Είδος δανείου	Σκοπός	Βάσις ὑπολογισμοῦ
1) Βραχυπρόθεσμα καλλιεργητικά δάνεια	Ἀντιμετώπισις τῶν καλλιεργητικῶν ἀναγκῶν κατά καλλιεργητικὴν περίοδον ἐκάστης ἐκμεταλλεύσεως. Χορηγοῦνται πρὸς μεμονωμένους παραγωγούς, πρὸς συνεταιρισμένους παραγωγούς, πρὸς νομικὰ πρόσωπα μέσω τῆς Α.Τ.Ε. ἢ μέσω τῶν συνεταιρικῶν ὀργανώσεων.	Αἱ πραγματικαὶ δαπάναι ὑπολογιζόμεναι κατά περίπτωσιν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς δυναμικότητος τῶν ἐνισχυομένων.
2) Δάνεια ἐπ' ἐνεργῶν	Προστασία τοῦ εἰσοδήματος τῶν παραγωγῶν διά τῆς παροχῆς δανείων εἰς περίοδον κάμψεως τῶν τιμῶν ἢ ἀζητησίας τῶν προϊόντων. Ἀντιμετώπισις ἐξόδων ἐπεξεργασίας, ἀποθηκεύσεως καὶ συντηρήσεως τῶν προϊόντων. Δι' ἐπισκευὴν γεωργικῶν μηχανημάτων.	Τὰ προϊόντα ἐφ' ὧν παρέχονται τὰ δάνεια δεόν νά εἶναι συντηρήσιμα. Τὰ ποσοστά τῶν δανείων κυμαίνονται μεταξύ 60-80% τῆς τιμῆς χονδρικῆς πωλήσεως. Τὰ ποσοστά καθορίζονται ὑπὸ τῆς Νομ. Ἐπιτροπῆς ἢ τῆς Ἐπιτροπῆς Πιστώσεων τῆς Α.Τ.Ε.
3) Χρηματοδότησις γεωργικῶν Ὄργανισμῶν καὶ Ὄργανώσεων	Συγκέντρωσις καὶ διάθεσις γεωργικῶν προϊόντων. Προμήθεια διαφόρων εἰδῶν γεωργικῆς καὶ οἰκιακῆς χρήσεως. Προστασία τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀγροτῶν διά τῆς ἐπιτεύξεως καλλιτέρων τιμῶν διά τοὺς ἀγρότας.	Προκαταβολή εἰς ποσοστὸν ἐπὶ τῆς τρεχούσης χονδρικῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος. Χρηματοδότησις ἀγορᾶς εἰδῶν εἰς τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς. Ἀντιμετώπισις πραγματικῶν δαπανῶν λειτουργίας μηχανημάτων κλπ.
4) Δάνεια μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας	Διά τῶν δανείων τούτων ἐπιδιώκεται ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς, ἡ ἀναδιάρθρωσις τῶν καλλιεργειῶν, ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγικότητος καὶ ἡ δημιουργία συγχρονισμένων μονάδων. Διά τούτων ἐκτελοῦνται ἐπενδύσεις δι' ἀρδεύσεις, δι' ἀγορὰν παραγωγικῶν ζώων καὶ ζώων ἐργασίας, δι' ἀγγειοβελτιώσεις διά κατασκευὴν γεωργικῶν οἰκοδομῶν καὶ ἐγκαταστάσεων εἰς τὴν ἀμπελοουργίαν, δενδροκομίαν, δασοκομίαν, ἀλιεῖαν, σπογγαλιεῖαν κλπ., διὰ προμηθείας γεωργικῶν μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων κλπ.	Τὸ ὕψος τῶν δανείων δεόν νά καλύπτῃ ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει τὴν προβλεπομένην ἐπένδυσιν.

ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς

Διασφαλίσεις	Προϋποθέσεις χορηγήσεως	Εἰσπραξίς ὀφειλῶν
<p>δι' ἐγγυητοῦ, ἐὰν τὰ δάνεια δὲν ὑπερβαίνουν ὠρισμένον ποσὸν διὰ τοὺς μεμονωμένους παραγωγούς καὶ διὰ τοὺς συνεταιρισμένους. Ἐάν τὸ δάνειον εἶναι μεγαλύτερον τῶν ἀνωτέρω ποσῶν ἐμπράγματος ἀσφάλεια καλύπτουσα τὸ 150% τοῦ δανείου.</p>	<p>Ἀπόφασις τῆς Ἐπιτροπῆς Πιστώσεων ἢ τοῦ Συμβουλίου Πιστώσεων καθορίζουσα τὰ χορηγητέα ποσὰ δανείων κατὰ μονάδα καλλιεργείας ἢ ἐκμεταλλεύσεως.</p>	
<p>Ἀσφάλις διὰ κοινοῦ ἐνεχύρου ἢ διὰ γεωργικοῦ ἐνεχύρου. Εἰς τὰ καπνὰ ἢ διασφαλίσεις τῆς Α.Τ.Ε. στηρίζεται εἰς τὸ πλασματὸν ἐνέχυρον.</p>	<p>Καλὴ ποιοτικὴ κατάστασις τῶν προϊόντων διαπιστωμένη ὑπὸ τῆς τεχνικῆς ὑπηρεσίας τῆς Α.Τ.Ε. Κυριότης ἐπὶ μηχανημάτων.</p>	<p>Ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν ἀνείων ἐπ' ἐνεχύρῳ συμψηφίζονται αἱ ὀφειλαὶ ἐκ τῶν καλλιεργητικῶν καὶ λοιπῶν δανείων.</p>
<p>Ἐνέχυρον τὰ σχετικὰ μηχανήματα.</p>	<p>Εἰδικὴ διαδικασία διὰ τὰ δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ καπνοῦ.</p>	
<p>Αἱ χρηματοδοτήσεις ἀσφαλίζονται διὰ τῆς εὐθύνῃς τῶν μελῶν, δι' ἐνεχύρου τῶν συγκεντρωμένων προϊόντων ἢ προμηθευομένων εἰδῶν. Δι' ἐκχωρήσεως πόρων τῶν ὀργανώσεων.</p>	<p>Ἄρτια ὀργάνωσις τῶν ὀργανώσεων. Ὑπαρξίς πλεονασμάτων τοῦ προϊόντος δικαιολογούντων τὴν συγκέντρωσιν. Καταλληλότης τοῦ προϊόντος. Διὰ τῆς προμηθείας εἰδῶν (σπόροι, ἐργαλεῖα κλπ.) δέον νὰ ἐξυπηρετοῦνται τὰ μέλη τῶν ὀργανώσεων. Δυνατότης ταχείας διαθέσεως τῶν εἰδῶν.</p>	
<p>Αἱ αὐταὶ ὡς καὶ εἰς τὰ βραχυπρόθεσμα δάνεια.</p>	<p>Αἱ ἐνεργοῦμεναι ἐπενδύσεις δέον νὰ εἶναι σκόπιμοι, οἰκονομικῶς συμφέρουσαι εἰς τοὺς δανειοδοτούμενους, νὰ εὐρίσκωνται ἐντὸς τῶν σκοπῶν τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος, νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἐξ ἄλλου ὁ αἰτῶν δέον νὰ εἶναι ἐργατικὸς, κάτοχος συγχρόνων μεθόδων καλλιεργείας καὶ νὰ τὸν διακρίνη ἔφεσις καὶ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασίαν του.</p>	<p>Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἐπενδύσεων βραδείας ἀποδόσεως, ἐρευνᾶται ἢ δυνατότης ἐξυπηρετήσεως τοῦ δανείου ἐκ τῶν λοιπῶν προσόδων τῶν δανειοδοτούμενων.</p>

Εἶδος δανείου	Σκοπός	Βάσις ὑπολογισμοῦ
5) Ἀλιευτικά Δάνεια	Ἀντιμετώπισις δαπανῶν λειτουργίας ἀλιευτικῶν ἐπιχειρήσεων, μικρῶν, παρακτίων, μέσων καὶ ὑπερποντίων, δαπανῶν ἐπενδύσεων καὶ προστασία τιμῶν. Εἶδη: Βραχυπρόθεσμα. Ἐπ' ἐνεχύρωφ. Πρὸς νομ. πρόσωπα. Μεσοπρόθεσμα.	Ἀνάλογος πρὸς τὸ εἶδος καὶ τὸν σκοπὸν ἐκάστου Δανείου.
6) Σπογγαλιευτικά Δάνεια	Τὰ βραχυπρόθεσμα καλύπτουν δ- λας τὰς δαπάνας κινήσεως τῶν σπογγαλιευτικῶν. Τὰ μεσομακρο- πρόθεσμα δίδονται διὰ κατασκευὴν πλοίων καὶ λοιπὰς ἐπενδύσεις.	Τὰ ἀνώτατα ποσὰ τῶν δανείων καθορίζονται ὑπὸ τοῦ Ὑπ. Βιο- μηχανίας κατόπιν εἰσηγήσεως τῆς τεχνικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Α. Τ. Ε.

Διὰ τὴν χορήγησιν παντὸς δανείου ἀπαιτοῦνται ὀρισμέναι γενικαὶ προϋποθέσεις, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἑξῆς :

- Τὸ ποσὸν τοῦ Δανείου δέον νὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ δανειζομένου.
- Διὰ τοῦ δανείου δέον νὰ ἐξυπηρετῆται γεωργικὸς σκοπὸς καὶ νὰ προάγεται ἡ παραγωγικότης.
- Διὰ τοῦ δανείου δέον νὰ ἐνισχύεται ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας.

νακος 4)

Διασφαλίσεις	Προϋποθέσεις χορηγήσεως	Είσπραξις όφειλών
<p>Βραχυπρόθεσμα :</p> <p>Έπί προσωπική άσφαλεία μέχρις όρισμένου ποσού διά μεμονωμένους και διά συνεταιρισμένους άλιείς.</p> <p>Μεσοπρόθεσμα : Έμπράγματα διασφαλίσεις (ναυτικών ένέχυρον, ναυτική ύποθήκη ή κοινή τοιαύτη) καλύπτουσαι τό 150% τοϋ ποσού. Είς ή δύο έγγυηταί.</p> <p>Άσφάλις τών σπόγγων κατά κινδύνων θαλάσσης.</p>	<p>Άδεια Άλιείας. Αί προϋποθέσεις και τά κριτήρια τών λοιπών δανείων τής Α. Τ. Ε.</p>	
<p>Τό 30% τών δανείων έγγυάται τό Δημόσιον. Διά τήν έγκρισιν τών δανείων άπαιτείται προηγουμένη έγκρισις υπό Έπ. Βιομηχανίας. Έγγράφεται ναυτικών ένέχυρον ή ναυτική ύποθήκη ή τοιαύτη επί άκινήτου. Αί δανειστικά συμβάσεις ύπογράφονται υπό δύο έγγυητών. Τά σκάφη άσφαλίζονται κατά κινδύνων θαλάσσης και ένίστε κατά κινδύνων πολέμου, οί δέ σπόγγοι κατά κινδύνου θαλάσσης.</p>		<p>Οί μη έξοφλόντες τάς όφειλάς των και έφ' όσον τοϋτο δέν όφείλεται εις κακοπιστίαν έπανενισχύονται εάν διασφαλίζουν τό άνοιγμα έμπραγματός.</p>

- Δέον νά είναι έξησφαλισμένη ή όμαλή έπιστροφή τοϋ δανείου.
- Δέον νά ύπάρχουν αί άναγκαΐαι διασφαλίσεις.
- Οί δανειζόμενοι δέον νά είναι καλής συναλλακτικής τάξεως.
- Οί συναλλασσόμενοι δέον νά πληροϋν ώρισμένας προϋποθέσεις επαγγελματικής καταρτίσεως και ήθικου χαρακτήρος.

Π η γ ή : Πληροφορία και Στοιχεία Α.Τ.Ε.

ὁποῖον ἐμφαίνονται τὰ διάφορα εἶδη δανείων τὰ ὅποια χορηγεῖ ἡ Ἀγροτική Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον χορηγοῦνται, ἡ βᾶσις ἐπὶ τῆς ὁποίας γίνεται ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ δανείου, αἱ διασφαλίσεις αἱ ὅποιαι ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν χορήγησιν τοῦ δανείου, αἱ διάφοροι προϋποθέσεις διὰ τὴν χορήγησιν τοῦ δανείου, καὶ ὁ τρόπος εἰσπράξεως τῶν ὀφειλῶν. Ὁ πίναξ οὗτος ἀποτελεῖ συνοπτικὴν παρουσίαν εἰδικῶν προγράμματος ἄσκήσεως ἀγροτικῆς πολιτικῆς διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀγροτικῆς πίστεως.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ ἄλλα εἶδη πιστωτικῶν ἐργασιῶν, ὡς εἶναι αἱ χρηματοδοτήσεις γεωργικῶν ὀργανισμῶν καὶ ὀργανώσεων, αἱ χρηματοδοτήσεις διὰ τὴν ἐμπορίαν γεωργικῶν προϊόντων, αἱ χρηματοδοτήσεις διὰ τὴν ἐκτέλεσιν δασικῶν ἐργασιῶν, αἱ χρηματοδοτήσεις διὰ τὴν χωρικὴν βιοτεχνίαν, διὰ τὴν ἀλιεῖαν, σπογγαλιεῖαν κ.λ.π. Ἐκάστη ἐκ τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν χρηματοδοτήσεων ἐξυπηρετεῖ τοὺς ἀντιστοίχους σκοποὺς τοῦ κλάδου πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται, ἔχει τὰ ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά της, τὴν εἰδικὴν διαδικασίαν χορηγήσεων, τὰς εἰδικὰς διασφαλίσεις καὶ τοὺς εἰδικούς ὄρους καὶ προϋποθέσεις χορηγήσεων. Ἡ ἐξέτασις ἀναλυτικῶς ὄλων αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν ἐκφεύγει ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς παρούσης ἐργασίας, ἡ ὅποια ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὴν γενικὴν θεωρητικὴν καὶ ἐμπειρικὴν ἐπισκόπησιν τοῦ προβλήματος.

5. Κατευθύνσεις. Εἰς τὴν προηγουμένην ἐπισκόπησιν κατεβλήθη προσπάθεια ὅπως ἐνταχθῆ τὸ πρόβλημα τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ὡς αὕτη ἀσκέται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἀλλοδαπὴν ἐντὸς τοῦ γενικοῦ θεωρητικοῦ πλαισίου τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς οἰκονομικῆς τῆς εὐημερίας. Κατεβλήθη ἐπίσης προσπάθεια ὅπως ἐνταχθῆ ἡ ἀγροτικὴ πίστις ἐντὸς τοῦ γενικοῦ πλαισίου τῶν μέσων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἡ ὅποια ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν ἐπιδιώξεων τῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας. Πρὶν κλείσωμεν τὴν παράγραφον αὐτὴν ἴσως δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον νὰ γίνουιν ὀρισμένοι δεοντολογικαὶ παρατηρήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὰς κατευθύνσεις τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἡ ὅποια χρησιμοποιεῖ ὡς μέσον τὴν ἀγροτικὴν πίστιν.

Ζῶμεν μίαν περίοδον ἐντόνων κατακρημνίσεων, μετασχηματισμῶν καὶ ἀνατροπῶν εἰς ὄλους τοὺς τομείς τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἡ οἰκονομία τῆς ἀναπτύξεως μὲ ὑψηλὸν κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα καὶ μὲ ὑψηλὴν κατὰ κεφαλὴν γενικὴν καὶ εἰδικὴν κατανάλωσιν ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὴν οἰκονομίαν τῆς εὐημερίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐντάσσονται αἱ ἔννοιαί τῶν ἐξωτερικῶν ἀντιοικονομιῶν, τῆς μολύνσεως τοῦ περιβάλλοντος καὶ ὄλων τῶν ἄλλων στοιχείων τὰ ὅποια ἐπενεργοῦν μειωτικῶς ἐπὶ τοῦ γενικοῦ δείκτου τῆς χρησιμότητος, τὸν ὁποῖον ἐδώσαμεν προηγουμένως.

Εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἀναπτύξεως δίδεται μεγάλη ἐμφασις εἰς τὸν δεῦτερον ὄρον τῆς συναρτήσεως (4), ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει τὸ μὴ γεωργικὸν προϊόν.

Ἐπὶ δεκαετίας ἐξήσαμεν τὸν μειούμενον ρόλον τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας ἐντὸς τοῦ γενικοῦ ρυθμοῦ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ περίοδος τὴν ὁποίαν ζῶμεν ἐπιβάλλει τὴν ἀναθεώρησιν τῶν σκέψεών μας καὶ τὴν ἐπανεξέτασιν τῶν πεποιθήσεών μας. Ἡ βιομηχανικὴ κοινωνία πέραν ἑνὸς σημείου

δὲν συμβάλλει ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ φθίνουσα ὀριακὴ χρησιμότης τοῦ μὴ γεωργικοῦ προϊόντος τῆς κοινωνίας καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν ἀνακατανομὴν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν πρὸς ὄφελος τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας. Ἡ παγκόσμιος ἔλλειψις ἀγαθῶν γεωργικῆς προελεύσεως ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἀξιοζυμώσασθαι ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς ἐπιβάλλουν τὴν ἐπανεξέτασιν τοῦ ρόλου τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας.

Ἐποφασιστικὸν ρόλον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν καλεῖται νὰ παίξῃ ἡ ἀγροτικὴ πίστις. Αὕτη δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς μέσον ἀναδιάρθρωτικῆς ἀνακατανομῆς τῶν πόρων τῆς οἰκονομίας πρὸς ὄφελος τῆς γεωργίας, ὡς ἀποφασιστικὸν μέσον ἐνισχύσεως τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς, ὡς ἀποφασιστικὸν μέσον ἀναδιανομῆς τοῦ εἰσοδήματος πρὸς ὄφελος τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως καὶ ὡς ἀποφασιστικὸν μέσον ἀνακατανομῆς τῆς δαπάνης τῶν καταναλωτικῶν μονάδων πρὸς ὄφελος τῶν ἀγαθῶν τὰ ὅποια μεγιστοποιοῦν τὸν δείκτην τῆς καθολικῆς εὐημερίας. Ἡ κατάλληλος θεσμολογικὴ ὀργάνωσις τῶν φορέων τῆς ἀγροτικῆς πίστεως τὴν ὁποίαν ἐξητάσαμεν εἰς τὴν παρούσαν ἐργασίαν μεβάσιν τὰς γενικὰς καὶ εἰδικὰς ἀρχὰς τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας δύνανται νὰ ἀποτελέσουν ἀποφασιστικὰ μέσα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ νὰ συμβάλουν οὐσιωδῶς εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν νέων αὐτῶν κατευθύνσεων εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν μεγιστοποίησιν τῆς καθολικῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας εἰς παγκόσμιον κλίμακα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- * Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος,
Τὸ ἔργον μῆς δεκαετίας, 1930 - 1939, Ἀθῆναι 1940.
- * Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος,
Τὸ ἔργον μῆς δεκαετίας, 1952 - 1962, Ἀθῆναι 1963.
- Γιάλια Ν. Π.,
Τὸ ἔργον καὶ ἡ δράσις τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὴν πρώτην εἰκοσιπενταετίαν,
Ἀθῆναι 1954.
- Γραμματοπούλου Γ.,
Ἡ Ἀγροτικὴ Πίστις εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1964.
- Διεθνῆς Τράπεζα Ἀνασυγκροτήσεως καὶ Ἀναπτύξεως,
Ἡ Ἀνάπτυξις τῆς Γεωργίας ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1967.
- * Ἐξάρχου Γ. Α.,
Καταστατικὸν Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1960.
- Ζολῶτα Ξ.,
Ἀγροτικὴ πολιτικὴ, Ἀθῆναι 1934.
- Ἰνστιτοῦτον Τραπεζικῶν Μελετῶν Τραπεζῆς Ἑλλάδος,
Σύστημα Χρηματοδοτήσεως τοῦ Ἀγροτικοῦ Τομέως εἰς τὰς ἑξ ἡμέρας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος, Ἀθῆναι 1967.

- Καλαμπαλίκη Άρ.,**
 'Ο Όργανισμός της Αγροτικής Τραπεζικής της Ελλάδος, 'Αθήναι 1962.
- Κισσαμιτάκη Γ. Ι.,**
 'Η Αγροτική Πίστις *άλλαζού και παρ' ήμιν*, 'Αθήναι 1968.
- Κλήμη Ν. Άρ.,**
 'Αγροτική Πίστις, *ιστορία ιδρύσεως της Αγροτικής Τροσίτζης*, 'Αίτιναι 1954.
- Σιδέρη Άρ.,**
 'Η Αγροτική Πολιτική της Ελλάδος κατά την λήξαν εκατονταετία, 'Αθήναι 1934.
- Υπουργείον Συντονισμού, Διεύθυνσις Κοινωνικής Πολιτικής,**
 Προβλήματα Γεωργικών Συνεταιριστικών Όργανώσεων Ελλάδος, 'Εκθεσις 'Εμπειρο-
 γνομόνων Ο.Ο.Σ.Α., 'Αθήναι 1964.
- Agr. Committee,**
 Farm Credit Analysis Handbook, Amer. Bankers Assoc., New York 1965.
- American Bankers Association,**
 «The Changing Face of Farming: Economic and Operational Implications for Bankers»,
 Banking, April 1963.
- American Institute of Banking,**
 Agricultural Credit, American Bankers Association, New York 1954.
- Atkinson J. H.,**
 «A New Look at the Farm Dept Picture», Fed. Res. Bul., Dec. 1962.
- Baum E. L., H. G. Diesslin, E. O. Heady,**
 Capital and Credit Needs in a Changing Agriculture, Ames, Iowa 1961.
- Beckman Theodore N., Robert Bartels,**
 Credits and Collections in Theory and Practice, New York 1955.
- Bernard O. B.,**
 Crédit Agricole pour les petits exploitants, FAO 1952.
- Brossard D. B.,**
 Manual of Supervised Agricultural Credit in Latin America, FAO 1955.
- Carlock Fred L.,**
 Farmers and their Debts, The Role of Credit in the Farm Economy, USDA, ERS, Agr.
 Econ. Rept. 93, June 1966.
- Communauté Economique Européenne,**
 La Politique agricole commune, Paris 1965.
- Communauté Economique Européenne,**
 Repertoire des organisations agricoles non gouvernementales groupées dans le cadre
 de la Communauté Economique Européenne, Bruxelles 1965.
- Communauté Economique Européenne,**
 La Cooperation agricole dans la C.E.E., Bruxelles 1967.
- Crouce Earl F., Charles H. Everett,**
 Rural Appraisals, Englewood Cliffs N. J. 1955.

- Doll R. J., E. N. Castle,
Financing Agriculture through Commercial Banks, Fed. Res. Bank of Kansas City, 1954.
- Engberg Russel C.,
Financing Farmer Cooperatives, Banks for Cooperatives, 1965.
- Erdman Henry E., Crace H. Larsen,
Revolving Finance in Agricultural Cooperatives, Madison, Wisc., 1965.
- Food And Agriculture Organisation of the United Nations,
Agricultural Credit in Economically Underdeveloped Countries, Rome 1959.
- Food And Agriculture Organisation of the United Nations,
Cooperative Thrift Credit and Marketing in economically underdeveloped countries, FAO
Italy, 1965.
- Food And Agriculture Organisation of The United Nations,
New Approach to Agricultural Credit, FAO, Italy, 1966.
- Heady Earl O.,
Economics of Agricultural Production and Resource Use, Englewood Cliffs, N. J., 1952.
- Heady Earl O.,
Agricultural Policy under Economic Development, Ames, Iowa 1962.
- Hesser Leon F.,
«Conceptual Models of Capital Rationing Among Farmers», Jour. Farm Econ., May
1960.
- Mueller Allan G.,
«Flow of Funds Analysis in Farm Financial Management», Jour. Farm Econ., August
1966.
- Murray William G.,
Farm Appraisal and Valuation, Ames Iowa, 1961.
- Nelson Aaron G., William G. Murray,
Agricultural Finance, Ames, Iowa, Fifth Edition, 1971.
- Organisation For Economic Co-Operation And Development,
Capital and Finance in Agriculture, Agricultural Policy Reports, Volume I, Paris 1970.
- Organisation de Cooperation et de Développement Economiques,
Le Capital dans l'agriculture et son financement, rapports sur les politiques agricoles,
Volume II, Etudes par Pays, Paris 1970.
- Rao T. S.,
Manuel des méthodes et procédures d'enquêtes sur le crédit rural, FAO, 1962.
- Savidge Edgar,
«Interbank Relations in Financing Agriculture», Journal of the ABA, Jule 1954.
- Schickele Rainer,
Agricultural Policy, Farm Programs and National Welfare, New York 1954.

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΑΥΞΗΣΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΓΕΡΜΙΔΗ

Καθηγητοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου Μελετῶν Οἰκονομικῆς καὶ Κοινωνικῆς Ἀναπτύξεως τοῦ Πανεπιστημίου Παρισίων

Εἰσαγωγή

Αἱ ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως ἐπιπτώσεις τῆς ραγδαίας πληθυσμιακῆς αὐξήσεως, τὴν ὁποίαν γνωρίζουν κυρίως ἀπὸ τὰς ἀρχάς τῆς παρελθούσης δεκαετίας αἱ πλεῖστοι ἀπὸ τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας (1), γίνονται συνεχῶς καὶ περισσότερο αἰσθηταί, διευρύνουσαι ἐπικινδύνως τὸ χάσμα μεταξὺ πλουσίων καὶ πτωχῶν χωρῶν καὶ περιπλέκουσαι τὰ πρὸς λύσιν προβλήματα τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν.

Οὕτως, οἱ συχνάκις ὑψηλοὶ ρυθμοὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, τοὺς ὁποίους ἐπέτυχον κατόπιν ἐπιμόνων προσπαθειῶν καὶ θυσιῶν πλεῖστοι τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, δὲν ἀπέδωσαν παρά ἐξαιρετικῶς χαμηλοὺς ρυθμοὺς προόδου τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς μεγάλης πληθυσμιακῆς αὐξήσεως, ἐνῶ τὸ ἀντίθετον συνέβη διὰ τὰς ἤδη ἀνεπτυγμένας οἰκονομίας, τῶν ὁποίων αἱ πληθυσμιακαὶ μεταβολαὶ ἦσαν πολὺ χαμηλότεραι.

Παραλλήλως ἡ ραγδαία ταύτη πληθυσμιακὴ ἀνάπτυξις ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν μιᾶς σειρᾶς μὴ παραγωγικῶν ἐπενδύσεων, κυρίως κοινωνικῆς ὑποδομῆς, ἢ ἀπλῶς εἰς τὰς χειροτέρας τῶν περιπτώσεων, τεραστίας δαπάνας διατροφῆς καὶ ἐξασφαλίσεως στοιχειώδους ὑγείας τοῦ οὕτω διωγκωμένου πληθυσμοῦ, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀπορροφᾷ τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῶν ἄλλως τε σπανιζόντων πόρων, τόσον δημοσίων ὅσον καὶ ἰδιωτικῶν, καὶ βεβαίως τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος τῶν δημοσίων ἀρχῶν. Πράγματι αὐταὶ ὑπὸ τὸ βάρος τῶν προβλημάτων διαβιώσεως — ἢ καὶ συχνὰ ἐπιβιώσεως — τὰ ὁποῖα καθημερινῶς εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντιμετωπίζουν, χάνουν κάθε ἐπαφὴν μὲ μακροπνόους ἀναπτυξιακοὺς στόχους.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις τῆς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως ἐπὶ τῆς ἀπασχολήσεως, ἤρχισαν νὰ γίνωνται αἰσθηταὶ κατὰ τὰς ἀρχάς τῆς παρού-

(1) Μόνον αἱ χώραι αὐταὶ ἀποτελοῦν ἀντικείμενον τῆς παρούσης μελέτης.

στην δεκαετία. Ούτως, οί υψηλοί ρυθμοί γεννήσεων εν συνδυασμῶ με την μείωσιν τῆς παιδικῆς θνησιμότητος εἰς τὰς ὑποαναπτύκτους χώρας κατὰ τὰς περιόδους τὰς ἀρχομένας ἀπὸ τὸ 1950 καὶ 1960 προεκάλεσαν μίαν ἐντυπωσιακὴν διευρύνσιν τῆς βάσεως τῆς πυραμίδος κατανομῆς ἡλικιῶν.

Ἡδη αἱ νέαι αὐταὶ ἡλικιαὶ ἤρχισαν νὰ εἰσέρχονται εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ καὶ νὰ ἐμπλουτίζουσιν, εἰς μὲν τὰ ἀστικά κέντρα τὰς τάξεις τῶν ἀνέργων καὶ ὑποαπασχολουμένων, διευρύνοντας συνεχῶς καὶ περισσότερον τὰς «ζῶνας τῆς ἀθλιότητος» πέριξ αὐτῶν τῶν κέντρων, εἰς δὲ τὴν ὑπαίθρον, τὰς τάξεις τῶν ὑποαπασχολουμένων.

Ἡ κατάσταση καθίσταται πλέον ἀνησυχητικὴ ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν :

— Ἡ συνεχῶς αὐξανομένη ἀστυφιλία, ἐνθαρρυνομένη τόσον ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν ἀπασχολήσεων εἰς τὸν ἀγροτικὸν τομέα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν συνεχῶς ἐπιδεινουμένην θέσιν τῆς γεωργίας ἐναντι τῆς βιομηχανίας, ἐκφραζομένης ὑπὸ τῆς λίαν δυσμενοῦς διὰ τὴν γεωργίαν ἐξελίξεως τῶν «ἐσωτερικῶν ὄρων ἐμπορίου» (1).

— Ὁ βραδὺς ρυθμὸς δημιουργίας ἀπασχολήσεων εἰς τοὺς τομείους τῆς οἰκονομίας τοὺς ὁποίους χαρακτηρίζει ὑψηλὴ παραγωγικότης (π.χ. εἰς τὸν τομέα τῆς μεταποιήσεως). Τοῦτο ὀφείλεται, ὄχι μόνον εἰς τὴν ἔλλειψιν κεφαλαίων, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὰς ἐπιβαλλομένας τεχνικὰς ἐντατικῆς χρησιμοποίησεως τοῦ κεφαλαίου (capital intensive technology) μὴ συμβιβαζομένας πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν κατάστασιν καὶ ἐπομένως πρὸς τὰ ὑπὸ λύσιν προβλήματα τῶν ἐν λόγῳ ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν (2).

Τὸ συμπέρασμα τὸ ὁποῖον προκύπτει ἀπὸ τὴν σύντομον ταύτην ἀνάλυσιν εἶναι ὅτι τὸ ἀνθρώπινον δυναμικὸν τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν ὑπαναπτύκτων χωρῶν σπαταλᾶται, δημιουργώντας βραχυχρονίως τὰς ἰσχυροτέρας ἀνασταλτικὰς πιέσεις ἐπὶ τῆς ἀναπτυξιακῆς πορείας καὶ ὑποθηκεύοντας κατὰ τινα τρόπον τὸ μέλλον, ἐνῶ θὰ ἠδύνατο μετὰ τὴν κατάλληλον κατάρτισιν καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν ἀναγκαίων ἀπασχολήσεων, νὰ εἶναι ὁ βασικὸς παράγων τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς προόδου.

Ἐντὸς τοῦ οὕτω διαγραφομένου πλαισίου θὰ ἐπιχειρήσωμεν κατωτέρω μίαν ἀνάλυσιν τῶν ἐπιπτώσεων τῆς «δημογραφικῆς ἐκρήξεως» ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, ἐξετάζοντες τὰς ἐπὶ μέρους ἐπιδράσεις τῆς ἐπὶ ὠρισμένων βασικῶν μεγεθῶν - δεικτῶν, ἤτοι τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα, τὴν ἀστυφιλίαν καὶ ἀπασχόλησιν, τὰς «σχέσεις ἐξαρτήσεως» νέου καὶ ἡλικιωμένου πληθυσμοῦ, τὴν κατανομὴν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, τὴν διατροφὴν καὶ ἐκπαίδευσιν.

Ἐν συμπεράσματι θὰ διατυπώσωμεν τὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς ἀκολουθητέας «συνδυασμένης» πολιτικῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς διαμορφωθείσης καὶ

(1) J. Little. Scott, Scitowski : «Industrialisation and Trade in less developed countries». O.E.C.D. Development Center, Paris 1972.

(2) K. Marsden : «Technologies progressives pour les pays en voie de développement» εἰς «Essais sur l' Emploi», B.I.T., Genève 1971, σελ. 126 καὶ ἐπ.

διαμορφωθησομένης καταστάσεως, λαμβάνοντας υπ' όψιν και τὰ διδάγματα τῆς προσφάτου Παγκοσμίου Πληθυσμιακῆς Διασκέψεως τοῦ Βουκουρεστίου.

* * *

1. Τὸ φαινόμενον τῆς «δημογραφικῆς ἐκρήξεως»: Παρούσα κατάστασις καὶ προοπτικαὶ

Α.) Οἱ ἐτήσιοι ρυθμοὶ πληθυσμιακῆς αὐξήσεως τῆς τάξεως τῶν 2% ἕως 3,5%, οἱ ὁποῖοι παρατηροῦνται σήμερον εἰς πλείστας ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, εἶναι γεγονός ἄνευ προηγουμένου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Οὕτως, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1 ἕως τὸ ἔτος 1750 ὁ πληθυσμὸς τοῦ πλανήτου μας ἐδιπλασιάζετο μετὰ πάροδον 1.000 περίπου ἐτῶν, καὶ ἀπὸ τὸ 1750 καὶ ἐντεῦθεν μετὰ πάροδον 150 ἐτῶν (μὲ ἓνα ἐτήσιον ρυθμὸν 0,5%) (1), ὁ σημερινὸς πληθυσμὸς δύναται νὰ διπλασιασθῆ ἐντὸς 36 ἐτῶν, μὲ ἓνα ἐτήσιον ρυθμὸν τῆς τάξεως τοῦ 2%. Ἐὰν δὲ λάβωμεν υπ' ὄψιν τοὺς συχνάκις παρατηρουμένους ρυθμοὺς τῶν 3% καὶ 3,5%, ὁ διπλασιασμὸς τοῦ πληθυσμοῦ δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ εἰς 25 καὶ 21 ἔτη ἀντιστοίχως.

Οἱ οὕτως παρατηρούμενοι ἰδιαιτέρως ὑψηλοὶ ρυθμοὶ πληθυσμιακῆς ἀναπτύξεως ὀφείλονται εἰς τὴν ἐπελθοῦσαν κατὰ τὰς δύο παρελθούσας δεκαετίας κυριολεκτικῶς ραγδαίαν «διάσπασιν» τῶν ρυθμῶν θνησιμότητος καὶ γεννήσεων εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας. Πράγματι τὴν θεαματικὴν μείωσιν τῆς θνησιμότητος ἐσυνόδευσεν αὐξήσις τῆς γεννήσεως μὲ ἀποτέλεσμα τὴν «δημογραφικὴν ἐκρήξιν» ἢ ἀκόμη τὸν «δημογραφικὸν κατακλυσμὸν» (2) τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν ἔναντι τοῦ ἀπλοῦ «δημογραφικοῦ ξυπνήματος» (3) τῆς ἀναπτυσσομένης Εὐρώπης τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰῶνος. Τὸ διάγραμμα 1 εἶναι παραστατικὸν τῆς διαφορᾶς τῆς δημογραφικῆς αὐξήσεως μεταξύ τῆς Εὐρώπης τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τοῦ Τρίτου Κόσμου τοῦ 20ου αἰῶνος.

Β.) Ἡ «ἱστορικὴ» πληθυσμιακὴ διάστασις μεταξύ τῶν συγχρόνων ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν καὶ ἐκείνων (τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης) τῶν παρελθόντων δύο αἰῶνων, λαμβάνει νέαν μορφήν μὲ τὴν σύγκρισιν τῆς πληθυσμιακῆς ἐξετάσεως κατὰ τὸν 20ον αἰῶνα τῶν ἀνεπτυγμένων καὶ ὑπὸ ἀνάπτυξιν κρατῶν τοῦ πλανήτου μας.

Οὕτως, ἐξετάζοντες (ἰδὲ διάγραμμα 2) τοὺς ἐτησίους μέσους ρυθμοὺς πληθυσμιακῆς ἀναπτύξεως, διαπιστώνομεν ὅτι μετὰ τὴν δεκαετίαν 1920-30 κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ρυθμὸς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως ἦτο οὐσιωδῶς ὁ ἴδιος διὰ τὰ δύο σύνολα χωρῶν, τὸ «πληθυσμιακὸν χάσμα» μεταξύ ἀνεπτυγμένων καὶ ὑπὸ ἀνά-

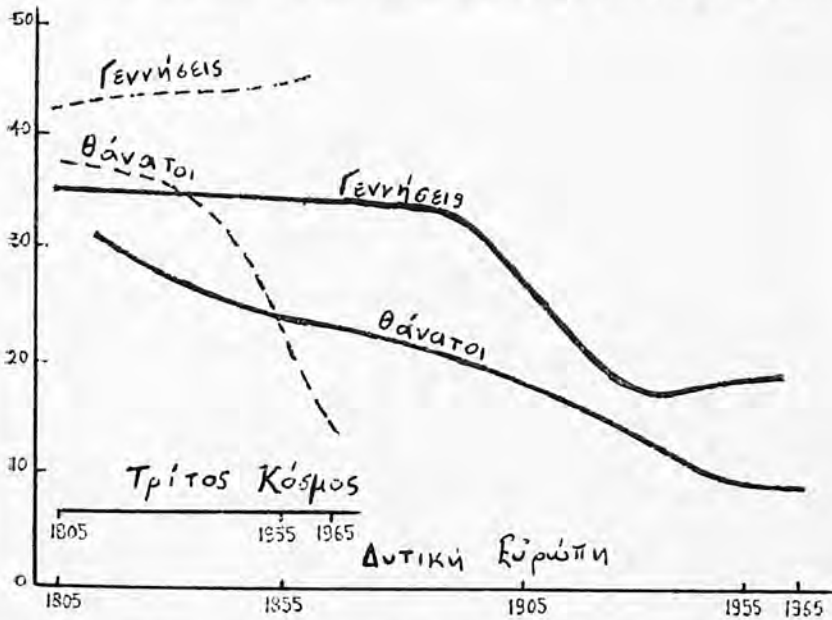
(1) T. K. Ruprecht, C. Wahren : «Programmes Démographiques et développement économique et social». Ἔκδ. O. C. D. E., Centre de Développement, Paris 1970, σελ. 14.

(2) G. Bouthoul : «La surpopulation». Ed. Payot, Paris 1964.

(3) R. Bastianetto : «Essai sur le démarrage des pays sous-développés» Editions Cujas, Paris 1968.

Διάγραμμα 1

Συγκριτική απεικόνισις δεικτών γεννήσεων και θανάτων εις τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ τὸν Τρίτον Κόσμον μὲ διαφορὰν ἑνὸς αἰῶνος

Πηγή: A. Sauvy «Walthus et les deux Marx» Ed. Danoël 1963.

----- : Τρίτος Κόσμος
 ————— : Δυτικὴ Εὐρώπη.

πτυξιν χωρῶν γίνεται ὀλονέν καὶ περισσότερον αἰσθητόν, μὲ μίαν περαιτέρω διευρυντικὴν τάσιν κατὰ τὴν δεκαετίαν 1960 - 70.

Τὰ δεδομένα τοῦ πίνακος 1 εἶναι ἀποκαλυπτικά τῆς τάσεως αὐτῆς κυρίως κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετίας. Ἐξ ἄλλου, ἡ παρουσίασις τῶν δεδομένων αὐτῶν κατὰ σύνολα καὶ ὑποσύνολα ἀνεπτυγμένων καὶ ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν ἐπιτρέπει τὴν διατύπωσιν ἀναλυτικωτέρων παρατηρήσεων.

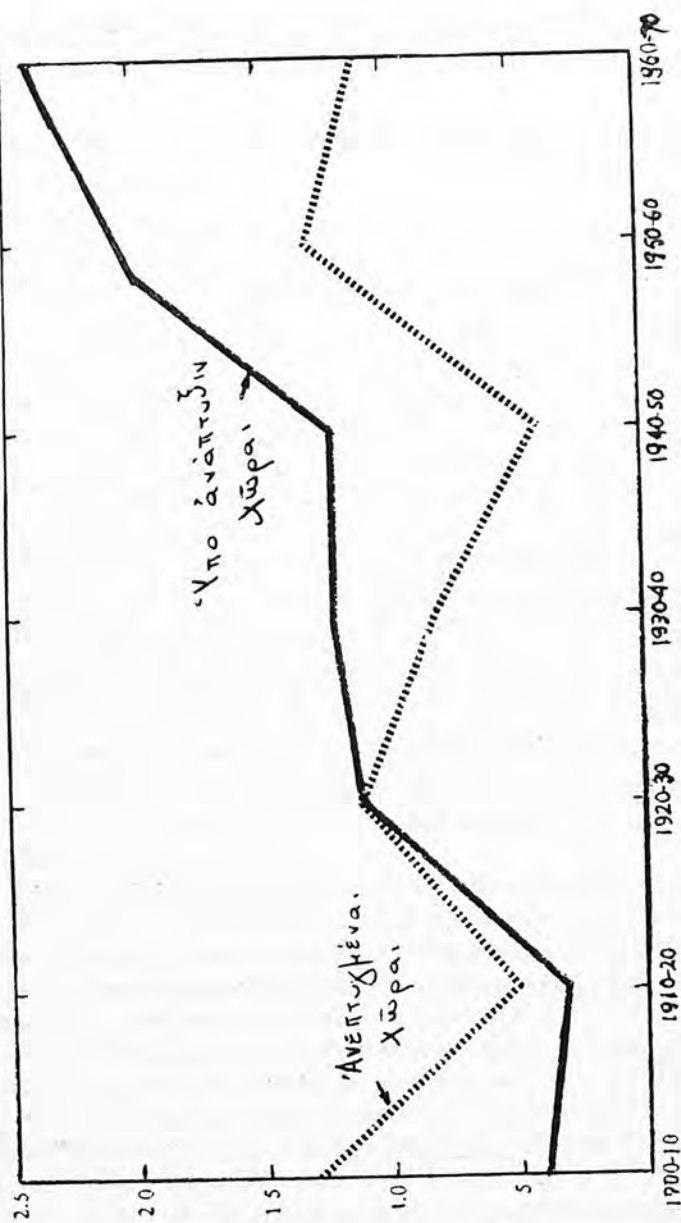
Οὕτω παρατηροῦμεν κατὰ πρῶτον λόγον ὅτι παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ «ἐλπὶς ζωῆς» ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι κατὰ πολὺ χαμηλοτέρα εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἐν τούτοις αὕτη ηὑξήθη (διὰ τὰς χώρας αὐτάς) κατὰ 70% ἀπὸ τὸ 1935 - 39 ἕως τὸ 1965 - 70. Ἡ αὔξησις αὕτη — ὑψηλοτέρα ἀπὸ ἐκείνην τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν — παρατηρεῖται εἰς ὅλας γενικῶς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχὰς καὶ ἀποτελεῖ ἓνα ἀποφασιστικὸν προσδιοριστικὸν παράγοντα τῆς πληθυσμιακῆς ἐξελίξεως καὶ διὰ τὸ μέλλον.

Ἡ μελέτη τοῦ μέσου ἐτησίου ρυθμοῦ πληθυσμιακῆς ἀναπτύξεως ἀφήνει νὰ διαφανῆ καθαρῶς ἡ ταχύτερα πληθυσμιακὴ πρόοδος τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χω-

Διάγραμμα 2

Πληθυσμιακή αύξησης εις τύς ανεπτυγμένους και υπό ανάπτυξιν
χώρας από 1900 έως 1970

(μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης
κατά δεκαετίαν)

Μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης εις %

Πηγή : — Διάφορα Demographic Yearbooks των Η.Ε. (1920 - 1970).

— Demographic trends in the world and its major regions Η.Ε. Ε/Conf. 60/CBP/14,
*Απρίλιος 1974.

Πίναξ 1

Συνοπτικά πληθυσμιακά μεγέθη εις τὰς κυριωτέρας περιοχὰς τοῦ κόσμου

	«Ἐλις» ζωῆς κατὰ τὴν γέννησιν (ἔτη)			Μέσος ἐτήσιος ρυ- θμὸς πληθυσμιακῆς ἀναπτύξεως κατὰ %		Ποσοστιαία κατανομή τοῦ πληθυσμοῦ	
	1935 - 39	1950 - 55	1965 - 70	1950 - 60	1960 - 70	1950	1970
Παγκόσμιον Σύνολον	περίπου 35	47	55	1.78	1.90	100.0	100.0
Ἄνεπτυγμέναι περιοχαὶ *	55	64.6	70.3	1.29	1.05	34.2	29.9
Ἰσχυρὰ ἀνάπτειν περιοχαὶ	περίπου 30	42	51	2.03	2.28	65.8	70.1
ΑΦΡΙΚΗ	περίπου 38	38	43	2.16	2.58	8.7	9.7
Ἰ. Ἀνατολικὴ Ἀφρική	36	42	2.05	2.60	2.5	2.8
Κεντρικὴ Ἀφρική	37	41	1.91	2.41	1.0	1.1
Βόρειος Ἀφρική	43	49	2.41	2.77	2.0	2.4
Νότιος Ἀφρική	43	48	2.35	2.87	0.6	0.7
Δυτικὴ Ἀφρική	33	39	2.11	2.36	2.6	2.8
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ	περίπου 40	52	60	2.75	2.74	6.5	7.8
Καραϊβικὴ	52	61	2.01	2.12	0.7	0.7
Κεντρικὴ Ἀμερικὴ	40	50	60	3.07	3.19	1.4	1.9
«Ἠπία» Νότιος Ἀμερικὴ *	52	61.4	65.6	1.92	1.64	1.0	1.0
Τροπικὴ Νότιος Ἀμερικὴ	53	59	2.99	2.93	3.4	4.3
ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ	62	68.7	70.5	1.79	1.31	6.6	6.3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ	45	60	1.56	1.62	26.9	25.6
Ἰαπωνία	περίπου 30	45	58	1.62	1.70	23.5	22.7
Ἰαπωνία *	49	61.9	70.9	1.18	1.03	3.3	2.9
ΝΟΤΙΟΣ ΑΣΙΑ	41	48	2.14	2.50	27.9	30.7
Νοτιοανατολικὴ Ἀσία	42	49	2.33	2.65	6.9	7.9
Νοτιοκεντρικὴ Ἀσία	περίπου 30	40	47	2.02	2.41	19.2	20.7
Νοτιοδυτικὴ Ἀσία	περίπου 30	44	51	2.74	2.79	1.8	2.1
ΕΥΡΩΠΗ *	58	65.4	70.7	0.81	0.77	15.6	12.7
Ἰ. Ἀνατολικὴ Εὐρώπη *	54	63.2	69.6	0.89	0.62	3.5	2.8
Βόρειος Εὐρώπη *	63	69.4	71.9	0.45	0.57	2.9	2.2
Νότιος Εὐρώπη *	53	63.3	69.8	0.84	0.78	4.3	3.5
Δυτικὴ Εὐρώπη *	62	67.6	71.4	0.94	0.96	4.9	4.1
ΩΚΕΑΝΙΑ	65	68	2.26	2.12	0.5	0.5
Ἀυστραλία καὶ Νέα Ζηλανδία *	66	69.6	71.8	2.25	1.92	0.4	0.4
Μελανησία	40	46	2.07	2.44	0.1	0.1
Μικρονησία & Πολυνησία	45	60	2.77	3.42	0.0	0.0
ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ	47	61.7	70.3	1.74	1.25	7.2	6.7

Πηγή : Συγκεντρωθέντα καὶ ἐπεξεργασθέντα στοιχεῖα ἀπὸ «Demographic trends in the World and its major regions, 1950 - 1970» ἔνθ. ἄν.

* Αἱ σημειούμεναι μὲ ἀστερίσκον περιοχαὶ θεωροῦνται ὡς ἀνεπτυγμέναι.

ρών (όχι μόνον εις τὸ σύνολόν των ἀλλὰ καὶ κατὰ γεωγραφικὴν περιοχὴν) ἔναντι τῶν ἀνεπτυγμένων τοιούτων.

Οὕτω, μεταξύ 1950 καὶ 1970, ὁ πληθυσμὸς τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχῶν ηὐξήθη κατὰ 54%, ἔναντι 26% τῶν ἀνεπτυγμένων· εἰδικώτερον εις τὴν Εὐρώπην ἡ αὐξησης δὲν ὑπερέβη τὰ 17%, ἐνῶ εις τὴν Βόρειον Εὐρώπην μόλις ὑπερέβη τὰ 10%.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπὶ μέρους ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχάς, ἡ πληθυσμιακὴ αὐξησης κατὰ τὴν διαρρέυσαν εἰκοσαετίαν 1950 - 70, ἦτο συχνὰ ἐντυπωσιακὴ· 60% σχεδὸν εις τὴν Νότιον Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν, 73% εις Λατινικὴν Ἀμερικὴν, 87% εις Κεντρικὴν Ἀμερικὴν.

Ἀποτέλεσμα τῆς διαφορικῆς αὐτῆς ἐξελίξεως τῆς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως ὑπῆρξαν αἱ μεταβολαὶ εις τὴν πληθυσμιακὴν κατανομὴν τῶν διαφόρων περιοχῶν τοῦ πλανήτου. Ἐπὶ παραδείγματι ὁ πληθυσμὸς τῶν ἀνεπτυγμένων περιοχῶν ἀντιπροσωπεύει τὸ 1970 29,9% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ ἔναντι 34,2 τὸ 1950, ἐνῶ τὸ ποσοστὸν τῶν ὑπαναπτύκτων κατὰ τὴν ἴδιαν περίοδον ἀνῆλθεν ἀπὸ 65,8% εις 70,1%.

Τοιούτου εἶδους πληθυσμιακαὶ μεταβολαὶ πρὸς «ὄφελος» τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχῶν παρατηροῦνται εις ὅλα τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν σύνολα κρατῶν (ιδεὲ πίνακα 1).

С.) Ποῖται εἶναι αἱ προοπτικαὶ τῆς δημογραφικῆς ἐξελίξεως εις τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας διὰ τὰς προσεχεῖς δεκαετίαις :

Τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἔντασιν ἐφαρμογῆς τῶν δημογραφικῶν καὶ οἰκονομικο - κοινωνικῶν πολιτικῶν τῶν ἐν λόγῳ χωρῶν.

Τὰ ἠνωμένα Ἔθνη, βασιζόμενα εις μίαν ἄνευ ἐκπλήξεων ἐξέλιξιν τῆς παρούσης καταστάσεως καὶ τῶν παρατηρουμένων ἤδη τάσεων, προβλέπουν μίαν μείωσιν τῶν γεννήσεων, ἡ ὁποία ὅμως, λόγῳ τῆς ταυτοχρόνως ἀναμενομένης μειώσεως τῶν θανάτων δὲν θὰ ὀδηγήσῃ παρὰ εις μίαν ἐλαφρὰν κάμψιν, περὶ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος, τοῦ μέσου ρυθμοῦ πληθυσμιακῆς αὐξήσεως.

Οὕτως, ἐπὶ τῇ βάσει τριῶν ὑποθέσεων — βραδείας, μέσου καὶ ταχείας αὐξήσεως — προβλέπεται (ιδεὲ πίνακα 2) ὅτι διὰ τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν ἡ μέση ἐτησίαι αὐξησης θὰ κυμαίνεται, κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν τοῦ αἰῶνος, ἀπὸ 1,8% ἕως 2,5%, ἔναντι 2,4% τοῦ σήμερον παρατηρουμένου ρυθμοῦ.

Ἀναλυτικώτερον, ἀντίστοιχοι ἐξελίξεις ἀναμένονται εις τὰς ἐπὶ μέρους περιοχάς τοῦ πλανήτου, ὡς διαφαίνεται ἐκ τοῦ πίνακος 2.

Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ἀκολουθητέας πολιτικάς, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ὀδηγεῖ ἐρευνητάς τινας νὰ θέσουν καὶ ὡς ὑπόθεσιν τὴν (οὐτοπιστικὴν κατὰ τὴν γνώμην μας) ἐπίτευξιν 0% ρυθμοῦ πληθυσμιακῆς ἀναπτύξεως εις τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας διὰ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος (!).

(1) Jean Bourgeois - Pichat y Si - Ahmet Taleb : Una tasa de crecimiento demográfico nulo en los países en vías de desarrollo al año 2.000 ; Sueno o realidad ? Demografía y Economía El Colegio de Mexico, No 1, 1971.

Πίναξ 2

Μέσοι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού κατά γεωγραφικάς περιοχάς, συμφώνως πρὸς προβολάς ἐπὶ τῇ βάσει τριῶν ὑποθέσεων, ἀπὸ 1970 - 2.000

Γεωγραφικαὶ περιοχαὶ	Ἐπίθεσις βραδείας αὐξήσεως			Ἐπίθεσις μέσου αὐξήσεως			Ἐπίθεσις ταχείας αὐξήσεως		
	1970 1980	1980 1990	1990 2000	1970 1980	1980 1990	1990 2000	1970 1980	1980 1990	1990 2000
Κόσμος	1,9	1,8	1,5	2,0	2,0	1,8	2,1	2,2	2,1
Ἀνεπτυγμένοι περιοχαὶ	0,8	0,7	0,5	0,9	0,8	0,7	1,0	1,0	0,9
Ἐπί ανάπτυξιν περιοχαὶ	2,3	2,1	1,8	2,4	2,4	2,2	2,5	2,6	2,5
Ἀφρικὴ	2,7	2,8	2,4	2,8	3,0	3,0	2,8	3,2	3,3
Λατινικὴ Ἀμερικὴ	2,7	2,4	2,0	2,8	2,7	2,5	2,9	3,0	2,9
Βόρειος Ἀμερικὴ	0,8	0,8	0,5	1,0	1,0	0,7	1,2	1,5	1,2
Ἀνατολικὴ Ἀσία	1,3	1,0	0,8	1,6	1,3	1,1	1,8	1,6	1,3
Νότιος Ἀσία	2,6	2,5	2,0	2,7	2,7	2,4	2,7	2,9	2,7
Εὐρώπη	0,6	0,4	0,3	0,6	0,5	0,5	0,7	0,7	0,7
Ὀκεανία	1,9	1,5	1,2	2,0	1,9	1,6	2,1	2,0	1,9
URSS	1,0	0,9	0,6	1,0	1,0	0,8	1,0	1,1	0,9

Πηγή: Ἐνωμένα Ἐθνη: World Population Prospects as assessed in 1973 (προκαταρκτικὰ ἀποτελέσματα).

2. Ὁ ρυθμὸς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως: Συνολικὸν καὶ κατὰ κεφαλὴν προϊόν

Α.) Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς θεαματικῆς πληθυσμιακῆς προόδου εἰς τὰς πλείστας τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν πολὺ χαμηλοτέραν δημογραφικὴν αὐξήσιν τῶν ἀνεπτυγμένων οἰκονομιῶν, ἀντανακλάται ἀμέσως ἐπὶ τοῦ παραδοσιακοῦ δείκτου οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἥτοι τοῦ κατὰ κεφαλὴν ἐθνικοῦ προϊόντος.

Οὕτως, ἐνῶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς παρελθούσης δεκαετίας, τὸ Ἀκαθάριστον Ἐθνικὸν Προϊὸν τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν ἠδξήθη, κατὰ μέσον ὄρον, κατὰ 5,5%, ἡ πληθυσμιακὴ αὐξήσιν τῶν χωρῶν αὐτῶν συνέτεινε, ὥστε ἡ κατὰ κεφαλὴν αὐξήσιν νὰ μὴ ὑπερβαίη τὰ 3%. Κατὰ τὴν ἴδιαν περίοδον, ἡ μέση κατὰ κεφαλὴν αὐξήσιν τοῦ Ἀκαθαρίστου Ἐθνικοῦ Προϊόντος διὰ τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας, ὅπου ἡ πληθυσμιακὴ αὐξήσιν ἦτο κατὰ πολὺ χαμηλοτέρα, ἔφθασε τὰ 3,7%, μὲ ἓνα ρυθμὸν αὐξήσεως τοῦ Ἀκαθαρίστου Ἐθνικοῦ Προϊόντος χαμηλοτέρου ἐκείνου τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν (!).

Ἡ εἰσοδηματικὴ αὐτὴ διαφορά (income gap) μεταξὺ ἀνεπτυγμένων καὶ ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν διαφαίνεται πλήρως ἀπὸ τὰ δεδομένα τοῦ πίνακος 3.

1) A.I.D. «Development Performance in 1960's» Development Digest, IX, April 1971, p.3.

Πίναξ 3

Μέσαι ετήσιαι μεταβολαί κατά την περίοδον 1960 - 70 τοῦ Ἐκαθαρίστου Ἐθνικοῦ Προϊόντος, τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ κατὰ κεφαλὴν Α.Ε.Π. εἰς ὀρισμένας ἐπιλεγείσας χώρας

εἰς %

Χῶραι	Ἐκαθαρίστον Ἐθνικὸν Προϊόν	Πληθυσμὸς	Κατὰ κεφαλὴν Ἐκαθαρίστον Ἐθνικὸν Προϊόν
Ἐνεπτυγμένα χῶραι			
Βέλγιον	4,8	0,4	4,2
Ἡνωμένον Βασίλειον	2,7	0,5	2,1
Ἰαπωνία	11,1	1,1	10,0
Ἰταλία	5,6	0,8	4,8
Σουηδία	4,6	0,7	3,9
Ἐπὶ ἀνάπτυξιν Χῶραι			
Αἴτη	1,1	2,3	- 1,2
Ἀργεντινὴ	4,1	1,5	2,5
Ἀφγανιστάν	2,1	2,1	0,0
Βενεζουέλα	5,9	3,5	2,4
Βραζιλία	5,5	2,7	2,8
Γκάνα	2,4	2,7	- 0,3
Δομινικανικὴ Δημοκρατία	3,7	3,0	0,7
Ἰνδία	3,8	2,6	1,3
Ἰράν	7,9	3,0	5,0
Ἰσημερινὸς	5,1	3,3	1,8
Κολομβία	5,1	3,2	1,9
Μαρόκον	3,8	3,0	0,8
Μεξικόν	7,1	3,3	3,8
Πακιστάν	5,6	2,7	2,9
Περοῦ	4,7	3,1	1,6
Ταϊλάνδη	8,1	3,3	4,8
Τουρκία	5,4	2,8	2,6
Φιλιππῖναι	4,8	3,3	1,5
Χιλή	4,1	1,9	2,2

Πηγαί: — G. N. P. Growth rates and trade Data by Region and Country, 15th May 1971, A.I.D. /P.P.L/SI

— Μὴ δημοσιευθεῖσαι ἐκθέσεις τοῦ Ο.Η.Ε.

Παρά τοὺς σχετικῶς ὑψηλοὺς ρυθμοὺς ἀδείξεως τοῦ Α.Ε.Π., ὀπωσδήποτε ὑψηλοτέρους ἀπὸ ἐκείνους τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν (ἐκτὸς τῆς Ἰαπωνίας) τὸ κατὰ κεφαλὴν Α.Ε.Π. τῶν ἐπὶ ἀνάπτυξιν χωρῶν μόλις καὶ ὑπερέβη — εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις — τὸ 2 % ἐτησίως.

Β.) Αὐτονόητον εἶναι ὅτι τοιοῦτου εἶδους συγκρίσεις εἶναι δυνατόν νὰ

γίνονται και επί τη βάσει του Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος (1), συνολικοῦ και κατά κεφαλήν.

Οὕτως ἐάν : $S =$ τὸ σύνολον τῆς ἀποταμιεύσεως (ἐθνικῆς και ξένης) ἐκφραζομένης ὡς ποσοστὸν τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος

$C =$ ἡ ὀριακὴ σχέσις κεφαλαίου / Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος ἐκφραζομένη διὰ τῶν μονάδων ἀποταμιεύσεως, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν αὐξησην κατὰ μίαν μονάδα τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος μιᾶς χώρας

$G_y =$ ἡ ἐτησίαι ποσοστιαία αὐξησης τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος ἐκφραζομένη διὰ τῆς σχέσεως

$$G_y = \frac{S}{C}$$

και $G_p =$ ἡ ἐτησίαι ποσοστιαία αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ τότε, ἡ ποσοστιαία ἐτησίαι αὐξησης τοῦ κατὰ κεφαλήν Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος G_N , δύναται νὰ ἐκφρασθῆ κατὰ προσέγγισιν, ἀπὸ τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν ποσοστιαίων ἐτησίων αὐξήσεων τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος και τοῦ πληθυσμοῦ, ἦτοι :

$$G_N = G_y - G_p$$

Οὕτως, ἐάν ὑποθέσωμεν ὅτι $S = 21\%$ και $C = 3$ και $G_p = 3,5\%$, τότε ὁ ἐτήσιος ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος εἶναι $G_y = \frac{21}{3} = 7\%$,

ὁ δὲ κατὰ προσέγγισιν ἐτήσιος ρυθμὸς τῆς κατὰ κεφαλήν αὐξήσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος εἶναι $G_N = 7 - 3,5 = 3,5\%$.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τοιοῦτου εἴδους ὑπολογισμοῦ, ὅπως ἄλλως τε και εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ σύγκρισις γίνεται ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ Ἀκαθάριστου Ἐθνικοῦ προϊόντος (π.χ. τὰ δεδομένα τοῦ πίνακος 3), ἡ μεθοδολογικὴ ἀνάλυσις πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸν δυαδισμόν ἢ και ἐνίοτε τὸν πολυαδισμόν τῶν οἰκονομιῶν τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα μίαν διαφοροποίησιν τῶν οἰκονομιῶν και πληθυσμιακῶν δεδομένων ἀπὸ τὸν ἕνα τομέα (π.χ. τὸν ἀνεπτυγμένον) εἰς τὸν ἄλλον (τὸν παραδοσιακόν). Βεβαίως τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ κατὰ πόσον ὑπάρχουν διαθέσιμοι ἐπὶ μέρους στατιστικά, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἀμφίβολον διὰ τὰς περισσο-

(1) Ἐξ ὀρισμοῦ τὸ Ἐθνικὸν Εἰσόδημα ἢ καθαρὸν Ἐθνικὸν προϊόν (ὑπολογισθὲν ἐπὶ τῆ βάσει τῶν τιμῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς) = Ἀκαθάριστον Ἐθνικὸν Προϊόν (τιμὰ ἀγορᾶς) — Ἀποσβέσεις (ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἀνάνεωσιν και συντήρησιν τοῦ Ἐθνικοῦ Κεφαλαίου) — Ἐμμεσοὶ φόροι (ἀφαιρουμένων τῶν ἐπιδοτήσεων). Ἰδὲ R. Barre «Economie Politique», P.U.F., Paris 1964, p. 7-8.

τέρας τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, τῶν ὁποίων οἱ Ἐθνικοὶ Λογαριασμοὶ τηροῦνται κατὰ τρόπον ἐμπειρικόν.

Οὕτως, ἐὰν υποθέσωμεν ὅτι μία ὑποανάπτυκτος οἰκονομία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τομεῖς, Α καὶ Β, ἕνα «σύγχρονον» καὶ ἕνα «παραδοσιακόν», μὲ διαφορετικὰ οἰκονομικὰ μεγέθη καὶ ρυθμὸν πληθυσμιακῆς προόδου, τότε τὰ συνολικὰ ἀποτελέσματα διὰ τὸ σύνολον τῆς οἰκονομίας εἶναι τελείως διαφορετικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ ἐλάμβανέ τις ἐὰν οἱ ὑπολογισμοὶ ἐστηρίζοντο ἐπὶ ἐνιαίων μεγεθῶν.

Ὁ πίναξ 4 παρουσιάζει ἓν συγκεκριμένον παράδειγμα στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

Πίναξ 4

Μεθοδολογικὴ ἀνάλυσις : Παράδειγμα ὑπολογισμοῦ τοῦ κατὰ κεφαλὴν Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος, δυαδικῆς ὑπὸ ἀνάπτυξιν οἰκονομίας

Χώρα Χ	Ἄνεπτυγμένους τομεῖς (σύγχρονος) Α	Ὀλιγότερον ἀνεπτυγμένους τομεῖς (παραδοσιακός) Β	Σύνολον τῆς Οἰκονομίας
Πληθυσμὸς (εἰς ἑκατ. κατοίκους)	3	17	20
Αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ εἰς %	2	4	3,60 *
Ἐθνικὸν εἰσόδημα εἰς ἑκατ. \$ Η.Π.Α.	1.500	1.700	3.200
Συνολικὴ ἀποταμίευσις εἰς % τοῦ Ἐθνικοῦ εἰσοδήματος	20	2	10,44 *
Σχέσις (ratio) κεφαλαίου - Ἐθνικοῦ εἰσοδήματος	4	2	2,94
% αὔξησις τοῦ Ἐθνικοῦ εἰσοδήματος			
— Συνολικοῦ	$20/4 = 5$	$2/2 = 1$	$10,44/2,94 = 3,55$
— Κατὰ κεφαλὴν	$5 - 2 = 3$	$1 - 4 = -3$	$3,55 - 3,60 = -0,05$
Κατὰ κεφαλὴν Ἐθνικὸν Εἰσόδημα εἰς \$ Η.Π.Α.			
— διὰ τὴν περίοδον t	300	100	160
— διὰ τὴν περίοδον t + 1	515	97	159,7

* μεγέθη σταθμισμένα.

Ἐν τούτοις, ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι παρ' ὄλην τὴν παρατηρουμένην, λόγῳ τῆς δημογραφικῆς «ἐκρήξεως», διάστασιν μεταξὺ τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τοῦ συνολικοῦ Α.Ε.Π. καὶ τοῦ κατὰ κεφαλὴν τοιοῦτου, αἱ διεξαχθεῖσαι οἰκονομικαὶ ἔρευναι διὰ τὴν ἀνέυρεσιν οὐσιωδῶς ἐνδεικτικῶν συσχετίσεων μεταξὺ τῶν δύο μεγεθῶν εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας δὲν ἐπεβεβαίωσαν ὁμοφώνως τὴν ἐπικρατοῦσαν ὑπόθεσιν τῆς ὑπάρξεως τοιαύτης στενῆς σχέσεως.

Ούτως, ἐνῶ μελέται τινὲς ἀπολήγουν εἰς ἀρκούντως ἐνδεικτικούς συντελεσ-
τάς ἀρνητικῆς συσχετίσεως (1) μεταξύ τῶν δύο μεταβλητῶν ἤτοι ρυθμοῦ πλη-
θυσμιακῆς ἀναπτύξεως καὶ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, ἄλλοι συμπεραίνουν
τὴν ἀνυπαρξίαν τοιούτων συντελεστῶν ἢ καὶ ἀκόμη τὴν ὑπαρξίν θετικοῦ συντε-
λεστοῦ συσχετίσεως (2), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι οἱ ὕψηλοί ρυθμοὶ πλη-
θυσμιακῆς αὐξήσεως δυνατόν νὰ συνδέωνται μὲ ταχύτεραν ἀνάπτυξιν τοῦ συνο-
λικοῦ προϊόντος.

Αἱ οὕτω παρατηρούμεναι διαφοραὶ ὀφείλονται, ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν διά-
φορον σύνθεσιν τῶν χρησιμοποιηθέντων στατιστικῶν δειγμάτων καὶ ἀφ' ἑτέρου
εἰς τὸν πολυσύνθετον καὶ περίπλοκον χαρακτήρα τῆς διαδικασίας οἰκονομικῆς
ἀναπτύξεως ἢ ὅποια ἐξαρτᾶται — καὶ ἐπιδρᾷ — ἐπὶ πλείστων ἄλλων παραγόν-
των — πέραν τῆς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως — μετὰ τῶν ὁποίων θὰ ἔπρεπε νὰ
συσχετισθῇ.

C.) Ὅσον ὕψηλότερος εἶναι ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τόσον
μεγαλυτέρα ἐπένδυσις ἀπαιτεῖται διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ μέσου κατὰ κεφαλὴν
εἰσοδήματος. Ἡ «δημογραφικὴ αὐτὴ ἐπένδυσις» (3) ἀντιπροσωπεύει τὸ τμήμα
ἐκεῖνο τοῦ σχηματισμοῦ παγίου κεφαλαίου τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν δια-
τήρησιν τοῦ μέσου κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος μὲ δεδομένον I.C.O.R. (Incr-
emental Capital Out put Ratio).

Ὡς γνωστόν, τὸ I.C.O.R., τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν τύπον καὶ τὴν
ἀπόδοσιν τῆς ἐπενδύσεως διαφέρει ἀπὸ χώραν εἰς χώραν καὶ ἀπὸ μίαν χρονι-
κὴν στιγμὴν εἰς τὴν ἄλλην.

Τὰ δεδομένα τοῦ πίνακος 5 στηρίζονται ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ἐνὸς I.C.O.R.
= 3,0 (4), δεδομένου ὅτι τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς μελέτης τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν
ἔδειξαν ὅτι εἰς 18 ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας μεταξύ 1965 - 68, τὸ I.C.O.R. ἐκυμάν-
θη περὶ τὰ 3,0 (5).

(1) Ἰδὲ μεταξύ ἄλλων :

— Stockwell E. G. «Some Observations on the relationship between popul-
ation growth and Economic Development during the 1960's, Rural Sociology,
Volume 37, No 4, Δεκ. 1972.

— Ruprecht T. K. «Micro Economics of family formation». Ὑπὸ ἐκδόσιν μελέ-
τη τοῦ Ὄργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως (O.C.D.E.).

(2) Ἰδὲ μεταξύ ἄλλων :

— Chesndis J. C. et Sauvy A. «Progrès économique et accroissement de la
population : une experience commentée» Population, Volume 28, No 4 - 5. Ἰούλιος—
Ὀκτώβριος 1973.

— Kuznets S. «Population and economic growth : Proceedings of the Amer-
ican Philosophical Study». Vol. III, No 3, Ἰούνιος 1967.

— Ἠνωμένα Ἐθνη «Major Economic and Social correlates of demographic
trends» 1950 - 1970. E/Conf/60/BP/11 Ἰούνιος 1974.

(3) I. B. R. D. : «Population policies and Economic Development» ἐνθ. ἀν. σ. 28.

(4) Τὸ ἴδιον I.C.O.R. ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ διὰ τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας τοῦ πίνακος 5.

(5) I. B. R. D. : «Population policies . . . », ἐνθ. ἀν. σ. 29.

Ούτω παρατηρούμεν (ιδεὲ πίνακα 5) ὅτι, διὰ τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἀπαιτεῖται μία δημογραφικὴ ἐπένδυσις ἀντιπροσωπεύουσα τὸ 42,5 % τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ παγίου κεφαλαίου ἔναντι μόνον 12,5 % διὰ τὰς ἀνεπτυγμένας, προκειμένου νὰ διατηρήσουν ἕν σταθερὸν κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα.

Εἰδικώτερον διὰ ὀκτὼ μεγαλυτέρας εἰς τὸν κόσμον ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας τὸ ποσοστὸν αὐτὸ κυμαίνεται ἀπὸ 47,0 % διὰ τὰς Ἰνδίας ἕως σχεδὸν 99 % διὰ τὴν Ἰνδονησίαν.

Πίναξ 5

Ἄπαιτουμένη «Δημογραφικὴ Ἐπένδυσις» διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἰσχύοντος ἐπιπέδου τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος εἰς ἐπιλεγείσας χώρας

Χῶραι	Μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς πληθυσμιακῆς ἀναπτύξεως 1965-70	Ἄπαιτουμένη Δημογραφικὴ ἐπένδυσις ὡς ποσοστὸν τοῦ Ἄκαθ. Ἐθν. Προϊόντος	Ρυθμὸς σχηματισμοῦ Παγίου Κεφαλαίου 1966 - 1968	Δημογραφικὴ ἐπένδυσις ὡς ποσοστὸν τοῦ σχηματισμοῦ Παγίου Κεφαλ.
<u>Ἰνδία</u>	2.4	7.2	17.4	42.5
Ἰνδονησία	2.6	7.8	16.5	47.3
Ἰνδονησία	2.9	8.7	8.8	98.9
Βραζιλία	2.8	8.4	17.2	48.8
Μπανγκλαντές	3.0	9.0	12.3 *	73.2
Πακιστάν	3.2	9.6	14.3 **	67.1
Νιγηρία	2.5	7.5	12.3	61.0
Μεξικόν	3.4	10.2	15.6	65.4
<u>Ἀνεπτυγμένα Καπιτ. Χῶραι</u>	1.0	3.0	24.0	12.5
Γαλλία	0.9	2.7	25.4	10.6
Δυτικὴ Γερμανία	0.6	1.8	24.3	7.4
Ἰαπωνία	1.1	3.3	32.9	10.0
Ἡνωμένον Βασίλειον	0.5	1.5	19.0	7.9
Ἡνωμένα Πολιτεῖαι	1.1	3.3	16.7	19.8

* Μέσος ὄρος τῶν τριῶν ἐτῶν 1966 - 67, 1967 - 68 καὶ 1968 - 69 ὑπολογισθεὶς ἐπὶ τῇ βᾶσει τρεχοῦσάν τιμῶν.

** Μέσος ὄρος τῶν ἐτῶν 1969 - 70 καὶ 1970 - 71 ἀντιπροσωπεύων τὸν σχηματισμὸν παγίου κεφαλαίου ὡς ποσοστὸν τοῦ Ἀκαθαρίστου Ἐθνικοῦ Προϊόντος, εἰς τρεχοῦσας τιμάς.

Πηγή: IBRD: «Population policies...» ἔνθ' ἀν. σ. 29.

Ἡ ταξεῖα πληθυσμιακὴ αὔξησις σημαίνει τέλος ὅτι αἱ ἐπενδύσεις διὰ τὴν παιδείαν, δημοσίαν ὑγείαν, ἔργα ὑποδομῆς κλπ. θὰ πρέπει νὰ αὐξηθοῦν, διὰ νὰ μὴ μειωθῇ ἡ κατὰ κεφαλὴν κατανομὴ τῶν.

Ἡ ἀδυναμία τῶν περισσοτέρων ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς προσθέτους αὐτὰς ἐπενδυσιακάς ἀπαιτήσεις — πολλοὶ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ μὴ παραγωγικαὶ — ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα μίαν ἄνισον κατανομὴν εἰσοδήματος, ὑψηλὴν ἀνεργίαν, ἀναλαβητικισμόν, κακὴν διατροφήν καὶ ὑγιεινὴν ὄλας

αὐτὰς τὰς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις τῆς ταχείας δημογραφικῆς αὐξήσεως θὰ τὰς ἐξετάσωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

3. Κατανομή εισοδήματος

Ἡ μελέτη τῆς ἐπιδράσεως τῆς δημογραφικῆς ἐκρήξεως ἐπὶ τῆς κατανομῆς εισοδήματος εἶναι ἡ δυσκολωτέρα ὄλων, λόγω τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ὑφισταμένων στατιστικῶν κατανομῆς εισοδήματος εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας καὶ λόγω τῆς σπουδαιότητος τῶν μὴ νομισματικῶν εισοδημάτων εἰς αὐτὰς (1).

Ἐν τούτοις θὰ προσπαθῶμεν νὰ παράσχωμεν ὠρισμένας ἐνδείξεις στηριζόμενοι ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς συγκριτικὴν ἀνάλυσιν ἐνίων δεικτῶν κατανομῆς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ρυθμοὺς πληθυσμιακῆς ἀναπτύξεως ὠρισμένων χωρῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν σχέσιν «ἐξαρτήσεως», τόσον παιδικῆς ὅσον καὶ ἡλικιωμένων προσώπων.

Α.) Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ πίνακος 6 μᾶς δίδει μερικὰς χρησίμους ἐνδείξεις ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ρυθμοῦ πληθυσμιακῆς αὐξήσεως ἐπὶ τῆς κατανομῆς εισοδήματος.

Οὕτω παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ὁμάς τῶν χωρῶν ταχείας πληθυσμιακῆς αὐξήσεως (πλέον τοῦ 3% μέσου ἐτησίου ρυθμοῦ) χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν πλέον ἄνισον κατανομήν ἤτοι, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τοὺς ὑψηλοτέρους δείκτας ἀνισότητος GINI (2), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὸ χαμηλότερον τμήμα τοῦ Α.Ε.Π. τὸ ὁποῖον περιέρχεται εἰς τὸ πτωχότερον 40% τμήμα τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ κατανομή γίνεται πλέον δικαιότερα εἰς τὴν ὁμάδα χωρῶν μέσης πληθυσμιακῆς αὐξήσεως (ἀπὸ 1,5 — 3,0% μέσου ἐτησίου ρυθμοῦ) καὶ ἀκόμη περισσότερο εἰς τὴν ὁμάδα βραδείας πληθυσμιακῆς αὐξήσεως (κάτω τοῦ 1,5% μέσου ἐτησίου ρυθμοῦ).

Ἐς σημειωθῆ ὅτι ἡ ἐμπειρικὴ αὐτὴ συσχέτισις ἀφορᾷ τὰς ὁμάδας χωρῶν καὶ ὄχι τὰς μεμονωμένας χώρας ὅπου διαφοραὶ τινες παρατηροῦνται (ιδεὲ πίνακα 6) καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν καλύπτει παρά ἓνα περιορισμένον ἀριθμὸν χωρῶν ὡς ἐκ τούτου τὰ συμπεράσματα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γενικευθοῦν ἀπολύτως.

Ἐν τούτοις τὰ ἀποτελέσματα πλέον λεπτομερῶν οἰκονομομετρικῶν ἐρευνῶν, διεξαχθεῖσῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς I.B.R.D. καὶ καλυπτουσῶν πολὺ περισσότερας χώρας (ἀνεπτυγμένας καὶ ὑπὸ ἀνάπτυξιν), ἐπιβεβαιώνουν κατὰ κάποιον τρόπον τὰς ἀνωτέρω ἀπόψεις.

(1) J. Lecaillon καὶ D. Germidis «Repartition des revenus en Afrique» Ἐκδ. I.L.O., Παγκόσμιον Πρόγραμμα Ἀπασχολήσεως, Γενεὴ 1974.

(2) Διὰ μίαν μελέτην τῆς σχέσεως μεταξὺ συντελεστῶν GINI καὶ ἐπιπέδου οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἰδεὲ :

— J. Lecaillon καὶ D. Germidis «Part des salaires dans le revenu national et développement Economique» I.L.O., 1974.

— F. Paukert : «La repartition du revenu à différents niveaux de développement» Revue Internationale du Travail, Vol. 108, No 2-3, Αὐγουστος 1973.

Πίναξ 6

Δείκται τινές κατανομής εισοδήματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν πληθυσμιακὴν αὐξησιν εἰς ὠρισμένας χώρας

Χῶραι	Μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως 1960-1970	Ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν (%) τμήμα τοῦ Α.Ε.Π. ἀναλογοῦν εἰς τὸ 40% τμήμα τοῦ πληθυσμοῦ	Συντελεστὴς GINI
— Χῶραι ταχείας πληθ. αὐξ. (πλέον τῶν 3,0%)			
Κόστα - Ρίκα	3,77	13,8	0,51
Ἰράκ	3,65	13,0	0,49
Μεξικόν	3,41	10,5	0,52
Ἰνδουρά	3,32	7,3	0,61
Φιλιππῖναι	3,30	11,8	0,49
Δομινικανικὴ Δημοκρατία	3,29	13,0	0,47
Κολομβία	3,27	8,6	0,57
Ἰσημερινός	3,25	10,0	0,60
Ταϊλάνδη	3,15	12,9	0,50
— Χῶραι Μέσης πληθ. αὐξήσεως (1,5 - 3,0%)			
Σουδάν	2,93	14,2	0,43
Ἰράν	2,77	12,5	0,47
Οὐγκάντα	2,50	17,1	0,38
Νιγηρία	2,49	18,0	0,36
Ἰνδία	2,48	18,6	0,37
Βιρμανία	2,23	16,5	0,37
Ἀργεντινὴ	1,50	17,3	0,42
— Χῶραι βραδείας πληθ. αὐξήσεως (ὀλιγώτ. τοῦ 1,5%)			
Η. Π. Α.	1,5	16,0	0,37
Γιουγκοσλαβία	1,2	19,0	0,33
Ἰσπανία	0,8	17,0	0,38
Ἑλλάς	0,8	21,0	0,37
Οὐγγαρία	0,5	24,0	0,24
Ἡνωμένον Βασίλειον	0,5	18,0	0,33

Πηγαί : Στοιχεῖα συγκεντρωθέντα καὶ ἐπεξεργασθέντα ἀπὸ :

— Ἡνωμένα Ἔθνη «Major Economic and Social correlates of demographic trends» E/Confer. 60/B.P./11, Juin 1974.

— I. B. R. D. Population policies... ἔνθ. ἀν.

Ούτως, ἡ χρησιμοποιοηθεῖσα παλινδρομικὴ ἀνάλυσις ἀπέδειξε, τόσοσιν διὰ τὸ γραμμικόν, ὅσον καὶ διὰ τὸ λογαριθμικόν ὑπόδειγμα, μίαν ἰσχυρὰν καὶ σταθερὰν σχέσιν, ἐκφραζομένην δι' ὑψηλῶν συντελεστῶν συσχετίσεως μεταξὺ τῆς κατανομῆς εισοδήματος καὶ τῆς γονιμότητος, ἥτις ἀποτελεῖ ἓνα ἐκ τῶν σημαντικῶν παραγόντων τῆς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως (1).

Β.) Ὁ «βαθμὸς παιδικῆς ἐξαρτήσεως» (child dependeny) δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἓνας πρόσθετος δείκτης «εἰσοδηματικῆς ὑφῆς», δεδομένου ὅτι δι' αὐτοῦ προβάλλεται μία ἄλλη μορφή τῶν ἐπιπτώσεων τῆς δημογραφικῆς ἐκρήξεως ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς εἰς τὰς ὑπὸ μελέτην ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας. Ὁ δείκτης οὗτος ἐκφράζει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀτόμων ἐνεργοῦ ἡλικίας (ὑπολογιζομένων συνήθως ἀπὸ 15 ἕως 59 ἐτῶν) ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ εἰς κάθε ἀνήλικον (ἕως 14 ἐτῶν) ἢ ἀντιστρόφως τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνηλίκων ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ εἰς κάθε ἄτομον ἐνεργοῦ ἡλικίας.

Οὕτως, μὲ ἓνα ἐτήσιον ρυθμὸν γεννήσεως $45 \frac{0}{100}$, ὁ ὁποῖος παρατηρεῖται κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετίας εἰς πλείστας ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν θεαματικὴν μείωσιν τῆς παιδικῆς θνησιμότητος, σχεδὸν τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐν λόγῳ χωρῶν εἶναι κάτω τῶν 15 ἐτῶν. Ἀντιθέτως, εἰς μίαν ἀνεπτυγμένην χώραν, μόνον τὸ 25% περίπου τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ εἶναι κάτω τῶν 15 ἐτῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ραγδαία αὐξησης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων κατὰ ἐργαζόμενον εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας συνεπιφέρει συνεχῶς καὶ περισσοτέρας ἀνάγκας πρὸς ἱκανοποίησιν τόσοσιν ἀπὸ πλευρᾶς διατροφῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ πλευρᾶς ὑπηρεσιῶν, ὑγείας καὶ παιδείας.

Ἐπὶ παραδείγματι (ιδεὲ πίνακα 7), ἐνῶ εἰς τὴν Μ. Βρεταννίαν εἰς ἕκαστον παιδίον κάτω τῶν 15 ἐτῶν ἀντιστοιχοῦν 2,4 ἄτομα ἐργαζομένης ἡλικίας μὲ ἓνα εἰσόδημα \$ 6.000, εἰς τὴν Βραζιλίαν εἰς ἕκαστον παιδίον ἀντιστοιχεῖ ὀλίγον περισσότερον τοῦ ἐνός ἀτόμου μὲ ἓν εἰσόδημα \$ 400, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου θὰ στηριχθῆ οἰκονομικῶς ἡ διατροφή του.

Τὸ ἴδιον πρόβλημα εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφρασθῆ κατὰ διάφορον τρόπον, ἐάν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὸ μέσον ἄτομον ἐργαζομένης ἡλικίας, διαθέτον ἓνα μέσον εἰσόδημα (κατὰ κεφαλὴν Ἀκαθάριστον Ἐθνικὸν Εἰσόδημα) τῆς τάξεως τῶν \$ 2,500, ἀντιστοιχεῖ μόνον 0,4 ἐνός παιδίου, ἐνῶ εἰς τὸ Μαρόκον τὸ ἀντίστοιχον ἄτομον μὲ μόνον \$ 200 εἰσόδημα, ὑφίσταται τὸ βάρος σχεδὸν ἐνός ὀλοκλήρου παιδίου (0,9).

Τέλος, ἀξίζει νὰ σημειωθῆ (ιδεὲ πίνακα 8) ὅτι ἐνῶ ἡ σχέσις αὕτη τῆς «παιδικῆς ἐξαρτήσεως» ἐμειώθη ἐλαφρῶς κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν (ἀπὸ 0,43 κατῆλθεν εἰς 0,42), ἠδὲξήθη διὰ τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν τοιούτων (ἀπὸ 0,72 ἀνῆλθεν εἰς 0,75), παρὰ τὸ ἤδη λίαν ὑψηλὸν ἐπίπεδόν της δι' αὐτὰς ἐν σχέσει πρὸς ἐκεῖνο τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν· οὕτως, ἡ τοιαύτη ἐξέλιξις συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔτι περαιτέρω συγκριτικὴν ἐπιδείνωσιν τῶν ἐπιπέδων ζωῆς.

(1) I. B. R. D.: «Population policies . . . » ἐνθ' ἄν. σελ. 146 - 48.

Πίναξ 7

Παραδείγματα «παιδικής εξαρτήσεως» εις τινας επιλεγείσας χώρας
(πληθυσμός εις χιλιάδας)

Χώραι	Συνολικός πληθυσμός	Πληθυσμός από 0 - 14 ετών	Πληθυσμός από 15 - 59 ετών	Πληθυσμός από 0-14 ετών κατά 1.000 άτομα ήλικίας από 15 - 59 ετών	Σχέσις εξαρτήσεως	
					A *	B **
Γαλλία	50.019	12.330	28.997	425	0,43	2,35
	55.592	13.614	32.083	424	0,42	2,36
Βραζιλία	93.485	42.606	46.661	913	0,91	1,09
Γκάνα	8.746	3.920	4.445	882	0,88	1,13
Ίνδονησία	120.020	51.073	63.556	804	0,8	1,25
Ήν. Ήραβική Δημ.	32.772	13.750	17.118	803	0,80	1,25
Κόστα Ρίκα	1.732	805	840	958	0,96	1,04
Μαρόκον	15.591	7.019	7.790	901	0,90	1,11
Μεξικόν	50.074	23.181	24.550	944	0,94	1,06
Ταϊλάνδη	36.444	16.322	18.433	885	0,86	1,13

Πηγαί τών βασικών δεδομένων : — Κέντρον Διεθνών Δημογραφικών Στατιστικῶν τοῦ Γραφείου Ἀπογραφῶν τῶν Η.Π.Α.

— Ἐτήσια Στατιστικά τῶν Ἦν. Ἐθνῶν.

- * Ἀριθμός ἀτόμων ἡλικίας 0 - 14 ἐτῶν ἀντιστοιχῶν εις ἕκαστον ἄτομον 15 - 59 ἐτῶν.
** Ἀριθμός ἀτόμων ἡλικίας 15 - 59 ἐτῶν ἀντιστοιχῶν εις ἕκαστον ἄτομον 0 - 14 ἐτῶν.

Πίναξ 8

Δείκτης «παιδικής εξαρτήσεως» (ἀριθμός ἀτόμων 0 - 14 ἐτῶν κατ' ἄτομον 15 - 59 ἐτῶν) διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀνεπτυγμένων καὶ ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχῶν (1950 - 1970)

Γεωγραφικαὶ περιοχαί	1950	1970
Κόσμος	0,61	0,64
Ἀνεπτυγμέναι περιοχαί	0,43	0,42
Ἰπὸ ἀνάπτυξιν περιοχαί	0,72	0,75

Πηγή : Ἡνωμένα Ἐθνη : Στοιχεῖα καὶ ἐκτιμήσεις τῆς Διευθύνσεως Πληθυσμοῦ.

4. Ἀνεργία, ὑποαπασχόλησις

Α.) Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος τμήματος ἐπιβάλλονται ὀρισμένοι ἐννοιολογικαὶ καὶ μεθοδολογικαὶ παρατηρήσεις καὶ διευκρινήσεις, ἔχουσαι σχέσιν τόσον μὲ τὸ περιεχόμενον ὅσον καὶ μὲ τὴν μέτρησιν τῆς ἀνεργίας καὶ ἀπασχολήσεως εις τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας.

Βεβαίως, αἱ διαστάσεις τῆς παρουσίας δημοσιεύσεως δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν

νά εκθέσωμεν ὄλην τήν συζήτησιν ἐπὶ τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν τῶν δύο αὐτῶν μεγεθῶν εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν οἰκονομίας ὡς καὶ τὰς κυρίως ἐξ αὐτῶν ἀπορροεούσας δυσκολίας ὑπολογισμοῦ τῶν (1).

Ἐν τούτοις, μερικαὶ μεθοδολογικαὶ διευκρινήσεις κρίνονται ἀπαραίτητοι.

1. Ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὸν κλασσικὸν ὀρισμὸν τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως, συμφώνως πρὸς τὸν ὅποσον ἀνεργοὶ ἢ ὑποαπασχολούμενοι θεωροῦνται οἱ ἀναζητοῦντες καὶ μὴ εὐρίσκοντες ἐργασίαν ἢ πρόσθετον ἐργασίαν εἰς τὰ ἐν ἰσχύει ἐπίπεδα τῶν μισθῶν, παρ' ὅλον ὅτι ἀποτελοῦν μέρος τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ἀκ ο ὑ σ ι ο ς χαρακτηρ τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως ἀποτελεῖ τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς, καὶ ἐπ' αὐτῆς βασίζεται ἡ ποσοτικὴ ἐκτίμησις τῆς (2).

Εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν ὅμως χώρας, ὅπου συχλάκις ἡ προσφορὰ τῆς ἐργασίας τείνει εἰς τὸ νὰ εἶναι ἀπερίοριστος καὶ ὅπου, ὑπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας ἢ ἀπόλεια τῆς ἐργασίας θεωρεῖται — τοῦλάχιστον ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους ἐργαζομένους — ὡς ἡ μεγίστη συμφορὰ, ἡ ὅποια δέον νὰ ἀποφευχθῇ πάση θυσίᾳ, σὴν ἴσως εἶναι ὅτι τόσον ὁ ἀναζητῶν ἐργασίαν ὅσον καὶ ὁ κινδυνεύων νὰ χάσῃ τὴν ὑπάρχουσαν, θὰ δεχθοῦν νὰ ἐργασθοῦν καὶ κ ἄ τ ω ἀ π ὅ τ ἄ ἐ π ἰ π ε δ α τ ὶ ν ἐ ν ἰ σ χ ῦ ε ι μ ἰ σ θ ῶ ν.

Ἄλλῶς εἰπεῖν, ἐνῶ εἰς μίαν ἀνεπτυγμένην χώραν π.χ. εἰς ἐλαιοχρωματιστῆς παρεμένει ἀνεργος ἐν ἀναμονῇ ἐξευρέσεως ἐργασίας ὡς ἐλαιοχρωματιστῆς, εἰς μίαν ὑποανάπτυκτον χώραν εἶναι πιθανώτερον ὅτι ὑπὸ παρομοίας συνθήκας θὰ δεχθῇ νὰ ἐργασθῇ ὡς ἄλλοις ἐργάτης. Οὕτως, αἱ διαστάσεις τῆς «ἀκουσίως ἀνεργίας» θὰ εἶναι τόσον μεγαλύτεραι ὅσον οἱ ἐνδιαφερόμενοι εἶναι περισσότερον εἰδικευμένοι, οἱ μισθοὶ καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν μισθῶν πλέον δύσκαμπτοι, αἱ ἀποζημιώσεις διὰ τὴν ἀνεργίαν ὑψηλότεραι (ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν), ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλεια τελειότερα, κλπ. Τοῦτο βεβαίως ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ παρουσιάζωνται (ὑπὸ σχετικῶν πρῆσμα) μικρότερα περιθώρια ἀκουσίως ἀνεργίας εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἀπὸ ὅτι εἰς τινὰς ἀνεπτυγμένας.

2. Ἐν ἄλλο πρόβλημα τὸ ὅποσον μὲ ἰδιαίτεραν ἔντασιν παρουσιάζεται εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, καὶ δὴ εἰς ἐκείνας ὅπου ἡ πληθυσμιακὴ αὐξησις εἶναι ἐντονωτέρα, εἶναι τὸ τῆς κεκαλυμμένης ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως.

Ἡ ἐκτίμησις τοῦ μεγέθους τῆς ὑποαπασχολήσεως τῆ βοήθεια «δειγματοληψιακῶν» ἐρευνῶν ἀπολήγει εἰς ἀποτελέσματα κατώτερα τῆς πραγματικότη-

(1) Μεταξὺ ἄλλων ἰδέ: — David Turnham, Ing. Jaeger «The employment Problem in less developed countries» O.E.C.D. Dev. Center, Paris 1971.

— ILO: «Problems of Employment in Economic Development» Reprint Series⁵ No 2. Intern. Justice for Labor Studies, Geneva 1964.

— P. S. Barth «Unemployment and labour force participation» The Southern Economic Journal, volume XXXIV, No 3, Jan. 1968.

— J. E. Parker and L. B. Shaw. «Labour force Participation within Metropolitan Areas» The Southern Economic Journal, vol. XXXIV, No 4, Ἀπρίλιος 1968, κλπ.

(2) Διὰ περισσοτέρας λεπτομερείας ἰδέ: Belton M. Fleisher «Labour Economics theory and evidences» Prentice - Hall Inc. Englewood Cliffs, New Jersey, 1970, p. 257.

τος διότι, ἀφ' ενός μὲν ἡ ὑποαπασχόλησις συνδυάζεται μὲ μακρόχρονον «φυσικὴν παρουσίαν» εἰς τὸν τόπον ἐργασίας (ἢ ὑποαπασχολήσεως), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ παραγωγικότης τῶν ἐργαζομένων δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν.

Αἱ μέθοδοι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ «πλεόνασμα ἐργατικῶν χειρῶν» (1) καλύπτουν ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ κενόν. Πράγματι, εἰς γενικὰς γραμμάς αὐταὶ στηρίζονται ἐπὶ μιᾶς συγκρίσεως, ἀφ' ενός μὲν τοῦ διαθεσίμου ἀριθμοῦ τῶν ὥρων ἢ τῶν ἡμερῶν ἐργασίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ἀπαιτουμένης ποσότητος ἐργασίας διὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν συγκεκριμένην παραγωγὴν. Ἡ ἐνδεχομένη διαφορὰ τοῦ δευτέρου ἀπὸ τοῦ πρώτου μεγέθους εἶναι τὸ «πλεόνασμα» τὸ καθορίζον τὴν ὑποαπασχόλησιν.

Ἡ βασικὴ κριτικὴ ἡ ὁποία ἐγένετο ἔναντι αὐτῆς τῆς μεθόδου ἀναφέρεται εἰς τὸν αὐθαίρετον καθορισμὸν τῆς ἀπαιτουμένης ἐργασίας διὰ μίαν συγκεκριμένην παραγωγὴν καὶ ἐπομένως τὸν αὐθαίρετον καθορισμὸν «νορμῶν» παραγωγικότητος.

Οὕτω, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ λίαν χαμηλοῦ εἰσοδήματος ὀρισμένων κατηγοριῶν πληθυσμοῦ εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἡ σύγχρονος τάσις ἔγκειται εἰς τὴν προσπάθειαν ὑπολογισμοῦ τῆς ὑποαπασχολήσεως εἰς αὐτάς, τῇ βοήθειᾳ τῆς ἐννοίας τῆς «πενίας» οἱ κάτω τοῦ ἐλαχίστου ὀρίου συντηρήσεως (ἢ ἄλλως καθοριζομένου ὀρίου λίαν χαμηλοῦ εἰσοδήματος) εὐρισκόμενοι, θεωροῦνται ὑποαπασχολούμενοι ἔστω καὶ ἂν ἀπασχολοῦνται πέραν τοῦ ἰσχύοντος (ἢ συνήθως ἐφαρμοζομένου) ὥραριου (2). Πρόκειται περὶ μιᾶς βασικῆς κοινωνιολογικῆς μεθόδου προσεγγίσεως τοῦ προβλήματος τῆς ὑποαπασχολήσεως.

Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωμεν μίαν πληρεστέραν καὶ ρεαλιστικότεραν εἰκόνα τῆς ὑποαπασχολήσεως· οὕτως, ἐνῶ μὲ τὴν κλασσικὴν μέθοδον ἐρεῦνης, τὸ ποσοστὸν τῶν ὑποαπασχολομένων εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς πρωτεύουσας τοῦ Περού (Λίμα) μόλις ὑπερέβαινε τὸ 1967 τὰ 6% τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, τοῦτο ἤγγιξε τὰ 26% διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς «εἰσοδηματικῆς μεθόδου» (3).

Β.) Βεβαίως μὲ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν ὑγιεινῆς καὶ τὴν μείωσιν τῆς θνησιμότητος, διηυρύνθησαν τὰ ὄρια τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ. Ἐν τούτοις ὅμως αἱ πλήρεις ἐπιπτώσεις τῆς «δημογραφικῆς ἐκρήξεως» ἐπὶ τῆς ἀπασχολήσεως δὲν ἐνεφανίσθησαν εὐθὺς ἀμέσως μὲ αὐτήν. Οὕτω, τὸ πρόβλημα ἐνεφανίσθη εἰς ὅλην του τὴν ἑκτασιν κατὰ τὴν δεκαετίαν 1960 - 1970, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἐξώθησε τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη νὰ θέσουν τὴν δευτέραν «δεκαετίαν ἀναπτύξεως» (1970 - 1980), ὑπὸ τὴν ἔντονον φροντίδα ἀντιμετωπίσεως τῆς ἀνερ-

(1) Πλείστοι ὅσοι γνωστοὶ οικονομολόγοι υἱοθέτησαν ἢ καὶ ἐφήρμοσαν τὴν ἐν λόγω μέθοδον, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι οἱ Rosenstein — Rodan, Myrdal, Runis, Turnham, Winkelmann, κλπ.

(2) D. Turnham, J. Jaeger : «Le problème de l'emploi . . .», ἐνθ' ἄν.

(3) Idem, ἐνθ. ἄν. σελίς 93.

γίας καὶ ὑποαπασχολήσεως καὶ γενικώτερον τῶν κοινωνικῶν ἀδικιῶν εἰς τὸν Τρίτον Κόσμον (').

Εἰδικώτερον εἰς τὰ τελικὰ συμπεράσματα καὶ τὰς προτάσεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τοὺς «πρωταρχικοὺς στόχους» τῆς νέας δεκαετίας διεθνοῦς ἀναπτύξεως, σαφῶς σημειώνεται ἡ ἀνάγκη τῆς υἰοθετήσεως ἀλληλοεξηρημένων στόχων, ἀνεξαρτήτως ἐνὸς προκαθορισμένου ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τοῦ Ἐθνικοῦ Προϊόντος, ἀναγνωρίζοντος ἀκόμη εἰς τινὰς περιπτώσεις ὡς ἐπιβεβλημένην ἔστω καὶ μίαν κάμψιν τῶν ρυθμῶν τῆς ἀναπτύξεως, σκοπὸν ἔχουσαν τὴν ἀποφυγὴν κοινωνικῶν ἀδικιῶν (²).

Ἡ πληθυσμιακὴ αὐξησης τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν συνοδεύεται καὶ ἀπὸ ἔντονον ἀτυφιλίαν, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιδεινώνει περαιτέρω τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως. Οὕτω, παρατηροῦμεν (ιδεὲ πίνακα 9) ὅτι μεταξὺ 1950 καὶ 1970, ὁ ἀστικός πληθυσμὸς τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν ἠξήθη κατὰ 60 % (ἐναντι 25 % τῶν ἀνεπτυγμένων), ἐνῶ εἰς τινὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχὰς ὑπερδιπλασιάσθη (π.χ. Ἀνατολικὴ Ἀσία ἐξαιρουμένης τῆς Ἰαπωνίας, Ἀνατολική, Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Ἀφρικὴ).

Πίναξ 9

Ἀστικός πληθυσμὸς εἰς ποσοστὸν 0% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ εἰς ἀνεπτυγμένας καὶ ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχὰς τὸ 1950 καὶ 1970

Περιοχαὶ	1950	1970
Κόσμος	27,6	36,3
Ἀνεπτυγμένας περιοχαὶ	50,8	63,9
Ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχαὶ	15,5	24,5

Πηγή: Ἡνωμένα Ἐθνη «Demographic trends...» ἐνθ. ἀν.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἀναμένεται νὰ ἐπιδεινωθῇ εἰς τὸ μέλλον εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, πρῶτον λόγῳ τοῦ ἀκόμη χαμηλοῦ ἀπολύτου ποσοστοῦ τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ των (παρὰ τὸν ταχέως παρατηρούμενον ρυθμὸν αὐξήσεως, ὅπως εἰδόμεν ἀνωτέρω), καὶ δεύτερον λόγῳ τοῦ ὑψηλοῦ ἀναμενομένου ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ (ιδεὲ πίνακα 10) ὁ ὁποῖος εἰς πλείστας τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχῶν ἀναμένεται ὅτι θὰ ὑπερβῇ ἐκεῖνον τῆς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως (σύγκρινε τὰ στοιχεῖα τῶν πινάκων 2 καὶ 10) κυρίως κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν.

(1) Ἡνωμένα Ἐθνη: «Towards Accelerated Development: proposals for the second United Nations Development Decade», Νέα Ὑόρκη 1970.

(2) «However, there will be cases necessitating a sacrifice in the pace of growth, in order to prevent social injustice» United Nations «Towards Accelerated Development», ἐνθ. ἀν. σελ. 15.

Πίναξ 10

Μέσοι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης του εργατικού δυναμικού κατά γεωγραφικά περιοχές, συμφώνως προς προβολάς επί τη βάσει τριών υποθέσεων 1970 - 2.000

Γεωγραφικά Περιοχαί	Υπόθεσις βραδείας αύξησης			Υπόθεσις μέσου αύξησης			Υπόθεσις ταχείας αύξησης		
	1970	1980	1990	1970	1980	1990	1970	1980	1990
	1980	1990	2000	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Κόσμος	1.7	1.7	1.6	1.7	1.8	1.8	1.7	1.8	2.0
Ανεπτυγμένα περιοχαί	1.1	0.8	0.5	1.1	0.8	0.7	1.1	0.8	0.8
Υπό ανάπτυξιν περιοχαί	1.9	2.1	2.0	1.9	2.1	2.2	2.0	2.2	2.4
Αφρική	2.3	2.5	2.5	2.3	2.5	2.7	2.3	2.6	2.6
Λατινική Αμερική	2.6	2.6	2.5	2.6	2.7	2.7	2.6	2.7	2.9
Βόρειος Αμερική	1.6	1.2	0.9	1.6	1.2	1.1	1.6	1.2	1.5
Ανατολική Ασία	1.3	1.3	1.0	1.4	1.4	1.3	1.4	1.2	1.5
Νότιος Ασία	2.1	2.3	2.4	2.1	2.4	2.5	2.1	2.4	2.6
Ευρώπη	0.7	0.6	0.3	0.7	0.6	0.5	0.7	0.6	0.6
Ωκεανία	2.0	1.8	1.7	2.0	1.9	2.0	2.0	1.9	2.2
URSS	1.4	0.7	0.4	1.4	0.7	0.5	1.4	0.8	0.6

Πηγή: Στατιστικά του I.L.O. (Τμήμα Στατιστικής).

5. Διατροφή — Έκπαίδευσις

Α.) Ακόμη και αν δεν συμμερίζεται κανείς τας Μαλθουσιανάς απόψεις περί πληθυσμού και παραγωγής τροφίμων, δεν δύναται παρά να προβη εις ώρι-σμένας διαπιστώσεις όσον αφορά την εξέλιξιν της κατά κεφαλήν προσφοράς τροφίμων και τον ρυθμόν πληθυσμιακής αύξησης των υπό ανάπτυξιν χωρών, εν συγκρίσει προς τας ανεπτυγμένας χώρας.

Ο πίναξ 11 είναι εν προκειμένω σαφής. Έν πρώτοις παρατηρούμεν ότι αι υπό ανάπτυξιν περιοχαί, αι όποιαι χαρακτηρίζονται άλλως τε υπό υψηλούς ρυθμούς πληθυσμιακής ανάπτυξεως, υποσιτίζονται σχεδόν εν τω συνόλω των, ενώ αντίθετως αι ανεπτυγμένα «υπερσιτίζονται». Η διαπίστωσις αύτη γίνεται τόσον επί τη βάσει της ήμερησίως προσφερομένης ποσότητος θερμίδων κατ' άτομον, όσον και επί τη βάσει των προσφερομένων πρωτεϊνών, όσον αφορά ειδικότερον αυτάς τας τελευταίας, αι ανεπτυγμένα χωρα καταναλίσκουν περί-που 60% περισσότερον από τας υπό ανάπτυξιν τοιαύτας.

Έξ άλλου, ή κατάστασις μεταξύ 1961 και 1971 έχει ελάχιστα βελτιωθῆ (σχετικώς) εις τας υπό ανάπτυξιν χώρας, κυρίως λόγω της παρατηρηθείσης, από απόψεως διατροφής, προόδου εις τας ασιατικάς κομμουνιστικάς χώρας, έναντι σαφούς περαιτέρω βελτιώσεως εις τας ανεπτυγμένας (ιδε πίνακα 11).

Όσον αφορά τον ρυθμόν αύξησης της παραγωγής τροφίμων μεταξύ 1962 και 1972 ήτο ούσιωδώς ό ίδιος, τόσον διά τας ανεπτυγμένας όσον και διά τας

υπό ανάπτυξιν χώρας. Ἐν τούτοις, οἱ ὑψηλοὶ ρυθμοὶ πληθυσμιακῆς αὐξήσεως συντέιναν, ὥστε ὁ κατὰ κεφαλὴν μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς τροφίμων νὰ εἶναι λίαν χαμηλὸς διὰ τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας (τεῖνον εἰς τὸ μηδέν) καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀσήμαντος ἐν συγκρίσει πρὸς ἐκεῖνον τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν.

Πίναξ 11

Ἡμερησίᾳ προσφορά τροφίμων, ρυθμὸς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς τῶν καὶ πληθυσμιακὴ αὐξήσις

Περιοχὰι	Μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως	Πλεόνασμα ἢ ἔλλειμμα ἀπαιτουμένης ἡμερησίας ἐνεργείας εἰς θερμίδας κατὰ κεφαλὴν (εἰς %)		Ἡμερησίᾳ προσφορά πρωτεΐνης κατὰ κεφαλὴν (εἰς γραμμάρια)		Μέσοι ἐτήσιοι ρυθμοὶ παραγωγῆς τροφίμων	
		1961	1971	1961	1971	Σύνολον	Κατὰ κεφαλὴν
Κόσμος	1,9	0	+5	65,2	68,4	2,7	0,8
Σύνολον Ἀνεπτυγμένων Χωρῶν	1,0	+16	+22	87,0	93,6	2,7	1,7
Δυτικὴ Εὐρώπη	0,8	+18	+22	89,3	92,0	2,2	1,4
Βόρειος Ἀμερικὴ	1,2	+18	+23	92,3	97,3	2,4	1,2
Ὀκεανία	2,0	+21	+126	92,7	101,4	2,7	0,7
Ἀνατ. Εὐρώπη & Σοβ. Ἐνωσις	1,0	+16	+26	85,5	98,5	3,5	2,5
Σύνολον ὑπὸ Ἀνάπτυξιν Χωρῶν	2,4	-9	-3	54,9	57,7	2,7	0,3
Ἀφρικὴ	2,5	-8	-8	55,7	56,3	2,7	0,2
Ἀπὼ Ἀνατολὴ	2,5	-8	-6	51,3	51,1	2,7	0,2
Ἑγγύς Ἀνατολὴ	2,8	-11	-7	62,3	63,7	3,0	0,2
Ἀσιατικαὶ Κομμουν. Χῶραι	1,9	-14	0	54,7	63,0	2,6	0,7
Λατινικὴ Ἀμερικὴ	2,9	0	+5	63,7	65,0	3,1	0,2

Πηγαί : —Ἡνωμ. Ἔθνη : «Major Economic and Social correlates...», ἐνθ' ἄν.

—Ἡνωμ. Ἔθνη (FAO) : «Population, Food supply and agricultural development», E/conf, 60/(BP/25) Ἰουνίου 1974.

Β.) Ἀπὸ ὄλους τοὺς κοινωνικοοικονομικοὺς δείκτας οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἀναλύσεως εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην, ἡ ἐκπαίδευσις ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν ἀκτίνα αἰσιοδοξίας.

Πράγματι, ἡ πληθυσμιακὴ ἀνάπτυξις συνωδεύθη μὲ σταθερὰν καὶ ταχύτεραν αὐξήσιν τῆς φοιτήσεως εἰς τὰ τρία ἐπίπεδα ἐκπαιδεύσεως.

Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὴν μέσην ἐκπαίδυσιν εἰς τὴν Ἀσίαν (ιδεὲ πῖνακα 12), ὁ ρυθμὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐναντι ἐκεῖνου τοῦ πληθυσμοῦ ἦτο ἀναμφισβητήτως ταχύτερος εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχὰς παρ' ὅ,τι εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας. Διὰ πρώτην φορὰν παρατηροῦμεν τὸ μεταξύ τῶν χάσμα νὰ μικραίνει, ἐνῶ, τό-

σον διά τὸ ὕψος τοῦ εἰσεδήματος, διά τὸν βαθμὸν ἰσότητος τῆς κατανομῆς του, ὅσον καὶ διά τὴν ἀνεργίαν καὶ τὴν διατροφήν τὸ χάσμα μεγαλώνει.

Ἡ ὑπὲρ τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν διαφορὰ εἶναι ἐντονωτέρα εἰς τὴν κατωτέρα ἐκπαίδευσιν λόγῳ τῶν ὑπερανθρώπων προσπαθειῶν αἱ ὁποῖαι καταβάλλονται διά τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ.

Ἡ ἀνύψωσις τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἀποτελέσῃ τὸν πλέον ἀποφασιστικὸν παράγοντα τόσον τῆς εὐσυνειδητοποιήσεως ὑπὸ τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων τῶν διαστάσεων τῶν προβλημάτων τῶν ἀπορρεόντων ἀπὸ τὴν δημογραφικὴν ἔκρηξιν, ὅσον καὶ τῆς ἐν ἐπιγνώσει τῶν συνεπειῶν ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν.

Πίναξ 12

Ἐπέρβασις τοῦ μέσου ἔτησιου ρυθμοῦ αὐξήσεως φοιτούντων ἐναντι τοῦ μέσου ρυθμοῦ πληθυσμιακῆς αὐξήσεως (εἰς %, 1950 - 1968) κατὰ περιοχάς

Περιοχαὶ	Κατωτέρα	Μέση	Ἀνωτέρα καὶ Ἀνωτάτη
	Ἐκπαίδευσις		
Κόσμος	1.6	3.9	5.6
Ἀνεπτυγμένα περιοχαὶ	0.1	4.1	5.7
Βόρειος Ἀμερικὴ	0.3	4.6	5.3
Εὐρώπη	0.3	3.5	5.6
Ὠκεανία	1.1	4.5	5.6
ΕΕΣΔ	0.2	5.0	5.8
Ἐπὸ ἀνάπτυξιν χωρὰι *	3.2	4.2	6.8
Ἀφρικὴ	4.8	8.4	7.5
Ἀσία *	3.0	3.4	7.0
Λατινικὴ Ἀμερικὴ	2.8	6.8	5.9

* Ἐξαιρουμένης τῆς Λαϊκῆς Κίνας, τῆς Βορείου Κορέας καὶ τοῦ Βορείου Βιετνάμ.

Πηγή: Ἡνωμένα Ἐθνη: «Major Economic and Social...» ἐνθ' ἀν.

Συμπεράσματα

Α.) Ἡ Παγκόσμιος Συνδιάσκεψις πληθυσμοῦ τοῦ Βουκουρεστίου ἔφερεν εἰς φῶς τὰς διαφορὰς ἀπόψεων μεταξὺ τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν ἐναντι τοῦ πληθυσμιακοῦ προβλήματος. Ἡ ἤδη ὕφισταμένη ἀντίδρασις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄκρως ἀριστερῶν ἰδεολογιῶν (!) ἐναντι τοῦ πολιτικοῦ ἐλέγχου τῶν

(1) Ἡ σύγκλισις τῶν ἀπόψεων μεταξὺ δύο ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων ὁμάδων σκέψεως ἐκ τῶν ὁποίων ἀπορρέουν ἀντιτιθέμεναι κοσμοθεωρίαι οὐδόλως σημαίνει ὅτι αὐταὶ ἐκκινῶν ἐκ τῆς ἰδίας αἰτιολογίας. Πράγματι, ἐνῶ διά τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ἡ ἀντίθεσις εἰς τὸν ἑλεγχον τῶν γεννήσεων εἶναι θέμα δογματικόν, διὰ τὰς ἄκρως ἀριστεράς ἰδεολογίας ἀποτε-

γεννήσεων εξεδηλώθη εις τό επίπεδον ομάδων χωρών. Τό μετά περισσήσ φροντίδος προετοιμασθέν υπό τών Ἠνωμένων Ἐθνών «Σχέδιον ἔνεργείας» πρός ἀντιμετώπισιν τοῦ πληθυσμιακοῦ προβλήματος, ἐδέχθη ἑκατοντάδας προσθηκῶν διὰ νά διασπασθῆ οὐσιαστικῶς εις «μικροσχέδια» — τά ὅποια ἀμφίβολον εἶναι ἄν ποτε ἐφαρμοσθοῦν — ἀναλόγως τών ἀπόψεων τών διαφόρων ομάδων. Τό γεγονός τοῦτο, ἐν συνδυασμῷ πρός τήν γενικῶς παραδεδεγμένην ἄποψιν ὅτι «οὐδέν φαινόμενον ἐπιρρίπτει πυκνοτέραν σκιάν ἐπὶ τών προοπτικῶν τῆσ διεθνοῦσ ἀναπτύξεωσ ἀπό τήν ἀλματώδη πληθυσμιακὴν αὐξησιν» (1) ὡσ καὶ πρός τόν πολυσύνθετον χαρακτήρα τών ποικίλων προβλημάτων τά ὅποια δημιουργεῖ ἢ ταχεῖα πληθυσμιακὴ αὐξησιν, τινῶν τών ὁποίων ἐξητάσμεν ἀνωτέρω, ἐπιβάλλουν τήν ἐφαρμογὴν πολυμόρφων πολιτικῶν πρός συνδυασμένην ἀντιμετώπισιν τῆσ δημογραφικῆσ ἐκρήξεωσ, τών αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων αὐτῆσ.

Ἐξ ἄλλου τά διάφορα προγράμματα ἐλέγχου γεννήσεων τά ὅποια ἐφηρμόσθησαν μεμονωμένως δὲν ἀπέδωσαν παρὰ μετριώτατα ἀποτελέσματα (2).

Οὕτως, οἷονδήποτε πληθυσμιακὸν πρόγραμμα ἀπό τοῦ πλέον ἐνδεικτικοῦ ἕωσ τοῦ κατὰ τό μᾶλλον ἢ ἤττον καταναγκαστικοῦ «οἰκογενειακοῦ σχεδιασμοῦ», θά πρέπει νά ἀποτελῆ τμήμα μιᾶσ συνολικῆσ πολιτικῆσ, ἢ ὅποια πέραν τών ἀπαραιτήτων ἀναπτυξιακῶν μέτρων, ὀφείλει, κατὰ τήν γνώμην μας, νά ἔχη δύο πρωταρχικοὺς στόχοι : πρῶτον τήν ἀντιμετώπισιν τῆσ ἀνεργίασ καὶ ἀπασχολήσεωσ καὶ δεῦτερον τήν ἐφαρμογὴν μιᾶσ πολιτικῆσ εἰσοδημάτων καὶ κοινωνικῶν παροχῶν. Ἡ βασικὴ προϋπόθεσις διὰ τήν ἐφαρμογὴν μιᾶσ τοιαύτης συνδυασμένησ στρατηγικῆσ θά ἔδει νά εἶναι ἡ μόνη οὐσιώδησ ἀνακοπή τών ρυθμῶν ἀναπτύξεωσ.

Ἵσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τήν ἀντιμετώπισιν τῆσ ἀνεργίασ καὶ ὑποαπασχολήσεωσ, αἱ ἀκολουθηταῖα πολιτικά θά πρέπει νά μὴ ἀρκεσθοῦν εις τήν ἐξασφάλισιν βραχυχρονίων ἰσορροπιῶν καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ὀφείλουν νά εἶναι διαφορετικά ἀπό ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἐφηρμόσθησαν καὶ ἐξακολουθοῦν νά ἐφαρμόζονται εις τῶσ ἀνεπτυγμένασ χώρασ, ὅπου ἡ ἀνεργία ἐξεταζομένη συνήθως ὑπό τό πρῖσμα τῆσ Κεῦνσιανῆσ θεωρίασ, θεωρεῖται ὡσ βραχυχρόνιος δυσκολία, δυναμένη νά ἀντιμετωπισθῆ με τήν αὐξησιν τῆσ ἐνεργοῦ ζήτησεωσ.

Ταυτοχρόνως ὁμοσ θά πρέπει νά εὔρουν ἄλλην πηγὴν ἐμπνεύσεωσ ἀπό ἐκείνην τῆσ παραδοσιακῆσ ἀναπτυξιακῆσ θεωρίασ τῆσ ἀναφερομένησ εις τήν

λεῖ τήν προϋπόθεσιν δημιουργίασ «στρατιᾶσ πενόντων ἐπαναστατῶν», ἢ ὅποια θά ἐπιφέρῃ τήν ἐπαναστατικὴν ἀλλαγὴν. (Διὰ μίαν πρωτότυπον παρουσίασιν τοῦ θέματοσ ἰδὲ τά ἀποτελέσματα τῆσ μελέτησ τοῦ καθηγητοῦ J. M. Stycos εις «Children of Barriada». Ἐκδ. Grossman Publishers Inc., Νέα Ἰόρκη, 1970.

(1) Ἐκθεσις I. Pearson : «Partners in Development» Praeger Publishers, New York, Washington, London, 1969, σελ. 55.

(2) T. K. Ruprecht καὶ C. Wahren : «Programmes Demographiques» ἐνθ' ἄν, σελ. 43 ἐπ.

«ἀπεριόριστον προσφορὰν ἐργασίας» (1), διότι τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἐστράφη περισσότερο εἰς τὰς ἐπιπτώσεις τῆς ἐπὶ τῶν μισθῶν, τῆς συγκεντρώσεως κεφαλαίου καὶ τῶν ἀναλογίων χρησιμοποίησεως τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, παρὰ ἐπὶ τῆς ἀπασχολήσεως. Παραλλήλως, τὰ πλεῖστα ἀπὸ τὰ ἀναπτυξιακὰ πρότυπα ἐθεώρησαν τὴν ἀπασχολήσιν ὡς ἓνα δευτερεύοντα (incidental) συντελεστήν, ὃ ὁποῖος καθορίζει μίαν σταθερὰν σχέσιν μεταξύ τῆς ἀναπτύξεως καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀπασχολήσεως.

Ἐνώπιον τῶν διαπιστώσεων αὐτῶν αἱ στρατηγικαὶ τὰς ὁποίας θὰ υἰοθετήσουν οἱ ὑπεύθυνοι ἰθύνοντες τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν ὑπαναπτύκτων χωρῶν θὰ πρέπει, δίδοντας μίαν ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν ἀπασχολήσιν ὡς ἀναπτυξιακοῦ στόχου, νὰ ἀντιμετωπίσουν, μὲ μακροπνύουσι προοπτικὰς τὰς δομικὰς ἀνισορροπίας (déséquilibres structurelles) ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔλκουν τὴν προέλευσιν τῶν ἢ ἀνεργία καὶ ὑποαπασχολήσεως.

Ἐσαυτῶς ἡ δημιουργία νέων ἀπασχολήσεων εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν αὐξησιν τῆς παραγωγικότητος καὶ τῆς ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης ἐπιτεύξεως — ἢ διατηρήσεως — ὑψηλῶν ρυθμῶν οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἐπιβάλλει τὴν βιθμιαίαν ἐπέκτασιν τοῦ «συγχρόνου τομέως» εἰς βάρος τοῦ «παραδοσιακοῦ» τοιοῦτου καὶ ἐπομένως τὴν βαθμιαίαν ἐξαφάνισιν τοῦ δυαδικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐν λόγῳ οἰκονομιῶν, κατὰ τὴν ὅσον νὰ ἐπιτευχθῇ μιὰ ἐσωτερικὴ «πληθυσμιακὴ ἐνσωμάτωσις» (2).

Παραλλήλως θὰ πρέπει νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ λήψις μέτρων διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν, μεθ' ἑνὸς εὐρέως πνεύματος κοινωνικῆς δικαιοσύνης, βραχυχρονίως καὶ μεσοχρονίως, μιᾶς καταστάσεως ἢ ὁποία τείνει νὰ γίνῃ ἐκρηκτικὴ μὲ ὅλας τὰς κοινωνικὰς, οἰκονομικὰς καὶ πολιτικὰς συνεπειὰς.

Καὶ οὕτως εἰσερχόμεθα εἰς τὸν δευτέρον βασικὸν στόχον τῆς συνολικῆς συνδυασμένης πολιτικῆς, ἥτοι τὴν ἐφαρμογὴν μιᾶς πολιτικῆς εἰσοδημάτων καὶ κοινωνικῶν παροχῶν.

Εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας ὅπου ἡ παραγωγικότης εἶναι χαμηλὴ καὶ συνεπῶς τὸ μέσον κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματι δὲν ὑπερβαίνει οὐσιωδῶς ἓνα «minimum» τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐγγὺς τοῦ ψυχολογικοῦ ἐπιπέδου φυσιολογικῆς ἐπιβιώσεως, τὸ πρόβλημα τῆς κατανομῆς εἰσοδημάτων, θεωρουμένου ἐν τῷ συνόλῳ του, ἀνάγεται εἰς τὴν κατανομὴν τοῦ πλεονάτμιτος τοῦ καθ' ἑαυτὸν προϊόντος, πέραν τοῦ ἐπιπέδου ἐπιβιώσεως.

Μία τοιαύτη πολιτικὴ, τῆς ὁποίας συνεχῆς φροντίς θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ

(1) Ἰδέ μεταξύ ἄλλων: — W. A. Lewis «Economic development with Unlimited supplies of Labour», The Manchester School, 1954, ἐπανέκδοθ' εἰς «Studies in Economics».

— Development» (Ἐκδ. Β. Okun καὶ R. W. Richardson) New York, Holt, Rinehart and Winston, 1962.

— G. Ranis and J. C. H. Fei «A Theory of Economic Development» American Economic Review, vol. 51, Sept. 1961.

(2) Raoul Bastianetto: «Essai sur le démantèlement des pays sous-développés», Ἐκδ. Cujas, Paris 1968, σελ. 99.

μη ὑπέρβασις ὀρισμένων ὀρίων τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλει ἡ οἰκονομικὴ ἀποτελεσματικότης, ὀφείλει κυρίως νὰ στραφῆ εἰς τὴν ἐξασθένισιν τῶν εἰσοδηματικῶν διαφορῶν μεταξύ ἄστικῶν κέντρων καὶ ὑπαίθρου (πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως εἰς τὰς δημιουργουμένης «ζῶνας» πείνας, πέριξ τῶν πόλεων) μεταξύ τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ τομέως (πρὸς καταπολέμησιν τοῦ δημοσιοὑπαλληλικοῦ παρασιτισμοῦ), μεταξύ τῶν διαφορῶν ὁμάδων — π.γ. ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων, ἰθαγενῶν καὶ ἀλλοδαπῶν στελεχῶν — (πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν παραγωγικῶν ἀπασχολήσεων καὶ ἐπίτευξιν βασικῶν στόχων κοινωνικῆς δικαιοσύνης, τέλος βεβαίως μεταξύ τῶν κατόχων κερδῶν καὶ τῶν μισθωτῶν. Ἡ τελευταία ταῦτη ἐξασθένισις τῶν εἰσοδηματικῶν διαφορῶν, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπὲρ πάσης ἄλλης ἐπιβάλλεται ἡ φροντίς τῆς προαναφερθείσης οἰκονομικῆς ἀποτελεσματικότητος, θὰ εἶναι καὶ ἡ κυρία πηγὴ τῆς δημιουργίας τοῦ ὑπὸ ἀ ν α κ α τ α ν ο μ ῆ ν πλεονάσματος, τὸ ὁποῖον θὰ καταστήσῃ δυνατὰς τὰς κοινωνικὰς παροχὰς (δημοσίαν ὑγείαν, παιδείαν, ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν, στέγασιν κλπ.) αἱ ὁποῖαι, ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ βελτιώσουν τὰς συνθήκας διαβιώσεως τοῦ ἀξαναομένου πληθυσμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ καταστήσουν τὸ ἄλλως σπαταλῶμενον ἀνθρώπινον δυναμικόν, παράγοντα ἀναπτύξεως καὶ προόδου.

ΕΞΙΣΩΣΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ COURNOT

Τῶν κ.κ. ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Ε. ΜΠΕΝΟΥ καὶ WILLIAM B. STRONGE
Καθηγητῶν τῆς Α.Β.Σ.Θ. καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Atlantic Florida (Η.Π.Α.)

Τὸ μαθηματικὸν ὑπόδειγμα, τὸ ὁποῖον καθορίζει τὴν μορφήν τοῦ δυοπωλίου κατὰ τὸν Cournot εἶναι δυνατόν νὰ ἀναλυθῇ καὶ νὰ ἐξετασθῇ καλλίτερον, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξισώσεων διαφορῶν ἐν συσχετισμῶ πρὸς τὸ θεώρημα τοῦ Goldberg (1).

Οὕτως, ἡ συνήθης μορφή δυοπωλίου κατὰ Cournot, μὲ γραμμικὰς συναρτήσεις ζητήσεως καὶ μηδενικὸν ὀριακὸν κόστος, καθορίζει τὸ κάτωθι σύστημα ἐξισώσεων ἀντιδράσεως δι' ἀμφοτέρους τοὺς ἀνταγωνιστὰς κατὰ δεδομένην χρονικὴν περίοδον t .

$$q_{1t} = \frac{1}{2} \cdot \frac{a}{b} - \frac{1}{2} q_{2t} \quad (1)$$

$$q_{2t} = \frac{1}{2} \cdot \frac{a}{b} - \frac{1}{2} q_{1t} \quad (2)$$

ἔνθα :

q_{1t}, q_{2t} : αἱ παραγόμεναι ποσότητες ὑφ' ἐκάστου τῶν δυοπωλητῶν κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον t ,

q_{1t}^e, q_{2t}^e : αἱ προσδοκώμεναι ποσότητες παραγωγῆς ἐκτιμώμεναι ὑφ' ἐκάστου τῶν δυοπωλητῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἕτερον ἀνταγωνιστὴν, κατὰ τὴν αὐτὴν χρο-

1. Samuel Goldberg : «Introduction to Difference Equations», σελ. 230. New York Science Editions, John Wiley and Sons, Inc. (1961).

νικήν περίοδον t καὶ a, b αἱ παράμετροι τῆς συναρτήσεως ζητήσεως.

Αἱ ἐξισώσεις (1) καὶ (2) ἐκφράζουν ἀντιστοίχως τὴν ποσότητα παραγωγῆς ἐκάστου δυοπωλητοῦ, ἢ ὅποια θὰ μεγιστοποιήσῃ τὰ κέρδη του. Ἡ ποσότης αὕτη ἀποδίδεται ὡς συνάρτησις τοῦ προσδοκώμενου, ὑφ' ἑνὸς ἐκάστου ἀνταγωνιστοῦ ὕψους παραγωγῆς τοῦ ἐτέρου. Τὰ ἐπίπεδα ἰσορροπίας παραγωγῆς ἐξ ἄλλου δι' ἀμφοτέρους τοὺς δυοπωλητάς, εὐρίσκονται, ἐὰν ἐξισώσωμεν ἕκαστον προσδοκώμενον ἐπίπεδον παραγωγῆς ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὸ πράγματι ἐπιτευχθὲν τοιοῦτον, ἦτοι :

$$q_{1t} = q_{2t} = \frac{1}{3} \cdot \frac{a}{b} \quad (3)$$

(ὁ δείκτης E ἀναφέρεται εἰς τὰς ποσότητας ἰσορροπίας).

Δέον ὡσαύτως νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἀμφοτέρα τὰ ἐπίπεδα ἰσορροπίας q_{1E} καὶ q_{2E} εἶναι ἴσα μεταξὺ των καὶ σταθερά.

Ἐστω, ὅτι θεωροῦμεν τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ προσδοκώμενον ἐπίπεδον παραγωγῆς δι' ἐκάστην ἐπιχείρησιν κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον t , εἶναι ἴσον πρὸς τὸ πραγματοποιηθὲν τοιοῦτον τῆς προηγουμένης περιόδου $t-1$.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ συναρτήσεις ἀντιδράσεως λαμβάνουν τὴν κάτωθι μορφήν :

$$q_{1t} = \frac{1}{2} \cdot \frac{a}{b} - \frac{1}{2} q_{2(t-1)} \quad (4)$$

$$q_{2t} = \frac{1}{2} \cdot \frac{a}{b} - \frac{1}{2} q_{1(t-1)} \quad (5)$$

Αἱ σχέσεις (4) καὶ (5) συνιστοῦν ἐν σύστημα δύο ἐξισώσεων διαφορῶν πρώτου βαθμοῦ μὴ ὁμογενές.

Πρὸς λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ συστήματος ὀρίζομεν τὰς ἀποκλίσεις ἐκ τῶν ποσοτήτων ἰσορροπίας ὡς κάτωθι :

$$\hat{q}_{1t} = q_{2t} - q_{1E} \quad (6)$$

$$\hat{q}_{2t} = q_{1t} - q_{2E} \quad (7)$$

Βάσει τῶν σχέσεων (6) καὶ (7) τὸ σύστημα τῶν ἐξισώσεων (4) καὶ (5) δύναται νὰ τεθῇ ὡς ἑξῆς :

$$\begin{bmatrix} \hat{q}_{1t} \\ \hat{q}_{2t} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & -\frac{1}{2} \\ -\frac{1}{2} & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \hat{q}_{1,t-1} \\ \hat{q}_{2,t-1} \end{bmatrix} \quad (8)$$

ἢ

$$\hat{q}_t = A^t \hat{q}_0 \quad (9)$$

ἔνθα A^t ἀποτελεῖ τὴν μήτραν τῶν σταθερῶν ὄρων τοῦ συστήματος (8), καὶ \hat{q}_0 τὸ διάνυσμα, τὸ ὁποῖον καθορίζει τὰς ἀρχικὰς συνθήκας. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἀνωτέρω συστήματος ἐξαρτᾶται, βεβαίως, ἐκ τῶν τιμῶν τῶν χαρακτηριστικῶν ριζῶν, αἱ ὁποῖα ἐξάγονται ἐκ τῆς κάτωθι χαρακτηριστικῆς ὀριζούσης.

$$\begin{bmatrix} \lambda - \frac{1}{2} & \\ & \lambda \end{bmatrix} = 0 \quad (10)$$

Αἱ χαρακτηριστικαὶ ρίζαι τῆς (10) εἶναι $\frac{1}{2}$ καὶ $-\frac{1}{2}$. Ἡ ἀπόλυτος δὲ τιμὴ ἀμφοτέρων εἶναι μικροτέρα τῆς μονάδος καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ ἀνωτέρω σύστημα (9) παρουσιάζει εὐστάθειαν.

Ἐφ' ὅσον αἱ χαρακτηριστικαὶ ρίζαι εἶναι γνωσταὶ καὶ τὸ σύστημα (9) ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἐξισώσεων, δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ θεώρημα τοῦ Goldrg. Τὸ ἐν λόγῳ θεώρημα καθορίζει, ὅτι ἐὰν δεδομένη μήτρα A ἔχῃ δύο διαφορετικὰς χαρακτηριστικὰς ρίζας, τὰς λ_1 καὶ λ_2 , τότε θὰ ἰσχύῃ καὶ ἡ σχέσις

$$A^t = cI + dA \quad (11)$$

ἔνθα c καὶ d εἶναι σταθεροὶ ἀριθμοὶ καὶ ἀποτελοῦν τὰς λύσεις τῶν κάτωθι ἐξισώσεων

$$\lambda_1^t = c + d\lambda_1 \quad (12)$$

$$\lambda_2^t = c + d\lambda_2 \quad (13)$$

Σχετικῶς μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ Cournot αἱ ἀνωτέρω ἐξισώσεις προσδιορίζουν τὰς κάτωθι τιμὰς ἀντιστοίχως διὰ τὰ c καὶ d .

$$c = \left(\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(\frac{1}{2}\right)^{t+1} \quad (14)$$

και

$$d = \left(\frac{1}{2}\right)^t - \left(\frac{1}{2}\right)^t \quad (15)$$

Εάν αι άνωτέρω τιμαι άντικατασταθοϋν εις την σχέσιν (11) προκύπτει :

$$A^t = \begin{vmatrix} \left(\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(-\frac{1}{2}\right)^{t+1} \\ \left(-\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(-\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(-\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(-\frac{1}{2}\right)^{t+1} \end{vmatrix} \quad (16)$$

και έπομένως και ή λύσις δύναται νά τεθη ώς εξής :

$${}^{\wedge}q_{1t} = \left[\left(\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(-\frac{1}{2}\right)^{t+1} \right] {}^{\wedge}q_{10} + \left[-\left(-\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(-\frac{1}{2}\right)^{t+1} \right] {}^{\wedge}q_{20} \quad (17)$$

$${}^{\wedge}q_{2t} = \left[-\left(\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(-\frac{1}{2}\right)^{t+1} \right] {}^{\wedge}q_{10} + \left[\left(\frac{1}{2}\right)^{t+1} - \left(-\frac{1}{2}\right)^{t+1} \right] {}^{\wedge}q_{20} \quad (18)$$

Εν προκειμένω δέον νά σημειώσωμεν, ότι καθόσον τὸ $t \rightarrow \infty$, ${}^{\wedge}q_{1t} \rightarrow 0$ και ${}^{\wedge}q_{2t} \rightarrow 0$ κατά συνέπειαν υφίσταται εϋστάθεια τῶν τιμῶν ίσορροπίας. Ὡσαύτως, εάν θέσωμεν $t = 0$, δύναται νά δειχθῆι ὅτι αι λύσεις εἶναι συνεπεῖς, ώς πρὸς τὰς ἀρχικὰς συνθήκας.

Τέλος, αν και έκάστη εκ τῶν άνωτέρω λύσεων περιλαμβάνη δύο ὅρους δύναται νά δειχθῆι, ὅτι καθ' έκάστην χρονικήν περίοδον εἶναι δυνατόν νά ἀπαλείφεται ὁ εις ἐξ αὐτῶν. Εἰδικώτερον, εάν ή χρονική περίοδος ἀναφέρεται εις περιττόν ἀριθμόν ὁ πρῶτος ὅρος τῆς (17) και ὁ δεϋτερος τῆς (18) ἀπαλείφονται, ἐνῶ ἀντιστοίχως, εάν ή περίοδος ἀναφέρεται εις ἄρτιον ἀριθμόν, ἀπαλείφονται ὁ δεϋτερος ὅρος τῆς πρώτης και ὁ πρῶτος ὅρος τῆς δευτέρας, τῶν άνωτέρω ἐξισώσεων.

Οϋτως, ή διαχρονική πορεία τῶν ἀποκλίσεων εκ τῶν τιμῶν ίσορροπίας διά τόν πρῶτον δυοπωλητήν, δίδεται ὑπό τῆς κάτωθι ἀκολουθίας :

$${}^{\wedge}q_{10}, -\frac{1}{2} {}^{\wedge}q_{20}, \frac{1}{4} {}^{\wedge}q_{10}, \frac{1}{8} {}^{\wedge}q_{20}, \frac{1}{16} {}^{\wedge}q_{10}, \dots \quad (19)$$

και διά τόν δεϋτερον δέ δυοπωλητήν ἀποδίδεται ὑπό τῆς

$${}^{\wedge}q_{20}, -\frac{1}{2} {}^{\wedge}q_{10}, \frac{1}{4} {}^{\wedge}q_{20}, -\frac{1}{8} {}^{\wedge}q_{10}, \frac{1}{16} {}^{\wedge}q_{20}, \dots \quad (20)$$

Σημειωτέον, ὅτι, ἐὰν αἱ ἀρχικαὶ ἀποκλίσεις ἔχουν τὸ αὐτὸ πρόσημον αἱ ἀνωτέρω ἀποκλίσεις θὰ ἐναλλάσσονται, ἐνῶ θὰ εἶναι μονοτονικαί, ἐὰν ἔχουν ἀντίθετον πρόσημον. Εἰς τὸ μαθηματικὸν ὑπόδειγμα τοῦ Cournot κατὰ τὴν ἐξέλιξιν ἑνὸς μονοπωλίου εἰς δυοπώλιον ἢ πρώτη ἐπιχείρησις ἀρχίζει ἄνωθεν τῆς ποσότητος ἰσορροπίας, ἐνῶ ἡ δευτέρα κάτωθεν ταύτης. Ἡ ἀρχικὴ ἀπόκλισις διὰ τὴν πρώτην ἐπιχείρησιν ἀνέρχεται οὕτως εἰς $\frac{1}{6} \cdot \frac{a}{b}$ μονάδες, ἐνῶ διὰ τὴν δευτέραν εἰς $-\frac{1}{12} \cdot \frac{a}{b}$. Ἐπομένως, ἡ ἀκολουθία ἢ καθορίζουσα τὴν διαχρονικὴν ἀπόκλισιν ἀπὸ τῆς ποσότητος ἰσορροπίας θὰ εἶναι

$$\frac{1}{6} \cdot \frac{a}{b}, \frac{1}{24} \cdot \frac{a}{b}, \frac{1}{24} \cdot \frac{a}{b}, \frac{1}{96} \cdot \frac{a}{b}, \dots \dots \dots \quad (21)$$

καὶ

$$-\frac{1}{12} \cdot \frac{a}{b}, -\frac{1}{12} \cdot \frac{a}{b}, -\frac{1}{48} \cdot \frac{a}{b}, -\frac{1}{48} \cdot \frac{a}{b}, \dots \dots \dots \quad (22)$$

Ὁ πρῶτος δυοπωλητῆς θὰ εἶναι πάντοτε ἄνωθεν τῆς ποσότητος ἰσορροπίας, ἐνῶ ὁ δεύτερος κάτωθεν ταύτης, ἂν καὶ αἱ ἀποκλίσεις τείνουν πρὸς τὸ μηδὲν σχετικῶς ταχέως. Ἐν προκειμένῳ δεόν νὰ σημειωθῇ, ὅτι αἱ ἀποκλίσεις δι' ἐκάστην τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι συνεχεῖς διὰ δύο περιόδους. Αὕτη εἶναι ἡ βάση διὰ τὴν συνήθη γραφικὴν ἀπεικόνισιν, ἢ ὅποια περιλαμβάνει τὰς δύο ἐξισώσεις ἀντιδράσεων τῶν δυοπωλητῶν.

ΔΙΑΦΘΩΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τοῦ κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ε. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ

Καθηγητοῦ τοῦ Wesleyan University τοῦ Kentucky καὶ Προέδρου τοῦ Δ.Σ.
τῆς «ΝΕΑΣ ΑΓΡΕΞ»

Σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης εἶναι νὰ δείξη τὴν μορφή τῆς διαφοροποιήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ἀπὸ τὸ 1953 ἕως τὸ 1970. Γιὰ νὰ ἐπιτευχθῆ αὐτὸς ὁ σκοπός, θὰ ἐξετάσουμε τὰ δημογραφικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς χώρας, τὴν ἀνάπτυξη τῶν τριῶν τομέων : πρωτογενῆς, δευτερογενῆς, τριτογενῆς καὶ τὸ ἰσοζύγιο πληρωμῶν. Τὸ ἔτος 1953 λαμβάνεται σὰν σημεῖο ἐκκινήσεως γιὰ δύο λόγους. Ἦταν τὸ ἔτος ὑποτιμήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ νομίσματος καὶ στοιχεῖα γιὰ τὴν περίοδο πρὸ τοῦ 1953 εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτα.

Πληθυσμὸς καὶ Ἐργατικὸ Δυναμικὸ

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος σήμερον αὐτὴν μετὰ τὴν ἀπογραφὴ τοῦ 1971 ἦταν 8.768.640, σὲ σύγκριση μὲ 7.632.861 καὶ 8.388.553 μετὰ τὶς ἀπογραφὰς τῶν ἐτῶν 1951 καὶ 1961 ἀντιστοίχως. Ἔτσι ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν 0,7% ἀπὸ τὸ 1951 ἕως τὸ 1971. Οἱ τάσεις ἀστικοποιήσεως ἐμφανίζονται στὸν πίνακα 1.

Πίνακας 1

ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΣΤΙΚΟΥ, ΗΜΙΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ἔτος ἀπογραφῆς	Ἀστικός	Ἡμιστικός	Ἀγροτικός
1951	37.7	14.8	47.5
1961	43.3	12.9	43.8
1971	53.2	11.7	35.1

Πηγή: Στατιστικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Ἑλλάδος: 1971, σελὶς 23.

Παρατηρεῖται ὅτι μεταξὺ 1961 - 1971 τὸ ποσοστὸ τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ αὐξήθηκε περίπου 14,5%, ἐνῶ τὸ ποσοστὸ τοῦ ἀγροτικοῦ μειώθηκε περίπου 17,2%. Ἡ συνεχὴς ροὴ τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τὶς ἀγροτικὰς περιοχὰς εἰς μεγάλας πόλεις

αποδίδεται σε παράγοντες όπως έλλειψη ευκαιριών απασχολήσεως στα χωριά και στην έλξη των μεγάλων πόλεων.

Μεταξύ 1961 - 1970, περίπου 830.000 άτομα μετανάστευσαν μονίμως, σε σύγκριση με την αύξηση του πληθυσμού εκ 347.000 κατά την αυτή περίοδο. Η μετανάστευση έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας δεδομένου ότι διαταράσσει την κατά ηλικία κατανομή του πληθυσμού, απορροφά εργατικό δυναμικό και αφήνει πίσω παιδιά και γέροντες (βλέπε πίνακα 2).

Πίνακας 2

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ, 1971

Όμαδες ηλικιών	Αριθμός σε χιλιάδες		Ποσοστιαία κατανομή	
	Πληθυσμός	Μετανάστες	Πληθυσμός	Μετανάστες
0 - 14 ετών	2.180.220	11.097	24,85	17,97
15 - 64 ετών	5.610.720	49.897	64,00	80,81
65 ετών και άνω	977.700	751	11,15	1,22

Πηγή : Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

Σύμφωνα με την απογραφή του 1961, το εργατικό δυναμικό της Ελλάδος ήταν 3.639.000, το οποίο αποτελούσε 43,5% του πληθυσμού της χώρας. Η απογραφή του 1971 ανέφερε το εργατικό δυναμικό σε 3.284.000 άτομα, δηλαδή μόνο 37,7% του συνολικού πληθυσμού. Έτσι σε μία δεκαετία το εργατικό δυναμικό της χώρας μειώθηκε περίπου 9,8%. Ο πιο σοβαρός παράγων που συνετέλεσε σ' αυτή τη μείωση είναι η μαζική μετανάστευση. Αυτός ο ισχυρισμός υποστηρίζεται από εμπειρικές μελέτες που δείχνουν ότι το ηλικιακό των εργατών που επιστρέφουν προς των αναχωρούντων για την Δυτική Γερμανία, χώρα προορισμού των περισσότερων μεταναστών, είναι περίπου 42 : 100. Έτσι μπορούμε να υπολογίσουμε ότι από 830.000 άτομα που μετανάστευσαν από το 1961 έως το 1970, 339.000 επέστρεψαν στην Ελλάδα και 431.000 έμειναν σε ξένες χώρες, μέγεθος το οποίο υπερκαλύπτει την απόλυτη μείωση του εργατικού δυναμικού εκ 355.000 μεταξύ 1961 και 1971.

Προϊόν

Μέσα σε 18 χρόνια η Ελλάς επέτυχε μία έντυπωσιακή αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (Α.Ε.Π.) και των συστατικών του. Μεταξύ του 1953 και 1970, το Α.Ε.Π. σε σταθερές τιμές 1952 αυξήθηκε με μέσο ρυθμό 7,2% ετησίως. Κατά την διάρκεια της αυτής περιόδου, οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί ανάπτυξεως, σε σταθερές τιμές, ήταν 3,5% για τον πρωτογενή τομέα, 9,3% για τον δευτερογενή

καί 7,2% γιά τόν τριτογενή τομέα. Μὲ ἐτήσιο ρυθμὸ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ γιά τὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα 0,7%, τὸ πραγματικὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα αὐξήθηκε κατὰ 6,5% ἐτησίως. Ἀμφότεροι οἱ ρυθμοὶ αὐξήσεως, Α.Ε.Π. καὶ Α.Ε.Π. κατὰ κεφαλὴν, ἦταν ὑψηλότεροι αὐτῶν ποῦ παρατηρήθηκαν σὲ πολλές Δυτικὲς χῶρες. Εἰδικώτερα, μεταξύ 1960 - 1969 οἱ χῶρες τοῦ Ὄργανισμοῦ γιά Οἰκονομική Συνεργασία καὶ Ἀνάπτυξη εἶχαν μέσο ἐτήσιο ρυθμὸ ἀναπτύξεως τοῦ Α.Ε.Π. 5,1%, μὲ τὴν Ἰαπωνία στὴν πρώτη θέση μὲ 11,1%, καὶ τὴν Ἑλλάδα δευτέρα μὲ 7,6%. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδο ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς ἀναπτύξεως γιά τίς χῶρες τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς ἦταν 4,8% (1).

Ἡ διάρθρωση τοῦ Α.Ε.Π. τῆς Ἑλλάδος κατὰ τομέα προελεύσεως, δείχνει ἀκόμη μιὰ λιγώτερο Βιομηχανικὴ Χώρα, παρ' ὅλες τίς σημαντικὲς ἀλλαγές ποῦ μεσολάβησαν ἀπὸ τὸ 1953. Κατ' αὐτὸν τὸν χρόνο, ὁ πρωτογενὴς τομέας παρήγαγε 30,5% τοῦ Α.Ε.Π. Ὁ ἴδιος τομέας τὸ 1961 παρήγαγε 24% καὶ ἀπασχολοῦσε 53,8% τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, ἐνδειξὴ χαμηλῆς παραγωγικότητος. Τὸ 1970, ὁ πρωτογενὴς τομέας παρήγαγε μόνον 16,3% τοῦ Α.Ε.Π., ἀλλὰ ἡ παραγωγικότητα εἶχε ἀνέβει σημαντικῶς, ἔτσι μόνον 40,5% τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ παρέμεινε ἀπασχολούμενο σ' αὐτὸν τὸν τομέα. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ δευτερογενὴς τομέας αὐξήσε τὴν συμμετοχὴ του στὸ Α.Ε.Π. σὲ σταθερὲς τιμές 1952, ἀπὸ 18,3% τὸ 1953 σὲ 22% τὸ 1961, μὲ 18,5% τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπασχολούμενου σ' αὐτὸν τὸν τομέα τὸ 1961. Τὸ 1970 ἡ συμβολὴ τοῦ δευτερογενοῦς τομέως στὸ Α.Ε.Π. ἔφθασε 25,5%, μὲ 25,6% τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ. Παρ' ὅλο ποῦ τὸ ἐργατικὸ δυναμικὸ στὸν τριτογενή τομέα αὐξήθηκε ἀπὸ 24,4% τὸ 1961 σὲ 32% τὸ 1970, ἡ συμμετοχὴ του στὸ Ἐθνικὸ προϊόν αὐξήθηκε μόνον 0,6%. Μὲ ἄλλα λόγια μπορεῖ νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἐκτός ἀπὸ τὸν σχετικῶς ὑψηλὸ ρυθμὸ ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ἀπὸ τὸ 1953 ἕως τὸ 1970, ἔλαβαν μέρος καὶ εἰνοϊκὲς διαρθρωτικὲς ἀλλαγές μεταξύ τῶν τριῶν τομέων τῆς οἰκονομίας (2).

Ἀνάλυση κατὰ τομεῖς

Ἡ ἀνωτέρω ἀνάλυση δείχνει ὅτι ἡ δομὴ τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ἄλλαξε μεταξύ τοῦ 1953 καὶ 1970. Στὴν συνέχεια θὰ προχωρήσουμε σὲ μιὰ ἀναλυτικώτερη συζήτηση καὶ ἐξέταση τῶν ἀλλαγῶν καὶ αἰτίων τους κατὰ τομέα.

Πρωτογενὴς τομέας

Ὁ πρωτογενὴς τομέας ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν γεωργία, κτηνοτροφία, ἀλιεία καὶ δασοκομία. Κατὰ τὴν ὑπὸ μελέτη περίοδο ὁ μέσος ρυθμὸς ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας ἦταν 3,5%, μὲ τὸν ὑψηλότερο (23%) ἐπιτευχθέντα τὸ 1961 καὶ τὸν χαμηλότερο (-7%) τὸ 1968. Ἡ συμβολὴ τῆς γεωργίας καὶ κτηνο-

1. Ἐθνικοὶ Λογαριασμοὶ τῆς Ἑλλάδος 1941-1970, Ἀριθ. 21, (Ἀθήναι: Ἐθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος, 1972), σελ. 21.

2. Οἱ ρυθμοὶ αὐξήσεως τοῦ Α. Ε. Π. καὶ τῶν αὐστατικών του ὑπολογίστηκαν ἀπὸ: Ἐθνικοὶ Λογαριασμοὶ τῆς Ἑλλάδος 1948-1970, Ἀριθ. 21.

τροφίας στο συνολικό προϊόν του πρωτογενούς τομέως κυμάνθηκε από 92 μέχρι 95% μεταξύ 1953 - 1970. Το 1953, 29% του Α.Ε.Π. προήλθε από την γεωργία και κτηνοτροφία. Το ποσοστό αυτό έπεσε σε 16% το 1970.

Από το 1953 η παραγωγή πολλών γεωργικών προϊόντων έχει αυξηθεί σημαντικώς, και πολλά από αυτά όχι μόνο ικανοποιούν την εσωτερική ζήτηση, αλλά επίσης επιτρέπουν έκτεταμένες εξαγωγές. Ο πίνακας 3 δείχνει την παραγωγή των κυριωτέρων αγροτικών προϊόντων καθώς επίσης και τις ποσοστιαίες αυξήσεις τους από το 1954 έως το 1969. Τα ύψηλα ποσοστά αύξησης εσπεριδοειδών, λαχανικών, έπιτραπεζίων σταφυλών και σουλτανινών αντικατοπτρίζουν το γεγονός ότι η παραγωγή τους άντεδρασε θετικά στην εξωγενή ζήτηση που δημιουργήθηκε, κυρίως, από τις Δυτικές Ευρωπαϊκές χώρες.

Επέκταση της καλλιεργουμένης περιοχής, αύξηση των άρδευτικών έργων, επέκταση της μηχανοποίησης, λιπάσματα, τεχνικές γνώσεις, βελτιωμένες καλλιεργητικές μέθοδοι, κυβερνητική πολιτική και αλλαγές στην ζήτηση έξωτερικού ήταν οι σπουδαιότεροι λόγοι για την διαφοροποίηση της συνθέσεως του προϊόντος της Έλληνικής αγροτικής παραγωγής μεταξύ του 1953 - 1970.

Η καλλιεργουμένη περιοχή αυξήθηκε από 36.733 χιλιάδες στρέμματα το 1961 σε 40.644 χιλιάδες στρέμματα το 1970 (3). Η άρδευόμενη γη αυξήθηκε από 6.006 χιλιάδες στρέμματα σε 7.298 χιλιάδες στρέμματα κατά την περίοδο 1966 - 1970 (4). Επίσης μετά το 1953 η μηχανοποίηση της γεωργίας αυξήθηκε σημαντικώς αλλά είναι άπαραίτητη περαιτέρω επέκταση μηχανοποίησης. Ο αριθμός των καλλιεργητικών και θεριζοαλωνιστικών μηχανών σε χρήση αυξήθηκε από περίπου 30.000 κατά την περίοδο 1961 - 1965 σε περίπου 60.000 το 1970 (5).

Η αύξηση της γεωργικής παραγωγής μπορούσε να είναι ακόμη μεγαλύτερη, εάν οι αγρότες είχαν ενσωματώσει τα αγροτεμάχιά τους, τα όποια χαρακτηρίζονται από κατατεμαχισμό εξ αιτίας των νόμων και έθιμων της χώρας. Επίσης μιὰ πιό φιλελεύθερη οικονομική πολιτική υπό μορφή αυξημένων δανείων ή και ακόμη προσωρινών επιδοτήσεων για ώρισμα προϊόντα, μπορούσε όχι μόνο να αυξήσει το αγροτικό προϊόν, αλλά επίσης να αλλάξει την διάρθρωσή του, επιτρέποντας στους αγρότες να διαφοροποιήσουν την παραγωγή τους προς εκείνα που έχουν μεγάλη ζήτηση και υψηλότερα κέρδη.

Μόνο το 1953 η παραγωγή της κτηνοτροφίας έφθασε τα προπολεμικά επίπεδα. Έκτοτε παρατηρήθηκε μιὰ σταθερή άνοδος όφειλόμενη, κυρίως στην βελτίωση των κτηνιατρικών υπηρεσιών και στις καλύτερες ποικιλίες διατροφής των ζώων. Και οι δύο αυτοί παράγοντες είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής κατά ζώων. Ο πίνακας 3 δείχνει ότι η παραγωγή κρέατος το 1954 ήταν 108

3. Στατιστική Έπετηρίς της Ελλάδος 1971, (Αθήναι: Έθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, 1972), σελ. 145-161.

4. Μηνιαίον Στατιστικόν Δελτίον, (Αθήναι: Έθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Ιανουάριος 1969 και Οκτώβριος 1972), σελ. 27.

5. United Nations Statistical Yearbook 1971 (New York: Statistical Office of the United Nations, Dept. of Economics and Social Affairs, 1972), Twenty-Third Issue, σελ. 95.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑΣ
(σε χιλιάδες τόννου)

Προϊόντα	1954	1962	1969	Ποσοστιαία αύξηση από 1954 - 1969
Σίτος	1.219	1.722	1.723	41
Κριθή	233	232	447	92
Άρσινόστος	254	215	413	63
Όρυζα	86	68	101	17
Καπνός	67	89	80	19
Βάμβαξ	128	270	338	64
Γεώμηλα	142	403	676	53
Πεπόνια	425	338	594	40
Λαχανικά νοπά	970	893	1.687	74
Έπιτραπέζιοι έλαιαι	33	24	52	58
Έλαιόλαδον	124	69	178	44
Κορινθιακή	75	112	99	32
Σουλτανίνα	38	89	87	129
Γλεύκος	459	407	489	7
Έπιτραπέζιοι σταφυλάι	130	24	234	80
Έσπεριδοειδή	196	428	632	222
Κρέας	108	169	278	157
Γάλα	835	1.035	1.299	56
Τυρός	63	95	113	79
Άλιεύματα	53	110	97	83

Πηγή: Στατιστική Έπετηρίς της Έλλάδος, 1958, 1971 (Αθήναι: Έθνική Στατιστική Υπηρεσία της Έλλάδος, Μη-
νιαιον Στατιστικόν Δελτίον (Αθήναι: Έθνική Στατιστική Υπηρεσία της Έλλάδος, Δεκέμβριος 1967), United Nations
Statistical Yearbook 1971, (New York: Statistical Office of the United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 1972),
Twenty third issue.

χιλιάδες μετρικοί τόννοι, και έφθασε σέ 278 χιλιάδες τόννους τό 1969, δηλαδή αύξηση κατά 157%. Κατά τήν αὐτή περίοδο ἡ παραγωγή γάλακτος καί τυροῦ αὐξήθηκε κατά 50% καί 79% ἀντιστοίχως.

Ἡ συμμετοχή τῆς ἀλιείας στήν Ἑλληνική οἰκονομία αὐξάνεται ταχέως. Ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμός ἀναπτύξεως τῆς ἀλιείας ἦταν 7,7% μεταξύ 1953 - 1970. Παρά τόν ὕψηλό αὐτό ρυθμό ἀναπτύξεως ἡ ἀλιεία ἀντιπροσωπεύει μόνο 2 ἕως 3% τοῦ συνολικοῦ προϊόντος τοῦ πρωτογενοῦς τομέως, καί λιγώτερο τοῦ 1% τοῦ Α.Ε.Π. τῆς χώρας κατά τήν περίοδο αὐτή. Τό 1969 τά συνολικά ἀλιεύματα ἦταν 97 χιλιάδες τόννοι, συγκρινόμενα μέ 53 χιλιάδες τόννους τό 1954. Δηλαδή 83% αὐξηση ἀλιευμάτων ἀπό τό 1954 ἕως τό 1969 (πίνακας 3).

Ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμός ἀναπτύξεως τοῦ δασοκομικοῦ προϊόντος μεταξύ τοῦ 1953 - 1970 ἦταν 2,5%. Αὐτός ὁ ρυθμός ἀναπτύξεως εἶναι πολύ χαμηλότερος ἀπό τοὺς ἀντιστοίχους ρυθμούς τῆς γεωργίας - κτηνοτροφίας καί ἀλιείας κατά τήν ὑπό ἐξέταση περίοδο. Κατά τό χρονικό διάστημα τῶν 18 ἐτῶν ἡ συμμετοχή τῆς δασοκομίας στό συνολικό προϊόν τοῦ πρωτογενοῦς τομέως κυμάνθηκε μεταξύ 2 καί 5%, καί παρέμεινε λιγώτερο ἀπό 1% τοῦ συνολικοῦ Α.Ε.Π. τῆς χώρας.

Μετά τό 1953, ἡ παραγωγή οἰκοδομικῆς ξυλείας αὐξήθηκε σημαντικῶς καί ἔφθασε στά 413.002 κυβικά μέτρα τό 1969, ποσό μεγαλύτερο κατά 57% τοῦ ἀντιστοίχου τό 1954.

Παρά τήν ἐπελθοῦσα πρέοδο στόν πρωτογενῆ τομέα μετά τό 1953, αἰαιτοῦνται μεγάλες προσπάθειες ἀκόμη, ὥστε αὐτός ὁ τομέας νά ἀποδώσῃ τά μέγιστα τῆς δυναμικότητός του. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται εἶναι προγραμματισμός τόσο ἀπό μέρος τῶν γεωργῶν ὅσο καί ἀπό μέρος τῶν γεωργικῶν φορέων τοῦ Κράτους.

Δευτερογενῆς τομέας

Ὁ πιό γρήγορα ἀναπτυσσόμενος τομέας στήν Ἑλλάδα μετά τό 1953 εἶναι ὁ δευτερογενῆς τομέας ἀποτελούμενος ἀπό τήν μεταποίηση, οἰκοδομές, ἠλεκτρισμό, ἴδρευση, ὀρυχεία καί μεταλλεῖα. Ἡ μεταποίηση ἔχει ἀναπτυχθῆ μετά τό 1953 μέ μέσο ἐτήσιο ρυθμό 8,3%. Παρά τόν ὕψηλό αὐτό ρυθμό ἀναπτύξεως, ἡ συμμετοχή τῆς μεταποιήσεως στό συνολικό προϊόν τοῦ δευτερογενοῦς τομέως μειώθηκε ἀπό 72% τό 1953 σέ 62% τό 1970. Κατά τήν ἴδια περίοδο, ἡ συμμετοχή τῆς στό Α.Ε.Π. τῆς χώρας αὐξήθηκε ἀπό 13 σέ 19%. Ἡ μικρή συμμετοχή μεταποιήσεως στό συνολικό Α.Ε.Π. ὀφείλεται ὄχι μόνο στήν ἔλλειψη κεφαλαίων καί εἰδικευμένων ἐργατῶν ἀλλά ἐπίσης στή μικρή ἐσωτερική ἀγορά. Σέ μερικῆς βιομηχανίας μεταποιήσεως ἀπαιτοῦνται ἐργοστάσια εὐρείας κλίμακος παραγωγῆς γιά ἀποδοτική παραγωγή, ἀλλά ἡ ἐσωτερική ἀγορά μπορεῖ νά ἀπορροφήσῃ μόνον ἓνα κλάσμα τῶν προϊόντων τους. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἡ διεύρυνση τῆς ἀγορᾶς τίθεται σάν προϋπέθεση γιά τήν ἴδρυση ἐργοστασίων πού θά παράγουν κάτω ἀπό ἀνταγωνιστικῆς συνθηκῆς κόστους. Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἀπασχόληση, ἡ μεταποίηση ἀπασχολοῦσε 12,9% τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τό 1961. Τό ποσοστό αὐτό αὐξήθη-

κε σέ 16,4% βάσει τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς τοῦ 1971, συγκρινόμενο μὲ 35% στὴν γεωργία.

Μέχρι τὸ 1953 ἡ μεταποίηση στὴν Ἑλλάδα ἦταν κυρίως συγκεντρωμένη στὴν ἐπεξεργασία τῶν ἐσωτερικῶς παραγομένων πρωτογενῶν προϊόντων. Μετὰ τὸ 1953 ὁ τομέας αὐτὸς ἄλλαξε σημαντικὰ τὴν δομὴ του. Οἱ ἐπεκτατικὲς δυνάμεις κινήθησαν πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν διαρκείας καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων. Ἡ ἐπέκταση αὐτὴ ἦταν πιὸ ἀξιοσημείωτη στὶς βασικὲς μεταλλουργικὲς βιομηχανίες, χάλυβος καὶ σιδήρου. Τὸ προϊόν αὐτῶν τῶν βιομηχανιῶν αὐξήθηκε ἀπὸ 1,31 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1953 σὲ 42,72 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1969. Ἄλλες βιομηχανίες ποὺ ἀναπτύχθηκαν ταχέως κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ἦταν οἱ χημικὲς βιομηχανίες, μεταφορικῶν μέσων, ξύλου καὶ ἐπίπλων, ἐκτυπώσεων καὶ ἐκδόσεων, κατασκευῆς τελικῶν μεταλλικῶν προϊόντων, μηχανικῶν καὶ ἠλεκτρικῶν ἀγαθῶν καὶ μὴ μεταλλικῶν προϊόντων, ὅπως τσιμέντου καὶ ὑάλου. Οἱ ρυθμοὶ ἀναπτύξεως στὶς δύο μεγαλύτερες βιομηχανίες μεταποιήσεως τῆς Ἑλλάδος, ὑφαντικὲς καὶ εἰδῶν διατροφῆς, καθὼς ἐπίσης στὶς βιομηχανίες ποτῶν, καπνοῦ, ὑποδήσεως καὶ ἐνδύσεως ὑπῆρξαν ἱκανοποιητικοί, ἀλλὰ χαμηλότεροι τῶν ἀντιστοίχων τῶν προηγούμενων βιομηχανιῶν. Ὁ πίνακας 4 παρουσιάζει τὶς τάσεις τῶν Ἑλληνικῶν Βιομηχανιῶν μεταποιήσεως ἀπὸ τὸ 1953 ἕως τὸ 1969. Αὐτὲς οἱ τάσεις ἀντικατοπτρίζουν εὐρέως τὴν διαφοροποίηση τοῦ κλάδου τῆς μεταποιήσεως ἀπὸ τὶς ἐλαφρὲς βιομηχανίες, παρὰ τὴν ἀπόλυτη ἀνάπτυξή τους, πρὸς τὶς βαριεὲς βιομηχανίες.

Μεταξὺ 1953 - 1970 οἱ βιομηχανίες ἠλεκτρισμοῦ καὶ ὕδατος ἀναπτύχθηκαν μὲ μέσο ἐτήσιο ρυθμὸ 13,3%. Αὐτὸς ὁ ρυθμὸς ἀναπτύξεως ἦταν ὁ ὑψηλότερος ποὺ σημειώθηκε σὲ ὅποιοδήποτε ἄλλο κλάδο τοῦ δευτερογενοῦς τομέως. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ συμβολὴ τους στὸ συνολικὸ προϊόν τοῦ δευτερογενοῦς τομέως αὐξήθηκε σὲ 7% τὸ 1970 συγκρινόμενο μὲ 4% τὸ 1953, καὶ ἡ συμμετοχὴ τους στὸ Α.Ε.Π. ἔφθασε 1,7% τὸ 1970, δυνάμει φορές μεγαλύτερη ἀπὸ ὅτι ἦταν τὸ 1953. Οἱ ἴδιες ἐπιχειρήσεις ἀπασχόλησαν 0,4% τοῦ συνολικοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τὸ 1961 καὶ 0,8% τὸ 1971, ἐκ τοῦ ὁποίου περίπου δύο τρίτα ἀνῆκαν στὶς βιομηχανίες ἠλεκτρισμοῦ.

Τὸ προϊόν τῶν ἐπιχειρήσεων ἠλεκτρισμοῦ ἀνερχόταν τὸ 1955 σὲ 1.258 ἑκατομμύρια ΩΧΒ (KWH) καὶ αὐξήθηκε σὲ 8.991 ἑκατομμύρια ΩΧΒ τὸ 1970. Ἡ συνολικὴ δυναμικότητα τῆς χώρας αὐξήθηκε ἀπὸ 617 χιλιάδες ΩΧΒ (KWH) τὸ 1962 σὲ 2,5 ἑκατομμύρια (KWH) τὸ 1970. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν δυναμικότητα πάνω ἀπὸ 58% ἦταν θερμικὴ καὶ ἡ ὑπόλοιπη ὑδροηλεκτρικὴ.

Τὸ συνολικὸ προϊόν τῶν ὀρυχείων - μεταλλείων αὐξήθηκε ἀπὸ 13,3 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1953 σὲ 59 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1970, μὲ μέσο ἐτήσιο ρυθμὸ ἀναπτύξεως περίπου 9,5%. Παρὰ τὸν ὑψηλὸ ρυθμὸ ἀναπτύξεως ἡ συμμετοχὴ τοῦ κλάδου τούτου, τόσο στὸ Α.Ε.Π. ὅσο καὶ στὸ προϊόν τοῦ δευτερογενοῦς τομέως παρέμεινε περίπου ἡ ἴδια κατὰ τὴν 18ετῆ περίοδο. Συγκεκριμένα, ἡ συμμετοχὴ του στὸ Α.Ε.Π. κυμάνθηκε μεταξὺ 0,8 - 1% καὶ 4 - 5% στὸ προϊόν τοῦ δευτερογενοῦς τομέως. Παρὰ τὴν σημαντικὴ αὐξηση τοῦ προϊόντος τοῦ κλάδου τῶν ὀρυχείων - μεταλλείων, τὸ ἐργατικὸ δυναμικὸ τὸ ἀπασχολούμενο σ' αὐ-

Π ί ν α κ α ς 4

ΠΡΟΪΟΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΩΣ ΚΑΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

(σε εκατομμύρια δολάρια 1952 σταθερές τιμές)

Ποσοστιαία αύξηση

	1953	1961	1969	1953 - 61	1961 - 69	1953 - 69
Βιομηχανίες Μεταποίησης						
Έπιχειρήσεις τροφίμων-ποτού-καπνού	60.00	85.77	144.95	43	69	142
Ύφαντικά	34.53	57.84	109.57	65	89	217
Ένδυσεως - Ύποδυσεως	33.68	50.68	53.26	50	5	58
Ξύλου και Έπίπλων	8.62	21.23	47.99	46	126	456
Χάρτου εκδόσεων & εκτυπώσεων	8.48	15.55	38.09	83	145	349
Χημικά	11.91	30.53	87.01	156	185	631
Μη μεταλλικών όρυκτων	13.56	21.10	53.80	56	155	297
Βασικά μεταλλουργικά, άντικειμένων	1.31	6.51	42.72	497	656	3161
έκ μετάλλου, μηχανών	27.70	47.24	94.20	118	100	335
και ηλεκτρικών μηχανών						
Μεταφορικών μέσων	4.57	15.36	28.78	236	87	530
Λοιπά	5.42	10.19	19.84	88	95	88

Πηγή: Κατηρησθη από Έθνικους Λογαριασμοί τής Έλλάδος, 1948 - 1970, άριθ. 21, (Άθηναι: Έθνικη Στατιστική Έπιχειρησια τής Έλλάδος, 1972).

τὲς τὶς ἐπιχειρήσεις μειώθηκε ἀπὸ 22 χιλιάδες ἄτομα τὸ 1961 σὲ 21 χιλιάδες τὸ 1971. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ μιά δυνατὴ ἔνδειξη ὅτι ἡ παραγωγικότητα αὐξήθηκε σημαντικά σ' αὐτὸν τὸν κλάδο κατὰ τὴν διάρκειά της δεκαετίας.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ ὀρυκτὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπεδάφους διοχετεύονται σὲ ξένες ἀγορὲς ἀκατέργαστα καὶ συνεπῶς ἡ ἐπίπτωσή τους στὴν ἐσωτερικὴ οἰκονομία τῆς χώρας περιορίζεται στὶς εὐκαιρίες ἀπασχολήσεως ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἐξόρυξή τους καὶ στὴν ἀπόκτηση συναλλάγματος ἐκ τῶν ἐξαγωγῶν τους. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ ἐσωτερικὴ οἰκονομία ἀποστερεῖται τοὺς πρὸς τὰ ἐμπρὸς συνδέσμους, ποὺ θὰ δημιουργοῦσε ἡ ἐπεξεργασία αὐτῶν τῶν ὀρυκτῶν.

Κατὰ τὴν ὑπὸ μελέτη περίοδο, ὁ οἰκοδομικὸς κλάδος ἀναπτύχθηκε μὲ μεγάλο ρυθμὸ. Ἐνας οἰκοδομικὸς ὄργανισμὸς αἴξησε τὸ προϊόν τοῦ κλάδου αὐτοῦ ἀπὸ 56 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1953 σὲ 339 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1970, μὲ μέσο ἐτήσιο ρυθμὸ ἀναπτύξεως 11,4%. Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ συμβολὴ τῶν οἰκοδομικῶν ἐπιχειρήσεων στὸ Α.Ε.Π. αὐξήθηκε ἀπὸ 4% σὲ 7% καὶ στὸ συνολικὸ προϊόν τοῦ δευτερογενοῦς τομέως ἀπὸ 20 σὲ 27%. Μπορεῖ νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι ὁ οἰκοδομικὸς κλάδος στὴν Ἑλλάδα ἔχει βοηθήσει σημαντικὰ τὴν πορεία οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας κατὰ τὴν 18ετῆ περίοδο. Μέσω τῶν πρὸς τὰ πίσω δεσμῶν του ὁ κλάδος αὐτὸς συνέβαλε σοβαρὰ στὴν προώθησι τῆς μεταποιήσεως, ὀρυχείων, μεταλλείων καὶ δασοκομίας.

Τριτογενὴς τομέας

Προηγουμένως, σ' αὐτὴ τὴν μελέτη ἡ ἀνάπτυξη τοῦ τριτογενοῦς τομέως ἐξετάσθηκε γενικά. Στὴν συνέχεια θὰ προχωρήσουμε στὴν ἐξέταση ὀρισμένων κλάδων τοῦ τριτογενοῦς τομέως. Αὐτοὶ οἱ κλάδοι εἶναι : μεταφορές, ἐπικοινωνίες καὶ «διάφορες ὑπηρεσίες» (ξενοδοχεῖα, ἐστιατόρια, κέντρα διασκεδάσεως καὶ τουριστικὲς ἐπιχειρήσεις).

Τὸ προϊόν, σὲ σταθερὰς τιμὰς, τῶν μεταφορικῶν ἐπιχειρήσεων αὐξήθηκε ἀπὸ τὸ 1953 ἕως τὸ 1970 μὲ μέσο ἐτήσιο ρυθμὸ 7,8%, μὲ ὑψηλότερους ρυθμοὺς ἀναπτύξεως ἰδίως μετὰ τὸ 1960. Κατὰ τὴν ἴδια περίοδο, ἡ συμβολὴ αὐτῶν τῶν ἐπιχειρήσεων τόσον στὸ Α.Ε.Π. ὅσο καὶ στὸ συνολικὸ προϊόν τοῦ τριτογενοῦς τομέως μειώθηκε ἐξ αἰτίας τῶν ὑψηλοτέρων ρυθμῶν ἀναπτύξεως σὲ ἄλλους κλάδους τῆς οἰκονομίας. Τὸ ἀπασχολούμενο ἐργατικὸ δυναμικὸ στὸν μεταφορικὸ κλάδο αὐξήθηκε ἀπὸ 138 χιλιάδες ἄτομα τὸ 1961 σὲ 183 χιλιάδες τὸ 1971. Κατὰ τὰ τελευταῖα 15 χρόνια, λόγω τῆς ἀναπτύξεως τοῦ διεθνοῦς τουρισμοῦ, τὸ μεταφορικὸ σύστημα τῆς Ἑλλάδος, ὄλων τῶν μορφῶν, ἐπεκτάθηκε σὲ πολλὰς περιοχὰς τουριστικοῦ ἐνδιαφέροντος. Συνέπεια τῆς συγκοινωνιακῆς αὐτῆς ἐπεκτάσεως ὑπῆρξε ἡ αὐξηση τῶν καλλιιεργειῶν, ἡ ἐμπορικοποίηση τῆς γεωργίας καὶ ἡ ἀνάπτυξη βιομηχανικῶν ἀγορῶν στὶς περιοχὰς αὐτὰς.

Κατὰ τὰ τελευταῖα 20 χρόνια τὸ σύστημα τῶν ἐπικοινωνιῶν τῆς Ἑλλάδος βελτιώθηκε κατακορύφως. Τὸ 1954, τὸ σύνολο τῶν τηλεφωνικῶν συσκευῶν ἦταν 88.297, κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1970 ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἔφθασε στὸ 1.044.777. Τὸ συνολικὸ προϊόν τοῦ κλάδου τῶν ἐπικοινωνιῶν αὐξήθηκε μὲ μέσο ἐτήσιο ρυθμὸ 11,2%

κατά την υπό εξέταση περίοδο. Ἡ ποσοστιαία συμμετοχή του στο Α.Ε.Π. καὶ συνολικὸ προϊόν τοῦ τριτογενοῦς τομέως αὐξήθηκε ἀπὸ 0,59 τὸ 1953 σὲ 1,03 τὸ 1970 καὶ ἀπὸ 1,41 τὸ 1953 σὲ 2,46 τὸ 1970 ἀντιστοίχως. Τὸ προϊόν τοῦ κλάδου «διάφορες ὑπηρεσίες» ἀπὸ τὸ 1953 ἕως τὸ 1961 αὐξήθηκε μὲ μέσο ἐτήσιο ρυθμὸ 4,9%. Ἐξ ἄλλου ὁ μέσος ρυθμὸς ἀναπτύξεως ἀπὸ τὸ 1961 ἕως τὸ 1970 ἦταν 8%. Αὐτὸς ὁ ὑψηλότερος ρυθμὸς ἀναπτύξεως ἀποδίδεται κυρίως στὶς αὐξημένες τουριστικὲς δαπάνες. Ἡ σπουδαιότητα τῶν «διαφόρων ὑπηρεσιῶν» στοῦ Α.Ε.Π. καὶ στοῦ συνολικὸ προϊόν τοῦ τριτογενοῦς τομέως ἀκολούθησε πτωτικὲς τάσεις ἀπὸ τὸ 1953 ἕως τὸ 1961 καὶ στὴν συνέχεια ἄρχισε νὰ αὐξάνεται ξανά.

Ἴσοζύγιο πληρωμῶν

Οἱ μέχρι τώρα ἀναφερθεῖσες διαρθρωτικὲς ἀλλαγές στοὺς τρεῖς τομεῖς τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ἔχουν ταυτόχρονα ἐπηρέασει καὶ ἀντικατοπτρίζονται στοῦ ἰσοζυγίου διεθνῶν πληρωμῶν. Ἀπὸ τὸ 1953 καὶ μετὰ, ἡ διάρθρωση τῶν ἐλληνικῶν εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν ἔχει ὑποστῆ σημαντικὲς ἀλλαγές. Αὐτὲς ἀναφέρονται εἰδικότερα στὶς ἀλλαγές τῆς συνθέσεως τῶν ἐμπορευματικῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν καὶ στὴν συνεχῶς αὐξανομένη σπουδαιότητα τῶν εἰσπράξεων ἐξ ἀδήλων πόρων.

Τὸ ἔλλειμμα στοῦ ἐμπορικὸ ἰσοζύγιο εἶναι ἓνα χρόνιο χαρακτηριστικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας καὶ συνεχῶς διευρύνεται. Ὅπως φαίνεται στὸν πίνακα 5, τὸ ἔλλειμμα αὐξήθηκε ἀπὸ 164 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1953 σὲ 1.315 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1970, μίᾳ ἐπταπλάσια αὐξηση. Ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ εὐρίσκεται σὲ δύο βασικοὺς παράγοντες, τὴν ὑψηλὴν ροπὴ πρὸς εἰσαγωγή, δημιουργηθεῖσα ἀπὸ τὴν ταχεῖα ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας καὶ σ' ἓνα σχετικὰ ὑποτονικὸ ἐξαγωγικὸν τομεᾶ. Οἱ εἰσαγωγές αὐξήθηκαν 5,6 φορές ἀπὸ τὸ 1953, ἀπὸ 296 ἑκατομμύρια δολλάρια σὲ 1.958 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1970, ἐνῶ ἡ ἀξία τῶν ἐξαγωγῶν αὐξήθηκε μόνο 3,9 φορές, ἀπὸ 132 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1953 σὲ 643 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1970. Σάν ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν διαφορῶν εἶναι ἡ συνεχῆς μείωση τοῦ ποσοστοῦ τῶν εἰσαγωγῶν ποὺ χρηματοδοτοῦνται ἀπὸ τίς ἐξαγωγές (πίνακας 5).

Παρ' ὅλον ὅτι καὶ κατὰ τὸ 1970 κατεῖχαν τὴν κυρίαρχον θέση στὶς συνολικὲς ἐξαγωγές τὰ γεωργικὰ προϊόντα καὶ πρῶτες ὕλες μὲ ποσοστὸ 57% τοῦ συνόλου, ἡ σύνθεση τῶν ἐξαγωγῶν εἶχε ἀλλάξει σημαντικὰ μετὰ τὸ 1953. Μέχρι τὸ 1959, πάνω ἀπὸ 90% τῶν ἐξαγωγῶν ἐμπορευμάτων ἦταν γεωργικὰ προϊόντα καὶ πρῶτες ὕλες καὶ μόνον 7% ἀγαθὰ τοῦ κλάδου τῆς μεταποιήσεως. Ἡ συμβολὴ τῶν προϊόντων τῆς μεταποιήσεως στὶς συνολικὲς ἐξαγωγές ἀνέβηκε αἰσθητὰ μετὰ τὸ 1959 καὶ ἔφθασε περίπου 40% τὸ 1970. Ἡ διαφοροποίηση αὐτὴ τῶν ἐξαγωγῶν ἐμπορευμάτων ὑπῆρξε συνέπεια τῆς ταχείας ἐπεκτάσεως τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς μεταποιήσεως κατὰ τὴν περίοδο μεταξὺ 1959 - 1970.

Ἡ μορφή οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὸ 1953, ὄχι μόνον ἀλλοῖξε τὴν διάρθρωση τῶν ἐξαγωγῶν, ἀλλὰ εἰσῆς ἐπηρέασε τὸ μέγεθος καὶ τὴν

Πίνακας 5
ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΙΣΟΖΥΓΙΟΝ ΚΑΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΑΔΗΛΩΝ
(Έκατομμύρια δολάρια)

Έτος	Έξαγωγές F.O.B.	Έμπορικόν Ίσοζύγιον	
		Εισαγωγές C.I.F.	Έξαγωγές σάν ποσοστό τών Εισαγωγών
1953	132	296	— 164
1954	152	330	— 178
1955	183	382	— 199
1956	190	464	— 274
1957	220	524	— 304
1958	232	565	— 333
1959	204	567	— 363
1960	203	702	— 499
1961	223	714	— 491
1962	250	701	— 451
1963	290	804	— 514
1964	309	885	— 576
1965	328	1134	— 806
1966	406	1223	— 817
1967	495	1186	— 691
1968	468	1393	— 925
1969	554	1594	— 1040
1970	643	1958	— 1315

Πίνακας 5 (συνέχεια)

Έτος	Εισπράξεις	Πληρωμές	Λογαριασμός Άδηλων	
			ΈΥπόλοιπον Άδηλων	ΈΥπόλοιπον Τρεχουσών Λογαριασμών (Έμπορικόν Έλλειμμα - Καθαρές εισπράξεις από άδηλους)
1953	107.8	23.4	84.4	— 79.6
1954	124.2	30.1	94.1	— 83.9
1955	153.9	36.0	117.9	— 81.1
1956	182.6	39.3	143.3	— 130.7
1957	235.7	49.7	186.0	— 118.0
1958	217.6	47.7	169.9	— 163.1
1959	237.2	54.9	182.3	— 180.7
1960	273.2	65.5	207.7	— 291.3
1961	319.6	75.2	244.4	— 246.6
1962	379.6	87.6	292.0	— 159.0
1963	454.3	97.6	356.4	— 157.6
1964	479.5	129.3	350.2	— 225.8
1965	549.4	136.7	411.7	— 394.3
1966	635.9	154.6	481.3	— 335.7
1967	659.0	184.0	475.0	— 216.0
1968	718.6	194.2	524.4	— 400.6
1969	786.0	240.7	545.3	— 494.7
1970	940.4	266.9	673.5	— 641.5

Πηγή: United Nations Monthly Bulletin of Statistics 1953, 1960, 1966, 1971, OECD Economic Surveys of Greece 1960-1964, 1966-1957, 1959, και Στατιστική Έπετηρίς τής Έλλάδος 1971.

Πίνακας 6

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΓΑΘΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΤΩΝ
('Εκατομύρια δολάρια)

Κατηγορίες Άγαθών	Εισαγωγές	%	1954	
			Έξαγωγές	%
1. Τρόφιμα και ζώα ζώντα	54.23	16.4	37.90	24.9
2. Ποτά και Καπνός	0.14	0.0	64.95	42.8
3. Πρώται ύλαι μη έδώδιμοι πλήν καυσίμων	48.10	14.6	23.80	15.7
4. Όρυκτά καύσιμα, λιπαντικά κ.λ.π.	45.40	13.8	— —	— —
5. Έλαια και λίπη ζωϊκής ή φυτικής προελεύσεως	0.41	0.1	10.20	6.7
6. Χημικά προϊόντα	29.85	9.1	5.14	3.4
7. Βιομηχανικά είδη	77.03	23.3	8.14	5.4
8. Μηχανήματα και υλικόν μεταφορών	62.73	19.0	1.10	0.7
9. Διάφορα Βιομηχανικά είδη	11.53	3.5	0.63	0.4

Κατηγορίες Άγαθών	Εισαγωγές	%	1959	
			Έξαγωγές	%
1. Τρόφιμα και ζώα ζώντα	76.68	13.5	61.67	30.2
2. Ποτά και Καπνός	0.32	0.1	70.80	34.7
3. Πρώται ύλαι μη έδώδιμοι πλήν καυσίμων	50.57	8.9	54.94	26.9
4. Όρυκτά καύσιμα, λιπαντικά κ.λ.π.	51.69	9.1	0.07	0.0
5. Έλαια και λίπη ζωϊκής ή φυτικής προελεύσεως	0.62	0.1	2.29	1.1
6. Χημικά προϊόντα	50.64	9.0	5.87	2.9
7. Βιομηχανικά είδη	108.89	19.2	5.94	2.9
8. Μηχανήματα και υλικόν μεταφορών	211.48	37.3	0.98	0.5
9. Διάφορα Βιομηχανικά είδη	15.92	2.8	1.52	0.7

Κατηγορίες Άγαθών	Εισαγωγές	%	1970	
			Έξαγωγές	%
1. Τρόφιμα και ζώα ζώντα	189.05	9.7	147.29	22.9
2. Ποτά και Καπνός	2.49	0.1	112.34	17.5
3. Πρώται ύλαι μη έδώδιμοι πλήν καυσίμων	165.70	8.4	108.59	16.9
4. Όρυκτά καύσιμα, λιπαντικά κ.λ.π.	134.65	6.9	6.40	1.0
5. Έλαια και λίπη ζωϊκής ή φυτικής προελεύσεως	13.32	0.7	4.94	0.7
6. Χημικά προϊόντα	158.60	8.1	46.14	7.2
7. Βιομηχανικά είδη	306.63	15.7	183.58	28.6
8. Μηχανήματα και υλικόν μεταφορών	931.23	47.5	9.55	1.5
9. Διάφορα Βιομηχανικά είδη	57.34	2.9	23.65	3.7

Πηγή: Κατηρήτση από Στατιστική Έπετηρίς της Έλλάδος 1955, 1959 - 1960, 1971, (Αθήναι: Έθνική Στατιστική Έπηρεσία της Έλλάδος, 1955, 1960, 1971).

σύνθεση των εισαγωγών. Όπως φαίνεται στον πίνακα 6, το 1954 πάνω από 43% των συνολικών εισαγωγών ήταν είδη διατροφής και βιομηχανικά αγαθά κυρίως για κατανάλωση. Μηχανήματα και μέσα μεταφοράς αντιπροσώπευαν μόνον 19% των συνολικών εισαγωγών. Μετά το 1954 παρατηρείται σταθερή μεταστροφή προς περισσότερα κεφαλαιουχικά αγαθά και λιγώτερα καταναλωτικά προϊόντα. Το 1959 τα μηχανήματα και μέσα μεταφοράς αντιπροσώπευαν πάνω από 37% των συνολικών εισαγωγών, ενώ τα είδη διατροφής και βιομηχανικά καταναλωτικά αγαθά μειώθηκαν περίπου στο 35%. Οι αλλαγές αυτές στην δομή των εισαγωγών παρουσιάζονται ακόμη πιο έντυπωσιακές, εξετάζοντας την σύνθεση των συνολικών εισαγωγών του έτους 1970. Συγκεκριμένα, το 1970 οι εισαγωγές των βιομηχανικών αγαθών και ειδών διατροφής μειώθηκαν σε περίπου 28% και των μέσων μεταφοράς και μηχανημάτων αυξήθηκαν σε 47,5% του συνόλου (πίνακας 6). Κατά την ίδια περίοδο, οι εισαγωγές χημικών προϊόντων, όρυκτων καυσίμων και λιπαντικών και άκατεργάστων ύλων μειώθηκαν σημαντικώς σαν ποσοστά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός, ότι η έσωτερική παραγωγή αυτών των αγαθών αυξήθηκε και κάλυψε το μεγαλύτερο μέρος της έσωτερικής ζήτησης.

Η διαφοροποίηση των ελληνικών εισαγωγών μετά το 1953 αποδίδεται στους ακόλουθους παράγοντες. Πρώτον, η ταχεία οικονομική ανάπτυξη της χώρας πολλαπλασίασε τις εισαγωγικές ανάγκες κεφαλαιουχικών αγαθών για την διεύρυνση της βιομηχανικής βάσεως. Δεύτερον, η αύξηση των εισοδημάτων ώρισμένων τμημάτων του πληθυσμού είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση των εισαγωγών τελειωμένων καταναλωτικών αγαθών. Τέλος, η συνεχής μείωση των εισαγομένων ειδών διατροφής οφείλεται στην αύξηση της έσωτερικής παραγωγής αυτών των αγαθών.

Ο λογαριασμός αδήλων υπήρξε πάντοτε σημαντικός στο ελληνικό ισοζύγιο πληρωμών. Τα κυριώτερα συστατικά των αδήλων είναι, πληρωμές για ναυτιλιακές υπηρεσίες, μεταναστευτικά έμβάσματα και τουριστικές δαπάνες. Κατά την 18ετή περίοδο υπό εξέταση, οι εισπράξεις αδήλων αυξήθηκαν περίπου 8 φορές, σε σύγκριση με τις εισπράξεις από τις έμπορευματικές εξαγωγές που τετραπλασιάστηκαν. Η ευνόικη άνοδική τάση των αδήλων μετά το 1953 έλυσε κατά ένα μέρος το πρόβλημα του έμπορικού ισοζυγίου. Ειδικότερα, η μεγάλη αύξηση των αδήλων εισπράξεων σε συνδυασμό με τις σχετικά χαμηλές πληρωμές είχε σαν αποτέλεσμα σημαντικά ποσά καθαρών κερδών, τα όποια κάλυψαν ένα σοβαρό ποσοστό του ελλείμματος του έμπορικού ισοζυγίου, όπως φαίνεται στον πίνακα 5.

Οι προοπτικές του λογαριασμού αδήλων πόρων είναι πολύ ένθαρρυντικές για τους ακόλουθους λόγους. Πρώτον, οι εισπράξεις από τις ναυτιλιακές υπηρεσίες αναμένεται να αυξηθούν εξ αίτιας του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού και χωρητικότητας του ελληνικού ναυτιλιακού στόλου. Δεύτερον, η συνεχιζόμενη μετανάστευση είναι ένδειξη ότι τα μεταναστευτικά έμβάσματα θα ακολουθήσουν την άνοδική πορεία τους. Τέλος, με δεδομένη την αυξανόμενη ζήτηση του διεθνούς τουρισμού, αναμένεται, ότι οι τουριστικές εισπράξεις θα ανέλθουν σημαντικά στην Ελλάδα.

Παρά τὸ γεγονός ὅτι τὸ ὑπόλοιπο τοῦ ἰσοζυγίου ἀδήλων πόρων παρουσιάζεται πολὺ εὐνοϊκὸ μεταξύ 1953 - 1970, δὲν εἶναι ἄρκετὸ νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸ συνεχῶς αὐξανόμενον παθητικὸ τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Κατὰ συνέπεια τὸ ἔλλειμμα τῶν τρεχουσῶν λογαριασμῶν ἔχει γίνῃ διαρκές, ὅπως φαίνεται στὸν πίνακα 5. Τὸ κύριο μέρος τοῦ ἐλλείμματος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖο αὐξήθηκε ἀπὸ 79,6 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1953 σὲ 641,5 ἑκατομμύρια δολλάρια τὸ 1970, χρηματοδοτήθηκε ἀπὸ ἰδιωτικὲς εἰσροές κεφαλαίων, ἀπὸ ἐξωτερικὸ δανεισμὸ τοῦ δημοσίου καὶ ὀργανισμῶν, ξένη βοήθεια καὶ πολεμικὲς ἀποζημιώσεις.

Συμπέρασμα

Ἀπὸ τὴν ἀναλυτικὴ συζήτηση τῆς δομῆς τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας μεταξύ 1953 - 1970 τὸ εὐρὸ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖο ἐξάγεται, εἶναι ὅτι ἡ χώρα ἐπέτυχε ἱκανοποιητικοὺς ρυθμοὺς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς. Βασικὸ χαρακτηριστικὸ αὐτῆς τῆς οἰκονομικῆς προόδου εἶναι οἱ εὐνοϊκὲς ἀναπτυξιακὲς μεταβολές ἐντὸς καὶ μεταξύ τῶν τριῶν τομέων. Ἡ αὐξηση τοῦ προϊόντος στὸν πρωτογενῆ τομέα μὲ τὴν ταυτόχρονη μείωση τοῦ ἀπασχολουμένου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ στὸ κλάδο αὐτὸν εἶναι μία σωστὴ τάση ἀναπτύξεως. Θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ ὁμως, ὅτι ἡ περαιτέρω ἐκμηχάνιση τοῦ πρωτογενοῦς τομέως θεωρεῖται ἀπαραίτητη λόγῳ τῆς κοινωνικοοικονομικῆς σπουδαιότητός του στὴ χώρα. Στὸν δευτερογενῆ τομέα εἶναι ἀξιοσημείωτη ἡ διαφοροποίηση τῆς παραγωγῆς πρὸς τὴν κατεύθυνση βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ καταναλωτικῶν ἀγαθῶν διαρκείας. Ἀνεξάρτητα μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ χρονίου ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, οἱ ἐπελθοῦσες μεταβολές στὴν διάρθρωση τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν ἀποτελοῦν ἐνθαρρυντικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ
ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΩΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ

Τοῦ κ. ΠΑΥΛΟΥ Μ. ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ, Ph. D. (Glasgow, U.K.).

Τῆς Διεθνέως Οικονομικῶν Μελετῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ πρῶν ἄρθρον ἐντάσσεται εἰς τὰ πλαίσια διεξοδικῆς ἐπὶ δημοσίευσιν ἐμπειρικῆς μελέτης τῆς διεθνoῦς συναρτήσεως ἀποταμιεύσεως τοῦ μὴ επιχειρηματικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας. Εἰδικώτερον διὰ τοῦ παρόντος ἐπιδιώκεται ἡ ἐνημέρωσις τοῦ ἀναγνώστου περὶ τὴν μέχρι τοῦδε θεωρητικὴν καὶ ἐμπειρικὴν ἔρευναν τοῦ προβλήματος τούτου, βασικῶς πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἀπροσκόπτου παρακολουθήσεως τῆς προαναφερθείσης μελέτης. Αὕτη, δέοντα νὰ παρατηρηθῇ, δὲν εἶναι ἀναγκαῖα καθ' ὅσον ἡ ἀνάγνωσις τῆς πρὸς δημοσίευσιν σχετικῆς ἐμπειρικῆς ἐρεῖνης δὲν πρόκειται νὰ δημιουργήσῃ προβλήματα διὰ τοὺς ὀλοκληρωμένους ἐπιστημονικῶς ἀναγνώστας. Ἡ ἄπορις αὕτη, ἂν καὶ μετ' ἐπιφυλάξεως δεκτὴ ἴδῃ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐμπειρικὸν μέρος τοῦ παρόντος ἄρθρου, ὠδήγησεν εἰς τὴν τελικὴν ἀφαίρεσιν τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς δημοσίευσιν ἐρεῖνης. Εἴμεθα, ἐξ ἄλλου, τῆς γνώμης ὅτι βασικὴ ἀποστολὴ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῖνης εἶναι νὰ γίνεταί αὕτη ὅσον τὸ δυνατόν ἐδρότερον γνωστή. Κατὰ συνέπειαν τὸ παρὸν ἄρθρον θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ ὠρισμένον προορισμὸν, ἀκόμη καὶ ἐὰν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς παρακολουθήσεως τῆς ἐν προκειμένῳ ἐρεῖνης ἀποκλειστικῶς παρὰ μὴ εἰδικῶν.

Εἶναι βεβαίως γνωστὸν, ὅτι ἀκόμη καὶ οἱ μὴ εἰσέτι ὄμοιοι περὶ τὴν οἰκονομικὴν σκέψιν, φεῖ εἰπεῖν οἱ φοιτηταί, οἱ ὅποιοι ἀναγιγνώσκουν τὸ παρὸν περιοδικόν, ἔχουν διδαχθῆ, εἰς ὠρισμένον βάθος, τουλάχιστον τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ παρόντος ἄρθρου, εἰς τὸ ὅποιον σκιαγραφοῦνται αἱ κυριώτεραι θεωρίαι τῆς ἀποταμιεύσεως (καταναλώσεως). Παρὰ ταῦτα, ἡ παρούσα περιληπτικὴ συζήτησις τῶν θεωριῶν αὐτῶν ἀφορᾷ ἰδίᾳ εἰς τὴν συσχέτισιν τῶν κυριωτέρων ὑποθέσεων ἐκάστης πρὸς τὰς ἐπικρατούσας εἰς τὰς ὑπὸ - ἀνάπτυξιν χώρας συνθήκας. Κατὰ συνέπειαν, ἡ παρουσίαις τοῦ κεφαλαίου τούτου δὲν ἔχει βασικῶς θεωρητικὸν προσαγατολισμὸν, μολογὸτι θὰ πρέπει νὰ ἐπενηθμισθῇ ἡ ἄπορις, ὅτι αἱ ἐπὶ ἀνάπτυξιν χώραι ἔχουν ἀνάγκην μιᾶς νέας

θεωρίας τῆς καταναλώσεως (1). Τὸ εἶναι καὶ κατὰ πόσον τὸ ἄρθρον αὐτὸ συμβάλλει παρεμπιπτόντως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, ἢ καὶ δὲν ἀποτελεῖ φιλοδοξίαν αὐτοῦ, ἀνήκει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἀναγνώστου.

Τὸ πρῶτον κεφάλαιον θεμελιώδεται ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ γεγονότος ὅτι ἡ σύγχρονος θεωρία τῆς ἀποταμιεύσεως ἐβασίσθη εἰς τὰς συνθήκας αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτουν εἰς τὰς οἰκονομικῶς ἀνεπτυγμένας χώρας τοῦ κόσμου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς παγκοσμίου οἰκονομικῆς κρίσεως 1929 - 32 καὶ ἀπέβλεψεν, ὅπως συμβάλῃ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν προβλημάτων αὐτῶν, παρέχουσα ἐναλλακτικὰς ἐρμηνεύσας τῆς κεντρικῆς καὶ μακροχρονίου συμπεριφορᾶς τῶν οἰκονομούντων ἀτόμων ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐπίπεδον (ἀπόλυτον καὶ σχετικόν) τῆς ἀποταμιεύσεως. Ὡς θέλει διαφανῆ, ἡ μετακενσιανὴ θεωρία συνεσχέτισε μὲν τὴν ὁπρὶν πρὸς ἀποταμίευσιν μετὰ τοῦ ρυθμοῦ ἀξίσεως τοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦ πληθυσμοῦ κ.τ.λ., δὲν ἔλαβεν ἐν τούτοις ἐπαρκῶς ὑπ' ὄψιν τὸ πλέγμα τῶν σχέσεων τῶν μεταβλητῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς παράγοντας τῶν διαρθρωτικῆς καὶ θεσμολογικῆς φύσεως μεταβολῶν, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν τὸ φαινόμενον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἐνταῦθα εἰδικώτερον λαμβάνει χώραν διεξοδικωτέρα συζητήσεις περὶ τὰς ὑποθέσεις ἐκάστης θεωρίας, αἱ ὁποῖαι δι' ἐπιλογῆς ἐθεωρήθησαν ὡς πλέον συνδεδεμένα πρὸς τὰς συνθήκας ἐκεῖνας, πὸν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκολουθήσῃ οὐ συστηματικὴν μεταβολὴν κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ νὰ διαφέρουν οὐδισιῶδως κατὰ χώραν καὶ ἐποχὴν. Σημειωτέον, ὅτι αἱ ἐπιλογαὶ τοῦ εἶδους τούτου, ἐνῶ ἐξηγηρητοῦν τὴν ἐμπειρικὴν ἔρευναν, βασίζονται ἐπὶ ὀρισμένον γνωσεολογικὸν ὑποβάθρον καὶ ὑποκειμενικῶν ἐν μέρει κριτηρίων, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἴχουν κριτικῆς, μὴ ἀπαλλασσομένης ἀναγκαιῶς ἐν τούτοις καὶ ταύτης τῶν ἰδίων ἀκριβῶς μειονεκτημάτων. Κριτήριον ἐπιλογῆς ἐκάστης ὑποθέσεως τῆς θεωρίας τῆς ἀποταμιεύσεως ἐλήφθη ἀπλῶς ἡ σχέσις ταύτης πρὸς τὰς διαφοροποιούσας τὰς ὑπανακτόκτους ἀπὸ τὰς ἀνεπτυγμένας οἰκονομίας σχετικὰς συνθήκας.

Εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον παρατίθεται κεχωρισμένως ἐκάστη ἐμπειρικὴ ἔρευνα καὶ εἰδικώτερον αἱ κριτικώτεροι ὑποθέσεις καὶ ἡ χρησιμοποιουμένη παρ' ἐκάστης ἐμπειρικῆς μεθοδολογία. Εἰς τὰ πλαίσια ταῦτα λαμβάνει χώραν κριτικὴ εἰς ὀρισμένην ἔκτασιν τῶν ἐμπειρικῶν τούτων ἐρευνῶν, ἡ ὁποία ὑποδηλοῖ τὸν προσανατολισμὸν τῆς ἡμετέρας καὶ τὴν σημασίαν ταύτης, εἰς τὸν προκειμένον τομέα ἐρεῖνης. Εἰδικώτερον ἐνασχολούμεθα μὲ τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰς μεταβλητὰς ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι συνδέονται στενότερον μὲ τὸ φαινόμενον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ τὰ διαθέσιμα στατιστικὰ στοιχεῖα, ἐπὶ τοῦ χειρισμοῦ τῶν ὁποίων παρ' ἡμῶν ἐπιανερχόμεθα διεξοδικώτερον εἰς τὴν ἡμετέραν ἐμπειρικὴν ἔρευναν.

(1) Ὁρα J. K. Galbraith (1962).

1. Σύγχρονος Θεωρία τῆς Ἀποταμιεύσεως καὶ Συνθήκαι τῶν Ὑποανάπτυξιν Χωρῶν

1.1. Βασικαὶ Ὑποθέσεις τῆς Κεϋνσιανῆς καὶ Νεοκλασικῆς Θεωρίας τῆς Ἀποταμιεύσεως

Ἡ θεωρία τῆς ἀποταμιεύσεως τοῦ J. M. Keynes (1936), ἡ ὁποία διακρίνεται σήμερον διὰ τοῦ ὄρου θεωρία τοῦ ἀπολύτου εἰσοδήματος (absolute income hypothesis), ὑπέθεσεν ὅτι ἡ μέση ἰδία ροπὴ πρὸς ἀποταμίευσιν αὐξάνει μετὰ τοῦ εἰσοδήματος⁽²⁾ καὶ ἐχαρακτήρισε τοῦτο ὡς θεμελιώδη ψυχολογικὸν νόμον (fundamental psychological law) βασιζόμενον ἐπὶ ἀριθμοῦ τινος ἀντικειμενικῶν f παραγόντων (objective factors) τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Αἱ μεταξὺ αὐτόμων καὶ κοινωνικῶν διαφοραὶ εἰς τὸ μέγεθος τῆς μέσης ροπῆς πρὸς ἀποταμίευσιν ἀπεδόθησαν παρὰ τοῦ ἰδίου, *ceteris paribus*, εἰς διάφορον ἔφασιν πρὸς ἀποταμίευσιν (thrift), ἡ ὁποία διαμορφοῦται ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων ὑποκειμενικῶν κριτηρίων (subjective factors). Ἡ ἔφασις, ἐν τούτοις, αὕτη δὲν ἐπηρεάζει τὴν ὡς ἄνω συμπεριφορὰν τῆς πρὸς ἀποταμίευσιν ροπῆς καὶ ἐπομένως οὔτε τὴν ἰσχὺν τοῦ «θεμελιώδους ψυχολογικοῦ νόμου».

2. Ἐφ' ὅσον δηλονότι ἡ ἀποταμίευσις καὶ τὸ εἰσόδημα τῆς περιόδου t εἶναι s_t καὶ y_t ἀντιστοίχως θὰ ἔχωμεν :

$$\frac{s_t}{y_t} = f(y_t, u_t) \quad (I.1.0)$$

καὶ
$$\frac{\partial(s_t/y_t)}{\partial y_t} > 0 \quad (I.1.1)$$

Διὰ νὰ ἰσχύη ἡ ἀνισότης (I.1.1) θὰ πρέπει

$$\frac{\partial(\partial s_t / \partial y_t)}{\partial^2 y_t} > 0 \quad (I.1.2)$$

Ἡ τελευταία αὕτη ἀνισότης, σημαίνει ὅτι πρὸς ἐπαλήθευσιν τοῦ «θεμελιώδους ψυχολογικοῦ νόμου» εἶναι ἀπαραίτητον, ὅπως ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς ἀποταμίευσιν εἴτε εἶναι σταθερά, εἴτε αὐξάνει μετὰ τοῦ εἰσοδήματος, δὲν μειοῦται ὁμως μετ' αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον, εἰδικώτερον, ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς ἀποταμίευσιν παρῆμνει ἀμετάβλητος εἰς τὰ διάφορα ἐπίπεδα εἰσοδήματος, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ θεμελιώδους ψυχολογικοῦ νόμου (ἦτοι τῆς αὐξήσεως τῆς μέσης ροπῆς πρὸς ἀποταμίευσιν μετὰ τοῦ εἰσοδήματος) θὰ πρέπει, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται σταθερὸς ὄρος constant intercept) τῆς γραμμικῆς ἐν προκειμένῳ σχέσεως ἀποταμιεύσεως-εἰσοδήματος, νὰ εἶναι οὗτος ἀρνητικὸς, ἦτοι θὰ ἔχωμεν :

$$s_t = s_0 + s_1 y_t \pm u_t \quad (I.2.0)$$

ὅπου $s_0 < 0$ καὶ $0 < s_1 < 0$ (I.2.1)

Δύο κυρίως απόψεις τῆς διατυπωθείσης κριτικῆς θεωρίας τοῦ ἀπολύτου εἰσοδήματος δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς πλέον οὐσιώδεις ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης ἐρεύνης, ἤτοι ἡ ὑπόθεσις *ceteris paribus* καὶ τὸ ἐπίπεδον ὁμαδοποιήσεως (level of aggregation). Εἰδικώτερον, οἱ λοιποὶ ἐκτὸς τοῦ εἰσοδήματος παράγοντες (ἀναπαριστώμενοι διὰ τοῦ καταλοίπου σφάλματος u_t ὡς εἰς τὴν σχέσιν I. 2.0) εἶναι κατ' ἀρχὴν σχετικῶς σταθερώτεροι βραχυχρονίως. Τοῦτο εἶναι πράγματι συνεπὲς πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Keynes, συμφώνως πρὸς τὴν φρυσεολογίαν τοῦ ὁποίου οἱ «ὕποκειμενικοί» παράγοντες, οἱ ὅποιοι ἐξειδικεύουν τὴν κοινωνίαν δὲν εἶναι μὲν ἀπολύτως σταθεροί, δὲν μεταβάλλονται ἐν τούτοις οὐσιωδῶς ὑπὸ ὁμαλᾶς συνθήκας καὶ ἐπομένως δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς δεδεμένοι⁽³⁾. Οὕτως, ὁ Keynes δὲν φαίνεται νὰ ἀποκλείῃ τὴν δυνατότητα μεταβολῆς τῶν παραγόντων τούτων εἰς πλέον ἀπομακρυσμένας χρονικὰς περιόδους καὶ τὴν ἐμφάνισιν οὐσιωδῶν διαφορῶν μεταξύ τῶν παραγόντων τούτων ἀπὸ χώρας εἰς χώραν. Ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἐκτὸς εἰσοδήματος μέχρι τοῦδε ὑποστηρισθέντων παραγόντων τῆς ἀποταμιεύσεως, οἱ πλέον ἀξιοσημεῖοι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐρεύνης ταύτης εἶναι οἱ ἀκόλουθοι :

Π ρ ὠ τ ο ν : Ἡ κατανομή τοῦ εἰσοδήματος. Ἐφ' ὅσον ἡ σχέσις ἀποταμιεύσεως - εἰσοδήματος ἐκφράζεται διὰ τῆς ἐξισώσεως συμπεριφορᾶς γραμμικῆς μορφῆς (I.2.0) καὶ ὀρίσωμεν ὡς :

$$s_t = \sum_{i=0}^n s_{it} \quad \text{καὶ} \quad y_t = \sum_{i=0}^n y_{it} \quad (I.2.3)$$

εὐλόγον εἶναι ὅτι αἱ παράμετροι s_0 καὶ s_1 τῆς σχέσεως (I.2.0) θὰ ἰσοῦνται ἀντιστοίχως πρὸς :

$$s_0 = \sum_{i=0}^n s_{i0} \quad \text{ἢ} \quad s_0 = ns_{i0} \quad (\text{ἐφ' ὅσον } s_{10} = s_{20} = \dots = s_{n0}) \quad (I.2.4)$$

$$\text{καὶ} \quad s_1 = \sum_{i=0}^n s_{1i} \frac{y_{1i}}{y_t} \quad (I.2.5)$$

Οὕτως, ἡ παράμετρος s_1 ἀποτελεῖ τὸν μέσον σταθμικὸν ὄρον τῶν s_{1i} μὲ συντελεστὰς σταθμίσεως τὰ ποσοστὰ συμμετοχῆς τῶν ἀτομικῶν πρὸς τὸ συνολικὸν εἰσοδήμα (y_{1i}/y_t). Ἡ ἀντίστοιχος σχέσις τῆς (I.2.0) ἐπὶ τῇ βάσει διαστρωματικῶν στοιχείων εἶναι, κατὰ συνέπειαν, ἡ ἀκόλουθος :

$$\begin{aligned} s_t &= s_0 + s_{11} y_{1t} + \dots + s_{1n} y_{nt} + u_t \\ &= s_0 + s_{11} y_{1t} + s_1' (y_t - y_{1t}) + u_t = s_0 + (s_{11} - s_1') y_{1t} + \\ &\quad + s_1' y_t + u_t \end{aligned} \quad (I.2.6)$$

Διαφοραὶ μεταξύ τοῦ s_1 καὶ τῶν s_{1i} , εἶναι δυναταί : (α) ἐὰν μεταβάλλεται ἐν τῷ

3. Ὁρα J. M. Keynes (1936), σελ. 91.

χρόνῳ ἢ κατανομῇ τοῦ εισοδήματος, (β) ἐφ' ὅσον μεταβάλλεται ὁ σταθερὸς ὅρος συστηματικῶς μετὰ τοῦ εισοδήματος, φερ' εἰπεῖν ὡς ἀκολούθως :

$$s_0 = s_{00} + by_t$$

ὁπότε ἡ (I.2.0) λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

$$s_t = s_{00} + (b + s_1) y_t + u_t \quad (I.2.7)$$

Ἐτέραν ἀξιοσημείωτον δυνατότητα ἀποτελεῖ ἡ ἐξάρτησις τῆς παραμέτρου s_1 τῆς σχέσεως (I.2.0) ἐκ τοῦ εισοδήματος :

$$s_1 = a + \delta y_t \quad (I.2.8)$$

Κατόπιν τούτου ἡ σχέση (I.2.0) λαμβάνει τὴν μορφήν :

$$s_t = s_0 + ay_t + \delta y_t^2 + y_t \quad (I.2.9)$$

Διαφαίνεται τοιοῦτοτρόπως, ὅτι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν π.χ. τῆς κατανομῆς τοῦ εισοδήματος, ἡ σχέσις ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος δύναται νὰ καταστῇ μὴ γραμμικῆς μορφῆς.

Δ ε ὕ τ ε ρ ο ν : Ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀπολαύσεως τῆς ἀποδόσεως τοῦ πλούτου ἐν σχέσει πρὸς τὴν προτίμησιν τοῦ παρόντος (time preference). Ἡ προτίμησις τῆς ἀπολαύσεως τοῦ παρόντος ἀποδίδεται διὰ τῆς μωπτικῆς δυνάμεως διὰ τὸ μέλλον (myopia κατὰ τὸν Robertson ἢ defective time preference κατὰ τὸν Fisher) καὶ καλύτερον παρά τοῦ νόμου τῆς φθινούσης ὀριακῆς χρησιμότητος (diminishing marginal utility) κατὰ τὸν Harrod (4).

Σημειώτεον ὅτι, ὀρθῶς μελετώμενος, ὁ Keynes δὲν ἐπέμενε τόσον εἰς ἀμφισβήτησιν τῆς δυνατότητος θετικῆς σχέσεως μεταξὺ ἀποταμιεύσεως καὶ ἐπιτοκίου, ὅσον εἰς τὴν ἀποψιν ὅτι, δεδομένης τῆς θέσεως καὶ τῆς κλίσεως τῆς καμπύλης ἐπενδύσεων (ὑπὸ συνθήκας ὑποαπασχολήσεως τοῦ ἀποθέματος παγίου φυσικοῦ κεφαλαίου), ἡ αὔξησις τοῦ ἐπιτοκίου καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως θὰ ἐπιφέρει τελικῶς μείωσιν τοῦ ὄγκου τῆς τελευταίας, λόγῳ τῆς ἐντεῦθεν μειώσεως τοῦ εισοδήματος. Οὕτως, ὀδηγούμεθα εἰς τὴν σύνδεσιν τῆς ἀποταμιεύσεως, πέραν τοῦ εισοδήματος, μετὰ τοῦ ἐπιτοκίου, ἂν καὶ ἡ σχέσις αὕτη ἔχει καταστῇ, ὡς γνωστόν, ἀντικείμενον σοβαρᾶς κριτικῆς ἀκόμη καὶ ἐπὶ θεωρητικῶν βάσεων, ἡ ὅποια πάντως ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τῆς παρουσίας :

$$s_t = s(y_t, r_t, u_t) \quad (I.3.0)$$

Σημειώτεον σχετικῶς ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νομισματικοῦ καὶ πιστωτικοῦ συστήματος συνεπάγεται, ceteris paribus, μείωσιν τοῦ ἐπιπέδου τόκου, αὕτη θὰ πρέπει νὰ ἀναμένεται ἀσκοῦσα μειωτικὴν τινα ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος μετὰ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ὑπὸ τὰς γνωστὰς

4. Ὁρα Roy F. Harrod (1948), σελ. 40-2.

ἐπιφυλάξεις ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιδράσεως ταύτης. Εἰδικώτερον, ἡ θετική σχέσις ἐπιπέδου τόκου - ἀποταμιεύσεως σημαίνει ὅτι τὸ εἰσοδηματικὸν ἀποτέλεσμα (income effect) ὑπερانيσταθμίζει τὸ ἀποτέλεσμα ὑποκαταστάσεως (substitution effect), ὅπερ προϋποθέτει σοβιρὰς μειώσεις τοῦ ἐπιτοκίου καὶ ὅτι τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα ὑπερβίνει τὸ κατὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν ἐλάχιστον ἐπίπεδον διαβιώσεως. Εἰς πολλὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἐξ ἄλλου, τὸ ἐπίπεδον τόκου διατηρεῖται κάτω τοῦ ἐπιπέδου ἰσορροπίας, μέσω κρατικῆς παρεμβάσεως ἀποβλεπούσης εἰς τὴν διεύρυνσιν τοῦ ἐπεδίου παγίου κεφαλαίου, ὅπερ παρεμποδίζει τὴν μεγίστην ἐπίδρασιν τοῦ ἐπιτοκίου ἐπὶ τοῦ ὄγκου τῆς ἀποταμιεύσεως εἰς τὰς χώρας ταύτας. Τέλος, ἡ σχέσις ἀποταμιεύσεως - ἐπιτοκίου ἐπηρεάζεται ὑπὸ διαφόρων παραγόντων θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς φύσεως, ὡς τὸ οἰκογενειακὸν σύστημα, ἡ περὶ τὸ μέλλον διορατικότης, κλπ.

Τρίτον: Ἡ μεταβολὴ πολεοδομικῆς διαρθρώσεως διὰ τῆς ἀστικοποιήσεως εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας⁽⁵⁾ καὶ ἡ παράλληλος μείωσις τῆς συμμετοχῆς τοῦ πρωτογενοῦς τομέως ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος. Τὸ βασικὸν ἐρώτημα ἐν προκειμένῳ εἶναι, ἐὰν καὶ εἰς ποίαν ἔκτασιν ἰσχύη διεθνῶς ἡ συνήθως υἱοθετουμένη ἄποψις, ὅτι ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς ἀποταμίευσιν τῶν ἀσπῶν ἀποταμιευτῶν ὑστερεῖ τῆς ἀντιστοίχου τῶν ἀγροτῶν. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο περιπλέκεται εἰς τὴν περιπτώσιν τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐντὸς τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως δυνατόν νὰ λαμβάνουν χώραν σοβιραὶ διαρθρωτικαὶ μεταβολαί, συνδεόμεναι μὲ τὴν βελτίωσιν τῆς τεχνολογίας — περιλαμβάνουσιν ὀρθολογίκευσιν τῶν μεθόδων ἐκμεταλλεύσεως καὶ ἐντονωτέραν χρῆσιν μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ λιπασμάτων — καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀμβλύνσιν τῶν διακυμάνσεων τοῦ ἀγροτικοῦ προϊόντος. Ἐξ ἄλλου, αἱ ἰσχυραὶ μεταβλαί τῆς πολεοδομικῆς διαρθρώσεως μετὰ τῆς ἀστικοποιήσεως εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας πραγματοποιοῦνται μέσω ἐκτεταμένων δαπανῶν ἐγκαταστάσεως τῶν μεταναστῶν εἰς τὰς πόλεις. Ὡς γνωστὸν, μετὰ τῶν παραγόντων τῆς ἀποταμιεύσεως γίνεται ὀσημέραι αὔξων λόγος εἰς τὴν διεθνῆ βιβλιογραφίαν εἰς τὴν ζήτησιν κατ' ἰδίαν περιουσιακῶν στοιχείων⁽⁶⁾, μετὰ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται καὶ ἡ κτιτοικία. Ἐν κατακλείδι δύνανται νὰ διατυπωθοῦν ἐπιφυλάξεις, ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τῆς καθαρᾶς ἐπιδράσεως τῶν ὡς ἄνω παραγόντων ἐν συνόλῳ λαμβανομένων ἐπὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῆς ἀποταμιεύσεως διεθνῶς.

Τέταρτον: Ἡ ἐξασφάλισις ὀρισμένης μελλοντικῆς σχέσεως μετὰ τὸ εἰσοδήματος καὶ τῶν ἀτομικῶν καὶ οἰκογενειακῶν ἀναγκῶν καταναλώσεως, διαφόρου κατὰ πρόβλεψιν τῆς ἀντιστοίχου σχέσεως ἐν τῷ παρόντι. Ἡ πρόβλεψις αὕτη πρὸς συμβιβασμὸν τῶν ἐν τῷ χρόνῳ ροῶν εἰσοδήματος καὶ καταναλώσεως ἀναφέρεται εἰς τὸν δευτέρου «ὀποκειμενικόν» παράγοντα J. M. Keynes (σελ. 107), ὅστις σημειοῖ παραδειγματικῶς τὸ γῆρας, τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν συντήρησιν τῶν ἐν οἰκονομικῇ ἐξαρτήσει διατελούντων προσώπων.

5. Π. Μαλινδρέτου (1973), σελ. 22-23.

6. Ὁρα π.χ. W. Eizenга (1961), R. Ferber (1967), Π. Μαλινδρέτου (1971), (1973).

Ἦς γνωστὸν, ὠρισμένοι ἐκ τῶν παραγόντων τούτων ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς βάσις διατυπώσεως νεωτέρων παραλλαγῶν τῆς περὶ ἀποταμιεύσεως θεωρίας. Ἐκ τῶν παραγόντων τούτων, ἐξ ἄλλου, ἐκείνοι οἱ ὅποιοι θεωρεῖται ὅτι παρουσιάζουν συγκεκριμένον πρότυπον ἐν σχέσει πρὸς τὰ διάφορα στάδια τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως εἶναι ἢ βελτιώσις τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἢ μεταβολὴ τῆς συνθέσεως τοῦ πληθυσμοῦ καθ' ἡλικίαν. Εἰδικώτερον, ἢ βελτιώσις τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀποτελεῖ ὅπως δῆποτε χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀνεξαρτήτως τῆς διαστάσεως τῶν σχετικῶν ἀπόψεων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σχετικὴν σημασίαν τοῦ ἀνθρώπινου καὶ μὴ παράγοντος ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς προόδου. Ἐτερον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ὡσαύτως τῶν ὑπὸ - ἀνάπτυξιν χωρῶν εἶναι ἢ αὐξήσις τοῦ ποσοστοῦ τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ ἐπὶ τοῦ συνόλου, ἢ ὅποια ἀποδίδεται ἐν μέρει διὰ τῆς μειώσεως τοῦ ποσοστοῦ τῶν ἀνηλίκων. Σημειωτέον ὅτι ἢ ἐπίδρασις τῶν ὡς ἄνω παραγόντων ἐπὶ τῆς ἀποταμιεύσεως διεθνῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὑφισταμένου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως καὶ τῆς καθ' ὅλου συμμετοχῆς τοῦ κράτους ἐκ διαφόρων πηγῶν ἐσόδων εἰς τὰς δαπάνας ἐκπαιδεύσεως καὶ γήρατος, δι' ὃ καὶ αἱ ἐν προκειμένῳ γενικεύσεις ἄνευ ἐμπειρικῆς διερευνήσεως θεωροῦνται παρακεκινδυνευμένοι.

Πέ μ π τ ο ν : Οἱ διάφοροι παράγοντες θεσμολογικῆς φύσεως (institutional factors), οἱ ὅποιοι ἐξειδικεύουν τὸ σύστημα κοινωνικῶν ἀξιών (system of social values) καὶ θεωροῦνται ὅτι ἀκολουθοῦν συστηματικὴν ἐξέλιξιν μετὰ τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως. Οἱ παράγοντες οὗτοι χαρακτηρίζονται συνήθως ὡς μὴ οικονομικοὶ παράγοντες τῆς ἀποταμιεύσεως, ἀναφέρονται εἰς τὴν καθόλου κοινωνικὴν δομὴν, τὴν θρησκείαν, τὴν φυλὴν κλπ. καὶ ἀποτελοῦν ἀντικείμενον τοῦ οὕτω καλουμένου θεσμολογικοῦ προγραμματισμοῦ τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως (institutional planning). Εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον, ὅτι οἱ παράγοντες τῆς κατηγορίας ταύτης μεταβάλλονται σχετικῶς βραδέως καὶ ἐπηρεάζονται δυσχερέστερον τῶν οικονομικῶν παραγόντων παρὰ τῶν φορέων τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς.

Ἐ κ τ ο ν : Ἡ αὐξήσις τοῦ πλοῦτος, ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν, μετὰ τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἦς γνωστὸν, ὁ πλοῦτος (wealth) ἐθεωρήθη παρὰ τῆς οικονομικῆς θεωρίας ὡς παράγων τῆς συναρτήσεως ἀποταμιεύσεως εἰς τὰ πλοῖσια τῆς διατυπώσεως συμπληρωματικοῦ μηχανισμοῦ λειτουργίας τοῦ νεοκλασσικοῦ συστήματος γενικῆς ἰσορροπίας⁷⁾. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς παρουσίας, ἐνδιαφέρει νὰ τονισθῇ, ὅτι ἢ αὐξήσις τοῦ παγίου φυσικοῦ κεφαλαίου μετὰ τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως θά πρέπει νὰ ἐξασκῇ, συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν, μειωτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀποταμιεύσεως, καθ' ὅσον ὁ πλοῦτος ἐλέγχεται παρὰ τοῦ προσωπικοῦ τομέως καὶ δὲν λαμβάνει χώραν μεταβολὴ τῶν προτιμήσεων, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπιλογὴν μεταξὺ συσσωρεύσεως πλοῦτος καὶ καταναλώσεως. Κατόπιν τούτου, αἱ μεταβληταὶ πλοῦτος καὶ βαθμὸς ἀτικοποιήσεως δύνανται νὰ ἐνσωματωθῶν εἰς τὴν σχέσιν (I.3.0) ὡς ἀκολουθοῦσιν :

$$s_t = S(y_t, r_t, w_t, a_t, u_t) \quad (I.4.0)$$

7. "Ὅρα φερᾷ" εἰπεῖν παρ' ἡμῖν Π. Μαλινδρέτου (1955).

δπου, w_1 και a_1 αντιπροσωπεύουν τόν καθαρὸν πλοῦτον (net worth), ὁ ὁποῖος ἐλέγχεται παρὰ τοῦ προσωπικοῦ τομέως καὶ τὸν δείκτην ἀστικοποίησεως ἀντιστοίχως.

Δέον νὰ σημειωθῇ ἡ ἐν προκειμένῳ σημασία τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ πλοῦτου ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐμφανιζομένης εἰς τὴν βιβλιογραφίαν διαστάσεως τῶν ἀπόψεων, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πλοῦτου ἐπὶ τῆς ἀποταμιεύσεως. Εἰδικώτερον, ἐφ' ὅσον ὁ προσωπικὸς τομεὺς ταυτισθῇ πρὸς τὸν μὴ ἐπιχειρηματικὸν τομέα τῆς οἰκονομίας καὶ θεωρηθῇ ὅτι οὗτος διακατέχει πλοῦτον μόνον ὑπὸ τὴν μορφήν ἀπαιτήσεων πιστωτικῆς μορφῆς, καταλήγομεν εὐχερῶς εἰς τὴν καθαρὰν πιστωτικὴν θέσιν τοῦ τομέως τούτου, ἡ ὁποία συνήθως ἐκλαμβάνεται ὡς ὁ καθαρὸς πλοῦτος τοῦ ἐν λόγῳ τομέως. Ὁ ὀρισμὸς οὗτος τοῦ καθαρῦ πλοῦτου χρησιμοποιεῖται ὡς βάση τοῦ νεοκλασσικοῦ λογισμοῦ, ἐκλαμβάνεται δὲ παρὰ ἐνίων συγγραφέων ὡς ταυτόσημος τοῦ ὀρισμοῦ τῶν ρευστῶν περιουσιακῶν στοιχείων (liquid assets). Σημειωτέον, ἐν τούτοις, ὅτι ἡ ὡς ἄνω ἔννοια τοῦ καθαρῦ πλοῦτου δὲν προσιδιάζει εἰς τὰς συγχρόνους συνθήκας τοῦ ἀποκαλουμένου λαϊκοῦ καπιταλισμοῦ, ἐνῶ ἡ παράλληλος χρησιμοποίησις τοῦ ὅρου τῶν ρευστῶν περιουσιακῶν στοιχείων ἀντιμετωπίζει σοβαρὰς ἐπιφυλάξεις ἰδίᾳ κατόπιν τῆς ὑπὸ τῆς Radcliffe Report διακρίσεως τοῦ κατ' ἰδίαν ρόλου τῆς ρευστότητος (liquidity) τῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῆς συνολικῆς δαπάνης αὐτῆς. Οἰοσδήποτε ὀρισμὸς καὶ νὰ ἀποδοθῇ πάντως εἰς τὴν ρευστότητα, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νομισματικοῦ τομέως συνεπάγεται διάφορον ἐνδεχομένως ἐξέλιξιν τῶν ρευστῶν περιουσιακῶν στοιχείων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀντίστοιχον τοῦ συνολικοῦ πλοῦτου, ὀριζομένου νὰ περιλαμβάνῃ καὶ μετεχὰς καὶ λοιποὺς τίτλους ἰδιοκτησίας διαφόρων μορφῶν.

Ἀφήνοντας κατὰ μέρος ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ πρόβλημα τῆς κατὰ κανόνα ἐλλείψεως εἰς πλείστας χώρας ἐπαρκῶν στοιχείων τοῦ καθαρῦ πλοῦτου, δυνάμεθα νὰ σημειώσωμεν περαιτέρω ἐνταῦθα ὅτι, πλέον σύμφωνος πρὸς τὴν σύγχρονον θεωρίαν τῆς συσσωρεύσεως πλοῦτου καὶ τῆς ἐπιλογῆς ὑπὸ συνθήκας ἀβεβαιότητος (uncertainty) ἐμφανίζεται ἡ ἔννοια τοῦ ἀκαθαρίστου πλοῦτου (gross wealth). Ἡ ἀποψις αὕτη βασίζεται ἐπὶ τοῦ ὅτι ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω συνθήκας τὰ οἰκονομοῦντα ἄτομα ἀντιμετωπίζουν ὡσαύτως τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιλογῆς μεταξὺ ἀναλήψεως ὑποχρεώσεων (debt) καὶ ἀποταμιεύσεως, ἡ ὁποία διακρατεῖται ὑπὸ μορφήν ἀπαιτήσεων (claims). Τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιλογῆς ταύτης καθίσταται σοβαρὸν ὑπὸ συνθήκας πληθωρικῶν πιέσεων, αἱ ὁποῖαι, ὡς γνωστόν, ἀποτελοῦν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων ἐτῶν διεθνῆς φαινόμενον μᾶλλον παρὰ εἰδικώτερον χαρακτηριστικὸν τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν.

1.2. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς Θεωρίας τοῦ Μονίμου Εἰσοδήματος

Ἡ θεωρία τοῦ μονίμου εἰσοδήματος (permanent income hypothesis)^(*)

8. *Oru Milton Friedman (1957).

γίνεται άμέσως κατανοητή, εάν ο πλούτος όρισθῆ ως ἴσος πρὸς τὴν προεξοφλουμένην παροῦσαν αξίαν τῶν μελλοντικῶν ροῶν εισοδήματος, ὅποτε ἔχομεν :

$$w_t = \sum_0^m \frac{Y_{p(t+i)}}{(1+r)^i} \quad (I.5.0)$$

ἔπου, r εἶναι τὸ μέσον ἐπιτόκιον προεξοφλήσεως, m εἶναι ὁ χρονικὸς ὀρίζων καὶ $Y_{p(t+i)}$ εἶναι τὸ προσδοκώμενον εἰσόδημα ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ μὴ ἀνθρωπίνου πλούτου. Ὅριζομένου τοῦ προσδοκώμενου, διαρκοῦς ἢ μονίμου εἰσοδήματος (permanent income) ὡς ἀκολούθως :

$$Y_{pt} = r w_t \quad (I.6.0)$$

ἔπου $Y_{pt} = Y_t - Y_{tt} \quad (I.6.1)$

καὶ ὑποτιθεμένης ἐν ἰσχύει τῆς ἀκολουθοῦ ἐξίσώσεως συμπεριφορᾶς :

$$c_{pt} = k Y_{pt} \quad (I.7.0)$$

ἔπου ἐνταῦθα : $c_{pt} = c_t - c_{tt} \quad (I.7.1)$

λαμβάνομεν : $c_t = k Y_{pt} + c_{tt} \quad (I.8.0)$

ἔπου c_{tt} θεωρεῖται ὡς τυχαίως συμπεριφερομένη.

Διὰ τοῦ ὡς ἄνω μετασχηματισμοῦ δεῖκνύεται κατὰ τὸν ἀπλούστερον δυνατόν τρόπον ἡ φύσις τῆς θεωρίας τοῦ μονίμου εἰσοδήματος (permanent income hypothesis), ἡ ὁποία βασίζεται εἰς τὰς ἐξῆς τουλάχιστον ὑπονοουμένας ὑποθέσεις :

- α) Ὅτι τὰ οἰκονομοῦντα ἄτομα δύνανται νὰ δανείζωνται προεξοφλοῦντες προβλεπόμενον εἰσόδημα καὶ νὰ δανείζουν τὸ μὴ καταναλισκόμενον μεταβατικὸν εἰσόδημα ἄνευ περιορισμοῦ, ὑπὸ δεδομένον ἐπιτόκιον.
- β) Ὅτι πάντες ἔχουν πλήρη προβλεπτικὴν ἰκανότητα περὶ τῆς μελλοντικῆς ροῆς τοῦ εἰσοδήματός των, δύνανται μὲ ἄλλους λόγους νὰ προβλέπουν μετὰ βεβαιότητος τὸ μελλοντικὸν εἰσόδημά των.
- δ) Ὅτι ὑφίσταται ἐξίσωσις πρὸς τὴν μονάδα τῆς ὀριακῆς ροπῆς πρὸς ἀποταμίευσιν τοῦ μεταβατικοῦ εἰσοδήματος (transitory income).
- ε) Ὅτι τὸ μόνιμον εἰσόδημα καθορίζεται ἀσυμπτωτικῶς ὡς μέσος σταθμικὸς τῶν εἰσοδημάτων τοῦ παρελθόντος μὲ συντελεστὰς σταθμίσεως ἀκολουθοῦντας φθίνουσαν γεωμετρικὴν πρόοδον :

$$y_{pt} = \beta \int e^{-\beta t} y_t dt$$

Κατὰ συνέπειαν ὑποτίθεται, ὅτι ὁ ροῦ ἰὸς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὸ παρελθὸν θὰ διατηρηθῆ καὶ διὰ τὸ δυνάμενον νὰ προβλεφθῆ μέλλον.

Σημειωτέον, ὅτι ὁ καθηγητῆς Milton Friedman, υἱοθέτησε τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ ἐνδεχομένη αὐξήσις τοῦ λόγου ἀποταμίσεως - εἰσοδήματος μετὰ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀποδίδεται διὰ τοῦ ὅτι ἐν τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν τῆς

διαδικασίας της ανάπτυξεως αποτελεί ή αύξησης του ποσοστού συμμετοχής του μεταβατικού επί του συνολικού εισοδήματος (%). Ἐπιφυλάξεις δύνανται, ἐν τούτοις, νά διατυπωθοῦν ἐπὶ τοῦ κατὰ πόσον αἱ συνθήκαι τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν σήμερον χωρῶν δικαιολογοῦν ἐπαρκῶς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ χαμηλοῦ ἐνδεχομένως λόγου ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος εἰς τὴν ὑψηλὴν συνιστώσαν τοῦ διαρκοῦς εισοδήματος καὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ λόγου τούτου εἰς τὴν μείωσιν τῆς συνιστώσης ταύτης καθὼς ἡ οἰκονομία ἀναπτύσσεται. Οὕτως, εἰς τὰς ἐν καθυστερήσει χώρας ὑφίσταται, ὡς γνωστόν, σχετικῶς ὑψηλὸς βαθμὸς συμμετοχῆς τοῦ εισοδήματος τοῦ πρωτογενοῦς τομέως εἰς τὸ συνολικὸν εισόδημα. Ἐφ' ὅσον παρατηρεῖται κατάτμησις τῆς ἀγροτικῆς γῆς καὶ ἰδιοκτησία ταύτης ὑπὸ καλλιεργητῶν μᾶλλον παρὰ τῶν γαιοκτημόνων, ἡ μεταβατικὴ συνιστώσα τοῦ εισοδήματος (transitory component) εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας ἐνδέχεται νά μὴ εἶναι τόσο χαμηλή, ὅσον ὑποτίθεται συνήθως. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οἱ μικροὶ καλλιεργηταὶ δὲν ἔχουν τὴν δυνατότητα ἀντισταθμίσεως ζημιῶν ἐξ ὀρισμένων ἐσοδειῶν μὲ κέρδη ἐκ καλῶν ἐσοδειῶν ἐτέρων εἰδῶν, εἰς οἷαν ἔκτασιν ἔχουν ταύτην οἱ μεγάλοι γαιοκτῆμονες (landlords). Κατὰ συνέπειαν, τὸ μέγεθος ἐκατέρας συνιστώσης τοῦ εισοδήματος ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν κατ' ἰδίαν συνθηκῶν εἰς ἐκάστην χώραν, οὕτως ὥστε πᾶσα ἐν προκειμένῳ γενίκευσις νά θεωρῆται παρακεκινδυνευμένη.

Ὅμοιως ἡ αὐξήσις τῆς μεταβατικῆς συνιστώσης τοῦ εισοδήματος καθὼς ἡ οἰκονομία ἀναπτύσσεται δὲν θεωρεῖται βεβαία εἰς ἣν περιπτώσιν ἡ μορφή τῆς ἀναπτύξεως εἶναι τοιαύτη, ὥστε νά βασίζεται ἐπὶ ἰσχυροῦ προστατευτισμοῦ μακροχρονίου διαρκείας. Ὡς γνωστόν, αἱ ὑπανάπτυκτοι χώραι ἔχουν ὀρθώσει κατὰ κανόνα ἰσχυρὰ προστατευτικὰ τείχη ὑπὸ διαφόρους δικαιολογήσεις (ταμειυτικοὶ λόγοι, προστασία ἐγχωρίου νηπιακῆς βιομηχανίας, κλπ.), τὰ ὁποῖα διατηροῦν ἄνευ συγκεκριμένης προβλέψεως περὶ τοῦ χρόνου ἄρσεως αὐτῶν. Ἡ προστασία αὕτη, ὅπως δῆποτε ἐκδηλουμένη, εἶναι συνήθως δυσανάλογος πρὸς τὴν ἀντίστοιχον προστασίαν τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο πέραν τῶν ἐπιδράσεων του ἀπὸ ἄλλων ἀπόψεων, δὲν ὀδηγεῖ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ δημιουργούμενα, ἰδίᾳ ἐξ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, εισοδήματα ἔχουν σχετικῶς μεγάλην μεταβατικὴν συνιστώσαν (transitory component). Ἀντιθέτως, ἡ μείωσις τοῦ ποσοστού συμμετοχῆς τοῦ εισοδήματος τοῦ πρωτογενοῦς τομέως δυνατόν νά ἀσκήσῃ καθ' ἑαυτὴν ἀρνητικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μεταβατικῆς συνιστώσης τοῦ συνολικοῦ εισοδήματος εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας. Ὅπως δῆποτε ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις συνήθως συνοδεύεται ὑπὸ μεταβολῆς τοῦ εἴδους τῶν αἰτίων, περιορισμοῦ τοῦ εὗρους καὶ βελτιώσεως τῆς ρυθμικότητος τῶν οἰκονομικῶν διακυμάνσεων, καθὼς καὶ βελτιώσεως τοῦ ἀσφαλιστικοῦ συστήματος.

Θὰ πρέπει νά σημειωθῇ ὅτι ὁ καθηγητὴς Friedman ἐξέφρασεν ὀρισμένας ἐπιφυλάξεις, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν αὐξήσιν τῆς συνιστώσης τοῦ μονίμου εισοδήματος παραλλήλως πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐφ' ὅσον δὲν συμβῆ τοῦτο ὑπεστήριξε, θὰ ὑπάρξει αὐξήσις τῆς ἀποδοτικότητος τοῦ ἐγχωρίου κεφαλαίου, ἐπαρκῆς διὰ νά δικαιολογήσῃ τὴν ἐνδεχομένην αὐξήσιν

του λόγου αποταμιεύσεως - εισοδήματος εις τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας (ἐκ-
τός ἐάν ἡ ἀνάπτυξις χρηματεδοιῆται εις μεγάλην ἔκτασιν διὰ κεφαλαίου ἐκ τῆς
ἀλλοδαπῆς)⁽¹⁰⁾. Ἡ ἄποψις αὕτη δύναται νὰ τύχη δύο ἐναλλακτικῶν ἐρμηνειῶν,
ὅσον ἀφορᾷ εις τὸν ὅρον τῆς ἀπεδοτικότητος τοῦ ἐγχωρίου κεφαλαίου : εἴτε ὅτι
αὕτη ἀφορᾷ εις τὴν ἀπεδοτικότητα τῶν αποταμιεύσεων τῶν καταναλωτῶν — ἢ
ὅποια ἐθεωρήθη παρὰ τοῦ Friedman ὡς εἰς ἐκ τῶν παραγόντων τοῦ συντελεστοῦ
ἀναλογικότητος τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης καὶ τοῦ μονίμου εισοδήματος (k) —
ἢ τὴν ἀπεδοτικότητα τοῦ παγίου ὑλικῆς κεφαλαίου καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἐν μέρει
καὶ τῶν ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Σημειωτέον ὅτι, δεδομένων τῶν συνθηκῶν
ἀνεπαρκῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀγροῦς κεφαλαίου εις τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας καὶ
λαμβανέμενον ὑπ' ὄψιν τοῦ παράγοντος τῆς ἀβεβαιότητος, μεταξὺ τῶν δύο ὡς
ἄνω ἀπεδόσεων δύναται νὰ ὑπάρξῃ διάστασις, μὴ ἐξεφανιζομένη τόσον εὐχερῶς
ὅσον εις τὴν περίπτωσιν ὑπάρξεως ἀνεπτυγμένης ἀγροῦς κεφαλαίου.

Πέραν τῆς ἀμφισβητήσεως περὶ τοῦ εἶδους τῆς ὑπὸ τοῦ Friedman ὑπονο-
ουμένης ἀπεδόσεως, οὕτως φέρεται πιστεῖων ὅτι ἡ αὐξήσις τῆς ἀπεδόσεως τῆς
ἀποταμιεύσεως ἀποτελεῖ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως — ἥτοι δι' ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ συντε-
λεστοῦ k τῆς συναρτήσεως καταναλώσεως — ἐπαρκῆ παράγοντα τῆς αὐξήσεως
τοῦ ποσοστοῦ τοῦ αποταμιευμένου εισοδήματος. Τούτο ἐν τῇ οὐσίᾳ βασίζεται
ἐπὶ τῆς πλέον ἀκραίας κλασικῆς θέσεως, ἢ ἐπὶ τῆς ὁποίας κριτικὴ θεωρεῖται
ἀρκούντως γνωστῆ, ὅστε νὰ μὴ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπαναληφθῇ ἐνταῦθα.

1.3. Χαρακτηριστικὰ τῆς Θεωρίας τῶν Σταδίων Ζωῆς

Ἡ Θεωρία τῶν σταδίων ζωῆς (life - cycle hypothesis)⁽¹¹⁾ συνδέεται μὲ ὀρι-
σμένην ἐξειδίκευσιν τοῦ ὀρισμοῦ τῆς διαθέσιμου ἀγοραστικῆς ἰκανότητος (re-
sources) ὡς ἀποτελεσμένης ἐκ τοῦ πλεόντου, ὅστις ὑφίσταται ἀπὸ τὸ παρελθὸν w_{t-1}
τοῦ τρέχοντος μὴ ἐξ ἐργασίας εισοδήματος y_t καὶ τῆς τρεχούσης ἀξίας τοῦ ἰ-
μελλοντικοῦ ἐξ ἐργασίας εισοδήματος, προεξοφλουμένης διὰ τοῦ καταλλήλου
ἐπιτοκίου :

$$y_t^c = \sum_{r=1}^N \frac{y_t^c}{(1+r)^{r-1}} \quad (1.9.0)$$

$$\text{ἥτοι ἔχομεν :} \quad w_t^T = w_{t-1}^T + y_t^T + y_t^{cT} \quad (1.9.1)$$

ὅπου T ἀποτελεῖ τὴν τρέχουσαν ἡλικίαν τοῦ εισοδηματίου - ἀποταμιευτοῦ.

Ἡ καταναλωτικὴ δαπάνη καθορίζεται κατόπιν τούτου, παρὰ τῆς ἀκολουθοῦ-
σας σχέσεως συμπεριφορᾶς :

$$c_t^T = a_t^T w_t^T = a_t^T y_t + a_t^T w_{t-1}^T + a_t^T y_t^{cT} \quad (1.10.0)$$

10. Ὁρα Milton Friedman (1957), σελ. 234.

11. Ὁρα Brumberg and Modigliani (1954).

Ἡ σχέσηις (I.10.0) ἀποτελεῖ τὴν πλέον συνήθη διατύπωσιν τῆς θεωρίας τῶν σταδίων ζωῆς (life-cycle hypothesis). Παρατηρητέα, ὅσον ἀφορᾷ ταύτην, ἐν συνόψει τὰ ἀκόλουθα :

- α) Ἡ ροπὴ πρὸς κατανάλωσιν ἐξ οἰσodήποτε συνιστώσης τῶν συνολικῶν πόρων εἶναι ἡ αὐτή.
- β) Ὑφίσταται πλήρης προβλεπτικὴ ἰκανότης μετὰ βεβιότητος, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ροπὴν τοῦ ἐξ ἐργασίας εισοδήματος, ἢ ὅποια ἐπὶ πλέον εἶναι ὑποκειμενικὴ.
- γ) Παραβλέπεται ἡ ὑπαρξίς συναλλακτικῶν δαπανῶν (transaction costs). Οὗτος, ὁ πλοῦτος δὲν ἀποτελεῖ ἄμεσον ἀγοραστικὴν ἰκανότητα εἰς ἐγγυρήματων οἰκονομίαν, ἄνευ τῆς μετατροπῆς διὰ διαθέσεως τμήματος αὐτοῦ ἢ δανεισμοῦ πρὸς χρηματοδότησιν τοῦ ἐπιλεγέντος καταναλωτικοῦ προγράμματος.
- δ) Παραβλέπεται ἡ σημασία τῆς συνθέσεως τοῦ πλούτου ἀπὸ ἀπόψεως βιθμοῦ ρευστότητος (liquidity spectrum of assets), νοουμένου κατ' ἀρχὴν ὡς τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου πρὸς μετασχηματισμὸν ἐνὸς περιουσιακοῦ στοιχείου εἰς μέσα πληρωμῆς.
- ε) Ὁ συντελεστὴς a_1^1 δὲν μεταβάλλεται κατόπιν μεταβολῆς τῶν προτιμύσεων ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπιλογὴν μεταξὺ καταναλώσεως καὶ πλούτου, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας.

Συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν σταδίων ζωῆς, ἐφ' ὅσον ὁ πληθυσμὸς καὶ τὸ εισόδημα παραμένουν ἀμετάβλητα, ἢ συνολικὴ προσωπικὴ ἀποταμίευσις θὰ ἰσοῦται πρὸς τὸ μηδέν, καθ' ὅσον ἡ ἀντιταμίευσις τῶν ὑπερηλικῶν θὰ ἀντισταθμίζεται ἀκριβῶς ὑπὸ τῆς ἀποταμιεύσεως τοῦ ἀπασχολουμένου πληθυσμοῦ. Ἐφ' ὅσον, ἀντιθέτως, παρατηρεῖται αὐξησις τοῦ πληθυσμοῦ ἢ καὶ τοῦ κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος, ἢ συνολικὴ προσωπικὴ ἀποταμίευσις θὰ εἶναι θετικὴ, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ ἐνεργὸς πληθυσμὸς τείνει νὰ ὑπερβῇ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπερηλικῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπαιτεῖται μεγαλύτερα ἀποταμίευσις πρὸς διατήρησιν τῆς καταναλώσεως, ἢ ὅποια ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ ὑψηλότερον κατὰ κεφαλὴν εισόδημα, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γήρατος.

Εἰδικώτερον, ὁ ὑποτιθέμενος ὑψηλὸς ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας θὰ ἔπρεπε νὰ συνεπάγεται, συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην, σχετικῶς ὑψηλὰ ποσοστὰ ἡλικιῶν ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑψηλὸν λόγον ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος (12). Ὡστόσο, ἡ συνήθως προσδοκωμένη μετὰ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως μείωσις τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ θὰ ὀδηγήσῃ, συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην, εἰς μείωσιν τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος. Τοῦτο ὁμοῦς δὲν φέρεται νὰ συμβῆνῃ, καθ' ὅσον ἡ μείωσις τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ συνοδεύεται ὑπὸ παραλλήλου

12. Ἡ ἀντίθετος ἀκριβῶς ἀποψις εἶναι ἐν τούτοις, ὡς γνωστὸν, πλέον εὐρέως διηθεδομένη, ἥτοι ὅτι εἰς ἐκ τῶν βιθικῶν παραγόντων, οἱ ὅποιοι παρεμποδίζουσιν τὴν ταχέαν αὐξήσιν τοῦ ἐπιπέδου ἀποταμιεύσεως εἶναι ὁ σχετικῶς ὑψηλὸς ρυθμὸς αὐξήσεως πληθυσμοῦ εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας. Ὅρα π. χ. W. A. Lewis (1954).

αυξήσεως του ποσοστού του οικονομικού ενεργού επί του συνολικού πληθυσμού. Η διαφαινομένη εκ πρώτης όψεως αντίθεση των υποθέσεων της θεωρίας των σταδίων ζωής προς τὰς επικρατούσας εις τὰς υπαναπτύκτους χώρας συνθήκας δύναται νὰ αποδοθῆ εις τὰς υπονοουμένας υποθέσεις (implicit assumptions) της θεωρίας ταύτης. Αἱ διατυπούμεναι ἐνταῦθα ἐπιφυλάξεις ἀποροῦν εἰδικώτερον εἰς τὸ κατὰ πόσον ἡ υποτιθεμένη μετατροπὴ τοῦ αὐξινομένου πληθυσμοῦ εἰς ἐνεργὸν καὶ εἰς ἀτασχόλησιν εἶναι τόσον ἀτρόσκοπος εἰς τὰς υπαναπτύκτους οἰκονομίας, δεδομένου μεταξὺ ἄλλων τοῦ κατὰ κανόνα χαμηλοῦ ἐπιπέδου ἐπιμορφώσεως καὶ τῆς πλεοναζούσης προσφορᾶς ἀνειδικεῦτου ἰδία ἐργασίας εἰς τὰς χώρας ταύτας. Ὑπὸ τὰς ἐπιφυλάξεις ταύτας εἶναι ἀμφίβολον τὸ ἐὰν καὶ εἰς ποίαν ἔκτασιν ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ ὀδηγῆ εἰς αὐξήσιν τοῦ ποσοστοῦ τῆς ἀτασχολήσεως ἢ ἀντιθέτως εἰς αὐξήσιν ἐν μέρει τουλάχιστον τοῦ ποσοστοῦ τῶν ἐξηρημένων ἀτόμων ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ. Ὅρθῃ τοποθέτησις τοῦ προβλήματος ἐξαρτᾶ περαιτέρω τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιδράσεως τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐπὶ τῆς ἀτοταμιεύσεως ἐκ τῶν εἰδικωτέρων παραγόντων αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ὡς π. χ. αὐξητικὴ γεννητικότητα, ἢ μείωσις θνησιμότητος εἰς διαφόρους ἡλικίας, ἢ μετανάστευσις καθ' ὄρισμένας ἀναλογίας κατὰ φύλον, ἡλικίαν κ.τ.λ. (13).

Κατ' ἀκολουθίαν, ἡ ἀντίθετος ἀκραία περίπτωσις ἔχει ὡσαύτως ὑποστηριχθῆ θεωρητικῶς καὶ ἔχει καταβληθῆ προσπάθεια ἐλέγχου τῆς ἐφαρμογῆς ταύτης εἰς τὴν πρᾶξιν, ὡς θὰ ἔχωμεν τὴν εὐχέριαν νὰ ἴδωμεν ἐκτενέστερον εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον. Εἰδικώτερον, ἡ ἄποψις αὕτη στηρίζεται εἰς τὸ ὅτι ὑψηλότερος ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ συνεπάγεται αὐξήσιν τοῦ ποσοστοῦ τῶν ἐξηρημένων ἡλικιῶν ἀνηλικῶν, τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τούτου θὰ πρέπει νὰ συνδέεται ἀρνητικῶς μετὰ τοῦ λόγου ἀτοταμιεύσεως - εἰσοδήματος. Πιρὰ ταῦτα, ἡ σχέση τῆς μορφῆς ταύτης προϋποθέτει πλήρη ἀνεξαρτησίαν μεταξὺ τῶν παραγόντων τοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐξηρημένων μελῶν, διὰ τὰ ὁποῖα υποτίθεται, ὅτι οὐδεμία πρόβλεψις γίνεται. Τοῦτο ὁμῶς δύναται νὰ θεωρηθῆ τόσον ἀκραία περίπτωσις, ὅσον ἀκραία θεωρεῖται ἐνίοτε καὶ ἡ μνημονευθεῖσα ἐναλλακτικὴ θέση τῆς θεωρίας τῶν σταδίων ζωής. Οὕτως, ἡ θεωρία τοῦ οικογενειακοῦ προγραμματισμοῦ (family planning) περιλαμβάνει, ὡς γνωστὸν, μεταξὺ παραγόντων τοῦ μεγέθους τῆς οἰκογενείας καὶ τὸ προβλεπόμενον εἰσοδήμα ἐκ τῆς ἐξελιξέως τῆς καριέρας, τῆς σκληροτέρας ἐργασίας καὶ τῆς αὐξήσεως ἐνδεχομένου τῆς παραγωγικότητος [Adams (1971)]. Πράγματι τὸ ἐρώτημα εἶναι πῶς ἐξηγεῖται ἡ ἐμφάνισις ὑψηλῶν ρυθμῶν αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἰς χώρας πλησίον τοῦ ἐλαχίστου ἐπιπέδου διαβιώσεως [(subsistence level), Hagen (1968)]. Ἐν κατακλείδι, ὑφίσταται μέγας ἀριθμὸς παραγόντων, οἱ ὅποιοι δροῦν ἐν ἀλληλεξερτήσῃ, ἐπηρεάζοντες τὸν ρυθμὸν γεννητικότητος καὶ ἐξηρημένων ἡλικιῶν κ.τ.λ. με συνέπειαν ἢ διεθνῆς μεταξὺ αὐτῶν σχέσις νὰ μὴ δύναται ἐκ τῶν προτέρων νὰ προβλεφθῆ μετὰ βεβαιότητος.

13. Ὅρα εἰδικώτερον W. E i z e n g a (1961).

Περαιτέρω, η θεωρία των σταδίων ζωής υποθέτει, ως ανεφέρθη ήδη, ότι αι προτιμήσεις όσον άφορᾷ εἰς τήν διαχρονικήν κατανομήν τῆς καταναλώσεως (consumption stream) καθ' ἡλικίας παραμένουν ἀμετάβλητοι. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη φαίνεται σχετικῶς περισσότερον ἀνταποκρινόμενη πρὸς τὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἐπικρατοῦν εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας μᾶλλον παρά εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν οἰκονομίας. Εἰς τὰς τελευταίας, σημειωτέον, τὸ φαινόμενον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως περιέχει ἐντόνους μὲ οἰονόηποτε μέτρον ἀνακατατάξεις πληθυσμιακῆς καὶ θεσμολογικῆς φύσεως εἰς μίαν ἐν ἀλληλεξαρτήσῃ διαδικασίαν. Αἱ ἀναπροσαρμογαὶ αἱ συνοδεύουσαι ταύτας εὐρίσκονται, οὕτως, ἰσχυρῶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον συσχετιζόμεναι μὲ τὰς καθ' ὄλον πληθυσμιακὰς καὶ δημογραφικὰς μεταβολὰς καὶ τὴν χωροταξικὴν διάρθρωσιν. Ἡ ἀναπροσαρμογὴ εἰδικότερον, πρὸς τὸ δυτικὸν τύπου σύστημα ἀξιών φαίνεται εὐλογον νὰ περιλαμβάνῃ μεταβολὴν ἴσως καὶ τῶν προτιμήσεων, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν διαχρονικήν κατανομήν τῆς καταναλώσεως εἰς τὰ διάφορα στάδια τῆς ζωῆς.

1.4. Θεωρία τοῦ Σχετικοῦ Εἰσοδήματος

Ὑπὸ τῆς θεωρίας τοῦ σχετικοῦ εἰσοδήματος (relative income hypothesis) ⁽¹⁴⁾ ἀντικατεστάθη ἡ κλασσικὴ συνάρτησις χρησιμότητος, ἡ ὁποία ὑπέθετεν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῶν προτιμήσεων ἐκάστου ἀτόμου, ὑπὸ μιᾶς συναρτήσεως χρησιμότητος τῶν ροῶν καταναλώσεως καὶ τοῦ πλούτου, σταθμισμένων διὰ τῆς καταναλώσεως τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς κοινωνίας μετὰ τῶν ὁποίων τὸ ὑπ' ὄψιν ἄτομον ἔρχεται εἰς ἐπικοινωνίαν :

$$V_i = f_i (C_{i1}/R_i, \dots, C_{in}/R_i, A_{i1}/R_i, \dots, A_{in}/R_i) \quad (I.11.0)$$

ὅπου V_i , C_{ik} καὶ A_{ik} , ἀντιπροσωπεύουν τὴν χρησιμότητα τοῦ ἀτόμου i , τὴν καταναλωτικὴν δαπάνην τοῦ ἀτόμου i κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον k καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ πλούτου τοῦ ἀτόμου i κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον k , ἀντιστοίχως καὶ $R_i = \sum_{aj} C_j$ ἢτοι ὁ μέσος σταθμικὸς τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης τῶν λοιπῶν ἀτόμων j τῆς ομάδος μὲ στάθμισιν διάφορον παρά τοῦ ἀτόμου i δι' ἐκάστου τῶν λοιπῶν j .

Μεγιστοποιήσις τῆς V_i ὑπὸ ὄρισμένον περιορισμὸν ἀπέδωσεν εἰς τὸν Duesenberry τὴν ἀκόλουθον συνάρτησιν καταναλώσεως :

$$C_i/R_i = F(Y_{i1}/R_i, \dots, Y_{in}/R_i, A_i/R_i, r_1, r_2, \dots, r_n) \quad (I.12.0)$$

ὅπου Y_{ik} καὶ r_k ἀντιπροσωπεύουν τὸ τρέχον καὶ προσδοκώμενον εἰσόδημα καὶ τὸ ἐπιτόκιον ἀντιστοίχως καὶ A_i τὴν τρέχουσαν ἀξίαν τοῦ πλούτου τοῦ ἀτόμου i .

Δεδομένον ὅτι ὑφίστανται m ἄγνωστοι C_i καὶ ταυτοχρόνως m ἐξισώσεις τῆς μορφῆς (I.12.0), ὑπάρχει μία τιμὴ ἰσορροπίας τῆς καταναλώσεως δι' ἕκαστον ἄτομον, ἣτις παραμένει ἀνεπηρέαστος, ἐφ' ὅσον τὰ εἰσοδήματα καὶ ὁ πλοῦτος ὄλων τῶν ἀτόμων μεταβάλλονται μὲ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν, καθ' ὅσον οἱ λόγοι Y_{ik}/R_i , A_i/R_i καὶ C_i/R_i δὲν μεταβάλλονται εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Τοῦτο

14. Ὅρα ἰδίᾳ : J. S. Duesenberry (1949).

θεμελιώδη ἀναλογικὴν σχέσιν μεταξύ κοινωνικῆς ἀποταμιεύσεως καὶ εἰσοδήματος, ἐφ' ὅσον αἱ προσδοκίαι ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἰσόδημα καὶ τὸ ἐπιτόκιον, τὸν πλοῦτον, τὴν κατανομήν τοῦ εἰσοδήματος καὶ τὴν κατανομήν τοῦ πληθυσμοῦ καθ' ἡλικίαν, παραμένουν ἀμετάβλητοι.

Βασικαὶ ὑποθέσεις τῆς ὡς ἄνω θεωρίας εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

α) Αἱ ἀνάγκαι ἐκάστου οἰκονομοῦντος ἀτόμου, καθορίζονται ὑπὸ τῆς ἡλικίας, τοῦ εἶδους ἀπασχολήσεως καὶ τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκογενειακῶν συνθηκῶν αὐτοῦ.

β) Ὑφίσταται ἱεράρχησις μεταξύ ποιοτικῶς διαφόρων μέσων καλύψεως ἐκάστης ἀνάγκης, οὕτως ὥστε εἰ ποσοτικαὶ διαφοραὶ εἰς ἀξίαν τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν νὰ ἐκλαμβάνονται ὡς εἰδικὴ περίπτωσις ποιοτικῶν διαφορῶν.

γ) Ἡ ἱεράρχησις τῶν ἀναγκῶν εἶναι ἡ αὐτὴ δι' ὅλα τὰ μέλη μιᾶς κοινωνίας.

δ) Ἡ ἐπιλογή τοῦ καταναλωτικοῦ προτύπου ἐκάστου ἀτόμου λαμβάνει χώραν μὲς μιᾶς διαδικασίας ἐκμάθησεως (learning) καὶ διμορφώσεως συνηθειῶν (habit formation) μᾶλλον, παρὰ διὰ διαδικασίας ἀπολύτως ἐκλογικευμένης ἐπιλογῆς.

ε) Ἡ δυσἀρεστος αἴσθησις τῆς ἐλλείψεως προέρχεται ἐκ τῆς ἀμέσου ἐπικοινωνίας (contact) δι' ἀγαθῶν, τὰ ὅποια θεωροῦνται ἀνωτέρας ποιότητος καὶ τῆς συχνότητος τῆς ἐπικοινωνίας ταύτης μᾶλλον, παρὰ μὲς ἄλλων ἐπιδράσεων, ὅπως π. χ. ἐκθέσεων διαφημίσεων διὰ τῶν διαφόρων μέσων μαζικῆς ἐπικοινωνίας (mass media).

Εἶναι κατὰ συνέπειαν σαφές ὅτι θεμελιώδη θέσιν τῆς θεωρίας τοῦ σχετικοῦ εἰσοδήματος ἀποτελεῖ τὸ ὅτι ἡ κοινωνικὴ δομὴ καθορίζεται ἀποφασιστικῶς ἐκ τῆς οἰκονομικῆς δυνάμεως καὶ ἐπιδείξεως ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὑφισταμένας διαφορῶν εἰδῶν ταξικῆς διαφοράς. Τοῦτο φαίνεται ὅτι περιορίζει τὰ περιθώρια ἰσχύος τῆς θεωρίας τοῦ σχετικοῦ εἰσοδήματος εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους οἰκονομίας. Ἐχει ἐν τούτοις ὑποστηριχθῆ, ὡς γνωστόν, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐπιδείξεως (demonstration effect) ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου δικαιολογεῖ ὑψηλοτέραν ροπήν πρὸς κατανάλωσιν εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους σήμερον οἰκονομίας ἢ εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας, ὅτε αὐταὶ διήρχοντο ἀντίστοιχον ἐπίπεδον ἀναπτύξεως⁽¹⁵⁾. Ἀνεξαρτήτως τῆς βασιμότητος τῆς ἀπόψεως ταύτης, αὕτη δὲν φαίνεται νὰ ὀδηγῆ ἀναγκαιῶς ὀρθῶς ἐρμηνευομένη εἰς τὴν ἀναγκαιότητα, ὅτι ἡ ροπή πρὸς ἀποταμίευσιν εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας σήμερον εἶναι μικροτέρα τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν.

Ἡ ἔκτασις τῆς ἐπιδράσεως μιμήσεως ἔχει ἐναλλακτικῶς ὑποστηριχθῆ ὅτι εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μικρὰ εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας καὶ ὅτι αὕτη αὐξάνεται μετὰ τῆς βελτιώσεως τῶν ἐπικοινωνιῶν, τοῦ τουρισμοῦ καὶ τῆς μεταναστεύσεως εἰς τὰς χώρας ταύτας⁽¹⁶⁾. Εἰς τὰ ἀρχικὰ στάδια τῆς ἀναπτύξεως εἰδικώτερον, ἢ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπίδρασις τῆς μιμήσεως περιορίζεται εἰς τοὺς λιμένας καὶ εἰς τοὺς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐκπαιδευθέντας. Πέραν τούτου νομίζομεν, ὅτι ἡ ὑποστηριχθεῖσα ὑψηλὴ ροπή πρὸς κατανάλωσιν τῶν γαιοκτημόνων δύναται νὰ

15. Ἡ ἄποψις αὕτη διετυπώθη ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ R. Nurkse (1953).

16. Ὅρα D. W. Johnson and J. S. Y. Chiu (1968).

εὐρή βάσιν ἐξηγήσεως εἰς τὴν διεθνή ἐπίδρασιν τῆς μιμήσεως. Ὡσαύτως, ἡ ἐπίδρασις αὕτη θὰ πρέπει νὰ εἶναι πλέον ἰσχυρὰ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν πρῶν ἀποικίαι λόγῳ μείζονος ἐπικοινωνίας τῶν κατοίκων τῶν χωρῶν τούτων μετὰ τοῦ δυτικοῦ προτύπου καταναλώσεως.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς μιμήσεως ἐπὶ τοῦ ποσοστοῦ τοῦ εἰσοδήματος, τὸ ὁποῖον ἀποταμιεύεται φαίνεται ὅτι εἶναι ἀκόμη πλέον περίπλοκος ἀπὸ ὅ,τι συνήθως πιστεύεται. Οὕτως, ἡ βελτίωσις τῆς ἐπικοινωνίας καθ' οἰονδήποτε τρόπον μὲ τὰ πλέον σύγχρονα καταναλωτικὰ πρότυπα δύναται νὰ ἐπιφέρει ἀφ' ἑαυτῆς ἔντασιν τῆς παραγωγικῆς προσπάθειας πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν προϋποθέσεων ἀναπροσαρμογῆς τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης μέσῳ τῆς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος (17). Μὲ ἄλλους λόγους, τὸ ἀποτελεσματικὸν τῆς μιμήσεως δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν τροποποίησιν τῆς συμπεριφορᾶς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἀνάτασιν (work-leisure pattern), ἡ ὁποία συνιστᾷ, ὡς γνωστὸν, βασικὸν παράγοντα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Κατὰ συνέπειαν, τὸ εἰσόδημα καθίσταται πλέον ἐν μέρει ἐξηρημένον ἐκ τῆς καταναλώσεως εἰς τὰ καθόλου πλαίσια τῆς διαδικασίας τῆς οἰκονομικῆς προόδου.

Ἡ δι' οἰονδήποτε πάντως λόγον ἀναπροσαρμογῆ τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης θὰ πρέπει νὰ ἀναμένεται, ὅτι ὀλοκληροῦται εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας ἐντὸς μακροτέρου χρονικοῦ διαστήματος ἢ εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας τοιαύτας. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη φαίνεται ρεαλιστικὴ, λαμβανομένου ὡσαύτως ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ σχέση τῶν τιμῶν τῶν διαρκῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν πρὸς τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα εἶναι ὑψηλὴ — τόσον λόγῳ τοῦ χαμηλοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος ὅσον καὶ λόγῳ τῆς δασμολογικῆς προστασίας — ἢ ἀγορᾶ κεφαλαίου ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν καταναλωτικὴν πίστιν καὶ τὰ μέσα μεταδόσεως πληροφοριῶν (mass media) σχετικῶς καθυστερημένα, κ.λ.π. Κατόπιν τούτου, ἡ συσσώρευσις ἀποταμιεύσεως πρὸς ἀγορᾶν τῶν προγραμματισθέντων διαρκῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν θὰ πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας σχετικῶς ὑψηλὴ (18). Ὁ παράγων οὗτος ἀσκεῖ ὑψωτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εἰσοδήματος ὑπὸ τὸν κλασσικὸν ὀρισμὸν τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ ἀντιθέτως μειωτικὴν τοιαύτην ἐπὶ τοῦ λόγου τῆς δαπάνης διαρκῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν πρὸς τὸ εἰσόδημα, εἰδικώτερον εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν. Τοῦτο παρέχει μερικὴν ἐρμηνείαν εἰς τὴν διατυπωμένην κατωτέρω ἀπόψεως περὶ μὴ γραμμικῆς σχέσεως ἀποταμιεύσεως - εἰσοδήματος εἰς τὰ διάφορα στάδια τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Π α ρ ἄ ρ τ η μ α

Ἐπίπεδον καὶ Σύνθεσις τῆς Ἀποταμιεύσεως ὑπὸ Συνθήκας Ἀβεβαιότητος

Ἡ περὶ τὴν ἀποταμίευσιν μετακεῦνσιανὴ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομικῆς θεω-

17. Ὅρα P. I. Bauer and B. S. Yamey (1957).

18. Θὰ πρέπει νὰ σημειώῃ ὅτι, τὸ ἐνδεχόμενον τῶν μακροτέρων χρονικῶν ὑστερήσεων ἀναπροσαρμογῆς τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης εἰς τὰς ὑποανάπτυξιν χώρας, δὲν σημαίνει ὅτι τὰ σχέδια τῆς ἀναπροσαρμογῆς ταύτης ὀφείλονται ἀναγκαστικῶς κατ' ἀποκλειστικότητα ἢ κυρίως εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας τοῦ σχετικοῦ εἰσοδήματος.

ρίας δὲν ἔλαβε μέχρι προσφάτως ὑπ' ὄψιν εἰς τὴν δέουσαν ἔκτασιν μίαν τῶν βασικῶν ἀποστολῶν τῆς συσσωρεύσεως πλούτου μέσῳ τῆς ἀποταμιεύσεως, ἤτοι τὴν ἐξασφάλισιν ἐκ τῆς ἀβεβαιότητος ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ μέλλον. Ὁ ὀρισμὸς τῆς ἀβεβαιότητος (uncertainty) περιλαμβάνει κατ' ἀρχὴν τὸ στοιχεῖον τῆς ἀγνοίας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπέλευσιν ἐνὸς γεγονότος, καθὼς καὶ τὴν ἐντεῦθεν διατύπωσιν σειρᾶς ἐναλλακτικῶν προβλέψεων μὲ διάφορον προσδοκίαν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπέλευσιν ἐκάστης τούτων (19). Αἱ προσδοκίαι αὗται δύναται βεβαίως νὰ ἀποτελέσουν μετὰ τῶν ἀντιστοιχῶν προβλέψεων αὐτῶν κατανομὴν πιθανοτήτων, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐν τούτοις δὲν δύναται νὰ τύχη ἄνευ ἐπιφυλάξεων ἐφαρμογῆς ὁ νόμος τῶν πιθανοτήτων, ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς θεωρίας τῶν παιγνίων (games) καὶ τῶν κινδύνων (risks), λόγῳ τῆς ἐλλείψεως συνήθως ἐπαρκoῦς προγενεστέρως ἐμπειρίας καὶ πειραματισμοῦ. Εἰδικώτερον, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ προγραμματισμοῦ δράσεως τοῦ καταναλωτοῦ ὑπὸ συνήθους ἀβεβαιότητος, δὲν εἶναι γνωστὸν ἐπὶ τῇ βάσει ποίων δεδομένων ἀποδίδει οὗτος διαφόρους πιθανότητας εἰς τὴν ἐπέλευσιν ἐναλλακτικῶν προβλέψεων του. Ἐν τούτοις, συνήθως ὑποτίθεται ὅτι παρὰ τὰς περιορισμένας γενικῶς πληροφορίας τὰς ὁποίας ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του, ὁ καταναλωτὴς συμπεριφέρεται «λογικῶς» ὑπὸ τὴν εὐρεῖαν ἔννοιαν τοῦ ὄρου, ἤτοι ὅτι τὸ σύνολον τῶν ἀποφάσεων του χαρακτηρίζεται ὑπὸ ἐσωτερικῆς συνεπειᾶς.

Ἡ ἀβεβαιότης ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀποφάσεις δι' ἀποταμίευσιν ἀναφέρεται εἰς τοὺς κυριωτέρους παράγοντας αὐτῶν, ὑποτιθεμένου ὅτι ὁ χρονικὸς ὀρίζων προγραμματισμοῦ τοῦ καταναλωτοῦ εἶναι σχετικῶς εὐρύς. Εἰδικώτερον :

α) Ὑφίσταται ἀβεβαιότης, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου (20). Ἡ μορφή αὕτη ἀβεβαιότητος ἐν ὁδηγεῖ εἰς ἀλόγιστον καταναλώσιν τοῦ συνόλου τῶν διατιθεμένων πόρων ἐκάστου, ἂν καὶ φαίνεται ὅτι αὕτη θὰ πρέπει νὰ ἀσκήσῃ θετικὴν τινὰ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς παρούσης καταναλώσεως. Πάντως ὑφίσταται ψυχολογία τις νὰ λησμονῆται παρὰ τοῦ ὑγιoῦς τουλάχιστον ἀτόμου ἢ βεβαιότης τοῦ θανάτου καὶ νὰ μὴ κατατρίβεται τοῦτο μὲ τὴν ἀβεβαιότητα ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἐπελεύσεώς του. Τὰ ἐξ ἐπαράτων νόσων πάσχοντα, ἐξ ἄλλου, ἄτομα ἔχουν συνήθως περιορισμένας δυνατότητας ὑπερκαταναλώσεως, ἢ εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν οἰκογενειακά βάρη ἐμποδίζοντα τοιοῦτον τι ἀπὸ τοῦ νὰ συμβῇ.

β) Ἀβεβαιότης ὑπάρχει ἐπίσης καὶ διὰ τὴν μελλοντικὴν ροὴν ἀφ' ἐνὸς τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ἀναγκῶν καταναλώσεως (21). Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ δυνατότης ἐπελεύσεως ἀπροβλέπτων γεγονότων εἰς τὸ μέλλον ἐθεωρήθη ἀνεκα-

19. Περὶ τοῦ ὀρισμοῦ τῆς ἀβεβαιότητος ὄρα π. χ. M. J. Farrell (1959), J. H e c k s (1967).

20. Ὁ K e y n e s (1936), σελ. 93, ἀναφέρει τὴν ἀβεβαιότητα ταύτην εἰς τὸν τέταρτον τῶν ἀντικειμενικῶν παραγόντων, ἤτοι τὸν βαθμὸν προεξοφλησεως τοῦ χρόνου (rate of time-discounting).

21. Ὡς ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Sir Roy Harrod (1948), σελ. 44, δεδομένου ὅτι ἡ ἀβεβαιότης ὡς πρὸς τὴν μελλοντικὴν ροὴν τόσον τοῦ εἰσοδήματος ὅσον καὶ τῶν ἀναγκῶν καταναλώσεως εἶναι λίαν ὑψηλή, ἡ θεωρία τῆς ἀποταμιεύσεως δὲν δύναται νὰ παράσχη εἰ μὴ μίαν λίαν χονδροκομμένην προσέγγισιν τῆς πραγματικότητος.

θεν υπό τῆς θεωρίας ὡς μία τῶν βασικῶν ἀποστολῶν τῆς πράξεως τῆς ἀποταμιεύσεως, αὕτη ὁμως διεχωρίσθη ὑπὸ τοῦ Keynes, ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως περὶ διακρατήσεως τοῦ πλοῦτου ὑπὸ ὠρισμένην μορφήν διὰ τοῦ κινήτρου τῆς ἐξασφαλίσεως (precautionary motive). Περαιτέρω δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν παράλληλος ἢ ἀπόδοσις σημασίας εἰς τὴν ἀβεβαιότητα περὶ τὸ προβλεπόμενον εἰσοδήμα (permanent income) καὶ ἐιδικώτερον τόσον τὸ ἀκριβές ὕψος τούτου, ὅσον καὶ τὴν ἐν τῷ χρόνῳ ἐξέλιξιν αὐτοῦ (ἀβεβαία ἢ ἐξέλιξις τῆς καριέρας ἢ ἡ μονιμότης τῆς ἀπασχολήσεως καὶ ἢ εἰς τὸ μέλλον ἀπόδοσις τοῦ πλοῦτου). Σημειωτέον, ὅτι λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τοῦ τὸν παράγοντα τούτου ὁ καθηγητῆς Milton Friedman (1957) προσέθεσε μεταξὺ τῶν παραγόντων τοῦ συντελεστοῦ ἀναλογικότητος (k) τῆς καταναλώσεως ἐπὶ τοῦ μονίμου εἰσοδήματος, τὸν λόγον τοῦ μὴ ἀνθρωπίνου ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ πλοῦτου. Εὐλογον εἶναι πάντως νὰ ἀναμένεται ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀβεβαιότητος τόσον τῶν ἀναγκῶν τῆς καταναλώσεως ὅσον καὶ τῆς ροῆς τοῦ εἰσοδήματος διαφέρει κατὰ χώραν καὶ ἐποχὴν ἐξαρτωμένη, μεταξὺ ἄλλων, ἐκ τοῦ βαθμοῦ ἀναπτύξεως τοῦ θεσμολογικοῦ πλαισίου τῆς κοινωνικῆς καὶ ἰδιωτικῆς ἀσφαλίσεως καὶ τῆς ἀγορᾶς κεφαλαίου.

γ) Ἀβεβαιότης ὑφίσταται ὡσαύτως λόγῳ ἐιδικῶν ἀτελειῶν ἰδία τῆς ἀγορᾶς κεφαλαίου. Αἱ ἀτέλειαι αὗται ἔχουν τὰς ἐξῆς ἐιδικώτερας συνεπείας :

γ₁) Παρεμποδίζουν τὴν εὐθυγράμμισιν τῆς ἐν τῷ χρόνῳ ἐξελίξεως τῆς καταναλώσεως πρὸς τὴν ἀντίστοιχον τοῦ εἰσοδήματος, ἀντιθέτως πρὸς ὅτι ὑποτίθεται παρ' ὠρισμένων παραλλαγῶν τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας. Οὕτω, δὲν εἶναι συνήθως τόσον εὐχερῆς ἢ ὑπονοουμένη προσεξόφλησις μελλοντικοῦ εἰσοδήματος παρὰ τῶν νέων ζευγῶν καὶ προκαλοῦνται ἀρρυθμίαι εἰς τὴν ροὴν τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης ἐκ τῆς σχετικῆς ὑψηλῆς καταναλώσεως αὐτῶν ἀργότερον (22).

γ₂) Αἱ δυσχέρειαι τῆς καταναλωτικῆς πιστοδοτήσεως ἀσκοῦν θετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀποταμιεύσεως, ὑπὸ δεδομένην τὴν προαναφερθεῖσαν ἀβεβαιότητα περὶ τὰς μελλοντικὰς ροὰς τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς καταναλώσεως.

γ₃) Ἐπηρεάζεται ἡ ἐπιθυμητὴ σύνθεσις τοῦ πλοῦτου, λόγῳ τῶν διαφόρων βαθμῶν ἐμπορευσιμότητος (marketability) καὶ ρευστότητος (liquidity) καὶ μεταβιβαστικῶν ἐξόδων (transaction costs) τῶν διαφόρων μορφῶν πλοῦτου. Μεταξὺ ἄλλων ἐπιδράσεων, περὶ τῶν ὁποίων θὰ ἴδωμεν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν ἐκτενέστερον, ἡ ἐπιθυμητὴ σύνθεσις τοῦ πλοῦτου ἐπηρεάζεται, λόγῳ τῶν ἀζιαιρετοτήτων αὐτοῦ (indivisibilities), τὴν ροὴν τῆς ἀποταμιεύσεως. Πιρομοία ἐπίδρασις ἐξασκεῖται περαιτέρω λόγῳ τῆς, ἐκ τῆς ἀβεβαιότητος περὶ τὸν ἀληθῆ βαθμὸν ρευστότητος καὶ ἐμπορευσιμότητος ἐκάστου περιουσιακοῦ στοιχείου συμφώνως πρὸς τὴν γνωστὴν

22. Σημειωτέον ὅτι αἱ δυσχέρειαι (inconveniences) καὶ τὸ δανειακὸν κόστος τῆς καταναλωτικῆς πίστεως ἀποδίδονται ἐν μέρει εἰς θεσμολογικὴν καθυστέρησιν συνδεομένην πρὸς ὠρισμένον ἐξ ἀντικειμένου κίνδυνον, ἢ εἰς στενά τραπεζικὰ κριτήρια καὶ ἠδξημένην σχετικῶς ἀβεβαιότητα, ἢ τοὺς ἐν ἐφαρμογῇ ἐλέγχους τῆς πίστεως ἢ τὸν χαμηλὸν ρυθμὸν αὐξήσεως τῶν πρωτογενῶν καταθέσεων παρὰ τραπεζίταις.

τοποθέτησιν τοῦ Hicks (1962), θετικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς συμμετοχῆς τῆς ἀποταμιεύσεως ὑπὸ χρηματοπιστωτικὴν μορφήν εἰς τὴν συνολικὴν τοιαύτην.

γ.) Συνδέονται μὲ τὴν ἀβεβαιότητα περὶ τὴν μελλοντικὴν ἀξίαν τοῦ χρήματος ὁπωσδήποτε ὀριζομένην, συνεπῶς πρὸς τὴν περὶ ἀξίας θεωρίαν. Ἄν καὶ ἡ μορφή αὕτη ἀβεβαιότητος ἀπομονοῦται συνήθως εἰς τὴν σχετικὴν συζήτησιν περὶ μεγιστοποιήσεως τῆς χρησιμότητος, ἢ ἐπὶ τῆς ἀποταμιεύσεως ἐπίδρασις ταύτης δύναται νὰ γίνῃ ἀμέσως ἀντιληπτὴ δι' ἀναφορᾶς εἰς συνθήκας γενικεύσεως τοῦ κλίματος ἀπολείας τῆς ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν μελλοντικὴν ἀξίαν τοῦ χρήματος. Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας ἀνατρέπονται πλείστα τῶν προϋποθέσεων τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας, κατόπιν τῆς ἀδυναμίας ἐφαρμογῆς οἰουδήποτε προγράμματος δράσεως καὶ εἰδικότερον καταβάλεται προσπάθεια γενικῆς ἀνταμιεύσεως συμβαλοῦσης περαιτέρω εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς λεγομένης πληθωρικῆς σπείρας (inflation spiral).

Ἡ ὡς ἄνω ἀβεβαιότης, ἐπεκτεινομένη, ἀφορᾶ καὶ εἰς τὰς τιμὰς τῶν διαφόρων μορφῶν πλούτου, ἐκτὸς τῶν χρηματικῶν μορφῶν αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐκπεφρασμένοι εἰς ὀρισμένους χρηματικὰς μονάδας (δόμολογία καὶ καταθέσεις), ὡς καὶ τῶν διαφόρων ἐπιτοκίων καὶ ἀποδόσεων τούτων. Πλέον συγκεκριμένως, ἐφ' ὅσον ὑποτεθῆ, ὅτι ὁ ἀποταμιευτὴς περιλαμβάνει εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ ὑπολογισμόν τῆς ἀποδόσεως ἐκάστης μορφῆς διακρατουμένου πλούτου (assets) καὶ τὴν κεφαλαιακὴν ὑπεραξίαν ἢ ζημίαν (capital gains and losses) ἐκ τῶν μεταβολῶν τῆς τιμῆς αὐτοῦ, ἢ συνολικὴ ἀπόδοσις ἀποτελεῖται ἐκ τῆς τρεχούσης εἰσοδηματικῆς ἀποδόσεως καὶ τῆς ὑπεραξίας, ἀτηλλεγμένων φορολογίας καὶ λοιπῶν ἐπιβαρύνσεων καὶ δυσχερειῶν (inconveniences). Ὡσαύτως, ἔχομεν διάφορον βαθμὸν ἀβεβαιότητος περὶ ἐκάστην τῶν διαφόρων ὡς ἄνω συνιστωσῶν τῆς συνολικῆς ἀποδόσεως. Αἱ διαφοραὶ αὗται ἐν τούτοις ἐφ' ὅσον δὲν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν πρὸς ἀπλοποίησιν ἐν ταῦθα δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν περαιτέρω ὑποθέτοντες ὡς πρώτην προσέγγισιν, ὅτι ὁ ἀποταμιευτὴς ἐνδιαφέρεται διὰ μείζονα κατὰ τὸ δυνατόν ἀπόδοσιν, ἐνῶ ἀποστρέφεται τὴν ἀνάληψιν κινδύνων διὰ σχετικῶς μεγάλα ποσά, ἤτοι ἀποτελεῖ ἀντιπροσωπευτικὸν τύπον τοῦ ἀποστρεφόμενου τὸν κίνδυνον οἰκονομοῦντος ἀτόμου (risk averter). Εἰσάγοντες περαιτέρω πλέον ἀμέσως τὴν ὑπόθεσιν ὅτι βασικὸν στόχον τοῦ ἀποταμιευτοῦ ἀποτελεῖ ἡ μεγιστοποίησις τῆς προσδοκωμένης χρησιμότητος (expected utility), δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὰς συνθήκας ἐπιτεύξεως τοῦ στόχου τούτου. Ὑποθεθεῖσθω οὕτως, ὅτι ἔχομεν τὴν ἀκόλουθον συνάρτησιν χρησιμότητος :

$$E(U) = U(C) + \int_{-1}^{\infty} U(W) f'(r) dr \quad (I.13.0)$$

Ἐφ' ὅσον πρὸς περαιτέρω ἀπλοποίησιν δεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν, ὅτι, ὅπως καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν συνθηκῶν βεβαιότητος, ἰσχύει ὁ ἀκόλουθος περιορισμὸς (budget constraint) :

$$W = (W_0 + Y - C) (1 + r) \quad (I.14.0)$$

διατυπώνεται πλέον εύχερως ή κάτωθι συνθήκη μεγιστοποιήσεως τής χρησιμότητος:

$$M_{εγ} (Z) = M_{εγ} [E (U) + λ \{ W - (W_0 + Y - C) (1 + r) \}] \quad (I.15.0)$$

Ἡ συνθήκη μεγιστοποιήσεως πρώτης τάξεως κατόπιν τούτου διαμορφώνεται ὡς ἑξῆς :

$$\left. \begin{aligned} \frac{\partial Z}{\partial C} &= U' (C) - λ (1 + r) = 0 \\ \frac{\partial Z}{\partial W} &= E U' (W) - λ = 0 \end{aligned} \right\} \quad (I.16.0)$$

$$\text{ἢ} \quad U' (C) - E [U' (W) (1 + r)] = 0 \quad (I.16.1)$$

Ὅμοιος ή συνθήκη μεγιστοποιήσεως δευτέρας τάξεως ἔχει ὡς ἀκολούθως :

$$\left. \begin{aligned} U'' (C) - λ (1 + r)^2 &< 0 \\ E U'' (W) - λ &< 0 \end{aligned} \right\} \quad (I.17.0)$$

$$\text{ἢ} \quad \left. \begin{aligned} \frac{U'' (C)}{(1 + r)^2} - λ &< 0 \\ E U'' (W) &< λ \end{aligned} \right\} \quad (I.17.1)$$

Κατά συνέπειαν ἔχομεν :

$$H = U'' (C) + E [U'' (W) (1 + r)^2] < 0 \quad (I.17.2)$$

Ὅμοιος ἐξάγομεν καί πάλιν τήν ὀριακήν ροπήν πρὸς κατανάλωσιν ὡς ἀκολούθως :

$$\frac{\partial C}{\partial Y} = \frac{E [U'' (W) (1 + r)^2]}{E [U'' (W) (1 + r)^2] + U'' (C)} \quad (I.17.3)$$

Αὕτη εἶναι ἰσοδύναμος τής ἀντιστοίχου ὑπὸ συνθήκας βεβαιότητος⁽²⁾ καί εἶναι καί ἐνταῦθα προφανῶς μικροτέρα τής μονάδος.

Τὸ ἐρώτημα τής ἐπιδράσεως τής ἀποδόσεως τής ἀποταμιεύσεως r ἐπὶ τής ροῆς ταύτης, καθίσταται ἐνταῦθα περίπλοκον λόγῳ τοῦ ὅτι ή ἀπόδοσις ἀποτελεῖ ἤδη τυχαίαν μεταβλητήν καί ἀφορᾷ εἰς κατανομήν πιθανοτήτων τῶν ἀποδόσεων. Δυνάμεθα, ἐν τούτοις, νά ὑποθέσωμεν ὅτι σημειοῦται παράλληλος μετατόπισις τής κατανομῆς ταύτης, τής ὁποίας ή ἐπίδρασις περιορίζεται εἰς μεταβολήν ἀπλῶς τής προσδοκωμένης τιμῆς τοῦ r . Συνέπεια τής μετατοπίσεως ταύτης ὑποθέτομεν

23. Ὅρα ἰδία A. Sandmo (1968), σελ. 112.

ὅτι τὸ γ ἠξήθη κατὰ μίαν ποσότητα γ οὕτως ὥστε ὁ περιορισμὸς (I.14.0) λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

$$W = (Y - C) (1 + r + \gamma) \quad (I.17.4)$$

Ἡ πρώτη τώρα παράγωγος τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης ὡς πρὸς γ ἰσοῦται πρὸς :

$$\frac{\partial C}{\partial \gamma} = \frac{1}{H} (Y - C) EU''(W) (1 + r + \gamma) + \frac{1}{H} E[U'(W)] \quad (I.18.0)$$

Αὕτη, δεδομένου ὅτι τὸ $(Y - C)$ δὲν ἀποτελεῖ τυχαίαν μεταβλητὴν, δύναται νὰ λάβῃ ἐναλλακτικῶς τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

$$\frac{\partial C}{\partial \gamma} = \frac{1}{H} E[U''(W)W] + \frac{1}{H} E[U'(W)] \quad (I.18.1)$$

Σημειωτέον ὅτι ἡ ὡς ἄνω σχέσις εἶναι ἰσοδύναμος τῆς ἀντιστοίχου σχέσεως ὑπὸ συνθήκας βεβαιότητος μὲ τὴν διαφοράν ὅτι εἰς τὴν (I.18.1) λαμβάνονται αἱ προβλεπόμεναι τιμαὶ ἐκάστου παράγοντος τῆς σχέσεως ταύτης. Κατὰ συνέπειαν, ἰσχύουν ὑπὸ τὴν ἐπιφύλοξιν ταύτην καὶ ἐνταῦθα αἱ παρατηρήσεις ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τῶν μεταβολῶν τοῦ ἐπιτοκίου. Ἐφ' ὅσον περαιτέρω, ἀκολουθῶντες τὸν Arrow (1965), ὀρίσομεν τὴν σχετικὴν ἀποστροφὴν τοῦ κινδύνου (relative risk aversion) ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐλκυστικότητος τῆς ὀριακῆς χρησιμότητος τοῦ πλούτου (²⁴) ἥτοι

$$R_R(W) = -W U''(W) / U'(W) \quad (I.19.0)$$

Ἄπλῃ, κατόπιν τούτου, ἐπεξεργασία τῆς (I.18.1) δίδει τὴν ἀκόλουθον σχέσιν:

$$\frac{\partial C}{\partial \gamma} = - \frac{1}{H} E[U'(W) R_R(W)_{-1}] \quad (I.20.0)$$

Τοιουτοτρόπως συμπεραίνεται κατ' ἀρχὴν ὅτι, ἐὰν $R_R(W) \geq 1$, θὰ ἔχωμεν $\partial C / \partial \gamma \leq 0$, ἥτοι ἡ κατανάλωσις θὰ εἶναι ἀνεξάρτητος τοῦ ἐπιτοκίου ἢ ἀρνητικῶς ἐπηρεαζομένη ἐξ αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον ἡ αὐξήσις τῆς ἀβεβαιότητος θεωρηθῇ ἰσοδύναμος τῆς μειώσεως τοῦ ἐπιτοκίου συμπεραίνεται ὅτι εἶναι δυνατόν τοῦτο νὰ ὀδηγήσῃ εἰς θετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ροῆς τῆς ἀποταμιεύσεως. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ δύναται νὰ τύχῃ λογικῆς ἐρμηνείας ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ὅτι ὁ ἀποταμιευτὴς ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν μὴ πῶσιν τῆς ἀξίας τοῦ πλούτου τοῦ κάτωθεν ὀρισμένων ὀρίων. Παρὰ ταῦτα περαιτέρω ἐπεξεργασία τοῦ θέματος τούτου ἀπαιτεῖ τὴν ἐξειδίκευσιν τῆς συγκεκριμένης μορφῆς τῆς συναρτήσεως χρησιμότητος καὶ τοῦ μέτρου τῆς ἀβεβαιότητος, τὸ ὁποῖον συνήθως ἐκλαμβάνεται ὡς ἡ διακύμανσις τῆς κατανομῆς τῶν προσδοκωμένων ἀποδόσεων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ βαθμοῦ ἀβεβαιότητος ἐκάστης.

24. Ὁ ὀρισμὸς οὗτος τοῦ Arrow βασίζεται ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ὅτι μετὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ πλούτου αὐξάνει καὶ ὁ συνολικὸς κίνδυνος καὶ ἐπομένως ἡ διάθεσις δι' ἀνάληψιν κινδύνου μειοῦται (σελ. 36).

II. Ἐπισκόπησις Ἐμπειρικῆς Ἐρεύνης ἐπὶ τῆς Διεθνoῦς Συναρτήσεως Ἀποταμιεύσεως

II.1. Τὰ Ὑποδείγματα τῶν Houthakker καὶ Modigliani

Ὁ καθηγητῆς Houthakker (1961) ἐχρησιμοποίησε δεδομένα 28 χωρῶν καὶ 187 παρατηρήσεων ἐν συνόλῳ, ἐφαρμόσας σχέσεις γραμμικῆς μορφῆς μεταξύ προσωπικῆς ἀποταμιεύσεως καὶ διαθέσιμου εἰσοδήματος καὶ προσωπικοῦ τοιοῦτου, ἀναλυομένου εἰς εἰσόδημα ἐξ ἐργασίας καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, κλπ. Αἱ βασικαὶ συναρτησιακαὶ μορφαί, αἱ ὁποῖαι ἐχρησιμοποιήθησαν παρὰ τοῦ Houthakker (1961) διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς διεθνoῦς συναρτήσεως προσωπικῆς ἀποταμιεύσεως εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

$$s_{it} - s_{i0} = \beta(y_{it} - y_{i0}) + \varepsilon_{it} \quad (\text{II.1.0})$$

$$s_{i0} - s_{00} = \beta'(y_{i0} - y_{00}) + \eta_{i0} \quad (\text{II.2.0})$$

ὅπου s_{it} ἡ προσωπικὴ κατὰ κεφαλὴν ἀποταμίευσις τῆς χώρας i εἰς τὸ ἔτος t .

s_{i0} ὁ μέσος ὄρος τῆς προσωπικῆς ἀποταμιεύσεως εἰς τὴν χώραν i .

s_{00} ὁ γενικός μέσος ὄρος τῆς προσωπικῆς ἀποταμιεύσεως ὄλων τῶν περιλαμβανομένων χωρῶν.

y_{it} τὸ εἰσόδημα κατὰ κεφαλὴν τῆς χώρας i κατὰ τὸ ἔτος t .

y_{i0} τὸ μέσον κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα τῆς χώρας i κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν περίοδον.

y_{00} τὸ μέσον κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα τοῦ συνόλου τῶν χωρῶν.

Ἡ πρώτη ὡς ἄνω συναρτησιακὴ σχέσις ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἐντὸς τῶν χωρῶν τοιαύτη (within countries) καὶ ἡ δευτέρα ὡς μεταξύ τῶν χωρῶν (between countries), ἡ ὁποία ἐθεωρήθη ὡς ἡ μακροχρόνιος σχέσις τῆς ἀποταμιεύσεως - εἰσοδήματος, ἐνῶ ἡ πρώτη ἐχαρακτηρίσθη ὡς βραχυχρόνιος τοιαύτη (1). Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ καθηγητῆς Houthakker ἐθώρησε τὸ μέσον εἰσόδημα ἐκάστης χώρας ὀλοκλήρου τῆς χρησιμοποιηθείσης περιόδου (y_{i0}) ὡς τὸ μακροχρόνιον ἢ κανονικὸν εἰσόδημα ταύτης (normal income). Παρὰ ταῦτα, ἐφ' ὅσον τὸ εἰσόδημα λαμβάνεται ὡς ἡ μόνη ἐρμηνευτικὴ μεταβλητὴ εἰς τὴν ἐμπειρικὴν ἀνάλυσιν, δύναται τοῦτο νὰ ἐμπεριέχη τὰς ἐμμέσους ἐπιδράσεις ἐτέρων μεταβλητῶν. Κατὰ συνέπειαν, ἡ σχέσις αὕτη θεωρεῖται ὅτι ἀποδίδει τὴν μακροχρόνιον παράγωγον τοῦ εἰσοδήματος. Λαμβάνοντες δηλονότι τὴν σχέσιν (II.1.0), παρατηροῦμεν ὅτι αὕτη δι' ἄπλου μετασχηματισμοῦ καταλήγει εἰς τὴν σχέσιν (II.3.0) μὲ μόνον τὸ

1. Ὁ Houthakker ἐχρησιμοποίησεν (1965) εἰς τὴν θῆσιν τῆς (II.2.0) ἐναλλακτικῶς καὶ διπλὴν λογαριθμικὴν μὲ ἀπόλυτα μεγέθη καὶ τὴν κατανάλωσιν εἰς τὴν θῆσιν τῆς ἀποταμιεύσεως ὡς ἐξηρητημένης μεταβλητῆς πρὸς ἀποφυγὴν ἀπωλείας παρατηρήσεων εἰς περίπτωσιν ἀρνητικῆς ἀποταμιεύσεως, ἡ ὁποία δὲν ἔχει λογάριθμον :

$$\text{Log } c_{it} = \alpha + \beta \text{ Log } y_{it} + \varepsilon_{it} \quad (\text{II.2.1})$$

Ἡ εὑρεσις τῆς παραμέτρου β μὴ σημαντικῶς διαφόρου τῆς μονάδος ἐξελήφθη ὑπὲρ τῆς ἀναλογικῆς μορφῆς ἐξαρτήσεως.

είσοδημα ως ανεξάρτητον μεταβλητήν τῆς ἀποταμιεύσεως :

$$s_{it} = (s_{i0} - \beta y_{i0}) + \beta y_{it} + \varepsilon_{it} \quad (\text{II.1.1.})$$

Θέτοντες οπου

$$s_{i0} - \beta y_{i0} = a \quad (\text{II.1.2.})$$

λαμβάνομεν τὴν ἀκόλουθον σχέσιν ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος :

$$s_{it} = a + \beta y_{it} + \varepsilon_{it} \quad (\text{II.3.0.})$$

Ἡ τελευταία αὕτη σχέσις ἀποτελεῖ τὴν συνήθως χρησιμοποιουμένην μορφήν πρὸς ἔλεγχον τῆς ἐφαρμοστικότητος τῆς κενύσιανῆς θεωρίας εἰς συγκεκριμένον περιβάλλον, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως στοιχείων, εἴτε χρονολογικῶν σειρῶν εἴτε οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν⁽²⁾. Εἰδικώτερον, ἡ χρησιμοποίησις στοιχείων ἀποταμιεύσεως καὶ εισοδήματος ἐξ οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν ἐρμηνεύεται συνήθως ὡς ἀποδίδουσα τὴν βραχυχρόνιον συνάρτησιν, ἐνῶ τὰ ἀντίστοιχα στοιχεῖα τῶν χρονολογικῶν σειρῶν θεωρεῖται ὅτι ἀποδίδουν τὴν μακροχρόνιον τοιαύτην. Εἶναι δὲ γνωστὴ ἡ θεωρητικὴ διαμάχη καὶ ἡ ἐμπειρικὴ ἔρευνα ἰδίᾳ εἰς τὰς ΗΠΑ, διὰ τὴν παροχὴν τῆς πλέον ἐνδεδειγμένης ἐρμηνείας ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τῆς παραμέτρου β , ἐκτιμωμένης ἐναλλακτικῶς διὰ στοιχείων τῶν οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν καὶ τῶν χρονολογικῶν σειρῶν, καὶ τῆς σχέσεως μὴ ἀναλογικῆς ἢ ἀναλογικῆς μορφῆς ἀντιστοιχίως.

Ἡ βραχυχρόνιος παράγωγος τοῦ εισοδήματος, ἐξ ἄλλου, δύναται νὰ προκύψῃ καὶ διὰ τῆς χρησιμοποίησεως στοιχείων χρονολογικῶν σειρῶν περιόδου μονάδος τριμήνου ἢ ἀκόμη καὶ ἐτησίων στοιχείων, μετὰ τὴν προσθήκην διαφορῶν μεταβλητῶν πρὸς ἀπορρόφησιν τῆς ἐπιδράσεως τοῦ παρελθόντος (εἰσόδημα, κατανάλωσις, πλοῦτος, κλπ.), ὡς θὰ ἔχωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδωμεν ἀργότερον.

Κατὰ συνέπειαν, ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς σχέσεως (II.1.0) — ἢ τῆς μαθηματικῶς ἰσοδυνάμου αὐτῆς II.3.0 — ὡς βραχυχρόνιου τοιαύτης φίνεται ἐπιτρεπτή, μόνον ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν παρατηρήσεων τῶν κατ' ἴδιαν χρόνων εἶναι πολὺ μικρὸς. Ὁρθώτερον θεωρεῖται συνεπῶς, ὅπως ἐκλάβωμεν τὴν σχέσιν ταύτην, ἐφ' ὅσον περιλαμβάνονται στοιχεῖα ἀριθμοῦ τινος χρόνων, ὡς μεσοπρόθεσμον συνάρτησιν (medium-run function) ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν (II.2.0), ἢ ὁποῖα ἀναμφιβόλως ἐκφράζει τὴν εἰς μακροτέρων περιόδων διεθνῆ σχέσιν ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος. Ἡ τελευταία αὕτη σχέσις σημειωτέον δὲν ἔχει ἀντίστοιχον τοιαύτην δι' ἐκάστην χώραν.

Εἰς τὸ δευτέρον τοῦ ἄρθρου, ἐξ ἄλλου, ὁ καθηγητὴς Houthakker (1965) προσέθεσε καὶ τὴν διαφορὰν τοῦ μέσου κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος ἀπὸ χώρας εἰς χώραν (Δy_{i0}) καὶ ἀπέργε τὴν χρησιμοποίησιν τῆς μορφῆς τῶν διαφορῶν ἀπὸ τοῦ μέσου (II.2.0), δεδομένου ὅτι ἡ τελευταία δὲν ἐξασφαλίζει ἄμυσον ἔλεγχον τῆς ἀναλογικῆς μορφῆς ἐξαρτήσεως (proportionality) ὡς ἀκόλουθον :

$$s_{it} = a + \beta y_{it} + \gamma \Delta y_{i0} + \varepsilon_{it} \quad (\text{II.4.0})$$

2. Ὁρα R. Ferber (1967).

Ὁ Houthakker ἰθεώρησε τὴν σχέσιν ταύτην ὡς ἱκανοποιητικὴν πρὸς ἔλεγχον τῆς ἰποθέσεως Modigliani and Brumberg⁽³⁾. Δύνανται, παρὰ ταῦτα, νὰ διατυπωθῶν ὠρισμένοι ἀμφιβολία ἐπὶ τοῦ κατὰ πόσον ἡ σχέσις αὕτη εἶναι ἐπαρκῆς διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἐν λόγῳ ἰποθέσεως, δεδομένου ὅτι παρομοία σχέσις προκύπτει διαζευκτικῶς δι' ἀπλοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς συναρτήσεως ἀποταμιεύσεως μὲ τὸ τρέχον καὶ τὸ εἰσέδημα τῆς προηγούμενης περιόδου ὡς ἐρμηνευτικῶς μεταβλητῆς :

$$s_{it} = a + \beta y_{it} - \gamma y_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad (\text{II.5.0})$$

$$\text{Δεδομένου ὅτι } (4) \text{ ἐξ ὀρισμοῦ : } y_{it-1} = y_{it} - \Delta y_{it} \quad (\text{II.5.1})$$

ἡ σχέσις (II.5.0) λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

$$s_{it} = a + (\beta + \gamma) y_{it} + \gamma \Delta y_{it} + \varepsilon_{it} \quad (\text{II.5.2})$$

Κατὰ συνέπειαν, ἡ τελευταία σχέσις βασίζεται ἀπλῶς ἐπὶ τῆς ἰποθέσεως ὅτι ἡ ἀποταμίευσις (κατανάλωσις) καθορίζεται ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ εἰσοδήματος τῆς τρεχούσης καὶ τῆς προηγούμενης περιόδου. Ἡ χρησιμοποίησις τῆς σχέσεως ταύτης, ἐξ ἄλλου, διὰ στοιχείων τῶν μέσων τῶν ἐπὶ μέρος χωρῶν καὶ τῶν μεταξύ αὐτῶν διαφορῶν δὲν ἀποδίδει τὴν ὡς ἄνω ἔννοιαν ὅπως αἱ παράμετροι τοῦ y_{it} καὶ τοῦ Δy_{it} δι' ἐκάστην χώραν εἰς τὴν σχέσιν (II.5.2).

Ἐάν περαιτέρω εἰς τὴν σχέσιν (II.5.2) ὑποτεθῆ ὅτι $a = 0$ καὶ διαιρεθεῶν ἑμφότερα τὰ μέλη ταύτης διὰ y_{it} , αὕτη λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

$$\left(\frac{s}{y} \right)_{it} = (\beta + \gamma) + \gamma \frac{\Delta y_{it}}{y_{it}} + v_{it} \quad (\text{II.6.0})$$

Ἡ τελευταία αὕτη σχέσις δηλοῖ τὴν γνωστὴν ἄποψιν περὶ σχετικῶς ὑψηλῆς ἐξαρτήσεως τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εἰσοδήματος ἐκ τοῦ ρυθμοῦ μεταβολῆς τοῦ εἰσοδήματος⁽⁵⁾. Ὅπως εἶναι ἐν τούτοις σαφές, ἡ σχέσις (II.6.0) δὲν προέ-

3. R.E. Brumberg and F. Modigliani (1953).

4. Σημειωτέον ὅτι τὸ ἀρνητικὸν πρόσημον τῆς παραμέτρου τοῦ εἰσοδήματος τῆς προηγούμενης περιόδου εἰς τὴν συνάρτησιν ἀποταμιεύσεως ἀποδεικνύεται δι' ἀπλοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς συναρτήσεως καταναλώσεως ὡς ἀκολούθως :

$$c_{it} = c_0 + c_1 y_{it} + c_2 y_{it-1} = c_0 + (c_1 + c_2) y_{it} - c_2 \Delta y_{it}$$

Δεδομένου ὅτι ἐξ ὀρισμοῦ : $c_{it} = y_{it} - s_{it}$

ἡ ὡς ἄνω σχέσις γίνεται

$$s_{it} = -c_0 + (1 - c_1) y_{it} - c_2 y_{it-1}$$

5. Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι τὰ κατάλοιπα σφάλματα εἰς τὴν σχέσιν (II.6.0) θὰ συσχετίζονται μετὰ τοῦ εἰσοδήματος (καθ' ὅτι $v_{it} = \varepsilon_{it} / y_{it}$) καὶ κατὰ συνέπειαν ἐνδέχεται νὰ παρουσιάξουν αὐτοσυσχέτισιν, ἐφ' ὅσον οἱ καταναλωταὶ ἐνδιαφέρονται πρῶτιστως διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ ἐμμέσως μόνον διὰ τὸ ποσοστὸν τοῦ εἰσοδήματός των, τὸ ὅποῖον ἀποταμιεύεται.

κυψεν ἐξ ειδικωτέρων υποθέσεων οίασδήποτε θεωρίας, ἀλλὰ δι' ἄπλου μετασχηματισμοῦ καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι $a = 0$. Ἐὰν ἀντιθέτως, ἡ παράμετρος a εἶναι σημαντικῶς διάφορος τοῦ μηδενός, τότε ἀντὶ τῆς σχέσεως (II.6.0) προκύπτει διὰ τῆς διαιρέσεως ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῆς (II.5.2) διὰ y_{it} ἡ ἀκόλουθος :

$$\left(\frac{s}{y}\right)_{it} = a \frac{1}{y_{it}} + (\beta + \gamma) + \gamma \frac{\Delta y_{it}}{y_{it}} + v_{it} \quad (\text{II.6.1})$$

Ἡ τελευταία αὕτη μορφή δὲν χρησιμοποιεῖται εὐρέως παρὰ τῆς ἐμπειρικῆς ἐρεύνης, ἂν καὶ αὕτη ἀποκλειστικῶς παρουσιάζεται ἀπολύτως συνεπῆς πρὸς τὴν σχέσιν (II.5.2). Κατὰ συνέπειαν, ἡ παράλειψις τῆς μεταβλητῆς $1/y_i$ δὲν δικαιολογεῖται, ἐφ' ὅσον ἡ πρὸς ἐκτίμησιν σχέσις εἶναι μὴ ἀναλογικῆς μορφῆς. Ἐὰν ἀντιθέτως ληθῆ ἡ ἀναλογικῆ μορφή (II.6.0) καὶ θελήσωμεν περαιτέρω νὰ ἐλέγξωμεν τὴν θεωρίαν τῶν σταδίων ζωῆς (life - cycle hypothesis), ἐνδείκνυται νὰ ληθῆ ὁ ρυθμὸς ἀξίσεως τοῦ συνολικοῦ μᾶλλον παρὰ τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος ὡς ἐρμηνευτικῆς μεταβλητῆς.

Εἰς πρόσφατον μελέτην του ἐπὶ τῆς διεθνοῦς συναρτήσεως ἀποταμιεύσεως, ὁ καθηγητῆς Modigliani (1970) ἐχρησιμοποίησεν οὕτως ἀμφοτέρας τὰς συναρτησιακάς σχέσεις (II.6.0) καὶ (II.6.1) εἰς μίαν περαιτέρω προσπάθειαν ἐλέγχου τῆς ἐφαρμοστικότητος τῆς life - cycle hypothesis εἰς διεθνῆς πλαίσιον. Εἰδικώτερον, ὁ Modigliani ἐχρησιμοποίησε στοιχεῖα χρονολογικῶν σειρῶν χωρῶν καὶ ἔλαβεν ὡς ἐξηρητημένην μεταβλητὴν τὸν λόγον προσωπικῆς ἀποταμιεύσεως - εἰσοδήματος καὶ ὡς ἀνεξαρτήτους τοιαύτας τὸν ἀντίστροφον τοῦ εἰσοδήματος καὶ τοὺς μέσους ρυθμοὺς ἀξίσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος καὶ τοῦ πληθυσμοῦ, τὸ ἄθροισμα τῶν ὁποίων προσεγγιστικῶς ἴσονται πρὸς τὸν ρυθμὸν ἀξίσεως τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος.

Παρὰ τὸ ὅτι ὁ Modigliani, ἀκολουθῶν ἐπὶ τούτου τὸν Houthakker, δὲν ἀναφέρει ἀποτελέσματα ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ ἐφαρμογῆς (fitting), οὗτος διατείνεται ὅτι αἱ ὡς ἄνω διενεργηθεῖσαι ἐκτιμήσεις ἀποδεικνύουν γενικωτέραν ἐφαρμογὴν τῆς παρ' αὐτοῦ προταθείσης θεωρίας τῆς ἀποταμιεύσεως διεθνῶς. Ἡ ἐρμηνεία αὕτη στηρίζεται παρ' αὐτοῦ κατὰ βάσιν εἰς τὸν μὴ στατιστικῶς σημαντικὸν σταθερὸν ὄρον (intercept) καὶ τὸν θετικὸν συντελεστὴν παλινδρομήσεως τοῦ ρυθμοῦ ἀξίσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐπὶ τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εἰσοδήματος. Ὡς ἐτονίσθη ἤδη, ἐν τούτοις, ἡ σχέσις τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εἰσοδήματος μετὰ τοῦ ρυθμοῦ ἀξίσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι μακροχρονίου χαρακτῆρος, ἐνῶ τὰ μέχρι τοῦδε διαθέσιμα στοιχεῖα τῶν περισσοτέρων χωρῶν καλύπτουν σχετικῶς βραχέειαν χρονικὴν περίοδον. Κατὰ συνέπειαν, κρίνεται ὡς ἀπαραίτητος ἡ συλλογὴ προσθετῶν πληροφοριῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ὑπονοουμένης (implicit) υποθέσεως τῆς life cycle hypothesis, ὅτι δηλαδή ὁ ρυθμὸς ἀξίσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἀναπαριστᾷ ἐπαρκῶς τὰς διακρατικὰς διαφοράς τοῦ ποσοστοῦ ἐργαζομένων ἡλικιῶν ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ.

11.2. Το Ύπόδειγμα Πλούτου και Προτιμήσεων των Friend και Taubman

Οί Friend και Taubman (1966) έχρησιμοποίησαν δείγμα ἐξ 22 χωρῶν καὶ 94 ἐν συνόλῳ παρατηρήσεων ἐκ δεδομένων τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν καὶ ἐτήσια στοιχεῖα. Τὸ συνολικὸν διαθέσιμον εἰσοδήμα κατὰ κεφαλὴν ἐκάστης χώρας εἰς σταθερὰς τιμὰς ἀπετέλεσε τὴν βασικὴν ἐρμηνευτικὴν μεταβλητὴν τῆς προσωπικῆς ἀποταμείσεως. Εἰδικώτερον, τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἐρεῦνης ταύτης ἐστράφη πρὸς τὴν κατεῖθυσιν τοῦ ἐντοπισμοῦ καὶ τῆς ἐκτιμήσεως τῆς ἐπιδράσεως ὠρισμένων ἐκτὸς τοῦ εἰσοδήματος παραγόντων περιλαμβανόντων τὸν πλοῦτον (assets) καὶ τὰς προτιμήσεις (tastes) διὰ τρέχουσιν κατανάλωσιν καὶ ἀπόκτησιν πλοῦτου.

Κατ' ἀρχὴν, πρὸς διαχωρισμὸν τῆς βραχυχρονίου ἀπὸ τῆς μακροχρονίου ὀριακῆς ροπῆς πρὸς ἀποταμίευσιν, οἱ Friend καὶ Taubman προέβησαν εἰς τὴν διάσπασιν τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν τάσιν αὐτοῦ καὶ τὰς ἀποκλίσεις ἐκ τῆς τάσεως ὡς μέτρον τοῦ μεταβατικῆς εἰσοδήματος (transitory income). Διὰ τοῦ ἀνεξαρτήτου τούτου ὑπολογισμοῦ τῆς τάσεως καὶ τῶν βραχυχρονίων διακυμάνσεων τοῦ εἰσοδήματος πρὸ τῆς ἐκτιμήσεως τῆς διεθνούς συναρτήσεως ἀποταμίεσεως ἐπεδίωξαν προφανῶς οἱ Friend καὶ Taubman τὴν ἐξασφάλισιν τῆς δυνατότητος ἐνσωματώσεως εἰς τὴν συνάρτησιν, τῆς ἐπιδράσεως μεταβλητῶν μεθ' ὑστερήσεως πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἐπιδράσεως ἐτέρων παραγόντων δηλονότι τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν προτιμήσεων. Τοιοῦτοτρόπως ἀπεφεύχθη ἡ συνίθης ἐνσωματώσεως εἰς μίαν μεταβλητὴν μεθ' ὑστερήσεως, π.χ. τὴν καταναλωτικὴν δαπάνην τοῦ προηγούμενου ἔτους, τῆς ἐπιδράσεως τῶν παραλειπομένων παραγόντων τῆς ἀποταμείσεως, περιλαμβανόντων τὸν πλοῦτον καὶ τὰς προτιμήσεις.

Ὡς γλαστόν, ὁμφοτέραι αἱ παραλλαγὰι τῆς θεωρίας τοῦ κανονικοῦ εἰσοδήματος (normal income hypothesis) ὑποθέτουν ἀμεταβλήτους τὰς προτιμήσεις καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σταθερὰν σχέσιν μεταξὺ πλοῦτου καὶ κανονικοῦ εἰσοδήματος. Οὕτως, ὁ καθηγητὴς Milton Friedman⁽⁶⁾ ἐθεώρησε τὸ κανονικὸν εἰσόδημα (permanent income) ὡς κλάσμα τῶν πόρων (wealth) καθοριζόμενον ἀπὸ τὸ ἄρμόζον μέσον σταθμικὸν ἐπιτόκιον (r), τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι παραμένει σχετικῶς σταθερὸν ἐν τῷ χρόνῳ, ὡς δεικνύεται διὰ τῆς ἰσότητος (1.5.0.). Ἡ σχέσις αὕτη δι' ἀναγωγῆς εἰς συνεχῆ χρόνον ἀποδίδει :

$$w_t = \int_0^{\Lambda} y_{t+i} (1+r)^{1-i} dt \quad (11.7.0)$$

ὅπου ἀπὸ τοῦδε, ἐν συνεχείᾳ πρὸς τοὺς Friend καὶ Taubman, χρησιμοποιούμεν τὰ σύμβελα Λ καὶ \cdot εἰς τὴν θέσιν τῶν δεικτῶν p καὶ t πρὸς ὑποδήλασιν τῆς μονίμου καὶ μεταβατικῆς συνιστάσεως ἀντιστοίχως, τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης καὶ σημειώτερον ὅτι τὸ w_t ὀρίζεται ὡς τὸ ἕθροισμα τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ μὴ ἀνθρωπίνου πλοῦτου.

6. Milton Friedman (1957).

Ἐν συνεχείᾳ ἡ συνάρτησις καταναλώσεως δίδεται ὑπὸ τῆς ἀκολουθοῦσας σχέσεως (7).

$$c_t = k \hat{y}_t + \dot{c}_t \quad (\text{II.8.0})$$

ὅπου

$$\dot{c}_t = c_t - \hat{c}_t \quad (\text{II.8.1})$$

ἤτοι ἡ μεταβατικὴ συνιστώσα τῆς καταναλώσεως, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὅτι ἀκολουθεῖ τυχαίαν συμπεριφορὰν.

Ὑπὸ τῶν ἐμπειρικῶν ἐρευνητῶν χρησιμοποιεῖται συνήθως ἡ ἀκόλουθος σχέσις πρὸς ἐκτίμησιν τῆς συναρτήσεως καταναλώσεως ἐκ στοιχείων χρονολογικῶν σειρῶν :

$$c_t = k\beta y_t + (1 - \beta)c_{t-1} + \varepsilon_t \quad (\text{II.9.0})$$

Ἡ τελευταία αὕτη σχέσις προκύπτει ἐκ τῆς σχέσεως (II.8.0.), ἐὰν τεθῇ

$$\hat{y}_t - \hat{y}_{t-1} = \beta (y_t - \hat{y}_{t-1}) \quad (\text{II.10.0})$$

καὶ ἀκολουθήσουν ὠρισμένοι ἀπλοῖ μετασχηματισμοί (8).

7. Σημειωτέον ὅτι ἡ παράμετρος k δὲν θεωρεῖται ἀπολύτως σταθερὰ ἀλλὰ δίδεται ὑπὸ τῆς ἀκολουθοῦσας σχέσεως $k = f(r, w, u)$ ὅπου w καὶ u ἀντιπροσωπεύουν τὸν λόγον τοῦ μὴ ἀνθρώπινου πρὸς τὸν συνολικὸν πλοῦτον καὶ τὸ σύνολον τῶν λοιπῶν παραγόντων ἀντιστοίχως. Μεταβολὴ κατὰ συνέπειαν τοῦ r ἐπηρεάζει ἀμφότερα τὸν συντελεστὴν k καὶ τὸ \hat{y}_t .

8. Οὕτως, ἐκ τῆς τελευταίας σχέσεως λαμβάνεται :

$$\hat{y}_t = \beta y_t + (1 - \beta) \hat{y}_{t-1} = \beta \sum_0^{\infty} (1 - \beta)^i y_{t-i} \quad (\text{II.10.1})$$

Κατόπιν τούτου, ἡ ἐξίσωσις (II.8.0) λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

$$c_t = k\beta y_t + k(1 - \beta) \hat{y}_{t-1} + \dot{c}_t = k\beta \sum_0^{\infty} (1 - \beta)^i y_{t-i} + \dot{c}_t \quad (\text{II.9.1})$$

Αἰσῖς τὰς y_t τῆς (II.8.0) ἄς πρὸς y_t καὶ ἀναγωγή ταύτης εἰς τὴν περίοδον $t-1$ δίδει :

$$\hat{y}_{t-1} = \frac{c_{t-1}}{k} - \frac{\dot{c}_{t-1}}{k} \quad (\text{II.9.2})$$

Ἀντικαθίστασις τοῦ \hat{y}_{t-1} εἰς τὴν (II.9.1) ἐδηγεῖ εἰς τὴν ἀκόλουθον σχέσιν :

$$c_t = k\beta y_t + (1 - \beta)c_{t-1} + \dot{c}_t - (1 - \beta) \dot{c}_{t-1} \quad (\text{II.10.2})$$

Εἶναι σαφές ὅτι ἡ (II.10.2) εἶναι ἰσοδύναμος τῆς (II.9.0) μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ κατάλοιπον σφάλμα $\dot{c}_t - (1 - \beta) \dot{c}_{t-1}$ εἰς τὴν (II.10.2) δὲν συμπεριφέρεται τυχαίως. Τοῦτο κατὰ τὸν *Christ* (1966) δύναται νὰ προδικάσῃ τὴν ἑκτασὶν ἐφαρμογῆς τῆς θεωρίας τοῦ μονίμου εισοδήματος.

Παρατηρητέον κατ' ἄρχην ὅτι ἡ συναρτησιακὴ σχέσις (II.9.0) δύναται ἐναλλακτικῶς νὰ προκύψῃ καὶ ἐκ τοῦ ἀπλοῦ ὑποδείγματος κατανεμημένων ὑστερήσεων τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης καὶ εἶναι ἰσοδύναμος πρὸς τὴν σχέσιν, ἣ ὁποία χρησιμοποιεῖ τὸ εἰσοδήμα τοῦ τρέχοντος ἔτους καὶ προηγουμένων περιόδων, οὕτως ὥστε νὰ μὴ θεωρῆται αὕτη ἐπαρκὴς διὰ τὴν ἐρμηνεῖαν τῆς συναρτήσεως καταναλώσεως συμφώνως πρὸς ὠρισμένον ἀποκλειστικῶς ὑπόδειγμα. Σημειωτέον περαιτέρω ὅτι ὑψηλὴ, φερ' εἰπεῖν, ἀποταμίευσις εἰς ὠρισμένην περίοδον δύναται νὰ ὀφείλεται εἰς σχετικῶς ταχὺν ρυθμὸν αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος καὶ μικρὰν τιμὴν τοῦ συντελεστοῦ προσαρμογῆς τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης π (II.11.2) (*). Παρὰ ταῦτα, τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι δυνατόν νὰ συμβῆναι ὡς ἀποτέλεσμα ἐκτάκτου ἀναπροσαρμογῆς τοῦ πλοῦτου (assets disequilibria) μετὰ φερεῖπειν ἀποκατάστασιν νομισματικῆς σταθερότητος, ἀκολούθησασιν περίοδον ἐντόνων πληθωρικῶν πιέσεων καὶ καθέτου μειώσεως τῆς πραγματικῆς ἀξίας τοῦ διακατεχομένου ὑπὸ χρηματικὴν μορφήν τμήματος τοῦ πλοῦτου (10). Ἡ ἀναπροσαρμογὴ αὕτη τοῦ πλοῦτου, ἐξ ἄλλου, ἐνδέχεται νὰ συνιστᾷ φαινόμενον μονιμῶτερης διαρκείας ὡς ἀποτέλεσμα μεταβολῆς τῶν προτιμήσεων. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας, ἡ ὑπόθεσις τῆς σταθερότητος τοῦ συντελεστοῦ προσαρμογῆς τῆς

9. Ἐναλλακτικῶς δύναμιθα οὕτω νὰ υποθέσωμεν ἐν ὑπόδειγμα βαθμιαίας προσαρμογῆς τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης γραμμικῆς μορφῆς (πρὸς ἀπλοποίησιν) :

$$c_t - c_{t-1} = \pi (c_t^* - c_{t-1}) \quad (\text{II.11.0})$$

ὅπου $0 < \pi \leq 1$.

Υποθέτοντες ὅτι τὸ μὴ μετρήσιμον μέγεθος c_t^ καθορίζεται διὰ τῆς ἀκολούθου γραμμικῆς σχέσεως :

$$c_t^* = a_0 + a_1 y_t + u_t \quad (\text{II.11.1})$$

καὶ λύνοντες τὴν (II.11.0) ὡς πρὸς c_t λαμβάνομεν :

$$c_t = \pi a_0 + \pi a_1 y_t + (1-\pi) c_{t-1} + \pi u_t \quad (\text{II.11.2})$$

Εἶναι ἐμφανὲς ὅτι ἡ σχέσις (II.11.2) εἶναι ἰσοδύναμος τῆς (II.10.2) καὶ τῆς (II.9.0), τιθεμένου ὅπου $a_1 = k$ καὶ ὅπου $\pi = \beta$. Ὅμοια ὑποκατάστασις ἐξ ἄλλου τῆς c_{t-1} εἰς τὴν (II.11.2) δίδει τὴν c_t ὡς συνάρτησιν τοῦ $y_t, y_{t-1}, y_{t-2}, \dots$ κ.ο.κ. ἦτοι :

$$c_t = \pi a_0 \sum_0^{\infty} (1-\pi)^i + \pi a_1 \sum_0^{\infty} (1-\pi)^i y_{t-i} \quad (\text{II.11.3})$$

Ἐάν ὁ πρῶτος ὅρος τῆς ὡς ἀνω σχέσεως ὑποτεθῇ ὡς ἴσος πρὸς τὸν μὲν $(a_1 = 0)$ καὶ ἐπὶ πλέον ὅτι $a_1 = k$ καὶ $\pi = \beta$, τότε αὕτη καθίσταται ἰσοδύναμος τῆς σχέσεως (II.9.1).

10. Τὸ ἀντίθετον εἶναι ὡσαύτως ἐξ ἴσου δυνατόν κατὰ τὴν ὑπερβαλλούσης συτταρθεύσεως πλοῦτου εἰς πραγματικὴν ἀξίαν λόγῳ εἰδικῶν συνθηκῶν, ὡς τοῦ ἀμέσου ἐλέγχου ἐπὶ τῆς καταναλώσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν, ὅτε ἡ ἀκολούθησεν ὑπὸ ταπεινῆς αὐξήσεως τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου.

καταναλωτικής δαπάνης διαρρηγνύεται και η σχέση (II.9.0) καθίσταται ανεπαρκής. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἡ σχέση τῆς ὑποταμιεύσεως καὶ τοῦ πλοῦτου δύναται νὰ εἶναι θετική, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι θὰ προσεδοκᾶτο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑποθέσεως περὶ σταθερότητος τῶν προτιμήσεων.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης, ἢ καὶ τοῦ εἰσοδήματος μὲ ὑστέρησιν, δὲν ἐπιλύει τὸ πρόβλημα τῶν ἐπιδράσεων τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν προτιμήσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ πρέπει νὰ διακριθοῦν μετὰ προσοχῆς, ἐὰν πρόκειται νὰ διαχωρισθοῦν μετὰξὺ των. Ὡς ἀφετηρία πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ὑποθετίσθω ὅτι ἡ σχέση (II.8.0) εἶναι κατ' εὐθείαν ἐκτιμωμένη, εἰς τρόπον ὥστε ἡ παράμετρος k νὰ προκύπτῃ ἐκ τῆς μεταβλητῆς τοῦ κανονικοῦ εἰσοδήματος \hat{y}_t καὶ ὅτι, κατ' ἀπόκλισιν τῆς ἀπόψεως τοῦ Friedman, ἡ c_t δὲν συμπεριφέρεται τυχαίως ἤτοι :

$$\dot{c}_t = a_0 + a_2 \dot{y}_t + u_t \quad (\text{II.8.2})$$

Κατόπιν τούτου, ἡ σχέση (II.8.0) λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

$$c_t = a_0 + a_1 \hat{y}_t + a_2 \dot{y}_t + u_t \quad (\text{II.8.3})$$

ὅπου $a_1 = k$ τῆς ἐξισώσεως (II.8.0).

Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ \hat{y}_t εἶναι δυνατὸς διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς μεθόδου τῶν κινητῶν μέσων (moving averages) ὑπὸ ἀστάθμητον μορφήν ἢ κατόπιν ὀρισμένης σταθμίσεως τοῦ τρέχοντος καὶ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ παρελθόντος καὶ συγκρίσεως τῶν ἀποτελεσμάτων. Ἡ μέθοδος αὕτη, παρὰ ταῦτα, ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν ὀρισμένων βαθμῶν ἐλευθερίας καὶ δύναται νὰ ἀποδώσῃ σφαλερὰ ἀποτελέσματα (biased), εἰδικώτερον εἰς τὴν περίπτωσιν μὴ εὐθυγράμμου τάσεως. Ἡ χρησιμοποίησις, ἐξ ἄλλου, τῆς μεθόδου τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων διὰ τὴν μέτρησιν τῆς τάσεως (trend) τοῦ εἰσοδήματος δὲν ὀδηγεῖ εἰς ἀπώλειαν βαθμῶν ἐλευθερίας, ἐνῶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς εἶναι σχετικῶς εὐχερῆς. Δεδομένου ὅμως, ὅτι τόσον τὸ εὖρος τῶν κυκλικῶν κυμάνσεων ὅσον καὶ ἡ τάσις δυνατὸν νὰ διαφέρουν ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, ἐνδείκνυται ὁ ὑπολογισμὸς χωριστῆς τάσεως δι' ἑκάστην τούτων. Τὸ κατὰ πόσον, ἐξ ἄλλου, ἡ ἐκτίμησις τῆς τάσεως ἀποτελεῖ ἀξίωπιστον μέτρον (proxy) τοῦ κανονικοῦ εἰσοδήματος, ἀντὶ τῶν κινητῶν μέσων δύναται νὰ ἐλεγχθῇ διὰ συγκρίσεως μὲ τὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῶν ἐκτιμήσεων διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ προαναφερθέντος ἐναλλακτικοῦ ὑποδείγματος τοῦ Houthakker.

Ἐφ' ὅσον ὑποτεθῇ ὅτι ἐπετεύχθη ἡ διαίρεσις μετὰξὺ τῆς βραχυχρονίου καὶ τῆς μακροχρονίου ἐπιδράσεως τοῦ εἰσοδήματος ἐπὶ τῆς καταναλώσεως (ὑποταμιεύσεως), δυνάμεθα πλεον νὰ εἰσάγωμεν τὸν πλοῦτον (w_{t-1}) ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν συνάρτησιν, ὡς ἀκοκούθως :

$$c_t = a_0 + a_1 \hat{y}_t + a_2 \dot{y}_t + a_3 w_{t-1} + u_t \quad (\text{II.12.0})$$

Ἐλλείπει στοιχείων πλούτου, ὀριζομένου συνεπῶς πρὸς τὴν θεωρίαν, ἐπὶ διεθνoῦς ἐπιπέδου, παρατηρεῖται ὅτι ὑπὸ ὀρισμένης ἀπλοποιητικᾶς ὑποθέσεως ἢ ἐπίδρασις τοῦ ἀποθέματος πλούτου ἐπὶ τῆς ροῆς ἀποταμιεύσεως δύναται νὰ ἐντοπισθῇ μέσῳ τῆς μεταβλητῆς τῆς ἀποταμιεύσεως τῆς προηγούμενης περιόδου. Ὑποθεθῆσθω οὕτως ὅτι εἶναι γνωστὴ ἢ ἐπίδρασις τοῦ εἰσοδήματος, ἤτοι τὸ μέγεθος τῶν παραμέτρων a_1 καὶ a_2 εἰς τὴν σχέσιν (II.12.0). Ἀφαιρέσεις κατόπιν τούτου τῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς c_t θὰ δώσῃ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πλούτου ἐπὶ τῆς καταναλώσεως (ἀποταμιεύσεως) :

$$c_t - a_1 \hat{y}_t - a_2 \overset{\cdot}{y}_t = a_0 + a_3 w_{t-1} + u_t \quad (\text{II.12.1})$$

Ἀφαιροῦντες ἤδη τὴν ἐξίσωσιν (II.12.1) τῆς προηγούμενης περιόδου $t-1$ ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον τῆς περιόδου t καὶ ὑποθέτοντες σταθερότητα παραμέτρων καθὼς καὶ ὅτι

$$s_t = w_t - w_{t-1} \quad (\text{II.12.2})$$

(τὸ ὅποιον εἶναι ἀληθές, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν κέρδη ἐξ «ὑπερμείξεως» τοῦ πλοῦτου) λαμβάνομεν τὴν ἀκόλουθον σχέσιν :

$$\Delta c'_t = a_3 s_{t-1} + u_t - u_{t-1} \quad (\text{II.12.3})$$

$$\text{ὅπου } c'_t = c_t - a_1 \hat{y}_t - a_2 \overset{\cdot}{y}_t$$

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω ὑποθέσεις ⁽¹¹⁾, ἔχει ὑποστηριχθῆ ὅτι δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν ἀπομόνωσιν τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πλούτου ἐπὶ τοῦ ὄγκου τῆς ἀποταμιεύσεως εἰς ἐκάστην περίοδον. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη παρὰ ταῦτα, εἶναι δυσχερὲς, ὡς ἐτοπίσθη ἤδη, νὰ ἐντοπισθῇ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει μεταβολὴ τῶν προτιμήσεων (tastes). Ὁ ὀρισμὸς τῶν προτιμήσεων ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐρεύνης καὶ τῶν χρησιμοποιουμένων ἐρμηνευτικῶν μεταβλητῶν. Τὸ πρόβλημα δὲ τῶν προτιμήσεων εἶναι ὀλιγώτερον σοβαρὸν, ὅσον πλέον ὁμοιογενὴς εἶναι ἡ ἐρευνωμένη ὁμάς, ὅποτε οἱ παράγοντες κοινωνικῆς καὶ δημογραφικῆς φύσεως παραμένουν σχετικῶς σταθεροί. Οἷαδῆποτε ὁμως κατὰ τάξεις τῶν δεδομένων καθ' ὕψος συνολικοῦ ἢ κανονικοῦ εἰσοδήματος δὲν παρέχει ἀναγκαίως ἀξιοπίστους παραμέτρους τοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦ πλοῦτου ἐπὶ τῆς ἀποταμιεύσεως, ἐφ' ὅσον οἱ παράγοντες οὗτοι — καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ προτιμήσεις — διαφέρουν, ἀκόμη καὶ μὲ τὸ αὐτὸ εἰσόδημα.

Ἡ ἐπίδρασις τῶν προτιμήσεων ἐπὶ τῆς ροῆς ἀποταμιεύσεως δύναται νὰ εἶναι εἴτε προσθετικῆς (additive), εἴτε πολλαπλασιαστικῆς φύσεως (multiplicative). Εἰδικώτερον, ἐὰν αὕτη θεωρηθῇ ὡς ἀποκλειστικῶς προσθετικῆς φύσεως καὶ ὡς σταθερὰ εἰς τὸν χρόνον, ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι ἐφ' ὅσον αἱ παράμετροι τοῦ εἰσοδή-

11. Ὁ ὡς ἀνω μετασχηματισμὸς σημειωτέον, ἀποδίδεται εἰς τὸν R. B r u m b e r g (1956).

ματος καὶ τοῦ πλούτου παραμένουν ἀμετάβλητοι, ἡ σχέσις πρώτων διαφορῶν ἐξασφαλίζει τὴν ἀπάλειψιν τῆς ἐπιδράσεως τῶν προτιμήσεων :

$$\Delta c_t = a_1 \Delta \hat{y}_t + a_2 \overset{\cdot}{y}_t + a_3 s_{t-1} + \Delta u_t \quad (\text{II.13.0})$$

Ἡ τελευταία σχέσις, ἡ ὁποία προέκυψεν ἐκ τῆς (II.12.0) ὑπὸ τὴν ὑπέθεσιν (II.12.2), ἔχει ἐφρμογογῆν ἐπὶ ἀναλύσεως στατιστικῶν στοιχείων διαδοχικῶν οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν. Στοιχεῖα τοιαύτης φύσεως διὰ τὰς περισσοτέρας χώρας δὲν εἶναι ἐν τούτοις διαθέσιμα, ἐνῶ ἔχον διατυπωθῆ ἐπιφυλάξεις παρὰ τῶν Friend καὶ Taubman, ἔσον ἀφορᾷ εἰς τὰ σχετικῶς ὑψηλά σφάλματα τῶν ἐξιῶσεων πρώτων διαφορῶν ἐπὶ τῇ βάσει στοιχείων οἰκογενειῶν ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν. Αἱ ἐπιφυλάξεις αὗται δύνανται ἐν μέρει νὰ ἄρθοῦν διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς σχέσεως (II.13.0) εἰς διαστρωματικά δεδομένα εὐρύτερων ἐμάδων μᾶλλον παρὰ κατ' ἰδίαν οἰκογενειῶν.

Ἡ χρησιμοποίησις τῆς σχέσεως (II.13.0) εἰς διακρατικὸν ἢ καὶ ἐνδοκρατικὸν ἐπίπεδον παραβλέπει ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν προτιμήσεων δύναται νὰ εἶναι πολλαπλασιαστικῆς φύσεως, ὁπότε ἐπηρεάζεται ἡ παράμετρος τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἐνδεχομένως καὶ τοῦ πλούτου ἐν τῷ χρόνῳ. Παρατηρητέον περαιτέρω ὅτι ἡ σχέσις (II.13.0) δύναται νὰ συνεπάγεται ἀνεπίτρεπτον περιορισμὸν τοῦ εὐρους μεταβολῆς τῆς μεταβλητῆς τοῦ κανονικοῦ εἰσοδήματος. Εἰδικώτερον, ἐφ' ὅσον ἡ τάσις εἶναι γραμμικῆς μορφῆς, ἡ μεταβλητὴ \hat{y}_t θὰ παρουσιάσῃ σταθεράν μεταβολὴν ἀπὸ περιόδου εἰς περίοδον, ὁπότε τὸ $\overset{\wedge}{\Delta y}_t$ εἰς τὴν σχέσιν (II.13.0) θὰ εἶναι σταθερόν. Ὁ περιορισμὸς τοῦ εἴρους τῆς μεταβλητῆς \hat{y}_t δύναται ἐνδεχομένως νὰ δικαιολογήσῃ τὸ παράξενον ἀποτέλεσμα («strange result»), ὡς χαρακτηρίζουν τοῦτο οἱ Friend καὶ Taubman, τὴν εὕρεσιν δηλονότι μεγαλύτερας παραμέτρου διὰ τὸ κανονικὸν παρὰ διὰ τὸ μεταβατικὸν εἰσόδημα.

Πρὸς μετριασμὸν τῶν προαναφερθέντων μειονεκτημάτων ἔχει δειχθῆ (¹²) ὅτι, ὑπὸ ἄριστέρας προϋποθέσεις, ἐνδείκνυται ἡ προσθήκη τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εἰσοδήματος τοῦ παρελθόντος, δι' ἀντικαταστάσεως τοῦ πλούτου εἰς τὴν συνάρτησιν ἀπολύτων μεγεθῶν (II.12.0), ὁπότε αὕτη λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

$$c_t = a_0 + a_1 \hat{y}_t + a_2 \overset{\cdot}{y}_t + a_3 (s/y)_{t-1} + v_t \quad (\text{II.14.0})$$

ὅπου $i \geq 1$.

Ἡ ἄς ἄνω συναρτησιακὴ σχέσις ὑπεστηρίχθη ὅτι δύναται νὰ ἀποδώσῃ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα εἰδικώτερον εἰς περίπτωσιν μὴ ἐμφανίσεως συνθηκῶν ἐκτάκτου ἀναπροσαρμογῆς τοῦ πλούτου (assets disequilibria).

12. *Ora I. Friend and P. Taubman (1966), σελ. 17-18.

II.3. Ἡ Διεθνὴς Σύγκρισις τῶν Συναρτήσεων Καταναλώσεως τοῦ Yang

Ἡ ἔρευνα τοῦ Yang⁽¹³⁾ περιορίζεται εἰς 18 χώρας εἰς ἐκάστην τῶν ὁποίων ἐκτιμᾶται χωριστῆ συνάρτησις διὰ τῆς χρησιμοποίησεως στοιχείων χρονολογικῶν σειρῶν τῆς περιόδου 1950 - 1959. Αἱ χρησιμοποιηθεῖσαι μεταβληταὶ εἶναι ἢ κατὰ κεφαλὴν κατανάλωσις καὶ τὸ κατὰ κεφαλὴν διαθέσιμον προσωπικὸν εἰσοδήμα εἰς σταθεράς τιμὰς 1953. Δι' ἐκάστην χώραν ἐξετιμήθη ἓν ζευγὸς συναρτησιακῶν σχέσεων, ἦτοι διὰ τῆς περιλήψεως ἢ ὄχι τῆς ἀπολύτου μεταβολῆς τοῦ εἰσοδήματος ὡς δευτέρας ἐρμηνευτικῆς μεταβλητῆς ἐκτὸς τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος ὡς ἀκολουθῶς :

$$c_t = a_0 + a_1 y_t + u_t \quad (\text{II.15.0})$$

$$c_t = a_0 + a_1 y_t + a_2 \Delta y_t + v_t \quad (\text{II.15.1})$$

Καθίσταται σαφές ὅτι αἱ ὡς ἄνω μορφαὶ ἐξαρτήσεως εἶναι ἰσοδύναμοι ἀντιστοιχῶς τῶν (II.3.0) καὶ (II.4.0), οὕτως ὥστε νὰ περιτευῆ ὁ σχολιασμὸς τούτων ἐκ νέου. Σημειοῦται μόνον ὅτι ἐκ τῆς σχέσεως (II.15.1) εἶναι δυνατὴ ὑπὸ ὠρισμένας ὑποθέσεις ἢ διάκρισις μεταξύ τῆς βραχυχρονίου καὶ τῆς μακροχρονίου ὀριακῆς ροπῆς πρὸς ἀποταμίευσιν.

Περαιτέρω ἡ ἔρευνα τοῦ Yang χαρακτηρίζεται ἐκ τῆς προσπαθείας αὐτοῦ νὰ ἐντοπίσῃ τὸν ρόλον τοῦ ρυθμοῦ προόδου (rate of growth) καὶ τοῦ ἐπιπέδου τόκου ἐπὶ τοῦ λόγου καταναλώσεως (ἀποταμίεψεως) — εἰσοδήματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμοποιεῖται πέραν τοῦ μέσου ἐτησίου ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, ὁ βυθμὸς ἐκβιομηχανίσεως ὀριζόμενος παρὰ τοῦ Yang, ὡς τὸ ποσοστὸν τοῦ μὴ ἀγροτικοῦ ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος καὶ τὸ κίνητρον ἐπενδύσεως (investment incentive), ὀριζόμενον ὡς ἡ διαφορὰ μεταξύ τῆς ἀποδόσεως μακροχρονίων ὁμολογιῶν τοῦ Δημοσίου ἢ τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου καὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ ἐπιπέδου τιμῶν. Ἡ συναρτησιακὴ αὕτη σχέσις, ὡς χρησιμοποιουσα μέσους ὄρους χωρῶν, εἶναι σαφῶς μακροχρονίου χαρακτῆρος καὶ παρουσιάζει ἀποτελέσματα κατ' ἀρχὴν σύμφωνα μετὰ τὴν οἰκονομικὴν θεωρίαν. Δὲν δημοσιεύονται, ἐν τούτοις, τὰ σφάλματα τῶν συντελεστῶν παλινδρομήσεως πρὸς πλήρη ἀξιολόγησιν τῶν σχετικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Yang.

II.4. Ἐκτιμήσεις τοῦ Swamy

Ὁ καθηγητῆς Swamy (1968) ἐχρησιμοποίησε δεδομένα χρονολογικῶν σειρῶν 19 χωρῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον διαθέσιμους 10 καὶ ἄνω παρατηρήσεις ἐκάστη καὶ ἐπαρουσίαζον σχετικὴν πολιτικὴν σταθερότητα. Οὗτος ἐξετίμησεν εἰδικότερον τὸ ὑπόδειγμα τῶν Houthakker - Taylor⁽¹⁴⁾, τὸ ὁποῖον ἔχει κατ' ἀπλούστευσιν ὡς ἑξῆς :

$$s_t = a_0 + \beta w_t + \gamma y_t \quad (\text{II.16.0})$$

ὅπου w ἡ συνολικὴ ἀξία τῶν μὴ ἀποσβεσίμων περιουσιακῶν στοιχείων.

13. C. Y. Yang (1964), σελ. 279-86.

14. H. S. Houthakker and L. D. Taylor (1966).

Διαφορίζοντας την εξίσωσιν (II.16.0) ὡς πρὸς τὸν χρόνον λαμβάνομεν τὴν ἀκόλουθον σχέσιν :

$$\frac{ds_t}{dt} = \beta \frac{dw_t}{dt} + \gamma \frac{dy_t}{dt} \quad (\text{II.16.1})$$

ἢ ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον

$$s_t - s_{t-1} = \beta s_t + \gamma \Delta y_t \quad (\text{II.16.2})$$

ἐφ' ὅσον γίνῃ δεκτὸς ὁ ὀρισμὸς τῆς ἀποταμιεύσεως ὡς τῆς μεταβολῆς τοῦ πλοῦτου, συμφώνως πρὸς τὴν ἰσότητά (II.12.2).

Ἡ σχέσις (II.16.2) δύναται νὰ λάβῃ ἐναλλακτικῶς τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

$$s_t = \frac{\gamma}{1-\beta} \Delta y_t + \frac{1}{1-\beta} s_{t-1} \quad (\text{II.17.0})$$

ἢ πρὸς ἀπλοποίησιν δίδεται ἡ ἀντίστοιχος σχέσις ὑπὸ στοχαστικὴν μορφήν :

$$s_t = a_1 \Delta y_t + a_2 s_{t-1} + u_t \quad (\text{II.17.1})$$

Ἐπιθέτοντες ἐπὶ πλέον ὅτι

$$\frac{ds_t}{dt} = 0 \quad (\text{II.18.0})$$

ἡ λύσις, διὰ διαφορισμοῦ τῆς ἐξισώσεως (II.16.0) δίδει

$$\beta \frac{dw_t}{dt} + \gamma \frac{dy_t}{dt} = 0 \quad (\text{II.18.1})$$

Δεδομένης τώρα τῆς ταυτοτικῆς σχέσεως (II.12.2), ἡ σχέσις (II.18.1) λαμβάνει προσεγγιστικῶς τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

$$s_t = -\frac{\gamma}{\beta} \Delta y_t \quad (\text{II.18.2})$$

Διαιρέσεις ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῆς ἀνωτέρω σχέσεως διὰ y_t καταλήγει εἰς τὴν ἀκόλουθον σχέσιν :

$$\frac{s_t}{y_t} = -\frac{\gamma}{\beta} \frac{\Delta y_t}{y_t} \quad (\text{II.18.3})$$

Ἐκλαμβανομένης τῆς (II.18.0) ὡς συνθήκης μακροχρονίου ἰσορροπίας, ἡ τελευταία ὡς ἄνω σχέσις τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εἰσοδήματος δεόν νὰ θεωρηθῆται ὡς τοιαύτη μακροχρονίου φύσεως. Ἐπενθυμίζεται ὅτι ἐναλλακτικῶς ἡ σχέσις αὕτη διαφοροποιεῖται μετὰ τῆς ὑποθέσεως περὶ τῆς ἐν τῷ χρόνῳ ἐξελί-

ξως τοῦ εισοδήματος, ἐνῶ ἔχει προέλθει ἐκ περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς ὑποδειγμάτων (ὄρα καὶ σχετικὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς σχέσεως (II.6.0) ἀνωτέρω), οὕτως ὥστε κρίνεται δυσχερῆς ἡ ἐπιλογή μεταξύ τῶν διαφόρων θεωριῶν πρὸς ἔρμηνείαν τῆς διεθνοῦς συναρτήσεως ἀποταμιεύσεως.

II.5. Ἡ Συνάρτησις Ἀκαθαρίστου Ἐγχωρίου Ἀποταμιεύσεως τοῦ Leff

Ὁ καθηγητῆς Leff¹⁵⁾ χρησιμοποιοῦσας δεῖγμα ἐξ 74 χωρῶν καὶ στοιχεῖα τῆς συνολικῆς ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου ἀποταμιεύσεως δι' ἕν ἔτος (1964) ἐξετίμησε τὴν συνάρτησιν τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος καὶ τῆς κατὰ κεφαλὴν ἀποταμιεύσεως μὲ ἀνεξαρτήτους μεταβλητάς, τὸ ὕψος τοῦ κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος, τὸ μέσον ἐτήσιον ποσοστὸν αὐξήσεως τούτου κατὰ τὴν προηγουμένην τοῦ ἔτους τούτου πενταετίαν καὶ τὰ ποσοστὰ τοῦ πληθυσμοῦ κάτω τῶν 14 καὶ ἄνω τῶν 65 ἐτῶν, ὑπὸ λογαριθμικὴν μορφήν. Ἡ χρησιμοποίησις τῆς συνολικῆς ἀποταμιεύσεως ὄλων τῶν τομέων ἔχει περιορισμένην θεωρητικὴν θεμελίωσιν καὶ σχετικῶς μικρὰν πρακτικὴν χρησιμότητα, λόγῳ τῆς ἐνδεχομένης ἀνταγωνιστικῆς ἀλληλεξαρτήσεως μεταξύ τῆς ἀποταμιεύσεως τῶν ἐπὶ μέρους τομέων τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ ἐντεῦθεν σχετικῶς ὑψηλοῦ σφάλματος ὁμαδοποιήσεως (aggregation bias). Ἡ μελέτη αὕτη ἀναφέρεται, παρὰ ταῦτα, εἰς τὴν ἐπισκόπησιν ταύτην λόγῳ τῆς ἰδιαζούσης σημασίας της ἀπὸ τῆς ἀτόψεως τῶν χρησιμοποιουμένων ἐν αὐτῇ μεταβλητῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐναλλακτικὴν χρησιμοποίησιν ὡς ἐξηρητημένων μεταβλητῶν τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος καὶ τῆς κατὰ κεφαλὴν ἀποταμιεύσεως, μὲ τὸ κατὰ κεφαλὴν εισόδημα ὡς ἀνεξάρτητον μεταβλητὴν, ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Leff ὅτι ἡ ἐξηρητημένη μεταβλητὴ τῆς κατὰ κεφαλὴν ἀποταμιεύσεως — ὡς γινόμενου τοῦ λόγου ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος καὶ τοῦ κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος — παρουσιάζει σχετικῶς ὑψηλὸν συντελεστὴν προσδιορισμοῦ, λόγῳ ἐνδεχομένως τῆς περιλήψεως τῆς αὐτῆς μεταβλητῆς εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέρη τῆς ἐξισώσεως. Ὡς παρατηρήθη, ἐν τούτοις, ὑπὸ τοῦ Goldberger (1973), αἱ συναρτησιακαὶ σχέσεις ὑπὸ λογαριθμικὴν μορφήν δίδουν συντελεστὴν παλινδρόμησης τοῦ κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος ὑψηλότερον κατὰ μονάδα μὲ τὴν κατὰ κεφαλὴν ἀποταμίευσιν ὡς ἐξηρητημένην μεταβλητὴν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον μὲ ἐξηρητημένην μεταβλητὴν τὸν λόγον ἀποταμιεύσεως - εισοδήματος¹⁶⁾.

Ἐξ ἄλλου, διὰ τὴν μεταβλητὴν τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος, παρατηρητέον ὅτι ἡ λήψις τοῦ ρυθμοῦ τούτου κατὰ τὴν προηγουμένην πενταετίαν ἐνέχει δόσιν τινὰ ἀσθιμείας, ἐνῶ ἀρ' ἑτέρου ἡ συσχέτισις τοῦ μέσου ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ εισοδήματος μὲ τὴν ἀποταμίευσιν ἐνὸς μόνου ἔτους δι' ἑκάστην χώραν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον κριτικῆς. Περαιτέρω τὰ χρησιμοποιηθέντα ποσοστὰ ἐξηρητημένων ἡλικιῶν (dependency rates) βασι-

15. Ὁρα Ν. F. Leff (1969).

16. Ὑποτιθεμένου βεβαίως, ὅτι ἡ προκειμένη σχέση συμπεριφορᾶς ἔχει ὀρθῶς ἐξειδικευθῆ.

ζονται μὲν ἐπὶ συγκεκριμένης θεωρίας τῆς ἀποταμιεύσεως, τῆς καλουμένης life-cycle hypothesis of saving, ἀλλ' ὡς ὁ ἴδιος ὁ καθηγητὴς Leff ἀναφέρει, τὰ ποσοστά ταῦτα ἀποτελοῦν μακροχρονίως συνάρτησιν τοῦ ρυθμοῦ γεννητικότητας (birth rate). Ἐάν ἐλαμβάνετο ὅμως μακροτέρα περίοδος τῶν πέντε ἐτῶν διὰ τὸν ρυθμὸν αὐξήσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, θὰ ἦτο δυνατόν αὕτη νὰ ἀποροφοῦσε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ρυθμοῦ γεννητικότητας καὶ κατ' ἐπέκτασιν τοῦ ποσοστοῦ ἐξηρημένων ἡλικιῶν. Οὕτως ὁ ρυθμὸς γεννητικότητας δυνατόν νὰ ἐπηρεάζεται ἐκ τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος καὶ ἡ σχέσις αὕτη ἐνδέχεται νὰ εἶναι περισσότερον ἀρνητικὴ διὰ ἐτησίαν περίοδον καὶ ὀλιγώτερον τοιαύτη ἢ ἀκόμη καὶ θετικὴ διὰ μακροτέρας χρονικὰς περιόδους. Τοῦτο φαίνεται νὰ δικαιολογῆ εἰς τινὰ ἔκτασιν τὴν μὴ προσθήκην τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἢ τοῦ ποσοστοῦ ἐξηρημένων ἡλικιῶν εἰς τὴν μελέτην τῆς διεθνoῦς συναρτήσεως ἀποταμιεύσεως παρὰ τῶν Houthakker, Friend and Taubman and Williamson.

Σημειωτέον περαιτέρω ὅτι τὰ χρησιμοποιηθέντα εἰς τὴν μελέτην ταῦτην ποσοστά ἐξηρημένων ἡλικιῶν ἀναφέρονται εἰς ἓν ἔτος ὡς ἀπογραφικὰ στοιχεῖα καὶ ὄχι ἐξ ἀνάγκης εἰς μέσους περισσοτέρων ἐτῶν, ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος. Τέλος, εἰδικώτερον τὰ ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τοὺς συντελεστάς ἐξηρημένων ἡλικιῶν εὐρέθησαν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Gupta (17) ὡς μὴ σημαντικά, ὅταν τὰ διεθνή δεδομένα διεχωρίσθησαν εἰς τρεῖς ομάδας χωρῶν καὶ ἐχρησιμοποιήθη ἡ ἴδια ἀκριβῶς μορφή καὶ αἱ ἴδιαι ἀκριβῶς μεταβληταὶ μὲ ἐκείνας τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησεν ὁ καθηγητὴς Leff.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ADAMS, N. A. (1971), Dependency Rates and Saving : Comment, *The American Economic Review*, Volume LXI, pp. 472 - 5.
- BAUER, P. T. and YAMEY B. S. (1957), *The Economics of Underdeveloped Countries*, London, Cambridge University Press.
- BRUMBERG, R. E. (1956), An Approximation to the Aggregate Saving Function, *The Economic Journal*, Volume LXVI, pp. 66 - 72.
- BRUMBERG, R. E. and MODIGLIANI F. (1953), Utility Analysis and Aggregate Consumption Function, An Attempt of Integration (mimeographed).
- CHRIST, C. (1976), *Econometric Models and Methods*, Wiley.
- DUESENBERY, J. S. (1949), *Income, Savings and the Theory of Consumer Behaviour*, Cambridge : Harvard University Press.
- EIZENGA, W. (1961), Demographic Factors of Savings, *Contributions to Economic Analysis*, Volume XXIII, Amsterdam : North Holland Publishing Company.

17. Ὁρᾶ Κ. L. Gupta (1971).

- FARREL, M.J. (1959), The New Theories of the Consumption Function, *The Economic Journal*, Volume LXIX, pp. 678 - 96.
- FERRBER, R. (1967), Research on Household Behaviour, *Surveys of Economic Theory*, Theory, Volume III, Chapter XII, MacMillan, pp. 114 - 54.
- FRIEDMAN, M. (1957), *The Theory of the Consumption Function*, Princeton University Press.
- FRIEND, I. and TAUBMAN P. (1966), The Aggregate Propensity to Save : Some Concepts and their Application to International Data, *Review of Economics and Statistics*, Volume XLIII, No 2, pp. 113 - 23.
- GALBRAITH, J.K. (1962), *Lectures on Development*, Harvard University Press.
- GOLDBERGER, A. S. (1973), Dependency Rates and Savings Rates : Further Comment, *American Economic Review*, Volume LXIII, pp. 232-3.
- GUPTA, K.L. (1971), Dependency Rates and Saving Rates : Comment, *The American Economic Review*, Volume LXI, pp. 469 - 71.
- HARROD, R.F. (1948), *Towards a Dynamic Economics*, MacMillan and Co. Ltd.
- HICKS, J. (1967), *Critical Essays in Monetary Theory*, Oxford : Clarendon Press.
- HOUTHAKKER, H.S. (1961), An International Comparison of Personal Savings, *Bulletin of the International Statistical Institute*, Volume 38, pp. 56 - 69.
- HOUTHAKKER, H.S. (1965), On Some Determinants of Saving in Developed and Underdeveloped Countries, E.A.G. Robinson (ed.), *Problems of Economic Development*, International Economic Association, pp. 212 - 27.
- HOUTHAKKER, H.S. and TAYLOR, L. D. (1966), *Consumer Demand in the United States : Analysis and Projections*, Harvard University Press, Cambridge Massachusetts (Second Edition 1970).
- JOHNSON, D.W. and CHIU, J.S.J. (1968), The Saving-Income Relation in Underdeveloped and Developed Countries, *The Economic Journal*, Volume 78, pp. 321 - 33.
- KEYNES, J.M. (1936), *The General Theory of Employment, Interest and Money*, New York : Harcourt, Brace and Company.
- KΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Α. (1968), Οικονομική της 'Αναπτύξεως : 'Ανάλυσις καὶ Πολιτική, τόμος I, II.
- KUZNETS, S. (1960), Quantitative Aspects of the Economic Growth of Nations, V. Capital Formation Proportions : International Comparisons in Recent Years, *Economic Development and Cultural Change*, Volume 8, No 4, Part III.
- LEFF, N.F. (1969), Dependency Rates and Saving Rates, *The American Economic Review*, Volume LIX, pp. 886 - 96.
- LEWIS, W.A. (1954), Economic Development with Unlimited Supplies of Labour, in Agarwala and Singh (eds), *The Economics of Underdevelopment*, New York, Oxford University Press.
- ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ, Π. Μ. (1965), Προσδιοριστικοί Παράγοντες του Έπιπέδου 'Απασχολήσεως, σελ. 144.

- MALINDRETOS, P.M. (1971). A Study of Saving in Greece, Ph. D. Thesis, University of Glasgow, U.K., pp. 271.
- ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ, Π. Μ. (1973), Προβλήματα Έπενδύσεων εις Κατοικίας, 'Ανάτυπον εκ του περιοδικού «Σπουδαί», τόμος ΚΓ, τεύχος Ι, σελ. 48.
- MODIGLIANI, F. (1970), The Life-Cycle Hypothesis of Saving and Intercountry Differences in the Saving Ratio, in W.A. Eltis et al. (eds), Induction, Growth and Trade : Essays in Honour of Sir Roy Harrod, Oxford : Clarendon Press.
- NURKSE, R. (1953), Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries, Oxford.
- SANDMO, A. (1968), Portfolio Choice in a Theory of Saving, Swedish Journal of Economics, Volume VII, pp. 106 - 22.
- SWAMY, S. (1968), A Dynamic Personal Savings Function and its Long-Run Implications, The Review of Economics and Statistics, Volume L, pp. 111 - 16.
- WILLIAMSON, J.G. (1968), Personal Saving in Developing Nations : An Intertemporal CrossSection from Asia, The Economic Record, Volume 44, pp. 194 - 210.

FULL EMPLOYMENT, PRICE STABILITY AND EXTERNAL EQUILIBRIUM

By Prof. DIMITRIUS J. DELIVANIS
University of Thessaloniki

The Piraeus Faculty of Industrial Studies has decided to publish a volume in honour of Professor Andreas Kyrkilitsis who has retired some years ago. I was asked to contribute which I do with great pleasure because I know and esteem Professor Andreas Kyrkilitsis for at least 40 years. He has been the first economist to work for the Bank of Greece and has been for a long number of years the head of the economic research division of our central bank. Under this capacity Professor Andreas Kyrkilitsis considered as his duty to support any decision of the central bank's presidents even if they were wrong. This led more than once to discussions between us without of course affecting our reciprocal friendship and esteem. I believe that the subject to be treated in my contribution to the volume in honor of Professor Andreas Kyrkilitsis is one on which the undersigned has not always been in agreement with his colleague and friend Andreas Kyrkilitsis without certainly meaning that he has been or is right. *Audiatur et altera pars.*

Economic theory is usually accused that it does not grasp sufficiently reality. This accusation is frequently right but in one case economic theory may be found wrong by accepting or at least not overthrowing a slogan found in many speeches and statements of statesmen, journalists and even central bankers. This concerns the possibility of securing simultaneously, provided the appropriate measures are carried out, full employment, price stability and external equilibrium. It has to be mentioned in this connection that in the forties many economists were afraid that after completing reconstruction the world economy would face unemployment and depression. It is well-known that this belief was shared also by Soviet economists who had advised in this connection their own government that then its troops would be able to overrun easily Central and Western Europe.

Unemployment and depression did not occur thanks to the continuous efforts of strengthening economic growth and development and to the economic repercussions of both the cold war and of various local hot wars which did not disappear since the official end of world war II on August 15, 1945. Whilst full employment existed then and the governments concerned were simply eager to preserve it neither prices were stable nor the external equilibrium of a great number of countries was secured. It follows that in the programs of the various governments concerned the continuation of full employment and the realisation of both price stability and external equilibrium were linked together. The creation of the rather mysterious term «magic triangle» persuaded many people that its realization is possible provided the appropriate policy is applied. In accepting this possibility those concerned did not consider that whilst in theory full employment does not exclude the stability of the various price indexes which constitute averages of price rises and of price falls in reality this is possible only if the workers and employees limit their claims for higher wages to the level permitted by their productivity's increase; as experience teaches this is not frequent. On the other hand the external equilibrium of an economy is secured when full employment prevails only if this happens also in the countries with which intercourse is substantial or if the full employment country is receiving capital flows from abroad, or is protected by exchange control, quotas and high custom duties. In that latter case the flows of commodities, services and incomes are reduced and we may speak only of an external equilibrium secured through governmental measures and not through the market.

This introduction shows that in reality the government concerned cannot really secure at the same time full employment, price stability and external equilibrium except if certain conditions are fulfilled and are kept on for a rather long time. It will be necessary to examine if perhaps the countries applying the principles of planned economy are more successful in securing simultaneously full employment, price stability and external equilibrium.

Part I will deal with the possibilities of credit, monetary and foreign trade policy to secure either full employment or price stability or external equilibrium.

Part II will deal with the possibilities to achieve simultaneously two of three aims.

Part III will deal with the possibilities to achieve simultaneously all three.

I. (a) Credit policy, monetary policy and foreign trade policy when combined in the appropriate way and when not neutralised by other governmental measures may secure full employment provided a) the tendency to hoard does

not increase, b) the propensity to consume and to invest, both in the private and the public sectors, does not diminish, c) the deficit of the balance of payments is not increasing. As a matter of fact full employment presupposes that the appropriate purchasing power is placed at the disposal of the economy and is not hoarded nor used for imports from abroad neither for the payment of debts there except of course if also exports abroad and capital inflows from there rise. The efficacy of the policy of full employment through the appropriate credit, monetary and foreign trade measures may of course be neutralised by hoarding due to the unwillingness of those having substantial balances to use same. This is the case when depression is expected or when the businessmen concerned consider that their possibilities are ample enough to cope with any demand. Full employment may further be prevented by the lack of the appropriate raw materials, fuels, means of transportation, foreign balances and whenever foreign trade is important by unrealistic monetary parities affecting unfavourably exports, both visible and invisible whilst encouraging imports both visible and invisible from abroad. The impossibility to secure full employment in the interwar period has proved without doubt that even the best conceived credit, monetary and foreign trade policy is not enough to secure full employment. This negative experience connected with deflation and with pessimistic forecasts of investors explains the importance attributed all over the world to the securing and upholding of full employment. The fear it will vanish explains why many steps which were not justified were decided particularly in the western countries.

(b) The experience of the interwar period with the single exception of 1919-20 was that it was not possible with supply exceeding demand to prevent prices from falling. This explains why to begin with price stability in peace leading in the downwards phase of the cycle to price fall was considered to be quite normal. Despite the end of world war II in August 1945 whilst local wars and the cold war connected with rearmament and inventory building up continued inflation did not stop and so price stability was of course not reached. The hectic price rises caused by the Korean war showed developments in the opposite direction and led to the belief that price rises are unavoidable except if blocked provisionally by governmental decrees or decisions. There is no doubt that price stability is impossible when all governments indulge in inflation, when central banks extend credit not only to the public but also to the private sector of the economy, when wages and salaries move continuously upwards independently of the productivity's evolution, when taxes, freights and insurance premiums are continuously rising and when monetary devaluations are frequent.

Gradually all those concerned came to the conclusion that under the conditions prevailing after 1945 price stability cannot be reached. As a matter of fact the deflation needed for this purpose cannot be enforced without leading to unemployment which all countries want to avoid. Despite this conclusion the achievement of price stability continued to be included in the programs of the governments all over the world whilst as a rule they did not take those steps which were most needed for this purpose. It has to be stressed that price stability would lead eventually to unemployment at least up to a certain degree and so had to be avoided. It may be concluded that price stability cannot be reached when inflation continues, when incomes increase more than output and when workers and employees are able to impose continuous increases of their rewards. Of course the deflationary credit policy, the freeing of imports from abroad and even more the increase of the foreign exchange value of the local currency may reduce the upwards tendency of prices but deflation will lead to unemployment or at least reduce employment whilst monetary appreciation is feasible only when the current balance of payments does not show substantial deficits, when the foreign balances and the gold stock of the central bank are substantial and when a great setback of exports with its unfavourable repercussions on the conditions of the economy concerned is not to be expected.

(c) As a rule external equilibrium cannot be secured nor preserved with inflation except if similar conditions prevail abroad and at least in those countries with which intercourse is substantial. This explains why external equilibrium can be reached with smaller difficulties since inflation has become a world wide phenomenon of course not of the same intensity all over the world. Despite these inflationary conditions external equilibrium constituted a more serious problem in the first decade after world war II than later. The expansion of international capital flows, the reestablishment in many countries of external and even in some cases of full convertibility and the substantial expansion of production all over the world contributed to this favourable development. The contribution of credit policy and of monetary policy except through devaluation has been minor because the avoidance of unemployment was always given priority in relation to external equilibrium and other aims of economic and monetary policy. However, in certain cases the recourse to deflation cannot be avoided when the external equilibrium cannot be preserved otherwise, I mean by the reduction of the central bank's foreign balances, by the contraction of loans abroad or by capital inflow, when all efforts to fight the consequences and not the causes have not proved satis-

factory and when the normal operation of the economy cannot be secured. Of course before having recourse to deflation foreign trade policy's measures and even devaluation are given preference.

Conclusion

It may be concluded that credit, monetary and foreign trade policy cannot secure full employment if the propensity to invest and to consume is curtailed whilst their success with price stability and external equilibrium presupposes stringent deflation which cannot be enforced in our days when stagnation of the economy and unemployment are considered to be worse than inflation except if they have to last for a very short time.

II. In view of the inability of the appropriate credit, monetary and foreign trade policies to secure price stability and external equilibrium whilst they may contribute to full employment it seems most improbable that they will be able to secure each of them combined with full employment even if the conditions analysed in Part I (a) are realised.

(a) Price stability cannot be secured at the same time with full employment because in that case all those employed claim continuously wage increases even if they are not justified by the evolution of productivity. As full employment prevails those claiming wage increases are not afraid to remain unemployed if their employer cannot afford to pay the wages they claim and feels obliged to stop business as they are certain to get another job. Of course it is taught in economic theory that this happens only with overemployment whilst in full employment both prices and rewards remain stable. It is wellknown that the demarcation line between full employment and overemployment cannot be traded exactly and that independently of this in economic theory the expected stability of prices is the stability of average prices, as shown in index numbers and not of individual prices which cannot be kept stable except if the government is able to impose for a short time both price fixing and also the unabated continuation of production. As a matter of fact whenever the producers feel unable to ignore governmental orders they stop or at least reduce production or they deteriorate the quality of the goods they produce. The unfavourable repercussions of overemployment and even of full employment on price stability are strengthened by the claim of all those working to secure the rewards paid by the employees with the highest productivity and with the greatest profits. Experience shows that at least in the countries with market economy governmental measures can prevent these developments only for a short time.

It may be concluded that price stability and full employment cannot be secured at the same time in the market economy. Planned governmental interference may achieve this end only for a relatively short time provided the plan is satisfactory and is carried out in the appropriate way. I mean without leaks and without lags.

(b) Price stability and external equilibrium can be secured simultaneously only if price stability in the country concerned coincides with price stability abroad and if capital flows do not disturb the external equilibrium of the country concerned. As price stability cannot be enforced when demand exceeds supply except by the application of the appropriate rationing, by the prohibition of all developments leading to the institution of a black market, by deflationary policy whenever needed independently of unfavourable repercussions on the level of employment and by price fixing it cannot be expected to be attained as exposed in part I (b). It follows that external equilibrium provided it is not upset by capital flows can be secured only if by chance price developments but not price stability in the country concerned and in the countries with which intercourse is substantial are parallel and of the same intensity. Of course external equilibrium can also be secured by the diminution of the foreign balances of the central bank, by capital inflow from abroad both for investment and loans and eventually by an embargo on certain or on all payments abroad.

(c) Full employment and external equilibrium can be secured together only if full employment prevails also abroad at least in the countries with which intercourse is substantial. External equilibrium is not possible when full employment prevails only in the country concerned because it leads to increased incomes, to increased demand and to increased turnover. It has to be considered in this connection that external equilibrium may be secured by a diminution of the foreign balances of the country concerned or by the contraction of loans abroad or even by the inflow of foreign capital for investment. These steps can be carried out by the public sector and we may then speak of its achievement by the government's policy. The same happens if an embargo is imposed on certain or on all payments abroad.

C o n c l u s i o n

Credit, monetary and foreign trade policy cannot secure together a) price stability and full employment, b) price stability and external equilibrium, c) full employment and external equilibrium. Of course external equilibrium may be secured together with price stability or with full employment when loans are

contracted abroad, when capital flows in and when the foreign balances of the central bank are reduced.

III. As long as the appropriate combination of credit, monetary and foreign trade policy cannot secure simultaneously full employment and price stability, nor full employment and external equilibrium except by recourse to foreign loans, foreign investments and diminution of the foreign balances of the central bank, neither price stability and external equilibrium except by recourse to the developments mentioned just before it does not seem reasonable to expect the simultaneous achievement of full employment, price stability and external equilibrium even if in the latter case recourse to foreign loans, to foreign investments and to the foreign balances of the central bank is not omitted. It has to be added that these developments cannot last indefinitely. As a matter of fact as long as the achievement of one of these aims is connected with so many difficulties and as long as it is even worse with the simultaneous achievement of two aims the difficulties are much greater with the three. Of course when speaking of full employment we may mean the reduction of unemployment to a very low level, when speaking of price stability we may mean fluctuations within certain margins and of external equilibrium with recourse to the steps mentioned before.

Conclusion

We have to conclude that when politicians, statesmen, journalists and central bankers speak of the simultaneous achievement of the three aims treated in this essay they simply mean efforts in this direction and not the expectation of their realisation 100% as the latter cannot be achieved without great difficulties even if pursued individually. This impossibility is confirmed even more in the planned economies where the support of the market forces is not needed. As a matter of fact there is no planned economy with price stability and without black market, with full employment except when achieved through the waste of labour force and through the expansion of military and paramilitary forces and with external equilibrium which in this case has never been achieved at least until now despite the limited satisfaction of the needs of the inhabitants, despite the lack of any consideration for the latter's preferences and despite the non application of the principle *pacta sunt servanda*.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ, ΑΠΟ ΠΛΕΥΡΑΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ

Του κ. ΚΛΑΥΔΙΟΥ Β. ΜΠΑΝΤΑΛΟΥΚΑ, Καθηγητού Α.Β.Σ.Π.

Αί λειτουργία της παραγωγής μεταποιημένων αγαθών, ως και της φυσικής διανομής τούτων, οργανούνται επιτυχώς υπό την προϋπόθεσιν της αντίστοιχου οργανώσεως των προμηθειών και των αποθεμάτων. Συνεπώς, αί υπηρεσιακά μονάδες, εις τὰς οποίας ἀνήκει ἡ ἀρμοδιότης τῆς προμηθείας ὑλικῶν πόρων καὶ ἰδιαιτέρως μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ὡς καὶ τῆς ἀποθεματοποιήσεως καὶ τῆς ἀποθηκείσεως τῶν ὡς ἄνω πόρων, ἔτι δὲ καὶ τῶν παραγομένων καὶ διανεμομένων προϊόντων ἐπιχειρήσεώς τινος, δεόν νὰ εἶναι ἐπίσης ἐπιτυχῶς ὀργανωμένα. Αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ καὶ μέθοδοι τῆς τοιαύτης ὀργανώσεως τῶν ἐν λόγῳ ὑπηρεσιακῶν μονάδων, ἐκτίθενται εἰς τὸ μέρος τοῦτο κατὰ τρόπον ὅσον τὸ δυνατόν περιληπτικόν, ἀλλὰ περιεκτικόν. Αἱ μονάδες αὗται δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς βοηθητικαὶ τῶν προμηθειῶν δύο βασικῶν λειτουργιῶν οἰασδῆποτε ἐπιχειρήσεως.

I. ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΙ ΥΛΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Π ρ ο μ ῆ θ ε ι α ι (ἐφοδιασμός, Purchasing) ὑλικῶν πόρων ὑπό τινος ἐπιχειρήσεως, σημαίνει κατὰ βάσιν τὴν ἐπὶ πληρωμῇ ἀγορὰν ἢ μίσθωσιν μεγάλων κατὰ κανόνα ποσοτήτων ἢ μεγάλης ἀξίας ἀγαθῶν, χρησίμων εἰς τὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα καὶ ἰδίως εἰς τὴν παραγωγικὴν καὶ διανεμητικὴν. Εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν προμηθειῶν αὐτῶν, ἐνυπάρχει καὶ ἡ προσφορά ὑπηρεσιῶν τῶν προμηθευτῶν πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν, πρὸ καὶ μετὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν.

Ἐ ν α λ υ τ ι κ ὸ ν π ρ ὶ γ ρ α μ μ α τῶν ὡς ἄνω προμηθειῶν καταρτίζεται μακροχρονίως καὶ βραχυχρονίως, κατόπιν ἐρεῦνης τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς καὶ γενικῶς τῆς οἰκονομίας. Ἡ τοιαύτη κατάρτισις εἶναι παράλληλος πρὸς τὴν ὁμοίαν τῶν ἀναλυτικῶν προγραμμάτων ἀποθεματοποιήσεως καὶ ἀποθηκείσεως ἀγαθῶν, ὡς καὶ παραγωγῆς καὶ διανομῆς αὐτῶν. Ὁ παραλληλισμὸς οὗτος συμβάλλει εἰς τὸν συντονισμὸν τοῦ προκαθορισμοῦ τῶν προμηθευτέων ὑλικῶν πόρων, κατὰ κατηγορίας αὐτῶν, ὡς καὶ χρόνους καὶ τόπους παραδόσεως καὶ παραλαβῆς τῶν. Οὕτως, ἐξοικονομοῦνται χρηματικά καὶ πραγματικά κεφάλαια, ἐνῶ συγχρόνως ἐξασφαλίζεται σχετικὴ ἀριστοποίησις τῆς παραγωγικῆς καὶ τῆς διανεμητικῆς δραστηριότητος.

Ἡ ὑπηρεσία προμηθειῶν εἶναι ἀρμοδία διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὡς ἄνω ἀναλυτικοῦ προγράμματος, βάσει κυρίως τῶν ἐπομένων μεθόδων.

1. Τῆς ἀναζητήσεως καὶ συγκεντρώσεως δεδομένων περὶ πιθανῶν προμηθευτῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν πόρων. Τὸ ἔργον τοῦτο συντελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βάσει συστάσεων ἢ ὑποδείξεων εἰδικῶν ὀργανισμῶν ἢ προσώπων, ὡς καὶ ἐπαγγελματικῶν ἐπιμελητηρίων, τραπεζῶν καὶ ἐτέρων ἐπιχειρήσεων. Ἐπιπροσθέτως τοῦτο συντελεῖται δι' ἀναδιφήσεως ἐπαγγελματικῶν ὁδηγῶν, τιμοκαταλόγων καὶ λοιπῶν ἐντύπων, αὐτοτελῶν καὶ περιοδικῶν, ἰδίᾳ εἰδικῆς φύσεως, ὡς καὶ δι' ἐπισκέψεως χώρων φυσικῆς προβολῆς καὶ διαφημίσεως ἀγαθῶν.

2. Τῆς κατατάξεως καὶ τῆς τηρήσεως δελτίων πιθανῶν προμηθειῶν, κατὰ προμηθευτὴν καὶ εἶδος ὑλικοῦ πόρου. Εἰς τὰ δελτία ταῦτα ἀναγράφονται οἱ πιθανοὶ προμηθευταί, μὲ προτίμησιν ἐκείνων τῶν ὁποίων αἱ ἐπιχειρήσεις εἶναι ἐγκατεστημέναι πλησιέστερον πρὸς τὰς ἀποθήκας τῆς ἐνδιαφερομένης ἐπιχειρήσεως. Οὕτω προβλέπεται περιορισμὸς τῶν δαπανῶν χρόνου καὶ κομίστρων μεταφορᾶς παραγγελτέων ὑλικῶν πόρων. Ἀναγράφονται ἐπίσης εἰς τὰ ἐν λόγῳ δελτία αἱ διαμορφούμεναι σχέσεις συναλλαγῶν μεταξύ ἐκάστου τῶν πιθανῶν προμηθευτῶν καὶ τῶν ἤδη πελατῶν του. Σημειοῦνται ὡσαύτως αἱ ἐπερχόμεναι μεταβολαὶ εἰς τὴν προσφορὰν ὑλικῶν πόρων, ὡς καὶ αἱ δυνατότητες καλυτέρας, μεγαλυτέρας καὶ ταχύτερας προμηθείας τῶν.

Ἀναλυτικώτερον, εἰς τὰ δελτία πιθανῶν προμηθευτῶν ἀναγράφονται δεδομένα περὶ τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τῶν ὑπὸ προμήθειαν ὑλικῶν πόρων, μετὰ τῶν τυχόν ὑφισταμένων προδιαγραφῶν τῆς ποιότητος, ἢ τῶν προτύπων τῶν. Ταῦτα συμπληροῦνται διὰ στοιχείων σχετικῶν πρὸς τοὺς ὅρους πωλήσεώς των καὶ τῆς κλιμακωτῆς ἢ μὴ παραδόσεως καὶ παραλαβῆς των. Διὰ τὰς περιπτώσεις περιορισμοῦ τῆς προσφορᾶς, ἀνατιμήσεως καὶ γενικῶς ἐμφανίσεως δυσχερειῶν προμηθείας τῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν πόρων, λαμβάνεται σημείωσις περὶ τῶν ὑφισταμένων δυνατοτήτων ὑποκαταστάσεως τούτων δι' ἐτέρων παρεμφερῶν ὑλικῶν.

Αἱ ἀναγραφαὶ τῶν προδιαγραφῶν ποιότητος καὶ ἰδίως τῆς προτυποποιήσεως τῶν ὑλικῶν πόρων, διευκολύνει τὴν ὑπηρεσίαν παραγγελιῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς. Ἡ τοιαύτη διευκόλυνσις εἶναι πλέον ἀξιόλογος ὅταν ὑφίστανται λόγοι διενεργείας ἐπιτακτικῶν καὶ ἐκτάκτων παραγγελιῶν πρὸς προμηθευτὰς τῆς ἀλλοδαπῆς. Οὕτως ἐξουδετεροῦνται αἱ τυχόν ὑφιστάμεναι δυσχέρειαι εἰς τὴν ἀκριβῆ κατανόησιν ξένης ὀρολογίας, σχετικῶς ἰδίως πρὸς τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἀγαθῶν.

3. Τοῦ ὀριστικοῦ προσδιορισμοῦ προμηθευτῶν, ἀνευ προηγουμένης ἐπιλογῆς τῶν κατόπιν μειοδοτικοῦ διαγωνισμοῦ, ἀλλὰ βάσει τῶν δελτίων πιθανῶν προμηθευτῶν. Ὁ ἐν λόγῳ προσδιορισμὸς ἀφορᾷ κατ' ἀρχὴν προμηθευτὰς, οἵτινες προσφέρουν ὑλικοὺς πόρους μικρᾶς συνολικῆς ἀξίας, ὡς καὶ τοὺς τυγχάνοντας ἐκ προηγουμένων συναλλαγῶν πλήρους ἐμπιστοσύνης τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ὄντας ἀνεγνωρισμένου κύρους. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅμως, ὁ προσδιορισμὸς οὗτος πραγματοποιεῖται διὰ προμηθευτὰς προσφέροντας ἀγαθὰ μονοπωλιακοῦ χαρακτῆρος ἢ σπανίζοντα εἰς τὴν ἀγο-

ράν καί συνεπῶς δὲν ὑφίστανται δυνατότητες ἐπιλογῆς των. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ὑπάρχονται καὶ οἱ προσφέροντες ὀρισμένην κατηγορίαν ἀγαθῶν διαρκοῦς χρήσεως, ὡς εἶναι τὰ οἰκόπεδα, τὰ κτίρια, μέσα τινὰ συγκοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας, ἰδιῶζων μηχανικὸς ἐξοπλισμὸς καὶ ὄργανα διενεργείας εἰδικῶν ἐρευνῶν. Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς προμηθείας ἀγαθῶν τῶν τελευταίων περιπτώσεων, ἡ ὑπηρεσία προμηθειῶν ἀποστέλλει ἐγκαίρως εἰς τοὺς προμηθευτὰς τούτους ἀποσπάσματα τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος προμηθειῶν, ἵνα ἀνέτως ἀνταποκρίνωνται εἰς τὰς οἰκείας παραγγελίας.

4. Τῆς προκηρύξεως καὶ τῆς διενεργείας μειοδοτικῶν διαγωνισμῶν, προμηθείας ὑλικῶν πόρων ἀνταγωνιστικῶς προσφερομένων εἰς τὴν ἀγοράν, σημαντικῆς μᾶλλον συνολικῆς ἀξίας. Τὸ ἔργον τοῦτο περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς στάδια:

α) Τῆς συντάξεως καὶ τῆς εὐρείας δημοσιότητος σχετικῆς προκηρύξεως. Ἡ σύνταξις τοῦ κειμένου τῆς προκηρύξεως εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐπιτρέπη τὴν πρόσκλησιν καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸν οἰκείον μειοδοτικὸν διαγωνισμὸν ὅσον τὸ δυνατόν πλείονων ὑποψηφίων προμηθευτῶν. Οὗτοι προσκαλοῦνται, ὅπως εἰς δεδομένον χρόνον καὶ τόπον ὑποβάλλουν ἔγγραφον πρὸς τὴν ἐπιχειρήσιν προσφοράν, βάσει τῶν αἰτημάτων τῆς. Ἡ προσφορά αὕτη συνοδεύεται συνήθως ἀπὸ προκαθορισμένον τίτλον χρηματικῆς ἢ τραπεζικῆς ἐγγυήσεως περὶ τηρήσεως ἢ πληρώσεως τῶν ὄρων τῆς προκηρύξεως καὶ τῆς ὑπογραφεισομένης συμβάσεως μετὰ τοῦ τελικῶς ἐπιλεγεισομένου πρόμηθευτοῦ. Οἱ ὅροι οὗτοι ἀναγράφονται ὅσον τὸ δυνατόν πλήρως, σαφῶς καὶ λεπτομερῶς, ὡς πρὸς τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν αἰτουμένων ὑλικῶν πόρων, τὴν ἀσφάλισίν των, τὸν τρόπον μεταφορᾶς των, τὸν χρόνον παραδόσεως, τὸν ἔλεγχον κατὰ τὴν παραλαβὴν των, τὴν πληρωμὴν των κ.λπ. Εἰς τοὺς ἀνωτέρω ὅρους προστίθεται καὶ πᾶς ἕτερος, ὁ ὁποῖος κρίνεται ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς οὐσιώδης, ὡς εἶναι τὸ ἐπιφυλασσόμενον εἰς ἑαυτὴν δικαίωμα ἀποκλεισμοῦ μειοδοτῶν μὴ παρεχόντων ἐγγύα ἀξιοπιστίας κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ἐπιχειρήσεως, τῆς κατακυρώσεως προσφορᾶς διὰ μικροτέραν ποσότητα κ.λπ. Ἡ δημοσιότης τῆς προκηρύξεως καθίσταται εὐρεία, ὅσον αὕτη ἀποστέλλεται εἰς περισσοτέρους πιθανοὺς προμηθευτὰς, εἰς εἰδικοὺς ὀργανισμοὺς προσφέροντας εὐρεῖαν ταύτης δημοσιότητα καὶ εἰς τὸν κατάλληλον τύπον, ἡμερήσιον καὶ περιοδικόν.

β) Τῆς διενεργείας τοῦ μειοδοτικοῦ διαγωνισμοῦ. Κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο, ἐνώπιον ἐπιτροπῆς ἐξ ἐκπροσώπων τῆς ἐπιχειρήσεως, προσέρχονται εἰς τὸν προκαθορισθέντα τόπον καὶ χρόνον ἢ ταχυδρομοῦν τὰς προσφορὰς καὶ τοὺς ἐγγυητικούς τίτλους των ἐκπρόσωποι τῶν προμηθευτῶν. Αἱ ὡς ἄνω προσφοραὶ ἐξετάζονται ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐνδελεχῶς καὶ ἀκολούθως ἐπιλέγεται παρ' αὐτῆς ὁ συμφερότερος προμηθευτής, ὁ ὁποῖος δυνατόν νὰ μὴ εἶναι καὶ ὁ τελευταῖος μειοδότης. Τοῦτο δέ, διότι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν προσφερομένων ὑλικῶν πόρων δυνατόν νὰ περιέχουν εἰδοποιόν τινα διαφορὰν, ἐπιτρέπουσαν τὴν πρόκρισιν τῶν καλυτέρων, ἐν συνδυασμῷ βεβαίως πρὸς τὴν ἀνταπόκρισιν τοῦ ἐπιλεγέντος πρὸς τοὺς λοιποὺς ὅρους τῆς προκηρύξεως καὶ τὴν

μικροτέραν κατά μονάδα τιμήν τῶν ὑλικῶν. Μετὰ τοῦ ἐπιλεγομένου προμηθευτοῦ ὑπογράφεται κατόπιν σχετική σύμβασις ἢ συμφωνία δι' ὄρισμένον χρόνον, ἐνίστε δὲ καὶ μὲ δυνατότητα παρατάσεώς του.

5. Τῆς παροχῆς ἐντολῶν προμηθείας, βάσει ἐξουσιοδοτήσεων παραγγελίας. Αἱ ἐξουσιοδοτήσεις (αἰτήσεις) αὗται ἀποστέλλονται ἐγγράφως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν προμηθειῶν παρὰ τῶν προϊσταμένων τῶν λοιπῶν τομέων δράσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, διακρινόμεναι εἰς δύο κατηγορίας. Ἡ πρώτη κατηγορία ἀναφέρεται εἰς τὰς τακτικὰς ἐξουσιοδοτήσεις, διὰ συνήθεις προμηθείας, ἐνῶ εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ὑπάγονται αἱ ἔκτακτοι ἐξουσιοδοτήσεις δι' ἀσυνήθεις προμηθείας. Αἱ ἐξουσιοδοτήσεις τῆς δευτέρας κατηγορίας θεωροῦνται ὑπὸ ἀνωτέρου ἁρμοδίου στελέχους, πρὸς πληρεστέραν ἐξασφάλισιν τῆς ὑπηρεσίας προμηθειῶν.

6. Τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς παραλαβῆς τῶν παραγγομένων ὑλικῶν πόρων. Ὁ ἔλεγχος αὐτῶν διενεργεῖται παρ' εἰδικῶν, βάσει μεθόδων εἰς περὶ προδιαγραφῶν καὶ ἐλέγχου ποιότητος τῶν ἀγαθῶν. Ὁλοκληροῦται δὲ οὗτος διὰ διαπιστώσεως τοῦ βαθμοῦ ἀνταποκρίσεως ἐκάστου προμηθευτοῦ εἰς τοὺς λοιποὺς ὅρους τῆς οἰκείας συμβάσεως. Ἐάν τυχὸν προκύψῃ ἴεμα ἀκαταλληλότητος τῶν ὑπὸ παραλαβὴν ὑλικῶν πόρων, τότε συντάσσεται σχετικὸν πρωτόκολλον, εἰς τὸ ὁποῖον διατυποῦνται αἱ ἀπόψεις τῶν παραδιδόντων καὶ τῶν εκπροσώπων τῆς ἐπιχειρήσεως περὶ τῆς τύχης τῶν συνολικῶς ἢ μερικῶς ἀπορριπτομένων ὡς ἀκαταλλήλων ὑλικῶν. Ἐάν διατυποῦνται ἐπιφυλάξεις ἐκ μέρους τῶν παραδιδόντων, τότε ἡ παραλαβὴ τῶν ὑλικῶν ἀνατίθεται εἰς ἀπὸ κοινοῦ ἐπιλεγόμενα πρόσωπα, κατὰ κανόνα ἐμπειρογνώμονας ἢ πραγματογνώμονας, πρὸς διαιτησίαν.

II. ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ

Αἱ προμήθειαι μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ (Purchasing of Mechanical Equipment) ὀλοκληρώνουν τὰς ἐν γένει προμηθείας ὑλικῶν πόρων. Ἡ σχετικὴ διαδικασία τῆς πραγματοποιήσεώς των εἶναι κατὰ βάσιν ἡ αὐτή, ὡς ἐκτίθεται ἀνωτέρω, λόγω ὅμως τῆς ἰδιαζούσης ἀποστολῆς τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἀπαιτεῖται καὶ συμπληρωματικὴ τοιαύτη, περὶ ἧς κατωτέρω.

Ὁ μηχανικὸς ἐξοπλισμὸς συνίσταται, ὡς γνωστὸν, ἐκ συγκροτήματος μηχανημάτων, συσκευῶν καὶ ἐργαλείων, φορητῶν καὶ ἰδίως μονίμως ἐγκατεστημένων. Οὗτος εἶναι σημαντικὸν τμήμα τοῦ παγίου κεφαλαίου ἐκάστης ἐπιχειρήσεως καὶ δὴ βιομηχανικῆς. Δι' αὐτοῦ ὑποβοηθοῦνται εἰς μέγα βαθμὸν οἱ διαθέσιμοι ἀνθρώπινοι πόροι εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἀποδόσεώς των, τόσον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιτελικῶν, ὅσον καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων διὰ σωματικῆς κυρίως προσπαθείας.

Τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα προμηθειῶν ὑλικῶν πόρων περιλαμβάνει εἰδικὸν τμήμα προμηθείας μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἐφ' ὅσον προβλέπεται ἐπέκτασις, μερικὴ ἀνανέωσις, βελτίωσις καὶ πρὸ παντός ἀντικατάστα-

σις (Replacement) τοῦ ἐν χρήσει τοιοῦτου. Ἡ τοιαύτη πρόβλεψις ἀποφασίζεται συναρτήσῃ συγκεκριμένων παραγόντων ὀργανωτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ τεχνικῆς φύσεως, οἷτινες πρόκειται μελλοντικῶς νὰ ἐπιδράσῃσαν λίαν εὐνοϊκῶς ἐπὶ τῆς ὑφισταμένης ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος.

Ἐξω-καὶ ἐνδο-ἐπιχειρηματικοὶ παράγοντες, ἐπιδρῶντες σχετικῶς, εἶναι κυρίως οἱ ἑξῆς: Ἡ προβλεπομένη μεταβολὴ εἰς τὴν ζήτησιν τῶν παραγομένων καὶ διανεμομένων ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως ἀγαθῶν, ἀπὸ πλευρᾶς τρόπου κατασκευῆς, ἐμφανίσεως καὶ χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων των. Ὁ ἀνταγωνισμὸς μετὰξὺ τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ αὐτοῦ κλάδου. Ὁ ρυθμὸς τῆς τεχνολογικῆς ἐξελιξεως καὶ δὴ τῆς ἐμφανίσεως εἰς τὴν ἀγορὰν νεωτερισμῶν εἰς ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας, ἰδίως δὲ εἰς νέους τύπους τοῦ ἐν χρήσει μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Ἡ βελτίωσις, ἢ ἐπέκτασις καὶ ἢ μεταβολὴ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, λόγῳ πρωτίστως ἀνάγκης ἐξουδετερώσεως διαμορφουμένων ἀντιοικονομῶν (ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς).

Ἡ ὑπηρεσία προμηθειῶν ἐπιμελεῖται καὶ ἐν προκειμένῳ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ τμήματος τούτου τοῦ οἰκείου ἀναλυτικοῦ προγράμματος. Ἐκ πρώτης ὄψεως, ἢ ἐπιλογὴ τοῦ ὑπὸ προμήθειαν μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διενεργητῆ κατόπιν ἐμπεριστατωμένης μελέτης τῶν προσφερομένων τύπων, βάσει τῶν οἰκείων προδιαγραφῶν ποιότητος καὶ προτύπων. Ἐν τούτοις, ἐνδείκνυται ὀργανωτικῶς, ὅπως αἱ ἰκανότητες ἐκάστου ζητουμένου καὶ προσφερομένου τύπου, καταστοῦν καὶ πρακτικῶς ἀντιληπτὰ διὰ δοκιμαστικοῦ πειραματισμοῦ καὶ μελέτης ἐφικτότητος.

Ὁ δοκιμαστικὸς πειραματισμὸς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπίδειξιν, τὴν ἐπίβλεψιν καὶ τὴν βάσει λεπτομεροῦς προγράμματος δοκιμαστικὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιθυμητῶν διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἐργασιῶν, ἐντὸς δεδομένου χρόνου καὶ χώρου. Ὁ πειραματισμὸς οὗτος πραγματοποιεῖται τοῦλάχιστον ἐπὶ τῶν πλεόν ἐκπροσωπευτικῶν τύπων τῶν προσφερομένων μονάδων τοῦ ὑπὸ προμήθειαν μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, μερίμνη πάντοτε τῶν ἐνδιαφερομένων προμηθευτῶν. Οὗτοι προκαταρτίζουσιν ἐκτελεστέα πειραματικῶς προγράμματα δοκιμαστικῆς λειτουργίας τοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἐγκρινόμενα ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων τῆς ὑπηρεσίας προμηθειῶν. Διαρκοῦντος τοῦ ἐν λόγῳ πειραματισμοῦ, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἐπιχειρήσεως παρακολουθοῦν τὴν λειτουργίαν ἐμπεριστατωμένως καὶ λεπτομερῶς, πρὸς συγκέντρωσιν στοιχείων καὶ παρατηρήσεων, χρησίμων διὰ τὴν κατάρτισιν σχετικῆς ἐκθέσεως των καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῆς μελέτης ἐφικτότητος.

Ἡ μελέτη ἐφικτότητος (Feasibility Study) ἀναγράφει λεπτομερῶς τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ζητουμένου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς ἕκαστον τύπον τοῦ προσφερομένου τοιοῦτου, συμφώνως πρὸς ὀδηγίαν καὶ δεδομένα τῆς ἐπιχειρήσεως. Εἰδικώτερον, ἢ μελέτη αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν ἀνωτέρω τύπων, εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ζητουμένης καὶ τῆς προσφερομένης ἀποδόσεως τούτων (The Rate of Return of the Capital Employed), εἰς τὴν καταλληλότητά των ἀπὸ πλευρᾶς ἐκτελέσεως ἔργων, ἅτινα ἄλλως δὲν θὰ ἐκτελοῦντο.

Ἡ ἐλαχιστοποίησις τοῦ κόστους, ἢ ἡ μεγιστοποίησις τοῦ κέρδους (Cost Minimization, or Profit Maximization) διαρκούσης τῆς προβλεπομένης ὠφελίμου ζωῆς ἐκάστου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον κριτήριον προσδιορισμοῦ τοῦ βαθμοῦ τῆς ὑπόδοσέως του. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ βαθμὸς οὗτος δεόν νά εἶναι ἀνώτερος ἢ ἴσος πρὸς τὴν παροῦσαν ἀξίαν τοῦ κόστους προμηθείας, ἐγκαταστάσεως καὶ συνολικῆς λειτουργίας ἐκάστου προσφερομένου τύπου συγκροτήματος. Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ ἐν λόγῳ κόστους βασίζεται εἰς τὸ τρέχον ἐπιτόκιον τῶν παρά τραπέζαις καταθέσεων. Ἡ διάρκεια τῆς ὠφελίμου ζωῆς ὑπολογίζεται συμφώνως πρὸς τὰ στοιχεῖα περὶ τῆς ποιότητος, ὡς καὶ τοῦ ρυθμοῦ ἀπασχολήσεως καὶ ἐντάσεως αὐτοῦ, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν βαθμὸν ἐπιτυχοῦς χειρισμοῦ, συντηρήσεως καὶ ἐπισκευῆς τοῦ οἰκείου ἐξοπλισμοῦ. Ἄς σημειωθῇ, ὅτι ἡ θεωρητικὴ ἀπόδοσις αὐτοῦ εἶναι ἐν τῇ πράξει κατώτερα, μέχρι ποσοστοῦ 20%.

Ἡ διαμόρφωσις καταλλήλου προσωπικοῦ ἐπιδεξίου χειρισμοῦ καὶ συντηρήσεως τοῦ νέου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, εἶναι ἐπίσης ὑπολογίσιμος παράγων. Τυχὸν ἀκαταλληλότης τοῦ προσωπικοῦ, ἐπαληθεύει τὸν ἀφορισμόν, καθ' ὃν «καὶ ὁ τελειότερος μηχανικὸς ἐξοπλισμὸς, ἄνευ καταλλήλων χειριστῶν του, ἀποτελεῖ ἄχρηστον, ἂν ὄχι ἐπιζήμιον, ὄγκον σιδηρικῶν». Ἡ καταλληλότης αὕτη δεόν νά ἐξασφαλιζέται ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας τοῦ ὑπὸ προμήθειαν ἐξοπλισμοῦ, ἵνα ἀποφεύγηται ὁ περιορισμὸς τῆς ἀποδόσεώς του ἐκ σφαλμάτων συνήθως παρατηρουμένων τότε.

Ἡ δυνατότης ἐπιλύσεως προβλημάτων, λόγῳ ἰδιομορφιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐπαυξάνει ἀρκούντως τὸν βαθμὸν τῆς ἀποδόσεως τοῦ νέου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, πρωτίστως ὅταν κατορθοῦται ἡ ἐκτέλεσις συνεχῶν, ὁμοιογενῶν, ἐγκαίρων καὶ ἐπακριβῶν ἐργασιῶν, εἰς τὸν δυνατὸν πλέον περιορισμένον ἀριθμὸν πόρων, χρόνων, χώρων, ἐργατικῶν ἀτυχημάτων, κοπώσεως τοῦ προσωπικοῦ καὶ μηχανικῶν βλαβῶν. Εἰς τὰ προβλήματα ταῦτα ἀνήκει καὶ ἡ δυνατότης προσαρμογῆς τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐτέρων μὴ εἰσέτι προγραμματισθεισῶν ἐργασιῶν, αἵτινες πιθανὸν νά εἶναι ἀναγκαῖαι ἐν περιπτώσει ἀλλαγῆς τῶν μεθόδων ἐργασίας καὶ γενικῶς τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως. Τέλος, λαμβάνεται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἐπιβαλλομένης ἢ μὴ ὑπάρξεως ἐφεδρικοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, λόγῳ ἐπαυξήσεως τῶν ἐργασιῶν ἢ σημαντικῶν βλαβῶν τοῦ τελευταίου.

Ἡ γνωμοδότησις τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὸν δοκιμαστικὸν πειραματισμὸν καὶ τῶν συντακτῶν τῆς μελέτης ἐφικτότητος, εἶναι τὸ κύριον κριτήριον διὰ τὴν ὀριστικὴν ἐπιλογὴν τοῦ προμηθευτέου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, εἴτε δι' ἀπ' εὐθείας ἀγορᾶς του, εἴτε διὰ μακροχρονίου μισθώσεώς του. Τὴν γνωμοδότησιν ταύτην λαμβάνει κυρίως ὑπ' ὄψιν ἡ ἡγεσία τῆς ἐπιχειρήσεως, ἢ ὁποῖα εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας καὶ τελικῶς ἀποφασίζει.

Ἡ δι' ἀπ' εὐθείας ἀγορᾶς (buying) προμήθεια νέου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ πραγματοποιεῖται κατ' ἀρχὴν, ὅταν προηγουμένως διαπιστοῦται ὅτι τὸ κόστος τῆς ἀγορᾶς ταύτης, μετὰ τοῦ τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ τῆς συνολικῆς ὠφελίμου λειτουργίας τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, εἶναι ἀρκούντως κατώτερον

τῆς συνολικῆς ἀποδόσεώς του. Ἐπιπροσθέτως, ἡ ἀπόφασις αὕτη λαμβάνεται ἐφ' ὅσον ἐσχηματίσθη ἤδη προφλεφθὲν εἰδικὸν ἀποθεματικὸν κεφαλαίου, κατόπιν συνήθους ἢ ἐπιταχυνομένης ἀποσβέσεως τοῦ ἐν χρήσει μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Ἡ ἐπάρκεια τοῦ ὡς ἄνω ἀποθεματικοῦ, ἀπαλλάσσει τὴν ἐπιχείρησιν ἐκ δανεισμῶν καὶ ἐτέρων οἰκονομικῶν δυσχερειῶν.

Ἡ διὰ μακροχρονίου μισθώσεως (Leasing) προμήθεια τοῦ αὐτοῦ ἐξοπλισμοῦ πραγματοποιεῖται, ἐπίσης κατ' ἀρχὴν, ἐφ' ὅσον προηγουμένως διαπιστοῦται ὅτι τὸ προμηθεῖν εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀγορᾶς κόστος εἶναι ὑψηλὸν καὶ δὲν ὑφίσταται ἐπαρκῆς εἰδικὸν ἀποθεματικὸν ἢ ρευστὰ διαθέσιμα κατὰ τὸν χρόνον τῆς προμηθείας, μὲ δυσχερείας μάλιστα ἀνευρέσεώς των εἰς τὴν ἀγορὰν κεφαλαίου καὶ χρήματος. Ἡ προτίμησις τῆς διὰ μισθώσεως προμηθείας δυνατὸν νὰ ἐκδηλοῦται καὶ ὅταν ἀκόμη αὕτη εἶναι δαπανηροτέρα τῆς πρώτης μορφῆς προμηθείας. Τοῦτο δὲ κυρίως, διότι ἡ μέθοδος τῆς μακροχρονίου μισθώσεως, ἀπαλλάσσει τὴν ἐπιχείρησιν ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ εἰδικῶν ἀποθεματικῶν καὶ παρέχει εἰς αὐτὴν τὴν δυνατότητα ὅπως ἐπωφελεῖται ἐκάστοτε τῆς προσφορᾶς εἰς τὴν ἀγορὰν νέων καὶ σημαντικῶς ἀποδοτικωτέρων τύπων μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Ἡ ἐν λόγῳ προτίμησις διαρκῶς αὐξάνει καὶ συντελεῖ εἰς τὴν ὁλονὲν μεγαλυτέραν ἐμφάνισιν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπιχειρήσεων, προσφερουσῶν ἐξοπλισμὸν διὰ τῆς μεθόδου τῆς μακροχρονίου μισθώσεως.

Τὸ μισθωτήριον συμβόλαιον, ὅπερ καταρτίζεται ἐν προκειμένῳ διὰ τὴν τοιαύτην «ἐπι ἐνοικίῳ παραχώρησιν» τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἀναγράφει λεπτομερῶς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς τε μισθωτρίας καὶ ἐκμισθωτρίας ἐπιχειρήσεως. Αἱ ὑποχρεώσεις τῆς μισθωτρίας ἐπιχειρήσεως συνίστανται πρωτίστως, εἰς τὴν καταβολὴν χρηματικῆς ἐγγυήσεως ἐκ τῶν προτέρων, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τακτικῆς καὶ ἐμπροσθέσμου πληρωμῆς τοῦ ἐνοικίου. Τὸ ἐνοίκιον τοῦτο προκαθορίζεται συνήθως, βάσει τοῦ μέσου ὄρου τῶν προβλεπομένων κερδῶν τῆς μισθωτρίας, διαρκούσης τῆς ὠφελίμου λειτουργίας τοῦ μισθουμένου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὸ ἐνοίκιον τοῦτο ἄθροιστικῶς καλύπτει τὴν παροῦσαν ἀξίαν τῆς πωλήσεως τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, περιλαμβανομένων καὶ τῶν δαπανῶν τῆς ἐκμισθωτρίας, τῶν δημιουργουμένων ἐκ τῆς συμμορφώσεώς της πρὸς τοὺς ὄρους τοῦ οἰκείου συμβολαίου.

Αἱ ὑποχρεώσεις τῆς ἐκμισθωτρίας ἐπιχειρήσεως βασικῶς ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐγκαιρὸν προμήθειαν, τὴν κατάλληλον ἐγκατάστασιν, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ καθοδήγησιν τῶν χειριστῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς λειτουργίας, τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς συντηρήσεως τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Ἐάν ὑπαιτιότητι τῆς ποιότητος αὐτῶν ἐπέρχονται διακοπαὶ τῆς λειτουργίας καὶ τεχνικαὶ βλάβαι εἰς ἐξαρτήματα τοῦ συγκροτήματος, ἡ ἐκμισθώτρια ὑποχρεοῦται εἰς τὴν δωρεάν διὰ τὴν μισθώτριαν ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τούτου. Ἐνίοτε ἡ ἐκμισθώτρια παρέχει εἰς τὴν μισθώτριαν τὴν εὐχέρειαν τῆς ἐξαγορᾶς τοῦ συγκροτήματος, ὅποτε ἡ μίσθωσις μετατρέπεται εἰς ἅπ' εὐθείας ἀγορὰν ὑπὸ εὐνοϊκούς ὄρους ἐξοφλήσεως καὶ δὴ κατὰ δόσεις, μετ' ἀφαίρεσιν ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς ἐξαγορᾶς τῶν ἤδη καταβληθέντων μισθωμάτων. Παρέχεται ἐπίσης εἰς τὴν μισθώτριαν καὶ ἡ εὐχέρεια τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἐκμισθώτριαν τοῦ προμηθευ-

θέντος εξοπλισμοῦ, ὀλικῶς ἢ μερικῶς, ὀριζομένων εἰς τὴν σύμβασιν τῆς μισθώσεως τῶν ὄρων ὑφ' οὓς εἶναι ἐφικτὴ ἢ τοιαύτη ἐπιστροφή.

III. ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ἄποθεμα (Inventory, Stock) καλεῖται ἡ ποσότης τῶν ὑλικῶν πόρων καὶ τῶν τελικῶν πρὸς πώλησιν ἀγαθῶν, ἢ ὁποῖα εἶναι διαθέσιμος εἰς τινὰ ἐπιχείρησιν, πρὸς διατήρησιν τῆς προγραμματισμένης δραστηριότητός τῆς. Ἀποθεματοποιήσις, συνεπῶς, εἶναι ἡ ἐπένδυσις εἰς ἀποθέματα. Αὕτη διαδραματίζει κεφαλαιώδη ρόλον ἀπὸ ὀργανωτικῆς ἀπόψεως, ἐν τῇ ἐπιχειρηματικῇ προσπαθειᾷ τῆς ἐξισορροπήσεως τῆς προμηθείας ὑλικῶν πόρων πρὸς τὰς πωλήσεις τελικῶν ἀγαθῶν, ἀνά πᾶσαν χρονικὴν περίοδον.

Ἡ ἀρίστη ἀποθεματοποιήσις, ἥτοι ἡ ἐλαχιστοποίησις τοῦ ἐκάστοτε ὑφισταμένου ὄγκου τῶν ἀποθεμάτων, μετ' ἐξουδετερώσεως οἰασδήποτε πιθανότητος ἀνεπαρκείας ἢ ἐλλείψεως αὐτῶν, ἀκόμη δὲ περισσότερον τυχὸν δημιουργίας ὑπεραποθεματοποιήσεως, ἀποτελεῖ βασικὴν ὀργανωτικὴν ἐπιδίωξιν. Οὕτως ἐπιτυγχάνεται διατήρησις τοῦ ὄγκου τοῦ συνόλου καὶ ἐκάστης κατηγορίας τῶν ἀποθεμάτων εἰς ἰδεώδη ἐπίπεδα, ἅτινα προσδιορίζονται μὲ τινὰ εὐκαμψίαν ἀνωτάτων καὶ κατωτάτων ὀρίων. Τυχὸν ἀνεπάρκεια ἢ ἐλλείψις ἀποθεμάτων ἐν δεδομένῳ χρόνῳ, ἔχει ὡς ἐπακόλουθον τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπαρκοῦς καὶ ἐγκαίρου ἐκτελέσεως τῶν ἀναλυτικῶν προγραμμάτων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διανομῆς τῶν ἀγαθῶν πρωτίστως, δευτερευόντως δὲ πάσης ἐτέρας βοηθητικῆς λειτουργίας. Ἐξ ἄλλου, τυχὸν ὑπεραποθεματοποιήσις δεσμεύει κεφάλαια τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐνῶ συνάμα αὐξάνει τοὺς κινδύνους μὴ ἐπαρκοῦς ἀντιμετώπισεως ἀποτόμου κάμψεως τῆς ζητήσεως ἀγαθῶν, ὡς καὶ ἐτέρων σοβαρῶν μεταβολῶν τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς, ἰδίᾳ ἀπὸ πλευρᾶς νεωτερισμῶν. Κατὰ τὸν H.L. Gantt, «ὅταν ἡ ἐπιχείρησις διαθέτῃ ἅπαντα τὰ ὑλικά μέσα δράσεως αὐτῆς ἐντὸς τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου καὶ εἰς τὴν δέουσαν κατάστασιν, τότε αὕτη πραγματοποιεῖ τὰ δύο τρίτα τῆς ὀλης παραγωγῆς καὶ διανομῆς τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς».

Ἀναλυτικὸν πρόγραμμα ἀποθεματοποιήσεως καταρτίζεται, ἐκτελεῖται καὶ ἐλέγχεται ἐπὶ τῷ τέλει συνεχοῦς ὑπάρξεως ἀρίστης στάθμης τοῦ ἀναγκαίου ἐκ τοῦ ἰδεώδους ὄγκου τῶν διατηρητέων ἀποθεμάτων, γενικῶς καὶ κατ' εἶδος αὐτῶν. Ἡ στάθμη αὕτη προκαθορίζεται συναρτήσῃ τῶν ἀναλυτικῶν προγραμμάτων τῶν προμηθειῶν ὑλικῶν πόρων καὶ μηχανικοῦ εξοπλισμοῦ, τῆς ἀποθηκεύσεως, ὡς καὶ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διανομῆς τῶν ἀγαθῶν. Ἐλέγχεται δὲ αὕτη διὰ τῆς ἐφαρμογῆς σχετικῶν μεθόδων παρακολούθησεως καὶ μετρήσεως τῆς κινητικότητος τῶν ἀποθεμάτων (Inventory Rotation), ἥτοι τῆς ταχύτητος τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ ὕψους τῆς ροῆς ἢ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν τελευταίων εἰς τοὺς ἀποθηκευτικούς χώρους κατὰ δεδομένην χρονικὴν περίοδον, τόσον συνολικῶς, ὅσον καὶ κατ' ἰδιαίτερον ἀλλὰ σημαντικὸν τμήμα αὐτῶν.

Ἡ μέθοδος διαρκοῦς ἀπογραφῆς τῶν ἀποθεμάτων (Perpetual Inventory Method) διευκολύνει κατὰ βάσιν τὴν παρακολούθησιν τῆς

κινητικότητα των αποθεμάτων, ως και την αποκατάστασιν τῆς ἀρίστης στάθμης αὐτῶν. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου ταύτης στηρίζεται εἰς τὴν ἐπισταμένην τήρησιν *σειρᾶς δελτίων καταγραφῆς ἀποθεμάτων* (Stock Record Cards) καθ' ἕκαστον εἶδος αὐτῶν. Συγκεκριμένως, εἰς ἕκαστον τῶν δελτίων τούτων ἀναγράφεται ἀρχικῶς τὸ ὑφιστάμενον κατ' εἶδος, ὡς καὶ κατὰ ποιότητα, ἀξίαν καὶ ὄγκον, ἀπόθεμα. Συνάμα ἀναγράφεται εἰς τὸ αὐτὸ δελτίον τὸ διακριτικὸν τοῦ ἀποθέματος χαρακτηριστικὸν (ὄνομα ἢ καὶ συμβολισμός,) ὡς καὶ ὁ χῶρος ἐναποθέσεως αὐτοῦ. Ἐν συνεχείᾳ ἀναγράφεται ἀμέσως πᾶσα διενεργουμένη εἴσοδος ἢ ἐξόδος (αὐξησις ἢ μείωσις τοῦ ἀρχικοῦ ὄγκου), μετ' ἐξαγωγῆς τοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὑφισταμένου διαθέσιμου τελικῶς ὄγκου τοῦ ἀποθέματος. Πρὸς πρόβλεψιν, μάλιστα, τῆς προσεχοῦς στάθμης τοῦ ἀποθέματος τούτου, ἀναγράφεται καὶ οἰαδήποτε δεδομένη παραγγελία προμηθείας του, ἤτοι μελλοντικὴ εἴσοδος αὐτοῦ, ὡς καὶ παραγγελία ἐφοδιασμοῦ τῶν ἀρμοδίων λειτουργιῶν ἀναλώσεως (παραγωγῆς) καὶ διαθέσεώς του εἰς τὴν ἀγοράν (διανομῆς).

Ἡ ἀρίστη στάθμη ἑκάστου ἀποθέματος, ἥτοι ὁ ἰδεώδης διατηρητέος ὄγκος αὐτοῦ, ἀναγράφεται ἐπίσης ἐπὶ τοῦ οἰκείου δελτίου. Ὁ ὄγκος οὗτος προκαθορίζεται εὐκάμπτως, ὥστε νὰ κυμαίνεται μεταξὺ ἑνὸς ἀνωτάτου καὶ κατωτάτου ποσοτικοῦ μεγέθους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅταν διαπιστοῦται ὅτι συγκεκριμένον ἀπόθεμα τείνει ἢ πλησιάζει νὰ ὑπερβῇ τὴν ἀρίστην στάθμην, ἢ καὶ ὑστερεῖ ταύτης, λαμβάνεται ἀμέσως μέριμνα ἀποκαταστάσεώς της, διὰ διενεργείας ἢ μὴ νέας εἰσόδου ἢ ἐξόδου ἀναλόγου ποσότητος.

Αἱ μέθοδοι τῶν σταθερῶν καὶ τῶν περιοδικῶν εἰσόδων καὶ ἐξόδων ἀποθεμάτων, συμπληρώνουν τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς μεθόδου διαρκοῦς ἀπογραφῆς, ὡς μερικώτεροι τῆς τελευταίας. Αἱ ἐν λόγῳ μέθοδοι τυγχάνουν ἐφαρμογῆς τῇ βοηθείᾳ πίνακος παραγγελιῶν ἀποθεμάτων, κατ' εἶδος, ὄγκον καὶ χρόνον.

Ἡ μέθοδος τῶν σταθερῶν εἰσόδων ἀποθεμάτων χρησιμοποιοῦται, ἵνα εἰσρέουν εἰς τοὺς ἀποθηκευτικούς χώρους ἀποθέματα κατὰ διαφόρους μὲν χρόνους, ἀναλόγως τῆς κυμάνσεως τῆς χρησιμοποίησεώς των, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τὰς αὐτὰς ποσότητας. Αὕτη ἰδιαιτέρως ἐφαρμόζεται, ὅσάκις δίδονται παραγγελίαι μικρῶν τμημάτων ὀρισμένης προσφορᾶς ὑλικῶν πόρων, ἕτινα συνήθως ἀποτελοῦν συναρμολογήσιμα ἐξαρτήματα (ἀνταλλακτικά) παραχθησομένων ἀγαθῶν, ἢ δὲ συνολικὴ ἀξία των εἶναι σχετικῶς μικρά, ἐνῶ ὁ ὄγκος των μᾶλλον μέγας.

Ἡ μέθοδος τῶν περιοδικῶν εἰσόδων ἀποθεμάτων τυγχάνει ἐφαρμογῆς, διὰ νὰ εἰσρέουν εἰς τὰς ἀποθήκας ἀποθέματα, κατὰ διαφόρους μὲν ποσότητας, ἀναλόγως τῆς προβλεπομένης χρήσεως αὐτῶν, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τακτοὺς χρόνους. Ἡ παροῦσα μέθοδος χρησιμοποιοῦται ἐν πολλοῖς, ὅσάκις αἱ διδόμεναι παραγγελίαι προμηθείας ὑλικῶν πόρων ἀντιπροσωπεύουν σημαντικὴν ἀναλογίαν τῆς ὅλης προσφορᾶς τῶν προμηθευτῶν, ἐνῶ ἐπιπροσθέτως ἐπιβάλλεται ἢ ἄσκησης διεξοδικοῦ ἐλέγχου κατὰ τὴν παραλαβὴν των ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως, λόγῳ ἐδικῆς συνθέσεως καὶ μεγάλης ἀξίας αὐτῶν.

Ἡ μέθοδος ἐξόδων ἀποθεμάτων ἐκ τῶν ἀποθηκῶν, χρησιμο-

ποιείται κατὰ κανόνα πρὸς διευκόλυνσιν ἢ ἐπιτάχυνσιν τῆς κινητικότητος τῶν. Κατ' αὐτήν, ὡσάκις τὰ διαθέσιμα ἀποθέματα εἶναι πιθανόν νὰ ὑποστοῦν ἀλλοιώσεις σὺν τῇ παρελεύσει τοῦ χρόνου ἀποθηκεύσεώς των, τότε ἐπιδίδκεται ἡ ἐναπόθεσις καὶ ἡ ἀναζήτησις των εἰς τοιαύτας θέσεις, ὥστε νὰ ἐξάγωνται ἀμέσως ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τὰ παλαιότερον εἰσαχθέντα (First-in, First-out). Ἐὰν ὁμως τὰ διαθέσιμα ἀποθέματα δὲν πρόκειται νὰ ἀλλοιωθοῦν διαχρονικῶς, τότε περιτετεύει ἡ προμνησθεῖσα ἐπιδίδξις καταλλήλου ἐναποθέσεως καὶ ἀναζητήσεως. Δι' ὃ καὶ ἐπιτρέπεται, ὅπως ἐξάγωνται πρῶτα ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τὰ προσφάτως εἰσαχθέντα εἰς αὐτάς (Last-in, First-out).

Δείκται κινητικότητος τῶν ἀποθεμάτων καταρτίζονται προσέτι, πρὸς ἔνδειξιν τοῦ βαθμοῦ ἀποτελεσματικότητος τῆς ἀποθηκευτικῆς ἰκανότητος. Ὡς γνωστόν, ἡ ἀποθηκευτικὴ ἰκανότης διευρύνεται σὺν τῇ αὐξήσει τῆς κινητικότητος τῶν ἀποθεμάτων, ἀπὸ ἀπόψεως ρυθμοῦ καὶ ὕψους συχνότητος εἰσροῆς καὶ ἐκροῆς των ἐκ τῶν ἀποθηκῶν. Περαιτέρω, διὰ τῶν ὡς ἄνω δεικτῶν παρέχεται τὸ μέτρον τοῦ βαθμοῦ ἀποδόσεως τοῦ εἰς ἀποθέματα δεσμευμένου κεφαλαίου τῆς ἐπιχειρήσεως κατὰ χρονικὴν μονάδα. Ἡ ἐμπεριστατωμένη κατάρτισις τῶν δεικτῶν τούτων πραγματοποιεῖται τῇ συνδρομῇ συγκροτήματος ἠλεκτρονικοῦ ὑπολογισμοῦ. Εἶναι ὁμως δυνατὴ καὶ ἀπλοποιημένη τούτων κατάρτισις, βάσει τῆς ἀκολούθου σχέσεως καὶ τῆς μετατροπῆς τοῦ ἀπολύτου ἀριθμοῦ τοῦ πηλίκου αὐτῆς εἰς σχετικὸν ἀριθμὸν ποσοστιαίας σχέσεως, διὰ τε τὴν χρονικὴν μονάδα βάσεως καὶ τὰς ἐπομένους.

$$\text{Κινητικότης ἀποθεμάτων} = \frac{\text{Ἄξια ἐξαχθέντων ἀποθεμάτων εἰς δεδομένον χρόνον}}{\text{Μέση ἀξία συνόλου ἀποθεμάτων εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον}}$$

Εἰς τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα ἀποθεματοποιήσεως, ἀντιμετωπίζονται καὶ αἱ μελλοντικαὶ πιθανότητες ἐκδηλώσεως ἀποτόμων ἢ ἐκτάκτων μεταβολῶν τῆς ὑφισταμένης καὶ προβλεπομένης καταστάσεως εἰς ἀποθέματα. Αἱ μεταβολαὶ αὗται συνήθως εἶναι ἀποτέλεσμα ἐξω-ἐπιχειρηματικῶν παραγόντων, ὡς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως ἀγαθῶν εἰς τὴν ἀγοράν, δυσκαμψιῶν ἐγκαίρου καὶ ἐπαρκοῦς ἐνεφοδιασμοῦ εἰς ὑλικοὺς πόρους, ἐντόνου κυμάνσεως τῶν τιμῶν, φορολογικῶν μεταρρυθμίσεων, ἀνταγωνιστικότητος, νεωτερισμῶν κ.λ.π. Ἐνίοτε ὁμως αἱ μεταβολαὶ αὗται δυνατόν νὰ εἶναι καὶ ἀποτέλεσμα ἐνδο-ἐπιχειρηματικῶν παραγόντων, ὡς ἐσωτερικῶν ἀντιοικονομιῶν. Δι' ὃ καὶ προκαθορίζονται εἰς τὸ πρόγραμμα ἀποθεματοποιήσεως μέτρα ἀντιμετωπίσεως παρομοίων φαινομένων, ἅτινα ἄλλως δυνατόν νὰ ἐπέφερον καθυστερήσεις ἢ ἐτέρας ἀνωμαλίας εἰς τὴν κανονικὴν ροὴν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

Τὰ ἀποθέματα ἀσφαλείας (Buffer Stocks) ἀποτελοῦν τὸ κυριώτερον τῶν ὡς ἄνω μέτρων. Ταῦτα δημιουργοῦνται καὶ διατηροῦνται ὡς ἐφεδρικὰ ἢ συμπληρωματικὰ τῶν κανονικῶν ἀποθεμάτων, πρὸς ἐξουδετέρω-

σιν τῶν προαναφερθεισῶν ἀνωμαλιῶν. Ὁ ὄγκος τῶν ἀποθεμάτων ἀσφαλείας προκαθορίζεται βάσει προβλέψεων καὶ σχετικῶν ἀποφάσεων τῆς ἡγεσίας τῆς ἐπιχειρήσεως, στηριζομένων κυρίως ἐπὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ, ὅτι τυχόν ἀνυπαρξία ἢ ἐξάντλησις τῶν ἀποθεμάτων ἀσφαλείας, δυνατὸν νὰ προκαλέσῃ μακροχρονίως δυσμενεῖς οἰκονομικὰς ἐπιπτώσεις διὰ τὴν ἐπιχείρησιν, ἴσως τοῦλάχιστον, ἀνδρι μεγαλυτέρας, πρὸς τὴν δαπάνην τῆς διατηρήσεώς των. Τὰ ἀποθέματα ταῦτα εἶναι περιορισμένα καὶ δὴ εἰς τὰ πλέον ἀπαραίτητα εἶδη, ἐντὸς δὲ τῶν βελτίστων ἢ τῶν ἀναγκαίων ἐπιπέδων ὄγκου αὐτῶν. Οὕτω καὶ ταῦτα προκαθορίζονται, ὥστε νὰ συνιστοῦν τὸ σχετικῶς ἄριστον μέγεθος τῆς ἐφεδρικῆς ἀποθεματοποιήσεως.

IV. ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΙΣ

Ἀποθήκευσις (Storage, Warehousing) εἶναι τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν ἀσφαλοῦς καὶ εὐχεροῦς ἐναποθέσεως, ἀναζητήσεως, διαφυλάξεως, διατηρήσεως, βελτιώσεως καὶ διακινήσεως τῶν ἀποθεμάτων εἰς τὰς ἀποθήκας, κατὰ ἐπιθυμητοὺς ἢ συγκεκριμένους χρόνους. Ἀποθήκαι (Warehouses) εἶναι οἱ χώροι τῆς ἀποθηκείσεως, οἵτινες δέον νὰ συντελοῦν εἰς ἀποτελεσματικὴν ἀποθεματοποίησιν. Ἡ ἀποθήκευσις αὕτη προγραμματίζεται, τῇ βοήθειᾳ εἰδικῶν ὀργανογραμμάτων καὶ ἐγγράφων κανονισμῶν ἢ ὁδηγίων καταρτίσεως καὶ ἐκτελέσεως αὐτῶν.

Συγκεντρωτικὸν ἢ ἀποκεντρωτικὸν σύστημα ἀποθηκείσεως προκαθορίζεται εἰς τὸ ὡς ἄνω πρόγραμμα. Ὁ οἰκεῖος προγραμματισμὸς βασίζεται κυρίως εἰς τὴν γενικὴν ἀρχὴν τῆς ἡσσονος θυσίας, ἀπὸ πλευρᾶς παράγοντος ἐξοικονομήσεως δαπανῶν καὶ χρόνου μεταφορᾶς καὶ διακινήσεως τῶν ἀποθεμάτων. Ὁ παράγων οὗτος ἐπιβάλλει, ὅπως αἱ ἀποθήκαι ἐγκαθίστανται ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστερον, ἐφ' ἐνός μὲν πρὸς τοὺς τόπους προμηθείας ὑλικῶν πόρων, ἀφ' ἐτέρου δὲ πρὸς τοὺς τόπους ἐργασίας τῆς ἐπιχειρήσεως, εἰς οὓς εἶναι ἀναγκαῖα τὰ ἀποθέματα διὰ τε τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν διανομὴν τῶν τελικῶν ἀγαθῶν. Ἡ ὀργάνωσις τοῦ περιβάλλοντος τῆς παραγωγικῆς ἐργασίας, ἐπιδρᾷ ἀναλόγως ἐπὶ τοῦ παράγοντος αὐτοῦ, καθόσον διὰ τῆς ἐν λόγῳ ὀργανώσεως ἐπιλέγεται ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως, ὡς καὶ τὸ μέγεθος καὶ ἡ μορφή τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως, προσέτι δὲ ρυθμίζονται θέματα διατάξεως τῶν χώρων ἐργασίας, τοῦ περιβάλλοντος αὐτῆς καὶ τῆς προλήψεως ἐργατικῶν ἀτυχημάτων.

Εἰδικώτεροι παράγοντες ἐφαρμογῆς συγκεντρωτικοῦ ἢ ἀποκεντρωτικοῦ συστήματος ἀποθηκείσεως, εἶναι οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἀπόστασιν τῶν συγκοινωνιακῶν κόμβων ἐκ τῶν ἀποθηκῶν καὶ οἱ σχετικοὶ πρὸς τὸν ὄγκον, τὴν ποιότητα καὶ τὸν χρόνον παραμονῆς τῶν ἀποθεμάτων εἰς τὰς ἀποθήκας. Τέλος, ἐπιδρᾷ ἀποφασιστικῶς ἐν προκειμένῳ ἢ πρόβλεψις ἐπὶ τῶν μεταβολῶν τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς, ὅσον ἀφορᾷ τὴν προσφορὰν καὶ τὴν ζήτησιν καταλλήλου ἐξοπλισμοῦ τῶν ἀποθηκῶν διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ συνόλου τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἀποθηκείσεως, περὶ ὧν γίνεται ἰδιαίτερος λόγος ἀμέσως κατωτέρω.

1. Ἐνέργειαι ἐναποθέσεως καὶ ἀναζητήσεως τῶν ἀποθεμάτων

Συμφώνως πρὸς τὴν ὀργανωτικὴν ἀρχὴν τοῦ προκαθορισμοῦ ὠρισμένης θέσεως δι' ἕκαστον ἀπόθεμα, προγραμματίζεται ἡ ἐναπόθεσις καὶ ἡ ἀναζήτησις τῶν ἀποθεμάτων. Αὕτη, ἀναλυτικώτερον, πραγματοποιεῖται κατόπιν παραδοχῆς μεθόδων ἀναφερομένων, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν ἢ τὸν συμβολισμὸν τῶν ἀποθεμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν κατάταξιν τῶν.

α) Αἱ μέθοδοι χαρακτηρισμοῦ ἢ συμβολισμοῦ, υἰοθετούμεναι, παραμένουν μακροχρονίως ὀριστικαὶ καὶ ἐνιαῖαι δι' ὅλους τοὺς τομεῖς δράσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, μεταβαλλόμεναι μόνον λόγῳ ἐμφανίσεως νεωτερισμῶν ἢ καινοτομιῶν.

Ὁ χαρακτηρισμὸς (Specification) ἀποτελεῖ εἰδικὸν ὀνοματολογικὸν προσδιορισμὸν ἐκάστου εἶδους ἀποθεμάτων καὶ ἐν σχέσει πρὸς δεδομένην μονάδα ποσοτικῆς μετρήσεώς της (ὄγκου, βάρους, μήκους κ.λ.π.). Ὁ προσδιορισμὸς οὗτος προσαρμόζεται πρὸς τὴν ταξινομήσιν τῶν ἀποθεμάτων, εἶναι ἀπλοῦς πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεων καὶ εἶναι βραχυλόγος, εἰ δὲ δυνατόν μονολεκτικὸς (ὡς π.χ. χαρακτηρίζονται τὰ ἀγαθὰ εἰς τὸ δασμολόγιον).

Ὁ συμβολισμὸς (Symbolisation), ἦτοι τὸ κοινῶς λεγόμενον «μαρκαρισμα», ἀπεικονίζει διὰ συμβατικῶν ἐνδείξεων ἐκ συμβόλων (γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν) ἕκαστον εἶδος ἀποθέματος καὶ δὴ κατὰ κατηγορίας καὶ ὑποκατηγορίας. Δι' αὐτῶν πραγματοποιεῖται μνημοτεχνικὴ ἐξατομικεῖσις τῶν ἀποθεμάτων, ἧτις τηρεῖται εἰς ἴδιον εὐρετήριον καὶ ἐμφανῶς ἀναγράφεται εἰς πινακίδας, ἀναρτημένας ἐπὶ τῶν ἀποθεμάτων καὶ ἐπὶ τῶν χώρων ἐναποθέσεως καὶ ἀναζητήσεως τῶν.

β) Αἱ μέθοδοι κατατάξεως διακρίνονται συνήθως εἰς τὰς στηριζομένας εἰς τὴν ταξινομήσιν καὶ τὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ἀφ' ἑνός, ὡς καὶ τὸν ρυθμὸν ροῆς τῶν ἀποθεμάτων ἀφ' ἑτέρου.

Βάσει τῆς ταξινομήσεως, προσδιορίζονται ὁμοειδεῖς κατηγορίαι καὶ ὑποκατηγορίαι ἀποθεμάτων κατὰ διαμερίσματα ἀποθηκευτικῶν χώρων ἢ συγκροτήματα αὐτῶν. Οὕτω, τὰ ἐν γένει ἀποθέματα καὶ συνεπῶς καὶ οἱ χώροι ἀποθηκεύσεως τῶν κατατάσσονται εἰς πρῶτας ὕλας, εἰς βοηθητικὰς τοιαύτας, εἰς μηχανικὸν ἐξοπλισμὸν, εἰς ἡμικατεργασμένα ἀγαθὰ καὶ εἰς τελικὰ ἀγαθὰ. Αἱ πρῶται ὕλαι, ὡς γνωστὸν, συνίστανται ἐξ ἀκατεργάστων ἀποθεμάτων, ἐξ ὧν κυρίως παράγονται καὶ διατίθενται τὰ ἀγαθὰ, κατόπιν μεταποιήσεων, προσθηκῶν καὶ συναρμολογήσεων. Αἱ βοηθητικαὶ ὕλαι, ὑποβοηθοῦν τὴν λειτουργίαν τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ (ὡς π.χ., καύσιμα, λιπαντικά, εἶδη καθαριότητος κ.λ.π.). Ὁ μηχανικὸς ἐξοπλισμὸς περιλαμβάνει μηχανάς, ἐργαλεῖα, λέβητας, καμίνοους, μέσα διακινήσεως ἢ μεταφορᾶς κ.λ.π. Τὰ ἡμικατεργασμένα ἀγαθὰ εἶναι τὰ ἐνδιαμέσως παραγόμενα καὶ περαιτέρω χρησιμοποιούμενα ἢ ἀναλίσκόμενα ἐν τῇ παραγωγικῇ καὶ τῇ διανεμητικῇ διαδικασίᾳ. Τὰ τελικὰ ἀγαθὰ εἶναι τὰ ἔτοιμα πρὸς πώλησιν.

Ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ δεδομένης μεταποιητικῆς ἐπιχειρήσεως, αἱ προαναφερθεῖσαι γενικαὶ κατηγορίαι ὑποδιαιροῦνται εἰς ὑποκατηγορίας, αὐταὶ

εις ομάδας κ.ο.κ. Ἐπί παραδείγματι, ἐάν πρόκειται περὶ ἐπιχειρήσεως παραγωγῆς ὑφασμάτων, τότε αἱ κατηγορίαι τῶν ἀποθεμάτων δύνανται νὰ διακριθοῦν εἰς τοιαύτας προοριζομένας διὰ παραγωγὴν ὑφασμάτων ἐκ βάμβακος, ἐρίου, ιούτης, καννάβου, λίνου, μετάξης, τεχνητῶν ἰνῶν κ.λ.π., ἢ κατὰ στάδια παραγωγικῆς διαδικασίας, μέσῳ ἔκκοκκιστηρίων, νηματουργείων, στριπτηρίων, ὑφαντηρίων κ.λ.π.

Ἐπί τῇ βάσει τῶν φυσικῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων καὶ τοῦ ρυθμοῦ ροῆς τῶν ἀποθεμάτων, καθίσταται ὁμοίως ἐφικτὸς ὁ τοπικὸς προσδιορισμὸς τοῦ χώρου ἐναποθέσεως καὶ ἀναζητήσεως αὐτῶν. Οὕτω, τὰ δεκτικὰ συσκευασίας ἀποθέματα ἐναποτίθενται εἰς δοχεῖα, κιβώτια, κυτία, σάκκους, ἐρμάρια, θυρίδας, κ.λ.π. Τὰ ὑποκείμενα εἰς ἀλλοιώσεις ἐναποτίθενται εἰς εἰδικούς καὶ δὴ ψυκτικούς θαλάμους. Τὰ στερεὰ ἄνευ συσκευασίας, ἐναποτίθενται χύδην, καθ' ὁμοιεῖς ομάδας στοιβάδων ἐπὶ τῶν δαπέδων, με δυνατότητας διολισθήσεως, τῇ ἐπιδράσει τῆς βαρύτητος. Τὰ μεγάλων ποσοτήτων, βαρῶν καὶ διαστάσεων ἀποθέματα, ἐναποτίθενται εἰς ἰσογείους χώρους καὶ δὴ οὐχὶ μακρὰν τῶν εἰσόδων καὶ ἐξόδων. Τὰ χύδην ὑγρά τοποθετοῦνται εἰς βαρέλια, δεξαμενάς, κάδους κ.λ.π., εὐρισκομένους συνήθως εἰς ἰσογείους ἢ ὑπογείους χώρους. Τὰ πολύτιμα εἶδη, διαφυλάσσονται εἰς κεκλεισμένα ἐρμάρια, χρηματοκιβώτια, θησαυροφυλάκια κ.λ.π. Τὰ ἀποτελοῦντα ἐξαρτήματα μονάδων ἀγαθῶν (μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ) ἐναποτίθενται κατὰ διακεκριμένας ομάδας, ἀλλ' εἰς χώρους πλησίον κειμένων δι' ὅλας τὰς ομάδας, πρὸς παρακολούθησιν τῆς ροῆς των, ὡς σειρῶν (sets) ἐξαρτημάτων. Τὰ παρουσιάζοντα τὸν ταχύτερον ρυθμὸν ροῆς, ἐναποτίθενται πλησίον τῶν εἰσόδων καὶ ἐξόδων τῶν κεντρικῶν χώρων ἀποθηκείσεως ἢ εἰς ἀποκεντρωμένους ἢ εἰδικούς χώρους, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ροῆς ὄλων τῶν ἀποθεμάτων.

2. Ἐνέργειαι διαφυλάξεως, διατηρήσεως καὶ βελτιώσεως τῶν ἀποθεμάτων.

Ἡ ἀσφαλῆς διαφύλαξις τῶν ἀποθεμάτων ἀναφέρεται κυρίως ἐναντι τῶν κινδύνων κλοπῶν καὶ ἀναφλέξεων ἢ πυρκαϊῶν. Δι' ὃ καὶ τὰ πολυτιμότερα ἢ τὰ περισσότερον ὑποκείμενα εἰς κινδύνους ἀναφλέξεως, ἐναποτίθενται εἰς ἰδίους ἢ ἀπομακρυσμένους τῶν λοιπῶν χώρους ἀποθηκείσεως, εἰς τοὺς ὁποίους λαμβάνονται περισσότερα μέτρα ἀσφαλείας καὶ ἐποπτείας προσωπικοῦ.

Ἡ ἀσφαλῆς διατήρησις τῶν ἀποθεμάτων ἀναφέρεται κυρίως ἐναντι τῶν κινδύνων δυσμενῶν ἐπιδράσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος αὐτῶν, δυναμένων νὰ προκαλέσουν μεταβολὴν τινὰ τῆς ἀρχικῆς καταστάσεώς των, ἀπὸ πλευρᾶς ποιότητος, ποσότητος, καθαριότητος, ὑγιεινῆς καὶ παραμορφώσεως τοῦ σχήματος αὐτῶν. Δι' ὃ καὶ τὰ ἀποθέματα τὰ ὑποκείμενα εἰς νοθείας, μολύνσεις, διαβρώσεις, ἀπομειώσεις (φύραν) καὶ ἐτέρας ἀλλοιώσεις, ἐναποτίθενται εἰς χώρους ἀποθηκείσεως, εἰς τοὺς ὁποίους ἐξασφαλίζεται ἡ φυσικ-

κο-χημική αὐτῶν διατήρησις. Ἡ ἐξασφάλισις αὕτη ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς παρο-
χῆς καταλλήλων συνθηκῶν ἐναποθέσεως - εἰς εἰδικούς πάντοτε χώρους ἢ θέσεις
μέ εἰδικὸν ἐξοπλισμὸν (ἐρμάρια, στεγανὰς συσκευασίας, ἐνθέρμια, θυρίδας κ.λ.π.) -
ὡς κλιματισμοῦ (ἀερισμοῦ, ὑγρασίας καὶ θερμοκρασίας), καθαριότητος, φωτισμοῦ,
ἀποκοκιορτοποιήσεως, ψεκασμοῦ κ.λ.π. Παρέχεται δὲ ἡ ἐξασφάλισις αὕτη, ἀνα-
λόγως τοῦ εἶδους τῶν ἀποθεμάτων, τῆς ἀνάγκης προστασίας των, τῶν ἐποχῶν
τοῦ ἔτους ἢ τῶν καιρικῶν συνθηκῶν, ὡς καὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν λοιπῶν ἀποθε-
μάτων (τῶν μεταδιδόντων ὑγρασίαν, ξηρασίαν, ἀναθυμιάσεις, ὄσμᾶς κ.λ.π.).

Ἡ βελτίωσις τῆς ποιότητος τῶν ἀποθεμάτων ἀποτελεῖ συμπλή-
ρωσιν τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας τῶν ἀγαθῶν. Ἐνίοτε ἡ ἀποθήκευσις εἰς κα-
ταλλήλους χώρους ἢ ἡ συσκευασία ὠρισμένων ἀποθεμάτων, συντελεῖ ὥστε μετὰ
παρέλευσιν ὠρισμένου χρόνου νὰ βελτιώνη τὴν ποιότητα αὐτῶν, ἢ νὰ καθιστᾷ
ταῦτα κατάλληλα πρὸς χρῆσιν ἢ κατανάλωσιν. Ἐπὶ παραδειγματι, ἡ ἀποθήκευσις
νωπῆς ξυλείας πρὸς ἀποξηρανσιν, καπνιστῶν κρέατων καὶ ἰχθύων πρὸς παλαίωσιν
(σίτευμα), οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ζυμώσεώς των (οἴνου,
ζύθου, ἀποστάγματος οἴνου) κ.ο.κ.

3. Ἐνέργειαι διακινήσεως τῶν ἀποθεμάτων.

Ἡ τηρουμένη παραγωγικὴ καὶ διανεμητικὴ τῶν
ἀγαθῶν διαδικασία (Routing), μετὰ τοῦ προγραμματισμοῦ τοῦ χει-
ρισμοῦ τῶν ὑλικῶν (Materials Handling), ἀποτελοῦν τοὺς βασικοὺς
παράγοντας προγραμματισμοῦ τῆς τε διατάξεως τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν ἀποθηκῶν
καὶ τῆς εὐχεροῦς διακινήσεως τῶν ἀποθεμάτων. Ἡ διακίνησις αὕτη ἀναφέρεται
εἰς ἀποθέσεις, μετατοπίσεις, μεταφοράς, ζυγίσεις, φορτώσεις καὶ ἐκφορτώσεις
ἀποθεμάτων εἰς τοὺς ἀποθηκευτικοὺς χώρους. Καθίσταται δὲ αὕτη πλέον εὐχερῆς
διὰ τῆς χρήσεως καταλλήλου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ὑποκαθιστῶντος τὴν σωμα-
τικὴν ἐργασίαν, μετ' ἀναλόγου, διαρρυθμίσεως τῶν χώρων προσπελάσεως τῶν
ἀποθεμάτων, ἀπὸ ἀπόψεως διαδρόμων ἢ ὁδεύσεων καὶ σταθμεύσεων, συμφώνως
καὶ πρὸς τὴν κινητικότητα τῶν ἀποθεμάτων, ἥτοι τὴν ταχύτητα τοῦ ρυθμοῦ καὶ
τοῦ ὕψους τῆς ροῆς ἢ τῆς ἐναλλαγῆς των εἰς τοὺς ἀποθηκευτικοὺς χώρους, κατὰ
χρονικὰς μονάδας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μ.Ε. Γεωργιάδης: Ἐρευνα καὶ πολιτικὴ κατακτῆσεως τῆς ἀγορᾶς. Ἐκδοσις Β'.
'Αθήναι, Β. Παπαζήσης, 1965.
- Κ. Ἀ. Μαγκλάρα: Προμηθευταί. Αἱ σχέσεις μίας ἐπιχειρήσεως μετὰ τοὺς προμηθευ-
τάς της. Ἐκδοσις Β'. Ἐκδοσις Β'. Ἐκδοσις Β'. Ἐκδοσις Β'. Ἐκδοσις Β'. Ἐκδοσις Β'.
'Αθήναι, Ἐλληνικὸν Κέντρον Παραγωγικότητος, 1965.
- Δ. Ἀ. Παπαδημητρίου: Ἡ διοίκησις τῶν ἀποθεμάτων. Ἐκδοσις Β'. Ἐκδοσις Β'. Ἐκδοσις Β'.
'Αθήναι, Β. Παπαζήσης, 1970.

- B. N. Σ α ρ σ έ ν τ η : Πρόκρισις παγίων επενδύσεων. Μικροοικονομική θεώρησις. Ἀθήναι 1968.
- Ἕ π ο υ ρ γ ε ί ο υ Ἐ θ ν ι κ ῆ ς Ἀ μ ύ ν η ς : Ἀντικατάστασις καὶ προμήθεια μηχανημάτων. Ἀθήναι, ἔκδοσις πολυγρ., 1963.
- Ἰ. Κ. Χ ο λ έ β α : Ἡ ἀποθήκευσις. Θεσσαλονίκη. Ἀ.Π. Σάκκουλα, 1964.
- E. S. B u f f a : Production-Inventory Systems; Planning and Control. Homewood. III., R.D. Irwin, 1968.
- A. A. H i r s c h and M. C. L o v e l l : Sales Anticipations, and Inventory Behavior. New York, J. Wiley and Sons, 1969.
- D. W. J o r g e n s o n, J. J. M c C a l l and R. R a d n e r : Optimal Replacement Policy. Amsterdam, North Holland Publishing Co., 1967.
- W. F. M a s s y, R. E. F r a n k, and T. M. L o d a h l : Purchasing Behavior, and Personal Attributes. Philadelphia, Pa., University of Pennsylvania Press, 1968.
- M. K. S t a r r, et D. M. M i l l e r : La gestion des stocks; Théorie et pratique, Paris. Dunod, 1966.
- W. E. W i l l e t s : Fundamentals of Purchasing, New York, Appleton-Century-Crofts, 1968.

FOREIGN TRADE ASPECTS OF CAPITAL FORMATION*

By *Stylianos A. Sarantides, Ph. D.*

1. Introduction

Imports were given a treatment as a leakage similar to a savings leakage in income-multiplier analysis. Little attention was paid to the role of imports as a factor either facilitating or limiting economic development. Imports of capital goods and intermediate materials used as input in production called attention in economic literature some years ago.

In this study we shall deal only with capital goods imports and especially with the import-content of investment in the course of economic development measured by per capital income. Capital, labour and natural resources are the determining factors of production and economic growth. The framework within capital problems are tackled here is formed by assumptions such as :

- (a) There exists, if at all, a narrow range of factor substitution in underdeveloped countries, in contrast to what was maintained untriedly in developmental economics literature (1). W. Leontief stresses the fact that interrelationships in an interdependence system are determined largely by technology and approximately turn out to be constant both in underdeveloped and advanced economies (2).
- (b) As a by-product of the first assumption, the constant coefficients hypothesis in an interdependence system seems to be close to reality.
- (c) Skilled-labour shortage may be effective from an operation scale on and it may operate as a constraint on the possibility curve.
- (d) Natural endowment differs from country to country and necessary inputs for a certain output mix are made available through trade.
- (e) I.C.O.R's are expected to rise at advanced stages of development and

* This paper, written during 1966 - 68 when I was at Bristol University, is a part of my Ph. D. thesis and it is contributed to this volume in honour of Prof. Andreas Kyrkilitsis, as a minimum specimen of my gratitude to him. My thanks are expressed to Prof. J.A.C. Brown and Dr. A. Maizels for valuable help.

1. Cf. *A. O. Hirschman, The Strategy of Economic Development, 1964, p. 151.*

2. *Input - Output Economics, 1966, Chapter 4, The structure of Development, p. 42.*

domestic capital formation curve shifts upward as the economy is more «capitalised».

- (f) The possibility of imported technology in underdeveloped economies increases the likelihood for trade in capital goods to be a factor of growth and consequently a constraint on growth. We rather assume a common process of production in many lines both in advanced and underdeveloped countries, that is when the production of a certain commodity requires machinery, we exclude the possibility of producing it without machinery.
- (g) Complex machinery or strategic capital goods are imported and not domestically produced in underdeveloped countries.

Apart from the analysis of import-content of investment, a theoretical model, based on various assumptions, is described combining growth and trade considerations. Implications and discussion on regression models of import-content of investment and dependence on foreign resources for investment finance, and connexion of regression findings with the theoretical growth-trade model are the main points in this paper.

2. Capital Formation and Foreign Trade: A discussion of models

Capital goods are not particularly treated in traditional trade models and if they are, little attention is paid. First of all, classical models assume capital immobility as between countries, and capital stocks unchangeable. Even when international capital movements were introduced by neoclassical models the discussion was limited to the so-called «transfer problem».

The so prevalent theory of comparative cost in its static sense does not contribute much to the solution of practical problems and to the explanation of the changing pattern of production and trade of countries which economically emerged in the twentieth century. *Heckscher-Ohlin* theory as an analytical tool cannot contribute much in showing the possibility of a change in the physiognomy of the economy. The *Heckscher-Ohlin* model, according to which one country exports goods having the relatively abundant factor, holds with the hypothesis that factor supply does not change; however, when trade occurs we should expect the factor supply to change. We must add that according to the late *S. Valavanis* (1), *Ohlin* was clear on the point that produced means of production (capital goods) are irrelevant to a country's comparative advantage and not a fundamental feature of its factor endowment (2). Whether we accept this last proposition or not, the critique on the *Heckscher-Ohlin* theory remains.

1. *S. Valavanis - Vail*, «Leontief's Scarce Factor Paradox», *Journal of Political Economy*, December 1954.

2. *R. Caves*, *Trade and Economic Structure, Models and Methods*, Harvard University Press, 1963, p. 95.

Moreover, in this discussion we must cite *C. Inversen's* (1) opinion that capital goods are not capital (meaning funds) but a part of traded goods no less (and no more) than consumers' goods. International capital movements imply the purchasing — lent and borrowed — power over goods and services and they do not comprise particular goods (2).

However, trade in capital goods is not the same as trade in consumption goods since the former add to the economy's capital stock and hence to productive capacity. Generally, capital accumulation affects the terms and volume of trade and this in turn affects capital accumulation in a two-way causation. More appropriate to deal with problems of accumulation and trade is dynamic theory, which has not yet been formally formulated, though some interesting models appeared during the last years. Dealing with capital accumulation, these models bring out the whole point by presenting non-trading and opening-up-trade situations leaning to, more or less, the Austrian concepts of capital.

In this connexion changes in factors supply, as capital accumulation, may arise changes in output patterns, increasing the production of one product and decreasing the production of another which does not use intensively the expanding factor. In this way another produce, intensive in the factor which is expanding, will start to be produced. Scrutinising the relationships of trade and production patterns we must take account of the dynamics of alterations occurred, which according to *J. Bhagwati* (3), form the given «data». Modifications of classical analysis take into account likely shifts in «data» (like changes in factor supply, demand, factor movements, etc.), and along this line of thought a number of theoretical models were elaborated. But since all the models hitherto presented are purely theoretical failed to give any explanation of the real world.

H. Johnson (4) using Harrod-Domar and Keynesian approaches presented a model in 1953 with the purpose of tracing the equilibrium rate of growth as influenced by external trade. His analysis proceeds from a single country to a two-country model, and from certain assumptions (like: investment and intermediate goods exclusion, capital inflow as only accommodating not involving interest payments) to a successive dropping of these assumptions. The conclusions he reached are of limited practical application as he himself admits (5). In this context we are not interested in this theoretical model but

1. *C. Inversen*, *Some Aspects of the Theory of International Capital Movements*, Copenhagen 1936.

2. *R. Caves*, *op. cit.*, p. 134.

3. *J. Bhagwati*, «The Pure Theory of International Trade: A Survey», in *Surveys of Economic Theory*, Volume II, 1965, pp. 203 - 206.

4. *H. Johnson*, *International Trade and Economic Growth*, *Studies in Pure Theory*, Chapter V.

5. *Ibid.*, p. 120.

only probably in the part of his model which considers the case in which import-content of investment expenditure is involved, and is described by the following formula :

$$r = \frac{a}{1 - m'} \left(s + m - \frac{X}{Y} \right)$$

where r is the rate of growth, m' is the fraction of investment expenditure spent on imported goods (assumed to be constant), a is the reciprocal of the capital coefficient, s is the savings ratio, m represents the fraction of income spent on consumption imports (constant), X stands for exports current rate, and Y is the capacity rate of output.

The above formula can be written as

$$r = \frac{a}{1 - m'} (s \pm b)$$

where b is the country's export surplus (—) or deficit (+) expressed as a fraction of her output. It is obvious from this formula that a increases by dividing it by $(1 - m')$ and hence the rate of growth increases too.

Again H. Johnson (1) in another paper presented in 1955 examines the results of an expansion, coming from particular factors, on volume and terms of trade in cases of both complete and incomplete specialisation between two countries, an industrial (Mancuria) and an agricultural one (Agraria). He begins with international immobility of labour, capital and technology (Part I and II) and concludes with relaxation of this assumption (Part III).

The more interesting model of trade and capital accumulation was presented by *D. M. Bensusan-Butt* (2) studying the effects of accumulation on trade. *D. M. Bensusan-Butt's* model is a two-country, multi-commodity model with two alternative processes for each commodity production (with and without machinery). The countries are similar in all respects except their stock of capital. He unfolds a sequence of phases (seven) in which capital accumulation leads to mechanisation and emergence of exports of accumulating country, and in this sense the model is a dynamic one. A certain merit of the model is that it considers the size of countries which, as we demonstrate in many points of this study, is important in the study of relationships of trade and development. If a country is small then the accumulation will occur in one sector which absorbs all the factors and the country is obliged to import in order to satisfy the demand of the people who accumulate in the expanding sector.

1. *H. Johnson*, op.cit., Chapter III.

2. *D. M. Bensusan-Butt*, «A Model of Trade and Accumulation», *A.E.R.*, September 1954, pp. 511 - 29.

A similar model studying the effects of capital accumulation on trade lies embedded in *W.A. Lewis'* «Economic Development with Unlimited Supplies of Labour», *Manchester School*, May 1954 (1).

Another elegant mathematical model was presented by *H. Oniki* and *H. Uzawa* (2) studying the effects of trade on capital accumulation over time, and in this connexion the model is a dynamic one. The analysis is based on a two-country, two-factor, two-sector model assuming constant technology, constant returns to scale, identical quality of labour and capital in both countries, constant average propensity to save throughout the accumulation process, and specialisation to depend on factor endowments. Nevertheless, the comparative advantage of each country varies over time as the capital accumulation process proceeds and the changing terms of trade effect, in turn, the rate of accumulation. In this model trade in capital goods enters into via the following equation :

$$Y_1^i(t) = F_1 [K_1^i(t), L_1^i(t) + X_1^i(t)].$$

where gross investment in country *i* at time *t* ($Y_1^i(t)$) depends upon the domestic production of the investment goods in the I-sector $F_1(K_1^i(t), L_1^i(t))$ and foreign import of investment goods ($X_1^i(t)$).

The model does not consider the size of countries, as *Bensusan - Butt*'s does, but it takes into account the relative size of labour forces in the two countries.

In a short article *R. E. Baldwin* using comparative statics analyses the effects both of trade in capital goods on growth and of growth on trade of capital goods making explicit the importance of capital goods trade so far neglected in conventional theory (3). He begins with considering the pattern of accumulation within a country in the absence of both trade in capital goods and international capital movements; he proceeds considering the effects on accumulation process if international trade in both consumption and capital goods is opened up; and he concludes by dropping the assumption that capital is immobile between the two countries.

In *Baldwin's* model, savings is made a function both of the interest rate and the level of income, whereas in *Oniki - Uzawa's* model a constant average propensity to save throughout the accumulation process is postulated which does not get any support from empirical evidence.

As has been understood from the above mentioned models the appro-

1. See *R. Caves*, op.cit., p. 250.

2. *H. Oniki and H. Uzawa*, «Patterns of Trade and Investment in a Dynamic Model of International Trade», *Review of Economic Studies*, January 1965, pp. 15 - 38.

3. *R. E. Baldwin*, «The Role of Capital Goods Trade in the Theory of International Trade», *A.E.R.*, September 1966, pp. 841 - 7.

ach to the problem was based both on trade and on growth theory. In the above way growth theory intruded into trade models and in this respect growth theorists helped in forming an integrated body of theory. Today, neither body of theory, trade or growth theory, remains waterproof, and from this integration more complete models started to appear.

Although the contribution of these theoretical models to the pure theory is important, they have not been susceptible to empirical testing. As far as we are concerned with empirical investigation of trade-development relationships and patterns, some econometric or statistical models developed recently are of more interest. Some studies appeared dealing with trade as a factor of growth and a potential constraint on growth are :

H. Chenery and M. Bruno, «Development Alternatives in an Open Economy : The Case of Israel» (1),

H. Chenery and I. Adelman, «Foreign Aid and Economic Development : The Case of Greece» (2),

H. Chenery and A. M. Strout, «Foreign Assistance and Economic Development» (3),

R. I. Kinnon, «Foreign Exchange Constraints in Economic Development and Efficient Aid Allocation» (4), and a study by *J. Vanek*, «Estimating Foreign Resource Needs for Economic Development : Theory, Method and a Case Study of Colombia», 1967.

Apart from the above mentioned studies which deal with foreign capital requirements as determined by the «two gaps» approach and the importance of trade as a constraint on growth, it might be relevant with this chapter to mention two other studies : the vast volume of important work of *A. Maizels* (5), who in Chapter 7 is dealing with the pattern of imports in relation to economic growth, and in Chapter 10 with the demand for capital goods and the import-content of investment for eighteen countries; and an article by *J. C. Du Plessis* (Investments and the Balance of Payments of S. Africa) (6), dealing with the role played by balance of payments in development problems and especially in small countries dependent on foreign trade. He starts with investigating the contribution of each sector to the S. African Balance of Payments and then the import-content of investment in each industry.

1. *Economic Journal*, March 1962, pp. 79 - 103.

2. *Review of Economics and Statistics*, February 1966, pp. 1 - 19.

3. *A.E.R.*, September 1966, pp. 679 - 733.

4. *Economic Journal*, June 1964, pp. 368 - 409.

5. *Industrial Growth and World Trade*, Cambridge, 1963.

6. *S. African Journal of Economics*, December 1965.

3. *A Model of Trade and Capital Formation : A theoretical formulation of constraints on growth*

In this section we attempt to construct a model of growth and trade in capital goods distinguishing a non-trade case and a trading case with sub-cases.

Our formulation uses the familiar Harrod - Domar production function and social accounting concepts to show the impact of capital goods imports on productive capacity of the economy by separating investment into a home produced content and an imported content, on the one hand, and to establish different constraints imposed on growth under different assumptions, on the other hand.

A. *Non-Trade Case*

The economy produces two final products : consumption and capital goods. Capital goods, though final products, do not appear in a separate column like consumption goods (C_i), but they are determined by the interflows in the capital input - output matrix.

Accumulation of capital is possible by abstaining from consumption and thus devoting resources to capital goods production. Production of capital goods calls for more time, and the more capital goods we want, the more savings and «waiting» are necessary. In this case two constraints on growth arise, coming from savings propensity and «time».

The basic Domar relation is

$$\Delta Q = \sigma I \quad (1)$$

which denotes the increase in capacity output, measured by the value of output produced, caused by investment made in previous periods being in a certain relation shown by σ .

In a closed economy we assume always equilibrium between savings and investments

$$S = I \text{ (equilibrium condition)} \quad (2)$$

From (1) and (2) we have

$$\Delta Q = \sigma S \quad (3)$$

and

$$\frac{\Delta Q}{Q} = \sigma s \quad 0 < s < 1 \text{ (where } s = \frac{S}{Q} \text{)} \quad (4)$$

Equation (4) is a Harrod - Domar - type production function and on integration we get

$$Q_t = Q_0 e^{\sigma t} \quad \text{or} \quad Q_t = Y_0 (1 + \sigma s)^t$$

From the above simple model it turns out that productive capacity depends on investment, and in equilibrium situation net income accommodates itself in equating increased capacity with increase in income

$$\Delta Q = \Delta Y \quad (\text{equilibrium condition in Domar}) \quad (6)$$

Investment depends on savings, and savings on per capita income. If per capita income is very low we shall expect low or negligible savings, capital accumulation very slow, and the possibility for production possibility curve of the economy to shift outward very slight.

From equation (4) it turns out that the effective constraint on growth (growth rate) is savings (as a proportion over income) holding σ constant. Since σ depends upon a number of factors any change in them might cause a disturbance in σ in a particular country, in which case we should revise the constant relationships in our system. In advanced stages of economic development the capital-output ratio has turned to be high and it might turn to operate as a constraint on growth.

However, we must not get into the illusion that at low levels of per capita income the only constraint on growth is savings. As we have already seen savings may be unexploited when there is no inducement to invest, no absorptive capacity, and so on, because of discouragement due to the small size of economy, low per capita income, absence of banking system, etc.; and more likely because of absence of entrepreneurship and appropriate skills. In this case skills operate as a constraint on growth.

In an interdependence system (accounting matrix) we have schematically:

	Production	Accumulation	Appropriation	Total
Production	AQ	KΔQ	C	Q
Finance	O	O	S	S
Income	Y	O	O	Y

The flow equation of the system is:

$$Q = AQ + K\Delta Q + C$$

where A is the constant input coefficients' matrix

Q is gross output

K is the capital input coefficients' matrix

Finally, the solution of the flow equation is

$$Q = (1 - A - K\Delta)^{-1} C$$

B. *Trading Case*

Compared with the situation where no trade takes place, trade in capital goods accelerates capital accumulation since it provides the possibility of increasing capital stock in the economy by exchange of consumption goods for capital goods or by foreign loans. In this sense foreign trade can increase the possibilities of capital accumulation and hence to increase output and per capita income in a definite period of time. Capital accumulation facilitated by foreign trade changes the range of comparative advantage pattern of underdeveloped countries, it opens up the possibility of industrialisation and it makes them potential exporters of manufactured goods or at least producers of import-substitutables. In this way per capita incomes are increasing faster and savings potential and future capital accumulation are increasing as well.

The assumptions made in the introductory section of this paper hold in this case and especially it should be noted that in our interdependence system a minimum of imported inputs is necessary to attain an increase in output. Thus the item of investment consists of a domestic input and an imported component, and hence an increase in output presupposes an increase both in the domestically produced component and in the imported component of investment required for this purpose.

We shall divide this case into sub-cases as follows :

(a) *Imports of capital goods are financed by exports of consumption goods*

By exchanging consumption goods for capital goods the economy can enhance its productive capacity and push the production possibility curve outward.

We assume international immobility of capital and we discern two cases as follows :

(i) *Infinite elasticity of export supply and constant demand for countries' exports*

Any requirement of imported inputs is accommodated by exports. The model will be the same as the previous one, but investment is composed of domestically produced $(1 - \mu_v)$ and imported (μ_v) capital goods, i.e.

$$I = \mu_v I + (1 - \mu_v)I \quad (7)$$

and hence

$$\Delta Q = \sigma [(\mu_v I + (1 - \mu_v) I)] \quad (8)$$

The Harrodian equilibrium condition holds, i.e.

$$S = I \quad (9)$$

and

$$\frac{\Delta Q}{Q} = \sigma s \quad (10)$$

The Domar equilibrium condition holds as well

$$\Delta Q = \Delta Y \quad (11)$$

through an investment multiplier.

Since we assume that export supply is completely elastic, the demand for countries' exports constant and σ constant, the effective constraint on growth is savings and the allowable rate of growth is determined by (10). Moreover, in an open (trade) model time is not a limiting factor any more.

Our interdependence system, after accounting for imported inputs of investment, exports and savings will be schematically as follows :

	<i>Production</i>	<i>Accumul.</i>	<i>Apprpr.</i>	<i>Exports</i>	<i>Total</i>
Production	AQ	$(1 - \mu_v) K \Delta Q$	C	X	= Q
Finance	O	O	S	O	= S
Income	Y	O	O	O	= Y
Imports	O	$\mu_v K \Delta Q$	O	O	= Mv

From the above system we have the domestic production equation

$$AQ + (1 - \mu_v) K \Delta Q + C + X = Q \quad (12)$$

and its solution

$$Q = (1 - A - K \Delta + \mu_v K \Delta)^{-1} (C + X) \quad (13)$$

The investment equation is

$$K \Delta Q = \mu_v K \Delta Q + (1 - \mu_v) K \Delta Q \quad (14)$$

or

$$I = \mu_v I + (1 - \mu_v) I \quad (15)$$

and the following identities hold

$$AQ + Y = AQ + (1 - \mu_v) I + C + X \quad (16)$$

$$S = (1 - \mu_v) K \Delta Q + \mu_v K \Delta Q = I \quad (17)$$

$$Y = C + S \quad (18)$$

$$\mu_v K \Delta Q = M_v = X \quad (19)$$

From (17) and (19) we get

$$S = (1 - \mu_v) I + M_v \quad (20)$$

which shows that savings equal the sum of domestically produced and imported capital goods.

The balance of payments equation is

$$B = X - M_v = 0 \quad (21)$$

(we could have $X > M_v$, but we exclude this case). If we insert balance of payments into equation (8) we get

$$\Delta Q = \sigma (S + B), \text{ where } B = 0 \quad (22)$$

and

$$\frac{\Delta Q}{Q} = c(s + b) \quad (23)$$

where $b = \frac{B}{Q}$, and ΔQ is the increase in output capacity.

(ii) *Dropping Assumption (i)*

The assumption of infinite elasticity of exports and constant demand for countries' exports does not hold any more. Capital inflow is excluded and requirements for imported inputs hold.

The model will be the same as in case (i); however, in case (ii) the effective constraint on growth is not savings but the import - content of investment ($\mu_v I$), and the desired increase in output capacity

$$\Delta Q = \sigma \mu_v I + \sigma (1 - \mu_v) I$$

will be frustrated by the minimum requirements in imported inputs ($\sigma \mu_v I$) which cannot be accommodated by exports. Thus the allowable rate of growth is restricted by $\sigma \mu_v s$:

$$\frac{\Delta Q}{Q} = \sigma \mu_v s + \sigma (1 - \mu_v) s$$

The external accounts will be balanced, but at a low equilibrium growth rate. In this case the balance of payments equilibrium does not help the ex-

ploitation of economic resources of a country and hence economic development is slow.

(b) *Imported capital goods are financed partly by exports and partly by foreign loans*

The assumption of international immobility of capital is relaxed here and capital goods imports are partly financed by foreign loans, which is the purchasing power acquired by borrowing country over capital goods and which was termed as capital movement in neoclassical trade models (Ohlin). By definition, the elasticity of export supply is not infinite any more since additional imports are made through borrowing.

In this case the import - content of investment, technologically determined by our interdependence system, is beyond the export potential of the economy and capital inflow is necessary. The allowable rate of growth or the increase in output will be higher than the rate of growth that country could achieve by using its own resources. As long as foreign capital is available easily and painlessly, balance of payments is not a limit to growth.

Our interdependent system, after accounting for foreign finance (F), is presented schematically as follows :

	<i>Production</i>	<i>Accumul.</i>	<i>Appopr.</i>	<i>Exports</i>	<i>Total</i>
Production	AQ	$(1 - \mu_v) K\Delta Q$	C	X	= Q
Finance	O	O	S	F	= S + F
Income	Y	O	O	O	= Y
Imports	O	$\mu_v K\Delta Q$	O	O	= M_v

The above accounting matrix shows that the following identities hold :

$$Y + AQ = AQ + (1 - \mu_v) K\Delta Q + C + X \quad (24)$$

$$S + F = (1 - \mu_v) K\Delta Q + \mu_v K\Delta Q = I \quad (25)$$

$$Y = C + S \quad (26)$$

$$X + F = \mu_v K\Delta Q = M_v \quad (27)$$

The solution of the production equation

$$Q = AQ + (1 - \mu_v) K\Delta Q + C + X \quad (28)$$

is again

$$Q = (I - A - K\Delta + \mu_v K\Delta)^{-1} (C + X) \quad (29)$$

The balance of payments equation is

$$B = M_v - X = F \quad (30)$$

We write down again the production function

$$\Delta Q = \sigma \mu_v I + \sigma (1 - \mu_v) I \quad (31)$$

where ΔQ is the increase in output capacity.

Now, the savings-investment equilibrium condition will be equation (25), $S + F = I$, and consequently

$$\Delta Q = \sigma(S + F) \quad (32)$$

In equation (32) the balance of payments is inserted, and being analysed it becomes

$$\Delta Q = \sigma(S + M - X), \quad (33)$$

or

$$\Delta Q = \sigma S + \sigma F, \text{ and } \frac{\Delta Q}{Q} = \sigma s + \sigma f \quad (34)$$

$$\Delta Q = \sigma S + \sigma M - \sigma X, \text{ and } \frac{\Delta Q}{Q} = \sigma s + \sigma m - \sigma x \quad (35)$$

(where $f = \frac{F}{Q}$, $m = \frac{M}{Q}$, $x = \frac{X}{Q}$).

As shown by the above equations the allowable increase in output capacity (keeping in mind the equilibrium condition that $\Delta Q = \Delta Y$), or the rate of growth is now determined not merely by domestic savings but additionally by foreign savings flown into the economy.

If we assume that a rate of growth equal to σs is the allowable one by countries' own resources, then a rate of growth equal to $\sigma(s + f)$ which can be achieved through usage of foreign resources, is greater.

The same conclusion can be arrived at by following an algebraic procedure similar to that used by *R. J. Ball* (1):

We postulate a simple relationship like

$$F = \lambda \Delta Q, \lambda > 0, \quad (36)$$

denoting that the annual capital inflow is induced by changes in output (but

1. *R. J. Ball*, «Capital Imports and Economic Development: Paradox or Orthodoxy?», «*Kyklos*», Vol. XV, 1962, pp. 610-24.

part of F may be exogenous) and where λ is a «debt accelerator». Then we have

$$\Delta Q = \sigma S + \sigma \lambda \Delta Q \quad (37)$$

by combining (34) and (36); and

$$\frac{\Delta Q}{Q} = \sigma s + \sigma \lambda \frac{\Delta Q}{Q} \quad (38)$$

$$\frac{\Delta Q}{Q} = \frac{\sigma s}{1 - \sigma \lambda} \quad (39)$$

It is obvious that equation (39) gives a higher growth rate than equation $\frac{\Delta Q}{Q} = \sigma s$ if $\sigma \lambda < 1$.

Up to here everything is all right. Foreign capital leads to accelerated capital accumulation which in turn might lead to structural changes in the economy and likely change in trade structure. As long as a country can obtain imported inputs without any foreign exchange difficulty, no import constraint appears and a high growth rate can be achieved (1).

However, unlimited foreign finance is impossible in practice from many points of view. Firstly, foreign loans are sometimes undesirable because of high interest rates, short repayment periods and short, if any, grace periods. Capital imports can continue as long as the burden per unit of borrowing capital is less than its marginal productivity. Theoretically, as soon as interest rate (including other burden) equals marginal productivity no foreign lending is assumed, or capital imports cease (2). *B. F. Massell*, in his critique on J. R. Ball's article, asserts that capital imports increase the rate of growth of national income if the marginal output-capital ratio exceeds the interest rate (3). Thus the rate of growth is allowed to increase in an accelerating fashion up to the point where marginal productivity of capital equals interest rate; that point can be considered in this connexion to

1. According to H. Chenery's model (AID model), external capital requirements are determined by the cumulative difference between import requirements and exports in case minimum imports are necessary to sustain a given level of G.N.P., and by the cumulative difference between investment and savings in case investment is essential to sustain a given level of G.N.P.

2. *M. C. Kemp*, *The Pure Theory of International Trade*, New Jersey, 1964, pp. 192 - 207.

3. *B. F. Massell*, «Exports, Capital Imports and Economic Growth», «*Kyklos*», Vol. XV, 1962, p. 633.

be essentially a limitation to past acceleration of growth rate.

Secondly, it is debatable if the so far or currently foreign loans and assistance given to developing countries suffice to accomplish purpose such that to increase per capita income to a level from which sustained growth starts and income disparities between rich and poor countries close. It is more problematic and ambiguous if underdeveloped countries can continuously secure foreign finance to accommodate a high rate of growth. Since without capital imports underdeveloped countries would be unable to achieve high rates of growth, the availability of foreign exchange imposes a definite ceiling on the rate of growth; and from this point of view some economists are pessimistic (¹).

Thus it turns out that as long as inflow of foreign capital and assistance is easily accessible on good terms, economic development can go on without any constraint imposed by import requirements. But when capital inflow becomes a problem and export earnings are insufficient, an import constraint is more likely to appear. The so far made discussion is to be connected with the following statistical analysis and enhanced in the following sections.

One more point should be made here. Then economic development is constrained by trade, a wise export promotion policy (for small countries) and a careful import-substitution policy (for large countries) should be pursued by underdeveloped countries in order to cope with such difficulties.

3.1. *A diagrammatic representation of trade and capital formation*

The fact that imports of capital goods and foreign finance facilitate and augment the economy's possibilities to exploit internal resources and accelerate development can be presented by means of diagrammatic representation corresponding to situations described in the preceding section.

We can discern and present three situations in Figure 1.

Situation (a) represents a closed economy where domestic product is devoted to consumption OC and to savings CY (= S). The productive capacity OQ is limited by exclusive internal resources. Investment OI equals savings (S = I).

Situation (b) represents a trading case where half of savings are devoted to production of exportables (X) which is exchanged for capital goods imports M_v . Thus investment goods are the sum of domestically produced, OId , and imported investment goods, IdM_v . Imported investment goods equal exports ($M_v = X$). Assuming that imported investment goods are important and they exploit and supplement internal resources in a fuller manner, the productive capacity of the economy is augmented from OQ_1 to OQ_2 ,

1. H. J. Bruton, «Growth Models and Underdeveloped Economies, in Agarwala and Singh, *The Economics of Underdevelopment*, Oxford, 1963, pp. 238 - 9.

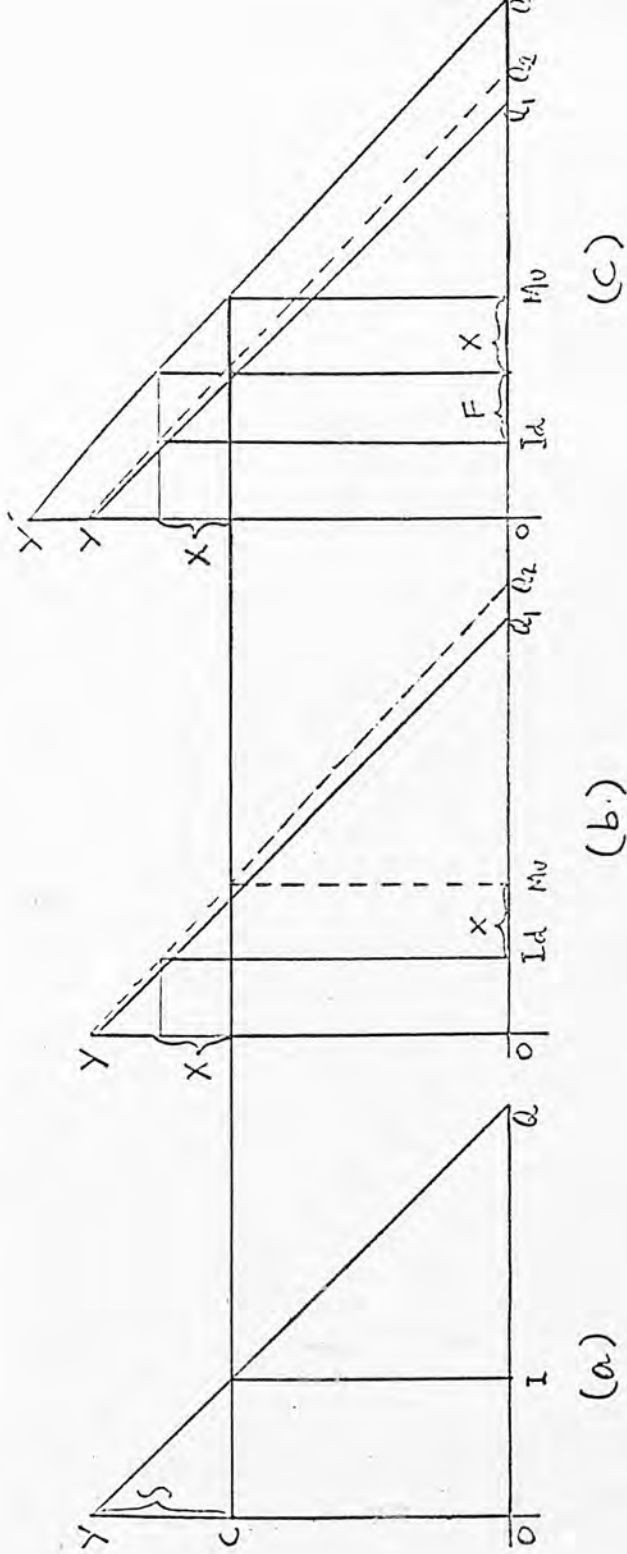

Fig. III-1 Diagrammatic Representation of Trade and Capital formation relationships.

T A B L E 4

(a) *International Comparison of Import Coefficient of G.D.C.F., 1960 - 63, in relation to per capita income, 1963, Fifty nine countries.*

Import Coefficient of G.D.C.F. (%)	Income Classes (\$)						Total
	\$ 0 - 149	150 - 249	250 - 449	450 - 649	650 - 1149	1150 - above	
0 - 9				1 (Japan)		3 (U.S.A., U.K., Germany)	4
10 - 19				2 (Spain, Uruguay)	1 (Italy)	1 (France)	4
20 - 29	3	4	2		1	3	13
30 - 39	4	3	3	3	3	2	18
40 - 49	3	4	4		1 (Cyprus)	3	15
50 - 59		1 (Jordan)	2 (Mauritius, Br. Guiana)		1 (Ireland)		4
60 - 69							0
70 - 79	1 (Kenya)						1
80 - 89							0
90 - 99							0
	11	12	11	6	7	12	59 (Countries)
Arithmetic mean	38.6	36.7	40.5	23.3	35.0	25.8	34.0
Arithmetic mean (Averages)	37.6		34.4			29.2	

T A B L E 1 (cont'd)

(b) *Import Coefficients of G.D.C.F. (Y) tabulated as a function of per capita income (X)*

	<u>X</u>	<u>Y</u>	<u>$\sigma_{\bar{y}}$</u>	<u>N</u> (Countries)	
\$	0 - 149	38.6	4.3	11	$R^2 = .22$
	150 - 249	36.7	3.0	12	$R = .47$
	250 - 449	40.5	3.1	11	
	450 - 649	23.3	5.4	6	
	650 - 1149	35.0	4.8	7	
	1150 - above	25.8	4.5	12	
	Total	34.0	1.8	59	

$F = 3.1$ ($n_1 = 5$, $n_2 = 53$; $F_{.05} = 2.39$, $F_{.01} = 3.39$)

as a consequence of the fact that investment is a bit more than in situation (a), i.e. $OM_v > OI$.

Situation (c) is similar to situation (a), but savings are supplemented by transfer of foreign savings equal to YY' . These additional foreign resources are used to finance imports of capital goods equal to F . Thus total investment goods imports are equal to $(F + X)$, and the total investment in the economy is $OM_v (= Id + F + X)$.

4. *The Import Content of Investment: A cross-section regression analysis*

Any increase in output calls for investment determined technologically by an input-output system. At different levels of output the demanded volume of capital goods will be different.

The relationship between demand for capital goods and economic development is positive. Since capital formation contains an imported ingredient, it turns out that demand for imported capital goods will be higher as economic activity rises. *A priori* notions about the import content of investment in relation to various stages of economic growth and other variables are testified by the following cross-section statistical model.

As can be seen from Table I, there is a very fair association between the import coefficients (percentages) of Gross Domestic Capital Formation and Per Capita Income Levels, the correlation coefficient and the determination coefficient being .47 and .22 correspondingly. The F-value, testing the significance of correlation, is significant at the .05 level but not at the 0.1 level.

The analysis does not show any significant correlation between the import content of investment in Machinery and Equipment and per capita incomes either. The observed F-value is smaller than $F_{.05}$. (Table 3).

Things are different when we correlate the variable under consideration with the size of country measured by population. Indeed, it seems that the import coefficient of G.D.C.F. decreases as the size of country increases, the correlation and determination coefficients being .65 and .42 correspondingly. The F-value is significant at both levels. (Table 2) Again, correlating the import content of investment in Machinery and Equipment with the size of countries we found a significant association between these two variables. (Table 4).

TABLE 2

(a) *International Comparison of Import Coefficient of G.D.C.F. (1960 - 63) in relation to population, 1963, Fifty-nine countries*

Import Coefficient %	Population (million)				
	Up to 12	13 - 24	25 - 36	37 - above	Total
0 - 9	0	0	0	4	4
10 - 19	1	0	1	2	4
20 - 29	6	5	2	0	13
30 - 39	15	1	1	1	18
40 - 49	13	1	1	0	15
50 - 59	4	0	0	0	4
60 - 69	0	0	0	0	0
70 - 79	1	0	0	0	1
80 - 89	0	0	0	0	0
90 - 99	0	0	0	0	0
Total	40	7	5	7	59 Countries
Arithmetic mean	39.2	29.2	29.0	12.1	34.0

(b) <u>Population</u>	<u>Import Coefficient</u>	$\bar{\sigma}_y$	<u>N</u>	(Countries
Up to 12.9 mil.	39.2	5.6	40	R ² = .42
13.0 - 24.0	29.2	3.0	7	R = .65
24.1 - 36.0	29.0	5.1	5	F = 13
36.1 - above	12.1	4.2	7	
Total	34.0	5.6	59	

($n_1 = 3$, $n_2 = 55$; $F_{.05} = 2.78$, $F_{.01} = 4.16$)

T A B L E 3

(a) *International Comparison of Import Coefficient of Investment in Machinery and other Equipment, 1960 - 63 (average), in relation to per capita income, 1963, Fifty-one countries*

Import Coefficient %	Income Classes (\$)						Total
	0 - 149	150 - 249	250 - 449	450 - 649	650 - 1149	1150 - above	
0 - 9	0	0	0	1 (Japan)	0	1 (U.S.A.)	2
10 - 19	0	0	0	0	0	3 (U.K. France Germany)	3
20 - 29	0	1	0	0	1	0	2
30 - 39	1	0	0	1	0	0	2
40 - 49	4	1	0	0	1	0	6
50 - 59	1	1	1	1	1	1	6
60 - 69	0	1	2	2	0	2	7
70 - 79	2	1	0	0	0	3	6
80 - 89	0	2	4	0	2	1	9
90 - 99	1	4	1	0	2	0	8
Total	9	11	8	5	7	11	51
Arithmetic mean	57.2	74.0	77.5	45.0	69.3	49.5	62.8
Arithmetic mean (averages)		66.4		61.2		56.7	

(b) *Import Coefficients (Y) tabulated as a function of per capita income, (X)*

	<u>X</u>	<u>Y</u>	<u>$\sigma_{\bar{y}}$*</u>	<u>N</u>	
\$	0 - 149	57.2	6.6	9	$R^2 = .21$
	150 - 249	74.0	7.2	11	$R = .46$
	250 - 449	77.5	4.9	8	$F = .27$
	450 - 649	45.0	11.4	5	
	650 - 1149	69.3	10.4	7	
	1150-above	49.5	9.2	11	
	Total	62.8	3.6	51	

($n_1 = 5, n_2 = 45; F_{.05} = 2.42, F_{.01} = 3.45$)

* ($\sigma_{\bar{y}}$ shows the standard error of means)

TABLE 4

(a) *International comparison of Import Coefficients of Investment in Machinery and Transport Equipment (1960 - 63), in relation to population, 1963. Fifty-one countries*

Import Coefficient %	Population (million)				Total
	Up to 12	13 - 24	25 - 36	37-above	
0 - 9	0	0	0	2	2
10 - 19	0	0	0	3	3
20 - 29	1	0	0	1	2
30 - 39	1	1	0	0	2
40 - 49	3	2	1	0	6
50 - 59	5	0	1	0	6
60 - 69	5	1	1	0	7
70 - 79	5	1	0	0	6
80 - 89	7	2	0	0	9
90 - 99	7	1	0	0	8
Total	34	8	3	6	51
Arithmetic average	71.5	66.2	55.0	13.3	62.8

(b) <u>Population</u>	<u>Import Coefficient</u>	$\bar{\sigma}_y$	<u>N</u>	
Up to 12.9 mil.	71.5	3.3	34	$R^2 = .51$
13.0 - 24	66.2	7.8	8	$R = .71$
24.1 - 36	55.0	5.7	3	$F = 16$
36.1 - above	13.3	3.1	6	
Total	62.8	3.6	51	

($n_1 = 3$, $n_2 = 47$; $F_{.05} = 2.80$, $F_{.01} = 4.23$)

Taking into account both explanatory variables, per capita income and size, we constructed a cross-section regression model for 60 countries and the results are shown in Table 5. The equations are semi-logarithmic assuming that proportionate rather than absolute changes explain the results better. For instance a change in per capita income by \$ 50 means nothing to a level of \$ 2,000; but it does mean something to a level of \$ 100 (1). Figures in parentheses under the equations show the standard errors of the regression parameters (β_i).

The regression model (a) of import coefficient of G.D.C.F. in 1960 - 63 for 60 countries on per capita income and population in 1963 showed that the import content varied, on average, by some 10 units for a doubling (in the reverse direction) in per capita income, and by over 10 units for a doubling (again in reverse direction) in total population size. From the standard errors of regression coefficients it turns out that the latter are significantly different from zero. The multiple correlation coefficient and determination coefficient are .61 and .38 correspondingly. Though the F-test showed that the correlation is significant enough at both levels (.05 and .01), the determination coefficient is not high. This implies that many other factors play a role in determining the import content of G.D.C.F. However, out of the two explanatory variables, the population size is the most crucial and this comes out of the partial correlation coefficients (zero order correlation coefficients matrix).

The multiple regression model (b), for 42 countries, of import coefficient of investment in machinery and transport equipment in 1960 - 63 on per capita income and population (1963) showed that the import content of investment varied, on average, by some 9 units for a doubling (in the reverse direction) in per capita income, and by 26 units (again in the reverse direction) in population size. The difference between the regression of import coefficient of G.D.C.F. (a) and the regression of import coefficient regarding machinery and equipment (b) is that the latter demonstrates more sensitivity to the population variable (X_2) than to the growth variable (X_1), the standard error of the per capita income regression coefficient being too high showing that the resultant coefficient is not significantly different from zero. As a rule of thumb we should expect the regression coefficient of X_1 to be twice its standard error. The association of the import content proportion with per capita income is loose, but with population size is stronger. The coefficients of multiple correlation and determination are

1. See *B. M. Russett et al., World Handbook of Political and Social Indicators*, N. Haven and London, 1964, p. 312.

TABLE 5

Regression Models Results

(a) *Import Coefficient of G.D.C.F. on per capita income (X_1) and Population (X_2)*

$$\text{Equation : } Y = 67.02 - 9.60 \log X_1 - 10.37 \log X_2$$

(60 observations) (± 2.93) (± 2.05)

$$\bar{R} = .61, \bar{R}^2 = .38$$

Zero - order correlation coefficients matrix :

	Y	X_1	X_2
Y	1.00	-.36	-.53
X_1		1.00	.04
X_2			1.00

$$F\text{-test : } F = 18.7 \text{ (} n_1 = 2, n_2 = 57; F_{.05} = 3.16, F_{.01} = 4.99)$$

(b) *Import Coefficient of Investment in Machinery and Equipment on per capita income (X_1) and Population (X_2)*

$$\text{Equation : } Y = 109.10 - 9.22 \log X_1 - 26.16 \log X_2$$

(42 observations) (± 7.52) (± 6.53)

$$\bar{R} = .56, \bar{R}^2 = .31$$

Zero - order correlation coefficients matrix :

	Y	X_1	X_2
Y	1.00	-.28	-.57
X_1		1.00	.23
X_2			1.00

$$F\text{-test : } F = 10.5 \text{ (} n_1 = 2, n_2 = 39; F_{.05} = 3.24, F_{.01} = 5.20)$$

(c) *Import Coefficient of G.D.C.F. on per capita income (X_1), Population (X_2) and Heavy Manufacturing (X_3)*

$$\text{Equation : } Y = 65.72 - 6.78 \log X_1 - 10.32 \log X_2 - 4.22 \log X_3$$

(49 observations) (± 4.31) (± 2.81) $(+ 8.95)$

$$\bar{R} = .59, \bar{R}^2 = .35$$

Zero-order correlation coefficients matrix

	Y	X ₁	X ₂	X ₃
Y	1.00	-.34	-.54	-.45
X ₁		1.00	.05	.66
X ₂			1.00	.40
X ₃				1.00

F-test : $F = 9.6$ ($n_1 = 3$, $n_2 = 45$; $F_{.01} = 4.25$, $F_{.05} = 2.82$)

.56 and .31. respectively (1).

In regression (c) an extra variable for the proportion of heavy manufacturing in total manufacturing was tried, but the resultant coefficient was not significantly different from zero. Besides, an almost strong intercorrelation appeared to exist between per capita income and heavy manufacturing shares (0.66) (2).

Another way of looking at the import coefficients of investment is Table 6 which shows the average import content of G.D.C.F. separately for each group of countries, both for large and small, and for developed, semi-developed and underdeveloped countries. The categorization is quite arbitrary.

1. *A. Maizels* (op.cit., p. 267 - 8) tried a regression of import-content of investment in 1954 - 56 on per capita income and population in 1955 for 18 countries with the following results :

$$\log I = \log b_0 - 0.38 \log Y/N - 0.66 \log N \quad R^2 = 0.766$$

$$(\pm 0.13) \quad (\pm 0.18)$$

where *I* represents the import-content, and *Y/N* and *N* the real income per head and total population. Ten per cent variation in income corresponds to 3.8 per cent variation (in reverse direction) in import-content (in comparison with 1.5 % of ours), and a variation of 10 % in population corresponds to 6.6 % variation (in reverse direction) in import-content (in comparison with 4 % of ours). The goodness of fit is much better than ours; the determination coefficient being over twice as high as ours. However, Maizels' regression is limited because of the small number of observations of his sample.

2. Maizels, again, tried an extra variable for the proportion of exports of goods and services in the gross domestic product but the resultant coefficient was not significantly different from zero, (op.cit., p. 268, footnote).

TABLE 6

Import coefficients of G.D.C.F. (1960 - 63) grouped according to per capita income level and population size (1963)
(Unweighted Averages)

	<u>Large</u> (13 mil. - above)	<u>Small</u> (up to 12.9 mil.)
1. Advanced countries (\$ 600 - above)	14.0 (8)	36.1 (14)
2. Semi-advanced countries (\$ 200 - 600)	24.0 (3)	41.1 (14)
3. Underdeveloped countries (up to \$200)	30.4 (7)	34.2 (13)

(Numbers in parentheses show the number of countries)

As shown by Table 6 small countries have a higher import content of G.D.C.F., whether rich or poor, than large countries. In the group of large countries, the import coefficient of investment decreases as the level of development rises. In the group of small countries, countries at medium levels of per capita income have the highest import content of investment. Another feature of Table 6 is that while for the first two (1 and 2) groups of countries the difference in import coefficients between large and small ones is large, for underdeveloped countries the difference is quite small. This means that developed (or semi-developed) countries' dependence on capital goods imports is more sensitive to size than that of underdeveloped countries (1).

1. Quite similar results are brought out by two other authors, Professor S. Kuznets and Dr. N. A. Adams. Kuznets' findings are as follows:

	<u>Proportion of producer goods</u> <u>imports to G.D.C.F.</u>	
	<u>Developed</u>	<u>Underdeveloped</u>
Large	16.8 (7)	28.8 (7)
Small	49.1 (7)	41.2 (8)
(Small with high trade proportion)		68.8 (8)

(Cf. «Quantitative Aspects of the Economic Growth of Nations: IX. Level and Structure of Foreign Trade: Comparisons for Recent Years» in *Economic Development and Cultural Change*, Vol. XII, No. 1, Part II, October 1964, p. 64).

N.A. Adams' figures are as follows:

	<u>Import Coefficient of Investment</u> (1955 - 58 Average)	
	<u>Large (above 20 mil.)</u>	<u>Small (under 20 mil.)</u>
Underdeveloped (\$ 0 - 299)	32.9 (8)	41.4 (11)
Developed (\$ 300 - above)	9.5 (5)	36.3 (11)
Total — 35 countries		

5. *Implications of and discussion on findings*

The foregoing statistical analysis helps our understanding of the dependence of countries on imported investment goods and of the possible pattern of trade in capital goods. The results should be interpreted on an average basis, since special factors determine individual cases. Having this precaution in mind, the findings thus far arrived at are very revealing.

More sensitivity seems to exist in the import coefficient in relation to size rather than in relation to stages of development. The level of import content of investment may fall to a negligible figure at the outmost of economic growth as it happened in the case of the U.S.A. However, it is more likely and logical in a free traded world to assume that the import content of investment cannot fall to zero. A minimum level exists which is justified by international specialisation (even in the case of a very large advanced country), international business and investment, and by policy considerations, or even by random.

In the course of economic development the capital goods industry is sharing more and more portion in total manufacturing and hence the dependence on imported capital goods is diminishing. Moreover, the import content may fall in a large country which believes that autarchy policy is to her benefit or trade barriers and tariffs are conducive to her industrialisation.

In the case of small countries economic advance favours the manufacturing sector and especially the capital goods industry, but this does not lead necessarily to a reduction of import content of investment. Production of capital goods is more concentrated in a relatively small number of large industrial countries, like the U.S.A., United Kingdom, Germany, France and Japan. Small underdeveloped countries have a heavy dependence on imported capital goods, since there is less, if any, possibility of producing capital goods before establishing an industry of consumers' goods (1). The dependence does not diminish as small countries advance. On the contrary, at the middle stages of economic development when the country shows the most dynamic performance (high rates of growth), the dependence is increased. Besides, a high dependence on imported capital goods is demonstrated by the sample of the 14 small advanced countries. (Table 6). This dependence is, as already mentioned, justified by the pattern of world production. Capital goods industry calls for large scale operations and the smallness of size of a country cannot afford to sustain such industries either from the demand side, or from

(Figures in parentheses show the number of countries).

(Cf. «Import Structure and Economic Growth: A Comparison of Cross-Section and Time-Series Data», in *Economic Development and Cultural Change*, Vol. 15, No. 2, Part I, January 1967, p. 149).

1. A. Maizels, *op.cit.*, pp. 133 and 265.

the supply side. Hence, specialisation in capital goods production is an inevitable condition of continuous progress.

Large scale requirements in capital goods industry impose a limit to the extent to which small countries establish plants. But this limit is surpassed by advanced countries by extending their domestic markets, through exports, to foreign markets. Moreover, small countries are more skewed in their resources and their comparative physical advantages cannot be extended to many lines, since production factors are limited in quantity. Thus we verified economic theory about the production pattern in relation to size of a country by our regression analysis. Our analysis is consistent, as well with the theoretical model of Bensusan - Butt as regards the size of country.

As shown by the statistical analysis, the import coefficient of investment in machinery and transport equipment is more sensitive to changes in the size of countries than the import coefficient of Gross Domestic Capital Formation is. This is obvious since total investment is composed of many components, some of which are domestically produced in any country (especially in the sector of construction); investment in machinery and other equipment presupposes production which is, more or less, based upon complex factors which are more influenced by market conditions and hence by the size of the economy.

Turning back once more to the theme of specialisation, we refer to Maizels's¹ conclusion that among the industrial countries there is more specialisation within the expanding groups of commodities (among which are capital goods). Hence trade is not expected to be reduced since there will be an exchange of products, in which a country specialises, for goods produced by another country. Belgium (with 86 per cent import content of machinery and other equipment) specialises in production of and exports basic metals, Denmark (with 54 per cent import content) in internal combustion engines, Italy (with 25 per cent import content) in office machines (calculating machines), the Netherlands (with 77 per cent import content) in some basic metals and radio receivers, Norway (with 72 per cent import content) in nickel, aluminium and refined copper, Sweden (with 62 per cent import content) in telephone cable and electrical equipment, and typewriters, and Switzerland (with 63 per cent import content) in machine tools, precision instruments and watches, etc².

The statistical analysis shows that the coefficients of determination (adjusted for degrees of freedom) are not high, which implies that a big part of variations in our dependent variable are determined by factors other than per capita income or population. This is generally true in country compari-

1. A. Maizels, *op.cit.*, p. 183.

2. S. Sarantides, Specialisation and economic growth, unpublished paper, Bank of Greece, August 1963.

sons where each country, except her general features shows special characteristics and behaviour patterns. Moreover, the latent assumption of linearity in the regression contributes to deviations of normative values from the actual ones leaving large residuals. An improvement to the analysis would be the rejection of some observations and the attempt to find special reasons for some cases. Since these refinements do not practically modify the results and conclusions are not attempted. We should only hint here that the observed import content of total investment of Japan, U.S.A. and Uruguay is very low compared with the regression value; by contrast, the observed value of Belgium and Ireland is very high compared with the regression value.

Since economic growth involves time, relevant to the relationship of import content of investment and economic growth is the examination of the historical pattern. For available data we resort to N.A. Adams' article (1), where five countries are reported. All the reported countries had much lower import coefficients of total investment during their early stages of development (1870's) than the underdeveloped countries of today. Compare a range of 7.4 - 25.0 % for countries like Japan, Canada, Australia, Sweden and Denmark with an average of 38 % for underdeveloped countries of today with per capita income under \$ 150. These figures imply that the pattern of growth and the dependence on trade of today's developing countries differ from that which prevailed in the nineteenth century.

Restating the main conclusions of the above analysis and looking at them from the viewpoint of our growth-trade model the following statements can be made.

1) Small countries, whether underdeveloped, semi-developed or developed, are more dependent on imported capital inputs than large countries. Hence, the possibility of a trade constraint to be imposed on growth is greater. Small countries being at the middle stages of development have a heavier dependence on trade than other countries. Therefore, planners in this case have to consider seriously the possibilities of bottlenecks as economic growth proceeds. High import content and trade proportions are not caused by simply monetary-financial causes but by structural ones, and the considerations should be relevant to the causes. Specialisation in the case of small countries is the remedy suggested by facts, and once again economic integration is a wise policy. As an accomplishment to this policy, export promotion is a necessary condition and it is helped by the enlargement of market created by integration.

2) Large countries are dependent on external resources during their first stages of development, but at more advanced stages they are less dependent. In any case, underdeveloped countries, whether small or large, are

1, N. H. Adams, op.cit., Table 9.

dependent on trade for their developmental needs. In their estimation procedure of investment requirements—either by applying available input-output techniques, or by applying crude incremental capital output ratios for assigned levels of income or rates of growth—economic planners should consider the import component of investment requirements, and the possibilities of financing it. They cannot neglect the importance of the imported component of investment, simply because no investment project can be undertaken without some foreign input; and since no hope of financing additional foreign inputs exists they will be forced to revise their targets and stop investment projects half-way.

Empirical studies proved that high rates of G.N.P. growth create large balance of payments gaps which are binding in the subsequent course of development (1). On the other hand, rapid expansion of the capital goods sector to meet with increasing capital inputs is hardly likely in underdeveloped countries. Besides, small countries even at an advanced stage, cannot produce all their capital goods requirements for reasons mentioned above and they have to specialise in some lines of production and to depend more or less on imported capital goods.

6. *Gross Capital Formation Proportions financed by External Resources : A cross-section analysis and discussion*

Rapid economic development presupposes increasing volume of investment and this in turn calls for resources to finance them. Gross domestic savings (savings including depreciation items) is the principal financing resource of gross capital formation, but a large part of it is financed by foreign resources.

It has been already shown that the pattern of the import content of investment in the course of economic growth. From the analysis thereon we saw the likelihood of the imported inputs of investment to be an effective constraint on growth and the degree of dependence on foreign capital goods for various groups of countries (small, large, developed and underdeveloped). We also discussed that rapid growth is associated with some dependence on foreign resources at least for small countries. Now, our task is to show statistically the relationship between the balance of payments deficit on current account over G.D.C.F. and the degree of economic development and size of countries in the early 1960's. Consequently, our dependent variable is the percentage proportion of G.D.C.F. financed by external resources; and these external resources are equal to the balance of external current accounts.

Theoretically the lower the stage of economic development the higher

1. *J. Vanek, op.cit.*

the dependence on foreign resource requirements, provided that countries resort to such resources. *A priori*, perhaps, it is consistent to postulate that small countries (with limited resources by definition) with high rates of growth are more dependent on external resources than other underdeveloped countries with stagnant economies.

Taking into account two explanatory variables, namely per capita income and size as measured by population, we constructed a regression model for 37 countries, all of them being «deficit» countries, in the early 1960's. The results are shown in Table 7.

The regression model shows that (for 37 countries) the G.D.C.F. proportion financed by foreign resources varied on average by some 12 units for a doubling in per capita income (in reverse direction) and by some 8 units for a doubling in population size (in reverse direction again). As shown by the standard errors, the regression coefficients are significantly different (though not highly) from zero. The F-test shows that the correlation, though significant at both levels (.05 and .01), is not high enough. Both explanatory variables explain 25 % of the variation in the G.D.C.F. proportion financed by foreign resources, leaving a larger part to numerous other factors. Although the correlation between the dependent variable and each of the other two independent variables is low enough (.38 and .39 respectively), the correlation between the former and the latter taken together (multiple correlation) is much higher (.50).

The above regression model points out that there is some negative association, albeit not strong, between the observed foreign financing of investment, on the one hand, and per capita income and size, on the other.

Another presentation of the data, which confirms the regression results, is shown in Table 8. As can easily be seen from Table 8, small countries are more dependent on foreign resources than large countries belonging to the same income group. Semi-developed countries, which, as mentioned previously, have witnessed higher rates of growth than other countries, show higher proportions of foreign finance (in either population group) than other advanced or underdeveloped countries. Thus the above figures strongly stress the significance of the size of countries as regards the problem of dependence on foreign resources.

Needless to say, of course, that whatever the regression model and Table 8 show are averages representing «typical» schemes. What is pointed out is that the status of economic development and the size of a country are, *inter alia*, important factors determining dependence on foreign resources in general.

However, big deviations from the theoretical values of a model are observed for individual cases. This implies that many other factors play an important role in each individual case. Special structure of the economy deviating from a typical one, satellite relations between countries, launching

T A B L E 7

Regression of Gross Domestic Capital Proportion financed by Foreign Resources (in per cent) (Y) on per capita income (X₁) and population (X₂)

Equation :

(37 observations)

$$Y = 55.02 - 11.84 \log X_1 - 7.88 \log X_2$$

$$(\pm 5.50) \quad (\pm 3.54)$$

$$R = .50, \bar{R}^2 = .25$$

Matrix of zero - order correlation coefficients

	Y	X ₁	X ₂
Y	1.00	-.38	-.39
X ₁		1.00	.17
X ₂			1.00

F-test : F = 5.78, (n₁ = 2, n₂ = 34; F_{.05} = 3.28, F_{.01} = 5.29)

T A B L E 8

Proportion of Investment financed by Foreign Resources in relation to per capita income and population in the early 1960's. Thirty-seven «deficit» countries.

(Unweighted Averages in per cent)

		<u>Large</u>	<u>Small</u>
		(13 mil. - above)	(up to 12.9 mil.)
1. Advanced	(\$ 600 - above)	3.5 (6)	18.4 (12)
2. Semi-developed	(\$ 200 - 600)	19.5 (2)	21.9 (10)
3. Underdeveloped	(up to \$ 200)	15.7 (3)	19.8 (4)

(Figures in parentheses show the number of countries in each group).

of projects at specific times, foreign exchange reserves, and the like, are some of these factors. For instance, British Guiana and Viet - Nam Republic have lower proportions of investment financed by foreign resources, and Colombia, Jordan, Barbados and Puerto Rico have higher values than those predicted by the regression model.

Thus far the preceding findings and discussion on the relationship

between dependence on foreign resources and economic development and size of population are in conformity with the foregoing discussion on the dependence of investment on imported inputs as regards the role played by the size of countries.

Now, let us look at the findings of this section from the viewpoint of our theoretical growth-trade model. Since a country cannot finance her investment requirements a resort to external resources is necessary. The target rate of growth or the target level of per capita income in this case will be higher than the one which a country could achieve by using only her own resources. From this point of view difficulty in finding out external sources of finance is an effective constraint on growth. As long as imported inputs of growth can be financed by foreign resources no constraint is imposed by trade on growth; but as soon as the possibility of getting foreign assistance drops down, rapid development fails to be accomplished. Small countries are hanging more on this issue than large countries. High rates of growth and developmental achievements of some small countries having satellitic relations with big advanced countries are fully justified on these grounds.

7. Concluding remarks

The preceding analysis has shown that when international trade occurs time is not a limiting factor in a country's capital accumulation. However, growth might be constrained by imports of necessary producer goods if sufficient foreign exchange was not available in developing countries.

Provided that foreign exchange is available either through exports or through foreign aid and capital, imports are a *sine qua non* requirement for accelerating development in a definite period of time. Unlike agricultural exports, one country's total exports can be increased on a permanent basis without being subject to heavy fluctuations, if the share of manufactured goods is increased because of the country's specialization in lines where certain comparative advantages exist.

The size of country is very crucial in determining the import-content of capital accumulation. As the size increases the import requirements decrease; and this might be attributed to import substitution which is effective under the scale effects of large markets. Small advanced countries have a high import-content of investment as a consequence of their specialization in a narrow range of production. Underdeveloped countries, however, are less sensitive to size as regards capital goods imports. Small semi-advanced countries witness the highest import-content of investment, and the same is true as regards the dependence on external resources shown by the deficit on external current account to G.N.P., or alternatively by the savings-investment gap.

AN EXPERIMENTAL MEDIUM-TERM MODEL FOR GREECE

By LOGOTHETIS LIARMACOPOULOS, M.Sc.

Introduction

The scope of this study is a real experiment in medium - term model - building for the Greek economy. Models of this kind have been developed for the Netherlands (1).

As far as the Greek Economy is concerned econometric studies of short - term character (annual forecasting models) have been published (2).

In the case of medium or long - term macro - models regarding the Greek economy some works have already appeared in print when this exercise in model - building was beginning (3).

The first medium - term plan was published in 1950 setting up the following objectives (4):

1. Central Planning Bureau : The Netherlands economic growth potential explored 1950 — 70, Hague 1955.

J. Sandee : An experimental phased sector — model for the Netherlands, June 1965.

Central Planning Bureau : A medium — term macro — model for the Netherlands, June 1965.

2. P. Pavlopoulos : Econometric model for the Greek Economy, in Bulletin of Economic Information, July and August, 1962.

D.B. Suits : An Econometric model of the Greek Economy, Center of Economic Research, Athens, 1964.

3. A.G. Papandreou : Strategy of Economic Development of Greece, Center of Economic Research, Athens, 1962.

Greek Society of Programming : The general outline, of the first long — term (1960 — 70) program of Greece, Athens, 1959.

Ministry of Coordination : Five year plans of Greece, Athens, 1959.

4. A.G. Papandreou : op. cit. p. 19.

- a. Re-establishment of fiscal, monetary and credit system of the country
- b. The full utilization of natural resources
- c. A high possible level of employment
- d. The stability or the increase of living standard of people and
- e. The balance of payment equilibrium.

Generally speaking the plans of Greece, apart from those of short-term character mentioned, were of medium or long-term.

In those plans a certain breakdown of the economic activity in sectors has been done. But this does not change the character of the planning in Greece, which is of aggregate-model character with no distinction in sectors and especially that of Harrod-Domar's model⁽⁵⁾. The approach of sector-model analysis has not been applied yet in the real sense of the word, because the needed detailed input-output tables and other data needed have not been published yet. Nor the more sophisticated approach of inter-industry models — the linear programming techniques — has been applied in planning.

I. The Present Model

1.1. Introductory

Building up, estimating and testing the model the reader must keep in mind the shortness of the time within which this model should be finished. This has to a large extent to do with the effort to make the model both simple and good enough for projection purposes. Therefore, I did neither test the model nor apply other more scientific advanced methods (except the O.L.S.) in estimating the parameters of some equations and testing the model again.

Briefly, I could say: having specified the reaction equations I applied in a number of alternatives the Ordinary Least Squares (O.L.S.) method throughout the model⁽⁶⁾. I have chosen the most acceptable variables and equations and I completed the model by setting up the necessary definition equations. The model was in a non-linear form so, for making projection I should linearize it. Afterwards having the inverse of the matrix-coefficients and the projected values of the exogenous variables I got the outcome of the model. Finally I found some variations of the model, i.e. the influences of some changes in predetermined and / or exogenous variables on some endogenous variables.

5. According to prof. Chever's distinction can be characterized as a capital-centred growth model.

6. This does not alter the fact, however, that in some cases values of coefficients had to be fixed a priori.

1.2. General outline of the model

The present model is one of the demand and supply - type. The whole model is characterized by a severe simplification. It should be constructed in a short time with limited data. It refers to 1967 — the year of projection — and takes 1962 as the base year. Developments between these two years are assumed to be characterized, in general, by constant rates of change.

The starting point was to leave out the government sector, i.e. to make a model of the private sector only.

The model is consisted by 29 equations with 29 endogenous variables as so many unknowns. The main exogenous variables are the volume of world trade, import prices and world trade prices. Only 11 of these equations are reaction equations; the remaining 18 equations represent relationships that, logically or «per definition», exist between the several variables. Of the reaction equations the first set refers to the demand side of the model, which is consisted by the following expenditure components :

- a) consumption expenditure
- b) investment expenditure and
- c) exports of goods and services

The consumption has been distinguished in private and governmental; the latter has been taken as exogenous for the model. The second component of demand, distinguished in private and governmental as well as in agriculture and non - agriculture, has been taken in fixed assets only; the stock formation has been taken as exogenous variable. The value of investment in agricultural sector as well as the volumes of government investments in both sectors have been taken as exogenously determined.

All the variables have been introduced as aggregates, without any breakdown in their main components.

The second set represents the supply side of the model which stands with the following components :

- a) domestic production and
- b) imports of goods and services

The first component has been distinguished in agricultural and non - agricultural production. The agricultural production was taken as exogenous.

Here also none breakdown has been made for simplicity's sake, though its great importance for some key - variables of the Greek economy. For instance, the imports as well as the exports play an important rôle for the economy concerned. So a breakdown of goods in consumption goods, investment goods and raw materials would be necessary, especially for imports, in order to arrive at a more reli-

able estimate of the price elasticities involved, if the partial import prices could be introduced in the price equations.

The absence of a satisfactory serie for employment was the cause of leaving out of the model the labour as exogenous. Thus the use of the existing bad serie of employment figures was eliminated in the determination of wage rate and labour productivity.

Building up the model the problem of equilibrating the model appears. There should be some mechanism to equilibrate the volumes of demand and supply. Therefore I can introduce a variable, called *d u m m y*, in one or some of the equations in order to play the rôle of *e q u i l i b r i u m - m a k e r* in the model.

Such equations could be chosen either the price equations or import or export equations or, finally, could be used the government expenditures mechanism.

My first thought was to use the market mechanism, working through the price equations. But difficulties arose from the view point of having the precise capacity - variable with the appropriate variations for each equation.

Finally the decision has been made to use the import equation, introducing in it a policy variable, which can be called *r e f u s a l t o i m p o r t*. The refusal to import can take two main forms :

- a) quantitative restrictions and
- b) custom duties.

The latter was negligible for the direct application in the model, because of the unacceptable results in the regression analysis. Thus the *c r e d i t s*, given for imports have been used as a quantitative policy variable for stabilizing the model (7).

The third set deals with the price - formation:

- a) money wage rate
- b) consumption prices
- c) investment prices and
- d) export prices

The consumption prices are assumed to be the same for the government

7. This means that when the demand ($c_p + c_g + i_{na}^D + i_a^D + i_{na}^G + i_a^G + b + n$) exceeds the supply ($y + m$) the policy — makers remove the quantitative restrictions in favour of the importers, giving to them more credit — facilities and so increasing the imports and finally equilibrating the demand and supply; when the demand is lower than the supply the policy — makers work in a opposite direction than the first case. Here, in the mechanism of equilibrating the model through imports, appears again the necessity of breakingdown the imports and domestic production into their main components. That means the policy — makers could know for which goods should put (remove) the restrictions and at the same time for which goods remove (put) the restrictions. Stated in other words : to know the partial (particular) excess or surplus of the demand against the supply.

consumption expenditures as well as the investment prices are assumed to be the same for both private investment in agriculture and government investment expenditure (agriculture and non - agriculture).

The last reaction - equations represent the direct and indirect taxes.

Volumes and values have been used and the units used were absolute figures and indices. The coefficient of variables appear throughout the model are either marginal propensities or elasticities.

The above is the general line of thought underlying the model, which is given on the appendix I and II.

The meaning of symbols appear from the appendix III,

1.3. Individual equations

Many difficulties arise to the model - builder in the construction of a model and particularly in building up a model for an underdeveloped or developing country like Greece.

There are little prewar data and the severe disruption of Greece during the postwar period makes information for years as late as 1950 of questionable value. The serious restrictions in foreign trade that persisted till the devaluation of 1953 and in 1958 / 59 later on shorten many of the available series even further.

A second serious problem lies in the fact that, over the sample period the entire Greek economy was characterized by a rapid and well sustained rate of growth. The resulting inter - correlation among the various time series is even more severe than usually.

The difficulties described above give the time - series data the character of poorness. And the poorest of all were the figures of employment (*).

Under these circumstances it is especially of a great importance to examine here the results of some formulations of the most acceptable equations and those of the equations chosen from among a number of alternative results to form the final model.

In all of the equations has been applied the Ordinary Least Squares method (O. L. S.) of estimation of the parameters.

In some cases it was necessary to fix a priori one of the coefficients in order to arrive at the final form of the equation.

1.3.1. Private consumption expenditure

Several theoretical approaches have been formulate in order to study the causes and the nature of consumer demand, the factors which affect it etc. These approaches vary widely in scope and content and can be reached in, more of less, two ways:

8. There was working population census for 1951 and 1961 only and a true — serie of employment in manufacturing sector (including electricity), of which combination has been made use.

- a) Taking the consumer as individual unit and examining his behaviour both theoretically by the marginal utility theory and practically by the analysis of household surveys and
- b) Taking the consumer units totally and examining the aggregate consumption and its role in the economy.

In the model, use and combination of most of the determinants of consumer behaviour has been made in a number of alternative equations for the explanation of private consumption expenditure.

A great effort has been done for a distinction of disposable income into the three main groups of earners i.e. farm, wages and salaries and non farm-non wages disposable income. But the possibility for any success was very limited.

Finally, use has been made of total disposable income.

Among of some equations the following one has been chosen as preferable to serve the model

$$C_p = .780 Y_d + 12.245 p_c - 2.00 \quad R^2 = .999$$

(.026) (.048)

It can be understood from the above equation that the total private consumption (C_p) is assumed to be a function of total disposable income (Y_d) and consumer price index number (p_c) (cost of living). The coefficients show significance beyond the 99 % level.

The income and price elasticities correspondent to these marginal quota were in 1962 $E_{Y_d} = .885$ and $E_{p_c} = .147$ respectively.

1.3.2. Private investment expenditure

Investment demand has long been recognized as one of the most important dynamic elements in the economic system. The strategic position given to this variable in the literature derives from its twin rôles:

- a) a primarily capacity-generating factor and vehicle towards higher levels of output or income and
- b) a potential source of short-run instability which magnified intensity on general economic activity.

Many theoretical approaches have been developed in studying the factors determining investment spending.

The most commonly used theories of investment demand are the:

- a) acceleration principle
- b) profit principle and the
- c) flexible accelerator's principle.

Though partly governed by technical conditions, decisions to invest like

those to consume, are essentially behaviouristic in character and are likely to be motivated by economic as well as extra-economic forces.

In the present model the «profit - principle» has been applied in the regression analysis for a good explanation of investment fluctuations. For, on the one hand, by regretting experimentarily the private investment expenditure with the rate of change in output (acceleration principle) the results obtained were not satisfactory and, on the other hand, it is caused by the fact that investment expenditure appears on the production function as an explanatory variable of the rate of change in output. So the following equation stands to serve the present model:

$$I_{na}^p = .656 Z - 2.774 \quad R^2 = .950 \\ (.042)$$

Thus the private investment in fixed assets in non-agriculture (I_{na}^p) is assumed to depend upon the non-wages-non-farm income (Z). The marginal quota coefficient has significance beyond the 99 % level. The coefficient is acceptable for the Greek reality as satisfactory one.

The elasticity in the base year (1962) correspondent to the above marginal quota was

$$I_{na}^p = 1.30$$

1.3.3. Production equation

All production results from a combination of labour, capital and technology. The first decision to be made is whether the production function should cover the whole economy or should exclude some branches that are considered exogenous. Many research have adopted the first solution but a numerous production function have applied to only a part of the economy.

In a number of countries, the rate of increase of the G.D.P. is assumed rather than calculated through a production function. In the last ten years the use of production function as an analytical tool in growth economics have, however, been subjected to much critical examination. The origins of the new classical theory lie in a model of behaviour of an individual firm in a competitive economy with a stationary technology and fixed consumer's preferences.

For the present model the following equation has been selected:

$$\Delta y_{na} = \alpha \Sigma i_{na}^t + \beta \Delta a$$

That the increase in productive capacity in non-agriculture (Δy_{na}) is seen as a function of the increase in employment (Δa) in the period of projection and the accumulated investment Σi_{na}^t in the period (i.e. using the accumulation of changes in fixed assets).

The contribution of the labour to the growth of potential output is estimated on the basis of the assumption that the marginal productivity of labour will not be very much different from the level of real wages. The coefficient «a» is the reciprocal of the incremental capital - output ratio, which has been calculated (graphically) to be «3.9» and after correction for the contribution of labour to the growth in productive capacity. The remaining growth in capacity was attributed fully to gross investment, without allowing for disembodied technical progress. Comparing the obtained incremental capital - output ratio (i.c.o.r.) with similar in other research works about the Greek economy⁽⁹⁾ I can say it is an acceptable one for the Greek reality. Of course, in the long - run it should be re - estimated, because of the influence of the technological changes on the investors' behaviour.

The beta coefficient has been found as the mean of the value of wage rate in the base year and the year of projection. Thus, the production function holds as follows:

$$\Delta y_{na} = \frac{1}{3.9} \Sigma I_{na}^t + 44.9 \cdot \Delta a$$

The complication in the production function is the fact that the sum total of investment in five years (the length of the period of projection) appears as explanatory variable. This difficulty can be overcome, if the assumption of a constant annual increase of investment is made. And this assumption seemed to be a reasonable one for the present model.

1.3.4. Export equation

A number of variables has been used by many countries in determining the export function for medium or long - term projections.

In the present model among some equations choice has been made for the following equation to stand into the model

$$b = b_0 \cdot b_w^{1.36} (p_b / p_{bw})^{-1.0}$$

It is assumed that the volume of exports of goods and services (b) depends upon the volume of world trade (b_w) and the ratio between the Greek and the world trade price levels (p_b / p_{bw}). The price ratio elasticity has been fixed a priori and the elasticity of exports with respect to world trade has been found by graph. This was the preferable solution, because regression analysis had shown, on the one hand, wrong sign (positive) of the price / ratio elasticity coefficient and, on the other hand, high coefficient of the elasticity of export with respect to world

9. A.G. Papandreou : «The strategy of development of the Greek Economy», 1963.

Ministry of Coordination — National Accounts Division: «The evolution of investment in the post - war Greece», Athens, 1963.

trade either correlating alone or together with the prices. The other solution could be to leave the exports out of the model as exogenously determined.

In the case of exports I wanted to break it down in its main components and to weight them according to geographical distribution. But neither the first nor the second has been done despite of great importance. It is hoped to make some improvement on this field later on.

1.3.5. Import equation

As I mentioned in the general line of the model the import equation has been chosen to equilibrate the demand and supply; there should be some equilibrium-maker, who makes the volume of demand equal to potential supply.

This equality is brought about by the credits.

Thus in the present model among some results the following equation has been selected to stand into the model

$$m = .309 y + 12.878 C_r - 12.69$$

The volume of imports (m) is seen as a function both of the volume of production (y) and the value of credits (C_r) given for imports.

The marginal quota of C_r has been fixed a priori and the marginal quota of y has been found by graph.

This was necessary because regression analysis has shown, on the one hand, a very low marginal coefficient of C_r (no different significantly from zero) and, on the other hand, the coefficient of y was too high. This was because of high multicollinearity between the two explanatory variables, more than in the usual case.

The elasticities correspondent to the marginal quota .309 and 12,878 were in 1962 $E_y = 1.34$ and $E_{C_r} = .20$ respectively.

Here, also a certain breakdown of imported goods should be made at least in the most important components, i.e. consumption goods, investment goods and raw materials. This, of course, would be done if the import - prices for each component could be introduced into the price equations.

The advantage of the latter would be a more reliable estimate of the price - elasticities involved.

1.3.6. Wage rate equation

Since the inception of the theory of wages, four major theories have emerged. Of these, the «Subsistence theory» has long since been laid to rest, as has also the original conception of the «wages fund theory». Remaining on the scene will, therefore, be the «marginal productivity» and the «bargaining» theories.

The former is assumed to take care of the fundamental underlying forces in the long - run determination of wage levels, and the latter is relied upon to ex-

plain the mechanical aspects of short-run wage setting in labour markets of the industrial society.

In the present model the labour productivity only (for simplicity's sake) has been chosen among some results to determine the wage level in the private sector

The following equation holds:

$$I = I_0 \cdot h^{1.20(.339)} \quad R^2 = .974$$

The wage-productivity flexibility is significant beyond the 99 % level.

The elasticity coefficient is not too far from the Greek reality.

1.3.7. Price equations

First of all I have to stress here that for simplicity's sake the prices of:

- a) private consumption
- b) private investment in fixed assets in non-agriculture
- c) exports

have only been introduced operationally into the model. Thus both prices of government investment expenditure (in agriculture and non-agriculture) and private investment in agriculture as well as prices of government consumption are assumed to be the same as those of private investment in non-agriculture and private consumption respectively.

In the present model the main explanatory variables chosen among several alternatives to determine the price level of each component of demand were:

- a) the labour cost (ratio of money wage rate to the labour productivity) and
- b) import prices.

Here I have to stress that the import prices, apart from the labour cost, have a considerable influence on the inland price level. Looking at the development of prices and comparing with development of domestic general price level we can see a parallel trend over the sample period.

1.3.7.1. Consumption price equation

$$P_c = P_{co} \left\{ \frac{1}{I_0} / h \right\}^{.57} \cdot P_m^{.20}$$

The import elasticity has been fixed a priori and after correction of p_c for the contribution of import prices in the determination of the inland price level the elasticity of prices with respect to labour cost has been formed by graph. This should be done because regretting the consumer prices with the labour cost and import prices I got, on the one hand, wrong sign (negative) for the import price coefficient and, on the other hand, the coefficient was too low with a standard

deviation no different significantly from zero. This was due to the high multicollinearity existed between the two explanatory variables.

1.3.7.2. Private investment price equation

$$P_i = P_{i0} \cdot \left\{ \frac{I}{I_0} / h \right\}^{.67(.153)} \cdot P_m^{.18(.140)} \quad R^2 = .972$$

Among of some results the above equation has been selected to serve the model. The elasticities with respect to labour cost and import prices are significant beyond the 99 % and 68 % level respectively.

Taking into account the great importance of the imported investment goods for the development of the Greek economy the import coefficient should be higher than that one in the consumption price equation.

1.3.7.3. Export price equation

$$P_b = P_{b0} \cdot \left\{ \frac{I}{I_0} / h \right\}^{.72} \cdot P_m^{.10}$$

After correction of the export prices for the contribution of import prices, the export elasticity with respect to labour cost was found by graph. This technique of fixing a priori the coefficient of one variable has been applied, because of both low export elasticity which has been found with respect to import price and a high standard deviation.

1.3.8. Institutional equations

In the present model use has been made of one equation for direct taxes and another one for indirect taxes.

A great effort has been done to split up the direct taxes into the three categories of income earners.

But, finally, the will broken down because of the difficulty arose from the view point of available data.

So, the value of total direct taxes is assumed to be a function of the value of national income. The following equation holds to serve the model

$$T_d = .114 Y_n - 1.143 \quad R^2 = .991 \\ (.003)$$

The marginal quota is significant beyond the 99 % level.

The elasticity correspondent to that marginal quota was in 1962 : $E_{Y_n} = 1.05$.

On the other hand the value of total indirect taxes (minus the subsidies)

is seen as a function of the value of total expenditure. The following equation holds to serve the model:

$$T_k = .109 V - .567 \quad R^2 = .992 \\ (.003)$$

The marginal quota is significant beyond the 99 % level and elasticity correspondent to it was in 1962 : $E_v = .972$.

For simplicity's sake none breakdown has been made in both functions of the model.

2. Projecting the 1967

2.1. Linearization of the model

In the original set up of the system several equations are of a non-linear type. As an example serves the equation for the volume of exports of goods and services (b) which is assumed to depend upon the volume of world trade (b_w) and the ratio of internal to world trade price level (p_b / p_{bw}). The original shape of the exports equation is as follows:

$$b = b_0 \cdot b_w \cdot \alpha \{ p_b / p_{bw} \}^{-\beta}$$

Obviously, the solution of a large system of equations a considerable number of which are non-linear, offers great mathematical difficulties. A linear approximation should, therefore, be used. Since, however, the period covered by medium term predictions is too long to justify the use of linear approximations throughout it was necessary first to make a guess of the values which the variables might have in the projection year, in this case 1967.

These pre-projected values of the variables could be found either by extrapolation of their trend or by taking the (compound) rate of growth of the last five years. I followed the former way which gives, obviously, more accurate guesses (¹⁰). These first guesses ought to have a certain consistency among them and not to be far from the model's outcomes. Thus the use of a table of resources and expenditures was helpfull in obtaining such a consistency.

It is around these expected values, indicated below by symbols with a bar, that the system is linearized via the application of Taylor's expansion, while neglecting second and higher order terms.

Along these lines the export equation mentioned above can be taken as an example and has changed as follows:

10. By using the latter, the guesses could be overestimated or underestimated because of the rate of expansion or dispersion of the last five years.

$$b = \bar{b} + a \cdot \bar{b} \cdot \bar{b}_w \cdot^{-1} (b_w - \bar{b}_w) + \beta \cdot \bar{b} \cdot \bar{p}_b \cdot^{-1} (p_b - \bar{p}_b) - \beta \cdot \bar{b} \cdot \bar{p}_{bw} \cdot^{-1} (p_{bw} - \bar{p}_{bw})$$

Since $a = 1.36$ and $\beta = -1.0$

while

$$\bar{b}_w = 1.50 \quad (1962 = 1.00)$$

$$\bar{b} = 1.05 \quad (\quad \gg \quad)$$

$$\bar{p}_{bw} = 1.10 \quad (\quad \gg \quad)$$

$$\bar{b} = 21.6566 \quad (1000 \text{ mln drs } 1962)$$

The following numerical result is obtained

$$b = 19.55 b_w - 20.54 p_b + 19.69 p_{bw} - 7.76$$

As another example could serve the production function because of the fact that the sum total of investment in five years appears as explanatory variable. The original form of the production function can be stated as follows:

$$\Delta y_{na} = \alpha \sum i_{na}^t + \beta \Delta a$$

$$y_{na}^{'67} - y_{na}^{'62} = \alpha \sum_{'62}^{'66} i_{na}^t + \beta (a_{67} - a_{62})$$

Assumption was made that the investment is a linear function of time, i.e.

$$i_{na}^t = a + b t .$$

Then

$$\sum_{'62}^{'66} i_{na}^t = \sum_{'62}^{'67} i_{na}^t - i_{na}^{'67} \text{ and by the use}$$

$$\begin{aligned} \text{of the form}^{(*)} S_n &= \frac{1}{2} n (t_1 + t_n) \\ &= \frac{1}{2} 6 \left(i_{na}^{'62} + i_{na}^{'67} \right) - i_{na}^{'67} \\ &= 3 i_{na}^{'62} + 2 i_{na}^{'67} \end{aligned}$$

(*) Sum of the arithmetic progression where

n = number of years covering the period of projection

t_1 = first term

t_n = last term

Thus the production function takes the following shape

$$y_{na}^{67} - y_{na}^{62} = a \{ 2 \cdot i_{na}^{67} + 3 \cdot i_{na}^{62} \} + \beta \{ a^{67} - a^{62} \}$$

Since

$$a = 1/3.9$$

$$\beta = 44.9 \quad (\text{in 1000 drs})$$

while $y_{na}^{62} = 77.00 \quad (\text{in 1000mln drs})$

$$i_{na}^{62} = 22.67 \quad (\quad \gg \quad)$$

$$a^{62} = 1.37 \quad (\text{in mln drs})$$

the following numerical result was obtained :

$$y_{na}^{67} = 0.513 i_{na}^{67} + 44.90 a^{67} + 32.93$$

Other non-linear equations undergo similar changes. The resulting linear form of the system can easily be solved with the help of well known computer techniques. If the initial guesses were good, the model solution will deviate only little from them.

However in case of considerable deviations an iteration procedure may be required, linearizing the system once more around the model solution and solving again.

In practice it is usually possible to make the preliminary guesses sufficiently accurate to complete the procedure in one or two rounds.

2.2. Some model outcomes

After having obtained a set of estimates for the year of projection (1967) it is of interest to consider alternative projections on the basis of alternative (policy) assumptions. For purposes of policy decisions the effects of a sustained change of «shift» in the level of the exogenous or of the instrument variables, are no doubt the more important features of an econometric model.

Alternative policy assumptions can easily be introduced by inserting additional autonomous components; e.g. into the equations for taxes and prices.

Likewise, the effects of variations in government expenditure can be studied.

A similar procedure holds, of course, for the external data. A combination of alternatives is also possible. But, the variations should never be chosen too large, since the model in its linearized form may then lose its validity.

The following table indicates both some of the model outcomes and some variations.

It appears that one percent autonomous wage increase ultimately results more wage increase by 1.17 percent. This is explained by rising production and consequently by rising labour productivity. The increase of production can be explained by the rising private investment in non - agriculture and the latter by the rising profit - income. The rising productivity can be explained by a higher capital intensity of production. The effect is small but it may be larger in the longer run.

The rising wage level means rise in prices (more than half percent) and this affects exports negatively by 0.16 billions of drachmas. The imports are increasing and so the deficit of balance of payments becomes larger.

The volume of private consumption also increases because the disposable income, increases too. But the effect is smaller than the increase of disposable income, resulting from the rising prices.

Higher government investment in non - agriculture results a considerable increase in production and consequently in imports. The wage level is also increasing but higher than the increase of productivity; this affects a slight rise in prices. The deficit of balance of payments is increasing again.

Higher direct taxes have none influence in prices; it results a considerable decrease of imports and volume of private consumption. The latter is explained by the decrease of disposable income.

In the case of higher indirect taxes (combined with an autonomous increase in p_c by 0.8 %) the private consumption is decreasing considerably; this is mainly explained by the rising consumption prices and partly by the decrease of disposable income.

The decrease of demand results a decrease of imports.

In both cases of higher taxes the deficit of balance of payments is decreasing considerably.

The above given predictions of changes in some of the endogenous variables, resulting from a change of a predetermined variable, are remarkable for the policy-makers.

2.3. Concluding observations

The principal aim of the above model is to arrive at a consistent set of medium term projections as realistic as possible in terms of volumes, values and global policy instruments. The results obtained so far do not seem to be too bad.

This does not alter the obvious fact that the model is still largely an experiment. This is true of individual equations, like the production function, export equation, wage rate and price equations which were difficult to construct. It also holds for the set up of the model which is a static one. Moreover, the assumption of constant rates of change of development over the period of projection requires careful interpretation.

The model presented here should be looked upon not as a finished product but as a first approximation whose real merit lies in its potential for improvement.

Variables	Unit	1962 at current prices	index 1967 (1962=100)	1967 at price 1962	1% extra increase		1 billions of drachmas	
					in the level of wages I	ig_{na}	increase in T_d	increase in T_k
y_{na}	billions of drs	77.00	157	120.85	0.13	0.61	0.02	-0.01
b	»	11.91	182	21.69	-0.16	-0.02	—	—
m	»	24.56	176	43.19	0.11	0.91	-0.69	-0.88
i_{na}^p	»	15.54	201	31.18	0.26	0.19	0.03	-0.03
c_p	»	85.60	145	123.76	0.17	0.35	-0.70	-0.87
l	1962 = 100		156		1.76	0.94	0.03	-0.22
p_c	»		104		0.60	0.10	—	0.80
p_i	»		105		0.70	0.10	—	—
p_b	»		105		0.80	—	—	-0.10
h	»		145		0.20	0.80	—	—
			Values 1967					
T_d	bill. of drs	10.61	154	16.38	0.14	0.07	1.01	-0.01
T_k	»	14.51	153	22.20	0.17	0.19	-0.08	1.01
C_r	»	0.38	163	0.58	0.01	0.06	-0.05	-0.07
Z	»	30.80	175	54.04	0.71	0.33	0.06	-0.04
Y_n	»	97.89	157	153.48	1.25	0.62	0.06	-0.05
Y_d	»	97.11	156	151.59	1.11	0.55	-0.94	-0.05

* The autonomous increase of 1 billions of drachmas extra increase in T_k has been combined with an autonomous increase in p_c by 0.8%; it is assumed that the entrepreneurs will increase the consumption prices so much in order to avoid to see decreasing their income.

Clearly, continued effort will be necessary over a number of years in refining data, estimating parameters, revising equations and testing forecasts before the model can possess a good degree of accuracy.

Finally, any judgement should take into account the severe limitations under which the above given model was constructed.

APPENDIX I

Original form of the model

1. Reaction equations

1.1 expenditures (demand)

$$1.1.1 C_p = .780 Y_d + 12.245 p_c - 2.00$$

$$1.1.2 I_{na}^p = .656 Z - 2.774$$

$$1.1.3 b = b_0 \cdot b_w^{1.36} \cdot \{ p_b / p_{bw} \}^{-1.0}$$

1.2 resources (supply)

$$1.2.4 \Delta y_{na} = 1/3.9 \Sigma i_{na}^t + 44.90 \Delta a$$

$$1.2.5 m = .309 y + 12.878 C_r - 12.690$$

1.3 wages and prices

$$1.3.6 l = l_0 \cdot h^{1.20}$$

$$1.3.7 p_c = p_{c0} \cdot \left[\frac{l}{l_0} / h \right]^{.57} \cdot p_m^{.20}$$

$$1.3.8 p_i = p_{i0} \cdot \left[\frac{l}{l_0} / h \right]^{.67} \cdot p_m^{.18}$$

$$1.3.9 p_b = p_{b0} \cdot \left[\frac{l}{l_0} / h \right]^{.72} \cdot p_m^{.10}$$

1.4 taxes

$$1.4.10 T_d = .114 Y_n - 1.143$$

$$1.4.11 T_k = .109 V - .567$$

APPENDIX I

2. Definition equations

2.1 relations between value and volume variables

$$2.1.12 \quad c_p = C_p / p_c$$

$$2.1.13 \quad C_g = c_g \cdot p_c$$

$$2.1.14 \quad i_{na}^p = I_{na}^p / p_i$$

$$2.1.15 \quad i_a^p = I_a^p / p_i$$

$$2.1.16 \quad I_{na}^g = i_{na}^g \cdot p_i$$

$$2.1.17 \quad I_g = i_a^g \cdot p_i$$

$$2.1.18 \quad B = b \cdot p_b$$

$$2.1.19 \quad M = m \cdot p_m$$

2.2 wages and productivity

$$2.2.20 \quad W_p = l \cdot a_d$$

$$2.2.21 \quad h = \left[\frac{y_{na}}{y_{na0}} / \frac{a}{a_0} \right]$$

2.3 domestic production and supply

$$2.3.22 \quad y = y_{na} + y_a$$

$$2.3.23 \quad v = y + m$$

2.4 expenditures (demand)

$$2.4.24 \quad v = c_p + c_g + i_{na}^p + i_a^p + i_{na}^g + i_a^g + b + n$$

$$2.4.25 \quad V = C_p + C_g + I_{na}^p + I_a^p + I_{na}^g + I_a^g + B + N$$

$$2.4.26 \quad i_{na}^t = i_{na}^p + i_{na}^g$$

2.5 incomes (resources)

$$2.5.27 \quad Y_n = Z + F + W_p + W_g$$

$$2.5.28 \quad Y_d = Y_n - T_d - Y_g + T_g + T_w$$

$$2.5.29 \quad Z = V - W_p - F - M - D - T_k + Y_{abr}$$

Linearized form of the model*1. Reaction equations*

1.1 expenditures (demand)

$$1.1.1 C_p = .780 Y_d + 12.245 p_c - 2.000$$

$$1.1.2 I_{na}^p = .656 Z - 2.774$$

$$1.1.3 b = 19.554 b_w + 19.688 p_{bw} - 20.540 p_b - 7.764$$

1.2 resources (supply)

$$1.2.4 y_{na} = .513 i_{na}^t + 44.900 a + 32.926$$

$$1.2.5 m = .309 y + 12.878 C_r - 12.690$$

1.3 wages and prices

$$1.3.6 l = 46.011 h - 10.736$$

$$1.3.7 p_c = .011 l - .423 h + .208 p_m + .832$$

$$1.3.8 p_i = .013 l - .501 h + .189 p_m + .859$$

$$1.3.9 p_b = .014 l - .541 h + .105 p_m + .944$$

1.4 taxes

$$1.4.10 T_d = .114 Y_n - 1.143$$

$$1.4.11 T_k = .109 V - .567$$

2. Definition equations

2.1 relations between value and volume variables

$$2.1.12 c_p = .952 C_p - 116.571 p_c + 122.400$$

$$2.1.13 C_g = 1.050 c_g + 4.960 p_c - 5.210$$

$$2.1.14 i_{na}^p = .952 I_{na}^p - 25.161 p_i + 26.420$$

$$2.1.15 i_a^p = .952 I_a^p - 1.678 p_i + 1.760$$

APPENDIX II

$$2.1.16 I_{na}^g = 1.050 j_{na}^g + 10.690 p_i - 11.220$$

$$2.1.17 I_a^g = 1.050 j_a^g + 2.300 p_i - 2.420$$

$$2.1.18 B = 1.050 b + 21.440 p_b - 22.510$$

$$2.1.19 M = 1.000 m + 42.980 p_m - 42.980$$

2.2 wages and productivity

$$2.2.20 w_p = .865 l + 53.87 a_d - 46.600$$

$$2.2.21 h = .012 y_{na} - .939 a + 1.389$$

2.3 domestic production and supply

$$2.3.22 y = y_{na} + y_a$$

$$2.3.23 v = y + m$$

2.4 expenditures (demand)

$$2.4.24 v = c_p + c_g + j_{na}^p + j_a^p + i_{na}^g + i_a^g + b + n$$

$$2.4.25 V = C_p + C_g + I_{na}^p + I_a^p + I_{na}^g + I_a^g + B + N$$

$$2.4.26 i_{nd}^i = i_{na}^p + i_{na}^g$$

2.5 incomes (resources)

$$2.5.27 Y_n = Z + F + W_p + W_g$$

$$2.5.23 Y_d = Y_n - T_d - Y_g + T_g + T_w$$

$$2.5.29 Z = V - W_p - F - M - D - T_k + Y_{abr}$$

APPENDIX III

LIST OF SYMBOLS

Small symbols refer to volumes or prices (1962 = 1.00) : capital symbols to values in billions of drachmas, unless otherwise stated. The subscript, o, refers to the base year 1962.

	a	number of the total employed in non-agriculture (mln)
	a _d	number of dependant employed in non-agriculture (mln)
B	b	exports of goods and services
	b _w	world trade of goods
C_p	c _p	private consumption expenditure
C_g	c _g	government consumption in goods
C_r		credits for imports
D		depreciation
F		farm income
	h	labour productivity (index)
I_a^p	i _a ^p	gross private investment in fixed assets in agriculture
I_{na}^b	i _{na} ^b	gross private investment in fixed asset in non-agriculture
I_a^g	i _a ^g	gross government investment in fixed assets in agriculture
I_{na}^g	i _{na} ^g	gross government investment in fixed assets in non-agriculture
	i _{na} ^t	private and government investment in fixed assets in non-agriculture
	l	money wage rate (1000 drs)
M	m	imports of goods and services
N	n	changes in stocks
	p _c	price of private consumption
	p _b	price of export of goods and services
	p _{bw}	price of world trade

P_i	price of private investment in fixed assets in non-agriculture
P_m	price of import of goods
T_g	government's transfers to households
T_w	transfers to households from the rest of the world
T_k	total indirect taxes minus subsidies
T_d	total direct taxes
V	v total expenditure
W_p	private wage income
W_g	government wage income
y	total domestic production in industries
y_a	domestic production in agriculture
y_{na}	domestic production in non-agriculture
Y_n	national income
Y_d	net income from abroad
Y_{abr}	government income accruing from property and entrepreneurship
Z	non-farm - non wages income

APPENDIX IV

The endogenous variables of the system are :

Productions and productivity	y, y_{na}, h
Wages and prices	l, p_c, p_b, P_i
Expenditures	$B, b, C_n, c_p, I_{na}^p, I_{na}^g, I_a^g, i_{na}^p,$ $i_a^p, i_{na}^t, V, v, C_k$
Imports and credits	M, m, C_r
Incomes and taxes	$Y_n, Y_d, W_p, Z, T_d, T_k$

The total number of endogenous variables is 29,
exactly equal to the number of equations

The exogenous variables are the following :

Production	Y_a
Employment	a, a_d
Prices	P_m, P_b
World trade	b_w
Expenditures	$I_a^p, i_a^g, i_{na}^g, c_g$
Depreciation and stock formation	D, N, n
Incomes	$F, W_g, Y_g, Y_{abr}, T_g, T_w$

BIBLIOGRAPHY

BOOKS

1. OSKAR LANGE : Introduction to Econometrics, Poland, 1959.
2. H. THEIL : Economic Forecasts and Policy, Amsterdam, 1958.
3. D. B. SUITS : An Econometric Model of the Greek Economy, Athens, 1964.
4. L. R. KLEIN : An Econometric Model of the U.K., Oxford, 1961.
5. L.R. KLEIN and A.S. GOLDBERGER : An Econometric Model of the U.S., Amsterdam, 1955.
6. A.G. PAPANDREOU : Fundamentals of Model Construction in Macro-Economics, Athens, 1962.
7. G. KOUTSOUMARY : The Morphology of Greek Industry, Athens, 1963.
8. S.S. WAGLE : Technique of Planning, Bombay, 1961.
9. R. RADNER : Notes of the Theory of Economic Planning, Athens, 1963.
10. H. WOLD : Demand Analysis, New York, 1953.
11. B. HANSEN : Inflation problems in small countries, Cairo, 1960.
12. X. ZOLOTAS : Monetary Stability and Economic Development—the Greek economy during the last 15 years, Athens, 1964.
13. Dr. H.S. ODEH : The impact of Inflation on the level of Economic Activity, Rotterdam, 1964.
14. E.F. BEACH : Economic Models, New York, 1962.

15. CENTRAL PLANNING BUREAU : Scope and Methods of the C.P.B., The Hague, 1956.
16. B. HIGGINS : Economic Development, London, 1959.
17. J. TINBERGEN : The design of Development, Baltimore, 1958.
18. J. TINBERGEN : Economic Policy, Amsterdam, 1954.
19. W.A. LEWIS : The Principles of Economic Planning, London, 1949.
20. UNITED NATIONS : Planning for Economic Development, New York, 1963.
21. UNITED NATIONS : Problems of Long-term Projections, New York, 1963.
22. G. ACKLEY : Macroeconomic Theory, New York, 1961.
23. J.M. KEYNES : The General Theory of Employment, Interest and Money, London, 1936.
24. VAN DE LAAR : A Simple Planning Model for Jamaica, USA, 1965.

O T H E R S

25. UNITED NATIONS : An Introduction to the Techniques of Programming, New York, 1955.
26. UNITED NATIONS : Programming Techniques for Economic Development, Bangkok, 1960.
27. UNITED NATIONS : Studies in long-term economic projections for the world Economy, New York, 1964.
28. H. LINNEMANN : A short course in Mathematical Economics and Model Building, in Institute of National Planning of U.A.R., Cairo, 1963.
29. R.G.D. ALLEN : The Structure of Macro-Economic Models, in Economic Journal, March 1960, vol. LXX. p.p .38 - 51.
30. S. WELLSZ : Economic Planning in Netherlands, France, Italy, in the Journal of Political Economy, 1960 pp. 252 - 283.
31. R. STONE : Models of National Economy for Planning purposes, Cambridge, 1963.
32. L.R. KLEIN : The use of Economic Models as a guide of Policy, in Econometrica 1947 vol. 15, p.p. 111 - 139.

ΤΑ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΥΠΟΥ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Τοῦ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΧΑΡ. ΜΑΥΡΑΚΗ

Ἐντεταλμένου Ὑφηγητοῦ Ε.Μ.Π.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς σοσιαλιστικῆς σκέψεως

Ἡ πρώτη ἐμφάνιση τῆς σοσιαλιστικῆς σκέψεως, ὄχι συστηματικὴ ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ἀρχικῆς τοποθετήσεως, χρονολογεῖται στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα [10]. Περιεχόμενον αὐτῆς ἦταν ἡ κριτικὴ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ ἢ τοῦ κλασσικοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς Φιλελεύθερης Σχολῆς.

Στὴν κατηγορία αὐτὴ ἀπαντῶνται, ἀρχικά, ἡ ἐπισήμανση ἀπὸ τὸν Malthus καὶ Ricardo τῶν διαφόρων ἀσυνεπειῶν, τὶς ὁποῖες περιέκλειε ἡ κλασσικὴ οἰκονομικὴ θεωρία τοῦ A. Smith [18]. Οἱ ἀσυνέπειες αὐτές, ἀπόρροια τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐλεύθερου ἀνταγωνισμοῦ, συνέβαλαν στὴν διεύρυνση τῆς οἰκονομικῆς ἀνισότητος καὶ στὴν δημιουργία μονοπωλιακῶν καταστάσεων, μὲ εὐνοούμενη τάξη τοὺς φορεῖς τοῦ κεφαλαίου καὶ ἀδικημένη τοὺς φορεῖς τῆς ἐργασίας [6].

Μεγάλῃ ἐπίδραση, ἐπίσης, στὴν ἐκκόλαψη σοσιαλιστικῶν σκέψεων ἄσκησε ἡ διάδοση ὀρισμένων φιλελευθέρων ἀπόψεων. Τέτοιες ἀπόψεις ἢ πολιτικὴ φιλοσοφία τῶν Μακιαβέλλι, Βάκωνος, Hobbes κ.ἄ. προσπάθησε νὰ συνδυάσῃ μὲ τὸν ἀναπτυσσόμενο κεφαλαιοκρατικὸ χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς (φιλοσοφία δικαίου, ὠφελισμὸς κ.ἄ.) [4, 10]. Σύμφωνα μὲ τὶς ἰδέες αὐτὲς τὸ Κράτος καὶ τὸ παρατεινόμενο γενικότερο οἰκονομικὸ σύστημα, θὰ μπορούσαν νὰ διαδραματίσουν ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴν ἐξυπηρέτηση τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς εὐημερίας καὶ τῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων, οἱ ὁποῖες ἀπαντῶνται σὲ ἓνα κοινωνικοοικονομικὸ σύστημα.

Στὴν διατύπωση τῶν θεωρητικῶν τούτων δοξασιῶν συνέβαλαν ὀρισμένες ἐπιρροὲς ποὺ ἦσαν συνέπεια τοῦ ἀνικανοποίητου τῶν προσδοκιῶν τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἀπὸ τὴν τεχνικὴ πρόοδο καὶ τὴν ἀπογοήτευση τῶν ἐργατῶν, ἐπει-

δὴ οἱ ἐλπίδες τους δὲν ἐπαλήθευαν στὸν βαθμὸ τὸν ὁποῖο εἶχαν ὑποστηρίξει οἱ ὑπέρμαχοι τῆς κλασσικῆς σχολῆς [6].

Ἔτσι, ἔκαναν τὴν ἐμφάνισή τους οἱ ἀπόψεις τῶν Saint - Simon, Fourier καὶ Owen. Ἡ συμβολὴ τούτων στὸν ἐπηρεασμὸ τῆς οἰκονομικῆς σκέψεως δὲν κρίνεται τόσο μεγάλη ὅπως τῶν Sismondι καὶ Proudhon.

Οἱ θεωρητικὲς δοξασίαι οἱ ὁποῖες ἄσκησαν μεγαλύτερη ἐπίδραση στὴν «κλασσικὴ» σοσιαλιστικὴ σκέψη, εἶναι ἐκεῖνες τοῦ Gray, Thompson καὶ Hodgskin. Οἱ δοξασίαι αὐτὲς θεωροῦνται σὰν κύριοι πρόδρομοι τῆς ἐμφανίσεως τῶν μαρξιστικῶν ἀντιλήψεων. Τὸ περιεχόμενό τους δὲν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν δυσπρόσιτη φιλοσοφία τοῦ Proudhon, ὁ ὁποῖος μόνον γιὰ τὶς προθέσεις του φέρεται σὰν σοσιαλιστής. Κοινὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν φορέων τῶν δοξασιῶν τούτων εἶναι ἡ υἰοθέτηση τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Ricardo γιὰ τὴ σχέση ἐργασίας - τιμῶν καὶ τῆς κατὰ δυναμικὸ τρόπο ἐρμηνείας τῆς θεωρίας περὶ ὠφελιμισμοῦ.

Πατέρας τοῦ σοσιαλιστικοῦ συστήματος ὀργανώσεως τῆς οἰκονομίας θεωρεῖται ὁ K. Marx (1818 - 1833). Στὸ ἀξιόλογο συγγραφικὸ του ἔργο (ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ τὸ «Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο», ἢ «Κριτικὴ τῆς Πολιτικῆς» καὶ τὸ «Κεφάλαιο») [17] διακρίνεται γιὰ τὸ πολὺπλευρο τῶν κοινωνικῶν δοξασιῶν του (οἰκονομικὲς, κοινωνιολογικὲς, φιλοσοφικὲς, πολιτικὲς κ.ἄ.).

Τὰ κύρια σημεῖα τῆς θεωρίας του, πᾶνω στὰ ὁποῖα ἐβασίσθη τὸ κοινωνιστικὸ σύστημα, συνοψίζονται : α) στὸν ἱστορικὸ ὕλισμὸ, β) στὴν πάλη τῶν τάξεων, γ) στὴν ὑπεραξία, δ) στὸν ἐφεδρικό βιομηχανικὸ στρατό, ε) στὶς κρίσεις ὑποκαταναλώσεως καὶ στ) στὴν συγκέντρωση τῶν ἐπιχειρήσεων [1]. Τὰ σημεῖα αὐτὰ ἐχρησίμευσαν πολὺ γιὰ νὰ καθοριστοῦν τὰ θεσμικὰ πλαίσια τοῦ κοινωνιστικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖο χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν κοινωνικοποίηση τῆς ἡγεσίας καὶ τῆς ἰδιοκτησίας ὡς καὶ ἀπὸ τὴν δέσμευση τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας.

Ἡ ἐπιχειρηθεῖσα στὴν Ε.Σ.Σ.Δ., μετὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1917, εἰσαγωγὴ τῶν θεσμῶν τούτων στὴν πράξη ἀπέτυχε. Οἱ δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις τῶν συνθηκῶν παραγωγῆς, οἱ δυσχέρειες διανομῆς, οἱ ἀδικίες κ.ἄ. ἔγιναν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σχεδὸν ἀντιληπτὰ καὶ ἀνάγκασαν τοὺς ὑπεύθυνους σὲ ἀναθεωρητικὲς παρεμβάσεις. Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἐπεχειρήθη (καὶ ἐπέτυχε,) τόσο νὰ θεωρητικὲς παρεμβάσεις. Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἐπεχειρήθη (καὶ ἐπέτυχε,) τόσο νὰ προσμυχοῦν στοιχεῖα τοῦ ἀστικοῦ συστήματος (χρῆμα, τιμές, ἐμπόριο, μισθοί, ἰδιοκτησία), ὥστε νὰ ἐξασφαλιστῇ τὸ ἐπιτεύξιμο καὶ τὸ ἀποδοτικὸ τοῦ συστήματος, ὅσο καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς μεθοδολογίας τῆς σχεδιομετρικῆς δράσεως, γιὰ τὴν ὁποία δὲν γίνεται λόγος ἀπὸ τὸν K. Marx [9].

Ἔτσι, τὸ ἀπαντώμενο σήμερα στὴν πράξη σύστημα οἰκονομικῆς δράσεως τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. καὶ τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν χωρῶν παρουσιάζει ἀρκετὲς παραλλαγές. Ἀπὸ τὴν διαπίστωση ὅμως αὐτὴ δὲν ἐξυπακούεται ὅτι δὲν ὑπάρχουν κοινὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα μὲ τὶς διατυπωθεῖσες ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες του ἀπόψεις [12]. Στὴν παραλλαγὴ τῆς μορφῆς τοῦ ἀμιγροῦς κοινωνιστικοῦ συστήματος συνετέλεσαν οἱ ἀπόψεις τοῦ W. Lenin (1870 - 1924) μὲ τὸ ἔργο του «Κράτος καὶ Ἐπανάσταση» [2]. Ὁ Lenin ἐτάχθη κατὰ τῆς ἀπότομης ἐκκομ-

μουνιστοποιήσεως τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, μετὴν παρεμβολή μιᾶς μεταβατικῆς περιόδου, κατὰ τὴν ὁποία ὁ κατευθυντήριος ρόλος γιὰ τὴν τελικὴ φάση πρὸς τὸν ἀκραϊφνῆ κομμουνισμό θὰ εἶναι ἔργο τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου».

I. Οἱ βάσεις τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Οἰκονομικοῦ Συστήματος

A. Γενικά — Ὁ ρόλος τοῦ κράτους

Τὸ γενικότερο πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο ἀναπτύσσεται τὸ σοσιαλιστικὸ οἰκονομικὸ σύστημα, καθορίζεται ἀπὸ τὶς θεωρητικὰς δοξασίας τῶν Marx καὶ Lenin.

Σύμφωνα μετὶς δοξασίας αὐτές, τὸ κράτος εἶναι ὁ ὑπεύθυνος φορέας :

α.— Τοῦ σχεδιασμοῦ τοῦ ὄγκου, τῆς συνθέσεως καὶ τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς.

β.— Τοῦ τρόπου κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν.

γ.— Τοῦ καθορισμοῦ τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν γιὰ κάθε συντελεστὴ τῆς παραγωγῆς, καὶ

δ.— Τῆς γενικότερης διανομῆς τῶν παραγομένων ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν.

Γιὰ νὰ ἔχη ἐπιτυχία ἡ ἄσκηση τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς κρίνεται σκόπιμο νὰ συγκεντρωθῶν στὰ χέρια τοῦ κράτους ὅλες οἱ δραστηριότητες, οἱ ὁποῖες προσδιορίζουν τὶς παραμέτρους τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ὡς καὶ τῶν λοιπῶν κοινωνικοπολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων, ποὺ ἐπηρεάζουν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα τὴν οἰκονομικὴ δράση καὶ τὶς συνθῆκες διαβιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ ὑποδοχὴ, ποὺ ἔτυχαν οἱ ἰδέες αὐτές φαίνεται ἀπὸ τὴν κατάσταση, ποὺ εἶχε διαμορφωθῆ κατὰ τὴν δεκαετία τοῦ 1950 στὶς χῶρες τοῦ KOMEKON σχετικὰ μετὶ τὸν βαθμὸ ἐκσοσιαλισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων. Πράγματι προκύπτει ὅτι τουλάχιστον τὰ $\frac{9}{10}$ τοῦ συνόλου τῶν μέσων παραγωγῆς ἦσαν κρατικὴ ἰδιοκτησία, τὸ παραμένον δὲ ὑπόλοιπο στὰ χέρια τῶν ιδιωτῶν δὲν ἦταν ἰκανὸ νὰ ἐπηρεάσῃ ἀνασχετικὰ τὴν ἐξελικτικὴ πορεία τοῦ σοσιαλιστικοῦ συστήματος [2].

Ἡ ἰδιαίτερη ἐμφαση ποὺ ἔδωσε ὁ Lenin ἀρχικὰ στὴν βελτίωση καὶ ὕστερα στὴν τελειοποίησι τῶν συνθηκῶν παραγωγῆς, εἶχε σκοπὸ νὰ ἐδραιώσῃ τὴν οἰκονομία τῆς Ε.Σ.Σ.Α. καὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖες θὰ υἱοθετοῦσαν τὸ σοσιαλιστικὸ σύστημα ὀργανώσεως τῆς οἰκονομίας τους.

Πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸ ἐκρίθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀκολουθηθῆ (πράγμα ποὺ ἔγινε) ἡ πολιτικὴ τῆς προσδόσεως ἰδιαίτερης ἐμφάσεως στὸν τομέα τῆς βιομηχανίας (μετὶ προτεραιότητα στὴν βαρειά) καὶ τῆς ἐπιδιώξεως νὰ ἐπιτευχθοῦν ὑψηλοὶ δείκτες παραγωγικότητας στὴν ἐργασία.

Μετὴ τὴν πεποίθησι, λοιπόν, ὅτι οἱ μετὰ ἀντικειμενικὰ κριτήρια σχέσεις ἰδιοκτησίας τῶν μέσων παραγωγῆς ἀποτελοῦν προσδιοριστικούς παράγοντες γιὰ

τὸν καθορισμὸ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐπιτυχίας αὐτῆς, κρίνεται σκόπιμο ὅπως ὅλες οἱ δραστηριότητες καὶ τὰ μέσα ἀναπτύξεώς τους, ὑπάρχουν στὰ χέρια τοῦ Κράτους ἢ, τουλάχιστον, νὰ τελοῦν κάτω ἀπὸ κρατικὸ ἔλεγχο [3].

B. Ἡ ἀποστολὴ τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου

Τὸ ἔναυσμα γιὰ τὴν παραδοχὴ τῆς μεταβάσεως στὸν σοσιαλισμὸ, σὰν μεταβατικὸ στάδιο εἰσόδου στὴν τελικὴ φάση τοῦ κομμουνισμοῦ, τοποθετεῖται στὴν Ε.Σ.Σ.Δ. τὸ 1917. Τὸ ἔτος αὐτό, ὅπως εἶναι γνωστὸ, συμπίπτει μὲ τὴν γνωστὴ «Ὀκτωβριανὴ Ἐπανάσταση».

Οἱ ἄλλες σοσιαλιστικὲς χῶρες υἰοθέτησαν τὸ κοινωνικοοικονομικὸ τοῦτο σύστημα, σὲ μεταγενέστερες ἐποχὰς [2]. Τὸ σύστημα ὁμως ποὺ ἀκολουθοῦν σήμερα οἱ σοσιαλιστικὰ ὀργανωμέναι χῶρες εἶναι ἄρκετὰ διαφοροποιημένο. Ὁ διαφορισμὸς αὐτὸς ὀφείλεται στὶς χαρακτηριστικὰς ἰδιομορφίας τῶν ἱστορικῶν, ἐθνικῶν, οἰκονομικῶν, πολιτικῶν καὶ πολιτιστικῶν συνθηκῶν, ποὺ ὑπάρχουν μέσα σὲ κάθε μία ἀπὸ τὶς χῶρες αὐτές. Ἀσχετα πάντως μὲ τὶς ἰδιομορφίας ποὺ παρουσιάζει ἡ ὀργάνωση τῆς οἰκονομίας τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν, ὅλες ἔχουν ἀναγνωρίσει ὅτι στὴν ἐπιτυχία τῶν προγραμμάτων τους θὰ συνέβαλε ἀποτελεσματικὰ ἡ κινητοποίηση τοῦ ἐργατικοῦ τους δυναμικοῦ.

Ἡ ἰδιαίτερη προσοχὴ ποὺ δόθηκε στὸν ἐργατικὸ παράγοντα προσδίδει μεγάλη δύναμη στὴν σοσιαλιστικὴ οἰκονομία στὸ σημεῖο δὲ αὐτὸ στηρίζεται καὶ ἡ ὄνομασία «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου».

Ἡ ἐτυμολογικὴ ἀνάλυση τῆς ἔννοιας «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» εἶναι ἡ ἀκόλουθη: Ἡ ἐπίδωξη νὰ ἐπιβληθῇ ἡ παρουσία τῶν ἐργαζομένων στὴν κοινωνικο-οικονομικὴ ζωὴ σὲ βαθμὸ τέτοιο, ὥστε οἱ ἐργαζόμενοι νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ καθορίζουν τὴν συμπεριφορὰ τῆς κοινωνίας κατὰ τὴν μεταβατικὴ περίοδο ἀπὸ τὴν ἀστικὴ στὴν σοσιαλιστικὴ φάση [3].

Στόχος τῆς περιόδου κυριαρχίας τοῦ προλεταριάτου τίθεται ἡ ριζικὴ ἀναδιάρθρωση τῶν κοινωνικῶν σχέσεων καὶ ἡ χάραξη τοῦ πλαισίου, τὸ ὁποῖο ἐξυπηρετεῖ τοὺς σκοποὺς τοῦ σοσιαλισμοῦ. Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ στόχου κρίνεται ἀποτελεσματικὴ ἡ προσφυγὴ στὰ τεχνικά, ὀργανωτικά καὶ θεσμικά ἐπιτεύγματα τοῦ ἀστικοῦ συστήματος (μεγάλη παραγωγή, τράπεζες, τεχνολογικοὶ νεωτερισμοὶ κ.ἄ.).

Ὅπως ἐλέχθη, ἡ πρόσδοση ἰσχύος στὴν δικτατορία τοῦ προλεταριάτου ἐξυπηρετεῖ τὴν ἀπὸ τὸ σοσιαλιστικὸ σύστημα θεωρούμενη ἐπιτακτικὴ ἀντικαταστάσεως τῶν συνθηκῶν καὶ ἀρχῶν, ποὺ καθορίζουν τὸν ἀστικὸ τρόπο παραγωγῆς. Σύμφωνα πρὸς τὸν σχετικὸ σοσιαλιστικὸ νόμο, κρίνεται ἐπιβεβλημένο νὰ ὑπάρχη ἀντιστοιχία μεταξὺ ὄγκου παραγωγῆς καὶ διαθέσιμων συντελεστῶν αὐτῆς. Ἡ ἀντιστοιχία αὐτὴ γιὰ νὰ ἐξασφαλιστῇ πρέπει προηγουμένως νὰ υἰοθετηθοῦν νέα οἰκονομικὰ δόγματα δράσεως, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ κυριότερο εἶναι ἡ σχεδιομετρικὴ μεθοδολογία.

Ἡ ἐπιτυχὴς, ὁμως, ἀνταπόκριση στὴν ἀποστολὴ, γιὰ τὴν ὁποία ἐτάχθη ἡ φιλοπρολεταριακὴ κίνηση, χρειάζεται προηγουμένως τὴν σταδιακὴ ἐξάλειψη

του θεσμού της ατομικής ιδιοκτησίας και την εξάπλωση του θεσμού της κοινωνικής ιδιοκτησίας, πράγμα που επιτυγχάνεται με την κρατικοποίηση των μέσων παραγωγής.

Γ. Η σκοπιμότητα κρατικοποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων

Την ανταγωνιστική δυναμικότητά του το σοσιαλιστικό οικονομικό σύστημα επιδιώκει να εξασφαλίσει με το συγκεντρωμένο διακλαδικό μηχανισμό των οικονομικών δραστηριοτήτων. Η αποδιδόμενη στην παραγωγή κοινωνική αποστολή συμβιβάζεται μόνο με την κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας και την μετατροπή της σε κρατική.

Η κρατικοποίηση στις σοσιαλιστικές χώρες έχει συντελεστή με την απαλλοτρίωση της ατομικής ιδιοκτησίας, είτε την ίδια εποχή με την επικράτηση του σοσιαλισμού (όπως έγινε στην Ε.Σ.Σ.Δ.) είτε σταδιακά (όπως έγινε σε μερικές άλλες σοσιαλιστικές χώρες). Αποξημίωση δόθηκε σε εξαιρετικές και ελάχιστες περιπτώσεις [15]. Σημειωτέον, ότι η διαδικασία κρατικοποίησης στην Κίνα ακολούθησε διαφορετικό δρόμο. Οί βασικής σημασίας βιομηχανικές - εμπορικές επιχειρήσεις μετετράπησαν αρχικά σε επιχειρήσεις μικτής οικονομίας, οί οποίες αργότερα έγιναν κρατικές [2].

Η σοσιαλιστική κρατικοποίηση αναφέρεται, κατά κύριο λόγο, στην βαρεία βιομηχανία. Παράλληλα, όμως, δεν έθεωρήθη άμελητέα ή κρατικοποίηση του συστήματος μεταφορών και επικοινωνιών ως και του εμπορίου, ως τομέων ικανών να εξασφαλίσουν την οικονομική αυτότελεια. Η κρατικοποίηση απλώθηκε στην γεωργική ιδιοκτησία (μαζί με τα τεχνικά μέσα παραγωγής και τα ζώα), μέσω της σε ευρεία έκταση χρησιμοποιηθείσης διαδικασίας της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως. Επίσης, οργανώθηκαν κρατικές όπως και υπό κρατικό έλεγχο αγροτικές επιχειρήσεις (σοβχόζ, κολχόζ, συνεταιρισμοί).

Με την κρατικοποίηση επιδιώχθησαν δύο κύριες σκοπιμότητες: Η εξάλειψη της ατομικής ιδιοκτησίας σιά σπουδαιότερα για την έθνική ανταγωνιστική οικονομική οντότητα μέσα παραγωγής (δεν περιελήφθησαν τα αγροτικά νοικοκυριά και τα μέσα έκμεταλλεύσεώς τους) και ή μεταβίβαση στον εργατικό πληθυσμό καιρών θέσεων στο σύστημα της οικονομικής δράσεως.

Δ. Τα θεσμικά και οργανωτικά πλαίσια της οικονομικής δράσεως

Τα θεσμικά - οργανωτικά πλαίσια συνοψίζονται στις ακόλουθες αρχές, πάντως στις οποίες φέρεται να δραστηριοποιείται ή παραγωγή:

α. Τα μέσα παραγωγής αποτελούν κοινωνική ιδιοκτησία. Η κοινωνική ιδιοκτησία εμφανίζεται με τις μορφές είτε της κρατικής ιδιοκτησίας, είτε της ιδιοκτησίας των κολχόζ και των άλλων επιχειρήσεων με συνεταιριστικό χαρακτήρα, που τελούν κάτω από κρατικό έλεγχο. Στην πρώτη μορφή αντιστοιχούν οί κρατικές επιχειρήσεις τύπου βιομηχανικών μονάδων, σοβχόζ και σταθμών τεχνικών κατασκευών και επισκευών. Στη δεύτερη μορφή περιλαμβάνονται τα

συλλογικής οργάνωσης νοικοκυριά (κολχόζ, βιοτεχνικές κοινοπραξίες, καταναλωτικοί - προμηθευτικοί συνεταιρισμοί κλπ.).

β. Ἡ καταβολὴ ἐργατικῆς δυνάμεως λαμβάνει χώρα κάτω ἀπὸ συνθήκες ἀμοιβαίας συνεργασίας. Πλὴν ὁμῶς κατὰ τὴν διανομὴ τῶν ἀγαθῶν ἐφαρμόζεται ἡ ἀρχὴ «ἀπὸ κάθε ἓνα ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητές του καὶ σὲ κάθε ἓνα ἀνάλογα μὲ τὴν συμβολὴ του».

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς βασίζεται σὲ σχέδια, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν σύγχρονα ὀργανωτικὰ σχήματα. Ἡ προτεραιότητα δίνεται σὲ τομεῖς παραγωγικῆς δραστηριότητος, οἱ ὅποιοι εἶναι σὲ θέση νὰ προσφέρουν στὴν ἐθνικὴ οἰκονομία τὰ ἀπαραίτητα μέσα γιὰ τὴν προαγωγή τοῦ παραγωγικοῦ τῆς δυναμικοῦ (τεχνικὸς ἐξοπλισμός, κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ).

δ. Ἡ ἐμφάνιση τῶν νόμων, ποὺ διέπουν μία κατὰ τὸ κλασσικὸ οἰκονομικὸ σύστημα ὀργανωμένη οἰκονομία, δηλ. τῆς ἀξίας καὶ τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς κυκλοφορίας τους, μὲ τοὺς περιορισμοὺς, βέβαια, ποὺ βάζει τὸ σοσιαλιστικὸ σύστημα. Ἐδῶ π.χ. μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀναφορὰ στὴν περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἀποφάσεις (τὴν στιγμὴ προγραμματισμοῦ ἢ διενέργειας τῶν ἐπενδύσεων) λαμβάνονται μὲ βάση τὶς ἀνάγκες γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν στόχων τοῦ σχεδίου καὶ ὄχι μὲ κριτήριον τὴν ἀναμενόμενη ἐπικέρδεια (capital output ratio) [13].

Ε. Ὁ σχεδιασμὸς τῆς οἰκονομίας

Ὁ σχεδιασμὸς, χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς ὀργανωτικῆς ὄψεως τοῦ σοσιαλιστικοῦ συστήματος, εἰσῆχθη γιὰ νὰ ἐξασφαλιστῇ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη κάτω ἀπὸ ὀρισμένες καὶ ἀπὸ πρὶν καθορισμένες ἀναλογίαις. Κατὰ τὴν διαδικασίαν τοῦ σχεδιασμοῦ λαμβάνεται ἰδιαίτερη πρόνοια, ὥστε νὰ μὴ ἐμφανιστοῦν ἀνεπιθύμητες καταστάσεις ἀπὸ τὴν κατανομὴ τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου στοὺς διάφορους παραγωγικοὺς τομεῖς, οἱ ὅποιοι παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία.

Ὁ σχεδιασμὸς τῆς οἰκονομικῆς δράσεως καὶ συμπεριφορᾶς καθιερώθη σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ βασικότερα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ καθοδηγοῦν τὴν διαδικασίαν κοινωνικοποιήσεως τῶν μέσων παραγωγῆς. Γὰ στοιχεῖα αὐτά, σύμφωνα πρὸς τὶς ἀρχὰς τοῦ σοσιαλιστικοῦ συστήματος, εἶναι προορισμένα γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐνότητος, τῆς ὁμοιομορφίας καὶ τοῦ συντονισμοῦ τῆς κοινωνικῆς δράσεως [3]. Αὐτός, ἄλλωστε, εἶναι καὶ ὁ λόγος τοῦ ἐπιτακτικοῦ χαρακτῆρα τοῦ σχεδιασμοῦ ὡς καὶ τῆς μεγάλῃς χρονικῆς διάρκειας τῶν εἰσαγομένων σχεδίων (σχέδια μακροχρόνιας προοπτικῆς).

Μὲ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀρχῆς τῆς ἀναλογίας ἐπιδιώκονται :

α. — Ταχεῖς καὶ ἐπιθυμητοὶ ρυθμοὶ ἀναπτύξεως τῶν τομέων τῆς οἰκονομίας,

στούς όποιους δίδεται προτεραιότητα ή γιά τούς όποιους έμφανίζεται ένδιαφέρον.

β.— Άρμονικές σχέσεις στά μεγέθη παραγωγής - καταναλώσεως, σωρεύσεως κεφαλαίου και κατανομής τών πόρων.

γ.— Όρθολογική χωροταξική κατανομή τών οικονομικών δραστηριοτήτων σέ όλη τήν οικονομία. Σάν πρόσφορα μέσα στην περίπτωση έδω κρίνονται : αα) ή προσαρμογή τής παραγωγής στις πλουτοπαραγωγικές δυνατότητες, τις όποιες έμφανίζει κάθε γεωγραφική ύποδιαίρεση τής έθνικης επικράτειας (γεωγραφικό διαμέρισμα ή περιφέρεια προγράμματος), ββ) ή όρθολογική κατανομή τής εργασίας μέσα στις γεωγραφικές ύποδιαιρέσεις, και γγ) ή λελογισμένη διασπορά τής βιομηχανίας στις καθυστερημένες περιφέρειες. Με τόν τρόπο αυτό διευκολύνεται τόσο ή προσέγγιση τής βιομηχανίας με τήν γεωργία όσο και ή άνοδος τού βιοτικού επιπέδου τών κατοίκων τών άγροτικών περιοχών.

Έννοιες τών όποιων κρίνεται σκόπιμη ή άντιδιαστολή είναι ή σχεδιομετρική οικονομική ανάπτυξη και ό σχεδιασμός αυτής. Σύμφωνα με τήν πρώτη έννοια τά κρατικά όργανα είναι επιφορτισμένα νά προωθήσουν τήν αναπτυξιακή διαδικασία, βάσει προσφόρων σχεδίων, τά όποια διέπονται από τήν άρχή τής προβλέψεως (προοπτικά σχέδια). Προς τόν σκοπό αυτό μελετώνται σέ βάθος οί διακλαδικές και διαπεριφερειακές σχέσεις άλληλεξαρτήσεως, πού διευκολύνουν τήν λήψη αποφάσεων σέ θέματα κατανομής και χρονικής κλιμακώσεως τών πλουτοπαραγωγικών δυνατοτήτων κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας και γεωγραφικό διαμέρισμα (περιφέρεια).

Η βασική άρχή τής σχεδιομετρικής ανάπτυξεως εύρίσκεται σέ στενό σύνδεσμο με τις άλλες βασικές άρχές, οί όποιες υίοθετούνται κατά τήν άσκηση οικονομικής πολιτικής από τήν Ε.Σ.Σ.Δ. και τις σοσιαλιστικές χώρες [2]. Οί άρχές αυτές στηρίζονται στην άναγκαιότητα συνεχούς ύπολογισμού τών απαιτήσεων τών κλάδων εκείνων, στούς όποιους δίνεται προτεραιότητα (παραγωγής κεφαλαιουχικών αγαθών), τών μεθόδων σταθερής άνόδου τής παραγωγικότητας τής εργασίας και τών τρόπων άποτελεσματικότερης διανομής τού έθνικού προϊόντος [3]. Όσες φορές κατά τήν εφαρμογή τών σχεδίων σημειώνονται αποκλίσεις (μεταξύ σχεδιασθέντων στόχων και επιτυγχανομένων άποτελεσμάτων), ίκανές νά διαταράξουν τήν όμαλή λειτουργία τού παραγωγικού κυκλώματος, γίνεται προσφυγή στις καλούμενες ύλικές, χρηματικές και εργασιακές έφεδρες. Οί έφεδρες είναι οί γνωστές συμπληρωματικές, τών όποιων ή άποστολή συνίσταται στην ένίσχυση τών άσθενών πλευρών τής έθνικης οικονομικής δράσεως.

Ό σχεδιασμός τής οικονομικής συμπεριφορής γίνεται με τά σχέδια προοπτικής, μέσα στά όποια κλιμακώνονται έτήσια προγράμματα δράσεως. Τά προοπτικά σχέδια εκφράζουν τις βασικές γραμμές, καθορίζουν δηλαδή τά γενι-

κά πλαίσια, μέσα στα οποία θα άσκηθῆ ἡ πολιτικὴ τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως γιὰ μία σειρά ἐτῶν (π.χ. πέντε, ἑπτὰ ἢ περισσότερα). Τὰ τρέχοντα σχέδια ἰσχύουν γιὰ ἓνα χρόνο, ἔχουν δὲ συγκεκριμένους στόχους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀποστοῦν οἱ φορεῖς ἐφαρμογῆς τους.

ΣΤ' Μερικὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα ἀπὸ τὴν υἱοθέτηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ οικονομικοῦ συστήματος στὴν Ε.Σ.Σ.Δ. καὶ σὲ ἄλλες σοσιαλιστικὲς χώρες

α. Ἐνωση Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν

Χαρακτηριστικὴ ἐκδήλωση τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ σοσιαλισμοῦ στὴν οικονομικὴ δράση εἶναι ἡ κοινωνικοποίηση (ἢ μᾶλλον ἡ κρατικοποίηση) τῆς παραγωγῆς [16]. Ἡ κρατικοποίηση ἐμφανίζεται μὲ τὶς ἐξῆς δύο μορφές : (αα) τὴν ὀλοκληρωτικὴ καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ τῆς κρατικῆς ἰδιοκτησίας (κρατικοποίηση, ἐπέκταση τῶν παλαιῶν καὶ σύσταση νέων κρατικῶν ἐπιχειρήσεων) [5], καὶ (ββ) τὴν ἐξάπλωση τῆς ἰδέας τῆς συνεταιριστικῆς ἰδιοκτησίας, ἀρχικὰ μὲ τὴν μορφή συγκροτήσεως προμηθευτικῶν - καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν, καὶ μεταγενέστερα μὲ τὴν μορφή παραγωγικῶν συνεταιρισμῶν καὶ δὴ τῶν ἀγροτικῶν, τῶν βιοτεχνικῶν, τῶν κολχόζ καὶ ἄλλων σχημάτων μὲ μικρότερη σημασία.

Ἡ βιομηχανία ἐθεωρήθη ὁ σπουδαιότερος τομέας τῆς οικονομίας, ἀπὸ τὴν συστηματικὴ ὀργάνωση τοῦ ὁποίου θὰ ἦταν εὐκόλη ἡ κάρπωση τῶν εὐνοϊκῶν ἀποτελεσμάτων, μὲ τὴν ἐξάπλωση τῆς σύγχρονης τεχνολογίας [7]. Τοῦτο ἄλλωστε φαίνεται τόσο στὸ σχέδιο ΓΚΟΕΛΡΟ (1918), τὸ ὁποῖο ἔδωσε ἀπόλυτη προτεραιότητα ὄχι μόνο στὸν ἐξηλεκτρισμό, ἀλλὰ καὶ στὰ σύγχρονα οικονομικὰ σχέδια [2].

Τὸ σχέδιο ΓΚΟΕΛΡΟ εἶναι τὸ πρῶτο οικονομικὸ σχέδιο τῆς ΕΣΣΔ, στὸ ὁποῖο κατοπτρίζεται ἡ ἀπὸ τὸ 1921 ἐφαρμογὴ τῆς Νέας Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς (γνωστῆς ὡς Ν.Ε.Π.). Οἱ βασικοὶ στόχοι τῆς Ν.Ε.Π., ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐνίσχυση τῆς βαρεῖας βιομηχανίας, ἀνεφέροντο καὶ στὰ ἀκόλουθα σημεῖα :

(αα) Τὴν πρόσδοση ἰδιαίτερης προσοχῆς στὴν ὀργάνωση τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν.

(ββ) Τὴν υἱοθέτηση τῆς ἀρχῆς τῆς συμμετοχῆς τῶν ἀτόμων στὴ διανομὴ τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, ἀνάλογα μὲ τὴν συμβολὴ τους καὶ τὴν καθιέρωση τῆς χρηματικῆς ἀμοιβῆς, καταργουμένου τοῦ συστήματος τῆς διανομῆς τῶν ἀγαθῶν μὲ δελτίο.

(γγ) Τὴν ἐπέκταση τοῦ σχεδιασμοῦ πέραν τῶν μακροοικονομικῶν συστημάτων καὶ στὰ μικροοικονομικὰ (τὶς ἐπιχειρήσεις), ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξαιρέθησαν οἱ γεωργικὲς ἐκμεταλλεύσεις.

β. Ἄλλες σοσιαλιστικὰ ὀργανωμένες οικονομίες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης

Οἱ χώρες αὐτὲς ἐχρησιμοποίησαν σὰν πρότυπο τὶς υἱοθετηθεῖσες ἀρχὲς ἀπὸ

τὴν Ε.Σ.Σ.Δ. κατὰ τὴν ἄσκηση τῆς Ν.Ε.Π. Οἱ ἀρχές αὐτές ἐφαρμόσθησαν μὲ ἀρκετὲς παραλλαγές καὶ ἀνάλογα μὲ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα παρουσίαζαν οἱ οἰκονομίες τους (ἱστορικοπολιτικά, κοινωνικοπολιτιστικά καὶ τεχνικοοικονομικά) [15].

γ. Σοσιαλιστικὲς Χῶρες τῆς Ἀσίας. — Κοΐβα

αα) Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Κίνας: Κατὰ τὴν «Λαϊκὴ ἐπανάσταση» τοῦ 1949 ἡ ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας τῆς Κίνας ἦταν σὲ πολὺ χαμηλὸ ἐπίπεδο. ἡ δὲ χώρα ἀντιμετώπιζε μεγάλα προβλήματα πληθυσμιακῶν πιέσεων.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπανάσταση ἄρχισαν νὰ πραγματοποιοῦνται σοβαρὲς οἰκονομικὲς - διαρθρωτικὲς ἀνακατατάξεις, οἱ ὁποῖες κατὰ κύριο λόγο ἀφοροῦσαν στὴν ὀργάνωση τοῦ γεωργικοῦ τομέα. Ἐθνικοποιήθησαν (ἢ ἐκρατικοποιήθησαν) οἱ ἐπιχειρήσεις τῆς σιδηρουργίας, τῶν μεταφορῶν (σιδηρόδρομοι) καὶ τῶν τραπεζῶν, πού ἦσαν σὲ χέρια ξένων ἰδιωτῶν (κυρίως Ἰαπῶνων, γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν) καὶ κινέζων, καθιερώθη ἔλεγχος στὸ ἐμπόριο (καὶ μάλιστα στὸ ἐξωτερικὸ) καὶ ἀκυρώθησαν ἀρκετὲς ἐμπορικὲς συμβάσεις μὲ ἄλλες χώρες [14].

Οἱ μορφές ἐπιχειρηματικῆς δράσεως πού ἐμφανίστηκαν ἦσαν εἴτε ἐπιχειρήσεις, τῶν ὁποίων ἡ ἰδιοκτησία ἀνῆκε στὸ κράτος (κυρίως στὴν βιομηχανία, στὸ ἐμπόριο καὶ στίς μεταφορές) εἴτε ἐπιχειρήσεις μὲ συνεταιριστικὸ χαρακτήρα, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ κρατικὸ ἔλεγχο (κυρίως στὴν γεωργία). Ἡ ἐπιχειρηματικὴ ὀργάνωση τῆς μικτῆς οἰκονομίας, ἐχρησίμευσε μόνον σὲ ὀρισμένους περιπτώσεις περιοδικὰ καὶ σὰν ἓνα μεταβατικὸ στάδιο γιὰ νὰ βοηθηθῇ ἡ μετατροπὴ τῆς ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας σὲ κρατικὴ.

ββ) Ἐξωτερικὴ Μογγολία: Ἡ οἰκονομία τῆς ἄρχισε νὰ ὀργανώνεται μὲ πρότυπο τὴν οἰκονομία τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. ἀπὸ τὸ 1921. Κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐκσοσιαλισμοῦ τῆς ἀναφέρονται ἡ ἐξάλειψη τοῦ φεουδαρχικοῦ συστήματος καὶ ἡ ἀπὸ τὸν κρατικὸ τομέα ἀνάληψη τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν μεταφορῶν.

γγ) Βόρειος Κορέα: Ἄρχισε νὰ ἐφαρμόξῃ τις ἀγροτικὲς μεταρρυθμίσεις, σύμφωνα πρὸς τὰ σοσιαλιστικὰ πρότυπα ἀπὸ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1945, ὅταν ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν Ἰαπωνία. Χαρακτηριστικὴ ἀλλαγὴ ἦταν ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώση τῶν μεγάλων ἰδιοκτησιῶν τῆς γῆς, τίς ὁποῖες κανόνιζε φεουδαρχικὸ σύστημα ἐκμεταλλεύσεως. Ἐπίσης, ἐθνικοποιήθησαν οἱ μεγάλες καὶ μεσαῖες βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις πού εἶχαν στὰ χέρια τους ἄλλοδαποὶ καὶ ἐκρατικοποιήθησαν οἱ τομεῖς τῶν τραπεζῶν καὶ τῶν μεταφορῶν.

δδ) Βόρειο Βιετνάμ: Κατὰ τὴν ἐπανάσταση τὸ 1945 ἡ οἰκονομία του ἦταν πολὺ καθυστερημένη. Ἡ ἀγροτικὴ μεταρρύθμιση πού ἐπεχειρήθη ἐχρησιμοποίησε τὸ γνωστὸ σύνθημα «ἡ γῆ ἀνήκει στοὺς καλλιεργητάς»: Σήμερα πλέον ἔχει διαδοθῇ ἀρκετὰ ὁ θεσμὸς τῆς συνεταιριστικῆς ὀργάνωσης τοῦ γεωργικοῦ τομέα. Σχετικὰ μὲ τίς δραστηριότητες τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ

έμπορίου εφαρμόζεται ο θεσμός των κρατικών επιχειρήσεων, μη συνεταιριστικού τύπου.

ε) Κ ο υ β α : Στην Κούβα επικρατεί ιδιότυπο σύστημα έκσοσιαλισμού της οικονομικής συμπεριφοράς. Τουτό χαρακτηρίζεται από τις συνεχείς τάσεις για στενότερη σύνδεση της οικονομίας της με τις σοσιαλιστικές χώρες της Ευρώπης. Κατά την επανάσταση (Ιανουάριος 1959) η οικονομία της Κούβας ήταν σε χέρια ξένων και μάλιστα αμερικανών επιχειρηματιών. Έκδηλώσεις έκσοσιαλισμού της οικονομίας υπήρξαν η αγροτική μεταρρύθμιση με την απαλλοτρίωση της μεγάλης γεωργικής ιδιοκτησίας και την αποκατάσταση των άκτημόνων, η στροφή για αναζήτηση έξωτερικών αγορών στις σοσιαλιστικές χώρες (άνταλλαγή ζάχαρης με πετρέλαιο) και η έθνικοποίηση των ξένων (αμερικανικών) βιομηχανικών επιχειρήσεων.

II. Συμβούλιο άμοιβαίας οικονομικής βοήθειας (ΚΟΜΕΚΟΝ)

Τούτο ιδρύθηκε το έτος 1949 από την Ε.Σ.Σ.Δ., Άλβανία, Βουλγαρία, Ούγγαρία, Ανατ. Γερμανία, Πολωνία, Ρουμανία και Τσεχοσλοβακία, σε άπάντηση στο αμερικανικό Σχέδιο Μάρσαλλ. Στο Συμβούλιο περιελήφθησαν πάν παρατηρητάι άρχικά η Κομ. Κίνα και μεταγενέστερα η Γιουγκοσλαβία. Σήμερα, του Συμβουλίου έπαυσαν να είναι μέλος η Άλβανία και παρατηρητές η Κομ. Κίνα και η Γιουγκοσλαβία, ενώ το 1965 προσεχώρησε σ' αυτό η Έξωτερική Μογγολία.

Με τη σύσταση του ΚΟΜΕΚΟΝ επιδιώκονται οι ακόλουθοι σκοποί :

- α. Ή όργάνωση της άνταλλαγής οικονομικής έμπειρίας.
- β. Ό κατοπιν σχεδίου συντονισμός της οικονομικής ανάπτυξεως των χωρών του σοσιαλιστικού συνασπισμού, με βάση την άρχη του κοινωνικού καταμερισμού των έργων.
- γ. Ή προώθηση του έξαγωγικού έμπορίου τόσο μέσα στην κοινότητα όσο και προς τις λοιπές χώρες, ειδικότερα δε προς τις χώρες του δυτικού συνασπισμού.
- δ. Ή προαγωγή της άνταγωνιστικής δυναμικότητας των έξαγωγίμων προϊόντων στην άλλοδαπή αγορά, έναντι του άνταγωνισμού, τον όποιο συναντούν από τα προϊόντα των χωρών της Δύσεως και μάλιστα των Η.Π.Α., του Ο.Ο.Σ.Α., της Ε.Ο.Κ. και της Ίαπωνίας.

Ή ένδοκοινοτική συνεργασία ανάμεσα στις χώρες του Συμβουλίου βασίζεται σε συστήματα των διμερών ή πολυμερών συμφωνιών. Τέτοιου είδους συμφωνίες έχουν π.χ. γίνει μεταξύ: α) Ε.Σ.Σ.Δ. και Ούγγαρίας για την έκμετάλλευση κοιτασμάτων βωξίτου, που υπάρχουν στην Ούγγαρία, β) Βουλγαρίας και Ούγγαρίας για την παραγωγή ειδών μηχανικού έξοπλισμού και καλλιέργειας των όπωροκηπευτικών, γ) Πολωνίας, Ανατ. Γερμανίας και Τσεχοσλοβακίας για την άξιοποίηση κοιτασμάτων χαλκού που υπάρχουν στην Πολωνία κ.ά.

Τὸ ἔργο τοῦ ΚΟΜΕΚΟΝ ὑποβοηθεῖται ἀπὸ τὴν λειτουργία ὀρισμένων ὀργάνων ποὺ ἔχουν συγκροτηθῆ μέσα σὲ αὐτό. Τὸ κυρίαρχο ὄργανο εἶναι τὸ Συμβούλιο (ἢ ἡ Συνέλευση), οἱ ἀποφάσεις τοῦ ὁποῖου ἐνεργοποιοῦνται ἀπὸ τὴν Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ.

Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ, στὴν ὁποία μετέχουν ἀντιπρόσωποι τῶν ἀρχηγῶν τῶν Κρατῶν - μελῶν, ἰδρύθηκε τὸ ἔτος 1962, μὲ ἀποστολὴ τὴν ἀναζωογόνηση τῆς δράσεως τοῦ Συμβουλίου. Ἡ λειτουργία τοῦ Συμβουλίου εἶχε κλονισθῆ, ἐπειδὴ δὲν συμφωνοῦσαν οἱ ἀπόψεις τῶν χωρῶν - μελῶν πάνω σὲ θέματα παραγωγῆς χάλυβος ἀπὸ χῶρες ποὺ δὲν διέθεταν τὴν ἀπαραίτητη ὑποδομὴ.

Τὸ ἔτος 1963 ἰδρύθηκε ἡ Διεθνὴς Τράπεζα καὶ ἡ Ὑπηρεσία Συμψηφισμοῦ, (ἢ λειτουργία τῆς ἄρχισε στὴν 1 Ἰανουαρίου 1964), στὴν ὁποία ἀνετέθη τὸ ἔργο τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν πολυμερῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν ἀνάμεσα στὶς χῶρες - μέλη. Κύρια ἀποστολὴ τῆς Διεθνoῦς Τράπεζας τῶν Σοσιαλιστικῶν Χωρῶν εἶναι ἡ διαμεσολάβηση στὸ πολυμερές κληρικ «μετατρεψίμων ρουβλίων». Κατὰ τὴ διαδικασία αὐτὴ ὅλες οἱ χῶρες - μέλη τοῦ ΚΟΜΕΚΟΝ διατηροῦν στὴν Τράπεζα τοὺς λογαριασμούς τους σὲ κοινὸ συνάλλαγμα, ὅπου τὸ μετετρέψιμο ρούβλι ἀποτελεῖ τὴν ἀποκλειστικὴ συναλλαγματικὴ μονάδα. Ὁ ρόλος ὅμως τῆς Τράπεζας δὲν ἐξαντλεῖται στὸ πολυμερές κληρικ, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ στὸν συντονισμό τῶν συναλλαγῶν, ποὺ κάνουν οἱ τράπεζες τῶν χωρῶν - μελῶν σὲ ξένο συνάλλαγμα. Τὰ κονδύλια ποὺ ἔχει διαθέσιμα ἡ Τράπεζα προέρχονται ἀπὸ δικά της κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ὅμως συγκεντρώνονται ἀπὸ τίς εἰσφορὲς τῶν χωρῶν - μελῶν. Τὰ μέσα αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται βασικὰ γιὰ νὰ χρηματοδοτηθοῦν βραχυπρόθεσμες πιστώσεις χωρὶς νὰ ἀποκλείονται καὶ οἱ χρηματοδοτήσεις ἐπενδύσεων.

Τέλος, μέσα στὸ ΚΟΜΕΚΟΝ λειτουργοῦν ἡ Γραμματεία ὡς καὶ ἄλλα σώματα μὲ ἐξειδικευμένο ἔργο, ὅπως εἶναι οἱ διάφορες Ὑπηρεσίες Μελετῶν καὶ παρακολούθησεως τῶν κλαδικῶν δραστηριοτήτων καὶ τὸ Γραφεῖο Ναυλώσεων.

Οἱ δαπάνες λειτουργίας τοῦ Συμβουλίου βαρύνουν τὰ κράτη - μέλη, ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση ποὺ χαρακτηρίζει κάθε ἓνα. Γιὰ τὴν λήψη, ὅμως, τῶν ἀποφάσεων, ὅλα τὰ μέλη εἶναι ἴσα καὶ ἡ ψήφος ποὺ ἔχουν εἶναι ἰσοδύναμη, ἄσχετα δηλαδὴ μὲ τὴν πολιτικὴ ἢ τὴν οἰκονομικὴ δντότητά τους.

Ἡ ὅλη ὀργάνωση καὶ λειτουργία τοῦ ΚΟΜΕΚΟΝ ἔχει τόσο εὐμενεῖς ὅσον καὶ δυσμενεῖς ἐκδηλώσεις. Οἱ ἐκδηλώσεις αὐτὲς δὲν ἐπιτρέπουν τὴν συναγωγὴ ἀσφαλῶν συμπερασμάτων γιὰ τὴν προοπτικὴ ἐξελίξεως τοῦ θεσμοῦ τούτου στὶς συγκεντρωμένες χῶρες τοῦ ἀνατολικοευρωπαϊκοῦ χώρου, ὅπως μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ μεγαλύτερη εὐχέρεια γιὰ τίς χῶρες - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. ἢ τοῦ Ε.Φ.Τ.Α.

α. Οἱ εὐμενεῖς συνθήκες ποὺ ὑπάρχουν συνοψίζονται στὰ ἐξῆς σημεῖα :

αα) Ὁ χαμηλὸς βαθμὸς ἀναπτύξεως ποὺ ἐχαρακτήριζε μέχρι πρότινος τίς χῶρες - μέλη τοῦ ΚΟΜΕΚΟΝ (ἐξαιρέσει τῆς Τσεχοσλοβακίας, μὴ περιλαμβα-

νομένου του τμήματος της Σλοβακίας, και της Ε.Σ.Σ.Δ.) και ο σημειούμενος μέσα σε αυτές υψηλός ρυθμός βιομηχανικής ανάπτυξεως. Οι τάσεις αυτές συντελούν ώστε οι συνθήκες, κάτω από τις οποίες σχηματίζεται το βιομηχανικό κόστος παραγωγής να είναι δυσμενείς. Έτσι δέν θά μπορούσε να εξασφαλιστή στην προγραμματιζόμενη μεγαλύτερη παραγωγή αντίστοιχο μέγεθος καταναλωτικής αγοράς, αν δέν υπήρχε ο ευρύτερος οικονομικός χώρος του ΚΟΜΕΚΟΝ [2].

ββ) Το προβάδισμα που δίνουν οι σοσιαλιστικές χώρες στην ανάπτυξη της βαρειάς βιομηχανίας δημιουργεί ανάγκες σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και πρώτες ύλες. Την αναγκαιότητα αυτή των πλύν της Ε.Σ.Σ.Δ. χωρών του ΚΟΜΕΚΟΝ ίκανοποιεί στο σύνολο ή Ε.Σ.Σ.Δ., ή όποια θεωρείται ο αποκλειστικός προμηθευτής τους.

γγ) Η ελάφρυνση από τη δύσκολη θέση, στην όποία οι χώρες του ΚΟΜΕΚΟΝ θά ήσαν με τις χώρες της Δι.τ. Ευρώπης, λόγω των διαφορών που υπάρχουν στο ακολουθούμενο κοινωνικό σύστημα και στην οικονομική συνεργασία στις περιοχές της Ε.Ο.Κ. και του Ε.Ε.Τ.Α. (έξαγωγικό εμπόριο γεωργικών και βιομηχανικών προϊόντων). Ο ισχυρισμός αυτός ενισχύεται και από την παρατήρηση της δυσχερούς θέσεως, στην όποία έχει περιέλθει πολλές φορές ή οικονομία της Γιουγκοσλαβίας.

β. Οι *δυσμενείς συνθήκες*, οι όποίες επηρεάζουν την λειτουργία του ΚΟΜΕΚΟΝ είναι :

αα) Η συνεχώς αποδυναμούμενη ισχυρή θέση της Ε.Σ.Σ.Δ., την όποία είχε κατά την σύσταση του ΚΟΜΕΚΟΝ. Οι αντίκτυποι είναι ισχυρότεροι, κατά την στιγμή που ή μόν Ε.Σ.Σ.Δ. προσπαθεί να διατηρήσει την επιβολή της σε σταθερά επίπεδα, οι δέ άλλες σοσιαλιστικές χώρες συμπεριφέρονται έντονότερα, σύμφωνα προς την σοσιαλιστική αρχή της προσαρμογής της πολιτικής τους στην οικονομική αυτόρκεια.

Τούτο έχει συμβάλλει στην έναρξη προσανατολισμού της οικονομίας άρκετων χωρών σε δραστηριότητες που δέν είναι συμφέρουσες οικονομικά. Συνεπώς διαφαίνεται μείωση των εξαγωγικών δυνατοτήτων και διατήρηση του κόστους παραγωγής σε επίπεδα που δέν επιτρέπουν ανταγωνιστικές τιμές στη διεθνή αγορά.

ββ) Ο διαφορετικός βαθμός, στον όποιο έχει αναπτυχθή ή οικονομία και ή τεχνολογία κάθε χώρας - μέλους του ΚΟΜΕΚΟΝ. Ο διαφορισμός αυτός δίνει λαβή σε συνεχείς ένδοκοινοτικές προστριβές σε στιγμή που πραγματοποιούνται ανταλλαγές πάνω σε διακρατικό επίπεδο, με ιδιάζοντα χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Τέτοια γνωρίσματα π.χ. είναι : (ι) ή μέσα στους κόλπους του ΚΟΜΕΚΟΝ ύπαρξη μέλους με μονοπωλιακή ισχύ (Ε.Σ.Σ.Δ., (ιι) ή τάση μη προσαρμοστικότητας στις διαμορφούμενες συνεχώς διεθνείς καταστάσεις και στις διανοιγόμενες προοπτικές (μείωση τιμών πρώτων ύλων, σε στιγμή που αυξάνονται οι τιμές των βιομηχανικών ετοιμών προϊόντων) [11], (ιιι) οι υπο-

χρεώσεις των βιομηχανικῶς προωδευμένων χωρῶν νά ανταλλάσσουν τὰ προϊόντα τους μὲ περισσεύματα ἄλλων ποῦ ὑστεροῦν τεχνολογικά (ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν Τσεχοσλοβακία καὶ τὴν Ἑνατ. Γερμανία ἔναντι τῆς Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας), καὶ (iv) οἱ ἔμμεσα διατυπούμενες ἀπαιτήσεις τῶν χωρῶν, στίς ὁποῖες ὁ βαθμὸς καὶ ὁ ρυθμὸς ἀναπτυξέως τους εἶναι χαμηλὸς (π.χ. Ρουμανία) νά διατηροῦν, τουλάχιστον σταθερὴ ἀπόσταση ἀπὸ τίς βιομηχανικά ἀναπτυγμένες καὶ δυναμικά ἐξελισσόμενες λοιπές χῶρες.

γγ) Κατὰ τὸ μέτρο ποῦ σημειώνεται βελτίωση τῆς οἰκονομίας τῶν χωρῶν-μελῶν τοῦ ΚΟΜΕΚΟΝ, παρατηρεῖται ἀντίστοιχα, τουλάχιστον, ἐπέκταση τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν μὲ χῶρες-μὴ μέλη (Δυτ. Εὐρώπης καὶ Μέσης Ἐνατολῆς). Ἡ τάση αὕτη ἐξασθενεῖ τὸν ρόλο τοῦ ΚΟΜΕΚΟΝ ὡς πρὸς τὴν αὐτάρκεια σὲ ἀγοραῖες συνθήκες συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς καὶ ἐτοιμῶν προϊόντων.

δδ) Ἡ ἐμφάνιση τῆς Κομ. Κίνας στὸ διεθνὲς οἰκονομικὸ καὶ πολιτικὸ προσκῆνιο.

III. Ἡ ἐπίδραση τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνολογικῶν ἐξελίξεων στίς οἰκονομίες τῆς ΕΣΣΔ καὶ τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν χωρῶν τῆς Ἐνατολικῆς Εὐρώπης

Ἡ κατὰ «κεφαλαιοκρατικὸ» τρόπο ὀργάνωση τῆς οἰκονομίας, παράλληλα πρὸς τὴν ἀποτελεσματικὴ καὶ ταχεῖα υἱοθέτηση τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς τεχνολογίας, ἀναγνωρίζονται μέσα στὸν σοσιαλιστικὸ χῶρο σὺν κύριοι παράγοντες γιὰ τὴν ἀνέλιξη τοῦ κοινωνικοοικονομικοῦ τους ἐπιπέδου.

Ὁ παράγοντας αὐτὸς γιὰ νά δραστηριοποιηθῆ χρειάζεται μεγάλη σφύρευση κεφαλαίου καὶ γνώσεων, ἐξασφαλίζεται δὲ μὲ τὴν ἐπίδοση σὲ δραστηριότητες τεχνολογικῆς αἰχμῆς, οἱ ὁποῖες, ὅπως εἶναι γενικά παραδεκτό, εἶναι σὲ θέση νά αὐξήσουν τὸ ἐθνικὸ προϊόν παράλληλα μὲ τὴν ἐθνικὴ παραγωγικότητα.

Οἱ δυνατότητες ποῦ ἔχει ἡ σοσιαλιστικὰ ὀργανωμένη οἰκονομία στὴν διαδικασία σωρεύσεως τοῦ κεφαλαίου ἐγκεῖται στὴν ἐνυπάρχουσα εὐχέρεια χρησιμοποίησεως μεγάλου τμήματος τοῦ παραγόμενου ἐθνικοῦ προϊόντος γιὰ παραγωγικοὺς σκοπούς, ποῦ ἀκολούθως αὐξάνει καὶ κινητοποιεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τμήμα τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου. Τὸ κράτος, στὴν προκειμένη περίπτωση, ἐπειδὴ μονοπωλεῖ τὸ μεγαλύτερο μέρος (ἂν ὄχι τὸ σύνολο) τῶν χρηματικῶν διαθέσιμων, ἔχει τὴν εὐχέρεια κατευθύνσεώς τους βάσει τοῦ ἐπιθυμητοῦ γιὰ αὐτὸ σχεδίου.

Τὸ σχέδιο, ἐπίσης, λόγῳ τοῦ ἐπιτακτικοῦ χαρακτῆρα του, ὑλοποιεῖ ἀποτελεσματικά τίς ἐπενδυτικὲς δαπάνες σὲ βασικά ἔργα οἰκονομικῆς ὑποδομῆς. Μὲ τὴ λειτουργία τοῦ μηχανισμοῦ τούτου προωθείται ἡ ἀνέγερση νέων καὶ ἡ ἐπέκταση τῶν παλαιῶν βιομηχανικῶν μονάδων, ἐκτελοῦνται προγράμματα παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας, ἐντατικοποιεῖται ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ ὑπόγειου

πλούτου, τελειοποιούνται τὰ συστήματα ἐπικοινωνιῶν καὶ συγκοινωνιῶν, χτίζονται σχολικὰ κτίρια καὶ νοσοκομειακὲς μονάδες κλπ. [8].

Οἱ ἐπιδιώξεις, προαγωγῆς τῆς ἀνταγωνιστικῆς δυναμικότητος τῆς οἰκονομίας τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. καὶ ἐξασφαλίσεως τῆς οἰκονομικῆς εὐστάθειας, ὑλοποιήθησαν μὲ τὴν πρόσδοσιν προτεραιότητος σὲ δραστηριότητες τοῦ μεταποιητικοῦ τομέα καὶ μάλιστα τῆς βαρεῖας βιομηχανίας. Ἡ βιομηχανία, ἐξεταζόμενη μὲ ἀντικειμενικὰ κριτήρια εἶναι σὲ θέση νὰ ἐξασφαλίσῃ στὴν οἰκονομία μεγαλύτερο προϊόν, λόγω τῶν ἐνσωματωμένων σὲ αὐτὴ τεχνολογικῶν ἐπινοήσεων. Ἡ προτεραιότητα στὴν βαρεῖα βιομηχανία δόθηκε (καὶ δίνεται) μὲ σκοπὸ τὴν ἐνίσχυση τῆς διαδικασίας ἀναπτύξεως τῶν μὴ δυναμικῶν κλάδων τῆς οἰκονομίας (γεωργία, ἐλαφρὰ βιομηχανία).

Ἡ ἐξασφάλισις ἰσχυρῶν βάσεων στὸ ὅλο παραγωγικὸ δυναμικὸ ἐξυπηρετεῖται μὲ τὴν συνεχῆ αὔξησιν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν τελειοποίησιν τῶν τεχνικῶν - ὀργανωτικῶν συνθηκῶν. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παροχὴν προτεραιοτήτων στοὺς κλάδους παραγωγῆς κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν, τὸ ἐνδιαφέρον συγκεντρώνεται στοὺς τομεῖς τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας καὶ τεχνολογίας, μέσω τῆς χρηματοδοτήσεως μεγαλοπνῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐρευνητικῶν προγραμμάτων. Ἡ ἐρευνητικὴ προσπάθεια, ἐξ ἄλλου, κατευθύνεται καὶ στὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ ἐκμεταλλεύσιμου ὑπόγειου πλούτου, πάνω στὸν ὁποῖο στηρίζουν τὴν ἐπιτυχία τους τὰ προγράμματα τοῦ βιομηχανικοῦ τομέα.

Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ἰδιαίτερη ἔμφασις, ἡ ὁποία δίνεται στὴν κεφαλαιοκρατικὴ ὀργάνωσιν τῆς ὅλης ἐθνικῆς παραγωγικῆς συμπεριφορᾶς, ἀνταποκρίνεται σὲ μιὰ ἀπὸ τίς βασικὰς προϋποθέσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων τὸ σοσιαλιστικὸ σύστημα στηρίζεται τὴν ὑπαρξὴν του. Ἡ προϋπόθεσις αὕτη ἀποτελοῦσα τὸν ὀραματισμὸν τῶν ἐνθέρμων ὑποστηρικτῶν τῆς σοσιαλιστικῆς κινήσεως, ἐξυπηρετεῖται ἐφόσον ἐξασφαλίζεται ὑψηλὸς βαθμὸς τεχνολογικῆς προόδου σὲ μερικοὺς τομεῖς, ὅπως εἶναι ὁ ἐξηλεκτρισμὸς, ἡ ἐκμηχάνισις τῆς γεωργίας, ὁ αὐτοματισμὸς τῆς γεωργικῆς βιομηχανίας, ἡ εὐρεία χρησιμοποίησις χημικῶν καὶ συνθετικῶν ὑλῶν κλπ. Ὅλες οἱ προαναφερθεῖσες τεχνολογικὲς ἐξελίξεις ἐξασφαλίζουν, ὅπως εἶναι γνωστὸ, τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας, τὴν ἄνοδον τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως.

IV. Παράγοντες ἐπιδρῶντες στὴν διαμόρφωσιν τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων ΕΣΣΔ καὶ τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν χωρῶν τῆς Ἑδρώτης

Οἱ παράγοντες αὗτοι ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τοῦ βασικοῦ οἰκονομικοῦ νόμου τοῦ σοσιαλισμοῦ. Σύμφωνα μὲ αὐτὸν οἱ οἰκονομικὲς σχέσεις μεταξὺ τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν καὶ τοῦ συστήματος σοσιαλιστικῆς ὀργανώσεως διέπονται ἀπὸ τὴν κοινὴν ἐπιδίωξιν τῆς συνεχοῦς διευρύνσεως τῆς παραγωγῆς, βάσει τῶν δυνατοτήτων τίς ὁποῖες παρέχει τὸ τεχνολογικὸ καὶ οἰκονομικὸ ἐπίπεδον κάθε χώρας τοῦ σοσιαλιστικοῦ συνασπισμοῦ.

1. Όπως συμβαίνει σέ ἔθνικὸ ἐπίπεδο, ἡ σχεδιομετρικὴ διαδικασία τῆς οἰκονομικῆς συμπεριφορᾶς ἀκολουθεῖται καί στὸν διεθνή σοσιαλιστικὸ χῶρο [19]. Ἡ διαδικασία αὐτὴ ἐξυπηρετεῖ τὴν σκοπιμότητα τῆς ἀναλογικῆς ἀναπτύξεως, διότι στηρίζεται στὶς ἰδομορφίες, οἱ ὁποῖες ἐμφανίζονται μέσα σέ κάθε ἔθνικὴ οἰκονομία ἀπὸ τὴν συνδρομὴ τῆς σωρευμένης πείρας.

2. Ἡ ρύθμιση τῶν διεθνῶν ἐμπορευματικῶν συναλλαγῶν γίνεται βάσει μακροπνῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων. Μὲ τίς συμβάσεις αὐτὲς ἀναλαμβάνονται ὑποχρεώσεις ἀμοιβαίας προμήθειας ἐμπορευμάτων καὶ παραγωγικῶν μέσων, ἀπαραίτητων γιὰ τοὺς ἀναπτυξιακοὺς στόχους κάθε ἔθνικῆς οἰκονομίας. Στὴν προκειμένη περίπτωση εἶναι ἀρκετὰ ἀξιόλογη ἡ συμβολὴ τοῦ Συμβουλίου Ἐμπορίας Οἰκονομικῆς Βοηθείας (ΚΟΜΕΚΟΝ), γιὰ τὸ ὁποῖο ἐγινε λόγος σέ προηγούμενο κεφάλαιο.

Οἱ κυριότερες μορφές ἐκδηλώσεως τῆς συνεργασίας στὸν οἰκονομικὸ τομέα μεταξὺ τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. καὶ τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ὡς καὶ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ αὐτῶν, συνοψίζονται στὰ ἀκόλουθα σημεῖα :

1. Ἀπὸ τὴν διερεύνηση τοῦ πλέγματος τῶν διμερῶν ἐμπορευματικῶν συναλλαγῶν, διαπιστώνεται ὅτι τὸ μέγιστο μέρος τούτων ἔχει ἀντισυμβαλλόμενο κράτος τὴν Ε.Σ.Σ.Δ.

2. Τόσο τὰ ἐτήσια ὅσο καὶ τὰ μακρόπνοια σχέδια, ποὺ καταρτίζει κάθε χώρα εἶναι συντονισμένα μεταξὺ τους. Ὁ κύριος στόχος ποὺ ἐπιδιώκεται μὲ τὸν σχεδιασμὸ φαίνεται νὰ εἶναι ἡ ἐπισήμανση, ταυτόχρονα δὲ καὶ ἡ προαγωγή τῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων τῶν ἀνεπτυγμένων, κυρίως, χωρῶν ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν προώθηση τῆς οἰκονομίας τῶν καθυστερημένων χωρῶν. Εἰδικότερα ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ καθορίζεται μεταξὺ τῆς κυρίαρχης οἰκονομίας τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. καὶ κάθε μίας οἰκονομίας τῶν ἀνατολικοευρωπαϊκῶν χωρῶν.

3. Τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο, τὸ ὁποῖο γίνεται ἀπὸ κάθε ἓνα κράτος ὑπὸ ἐλεύθερο καθεστῶς κατὰ τὴν διαμόρφωση τῆς τιμῆς, δὲν ἐπιτρέπει τὴν παρέκκλιση τούτων ἀπὸ ἓνα καθορισμένο ἐπίπεδο. Οἱ περιορισμοὶ αὐτοὶ ἀπαντῶνται μέσα σὲ πλαίσια, τὰ ὁποῖα διαμορφώνονται μὲ τὴ λειτουργία ἐνὸς πολυμεροῦς μηχανισμοῦ κληρικ. Καὶ ἐδῶ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα παραμένει ὁ πρωταρχικὸς ρόλος τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. κατὰ τὸν καθορισμὸ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν χωρῶν.

Ὁ ρόλος αὐτὸς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀπορροφητικὴ δυναμικότητα, τὴν ὁποῖα διαθέτει ἡ ἀγορὰ τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Μέσα στὴν ἀγορὰ τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. ἀντικατοπτρίζεται ἡ σύνθεση τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς ἐμπορίου (εἰσαγωγικοῦ - ἐξαγωγικοῦ), δίχως βέβαια νὰ παραγνωρίζονται καὶ οἱ εὐμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τῶν χωρῶν ποὺ συνεργάζονται μαζί της. Πράγματι, οἱ ἐξαγωγές τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. σὲ κεφαλαιουχικὸ ἐξοπλισμὸ στὸν χῶρο τοῦ ΚΟΜΕΚΟΝ ἔχουν μικρότερη ἀξία ἀπὸ τίς πραγματοποιούμενες εἰσαγωγές, ἐνῶ στὸν χῶρο τῆς Ἀσίας συμβαίνει τὸ ἀντίθετο.

Ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς συνθέσεως τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου Ε.Σ.Σ.Δ. καὶ ἀνατολικοευρωπαϊκῶν χωρῶν, χαρακτηριστικὸ γνώρισμα εἶναι ἡ παροχὴ ἀπὸ τὴν πρώτη στίς δευτέρας ὑπολογίσιμων ποσοτήτων πρώτων ὑλῶν καὶ δημητριακῶν εἰδῶν, σὲ ἀντιστάθμισμα τοῦ πλεονάσματος, τὸ ὁποῖο ἐμφανίζεται (στίς χῶρες - μέλη τοῦ ΚΟΜΕΚΟΝ), ἔνεκα τῶν ἐξαγωγῶν (ἀπὸ αὐτὲς) μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ βιομηχανικῶν εἰδῶν τελικῆς καταναλώσεως.

4. Παρέχονται (κατὰ τὸ μεγαλύτερον τμῆμα ἀπὸ τὴν Ε.Σ.Σ.Δ.) οικονομικῆς ἐνίσχυσεις μὲ τὴν μορφή ἀτόκων ἢ χαμηλοτόκων πιστώσεων. Σκοπὸς τῶν πιστώσεων εἶναι ἡ ἐνίσχυση τοῦ παραγωγικοῦ δυναμικοῦ τῶν καθυστερημένων χωρῶν. Ἐπίσης, εἶναι ἀναπτυγμένος ὁ θεσμὸς τῆς δωρεάν παροχῆς τεχνικῆς βοήθειας στίς οικονομικά καὶ ὀργανωτικά καθυστερημένες χῶρες.

5. Ἀναπτύσσεται στενὴ συνεργασία στὸν ἐπιστημονικὸ καὶ στὸν τεχνολογικὸ τομέα. Ἡ συνεργασία ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ τεχνικῶν μέσων καὶ πληροφοριῶν (π.χ. παροχὴ δικαιώματος ἐκμεταλλεύσεως εὐρεσιτεχνιῶν), τῆς ἀμοιβαίας παροχῆς ἐιδικευμένων ὑπηρεσιῶν ἀτόμων (π.χ. προγράμματα ὑποτροφιῶν, ἀνταλλαγῆς ἐμπειρογνομῶνων) καὶ τῆς συνδρομῆς καὶ ἀναπτύξεως ἀπὸ κοινῶν προσπαθειῶν γιὰ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν φυσικῶν πόρων κάθε χῶρας - μέλους, κυρίως τοῦ ΚΟΜΕΚΟΝ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- (1) Σ. Ἀγαπητίδης: Κοινωνικὴ Οἰκονομική, Τέμ. Α., Ἐκδόσεις Παπαζήση, Ἀθήναι, 1971.
- (2) Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν τῆς Ε. Σ. Σ. Δ.: (Οἰκονομικὸ Ἰνστιτούτο). Πολιτικὴ Οἰκονομία (Ἐγχειρίδιον), ἔκδοσις τρίτη 1969 - 1970, Φαιστός (ἐκδ.).
- (3) —————: Πολιτικὴ Οἰκονομία. Βιβλιοθήκη τοῦ Μαρξισμοῦ - Λενινισμοῦ. Πολιτικὲς καὶ Λογοτεχνικὲς ἐκδόσεις, ἄ. χρ.
- (4) Γκαρωντύ, Ρ.: Ἡ μεγάλη καμψὴ τοῦ Σοσιαλισμοῦ (μετάφραση Δ. Π. Κωστελένος). Ἐκδόσεις «Καμαρινοπούλου», ἄ. χρ.
- (5) Δελιβάνη Δ.: Ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις κατὰ τὸ θῆρος τοῦ 1970. Ἀνωτάτη Βιομηχανικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης, (ἐκδ.) Θεσσαλονίκη, 1971.
- (6) Καίσιλερ, Α.: Ὁ Κομμισάριος καὶ ὁ Γιόγκι (Μετάφραση Α. Κοντζιά), «Γαλαξίας» (ἐκδ.), σειρά Βιβλιοθήκης Ἑλλήνων καὶ ξένων συγγραφέων, ἀρ. 50, Ἀθήναι, 1969.
- (7) Σύνδεσμος Ἑλλήνων Βιομηχάνων: («Δελτίον Σ.Ε.Β.»). Ὁ ρυθμὸς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας εἰς τὴν Ρωσίαν προσεγγίζει ταχέως ἤδη τὸ ὕψος τῆς Δ. Εὐρώπης, ἐνῶ ἐμφανίζεται γοργὴ ἡ αὔξησις τῆς παραγωγικότητος. Ἔτος Γ', ἀρ. τεύχ. 71/1965, σελ. 24 - 25.
- (8) Τσάριωφ, Α.: «Ἡ οἰκονομικὴ μεταρρύθμιση στὴν Ε.Σ.Σ.Δ. «Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος», ἀριθ. 6, Ἀπριλίου 1972.
- (9) «Χρόνος»: (Μηνιαία Οἰκονομικὴ Ἐπιθεώρησις). «Καπιταλιστικὰς μεθόδους εἰσάγει ἡ Ρωσικὴ οἰκονομία», ἀρ. τεύχ. 5, Μάιος 1963, σσ. 255/284.

- (10) R o l l, E. : 'Ιστορία τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως (μετάφρασις Α. Σίδερη, Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν) Α. Παπαζήσης (ἐκδ.).
- (11) A u s c h, S. and B a r t h a, F. : Theoretical Problems of Prices in the Trade between the C.M.E.A., Countries, Kögardasagi Szemle (Economie Review) Budapest, March 1967.
- (12) B o r t k i e w i c z, L. von. : «On the Correction of Marx's Fundamental Theoretical Construction in the Third Volume of Capital», Jahr. Nationalökonomie Statistik, 1907, (reprinted in english, New York : Augustus M. Kelley, 1949).
- (13) D e m i t r i e f, V. : Essais économiques esquisse de synthèse organique de la théorie de la valeur-travail et de la théorie de l'utilité marginale, Paris : Editions du Centre National de la Recherche Scientifique, 1968.
- (14) E c k s t e i n, A. : «The Strategy of Economic Development in Communist China», American Economic Review (Papers and Proceedings of the 23rd Annual Meeting), vol. LI, No 2, May 1961.
- (15) F r i s s, I. (ed.): Reform of the Economic Mechanism in Hungary. Akadémiai Kiado, Budapest 1971.
- (16) G e o r g e, P. : L' économie de l' U. R. S. S., coll. «Que sais - je», Paris, 1961.
- (17) M a r x, K. : Capital, vol. I (1867), II (1885), III (1894), IV. Moscow : Foreign Languages Publishing House 1963.
- (18) S m i t h, A. : The Walth of Nations. Cannan (Ed) New York, Modern Library (1776) 1973.
- (19) V a j d a, I. : The Role of Foreign Trade in a Socialist Economy (Corniva Press) Budapest 1965.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΛΙΓΟΨΩΝΙΟΝ*

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ε. ΔΡΑΚΟΥ

Ἐκτ. Καθηγητοῦ τῆς Α.Β.Σ.Π.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπὸς τῆς παρουσίης ἐργασίας εἶναι ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἐξ ἐπιχειρήσεων ἀποτελουμένου συνεταιρισμοῦ. Στόχος δὲ τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων εἶναι ἡ ἀγορὰ ὀρισμένου συντελεστοῦ τῆς παραγωγῆς ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ συνεταιρισμοῦ. Ὁ συνεταιρισμὸς θεωρεῖται ὅτι ἀγοράζει εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγορὰν ὀρισμένην εἰσορὴν πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπιχειρήσεων - μελῶν. Γενικῶς δέ, ὁ συνεταιρισμὸς μεταποιεῖ τὴν ἐν λόγῳ εἰσορὴν πρὸ τῆς πωλήσεώς της εἰς τὰ μέλη του.

Διὰ τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἐργασίας τίθεται τὸ πρόβλημα ὑπὸ τὴν γενικὴν του μορφήν. Ἡ γενικὴ δὲ λύσις δίδεται εἰς τὸ δευτερον μέρος. Διὰ τοῦ τρίτου μέρους εἰσάγονται ὀρισμένοι ὑποθέσεις αἱ ὁποῖαι, ἀπλοποιῶσαι τὴν ἀνάλυσιν, θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ ἐγκύψωμε εἰς τὸ καθ' ἑαυτὸ πρόβλημα τοῦ συνεταιρισμοῦ. Τὸ τέταρτον μέρος ἐξετάζει ἕνα ἰδιαίτερον πρόβλημα ἀπασχολῆσαν τὴν οἰκονομικὴν φιλολογίαν καὶ τὸ πέμπτον μέρος κλείει τὸ θέμα.

I. Τὸ Γενικὸν Πρόβλημα

* Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπάρχουν n ἐπιχειρήσεις παράγουσαι, ἐν γένει, π διαφορετικὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα πάντως συνδέονται μέσῳ τῆς ζήτησεως τῶν καταναλωτῶν. Ἐκάστη ἐπιχείρησις ὑποτίθεται ὅτι παράγει ἕνα ὀρισμένον προϊόν καὶ μεγιστοποιεῖ τὰ κέρδη της. Ἐν ὑποσύνολον k τῶν n ἐπιχειρήσεων συνάπτει συνασπισμὸν συμφωνοῦντα εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἐπιχειρήσεως

* Ἡ παρούσα μελέτη, ἥτις ἐγράφη διὰ τὸν τιμητικὸν τόμον τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀνδρέα Κυρκιλίτη, ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον διαλέξεως εἰς τὸν Καναδᾶ τὸ 1973 καὶ εἶναι γενέσεως τῆς ἐργασίας μας: «The not-for-profit hospital as a physicians' cooperative», δημοσιευθεῖσης εἰς Canadian Journal of Public and Cooperative Economy, 1973. Τὸ ἐνδιαφέρον μας εἰς τὸ παρὸν θέμα προήλθεν ἐκ τῆς μελέτης καὶ κριτικῆς τοῦ βιβλίου τοῦ Claude Pichette (avec la collaboration de J. - C. Mailhot), Analyse Microéconomique et Coopérative (Sherbrooke: Cahiers de Coopération 2, 1972). Ἡ μετάφρασις τῆς παρουσίης μελέτης ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ κειμένου ὀφείλεται εἰς τὸν βοηθὸν τῆς ἔδρας τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς εἰς τὴν Α.Β.Σ.Π. κ. Κ. Κρίνον - Πανίτσαν.

(καλουμένης συνεταιρισμού) ἡ ὁποία θ' ἀγοράζει δι' αὐτὰς ὀρισμένην εἰσροήν. Ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ὑποσύνολον τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς πρώτας k ἐπιχειρήσεις ἐκ τοῦ συνόλου τῶν n ἐπιχειρήσεων. Ὑποθέσωμεν ἐπίσης ὅτι ὁ συνεταιρισμὸς πωλεῖ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις - μέλη του τὴν ἐν λόγῳ εἰσροήν εἰς τιμὴν ἴσην πρὸς τὸ μέσον κόστος της. Ὑφίστανται δὲ $m-1$ πρωτογενεῖς συντελεσταὶ τῆς παραγωγῆς χρησιμοποιούμενοι ὑπὸ ἐκάστης τῶν ἐπιχειρήσεων n . Ὑφίσταται ἐπίσης καὶ ἕτερος συντελεστής (ὁ m) ἀγοραζόμενος ὑπὸ τοῦ ὑποσυνόλου k τῶν n ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὸν συνεταιρισμὸν. Τὸ κύριον πρόβλημα ἀφορᾷ εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς ἰσορροπίας τῶν n ἐπιχειρήσεων, καί, ἰδίᾳ, τῶν k πρώτων ἐπιχειρήσεων.

Ἡ συνάρτησις ζητήσεως ἐκάστης τῶν ἐπιχειρήσεων δίδεται ἀπὸ τὴν ἐξίσωσιν (1) :

$$p_i = p_i (q_1, q_2, \dots, q_k, \dots, q_n), \quad i = 1, 2, \dots, n. \quad (1)$$

ἔνθα p_i εἶναι ἡ τιμὴ τοῦ ἀγαθοῦ i καὶ q_i εἶναι ἡ παραγομένη ποσότης παρ' ἐκάστης τῶν n ἐπιχειρήσεων. Ἡ συνάρτησις παραγωγῆς ἐκάστης ἐπιχειρήσεως δίδεται ὑπὸ τῆς ἐξισώσεως (2) :

$$q_i = q_i (q_{i1}, q_{i2}, \dots, q_{i(m-1)}, q_{im}), \quad i = 1, 2, \dots, n. \quad (2)$$

Ἐννοεῖται ὅτι : $q_{im} = 0$ ἐὰν $i > k$. q_{ij} ἀντιπροσωπεύει τὴν ποσότητα τοῦ συντελεστοῦ j , ἡ ὁποία ἀγοράζεται ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως i . Ἡ τιμὴ (r) ἐνὸς συντελεστοῦ τῆς παραγωγῆς θὰ εἶναι ἐν γένει συνάρτησις τῶν ἀγοραζομένων ποσοτήτων τοῦ συντελεστοῦ τούτου ἀπὸ ἐκάστην τῶν ἐπιχειρήσεων :

$$r_j = r_j (q_{1j}, q_{2j}, \dots, q_{kj}, \dots, q_{nj}), \quad j = 1, 2, \dots, (m-1). \quad (3)$$

καί,

$$r_m = r_m (q_{1m}, q_{2m}, \dots, q_{km}) \quad (4)$$

Τὰ κέρδη (Π) ἐκάστης ἐπιχειρήσεως δίδονται ὑπὸ τῆς ἐξισώσεως (5) :

$$\Pi_i = p_i \cdot q_i - \sum_{j=1}^{(m-1)} r_j q_{ij} - r_m q_{im}, \quad i = 1, 2, \dots, n. \quad (5)$$

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ τελευταῖος ὄρος εἰς τὸ δεξιὸν σκέλος τῆς ἐξισώσεως (5) θὰ εἶναι 0, διὰ $i > k$. Ὑποκαθιστώντες τὰς (1), (2), (3) καὶ (4) εἰς τὴν ἐξίσωσιν (5), ἔχομεν :

$$\begin{aligned} \Pi_i &= p_i (q_1, q_2, \dots, q_k, \dots, q_n) \cdot q_i (q_{i1}, q_{i2}, \dots, q_{i(m-1)}, q_{im}) - \\ &\quad - \sum_{j=1}^{(m-1)} r_j (q_{1j}, q_{2j}, \dots, q_{kj}, \dots, q_{nj}) \cdot q_{ij} - \\ &\quad - r_m (q_{1m}, q_{2m}, \dots, q_{km}) \cdot q_{im}, \quad i = 1, 2, \dots, n. \quad (6) \end{aligned}$$

Οὕτω, τὸ πρόβλημα συνίσταται εἰς τὴν μεγιστοποίησιν τῆς (6).

II. Ἡ Γενικὴ Λύσις

Αἱ συνθῆκαι πρώτης τάξεως πρὸς μεγιστοποίησιν τῆς ἐξισώσεως (6) δίδονται ὑπὸ :

$$\frac{\partial \Pi_i}{\partial q_{ij}} = p_i \frac{\partial q_i}{\partial q_{ij}} + q_i \frac{\partial p_i}{\partial q_i} \frac{\partial q_i}{\partial q_{ij}} - r_j - q_{ij} \frac{\partial r_j}{\partial q_{ij}} = 0 \quad (7)$$

$$i = 1, 2, \dots, n.$$

$$j = 1, 2, \dots, (m-1),$$

καί,

$$\frac{\partial \Pi_i}{\partial q_{im}} = p_i \frac{\partial q_i}{\partial q_{im}} + q_i \frac{\partial p_i}{\partial q_i} \frac{\partial q_i}{\partial q_{im}} - r_m - q_{im} \frac{\partial r_m}{\partial q_{im}} = 0 \quad (8)$$

$$i = 1, 2, \dots, k.$$

Ἐκ τῶν ἐξισώσεων (7) καὶ (8) λαμβάνομεν :

$$p_i \frac{\partial q_i}{\partial q_{ij}} \left\{ 1 + \frac{q_i}{p_i} \frac{\partial p_i}{\partial q_i} \right\} = r_j \left\{ 1 + \frac{q_{ij}}{r_j} \frac{\partial r_j}{\partial q_{ij}} \right\} \quad (9)$$

$$i = 1, 2, \dots, n.$$

$$j = 1, 2, \dots, (m-1).$$

$$p_i \frac{\partial q_i}{\partial q_{im}} \left\{ 1 + \frac{q_i}{p_i} \frac{\partial p_i}{\partial q_i} \right\} = r_m \left\{ 1 + \frac{q_{im}}{r_m} \frac{\partial r_m}{\partial q_{im}} \right\} \quad (10)$$

$$i = 1, 2, \dots, k.$$

Ἡ ἐλαστικότης ζητήσεως τοῦ προϊόντος i (ϵ_i) καὶ ἡ ἐλαστικότης προσφοράς τοῦ συντελεστοῦ j πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν (η_{ij}) ὀρίζονται ὑπὸ :

$$\epsilon_i = - \frac{\partial q_i}{\partial p_i} \frac{p_i}{q_i}, \quad i = 1, 2, \dots, n. \quad (11)$$

$$\eta_{ij} = \frac{\partial q_{ij}}{\partial r_j} \frac{r_j}{q_{ij}}, \quad i = 1, 2, \dots, n. \quad (12)$$

$$j = 1, 2, \dots, m.$$

Ὑποκαθιστώντες τὰς ἐξισώσεις (11) καὶ (12) εἰς τὰς (9) καὶ (10), λαμβάνομεν :

$$p_i \frac{\partial q_{ij}}{\partial q_{ij}} \left\{ 1 - \frac{1}{\varepsilon_i} \right\} = r_j \left\{ 1 + \frac{1}{\eta_{ij}} \right\}, \quad (13)$$

$$i = 1, 2, \dots, n.$$

$$j = 1, 2, \dots, (m - 1).$$

καί,

$$p_i \frac{\partial q_{im}}{\partial q_{im}} \left\{ 1 - \frac{1}{\varepsilon_i} \right\} = r_m \left\{ 1 + \frac{1}{\eta_{im}} \right\},$$

$$i = 1, 2, \dots, k. \quad (14)$$

Ἦτοι ἡ συνθήκη ἰσορροπίας εἶναι ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ὀριακοῦ προϊόντος ἐνὸς συντελεστοῦ πρὸς μίαν δοθείσαν ἐπιχείρησιν ($p_i \frac{\partial q_{ij}}{\partial q_{ij}}$), πολλαπλασιαζομένη ἐπὶ τὴν μονάδα μείον τὴν ἀντίστροφον ἐλαστικότητα ζήτησεως διὰ τὸ προϊόν τῆς ἐπιχειρήσεως, πρέπει, ἐν ἰσορροπία, νὰ εἶναι ἴση πρὸς τὴν τιμὴν αὐτῆς τῆς εἰσοῆς πολλαπλασιαζομένην ἐπὶ τὴν μονάδα σὺν τὴν ἀντίστροφον ἐλαστικότητα προσφορᾶς τῆς εἰσοῆς ταύτης εἰς τὴν ὑπὸ ἔρευναν ἐπιχείρησιν. Ἡ ἐν λόγῳ συνθήκη εἶναι γενικὴ, ἐφαρμοστέα ἐπὶ ὅλων τῶν εἰσοῶν, περιλαμβανομένης καὶ τῆς εἰσοῆς τῆς ἀγοραζομένης ἐκ τοῦ συνεταιρισμοῦ ὑπὸ τοῦ ὑποσυνόλου k τῶν n ἐπιχειρήσεων.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δεόν νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ ἐξισώσεις (9) καὶ (10) ἀποτελοῦν ἓνα σύστημα ἀπὸ $\{n \cdot (m-1) + k\}$ ἐξισώσεις εἰς $\{n \cdot (m-1) + k\}$ ἀγνώστους, δηλαδὴ τὰς $(m-1)$ κατανομὰς τῶν εἰσοῶν εἰς τὰς n ἐπιχειρήσεις σὺν τὰς κατανομὰς τῆς εἰσοῆς m εἰς τὰς k ἐπιχειρήσεις. Οὕτω τὸ σύστημα τῶν ἐξισώσεων (9) καὶ (10) εἶναι συνεπές (1).

Αἱ συνθήκαι δευτέρας τάξεως, διὰ νὰ ἔχωμεν πράγματι μεγιστοποίησιν κερδῶν, εἶναι αἱ ἐξῆς :

$$\text{Ἀντικαθιστῶντες } \partial \Pi_i / \partial c_{ii} \text{ ὑπὸ } \Pi_i, \quad \frac{\partial^2 \Pi_i}{\partial q_{ii}^2} \text{ ὑπὸ } \Pi_{ii}$$

$$\text{καί, γενικῶς, } \frac{\partial^2 \Pi_i}{\partial q_{ii} \partial q_{ij}} \text{ ὑπὸ } \Pi_{ij},$$

αἱ συνθήκαι δευτέρας τάξεως διὰ μεγιστοποίησιν τῶν κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως ἴ-
ἀπαιτοῦν ὅπως αἱ ἀκόλουθοι ὀρίζουσαι ἐναλλάσσουσιν σημεῖον ἀρχίζοντας ἐξ
ἀρνητικοῦ σημείου :

1) Διὰ μίαν οικονομικὴν λύσιν τὸ σύστημα τοῦτο δεόν ὅπως ἰκανοποιῇ ὠρισμένας συνθήκας. Βλ. Abraham Wald, On Some Systems of equations of mathematical economics, *Econometrica*, 1951.

$$\begin{array}{c} \Pi_{i11} < 0 \\ \left| \begin{array}{cc} \Pi_{i11} & \Pi_{i12} \\ \Pi_{i21} & \Pi_{i22} \end{array} \right| > 0 \\ \left| \begin{array}{ccc} \Pi_{i11} & \Pi_{i12} & \Pi_{i13} \\ \Pi_{i21} & \Pi_{i22} & \Pi_{i23} \\ \Pi_{i31} & \Pi_{i32} & \Pi_{i33} \end{array} \right| < 0 \\ \vdots \\ \left| \begin{array}{cccc} \Pi_{i11} & \Pi_{i12} & \dots & \Pi_{i1m} \\ \Pi_{i21} & \Pi_{i22} & \dots & \Pi_{i2m} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \Pi_{im1} & \Pi_{im2} & \dots & \Pi_{imm} \end{array} \right| \begin{array}{l} < \\ > \end{array} 0 \end{array}$$

του σημείου της τελευταίας όριζούσης εξαρτωμένου εκ του εάν m είναι αριθμός περιττός ή άρτιος (²) ($i = 1, 2, \dots, n$).

III. Ο Συνεταιρισμός

Εκ της ανωτέρω λύσεως καθίσταται σαφές ότι η ανάλυσις της γενικής περιπτώσεως δέν μεταβάλλεται εάν μία είσορη άγορασθῆ εκ του συνεταιρισμού. Ἀπλῶς ἡ συνεταιριστικὴ ὀργάνωσις θά μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἐξίσωσιν (8) ἢ (10) ἢ (14). Διὰ νὰ ἐγκύψωμε σαφῶς ἐπὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τούτου, θεωροῦμεν τὰς ἀκολουθούσας ὑποθέσεις αἱ ὁποῖαι ἀπλοποιοῦν τὸ πρόβλημα ἄνευ ἀπωλείας τῆς γενικότητος τῆς ἀναλύσεως διὰ τοὺς σκοποὺς μας :

1. Ὑφίστανται k ἐπιχειρήσεις παράγουσαι ἓν ὁμοιογενὲς προϊόν πωλούμενον εἰς ἀνταγωνιστικὴν ἀγοράν.
2. Ἀπασαι αἱ $(m - 1)$ εἰσοραὶ ἀγοράζονται εἰς ἀνταγωνιστικὰς ἀγοράς.
3. Αἱ ἐπιχειρήσεις k συνιστοῦν συνεταιρισμὸν πρὸς ἀγοράν τοῦ m συντελεστοῦ τῆς παραγωγῆς.

Αἱ ὑποθέσεις 1 — 3 ἐπιτρέπουσιν τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐξισώσεων (6) ὑπὸ τὴν ἐξῆς μορφήν :

$$\begin{aligned} \Pi_i &= \bar{p} \cdot q_i (q_{i1}, q_{i2}, \dots, q_{i(m-1)}, q_{im}) - \sum_{j=1}^{(m-1)} \Gamma_j q_{ij} - \\ &- \Gamma_m (q_{1m}, q_{2m}, \dots, q_{km}) \cdot q_{im}, \quad i = 1, 2, \dots, k. \end{aligned} \quad (15)$$

² Ἐπὶ τοῦ θέματος, βλ. R.G.D. Allen, *Mathematical analysis for economists* (London : MacMillan, 1962), Κεφ. XVIII καὶ XIX.

ἔνθα τίθεται παῦλα ἄνωθεν ἐκάστης μεταβλητῆς πρὸς ὑπόδειξιν τῆς σταθερο-
τητός της.

Αἱ πρώτης τάξεως συνθήκαι δι' ἓν μέγιστον Π_i θὰ εἶναι :

$$\frac{\partial \Pi_i}{\partial q_{ij}} = \bar{p} \frac{\partial q_i}{\partial q_{ij}} - \bar{r}_j = 0, \quad i = 1, 2, \dots, k, \quad (16)$$

$$j = 1, 2, \dots, (m-1).$$

$$\frac{\partial \Pi_i}{\partial q_{im}} = \bar{p} \frac{\partial q_i}{\partial q_{im}} - r_m - q_{im} \frac{\partial r_m}{\partial q_{im}} = 0, \quad i = 1, 2, \dots, k. \quad (17)$$

Ἄλλαις λέξεσι (3) τὸ πρόβλημα τοῦ τοιούτου τύπου συνεταιρισμοῦ εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα ἀναλυτικῶς ἰσοδύναμον πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦ ὀλιγοφωνίου εἰς τὴν ἀγορὰν μιᾶς δεδομένης εἰσροῆς. Πράγματι, αὐτὸ τὸ ὄποιον συμβαίνει εἶναι ὅτι ὁ συνεταιρισμὸς ἀγοράζει μίαν δεδομένην εἰσροὴν εἰς τὴν ἀγορὰν, μεταποιεῖ ἐν γένει ταύτην καὶ τὴν πωλεῖ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις - μέλη. Ἐφ' ὅσον ὁ συνεταιρισμὸς ὑποτίθεται ὅτι ἐπιβάλλει τιμὴν ἴσην πρὸς τὸ μέσον κόστος του (περιλαμβανούσης τὴν τιμὴν τῆς εἰσροῆς εἰς τὴν ἀγορὰν, τὴν ὁποίαν καταβάλλει ὁ συνεταιρισμὸς πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἐν θέματι εἰσροῆς), ἔπεται ὅτι ἡ συνάρτησις r_m , δοθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐξισώσεως (4), δὲν εἶναι παρά ἢ καμπύλη τοῦ μέσου κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἡ καμπύλη αὕτη δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ἔχουσα γενικῶς τὸ σχῆμα U, συνήθως ὑποτιθεμένου διὰ τὰς καμπύ-
λας μέσου κόστους (4).

Εἶναι σαφές ὅτι ἡ ἰσορροπία δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εἰς τὸ φθίνον τμήμα τῆς καμπύλης μέσου κόστους. Τοῦτο δέ, διότι αἱ ἐπιχειρήσεις - μέλη συντόμως θὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι ἀγοράζουσαι μεγαλύτεραν ποσότητα εἰσροῆς, θὰ καταβάλλουν μικροτέραν τιμὴν. Οὕτως, ἡ ἰσορροπία θὰ ἐπιτευχθῇ γενικῶς εἰς τὸ αὔξον τμήμα τῆς καμπύλης μέσου κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Αἱ ἐξισώσεις (17) δύναται νὰ γραφοῦν ὡς ἑξῆς :

$$\bar{p} \frac{\partial q_i}{\partial q_{im}} = r_m \left(1 + \frac{1}{\eta_{im}} \right), \quad i = 1, 2, \dots, k. \quad (18)$$

Ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν προηγουμένως, η_{im} εἶναι ἴσον πρὸς τὴν ἀντίστροφον ἐλαστικότητα τῆς καμπύλης μέσου κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ (η'_{im}) εἰς τὸ σημεῖον τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν ἀγοραζομένην παρά τῆς ἐπιχειρήσεως i ποσότη-
τα. Οὕτως, ἡ ἐξίσωσις (18) λαμβάνει τὴν μορφήν :

$$\bar{p} \frac{\partial q_i}{\partial q_{im}} = r_m (1 + \eta'_{im}), \quad i = 1, 2, \dots, k. \quad (18')$$

3) Αἱ συνθήκαι δευτέρας τάξεως εἶναι παρόμοιαι πρὸς τὰς δοθεῖσας προηγουμένως καὶ θεωροῦνται ἐνταῦθα ὅτι ἱκανοποιοῦνται.

4) Βλ. C. Pichette, op. cit., Μέρος III, Κεφ. 1.

*Εκκινούντες από μίαν ὀρισμένην τιμὴν r_m καὶ προσθέτοντες τὰς ἐξίσωσεις (18) δι' ἀπάσας τὰς ἐπιχειρήσεις - μέλη, ἔχομεν :

$$p \sum_{i=1}^k \frac{\partial q_i}{\partial q_{im}} = r_m \left(k + \sum_{i=1}^k \eta'_{im} \right) \quad (19)$$

*Ἐφ' ὅσον $\frac{\partial r_m}{\partial q_{im}}$, ἐκκινούντες ἐκ δοθείσης τιμῆς r_m , θὰ εἶναι τὸ αὐτὸ δι' ἀπάσας τὰς ἐπιχειρήσεις, $\sum_{i=1}^k \eta'_{im} = \eta'_m$, ἐνθα η'_m εἶναι ἡ ἐλαστικότης τῆς καμπύλης μέσου κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ. Οὕτως, ἡ ἐξίσωσις (19) δύναται νὰ γραφῆ καὶ ὑπὸ τὴν μορφήν (19') :

$$p \sum_{i=1}^k \frac{\partial q_i}{\partial q_{im}} = r_m (1 + \eta'_m) \quad (19')$$

ἦτοι ἡ ἀξία τοῦ ἀθροίσματος τῶν ὀριακῶν προϊόντων τοῦ συντελεστοῦ m εἰς ἅπαντα τὰ μέλη - ἐπιχειρήσεις, εἰς κατάστασιν ἰσορροπίας, θὰ ἰσοῦται πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ συντελεστοῦ m πολλαπλασιαζομένην ἐπὶ k σὺν τὴν ἐλαστικότητι τῆς καμπύλης τοῦ μέσου κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ εἰς τὸ σημεῖον τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ ἐπίπεδον παραγωγῆς τῆς εἰσροῆς ὑπὸ τοῦ συνεταιρισμοῦ. Περαιτέρω, ἐφ' ὅσον ἡ ἰσορροπία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῆ εἰς τὸ φθῖνον τμήμα τῆς καμπύλης μέσου κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ, τοῦτο σημαίνει ὅτι $\eta'_m \geq 0$. *Ἡ, ἐκφραζόμενον εἰς ὄρους τῆς ἐλαστικότητος τῆς καμπύλης συνολικοῦ κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἡ ἰσορροπία θὰ ἐπιτευχθῆ εἰς συνολικὰς ἀγορὰς εἰσροῶν τῶν ἐπιχειρήσεων k , τοιαύτας ὥστε ἡ ἐλαστικότης τῆς καμπύλης τοῦ συνολικοῦ κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ (η'_{rm}) νὰ εἶναι ἴση ἢ μεγαλύτερα τῆς μονάδος (δεδομένου ὅτι : $\eta'_{rm} = \eta'_m + 1$) (*).

5) *Ἐστω ὅτι $C(q_m)$ εἶναι ἡ συνάρτησις τοῦ συνολικοῦ κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ. *Ὄποτε, $\frac{C(q_m)}{q_m}$ θὰ εἶναι ἡ συνάρτησις τοῦ μέσου κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἢ, ἐξεταζομένη ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν ἐπιχειρήσεων - μελῶν, ἡ καμπύλη προσφορᾶς τῆς εἰσροῆς. Τώρα ἐξ ὀρισμοῦ :

$$\eta'_{rm} = \frac{d C(q_m)}{d q_m} \cdot \frac{q_m}{C(q_m)} = \frac{MC}{AC}$$

*Ἐνθα MC = ὀριακὸν κόστος καὶ AC = μέσον κόστος. Παρομοίως ἔχομεν :

$$\begin{aligned} \eta'_m &= \frac{d \left\{ \frac{C(q_m)}{q_m} \right\}}{d q_m} \cdot \frac{q_m}{\frac{C(q_m)}{q_m}} = \frac{q_m \cdot MC - C(q_m)}{q_m^2} \cdot \frac{d^2 q_m}{C(d_m)} = \\ &= \frac{MC}{AC} - 1 = \eta'_{rm} - 1. \end{aligned}$$

IV. Τὸ Τεχνικὸν Optimum τοῦ Συνεταιρισμοῦ

Τὸ τιθέμενον πρόβλημα εἰς τὴν οἰκονομικὴν φιλολογίαν⁽⁶⁾ εἶναι τὸ τί θὰ συμβῆ εἰς τὰς συνθήκας ἰσορροπίας τῶν ἐπιχειρήσεων - μελῶν, ἐὰν ἀπαιτηθῆ ὅπως ὁ συνεταιρισμὸς διεκπεραιώσῃ μίαν ποσότητα εἰσροῆς ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὸ ἐλάχιστον σημεῖον τῆς καμπύλης μέσου κόστους (= τεχνικὸν Optimum). Ἡ λογικὴ βάσις τοῦ ἐρωτήματος εἶναι ὅτι, ἐφ' ὅσον αἱ ἐπιχειρήσεις - μέλη ἐλέγχουν τὴν εἰσοδὸν νέων μελῶν εἰς τὸν συνεταιρισμὸν διὰ τῆς συνεταιριστικῆς ἀρχῆς ἐν μέλος - μία ψήφος, δύνανται πάντοτε νὰ ρυθμίζουσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιχειρήσεων οὕτως ὥστε τὸ τεχνικὸν Optimum νὰ ἐπιτυγχάνεται καὶ τοιούτοτρόπως ὁ συνεταιρισμὸς νὰ προσφέρῃ τὸ μέγιστον πλεονέκτημα εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις - μέλη του. Ἀναλυτικῶς τοῦτο σημαίνει ὅτι αἱ ἐξισώσεις (17) δὲν εἶναι ἀνεξάρτητοι. Ὑφίσταται εἰς περιορισμὸς ἐπὶ τῶν q_{im} ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἐξισώσεως (20) :

$$\sum_{i=1}^k q_{im} = q_m \quad (20)$$

ἐνθα \bar{q}_m εἶναι ἡ ποσότης ἡ ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὸ τεχνικὸν optimum τοῦ συνεταιρισμοῦ⁽⁷⁾.

Μὲ ἄλλας λέξεις, ἐκ τῶν ἐξισώσεων (17), ὑπάρχουν μόνον $(k-1)$ ἀνεξάρτητοι ἐξισώσεις, αἵτινες, ὁμοῦ μὲ τὴν (20), συνθέτουσι ἓν σύστημα k ἐξισώσεων τῶν k ἀγνώστων (ἴητοι τῶν κατανομῶν τοῦ συντελεστοῦ m εἰς τὰς k ἐπιχειρήσεις). Ἐφ' ὅσον μία ἐκ τῶν ἐξισώσεων (17) δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος, τοῦτο σημαίνει ὅτι μία ἐπιχείρησις θὰ εἶναι, ἐν γένει, ἐκτὸς ἰσορροπίας ὑποχρεουμένη νὰ ἀγοράσῃ $(q_m - \sum_{i=1}^{(k-1)} q_{im})$ μονάδας τοῦ συντελεστοῦ m ⁽⁸⁾. Διὰ τοῦτο, ἡ ἀπαίτησις ὅπως ὁ συνεταιρισμὸς λειτουργῇ εἰς τὸ τεχνικῶς optimum σημεῖον, συνεπάγεται ὅτι ἡ α τῶν ἐπιχειρήσεων - μελῶν δὲν θὰ μεγιστοποιήσῃ τὰ κέρδη της.

V. Τελικαὶ Παρατηρήσεις

Ἐδείχθη ὅτι τὸ βασικὸν πρόβλημα, ἀπὸ ἀναλυτικῆς ἀπόψεως, τοῦ ἀνωτέρω τύπου συνεταιρισμοῦ (συνήθως ἀπαντωμένου εἰς τὸν γεωργικὸν τομέα) εἶναι ἐν πρόβλημα ὀλιγοψηφίου εἰς τὴν ἀγορὰν μιᾶς δοθείσης εἰσροῆς. Τὸ ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ὅτι δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμε τὴν καμπύλην προσφορᾶς τῆς εἰσροῆς μὲ τὴν καμπύλην μέσου κόστους τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Περαιτέρω ἐδείχθη ὅτι, ἐὰν ὁ συνεταιρισμὸς κληθῆ νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὸ ἐλάχιστον σημεῖον τῆς καμπύλης μέσου κόστους, τότε ἐν μέλος - ἐπιχείρησις θὰ εἶναι, ἐν γένει, ἐκτὸς ἰσορροπίας.

6) Βλ., π.χ., C. Pichette, op. cit.

7) Εἰς ὅρους τῆς ἐξισώσεως (19'), ὁ περιορισμὸς τῆς (20) σημαίνει ὅτι $\eta'_m = 0$.

8) Ὑποθέτοντες ὅτι :

$$\sum_{i=1}^{(k-1)} q_{im} < \bar{q}_m$$

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 1961—1971

ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ Π. ΠΡΟΔΡΟΜΙΑΗ

Επιστημονικὸ Ἐρευνητὸ τοῦ Κέντρου Προγραμματισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν

I. Εἰσαγωγή

Εἰς τὰ πλαίσια τοῦ καταρτισμοῦ συνεπῶν προγραμμάτων οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἐξετάζονται, μεταξὺ ἄλλων, αἱ ὑφιστάμεναι (καὶ αἱ ἀναμενόμεναι νὰ διαμορφωθοῦν εἰς τὸ μέλλον) σχέσεις μεταξὺ τῶν συνολικῶν καὶ διακλαδικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας ἐπὶ ἔθνικου καὶ περιφερειακοῦ ἐπιπέδου. Ἐκ τῶν σχέσεων αὐτῶν ἰδιάζουσας σημασίαν ἔχουν, διὰ τὴν ἄσκησιν κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς, αἱ τυχόν ὑπάρχουσαι διαφοραὶ εἰς τὴν κατανομήν τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς ἀπασχολήσεως μεταξὺ τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Χώρας. Αἱ ὡς ἄνω διαφοραὶ εἶναι δυνατόν νὰ ὀφείλωνται εἰς τὴν ἐπίδρασιν (μεμονωμένην ἢ συνδεδασμένην) ὀρισμένων παραγόντων, ὡς αἱ φυσικαὶ δυνατότητες τῶν περιοχῶν, αἱ πολιτιστικαὶ διαφοραὶ τῶν, αἱ κλιματολογικαὶ συνθήκαι τῶν, τὸ συγκοινωνιακὸν δίκτυόν τῶν, ἡ διαφορὰ ἐπιπέδου οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν κ.τ.λ. Τὰ συγκριτικά, συνεπῶς, πλεονεκτήματα τῶν περιοχῶν μιᾶς χώρας διαφέρουν, διὰ τοῦτο καὶ διακρίνομεν ταύτας εἰς γεωργικὰς, βιομηχανικὰς, εἰς τουριστικὰ κέντρα κ.ο.κ. Ἐπὶ πλέον, λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ προϊόντα τῶν ὡς ἄνω περιοχῶν εἶναι διαφόρου εἰσοδηματικῆς ἐλαστικότητος (ἡ εἰσοδηματικὴ ἐλαστικότης τῆς ζητήσεως γεωργικῶν προϊόντων εἶναι μικροτέρα τῆς εἰσοδηματικῆς ἐλαστικότητος τῆς ζητήσεως βιομηχανικῶν προϊόντων ἢ ὑπηρεσιῶν), ἀναπόφευκτον εἶναι, μετὰ τὴν αὔξησιν τοῦ ἔθνικου εἰσοδήματος, νὰ σημειοῦται μεγαλυτέρα αὔξησις τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀπασχολουμένων εἰς τὴν μεταποίησιν ἢ τὰς ὑπηρεσίας ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ εἰσόδημα τῶν ἀγροτῶν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὡς εἶναι εὐνόητον, ἀσκεῖ μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν ἀγροτῶν νὰ μετακινηθοῦν ἀπὸ τὴν ὑπαίθρου εἰς τὰς πόλεις, ὅπου δύνανται, ἐκτὸς τοῦ ἀναμενομένου μεγαλυτέρου εἰσοδήματος, νὰ ἔχουν μονιμοτέραν ἀπασχόλησιν, νὰ ἀπολαύουν καλυτέρας (πληρε-

* Ὁ συγγραφεὺς ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας του εἰς τὰς Δίδας Ζ. Ἀναστασάκου καὶ Β. Δεδεγιάν καὶ τὴν κ. Μ. Μερακλή, τοῦ ΚΕ.Π.Ε., διὰ τὴν παρασχεθεῖσαν βοήθειάν των κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς παρούσης ἐργασίας.

στέρας) Ιατροφαρμακευτικής περιθάλψεως, να έχουν μεγαλύτερας εύκαιρίας βελτιώσεως τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου των (ἀνωτάτη παιδεία, διαλέξεις, μουσεῖα, κ.τ.λ.), ηἰξημένας δυνατότητας ἐπιλογῆς ἀγαθῶν, καλύτεραν ψυχαγωγίαν, να διαβιῶν εἰς κατοικίαν (ἢ διαμερίσματα) μὲ περισσοτέρας ἀνέσεις κ.τ.λ. Ἐν τούτοις, χάριν ἀντικειμενικότητος, ἀξίζει να τονισθῆ, ὅτι ἡ ζωὴ εἰς τὰς πόλεις παρουσιάζει καὶ μεγάλα μειονεκτήματα (ηἰξημένη ἐγκληματικότης, μολυσμένη ἀτμόσφαιρα, θόρυβοι, ἄγχος κ.τ.λ.).

Τὸ (παγκόσμιον) φαινόμενον τῆς μετακινήσεως τῶν πληθυσμῶν τῶν ἀγροτικῶν πρὸς τὰς ἄστικὰς περιοχὰς ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν μικρῶν, ὡς ἡ Ἑλλάς, χωρῶν· διότι ἡ ἐγκατάλειψις τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν συνεπάγεται: (α) σμίκρυνσιν τῶν τοπικῶν ἀγορῶν ἐργασίας, (β) μείωσιν τῆς ζήτησεως ἀγαθῶν ἐπιτοπίως, (γ) τὰσιν περαιτέρω μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ὑπὸ ὄψιν περιφερειῶν καὶ συνεπῶς μικροτέραν πιθανότητα ἐγκαταστάσεως εἰς αὐτὰς βιομηχανιῶν, λόγῳ ἐλλείψεως ἐργατικῶν χειρῶν, (δ) αὔξησιν τῆς εὐαισθησίας τῶν περιοχῶν αὐτῶν (καὶ κατ' ἐπέκτασιν τῶν ἄστικῶν κέντρων καὶ ὀλοκλήρου τῆς χώρας) εἰς ἐξωτερικοὺς κινδύνους κ.τ.λ. Πρὸς τοῦτους οἱ φορεῖς τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἐν γένει πολιτικῆς τῆς χώρας ἐνδείκνυται να λαμβάνουν μέτρα τὰ ὁποῖα θὰ ἀποβλέπουν εἰς τὴν συγκράτησιν τῶν πληθυσμῶν τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν, διὰ τῆς παροχῆς εὐεργετημάτων, εὐκαιριῶν καὶ διευκολύνσεων τῶν ὁποίων ἀπολαύουν κατὰ κανόνα οἱ κάτοικοι τῶν μεγάλων ἄστικῶν κέντρων.

Σκοπὸς τῆς παρουσίης ἐργασίας εἶναι ἡ διερεύνησις τῆς περιφερειακῆς κατανομῆς τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος, κατὰ τὴν δεκαετίαν 1961-1971. Εἰς τὸ δεῦτερον κεφάλαιον ἐξετάζονται ὄρισμένα μεθοδολογικὰ προβλήματα ὡς καὶ τὰ διαθέσιμα, διὰ τὴν διενέργειαν τῆς ἐρεύνης, στατιστικὰ στοιχεῖα. Εἰς τὸ τρίτον κεφάλαιον ἀναλύονται αἱ ἐπελθοῦσαι μεταβολαὶ εἰς τὴν περιφερειακὴν διάρθρωσιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς ἀπασχολήσεως, ὡς ἐπίσης ἡ περιφερειακὴ εἰδίκευσις τῆς ἀπασχολήσεως, ἡ γεωγραφικὴ καὶ χωροταξικὴ συγκέντρωσις τῶν παραγωγικῶν κλάδων καὶ ἡ ἀνισότης εἰς τὴν περιφερειακὴν κατανομήν τοῦ εἰσοδήματος. Εἰς τὸ τέταρτον κεφάλαιον, τέλος, παρατίθενται τὰ σπουδαιότερα συμπεράσματα τῆς μελέτης.

II. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Γενικαὶ Παρατηρήσεις

Λόγῳ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀπαραιτῶν στατιστικῶν στοιχείων διὰ τὴν διεξαγωγὴν ἀναλύσεως ἐπὶ περιφερειακοῦ ἐπιπέδου, ἐχρησιμοποιήσαμεν τὰ διαθέσιμα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα παρέχονται ὑπὸ τῶν δημοσιευμάτων [2] καὶ [4].

Συμφώνως πρὸς τὸ δημοσίευμα [4] ἡ Χώρα διακρίνεται εἰς τὰς ἐξῆς ἐπτά μείζονας περιφέρειας: (α) Τὴν Ἀττικὴν καὶ τὰς Νήσους Αἰγαίου. Ἡ περιφέρεια αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ πολεοδομικὸν συγκρότημα τῆς τέως Διοικήσεως Πρωτεύουσας, τὸ ὑπόλοιπον τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς, τὸν νομὸν Βοιωτίας, τὰς νήσους Εὐβοίαν, Λέσβον, Σάμον καὶ Χίον, τὰς Κυκλάδας καὶ τὴν Δωδεκάνησον. (β) Τὴν

Πελοπόννησον καὶ τὴν Δυτικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὰς νήσους Ζάκυνθον, Ἰθάκην καὶ Κεφαλληνίαν. (γ) Τὴν Θεσσαλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριλαμβάνονται ὁ νομὸς Φθιώτιδος καὶ αἱ Βόρειοι Σποράδες. (δ) Τὴν Ἠπειρόν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὰς νήσους Κέρκυραν καὶ Λευκάδα. (ε) Τὴν Κεντρικὴν καὶ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν. (στ) Τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Δυτικὴν Θράκην καὶ (ζ) Τὴν Κρήτην. Εἰς τὰ ἐπόμενα, χάριν οἰκονομίας χώρου, αἱ ὡς ἄνω περιφέρειαι θ' ἀναφέρονται, μὲ τὴν αὐτὴν σειρὰν, ὡς Περιφέρειαι 1, 2, ..., 7. Ἡ ἄνωτέρω διάκρισις τῆς Χώρας εἰς ἐπτὰ μεγάλας περιφερείας διαφέρει τῆς υἱοθετηθείσης διαιρέσεώς της εἰς ἔνδεκα περιφερείας ὑπὸ τῶν προγενεστέρων μελετῶν [1], [7, Κεφ. 3] καὶ [9, Κεφ. 3.5].

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀξίζει νὰ σημειωθοῦν τὰ ἑξῆς: Πρῶτον, δὲν εἶναι ἀναγκαῖον ἡ διάκρισις τῆς χώρας εἰς περιφερείας νὰ γίνεταί ἐπὶ τῆ βάσει τῆς διοικητικῆς διαιρέσεώς της μόνον, διότι αὕτη εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ συμβιβάζεται (ἔδατοτε μὲ ἄλλα, περισσότερον ὀρθολογικά, κριτήρια, ὡς εἶναι λ.χ. αἱ φυσικαὶ (ἔδαφος, κλίμα) δυνατότητες τῶν περιοχῶν, αἱ πολιτιστικαὶ διαφοραὶ τῶν, ἡ ἱστορικὴ τῶν παράδοσις, ἡ διαφορὰ ἐπιπέδου οἰκονομικῆς ἀναπτύξεώς τῶν κ.τ.λ. Δεύτερον, ἡ διαίρεσις τῆς χώρας εἰς πολλὰς (ὀλίγας) περιφερείας εἶναι περισσότερον (ὀλιγώτερον) ἐπιθυμητὴ ἐξ ἐπόψεως παροχῆς περισσοτέρων (ὀλιγωτέρων) πληροφοριῶν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ κατὰ κεφαλὴν περιφερειακοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς ἐσωτερικῆς (ἐνδοπεριφερειακῆς) μεταναστεύσεως. Ἐξ αὐτῶν συνάγεται, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ δημοσιεύματος [4] διαίρεσις τῆς χώρας εἰς ἐπτὰ μεγάλας περιφερείας δὲν εἶναι ἀπολύτως ἱκανοποιητικὴ (πρβλ. τὰς περιοχὰς αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζουν τὴν περιφέρειαν Ἀττικῆς καὶ Νήσων Αἰγαίου). Ἐν τούτοις τὰ ὑπὸ τοῦ δημοσιεύματος τούτου παρεχόμενα στοιχεῖα εἶναι, ἐξ ὧν γνωρίζομεν, τὰ πλέον πρόσφατα καὶ δίδουν πληροφορίας περὶ εἰσοδήματος, πληθυσμοῦ καὶ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἰς περιφερειακὸν ἐπίπεδον κατὰ τὴν δεκαετίαν 1961-1971. Ἐξ ἄλλου τὰ στοιχεῖα τοῦ δημοσιεύματος [2], καίτοι θεωροῦνται ἐπίσης ὡς ἀνεπαρκῆ, δύνανται κατόπιν καταλλήλου ἐπεξεργασίας τῶν νὰ παρέξουν πληροφορίας ὡς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνισοκατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν χώραν, εἰδικότερον δὲ εἰς τὴν περιοχὴν Πρωτευούσης ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν λοιπὴν Χώραν ἀφ' ἑτέρου.

Τὰ πρωτογενῆ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην εἶναι τὰ ἑξῆς : (α) Περιφερειακὸν ἀκαθάριστον ἐγχώριον προϊόν εἰς δισεκατομμύρια σταθερῶν δραχμῶν τοῦ ἔτους 1970 (Πίναξ 1). (β) Περιφερειακὸν ἀκαθάριστον ἐγχώριον προϊόν τοῦ πρωτογενοῦς τομέως καὶ τῶν λοιπῶν τομέων εἰς δισεκατομμύρια σταθερῶν δραχμῶν 1970 (Πίναξ 2). (γ) Δηλωθὲν οἰκογενειακὸν εἰσόδημα τῶν φορολογουμένων κατὰ περιφερείας εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν τρεχούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως (Πίναξ 3). Αἱ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα (α) καὶ (γ) μεταβληταὶ δέον νὰ θεωροῦνται, κατὰ περίπτωσιν, ὡς προσεγγιστικαὶ μεταβληταὶ τοῦ (μὴ γνωστοῦ) περιφερειακοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. (δ) Πληθυσμὸς εἰς χιλιάδας ἀτόμων (Πίναξ 1). (ε) Ἐργατικὸν δυναμικὸν ἀπασχολούμενον εἰς τὸν πρωτογενῆ, μὴ δευτερογενῆ καὶ τριτογενῆ τομέα, ὡς καὶ συνολικῶς, κατὰ περιφέρειαν, εἰς χιλιάδας ἀτόμων (Πίναξ 2). (στ) Ἀριθμὸς φορολογουμένων εἰς τὴν Περιφέρειαν Πρωτευούσης καὶ τὴν λοιπὴν Χώραν εἰς χιλιάδας ἀτόμων (Πίναξ 3).

2. Περιφερειακοί Συντελεσται

Διὰ τὴν ἄσκησιν πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἶναι ἀπαραίτητον, ὅπως οἱ φορεῖς οἰκονομικῆς πολιτικῆς γνωρίζουν μεταξύ ἄλλων τὴν διαχρονικὴν ἐξέλιξιν τῆς κατανομῆς τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος κατὰ παραγωγικὸν κλάδον καὶ περιφέρειαν. Τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ ὀρισμένων ἐιδικῶν δεικτῶν, εἰς ὀρισμένας χρονικὰς περιόδους, π.χ. τὰ ἔτη 1961 καὶ 1971, καὶ τῆς συγκρίσεως ἐν συνεχείᾳ τῶν ἀριθμητικῶν τιμῶν τῶν ἐν λόγῳ δεικτῶν μεταξύ τῶν.

Εἰδικώτερον προτείνεται ὁ ὑπολογισμὸς τῶν ἐξῆς δεικτῶν :

(α) Τοῦ συντελεστοῦ περιφερειακῆς ἐιδικεύσεως (coefficient of specialization ἢ diversification), μ_1 ¹. Οὗτος παρέχει πληροφορίας περὶ τοῦ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν δοθείσης περιφέρειας χ εἶναι διεσπαρμένον μεταξύ τῶν διαφόρων παραγωγικῶν κλάδων καὶ δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου :

$$\mu_1 = \Sigma \left| \frac{\varepsilon_{\psi\chi}}{\varepsilon_{\Sigma\chi}} - \frac{E_{\Sigma\psi}}{E} \right| / 2, \quad (1)$$

ὅπου $\varepsilon_{\psi\chi}$ = ἀπασχόλησις εἰς τὸν κλάδον ψ τῆς περιφέρειας χ ,

$\varepsilon_{\Sigma\chi}$ = συνολικὴ περιφερειακὴ ἀπασχόλησις (ἀπασχόλησις δηλαδὴ εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς περιφέρειας χ),

$E_{\Sigma\psi}$ = συνολικὴ ἐθνικὴ ἀπασχόλησις εἰς τὸν κλάδον ψ καὶ

E = συνολικὴ ἐθνικὴ ἀπασχόλησις.

Ὁ συντελεστὴς μ_1 δύναται νὰ λάβῃ τιμὰς ἀπὸ 0 ἕως 1. Ἡ ἐλαχίστη τιμὴ 0 τοῦ ἐν λόγῳ δεικτοῦ δηλοῖ, ὅτι τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν τῆς περιφέρειας χ εἶναι ὁμοιομόρφως κατανεμημένον μεταξύ ὄλων τῶν παραγωγικῶν κλάδων τῆς περιφέρειας, ἢ δὲ μεγίστη τιμὴ 1 δεικνύει ὅτι τοῦτο εἶναι ἐξειδικευμένον εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν τοῦ κλάδου ψ . Αἱ ἡμέτεραι ἐκτιμήσεις περὶ τῆς ἐξέλιξεως τοῦ ὡς ἄνω συντελεστοῦ, μεταξύ τῶν ἐτῶν 1961 - 1971, εἰς τὴν ἐλληνικὴν οἰκονομίαν παρέχονται εἰς τὸν Πίνακα 5.

(β) Τοῦ συντελεστοῦ γεωγραφικῆς συγκεντρώσεως ἢ ἐγκαταστάσεως (coefficient of localization), μ_2 ². Οὗτος ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ προηγουμένου καὶ μετρεῖ τὴν γεωγραφικὴν συγκέντρωσιν ἢ διασπορὰν παραγωγικοῦ τινος κλάδου ψ εἰς τὴν χώραν, δίδεται δὲ ὑπὸ τοῦ τύπου :

$$\mu_2 = \Sigma \left| \frac{\varepsilon_{\psi\chi}}{E_{\psi\Sigma}} - \frac{\varepsilon_{\Sigma\chi}}{E} \right| / 2 \quad (2)$$

καὶ λαμβάνει ἐπίσης τιμὰς ἀπὸ 0 ἕως 1. Ἡ ἐλαχίστη τιμὴ μηδὲν δεικνύει, ὅτι ὁ ὕπ' ὄψιν παραγωγικὸς κλάδος εἶναι ὁμοιομόρφως κατανεμημένον μεταξύ ὄλων τῶν περιφερειῶν, ἐνῶ ἡ μεγίστη τιμὴ 1 δηλοῖ, ὅτι εἶναι συγκεντρωμένος εἰς μίαν

1. Βλέπε [3, Κεφ. 7].

2. Βλέπε [3, Κεφ. 7] καὶ [5, Κεφ. III].

Π Ι Ν Α Ξ Ι
Έξελίξεις του Περιφερειακού κατά Κεφαλήν Εισοδήματος, 19 1 — 1971

	Περιφερειακών άκαθ. έγχυρίων προϊόν (εις δις. δρχ. έτ. 1970)		Πληθυσμός (εις χιλ. άτομων)		Κατά κεφαλήν περιφ. Α.Ε.Π. (εις δρχ. έτ. 1970)		Λόγος (6) / (5)	Περιφερειακός Δεί- κτης (κατά κεφ. περ. Α.Ε.Π. Ελλάδος = 100)	Δεί- κτης (8) / (9)	Περιόχσεις περιούχων επί τῆ βίσει τών δεικτών τών στηλών (8), (9), (10)
	1961 ^α	1971 ^β	1961 ^γ	1971 ^δ	1961 (1)/(3)	1971 (2)/(4)				
Περιφέρειαι	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
1. Ἀττική καὶ Νῆσοι Αἰ- γαίου	62,0	156,9	2.816	3.497	22.017	44.868	2.038	147.79	136.20	1
2. Πελοπόννησος καὶ Δυ- τική Στερεά Ἑλλάς	15,3	28,9	1.464	1.324	10.450	21.828	2.089	70.15	66.26	4
3. Θεσσαλία	9,9	20,6	933	879	10.611	23.436	2.209	71.23	71.14	3
4. Ἥπειρος	4,3	8,1	484	428	8.884	18.925	2.130	59.64	57.45	7
5. Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Μακεδονία	20,6	49,0	1.343	1.440	15.339	34.028	2.218	102.97	103.30	2
6. Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ Θράκη	8,2	15,7	867	745	9.458	21.074	2.228	63.49	63.97	6
7. Κρήτη	4,7	9,7	484	457	9.711	21.225	2.186	65.19	64.43	5
Σύνολον Χώρας	125,0	288,9	8.391	8.770	14.897	32.942	2.211	100.00	100.00	

α. Ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔτος 1960.

β. Ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔτος 1972.

γ. Στοιχεῖα ἀπογραφῆς ἔτους 1961.

δ. Στοιχεῖα ἀπογραφῆς ἔτους 1971.

Πηγή : [4, Κεφ. 12].

Π Ι Ν Α Κ 2

Περιφερειακή Διάρθρωσις του Α.Ε.Π. και τής Άπασχολήσεως, 1961 — 1971

Περιφέρεια	Περιφερειακόν άκαθάριστον έγχώριον πρτόν (εις δισ. δρχ. έτους 1970)						Έργατικόν δυναμικόν (εις χιλ. άτομων)							
	Σύνολον		Πρωτ. τομείς		Λοιποί τομείς		Σύνολον		Πρωτ. τομείς		Δευτ. τομείς		Τριτ. τομείς	
	1961α	1971β	1961α	1971β	1961α	1971β	1961γ	1971δ	1961γ	1971δ	1961γ	1971δ	1961γ	1971δ
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	
1. Άττικη και Νήσοι Αιγαίου	62,0	156,9	5,0	6,6	57,0	150,3	1.091	1.219	220	148	343	452	528	619
2. Πελοπόννησος και Δυτική Στερεά Έλλάς	15,3	28,9	8,2	10,3	7,1	18,6	631	544	437	342	82	85	112	117
3. Θεσσαλία	9,9	20,6	5,1	7,7	4,8	12,9	398	347	270	209	55	60	73	78
4. Ήπειρος	4,3	8,1	2,1	2,8	2,2	5,3	217	172	151	105	26	29	40	38
5. Κεντρική και Δυ- τική Μακεδονία	20,6	49,0	7,1	10,5	13,5	38,5	613	554	368	245	113	145	132	164
6. Άνατολική Μα- κεδονία και Θράκη	8,2	15,7	4,8	6,9	3,4	8,8	461	324	355	227	48	39	58	58
7. Κρήτη	4,7	9,7	2,3	3,5	2,4	6,2	228	195	159	124	25	30	44	41
Σύνολον Χώρας	125,0	288,9	34,6	48,3	90,4	240,6	3.639	3.355	1.960	1.400	692	840	987	1.115

α. Άναφέρεται εις τó έτος 1960.

β. Άναφέρεται εις τó έτος 1972.

γ. Στοιχεία άπογραφής πληθυσμού έτους 1961.

δ. Στοιχεία άπογραφής πληθυσμού έτους 1971.

Πηγή : [4, Κεφ. 12].

περιφέρειαν. Περισσότεραι πληροφορίες περί τῆς ἐξελίξεως τοῦ συντελεστοῦ μ_2 , διαχρονικῶς, δίδονται εἰς τὸν Πίνακα 6.

Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῶν στατιστικῶν δεδομένων διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν δεικτῶν γεωγραφικῆς συγκεντρώσεως τῶν παραγωγικῶν κλάδων δύνανται εὐκόλως νὰ προκύψουν ὀρισμέναι πρόσθετοι πληροφορίες, ὡς πρὸς τὴν περιφερειακὴν ἀλληλεξάρτησιν τῶν ὡς ἄνω κλάδων, αἱ ὁποῖαι ἀναμένεται ὅτι θὰ διευκολύνουν εἰς μεγάλον βαθμὸν τὸ ἔργον τῶν ἀσκούτων οἰκονομικῆν πολιτικῆν. Συγκεκριμένως, διὰ δοθέντας ψ παραγωγικοὺς κλάδους, ὅπου $\psi = 1, 2, \dots, \nu$, κατανεμεμημένους μεταξύ τῶν περιφερειῶν τῆς Χώρας, εἶναι χρήσιμον νὰ γνω-

Π Ι Ν Α Κ Ε 3

Μέσον Δηλωθὲν Οἰκογενειακὸν Εἰσόδημα τῶν Ἑλλήνων Φορολογουμένων
1960 — 1971

Ἔτος	Δηλωθὲν οἰκογ. εἰσόδημα (εἰς ἑκατ. δρχ.)			Ἀριθμὸς φορολογουμένων (εἰς χιλ. ἀτόμων)			Μέσον δηλωθὲν εἰσόδημα (εἰς χιλ. δρχ.)		
	Σύνολον χώρας	Περιφέρεια πρωτ.	Λοιπὴ χώρα	Σύνολον χώρας	Περιφέρεια πρωτ.	Λοιπὴ χώρα	Σύνολον χώρας (1)/(4)	Περιφέρεια πρωτ. (2)/(5)	Λοιπὴ χώρα (3)/(6)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1960	13.345	8.546	4.799	267,1	153,1	114,0	50,0	55,8	42,1
1961	15.732	10.295	5.437	285,9	170,4	115,5	55,0	60,4	47,1
1962	16.841	10.685	6.156	299,9	172,5	127,4	56,2	61,9	48,3
1963	17.067	11.283	5.784	239,6	146,4	93,2	71,2	77,1	62,0
1964	19.740	12.909	6.831	259,4	155,8	103,6	76,1	82,9	65,9
1965	21.963	14.108	7.855	257,8	149,1	108,7	85,2	94,6	72,3
1966	25.457	17.116	8.341	292,1	178,9	113,2	87,1	95,7	73,7
1967	30.392	19.913	10.479	328,8	195,8	133,0	92,4	101,7	78,8
1968	43.795	27.629	17.166	454,6	267,2	187,4	96,3	103,4	86,3
1969	49.240	30.765	18.475	492,5	288,4	204,1	100,0	106,7	90,5
1970	58.172	36.084	22.088	601,7	341,9	259,8	96,7	105,5	85,0
1971	66.870	40.950	25.920	658,0	368,5	289,5	101,6	111,1	89,5

Πηγή: [2].

ρίζωμεν, ἐὰν ὑπάρχη ἡ ὄχι ἀλληλεξάρτησις μεταξύ δύο οἰωνδῆποτε κλάδων, ὡς καὶ τὸν βαθμὸν τῆς μεταξύ των ὑπαρχούσης τυχόν σχέσεως ἐξαρτήσεως. Ὁ συντελεστὴς μετρήσεως τῆς σχέσεως ἐξαρτήσεως μεταξύ δύο παραγωγικῶν κλάδων, ψ_1 καὶ ψ_2 , εἰς ὅλας τὰς περιφέρειας τῆς Χώρας, παρέχεται ὑπὸ τοῦ τύπου:

$$\mu_3 = \Sigma \left| \frac{E_{\psi_1\chi}}{E_{\psi_1\Sigma}} - \frac{E_{\psi_2\chi}}{E_{\psi_2\Sigma}} \right| ; 2, \quad (3)$$

λαμβάνει δὲ ἀριθμητικὰς τιμὰς ἀπὸ 0 ἕως 1. Χαμηλαὶ τιμαὶ τοῦ ἀνωτέρω συντελεστοῦ δεικνύουν στενὴν ἀλληλεξάρτησιν τῶν κλάδων, ἐνῶ ὑψηλαὶ τιμαὶ δηλοῦν τὸ ἀντίθετον.

(γ) Τοῦ λόγου χωροταξικῆς συγκεντρώσεως (location quotient), μ_3 . Οὗτος παρέχεται ὑπὸ τοῦ τύπου :

$$\mu_3 = (e_{\psi\chi} / e_{\Sigma\chi}) / (e_{\psi\Sigma} / E) = (e_{\psi\chi} / e_{\psi\Sigma}) / (e_{\Sigma\chi} / E). \quad (4)$$

Ὁ ἀριθμητικὸς τοῦ ἐνδιαμέσου μέλους τοῦ ἀνωτέρω λόγου δεικνύει τὴν ποσοστιαίαν συμμετοχὴν δοθέντος κλάδου ψ εἰς τὴν συνολικὴν περιφερειακὴν ἀπασχόλησιν (τῆς περιφερείας χ), ὃ δὲ παρονομαστής του δηλοῖ τὴν ποσοστιαίαν συμμετοχὴν τοῦ ἐν λόγω κλάδου εἰς τὸ σύνολον τῆς ἐθνικῆς ἀπασχολήσεως. Ἐξ ἄλλου τὸ τρίτον σκέλος τοῦ αὐτοῦ τύπου δεικνύει τὴν σχετικὴν συμμετοχὴν τῆς περιφερείας χ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀπασχόλησιν τοῦ κλάδου ψ ὡς πρὸς τὴν ποσοστιαίαν συμμετοχὴν τῆς περιφερειακῆς ἀπασχολήσεως (τῆς χ) εἰς τὴν συνολικὴν ἐθνικὴν ἀπασχόλησιν. Ὁ συντελεστὴς μ_3 δύναται νὰ λάβῃ τιμὰς μεγαλυτέρας, ἴσας ἢ μικροτέρας τῆς μονάδος. Ἐάν ἡ ἀριθμητικὴ τιμὴ τοῦ μ_3 εἶναι μεγαλυτέρα (μικροτέρα) τῆς μονάδος, τότε ἡ σχετικὴ σημασία τοῦ κλάδου χ διὰ τὴν περιφέρειαν ψ εἶναι μεγαλυτέρα (μικροτέρα) τῆς σχετικῆς σημασίας τοῦτου διὰ τὸ σύνολον τῆς Χώρας. Αἱ ἐκτιμήσεις διὰ τὸν δείκτην χωροταξικῆς συγκεντρώσεως δίδονται εἰς τὸν Πίνακα 7.

(δ) Τοῦ δείκτου περιφερειακῆς ἀνισοκατανομῆς τοῦ εισοδήματος. Οὗτος εἶναι γνωστός ὡς συντελεστὴς τοῦ Gini³, ὀρίζεται δὲ ὡς ὁ λόγος μεταξὺ τῆς περιοχῆς συγκεντρώσεως B τοῦ Σχήματος 1, ἢ ὁποῖα προσδιορίζεται ὑπὸ τῆς καμπύλης τοῦ Lorenz καὶ τῆς διαγωνίου ἰσοκατανομῆς καὶ τοῦ ἔμβαδου τοῦ ὀρθογωνίου ἰσοσκελοῦς τριγώνου, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν διαγώνιον ἰσοκατανομῆς. Λόγω ἑλλείψεως ἱκανοποιητικῶν στατιστικῶν στοιχείων ἐπὶ περιφερειακοῦ ἐπιπέδου ἐγένοντο, ἐνταῦθα, δύο διαφορετικαὶ προσπάθειαι διὰ τὴν μέτρησιν τῆς περιφερειακῆς ἀνισοκατανομῆς τοῦ εισοδήματος. Ἡ πρώτη βασίζεται εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ Πίνακος 2 καὶ χρησιμοποιεῖ ὡς προσεγγιστικὴν μεταβλητὴν, τοῦ μὲν περιφερειακοῦ διαθέσιμου εισοδήματος, τὸ περιφερειακὸν ἀκαθάριστον ἐγχώριον προϊόν (Στήλαι 1 καὶ 2), τῶν δὲ ἀτόμων, τὴν περιφερειακὴν ἀπασχόλησιν (Στήλαι 7 καὶ 8). Ἡ δευτέρα παραλλαγὴ τοῦ δείκτου βασίζεται εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ Πίνακος 3 καὶ χρησιμοποιεῖ ὡς προσεγγιστικὰς μεταβλητάς τῶν ἀτόμων καὶ τοῦ περιφερειακοῦ διαθέσιμου εισοδήματος, τὸν ἀριθμὸν τῶν φορολογουμένων (Στήλαι 5 καὶ 6) καὶ τὰς τάξεις εισοδήματος εἰς τὰς ὁποίας ἐμπίπτουν οἱ ὡς ἄνω φορολογούμενοι ἀντιστοίχως. (Βλέπε δημοσίευμα [2]). Ἡ δευτέρα μέθοδος εἶναι καὶ ἡ πλέον συνήθης εἰς μετρήσεις ἀνισοκατανομῆς τοῦ εισοδήματος.

Ἡ πρώτη παραλλαγὴ τοῦ συντελεστοῦ τοῦ Gini βασίζεται εἰς τὰ δεδομένα τοῦ Πίνακος 2 καὶ δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$\mu_5 = B/0,5 \quad (5a)$$

ὅπου (εἰς τὴν ὑποθετικὴν περίπτωσιν μιᾶς χώρας διακρινομένης εἰς τρεῖς περιφερείας, βλέπε Σχῆμα 1) τὸ ἔμβαδὸν B προκύπτει ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἀθροίσμα-

3. Βλέπε [3, Κεφ. 7], [5, Κεφ. III] καὶ [10].

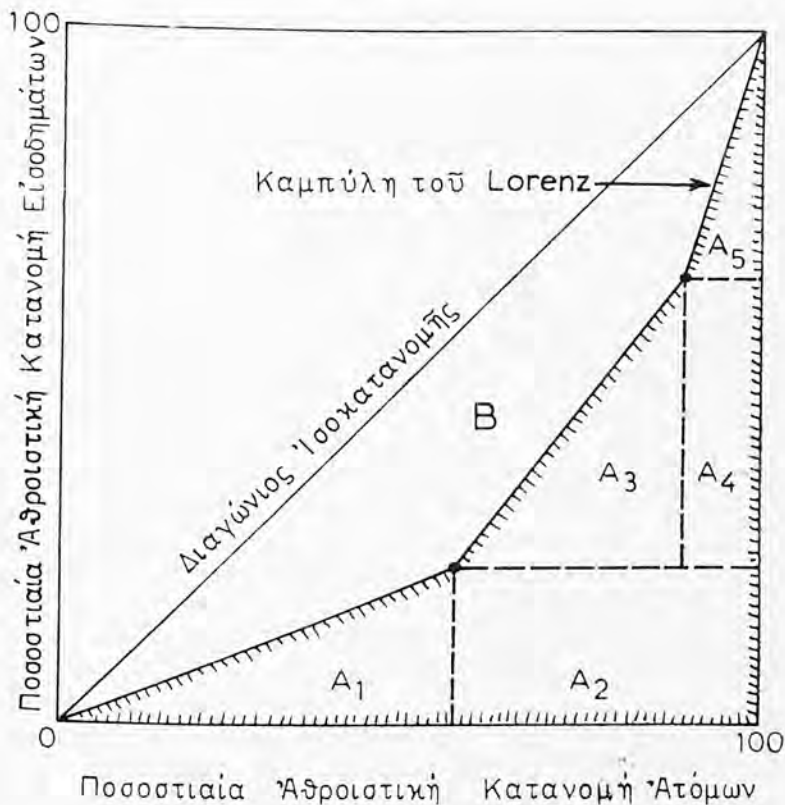
4. Βλέπε [6] καὶ [8].

τος τῶν ἐμβαδῶν τῶν τριγῶνων A_1 , A_3 καὶ A_5 καὶ τῶν παραλληλογράμμων A_2 καὶ A_4 ἐκ τοῦ 0,5, δηλαδὴ τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ ὀρθογωνίου ἰσοσκελοῦς τριγῶνου ὑπὸ τὴν διαγώνιον ἰσοκατανομῆς. Ἡ δευτέρα παραλλαγή τοῦ συντελεστοῦ τοῦ Gini, ἡ ὁποία βασίζεται εἰς τὰ δεδομένα τοῦ Πίνακος 3, δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$\mu_5 = \Sigma \frac{(N_x - \Phi_{ix}) \Phi_{ix} (Y_{i+1, x} - Y_{ix})}{N_x^2 \mu_x}, \quad (5\beta)$$

ὅπου N = ἀριθμὸς φορολογουμένων, Φ_i = ποσοστιαία ἀθροιστικὴ κατανομὴ τῶν φορολογουμένων, Y_i = ἡ i -οστὴ τάξις τοῦ δηλωθέντος οἰκογενειακοῦ εἰσοδή-

Σ χ ῆ μ α 1

ματος, μ = μέσον δηλωθέν οἰκογενειακὸν εἰσόδημα καὶ ὁ δείκτης χ δηλοῖ τὴν περιφέρειαν. Αἱ ἐκτιμήσεις περὶ περιφερειακῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος βάσει τῶν τύπων (5α) καὶ (5β) δίδονται εἰς τὸ Κεφάλαιον III. 5.

III. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

1. Μεταβολαί εις τήν Ἐξέλιξιν τοῦ Πληθυσμοῦ καί τήν Διάρθρωσιν τῆς Ἀπασχολήσεως

Συμφώνως πρὸς τὰ στοιχεῖα ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐτῶν 1961 καὶ 1971, ὁ πληθυσμὸς τῆς Χώρας ἠξήθη κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν κατὰ 379 χιλιάδας ἀτόμων ἢ κατὰ 4,5 % περίπου. Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ Πίνακος 4, Στήλη (1), ἡ ἐν λόγῳ αὐξήσις ὑπῆρξε τὸ καθαρὸν ἀποτέλεσμα τῆς μετακινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ἐξ ὄλων τῶν περιφερειῶν τῆς Χώρας, πρὸς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα τῶν Περιφερειῶν 1 (Ἀθῆναι) καὶ 5 (Θεσσαλονίκη), ὡς καὶ πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν. Ἐξ ἄλλου ἡ μεγαλύτερα μείωσις τοῦ πληθυσμοῦ παρατηρήθη εἰς τὰς Περιφερείας 2 (140 χιλιάδες) καὶ 6 (122 χιλιάδες).

Ἐν τούτοις, κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον, τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν τῆς Χώρας

Π Ι Ν Α Κ Σ 4

Μεταβολαί εἰς τὴν Ἐξέλιξιν τοῦ Πληθυσμοῦ καὶ εἰς τὴν Διάρθρωσιν τῆς Ἀπασχολήσεως, 1961 - 1971

(εἰς χιλιάδας ἀτόμων)

Περιφέρειαι	Μεταβολαί εἰς τὸν πληθυσμὸν (1)	Μεταβολαί εἰς τὴν ἀπασχόλησιν κατὰ τομέα			
		Σύνολ. (2)	Πρωτογ. (3)	Δευτερογ. (4)	Τριτογ. (5)
1. Ἀττικὴ καὶ Νῆσοι Αἰγαίου	681	128	- 72	109	91
2. Πελοπόννησος καὶ Δ. Στερεὰ Ἑλλάς	-140	- 87	- 95	3	5
3. Θεσσαλία	- 54	- 51	- 61	5	5
4. Ἠπειρος	- 56	- 45	- 46	3	-2
5. Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Μακεδονία	97	- 59	-123	32	32
6. Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ Θράκη	-122	-137	-128	-9	0
7. Κρήτη	- 27	- 33	- 35	5	-3
Σύνολον Χώρας	379	-284	-560	148	128

Πηγή: Στήλη (1) = Στήλη (4) - Στήλη (3), Πίνακος 1.

Στήλη (2) = Στήλη (10) - Στήλη (9), Πίνακος 2.

Στήλη (3) = Στήλη (12) - Στήλη (11), Πίνακος 2.

Στήλη (4) = Στήλη (14) - Στήλη (13), Πίνακος 2.

παρουσίασε καθαρὰν μείωσιν ἐκ 284 χιλιάδων ἀτόμων, ἥτοι ποσοστὸν 7,8 %. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ ὑπῆρξε συνέπεια τῆς γενικῆς διαρροῆς τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἐξ ὄλων τῶν περιφερειῶν τῆς Χώρας, ἐξαιρέσει τῆς Περιφερείας 1, ἡ ὁποία παρουσίασεν αὐξήσιν λόγῳ αὐξήσεως τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὴν μεταποίησιν καὶ τὰς ὑπηρεσίας [Πίναξ 4, Στήλη (2)]. Ἡ μεγαλύτερα ἐξοδος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἐπραγματοποιήθη ἀπὸ τὴν περιφέρειαν 6 (137 χιλιάδες ἄτομα). Εἰς ὄρισμένας μάλιστα περιφερείας, ὡς τὰς ὑπ' ἀριθμ. 3, 4, 6 καὶ 7, ἡ ἐκροὴ τοῦ πληθυσμοῦ ἦτο περίπου ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐκροὴν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, γεγονός τὸ

ὁποῖον σημαίνει, ὅτι ἐκ τῶν περιφερειῶν αὐτῶν μετηγνάστευσαν τὰ πλέον ὑγιή, μορφωμένα, νέα καὶ δυναμικὰ στοιχεῖα τοῦ πληθυσμοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παραμείνουν, κατὰ κανόνα, εἰς αὐτὰς οἱ στεροῦμενοι τῶν ὡς ἄνω προσόντων.

Εἰδικώτερον, μεταξύ τῶν ἐτῶν 1961 καὶ 1971, τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν τὸ ἀπασχολούμενον εἰς τὸν πρωτογενῆ τομέα ἠλαττώθη κατὰ 560 χιλιάδας ἢ κατὰ 28,6 %, ἐνῶ οἱ ἀπασχολούμενοι εἰς τὸν δευτερογενῆ καὶ τριτογενῆ τομέα ἠξήθησαν κατὰ 148 καὶ 128 χιλιάδας ἀντιστοίχως ἢ κατὰ 21,3 % καὶ 13 %. Χαρακτηριστικὴ ἐξ ἄλλου ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη μείωσις τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὸν πρωτογενῆ τομέα ὄλων ἀνεξαρτήτως τῶν περιφερειῶν τῆς Χώρας. Ἡ μεγαλύτερα μείωσις παρατηρήθη εἰς τὰς Περιφέρειας 6 (128 χιλιάδες ἄτομα) καὶ 5 (123 χιλιάδες ἄτομα). Ἀντιθέτως εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν περιφερειῶν παρατηρήθη μικρὰ αὐξήσις τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς. Τὴν μεγαλύτεραν αὐξήσιν τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὸν δευτερογενῆ καὶ τριτογενῆ τομέα εἶχεν ἡ Περιφέρεια 1 μὲ 109 καὶ 91 χιλιάδες ἄτομα ἀντιστοίχως. Ἡ μόνη περιοχὴ, εἰς τὴν ὁποίαν παρατηρήθη μικρὰ μείωσις τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὴν δευτερογενῆ παραγωγὴν, ἦτο ἡ ὑπ' ἀριθμ. 6, ἐνῶ μικρὰν μείωσιν τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὰς ὑπηρεσίας ἐσημείωσαν αἱ Περιφέρειαι 4 καὶ 7 [Πίναξ 4, Στήλαι (3) - (5)].

2. Περιφερειακὴ Εἰδίκευσις τῆς Ἀπασχολήσεως

Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, κατὰ τὴν δεκαετίαν 1961 - 1971 ἡ ἀπασχόλησις εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν ἐμειώθη γενικῶς εἰς ὅλας τὰς περιφέρειας τῆς Χώρας, ἐνῶ ἠξήθη ἡ ἀπασχόλησις εἰς τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὴν μεταποίησιν ὄλων σχεδὸν τῶν περιφερειῶν. Συγκεκριμένως ἡ σχετικὴ συμμετοχὴ τῶν ἐργαζομένων ὄλοκληρου τῆς Χώρας εἰς τὸν πρωτογενῆ τομέα ἐμειώθη, ἀπὸ 53,9 % τὸ 1961, εἰς 41,7 % τὸ 1971, ἐνῶ ἡ σχετικὴ συμμετοχὴ τῶν εἰς τοὺς τομεῖς τῆς δευτερογενοῦς καὶ τριτογενοῦς παραγωγῆς ἠξήθη, ἀπὸ 19 % καὶ 27,1 % ἀντιστοίχως, εἰς 25 % καὶ 33,2 % (πρβλ. σχετικῶς τελευταίαν σειρὰν Πίνακος 5). Παρομοίαν πρὸς τὴν ὡς ἄνω ἐθνικὴν (μέσην) κατανομὴν τῆς ἀπασχολήσεως μεταξύ τῶν τριῶν παραγωγικῶν κλάδων ἐνεφάνισεν ἡ περιφέρεια τῆς Κ. καὶ Δ. Μακεδονίας, ἡ ὁποία δύναται, ὡς ἐκ τούτου, νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἡ «ἀντιπροσωπευτικὴ» περιφέρεια τῆς Χώρας ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κλαδικὴν διάρθρωσιν τῆς ἀπασχολήσεως [Πίναξ 5, Σειρὰ (5)]. Ἀντιθέτως ἡ κατανομὴ τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὰς περιφέρειας Ἀττικῆς καὶ Νήσων Αἰγαίου ἄφ' ἑνὸς καὶ Α. Μακεδονίας καὶ Θράκης ἄφ' ἑτέρου ἦτο τελείως διάφορος τῆς θεωρουμένης, ὡς «τυπικῆς», διαρθρώσεως τῆς ἀπασχολήσεως τῆς Χώρας. Ἐξ αὐτῶν ἡ πρώτη παρουσίασε τὴν σχετικῶς μικροτέραν ἀπασχόλησιν εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν καὶ τὴν μεγαλύτεραν ἀπασχόλησιν εἰς τὴν δευτερογενῆ καὶ τριτογενῆ παραγωγὴν. Ἀντιθέτως ἡ δευτέρα περιφέρεια παρουσίασε τὴν σχετικῶς μεγαλύτεραν ἀπασχόλησιν εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν καὶ τὴν μικροτέραν ἀπασχόλησιν εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς. [Πίναξ 5, Σειραὶ (1) καὶ (6)]. Ἐν προκειμένῳ ἀξίζει νὰ τονισθῆ, ὅτι τὸ ἡμισυ περίπου τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς Περιφέρειας 1 ἀπασχολεῖτο εἰς τὰς ὑπηρε-

σίας (50,8 % τὸ 1971 ἔναντι 48,4 % τὸ 1961), ἐνῶ πλέον τοῦ 70 % τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς Περιφέρειας 6 ἀπασχολεῖτο εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν (70 % τὸ 1971 ἔναντι 77 % τὸ 1961). Τέλος ἡ σχετικὴ διάρθρωσις τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὰς λοιπὰς περιφέρειας τῆς Χώρας [Πίναξ 5, Σειραὶ (2), (3), (4) καὶ (7)] ἦτο περίπου ἡ αὐτὴ πρὸς τὸ περιγραφέν πρότυπον κλαδικῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὴν Α. Μακεδονίαν καὶ Θράκην.

Ἐκ τῆς ἐπισκοπήσεως τῶν συντελεστῶν περιφερειακῆς εἰδικεύσεως, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζονται εἰς τὰς Στήλας (5) καὶ (10) τοῦ Πίνακος 5¹, προκύπτουν τὰ ἑξῆς :

(α) Μεταξὺ τῶν ἀπασχολουμένων ὄλων τῶν περιφερειῶν τῆς Χώρας, τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν τῆς Περιφέρειας 5 εἶναι τὸ περισσότερον ὁμοιομόρφως κατανεμημένον μεταξὺ τῶν παραγωγικῶν κλάδων, παρουσιάζει δὲ ἐμφανεῖς τάσεις περαιτέρω προσομοιώσεώς του πρὸς τὸ ἐθνικὸν πρότυπον. Συγκεκριμένως ἡ ἀριθμητικὴ τιμὴ τοῦ συντελεστοῦ μ_1 ἐμειώθη, ἀπὸ 6,2 % τὸ 1961, εἰς 3,6 % τὸ 1971.

(β) Αἱ Περιφέρειαι 1 καὶ 6 ἔχουν τὸ πλέον ἐξειδικευμένον ἐργατικὸν δυναμικόν, ἡ μὲν πρώτη εἰς τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὴν μεταποίησην, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν. Ἐν ἄλλοις λόγοις, αἱ ἀριθμητικαὶ τιμαὶ τῶν συντελεστῶν μ_1 τῶν ἐν λόγω περιφερειῶν εἶναι ὑψηλότεραι τῶν τιμῶν τῶν ἀντιστοιχῶν συντελεστῶν τῶν ἀφορώντων εἰς τὰς λοιπὰς περιφέρειας. Εἰδικότερον, ὁ συντελεστὴς περιφερειακῆς εἰδικεύσεως τῆς Περιφέρειας 1 ἠλαττώθη, ἀπὸ 33,7 % τὸ 1961, εἰς 29,6 % τὸ 1971, ἐνῶ ὁ ἀντίστοιχος συντελεστὴς τῆς Περιφέρειας 6 ἠυξήθη ἀπὸ 23,1 % τὸ 1961, εἰς 28,9 % τὸ 1971.

(γ) Οἱ συντελεσταὶ περιφερειακῆς εἰδικεύσεως τῶν λοιπῶν περιφερειῶν ἠυξήθησαν κατὰ τὴν ὑπὸ ἐξέτασιν περίοδον, κυμανθέντες μεταξὺ 14 % (Περιφέρεια 3) ἕως 15,9 % (Περιφέρεια 7) τὸ 1961 καὶ 18,5 % (Περιφέρεια 3) ἕως 21,9 % (Περιφέρεια 7) τὸ 1971.

3. Γεωγραφικὴ Συγκέντρωσις τῶν Παραγωγικῶν Κλάδων

Ἐκ τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς Χώρας, κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον 1961 - 1971, ἐν τρίτον περίπου ἦτο συγκεντρωμένον εἰς τὴν Περιφέρειαν 1, ἐν τρίτον ἦτο ἐγκατεστημένον εἰς τὰς Περιφέρειας 2 καὶ 5 λαμβανομένας ἀπὸ κοινοῦ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἦτο διεσπαρμένον εἰς τὰς λοιπὰς περιοχάς [Πρβλ. Πίνακα 6, Στήλας (4) καὶ (8)]. Συγκεκριμένως, ἄνω τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς Χώρας τοῦ ἀπασχολουμένου εἰς τὴν δευτερογενῆ (53,8 % τὸ 1971 ἔναντι 49,6 % τὸ 1961) καὶ τὴν τριτογενῆ παραγωγὴν (55,5 % τὸ 1971 ἔναντι

1. Ἡ ἀριθμητικὴ τιμὴ, π.χ. τοῦ συντελεστοῦ μ_1 διὰ τὴν Περιφέρειαν 1, κατὰ τὸ ἔτος 1961, ἡ ὁποία προκύπτει ἐκ τῶν δεδομένων τῶν Σειρῶν (1) καὶ (8) τοῦ Πίνακος 5, ἔχει ὡς ἑξῆς : $[|0,2016 - 0,5386| + |0,3144 - 0,1902| + |0,4840 - 0,2712|] / 2 = (0,3370 + 0,1242 + 0,2128) / 2 = 0,337$.

Κλαδική Διάρθρωσις τῆς Ἀπασχολήσεως κατὰ Περιφέρειαν καὶ Συντελεστῆς Περιφερειακῆς Εἰδικεύσεως, μί (εἰς ποσοστά)

Τομείς	Α. Ἔτος 1961				Β. Ἔτος 1971					
	Πρωτογ. (1)	Δευτερογ. (2)	Τριτογ. (3)	Σύνολον Περιφ. μῆ (4)	Πρωτογ. (6)	Δευτερογ. (7)	Τριτογ. (8)	Σύνολον Περιφ. μῆ (9) (10)		
Περιφέρειαι										
1. Ἀττικὴ καὶ Ν. Αἰγαίου	0,2016	0,3144	0,4840	1,0	0,337	0,1214	0,3708	0,5078	1,0	0,296
2. Πελοπόννησος καὶ Δυ- τικὴ Στερεὰ Ἑλλάς	0,6925	0,1299	0,1775	1,0	0,154	0,6287	0,1562	0,2151	1,0	0,211
3. Θεσσαλία	0,6784	0,1382	0,1834	1,0	0,140	0,6023	0,1729	0,2248	1,0	0,185
4. Ἥπειρος	0,6958	0,1198	0,1843	1,0	0,157	0,6105	0,1686	0,2209	1,0	0,193
5. Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Μακεδονία	0,6003	0,1843	0,2158	1,0	0,062	0,4422	0,2617	0,2960	1,0	0,036
6. Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ Θράκη	0,7701	0,1041	0,1258	1,0	0,231	0,7006	0,1204	0,1790	1,0	0,283
7. Κρήτη	0,6974	0,1096	0,1930	1,0	0,159	0,6359	0,1538	0,2103	1,0	0,219
8. Σύνολον	0,5386	0,1902	0,2712	1,0		0,4173	0,2504	0,3323	1,0	

Πηγή : Αἱ στήλαι (1), (2) καὶ (3) τοῦ παρόντος πίνακος προέκυψαν διὰ διαιρέσεως τῶν ἀριθμῶν τῶν στηλῶν (9), (11) καὶ (13), ἀντι-στοίχως, τοῦ Πίνακος 2 πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς τῆς στήλης (7) τοῦ αὐτοῦ πίνακος. Ὁμοίως αἱ στήλαι (6), (7) καὶ (8) προέκυψαν διὰ διαιρέσεως τῶν ἀριθμῶν τῶν στηλῶν (10), (12) καὶ (14), ἀντιστοίχως, τοῦ Πίνακος 2 πρὸς τοὺς τῆς στήλης (8) τοῦ αὐτοῦ πίνακος. Αἱ στήλαι (4) καὶ (9) παρέχουν τὰ ἀθροίσματα τῶν ποσοστῶν τῶν οἰκείων περιῶν. Αἱ στήλαι (5) καὶ (10) ὑπελογί-σθησαν ἐκ τῶν στοιχείων τῶν προηγουμένων στηλῶν συμφώνως πρὸς τὸν τύπον (1) τοῦ κειμένου.

Π Ι Ν Α Κ Η 6

Περιφερειακή Διάρθρωσις τῆς Ἀπασχολήσεως κατὰ Κλάδον καὶ συντελεστῆς Γεωγραφικῆς Συγκεντρώσεως μ₂
(εἰς ποσοτά)

Περιφέρειαι	Ἔτος 1961				Ἔτος 1971			
	Πρωτογεν. (1)	Δευτερογεν. (2)	Τριτογεν. (3)	Σύνολον Χώρας (4)	Πρωτογεν. (5)	Δευτερογεν. (6)	Τριτογεν. (7)	Σύνολον Χώρας (8)
1. Ἀττικὴ καὶ Ν. Αἰγαίου	0,1122	0,4957	0,5349	0,2998	0,1057	0,5381	0,5552	0,3633
2. Πελοπόννησος καὶ Δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάς	0,2230	0,1185	0,1135	0,1734	0,2443	0,1012	0,1049	0,1621
3. Θεσσαλία	0,1378	0,0795	0,0740	0,1094	0,1493	0,0714	0,0699	0,1034
4. Ἠπειρός	0,0770	0,0376	0,0405	0,0596	0,0750	0,0345	0,0341	0,0513
5. Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Μακεδονία	0,1878	0,1632	0,1337	0,1685	0,1750	0,1726	0,1471	0,1651
6. Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ Θράκη	0,1811	0,0694	0,0588	0,1267	0,1621	0,0464	0,0520	0,0966
7. Κρήτη	0,0811	0,0361	0,0446	0,0626	0,0886	0,0357	0,0368	0,0581
8. Σύνολον Κλάδου	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
9. Συντελεστῆς μ ₂	0,188	0,196	0,235	0,258	0,182	0,192		

Πηγή : Τὰ φανῆνα τῶν ὀκτώ πρώτων σειρῶν τῶν στηλῶν (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7) καὶ (8) προέκυψαν διὰ διαίρεσεως τῶν ἀντιστοιχῶν φαντῶν τῶν στηλῶν (9), (11), (13), (7), (10), (12), (14) καὶ (8). ἀντιστοιχῶς, τοῦ Πίνακος 2 ὡς πρὸς τὸ ἀθροῖσμα τῶν οἰκείων στηλῶν τοῦ Πίνακος 2. Ἡ τελευταία σειρά ἀπελογίσθη ἐκ τῶν στοιχείων τῶν προγενεστέρων σειρῶν, σφμ-φῶνης πρὸς τὸν τύπον (2) τοῦ κειμένου.

53,5 % τὸ 1961) ἦτο συγκεντρωμένον εἰς τὴν ὑδροκέφαλον περιφέρειαν Ἀττικῆς καὶ Νήσων Αἰγαίου, ἐνῶ τὰ τρία πέμπτα τῶν ἀπασχολουμένων εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν ἦσαν ἐγκατεστημένα εἰς τὰς ὑπ' ἀριθμ. 2, 5 καὶ 6 Περιφέρειας [Πίναξ 6, Στῆλαι (1) καὶ (5)].

Ἐξ ὄλων τῶν περιφερειῶν τῆς Χώρας, τὸ πλεόν ὁμοιομόρφως κατανεμημένον, μεταξὺ τῶν τριῶν παραγωγικῶν κλάδων, ἦτο τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν τῆς Κ. καὶ Δ. Μακεδονίας. Οὕτως ἢ ὡς ἄνω περιοχῆ, ἢ ὅποια ἀψηχόλησε τὸ 16,5 % περίπου τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, συνεκέντρωσε τὸ 18,8 % τῶν ἀπασχολουμένων εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν τὸ 1961 ἔναντι 17,5 % τοῦ 1971, τὸ 16,3 % τῶν ἀπασχολουμένων εἰς τὴν μεταποίησην τὸ 1961 ἔναντι 17,3 % τοῦ 1971 καὶ τὸ 13,4 % τῶν ἀπασχολουμένων εἰς τὰς ὑπηρεσίας τὸ 1961 ἔναντι 14,7 % τοῦ 1971 [Πίναξ 6, Σειρὰ (5)]. Αἱ Περιφέρειαι 4 καὶ 7 ἦσαν αἱ πτωχότεραι ὄλων ἐξ ἐπόψεως συγκεντρώσεως ἐργαζομένων εἰς τὴν πρωτογενῆ, δευτερογενῆ καὶ τριτογενῆ παραγωγὴν [Πίναξ 6, Σειραὶ (4) καὶ (7)].

Ἐκ τῆς ἐπισκοπῆσεως τῶν συντελεστῶν γεωγραφικῆς συγκεντρώσεως τῶν παραγωγικῶν κλάδων, οἱ ὅποιοι παρέχονται εἰς τὴν τελευταίαν σειρὰν τοῦ Πίνακος 6², συνάγονται τὰ ἑξῆς : Πρῶτον, κατὰ τὴν περίοδον 1961 - 1971, αἱ ἀριθμητικαὶ τιμαὶ τῶν ὑπολογισθέντων συντελεστῶν μ_2 ἐκυμάνθησαν μεταξὺ 18 % - 26 %, γεγονός τὸ ὅποῖον υπογραμμίζει τὴν μερικὴν περιφερειακὴν συγκεντρώσιν τῶν κλάδων. Δεύτερον, παρετηρήθη αὔξησις τῆς γεωγραφικῆς συγκεντρώσεως τῶν ἐργαζομένων εἰς τὸν πρωτογενῆ τομέα διαχρονικῶς. Ἡ ἐν λόγῳ αὔξησις ἔλαβε χώραν κυρίως εἰς τὰς Περιφέρειας 2 καὶ 3, ἐν μέρει δὲ εἰς τὴν 7, εἰς βάρους τῶν ὑπολοίπων περιφερειῶν. Ἡ ἀριθμητικὴ τιμὴ τοῦ σχετικοῦ συντελεστοῦ μ_2 ἠϋξήθη, ἀπὸ 18,8 % τὸ 1961, εἰς 25,8 % τὸ 1971. Τρίτον, παρετηρήθη μικρὰ μείωσις εἰς τὴν γεωγραφικὴν συγκέντρωσιν τῶν ἐργαζομένων εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς. Οὕτως οἱ συντελεσταὶ μ_2 διὰ τὸν δευτερογενῆ καὶ τριτογενῆ τομέα ἐμειώθησαν, ἀπὸ 19,6 % καὶ 23,5 %, ἀντιστοίχως, τὸ 1961, εἰς 18,2 % καὶ 19,2 % τὸ 1971.

Ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ τύπου (3) εἰς τὰ δεδομένα τοῦ Πίνακος 6 συνάγεται, ὅτι μικρὰ σχέσις ἐξαρτήσεως ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ πρωτογενοῦς τομέως ἀφ' ἑνὸς καὶ οἰουδήποτε ἐκ τῶν δύο ἄλλων τομέων ἀφ' ἑτέρου, ἐνῶ ὑπάρχει σχεδὸν πλήρης ἀλληλεξάρτησις μεταξὺ τοῦ δευτερογενοῦς καὶ τοῦ τριτογενοῦς τομέως. Εἰδικώτερον ἢ σχετικῶς μικρὰ ἀλληλεξάρτησις μεταξὺ πρωτογενοῦς καὶ δευτερογενοῦς τομέως, ὡς καὶ μεταξὺ πρωτογενοῦς καὶ τριτογενοῦς τομέως κατὰ τὸ ἔτος 1961 ἔγινε ἀκόμη μικροτέρα τὸ 1971. Οἱ σχετικοὶ συντελεσταὶ ἠϋξήθησαν, ἀπὸ 38,3%³

2. Ἡ ἀριθμητικὴ τιμὴ, π.χ. τοῦ συντελεστοῦ μ_2 διὰ τὸν πρωτογενῆ τομέα, κατὰ τὸ ἔτος 1961, ἢ ὅποια προκύπτει ἐκ τῶν δεδομένων τῶν στηλῶν (1) καὶ (4) τοῦ Πίνακος 6 ἔχει ὡς ἑξῆς: $[| 0,1122 - 0,2998 | + | 0,2230 - 0,1734 | + \dots + | 0,0811 - 0,0620 |] / 2 = (0,1876 + 0,0496 + \dots + 0,0185) / 2 = 0,188$.

3. Τὸ ποσοστὸν αὐτὸ ὑπελογίσθη βάσει τῶν δεδομένων τῶν Στηλῶν (1) καὶ (2) τοῦ Πίνακος 6, ὡς ἑξῆς: $[| 0,1122 - 0,4957 | + | 0,2230 - 0,1185 | + \dots + | 0,0811 - 0,0361 |] / 2 = (0,3835 + 0,1045 + \dots + 0,0450) / 2 = 0,383$.

καί 42,3%, αντίστοιχως, κατά τὸ 1961, εἰς 43,2 % καί 44,9 % κατά τὸ 1971. Ἀντιθέτως, ἡ ὑπάρχουσα μεγάλη σύνδεσις μεταξύ δευτερογενοῦς καί τριτογενοῦς τομέως κατά τὸ 1961 ἔγινε ἀκόμη ἐντονωτέρα κατά τὸ 1971. Ἡ ἀριθμητικὴ τιμὴ τοῦ σχετικοῦ συντελεστοῦ μ_3 ἐμειώθη, ἀπὸ 5 % τὸ 1961, εἰς 2,7 % τὸ 1971.

4. Χωροταξικὴ Συγκέντρωσις τῶν Παραγωγικῶν Κλάδων

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀριθμητικῶν τιμῶν τῶν συντελεστῶν χωροταξικῆς συγκεντρώσεως, μ_4 , διὰ τὰ ἔτη 1961 καί 1971 (Πίναξ 7), προκύπτουν τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα: Πρῶτον, δι' ἀμφοτέρω τὰ ὑπ' ὄψιν ἔτη ἡ σχετικὴ συμμετοχὴ τῆς Περιφέρειας 1 εἰς τὸν πρωτογενῆ τομέα ἦτο μικροτέρα τῆς μονάδος, ἦτοι 0,291⁴ κατά τὸ 1971 ἔναντι 0,374 τοῦ 1961. Ἀντιθέτως αἱ σχετικαὶ μερίδες τῶν ὑπολοίπων περιφερειῶν εἰς τὸν πρωτογενῆ τομέα ἦσαν μεγαλύτεραι τῆς μονάδος, κυμανθεῖσαι ἀπὸ 1,115 (Περιφέρεια 5) ἕως 1,430 (Περιφέρεια 6) κατά τὸ 1961 καί 1,060 (Περιφέρεια 5) ἕως 1,679 (Περιφέρεια 6) κατά τὸ 1971. Δεύτερον, οἱ συντελεσταὶ μ_4 τῶν ὑπ' ἀριθμ. 2, 3, 4, 6 καί 7 Περιφερειῶν τοῦ Πίνακος 7 ἀναφορικῶς πρὸς τὸν πρωτογενῆ τομέα ἠδξήθησαν, κυμανθόντες ἀπὸ 1,260 (Περιφέρεια 3) μέχρι 1,430 (Περιφέρεια 6) κατά τὸ ἔτος 1961, εἰς 1,443 (Περιφέρεια 3) μέχρι 1,679 (Περιφέρεια 6) τὸ 1971. Αἱ ἐκτιμήσεις αὐταὶ ἀρκοῦν διὰ νὰ δείξουν, ὅτι ὑπάρχει τάσις αὐξήσεως τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν ὄλων τῶν περιφερειῶν τοῦ Κράτους, ἐκτὸς τῆς Περιφέρειας 1, ἡ ὁποία τείνει νὰ ἀπωλέσῃ ταύτην, ὡς καί τῆς Περιφέρειας 5, ἡ ὁποία τείνει νὰ συμπεριφέρεται ὅπως τὸ ἐθνικὸν πρότυπον (δηλ. ὁ συντελεστὴς μ_4 τῆς περιοχῆς αὐτῆς τείνει πρὸς τὴν μονάδα). Τρίτον, ὁ συντελεστὴς χωροταξικῆς συγκεντρώσεως τοῦ δευτερογενοῦς τομέως εἰς τὴν Κ. καί Δ. Μακεδονίαν (θεωρουμένην ὡς «ἀντιπροσωπευτικὴν» περιφέρειαν) ἐκυμάνθη περίξ τῆς μονάδος κατά τὴν δεκαετίαν 1961 - 1971. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἐβελτιώθη ὁ σχετικὸς συντελεστὴς τῆς Περιφέρειας 1, μειωθείς ἀπὸ 1,653 κατά τὸ 1961 εἰς 1,481 τὸ 1971. Τέταρτον, αἱ σχετικαὶ μερίδες τῶν ὑπολοίπων περιφερειῶν εἰς τὸν δευτερογενῆ τομέα ἐκινήθησαν εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα, δηλαδή κάτω τοῦ 0,727 τὸ 1961 καί κάτω τοῦ 0,690 τὸ 1971 (Περιφέρεια 3). Συγκεκριμένως, αἱ σχετικαὶ μερίδες τῶν Περιφερειῶν 4 καί 7 ἐβελτιώθησαν ἐλαφρῶς, ἦτοι ἠδξήθησαν ἀπὸ 0,630 τὸ 1961 εἰς 0,673 τὸ 1971 (Περιφέρεια 4) καί ἀπὸ 0,576 εἰς 0,614 (Περιφέρεια 7). Ἀντιθέτως οἱ συντελεσταὶ μ_4 τῶν ὑπ' ἀριθμ. 2, 3 καί 6 Περιφερειῶν εἰς τὸν δευτερογενῆ τομέα ἠλαττώθησαν, ἦτοι ἐκυμάνθησαν ἀπὸ 0,547 (Περιφέρεια 6) ἕως 0,727 (Περιφέρεια 3) κατά τὸ 1961 εἰς 0,481 (Περιφέρεια 6) ἕως 0,690 (Περιφέρεια 3) τὸ 1971. Αἱ ἀνωτέρω περιγραφεῖσαι τάσεις τῶν συντελεστῶν χωροταξικῆς συγκεντρώσεως τοῦ δευτερογενοῦς τομέως κατά τὴν δεκαετίαν 1961 - 1971 ἐνισχύουν τὴν ἄποψιν, ὅτι εἰς μίαν ὑπὸ ἀνάπτυξιν τελοῦσαν οἰκονομίαν, ὡς ἡ Ἑλλάς, αἱ βιομηχαναί τείνουν γενικῶς

4. Ἡ ἐν λόγῳ ἀριθμητικὴ τιμὴ δύναται νὰ ὑπολογισθῇ εἴτε βάσει τῶν δεδομένων τοῦ Πίνακος 5, Στήλη (6), ἦτοι $0,1214/0,4173 \approx 0,291$, εἴτε βάσει τῶν δεδομένων τοῦ Πίνακος 6, Σειρά (1), ἦτοι $0,1057/0,3633 \approx 0,291$.

νά συγκεντρώνονται εἰς τὰ παραδοσιακά μεταποιητικά κέντρα (ὡς αἱ ὑπ' ἀριθμ. 1 καὶ 5 Περιφέρειαι), διστάζουν δὲ νὰ ἐγκαθίστανται μακρὰν αὐτῶν, λόγῳ παροχῆς κινήτρων ὑπὸ τῶν ἀσκούντων οικονομικὴν πολιτικὴν⁵. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα ὑπάρχει ἐκπαιδευμένον ἐργατικὸν δυναμικόν, μεγάλαι ἀγοραὶ διαθέσεως τῶν προϊόντων, ἐξωτερικαὶ οικονομίαι κ.τ.λ. Πέμπτον, ἡ συμπεριφορὰ τῶν συντελεστῶν χωροταξικῆς συγκεντρώσεως τοῦ τριτογενοῦς τομέως ἦτο ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν συμπεριφορὰν τῶν συντελεστῶν μ₄ τοῦ δευτερογενοῦς τομέως. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐκπλήσση, ἐὰν ληθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ μεγάλη ἀλληλεξάρτησις τῶν δύο τομέων. (Πρβλ. σχετικῶς προηγουμένην παράγραφον). Οὕτως ὁ συντελεστὴς μ₄ τῆς Περιφέρειας 1 ἦτο

Π Ι Ν Α Ξ 7

Συντελεσταὶ Χωροταξικῆς Συγκεντρώσεως, μ₄
(εἰς ποσοστὰ)

Περιφέρειαι	Τομεῖς	Πρωτογ.	Δευτερογ.	Τριτογ.	Πρωτογ.	Δευτερογ.	Τριτογ.
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
		Ἔτος 1961			Ἔτος 1971		
1.	Ἀττικὴ καὶ Νῆσοι Αἰγαίου	0,374	1,653	1,784	0,291	1,481	1,528
2.	Πελοπόννησος καὶ Δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάς	1,286	0,683	0,654	1,507	0,623	0,647
3.	Θεσσαλία	1,260	0,727	0,676	1,443	0,690	0,676
4.	Ἠπειρος	1,292	0,630	0,680	1,463	0,673	0,665
5.	Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Μακεδονία	1,115	0,969	0,794	1,060	1,045	0,891
6.	Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ Θράκη	1,430	0,547	0,464	1,679	0,481	0,539
7.	Κρήτη	1,295	0,576	0,712	1,524	0,614	0,632

Πηγή: Οἱ ὑπολογισμοὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ τύπου (4) τοῦ κεϊμένου καὶ τῶν δεδομένων τῶν Πινάκων 5 καὶ 6.

δυσαναλόγως μέγας ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἀντιστοίχους συντελεστὰς τῶν λοιπῶν περιφερειῶν, καίτοι ἐμειώθη ἀπὸ 1,784 κατὰ τὸ 1961 εἰς 1,528 κατὰ τὸ 1971. Ἐξ ἄλλου ὁ συντελεστὴς τῆς Περιφέρειας 5 ἔτεινε πρὸς τὴν μονάδα (0,891 τὸ 1971 ἔναντι 0,794 τὸ 1961), ἐνῶ ἡ πλειοψηφία τῶν συντελεστῶν μ₄ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς λοιπὰς περιφέρειας ἐκυμάνθη μεταξύ 0,6 - 0,7. Ὁ χαμηλότερος συντελεστὴς χωροταξικῆς συγκεντρώσεως τοῦ τριτογενοῦς τομέως ἦτο τῆς Περιφέρειας 6 ὑπολογισθεὶς εἰς 0,464 τὸ 1961 καὶ 0,539 τὸ 1971.

5. Περιφερειακὴ Ἀνισοκατανομὴ τοῦ Εἰσοδήματος

Κατὰ τὴν δεκαετίαν 1961 - 1971 τὸ κατὰ κεφαλὴν περιφερειακὸν εἰσόδημα (ἀκαθάριστον ἐγχώριον προϊόν εἰς σταθερὰς τιμὰς τοῦ ἔτους 1970) ἐδιπλασιάσθη, χωρὶς ὅμως οὐσιώδεις μεταβολὰς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κατανομὴν αὐτοῦ μεταξύ τῶν περιφερειῶν (Πίναξ 1). Οὕτως αἱ πλούσιαι περιοχαὶ παρέμειναν πλούσιαι

5. Ἀντίθετοι ἀπόψεις ἀναπτύσσονται εἰς [10, σελ. 87 - 88].

καί αἱ πτωχαὶ παρέμειναν πτωχαί. Συγκεκριμένως ἡ Περιφέρεια 1 ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι ἡ πλουσιωτέρα ὄλων, μὲ τὸ μεγαλύτερον κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα, ἤτοι 44.868 δρχ. τὸ 1971 ἔναντι 22.017 τὸ 1961. Ἡ Περιφέρεια 5 διετήρησε τὴν δευτέραν θέσιν, μὲ εἰσόδημα ἐλαφρῶς ἀνώτερον τοῦ μέσου κατὰ κεφαλὴν ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἤτοι 34.028 δρχ. τὸ 1971 ἔναντι 15.339 δρχ. τὸ 1961. Τὸ εἰσόδημα τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἦτο ἴσον πρὸς τὸ 70 % - 75 % τοῦ εἰσοδήματος τῆς Περιφερείας 1. Ἡ Περιφέρεια 4 παρέμεινε ἡ πτωχοτέρα ὄλων, μὲ τὸ μικρότερον κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα, ἤτοι 18.925 δρχ. τὸ 1971 ἔναντι 8.884 δρχ. τὸ 1961, ἤτοι περὶπου 40 % - 42 % τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος τῆς Περιφερείας 1. Τὰ λοιπὰ κατὰ κεφαλὴν περιφερειακὰ εἰσοδήματα ἐκυμάνθησαν ἐπέριξ τοῦ ἀντιστοίχου εἰσοδήματος τῆς Περιφερείας 4. Τὰ ἀνωτέρω, ὡς καὶ ἡ διάκρισις τῶν περιφερειῶν εἰς πλουσιωτέρας καὶ εἰς πτωχοτέρας, παρέχονται εἰς τὸν Πίνακα 1.

Διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν στατιστικῶν δεδομένων τοῦ Πίνακος 2, ἤτοι τῆς συνολικῆς, κατὰ περιφέρειαν, ἀπασχολήσεως ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἀντίστοιχον ἀκαθάριστον ἐγχώριον προϊόν, δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς μέτρησιν τῆς περιφερειακῆς ἀνισοκατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος διὰ τὰ ἔτη 1961 [Στῆλαι (7), καὶ (1)] καὶ 1971 [Στῆλαι (8) καὶ (2)]. Οὕτως ἀκολουθοῦντες τὴν διαδικασίαν, ἡ ὁποία περιγράφεται εἰς τὸ Σχῆμα 1 καὶ εἰς τὸν τύπον (5α)⁶, εὐρίσκομεν ὅτι οἱ συντελεσταὶ τοῦ Gini ἦσαν ἀντιστοίχως ἴσοι πρὸς 0,239 καὶ 0,218 κατὰ τὰ ἔτη 1961 καὶ 1971. Ἐν ἄλλοις λόγοις, κατὰ τὰ ὡς ἄνω ἔτη ἡ περιφερειακὴ ἀνισοκατανομή τοῦ εἰσοδήματος παρέμεινε σχεδὸν ἀμετάβλητος.

Ἡ διαπίστωσις αὐτή, ὅμως, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἱκανοποιητικὴ, διότι βασίζεται ἐπὶ δύο μόνον παρατηρήσεων καὶ εἶναι συνεπῶς δυνατόν ἡ παρατηρηθεῖσα σχετικὴ σταθερότης εἰς τὴν κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος μεταξὺ τῶν περιφερειῶν νὰ εἶναι συμπτωματικὴ. Διὰ τοῦτο, χρησιμοποιοῦντες τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα τοῦ δημοσιεύματος [2], προβαίνομεν κατωτέρω εἰς ὑπολογισμὸν τοῦ συντελεστοῦ τοῦ Gini δι' ὅλα τὰ ἔτη τῆς χρονολογικῆς σειρᾶς 1961 - 1971. Ἐνταῦθα τὰ ἄτομα εἶναι οἱ φορολογούμενοι καὶ τὸ εἰσόδημα εἶναι τὸ δηλωθέν εἰσόδημα τῶν φορολογουμένων (Βλέπε Πίνακα 3). Καὶ ἄλλιν τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα κρίνονται ὡς ἀνεπαρκῆ, διότι δὲν παρέχουν πληροφορίας διὰ τὴν προσωπικὴν κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος ἐντὸς ἐκάστης περιφερείας, οὔτε πληροφορίας σχετικὰς μὲ τὴν κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος μεταξὺ τῶν περιφερειῶν⁷. Τὰ διαθέσιμα

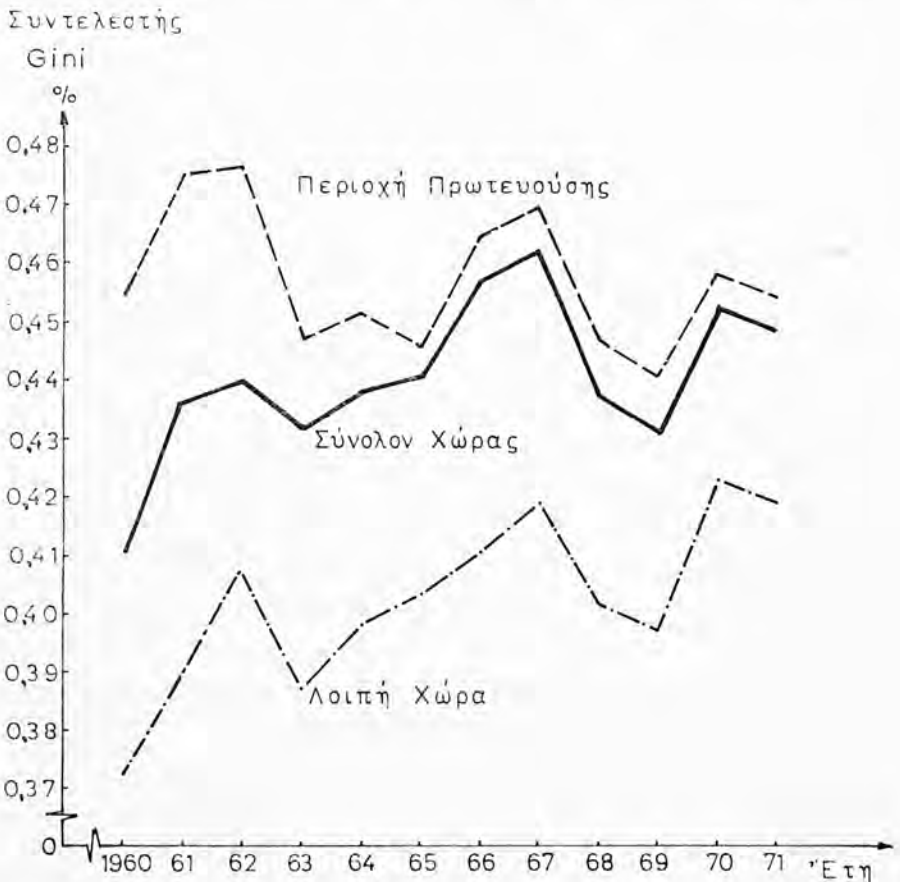
6. Διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ συντελεστοῦ τοῦ Gini ἀπαιτεῖται ἡ κατασκευὴ ποσοστιαίων ἀθροιστικῶν σειρῶν ἀτόμων καὶ εἰσοδημάτων (Βλέπε Σχῆμα 1). Κατὰ τὴν ἐν λόγω διαδικασίαν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν τὸ ποσοστὸν τῶν ἀτόμων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ποσοστὸν τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν, τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ χαμηλότερον κατὰ κεφαλὴν περιφερειακὸν εἰσόδημα. Εἰς τὰ ποσοστὰ αὐτὰ προσετέθησαν, ἐν συνεχείᾳ, τὰ ἀνάλογα ποσοστὰ ἀτόμων καὶ εἰσοδημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχεῖ τὸ δεύτερον ἐκ τῶν κάτω κατὰ κεφαλὴν περιφερειακῶν εἰσοδημάτων κ.ο.κ.

7. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀξίζει νὰ σημειωθῆ, ὅτι διὰ πρώτην φοράν, τὸ δημοσίευμα [2] τοῦ ἔτους 1973 παρέχει πληροφορίας διὰ τὴν κατανομὴν τοῦ δηλωθέντος εἰσοδήματος τῶν φορολογουμένων μεταξὺ ὀκτῶ περιφερειῶν, ἤτοι τῆς Περιφερείας Πρωτευούσης, τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Ἀττικῆς καὶ Νήσων — πλὴν Περιφερείας Πρωτευούσης — καὶ τῶν ὑπ' ἀριθμ. 2 - 7 Περιφερειῶν τοῦ Κεφαλαίου Π.1 τῆς παρούσης ἐργασίας. Τὰ ἀνωτέρω ἀφοροῦν εἰς τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1972.

(1960) εις 0,4234 (1970). Τέλος, ως ανεμένετο, οί (μέσοι) συντελεσταί οί αφορών-
τες εις όλόκληρον τήν Χώραν ἐκινήθησαν εις ἐνδιάμεσα ἐπίπεδα, πλην ὅμως
πλησιέστερον τοῦ ἐπιπέδου τῆς Περιοχῆς Πρωτεύουσας. Ἐκυμάνθησαν δηλαδή
οὔτοι μεταξύ 0,4108 (1960) καί 0,4626 (1967). Ἡ ὑπαρξίς μεγαλυτέρας ἀνισοκατα-
νομῆς εἰσοδημάτων εις τήν Περιοχήν Πρωτεύουσας ἀπό τήν λοιπὴν Χώραν
δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ φάσμα ἐκπαιδεύσεως, εἰδικεύσεως, ταλάντου

Σ Χ Η Μ Α 2

Περιφερειακὴ Ἄνισοκατανομὴ Δηλωθέντος Οἰκογενειακοῦ Εἰσοδήματος

καὶ δραστηριότητος τῶν ἐργαζομένων εἶναι εὐρύτερον εις τὴν Πρωτεύουσαν
παρὰ εις τὴν λοιπὴν Χώραν. Ὡς ἐκ τούτου τὸ ὑπάρχον εὖρος ἀμοιβῶν εις ἕκαστον
ἐπάγγελμα εἶναι μεγαλύτερον εις τὴν Πρωτεύουσαν ἢ εις τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἐκ τῆς προηγηθείσης ἀναλύσεως συνάγονται τὰ ἀκόλουθα βασικά συμπεράσματα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν περιφερειακὴν κατανομὴν τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν ἐλληνικὴν οἰκονομίαν τῆς περιόδου 1961 - 1971. Πρῶτον, τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν τῆς Χώρας ἐμειώθη, ἡ δὲ μείωσις αὐτὴ προήλθε συνεπεῖα γενικῆς διαρροῆς τῶν ἀπασχολουμένων εἰς τὸν πρωτογενῆ τομέα ὄλων τῶν περιφερειῶν τῆς Χώρας. Ἡ μόνη περιοχὴ, εἰς τὴν ὁποίαν παρουσιάσθη αὔξεισις τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἦτο ἡ Ἀττικὴ καὶ αἱ Νῆσοι Αἰγαίου. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἠδξημένην ζήτησιν προϊόντων τοῦ βιομηχανικοῦ τομέως καὶ ἀπετέλεσαν εἰς τὴν ὑπ' ὄψιν περιοχὴν. Δεύτερον, ὁ πρωτογενὴς τομεὺς ἐξαιρουμένην τὴν ἀπασχολῆσιν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐν τούτοις ἀξίζει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν ἐμειώθη, ἀπὸ 53,9 % τὸ 1961, εἰς 41,7 % τὸ 1971. Αἱ ὑπηρεσίαι καὶ ἡ μεταποίησις ἀπετέλεσαν, ἀντιστοίχως, τὸν δεῦτερον καὶ τρίτον εἰς μέγεθος τομέα ἀπασχολήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Τρίτον, ἐξ ὄλων τῶν περιοχῶν, αἱ περιφέρειαι Ἀττικῆς καὶ Νήσων Αἰγαίου καὶ Α. Μακεδονίας καὶ Θράκης εἶχον τὸ περισσότερον εἰδικευμένον ἐργατικὸν δυναμικόν, ἡ μὲν πρώτη εἰς τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὴν μεταποίησιν, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν. Τέταρτον, ἡ Κ. καὶ Δ. Μακεδονία ἦτο ἡ μόνη περιοχὴ τῆς Χώρας, τῆς ὁποίας ἡ ποσοστιαία διάρθρωσις τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ μεταξὺ τῶν τριῶν παραγωγικῶν δυναμικοῦ τῆς Χώρας, ὁμοίομορφος. Πέμπτον, ἄνω τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς Χώρας, ἦτο ἐγκατεστητὸ ὅποῖον ἀπασχολεῖτο εἰς τὸν δευτερογενῆ καὶ τριτογενῆ τομέα. Ἐκτον, ὑπάρχει τάσις μείωσιν εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀττικῆς καὶ Νήσων Αἰγαίου. Ἑβδόμον, ἡ Ἡπειροσὸς καὶ ἡ Κρήσις παρουσίασαν τὴν μικροτέραν συγκέντρωσιν ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἐξ οἰοδότητε τῶν τριῶν τομέων. Ὄγδοον, παρατηρήθη ὅτι ἡ μεταβολὴ εἰς τὴν ἀπασχόλησιν τοῦ δευτερογενοῦς τομέως συνωδεύετο πάντοτε ἀπὸ ἀνάλογον μεταβολὴν εἰς τὴν ἀπασχόλησιν τοῦ τριτογενοῦς τομέως. Ἐνατον, οἱ συντελεσταὶ χωροταξικῆς συγκεντρώσεως τοῦ πρωτογενοῦς τομέως, ἐξαιρέσει τοῦ συντελεστοῦ τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀττικῆς καὶ Νήσων Αἰγαίου, ἦσαν μεγαλύτεροι τῆς μονάδος. Ἀντίθετον εἰκόνα ἐνεφάνισαν οἱ ἀντίστοιχοι συντελεσταὶ τοῦ δευτερογενοῦς καὶ τριτογενοῦς τομέως. Ἐκ τῆς προηγηθείσης ἀναλύσεως εὐρέθη ὅτι ἡ περιοχὴ τῆς Κ. καὶ Δ. Μακεδονίας εἶναι ἡ «τυπικὴ» ἢ «ἀντιπροσωπευτικὴ» περιφέρεια τῆς Χώρας, δεδομένου ὅτι οἱ συντελεσταὶ χωροταξικῆς συγκεντρώσεως τῶν διαφόρων κλάδων αὐτῆς ἦσαν σχεδὸν (ἢ ἔτιναι νὰ εἶναι) ἴσοι πρὸς τὴν μονάδα. Δέκατον, μεταξὺ ὄλων τῶν περιοχῶν τῆς Χώρας, πλουσιωτέρα ἀπεδείχθη ἡ περιφέρεια Ἀττικῆς καὶ Νήσων Αἰγαίου, ἐνῶ πτωχοτέρα ὄλων ἦτο τῆς Ἡπείρου. Τὸ μέσον κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα τῆς πρώτης ὑπερέβαινε κατὰ 48 % τὸ 1961 καὶ 36 % τὸ 1971 τὸ μέσον κατὰ κεφαλὴν ἐθνικὸν εἰσόδημα, τὸ ὅποῖον ἀπέλανε ἐπίσης ἡ Κ. καὶ Δ. Μακεδονία. Ἐξ ἄλλου τὸ μέσον κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα τῆς Ἡπείρου ὑπελείπετο τοῦ μέσου κατὰ κεφαλὴν ἐθνικοῦ εἰσοδήματος

κατά 40 % τὸ 1961 καὶ 43 % τὸ 1971, Ἐνδέκατον, ἡ ἀνισοκατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὸ σύνολον τῆς Χώρας καὶ τὰς περιφερείας (Περιοχὴ Πρωτευούσης, λοιπὴ Χώρα) εἶχε κυκλικὴν συμπεριφορὰν μὲ ἐξάρσεις κατὰ τὰ ἔτη 1962, 1967 καὶ 1970. Τέλος, μεγαλύτερα ἀνισοκατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος παρετηρήθη ἐντὸς τῆς Περιφερείας Πρωτευούσης παρὰ εἰς τὴν λοιπὴν Χώραν. Ἐν τούτοις, ἐντονώ-
 τεται τάσεις αὐξήσεως τῆς ἀνισοκατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος διεπιστώθησαν εἰς τὴν λοιπὴν Χώραν παρὰ εἰς τὴν Πρωτεύουσαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γερωνυμάκη, Σ. (1961), «Περιφερειακὴ Κατανομὴ τοῦ Εἰσοδήματος», *Οἰκονομικὴ Πορεία*, σελ. 533 - 537.
2. Ἐθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος, Στατιστικὴ τοῦ Δηλωθέντος Εἰσοδήματος Φυσικῶν Προσώπων καὶ τῆς Φορολογίας αὐτοῦ, ἐτήσια ἐκδόσεις τῆς Ε.Σ.Υ.Ε.
3. Isard, W. (1960), *Methods of Regional Analysis: An Introduction to Regional Science*, The M.I.T. Press, Cambridge Mass., Κεφ. 7.
4. Κέντρον Προγραμματισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν (1972), *Σχέδιον Προτύπου Μακροχρονίου Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος*, Μέρη Α καὶ Β, ΚΕ.Π.Ε., Ἀθῆναι.
5. Κουτσουμάρη, Γ. Φ. (1962), *Τὸ Πρόβλημα τῆς Χωρονομικῆς Συγκεντρώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Βιομηχανίας*, Κέντρον Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν, Ἀθῆναι.
6. Lianos, T. P., and Prodromidis, K. P. (1974), *Aspects of Income Distribution in Greece*, Center of Planning and Economic Research, Athens.
7. Papageorgiou, C. L. (1973), *Regional Employment in Greece I*, National Centre of Social Research, Athens.
8. Thompson, W. R. (1957), «The Coefficient of Localization: An Appraisal», *Southern Economic Journal*, Τόμ. 23, σελ. 320 - 325.
9. Ward, B. (1963), *Ἑλληνικὴ Περιφερειακὴ Ἀνάπτυξις*, Κέντρον Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν, Ἀθῆναι.
10. Χιώτη, Γ. Π. (1973), «Κατανομὴ τῆς Βιομηχανικῆς Ἀναπτύξεως εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Χῶρον», *Σπουδαί*, Τόμ. ΚΒ, σελ. 64 - 106.

Η ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Τοῦ Δρος ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΛΗ — ΣΤΑΥΡΟΥ

Οἰκονομολόγου τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος

I. Ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν καὶ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον

1. Τί προκαλεῖ τὴν διάρθρωσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῶν χωρῶν καὶ ποῖοι εἶναι οἱ παράγοντες ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι συντελοῦν εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ «συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος τούτων»; Ἡ κλασσικὴ θεωρία ἀπέδειξεν ὅτι, δύο χῶραι δύνανται, ἐπωφελῶς δι' ἀμφοτέρας, νὰ ἀναπτύξουν μεταξύ των ἐμπόριον καὶ ὅταν ἀκόμη μία ἐκ τούτων δύναται νὰ παραγάγῃ ἐφθηνότερα τῆς ἑτέρας, ὅλα τὰ προϊόντα. Ἄλλ' ἢ ἐν λόγῳ θεωρία δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαρθῇ πέραν τῶν φαινομένων καὶ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τοὺς παράγοντας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι συντελοῦν εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος. Οὐδεμία ἀπάντησις ἐδόθη ὑπὸ τῶν κλασσικῶν οἰκονομολόγων εἰς τὴν παρατήρησιν τοῦ J.S. Mill¹: «Προϊόντα, τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ παραχθοῦν εἰς τὴν ἐγχωρίαν ἀγορὰν εἰσάγονται, παρ' ὅλα ταῦτα. Διαιτί; Διότι εἶναι ἐφθηνότερα ἢ εἰσαγωγή των, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐγχώριον παραγωγὴν των. Ἀλλὰ ἡ αἰτιολογία αὐτὴ ἀπαιτεῖ μίαν περαιτέρω ἐξήγησιν τῆς».

Ὁ Ricardo παρέμεινεν ἀδιάφορος, σχετικῶς μὲ τὴν βαθυτέραν φύσιν τοῦ φαινομένου τῶν δαπανῶν. Εἶναι πιθανόν ὅτι οὗτος, ἦτο προκατελιημμένος μὲ τὸ συγγενές, ἀλλὰ διάφορον ἐρώτημα τοῦ πλεονεκτήματος ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου, λαμβάνων ὡς δεδομένον τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ χῶραι ἐμφανίζουσι διάφορον ἐπίδοσιν εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν διαφόρων προϊόντων.

Οὕτως, εἰς τὸ ὑπόδειγμα τῶν κλασσικῶν οἰκονομολόγων, τὸ στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἐνός μόνον παραγωγικοῦ συντελεστοῦ καὶ τῆς σταθερᾶς σχέσεως εἰσροῶν - ἐκροῶν, αἱ διάφοροι, κατὰ χώραν καὶ προϊόν, «συνθήκαι παραγωγῆς» προσδιορίζουσι τὸ συγκριτικὸν πλεονέκτημα ἐκάστης ἐκ τούτων. Ἀλλὰ τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενον τῶν ἐν λόγῳ «κλιματολογικῶν» συνθηκῶν οὐδέποτε διηυκρινίσθη ἐπακριβῶς ὑπὸ τῆς κλασσικῆς σχολῆς.

Ἐφ' ὅσον ὡς συνθήκας παραγωγῆς θεωρήσωμεν τὴν συνάρτησιν τῆς παραγωγῆς, τὸ κλασσικὸν ὑπόδειγμα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι θεμελιούται ἐπὶ τῆς διαφοροποιήσεως, κατὰ χώραν (καὶ προϊόν), τῆς συναρτήσεως ταύτης. Εἶναι ὁμως,

1. «Principles of Political Economy», Ashley, Editor, 1917, σελ. 574.

ἐπίσης, δυνατόν νά θεωρήσωμεν τήν κλασσικήν θεωρίαν, ὡς βασιζομένην εἰς τήν διάφορον, κατὰ χώραν, ποιότητα τοῦ συντελεστοῦ ἐργασία μὲ παραδοχήν τῆς συναρτήσεως παραγωγῆς ὡς τῆς ἰδίας εἰς ὅλας τὰς χώρας. Ἀμφότεραι ὅμως αἱ ἀνωτέρω ἐρμηνεῖαι τοῦ κλασσικοῦ ὑποδείγματος ἐμφανίζουν ἀνεπαρκῆ ἀναλυτικὴν ἀξίαν. Καί ἐάν ἀκόμη παραβλεθῆ τὸ σφάλμα τῆς ἀναγνωρίσεως ἐνὸς μόνου παραγωγικοῦ συντελεστοῦ, παραμένει ἀναπάντητον τὸ ἐρώτημα διατί αἱ συναρτήσεις παραγωγῆς διαφέρουν, ἢ ὁ συντελεστής ἐργασία ἐμφανίζει διάφορον ποιότητα κατὰ χώραν; Αἱ ἐν λόγῳ διαφοροποιήσεις προκύπτουν, κατὰ τήν κλασσικήν θεωρίαν, μόνον ὡς ex post ἐρμηνεῖα ἐνὸς διαπιστωθέντος ἤδη σχήματος συγκριτικῶν δαπανῶν, ὥστε νά στερηται αὕτη οἰασθήποτε πρακτικῆς σημασίας διὰ τήν ἄσκησιν οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Τοῦτο ἰσχύει καί ἐάν ἀκόμη ἡ διαφορὰ ποιότητος τοῦ συντελεστοῦ ἐργασία, μεταξὺ τῶν χωρῶν, θεωρηθῆ ὡς ἐκφράζουσα, ἀορίστως, τήν διάφορον, ἀντιστοίχως, σύνθεσιν τοῦ παραγωγικοῦ τούτου συντελεστοῦ, συντιθεμένου ἐκ διαφόρων ὑποκατηγοριῶν ἐργασίας.

Ἡ ὀλίγη συναρτὰ τὴν προσφορὰν τῶν ἀγαθῶν ἀφ' ἐνὸς πρὸς τὴν προσφορὰν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὰς «φυσικὰς συνθήκας τῆς παραγωγῆς», αἱ ὁποῖαι εἶναι, κατ' αὐτόν, αἱ ἴδιαι εἰς ὅλας τὰς χώρας καὶ συνεπῶς, ἀποτελοῦν οὐδέτερον παράγοντα εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν εἰς αὐτάς.

Οὗτος ὑποθέτει ὅτι, κατὰ προϊόν, αἱ συναρτήσεις παραγωγῆς ὡς καί, ἐξ ὀρισμοῦ, οἱ παραγωγικοὶ συντελεσταὶ δὲν ἐμφανίζουν ποιοτικὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν χωρῶν. Τὸ συγκριτικὸν πλεονέκτημα ἐκάστης χώρας ἀνάγεται, τελικῶς, εἰς τὸν διάφορον, σχετικῶς, ἐξοπλισμὸν αὐτῆς εἰς παραγωγικοὺς συντελεστάς. Ὁ Ohlin ἀφῆκεν ἀπροσδιόριστον τὸν καθορισμὸν τοῦ χαρακτηρισμοῦ μῆς παραγωγικῆς διαδικασίας ὡς ἐντάσεως, ἐν σχέσει πρὸς ἕνα συντελεστήν τῆς παραγωγῆς. Τοῦτο ἐπέτυχεν ὁ Samuelson.

Ἡ ἀμφισβήτησις τῆς ὑποθέσεως περὶ τῆς ἰδίας συναρτήσεως παραγωγῆς (κατὰ προϊόν) εἰς ὅλας τὰς χώρας, ἢ δυνατότης ἐνδεχομένης ἀναστροφῆς, μεταβαλλομένης τῆς σχέσεως τῶν τιμῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, τοῦ χαρακτηρισμοῦ ἐνὸς ἀγαθοῦ ὡς ἐντάσεως, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς συντελεστάς τούτους καὶ αἱ δυσχέρειαι μετρήσεως καὶ συγκρίσεως, μεταξὺ τῶν χωρῶν, τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, ἴδια τῶν φυσικῶν πρώτων ὑλῶν, ἐκλόνησαν τὴν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν θεωρίαν Heckscher - Ohlin.

Ἐπίσης, ἡ ἐν λόγῳ θεωρία ἐμφανίζει ἀνεπάρκειαν εἰς τὴν περίπτωσιν ἀνταλλαγῆς περισσοτέρων τῶν δύο ἀγαθῶν, μεταξὺ περισσοτέρων τῶν δύο χωρῶν Ἐφ' ὅσον μία χώρα Α εἶναι πλουσία εἰς κεφάλαιον, ἐν σχέσει πρὸς τὴν χώραν Β, ἀλλὰ πλουσία εἰς ἐργασίαν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν χώραν Γ, εἶναι ἀδύνατον νά διακρίνωμεν τὰς ἐξαγωγὰς τῆς Α, ὡς μεγαλυτέρας σχέσεως κεφαλαίου πρὸς ἐργασίαν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς εἰσαγωγὰς τῆς Α, ὡς μεγαλυτέρας σχέσεως κεφαλαίου πρὸς ἐργασίαν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς εἰσαγωγὰς τῆς Α. Βεβαίως, εἰς τὸ συγκεκριμένον ὑπόδειγμα τῶν περισσοτέρων μὲν χωρῶν, ἀλλὰ τῶν δύο μόνου συντελεστῶν παραγωγῆς, τὸ πρόβλημα λύεται διὰ τῆς διερευνήσεως τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τῆς χώρας Α καὶ ἐκάστης τῶν μετ' αὐτῆς συναλλασσομένων κερχωρισμένων. Ἐφ' ὅσον ὅμως, οἱ

συντελεσται παραγωγής είναι περισσότεροι τών δύο, τὰ προκύπτοντα προβλήματα είναι περισσότερον δισειπίλυτα ².

2. Είναι παραδεκτόν ότι, τόσον τὸ κλασσικόν ὑπόδειγμα, ὅσον καὶ ἡ θεωρία Heckscher - Ohlin διατηροῦν ὡς θεωρητικὰ σχήματα, ἀναμφισβήτητον λογικὴν συνέπειαν καὶ εἶναι, ὡς ἐκ τούτου, λογικῶς ἀληθῆ. Ὑπὸ τὴν συνθήκην τῶν δύο ἀγαθῶν, ἑνὸς μόνον παραγωγικοῦ συντελεστοῦ καὶ σταθεροῦ κόστους παραγωγῆς, κατὰ μονάδα προϊόντος, ἢ, πρὸ τοῦ ἐμπορίου, σχέσις τῆς τιμῆς τῶν ἀγαθῶν εἶναι ἀποκλειστικῶς συνάρτησις τοῦ λόγου τῆς ποσότητος παραγωγῆς, πρὸς τὴν ποσότητα τοῦ χρησιμοποιουμένου μοναδικοῦ τούτου παραγωγικοῦ συντελεστοῦ, ἦτοι, τῆς παραγωγικότητος τοῦ τελευταίου τούτου. Ὁ συνδυασμὸς ἑνὸς μόνου συντελεστοῦ μὲ τὸ σταθερὸν κόστος παραγωγῆς, κατὰ μονάδα προϊόντος, ἐξασφαλίζει τὴν ἔλλειψιν οἰασδῆποτε ἐπιδράσεως τόσον τῆς ζήτησεως, ὅσον καὶ τῆς ποσότητος προσφορᾶς τοῦ ἐν λόγῳ συντελεστοῦ.

Ἐφ' ὅσον ὁμως, θεωρήσωμεν τὴν ἰδίαν συνάρτησιν παραγωγῆς εἰς ὅλας τὰς χώρας καὶ συνεπῶς, τὴν ἰδίαν, κατὰ προϊόν, παραγωγικότητα τῶν συντελεστῶν, οἱ ὁποιοὶ εἶναι, ἐν προκειμένῳ, τουλάχιστον δύο, ἢ σχέσις τῆς τιμῆς τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεῖ πλέον συνάρτησιν τῆς σχέσεως τῆς τιμῆς τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, ταύτης, συναρτησμένης, περαιτέρω, πρὸς τὴν σχετικὴν τῶν ἀφθονιῶν. Οὕτως, ἢ, πρὸ τοῦ ἐμπορίου, τιμὴ ἑνὸς προϊόντος ἐντάσεως τοῦ ἀφθονωτέρου (καὶ κατ' ἀρχὴν ἐφθινοτέρου) συντελεστοῦ, εἰς μίαν χώραν, θὰ εἶναι σχετικῶς χαμηλοτέρα τῆς τιμῆς τούτου εἰς τὴν ἑτέραν χώραν, ὅπου ὁ ἐν λόγῳ συντελεστής, συγκριτικῶς, εὐρίσκεται εἰς σπάνιν.

Ἐξ ἄλλου, διὰ μεταβολῆς τῆς ἐννοίας τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν καὶ ἀντιστοιχῶς, τῆς συναρτήσεως παραγωγῆς, δυνάμεθα νὰ μεταπέσωμεν ἐκ τοῦ

2. Ἐφ' ὅσον οἱ συντελεσται εἶναι τρεῖς, ὑφίστανται $\binom{3}{2} = 3$ δυνατὰ σχέσεις,

χαρακτηρίζουσαι τὴν συνάρτησιν παραγωγῆς τῶν ἀγαθῶν, ὡς ἐντάσεως, ἐν σχέσει πρὸς παραγωγικὸν συντελεστήν. Αὐξανόμενον τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς 5 προκύπτουν, ἐν προκειμένῳ, $\binom{5}{2} = 10$ τοιαῦται σχέσεις κ.ο.κ.

Ὁ J. Vanek (The Factor Proportions Theory: The N - Factor Case, Kyklos, 1968) διατυπώνει τὴν ἄποψιν ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ συντελεσται εἶναι περισσότεροι τῶν δύο καὶ μὲν ἡ διατύπωσις καὶ ἀποδείξις τῶν θεωρημάτων τῆς θεωρίας τῶν ἀναλογιῶν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, ἐν σχέσει μὲ τὰ ἐξαγόμενα καὶ εἰσαγόμενα συγκεκριμένα προϊόντα, εἶναι ἐξαιρετικῶς δυσχερῆς, ὁμως, εἶναι δυνατὴ ἡ διαμόρφωσις ἀντιστοιχῶν θεωρημάτων, ἀναφερομένων εἰς τὴν σχέσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν διαφόρων συντελεστῶν, αἱ ὁποῖαι ἐνσωματοῦνται εἰς τὰς ἐξαγωγὰς καὶ εἰσαγωγὰς. Οὕτω, μία χώρα Α, καλύτερον ἐξοπλισμένη μὲ τὸν συντελεστήν γ, ἐν σχέσει πρὸς τὸν συντελεστήν δ, ἐναντι μίας ἑτέρας χώρας Β, θὰ εἶναι καθαρὸς ἐξαγωγεὺς, πρὸς τὴν χώραν Β, παραγωγικῶν ὑπηρεσιῶν ἐκ τοῦ συντελεστοῦ γ. Εἰδικώτερον, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἡ σχέσις $\frac{X_1}{Y_1} \geq \frac{X_2}{Y_2} \dots \geq \frac{X_n}{Y_n}$ ὅπου X_i καὶ Y_i ἀποτελοῦν τὴν ποσότητα τῶν συντελεστῶν $i = 1, \dots, n$ ἀντιστοιχῶς εἰς τὴν χώραν Α καὶ Β, ἡ χώρα Α θὰ εἶναι καθαρὸς ἐξαγωγεὺς, πρὸς τὴν χώραν Β, ὑπηρεσιῶν ἐκ τῶν συντελεστῶν X_1, X_2, \dots, X_n καὶ καθαρὸς εἰσαγωγεὺς ὑπηρεσιῶν ἐκ τῶν ὑπολοίπων συντελεστῶν X_{n+1}, \dots, X_n . Ἐφ' ὅσον δίδονται καὶ αἱ τιμαὶ τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, ὁ Vanek ἀποδεικνύει ὅτι καθίσταται δυνατός ὁ σχετικὸς διαχωρισμὸς τῶν συντελεστῶν εἰς «ἐξαγόμενους» καὶ εἰς «εἰσαγομένους».

κλασσικού υποδείγματος εις εκείνο τῶν Heckscher - Ohlin καὶ τάνάπαλιν. Διαφοραὶ εἰς τὴν, κατὰ κλάδους, σχέσιν τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας μεταξὺ τῶν χωρῶν, δύνανται νὰ προκύψουν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, δὲν ἔχει περιληφθῆ, εἰς τὴν συνάρτησιν παραγωγῆς, κάποιος παράγων, ἐπιηρέαζων αὐτὴν κατὰ διάφορον ἔντασιν, εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους, ὡς αἱ κλιματολογικαὶ συνθήκαι ἢ καὶ γενικώτερον ὠρισμένοι φυσικαὶ πρώται ὑλαί. Ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις δύνανται, προφανῶς, νὰ ἀναχθῆ εἰς διαφοροποίησιν τῆς, μεταξὺ τῶν χωρῶν, σχέσεως τεχνολογίας κατὰ κλάδον, ἀλλ' ἐπίσης εἰς διαφοροποίησιν τοῦ παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ τούτων. Ὡς πρὸς τὰς κλιματολογικὰς συνθήκας, παράγοντα *extra - commercium*, γίνεται παραδεκτὴ ἡ πρώτη ἄποψις, ἥτοι τῆς τεχνολογικῆς διαφορᾶς καί, κατὰ συνέπειαν, τῆς διαφοροποίησεως τῶν συναρτήσεων παραγωγῆς, ἐμπίπτουσα εἰς τὴν κλασσικὴν θεώρησιν τῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν. Ἀλλὰ καὶ προκειμένου περὶ τῶν φυσικῶν πρώτων ὑλῶν ὑποστηρίζεται ἐνίοτε ὅτι, λόγῳ τῆς ἐκτεταμένης ποιοτικῆς ποικιλίας τούτων, ἐνδείκνυται ἡ ἰδίᾳ ἀντιμετώπισις ὡς προκειμένου περὶ τοῦ κλίματος, ἥτοι, θεώρησις τῶν ὡς παραμέτρου μᾶλλον, ἢ μεταβλητῆς εἰς τὴν συνάρτησιν παραγωγῆς, κατὰ τὴν κλασσικὴν ἀντίληψιν.

3. Ἀμφότερα τὰ ὑποδείγματα, τόσον τὸ κλασσικόν, ὅσον καὶ τῶν Heckscher - Ohlin, ἐμφανίζουν ἀνεπάρκειαν ὡς ὄργανα οἰκονομικῆς ἀναλύσεως. Ἡ ποιοτικὴ διαφοροποίησις, τὴν ὁποίαν ἐπικαλεῖται ἡ κλασσικὴ θεωρία, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαγνωσθῆ παρὰ μόνον *ex post*. Ἀλλὰ καὶ ἡ εὐρυτάτη ἀποσύνθεσις τῶν καθιερωμένων παραγωγικῶν συντελεστῶν, ἰδίᾳ τῶν πρώτων ὑλῶν, μέχρι σημείου ἀπολύτου ποιοτικῆς ἐξομοιώσεως τούτων μεταξὺ τῶν χωρῶν, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ θεωρία Heckscher - Ohlin, περιορίζει τὴν πρακτικὴν σημασίαν τῆς ἐννοίας τοῦ ὄρου τούτου καὶ τῆς συναρτήσεως παραγωγῆς. Ἡ θεωρία ἀποσυντίθεται, ἐν προκειμένῳ εἰς ἀπλὴν περιγραφικὴν ἀνάλυσιν.

Ὁ Devons³ τονίζει ὅτι, συνήθως συνάγεται ἐκ τῶν ὑστέρων τὸ συμπέρασμα ὅτι μία χώρα εἶναι πλουσία εἰς ἓνα συντελεστὴν παραγωγῆς. Ἐπειδὴ ἡ Ἀγγλία ἐξάγει αὐτοκίνητα μάρκας «Jaguar» καὶ «Viscount», ἐνῶ εἰσάγει ἐτέρους τύπους αὐτοκινήτων, συνάγεται ἡ διαπίστωσις ὅτι ἡ ἐν λόγω χώρα κατέχει ἐν ἀφθονίᾳ τοὺς εἰδικοὺς συντελεστάς, τοὺς ἀναγκαίους διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν, ὑπ' αὐτῆς, ἐξαγομῶν αὐτοκινήτων. Ἐφ' ὅσον, ὁμως, οἱ ἰδιάζοντες οὗτοι παράγοντες, οἱ ὅποιοι ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν παραγωγὴν ἐνὸς προϊόντος, χαρακτηρισθοῦν ὡς παραγωγικοὶ συντελεσταί, ἀποτελεῖ σφάλμα νὰ ἐκλαμβάνεται μία χώρα ὡς ὁμοιογενὴς μονάς, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς προσφορᾶς τῶν ἐν λόγω συντελεστῶν. Διότι, οἱ τελευταῖοι οὗτοι δὲν εἶναι διαθέσιμοι εἰς ὅλας τὰς παραγωγικὰς μονάδας, ἀλλὰ ὑπάρχουν μόνον εἰς μερικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ διὰ τὴν εἰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἐπιτυχάνουν ἐξαγωγικὰς ἐπιδόσεις. Οὕτως, ἡ ἑρμηνεία τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῶν χωρῶν δεόν νὰ ἀναχθῆ, ἐπίσης, εἰς τὴν δραστηριότητα, ἰκανότητα καὶ πρωτοβουλίαν ὠρισμένων ἐπιχειρηματικῶν μονάδων καὶ διὰ ἰσοδυνάμως πρὸς τὴν ἀναζήτησιν τῆς τοιαύτης ἑρμηνείας εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν τῆς χώρας εἰς γενικοὺς παραγωγικοὺς συντελεστάς, ὡς τὸ κεφάλαιον κλπ.

Τὸ διεθνὲς ἐμπόριον ἐμφανίζεται, κατὰ παράδοσιν, ὡς συνάρτησις τῶν

3. «Understanding International Trade», *Economica*, Nov. 1961.

τὴν μορφήν τῶν παραμέτρων ἢ τῶν μεταβλητῶν. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν ἀντίποδα τῆς ἄλλοτε ἐπιδιωκομένης ἀναζητήσεως, εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην, θεωριῶν ἀκαταλύτων εἰς τὸν χρόνον καὶ καθολικῆς ἐφαρμογῆς. Ἀλλά, βεβαίως, ἡ ἀπομάκρυνσις ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου σχήματος δὲν πρέπει νὰ ἐξωθήσῃ τὴν οἰκονομικὴν σκέψιν εἰς τὴν κατάλυσιν κάθε ἐννοίας θεωρητικῆς συλλήψεως μὲ κάποιαν, ἐν πάσῃ περιπτώσει, γενικότητα ἐρμηνευτικῆς ἀξίας.

Τοῦτο ἀντιλαμβάνεται καὶ ὁ Devons⁶, ὁ ὁποῖος, μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τῶν δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζει ἡ ἐπιχειρηματολογία του, ὡς ὄργανον ἀναλύσεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, στρέφεται πρὸς τὴν ἑτέραν, ὡς τὴν ἀποκαλεῖ, μέθοδον ἀναλύσεως τούτου, ἡ ὁποία θεμελιούται ἐπὶ τῆς συλλογῆς στατιστικῶν στοιχείων καὶ ἀναζητεῖ τὰς δυνάμεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὰς μεταβολὰς τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ἐν τῷ χρόνῳ, ἀποδίδων μικροτέραν σημασίαν εἰς τοὺς παράγοντας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι καθορίζουν τὴν διάρθρωσιν τούτου εἰς μίαν δεδομένην στιγμὴν⁷. Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν αὐτὴν, τὸ δυναμικὸν στοιχεῖον ὑπεισέρχεται εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ἀλλ' ὄχι ἐνσωματωμένον

6. Ἔνθ. ἀνωτ.

7. Ὁ Devons διαχωρίζει τὴν ἐρευναν, περὶ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, εἰς θεωρίαν καὶ εἰς βασιζομένην εἰς στατιστικὰς πληροφορίες. Εἰς τὴν πρώτην περιλαμβάνονται τὰ ἤδη ἀναπτυχθέντα θεωρητικὰ ὑποδείγματα διαρθρώσεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ὡς τοῦ Ricardo, Heckscher-Ohlin κ.λ.π., τὰ ὁποῖα ἐθεμελιώθησαν ἀπαγωγικῶς καὶ ἔτυχον, ἐνδεχομένως, ἐν συνεχείᾳ, ἐμπειρικῆς διερευνήσεως, ἐνίστε ὑπὸ παρηλλαγμένην μορφήν. Ὡς βασιζόμεναι εἰς στατιστικὰς πληροφορίες θεωροῦνται αἱ προσπάθειαι κατανοήσεως καὶ προσδιορισμοῦ τῶν δυνάμεων ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς μεταβολὴν ὀρισμένων γενικωτέρων χαρακτηριστικῶν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ὡς τοῦ μεγέθους τούτου ἢ, ἐνίστε, καὶ τῆς διαρθρώσεώς του, ἐν σχέσει ὁμῶς πρὸς εὐρείας κατηγορίας προϊόντων, ὡς, λ.χ., τῶν πρώτων ὑλών, ἀγροτικῶν ἢ βιομηχανικῶν προϊόντων κ.λ.π., μὴ ἐπιδιωκομένης τῆς λεπτομερεστεράς ἀναλύσεως τῆς διαρθρώσεως τούτου κατὰ μίαν δεδομένην στιγμὴν. Ἡ μέθοδος, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖται εἰς τὴν δευτέραν αὐτὴν μορφήν ἐρεῦνης τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, εἶναι, κατὰ βάσιν, ἡ ἐπαγωγικὴ. Οὕτως ἐπιζητεῖται ἡ στατιστικὴ διερεύνησις περιπτώσεων, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε περιορίζοντο εἰς τὴν ἀπλὴν συγκέντρωσιν στατιστικῶν στοιχείων καὶ ἡ ἀναγωγή τούτων εἰς δυναμικὴν θεωρίαν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἐν προκειμένῳ, ὡς καὶ εἰς τὴν γνωστὴν περίπτωσιν τῆς μεθόδου τοῦ Mitchell, ὑφίσταται ἐν θεωρητικῶν ὑπόβαθρον, τὸ ὁποῖον κατευθύνει τὴν συγκέντρωσιν τῶν στοιχείων. Ἡ ἐννοία, συνεισφέρει μὴ ἀ ριγίῳ θεωρητικῆς θεμελιώσεως τοῦ προβλήματος εἶναι ἡ ἀπουσία παραδειγμαμένου θεωρητικοῦ σχήματος μὲ ἐσωτερικὴν συνέπειαν καί, κατ' ἀκολουθίαν, λογικῶς ὀρθόν.

Διὰ τῆς τοιαύτης στατιστικῆς συσχετίσεως ὀρισμένων χαρακτηριστικῶν μεγεθῶν, ἀναφερομένων εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, ἐπεδιώχθη ὁ καθορισμὸς τῆς πορείας τοῦ μεγέθους τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου χωρῶν, χαρακτηριζομένων μὲ διάφορον ἐπίπεδον ἀναπτύξεως, τῶν τάσεων τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου ἐν τῷ συνόλῳ του, τόσον ἀπὸ πλευρᾶς ὄγκου, ὅσον καὶ συγκεντρώσεως αὐτοῦ, τῶν μεταβολῶν τῆς συμμετοχῆς τῶν πρωτογενῶν ἀγαθῶν εἰς τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον κ.λ.π. Καίτοι ἡ μέθοδος, ἡ βασιζομένη, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἐπὶ στατιστικῶν πληροφοριῶν, ἀποτελεῖ μίαν διέξοδον ἐκ τοῦ στατικοῦ χαρακτήρος τῶν ὑπαρχουσῶν θεωριῶν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, τὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐν προκειμένῳ δὲν ὑπῆρξαν ἀπολύτως ἱκανοποιητικὰ. Ἴδε σχετ. Devons, ἐνθ. ἀνωτ. — R. Robertson «The Future of International Trade» Economic Journal 1938 — Maizels «Industrial Growth and World Trade — K. Deutch — A. Eckstein «National Industrialization and the Declining Share of the International Sector» World Politics, Jan. 1961 — Michaely «Concentration in World Trade» κ.λ.π.

εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν συγκριτικῶν, ἐκ τῆς ὁποίας δὲν ἐπετεύχθη, εἰσέτι, ἡ ἀποβολὴ τῶν κατ' ἐξοχὴν στατικῶν χαρακτηριστικῶν.

5. Ὁ στατικὸς χαρακτήρ τῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν καθίσταται περισσότερο ἐμφανὴς ὄχι τόσον εἰς τὴν περίπτωσιν ἀναζητήσεως ἐρμηνείας τῆς διαρθρώσεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ὅσον ὅταν, δι' αὐτῆς, ἐπιζητεῖται ἡ ἀξιολόγησις τούτου, ἤτοι, ὁ καθορισμὸς τῶν πλεονεκτημάτων ἐκ τῆς (ἐλευθέρως) ἀναπτύξεώς του.

Βάσει τῆς ἀρχῆς ταύτης καὶ δὴ τόσον ὑπὸ τὴν κλασσικὴν τῆς μορφῆν, ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς θεωρίας Hechscher - Ohlin, τό, ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, πλεονέκτημα προκύπτει ἐκ τῆς, συνεπείᾳ τούτου, προκαλουμένης ἀνακατανομῆς τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν καὶ δὴ ἐκ κλάδων μὲ μικροτέραν, εἰς κλάδους μὲ μεγαλυτέραν παραγωγικότητα τῶν συντελεστῶν τούτων, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἀρχὴν, εἶναι δεδομένοι, σταθεροὶ εἰς ποσότητα καὶ πάντοτε εἰς πλήρη ἀπασχόλησιν.

Οὕτω, κατὰ τὴν θεωρίαν Heckscher - Ohlin, τό ἐκ τοῦ ἐμπορίου πλεονέκτημα ἀνακύπτει ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ ὀριακοῦ λόγου ὑποκαταστάσεως τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, μεταξύ τῶν χωρῶν, κατὰ τὴν, πρὸ τοῦ ἐμπορίου περίοδον. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν, συνεπείᾳ τῆς διαφοροῦ σχέσεως τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν χωρῶν εἰς συντελεστάς, ἔστω ὅτι, εἰς τὴν χώραν Α ἡ ὀριακὴ φυσικὴ παραγωγικότης τοῦ συντελεστοῦ Κ εἶναι χαμηλὴ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν παραγωγικότητα τούτου εἰς τὴν χώραν Β. Μετακίνησις τοῦ συντελεστοῦ Κ, ἐκ τῆς χώρας Α εἰς τὴν Β, οὐ αὐξήσῃ, ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἐτέρου συντελεστοῦ, προφανῶς, τὴν συνολικὴν παραγωγικότητα τῶν συντελεστῶν τούτων, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν.

Ἐφ' ὅσον ἡ τοιαύτη αὐτοουσία μετακίνησις τῶν συντελεστῶν δὲν εἶναι ἐφικτὴ μεταξύ τῶν χωρῶν, συνθήκη γενομένη παραδεκτὴ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, τὸ αὐτό, ἐν μέρει τουλάχιστον, ἀποτέλεσμα ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐξαγωγῆς, ὑπὸ τῆς χώρας Α, προϊόντων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνσωματοῦται κατ' ἐξοχὴν ὁ συντελεστής οὗτος Κ, ἐπ' ἀνταλλαγῇ προϊόντων, ἐκ τῆς χώρας Β, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνσωματοῦται ὁ, πρὸς ἀνταλλαγὴν, ἕτερος συντελεστής. Σημειωτέον ὅτι, εἰς περίπτωσιν συναρτήσεων παραγωγῆς μὲ σταθεροὺς συντελεστάς εἰσροῶν, δὲν προκύπτει θέμα μικροτέρας παραγωγικότητος, ἀλλὰ ἐλλείψεως ἀπασχολήσεως (μηδὲν παραγωγικότητος) τμήματος τοῦ ἐν λόγῳ συντελεστοῦ Κ εἰς τὴν χώραν Α καὶ ὁμοίως, σχετικῶς μὲ τὸν ἕτερον συντελεστήν, εἰς τὴν χώραν Β.

Ὡς σημειώνει ὁ Η. Myint⁸, ἥδη ὁ Α. Smith εἶχε τονίσει τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητος τῶν συντελεστῶν, συνεπείᾳ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου καὶ δὴ ἐκ λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς τοιαύτης ἀνακατανομῆς τῶν μεταξύ τῶν παραγωγικῶν κλάδων τῆς οἰκονομίας. Οὕτω, κατὰ τὸν Α. Smith, πέραν τῆς «ὀρθολογικῆς» κατανομῆς τῶν συντελεστῶν, τὸ διεθνὲς ἐμπόριον συνεπάγεται ἐπίσης αὐξήσιν τῆς ὀριακῆς παραγωγικότητος τούτων, συνεπείᾳ τῆς διὰ τοῦ ἐμπορίου, ἐπιτυγχανομένης διευρύνσεως τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς ἐπιτεύξεως, ὡς ἐκ τούτου, τῶν διαφο-

8. «The Classical Theory of International Trade and Underdeveloped Countries» Economic Journal, June 1958.

ρων πλεονεκτημάτων της πληθοπαγωγής. Βεβαίως, πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἐγκατάλειψις τῆς συνθήκης τοῦ σταθεροῦ καὶ ἀναγνώρισις τοῦ μειωμένου κόστους παραγωγῆς, κατὰ μονάδα προϊόντος, αὐξανόμενου τοῦ ἐπιπέδου αὐτῆς. Ὅμως, ἡ κλασσικὴ σχολὴ παρεῖδε τὴν σημασίαν τῆς τοιαύτης ὠφελείας ἐκ τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου καὶ ἐστήριξε τὰ ἐκ τούτου πλεονεκτήματα εἰς μόνον τὴν ἀνακατανομὴν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν.

6. Ὁ J.H. Williams⁹ ἐπανεφέρει τὸ θέμα τῶν πλεονεκτημάτων, ἐκ τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου, ἐπὶ βάσεως εὐρύτερας ἢ τῆς ἀπλῆς ἀνακατανομῆς τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, ὑποστηρίζων ὅτι : «Ἡ ἐπίδρασις τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου, ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως νέων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν καὶ δυνάμεων, εἶναι μεγαλύτερας σημασίας διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς παρουσίας καταστάσεως τῶν ἐθνῶν, τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῶν τιμῶν, ἀπὸ τὴν στατικὴν ἀνάλυσιν τῶν κλασσικῶν οἰκονομολόγων, οἱ ὅποιοι ἐκλαμβάνουν τοὺς συντελεστὰς παραγωγῆς ὡς σταθερὰς ποσότητος καὶ ἐν πλήρει ἀπασχολήσει... Ἡ συσχέτισις τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶναι μεγίστου ἐνδιαφέροντος. Τὸ εἰς Ἀγγλίαν κεφάλαιον καὶ ἐργασία ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν θὰ εἶχον ὑπάρξει»¹⁰.

Ὁ R. Robinson¹¹ ἐπικρίνει ὀξύτατα τὴν θεωρίαν Heckscher - Ohlin, βασιζόμενος, ὡς ὁ Williams, ἐπὶ τῆς δυνατότητος μεταβολῆς τῆς προσφορᾶς τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς καὶ τῆς μετακινήσεως τούτων μεταξύ τῶν χωρῶν : «Ἐφ' ὅσον ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν ἀποτελεῖ μίαν μακροχρόνιον θεωρίαν, εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ ἄποψις ὅτι ἡ προσφορὰ τῶν συντελεστῶν εἶναι ἀνελαστικὴ... Ἡ θεωρία τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν ἀποτελεῖ θεωρίαν οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως».

Ἐφ' ὅσον, κατὰ τὸν R. Robinson, ὁ παραγωγικὸς ἐξοπλισμὸς, ὁ ὑπάρχων μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου, λαμβάνεται πρὸς ἐρμηνείαν τούτου, προκύπτει μία ἀσυνεπὴς διαδικασία ἀναλύσεως. Ἀντιθέτως, τὸ ἐμπόριον ἀποτελεῖ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὑφισταμένου παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ¹².

9. «The Theory of International Trade Reconsidered» Readings, of International Trade Theory, σελ. 253 - 371.

10. Ὡς βασικὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης ἐμφανίσεως νέων συντελεστῶν παραγωγῆς, συνεπεία τῆς ἀναπτύξεως τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου, ὁ Williams θεωρεῖ τὴν δυνατότητα μετακινήσεως τούτων μεταξύ τῶν χωρῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιζητεῖ τὴν ἀπόρριψιν τῆς συνθήκης τοῦ ἀμετακινήτου τῶν συντελεστῶν μεταξύ τῶν χωρῶν : «Μία μέθοδος ἀναλύσεως... ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀτελοῦς διεθνoῦς μετακινήσεως τῶν συντελεστῶν, ἀγνοεῖ ὄργανικά στοιχεῖα τοῦ προβλήματος».

11. «Factor Proportions and Comparative Advantages», Quarterly Journal of Economics, May 1956.

12. Ἀλλά, βεβαίως, ὁ Robinson φθάνει καὶ εἰς ὑπερβολὰς ὅταν γράφῃ ὅτι : «ἡ ἐξισορροπία τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ τὸ ἀμετακίνητον τῶν συντελεστῶν, συνθῆκαι ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ὀρθόδοξος θεωρία, δὲν ἀποτελοῦν φυσικοὺς νόμους». Ἐπὶ παραπλησίαν ὑποθέσεων ἔχει θεμελιωθῆ ὀλόκληρος ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία, ἐξ ἄλλου, κατ' οὐδεμίαν λογικὴν ὀφείλει νὰ στηριχθῆ εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους.

Τὸ γεγονός ὅτι, τὰ κεφαλαιουχικά ἀγαθὰ δύνανται νὰ ἐξαχθοῦν ἐκ μιᾶς χώρας εἰς ἕτεραν, ἀποτελεῖ πρόσθετον λόγον διατὶ ἡ σχέσις κεφαλαίου πρὸς ἔργασίαν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσφέρῃ συνεπῆ ὑποστήριξιν τῆς ὀρθοδόξου ἀπόψεως. Αἱ δυνατότητες δημιουργίας νέων παραγωγικῶν συντελεστῶν δὲν περιορίζονται εἰς τὸν ἐξαγωγικὸν τομέα τῆς οἰκονομίας. Νέοι συντελεσταὶ δύνανται νὰ δημιουργηθοῦν καὶ συνεπείᾳ τῆς δυνατότητος εἰσαγωγῆς ἀγαθῶν, μὴ διατι-
θεμένων προηγουμένως.

Εἰς τοιαύτην ἐπιχειρηματολογίαν, ὡς ἡ ἀνωτέρω, δύναται νὰ παρατηρηθῇ ἐν πρώτοις, ὅτι συγγέονται δύο διαφορετικὰ προβλήματα : τῆς ἔρμηνείας διαρθρώσεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ τῶν, ἐκ τούτου, δυναμικῶν, πλεονεκτημάτων. Ἐξ ἄλλου, ἐνῶ αἱ συνθήκαι, ἐναντίον τῶν ὁποίων στρέφεται ἡ τοιαύτη κριτική, εἶναι κοινὰ τόσον εἰς τὸν Ohlin, ὅσον καὶ εἰς τοὺς κλασσικοὺς, ἐνιοὶ οἰκονομολόγοι συγκεντρῶνουν, ἐπιμόνως, τὰς ἐπικρίσεις τῶν ἐναντίον τῆς θεωρίας τοῦ πρώτου. Ἄλλ' ὡς πρὸς τὴν διάρθρωσιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ ὄχι τῶν ἐκ τούτου πλεονεκτημάτων, δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι καὶ ἐὰν ἀκόμη τὸ διεθνὲς ἐμπόριον προεκάλεσε μεταβολὴν εἰς τὴν προσφορὰν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, εἰς μίαν προγενεστέραν χρονικὴν διαδοχὴν, τότε, κατὰ τὴν τρέχουσαν περιόδον, ὑφιστάμενον ἐμπόριον ἐπηρεάζεται ἐκ τοῦ συγχρόνως ὑφισταμένου παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος δύναται, οὕτω, νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς ἀνάλυσιν τῆς παρούσης διαρθρώσεως τοῦ ἐμπορίου.

Τοῦτο δὲν ἀναιρεῖ τὸν στατικὸν χαρακτῆρα τῆς τοιαύτης ἀναλύσεως^{12α}.

12^α. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις γέμει στατικῶν θεωρημάτων, ἢ χρησιμότης τῶν ὁποίων, ἴδια εἰς τὴν διαμόρφωσιν ὑποδειγμάτων συγκριτικῆς στατικῆς (Comparative Statics), οὐδόλως ἀμφισβητεῖται.

Ὁ Harrod (εἰς «Towards a Dynamic Economy» 1960, σ. 4-5) γράφει σχετικῶς : «Αἱ στατικαὶ συνθήκαι ἐμφανίζονται συχνὰ τόσον ἀπομακρυσμένοι εἰς τὰς προσφάτους συζητήσεις, ὥστε ἓνας νόμος, βασιζόμενος ἐπ' αὐτῶν φαίνεται ὅτι δὲν δύναται νὰ ἔχῃ οἰανδήποτε ἐφαρμογὴν εἰς τὸν πραγματικὸν κόσμον. Καὶ οὕτω, τὸ συμπέρασμα εἶναι πῶς ὄλαι αἱ φιλόπονοι ἔρευναι καὶ εὐρήματα τῆς παλαιότερας σχολῆς ἔχουν μικρὰν πρακτικὴν σημασίαν καὶ δύνανται, εἰς εὐρείαν ἔκτασιν, νὰ παραβλεφθοῦν.... Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Στατικὴ (οἰκονομικὴ ἀνάλυσις) θὰ παραμείνῃ ἓνα σπουδαῖον τμήμα τοῦ ὅλου. Ἡ γενικὴ περίπτωσις ὑπὲρ τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου, ὑπὸ τὴν εὐρύτεραν ἀποψίν του, θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ θεμελιῶται ἐπὶ τῆς στατικῆς ἀναλύσεως». Καὶ ὁ Harrod (εἰς σ. 7-8) συνεχίζει ὡς ἀκολουθοῦς : «Προβλήματα, τὰ ὁποῖα τυχόν ἀνακύπτουν ἐκ μιᾶς ἐφ' ἀπαξ μεταβολῆς, δύνανται, πιστεῖω, νὰ τυχόν ἱκανοποιητικοῦ χειρισμοῦ ὑπὸ τοῦ ὄργανου τῆς στατικῆς ἀναλύσεως. Ὁ τὸν εἰρηκτικὸν μετὰ ἐλάπιον μίεζ συνεχεῖς μεταβολῆς τότε ὀφείλομεν νὰ στραφῶμεν πρὸς μίαν διάφορον τεχνικὴν».

Ἄλλὰ βεβαίως, δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἐκλάβωμεν τὴν παραγωγικὴν ἐξειδίκευσιν μιᾶς, χώρας, ὡς εὐρισκομένην εἰς κατάστασιν συνεχεῖς μεταβολῆς. Αἱ βαθύτεραι δυνάμεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων θεμελιῶται ἡ τοιαύτη ἐξειδίκευσις (ὡς ἡ ποιοτικὴ διάρθρωσις τοῦ συντελεστοῦ ἔργασια) ὑφίστανται πράγματι μίαν συνεχῆ ἀλλὰ βραδεῖαν, κατὰ κανόνα, διαφοροποίησιν. Μόνον εἰς ὑφίστανται πράγματι μίαν συνεχῆ ἀλλὰ βραδεῖαν, κατὰ κανόνα, διαφοροποίησιν. Μόνον εἰς διακεκομμένα καὶ ἀφιστάμενα, αἰσθητῶς, μεταξύ τῶν, σημεία, ἢ συντελουμένη αὐτῇ διαφοροποίησις ἀποκτὰ ἀξιόλογον βαρύτητα καὶ, ἀνατρέπουσα τὰς, ἐν προκειμένῳ, ἰσχυρὰς δυνάμεις ἀδρα-
νείας, συντελεῖ εἰς νέαν ἀναδιάρθρωσιν τῆς παραγωγῆς.

Οὕτως, ὁ «δυναμικὸς» καθορισμὸς τῆς διαρθρώσεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου δὲν ἀποκλείει παντέλως τὴν χρησιμοποίησιν στατικῆς ἀναλύσεως του, κατὰ τὸν ὅρισμόν τοῦ Harrod. Θὰ ἦδύνατο νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι κινεῖται, ἐν προκειμένῳ, εἰς μίαν ἐνδιάμεσον θέσιν, μεταξύ δυνα-

Ἄλλ' ἀποτελεῖ ἀπαράδεκτον ἀσυνέπειαν ἢ ἐπίκλησις ἐπιχειρημάτων δυναμικῆς ἀναλύσεως, διὰ τὴν κριτικὴν μιᾶς θεωρίας, ἢ ὁποῖα, ἐκ προοιμίου, χαρακτηρίζεται ὡς στατική. Ἡ ὀρθὴ ἀντιμετώπισις, ἐν προκειμένῳ, θὰ ἦτο εἴτε ἡ θεμελιώσις μιᾶς νέας θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, δυναμικοῦ χαρακτήρος, εἴτε ἡ ἐμπειρική ἀπόρριψις τῆς θεωρίας Heckscher - Ohlin, ἤτοι καὶ αὐτῶν τούτων τῶν στατικῶν φιλοδοξιῶν τῆς. Ἄλλως, κριτικῆ, ὡς ἐκείνη τοῦ R. Robinson καταλήγει εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καταλογίζει οὗτος ὡς ἐσχάτην πλάνην τῆς θεωρίας ταύτης : τὴν ἀποσύνθεσίν τῆς εἰς ἀπλὴν περιγραφικὴν ἀνάλυσιν.

Ἄλλὰ, βεβαίως, ὡς πρὸς τὰ, ἐκ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, πλεονεκτήματα ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ὀρθόδοξος θεωρία παρέβλεψε τὸν χαρακτήρα τούτου ὡς «μηχανῆς οικονομικῆς προωθήσεως»¹³. Πράγματι, διὰ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ἐπιτυγχάνεται ἡ εἰσαγωγή μηχανημάτων καὶ λοιπῶν ἀγαθῶν, ἀναγκαίων διὰ τὴν ἀξιοποίησιν ἐγχωρίων πόρων, ὡς καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τεχνολογικῶν γνώσεων καὶ ἡ κατάλυσις μονοπωλιακῶν, ἐνδεχομένως, καταστάσεων εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀγοράν, ἢ ὁποῖα, διὰ τῆς ἐξαγωγικῆς δυνατότητος διευρύνεται, παρεχομένων ὄλων τῶν πλεονεκτημάτων τῆς πληθοπαραγωγῆς.

7. Ὑπῆρξε μία παραδοξότης τὸ γεγονός ὅτι, οἱ ἐρμηνευταὶ τῆς θεωρίας τῶν ἀναλογιῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, ὑποστηρικταὶ ἢ ἐπικριταὶ ταύτης, παρεγνώρισαν ἐπιμόνως τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Ohlin μετριοπαθῆ ἀξιολόγησιν τῆς θεωρίας του, ἐνῶ οὗτος ὑπῆρξεν ἀπολύτως σαφῆς εἰς τοῦτο¹⁴.

Καὶ τελευταίως ἀκόμη, ὁ Ohlin ἠναγκάσθη νὰ ἐπανεῖλθη ἐπὶ τῆς περιορισμένης ἐφαρμογῆς τῆς θεωρίας του, ἰδίᾳ ὅταν τὸ ὑπόδειγμα περιορίζεται εἰς ἀνεπαρκῆ ἀριθμὸν παραγωγικῶν συντελεστῶν¹⁵. Οὗτος τονίζει τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἐναντίον τοῦ περιορισμοῦ τῶν συντελεστῶν εἰς μόνον τὸ κεφάλαιον καὶ τὴν ἐργασίαν. Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν, δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἀναλογιῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς ἢ δυνατότης ἐξειδικεύσεως μιᾶς χώρας εἰς προϊόντα, διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖται ἀφθονία συντελεστοῦ εὐρισκομένου εἰς αὐτὴν εἰς σπάνιν. Τὰ ἐν λόγῳ προϊόντα εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἀπαιτοῦν ἐπίσης ἑτέρους συντελεστάς, εὐρισκομένους ἐν ἀφθονίᾳ. Χρειαζόμεθα τὰς ἀναλογίας πολλῶν συντελεστῶν παραγωγῆς (ἐνίοτε ὀκτῶ ἕως ἐννέα), τὰς οἰκονομίας πληθοπαραγωγῆς, τὸ κόστος μεταφορᾶς καὶ ἄλλα εἰσέτι στοιχεῖα πρὸς διαμόρφωσιν, κατὰ τὸν Ohlin, μιᾶς ὀλοκληρωμένης θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Διὰ μίαν ἐρμηνείαν τούτου χρειαζόμεθα τόσας πολλὰς διαφόρους θεωρίας, ὅσας καὶ διὰ τὴν

μικῆς καὶ στατικῆς θεωρήσεως τοῦ προβλήματος, ὡς, λ.χ., εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς θεωρίας τῶν οἰκονομικῶν διακυμάνσεων. (Ἴδε σχ. Harrod, ἐνθ. ἀν., σ. 12).

13. D. Robertson, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 507.

14. Ohlin, «Interregional and International Trade», 1933, σ. 83. Ἡ σχετικὴ περικοπὴ εἰς τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον τοῦ Ohlin εἶναι ὡς ἀκολούθως :

«Αἱ διαφοραὶ εἰς τὸν παραγωγικὸν ἐξοπλισμὸν (τῶν χωρῶν) εἶναι δυνατόν, ἐνίοτε, νὰ εἶναι τόσον ἐξουσιαστικά καὶ συνεπῶς νὰ ἐκδηλοῦνται κατὰ ἓνα καθῶρισμένον τρόπον εἰς τὰς τιμὰς, ὥστε νὰ καθίσταται δυνατόν νὰ συνάγωνται ἀξιόλογα συμπεράσματα, σχετικῶς μὲ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, ἐκ μιᾶς ἀπλῆς συγκρίσεως τῆς προσφορᾶς τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς τὰς διαφόρους χώρας».

ἔρμηνειάν τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου. Πιθανῶς, ὑπῆρξαμεν λίαν συντηρητικοί, μὲ τὴν ἔμφασιν πού ἐδώσαμεν εἰς ὀλίγα βασικά ὑποδείγματα, τονίζει χαρακτηριστικῶς ὁ Ohlin.

Ἦδη, βεβαίως, ἀνεξαρτήτως ἐάν τοῦτο ἀποτελῇ ἢ ὄχι παρέκλισιν ἐκ τῆς «αὐθεντικῆς» θεωρίας Heckscher - Ohlin, ὁ παραγωγικὸς ἐξοπλισμὸς τῶν χωρῶν ἐκλαμβάνεται ὡς εἰς μόνον ἐκ τῶν πλειόνων παραγόντων, οἱ ὁποῖοι ἐπηρεάζουν τὴν διάρθρωσιν τοῦ διεθνοῦς ἔμπορίου.

Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν, δυνάμεθα νὰ μεταπέσωμεν εἰς τὴν ἀρχικὴν, τοῦλάχιστον, πρόθεσιν τοῦ Ohlin, ὅπως ἐμφάνιση τὴν θεωρίαν τοῦ διεθνοῦς ἔμπορίου, ὡς μίαν εἰδικὴν περίπτωσιν τοῦ συστήματος γενικῆς ἰσορροπίας τῶν τιμῶν, ὡς διεμορφώθη τοῦτο ὑπὸ τῶν Pareto, Cassel κλπ. Πράγματι, ὡς ἤδη ἐγράφη, τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Ohlin χρησιμοποιεῖ ἀναλυτικὰς μεθόδους, αἱ ὁποῖαι συμβιβάζονται ἀπολύτως μὲ τὴν σύγχρονον θεωρίαν τῶν τιμῶν καὶ οὕτως, ἀποδίδεται ἡ δέουσα σημασία εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν θεωρίαν. Ἐντὸς ἐνὸς τοιοῦτου ὑποδείγματος γενικῆς ἰσορροπίας τοῦ διεθνοῦς ἔμπορίου, ἀμβλύνεται ἡ ἔμφασις, ἡ ὁποία ἐδόθη, διαδοχικῶς, εἰς διαφόρους παράγοντας, ὡς βασικῶς ἐπηρεάζοντας τοῦτο. Προκύπτει, συνεπῶς, ἀναγνώρισις ὡς ἰσοτίμων, κατ' ἀρχὴν, τῶν ἐπιδράσεων τῆς διαφοροποιήσεως, μεταξὺ τῶν χωρῶν, τῆς τεχνολογικῆς (ἢ ἐν σχέσει μὲ τὴν παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας) ἐπιδόσεως, τοῦ παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ τῆς ζητήσεως. Οὐδεὶς ἐκ τῶν παραγόντων τούτων δύναται, κεχωρισμένως, νὰ θεωρηθῇ, κατ' ἀρχὴν, ὡς ὁ, κατ' ἐξοχὴν, προσδιοριστικὸς παράγων τοῦ διεθνοῦς ἔμπορίου ἐν γένει καὶ, ἐνδεχομένως, τοιαύτη μεμονωμένη ἐπίδρασις δύναται νὰ προκύψῃ κατὰ περίπτωσιν μόνον, συνεπεία, λ.χ., μιᾶς ἐντόνου διαφοροποιήσεως τοῦ παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν συναλλασσομένων χωρῶν. Ἐξ ἄλλου, ὅμως, ἀπὸ ἀναλυτικῆς ἐξέλιξεως, κρίνεται συχνάκις σκόπιμος ὁ διαχωρισμὸς τῆς ἐπιδράσεως, ἐνὸς ἐκάστου τῶν παραγόντων τούτων κεχωρισμένως.

Οὕτω, χωρὶς μὲ τὴν ἰδίαν, μεταξὺ τῶν, σχέσιν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, δύναται νὰ ἀναπτύξουν ἔμπόριον, συνεπεία διαφοροποιήσεως τῆς τεχνολογικῆς τῶν ἐπιδόσεως. Ἐξ ἄλλου καὶ ἐάν ἀκόμη ὁ παραγωγικὸς ἐξοπλισμὸς καὶ ἡ τεχνολογία τῶν χωρῶν εἶναι ἡ ἴδια, ἔμπόριον μεταξὺ τῶν δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ ἐφ' ὅσον αἱ συνθῆκαι τῆς ζητήσεως διαφέρουν εἰς αὐτάς.

Ἐν συμπεράσματι, τονίζομεν τὴν ἀδήριτον ἀνάγκην διαμορφώσεως ὑποδείγματος μὲ σχετικὴν ἀπλότητα. Μία θεωρία, ἡ ὁποία θὰ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν συγκέντρωσιν ὅλων τῶν παραγόντων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐπηρεάζουν, κατὰ ποικίλοντα βαθμὸν, τὴν διάρθρωσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμπορίου τῶν χωρῶν, θὰ ἔστερεῖτο, οὐσιαστικῶς, ἐρμηνευτικῆς ἀξίας καὶ θὰ ἐσήμεινε τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς θεωρίας εἰς περιγραφικὴν ἀνάλυσιν. Θὰ ἀπετέλει πτωχὸν ὁδηγὸν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ οὐσιώδους ἐκ τοῦ ἐπουσιώδους. Χρειαζόμεθα, πρὸς τὸ παρὸν τοιλάχιστον, τὴν διαμόρφωσιν ὑποδείγματος μὲ μικροτέραν ἔστω γενικότητα ἐφαρμογῆς καὶ τὰ ὁποῖα, ἐνδεχομένως, θὰ καθίστανται, βαθμιαίως, περισσότερο περιπελεγμένα, εἰς μίαν πορείαν παράλληλον πρὸς τὴν συστηματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὀργάνων ἐμπειρικῆς ἀναλύσεως, τὰ ὁποῖα διαθέτομεν.

Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τούτου ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν τὸ ὑπόδειγμα Heck-

scher - Ohlin, ἔστω καὶ ἐὰν κατὰ περίπτωσιν καὶ μόνον διῖδη ἐρμηνείαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῶν χωρῶν καὶ ἐὰν ἀκόμη τοῦτο, παρ' ὅλην τὴν εὐφυῆ ἀπλότητα τῆς συλλήψεώς του, περιέχει ἐννοίας, ὡς τῆς συναρτήσεως καὶ τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, αἱ ὁποῖαι δυσχερῶς δύναται νὰ τύχουν χειρισμοῦ, ὑπὸ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν ὀργάνων ἐμπειρικῆς ἀναλύσεως.

Οὕτω, παραλλήλως πρὸς τὰς, ὡς προηγουμένως, ἐξελίξεις διαμορφώσεως γενικῶν ὑποδειγμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα, ἀμφισβητούμεναι εἰσέτι περιπτώσεις, ὡς τῆς διαφοροποιήσεως τῶν συναρτήσεων παραγωγῆς μεταξὺ τῶν χωρῶν, εἰσάγονται ὡς ἐνδεχόμεναι ὑποθέσεις, δὲν ἐξέλιπον καί, ἀπὸ ἰσχυρὰς πλευρὰς ἐρχόμεναι, εὐνοϊκαὶ κριτικά διὰ τὸ ὑπόδειγμα Heckscher - Ohlin. Κατὰ τὸν Samuelson¹⁶: «Οὐχ' ἤττον, παραδεχθέντες τὰς ἀνεπαρκειὰς τῆς, ἐξακολουθῶν νὰ πιστεύω ὅτι ἡ ἀνάλυσις τοῦ παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ ὑπὸ τῶν Heckscher - Ohlin ρίχνει, πράγματι, φῶς εἰς τὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι διαμορφώνουν τὸ διεθνὲς ἐμπόριον. Εἰς ἓνα αἰῶνα ἀπὸ σήμερον πιστεύω ὅτι οἱ συγγραφεῖς θὰ χρησιμοποιοῦν τὰς σχέσεις τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, ὡς βασικά στοιχεῖα εἰς τὴν ἀνάλυσίν των τῆς οἰκονομικῆς γεωγραφίας». Καὶ εἰς ἕτερον ἄρθρον του¹⁷ ὁ ἴδιος οὗτος οἰκονομολόγος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀπλότητα τῆς θεωρίας Heckscher - Ohlin γράφει: «Ἰσχυρῶς ἀπλοποιημένοι περιπτώσεις συχνὰ δεικνύουν τὴν ὑπαρξίν ἐνὸς στοιχείου ἀληθείας, παρόντος εἰς μίαν περιπεπλεγμένην κατάστασιν».

II. Ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις

1. Ἡ συσχέτισις τῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἀναφέρεται, κυρίως, εἰς θέματα οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἰδίᾳ προκειμένου περὶ τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν, ἐμφανίζεται ἀπολύτως δικαιολογημένη ἡ, ὑπ' αὐτῶν, ἀγωνιώδης ἀναζητήσις τῆς διαρθρώσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου των. Δύναται καὶ εἰς ποίαν ἔκτασιν νὰ συνδράμη εἰς τοῦτο ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν; Ποῖοι οἱ κανόνες κατανομῆς τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων μῆς χώρας, βάσει τῆς ἐν λόγῳ ἀρχῆς τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου; Δέον νὰ ἐπιδιωχθῇ ἐξειδίκευσις καὶ ἐξαγωγικὸς προσανατολισμὸς τῆς οἰκονομίας ἢ, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, ἰσορροπημένη ἀνάπτυξις καὶ ὑποκατάστασις τῶν εἰσαγωγῶν, ἐνίστε καὶ διὰ προστασίας τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς;

Ἡ θεωρία τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, τόσον ἡ κλασσικὴ, ὅσον καὶ τῶν Heckscher - Ohlin, συνεπάγεται, κατὰ τὰ γνωστά, ἐξειδίκευσιν καίτοι οὐχὶ ἀναγκαιῶς ἀποκλειστικὴν τῆς παραγωγῆς καὶ δὴ εἰς τοὺς κλάδους ἐκεῖνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ χώρα ἐμφανίζει συγκριτικὸν πλεονέκτημα, ἐξάγουσα τὸ πλεόνασμα τῶν ἐν λόγῳ προϊόντων, ἐναντι εἰσαγωγῆς ἐτέρων προϊόντων, εἰς τὰ ὁποῖα αὕτη, συγκριτικῶς, μειονεκτεῖ¹⁸. Ἀμφισβήτησις, ὁμως, προέκυψεν σχετικῶς μὲ τὰ κριτήρια,

16. «A comment on Factor Price Equalization», Review of Economic Studies, 1951 - 52.

17. «International Trade and the Equalization of Factor Prices», Economic Journal, 1948.

18. Αἱ ἐξαγωγαί, εἰς τὴν κλασσικὴν θεωρίαν, δὲν ἔχουν σημασίαν ἀφ' ἑαυτῶν, ὡς κατὰ τὴν

Διὰ τὴν προσδιορίσωμεν τὸ συγκριτικὸν πλεονέκτημα μιᾶς χώρας, ἐτὶ μακροχρονίου βάσεως, δὲν γίνεται πλέον παραδεκτὸν ὅτι δυνάμεθα νὰ βασισθῶμεν εἰς τὰς τρεχούσας τιμὰς τῆς ἀγορᾶς καὶ εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τοῦ παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ αὐτῆς. Ἀλλὰ, διὰ τὴν χαραχθῆ ὁ μακροχρόνιος προσανατολισμὸς τῆς παραγωγικῆς ἐξειδικεύσεως ἦτοι, διὰ τὴν προσδιορισθῆ τὸ δυναμικὸν πλεονέκτημα τῆς χώρας, εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως ἐπιτευχθῆ περαιτέρω ἀνάλυσις καὶ κατανόησις τῆς διαδικασίας καὶ πορείας τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ μεγεθύνσεως. Πλημμελῆς, ὡς ἐμφανίζεται εἰσέτι ἡ θεωρία τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀδυνατεῖ νὰ προσφέρει εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν τὰ ἀπαραίτητα, δι' αὐτὴν, δυναμικὰ στοιχεῖα καὶ συνεπῶς ἀδυνατεῖ καὶ ἡ τελευταία αὕτη νὰ ἀποκτήσῃ δυναμικὴν μορφήν, ὅτε καὶ μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ ἐνταχθῆ εἰς τὰ ὑποδείγματα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Κατὰ συνέπειαν, τὰ τελευταῖα ταῦτα στρέφονται πρὸς ἕτερα κριτήρια παραγωγικοῦ προσανατολισμοῦ, ἐνίοτε ἀντιφωτικά πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προσφέρει, ὑπὸ τὴν παροῦσαν, στατικὴν μορφήν, ἢ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν.

Οὕτως, εἰς τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τὸ ἐν λόγῳ ἀξίωμα ἐμφανίζεται συχνάκις, ὑποστηρίζων ἀπόψεις ἀσχέτους ἢ καὶ ἀντιθέτους πρὸς ἐκεῖνας τῆς θεωρίας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ τοιαύτη ἀντίφωσις δέον ὅπως ἀποδοθῆ εἰς τὴν δια-

ἀγαθῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐγχώριος παραγωγή εἶναι ἀνέφικτος καὶ προκύπτει, συνεπῶς, ἡ ἀνάγκη τῆς ἐξωτερικῆς εἰσαγωγῆς τῶν. Ἡ διαφοροποίησις τῶν δύο ἀνωτέρω ἀπόψεων ἀνάγεται, προφανῶς, εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν διάφορον ἐξαρσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς μετατοπίσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς ζήτησεως τῆς ἀλλοδαπῆς, εἰς ἐκείνην τῆς προσφορᾶς τῆς. Ἐν γένει δέ, κατὰ τὴν σύγχρονον ἄποψιν, προκύπτει ἕμμενος καὶ ἀποφασιστικὴ σύνδεσις τῆς διαδικασίας ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ συγκριτικοῦ κόστους.

Προσπάθειαν ἀναλυτικότερας συμμετοχῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ τομέως εἰς τὸ ὑπόδειγμα ἀναπτύξεως τῶν Harrod - Domar ἐπεχείρησεν ὁ Mac Kinnon, ὁ ὅποιος ὅμως τονίζει ρητῶς ὅτι, συμπεριλαμβάνει τὰς ἐπιδράσεις τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως «κατὰ ἓνα τρόπον μὴ ἐξαιρετικόν (τραχὺ : Crude)». Ἴδε σχετικῶς 1) H. B. Chenery - M. Bruno «Development Alternatives in an Open Economy : The Case of Israel», Econ. Journal, March 1962. 2) R. Mac Kinnon «Foreign Exchange Constraints in Economic Development», Econ. Journal, June 1964 κ.λπ.

Βεβαίως, ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι, κατ' οὐσίαν, δὲν πρόκειται περὶ παραλείψεως, ἀλλὰ περὶ ἀδυναμίας ἐνσωματώσεως τοῦ συγκριτικοῦ κόστους εἰς τὰ ὑποδείγματα ἀναπτύξεως, συνέπειαν, ἐν ταυτῷ καὶ αἰτίαν τῆς ἀνεπαρκοῦς, εἰσέτι, ἀναλυτικῆς θεμελιώσεως τούτου.

Ἐξ ἄλλου, σχετικῶς μὲ τὰ συνήθη οἰκονομικὰ ὑποδείγματα, παρατηρεῖται ὅτι, ταῦτα ἀναφέρονται, κατὰ κανόνα, εἰς περιπτώσεις μερικῆς ἰσορροπίας, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ὑποδείγματα ἀναπτύξεως, τὰ ὁποῖα φιλοδοξοῦν νὰ ἐκφράσωσιν συστήματα γενικῆς ἰσορροπίας τῆς οἰκονομίας. Τὰ πρῶτα, συνεπῶς, ἐκ τῶν ἀνωτέρω, δύνανται νὰ παραβλέψουν τὴν ἰσορροπίαν ἐτέρων μερικωτέρων τομέων, ὡς λ.χ. τοῦ ἐξωτερικοῦ, συναρτωμένου πρὸς τὸ συγκριτικὸν κόστος παραγωγῆς, γεγονός τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἐπιτρεπτόν προκειμένου περὶ ὑποδειγμάτων γενικῆς ἰσορροπίας, ὡς τὰ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ἐν πάσῃ δέ περιπτώσει, σχετικῶς μὲ τὰ ὑποδείγματα οἰκονομικῆς μεγεθύνσεως ἐν γένει, δὲν ἀφιστάμεθα, εἰσέτι ἀποφασιστικῶς, τῶν ἀπόψεων τοῦ Domar (εἰς «Essays in the Theory of Economic Growth» 1957, σελ. 8) ὅτι ταῦτα, προκειμένου περὶ μιᾶς μεγάλης καὶ πολυπλόκου οἰκονομίας, ἐφ' ὅσον προέκυψαν διὰ τῆς χρησιμοποίησεως ὀλίγων μόνον μεταβλητῶν, δὲν θὰ πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν πολὺ σοβαρά.

πηγών. Ἡ τοιαύτη περίπτωσης εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς ὠφελείας, διὰ τὴν χώραν, ἐκ τῆς συγχρόνου ἀναπτύξεως τῶν δύο τούτων, κλάδων παραγωγῆς. Ὅμως, τὸ συγκριτικὸν πλεονέκτημα, τὸ ὁποῖον θὰ προκύψῃ ἐν προκειμένῳ ἀδυνατεῖ νὰ τὸ ἐκφράσῃ ἡ ἀρχὴ τοῦ συγκριτικοῦ κόστους, ἐφ' ὅσον αὕτη περιορισθῇ εἰς κεχωρισμένην ἀντιμετώπισιν ἐκάστου ἐκ τῶν κλάδων τούτων τῆς παραγωγῆς, ὡς συνήθως συμβαίνει²¹.

Τόσον ὁ Bardham, ὅσον καὶ ὁ Chenery καταλήγουσιν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ προσέγγισις τῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν ἐπὶ βάσεως, στηριζομένης ἐπὶ μεμονωμένων βιομηχανιῶν, εἶναι ἐσφαλμένη διότι παραβλέπονται αἱ ἀποφαστικῆς σημασίας, σχέσεις τῶν βιομηχανιῶν μεταξύ των. Ἐντὶ τῆς τοιαύτης προσεγγίσεως, ἐνδεικνύται ἡ σύγχρονος ἀνάλυσις εὐρύτερον συμπλεγμάτων βιομηχανιῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων προκύπτουν «κάθετοι ἐξωτερικαὶ οἰκονομίαι».

Γενικώτερον, τὸ ἀξίωμα τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ τρέχοντος κόστους παραγωγῆς, δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς παραγωγικὴν ἐξειδίκευσιν, ἢ ὁποία, μετὰ τινα χρόνον, κατόπιν μεταβολῆς τῶν συνθηκῶν κόστους, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἀπωλέσῃ τὸ συγκριτικὸν αὐτῆς πλεονέκτημα, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε βραχύβιον.

3. Ἡ δυνατότης βελτιώσεως τῆς παραγωγικότητος εἰς τομεῖς τῆς οἰκονομίας, καθ' ὃ μέτρον ἡ ἐργασία καὶ ἡ ἐπιχειρηματικότης ἀποκοτῶν ἐμπειρίαν, ἀπετέλεσεν, ὡς γνωστὸν, τὴν βάσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐθεμελιώθη τὸ περίφημον «Infant Industry Argument». Κατὰ γενίκευσιν τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, ἡ αὐξήσις τῆς ἀπασχολήσεως καὶ παραγωγῆς εἰς ἓνα τομέα τῆς οἰκονομίας συνεπάγεται πρόσκτησιν ἐμπειρίας (learning by doing), ἢ ὁποία διαχέεται ἀκολούθως, εἰς τὸ σύνολον τῆς οἰκονομίας, τῆς ὁποίας αὐξάνει, οὕτω, ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς, ἢ προσφορὰ εἰδικευμένης ἐργασίας. Συγκριτικῶς πρὸς τὸν ἀγροτικὸν τομέα, ὁ βιομηχανικὸς τομεὺς ἐμφανίζεται ὡς ἔχων μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδίδει, εἰς τὸν βιομηχανικὸν τομέα, συγκριτικὸν πλεονέκτημα, τὸ ὁποῖον ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ ἡ (στατικὴ) ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, ἢ ὁποία, οὕτω, δύναται, ἐσφαλμένως, νὰ καταλήξῃ εἰς πρόκρισιν τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως, ὡς πλεονεκτοῦντος συγκριτικῶς.

Πλὴν τοῦ, ὡς ἀνωτέρω, ἐκπαιδευτικοῦ ρόλου τῆς ἐκβιομηχανίσεως μιᾶς χώρας, ὑποστηρίζεται ἡ, διὰ ταύτης, ἀνάπτυξις πλήθους ἐτέρων δυναμικῶν παραγόν-

24. Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιχειρηματολογία ὑπενθυμίζει τὴν, ὑπὲρ τοῦ προστατευτισμοῦ, ἀποψιν τοῦ Scitofski («Reconsideration of the Theory of Tariffs», εἰς Readings in the Theory of International Trade, σ. 386-8) ἢ ὁποία ἔχει ὡς ἀκολούθως: εἰς μίαν, βιομηχανικῶς, ἀνεπτυγμένην οἰκονομίαν, μία νέα παραγωγικὴ μονάς συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν νέων ἐξωτερικῶν οἰκονομιῶν, ἐνῶ, συγχρόνως, δέχεται τοιαύτας, προκαλουμένας ἀπὸ ἐτέρας (παλαιότερας) μονάδας. Εἰς μίαν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν, ὅμως, μία νέα βιομηχανικὴ μονάς προσφέρει μόνον καὶ δὲν ἀπολαύει, ἢ εἰς μικρὰν ἔκτασιν, ἐξωτερικῶν οἰκονομιῶν ἄλλων ἐπιχειρήσεων, λόγῳ τῆς ἀνυπαρξίας, ἢ λίαν περιορισμένης ἐκτάσεως βιομηχανικοῦ περιβάλλοντος. Οὕτως, ἀνακύπτει θέμα προστατευτισμοῦ τῶν νέων βιομηχανικῶν μονάδων εἰς τὰς ἀγροτικὰς οἰκονομίας, πρὸς ἀντιστάθμισιν τοῦ προηγουμένου μειονεκτήματος τούτων, ἐναντι τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν.

των, οι όποιοι προάγουν, μικροχρονίως, το επίπεδο της εημερίας. Ούτως, εις τόν βιομηχανικόν τομέα αποδίδονται μεγαλύτεραι εξωτερικαί και έσωτερικαί οίκονομιαί, αϊ όποιαί δημιουργοῦν εις τούτον δυνατότητα μεγαλυτέρας έπεκτάσεως, με προΐουσαν βελτίωσιν τής συγκριτικῆς θέσεως αὐτοῦ, κατ' αντίθεσιν πρὸς τόν άγροτικόν τομέα, ό όποίος χαρακτηρίζεται ὡς φθινούσης άποδόσεως. Επίσης, ένίστε, εκθειάζεται ή μεγαλυτέρα ροπή πρὸς άποταμίευσιν και περαιτέρω έπενδυτικὴν δραστηριότητα τῶν βιομηχανικῶν επιχειρήσεων, έναντι τῶν άγροτικῶν²⁵.

Έν προκειμένῳ, ή επίκλησις τοῦ προστατευτισμοῦ τής βιομηχανικῆς παραγωγῆς δέν αναφέρεται εις τὴν πρόκρισιν μεταξύ διαφόρων βιομηχανικῶν κλάδων, εκ τῶν όποιῶν άλλοι μὲν δύνανται νά αναπτυχθοῦν ὑπὸ έλεύθερον έμπόριον, ένῶ έτεροι έχουν ανάγκην δασμολογικῆς καλύψεως. Τό πρόβλημα, ὡς τίθεται άνωτέρω, ανάγεται εις τὴν πρόκρισιν μεταξύ τής πρωτογενοῦς παραγωγῆς, δυναμένης νά αναπτυχθῆ ὑπὸ έλεύθερον καθεστῶς και τής εκβιομηχανίσεως έν γένει, ὅτε, ένδεχομένως, καθίσταται αναγκαίος ό (πρόσκαιρος) προστατευτισμός. Έξ άλλου, εἶναι εύλογος ή διαφοροποίησις τοῦ άνωτέρω επιχειρήματος, έν σχέσει πρὸς τὰς ἤδη αναπτυχθεῖσας άπόψεις τοῦ Manólesco. Άλλά βεβαίως, δέν έπεται εκ τούτων ὅτι, δέον αναγκαίως και πάντοτε ό βιομηχανικός τομεὺς νά προτιμᾶται τοῦ άγροτικοῦ. Άπλως, τονίζεται τό γεγονός ὅτι, πέραν τοῦ κριτηρίου τής στατικῆς άρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν δέον ὅπως προστίθενται, εις τὴν συγκριτικὴν αξιολόγησιν τοῦ βιομηχανικοῦ τομέως, έναντι τοῦ άγροτικοῦ και τὰ ὡς προηγουμένως δυναμικά πλεονεκτήματα τοῦ πρώτου.

Ἡ ανεπάρκεια τῶν θεωριῶν τοῦ διεθνοῦς έμπορίου ὅπως έπιτύχουν, κατὰ τό παρὸν στάδιον αναπτύξεώς των, τὴν δυναμικὴν αξιολόγησιν τοῦ συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος μιᾶς χώρας και, ή πρὸς τούτο, ανάγκη διαδοχικῶν διορθώσεων τοῦ, έν προκειμένῳ, κριτηρίου, προσδίδει πιθανότητας άποτυχίας εις τὴν, διὰ

25. Πρῶτος ό Luis Bean (εις «Studies in Income and Wealth, VIII, National Bureau of Economic Research, 1964) εξέτιμησε τόν συντελεστὴν συσχετίσεως μεταξύ τοῦ κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος τῶν διαφόρων περιοχῶν τῶν Η.Π.Α. κατὰ τό 1939 και τής ποσοστιαίας κατανομῆς τής άπασχολήσεως, εις ταῦτας, εις τὴν πρωτογενῆ, δευτερογενῆ και τριτογενῆ παραγωγήν. Τό συμπέρασμα τοῦ Bean εἶναι ὅτι, πράγματι ηῦξημένη εκβιομηχανίσις συνεπάγεται ὕψηλότερον κατὰ κεφαλὴν εισόδημα. Ἰδε, ὅμως, κριτικὴν τῶν άποτελεσμάτων τοῦ Bean εις D. North. «Location Theory and Regional Economic Growth», Journal of Political Economy, June 1955, ένθα επίτισης παρατίθενται αἱ ακόλουθοι άπόψεις τοῦ Viner (International Trade and Economic Development, 1952, σ. 72): «Δέν υπάρχουν έγγενῆ πλεονεκτήματα τοῦ βιομηχανικοῦ τομέως, έναντι τοῦ άγροτικοῦ ή, αντίθετως, τοῦ άγροτικοῦ έναντι τοῦ βιομηχανικοῦ. Εἶναι αυθαίρετος ό διαχωρισμός τῶν τομέων τούτων (ἀπὸ πλευρᾶς διαμορφώσεως τοῦ εισοδήματος). Ἡ έπιλογή, έν προκειμένῳ, δύνата νά άφεθῆ, έν πολλοῖς, εις τὴν έλευθέραν άπόφασιν τῶν επιχειρηματιῶν και τῶν εργατῶν. Διὰ τὴν περίπτωσιν ανάγκης λήψεως κυβερνητικῆς άποφάσεως, αὐτὴ δέον νά στηριχθῆ ἐπὶ ὀρθολογικῆς βάσεως, ὑπὸ τό πρίσμα τῶν δαπανῶν και τῶν συγκριτικῶν προσόδων διαζευκτικῆς χρησιμοποίησεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἀνθρωπίνων και ὑλικῶν. Αἱ προηγουμένα άπόψεις τοῦ Viner οὐδῶλος εἶναι πειστικά. Έξ άλλου, άναγνωρίζει οὗτος τό ένδεχόμενον παρεμβάσεως εις τὰς δυνάμεις τής έλευθέρας άγορᾶς, επικαλούμενος μόνον τόν ὀρθολογισμὸν τής ληπτέας άποφάσεως ὑπὸ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς. Τούτο ὅμως, δέν άναιρεῖ και αντίθετως επιβάλλει τὴν δυναμικὴν σύλληψιν τῆς άρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, έναντι τῆς στατικῆς αντιμετώπισεώς της, πρόκρισιν, τὴν ὁποίαν, ὡς ἀλλαγῶν έγράφη, άναγνωρίζει ρητῶς και ό Viner.

τούτου, πρόκρισιν τῆς παραγωγικῆς ἐξειδικεύσεως. Τοῦτο δίδει βαρύτητα προτιμῆσεως εἰς μίαν εὐρύτεραν παραγωγικὴν διάρθρωσιν τῆς οἰκονομίας, ἀπὸ ἐκείνην, εἰς τὴν ὅποιαν τὴν περιορίζει ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν. Ἐκ τοῦ εὐρύτερου τούτου παραγωγικοῦ φάσματος θὰ δύνανται εὐχερέστερον ἡ οἰκονομία νὰ προσαρμόζεται, ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὰς ἐκάστοτε νεο-ἐμφανιζόμενας δυναμικὰς ἐξελίξεις. Βεβαίως, εἶναι προφανές ὅτι, αἱ μικραὶ χῶραι, μὲ περιορισμένον παραγωγικὸν δυναμικόν, εἶναι ἠναγκασμένοι περισσότερον ἢ αἱ μεγάλαι χῶραι νὰ περιορισθοῦν εἰς στενωτέραν ἐξειδίκευσιν καὶ συνελῶς νὰ ἀκολουθήσουν πιστώτερον τὰ κριτήρια τῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, προσαρμοζόμενα, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰς τὴν δυναμικὴν πορείαν τῆς οἰκονομίας. Ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις ἀναφέρεται ὡς παράδειγμα μεγάλης χώρας, ἡ ὅποια ἠκολούθησεν πολιτικὴν παραγωγικῆς αὐταρκείας. Τὸ Puerto Rico, ἀντιθέτως, ὡς μικρὰ χώρα, ἡ ὅποια ἐξειδικεύθη βάσει μᾶς δυναμικῆς διαμορφώσεως τοῦ κριτηρίου τῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν.

Σχετικῶς πρὸς τὸ Puerto Rico, ἡ δυναμικὴ ἀξιολόγησις τοῦ συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος συνίσταται, κατ' ἀρχὴν, εἰς τὴν προγραμματισθεῖσαν, ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν, ἐπιδιώξιν «συγκεντρώσεως (τῆς προσπαθείας) εἰς τὴν ἐκβιομηχανίαν, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ νῆσος δὲν διέθετε φυσικὰς πρῶτας ὕλας, αἱ ὅποια θὰ ἠδύναντο νὰ υποστηρίξουν καὶ ὑποδείξουν τὴν τοιαύτην κατεύθυνσιν τοῦ προγράμματος»²⁶. Ἡ ἐπιδιώξις ἐκβιομηχανίσεως τοῦ Puerto Rico προῆλθεν, βασικῶς, ἐκ λόγων εὐημερίας τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, κατόπιν τῆς διαπιστώσεως ὅτι «ἡ κατὰ κεφαλὴν εὐημερία τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ τῆς νήσου δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀνέλθῃ διὰ τῆς ἐξαρτήσεως ἀποκλειστικῶς ἐξ ἑνὸς προγράμματος ἀγροτικῆς ἀναπτύξεως»²⁷.

Ἡ δευτέρα πλευρὰ τῆς δυναμικῆς συλλήψεως τοῦ συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος συνίσταται εἰς τὸν σύγχρονον προγραμματισμὸν ὀλοκλήρου ἀλύσεως ἀλληλοσυνδεόμενων βιομηχανικῶν μοναδῶν. Οὕτω, λ.χ., ἐπεδιώχθη ἡ ἰδρυσις διυλιστηρίου πετρελαίου, πρὸς προμήθειαν πρῶτων ὑλῶν εἰς συγχρόνως δημιουργουμένας πετροχημικὰς βιομηχανίας²⁸.

Ἐξ ἄλλου, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς ἐκβιομηχανίσεως, τὸ κριτήριον τῆς ἐπιλογῆς συγκεκριμένων κλάδων παραγωγῆς ὑπῆρξε σύμφωνον πρὸς τὴν θεωρίαν Heckscher - Ohlin : «ἐφ' ὅσον ἡ ἄφθονος καὶ ἐφθιγνὴ ἐργασία ἦτο ἓνα ἀπὸ τὰ "φυσικά", πλεονεκτήματα τῆς νήσου, ἐμφασις ἐδόθη εἰς τὴν προώθησιν κλάδων ἐντάσεως ἐργασίας. Εἶναι ἀληθές ὅτι, χαμηλότερα ἀμοιβῆ ἐργασίας συνοδεύεται ὑπὸ χαμηλότερας παραγωγικότητος, ἀλλά, προφανῶς, ἡ παραγωγικότης ἦτο ἐπαρκῶς ὑψηλὴ, ὥστε νὰ καταστήσῃ τὰ χαμηλότερα ἡμερομίσθια ἓνα πραγματικὸν πλεονέκτημα συγκριτικοῦ κόστους»²⁹.

Εἶναι ἐμφανές ὅτι, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν

26. Ἰδε σχετ. W. Baer «Puerto Rico», *Quarterly Journal of Economics*, Nov. 1959, σ. 647.

27. W. Baer, ἔνθ. ἀνωτ., σ. 646.

28. Ἐνθ. ἀνωτ., σ. 657.

29. Ἐνθ. ἀνωτ., σ. 655.

οὐδόλως θίγεται ἐκ τῆς, κατὰ τὰ προηγούμενα, καθισταμένης ἀναγκαίας συμπληρώσεως τῆς διὰ τῶν δυναμικῶν στοιχείων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως μιᾶς χώρας. Ὡς ἤδη ἐγράφη, ἐκ τῆς «δυναμοποιήσεως» τοῦ ἐν λόγῳ ἀξιώματος, διὰ τῆς παροδοχῆς τῆς μεταβολῆς, ποιοτικῆς καὶ ποσοτικῆς, τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, τῆς ἀναπτύξεως ἐξωτερικῶν οἰκονομιῶν κλπ. ἐπηρεάζονται ὠρισμένα ἕτερα συμπεράσματα, θεωρούμενα ὅτι προκύπτουν ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, βασικῶς δὲ τὰ εἰς τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον ἀποδιδόμενα πλεονεκτήματα ³⁰.

Θὰ ἠδυνάμεθα, οὕτω, νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι, μία χώρα, ἐπιδιδόμενη εἰς τὴν οἰκονομικὴν τῆς ἀνάπτυξιν δύναται καὶ πρέπει νὰ μεγιστοποιήσῃ τὸ πραγματικόν τῆς εἰσόδημα, διὰ τῆς ἐξειδικεύσεως τῆς συμφώνως πρὸς τὴν δυναμικὴν ἀρχὴν τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν. Ἐάν οἱ παράγοντες, οἱ χρησιμοποιούμενοι διὰ τὴν τοιαύτην πρόκρισιν, μεταβληθοῦν, τότε ἀπλῶς προκύπτει μία νέα βᾶσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ ἐκτιμηθῇ τὸ δυναμικὸν συγκριτικὸν πλεονέκτημα τῆς χώρας, ἐφαρμοζομένης ὁμοίως καὶ πάλιν τῆς λογικῆς τοῦ ἀξιώματος τούτου.

4. Αἱ, κατὰ τὰ ἄνωτέρω, ἀναγκαῖαι διορθώσεις τοῦ κριτηρίου τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν συνδέονται, τελευταίως, εἰς μίαν πρόκρισιν τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ τῶν χωρῶν, ἔναντι τῶν κατ'ἴδιαν ἀποφάσεων ἐπενδύσεων ὑπὸ τῶν ἐπιχειρηματιῶν. Τὸ ἐρώτημα ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Stockfish ³¹. Οὗτος ἐξέφρασεν ἀμβολίας, ὡς πρὸς τὴν ἀνωτερότητα τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν, ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου, σύλληψιν καὶ ἀξιολόγησιν τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς. Ὅμως, ὡς παρετήρησεν ὁ Scitofski ³², ἐπενδύσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν προγραμματίζονται ἀπὸ κοινού, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς χρονικὰ σημεῖα ἀπέχοντα μεταξὺ τῶν. Καὶ τὸ γεγονός τοῦτο καὶ μόνον συντελεῖ εἰς τὸ νὰ βασιζονται αὐταὶ ἐπὶ ὀλιγωτέρων πληροφοριῶν, σχετικῶς μὲ ἀλλήλας, ἢ εἰς τὴν περίπτωσιν ἐνὸς ἀπὸ κοινού προγραμματισμοῦ τῶν. Οὕτω, κατὰ τὸν Scitofski, ἡ ἀνωτερότης τοῦ προγραμματισμοῦ, ἐν σχέσει πρὸς τὰς μεμονωμένας ἀποφάσεις τῶν ἐπιχειρηματιῶν, δὲν βασιζέται ἐπὶ ἄνωτέρων φυσικῶν ἰδιοτήτων τοῦ προγραμματιστοῦ, ἔναντι τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἀλλ' ἐπὶ τῶν καλυτέρων πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας κατέχει οὗτος, σχετικῶς μὲ τὴν γενικωτέραν ἐπενδυτικὴν δραστηριότητα τῆς οἰκονομίας.

5. Ἐμπλουτισμένη, τρόπον τινά, μὲ δυναμικὰ στοιχεία, ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν ἀποτελεῖ πάντοτε τὴν «ἐπιστημονικωτέραν» μέθοδον ἀξιολογήσεως τοῦ παραγωγικοῦ προσανατολισμοῦ μιᾶς χώρας. Εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, εἰς

30. Οὕτως, ἐπὶ τῆς ἀποκλίσεως, τῆς ὑφισταμένης μεταξὺ ἰδιωτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ κόστους ἐβασίσθησαν αἱ γνώσεις ἀπόψεις τοῦ Manóilescu περὶ δασμολογικῆς προστασίας τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας. Ἐπίσης, ὁ Myint (ἐνθ. ἄνωτ.), ἐπικαλούμενος τὴν ἐν λόγῳ ἀπόκλισιν, ὑποστηρίζει τὴν, διὰ προστασίας τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, ὑποκατάστασιν τῶν εἰσαγωγῶν, ἀποδίδων εἰς ταύτην ἀποτελεσματικωτέραν ἐκπαιδευτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ ἢ εἰς τὰς ἐξαγωγάς.

31. «External Economies, Investment and Foresight», Journal of Political Economy, 1955.

32. «A Reply», Journal of Political Economy, 1955.

αὐτὴν καταλήγουν τὰ διάφορα, χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν πρᾶξιν, κριτήρια ἐπενδύσεων. Οὕτω, τὸ κριτήριο τῆς μακροχρονίως, μεγαλύτερας παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας ἀνάγεται, προφανῶς, εὐθέως εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Ricardo, ἐνῶ τὸ τῆς μεγαλύτερας ἀπασχολήσεως αὐτῆς, εἰς χώρας πλουσίας εἰς τὸν παραγωγικὸν τοῦτον συντελεστήν, εὐρίσκεται εἰς ἀπόλυτον συνέπειαν μὲ τὴν θεωρίαν Heckscher - Ohlin.

Ὁ Buchanan³³ ὑπεστήριξε τὴν ἄποψιν, σύμφωνα πρὸς τὴν θεωρίαν Heckscher - Ohlin, ὅτι, εἰς ἀναπτυσσομένας οἰκονομίας ἐνδείκνυται ἡ ἐξειδικευσίς εἰς τομεῖς μὲ τὴν ἐλαχίστην ἀπασχόλησιν κεφαλαίου, σπανίου, σχετικῶς, εἰς τὰς χώρας αὐτάς. Ἐξ ἄλλου ὁ Kahn³⁴ χρησιμοποιοῖ τὸ κριτήριο τοῦ «κοινωνικοῦ ὀριακοῦ προϊόντος», συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον προκρίνονται αἱ ἐπενδύσεις, αἱ προκαλοῦσαι τὴν μεγαλύτεραν (ὀριακὴν) αὐξησιν τοῦ κοινωνικοῦ προϊόντος. Σημειωτέον ὅτι, ὡς κοινωνικὸν προϊόν νοεῖται, ὑπὸ τοῦ Kahn, βασικῶς, τὸ ἐθνικὸν προϊόν, μὲ τὴν προσθήκην ὀρισμένων κοινωνικῶν στοιχείων, ἐνῶ, ἐξ ἄλλου, ὡς μελλοντικὸς χρόνος ἐπιτευξέως του δύναται νὰ ληφθῆ ὅσονδήποτε μακρὰ χρονικὴ περίοδος. Τὸ κριτήριο τοῦτο δύναται, συνεπῶς, νὰ ἀναχθῆ εἰς τὴν δυναμικὴν ἀρχὴν τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν καὶ διὲν εἰς τὴν μακροχρόνιον παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας.

6. Ἡ ἐξέλιξις τῶν ὄρων ἐμπορίου μεταξὺ βιομηχανικῶν καὶ χωρῶν πρωτογενοῦς παραγωγῆς, εἶναι ἓνα πρόβλημα, εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἐδόθη, εἰσέτι ἀπάντησις καθολικῆς ἀποδοχῆς. Πλὴν ὅμως, εἶναι σαφές ὅτι ὁλονὲν καὶ περισσότερον προωθεῖται ἡ ἄποψις ὅτι, ἡ τοιαύτη ἐξέλιξις καθίσταται, διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου, δυσμενεστέρα διὰ τὰς χώρας ἀγροτικῆς ἐξειδικεύσεως.

Ἐὰν ἡ τελευταία αὕτη ἄποψις γίνῃ ἀποδεκτὴ, τοῦτο ὑπόδηλοι πρόσθετον δυναμικὸν παράγοντα, εὐνοοῦντα τὴν ἐκβιομηχάνισιν, ὁ ὁποῖος ὀφείλει νὰ συμπεριληφθῆ κατὰ τὴν δυναμικὴν ἀξιολόγησιν τοῦ συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος τῶν χωρῶν.

Εἰς τὸ πρόσφατον, σχετικῶς, παρελθὸν ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ θέματος τοῦτου ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὴν σημερινήν. Οὕτω, ὁ J. Keynes³⁵ διεκήρυσσεν παλαιότερον ὅτι «ὑφίσταται τώρα μία σταθερὰ τάσις, διὰ μίαν δεδομένην ποσότητα βιομηχανικῶν προϊόντων, νὰ ἀνταλλάσσεται μὲ μίαν ὁλονὲν καὶ μικροτέραν ποσότητα πρωτογενῶν ἀγαθῶν... συνεπεία τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τῆς φθινούσης ἀποδόσεως, ἀναφορικῶς πρὸς τὰ τελευταῖα αὐτὰ προϊόντα».

Τὸ σφάλμα τοῦ Keynes ὑπῆρξεν, προφανῶς, ὅτι οὗτος ἀπεδῶσεν πρωταρχικὴν σημασίαν εἰς τὴν πλευρὰν τῆς προσφορᾶς τῶν πρωτογενῶν ἀγαθῶν καὶ ἡγνόησεν

33. «International Investment and Domestic Welfare», N.Y. 1945.

34. «Investment Criteria in Development Programs», Q.J.E., Febr. 1951. Ἴδε σχετικῶς καὶ Haring «Dynamic Trade Theory and Growth in Poor Countries», Kyklos, 1963.

35. Εἰς Economic Journal, 1912, σ. 630. Ὁμοίως, εἰς Economic Journal, 1923, σ. 476. Ἐπίσης εἰς «Economic Consequences of the Peace», N.Y. 1920. Ὁ Keynes προβλεπεν ἐπιδείνωσιν τῆς θέσεως τῆς Ἑδρώπης, ἐναντι τῶν Η.Π.Α. ἐκ τῆς ἀνάγκης διαθέσεως, ὑπ' αὐτῆς, ὁλονὲν μεγαλύτερας ποσότητος ἐτέρων προϊόντων, πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἰδίας ποσότητος ἄρτου ἐξ Η.Π.Α.

ἐξ ὀλοκλήρου τὴν πλευρὰν τῆς ζητήσεως. Βεβαίως, ὁ Keynes ἀντεκρούσθη ὑπὸ συγχρόνων του οἰκονομολόγων³⁶, ἀλλ' ἢ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος ἄποψις ὑπεστηρίχθη εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν. Οὕτως, ὁ Singer³⁷ ἐθεμελίωσεν πρῶτος τὴν ἄποψιν ὅτι, χωραὶ ἐξειδικεύονται εἰς πρωτογενῆ παραγωγὴν, ἰδίᾳ κατόπιν ἐξαγωγῆς εἰς ταύτας κεφαλαίων ὑπὸ τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς τοιαύτης ἐξειδικεύσεώς των, ἀντιμετωπίζουσι, πλὴν τῶν ἄλλων ἀρνητικῶν συνεπειῶν καὶ δυσμενῆ ἐξέλιξιν τῶν ὄρων ἐμπορίου των³⁸. Καὶ τοῦτο εἰς πείσμα τῆς ἐνδεχομένης τοιαύτης προκρίσεως τῆς πρωτογενοῦς παραγωγῆς ὑπὸ τοῦ (στατικοῦ) ἀξιώματος τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν.

Κατὰ τὸν ἴδιον τὸν Singer : «Ἐάν ἐφαρμόσωμεν τὴν ἀρχὴν τοῦ κόστους ὑποκαταστάσεως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν χωρῶν, ἢ εἰσαγωγή κεφαλαίων εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ καταστοῦν αὐταὶ προμηθευταὶ τροφίμων καὶ πρώτων ὑλῶν τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν, δύναται ὄχι μόνον νὰ ἀποδειχθῇ ἀνεπαρκῆς εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν κανονικῶν ὠφελειῶν ἐκ τῶν ἐπενδύσεων καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἀλλὰ δύναται νὰ ἀποδειχθῇ καὶ θετικῶς ἐπιζημία . . . Ὅφειλομεν νὰ συγκρίνωμεν τὴν ὑπάρχουσαν κατάστασιν ὄχι μὲ τὴν προϋπάρχουσαν ταύτης, ἀλλὰ μὲ ἐκείνην, ἢ ὁποία θὰ ἔδει νὰ εἶχε διαμορφωθῇ».

Ὁ Singer παρατηρεῖ, ἐν συνεχείᾳ, ὅτι «ἤδη ἀπὸ 1870 ἡ τάσις τῶν τιμῶν ὑπῆρξε βαρῆς ἐναντίον τῶν πωλητῶν τροφίμων καὶ πρώτων ὑλῶν καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πωλητῶν βιομηχανικῶν προϊόντων». Τοῦτο ὀφείλεται «εἰς μὲν τὴν περίπτωσιν τῶν τροφίμων, λόγῳ τῆς μικρᾶς εὐαισθησίας (ἀνελαστικότητος) τῆς ζητήσεώς των εἰς αὐξήσεις τοῦ εισοδήματος, εἰς δὲ τὴν περίπτωσιν τῶν πρώτων ὑλῶν λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος εἰς τὴν βιομηχανίαν συνίσταται, ἐν πολλοῖς, εἰς τὴν μείωσιν τῶν χρησιμοποιουμένων τοιούτων ὑλῶν, κατὰ μονάδα παραγωγῆς».

Κατὰ τὸν Singer, «τὸ ὀρθὸν οἰκονομικὸν κριτήριον τῶν ἐπενδύσεων εἶναι ἡ πολλαπλασιαστικὴ ἐπίδρασις τούτων, ὑπὸ μορφήν σωρευτικῶν προσθηκῶν, εἰς τὸ εισόδημα, τὴν ἀπασχόλησιν, τὸ κεφάλαιον, τὴν τεχνολογικὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἐξωτερικῶν οἰκονομιῶν. . . Ἡ μεγαλύτερα συμβολὴ μιᾶς βιομηχανίας δὲν εἶναι ἡ ἄμεσος συμβολὴ τῆς εἰς τὴν παραγωγὴν ἢ ἀκόμη καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐπὶ ἐτέρων βιομηχανιῶν (ἐξωτερικαὶ οἰκονομίαι) καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἄμεσα

36. Ὡς ὑπὸ τοῦ W. Beveridge, εἰς *Economica*, 1924, σ. 1.

37. «The Distribution of Gains Between Investing and Borrowing Countries», A.E.R. Paper and Proceedings, 1950.

38. Συστηματικώτερον ἀντιμετώπισιν τῆς ἐξελίξεως τῶν ὄρων ἐμπορίου, ὑπὸ ἔννοιαν εὐρυτέραν τῆς μεταξὺ βιομηχανικῶν καὶ ἄγροτικῶν χωρῶν, ἀνέπτυξεν ὁ J. Hicks («An Inaugural Lecture» *Oxford Economic Papers*, 1953, σ. 117 - 135), ὁ ὁποῖος ἀναζητῶν τὰς αἰτίας τῶν συναλλαγμάτων καὶ βασικῶς, εἰς δολλάρια δυσχερεῖων τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίᾳ τῆς Μ. Βρεταννίας, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη μετὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον, ἀντιμετώπισε τὸ πρόβλημα τῆς μεταβολῆς εἰς τοὺς ὄρους ἐμπορίου μεταξὺ τῶν χωρῶν, ὡς προερχόμενον ἐκ μὴ ἰσορροποῦ ἀνόδου τῆς παραγωγικότητος των. Οὗτος ὑπεστήριξεν ὅτι, αἱ ἐν προκειμένῳ δυσμενεῖς ἐξελίξεις, διὰ τὰς χώρας μὲ μικροτέραν αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητος, προέρχονται ἐκ τῆς ἐντοπίσεως τῆς ταχύτερας ἀνόδου ταύτης εἰς τὸν τομέα ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγωγῶν τῶν ἐτέρων, ταχείας ἀναπτύξεως χωρῶν.

κοινωνικά όφελει, αλλά, ίσως, αί επιδράσεις της επί του επιπέδου εκπαιδευσεως-της έμπειρίας, του τρόπου ζωής, της έφευρετικότητας, των συνηθειών, της αποθηκείσεως τεχνολογικών γνώσεων, της δημιουργίας νέας ζήτησεως κλπ.»

Απόψεις, παρομοίας προς τον Singer, διετύπωσε συστηματικότερον ό Prebish, υπό τό όνομα του οποίου και έγινοντο περισσότερον γνωσταί. Ούτος γράφει : «Βιομηχανικόν κόστος υψηλότερον των τιμών εισαγωγής δέν ύποδηλοι, αναγκαίως, ότι μία βιομηχανία δέν είναι οικονομικώς όφελιμος διά μίαν χώραν. Βεβαίως, όσον μικρότερα είναι ή διαφορά, τόσον τό καλύτερον. Αλλά, δέν είναι πράγματι ένα έρώτημα συγκρίσεως κόστους (παραγωγής) και τιμών εισαγωγής, αλλά συγκρίσεως της αύξησεως του εισοδήματος, της επιτυχανομένης διά της επεκτάσεως της βιομηχανίας, προς την αύξησιν εκείνην, ή όποία θά έπιτυγχάνετο διά της προωθήσεως των εξαγωγών, εάν οί ίδιοι παραγωγικοί συντελεσταί διετίθεντο εις τόν εξαγωγικόν τομέα»³⁹.

Οί Singer και Prebish άπορρίπτουν, προφανώς, την στατικήν έρμηνείαν του αξιώματος των συγκριτικών δαπανών και τό έλεύθερον έμπόριον, προκρίνοντες τόν προστατευτισμόν της έγχωρίου βιομηχανίας των αναπτυσσομένων χωρών. Αί θέσεις των δύνανται νά έρμηνευθούν ως μία εύρύτερα τοποθέτησις της άπόψεως προστασίας της νηπιακής βιομηχανίας (Infant Industry Argument). Τοϋτο είναι έμφανεστερον εις τόν Prebish και προκύπτει σαφώς εκ δύο σημείων της επιχειρηματολογίας του. Κατά πρώτον, εις την διαπίστωσίν του ότι «τοϋτο δέν έρχεται εις αντίθεσιν προς την τελικήν εξάλειψιν της προστασίας εις τάς βιομηχανίας εκείνας, αί όποιαί εμφανίζουσι την ταχύτεραν τεχνολογικήν πρόοδον»⁴⁰. Ούτως, ό Prebish προσδοκά την υπό προστατευτικόν καθεστώς, τεχνολογικήν άνοδον των ύπαναπτύκτων χωρών. "Ητοι, εκλαμβάνει, αντί μιās συγκεκριμένης, νεοαναπτυσσομένης βιομηχανίας, τό σύνολον του βιομηχανικού τομέος μιās ύπαναπτύκτου χώρας, ως εύρισκόμενον εις «νηπιακόν» στάδιον και έχον ανάγκην προστασίας.

Μεγαλύτερας άκόμη σημασίας, ως προς την τοιαύτην έρμηνείαν των άποψεων του Prebish, αποτελεί ή διακήρυξις του ότι, αί βιομηχανικαί χώραι όφείλουσι νά μειώσουν ή και εξαλείψουσι ολοσχερώς την προστατευτικήν των πολιτικήν.

39. Prebish: «The Economic Development of Latin America and its Principal Problems», U.N., N.Y., 1950. «Commercial Policy in the Underdeveloped countries», A.E.R., May 1959, Papers and Proceedings, 251 - 269.

Η τοιαύτη διακήρυξις του Prebish ένθυμίζει την άκόλουθον άποψιν του Domar («Essays in the Theory of Economic Growth», σ. 30) : «Η άριστη κατόνομη των συντελεστών της παραγωγής δέν ύποδηλοι την μεγίστην παραγωγήν, υπό δεδομένης συνθήκας, εις έν σημείον του χρόνου, αλλά ένα μέγιστον έφικτόν ρυθμόν άνοδου εις τόν χρόνον... Η διάρθρωσις της παραγωγής, ή περισσότερον εϋνοϊκή εις τοϋτο, δέν δύναται νά καθορισθῃ εύχερώς, αλλά πώς θά δυνθῆ κανείς σοβαρώς νά άποδεχθῆ ότι ό πλήρης ανταγωνισμός με τόν μέγαστον αριθμόν των μικρών μονάδων... θά μεγιστοποιήσῃ τόν ρυθμόν άνοδου; Και εφ' όσον δέν επιτυγχάνει τοϋτο, πιθανώς ένα μεγάλο μέρος των άποψεών μας περι τό ανταγωνισμού και του μονοπωλίου όφείλουσι νά τύχουσι άνασκευής».

40. Prebish, εις A.E.R. σ. 260.

Συνεπώς, ως πρὸς τὰς χώρας αὐτὰς ἰσχύει τὸ κριτήριον τῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν καὶ προκρίνεται, κατ' ἀρχήν, τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον.

Πέραν τῆς τοιαύτης εὐρυτέρας τοποθετήσεως τῶν ἀπόψεων Singer καὶ Prebish, οἱ ὅποιοι προκρίνουν, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν⁴¹, τὴν ἐκβιομηχανίαν τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν, ἀντὶ τῆς ἐξειδικεύσεώς των εἰς πρωτογενῆ παραγωγὴν⁴², ἢ, ὑπὸ τῶν συγγραφέων τούτων εἰδικωτέρα ἀντιμετώπισις τοῦ προβλήματος τῶν ὄρων ἐμπορίου, μεταξύ βιομηχανικῶν καὶ πρωτογενῶν ἀγαθῶν, ἔξεν παρέμεινεν ἄνευ ἀντιδράσεων. Οὕτω, κατὰ τὸν Kindleberger⁴³, δὲν προκύπτει, ἐκ τῶν ἐμπειρικῶν στοιχείων, δικαίως τῆς ἀπόψεως ὅτι οἱ ὄροι ἐμπορίου ἐμφανίζονται μακροχρόνιον ἐπιδεινῶσιν διὰ χώρας - ἐξαγωγεῖς πρώτων ὑλῶν. Ἐπίσης, ὁ H. G. Aubrey⁴⁴ ἐπισημαίνει τὸν κίνδυνον, ὁ ὅποιος ἐνυπάρχει, ἀπὸ πλευρᾶς στατιστικῆς ἐκτιμήσεως, κατόπιν χειρισμοῦ ἐννοιῶν ὡς ἡ ἐλαστικότης καὶ ὁ τιμᾶριθμος, ἰδίᾳ προκειμένου περὶ ὑπολογισμοῦ μακροχρονίων τάσεων.

7. Ἐν προκειμένῳ ἀνακύπτει τὸ ἐρώτημα ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν ἐμφανίζεται ὡς προκρίνουσα τὸν ἐξαγωγικὸν προσανατολισμὸν τῆς παραγωγικῆς ἐξειδικεύσεως μιᾶς χώρας, ἐναντὶ τῆς ὑπὸ ταύτης προωθήσεως τῆς ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγωγῶν⁴⁵. Ὡς γνωστόν, ἡ ἀρχὴ τοῦ συγκριτικοῦ κόστους διαλαμβάνει μεταξύ ἄλλων καὶ τὴν συνθήκην ἰσορροπίας τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῶν συναλλασσομένων χωρῶν ἢ, τουλάχιστον, αὐτόματον μηχανισμόν, ὁ ὅποιος, διὰ μεταβολῆς τῆς ἰσοτιμίας τῶν νομισμάτων τῶν χωρῶν, ἐπιτυγχάνει, ἀπροσκόπτως, τοιαύτην ἰσορροπίαν. Βεβαίως, ἡ ἀπρόσκοπτος λειτουργία τοῦ μηχανισμοῦ τούτου ἀπαιτεῖ ἐλεύθερον διακύμανσιν τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος εἰς ὅλας τὰς χώρας καὶ ἀπολύτως ἐλευθέραν διακίνησιν τῶν ἐμπορευμάτων μεταξύ

41. Ὁ Prebish ὑποστηρίζει ὅτι, καθ' ὃ μέτρον ἀξάνει ἡ παραγωγικότης τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας μιᾶς ἀναπτυσσομένης χώρας, δέον ὅπως, μέχρις ἐνός σημείου, προτιμηθῇ, τῆς μειώσεως τῶν δασμῶν, ἢ αὐξήσις τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας. Ἴδε A.E.R., May 1959, σ. 260.

42. Ὁ Singer, ὡς ἕτερον παράγοντα τῆς τοιαύτης προτιμήσεως τῆς ἐκβιομηχανίσεως, ἐπικαλεῖται τὸ γεγονός ὅτι, αἱ, εἰς πρωτογενῆ παραγωγὴν, ἐξειδικευόμεναι χώραι κινδύνονται ἐντὸς φαύλου κύκλου. Ὅταν αἱ πρώται ὑλαὶ ἐπιτυγχάνουν ὑψηλὰς τιμὰς εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν, ἐλλείπει τὸ κίνητρον ἀναδιαρθρώσεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἐκβιομηχανίσεως τῶν χωρῶν τούτων. Ὅταν, ἀντιθέτως, ἡ ζήτησις καὶ αἱ τιμαὶ τῶν πρώτων ὑλῶν πίπτουν, ἀναζωπυροῦται μὲν ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐκβιομηχανίσεως ἀλλὰ ἐλλείπει, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτὴν περίοδον, ἡ πρὸς τοῦτο δυνατότης, λόγῳ τῆς ἀνεπαρκείας συναλλαγματικῶν πλεονασμάτων, πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ ἀναγκαίου κεφαλαιοχρηστικῶν ἐξοπλισμοῦ.

43. «Economic Development».

44. American Economic Review, May 1959.

45. Τὸ ἐρώτημα τοῦτο δὲν ταυτίζεται πρὸς ἐκεῖνο τῆς προκρίσεως μεταξύ ἰσορροπημένης ἢ μὴ ἀναπτύξεως μιᾶς οἰκονομίας. Ὡς γνωστόν, τὴν ἀποψιν τῆς ἰσορροπημένης ἀναπτύξεως ὑπεστήριξαν οἱ Nurkse καὶ Rosenstein - Rodan, κατ' αὐτὴν δέ, στηριζομένην ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς ἐλαστικῆς προσφορᾶς τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, αἱ ἐπενδύσεις εἶναι ἐπικερδότεραι ἐφ' ὅσον ἐπεκτείνονται, συγχρόνως, εἰς περισσοτέρους τομεῖς τῆς οἰκονομίας. Ἡ ἀποψις τῆς μὴ ἰσορροπημένης ἀναπτύξεως ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῶν Scitofski, Streeten καὶ Hirschman. Αὕτη ὑποθετεῖ ὅτι, ἡ προσφορὰ τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς εἶναι ἀνελαστικὴ καὶ συνεπῶς, διὰ τὴν δημιουργίαν ἐπενδύσεων ἀρίστου μεγέθους, οἱ συντελεσταὶ οὗτοι δέον ὅπως συγκεντρωθοῦν εἰς ὀλίγιστους παραγωγικοὺς κλάδους.

τούτων. Ουδεμία όμως, εκ των εν λόγω συνθηκῶν υφίσταται, οὐδὲ πόρρωθεν, εἰς τὸν σημερινὸν κόσμον. Οὕτω, μία χώρα, τῆς ὁποίας ἡ παραγωγικότης τῆς ἔργασίας ὑπολείπεται ἢ τῆς ὁποίας τὸ ἀπόλυτον κόστος παραγωγῆς εἶναι ὑψηλότερον, ἐν συγκρίσει πρὸς ἑτέρας χώρας, εἰς ὅλους τοὺς παραγωγικοὺς κλάδους, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἐπίμονον ἐμφάνισιν ἐλλείμματος εἰς τὸ ἐμπορικὸν αὐτῆς ἰσοζύγιον. Ἐξ ἄλλου, ὁ υφιστάμενος, εἰς τὰς διαφόρους χώρας, προστατευτισμὸς παρακωλύει, γενικότερον, τὴν ἐξαγωγικὴν προσπάθειαν, ἢ ὁποία, συνεπεία καὶ ἐτέρων παραγόντων, οικονομικῶν ἢ καὶ ἐξωοικονομικῶν, ἐμφανίζεται ὡς κατ' ἐξοχὴν ἐπικίνδυνος ἐπιχειρηματικὴ ἐπιδίωξις⁴⁶. Σημειωτέον, ἐν προκειμένῳ, ὅτι, ἡ διάκρισις τῆς παραγωγικῆς ἐξειδικεύσεως εἰς ἐξωστρεφῆ ἢ ἐσωστρεφῆ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐὰν ὁ ἐξαγωγικὸς προσανατολισμὸς δύναται καὶ ὀφείλει νὰ τεθῇ ἐξ ὑπαρχῆς ὡς κριτήριον τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων ἢ ἐὰν ἀποτελῇ οὗτος τὸ τελικὸν στάδιον τῆς διαδικασίας βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, διερχομένης μέσῳ τῆς διαδικασίας ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγωγῶν.

Ὑπὸ τὰς υφισταμένας, συνεπῶς, πραγματικὰς συνθήκας διεξαγωγῆς τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ὡς καὶ τῆς ἀσκήσεως ὑπὸ τῶν χωρῶν οἰκονομικῆς πολιτικῆς πλήρους ἀπασχολήσεως, σταθερότητος τῶν εἰσοδημάτων, ἀκαμψίας τῶν τιμῶν κλπ., ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν δὲν πρέπει νὰ ταυτίζεται μὲ τὸν ἐξωστρεφῆ ἤ μσοανατολισμὸν τῆς παραγωγικῆς ἐξειδικεύσεως μιᾶς χώρας.

Ἐκ τούτων δὲν μεταπίπτομεν, ὅμως, εἰς τὴν πολιτικὴν παραγωγικῆς αὐταρκειας. Ἄλλ' ἢ ἐξασθένισις τοῦ αὐτομάτου μηχανισμοῦ ἰσορροπίας τοῦ ἐξωτερικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας, ἢ ἐμφάνισις, ὡς καθολικοῦ κανόνος, τοῦ προστατευτισμοῦ καὶ ἢ, κατὰ σπανίαν μόνον ἐξαιρέσειν, διεξαγωγῆ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ὑπὸ ἐλευθέρως συνθήκας, ἀπαιτοῦν ὅπως, ὁ παραγωγικὸς προσανατολισμὸς μιᾶς χώρας μὴ περιορισθῇ εἰς τὴν ἐξαγωγικὴν προσπάθειαν αὐτῆς. Ἀντιθέτως, γίνεται συχνάκις παραδεκτὸν ὅτι, προωθητικὴ δύναμις τῆς οἰκονομίας ὀφείλει νὰ καταστή ἢ διαδικασία ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγωγῶν⁴⁷.

46. Ἴδε σχετ. καὶ Linder, ἐνθ. ἀνωτ. Ἐπίσης Σπ. Παπαδόπουλη - Σταύρου «Ὁρθοὶ προσανατολισμοὶ τῆς ἐκβιομηχανίσεως», εἰς «Μελέται καὶ Ἄρθρα» σ. 237 - 52.

47. Ὡς πρὸς τοῦτο ὑπάρχουν βεβαίως καὶ ἀντίθετοι ἀπόψεις. Ἴδε, λ.χ., σχετ. Kindleberger «Economic Development» καὶ Cairncross «International Trade and Economic Development» Economica, Aug. 1961.

Ὡς παράδειγμα χώρας, ἀναπτυσσομένης μὲ, ἐξ ὑπαρχῆς, ἐξωστρεφῆ βιομηχανικὸν προσανατολισμὸν ἀναφέρεται συχνάκις τὸ Puerto Rico. Ὁ ἐξαγωγικὸς χαρακτῆρ τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας αὐτῆς εἶναι πραγματικὸς. Ἄλλ' αἱ συνθήκαι, αἱ ὁποιαὶ ἐπέτρεψαν τοῦτο εἶναι ἰδιάζουσαι καὶ κατ' οὐδένα τρόπον εἶναι δυνατόν ἢ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς νήσου αὐτῆς νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπόδειγμα δι' ἄλλας ἀναπτυσσομένας χώρας. Οὕτως, ὁ Baer (ἐνθ. ἀνωτ. σ. 652 καὶ 669 - 70) τονίζει τὴν προνομιόδοχον θέσιν τοῦ Puerto Rico, ἀναφερόμενος εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀγορὰ (διαθέσεως τῶν ἐξαγωγικῶν προϊόντων) ἦτο δεδομένη : ὑπῆρχεν ἐλευθέρως προσπέλασις εἰς τὴν γεινιάζουσαν, γνωστὴν ἤδη, ἐκτεταμένην ἀγορὰν τῶν Η.Π.Α. Θεωρεῖ δὲ ὁ Baer ὡς κατὰ παράβασιν τῶν παρεδεδεγμένων τὴν τοιαύτην ἐξωστρεφῆ ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας τῆς νήσου αὐτῆς : «Ἡ μέσῳ ἐκβιομηχανίσεως ἀνάπτυξις συνήθως ἀκολουθεῖ τὴν ὁδὸν τῆς μεγαλύτερας αὐταρκειας (ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγωγῶν)... Ἡ ἀνάπτυξις ἐξήρτησε τὴν

προϊόντων ἀκόμη καὶ ἐντὸς τῆς ὑψηλῆς δασμολογικῆς προστασίας τῶν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀγορὰν, ποῖος δύναται νὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι, ὁ Ἑλλην ἐπιχειρηματίας θὰ συνεχίσῃ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον ὀργανώσεως καὶ ἀποδόσεως, τὸ ὁποῖον πραγματοποιεῖ τώρα εἰς τὴν περιορισμένου μεγέθους ἐπιχείρησίν του καὶ ὅταν θὰ ὀργανώσῃ μίαν γιγαντιαίαν ἐξαγωγικὴν μονάδα, ἐντὸς τοῦ ἀφιλοξένου περιβάλλοντος τοῦ ὀξυτάτου διεθνοῦς ἀνταγωνισμοῦ; Μόνον ἓνας βαθμιαῖος ἐξαγωγικός προσανατολισμός, θεμελιούμενος, κατ' ἀρχάς, εἰς τὴν περισσότερον φιλόξενον ἐσωτερικὴν ἀγορὰν, θὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο καὶ θὰ ἐπιτρέψῃ, συγχρόνως, διὰ τῆς παραλλήλου ἐκπαιδεύσεως τῶν ἐπιχειρηματικῶν στελεχῶν τῆς χώρας, ἢ ἀπάντησις, ἐν προκειμένῳ νὰ εἶναι καταφατική...

Ἐξ ἄλλου, ὅμως καὶ ἡ μεμονωμένη βαρύτης τῆς ἐπιδράσεως τοῦ παράγοντος τῶν ἐσωτερικῶν οἰκονομῶν, ὡς καὶ ἡ κλίμαξ τῆς παραγωγῆς, ἢ ὁποία ἀπαιτεῖται διὰ τὴν πραγματοποίησίν των, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτιμηθοῦν πρὶν ἢ καθορισθοῦν ἐπακριβῶς οἱ κλάδοι ἐκεῖνοι τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὁποίων δύναται καὶ ὀφείλει, ἐνδεχομένως, νὰ βασισθῇ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας. Ἐάν, βεβαίως, ὑπῆρχεν ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ Ἑλλάς κατέχει, ὑπὸ τὴν αὐτὴν, μὲ τὰς ἤδη βιομηχανικὰς χώρας, κλίμακα παραγωγῆς, συγκριτικὸν πλεονέκτημα εἰς κλάδους, ὡς, λ.χ., χάλυβος ἢ κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν βαρεῖας βιομηχανίας, τὸ συμπέρασμα θὰ ἦτο ὅτι πράγματι ἡ βιομηχανικὴ δραστηριότης τῆς χώρας δεῖν νὰ εἶναι ἐξώστροφος διότι, προφανῶς, ἡ ἐγχώριος ζήτησις δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ προσεγγίσῃ τουλάχιστον εἰς τὸ ὄρατὸν μέλλον, τὴν ἀρίστην κλίμακα παραγωγῆς, ἢ ὁποία παρέχει τὰς ἐκτεταμένας, ἐν προκειμένῳ, ἐσωτερικὰς οἰκονομίας. Ἐάν ὅμως, τὸ συγκριτικὸν πλεονέκτημα τῆς χώρας εὑρίσκεται εἰς κλάδους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀξιοῦν ἀρίστην κλίμακα παραγωγῆς πολλαπλασίαν τῆς ἐγχωρίου ζήτησεως, τότε, ἡ ἐκβιομηχάνισις τῆς χώρας δύναται νὰ θεμελιωθῇ εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς ὑποκαταστάσεως τῶν σχετικῶν εἰσαγωγῶν, τῆς ἐξαγωγικῆς προεκτάσεως ἐπιτυγχανομένης, ἐν συνεχείᾳ, βαθμιαίως).

Ἐξ ἄλλου, ὀφείλομεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν πλεονεκτικὴν θέσιν τῶν ἤδη βιομηχανικῶς ἀνεπτυγμένων περιοχῶν, ἐναντι τῶν ὑπολοίπων, ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ἓνα λίαν ὑψηλὸν ποσοστὸν τῶν εἰσροῶν εἰς τὴν μεταποίησιν προέρχεται ἐκ τῆς μεταποίησεως. Κατὰ τοὺς Perloff - Dunn ἢ, κατὰ πηγὴν προελεύσεως, ποσοστιαία συμμετοχὴ τῶν εἰσροῶν εἰς τὴν μεταποίησιν ἔχει ὡς ἀκολούθως ⁴⁹:

Γεωργία	9,8%
Μεταλλεῖα	3,4%
Μεταποίησις	39,4%
Ἑπιχειρήματα - Ἐμπόριον	8,8%
Ἐργασία	38,2%

Εἰδικότερον, κατὰ κατηγορίαν προϊόντων, αἱ χρησιμοποιούμεναι εἰσροαὶ ἐκ τῆς

49. Perloff - Dunn, «Regions, Resources and Economic Growth», πίναξ 144.

Μεταποιήσεως και έκροαι εις Μεταποίησιν έχουν, ως ποσοστόν επί του συνόλου των, κατά κλάδων, εισροών και έκροών, ως κάτωθι⁵⁰ :

Κλάδοι	% εισροών	% έκροών
Τρόφιμα	25,4	18,8
Κλωστοϋφαντουργικά	24,5	70,2
Χημικά προϊόντα	43,0	60,6
Βιομηχανίαι πρωτογενών μετάλλων	46,0	84,0
Βιομηχανίαι δευτερογενών μετάλλων	47,4	89,7
Βιομηχανίαι επεξεργασίας μετάλλων	48,8	44,4
Μηχαναί	44,2	36,2
Μέσα μεταφοράς	62,5	24,8

Προκύπτει, συνεπώς, ισχυρά έλξεις της εγκαταστάσεως πλείστων βιομηχανικών κλάδων πλησίον έτέρων κλάδων της μεταποιήσεως. Το γεγονός τουτο, έν συνδυασμῶ, ένδεχομένως, πρὸς έτέρους παράγοντας, επέβαλε, τρόπον τινά, τήν διατήρησιν της καλουμένης «βιομηχανικής ζώνης» των Η.Π.Α. (περιλαμβανούσαν τās περιοχάς : Βορειοανατολικήν, Μεσοανατολικήν και των Μεγάλων Λιμνών), ως του κατ'έξοχην βιομηχανικού κέντρου της χώρας αυτής, από της πρώτης περιόδου της αρχικής εκβιομηχανίσεως των Η.Π.Α. μέχρι και σήμερα, εις πείσμα της εξόχως δυναμικής εξελίξεως της Αμερικανικής οικονομίας.

Ούτως, ὁ ἐξ ύπαρχης εξωστρεφής προσανατολισμός της παραγωγικής εξειδικεύσεως μιᾶς αναπτυσσομένης χώρας εμφανίζει, κατ'έξοχην επί των ημερῶν μας, σοβαρωτάτας, ένδεχομένως και άνυπερβλήτους δυσχερείας.

Αλλά, βεβαίως και προκειμένου περί της ύποκαταστάσεως των εισαγωγῶν, κριτήριον ὀφείλει νά είναι και πάλιν τὸ δυναμικὸν ἀξίωμα των συγκριτικῶν δαπανῶν, προτιμητέον των κλάδων εκείνων παραγωγῆς, οἱ ὅποιοι εμφανίζουν τὸ μεγαλύτερον δυναμικὸν συγκριτικὸν πλεονέκτημα, του μακροχρονίου κόστους παραγωγῆς των, εύρισκομένου πλησιέστερον πρὸς τās διεθνείς τιμάς, συγκριτικῶς πρὸς τοὺς λοιποὺς παραγωγικοὺς κλάδους, ἔστω και ἐάν, συνεπεία των προαναφερθέντων λόγων, ως της διατηρήσεως σταθερῆς της συναλλαγματικής ισοτιμίας κλπ., τὸ ἀπόλυτον κόστος των έν λόγω συγκριτικῶς πλεονεκτούντων κλάδων, διατηρηῆται ὑψηλότερον του κόστους παραγωγῆς έτέρων χωρῶν και καθιστᾶ, οὕτως, ἀδύνατον τήν πραγματοποίησιν εξαγωγῶν, κατά τήν τρέχουσαν φάσιν της οικονομικῆς ανάπτυξεως.

Ἐξ ἄλλου, ἡ πολιτικὴ ὑποκαταστάσεως των εισαγωγῶν ὑποδηλοῦται εις πᾶσαν περίπτωσιν προκρίσεως του προστατευτισμοῦ, ἔναντι του ἐλευθέρου ἐμπορίου⁵¹. Ἡ τοιαύτη πολιτικὴ ὑπονοεῖται, συνεπώς, εις τās ἀπόψεις Manoilescu,

50. Ένθ' άνωτέρω, πίναξ 149.

51. Τὸ αντίθετον δέν ισχύει ἀναγκαιώς. Οὕτω, δυνάμεθα νά ἔχωμεν πολιτικὴν ὑποκαταστάσεως εισαγωγῶν, συνεπεία, λ.χ., δασμολογικῶν ἐμποδίων εις ἄλλας χώρας κλπ. άνευ προστατευτισμοῦ.

δευσιν» τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἀπασχόλησιν. Τοῦτο ἀποτελεῖ, πιθανῶς, ὀρθὴν ἢ καὶ ἀναγκαίαν λύσιν τοῦ προβλήματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῆς στάδια⁵⁵. Ὅμως, τοῦτο ἀποκαλύπτει ἑλλειψιν φαντασίας καὶ ἄρνησιν κάθε ἐπιστημονικότητος, τουλάχιστον εἰς θέματα διεθνούς ἐμπορίου καὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἐφ' ὅσον ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἐμμένει εἰς τὸν προσανατολισμὸν τοῦτον καὶ εἰς μεταγενέστερα στάδια ἀναπτύξεως μιᾶς οἰκονομίας⁵⁶. Ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν τοιαύτην πολιτικὴν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδοθῶν ἐν πολλοῖς, αἱ συναλλαγματικαὶ δυσχέρειαι πλείστον ἐκ τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν⁵⁷. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ προφανές γεγονός ὅτι, ἢ προώθησις κλάδων «μὴ ἐμπορευσίμων» διεθνῶς ἀγαθῶν συνεπάγεται μὲν αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας, χωρὶς ὅμως, ἀναγκαίως, νὰ συντελῇ εἰς διεύρυνσιν τῶν ἐξαγωγῶν ἢ ὑποκατάστασιν τῶν εἰσαγωγῶν. Ἡ μόνη βεβαία συνέπεια τῆς, ὑπὸ τοιαύτην μορφήν, αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν εἶναι ἡ μονομερῆς διόγκωσις τῶν εἰσαγωγῶν.

Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, ὀφείλμεν νὰ τονίσωμεν ὅτι ἡ προώθησις κλάδων «μὴ διεθνῶς ἐμπορευσίμων» ἀγαθῶν ἀποτελεῖ λύσιν, ἀπεμακρυσμένην περισσότερον πάσης ἄλλης ἐκ τοῦ ἀξιώματος τοῦ συγκριτικοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς.

III. Γενικά Συμπεράσματα

Τὸ κλασσικὸν ἀξίωμα τῶν δαπανῶν, κατόπιν τῆς, εἰς τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν σκέψιν, προσαρμογῆς τῶν ὑποθέσεων ἐπὶ τῶν ὁποίων θεμελιούται, εὖρε, δικαίωσιν ὡς θεωρητικὴ διακήρυξις. Ἄλλ' ἔτι ἐκπληκτικώτερον τούτου, ἡ κλασσικὴ διατύπωσις τοῦ ἐν λόγῳ ἀξιώματος ἦτοι, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν σχετικὴν παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας, δὲν ἀπερρίφθη ὑπὸ τῶν νενομένων, ἐν προκειμένῳ, ἐμπειρικῶν ἐπαληθεύσεων. Οὕτω, δὲν ὑπῆρξεν ἐσφαλμένη ἢ, ὑπὸ τῶν κλασσικῶν οἰκονομολόγων, θεωρητικὴ ἀπλοποιήσις καὶ ἀναγνώρισις τῆς ἐργασίας, ὡς τῆς βασικῆς συνισταμένης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων μιᾶς χώρας.

Ἐν σχέσει μὲ τὴν διεύρυνσιν τῆς ἀρχῆς τοῦ συγκριτικοῦ κόστους ὑπὸ τῶν Heckscher - Ohlin, διὰ τῆς τοποθετήσεως τῆς ἰδίας διακηρύξεως ἐπὶ ἄλλης βάσεως, παρατηρεῖται μία περίεργος, τρόπον τινά, κατάστασις ἀποδοχῆς τῆς.

55. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκοδομικῆς δραστηριότητος, ὡς προωθητικοῦ τομέως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, ὑπῆρξεν εἰσήγησις τοῦ καθηγητοῦ Κ. Βαρβαρέσσου κατὰ τὸ 1946.

56. Καὶ ἡ διαδικασία ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγωγῶν δύνανται νὰ μειωθῶσι εἰς τοιοῦτους χαρακτηρισμοὺς ἐφ' ὅσον, ὡς τομεῖς προωθήσεώς της ληφθῶν ἀπλῶς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζουσι ἀξιολογὸν ὕψος εἰσαγωγῶν καὶ εἶναι ἐφικτῆς, ἀνεξαρτήτως ἀπαιτουμένου βαθμοῦ δασμολογικῆς προστασίας, ἢ ἐγγύθιως παραγωγῆς.

57. Ἴδε σχετ. Σπύρου Παπαδόπουλη - Σταύρου «Οἰκοδομικὴ δραστηριότης καὶ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις», εἰς «Μελέται καὶ Ἄρθρα», σ. 213 - 22.

Καί δὴ τόσον ἀπὸ θεωρητικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ ἐμπειρικῆς σκοπιᾶς. Αἱ συνθήκαι τοῦ σχετικοῦ θεωρητικοῦ ὑποδείγματος ἠμφισβητήθησαν, ἀλλὰ δὲν κατέστη εἰσέτι δυνατὴ ἡ πειστικὴ ἀναίρεσις τῶν. Ἐξ ἄλλου, τόσον ὁ Leontief ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ ὁποῖοι ἐπεχείρησαν τὴν ἐμπειρικὴν διερεύνησιν τῆς ἐν λόγῳ θεωρίας, παρ' ὅλην τὴν «παραδοξότητα» τῶν σχετικῶν ἀποτελεσμάτων, δὲν ἀπετόλμησαν νὰ διακηρύξουν τὴν ἀπόρριψίν της. Ἡ θεωρία τῶν ἀναλογιῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς ἐμφανίζει τοιαύτην εὐλογοφάνειαν, τοῦλάχιστον ἐκ πρώτης ὄψεως, ὥστε, νὰ ἔχη ἐπηρέασει εὐνοϊκῶς, δι' αὐτὴν, τὴν οἰκονομικὴν σκέψιν καὶ νὰ ἔχη ἀποκτήσει τὴν ἰσχυρὰν ὑποστήριξιν κορυφαίων τῆς ἐπιστήμης. Ἐκεῖνοι δέ, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν ἐπικριταὶ της, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδεχθῶν ὅτι, τελικῶς, ὡς ὑποκατάστατον αὐτῆς προβάλλουν τὴν ἀπλὴν περιγραφικὴν ἀνάλυσιν, στερουμένην πάσης ἐπιστημονικότητος.

Ἐν συμφωνίᾳ μὲ τὴν ἄποψιν ὅτι, τὰ θεωρητικὰ ὑποδείγματα, κατὰ παραδεγμένην ἐπιστημονικὴν μεθοδολογίαν, ἀποτελοῦν ἀφαίρεσιν καὶ ἀπλοποίησιν τῆς πραγματικότητος, διατηροῦντα τὸ, κατὰ περίπτωσιν, οὐσιώδες καὶ ἀποβάλλοντα τὸ ἐπουσιώδες, ἀποδίδομεν ἀποφασιστικὴν σημασίαν ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐμπειρικῆς διερευνήσεως τῆς θεωρίας Heckscher-Ohlin. Μόνον ἡ τοιαύτη σύγκρισις, θεωρίας καὶ πραγματικότητος, θὰ δικαιώσῃ ἢ ὄχι τὴν ὀρθότητα τῆς γενομένης ἀφαιρέσεως καὶ θὰ ἀξιολογήσῃ τὸ σχετικὸν ὑπόδειγμα διαρθρώσεως τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου. Αἱ διεξαχθεῖσαι ὁμως, ἐν προκειμένῳ, ἐμπειρικαὶ ἔρευναι ὑπῆρξαν, κατὰ βάσιν, ἀνεπιτυχεῖς καὶ δὲν ἀπέδωσαν ἀποτελέσματα ἀποφασιστικῆς σημασίας.

Ἀλλὰ τοῦτο, κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι προέκυψεν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἀνεπάρκειαν τοῦ θεωρητικοῦ ὑποδείγματος. Ἀντιθέτως, τὰ πλημμελῆ ἀποτελέσματα δύνανται, κατ' ἀρχὴν, νὰ ἀποδοθῶν εἰς τὰ χρησιμοποιοθέντα ἐμπειρικὰ ὑποδείγματα. Πράγματι, ἡ ἐμπειρικὴ διερεύνησις τῆς θεωρίας Heckscher - Ohlin ἐμφανίζει δυσχερείας προσαρμογῆς, εἰς αὐτὴν, τῶν διαθεσίμων στοιχείων. Αἱ παρατηρήσεις καὶ τὰ ὑπάρχοντα ὄργανα στατιστικῆς διερευνήσεως τούτων εἰσέτι ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ ἐκφράσουν, εἰς ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν ἀντιστοιχίας, τὴν σχετικὴν θεωρίαν. Τοῦτο δὲν συμβαίνει προκειμένου περὶ τοῦ κλασσικοῦ ἀξιώματος τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, τὸ ὁποῖον, διατυπωθὲν στατιστικῶς κατὰ τρόπον, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἱκανοποιητικόν, δὲν ἔτυχεν εἰσέτι ἀπορρίψεως ὑπὸ τῶν παρατηρήσεων. Ἡ ἀδυναμία, ἀντιθέτως, ἐνσωματώσεως εἰς τὸ στατιστικὸν ὑπόδειγμα τῆς θεωρίας Heckscher - Ohlin, τῶν φυσικῶν πρώτων ὑλῶν, τῶν ὁποίων ὁμως ὁ ρόλος εἰς τὸ θεωρητικὸν ὑπόδειγμα εἶναι οὐσιώδης, ἀποτελεῖ σαφῆ ἔνδειξιν τῆς ἀνεπαρκoῦς ἀντιστοιχίας τῶν δύο τούτων ὑποδειγμάτων, ὑπαιτιότητι, προφανῶς, τοῦ ἐμπειρικοῦ ὑποδείγματος. Εἶναι γνωστὸν ὅτι, ἡ ἀπομάκρυνσις προϊόντων μὲ ἀξιολόγους, τουλάχιστον, εἰσροῶς ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ τρίτου παραγωγικοῦ συντελεστοῦ, μετέβαλε τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Leontief πρὸς τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν, σύμφωνον πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐν λόγῳ θεωρίας.

Διαπιστώνοντες ἢ καὶ ἀπλῶς διαισθανόμενοι τὴν τοιαύτην ἀνεπάρκειαν τῆς στατιστικῆς διερευνήσεως, οἱ διενεργήσαντες αὐτὴν ἢ οἱ πλεῖστοι τουλάχιστον

ἐξ αὐτῶν παρέμεινον ὑποστηρικταί τῆς, ἔστω καὶ ἔαν, ἀπὸ καθαρῶς στατιστικῆς πλευρᾶς, τὰ ἀποτελέσματά τῶν ἦσαν ἀπορριπτικά.

Ἐξ ἄλλου, ὀφείλομεν νὰ τονίσωμεν ὅτι, τόσον ὁ Ricardo ὅσον καὶ οἱ Heckscher - Ohlin ἀπέβλεψαν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ νόμου τῆς ἐλευθέρως διεθνοῦς ἀγορᾶς. Συνεπεία, ὁμως, τοῦ εὐρέως ἐπικρατοῦντος προστατευτισμοῦ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμπορίου τῶν χωρῶν δικαιολογεῖται καὶ μόνον ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἡ ἐμφάνισις ἀποκλίσεως μεταξὺ θεωρητικοῦ ὑποδείγματος καὶ πραγματικότητος. Οὕτως, ὁμως, ἡ τοιαύτη, ἐνδεχομένη, ἀποκλισις δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰς ἀνεπάρκειαν ἀναλύσεως τοῦ μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν, ὡς διευπῶθη ὑπὸ τῶν ἐν λόγῳ οἰκονομολόγων, ἀλλὰ προκύπτει συνεπεία τῆς παρεμβάσεως εἰς τοῦτον τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Ἐν προκειμένῳ, ὑπῆρξεν, πράγματι, σφάλμα τῶν κλασσικῶν οἰκονομολόγων ἡ, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, πρόκρισις τοῦ ἐλευθέρου ἔμπορίου, ἔναντι τοῦ οἰουδῆ-ποτε, ἀπὸ πλευρᾶς διαρκείας καὶ ἐπιδιώξεων, προστατευτισμοῦ. Βεβαίως, δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι, ἡ κλασσικὴ σχολὴ συνελάμβανε τὰς οἰκονομικὰς μεταβολὰς μακροχρονίως, ἐνῶ ὁ προστατευτισμὸς ἐπέτυχε, μέχρι τοῦδε, τὴν θεωρητικὴν μακροχρονίως, καὶ δὴ κατὰ παράβασιν τῆς στατικῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, μόνον ὡς παροδικὴ ἀπόκλισις ἐκ τοῦ ἐλευθέρου ἔμπορίου. Τοῦτο εἶναι ἐμφανὲς εἰς τὴν περίπτωσιν προστασίας τῆς νηπιακῆς βιομηχανίας, ἤτοι, εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐπιχείρημα τοῦ προστατευτισμοῦ.

Ἀπὸ πλευρᾶς ἀσκήσεως οἰκονομικῆς πολιτικῆς καθίσταται πλεον παραδεκτὸν τὸ γεγονός ὅτι, ἡ ἐξειδίκευσις τῶν χωρῶν, ἰδίᾳ τῶν εὕρισκομένων εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκβιομηχανίσεως, δὲν ἐπιτυγχάνει τὸ μέγιστον σημεῖον τῆς εὐημερίας, μακροχρονίως, διὰ τῆς ἀποκλειστικῆς θεμελιώσεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ στατικοῦ ἀξιωματοῦ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, ἀλλ' εἰς τὴν καλυτέραν τῶν περιπτώσεων, διὰ τὸ ἐν λόγῳ ἀξίωμα, ὀφείλει νὰ ἐπιδιωχθῆ ἡ δυναμικὴ σύλληψις τούτου. Τοῦτο ἀποδεικνύεται, ἐξ ἄλλου, ἐκ τῆς καθολικῆς σχεδὸν ἐπικρατήσεως τοῦ προστατευτισμοῦ, ὑποδηλουμένης, ἐν προκειμένῳ, τῆς ἀνάγκης παρεμβάσεως εἰς τὰς δυνάμεις τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς, ὡς διατυπῶνται αὐταὶ εἰς τὴν (στατικὴν) ἀρχὴν τοῦ συγκριτικοῦ κόστους⁵⁹.

59. 'Ο R. Baldwin («The Case Against Infant Tariff Protection», J.P.E., May / June 1969) ἀποδέχεται ῥητῶς τὴν ἀνάγκην παρεμβάσεως εἰς τὰς δυνάμεις τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς, προκειμένου νὰ διευκολυνθῆ ἡ ἀνάπτυξις ἐνὸς παραγωγικοῦ κλάδου καίτοι οὗτος ἀμφισβητεῖ, παραθέτων σειρὰν λογικῶν ἀκροβατισμῶν, τὴν ἐν προκειμένῳ ἀποτελεσματικότητα τῶν προστατευτικῶν δασμῶν, προκρίνον ἔναντι τούτων, ὡς ὁ Haberler καὶ ὁ Grubel, τὴν ἄμεσον ἐπιδοτήσιν. Κατὰ τὸν Baldwin «τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον ἐπιτυγχάνει ὁ δασμὸς εἶναι νὰ ἀυξήσῃ τὴν τιμὴν εἰς ὕψος ἐπαρκές ὥστε ἡ παραγωγή νὰ εἶναι ἐπικερδῆς, ἔστω καὶ ἄνευ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ἐργατῶν». Ἀλλὰ βεβαίως, ἡ «ἐκπαιδεύσις» ἀναφέρεται εἰς ὁλόκληρον τὴν παραγωγικὴν κλίμακα καὶ ὄχι εἰς μόνον τὸ τελευταῖον στάδιον αὐτῆς, ὡς τὴν περιορίζει ὁ Baldwin. Ἐξ ἄλλου, ἡ διὰ τῆς ἐμπειρίας ἐκπαιδεύσις θὰ προκύψῃ ἀναποφεύκτως, ἔστω καὶ ἔαν αἱ, συνεπεία τῶν δασμῶν, ὑψομένου τιμὰ καλύπτουν καὶ τὴν περιπτώσιν παραγωγῆς μὲ μειωμένον ἐπίπεδον παραγωγικότητος.

'Ο H. Grubel («The Anatomy of Classical and Modern Infant Industry Arguments», Weltwirtschaftliches Archiv, 1966) ἐμφανίζεται, ἐν προκειμένῳ ἀντιφατικὸς. Οὕτως, ἐνῶ ἀποδέχεται τὸ ἀξίωμα τῆς «νηπιακῆς βιομηχανίας», ἐφ' ὅσον ἡ ἀνάλυσις ἀπορρίπτῃ τὴν συνθήκην τῆς πλῆ-

Ἄλλ' ὅμως, κατὰ τρόπον παραπλήσιον τῆς ἐπιβιώσεως τῆς λογικῆς τοῦ ἐν λόγῳ ἀξιώματος καὶ μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἐργασιακῆς θεωρίας τῆς ἀξίας, θὰ πρέπει νὰ ἀποδεχθῶμεν τοῦτο καὶ μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν στατικῶν ὑποθέσεων, ὡς τοῦ σταθεροῦ κόστους παραγωγῆς, ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἐβασίσθη ἡ ἀρχικὴ διατύπωσις τοῦ ἀξιώματος τούτου ὑπὸ τοῦ Ricardo. Ἡ σύζευξις τῆς λογικῆς τῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, μετὰ τὴν δυναμικὴν σύλληψιν τῶν στοιχείων τοῦ (κοινωνικοῦ) κόστους παραγωγῆς, ἐμφανίζεται καὶ ἐφικτὴ καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔννοιαν ἀνεκτὴ, οὐδόλως συνεπαγομένη τὴν ἀνατροπὴν ἢ καὶ σοβαρὰν ἀλλοίωσιν τοῦ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου τοῦ ἐν λόγῳ ἀξιώματος. Ἡ βασικὴ σύλληψις τοῦ Ricardo ὅτι, τὸ συγκριτικὸν καὶ ὄχι τὸ ἀπόλυτον κόστος παραγωγῆς ρυθμίζει τὸ, μεταξὺ τῶν χωρῶν, ἐμπόριον, δὲν μεταβάλλεται μετὰ τὴν δυναμικὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἐννοίας τοῦ κόστους.

Ἐξ ἄλλου, δὲν πρέπει νὰ παραβλέψωμεν τὸ γεγονός ὅτι, ἐὰν ἐπετρέπετο εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον νὰ διαμορφωθῇ ἐλευθέρως, αἱ ἀποκλίσεις του καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς στατικῆς θεμελιώσεως τοῦ ἀξιώματος ὑπὸ τοῦ Ricardo, θὰ ἦσαν, ἐνδεχομένως, περιορισμέναι, ἐπεκτεινόμεναι μόνον καθ' ὃ μέτρον ὁ ἰδιώτης ἐπιχειρηματίας θὰ προέβλεπε μειωμένον κόστος παραγωγῆς, ἀξαναγομένης τῆς κλίμακος αὐτῆς, εἰς ἓνα παραγωγικὸν κλάδον, ὅτε θὰ προέκρινε τὸν κλάδον τοῦτον, ἐναντι ἑτέρου, ἔστω καὶ συγκριτικῶς χαμηλοτέρου τρέχοντος κόστους παραγωγῆς, ἀλλὰ στερουμένου τῆς δυνατότητος ἀναπτύξεως δυναμικῶν οἰκονομῶν. Ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς καὶ γενικώτερον ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ καὶ ὄχι ὁ μηχανισμὸς τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς, ἀπαιτοῦν τὴν ἐξ ὀλοκλήρου δυναμικὴν σύλληψιν τοῦ συγκριτικοῦ κόστους. Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ, τόσον προκειμένου περὶ τῆς διεθνοῦς, ὅσον καὶ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς δύναται, πράγματι, νὰ ἐπικαλεσθῇ περισσότερον ἔλλογον ἐνατένισιν τῶν μελλοντικῶν μακροχρονίων ἐξελίξεων τῆς οἰκονομίας, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς «ἀοράτου χειρὸς», ἢ ὅποια δεσπόζει τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς καὶ νὰ ἀξιῶσῃ, οὕτω, ρυθμιστικὸν ρόλον εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ, τουλάχιστον, εἰς τὴν γενικωτέραν διαμόρφωσιν τῶν οἰκονομικῶν μεταβλητῶν.

Ἡ τοιαύτη παρέμβασις, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ἐθεωρήθη, κατὰ κανόνα, ἀπλῶς διορθωτικοῦ χαρακτῆρος καὶ συμπληρωματικῆ, τρόπον τινά, τοῦ, ἐν προκειμένῳ, μηχανισμοῦ. Κατ' ἀντιφατικὴν ὅμως, παραδοξότητα, ἡ ἀνάγκη παρεμβάσεως εἰς τὸν μηχανισμὸν τῶν τιμῶν εἰς τὴν διεθνή ἀγορὰν, παρ' ὅλον ὅτι, ἡ τοιαύτη σκοπιμότης ἐμφανίζεται, ἐν πολλοῖς, ἐκ λόγων παρομοίων τῆς περιπτώσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς, ἐθεωρήθη, ἐνίοτε, ὡς κλονίζουσα αὐτὴν ταύτην τὴν θεωρητικὴν θεμελιώσιν τοῦ ἀξιώματος τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν.

ρους προγνώσεως τοῦ μέλλοντος καὶ ἀποδεχθῆ τὴν ἐλλειπῆ πρόβλεψιν τούτου, ἐν συνεχείᾳ οὗτος ὑποστηρίζει τὰς δυνάμεις τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς, ἐπικαλούμενος τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως τῆς Δύσεως. Ἄλλ' ἡ τελευταία αὕτη ἐπίκλησις δὲν εἶναι ἀπολύτως ὀρθή. Κατὰ τὴν περίοδον ἀναπτύξεως τῶν δυτικῶν χωρῶν δὲν εἶχεν εἰσέτι διαμορφωθῆ, εἰς τὴν παγ. κόσμιον ἀγορὰν, «βιομηχανικὸν κατεστημένον», ὡς συμβαίνει σήμερον. Ἐξ ἄλλου, βασιμῶς ἀμφισβητεῖται ἡ ἄποψις ὅτι ἡ ἐκβιομηχανίσις τῶν ἡδὴ ἀνεπτυγμένων χωρῶν ἐπῆλθεν ἐντὸς καθεστώτος ἐλευθέρου ἐμπορίου.

Ἄλλ' ἡ θεωρητικὴ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις τόσον ὑπὸ τὴν κλασσικὴν, ὅσον καὶ τὴν σύγχρονον μορφήν της ἔχει ὡς κύτταρον τὸ ἄτομον-ἐπιχειρηματίαν. Τὸν ὀρίζοντα τῆς οἰκονομικῆς σκέψεως τούτου ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν, διὰ νὰ διερευνήσῃ τὸν μηχανισμόν τῆς οἰκονομίας. Καὶ εἰς τὸν ὀρίζοντα τοῦτον δὲν εἶναι, προφανῶς, δυνατὸν νὰ ὑλεισέλθουν ἐντόνως δυναμικοὶ παράγοντες καὶ ἴδια ἢ εὐρύτερα σκοπιμότης στοιχείων, ὡς τοῦ κοινωνικοῦ κόστους.

Ἐν προκειμένῳ, ὑπενθυμίζεται καὶ πάλιν ἡ γενικωτέρα διάκρισις μεταξὺ θεωρίας, ἢ ὁποία ἀποτελεῖ μίαν προσπάθειαν κατανόησεως τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ὀργανωμένης δραστηριότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὁποία ἀποτελεῖ μίαν προσπάθειαν μετὰ βολῆς τοῦ κόσμου.

Συμπερασματικῶς, πλὴν τῆς ἀποσαφηνίσεως διαφόρων ἐπὶ μέρους θεμάτων, τὸ βασικὸν πόρισμα τῆς παρούσης μελέτης συνίσταται, κατὰ πρῶτον, εἰς τὴν, κατ' ἀρχὴν, ἀποδοχὴν τοῦ ἀξιώματος τοῦ συγκριτικοῦ κόστους παραγωγῆς, ὡς τοῦ θεμελιώδους νόμου τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου. Πέραν ὁμῶς τῆς στατικῆς τοποθετήσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀξιώματος ὑπὸ τῶν κλασσικῶν, ὡς ἐκφράζοντος τὸν νόμον τῆς ἐλευθέρας ἀγορᾶς, ἀποδεχόμεθα τὴν δυναμικὴν σύλληψιν τοῦτου ὑπὸ τοῦ Viner, ὡς κριτηρίου τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἄλλὰ, διαφωνοῦντες μὲ τὸν τελευταῖον τοῦτον, ὑποστηρίζομεν ὅτι, ἡ δυναμικὴ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν συμβιβάζεται ἀπολύτως μὲ τὸν προστατευτισμὸν καὶ τὴν διαδικασίαν ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγωγῶν, τουλάχιστον κατὰ τὸ στάδιον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως μιᾶς χώρας καὶ μέχρι τῆς ἐπιτεύξεως ἐνὸς ἱκανοποιητικοῦ ἐπιπέδου ἐκβιομηχανίσεως. Ἡ τοιαύτη ἀνεξαρτοποίησις τοῦ ἀξιώματος τοῦ συγκριτικοῦ κόστους ἐκ τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου καὶ τοῦ ἐξαγωγικοῦ προστατολισμοῦ τῆς παραγωγῆς, ἀποτελεῖ σοβαρὰν ἀπόκλισιν ἐκ τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος ὑπὸ τῶν κλασσικῶν καὶ δὲν ἀπετολήθη ὑπὸ τοῦ Viner.

Σχετικῶς, ἐξ ἄλλου, μὲ τὴν θεωρίαν Heckscher - Ohlin, συμπλήρωμα ἢ προέκτασιν τῆς ὡς προηγουμένης ἀρχῆς, διατηροῦμεν ἐπιφυλάξεις, αἱ ὁποῖαι ἐκπηγάζουν ὄχι τόσον ἐκ τῆς θεωρητικῆς διαμορφώσεως τοῦ σχετικοῦ ὑποδείγματος, ὡς ἀποδεκτῆς ἀπλοποιήσεως τῆς πραγματικότητος, ὅσον συνεπείᾳ τῶν ἀσαφῶν, εἰσέτι, ἀποτελεσμάτων τῶν, ἐν προκειμένῳ, ἐμπειρικῶν διερευνήσεων. Σχετικῶς μὲ τὰς τελευταίας αὐτὰς ἀποκλίσεις, θεωρίας καὶ πραγματικότητος, πέραν τῆς ἐνδεχομένης ἀνεπαρκείας τῆς πρώτης, ὡς ἐκφραζούσης εἰς ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν τὴν δευτέραν, ἢ αἰτία ἀνεζητήθη, βασικῶς, εἰς τὸν ἰσχύοντα προστατευτισμὸν, ὡς καὶ τὴν παράλειψιν τῶν φυσικῶν πρώτων ὑλῶν ἐκ τῶν σχετικῶν ἐμπειρικῶν ὑποδειγμάτων.

Λεδομένου ὁμῶς, ὅτι, ὁ ὀφιστάμενος προστατευτισμὸς δὲν ἠμπόδισεν, εἰς ἀποφασιστικὴν τουλάχιστον ἔκτασιν, τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς ἀρχῆς τοῦ συγκριτικοῦ κόστους τῆς ἐργασίας, ὀδηγοῦμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἡ παραγωγικότης τῆς ἐργασίας ἀποτελεῖ παράγοντα, ὁ ὁποῖος ἐπηρεάζει, πράγματι, πολὺ

περισσότερον τὸ συγκριτικὸν κόστος παραγωγῆς ἢ ἡ ἀφθονία ἢ ἀνεπάρκεια τῆς σχετικῆς ποσότητος τῶν ὑπολοίπων παραγωγικῶν συντελεστῶν.

Ἄλλὰ, πρὸς θεμελίωσιν τῆς διακηρύξεως αὐτῆς, ὀφείλομεν νὰ ἀντιδιαστέλωμεν τὸν συντελεστὴν ἐργασία ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους καὶ δὴ ὡς πρὸς τὴν δυνατοτητα διακινήσεως τούτων μεταξὺ τῶν χωρῶν. Οὕτω, τὴν ὑπόθεσιν τῆς μὴ μετακινήσεως τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν μεταξὺ τῶν χωρῶν, ὡς διακριτικῆς συνθήκης τοῦ διεθνοῦς, ἐναντι τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου, τὴν ἀποδεχόμεθα, τελικῶς, ὡς ἰσχύουσάν, βασικῶς, μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐργασίαν. Τοῦτο, ἄλλωστε, δικαιολογεῖται ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ψυχολογικῶν παρὰγόντων, οἱ ὁποῖοι, πράγματι, παρεμβαίνουν προκειμένου περὶ μετακινήσεως ἀνθρώπων μεταξὺ τῶν χωρῶν, ἐνῶ οὐδόλως ἐπιρραΐζουν τὴν μετακίνησιν κεφαλαίου ἢ φυσικῶν πρώτων ὑλῶν.

Εἰσηγοῦμεθα, ἐν ἄλλοις λόγοις, τὴν τροποποίησιν μιᾶς ἐκ τῶν βασικῶν συνθηκῶν τῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Εἰς τοῦτο μᾶς ὠδήγησαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐμπειρικῶν διερευνήσεων, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ θεωρηθῶν ὅτι ἦσαν ἀπορριπτικά μὲν τῆς θεωρίας Heckscher-Ohlin, ἀλλὰ ὄχι καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ συγκριτικοῦ κόστους τῆς ἐργασίας. Ἡ ἀνεπάρκεια κεφαλαίου, ἢ ἀκόμη καὶ φυσικῶν πρώτων ὑλῶν αἴρεται διὰ τῆς πραγματοποιήσεως σχετικῆς εἰσαγωγῆς τούτων αὐτουσιῶν. Ἡ μετακίνησις τοῦ μὲν κεφαλαίου ἐκ τῶν περισσότερον, εἰς τὰς ὀλιγότερον ἀνεπτυγμένας χώρας, τῶν δὲ φυσικῶν ὑλῶν ἐκ τῶν δευτέρων τούτων εἰς τὰς πρώτας, διενεργεῖται, ἀναμφισβητήτως, εἰς κλίμακα πολὺ μεγαλύτεραν τῆς μετακινήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Οὕτως, ἡ εὐχερῆς, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, μετακίνησις τῶν ἐτέρων τούτων συντελεστῶν λαμβάνει χώραν ὡς συνέπεια τῆς προκρίσεως ἐξειδικεύσεως τῶν χωρῶν, βάσει τῆς ἀρχῆς τοῦ συγκριτικοῦ κόστους τῆς ἐργασίας. Πράγματι, εἶναι δυνατόν χωραὶ, θεωρούμεναι ὡς ἔχουσαι ὀλιγότεραν σχετικὴν ἀφθονίαν κεφαλαίου ἢ αἱ Η.Π.Α., νὰ ἐξάγουν εἰς τὰς τελευταίας αὐτὰς ἀγαθὰ ἐντάσεως τοῦ συντελεστοῦ τούτου. Διότι, προκρίνουσαι αἱ ἐν λόγῳ χωραὶ τὴν τοιαύτην ἐξειδίκευσιν, εἰσῆγαγον τὸν ἀναγκαῖον σχετικὸν κεφαλαιουχικὸν ἐξοπλισμὸν ἐκ τῶν Η.Π.Α. ἢ ἐξ ἄλλης βιομηχανικῆς χώρας⁶⁰.

60. 'Ο J.M. Finger («Factor Intensity and «Loentief Type» Tests of the Factor Proportions Theory», *Economia Internazionale*, Aug. 1969) ὑποστηρίζει ὅτι, συμφώνως πρὸς τὰ ἀποτελέσματα διενεργηθέντος ὑπ' αὐτοῦ στατιστικοῦ τέστ, ὁ λόγος τῆς σχέσεως Κεφαλαίου πρὸς Ἔργασίαν τῶν εἰσαγωγῶν, πρὸς ἐκείνην τῶν ἐξαγωγῶν, διαφόρων χωρῶν, δὲν εἶναι στατιστικῶς διάφορος τῆς μονάδος. Κατὰ τὸν Finger, τοῦτο ὑποδηλοῖ δυνατότητα ἀναστροφῆς τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς παραγωγῆς τῶν ἀγαθῶν, ὡς ἐντάσεως, ἐν σχέσει μὲ τοὺς παραγωγικοὺς συντελεστὰς κεφαλαίου καὶ ἐργασίας. Ὅμως, τοῦτο δὲν εἶναι, ἀναγκαιῶς, ὀρθόν. Βάσει τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Finger, δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν τυχαίαν διαμόρφωσιν τῆς σχέσεως κεφαλαίου πρὸς ἐργασίαν, τόσον εἰς τὰς ἐξαγωγὰς, ὅσον καὶ εἰς τὰς εἰσαγωγὰς. Ἡ σχέσις αὕτη διαμορφοῦται ἀνεξαρτήτως τῆς διακρίσεως τῶν ἀγαθῶν εἰς ἐξαγόμενα καὶ εἰσαγόμενα. Ἡ τυχαία ὁμοῦς αὕτη κατανομή τῶν ἐντάσεως κεφαλαίου ἢ ἐργασίας ἀγαθῶν, μεταξὺ εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν, οὐδόλως ὑποδηλοῖ ἀναστροφήν τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς παραγωγῆς τῶν. Ἀπλῶς, συνεπάγεται διάκρισιν τῶν εἰσαγωγῶν, ἐκ τῶν ἐξαγωγῶν, ἐκ λόγου ἀνεξαρτήτου τῆς σχέσεως κεφαλαίου πρὸς ἐργασίαν. Τοῦτο δὲ εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν ἄψωιν, τὴν ὁποῖαν ὑποστηρίζομεν εἰς τὸ κείμενον.

Ὡς ἐκ τούτου, ὑπὸ τὰς τρεχοῦσας συνθήκας τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας, ὑποδεικνύεται ἡ διατήρησις τῆς υποθέσεως περὶ μὴ μετακινήσεως, μεταξὺ τῶν χωρῶν, διὰ μόνον τὸν συντελεστὴν ἐργασίας.

Βεβαίως, κατὰ περίπτωσιν χωρῶν καὶ χρονικῆς περιόδου, εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἄλλη συνθήκη, σχετικῶς μὲ τὴν μετακίνησιν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν. Οὕτως, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ εἶναι εὐχερεστέρα ἡ μετακίνησις τῆς ἐργασίας, ἔναντι ἐκείνης τῶν πρώτων ὑλῶν, ὡς συμβαίνει ἐντὸς τῆς ἰδίας χώρας.

Ἐξ ἄλλου, ἡ συνήθης κατεύθυνσις τῆς ἐργατικῆς μεταναστεύσεως, εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, εἶναι ἐκ τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν πρὸς τὰς προηγμένας. Καὶ τοῦτο σχετικῶς μὲ ὁλόκληρον τὴν κλίμακα ποιοτικῆς διαρθρώσεως τῆς ἐργασίας. Κατ' ἐξοχὴν αἱ ὑπαναπτύκτοι χώραι, πρὸς τὰς ὁποίας, κατὰ βάσιν, στρέφεται τὸ ἐνδιαφέρον μας εἰς τὴν παροῦσαν ἀνάλυσιν, δὲν δύνανται, συνεπῶς, νὰ βασισταθοῦν εἰς εἰσροὴν τοῦ παράγοντος ἐργασίας ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς. Ἀντιθέτως, διατρέχουν τὸν κίνδυνον νὰ ἴδουν διαρρέον, εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὸ ἐργατικόν τῶν δυναμικόν.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωσις τῶν ἐλληνικῶν ἐξαγωγῶν. Βάσει στοιχείων τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων (Ἰουλίου 1970), ἡ σχέσις παγίου κεφαλαίου πρὸς ἀριθμὸν ἀπασχολουμένων ἐργατῶν, τῶν δέκα σημαντικωτέρων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Ἑλλάδι, κυμαίνεται μεταξὺ $\frac{3905}{943} =$

$4,14$ διὰ τὴν ἐταιρείαν Ἀλουμινίου καὶ $\frac{1151}{4644} = 0,24$ διὰ τὰ Ἑλληνικὰ Ναυ-

πηγεῖα. Ἀμφότεραι αἱ ἐν λόγῳ ἐπιχειρήσεις μὲ τοιαύτης ἐκτάσεως διαφορισμὸν τῆς σχέσεως κεφαλαίου πρὸς ἐργασίαν, εἶναι ἐκ τῶν πλέον ἐπιτυχῶν εἰς ἐξαγωγικὴν ἐπίδοσιν. Εἰδικώτερον ὅμως, προκειμένου περὶ τοῦ ἀλουμινίου, δεόν ὅπως ὑπομνησθῇ ἡ, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ παραδόξου Leontief, ἀσκηθεῖσα κριτικὴ, σχετικῶς μὲ τὴν, ἐνίοτε, ἐμφάνισιν τοῦ κεφαλαίου, ὡς συντελεστοῦ συμπληρωματικοῦ τῶν πρώτων ὑλῶν. Ἀλλὰ βεβαίως, ἡ ἐντονος διαφοροποίησις τῆς ἐν λόγῳ σχέσεως κεφαλαίου πρὸς ἐργασίαν εἶναι ἐμφανῆς καὶ εἰς ἐτέρους ἐξαγωγικούς κλάδους τῆς χώρας. Οὕτως, ἡ τοιαύτη σχέσις, προκειμένου μὲν περὶ τῆς Κλωστο-

ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας «Πειραϊκῆ - Πατραϊκῆ» ἀνέρχεται εἰς $\frac{1098}{3560} =$
 $0,31$, ἐνῶ προκειμένου περὶ τῆς ἐταιρίας τσιμέντων «TITAN» αὕτη εἶναι περίπου ἴση πρὸς τὴν μονάδα $\left(\frac{1221}{1281}\right)$.

Κατ' ἀκολουθίαν, ἀποκτᾶ μέγιστην σημασίαν ἡ, ἀπὸ τῶν ἰδίων ὑπαναπτύκτων χωρῶν, κατάλληλος ἀνάπτυξις τοῦ συντελεστοῦ ἐργασίας, ὡς τοῦ ἀποφασιστικοῦ παράγοντος τῆς παραγωγικῆς τῶν ἐξειδικεύσεως. Οὕτω δέ, θεμελιούνται διακηρύξεις ὡς τοῦ Rosenstein - Rodan, αἱ ὁποῖαι τονίζουν «τὴν μέγιστην σημασίαν, τὴν ὁποῖαν ἔχει, διὰ τὴν διαδικασίαν οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ εἰδικεύσις τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ».

Σημειωτέον ὅτι, προκειμένου περί τῆς κλασσικῆς ἀρχῆς τοῦ συγκριτικοῦ κόστους τῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία παραβλέπει ὅλους τοὺς ὑπολοίπους, πλὴν τῆς ἐργασίας, παραγωγικούς συντελεστές, ὅταν διακηρύσσεται ὅτι αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῆς συνθήκης τῆς μὴ μετακινήσεως τῶν συντελεστῶν μεταξύ τῶν χωρῶν, πράγματι ὑποδηλοῦται, ἐξ ὀρισμοῦ, ἡ ἀδυναμία τῆς τοιαύτης μετακινήσεως μόνον τοῦ συντελεστοῦ ἐργασία. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐν λόγῳ ἀρχὴν, δὲν χρῆζει οὐσιαστικῆς ἐπανεξετάσεως ἡ συνθήκη περί μὴ μετακινήσεως τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, ἀλλ' ἀπαιτεῖται, πάντως, ἡ, ὡς ἀνωτέρω, ὀρθὴ διατύπωσις αὐτῆς.

Βεβαίως, τὸ ὑποδεικνυόμενον σχῆμα, τῆς ἀποδοχῆς τῆς κλασσικῆς ἀρχῆς τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, κατόπιν ἀναγνωρίσεως τῆς ἐργασίας, ὡς τοῦ μόνου μὴ μετακινουμένου, μεταξύ τῶν χωρῶν, συντελεστοῦ παραγωγῆς, ἀποτελεῖ μὲν θεωρίαν μὲ ἀξιώσεις γενικωτέρας ἐφαρμογῆς, ἀλλὰ δὲν ὑποδηλοῦται διὰ τοῦτου ὅτι ἀποκλείεται ἢ, ἐν προκειμένῳ ἐμφάνισις ἀντιθέτων περιπτώσεων. Οὕτως, εἶναι παραδεκτὸν ὅτι, εἰς καθυστερημένας χώρας ἐπιτυγχάνεται ἐνίοτε ἡ ἀνάπτυξις ὀρισμένων παραγωγικῶν κλάδων καὶ δὴ ἐξαγωγικοῦ προσανατολισμοῦ, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς, ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, πλὴν τοῦ ἀναγκαίου κεφαλαίου καὶ τῆς ἐπιχειρηματικῆς, ὡς καὶ τῆς εἰδικευμένης, πρὸς τοῦτο, ἐκτελεστικῆς ἐργασίας. Εἶναι, ὅμως, ἐνισχυτικὸν τῶν ἀπόψεών μας τὸ γεγονός ὅτι, εἰς τὰς πλείστας τῶν σχετικῶν περιπτώσεων, ἢ ἐν λόγῳ καθυστερημένη χώρα ἀποκτᾷ δυαδικὴν οἰκονομίαν, ἀναπτυσσομένου ἀπ' ἐνὸς ἐξόχως ἐκσυγχρονισμένου ἐξαγωγικοῦ τομέως, ἀλλ' ἀπ' ἑτέρου διατηρουμένης τῆς ὑπολοίπου οἰκονομίας εἰς ὑπανάπτυκτον μορφήν⁶¹.

Ἐξ ἄλλου, εἶναι γνωστὸν ὅτι, πλείσται ὄσαι μὴ ἀνεπτυγμένοι χώροι, ἤτοι, βασικῶς, μὲ καθυστερημένον ἐργατικὸν δυναμικὸν καθ' ὅλην τὴν κλίμακα τοῦτου, καίτοι διαθέτουσαι ἀφθονίαν ὀρυκτοῦ πλοῦτου, περιορίζονται εἰς μόνην τὴν ἐξόρυξιν καὶ ἐξαγωγὴν του, κατὰ κανόνα διενεργουμένας ὑπὸ ξένων ἐπιχειρηματικῶν μονάδων. Ἐνῶ, ἀντιθέτως, χώροι πτωχαὶ εἰς ὑπέδαφος, εἰσάγουν τὰς ἀναγκαίας πρώτας ὕλας ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ ἀναπτύσσουσιν ἕνα ἐξαιρετικῶς ἐξειλιγμένον βιομηχανικὸν τομέα. Ἀποτελοῦν πλέον κοινοτυπίαν διαπιστώσεις ὡς ἡ ἀκόλουθος : «Ἡ Ἰαπωνία, πτωχὴ εἰς φυσικὸν πλοῦτον, εἶναι πλουσιωτάτη εἰς τὸν συντελεστήν, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν μεγαλυτέραν ἀξίαν : τὸν κατάλληλον λαόν»⁶².

Ἀναμφισβητήτως, ὁ ἰδεώδης συνδυασμός, διὰ τὴν παραγωγικὴν καὶ κατὰ βάσιν, τὴν βιομηχανικὴν ἐξειδίκευσιν, τὴν ὁποίαν, κυρίως, ἐπιζητοῦμεν νὰ ἐρμηνεύσωμεν, μὴς χώρας, θὰ ἦτο ἡ σύγχρονος ὕπαρξις, εἰς ταύτην, τῶν ἀναγκαίων εἰσροῶν εἰς πρώτας ὕλας καὶ τῆς καταλλήλου ἀναπτύξεως τοῦ ἐργατικοῦ τῆς δυναμικοῦ. Διότι, βεβαίως, ἀναπτυσσομένης τῆς παραγωγικότητος τοῦ τελευταίου τοῦτου εἰς χώραν, διαθέτουσαν πρώτας ὕλας, θὰ παύσῃ αὕτη ἐξάγουσα ταύτας καὶ θὰ προβῇ ἢ ἰδίᾳ εἰς ἐπεξεργασίαν των. Ἐκεῖνο, ὅμως, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦ-

61. Ἴδε σχετ. Singer «The Distribution of Gains Between Investing and Borrowing Countries» A.E.R., 1950, Paper and Proceedings.

62. H. Kahn, «The Emerging Superstate of Japan».

μεν να εξάρωμεν είναι ότι, ή εκβιομηχάνισις προϋποθέτει, εις πᾶσαν περίπτωσιν, ανάπτυξιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἤτοι, τῶν εἰδικότητων ἐκείνων τῆς ἐργασίας, τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸν βιομηχανικὸν τομέα καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἐπιχειρηματικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς κορυφῆς, μέχρι τῆς τελευταίας ἐκτελεστικῆς βαθμίδος. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἐπαρκῆ σχετικὴν συνθήκην.

Ἡ Ἑλλάς καίτοι ἀείποτε κατεῖχεν κοιτάσματα βωξίτου, μέχρι τοῦ προσφάτου εἰσέτι παρελθόντος περιωρίζετο εἰς τὴν ἐξόρυξιν καὶ εἰσαγωγὴν τῶν εἰς ἀνεπτυγμένας χώρας, στερουμένας τούτων. Καὶ μόνον προσφάτως καὶ πάλιν, ὁμως, ὑπὸ ξένης, εἰσέτι, ἐπιχειρηματικότητος, ἤρχισεν ἡ ἐγχώριος ἐπεξεργασία τοῦ βωξίτου τούτου εἰς ἀλουμίνιον⁶³.

Διὰ τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν στρατηγικὴν σημασίαν τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας εἰσάγεται στοιχεῖον αἰσιοδοξίας εἰς τὴν προσπάθειαν ἀναπτύξεως τῶν καθυστερημένων χωρῶν. Διότι, ὁ ἐν λόγῳ παράγων εἶναι, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, ἐπιδεκτικὸς ἀπεριορίστου ἀναπτύξεως καὶ δὲν ἀποτελεῖ φυσικὸν δεδομένον, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀντικειμένου καὶ τελεσιδίκως ὑπάρχει ἢ δὲν ὑπάρχει εἰς μίαν χώραν, ὡς τὸ πλοῦσιον ὑπέδαφος.

Ἡ τοιαύτη μετατόπισις τῆς οἰκονομικῆς ἐπιδόσεως τῶν κοινωνιῶν, ἐκ τοῦ ἀπροσώτου φυσικοῦ περιβάλλοντος, εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἄνθρωπον, ἀποτελεῖ προέκτασιν, τρόπον τινά, τῆς, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, συντελουμένης ἀλματώδους προόδου. Διὰ ταύτης ἐνσωματοῦται καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν σκέψιν ὁ τεχνολογικὸς θρίαμβος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ περιβάλλοντός του.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἤδη ἀναπτυχθέντων, προκύπτει ὅτι, ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν στρατηγικὴν σημασίαν τῆς ποιότητος (παραγωγικότητος) τῆς ἐργασίας καὶ εἰδικώτερον τῶν διαφορῶν κατηγοριῶν αὐτῆς (ὡς τῆς ἐπιχειρηματικῆς, ἐπιστημονικῆς, εἰδικευμένης κλπ.) ὄχι ὁμως συνεπεία τῆς παραδοχῆς ταύτης ὡς τοῦ μοναδικοῦ παραγωγικοῦ συντελεστοῦ, ἢ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν περιοριστικῶν συνθηκῶν τοῦ Taussig, ἀλλὰ συνεπεία τῆς δυνατότητος μετακινήσεως, μεταξὺ τῶν χωρῶν, τῶν ὑπολοίπων συντελεστῶν παραγωγῆς. Ὑπαρχούσης τῆς ἐπιχειρηματικῆς συλλήψεως καὶ τῆς ἀναγκαίας ὑποδομῆς τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, πρὸς

63. Τὰ ἀκόλουθα στοιχεῖα μαρτυροῦν τὰς συνεχιζομένας καὶ δὴ αὐξητικῶς, ἐξαγωγὰς ὀρυκτῶν - μεταλλευμάτων ὑπὸ τὴν φυσικὴν τῶν μορφήν. Ἐξ ἄλλου, παρ' ὅλην τὴν ἀλματώδη αὐξησην τῶν ἐξαγωγῶν ἀλουμίνιου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, συνεχίζονται, παραλλήλως, με ἀνοδικὴν τάσιν, διακοπτομένην μόνον κατὰ τὸ 1971, αἱ ἐξαγωγαὶ βωξίτου, κατόπιν τῆς ἀνευρέσεως νέων κοιτασμάτων ἐκ τούτου.

Ἑλληνικαὶ Ἐξαγωγαὶ (εἰς ἑκατ. δολларίων)

	1961	1964	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Ὄρυκτά - Μεταλλεύματα	15,6	21,1	27,0	24,6	34,1	39,1	45,9	46,8	54,7	73,1
Ἐξ ὧν: Βωξίτης	5,4	6,2	6,8	7,7	8,0	9,8	9,1	7,5	9,6	11,6
Ἀλουμίνιον - Ἀλουμίνα	—	—	7,4	24,5	30,0	35,9	43,6	43,3	49,6	55,7

Πηγή: Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, Συναλλαγματικὴ Στατιστικὴ (Δελτίον Ἐμπορικῶν Συναλλαγῶν).

πραγματοποιήσιν ταύτης, ὁ ἀπαιτούμενος κεφαλαιουχικός ἐξοπλισμὸς καὶ αἱ πρῶται ὕλαι δύνανται εὐχερῶς, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, νά εἰσαχθοῦν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Εἰς τὴν πρόκρισιν τῆς προστατευτικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγωγῶν ἐνυπάρχει, σαφῶς, τόσον κατὰ τὴν παλαιότεραν ἄποψιν τῆς προστασίας νηπιακῆς βιομηχανίας, ὅσον καὶ κατὰ τὴν σύγχρονον ὑποστήριξιν ταύτης ὑπὸ τῶν Prebish κλπ., ἡ σκοπιμότης ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν, τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας. Εἰς τοῦτο ἀποβλέπει ἡ τοιαύτη πολιτικὴ καὶ τοῦτο ἐπιτυγχάνει αὕτη. Ὁ σκοπὸς τῆς προστατευτικῆς πολιτικῆς ὡς συστηματικῆς ἀποκλίσεως ἐκ τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου καὶ ὄχι πρὸς ἀντιμετώπισιν προσκαίρων, μὴ διαρθρωτικῆς φύσεως διαταραχῶν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν τομέα τῆς οἰκονομίας, εἶναι, κατὰ βάσιν, ἐκπαιδευτικός, ἐν σχέσει μὲ τὸν πληθυσμὸν. Διότι, βεβαίως, δὲν εἶναι λογικὸν νά ἐκλαμβάνεται ἡ τοιαύτη προστατευτικὴ πολιτικὴ, ὡς προάγουσα τὸν ἐξοπλισμὸν τῆς χώρας εἰς φυσικὰς πρώτας ὕλας. Αὗται ἢ ὑπάρχουν εἰς αὐτὴν ἢ δὲν ὑπάρχουν. Δὲν δημιουργοῦνται διὰ τῆς «ἐκπαιδεύσεως». Ὁμοίως καὶ τοῦ κεφαλαίου δὲν προωθείται ἡ συσσώρευσις διὰ τῆς προστατευτικῆς πολιτικῆς. Μόνον ἡ δυνατότης «ἐκπαιδεύσεως», ἥτοι, διαμορφώσεως τῆς ἐργατικῆς ὑποδομῆς, ἀπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ ἐπιστήμονος, μέχρι τοῦ τελευταίου ἐργάτου, δίδει σκοπιμότητα καὶ θεμελιώνει, θεωρητικῶς, τὴν προστατευτικὴν πολιτικὴν. Οἱ συμπληρωματικοὶ τῆς ἐργασίας, παραγωγικοὶ συντελεσταὶ δύνανται πάντοτε εὐχερῶς, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, νά εἰσαχθοῦν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἀποτελεῖ ματαιοπονίαν ἡ ἐπιδίωξις ἀναπτύξεως ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, ἰδίᾳ βιομηχανικῆς, τὴν ὁποίαν, ὡς ἐτονίσθη, ἐπιθυμοῦμεν, κατὰ βάσιν, νά ἐρμηνεύσωμεν εἰς τὴν παροῦσαν ἐργασίαν, ὑπὸ μιᾶς οἰκονομίας, ἀπαρτιζομένης ἐξ ἀγροτῶν. Ἐλλείπει, ἐν προκειμένῳ καὶ ἡ ἐπιχειρηματικὴ σύλληψις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναγκαῖα ὑποδομὴ τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Οὕτως, ἀνακύπτει ἡ διάκρισις μεταξὺ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως. Ἡ Γερμανία, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς μὴ ἀνεπτυγμένας οἰκονομίας, ἀποτελεῖ ἔμπρακτον παράδειγμα. Ἡ χώρα αὕτη, διαθέτουσα μόνον τὸ ἀναγκαῖον, διὰ τὴν βιομηχανίαν, ἐργατικὸν δυναμικόν, μετὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον, ἐπέτυχε ταχύτατην ἀνασυγκρότησιν τῆς βιομηχανίας της διὰ τῆς ἀπλῆς εἰσαγωγῆς, ἐξῶθεν, τοῦ ἀπαραιτήτου, πρὸς τοῦτο, κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος, εἰσήχθη εἰς τὴν κατεστραμμένην γερμανικὴν οἰκονομίαν, ἀντὶ τῆς ἐξόδου, ἐξ αὐτῆς, τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ της πρὸς τὰς χώρας ἀφθονίας κεφαλαίου. Γεγονός, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει τὴν μεγαλυτέραν δυνατότητα μετακινήσεως τοῦ τελευταίου τούτου συντελεστοῦ, ἐναντι τῆς ἐργασίας.

Ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς, ἐν συνεχείᾳ, λεπτομερεστεράς ἐξειδικεσσεως τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, βασικὸν ρόλον θά διαδραματίσουν αἱ γενικώτεραι συνθήκαι ἐκάστης χώρας καὶ ἰδίᾳ ὁ φυσικὸς ἐξοπλισμὸς. Μία χώρα θά ἀποβλέψῃ, κατ' ἀρχήν, εἰς τὴν πρόσκτησιν τῆς ἐμπειρίας καὶ τῶν εἰδικότητων ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος αὐτῆς. Δὲν ἀποκλείεται, ἐν προκειμένῳ καὶ ὁ παράγων τῆς ἱστορικῆς συμπτώσεως. Ση-

μειωτέον ὅτι, λεπτομερεστέραν σχετικὴν διερεῦνησιν καίτοι ὄχι ἐπαρκῶς ἐρμη-
νευομένην, παρέχει ἡ ἀρχὴ τοῦ συγκριτικοῦ κόστους ἐργασίας, ἐναντι ἐκείνης
τῶν Heckscher-Ohlin. Διότι, διὰ τῆς τελευταίας ταύτης διευκρινίζεται ἡ ἐξει-
δίκευσις εἰς εὐρυτάτην μόνον κατηγορίαν προϊόντων, ὡς τὰ ἐντάσεως κεφα-
λαίου ἢ ἐργασίας.

Βεβαίως, οὕτως, ἐν μέρει ἢ καὶ ἐν πολλοῖς, ἢ συγκεκριμένη ἐξειδίκευσις μῆς
χώρας παραμένει μετέωρος καὶ ἀνερμήνευτος. Ἐξαρτωμένη αὕτη, ἐν τινι μέτρῳ
τουλάχιστον, ἐξ ἱστορικῶν καὶ τυχαίων παραγόντων, οἱ ὅποιοι θὰ δώσουν τὴν
τελικὴν ὄθησιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἰδιοτήτων καὶ ἱκανοτήτων ἐκείνων τοῦ
πληθουςμοῦ, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦνται διὰ τοὺς συγκεκριμένους κλάδους ἐξειδικευ-
σεως, ὡς, λ.χ. τῆς παραγωγῆς ὠρολογίων εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Ἄλλ' ἴσως, πράγματι,
νὰ ἀποτελῇ ἄσκοπον ματαιοπονίαν ἢ ἀναζήτησις μῆς περισσότερον λεπτομερεια-
κῆς θεωρίας, ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ὀδηγούμεθα εἰς τὴν πρόκρισιν συγκεκριμένον
κλάδων παραγωγῆς. Ἄλλωστε εἰς τοῦτο δὲν μᾶς ὀδηγοῦν καὶ αἱ ἤδη παραδεδε-
γμένα θεωρία, ὡς τῶν Heckscher-Ohlin, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει μόνον ἡ σχε-
τικὴ ἐντασις τῆς σχέσεως κεφαλαίου πρὸς ἐργασίαν, τῶν κλάδων ἐξειδικεύσεως.
Ἄλλὰ, προφανῶς, ἡ ἴδια αὕτη σχέσις εἶναι δυνατόν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς περισσότερα
τοῦ ἑνὸς προϊόντα.

Ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ὀφείλμεν νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅ,τι
αὕτη δύναται νὰ μᾶς προσφέρῃ. Ἐξ ἄλλου, ὁ παραδεκτός, σύγχρονος ὀρισμὸς
τῆς οικονομικῆς ἐπιστήμης δὲν συνεπάγεται περισσότερον λεπτομερειακὴν με-
θόδουσιν⁶⁴. Περισσότεροι, τοῦ ἑνὸς, τρόποι χρησιμοποίησεως τῶν διαθέσιμων
οικονομικῶν μέσων εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἔχουν τὸ αὐτὸ μέγιστον ἀποτέλεσμα.

Δὲν πρέπει, ὅμως, νὰ νομισθῇ ὅτι, κατ' ἀκολουθίαν τῆς προηγηθείσης ἀνα-
λύσεως τοῦ προβλήματος διαρθρώσεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ἀποβλέπομεν καὶ
καταλήγομεν εἰς ἀπόρριψιν τῆς θεωρίας τῶν ἀναλογιῶν τῶν συντελεστῶν παρα-
γωγῆς. Δὲν ὑποστηρίζομεν ὅτι διακηρύσσομεν τό, ἐν προκειμένῳ μοναδικὸν
ὑπόδειγμα, διότι, ὡς ὑπεστήριξεν σχετικῶς καὶ ὁ Ohlin, δὲν δυνάμεθα νὰ περιορι-
σθῶμεν εἰς μίαν καὶ μόνον ἀναλυτικὴν ἐρμηνείαν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Μὲ τὰς
ἤδη τονισθείσας ἐπιφυλάξεις τοῦ ἴδιου τοῦ Ohlin καὶ διατελοῦντες ἐν γνώσει τῶν,
κατὰ βάσιν, ἐμπειρικῶν ἀμφισβητήσεων τῶν συνθηκῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων θεμελιού-
ται ἡ θεωρία τῶν ἀναλογιῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, αὕτη παραμένει, πάν-
τοτε, ἐν ἀξιόλογον ἀναλυτικὸν ὄργανον τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἐξ ἄλλου, τὸ
γενικώτερον πλαίσιον τῆς ἐν λόγῳ θεωρίας χρησιμοποιοῦμεν καὶ διὰ τὴν θεμελιώ-
σιν τῆς ἡμετέρας ἀπόψεως.

Ἡ κλασσικὴ ἀρχὴ τοῦ συγκριτικοῦ κόστους τῆς ἐργασίας κλονίζεται,
θεωρητικῶς, ὡς ἐκ τῆς στηριξέως της εἰς τὴν ἐργασιακὴν θεωρίαν τῆς ἀξίας
ἢ εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς συνθήκας τοῦ Taussig. Ἡ μὴ ἐμπειρικὴ ἀπόρριψις τῆς ἐν
ἡ εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς συνθήκας τοῦ Taussig. Ἡ μὴ ἐμπειρικὴ ἀπόρριψις τῆς ἐν
λόγῳ ἀρχῆς καὶ ἰδίᾳ ἡ ἐπίμονος διαπίστωσις τῆς σημασίας τοῦ παράγοντος ἐργα-
σία εἰς τὴν προσπάθειαν οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἢ μεγεθύνσεως τῶν χωρῶν,
μᾶς ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀνάγκην ἐξάρσεως τοῦ συντελεστοῦ τούτου, ἀναφορικῶς

64. Ἰδε L. Robbins «An Essay on the Nature and Significance of Economic Science» 1933.

πρὸς τὴν συγκριτικὴν θέσιν μιᾶς χώρας εἰς τὴν διεθνή οἰκονομίαν. Ἄλλ' ἐπεδιώξαμεν τοῦτο ἐντὸς πλαισίου περισσότερον συγχρόνου ἢ τῆς θεμελιώσεως τοῦ συγκριτικοῦ κόστους τῆς ἐργασίας ὑπὸ τοῦ Taussig καὶ τῶν λοιπῶν ἀπολογητῶν τῆς κλασσικῆς σχολῆς. Πρὸς τοῦτο, πιστεύομεν ὅτι ἀρκεῖ ἡ τροποποίησις τῆς συνθήκης περὶ μὴ μετακινήσεως τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς καὶ ὁ περιορισμὸς ταύτης εἰς μόνον τὴν ἐργασίαν, ἐντὸς τοῦ ἀναλυτικοῦ ὑποδείγματος τοῦ Ohlin. Ὑπὸ τὴν νέαν αὐτὴν συνθήκην ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν ἀποφασιστικὸν ρόλον τῆς ἐργασίας, ὡς ρυθμιστοῦ τοῦ συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος. Διότι, ὑπὸ τὴν ἐν λόγῳ συνθήκην, μόνον ὁ συντελεστὴς ἐργασίας ἐπιτρέπει τὴν ἐμφάνισιν συγκριτικοῦ κόστους μεταξύ τῶν χωρῶν. Οἱ ὑπόλοιποι συντελεσταὶ παραγωγῆς, μετακινούμενοι μεταξύ τούτων, τείνουν, ὡς καὶ ἐντὸς τῆς ἰδίας χώρας, εἰς διαμόρφωσιν, διεθνῶς, κοινῶ ἀπολύτου ἐπιπέδου τῆς τιμῆς τῶν.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὑπόδειγμα, τονίζομεν καὶ πάλιν, δὲν ἔχει ἀξιώσεις καθολικῆς, εἰς τόπον καὶ χρόνον, ἐφαρμογῆς. Ἐπὶ δὲ δύναται, κατὰ περίπτωσιν, νὰ ἐμφανισθῇ ὡς τὸ κατάλληλον ἀναλυτικὸν ὄργανον τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, προσαρμόζον, θεωρητικῶς, εἰς τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν σκέψιν, μίαν παραλλαγὴν τῆς κλασσικῆς ἀρχῆς τοῦ συγκριτικοῦ κόστους τῆς ἐργασίας, διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως, εἰς τὸ ἀναλυτικὸν πλῆσιον τῆς θεωρίας Heckscher-Ohlin, τῶν ποικίλων συντελεστῶν παραγωγῆς ὑπὸ μόνον τῶν διαφόρων ποιοτικῶν κατηγοριῶν τοῦ συντελεστοῦ ἐργασίας. Οὕτω, καλύπτεται, εἰ μὴ τι ἄλλον, ἢ καὶ διευρύνεται ὁ χῶρος τῆς κλασσικῆς θεωρίας, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθη νὰ συμπληρώσῃ, ἐξ ὀλοκλήρου τουλάχιστον, ἡ θεωρία Heckscher-Ohlin. Ἦτοι, ἐρμηνείας τῆς δυναμικῆς προβολῆς, εἰς τὸν διεθνή ἀνταγωνισμόν, χωρῶν, ὡς λ.χ. ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Ἑλβετία, αἱ ὁποῖαι δὲν διαθέτουν, βασικῶς, παρὰ μόνον, εἰς λίαν ἐξειλιγμένον βαθμόν, τὸ στοιχεῖον ἄνθρωπος. Ὡς ἐπίσης τῆς, ἀπὸ πλευρᾶς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ἐξάρσεως τῆς ποιότητος τοῦ συντελεστοῦ ἐργασίας εἰς τὴν προσπάθειαν ἐκβιομηχανίσεως τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν. Ταῦτα ἐπιτυγχάνονται μὲ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ συγκριτικοῦ κόστους παραγωγῆς, ὡς τοῦ ἀποτελέσματος τῆς συγκριτικῆς παραγωγικότητος τῆς, συνθέτου παραγωγικῆς μονάδος ἐργασίας.

Αἱ ἐν λόγῳ συνθετικαὶ μονάδες ἐργασίας ἀντιστοιχοῦν εἰς ἐκάστην παραγωγικὴν ἀπασχόλησιν καὶ συντίθενται, ὡς ἐκ τούτου, ἐκ διαφόρων, κατὰ περίπτωσιν κλάδου παραγωγῆς, κατηγοριῶν ἐργασίας. Ἡ σχετικὴ σπάνις ἢ ἀφθονία τῶν ἐν λόγῳ κατηγοριῶν, ἐντὸς ἐκάστης χώρας, καθιστᾷ ταύτας, συγκριτικῶς, μεταξύ τῶν χωρῶν, ἀκριβοῦς ἢ ἐφθηνοῦς συντελεστὰς παραγωγῆς, ἐπηρεαζομένης, ὡς ἐκ τούτου, τῆς ὅλης ἀμοιβῆς (κόστους) τῆς συνθετικῆς μονάδος. Αἱ χῶραι ἐμφανίζουν συγκριτικὸν πλεονέκτημα εἰς προϊόντα, τῶν ὁποίων ἡ ἀντίστοιχος συνθετικὴ μονὰς ἐργασίας συντίθεται, κατὰ μεγαλυτέραν ἀναλογίαν, ἐκ κατηγοριῶν ἐργασίας ἀφθόνων καὶ συνεπῶς ἐφθηνῶν εἰς αὐτάς, κατὰ τὰ ἤδη γνωστὰ περὶ συγκριτικῶς ἐφθηνῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς θεωρίας Ohlin.

Οὕτως, ὁμως, διαφαίνεται καὶ ἕτερα διάκρισις τῶν ἀνωτέρω ἀπόψεων, ἐν σχέσει μὲ τὴν κλασσικὴν σχολήν. Καθ' ἡμᾶς, δὲν διαφοροποιοῦνται αἱ συναρτησεῖς παραγωγῆς μεταξύ τῶν χωρῶν, ἢ δὲ παραγωγικότης τῆς ἰδίας κατηγορίας

Ἡ πρόσκτησις ἐμπειρίας καλύπτει πᾶσαν μορφήν ἐργασίας : ἀπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς μέχρι καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ ἐπιχειρηματικῆς. Ἐν προκειμένῳ ὑποδεικνύονται τουλάχιστον τρεῖς διακριτικαὶ βαθμίδες : 1) ἡ ἔλλειψις οὐσιαστικῆς ἐμπειρίας, 2) ἡ μακροχρόνιος ἐμπειρία καὶ 3) ἡ ἐμπειρία, ἡ ἐκφράζουσα μακραίωνα παράδοσιν εἰς τὴν χώραν, ὡς, λ. χ., προκειμένου περὶ τῶν ὄρολογιοῦν τῆς Ἑλβετίας.

Ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας, πέραν τῆς διακρίσεως εἰς ἐκτελεστικὴν (χειρωνακτικὴν), ἐπιστημονικὴν καὶ ἐπιχειρηματικὴν, ὑποδεικνύομεν περαιτέρω διαφοροποιήσιν τῆς ἐκ τούτων ἐπιστημονικῆς, εἰς κατηγορίας, ἀντιστοιχοῦσας εἰς ἐπιστημονικὸν κλάδον, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀποκλειστικῆς ἐξειδικεύσεως, διὰ τὴν πρόσκτησιν τῆς ὁποίας ἀπαιτεῖται μακρὰ προπαίδευσις, ἐπὶ ἀνωτάτου ἐπιπέδου ἐκπαιδεύσεως. Οὕτω, μὲ μοναδικὴν ἐπιφύλαξιν τὴν ἐπιχειρηματικὴν ἐργασίαν, σχετικῶς μὲ τὴν ὁποίαν θὰ ἐπανέλθωμεν ἀργότερον, ἐμφανίζεται τελειῶς δικαιολογημένη ἡ, μεταξύ τῶν προηγουμένων μορφῶν ἐργασίας, ἐμφάνισις «μὴ ἀνταγωνιστικῶν» ὁμάδων, ἐνθ', ἐξ ἄλλου, ἡ μεταβολὴ τῆς τοιαύτης διαρθρώσεως τῆς ἐργασίας, τῶν καθ' ἕκαστα χωρῶν, ἀπαιτεῖ σχετικῶς μακρὰν περίοδον, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ ἀναμείνῃ ἡ οἰκονομία πρὶν ἢ ἀποφασίσῃ τὴν παραγωγικὴν τῆς ἐξειδικεύσιν καὶ, συνεπῶς, ἀποτελεῖ στοιχεῖον τὸ ὁποῖον ἐπιρεάζει, ἀποφασιστικῶς, τὸν παραγωγικὸν προσανατολισμὸν αὐτῆς. Προκύπτει, ὡς ἐκ τούτου, καταφανῆς ἀντίθεσις πρὸς τὸν Ohlin, ὁ ὁποῖος κατὰ μίαν ἐκ τῶν πολλῶν ἀπόψεων του, σχετικῶς μὲ τὴν ἐργασίαν, ὑποστηρίζει ὅτι : «ἡ προσφορὰ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν ἐργασίας εἶναι ἐκεῖνη, ἡ ὁποία προσαρμόζεται εἰς τὴν διάρθρωσιν τῆς παραγωγῆς μιᾶς χώρας, ἡ ὁποία προσδιορίζεται ἀπὸ ἐτέρους πλέον σταθεροὺς παράγοντας»⁷¹.

Δι' ἡμᾶς, ἡ ποσοτικὴ συσχέτισις τῶν βασικῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, τὴν ὁποίαν ὑπονοεῖ, ἐν προκειμένῳ, ὁ Ohlin, οὐδόλως εἶναι παράγων πλέον σταθερός, τῆς, ὡς προηγουμένως, διαρθρώσεως τῶν μορφῶν τῆς ἐργασίας. Ἐντὸς ἀμφοτέρων τῶν ἐν λόγῳ κατηγοριῶν μεταβλητῶν, μεταβάλλεται μακροχρονίως, ὁ μεταξύ τῶν ἐπὶ μέρους μεγεθῶν ποσοτικὸς συσχετισμὸς, γεγονός, τὸ ὁποῖον δίδει, εἰς τὸν παραγωγικὸν προσανατολισμὸν τῶν χωρῶν, ἐξόχως δυναμικὸν χαρακτήρα.

Δεδομένου ὅμως ὅτι, ἀποδεχόμεθα τὴν διάκρισιν τῆς ἐργασίας καὶ ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς κτηθείσης ἐμπειρίας, ἦτοι, κατ' ἀκολουθίαν τῆς ὕ φ ι σ τ α μ ἔ ν η ς

ρίζει ὅτι, εἰς τὴν προκαπιταλιστικὴν κοινωνίαν τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν χειροτεχνῶν, ἡ ἐργασιακὴ θεωρία τῆς ἀξίας δὲν προσφέρεται δι' ἀνάλυσιν διότι, κατ' ἐξοχὴν τότε, σημασίαν ἔχει ἡ φυσικὴ δεξιότηχία τοῦ ἀτόμου, ὥστε ἡ ὑπόθεσις τῆς ἐνιαίας μορφῆς ἐργασίας νὰ ἀποτελῇ ἀπάρδεκτον ἀπλοποίησιν τῆς πραγματικότητος. Ἀναστρέφοντες τὸν συλλογισμὸν τῆς Robinson ὑποστηρίζομεν τὴν δυνατότητα ἀπορρίψεως, εἰς τὴν καπιταλιστικὴν κοινωνίαν, τῆς ποιοτικῆς διαφοροποιήσεως τῆς ἐργασίας, ἀναγομένης εἰς ἐγγενῆ, φυσικὴν διάκρισιν τῆς δεξιότηχίας τῶν ἀτόμων, ἀποδεχόμενοι, ὡς κριτήριον διακρίσεως, τὸν βαθμὸν τῆς κτηθείσης ἐμπειρίας κατὰ κλάδον ἀπασχολήσεως. Οὕτως, ἀφιστάμεθα τῶν σχετικῶν ἀπόψεων τῶν Smith καὶ Ricardo, παραλλάσσοντες, συγχρόνως, τὸν συλλογισμὸν τῆς Robinson.

71. Ohlin, ἐνθ. ἀνωτ., σ. 70.

παραγωγικής διαρθρώσεως, δὲν πρέπει νὰ παρίδωμεν καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῆς τελευταίας ταύτης ἐπὶ τοῦ περαιοτέρω παραγωγικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς χώρας. Οὕτως, ἡ ὅλη διαμόρφωσις τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ μιᾶς οἰκονομίας, ἀπὸ ἀπόψεως μορφῆς καὶ ἐπιπέδου ἐμπειρίας, ἀποτελεῖ, ἐν ταυτῶ, τὴν αἰτίαν ἀλλὰ καὶ συνέπειαν τῆς παραγωγικῆς τῆς διαρθρώσεως, εἰς τὴν δυναμικὴν τῆς πορείαν. Οὐδεμία ἐκ τῶν πλευρῶν τῆς τοιαύτης ἀλληλεπιδράσεως εἶναι ἡ σσονος σημασίας, ἐναντι τῆς ἐτέρας, ὡς, ὑπεστήριξεν ὁ Ohlin.

Ἰδιάζουσαι, πρόσθετοι δυσχέρειαι ἐμφανίζονται ὡς πρὸς τὴν ἐπιχειρηματικὴν πρωτοβουλίαν καὶ δραστηριότητα. Ἡ, ἐν προκειμένῳ, διαπιστουμένη ποιοτικὴ διαβάθμισις δὲν δύναται, ἐκ πρώτης ὄψεως τουλάχιστον, νὰ βασισθῆ ὡς εἰς τὰς ἄλλας μορφὰς ἐργασίας, ἐξ ἴσου ἀποτελεσματικῶς, ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐμπειρίας.

Παρ' ὅλην τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδίωξιν ἐνιαίας ἀντιμετωπίσεως τοῦ συντελεστοῦ ἐργασία, ὁ Ohlin διέκρινε τὰ ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ ἀναγνωρίζει τὴν ποιοτικὴν διαφοροποίησιν τῆς μορφῆς αὐτῆς τῆς ἐργασίας, τόσον μεταξύ τῶν χωρῶν, ὅσον καὶ ἐν σχέσει πρὸς ἐτέρας μορφὰς τοῦ παραγωγικοῦ τούτου συντελεστοῦ. Οὕτως, ὁ Ohlin, προκειμένου περὶ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος ὑποστηρίζει ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι πλησιέστερον πρὸς ἐκείνας τῆς κλασσικῆς σχολῆς ἢ τὰς ἰδικὰς του⁷².

Δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιχειρηματικῆς πρωτοβουλίας ἐκ δύο πλευρῶν. Ἡ μία ἐκ τούτων, ἀκολουθοῦσα τὴν κλασσικὴν ἄποψιν, τὸ παρακάμπει ἢ τὸ ἐπιλύει. Οὕτω, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν συμβολὴν τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ ὡς παράμετρον καὶ ὄχι μεταβλητὴν, εἰς τὴν ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν παραγωγικὴν διαδικασίαν, ποικίλουςαν, ὡς ἐκ τούτου, μεταξύ τῶν χωρῶν, ἀναλόγως τῆς, ἐξ ἀπροσδιορίστου αἰτιολογίας, διαφόρου ἐπιχειρηματικῆς ἐπιδόσεως τούτων. Σημειωτέον ὅτι, ὡς ἤδη ἐτονίσθη, ἀναγνωρίζομεν τὴν ὑπὸ στενήν, ἀποκλειστικῶς τεχνικὴν ἔννοιαν παραγωγὴν ὡς κοινὴν μεταξύ τῶν χωρῶν. Καθ' ὃν δὲ τρόπον διαχωρίζεται τῆς τελευταίας ταύτης ἡ πρωτοπόρος τεχνολογικὴ γνώσις, ὡς διάκρισις τῆς δυνατότητος παραγωγῆς, ἐκ τοῦ τρόπου παραγωγῆς, οὕτω δύναται νὰ διακριθῆ ταύτης καὶ ἡ, ὑπὸ εὐρύτεραν τὸ ὄρου παραγωγῆς, οὕτω δύναται νὰ διακριθῆ ταύτης καὶ ἡ, ὑπὸ εὐρύτεραν ἔννοιαν, «οἰκονομικὴ» παραγωγή. Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ἀνωτέρω ἐννοιολογικῶν διακρίσεων, ὁ ρόλος τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ συνίσταται εἰς τὸ πρόσθετον στοιχείον μεταξύ τῶν τελευταίων δύο τούτων ἐννοιῶν τῆς παραγωγῆς. Ἀναγνωρίζομεν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, ὡς εἰσερχομένης μόνον εἰς τὴν, ὑπὸ εὐρύτεραν ἔννοιαν παραγωγὴν, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν τελευταίαν ταύτην ὡς ποικίλουςαν μεταξύ τῶν χωρῶν, κατὰ τὴν κλασσικὴν ἀντίληψιν.

Ἐξ ἄλλου, ὅμως, τουλάχιστον ἐννοιολογικῶς, δυνάμεθα νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα ὡς εἰσροὴν εἰς τὴν παραγωγήν, διαφορι-

ζομένην εἰς ποιοτικὴν κλίμακα, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ κατηγορίαι ἐργασίας. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν καὶ ἡ συνάρτησις τῆς ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν (οἰκονομικῆς) παραγωγῆς εἶναι ἡ ἴδια εἰς ὅλας τὰς χώρας, ἀντιθέτως πρὸς τὴν κλασσικὴν ἄποψιν.

Οὕτως, ἡ ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης διαφοροποιεῖται, κατ' ἀρχήν, ἀντιστοίχως πρὸς τὸν παραγωγικὸν κλάδον, εἰς τὸν ὁποῖον δρῷ. Βεβαίως, ἀναγνωρίζεται ὅτι ἡ τοιαύτη διάκρισις δὲν εἶναι ἐξ ἴσου σταθερά, ὅσον προκειμένου περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καί, ἐνδεχομένως, ὑφίσταται μετακινήσεις τοῦ ἐπιχειρηματίου, μεταξὺ τῶν διαφόρων σχετικῶν κατηγοριῶν, τόσον εὐχερῶς, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐργασίαν. Ἡ, ἀπὸ πλευρᾶς ἐμπειρίας ὅμως διάκρισις τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, ἀντιστοίχως πρὸς τὰς τρεῖς σχετικὰς βαθμίδας τῶν ἐτέρων κατηγοριῶν ἐργασίας, ἀποτελεῖ στοιχεῖον ἐπαρκῶς σταθερόν, ἐκ τοῦ ὁποῖου δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἐπηρεάζεται, ἀξιολόγως, ὁ παραγωγικὸς προσανατολισμὸς τῶν χωρῶν. Συνεπῶς, ἡ ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης, τουλάχιστον ἀπὸ πλευρᾶς ποιοτικῆς ἐπιδόσεως, δὲν ἀποτελεῖ τυχαῖον παράγοντα, ἢ ἀμετάβλητον χαρακτηριστικὸν τῶν φυσικῶν ἰδιοτήτων τῶν λαῶν. Ἀλλά, προκύπτει αὕτη ὡς τὸ καταστάλλαγμα καὶ ἡ προέκτασις τῆς ἐμπειρίας καὶ παραδόσεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῶν χωρῶν, ἐπηρεαζομένη ἀλλὰ καὶ ἐπηρεάζουσα τὴν τελευταίαν ταύτην, κατὰ τὰ ἤδη ἀναπτυχθέντα προκειμένου περὶ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν ἐργασίας.

Ὁ κλασσικὸς πλέον παραλληλισμὸς τῶν Ἑλλήνων ἐφοπλιστῶν μὲ τοὺς βιομηχάνους - ἐπιχειρηματίας τῆς χώρας, ἀποδεικνύει τὴν ἀναμφισβήτητον ποιοτικὴν ὑπεροχὴν τῶν πρώτων, ἐναντι τῶν τελευταίων τούτων. Καὶ τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὴν μακρὰν, ἱστορικὴν πλέον παράδοσιν τῆς δραστηριότητος τοῦ Ἑλλήνος εἰς τὴν θάλασσαν, ἐναντι τῆς σχετικῶς προσφάτου ἐπαφῆς τούτου μὲ τὸν βιομηχανικὸν τομέα τῆς οἰκονομίας.

Οὕτω καὶ ἡ ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης ἀντιμετωπίζεται ὡς διεπομένη, κατὰ βάσιν, ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐκείνων παραγόντων, οἱ ὅποιοι διαμορφώνουν τὸ ἐν γένει ἐργατικὸν δυναμικὸν μιᾶς χώρας, εὐρισκόμενον εἰς σχέσιν ἀλληλεπιδράσεως μὲ τὴν παραγωγικὴν δραστηριότητα αὐτῆς.

Τὰ τελικὰ συμπεράσματα, εἰς τὰ ὁποῖα καταλήγομεν, δυνάμεθα νὰ τὰ ἀνακεφαλαιώσωμεν ἀφ' ἐνός ὡς συμβιβάζοντα τὴν ἀρχὴν τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν μὲ τὰς συγχρόνους θεωρίας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, αἱ ὁποῖαι ἀποδίδουν στρατηγικὴν σημασίαν εἰς τὸν παράγοντα ἐργασία, ἀφ' ἑτέρου, ὅμως, ὡς γεφυρώνοντα τὸ χάσμα μεταξὺ θεωρίας καὶ ἀσκουμένης προστατευτικῆς πολιτικῆς, εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ἡ τελευταία αὕτη ἐπιτρέπει, μὲ κάποιαν σχετικὴν ἄνεσιν εἰς τὸν συντελεστὴν ἐργασία ὅπως ἀνέλθῃ τὰς βαθμίδας τῆς ποιοτικῆς βελτιώσεως αὐτοῦ. Οὕτω, συμβιβάζεται ὁ προστατευτισμὸς, κατ' ἐξοχὴν τῆς, τὸ πρῶτον, ἀναπτυσσομένης βιομηχανικῆς παραγωγῆς, μὲ τὴν δυναμικὴν ἀρχὴν τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν, ἢ ὁποῖα χαράσσει τὴν πορείαν τῆς οἰκονομίας καὶ δὲν περιορίζεται εἰς τὴν στατικὴν θεώρησιν αὐτῆς.

Ἐξ ἄλλου καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὴν παραδεδεγμένην ἀντιμετώπισιν τῆς ἐργα-

σίας, ὡς ἐκπροσωπούμενης ὑπὸ τῆς κατωτέρας μορφῆς αὐτῆς, ἐπεδιώχθη, εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην, ὅπως ἡ ἔμφασις δοθῆ εἰς τὰς ἀνωτέρας βαθμίδας τῆς, ἰδίᾳ ἀπὸ πλευρᾶς ἐμπειρίας.

Τέλος, δὲν πρέπει νὰ παραβλεφθῆ ἡ ὑποστηριχθεῖσα σημασία τῆς, ἐν συσχέτισμῷ πρὸς τὴν παραγωγικότητά των, χαμηλοτέρας (πραγματικῆς) ἀμοιβῆς τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, διὰ τὴν μετατροπὴν τοῦ συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος μιᾶς χώρας, εἰς ἀπόλυτον. Ἡ ἀποψις αὕτη συνεπάγεται σοβαρὰς συνεπειάς, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἰδίᾳ τὴν εἰσοδηματικὴν πολιτικὴν.

Ἐπενθυμίζοντες καὶ πάλιν ὅτι, τὸ προτεινόμενον ὑπόδειγμα παραγωγικῆς ἐξειδικεύσεως τῶν χωρῶν, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς διαρθρώσεως εἰς αὐτὰς τοῦ ἐργατικοῦ τῶν δυναμικοῦ, ἀποτελεῖ κατὰ περίπτωσιν μόνον τὸ ἐνδεδειγμένον ἀναλυτικὸν ὄργανον, τονίζομεν ὅτι, ἡ ὑποδηλουμένη ἀναγνώρισις πλειόνων θεωριῶν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου εὐρίσκεται ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν γενικωτέραν ἔννοιαν τῶν οἰκονομικῶν νόμων. Διότι, κατὰ παραδεδεγμένην πλέον ἀποψιν, οὗτοι δὲν ἐκφράζουν ἀκαταλύτους ἀρχὰς καθολικῆς ἐφαρμογῆς, ἀλλὰ διατυπώνουν ὀρισμέναν κανονικότητα τῆς πραγματικότητος, μὲ κάποιαν μόνον γενικότητα ἐφαρμογῆς, διαμορφωμένην ὅμως εἰς ἐπίπεδον ἀνώτερον τῆς ἀπλῆς, καθ' ἐκάστην περίπτωσιν, περιγραφικῆς ἀναλύσεως⁷³.

Συμπληρωματικῶς, ὀφείλομεν νὰ τονίσωμεν ὅτι, ἐν ὄψει τῶν ἐξόχως δυναμικῶν ἐξελίξεων τῆς οἰκονομικῆς πραγματικότητος, κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, συνεπεῖα τῆς ταχυτάτης τεχνολογικῆς προόδου καὶ τῶν μεταβολῶν εἰς τὰς καταναλωτικὰς συνηθείας τοῦ διεθνοῦς κοινοῦ, ἢ ἐφ' ἀπαξ πρόσκτησις, ὑπὸ μιᾶς χώρας, συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος εἰς ἓνα τομέα παραγωγῆς, δὲν ἐξασφαλίζει, ἀναγκαιῶς, τὴν σχετικὴν ὑπεροχὴν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Αὐτὸς οὗτος ὁ ἐν λόγῳ παραγωγικὸς τομὴς εἶναι ἐνδεχόμενον, εἰς ὄχι μακροκρυσμένον χρόνον, νὰ παύσῃ νὰ ἔχη ἀξιόλογον σημασίαν εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον. Ἡ ἔννοια τῆς διατηρήσεως συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος, ὑπὸ μιᾶς χώρας, εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν, δὲν εἶναι πλέον ἐπιτρεπτόν ἐπινα συνδυασθῆ πρὸς μίαν συγκεκριμένην διάρθρωσιν τῆς παραγωγῆς ἢ ἐν ἐπιτευχθὲν ἐπίπεδον τεχνολογικῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς, ἀναγόμενον εἰς τὴν, διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως, διάρθρωσιν καὶ τὴν ἐμπειρίαν τοῦ, ἀνωτέρας κλίμακος, ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς. Ἡ διατήρησις τῆς διεθνοῦς ἀνταγωνιστικότητος μιᾶς οἰκονομίας ὑποδηλοῖ τὴν συνεχῆ ἀνάπτυξιν ἀνταγωνιστικῶν στοιχείων καὶ, συχνάκις, τὴν μεταβολὴν τῆς διαρθρώσεως τῆς παραγωγῆς, κατ' ἀκολουθίαν τῶν διεθνῶν ἐξελίξεων. Ἀπαιτεῖται, ὡς ἐκ τούτου, ὅπως, ὄχι μόνον εἰς παραγωγικὸς κλάδος, ἀλλ' ἡ οἰκονομία ἐν τῷ συνόλῳ τῆς, ἢ κατὰ εὐρὴ φάσμα αὐτῆς ἐμφανίζεται ἀνταγωνιστικῆ, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δύναται νὰ ἀναπροσαρμόσῃ ταχέως τὴν διάρθρωσιν τῆς παραγωγῆς τῆς, διὰ τῆς ἀναπτύξεως συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος εἰς νέους παραγωγικοὺς τομεῖς. Ἡ διακήρυξις αὕτη εὐρίσκεται ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τὴν δυναμικὴν ἀρχὴν τοῦ συγκριτικοῦ κόστους τῆς ἐργασίας. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἀντιβαίνει πρὸς τὴν θεωρίαν Heckscher - Ohlin, καθ' ὅσον δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ

73. Ἰδὲ σχ. Σπ. Παπαδόπουλη «Προβλήματα μεθοδολογίας εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν», Ἀθῆναι 1970, σ. 15 - 19.

ὅτι ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν καὶ δὴ εἰς συσχετισμὸν κατάλληλον διὰ τὴν διαμόρφωσιν συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος εἰς δυναμικοὺς κλάδους τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς καὶ ζήτησεως.

Εἰδικώτερον, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ ἡμετέρου ὑποδείγματος, τοῦ ἀναγνωρίζοντος μόνον τὸν συντελεστήν ἐργασία καὶ δὴ ὑπὸ τὴν πολυσύνθετον μορφήν τούτου, ὡς τὸν ἀποφασιστικὸν παράγοντα διαμορφώσεως τοῦ συγκριτικοῦ κόστους, ὡς τοιαύτη εὐρύτερα ἀνταγωνιστικότης τῆς οἰκονομίας νοεῖται ἢ συνεχῆς ποιοτικὴ βελτίωσις τοῦ ἐν λόγῳ παράγοντος, διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐμπειρίας, εἰς, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττεν, εὐρὴ φάσμα τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Ἄλλωστε, τοῦτο ἀποσκοπεῖ καὶ εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν κάλυψιν ἐκ τῶν ἐνδεχομένων σφαλμάτων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, κατὰ τὴν δυναμικὴν σύλληψιν τοῦ ἀξιώματος τῶν συγκριτικῶν δαπανῶν. Καί, ἰδίᾳ προκειμένου περὶ ἀναπτυσσομένων χωρῶν, συνεπάγεται τὴν ἀποφυγὴν περιορισμένης παραγωγικῆς ἐξειδικεύσεως, πρὶν ἢ καταστοῦν ἐμφανῆ τὰ δυναμικὰ χαρακτηριστικά τῆς οἰκονομίας τούτων.

ΠΕΔΙΟΝ ΟΡΙΣΜΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΩΝ

Τοῦ κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ Χ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Πειραιῶς

1. Εἰσαγωγή

Οἱ σημερινοὶ μελετηταὶ τῆς Οἰκονομικῆς παρατηροῦν ὅτι ἐνῶ τὰ κείμενα τῶν πρωτοπόρων τῆς Μαθηματικῆς Οἰκονομικῆς ἔχουν πλέον καταστῆ ἀπρόσιτα εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν γλῶσσαν τῶν Μαθηματικῶν, ἐν τούτοις εἰς τὸν χρόνον τῆς κλασσικῆς βασικῆς οἰκονομικῆς παιδείας, ὅσον καὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐφαρμογῶν, ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται παρουσιάσις ὑποδειγμάτων ὡς ταῦτα ἐδόθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν δημιουργῶν των.

Οὕτως ἡ συνάρτησις ἐξακολουθεῖ νὰ παρουσιάζεται εἰς αὐτὰ ὡς ὁ τύπος παροχῆς τῆς ἐξηρηθμένης μεταβλητῆς ἐκ τῆς ἀνεξαρτήτου τοιαύτης, δηλαδὴ ὡς τὸ ἐν ἓκ τῶν τριῶν στοιχείων τοῦ διδασκομένου σήμερον ὀρισμοῦ κατὰ τὸν ὅποιον :

Κάθε μονοσήμαντος ἀπεικόνισις $f : A \rightarrow B$ ἐνὸς συνόλου A εἰς ἓνα σύνολον (ἐπὶ ἐνὸς συνόλου) B καλεῖται συνάρτησις μετὰ πεδίου ὀρισμοῦ τὸ A καὶ πεδίου τιμῶν τὸ B .

Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ἀλλαγὴ ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν ἀνωτέρω στοιχείων τῆς συναρτήσεως σημαίνει καὶ ἀλλαγὴν αὐτῆς. Ἐξ ἄλλου ἡ συναρτησιακὴ σχέσις f τῆς συναρτήσεως δύναται νὰ ἐκφράζηται καὶ μέσω ὀρισμένου τύπου. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ ἀνωτέρω συμβολισμὸς συμπύσσεται εἰς τὸν f / A , ἐνῶ μετὰ $f(A) = \{ y \in B : \exists x \in A \text{ με } y = f(x) \}$ συμβολίζεται τὸ σύνολον τῶν τιμῶν τῆς συναρτήσεως.

Βεβαίως εἰς τὴν Οἰκονομικὴν αἱ τιμαὶ τῶν περισσοτέρων μεγεθῶν εἶναι μὴ ἀρνητικά, δηλαδὴ ἀνήκουν εἰς τὸ σύνολον R_0^+ , καὶ ὡς ἐκ τούτου δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι [2] :

α) Τὸ πεδίου ὀρισμοῦ τῶν περισσοτέρων οἰκονομικῶν συναρτήσεων n μεταβλητῶν εἶναι τὸ σύνολον $A = R_0^+ \times R_0^+ \times \dots \times R_0^+$.
n παράγοντες

β) Τὸ πεδίου τιμῶν τῶν περισσοτέρων οἰκονομικῶν συναρτήσεων εἶναι τὸ σύνολον $B = R_0^+$.

Ἡ ἄποψις ὁμῶς αὕτη ἐξυπηρετεῖ μόνον τὴν συνέπειαν τῆς διδασκαλίας τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὰς Οἰκονομικὰς Σχολὰς [3] καὶ τὴν παρουσίαν ἀσκήσεων τῆς Οἰκονομικῆς Ἀναλύσεως [1]. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ἄγνοια τοῦ ἀκριβοῦς πεδίου ὁρισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν συναρτήσεων δυνατὸν νὰ ὀδηγήσῃ τὴν οἰκονομικὴν σκέψιν εἰς λανθασμένα ἀποτελέσματα.

Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι αἱ κατωτέρω συναρτήσεις ζητήσεως :

$$\left\{ \begin{array}{l} D = 160 - p / R_0^+ \\ D = 160 - p / [0,40] \\ D = 160 - p / [40,100] \end{array} \right.$$

ἐνῶ ἔχουν τὸν αὐτὸν τύπον, ἐν τούτοις δὲν ἐκφράζουν τὴν αὐτὴν θέσιν τοῦ καταναλωτοῦ.

2. Παραδείγματα

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι μόνον μὲ τὸ πεδῖον ὁρισμοῦ καθίσταται πλήρες τὸ ἀπλούστερον οἰκονομικὸν ὑπόδειγμα, ἢ συνάρτησις.

Οὕτω κατωτέρω παρουσιάζονται πλήρεις αἱ μορφαὶ μερικῶν βασικῶν συναρτήσεων τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας :

$D = D(p) / A_D$ συνάρτησις ζητήσεως ἑνὸς ἀγαθοῦ μὲ πεδῖον ὁρισμοῦ τὸ διάστημα τῶν δυνατῶν τιμῶν ζητήσεως αὐτοῦ.

$S = S(p) / A_S$ συνάρτησις προσφορᾶς ἑνὸς ἀγαθοῦ μὲ πεδῖον ὁρισμοῦ τὸ διάστημα τῶν δυνατῶν τιμῶν προσφορᾶς αὐτοῦ.

$C = C(q) / A_C$ συνάρτησις ὀλικῶν κόστους ἑνὸς ἀγαθοῦ μὲ πεδῖον ὁρισμοῦ τὸ διάστημα τῶν δυνατῶν ποσοτήτων παραγωγῆς αὐτοῦ.

$R = R(q) / A_R$ συνάρτησις ὀλικῶν ἐσόδων ἑνὸς ἀγαθοῦ μὲ πεδῖον ὁρισμοῦ τὸ διάστημα τῶν δυνατῶν ποσοτήτων πωλήσεως αὐτοῦ.

$Q = Q(K, L) / A_Q$ συνάρτησις παραγωγῆς ἑνὸς ἀγαθοῦ μὲ πεδῖον ὁρισμοῦ τὸ καρτεσιανὸν γινόμενον τῶν διαστημάτων τῶν δυνατῶν ποσοτήτων τῶν συντελεστῶν K, L .

$U = U(q_x, q_y) / A_U$ συνάρτησις ὠφελιμότητος ἑνὸς καταναλωτοῦ μὲ πεδῖον ὁρισμοῦ τὸ καρτεσιανὸν γινόμενον τῶν διαστημάτων τῶν εἰς εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ καταναλωτοῦ δυνατῶν ποσοτήτων τῶν ἀγαθῶν X, Y .

Διὰ τὸ πεδῖον ὁρισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν συναρτήσεων ὑπάρχουν δύο διαδικασίαι. Ἡ πρώτη συνιστᾷ καθορισμὸν αὐτοῦ καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν τοῦτο δὲν ἔπεται τοῦ τύπου τῆς συναρτήσεως. Ἡ δευτέρα συνιστᾷ προσδιορισμὸν αὐτοῦ καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν τοῦτο ἔπεται τοῦ τύπου τῆς συναρτήσεως.

Κατ' ἀρχὴν ὁ καθορισμὸς τοῦ πεδίου ὀρισμοῦ μιᾶς οἰκονομικῆς συναρτήσεως προϋποθέτει πλήρη γνῶσιν τόσον τῶν οἰκονομικῶν, τεχνολογικῶν καὶ θεσμολογικῶν περιορισμῶν ἐπὶ τῶν μεταβλητῶν αὐτῆς, ὅσον καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν οἰκονομικῶς δρώντων.

Μὲ βάσιν τ' ἀνωτέρω ὁ ἐρευνητῆς τοῦ οἰκονομικοῦ φαινομένου θὰ καθορίσῃ τὸ πεδίου ὀρισμοῦ, συμφώνως πρὸς τὴν οἰκονομικὴν θεωρίαν.

Αἱ ἀνωτέρω παρατηρήσεις ἰσχύουν καὶ διὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ζητεῖται νὰ προσδιορισθῇ ἐκ τῶν ὑστέρων τὸ πεδίου ὀρισμοῦ οἰκονομικῆς συναρτήσεως τῆς ὁποίας εἶναι γνωστὸς ὁ τύπος ἀπὸ οἰκονομετρικὰς μεθόδους. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐξ ἄλλου, μίᾳ ἀπλῇ σχετικῶς μαθηματικῇ διαδικασίᾳ ἐπιτρέπει τὴν εὑρεσιν τοῦ πλησιεστέρου ὑπερσυνόλου τοῦ συνόλου A . Στηρίζεται δὲ αὕτη εἰς τὴν ιδιότητα $f(A) \subseteq R_0^+$. Οὕτως:

- 1) Διὰ συνάρτησιν ζητήσεως $D = 16 - p/A$ θὰ εἶναι $A \subseteq [0, 16]$, διότι διὰ $p > 16$ προκύπτει $D < 0$.
- 2) Διὰ τὴν συνάρτησιν ἐσόδων $R = 4q - q^2/A$ θὰ εἶναι $A \subseteq [0, 4]$, διότι διὰ $q > 4$ προκύπτει $R < 0$.
- 3) Διὰ τὴν συνάρτησιν παραγωγῆς $Q = 8\chi\psi - \chi^2 - \psi^2/A$ θὰ εἶναι $A \subseteq \{(\chi, \psi) \in R_0^+ \times R_0^+ : \chi^2 + \psi^2 \leq 8\chi\psi\}$, διότι διὰ ζεύγη (χ, ψ) μὲ $\chi^2 + \psi^2 > 8\chi\psi$ προκύπτει $Q < 0$.

3. Ἴσορροπία

Ἡ θεώρησις οἰκονομικῶν συναρτήσεων μετὰ πεδίου ὀρισμοῦ βοηθεῖ καὶ τὴν περιγραφὴν διερευνήσεων τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας.

Ἐνα δεῖγμα διερευνήσεως τῆς ἰσορροπίας τῆς ἀγορᾶς, τῇ βοηθείᾳ τῶν συνόλων ὀρισμοῦ καὶ τιμῶν τῶν ἀντιστοιχῶν συναρτήσεων, παρουσιάζεται κατωτέρω.

Ἐστωσαν λοιπὸν $D = D(p)/A_D$ καὶ $S = S(p)/A_S$ αἱ συναρτήσεις ζητήσεως καὶ προσφορᾶς ἐνὸς ἀγαθοῦ. Κατὰ τὴν πρώτην ὁ καταναλωτὴς ἀγοράζει ὅταν ἡ τιμὴ τοῦ ἀγαθοῦ εὐρίσκεται εἰς τὸ διάστημα A_D . Κατὰ τὴν δευτέραν ὁ παραγωγὸς πωλεῖ ὅταν ἡ τιμὴ τοῦ ἀγαθοῦ εὐρίσκεται εἰς τὸ διάστημα A_S .

Ἦδη προκειμένου νὰ μελετηθῇ ἡ ἰσορροπία τῆς ἀγορᾶς διακρίνονται αἱ κάτωθι περιπτώσεις :

1) Ἐάν $A_D = A_S = A$, δηλαδὴ αἱ συναρτήσεις ζητήσεως καὶ προσφορᾶς ἔχουν κοινὸν πεδίου ὀρισμοῦ, τότε ἰσχύει ἡ ἐπομένη συνθήκη :

$$\left\| \begin{array}{l} \text{Ἴνα ὑπάρχει ἰσορροπία πρέπει :} \\ D(A) \cap S(A) \neq \emptyset. \end{array} \right.$$

Διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ποσότητα τῆς ἰσορροπίας θὰ ἰσχύουν :

$$p_0 \in A \quad \text{καὶ} \quad q_0 \in D(A) \cap S(A)$$

2) Εάν $A_D \neq A_S$, δηλαδή αί συναρτήσεις ζήτησεως και προσφορᾶς δὲν ἔχουν τὸ αὐτὸ πεδίου ὀρισμοῦ, τότε ἰσχύει ἡ ἐπομένη συνθήκη :

$$\| \text{Ἴνα ὑπάρχει ἰσορροπία πρέπει :} \\ \| A_D \cap A_S \neq \emptyset \text{ καὶ } D(A_D) \cap S(A_S) \neq \emptyset.$$

Διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ποσότητα τῆς ἰσορροπίας θὰ ἰσχύουν :

$$p_0 \in A_D \cap A_S \text{ καὶ } q_0 \in D(A_D) \cap S(A_S)$$

3) Εάν $A_D \cap A_S = \emptyset$, δηλαδή αί συναρτήσεις ζήτησεως καὶ προσφορᾶς ἔχουν πεδία ὀρισμοῦ ξένα μεταξύ των, τότε δὲν ὑφίσταται ἰσορροπία συμφῶνως πρὸς τὴν συνθήκην τῆς προηγουμένης περιπτώσεως.

Ἐάν ὁμως ζητηθῇ νὰ ἐπιτευχθῇ ἰσορροπία **χωρὶς νὰ γίνη ἀλλαγὴ τῶν τύπων τῶν συναρτήσεων** τότε θὰ πρέπει :

α) Νὰ ἔχουν ἔννοιαν αἱ συναρτήσεις D/A^* καὶ S/A^* , ἐνθα A^* τὸ μεταξύ τῶν A_D καὶ A_S διάστημα τιμῶν τοῦ p .

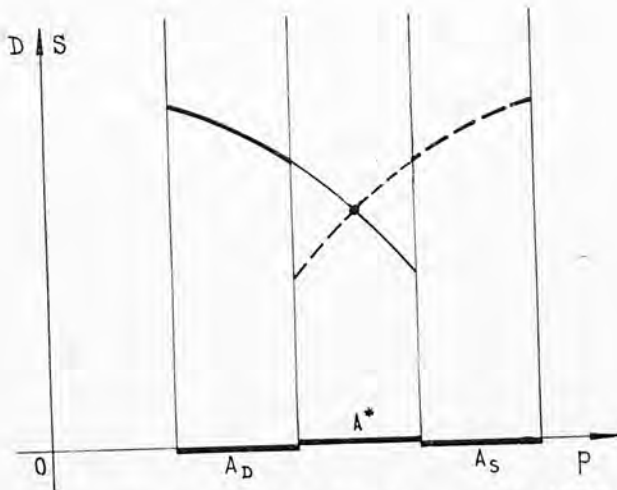
β) Νὰ ἰσχύη ἡ σχέσις :

$$D(A^*) \cap S(A^*) \neq \emptyset.$$

γ) Νὰ γίνη ἀλλαγὴ τῶν πεδίων ὀρισμῶν τῶν συναρτήσεων ἀπὸ A_D καὶ A_S εἰς $A_D^1, A_D^2, \dots, A_D^n \subseteq A_D \cup A^*$ καὶ $A_S^1, A_S^2, \dots, A_S^n \subseteq A_S \cup A^*$ ἀντιστοίχως ὥστε νὰ ἰσχύουν αἱ σχέσεις :

$$A_D^i \cap A_S^i = \emptyset, i = 1, 2, \dots, n-1$$

$$A_D^n \cap A_S^n \neq \emptyset.$$

Ἐάν τώρα τὰ σύνολα A_D^i, A_S^i $i = 1, 2, \dots, n$ τὰ ὁποῖα παριστοῦν τὰς

παραχωρήσεις ως προς την τιμήν των δύο παραγόντων της αγοράς, εμφανίζονται κατά την i -οστήν στιγμήν, τότε ή άνωτέρω ίσορροπία επιτυγχάνεται κατά την n -οστήν στιγμήν.

Η άνωτέρω διαδικασία συμφωνεί με την κλασσικήν μέθοδον του Walras έννοιολογικώς και γραφικώς (δεδομένου ότι ανεξάρτητος μεταβλητή είναι ή τιμή p του αγαθοῦ).

4) Έάν $D(A_D) \cap S(A_S) = \emptyset$, δηλαδή αί συναρτήσεις ζήτησεως και προσφορᾶς ἔχουν σύνολα τιμών ξένα μεταξύ των, τότε δέν ύφίσταται ίσορροπία συμφώνως πρὸς τήν συνθήκην τῆς δευτέρας περιπτώσεως.

Έάν ὅμως ζητηθῆ νά ἐπιτευχθῆ ίσορροπία χωρίς νά γίνῃ ἀλλαγὴ τῶν πεδίων ὀρισμῶν τῶν συναρτήσεων τότε θά πρέπει :

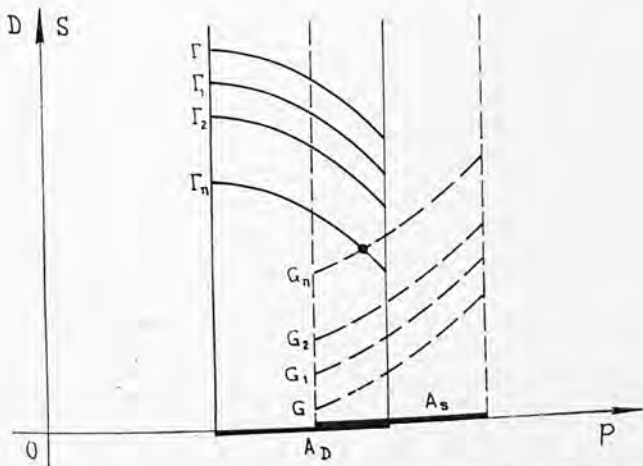
α) Νά ἰσχύη ή σχέσις :

$$A_D \cap A_S \neq \emptyset$$

β) Νά γίνῃ ἀλλαγὴ τῶν τύπων συναρτήσεως ἀπὸ D καὶ S εἰς D^1, D^2, \dots, D^n καὶ S^1, S^2, \dots, S^n ἀντιστοίχως ὥστε νά ἰσχύουν αἱ σχέσεις :

$$D^i(A_D) \cap S^i(A_S) \neq \emptyset, \quad i = 1, 2, \dots, n-1$$

$$D^n(A_D) \cap S^n(A_S) \neq \emptyset$$

Η άνωτέρω ἀλλαγὴ δύναται νά πραγματοποιηθῆ καὶ διὰ τῆς δημιουργίας τύπων παρεχόντων οἰκογενείας καμπύλων $\Gamma_1, \Gamma_2, \dots, \Gamma_n$ ἀντιστοίχως G_1, G_2, \dots, G_n δυναμένων νά τηθοῦν εἰς τὸ διάστημα $A_D \cap A_S$.

Ἐξ ἄλλου ἢ ἀλλαγὴ δύναται νὰ ἀναφέρεται εἰς τὸν ἓνα ἐκ τῶν δύο παραγόντων τῆς ἀγορᾶς, τοῦ ἐτέρου μὴ προβαίνοντος εἰς οὐδεμίαν παραχώρησιν.

Ἐὰν τώρα οἱ τύποι τῶν $D^i, S^i, i = 1, 2, \dots, n$ οἱ ὁποῖοι δίδουν τὰς παραχωρήσεις ὡς πρὸς τὴν ποσότητα τῶν δύο παραγόντων τῆς ἀγορᾶς, ἐμφανίζονται κατὰ τὴν i -οστήν στιγμὴν, τότε ἡ ἀνωτέρω ἰσορροπία ἐπιτυγχάνεται κατὰ τὴν n -οστήν στιγμὴν.

Ἡ ἀνωτέρω διαδικασία συμφωνεῖ μὲ τὴν κλασσικὴν μέθοδον τοῦ Marshall. Διαφέρει δὲ μόνον εἰς τὴν γραφικὴν παράστασιν, διότι διατηρεῖ ὡς ἀνεξάρτητον μεταβλητὴν τὴν τιμὴν p τοῦ ἀγαθοῦ. Τοῦτο ἔγινε διὰ νὰ μὴ εἰσαχθοῦν ἐπὶ πλεον σύμβολα. Δὲν ἀλλάσσει ὅμως τὰ συμπεράσματα τῶν ἀνωτέρω συλλογισμῶν.

B I B Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

- [1] Champsaur, P et Milleron, J. C.: Exercices de microéconomie. Dunod, 1971.
 [2] Παναγιωτόπουλου Α.: Οικονομικά Μαθηματικά. Τεύχος Ι, 1970.
 [3] Παναγιωτόπουλου Α.: Στοιχεῖα Μαθηματικῶν. Τεύχη Ι, ΙΙ, 1972.

ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΤΑΝΟΜΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΗΣΕΩΝ

Τοῦ κ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Γ. ΧΑΡΑΤΣΗ

Καθηγητοῦ Α.Σ.Ο.Ε.Ε.

1. ΓΕΝΙΚΑ

1α. Στατιστικός Προσδιορισμός Ἀνεξαρτήτων Μεταβλητῶν Συνήθους Ὑποδείγματος

Εἰς τὸν συνήθη τύπον ὑποδείγματος:

$$Y_t = a + \beta X_t + \varepsilon_t, \quad t = 1, \dots, T. \quad (1.1)$$

Ἡ ἐξηρητημένη μεταβλητὴ Y_t εἶναι τυχαία (random) μεταβλητὴ, ἢ ἀνεξάρτητος μεταβλητὴ X_t ὑποτίθεται ὡς μὴ τυχαία μεταβλητὴ καὶ σταθερὰ εἰς ἐπαναλαμβανόμενα δείγματα, καὶ τὸ ε_t εἶναι ἡ τυχαία μεταβλητὴ τῶν καταλοίπων. Ἐάν τὸ t παριστᾷ χρονικὰς περιόδους (τρίμηνα, ἔτη, κλπ.), ἡ ἐξίσωσις (1.1) εἶναι ἓνα ὑπόδειγμα χρονολογικῆς σειρᾶς (time-series model), εἰς τὸ ὁποῖον τὸ Y τῆς περιόδου t ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ X τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς περιόδου.

Ἡ μεταβλητὴ X_t συνήθως θεωρεῖται ὡς ἐλεγχόμενη (controlable) μεταβλητὴ, ὅπως π.χ. ὅταν παριστᾷ ἔκτασιν χρησιμοποιηθέντων λιπασμάτων ἐπηρεάζοντων τὴν ἀγροτικὴν παραγωγὴν ἢ ἀπόδοσιν Y_t . Ἐνδέχεται ὁμως τὸ X_t νὰ εἶναι μεταβλητὴ φύσει τυχαία (ὅταν π.χ. μετρῆ τὴν βροχόπτωσιν εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα) ἢ θέσει τυχαία (ὅταν π.χ. $X_t = Y_{t-1}$). Ἐάν τὸ X_t εἶναι τυχαία (στοχαστικὴ, stochastic) μεταβλητὴ, ὑφίστανται προβλήματα πρὸς διερεῦνησιν. Ταῦτα βασικὰ εἶναι τὰ ἐξῆς :

1) $X_t =$ τυχαία μεταβλητὴ ἀλλὰ ἀνεξάρτητος τοῦ ε_t .

Δύναται νὰ δειχθῆ ὅτι ἐν προκειμένῳ ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν ἐπιθυμητῶν ἰδιοτήτων τῶν ἐκτιμητριῶν ἢ ἐκτιμητῶν (estimators) εἶναι ἐπουσιώδης, ἐάν τὸ μέγεθος τοῦ δείγματος εἶναι ἀρκούντως μέγα. Πράγματι, διὰ μεγάλα δείγματα ὅπου δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν μέθοδον τῆς Μεγίστης Πιθανοφαινείας ἢ Πιθανότητος (Maximum Likelihood Method), ἀποδεικνύεται ὅτι αἱ ἐκτιμητρίαι μεγίστης πιθανοφαινείας θὰ εἶναι αἱ αὐταί. Τὸ τυχαῖον τῆς μεταβλητῆς X_t θὰ δώσῃ ἀπλῶς μίαν σταθερὰν ποσότητα εἰς τὴν Λογαριθμικὴν Συνάρτησιν Πιθανοφαινείας (L^*).

ii) $X_t =$ τυχαία μεταβλητή συχρητιζομένη με τὸ ε_t .

Κλασσική εἶναι ἡ περίπτωσης ὅπου $X_t = Y_{t-1}$ καὶ συγχρόνως τὸ ε_t αὐτοσυσχετίζεται (δηλ. $\Sigma \varepsilon_t \varepsilon_s \neq 0$ διὰ $t \neq s$).

Ἐν προκειμένῳ δύναται νὰ δειχθῇ ὅτι αἱ ἔκτιμήτρια θὰ εἶναι ἀσυνεπεῖς (inconsistent) καὶ ὡς γνωστὸν ἡ συνέπεια εἶναι βασική ἐπιθυμητὴ ἰδιότης τῶν ἔκτιμητριῶν.

Ἡ αὐτοσυσχέτισις τῶν καταλοίπων θὰ ἐπηρεάσῃ μόνον τὴν ἀποτελεσματικότητα (efficiency) τῶν ἔκτιμητριῶν ἐὰν δὲν ὑφίσταται τὸ Y_{t-1} , μεταξὺ τῶν ἀνεξαρτήτων μεταβλητῶν, ἐνῶ ἀντιθέτως θὰ ἐπηρεάσῃ καὶ τὴν συνέπειαν τῶν ἔκτιμητριῶν ἐὰν τὸ Y_{t-1} ὑφίσταται μεταξὺ αὐτῶν.

Εἰς περίπτωσιν ὑπάρξεως περισσοτέρων ἀνεξαρτήτων μεταβλητῶν, ὑποθέτομεν ὅτι αὗται δὲν συχρητίζονται πλήρως μεταξὺ των, τοῦ φαινομένου τῆς συσχρητίσεως ταύτης γνωστοῦ ὡς φαινομένου πολυσυχρημμικότητος (multicollinearity). Ἡ πολυσυχρημμικότης ἐπηρεάζει μόνον τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἔκτιμητριῶν δίδουσα μεροληπτικῶς πρὸς τὰ ἄνω τὰς διακυμάνσεις αὐτῶν.

1β. Οἰκονομετρικὸς Προσδιορισμὸς τῶν Ἀνεξαρτήτων Μεταβλητῶν

Εἰς ἓν ὑπόδειγμα χρονολογικῆς σειρᾶς πλειστάκις γνωρίζομεν ὅτι τὸ Y τῆς περιόδου t ἐπηρεάζεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ X τῆς αὐτῆς περιόδου t , ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ X τῶν περιόδων $t-1, t-2, \dots, t-m$. Ἐν προκειμένῳ τὸ ὑπόδειγμα χρονολογικῆς σειρᾶς :

$$Y_t = a + \beta X_t + \beta_1 X_{t-1} + \beta_2 X_{t-2} + \dots + \beta_m X_{t-m} + \varepsilon_t \quad (1.2)$$

ὀνομάζεται ὑπόδειγμα κατανομῆς χρονικῶν ὑστερήσεων (Distributed Lag Model) ὅπου τὰ $\beta, \beta_1, \dots, \beta_m$ ἐκφράζουν τὸν βαθμὸν ἐπηρεασμοῦ τοῦ X διαφόρων χρονικῶν ὑστερήσεων. Τὰ β ταῦτα θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθοῦν ὡς σταθμίσεις τῶν X διαφόρων χρονικῶν ὑστερήσεων εἰς τρόπον ὥστε τὰ :

$$\beta_{m+1} = \beta_{m+2} = \dots = \beta_n = 0.$$

Ἐν προκειμένῳ :

$$0 < \sum_{i=0}^m \beta_i < \infty, \quad \beta = \beta_0, \quad (1.3)$$

αἱ σταθμίσεις (w)

$$w_i = \frac{\beta_i}{\Sigma \beta_i}, \quad i = 0, 1, \dots, m, \quad \Sigma w_i = 1 \quad (1.4)$$

καὶ ἡ μέση χρονικὴ ὑστέρησις (Average Lag, AL) :

$$AL = \frac{\Sigma i \beta_i}{\Sigma \beta_i}, \quad i = 0, 1, \dots, m. \quad (1.5)$$

Κλασσικόν οικονομικόν παράδειγμα είναι ή συνάρτησις καταναλώσεως τών οικοκυριών, όπου τυχόν μηνιαία αύξήσεις τών εισοδημάτων κατανέμονται ως αύξήσεις τής καταναλώσεως εις άριθμόν μηνών. Η προσαρμογή έν προκειμένω πρός τó νέον εισοδηματικόν επίπεδον άπαιτεί όλίγους μήνας. Ούτως, έν τόν πρώτον μήνα δαπανάται τó 40% τής αύξήσεως, τόν δεύτερον τó 30% και τόν τρίτον τó 20%, τότε :

$$Y_t = .4 X_t + .3 X_{t-1} + .2 X_{t-2} + (a + \varepsilon_t) \quad (1.6)$$

Έτερον τυπικόν παράδειγμα είναι ή συνάρτησις επενδύσεων (τών επιχειρήσεων), όπου αί δαπάναι επενδύσεων (Y) του τρέχοντος τριμήνου επηρεάζονται από τά κέρδη ή πωλήσεις κλπ. (X) άριθμού τριμήνων, όπως εις τά άποτελέσματα του Almon (1965) διά τās δαπάνας επενδύσεων εις τήν βιομηχανίαν τών U.S.A. :

$$\begin{aligned} Y_t = & (d_1 D_{1t} + d_2 D_{2t} + d_3 D_{3t} + d_4 D_{4t}) \\ & + .048 X_t + .099 X_{t-1} + .141 X_{t-2} + .165 X_{t-3} \\ & \quad (.023) \quad (.016) \quad (.013) \quad (.023) \quad (1.7) \\ & + .167 X_{t-4} + .146 X_{t-5} + .105 X_{t-6} + .053 X_{t-7} + \varepsilon_t \\ & \quad (.023) \quad (.013) \quad (.016) \quad (.023) \end{aligned}$$

Εις τά άνω άποτελέσματα τά D_{jt} , $j=1, \dots, 4$, είναι ψευδομεταβληταί (Dummy Variables) τών διαφόρων τριμήνων τών έτων 1953-1961 και d_j , $j=1, \dots, 4$, αί αντίστοιχοί εις τάυτας εκτιμήτριαι. Η επίδρασις όλων τών $X_t, X_{t-1}, \dots, X_{t-7}$, είναι στατιστικώς σημαντική, χαρακτηριζομένη ως αύξουσα μέχρι και του X_{t-4} και φθίνουσα μετά ταύτα.

Τά ύποδείγματα (1.6) και (1.7) άποτελούν δύο χαρακτηριστικάς ομάδας ύποδειγμάτων χρονικών ύστερήσεων :

I) Όμάδα ύποδειγμάτων κατανομών Γεωμετρικών Χρονικών Ύστερήσεων (Geometric Lag Distributed Models), όπου τά β (ή w) βαιίνουν συνεχώς φθίνοντα, ως εις τó ύπόδειγμα (1.6).

II) Όμάδα ύποδειγμάτων κατανομών Χρονικών Ύστερήσεων Λ (Inverted V-lag Distributed Models), όπου τά β (ή w) αυξάνουν αρχικώς και φθίνουν έν συνεχεία, ως εις τó ύπόδειγμα (1.7).

1γ. Ύποδείγματα Άριθμού Άνεξαρτήτων Μεταβλητών

Έάν τó ύπόδειγμα (1.1) είχε δύο άνεξαρτήτους μεταβλητάς X_{1t} και X_{2t} , έχουσας ίδίαν κατανομήν χρονικών ύστερήσεων, τότε ή εξίσωσις θά εγράφετο ως εξής :

$$Y_t = \alpha + \beta X_{1t} + \beta_1 X_{1(t-1)} + \beta_2 X_{1(t-2)} + \dots + \beta_m X_{1(t-m)} \\ + \beta' X_{2t} + \beta'_1 X_{2(t-1)} + \beta'_2 X_{2(t-2)} + \dots + \beta'_m X_{2(t-m)} + \varepsilon_t. \quad (1.8)$$

1δ. Προβλήματα οικονομετρικής εκτίμησης

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἶναι προφανές ὅτι ἡ ἐκτίμησις τῶν ὑποδειγμάτων (1.2) ἢ (1.8) παρουσιάζει τὰ ἐξῆς προβλήματα :

i) Ἀπαιτεῖται μεγάλος ἀριθμὸς παρατηρήσεων, λόγῳ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν παραμέτρων β .

ii) Ἡ ὑφισταμένη πολυσυγγραμμικότης τῶν ἀνεξαρτήτων μεταβλητῶν θὰ δώσει μεροληπτικά πρὸς τὰ ἄνω τυπικά σφάλματα.

iii) Πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῇ κατάλληλος μέθοδος οικονομετρικῆς ἐκτίμησης, ὥστε ἡ χρησιμοποιηθησομένη κατανομή χρονικῶν ὑστερήσεων νὰ εἶναι πλησιέστερον τῆς πραγματικῆς.

2. ΜΕΘΟΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΩΣ

2α. Μετασχηματισμὸς τοῦ Koyck

Ὁ μετασχηματισμὸς τοῦ Koyck (1954) εἶναι ἓνας βασικὸς μετασχηματισμὸς τῶν ἀναφερθεισῶν ἀνωτέρω δύο ὁμάδων ὑποδειγμάτων, ὁ ὁποῖος παρέχει τὴν εὐχέρειαν μετασχηματισμοῦ τῶν ὑποδειγμάτων τούτων, εἰς τρόπον ὥστε ἡ οικονομετρικὴ ἐκτίμησις νὰ καθίσταται περισσότερον εὐχερῆς.

Ἐστω ἡ ἐξίσωσις :

$$Y_t = \alpha + \beta X_t + \beta_1 X_{t-1} + \beta_2 X_{t-2} + \dots + \varepsilon_t. \quad (1.9)$$

Δυνάμεθα νὰ γράψωμεν :

$$\beta_i = \beta \lambda^i, \quad i, j = 0, 1, 2, 3, \dots, \quad (1.10)$$

ὅπου $0 \leq \lambda < 1$.

*Ἐν προκειμένῳ $\beta_0 = \beta$, $\beta_1 = \beta \lambda$, $\beta_2 = \beta \lambda^2$, κῶκ.

*Ἀντικαθιστῶντες εἰς τὴν (1.9) λαμβάνομεν :

$$Y_t = \alpha + \beta X_t + \beta \lambda X_{t-1} + \beta \lambda^2 X_{t-2} + \dots + \varepsilon_t. \quad (1.10a)$$

Ἡ σχέσις αὕτη θὰ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν προηγούμενην τῆς περιόδου Y_{t-1} :

$$Y_{t-1} = \alpha + \beta X_{t-1} + \beta \lambda X_{t-2} + \beta \lambda^2 X_{t-3} + \dots + \varepsilon_{t-1}. \quad (1.11)$$

Πολλαπλασιάζοντες ἀμφότερα τὰ μέλη τῆς ἐξίσωσεως ἐπὶ λ λαμβάνομεν :

$$\lambda Y_{t-1} = \alpha \lambda + \beta \lambda X_{t-1} + \beta \lambda^2 X_{t-2} + \dots + \lambda \varepsilon_{t-1}, \quad (1.12)$$

ἥτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῆς (1.10) δίδει :

$$\eta \quad Y_t - \lambda Y_{t-1} = \alpha (1-\lambda) + \beta X_t + (\varepsilon_t + \lambda \varepsilon_{t-1})$$

$$Y_t = \alpha(1-\lambda) + \beta X_t + \lambda Y_{t-1} + \eta_t, \quad \eta_t = \varepsilon_t + \lambda \varepsilon_{t-1}. \quad (1.13)$$

Ἡ ἐξίσωσις αὕτη μετασχηματισμοῦ τοῦ Κουϋκ δύναται νὰ ἐκτιμηθῇ, ὅπου ὁ ὅρος

$$\alpha (1 - \lambda) = \alpha^*$$

θὰ εἶναι ἡ σταθερὰ τῆς ἐξίσώσεως. Ἐκ τῶν τριῶν παραμέτρων

$$\alpha^*, \quad \beta, \quad \lambda \quad (1.14)$$

θὰ ἔδει τὰ ληφθοῦν τὰ ἀρχικά

$$\alpha, \quad \beta, \quad \lambda. \quad (1.14a)$$

Αἱ (1.14) καὶ (1.14a) ἔχουν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν παραμέτρων.

2β. Μέθοδοι Οἰκονομετρικῆς Ἐκτιμῆσεως τοῦ Μετασχηματισμοῦ τοῦ Κουϋκ (1.13). Μέθοδος Ἐλαχίστων Τετραγώνων

Εἰς τὴν ἐξίσωσιν (1.13) ἡ φερομένη ὡς ἀνεξάρτητος μεταβλητὴ Y_{t-1} εἶναι ἡ τυχαία μεταβλητὴ Y_t μὲ μίαν χρονικὴν ὑστέρησιν, ἐνῶ συγχρόνως τὰ κατάλοιπα η_t (συνήθως) συσχετίζονται μὲ ταύτην, ἀναφερόμενα εἰς $t = 1, \dots, T$ χρονικὰς περιόδους.

Ἐν προκειμένῳ :

- i) Τὸ γεγονός ὅτι ἡ Y_{t-1} εἶναι τυχαία μεταβλητὴ, θὰ ἔχη σχετικῶς περιορισμένην ἐπίδρασιν ἐὰν τὸ T εἶναι ἀρκούντως μέγα, ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω.
- ii) Τὸ γεγονός ὅτι τὸ η_t συσχετίζεται μὲ τὸ Y_{t-1} , θὰ δώσῃ συνδυακόμανσιν :

$$E(Y_{t-1} \eta_t) = E[Y_{t-1} (\varepsilon_t - \lambda \varepsilon_{t-1})]$$

$$= E[(F_{t-1} + \varepsilon_{t-1}) (\varepsilon_t - \lambda \varepsilon_{t-1})],$$

ὅπου τὸ F_t εἶναι τὸ συστηματικὸν μέρος, ὅπερ δὲν συσχετίζεται μὲ τὸ ε_t καὶ οὕτω :

$$E(Y_{t-1} \eta_t) = E[\varepsilon_{t-1} (\varepsilon_t - \lambda \varepsilon_{t-1})] = -\lambda \varepsilon_{t-1}^2 = \lambda \sigma_\varepsilon^2, \quad (1.15)$$

ὅπου

$$E(\varepsilon_t \varepsilon_s)_{t \neq s} = 0. \quad (1.15a)$$

Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα δεικνύουν ὅτι ἂν ἐκτιμήσωμεν τὸ ὑπόδειγμα (1.13) μὲ τὴν μέθοδον τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων (Least Squares Method), αἱ ἐκτιμῆσαι ἐλαχίστων τετραγώνων :

$$b = (X'X)^{-1} X'y \quad (1.16)$$

θά είναι άσυνεπείς. Είς τήν (1.16) :

$$b = \begin{bmatrix} \alpha^* \\ \beta \\ \lambda \end{bmatrix}, \quad y = \begin{bmatrix} Y_1 \\ Y_2 \\ \vdots \\ Y_T \end{bmatrix}, \quad X = \begin{bmatrix} 1 & X_1 & Y_0 \\ 1 & X_2 & Y_1 \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ 1 & X_T & Y_{T-1} \end{bmatrix}. \quad (1.16a)$$

Ἡ (1.16) γράφεται :

$$b = (X'X)^{-1} X'(XB + \eta) = \beta + (X'X)^{-1} X' \eta, \quad \eta = (\eta_1, \dots, \eta_T)', \quad (1.17)$$

καί ἡ (1.15), ἐν συνδυασμῶ με τήν (1.17) δίδουν :

$$\text{Plim}_{T \rightarrow \infty} (b) \neq \beta, \text{ δηλαδή } b = \text{άσυνεπής έκτιμήτρια.}$$

iii) Ἐάν τὸ $\varepsilon_t = \rho\varepsilon_{t-1} + \zeta_t$, καί $\rho = \lambda$:

Ἡ σχέση (1.15a) προϋποθέτει ὅτι τὸ ε_t δέν αὐτοσυσχετίζεται (δηλ. $\rho=0$).

*Ἐάν ὁμως ἡ αὐτοσυσχετίσις τοῦ ε_t εἶναι ἀκριβῶς πρώτου βαθμοῦ, δηλ.

$$\varepsilon_t = \rho\varepsilon_{t-1} + \zeta_t, \quad |\rho| < 1, \quad (1.18)$$

ὅστε τὰ νέα κατάλοιπα ζ_t συσχετίζονται τόσον μεταξύ των ὅσον καί με τὸ Y_{t-1} καί συγχρόνως

$$\rho = \lambda, \quad (1.19)$$

τότε εἰς τήν (1.13) :

$$\eta_t = \varepsilon_t - \lambda \varepsilon_{t-1} = \varepsilon_t - \rho\varepsilon_{t-1} = \zeta_t. \quad (1.20)$$

Ἐν προκειμένῳ τὸ $\eta_t = \zeta_t$ δέν θά συσχετίζεται με τὸ Y_{t-1} καί αἱ ἐκτιμήτρια ἐλαχίστων τετραγώνων δέν θά εἶναι κατ' ἀνάγκην άσυνεπείς (*).

1. Σημείωσις ἐπὶ τῆς αὐτοσυσχετίσεως :

$$\text{*Ἐστω } Y_t = \alpha + \beta X_t + \beta_1 X_{t-1} + \dots + \varepsilon_t,$$

$$\text{ὅπου } \varepsilon_t = \rho\varepsilon_{t-1} + \zeta_t \text{ καί } \rho = \lambda.$$

$$\text{Τότε } \rho Y_{t-1} = \alpha\rho + \beta\rho X_{t-1} + \beta_1 \rho X_{t-2} + \dots + \rho\varepsilon_{t-1},$$

$$\text{ὅπου } \beta_1 = \beta\lambda = \beta\rho.$$

Δι' αφαιρέσεως λαμβάνομεν :

$$Y_t - \rho Y_{t-1} = \alpha(1 - \rho) + \beta X_t + \dots + (\varepsilon_t - \rho\varepsilon_{t-1}),$$

ἢ

$$Y_t = \alpha(1 - \rho) + \beta X_t + \rho Y_{t-1} + \zeta_t, \quad \rho = \lambda. \quad (1.21)$$

Εἰς τὰ ἀνωτέρω, τὸ ε_t συσχετίζεται με τὸ Y_{t-1} , ἀλλά τὸ $\zeta_t = \varepsilon_t - \rho\varepsilon_{t-1}$ εἶναι ἀνεξάρτητον.

2γ. Μέθοδοι Οικονομετρικής Έκτιμήσεως του Μετασχηματισμού του Κουεκ (1.13): Μέθοδος Τεχνητών Μεταβλητών

Το βασικόν πρόβλημα εκτιμήσεως της εξισώσεως (1.13) κατά τρόπον άμεσον είναι ότι αί μεταβληταί Y_{t-1} και η_t συσχετίζονται. Τοῦτο δύναται νά άντιμετωπισθῆ διά τῆς χρησιμοποίησεως τῆς Μεθόδου Τεχνητῶν Μεταβλητῶν (Instrumental Variables Method).

Ἡ μέθοδος αὕτη στηρίζεται εἰς τὴν εὔρεσιν καὶ χρησιμοποίησιν τεχνητῶν τινῶν μεταβλητῶν (Z) αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά :

i) Συσχετίζονται μὲ τὰς μεταβλητάς τύπου Y_{t-1} (αἱ ὁποῖαι συσχετίζονται μὲ τὰ κατάλοιπα η_t) καὶ συγχρόνως

ii) Δέν συσχετίζονται μὲ τὰ κατάλοιπα (η_t).

Ἡ δυσκολία τῆς μεθόδου ἐγκτεται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν μεταβλητῶν αὐτῶν Z .

Εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν τῆς εξισώσεως (1.13), θά ἠδυνάμεθα νά χρησιμοποιήσωμεν διά τὴν Y_{t-1} τὴν μεταβλητὴν X_{t-1} . Εἶναι προφανές ὅτι ἡ X_{t-1} συσχετίζεται μὲ τὴν Y_{t-1} (ἐφ' ὅσον εἰς τὴν εξίσωσιν ἔχομεν τὰς μεταβλητάς Y καὶ X) καὶ συγχρόνως αὕτη δέν συσχετίζεται μὲ τὸ η_t (ἀφοῦ ἡ ἄλλη ἀνεξάρτητος μεταβλητὴ X_t δέν συσχετίζεται μὲ τὸ η_t).

Αἱ ἐκτιμήτριαί τῆς μεθόδου τεχνητῶν μεταβλητῶν (\hat{b}) δίδονται ὑπὸ τῆς ἀκολουθοῦσας σχέσεως :

$$\hat{b} = (Z'X)^{-1} Z'y, \quad (1.22)$$

ὅπου X καὶ y ὀρίζονται ὑπὸ τῆς (1.16a), $\hat{b} = (\alpha^*, \beta, \lambda)'$, καὶ

$$Z = \begin{bmatrix} 1 & X_1 & Z_1 \\ 1 & X_2 & Z_2 \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ 1 & X_T & Z_T \end{bmatrix}, \quad \text{ὅπου} \quad \begin{bmatrix} Z_1 \\ Z_2 \\ \vdots \\ Z_T \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} X_0 \\ X_1 \\ \vdots \\ X_{T-1} \end{bmatrix}. \quad (1.22a)$$

Ἐν προκειμένῳ $Z = (Z_0, Z_1, Z_2)$, ὅπου $Z_0 = I_T$, δηλ. μοναδιαῖον διάγνῳσμα ἐκ T στοιχείων, $Z_{1t} = X_t$ καὶ $Z_{2t} = X_{t-1}$ δι' ὅλα τὰ $t = 1, \dots, T$.

Τὰ τυπικά σφάλματα τῶν \hat{b} , δύναται νά ληφθοῦν μόνον ἐκ τῆς ἀσυμπτωτικῆς διακυμάνσεως αὐτῶν :

$$As.V(\hat{b}) = s^{*2} (Z'X)^{-1} Z'Z (X'Z)^{-1}, \quad (1.23)$$

ὅπου $s^{*2} = \frac{1}{T-n} \sum \eta_t^2$, $n = 3$ ὁ ἀριθμὸς τῶν παραμέτρων.

Τὸ η_t παριστᾶ τὰ κατάλοιπα τῆς ἐξισώσεως (1.13). Ἦτοι :

$$\eta_t = Y_t - \hat{\alpha}^* - \hat{\beta} X_t - \hat{\lambda} Y_{t-1}, \quad t = 1, \dots, T,$$

ὅπου τὰ $\hat{\alpha}^*$, $\hat{\beta}$, $\hat{\lambda}$ εἶναι αἱ ἐκτιμήσεις τῆς μεθόδου τεχνητῶν μεταβλητῶν. Ἐκ τούτων δύνανται νὰ προκύψουν αἱ ἐκτιμήσεις τῶν παραμέτρων τῆς (1.13) α , β , λ , αἱ ὁποῖαι εἶναι ἰσάριθμοι (δηλ. ὑπάρχει ἀκριβῆς ταυτοποίησης exact identification). Τὰ τυπικὰ σφάλματα τῶν παραμέτρων, αἱ ὁποῖαι εἶναι συναρτήσεις ἄλλων τοιοῦτων, δύνανται νὰ ἐκτιμηθοῦν μόνον κατὰ προσέγγισιν πρώτου βαθμοῦ τοῦ σχετικοῦ ἀναπτύγματος εἰς σειρὰν τοῦ Taylor (*).

2δ. Μέθοδοι Οἰκονομετρικῆς Ἐκτιμήσεως τοῦ Μετασχηματισμοῦ τοῦ **Koyck** (1.13): Μέθοδος Μεγίστης Πιθανοφανείας

Ἐν προκειμένῳ τὸ ὑπόδειγμα (1.13) γράφεται ὡς ἐξῆς :

$$(Y_t - \varepsilon_t) = \alpha(1 - \lambda) + \beta X_t + \lambda(Y_{t-1} - \varepsilon_{t-1}), \quad (1.24)$$

ἢ

$$E(Y_t) = \alpha(1 - \lambda) + \beta X_t + \lambda E(Y_{t-1}). \quad E(Y_t) = Y_t - \varepsilon_t. \quad (1.24a)$$

Ἡ σχέσηισ αὕτη διὰ τὰς προηγουμένας της περιόδους δύναται νὰ γραφῆ ὡς ἐξῆς :

$$E(Y_{t-1}) = \alpha(1 - \lambda) + \beta X_{t-1} + \lambda E(Y_{t-2}) \quad (1.24\beta)$$

$$E(Y_{t-2}) = \alpha(1 - \lambda) + \beta X_{t-2} + \lambda E(Y_{t-3}) \quad (1.24\gamma)$$

.....

$$E(Y_1) = \alpha(1 - \lambda) + \beta X_1 + \lambda E(Y_0). \quad (1.24\delta)$$

Ἀντικαθιστώντες τὸ $E(Y_{t-1})$ τῆς (1.24a) ὑπὸ τῆς (1.24β), ταύτης τὸ $E(Y_{t-2})$ ὑπὸ τῆς (1.24γ), κ.ὀ.κ. εὐρίσκομεν :

$$E(Y_t) = \alpha(1 - \lambda)(1 + \lambda + \lambda^2 + \dots + \lambda^{t-1}) + \beta(X_t + \lambda X_{t-1} + \lambda^2 X_{t-2} + \dots + \lambda^{t-1} X_1) + \lambda^t E(Y_0). \quad (1.25)$$

Δυνάμεθα νὰ γράψωμεν τὴν (1.25) ὡς ἐξῆς :

$$Y_t - \varepsilon_t = \alpha - \alpha\lambda^t + \beta Z_t^{(\lambda)} + \theta_0 \lambda^t, \quad (1.26)$$

ὅπου

$$Z_t^{(\lambda)} = X_t + \lambda X_{t-1} + \lambda^2 X_{t-2} + \dots + \lambda^{t-1} X_1, \quad \text{καὶ} \quad \theta_0$$

1. Ἴδε καὶ Ε. Χαρατσῆ (1972). «Ἡ μεροληψία τῶν ἐκτιμήσεων Πολλαπλασιαστικῶν Ὑποδειγμάτων», σελ. 69.

$\theta_0 = E(Y_0)$ λαμβάνεται ως σταθερά τις παράμετρος.

*Αλλως :

$$Y_t = \alpha + \beta Z_t^{(\lambda)} + (\theta_0 - \alpha) \lambda^t + \varepsilon_t, \quad 0 \leq \lambda < 1. \quad (1.27)$$

Εάν το λ ήτο γνωστόν, τότε βασικά θά είχαμεν μίαν γραμμικήν εξίσωσιν με δύο ανεξαρτήτους μεταβλητάς $Z_t^{(\lambda)}$ και $(\lambda^t)_t$, ήτις ήδύνατο νά εκτιμηθῆ διὰ τῆς μεθόδου τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ λ εἶναι ἄγνωστον, δυνάμεθα νά ἐκτιμήσωμεν τὴν (1.27) διὰ τῆς μεθόδου τῆς Μεγίστης Πιθανοφανείας, μεγιστοποιοῦντες ὡς πρὸς τὰς παραμέτρους τὴν Λογαριθμικήν Συνάρτησιν Πιθανοφανείας :

$$L^* = -\frac{T}{2} \log 2\pi - \frac{T}{2} \log \sigma_\varepsilon^2 - \frac{1}{2\sigma_\varepsilon^2} \sum_{t=1}^T \varepsilon_t^2, \quad (1.28)$$

δπου

$$\varepsilon_t = Y_t - \alpha - \beta Z_t^{(\lambda)} - (\theta_0 - \alpha) (\lambda^t)_t. \quad (1.29)$$

Ὡς γνωστόν, ἡ μεγιστοποίησις διὰ δεδομένας τιμὰς τοῦ $0 \leq \lambda < 1$, ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς μεγιστοποιήσεως τῆς δεσμευμένης (ἢ περιορισμένης) λογαριθμικῆς συναρτήσεως πιθανοφανείας L^*_λ ὡς πρὸς $(\alpha, \beta, \theta_0, \sigma_\varepsilon^2)$, καὶ ταύτης ὡς πρὸς λ .

Ἐάν ὁμως τὸ ε_t αὐτοσυσχετίζεται ὡς $\varepsilon_t = \rho \varepsilon_{t-1} + \zeta_t$, τότε ἡ μεγιστοποίησις τοῦ $L^*_{\lambda, \rho}$ θά πρέπει νά γίνῃ διὰ ζεύγη τιμῶν ἀμφοτέρων τῶν λ καὶ ρ .

Εἰς τὰς ἐπομένους παραγράφους 3 καὶ 4 διερευνῶνται ὀρισμένοι οἰκονομικαὶ ἐφαρμογαὶ τῶν ἀναφερθεῖσῶν ομάδων ὑποδειγμάτων I καὶ II ἀντιστοίχως.

3. ΚΑΤΑΝΟΜΑΙ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΗΣΕΩΝ

3α. Ὑποδείγματα Κατανομῶν Γεωμετρικῶν Χρονικῶν Ὑστερήσεων: Ὑποδείγματα Προσαρμογῆς πρὸς Ἀναμενόμενον Μέγεθος (Adaptive Expectation Models)

Πλειστάκις εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν ἡ ἐξηρητημένη μεταβλητὴ Y_t συσχετίζεται ὄχι μετὴν πραγματικὴν (τρέχουσαν) τιμὴν τοῦ X_t , ἀλλὰ μετὴν ἀναμενομένην (expected) τοιαύτην (X_t^*). Οὕτω διὰ τὴν (1.1) γράφομεν :

$$Y_t = \alpha + \beta X_t^* + \varepsilon_t. \quad (1.30)$$

Κλασσικὸν εἶναι τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Nerlove (1958) διὰ τὴν συνάρτησιν Προσφορᾶς Γεωργικῶν Προϊόντων (Agricultural Supply Function), ὅπου :

$Y_t =$ Καλλιεργουμένη ἔκτασις ὑπὸ τῶν γεωργῶν διὰ συγκεκριμένον γεωργικὸν προϊόν καὶ

$X_t^* = P_t^* =$ Ἀναμενομένη Κανονικὴ Τιμὴ ὑπὸ τῶν γεωργῶν διὰ τὸ ὡς ἄνω γεωργικὸν προϊόν.

Ἐν προκειμένῳ :

$$Y_t = \alpha + \beta P_t^* + \varepsilon_t. \quad (1.30\alpha)$$

Βάσει τῆς χρησιμοποιηθείσης ὑπὸ τοῦ Nerlove ἐξισώσεως προσαρμογῆς :

$$P_t^* - P_{t-1}^* = \gamma^* (P_{t-1} - P_{t-1}^*), \quad 0 < \gamma^* \leq 1. \quad (1.31)$$

Τὸ γ^* ὀνομάζεται Λόγος Ἀναπροσαρμογῆς (Rate of Adjustment), καὶ δεῖκνυε τὸν βαθμὸν ἐπιηρεασμοῦ τῆς ἀποκλίσεως μεταξὺ πραγματικῆς καὶ ἀναμενομένης τιμῆς τῆς προηγούμενης περιόδου εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀναμενομένης τιμῆς τῆς τρεχούσης περιόδου :

$$P_t^* = P_{t-1}^* + \gamma^* (P_{t-1} - P_{t-1}^*), \quad (1.31\alpha)$$

ἢ

$$P_t^* = \gamma^* P_{t-1} + (1 - \gamma^*) P_{t-1}^*, \quad (1.31\beta)$$

ὅπου τὸ γ^* λαμβάνει θέσιν συντελεστοῦ σταθμίσεως.

Ἡ σχέση (1.31β) θὰ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν προηγούμενην τῆς περιόδου, δηλ.

$$P_{t-1}^* = \gamma^* P_{t-2} + (1 - \gamma^*) P_{t-2}^*, \quad (1.31\gamma)$$

ἥτις ἀντικαθισταμένη εἰς τὴν (1.31β) δίδει :

$$P_t^* = \gamma^* P_{t-1} + (1 - \gamma^*) [\gamma^* P_{t-2} + (1 - \gamma^*) P_{t-2}^*]. \quad (1.32)$$

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀντικαταστήσωμεν τὸ

$$P_{t-2}^* = \gamma^* P_{t-3} + (1 - \gamma^*) P_{t-3}^*.$$

Οὕτως ἔχομεν :

$$P_t^* = \gamma^* P_{t-1} + \gamma^* (1 - \gamma^*) P_{t-2} + \gamma^* (1 - \gamma^*)^2 P_{t-3} + \dots \quad (1.32\alpha)$$

Ἀντικαθιστῶντες ταύτην εἰς τὴν (1.30α) λαμβάνομεν :

$$Y_t = \alpha + \beta [\gamma^* P_{t-1} + \gamma^* (1 - \gamma^*) P_{t-2} + \gamma^* (1 - \gamma^*)^2 P_{t-3} + \dots] + \varepsilon_t. \quad (1.33)$$

Ἡ ἐντὸς τῆς ἀγκύλης ποσότης εἶναι πράγματι μία φθίνουσα γεωμετρικὴ πρόοδος ὄρου $(1 - \gamma^*)$.

Ἐφαρμόζοντες ἐν προκειμένῳ τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ Κουσκ κατὰ τὰ ἀναφερθέντα ἀνωτέρω διὰ τὴν ἐξίσωσιν (1.9) ἔχομεν :

$$Y_{t-1} = \alpha + \beta [\gamma^* P_{t-2} + \gamma^* (1 - \gamma^*) P_{t-3} + \gamma^* (1 - \gamma^*)^2 P_{t-4} + \dots] + \varepsilon_t, \quad (1.34)$$

ἢ

$$(1 - \gamma^*) Y_{t-1} = \alpha (1 - \gamma^*) + \beta [\gamma^* (1 - \gamma^*) P_{t-2} + \gamma^* (1 - \gamma^*)^2 P_{t-3} + \dots] + (1 - \gamma^*) \varepsilon_t. \quad (1.34\alpha)$$

Δι' αφαιρέσεως ταύτης εκ τῆς (1.33) λαμβάνομεν :

$$Y_t - (1 - \gamma^*) Y_{t-1} = \alpha\gamma^* + \beta\gamma^* P_{t-1} + [\varepsilon_t - (1 - \gamma^*) \varepsilon_{t-1}], \quad (1.35)$$

ἢ

$$Y_t = \alpha\gamma^* + \beta\gamma^* P_{t-1} + (1 - \gamma^*) Y_{t-1} + \eta_t, \quad \eta_t = \varepsilon_t - (1 - \gamma^*) \varepsilon_{t-1}. \quad (1.36)$$

Αὕτη εἶναι παρομοία τῆς (1.13), ἔχουσα ἐπίσης τρεῖς ἐκτιμητέας παραμέτρους :

$$\alpha^* = \alpha\gamma^*, \quad \beta^* = \beta\gamma^*, \quad \text{καὶ} \quad \lambda = (1 - \gamma^*). \quad (1.37)$$

Τὰ ἀναφερθέντα ἀνωτέρω εἰς τὴν παράγραφον 2 διὰ τὰς μεθόδους οἰκονομικῆς ἐκτιμήσεως τῆς (1.13), ἰσχύουν ἀναλόγως καὶ διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ὑποδείγματος Προσαρμογῆς πρὸς Ἐναμενόμενον Μέγεθος (1.37).

Ἐτέρα κλασσικὴ οἰκονομικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ ὡς ἄνω τύπου ὑποδείγματος εἶναι ἡ Συνάρτησις Καταναλώσεως :

$$C_t = \beta Y_t^* + \varepsilon_t,$$

δπου

C_t = Μετρηθεῖσα Πραγματικὴ Κατανάλωσις (Measured Real Consumption) καὶ

Y_t^* = Κανονικὸν ἢ Μόνιμον Εἰσόδημα (Normal or Permanent Income).

Ἐνταῦθα

$$Y_t^* - Y_{t-1}^* = \gamma^* (Y_t - Y_{t-1}^*).$$

Οἱ Zellner καὶ Geisel (1962) ἔχουν ἐκτιμήσει τὸ ὡς ἄνω ὑπόδειγμα διὰ τὰς USA (1947—1960) μετὰ τὴν μέθοδον τῆς Μεγίστης Πιθανοφανείας, ἢ ὁποῖα περιεγράφη ἀνωτέρω (§ 2δ).

3β. Ὑποδείγματα Κατανομῶν Γεωμετρικῶν Χρονικῶν Ὑστερήσεων : Ὑποδείγματα Μερικῆς Ἀναπροσαρμογῆς (Partial Adjustment or Habit Persistence Models)

Διαζευκτικὸς οἰκονομικὸς προσδιορισμὸς τοῦ ὑποδείγματος (1.1) εἶναι ἐπίσης ὁ ἑξῆς :

$$Y_t^* = \alpha + \beta X_t + \varepsilon_t, \quad (1.38)$$

δπου

Y_t^* εἶναι οὐχὶ τὸ πραγματικὸν μέγεθος (Y_t) τῆς τρεχοῦσης περιόδου t , ἀλλὰ τὸ ἀναμενόμενον ἢ μόνιμον μέγεθος τοῦ Y_t κατὰ τὴν περίοδον t .

Ὁ Nerlove, διὰ τὴν ἀναφερθεῖσαν ἀνωτέρω συνάρτησιν, ἐχρησιμοποίησε τὸν ὄρισμόν :

Y_t^* = Ἔκτασις μακροχρονίου ἰσορροπίας, διὰ τὴν καλλιέργειαν γεωργικοῦ
τινος προϊόντος, καὶ

$X_t = P_{t-1}$ = Τιμαὶ τοῦ γεωργικοῦ προϊόντος τῆς προηγούμενης περιόδου.

Ἐν προκειμένῳ :

$$Y_t^* = \alpha + \beta P_{t-1} + \varepsilon_t, \quad (1.38a)$$

Βάσει τῆς χρησιμοποιοηθείσης ὑπὸ τοῦ Nerlove ἐξίσωσης ἀναπροσαρμογῆς :

$$Y_t - Y_{t-1} = \gamma (Y_t^* - Y_{t-1}), \quad 0 < \gamma \leq 1, \quad (1.39)$$

κατὰ τὴν ὁποίαν

$$Y_t = Y_{t-1} + \gamma (Y_t^* - Y_{t-1}), \quad (1.39a)$$

τὸ

$$Y_t = \gamma Y_t^* + (1 - \gamma) Y_{t-1}. \quad (1.39\beta)$$

Τὸ γ ἔχει καὶ ἐν προκειμένῳ θέσιν συντελεστοῦ σταθμίσεως.

Ἀντικαθιστῶντες ταύτην εἰς τὴν (1.38a) ἔχομεν :

$$Y_t = \gamma (\alpha + \beta P_{t-1} + \varepsilon_t) + (1 - \gamma) Y_{t-1},$$

ἢ

$$Y_t = \alpha\gamma + \beta\gamma P_{t-1} + (1 - \gamma) Y_{t-1} + \xi_t, \quad \xi_t = \gamma \varepsilon_t. \quad (1.40)$$

Ἡ ἐξίσωσις αὕτη ὁμοιάζει πρὸς τὴν (1.36) ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ὅρον τῶν καταλοίπων, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ ὀλιγώτερα προβλήματα διὰ τὴν ἐπιλογὴν οἰκονομετρικῆς μεθόδου ἐκτιμήσεως. Διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς (1.40) δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν μέθοδον ἐλαχίστων τετραγώνων, χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται ἡ προϋπόθεσις $\rho = \lambda$ τὴν ὁποίαν εἴχομεν εἰς τὴν ἐξίσωσιν (1.13).

Ἐὰν τὸ ξ_t αὐτοσυσχετίζεται μὲ σχέσιν π.χ. πρώτου βαθμοῦ :

$$\xi_t = \rho \xi_{t-1} + \zeta_t, \quad (1.41)$$

ὅπου ζ_t παριστᾷ τὰ ἀνεξάρτητα τυχαῖα κατάλοιπα, τότε ἡ διόρθωσις τῆς αὐτοσυσχετίσεως θὰ δώσῃ ἐκτιμητρίαν ἐλαχίστων τετραγώνων συνεπεῖς καὶ ἀσυμπωτικῶς ἀποτελεσματικᾶς.

Μερικὲς φορές ἡ σχέσις (1.39a) γράφεται μὲ ἓνα ὄρον τυχαίων καταλοίπων (v_t) :

$$Y_t = Y_{t-1} + \gamma (Y_t^* - Y_{t-1}) + v_t, \quad (1.42)$$

ἢ

$$Y_t^* = \frac{1}{\gamma} Y_t + \frac{\gamma - 1}{\gamma} Y_{t-1} - \frac{1}{\gamma} v_t. \quad (1.42a)$$

Θέτοντες ἐξ ἄλλου τὴν (1.42) εἰς τὴν θέσιν τῆς (1.39α) θὰ λάβωμεν πάλιν τὴν (1.40) με μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι :

$$\xi_t = \gamma \epsilon_t + \nu_t, \quad (1.42\beta)$$

καὶ ἡ μέθοδος ἐλαχίστων τετραγώνων δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ πάλιν κατὰ τὰ ἀναφερθέντα ἀνωτέρω. Ἦτοι ἐὰν εἰς τὴν (1.41) τὸ $\rho = 0$, αἱ ἐκτιμήτρια ἐλαχίστων τετραγώνων θὰ εἶναι συνεπεῖς.

Ἐὰν ἀντιθέτως ὑφίσταται αὐτοσυσχέτισις τοῦ ξ_t , θὰ πρέπει αὕτη νὰ διορθωθῆ με μίαν ἀπὸ τὰς γνωστὰς μεθόδους, ἄλλως αἱ ἐκτιμήτρια ἐλαχίστων τετραγώνων θὰ εἶναι ἀσυνεπεῖς κατὰ τὰ ἀναφερθέντα σχετικῶς με τὸ ὑπόδειγμα (1.13).

3γ. Ὑποδείγματα Κατανομῶν Γεωμετρικῶν Χρονικῶν Ὑστερήσεων : Ὑποδείγματα Συνθέτων Γεωμετρικῶν Ὑστερήσεων (Compound Geometric Lag Models)

Πολλὰς φορές ὁ οἰκονομικὸς προσδιορισμὸς τοῦ ὑποδείματος (1.1) γίνεται ὡς ἐξῆς :

$$Y_t^* = \alpha + \beta X_t^* + \epsilon_t, \quad (1.43)$$

ὅπου τὸ Y_t^* δυνατὸν νὰ παριστᾷ ἐν ἀναμενόμενον ἢ ἐπιθυμητὸν (desired) μέγεθος καὶ X_t^* ἐν ἀναμενόμενον ἢ μόνιμον (expected or permanent) μέγεθος.

Ἐὰν ἀντικαταστήσωμεν X_t^* καὶ Y_t^* κατὰ τὰ ἀναφερθέντα ἀνωτέρω διὰ τῶν (1.32α) καὶ (1.42α) [ἢ (1.39β)] ἀντιστοίχως λαμβάνομεν :

$$Y_t = \alpha\gamma + \beta\gamma\gamma^* (P_{t-1} + \lambda P_{t-2} + \lambda^2 P_{t-3} + \dots) + (1 - \gamma) Y_{t-1} + \xi_t, \quad (1.44)$$

ὅπου $\xi_t = \gamma \epsilon_t + \nu_t$. [ἢ $\xi_t = \gamma \epsilon_t$ ἐὰν ἐχρησιμοποιήθῃ ἡ (1.39β)].

Ἐφαρμόζοντες εἰς τὴν (1.44) τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ Koyck λαμβάνομεν :

$$Y_t = \alpha\gamma\gamma^* + \beta\gamma\gamma^* P_{t-1} + [(1-\gamma) + (1-\gamma^*)] Y_{t-1} - (1-\gamma)(1-\gamma^*) Y_{t-2} + w_t, \quad (1.45)$$

ὅπου τὰ κατάλοιπα $w_t = \xi_t - (1 - \gamma^*) \xi_{t-1}$.

Ἡ (1.45) ἀποτελεῖ μίαν γενικευμένην μορφήν τῶν προηγουμένων τύπων ὑποδειγμάτων Γεωμετρικῶν Χρονικῶν Ὑστερήσεων καθ' ὅσον :

ι) Διὰ $\gamma = 1$: Λαμβάνομεν τὸ ὑπόδειγμα Προσαρμογῆς πρὸς Ἀναμενόμενον Μέγεθος (1.36).

ii) Διὰ $\gamma^* = 1$: Λαμβάνομεν τὸ ὑπόδειγμα Μερικῆς Ἀναπροσαρμογῆς (1.40), καὶ

iii) Διὰ $\gamma = \gamma^* = 1$: Λαμβάνομεν τὸ ὑπόδειγμα εἰς τὰ πραγματικά μεγέθη:

$$Y_t = \alpha + \beta P_{t-1} + u_t,$$

ὅπου $u_t = \varepsilon_t$ [ἢ $u_t = \varepsilon_t + \text{τυχαία ἀνεξάρτητα } v_t$, ἐὰν ἐχρησιμοποιήθῃ ἡ (1.39β)].

3δ. Ὑποδείγματα Γεωμετρικῶν Χρονικῶν Ὑστερήσεων μὲ Περισσοτέρως Ἀνεξαρτήτους Μεταβλητάς

Ἐστω ὅτι ἔχομεν δύο ἀνεξαρτήτους μεταβλητάς X_{1t} καὶ X_{2t} , τοῦ ὑποδείματος δεδομένου ὑπὸ τῆς (1.8).

Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ λ εἶναι τὸ αὐτὸ δι' ἀμφοτέρας τὰς ἀνεξαρτήτους μεταβλητάς X_{1t} , X_{2t} (δηλ. ὅτι $\lambda_1 = \lambda_2$), τότε ἐφαρμόζοντες εἰς τὸ ὑπόδειγμα τοῦτου τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ Κοϋσκ λαμβάνομεν:

$$Y_t = \alpha(1 - \lambda) + \beta X_{1t} + \beta' X_{2t} + \lambda Y_{t-1} + \eta_t, \quad (1.46)$$

ὅπου

$$\eta_t = \varepsilon_t - \lambda \varepsilon_{t-1}. \quad (1.46a)$$

Εἶναι προφανές ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς μεθόδου οἰκονομετρικῆς ἐκτίμησως τῆς ἐξίσωσως ταύτης εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ ὅ,τι ἀνεφέρθη διὰ τὴν ἐξίσωσιν (1.13). Ἐν τούτοις, ἐὰν $\lambda_1 \neq \lambda_2$, τότε τὸ προκύπτον ὑπόδειγμα δίδει κατάλοιπα μὲ αὐτοσυσχέτισιν δευτέρου βαθμοῦ [$\eta_t = (\lambda_1 + \lambda_2) \varepsilon_{t-1} - \lambda_1 \lambda_2 \varepsilon_{t-2} + \zeta_t$] καὶ συγχρόνως ἡ ἐκτίμησις τῶν ἀρχικῶν παραμέτρων ἐπιβάλλει τὴν χρησιμοποίησιν μὴ γραμμικῶν περιορισμῶν (non-linear constraints) κατὰ τὴν ἐκτίμησιν.

Χαρακτηριστικὸν οἰκονομικὸν παράδειγμα δύο ἀνεξαρτήτων μεταβλητῶν ἀποτελεῖ ἡ συνάρτησις Ζητήσεως Χρήματος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιθυμητὴ ποσότης διατηρουμένου χρήματος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Μονίμου εἰσοδήματος (X^*_{1t}) καὶ τοῦ Ἀναμενομένου ἐπιπέδου τοῦ τόκου (X^*_{2t}).

4. ΚΑΤΑΝΟΜΑΙ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΗΣΕΩΝ ΤΥΠΟΥ Λ

4α Ὑποδείγματα Κατανομῶν Χρονικῶν Ὑστερήσεων Λ: Ὑποδείγματα Ὁρθολογικῶν Κατανομῶν Ὑστερήσεων (Rational Distributed Lag Models)

Ὁ Jorgenson (1966) ἐχρησιμοποίησεν ἓνα ὑπόδειγμα χρονικῶν ὑστερήσεων εἰς τὸ ὁποῖον αἱ παράμετροι β ἀκολουθοῦν τὸν γνωστὸν τύπον τῶν γεωμετρικῶν χρονικῶν ὑστερήσεων (τῆς φθινούσης γεωμετρικῆς προόδου) μετὰ ἀπὸ ἓνα ἀριθμὸν k χρονικῶν περιόδων. Αἱ παράμετροι β αὐξανόμεναι κατὰ

τὰς πρώτας περιόδους, ἔχουν τὸ ἀνώτατον σημεῖον ἐντὸς τοῦ διαστήματος τῶν κ αὐτῶν χρονικῶν περιόδων. Τὸ ὑπόδειγμα τοῦτο γράφεται ὡς ἐξῆς :

$$Y_t = \alpha + \beta_0 X_t + \beta_1 X_{t-1} + \beta_2 X_{t-2} + \dots + \beta_{\kappa-1} X_{t-\kappa+1} \\ + \beta_{\kappa} X_{t-\kappa} + \lambda \beta_{\kappa} X_{t-\kappa-1} + \lambda^2 \beta_{\kappa} X_{t-\kappa} + \dots + \varepsilon_t, \quad \beta_0 = \beta, \quad (1.47)$$

$$Y_t = \alpha + \beta_0 X_t + \sum_{j=1}^{\kappa-1} \beta_j X_{t-j} + \beta_{\kappa} X_{t-\kappa} \\ + \lambda \beta_{\kappa} X_{t-\kappa-1} + \lambda^2 \beta_{\kappa} X_{t-\kappa} + \dots + \varepsilon_t. \quad (1.48)$$

Ἐφαρμόζοντες εἰς ταύτην τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ Κουσκ λαμβάνομεν :

$$\lambda Y_{t-1} = \alpha \lambda + \beta_0 \lambda X_{t-1} + \sum_{j=1}^{\kappa-1} \beta_j \lambda X_{t-j-1} \\ + \lambda \beta_{\kappa} X_{t-\kappa-1} + \lambda^2 \beta_{\kappa} X_{t-\kappa} + \dots + \lambda \varepsilon_{t-1}. \quad (1.49)$$

Αὕτη ἀφαιρουμένη ἐκ τῆς (1.48) δίδει :

$$Y_t = \alpha (1 - \lambda) + \beta_{\kappa} X_t + \sum_{j=1}^{\kappa} (\beta_j - \lambda \beta_{j-1}) X_{t-j} \\ + \lambda Y_{t-1} + \eta_t, \quad \eta_t = \varepsilon_t - \lambda \varepsilon_{t-1}. \quad (1.50)$$

Τὰ προβλήματα τῶν μεθόδων οἰκονομετρικῆς ἐκτιμῆσεως τῆς (1.50) εἶναι τὰ αὐτὰ μὲ ὅ,τι ἀνεφέρθη διὰ τὴν ἐξίσωσιν (1.13), μὲ τὴν πρόσθετον δυσκολίαν, ὅτι ὅσον μεγαλύτερον εἶναι τὸ κ, τόσοι περισσότεροι μεταβληταὶ - X θὰ ὑπάρχουν, αἱ ὁποῖαι ὡς διαφέρουσαι μόνον κατὰ τὰς χρονικὰς ὑστερήσεις ἐπιτείνουν τὸ πρόβλημα τῆς πολυσυγγραμμικότητος.

4β. Ὑποδείγματα Κατανομῶν Χρονικῶν Ὑστερήσεων Λ : Ὑπόδειγματα Κατανομῶν Ὑστερήσεων Pascal (Pascal Lag Distribution Models)

Μὲ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Solow (1960) ἀποφεύγεται τὸ πρόβλημα τῆς πολυσυγγραμμικότητος τοῦ ὑποδείματος (1.50). Τὸ ὑπόδειγμα τοῦτο γράφεται ὡς ἐξῆς :

$$Y_t = \alpha + \beta \sum_{i=0}^{\infty} W_i X_{t-i} + \varepsilon_t, \quad (1.51)$$

ὅπου

$$\sum_{i=0}^{\infty} W_i = 1, \quad W_i \geq 0$$

καὶ

$$W_t = \frac{(r+t-1)!}{(r-1)! t!} (1-\lambda)^r \lambda^t, \quad 0 \leq \lambda < 1. \quad (1.52)$$

Τὸ r = θετικὸς ἀκέραιος ἀριθμὸς. Οὕτω :

διὰ $r = 1$: $W_t = (1 - \lambda)\lambda^t$, καὶ

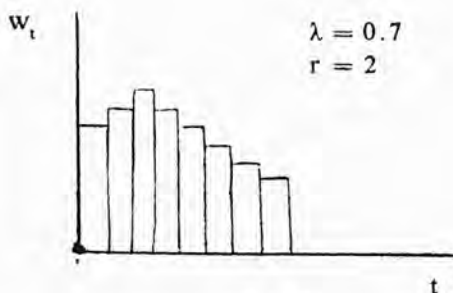
διὰ $r = 2$: $W_t = \frac{(t + 1)!}{t!} (1 - \lambda)^r \lambda^t = (1 - \lambda)^2 (t + 1)\lambda^t$.

Ἐκ τούτων λαμβάνομεν διὰ $t = 0, 1, 2$:

	w_0	w_1	w_2
$r = 1$	$(1 - \lambda)$	$(1 - \lambda)\lambda$	$(1 - \lambda)\lambda^2$
$r = 2$	$(1 - \lambda)^2$	$2(1 - \lambda)^2\lambda$	$3(1 - \lambda)^2\lambda^2$

Τὰ w_t τοῦ $r = 1$ ἀκολουθοῦν μίαν φθίνουσαν γεωμετρικὴν πρόοδον καὶ ἄρα τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς $r = 1$ ὑποδείγματα θὰ εἶναι Κατανομῶν Γεωμετρικῶν Χρονικῶν Ὑστερήσεων.

Ἀντιθέτως τὰ w_t τοῦ $r = 2$ φθάνουν εἰς ἓνα μέγιστον σημεῖον καὶ ἐν συνεχείᾳ μειοῦνται :

Σχ. 1.1

Κατανομή Ὑστερήσεων Pascal

Ἀντικαθιστώντες τὰ w_t τοῦ $r = 2$ εἰς τὴν (1.51) εὐρίσκομεν :

$$Y_t = a + \beta (1 - \lambda)^2 (X_t + 2\lambda X_{t-1} + 3\lambda^2 X_{t-2} + \dots) + \varepsilon_t. \quad (1.53)$$

Ἐφαρμόζοντας εἰς ταύτην τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ Κοϋσκ λαμβάνομεν :

$$Y_t = a(1 - \lambda) + \beta(1 - \lambda)^2 (X_t + \lambda X_{t-1} + \dots) + \lambda Y_{t-1} + (\varepsilon_t - \lambda \varepsilon_{t-1}). \quad (1.54)$$

Ἐφαρμόζοντας καὶ εἰς ταύτην τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ Κοϋσκ ἔχομεν :

$$Y_t = a(1 - \lambda)^2 + \beta(1 - \lambda)^2 X_t + 2\lambda Y_{t-1} - \lambda^2 Y_{t-2} + \eta_t^*, \quad (1.55)$$

$$\delta\text{που} \quad \eta_t^* = (\varepsilon_t - 2\lambda \varepsilon_{t-1} + \lambda^2 \varepsilon_{t-2}).$$

Αί εκτιμήτριαι ελαχίστων τετραγώνων τῆς (1.55) θὰ εἶναι συνεπεῖς ἐὰν τὸ η_t^* δὲν αὐτοσυσχετίζεται, τουτέστι ἐὰν τὰ κατάλοιπα ε_t ἐμφανίζουσι τὴν συσχέτισιν δευτέρου βαθμοῦ:

$$\varepsilon_t = 2\lambda \varepsilon_{t-1} - \lambda^2 \varepsilon_{t-2} + \eta_t^*,$$

$\delta\text{που} \quad \eta_t^* = \text{τυχαῖα καὶ ἀνεξάρτητα κατάλοιπα.}$

Ἡ ἐξίσωσις (1.55) θὰ δώσῃ ἐκτιμήσεις τῶν τεσσάρων παραμέτρων:

$$\alpha(1-\lambda)^2, \quad \beta(1-\lambda)^2, \quad 2\lambda, \quad \lambda^2,$$

αἱ ὁποῖα ὁμῶς συντίθενται ἐκ τριῶν τοιούτων:

$$\alpha, \quad \beta, \quad \lambda.$$

Ἐπιπλέον καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παραμέτρων εἶναι μία παράμετρος, ἢ ἐκτίμησις μὲ ἓνα αὐτοῦ περιορισμὸν (constraint) εἰς τὰς παραμέτρους δὲν εἶναι δύσκολος.

4γ. Ὑποδείγματα Κατανομῶν Χρονικῶν Ὑστερήσεων Λ: Ὑποδείγματα Πολυωνυμικῶν Κατανομῶν Ὑστερήσεων (Polynomial Lag Models)

Ἡ ἐξίσωσις (1.51) θὰ ἠδύνατο νὰ προσδιορισθῇ κατὰ τρόπον ὥστε τὰ W_i , γραφόμενα W_i , ἀκολουθοῦν μίαν πολυωνυμικὴν μορφήν ἐντὸς ἐνὸς διαστήματος m χρονικῶν περιόδων, ἐκτὸς τοῦ ὁποίου ταῦτα εἶναι μηδέν:

$$W_{-1} = 0 \quad W_{m+1} = 0$$

καὶ

$$W_i = \lambda_0 + \lambda_1 i + \lambda_2 i^2 + \lambda_3 i^3, \quad (1.56)$$

$\delta\text{που}$

$$i = -1, 0, 1, \dots, m, m+1.$$

Ἐν προκειμένῳ ἡ ἐξίσωσις γράφεται:

$$\begin{aligned} Y_t = & \alpha + \beta [\lambda_0 X_t + (\lambda_0 + \lambda_1 + \lambda_2 + \lambda_3) X_{t-1} \\ & + (\lambda_0 + 2\lambda_1 + 2^2 \lambda_2 + 2^3 \lambda_3) X_{t-2} \\ & + \dots + (\lambda_0 + m\lambda_1 + m^2 \lambda_2 + m^3 \lambda_3) X_{t-m} + \varepsilon_t. \end{aligned} \quad (1.57)$$

Ἡ ἐκτίμησις ἐνὸς τοιούτου ὑποδείγματος, ἔστω καὶ ὑπὸ ἀπλοποιημένην μορφήν, προϋποθέτει τὴν εἰσαγωγὴν πολλῶν περιορισμῶν ἐπὶ τῶν ἐκτιμωμένων παραμέτρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Almon, S. (1965). The Distributed Lag between Capital Appropriations and Expenditures. *Econometrica*, pp. 178-196.
2. Dhrymes, P.J. (1971). *Distributed Lags: Problems of Estimation and Formulation*. Holden-Day, Inc., San Francisco.
3. Jorgenson, D. W. (1966). Rational Distributed Lag Functions. *Econometrica*, pp. 135 - 149.
4. Kmenta, J. (1971). *Elements of Econometrics*. MacMillan, N. York.
5. Koyck, L. M. (1954). *Distributed Lags and Investment Analysis*. North-Holland Publishing Co., Amsterdam.
6. Nerlove, M. (1958). *Distributed Lags and Demand Analysis for Agricultural and other Commodities*. U.S. Department of Agriculture, Agricultural Marketing Service, Agricultural Handbook No. 141, Washington.
7. Solow, R.M. (1960). On a Family of Lag Distributions. *Econometrica*, pp. 393-406.
8. Theil, H. (1971). *Principles of Econometrics*. John Wiley & Sons, Inc., N. York.
9. Zellner, A. and M.S. Geisel (1968). Analysis of Distributed Lag Models with Applications to Consumption Function Estimation. Paper Presented to the European Meeting of the Econometric Society, Amsterdam, September 1968.